Rijoll

BB FA 12

~~BB-SL-113-V~~
IV-[illegible]-IV

BIBLIOTECA BALEAR
Mª DE LOS SS. CORAZONES

BIBLIOTECA TRAFALGAR
CORAZONES

BEATI
RAYMUNDI
LULLI
DOCTORIS ILLUMINATI
ET
MARTYRIS
OPERUM
TOMUS IV.

Qui est

Pars, Practica & Usus

Tomi III. seu Artis Demonstrativæ:

Sicut Tomus II. est Pars, Practica & Usus Tomi I.

Seu Artis Compendiosæ inveniendi Veritatem.

MISSIONARII SS. CC. STÆ MARIÆ DE MEDIOLANO

BIBLIOTECA BALEAR. M. DE LOS SS. CORAZ.

Cum Privilegio Sacræ Cæsareæ Majestatis & Permissu Superiorum.

Anno Salutis Domini MDCCXXIX.

MOGUNTIÆ,

EX OFFICINA TYPOGRAPHICA MAYERIANA,

Per JOANNEM GEORGIUM HÄFFNER.

MISSIONARII SS. CC. STÆ MARIÆ DE MEDIOLANO

TRACTATUS,

Qui continentur in hoc

TOMO IV.

Liber exponens Figuram Elementalem Artis Demonſtrativæ.

Regulæ Introductoriæ in Practicam Artis Demonſtrativæ.

Quæſtiones per Artem Demonſtrativam ſeu Inventivam ſolubiles.

Diſputatio Eremitæ & Raymundi ſuper aliquibus dubiis Quæſtionibus Sententiarum Magiſtri Petri Lombardi.

Liber ſuper Pſalmum: Quicunque vult. Sive: Liber Tartari & Chriſtiani.

Diſputatio Fidelis & Infidelis.

Liber, qui eſt: Diſputatio Raymundi Chriſtiani & Hamar Saraceni.

Diſputatio Fidei & Intellectûs.

Liber de Articulis Fidei ſacroſanctæ & ſalutiferæ Legis Chriſtianæ. Sive: Liber Apoſtrophe.

Supplicatio Sacræ Theologiæ Profeſſoribus ac Baccalaureis Studii Pariſienſis.

Liber de Convenientia Fidei & Intellectûs in Obiecto.

Liber de Demonſtratione per Æquiparantiam.

Liber Facilis Scientiæ.

Liber de Novo Modo Demonſtrandi. Sive: Ars Prædicativa Magnitudinis.

CENSURA
ET
APPROBATIO ORDINARII
JUNCTA PRÆFATIONE.

QUæ in Commendationem prorſus Divini omníque ex parte conſummati Operis Lulliani Univerſalis in Tribus præcedentibus Tomis ex Officio intuitu dilectæ Veritatis ſinè ullo vano reſpectu Jure meritiſſimo approbatis jam conglomeravi Elogia generalia & ſpecialia, huc per generalia utiliter repeto, & omnimodâ ſinceri animi promptitudine confirmo, atque ſingulariter de præſenti Tomo Quarto intima mentis meæ ſenſa candidè aperio.

Nempe nihil melius, utilius, jucundius, honeſtius & ſalubrius eſt hominibus cunctis diebus vitæ ſuæ, quàm diſcere, docere, ſcire ac tenere numeris omnibus abſolutam Methodum & Artem infallibiliter inveſtigandi, inveniendi ac modis omnibus demonſtrandi multiplicem Veritatem naturalem ac ſupernaturalem Fidei Divinæ & Scientiarum, & perfectâ Arte Memorativâ confortare Memoriam, Inventivâ, Intellectivâ, & Demonſtrativâ illuminare Intellectum, & Amativâ Veri Boni informare Voluntatem, ut totus homo DEI perfectus ſit in omnigena Cognitione certæ Veritatis, & Amore veræ Bonitatis.

Atque hæc omnia pariter Bona præter alia inſignia & ſtupenda ex ſingulari gratia Vocationis præſtitit in univerſaliſſimo & ſingulariſſimo Opere Divinæ Sapientiæ B. RAYMUNDUS Lullus Doctor cœlitùs Illuminatus, qui in eruditiſſimis Libris ſuis ſub rudi verborum tegmine ac cortice Sapientibus hujus ſæculi abſcondit, parvulis autem revelat nucleum Sapientiæ tradendo omnes poſſibiles perfectos Modos, Figuras & Formas utiliter & jucundè inquirendi, ſecurè inveniendi, ſubtiliter ac profundè demonſtrandi generaliter (ex una primitiva Univerſali Arte ac Scientia per animadverſionem & ſignaturam Mentis à naturali habitu primorum Principiorum generalium innatorum immediatè orta) & ſpecialiter ex Principiis ſubalternis omnem Veritatem per Senſum & Intellectum, atque in præſenti Tomo Quarto Principia inveſtigativa, inventiva, demonſtrativa generalia & particularia, infinita & finita,

ſenſualia & intellectualia, naturalia & ſupernaturalia, naturalia & artificialia miris modis ad uſum & praxin accomodè applicat, cùm omnis perfecta Doctrina, Methodus docendi & Scientia duabus partibus, videlicet unâ Theoricâ, alterâ Practicâ conſtare dignoſcatur. Quam viam regiam in Analyſi & Syntheſi tenendo

In *Primo* hujus *Tomi* Tractatu Illuminatiſſimus juxta Apocalypticam Revelationem ſexto perfecto Statui Eccleſiæ Philadelphiæ certiſſimè reſervatus Doctor omnium Artium & Scientiarum & Veritatum naturalium & ſupernaturalium exponit mirificè Figuram Elementalem Artis Demonſtrativæ per hanc demonſtrando Principia, Eſſentias, Naturas, Subſtantias, Virtutes, Qualitates, Gradus, Operationes, Mixtiones, Digeſtiones & Compoſitiones naturales ac artificiales quatuor Elementorum & eorum, quæ ex iis conſtant, applicando Veritates ſenſuales ad intelligentiam Veritatum intellectualium, quod conſummatiſſimum Elementale Syſtema qui non intelligit, cùm non calleat prima Elementa, hinc ſcio, quòd nihil ſolidi de Veritate Naturali ſive Phyſica ſive Medica corporum ſciat.

In *Secundo* perfectus in Arte Magiſter noſter tradit & explanat pulcherrimas ſcitúque maximè neceſſarias Regulas Introductorias in Practicam Artis Demonſtrativæ, quarum habitualis notitia cui præſto eſt, non video, quomodo ipſum quaſi infinita argumentandi Media vel à minori ad majus, vel à majori ad minus, vel ab æquali ad æquale in qualibet materia ſcibili unquam deficere poſſint.

In *Tertio* Lucerna lucens & ardens oſtendit ipſo facto poſſibile eſſe, quòd ex ſua priùs tradita Arte Demonſtrativa generali & ſpeciali omnes Quæſtiones omnium Scientiarum facilè, fundatè ac infallibiliter ſolvi poſſint, & plurimas reipsâ utiliſſimas ex triplici Genere & Differentia Principiorum Generalium, Specialium ac Individualium ſolutas dilucidat.

In *Quarto* ipſum Petrum Bonum Magiſtrum Sententiarum ſubtilitate, profunditate & ſoliditate Solutionis propoſitarum Quæſtionum Philoſophicarum & Theologicarum, quarum Intellectus neceſſarius eſt & ſufficit conſummato Theologo, longè ſupergreſſus ſimplicem Eremitam erudiit.

In *Quinto* Sapientiſſimus Profeſſor Veritatis Symbolum S. Athanaſii & Teſtimonia credibilia facta nimis pro captu & converſione Infidelium viâ ſagaciſſimâ aſtutiſſimè profitetur, & quàm inſolitè tam ſolidè demonſtrat.

In *Sexto* Fidelibus efficacem Modum diſputandi & lepidè in Spiritu Diſcretionis & Manſuetudinis converſandi cum Infidelibus &

& errores refellendo viam & oſtium converſionis eorum adaperit; quod ipſum etiam in *Septimo* ex laudabili zelo intendit.

In *Octavo* notent Amatores Veritatis, quomodo Intellectus naturalis per Lumen naturale Veritates naturales, & per Lumen Fidei adveniens ſupernaturale Doni Intellectûs, Scientiæ & Sapientiæ Veritates ſupernaturales fortiſſimè evincat; quod niſi credideritis, non intelligetis.

In *Nono* generoſiſſimus Athleta orthodoxæ Fidei, cui Sanctus Martyr fuſo Sanguine ſuo ſubſcripſit, Articulos ejusdem Sacroſanctæ & Salutiferæ Legis Chriſtianæ ſubtiliſſimè, acutiſſimè & profundiſſimè variis Modis demonſtrando defendit.

In *Decimo* humilis, ſapiens & zeloſus pro majori DEI Gloria & Proximi Salute Profeſſoribus Pariſienſibus, ego poſt ipſum minimus & alii omnibus humillimè ſupplicamus, ne, quod ignorant, contemnant, ſed potiùs humili ſtudio addiſcant unicè veros & ſub fictitio Terminorum barbarismo (prout ignaris Grammaticæ Univerſalis loqui libet, ſed non expedit) fundamentaliſſimos omnem Veritatem demonſtrandi Modos.

In *Undecimo* convenientiſſimis Argumentis oſtenſivè probat Convenientiam Fidei & Intellectûs in Objecto, h. e., quî & qualiter Myſteria Fidei non ſolùm ab omnibus Catholicis ſint rationabiliter credibilia, ſed etiam ab ad hoc vocatis & electis per Rationes ſupernaturales infimas medias ac ſupremas ſint certiſſimè intelligibilia mediante Lumine Fidei ac Gratiâ DEI, quod eſt Fundamentum & Lapis angularis ſanæ Theologiæ SS. Patrum ac Doctorum Eccleſiæ.

In *Duodecimo* ignorantes perfectiſſimum & ſupremum Modum demonſtrandi per Æquiparantiam, hoc eſt, per Terminos & Propoſitiones æquales & mutuò inter ſe convertibiles bene diſtinguendo bene docet, & de eo ineluctabiliter ſtringendo convincit, ſinè quo ultimato & finali Modo demonſtrandi nequit quieſcere Intellectus humanus.

In *Decimo tertio* puſillanimis & deſperabundis de acquirenda plenitudine perfectionis Scientiarum viam planam facilémque Scientiam oſtendit, ſed intelligenti aut usque ad fundum penetrare ſtudioſè connitenti: nam non jacet in molli veneranda Scientia lecto.

In *Decimo quarto* denique Conſummatiſſimus Magiſter, Doctor, Profeſſor, Martyr novitatis cupidis Novum Modum demonſtrandi finali exactitudine demonſtrat, quos Modos perfectos, quas Figuras & formas abſolutas argumentandi ac demon-

 ſtrandi

(o)

ſtrandi quisquis vincibiliter neſcit, & culpabiliter non diſcit, aut qui ſcit, & non docet, reatu non caret.

Ex quibus urgentiſſimis Animum meum moventibus cauſis doctiſſimos ſimul ac pientiſſimos Libros Lullianos omnes unà cum præſenti Tomo omni Approbatione, Commendatione, Lectione, Studio, Publicatione, Elucidatione, Applicatione, Protectione, Propugnatione, Protectores autem, Fautores, Cooperatores, Studioſos omni cœleſti Benedictione & Gratiâ apprimè dignos, me Cenſurâ tanti Operis indignum, contemptores & oſores culpæ & pœnæ reos, nullos aut Operis imaginariè prætensâ difficultate aut obſcuritate aut prætextati latinismi barbarie juſtè ac rationabiliter abſterreri poſſe ac debere, Bonum autem commune omnino præferendum privato in omnibus Statibus per tanti Operis uſum inſigni Effectu procurari, ſicut jam ante hac ſæpius judicavi & cenſui, ita propter Gloriam Veritatis judicare ac cenſere, quoad vivam, non deſinam, & iterum iterúmque cenſeo.

Moguntiæ 23. Martii 1730.

FRANCISCUS PHILIPPUS WOLFF,
Doctoratûs Theologici Candidatus, Reverendiſſimi, Eminentiſſimi & Sereniſſimi Archi-Epiſcopi & Electoris Moguntini Conſiliarius Eccleſiaſticus Sigillifer, Seminarii Regens & Cenſor Ordinarius.

ADVERTENTIA
DISCIPULI AD LECTOREM.

EX Cineribus ſeu Umbra mortis Inſigniſſimi Doctoris piæ & non ſatis laudabilis memoriæ Domini Ivonis Salzinger Magni Diſcipuli Illuminati Doctoris & Martyris Beati RAYMUNDI LULLI *prodit in lucem Magni Lulliani Operis Tomus IV., quorum, nempe Operis Commendationem & dicti Tomi Contenta præcedens juncta Cenſuræ Præfatio luculenter exhibet. Pauca quædam, quæ adhuc advertenda ſuperſunt, brevibus accipe.*

Primò: *cum principalis Titulus totius Operis in fronte Tomi I. aſſerat in fine, quòd primis quatuor Tomis comprehendatur Univerſalis & Generalis Lulliana Ars & Scientia, in reliquis Tomis verò ipſius Generalis Artis Uſus in particularibus Scientiis & Artibus: hic IV. Tomus autem ad minùs tres vel quatuor Tomos adhuc poſt ſe relinquat, quin plenè comprehendant Generalem Artem: eſt animadvertendum, quòd non ſimplices, ſed duplicati Tomi intelligendi ſint. Cauſa hujus eſt amplitudo ſeu multitudo Tractatuum pertinentium ad unam & eandem ſpecie Generalem Artem, quæ exegit diviſionem eorundem in Partes, ſicut patet in Tomo II., cujus inter alios principalior Tractatus, nempe* Liber Mirandarum Demonſtrationum, *quamvis Pars &* una Brancha Artis Compendioſæ inveniendi Veritatem, *tamen non potuit eidem conjungi in uno Tomo I., ne hic jam ſatis vaſtus nimium excreſceret: &, ne Pars ejusdem nimiùm ſejungatur à ſuo Toto, præter alias plures rationes viſum fuit p. m. defuncto Doctori Salzinger eidem aſſociare quosdam alios ex eodem fonte emanatos Tractatus, ut hoc medio Tomus II. ût Pars, Practica & facilior Uſus Tomi I. utpote difficilioris naturali ordine & eidem adhæreat, & ne ſecùs cohæreat ſequenti Generali Arti Demonſtrativæ, quæ eſt absque eo tam ampla, ut etiam ſuo integro Tomo III. omnes ſibi neceſſarios Tractatus comprehendere nequiverit. Unde*

Secundò *clarè apparet ratio Tituli præſentis Tomi IV., cujus præterea tres primi Tractatus Arti Demonſtrativæ tam neceſſarii ſunt, ut ſinè eis eadem ferè intrinſecè incompleta & minùs intelligibilis relicta fuiſſet; ad cujus elucidationem non parum conferunt & reliqui eidem Arti affines Tractatus, præprimis in ordine quintus, ut etiam hic ſolus quaſi ipſiſſima Practica & genuinus nativus Uſus dictæ Artis haberi poſſit; proinde non tantùm ût complementum hujus Tomi conſiderandi ſunt, ſed ût Practica & Uſus Artis Demonſtrativæ; à qua ſubducere tres primos Tractatus eſſet eandem dimembrare & Secretiora Naturæ & Artis occultare; ſunt autem multa in hoc Tomo perutilia Medicis & Naturalis Philoſophiæ Amatoribus valde neceſſaria, ſinè quorum notitia & alii profunditatem & ſublimitatem Lullianæ Scientiæ non aſſequentur. Adhæc ſequens Tomus V. continens Inſtrumentum Intellectivæ Potentiæ ſeu Ars Intellectiva per ſe ſatis grandis exiſtit, ut nihil ſibi addi nec demi patiatur, nec conveniat, & ita pro exigentia Tomorum & eorum juſtæ magnitudinis, & quidem vel maximè pro integritate ipſarum Artium ſubinde quosdam Tractatus annexos non mireris, qui minùs apti videbuntur. Et quod de hujus & præcedentium Tomorum ordinatione & diviſione dictum eſt, etiam de ſubſequentibus hinc inde præmonitum habetò. Quod*

Tertiò *eſt advertendum Lectori, ſunt quædam ab ipsómet B. Authore præmonita ad eundem, ût puta:* de improprietate rectè loquendi propter expreſſionem majoris Sententiæ, & paucitatem propriorum nominum, ut eò meliùs exprimatur conceptus mentis. *Tract. 3. hujus Tomi, in medio Prologi. Item* de largo modo loquendi &c. *Diſput. Fidel. & Infidel. Part. 2. ante num. 1., & ſic de aliis in aliis locis, præſertim in ultimis Tractatibus hujus Tomi, ratione quorum hìc addo Advertentiam cujusdam alius non contemnendi Diſcipuli.*

„*Chariſſime Lector, ne offendaris, quando leges in præſentibus Tractatibus aliquos Terminos in Scholis inuſitatos, quia neceſſitas rectè loquendi iſtos terminos petit,*

tit, & non alios, & ſi aſſuefias, tibi valde bene placebunt, quia per illos propriè ſignificatur verus conceptus, quod non fieret per alios; v.g. uniſſimans, uniſſimatus, uniſſimare: unde adverte, quòd omne uniſſimum vel eſt activum habens uniſſimam actionem, vel eſt paſſivum habens uniſſimam paſſionem, vel eſt uniſſimus actus ab utroque procedens; ſicut omne, quod eſt bonum, vel eſt bonum activum, vel bonum paſſivum vel bonus actus ſeu operatio; ſicut ergo bonum activum rectè nominatur bonificans, & unum activum unificans vel uniens &c., & bonum paſſivum bonificatum, & unum unificatum vel unitum &c., & actus nominatur bonificare &c. vel unire &c.: ſic ergo ſimiliter, ſi loquamur de ente uniſſimo activo, quomodo meliùs & rectiùs poſſumus illud nominare, quàm dicendo uniſſimans, *& de paſſivo ſeu recipiente uniſſimam illius actionem, niſi dicendo* uniſſimatum, *& ſi de ipſo actu ſeu actione, niſi dicendo* uniſſimare? *& ſimiliter de optimo ente agente, dicendo* optimans, *& de optimo acto* optimatum, *& de actione* optimare? *ſimiliter maximans, maximatus, maximare &c.; & hoc modo bene & propriè aſſuefacti, quando audimus* maximans, *intelligimus ens maximum producens ens maximum, vel potiùs maximatum; & quando audimus* maximatum, *intelligimus ens maximum productum, & quando* maximare *vel* maximari, *intelligimus maximum producere vel produci; & ſic bene poſſumus proprios conceptus exprimere per iſtos terminos, quod non poſſemus facere per alios, niſi fortè cum multis additamentis vel circumlocutionibus. Similiter ſicut cauſa dicitur* cauſativa *& cauſans, & effectus* cauſabilis *& cauſatus, & efficere dicitur* cauſare, *& effici* cauſari: *ſic, ſi cauſa eſt ordinata in ſupremo gradu & producit effectum in ſupremo gradu ordinatum, quare ipſa non nominabitur cauſa* ordinatiſſimativa *&* ordinatiſſimans, *& effectus* ordinatiſſimabilis & ordinatiſſimatus, *& cauſare & cauſari illorum* ordinatiſſimare *&* ordinatiſſimari? *ſicut, quando eſt in poſitivo gradu, cauſa dicitur* ordinans *& effectus* ordinatus, *& efficere & effici* ordinare *&* ordinari? *certè non aliter poſſumus dicere, niſi velimus impropriè loqui. Et hoc advertere volui, quia expertus ſum, quòd aliqui minùs prudentes, quando in aliquo Libro noſtri B. Doctoris incidunt in conſimiles modos loquendi, ſtatim irrident, non attendentes ad ſenſum verborum, putantes eſſe impropriam locutionem, quæ revera eſt propriiſſima.„*

Adhæc & reperiuntur aliquæ citationes Sacræ Scripturæ, quas non mireris diverſas à Vulgata, quia B. Auctor fuit uſus aliis verſionibus, ſicut & in SS. Pätribus invenies, & jam eſt prænotatum in Præfatione Tomi II.

Quartò: *cùm innotuerit, quòd etiam Æſtimatores & Amatores hujus Grandis tot viciſſitudinibus quidem agitati, nunquam autem expugnati Operis à Comparatione ſeu Coëmptione illius deterriti fuerint ex hoc, quòd humano modo prævideriint, ferè eſſe impoſſibile, tot Tomos unius Auctoris ab uno mortali homine & quidem privato & jam ſeniore ad optatum finem perduci poſſe, veluti etiam mors præclariſſimi ſupradicti Lulliani Diſcipuli timorem eorum fortè in plenam deſperationem converterit: hinc ad erectionem & conſolationem illorum non celandum duximus, quòd altefatum Grande Opus non ampliùs per privatos, ſed publicâ Auctoritate per deputatos Moguntinos Electorales Commiſſarios continuetur, & quidem ſub Potentiſſima & Gratioſiſſima Electorali Moguntina & Palatina Protectione, & conſequenter de ejusdem continuo Succeſſu & finali Complemento nullatenus dubitandum ſit, cùm uno deficiente continuò alius ſurrogabitur; quamvis non ſit ea conditio hujus Libri, ſicut aliorum, quorum, ſi pars depereat, vel Auctor ante finem deficiat, totum Opus imperfectum & mancum permanet, ſed noſtri Operis quilibet Tractatus, quantumvis parvus, per ſe integer eſt & completus, ita, quòd nec alienis nec propriis aliis ſuimet Auctoris egeat, cùm ſuismet Principiis, Mediis & Finibus abſolutus conſiſtat, & ſuper hæc per Generalia Principia aliis mirabiliter cohæreat; nihilominus, quia bonum ex integra cauſa, & quò majus bonum, eò magis communicativum & diffuſivum ſuî, in Bonum Publicum omni conatu & induſtriâ procurabitur, ut totum Opus quàm citiſſimè, nitidiſſimè & charitativè ſinè omni invidia Publico communicetur.*

Agite igitur Æſtimatores Veri & Boni Amatores, ac veſtrâ Æmulatione noſtros labores augmentate, qui ejusdem laboribus immori ſecuri coram DEO non timemus.

FIGURA
Elementalis

Figura Ignis

Ignis	Aër	Aqua	Terra
Aër	Ignis	Terra	Aqua
Aqua	Terra	Ignis	Aër
Terra	Aqua	Aër	Ignis

Figura Aëris

Aër	Ignis	Aqua	Terra
Ignis	Aër	Terra	Aqua
Aqua	Terra	Aër	Ignis
Terra	Aqua	Ignis	Aër

Figura Aquæ

Aqua	Terra	Aër	Ignis
Terra	Aqua	Ignis	Aër
Aër	Ignis	Aqua	Terra
Ignis	Aër	Terra	Aqua

Figura Terræ.

Terra	Aqua	Aër	Ignis
Aqua	Terra	Ignis	Aër
Aër	Ignis	Terra	Aqua
Ignis	Aër	Aqua	Terra

I

BEATI RAYMUNDI LULLI DOCTORIS ILLUMINATI LIBER EXPONENS FIGURAM ELEMENTALEM Artis Demonſtrativæ.

In DEI Nomine incipit Liber de Figura Elementali.

DE PROLOGO.

Elementa ſunt quatuor principia rerum naturalium, de quibus omnibus omne Corpus ſub lunari circulo naturaliter conſtituitur; ut autem de ipſis & de operationibus eorum in corporibus phyſicis habeamus notitiam, per quam poſſimus *propriè* vel etiam *metaphoricè* reſpondere ad factas Quæſtiones, ſunt figurata in hac præſenti Figura *Demonſtrativæ Artis* ipſa quatuor Elementa juxta *gradus activos* & *paſſivos* eorum omnium & ſingulorum.

Et licèt de Elementis, quoad ipſorum eſſentias & exiſtentias, & quoad eorum gradus, operationes & prædicamenta in *Chaos* ſufficienter dictum ſit, nihilominùs nunc ad evidentiorem declarationem & expreſſionem propoſitæ Figuræ volumus ea tractare, quæ in præſenti Libro continentur; & ût manifeſtiùs pateant illa, de quibus hìc intendimus tractare, *dividitur* iſte Liber in *ſeptem Partes*, quæ ſunt Elementorum, & ad ea pertinentia.

Prima pars eſt de Gradibus Elementorum.

Secunda eſt de Situatione Elementorum.

Tertia eſt de Simplicitate & Compoſitione Elementorum.

Quarta eſt de Actione & Paſſione Elementorum.

Quinta de Mixtione & Digeſtione Elementorum.

Sexta de Loco & Motu Elementorum.

Septima de Generatione & Corruptione Elementorum.

Et ſciendum eſt, ſicut oculis patet, quòd hæc Elementalis Figura ſit diviſa in *quatuor Quadrata* juxta quaternarium numerum elementorum. Primum quatuor Quadratorum ponitur eſſe *Figura Ignis* deſignans *naturam Choleræ*. Secundum *Figura Aëris* deſignans *naturam Sanguinis*. Tertium *Figura Aquæ* deſignans *naturam Phlegmatis*. Quartum Elementum vel quadratum *Figura*

Terræ, designans *naturam Melancholiæ;* quodlibet istorum quadratorum habet sedecim terminos, sicut patet, variis coloribus coloratos; sed si super septem partes cujuslibet istorum quatuor quadratorum exemplificaremus, inutiliter tractaremus materiam; ergo sufficit in uno quadratorum exemplificatio prædictarũ partium, quod enim de uno dicetur, intelligetur de quolibet aliorum suo modo.

PARS I.

De quatuor Gradibus Elementorum.

1. IGnis in quarto gradu calidus dividit se in sex partes, quarum tres tribuit terræ, & duas aëri, & unam aquæ; istæ sex partes valent quatuor puncta valentia unum gradum ignîs, qui est quartus, & è converso; hoc autem est in supposito naturæ cholericæ; nam illa herba, quæ est in quarto gradu choleræ, est calida in quarto gradu, sicca in tertio, humida in secundo, frigida in primo; & hoc significatur per lineam transversalem primi quadrati, quod est figuræ ignîs.

b. In illa eadem planta est terra in tertio gradu dividens se in sex partes, quarum tres sunt subjectæ igni, duas verò habet activas in aëre, qui est in secundo gradu, & similiter unam activam in aqua, quæ est in primo gradu, & istæ sex partes terræ valent tria puncta valentia tertium gradum, & è converso.

c. In eadem planta est aër in secundo gradu dividens se in quinque partes, quarum duæ sunt subjectæ igni, & duæ terræ, minores tamen, quàm illæ duæ, quæ sunt subjectæ igni; & ultima, quæ est agens in aqua, est illa, quæ in planta humefacit aquam, quæ est in primo gradu; & istæ quinque partes aëris valent duo puncta, valentia secundum gradum aëris, & è converso.

d. In eadem planta est aqua in primo gradu, dividens se in tres partes, & in unam illarum recipit ignem, in alteram terram, & in alteram recipit aërem; & istæ tres partes valent unum punctum, quod valet unum gradum aquæ.

2. Secundùm significatum secundæ lia. neæ transversalis prædicti quadrati est aliud suppositum, vel planta cholericæ naturæ in tertio gradu, & hæc est calida in tertio gradu, sicca in secundo, humida in primo, & frigida in tribus partibus unius gradûs; aqua enim in illa est degradata, & ignis in tali suppositio dividit se in tres integras partes, & in unam diminutam quartâ parte totius partis, quarum trium partium tribuit duas terræ, & unam aëri; partem verò diminutam tribuit aquæ diminutæ similiter quartâ parte unius gradûs; & istæ tres partes simul cum quarta parte diminuta valent tertium gradum ignîs; iste tertius gradus est minor quàm quartus gradus supradictus in tantum, quòd ille se dividit in quatuor integras partes, iste verò in quatuor, quarũ quarta est diminuta quartâ parte suî.

b. In eadem planta vel suppositio est terra in secundo gradu, & hæc dividit se in duas partes integras, & duas diminutas; illæ duæ integræ sunt passivæ sub igne, aliæ verò duæ diminutæ sunt activæ, non tamen æqualiter, quia non æqualiter sunt diminutæ; prima enim est minùs diminuta, & hæc est activa in aëre; altera verò est magìs diminuta, & hæc est activa in aqua; & omnes istæ partes simul, scilicet duæ integræ, & duæ diminutæ in supradicto supposito valent secundum gradum terræ, & è converso.

c. In eadem planta est aër in primo gradu, & iste dividit se in quinque diminutas partes; cum duabus est passivus sub igne, cum duabus magìs diminutis est passivus sub terra; altera verò pars, quæ est diminutior, est activa in aquâ; & omnes istæ partes valent in prædicto supposito primum gradum, qui est aëris, & è converso.

d. In eadem planta est aqua degradata, continet enim tres partes integrales unius gradûs; & iste diminutus gradus dividit se in tres partes successivè diminutas; prima est passiva sub igne, secunda est passiva sub terra, cum tertia recipit humiditatem ab aëre; & omnes istæ tres supradictæ partes valent tres partes unius gradûs, & è converso.

3. Secundùm Lineam transversalem lia. vidam prædicti quadrati significantur illa suppositia, quæ sunt cholericæ naturæ in secundo gradu; nam illud suppositum vel planta, in qua est cholera in secundo gradu, est ignis in secundo gradu, terra in primo, aër & aqua sunt degradati; gradus autem ipsius ignîs in hoc supposito dividitur in tres partes, in unam integram, & in duas successivè diminutas; pars integra est activa in terra, altera verò pars, quæ minùs diminuta est, est activa in aëre, & altera magìs diminuta, est activa in aqua; quantum autem contineant istæ partes, potest elici ex præcedentibus; omnes autem istæ partes ignîs valent in prædicto supposito secundum gradum ignîs, & è converso.

b. In eadem planta est terra in primo gradu, & hic dividit se in tres partes, in unam integram, & in duas successivè diminutas; pars integra est passiva in igne, altera verò minùs diminuta est activa in aëre, & altera magìs diminuta est activa in aqua; & istæ tres partes valent in prædicta planta primum gradum terræ, & è converso.

c. In eadem planta aër est degradatus, est enim tantùm in tribus integris partibus unius gradûs; hic autem dividitur in tres partes successivè diminutas, quarum major est passiva in igne, sequens verò est passiva in terra, & minor illis est activa in aquâ; & istæ tres diminutæ partes valent in prædicta planta tres integras partes unius gradûs, & è converso.

d. In eadem planta est aqua degradata usque ad duas integras partes unius gradûs, & dividitur in tres partes successivè diminutas; prima est major omnibus, & est passiva in igne, sequens minor est passiva sub terra, cum ultima verò minori omnibus recipit aqua humiditatem aëris; & istæ tres partes sic diminutæ valent in prædicto supposito medietatem unius gradûs aquæ, & è converso.

4. Secundùm Lineam viridem significa-a. tur, quòd sit aliud suppositum vel planta, quæ est cholericæ naturæ usque ad primum gradum choleræ; in hac planta est ignis in primo gradu; & hic dividitur in quatuor partes integras totius gradûs; iterum totum esse istarum quatuor partium dividit se in sex partes integras, id est, integrantes totum istum gradum, quarum tres sunt activæ in terra, duæ activæ in aëre, & una activa in aqua; & istæ sex partes in prædicto supposito valent unum gradum ignîs, & è converso.

b. In eadem planta est terra degradata usque ad tres partes unius gradûs, hic autem dividit se in sex partes integrantes hunc gradum terræ diminutum quartâ parte; harum igitur partium tres sunt in igne passivæ, duæ in aëre activæ, una verò est in aqua activa; & istæ sex partes valent primum gradum diminutum, & è converso.

c. In eadem planta est aër degradatus usque ad duas partes, vel medietatem unius gradûs, & hic dividit se in quinque partes integras medii gradûs, quarum duæ sunt passivæ in igne, duæ passivæ in terra minores quàm duæ subjectæ igni, una verò in aqua est activa; & istæ quinque partes in prædicto supposito valent medietatem unius gradûs aëris, & è converso.

d. In eadem planta est aqua degradata usque ad quartam partem unius gradûs, & hæc dividit se in tres partes successivè diminutas, integrantes ipsam quartam partem unius gradûs, quarum major est passiva in igne, sequens minor est passiva in terra, cum ultima minori omnibus recipit aqua humiditatem aëris; & istæ in prædicto supposito valent quartam partem unius gradûs aquæ, & è converso.

5. Et sciendum est, quòd, sicut ignis habet propriam debitam & proportionatam partem activam in cæteris elementis, sicut prædictum est, ita similiter terra, aër & aqua secundùm debitam & proportionatam quantitatem habeant activam partem vel activas partes in igne; & iterum similiter aër secundùm proportionatam justitiam est activus in terra, & terra in aëre; & iterum similiter aër & terra secundùm justam proportionem sunt activi in aqua, & aqua in illis; hoc autem ita debet esse, ut in elementatis suppositis sit circulatio, & ne in illis suppositis, nec etiam in elementis sit cessatio operandi, & ne aliquod elementum sit in eisdem in totali passione, ita, quòd non in actione.

6. Quantitas debita & proportionata, per quam unum elementum activè vel passivè est in altero, potest imaginari, & reperiri diligenti indagatione per ea, quæ dicta & dicenda sunt de actione ignîs in cæteris elementis, & de actione terræ in aëre & aqua, & de actione aëris in aqua, & de aqua in omnibus suo modo.

PARS II.

De Situatione Elementorum.

1. LInea rubea, per quam significatur, quòd ignis sit in quarto gradu, significat, quòd in supposito cholerico ignis & terra sint *extremitates*, aër verò & aqua sint contenti ab illis. Linea nigra significat, quòd ignis & terra sint intra substantiam; virtus enim substantiæ est major intra sub-

ſtantiam, quàm in extremitatibus ejus, aër verò & aqua in eadem nigra linea ſunt continentes; & per hoc patet, quòd ignis & terra per modum extenſionis ſint continentes, & per modum intenſionis ſint contenti; hoc idem ſimiliter ſequitur in aliis duabus transverſalibus lineis ſequentibus ſuo modo.

2. Præterea ignis lineæ rubeæ, & aër lineæ nigræ, & aqua lineæ lividæ, & terra lineæ viridis facientes unam erectam & primam lineam in quadrato ignîs in planta ignea in quarto gradu repræſentant diſpoſitiones ſphærarum, ſcilicet quòd ſphæra ignîs ſit ſuperior cæteris, & quòd ſphæra aëris poſt ſphæram ignîs ſit ſuperior reliquis duabus, deinde ſequitur ſphæra aquæ, ſphæra verò terræ eſt inferior omnibus aliis ſphæris.

3. In erecta linea ſecunda aër eſt rubeus, ignis niger, terra livida, aqua viridis, ſignificando, quomodo unum elementum accidentaliter in mixto eſt ſupra alterum elementum; & quod per iſtam lineam ſignificatur, illud idem per reliquas duas erectas lineas ſequentes repræſentatur ſuo modo, in quarum prima eſt aqua rubea, terra nigra, &c. hoc eſt per accidens, id eſt, ratione mixtionis, licèt ſit contra naturam ſphærarum; quoniam in linea rubea primi quadrati prior eſt ignis quàm aër, aër quàm aqua, aqua quàm terra: item in ſequenti linea nigra aër prior eſt quàm ignis, ignis quàm terra, terra quàm aqua: item in ſequenti linea livida aqua prior eſt quàm terra, terra quàm ignis, ignis quàm aër: & iterum in ſequenti linea viridi terra prior eſt quàm aqua, aqua quàm aër, aër quàm ignis; & ſic datur intelligi, quòd unumquodque elementum in ſuppoſito quarti vel inferioris gradûs caloris, & etiam in aliis ſuppoſitis elementatis ſit ſecundùm ſitum prius & poſterius altero, ad ſignificandum, quòd quælibet minima pars cujuslibet elementi ſit in minima parte cujuslibet alterius; & per conſequens quodlibet totum in quolibet toto, ut per virtutem talis mixtionis unumquodque quatuor elementorum ſit ſituatum in unoquoque ſuppoſito elementato ſecundùm continuam quantitatem.

4. Aliæ lineæ in prædicto quadrato ſunt declives; & prima, in qua eſt ignis rubeus, niger, lividus & viridis, & alia contrapoſita, in qua eſt terra rubea, nigra, livida & viridis, & aliæ lineæ his duabus interpoſitæ, in quibus eſt aër rubeus, niger, lividus & viridis, & aqua rubea, nigra, livida & viridis, ſignificant, quòd quodlibet elementum ſit ſituatum in omni declivitate & irregularitate corporis elementati. Et iterum ſunt quatuor aliæ lineæ obliquæ in prædicto quadrato, quarum duæ ſunt contrapoſitæ reliquis duabus; in prima eſt aër rubeus, terra nigra, aër lividus, in ſecunda eſt aër niger, terra livida, aër viridis, & in duabus his contrapoſitis in prima eſt aqua rubea, ignis niger, aqua livida, & in ſecunda aqua nigra, ignis lividus, aqua viridis; & per hoc ſignificatur, quòd unum contrarium contineatur ab altero contrario, & è converſo, id eſt, quòd illud elementatum, quod magìs eſt cholericum, ſit vehementius & virtuoſius in interioritate ſubſtantiæ, quàm ejus contrarium; & ſi contrarium continetur à contrario, benè ſequitur, quòd concordans contineatur à concordante; ſicut patet in lineis ſimilibus iſtis in quadrato aëris & quadrato aquæ.

5. Iterum in prædicto quadrato reperitur centrum & circumferentia; in centro ſunt ignis niger, terra livida, terra nigra, ignis lividus; in circumferentia ſunt quatuor lineæ, duæ erectæ, & duæ transverſales; duæ erectæ ſunt ordine oppoſito, & duæ transverſales ſimiliter; prima verò erecta & prima transverſalis ſunt eodem ordine; ſecunda erecta & ſecunda transverſalis ſimiliter, ad ſignificandum, quòd ignis & terra in interioribus ſubſtantiæ cholericæ ſint virtuoſiores cæteris, influentes ſuam virtutem ad exteriora ſecundùm concordantiam & contrarietatem: igitur ſi quis diligenter conſideret omnia, quæ de ſitu elementorum in hac Parte jam dicta ſunt, imaginabitur & intelliget, quòd elementatum corpus cholericum ſit totum plenum ubique ſuo proprio eſſe cujuslibet elementi.

6. Secundùm ea, quæ nunc dicta ſunt de ſitu ſedecim camerarum quadrati ignîs in illo compoſito elementato, quod eſt calidum in quarto gradu, ſiccum in tertio, humidum in ſecundo, frigidum in primo, ſic intelligendum eſt ſuo modo de gradibus melancholiæ, ſanguinis, & phlegmatis; & per hunc ſitum, qui de aliis partibus elementorum in aliis partibus eorundem dictus eſt, etiam poteſt intelligi ſitus formæ & materiæ prædicti ſuppoſiti vel plantæ, quæ

quæ ſunt aggregatæ de pluribus partibus ſubſtantialibus elementorum, de quibus ſubſtantia plantæ eſt conſtituta; hæ autem partes ſubſtantiales & accidentales ſunt quantitas, qualitas, & cætera ſubjecta formæ: ergò per hæc, quæ ſunt dicta, patet, quomodo unus gradus ſit ſituatus in alio in quovis ſuppoſito elementato.

PARS III.

De Simplicitate & Compoſitione Elementorum.

1. IN illa planta, in qua ignis rubeus eſt calidus in quarto gradu, ſunt elementa ſimplicia & compoſita, diverſimodè tamen; ipſi enim ſex puncti, in quos ignis ſe dividit, ut ſignificet cætera elementa, ſunt ignis compoſitus actuans cæteras partes, in quas cætera elementa ſe dividunt ad recipiendam actionem ignîs; nam ût ſuprà dictum eſt, ſe dividunt in diverſas partes ſecundùm magìs & minùs activè & paſſivè, ut quodlibet illorum ſit agens & patiens ſubſtantialiter & accidentaliter, ad hoc, ut eſſentialis mixtio plantæ poſſit fieri; igitur quodlibet elementorum eſt mixtum cum quolibet aliorum, & per conſequens compoſitum, ac proinde quælibet pars cujuslibet eſt mixta cum qualibet parte cujuslibet aliorum; nam ignis infundens ſuam caliditatem in cætera elementa, infundit de ſe ſimul ſeipſum tanquam ſubjectum illius caliditatis, caliditas enim ſinè ſubjecto igneo, id eſt, quod ſit de eſſentia ſimplicis ignîs, non poteſt tranſire in alia elementa; & quod de igne dictum eſt, illud idem ſequitur de cæteris elementis: igitur ex his patet, quomodo elementa veniant in compoſitionem aliud aliorum cum alio ſubſtantialiter & accidentaliter; nam partium ſubſtantialium aliæ intrant in alias, & ſimiliter partium accidentalium aliæ intrant in alias.

2. In eadem planta eſt ſimplex ignis, & cætera ſimplicia elementa, ita, quòd illi ſex puncti, in quos ignis ſe dividit, ſi conſiderentur, prout ſunt unum & indiviſibile ex parte principii, ſint unus punctus, ſcilicet ſimplex ignis; iſte autem ſeptimus punctus regit ſex prædictos punctos, & influit in eos; & iſte ſeptimus punctus unus, in quantum unus & indiviſibilis, qui eſt ſimplex, non poteſt intrare compoſitionem, nec per conſequens eſſe corpus vegetatum, ſed eſt tantùm ſimplex ſubjectum ignîs compoſiti: hic autem ſeptimus punctus in prædicta planta quarti gradûs igneitatis eſt fortior & vehementior, quàm cæteri puncti ſimplices aliorum elementorum, quia iſte eſt in quarto gradu, & ſuus effectus, ſcilicet ignis compoſitus, eſt in majori gradu, quàm cætera elementa.

3. Sicut ignis compoſitus in ſupradicta planta habet unum ſeptimum punctum, ût nunc dictum eſt, ita etiam ſimili modo terra compoſita habet unum ſeptimum, qui eſt terra ſimplex; iſte autem valet quartum punctum terræ, de quo tractatur *in Chaos Capite de quatuor Gradibus Elementorum*, nec tamen iſte unus eſt in quantitate nec in virtute unius puncti ignîs, cùm non producat niſi tantùm tertium gradum terreitatis.

4. Similiter aër compoſitus in eadem planta habet unum punctum ſimplicem ſextum, qui eſt aër ſimplex agens & regens aërem compoſitum.

5. Similiter & aqua compoſita habet unum punctum ſimplicem quartum, & hic eſt aqua ſimplex activa & conſervativa aquæ compoſitæ.

6. Hi igitur puncti ſimplices, videlicet ſeptimus ignîs, & ſeptimus terræ, ſextus aëris, & quartus aquæ, ſunt agentes in elementato, ſcilicet in eadem prædicta planta, ità videlicet, quòd quilibet eorum agat in ſuo compoſito immediatè, mediantibus tamen partibus eorum inſimul compoſitis, quâlibet illarum agente in quamlibet aliarum.

Ipſi puncti ſimplices invicem in toto elementato compoſito, ſecundùm quòd eſt proportio in concordantia unius puncti ad alium, vel in contrarietate in eorum compoſitione per modum generationis vel corruptionis, vel regentiæ vel conſervationis influunt, puncti verò compoſiti refluunt ad eos; etiam puncti ſimplices ſunt inſenſibiles & univerſales, puncti verò compoſiti ſunt ſenſibiles & particulares; & eſt ſciendum, quòd tota eſſentia ſeptimi puncti ſimplicis ignîs in hoc elementato ſit idem numero, quod eſſentia punctorum compoſitorum ignîs, differunt tamen per accidens, ſcilicet, quòd ſeptimus punctus ſimplex generat, & regit compoſitos, ipſi verò compoſiti aliter agunt in terra, aliter in aëre, aliter in aqua; & in hoc ſimiliter differt quilibet ſex punctorum ab altero ſecundùm

diversitatem suorum passivorum, quamvìs sint una & eadem essentia; & hoc idem sequitur suo modo de cæteris elementis: & hoc clarè patet in virtute Solis, nam una & eadem virtus numero est illa, quæ dissolvit ceram, & decoquit tegulam, sed differunt mediante illâ differentiâ, quæ est inter unum passivum & aliud.

PARS IV.

De Actione & Passione Elementorum.

1. IN supradicta planta, in qua ignis est in quarto gradu, sunt formaliter activi illi sex puncti, in quos ignis se dividit, puncti verò aliorum elementorum in eadem planta existentes sunt materialiter passivi; & hoc modo constituitur forma & materia in prædicta planta, quæ est ens unitum & aggregatum de prædicta forma & materia; hæc autem forma & materia transeuntes una in alteram, attingunt aliam speciem, quæ non est sub forma & materia ignîs, nec alicujus alterius elementi, imò est solùm forma & materia hujus plantæ existentis hujus speciei; sed causa, quare ita est, patet in mixtione & transmutatione cujuslibet elementi in quodlibet aliud elementum; nam postquam totaliter sunt mixta & confusa ad invicem, ipsa sic unita tendunt ad unum finem, qui non est species alicujus elementi, videlicet ad plantam. Et iterum in eadem planta puncti terræ sunt activi in cæteris tribus elementis, terreificando illa, ipsa verò elementa sunt passiva recipiendo terreitatem & siccitatem ipsius terræ; hoc idem sequitur de aëre & aqua suo modo; itaque in eadem planta est quodlibet elementum agens & patiens, sicut per prædicta manifestè patet; sed quoddam illorum est magìs activum & in majori quantitate, quàm aliud, videlicet ignis in prædicta planta est magìs activus, quàm terra, cùm sit in quarto gradu; deinde terra est magìs activa, quàm aër, cùm sit in majori quantitate, quàm aër, cùm sit in tertio gradu, aër verò in secundo; deinde aër est magìs activus, quia est in majori quantitate, quàm aqua, cùm aër sit in secundo gradu; aqua verò in primo.

2. Similiter in eadem supradicta planta forma ignîs est in majori actione, quàm formæ aliorum elementorum existentium in eadem planta; & sic per consequens actio caliditatis ignîs est major in prædicta planta, quàm actio siccitatis, humiditatis & frigiditatis; nam forma substantialis movet suam caliditatem ad cætera elementa; & per consequens siccitas terræ est magìs activa in illa planta, quàm humiditas aëris; & humiditas aëris est magìs activa, quàm frigiditas aquæ, cùm qualitates motivæ sint per accidens in substantialibus formis.

3. Ignis compositus est passivus sub igne simplici, cùm ignis compositus sit effectus ignîs simplicis; igitur ignis simplex est activus, & influens ignem compositum per totam prædictam plantam, in qua ignis simplex est tantum activus, quantum ignis passivus & cætera elementa ipsius plantæ possunt recipere; & quia totus ignis simplex non potest recipi in ipsam plantam, remanet ignis simplex extra plantam; nam ignis simplex est in aliis plantis. Et sicut de actione ignîs simplicis sequitur in igne composito & passivo, & per consequens in cæteris elementis passivis, sic similiter sequitur suo modo de aliis elementis in eadem planta.

4. Manifestum est, quòd quodlibet ipsorum elementorum secundùm magìs & minùs sit activum & passivum in illa eadem planta, in qua ignis est in quarto gradu, & ipse ignis activus super terram simplicem, & super cætera ibidem elementa simplicia: igitur cætera alia elementa ab igne patiuntur sub igne; sed hæc actio & passio fit per accidens, quia ignis simplex agit in terram compositam, quæ est effectus terræ simplicis; nam in ipso igne inducente terram in illam plantam magìs calidam quàm siccam, & magìs igneam quàm terream, est ignis simplex mediante igne composito activus, terra verò simplex mediante terrâ compositâ est passiva; & quod sequitur de igne & terra, sequitur de terra & aëre; & sic de aliis suo modo. Item è converso in illa eadem planta est terra simplex activa super ignem simplicem, in quantum resistit igni simplici; nam quando terra simplex movet per totam plantam terram compositam, terra composita desiccat ignem compositum; sicut autem terra simplex est activa super ignem simplicem, eodem modo est activa super aërem simplicem, & aquam simplicem; & quod sequitur de terra, idem sequitur de aëre & aqua suo modo.

Quem-

5. Quemadmodum elementa formaliter & materialiter, & secundùm magìs & minùs in planta vel in sensato sunt graduata & situata, ita simili modo sunt graduatæ & situatæ actiones & passiones eorum, ita, quòd formaliter & materialiter, & secundùm magìs & minùs totus gradus ignîs & totus gradus cujuslibet alterius elementi in actione & passione situatus est; & hoc manifestè patet, nam ignis est major cæteris elementis in planta ignea in quarto gradu, & per consequens magìs activus; ejus tamen actio & passio secundùm intensitatem est distincta; ignis enim in planta est magìs intensus in actione, quàm cætera elementa, & minùs passivus, tamen respectu ad extensitatem per totam plantam est ipse ignis activus & passivus sicut cætera elementa.

6. In planta ignea in quarto gradu forma ignîs est activa in suo proprio subjecto, scilicet in ignificabili sibi proprio passivo; & hoc est ex natura propriæ formæ & materiæ, & propriæ essentiæ ignîs; totus autem ignis simplex & compositus est activus super ignificabile remotum, id est, super cætera elementa ipsius plantæ subjecta ipsi igni, ut agat per totam plantam ignificando & calefaciendo plantam vel semen; hoc idem sequitur de cæteris elementis secundùm sibi debitum elementatum. Forma ignîs, quæ est in planta quarti gradûs igneitatis, est activa, cæteræ verò formæ aliorum elementorum sub illa sunt passivæ, licèt quælibet earum sit activa super proprium subjectum; sicut forma terræ sub forma ignea est passiva in prædicta, quamvìs super suum proprium terreificabile & siccabile sit activa; hæc autem actio & passio formarum sunt, quia forma magìs activa inducit alienam formam ad suum appetitum & naturam sive ad suum finem videlicet ad formam plantæ existentem plùs propter formam ignîs, quàm propter formam aliorum elementorum: igitur forma ignîs movet cæteras formas elementales, ut quælibet earum moveat suum proprium passum ad finem, quem forma ignîs appetit complere per viam vegetationis & productionis.

PARS V.

De Mixtione & Digestione Elementorum.

MIxtio & digestio pluribus modis sunt intelligibiles, nos autem hìc intendimus tractare de elementali mixtione & digestione, quæ est in planta quarti gradûs igneitatis, in qua planta sunt elementa, quando ex ipsis est mixta & digesta.

1. Elementa igitur sunt in planta, & planta in elementis, sicut partes in toto, & totum in suis partibus, quod est, quia ignis est divisus in sex partes, in quibus sunt mixtæ & digestæ cæteræ partes aliorum elementorum ipsius plantæ, quâlibet earum existente unà cum alia, ut ex ipsis in unum aggregatis, mixtis & digestis, sit una planta.

2. In ipsa planta sunt mixtæ similitudines elementorum, scilicet bonitas, magnitudo, duratio, potestas &c. ignîs cum bonitate, magnitudine, duratione &c. terræ, aëris & aquæ; hoc idem sequitur de aliis elementis, ita, quòd una bonitas miscetur cum alia, & una magnitudo cum alia, & una duratio cum alia, & sic de aliis; & omnes sic simul mixtæ digeruntur ad unam communem bonitatem, magnitudinem, durationem &c. plantæ, ut ipsa planta sit bona, magna, durans, potens &c.; veruntamen quælibet bonitas, magnitudo &c. remanet in suo proprio universali subjecto, videlicet sub suo toto, quod est ignis, vel aliquod aliorum elementorum, & existit in gradu proprio, prout illi universalitati convenit bonitas &c. ignîs in quarto gradu; bonitas verò &c. terræ in tertio gradu; & sic de aliis.

3. Secundùm ea, quæ nunc dicta sunt, patet, quomodo in mixto sint gradus elementales, & quomodo etiam digesti constituant unam plantam; & hoc ita convenit esse, quia unaquælibet similitudinum est in qualibet alia; & per consequens unus gradus essentialiter & accidentaliter est mixtus & unitus in altero; nam partes essentiales cujuslibet gradûs sunt mixtæ cum partibus essentialibus alterius gradûs; & similiter quantitas & qualitas, sicut siccitas & caliditas &c. cujuslibet gradûs sunt mixtæ in subjecto finali, videlicet in planta: igitur partes cujuslibet gradûs, quantum possunt, multiplicantes & vivificantes se, mortificant cæteras partes aliorum graduum, ut quodlibet elementorum plùs possit agere in ipsa planta formaliter, & pati materialiter; & hoc per se manifestum apparet, aliter planta non haberet unam quantitatem continuam constitutam à pluribus partibus integrantibus, scilicet à partibus ignîs, terræ, aëris &c., quæ integræ sunt distin-

distinctæ, in quantum differunt essentiâ & proprietate; hoc modo etiam numero distincti sunt prædicti gradus & similitudines ad invicem essentiâ & proprietate; sed quoniam constituunt unam plantam, sunt mixti & digesti in unum, ut ex omnibus supradictis possit sequi una continua quantitas.

4. Per hæc igitur, quæ nunc dicta sunt, intelligitur, quomodo elementa in mixtione plantæ sint formaliter & materialiter & etiam accidentaliter, quod est, quia, ût suprà significatum est, unumquodque elementum formaliter & materialiter se dividit in suos punctos, ita, quòd quilibet ipsorum punctorum sit activus per formam, & passivus per materiam; & sic ipsi puncti in essentia & natura & etiam virtute formæ & materiæ remanent indivisi; sunt autem divisi, in quantum cum cæteris punctis aliorum elementorum sunt mixti; & forma & materia cujuslibet elementi sunt confusæ ad invicem & remissæ propter suam totalem mixtionem, in qua partes ipsorum sunt distinctæ, in quantum in mixto una pars non est alia in essentia & natura; & etiam in quantum contrariantur ad invicem per calidum, frigidum, siccum & humidum, & per levitatem & ponderositatem, digestionem & restrictionem, evacuationem & repletionem, & etiarn per appetitum, & sic de aliis; & licèt quodlibet ipsorum elementorum simul cum aliis elementis transeat in aliam speciem, scilicet plantæ, nihilominùs cujuslibet essentia & natura permanet integra.

5. In prædicta planta est ignis simplex, & similiter unumquodque aliorum elementorum simplicium, idem in essentia & natura, per quam ignis (& sic de aliis) permanet in forma, materia & virtute ignîs, & etiam in sua essentia & proprietate ignis est distinctus à forma & materia & proprietatibus cæterorum elementorum; hoc idem sequitur in illa planta de unoquoque elemento; & tale elementum in ipsa planta neque mixtè neque digestè potest attingi; illud autem, quod in ipsa planta mixtè & digestè attingitur, sunt ipsa elementa, si sint composita; itaque in quantum unumquodque illorum est mixtum cum altero, sequitur inde medium, id est, alterum ab ipsis elementis, scilicet species altera à specie cujuslibet elementi, composita de quatuor speciebus elementorum: ergò istud medium est ens mixtum, digestum & compositum de principiis simplicibus, & etiam in illo composito est habitualiter essentia & natura cujuslibet ipsorum elementalium principiorum; nam in ipso composito fluunt & refluunt principia miscendo se & digerendo, ut sit ipsum, videlicet planta.

6. Ergò quodlibet simplex elementum habet suam propriam simplicitatem in habitu ipsius plantæ, sicut partes simplices habentur in suo toto composito, ita, quòd est ipsa simplicitas in potentia juncta cum habitu; & reducitur ad actum in consummatione & privatione prædictæ plantæ; & in hoc habitu consistit virtus, in qua & cum qua & ex qua simplicia elementa insimul movent composita elementa, ut sint in actu composita elementa, de quibus prædicta planta est producta & orta.

PARS VI.

De Loco & Motu Elementorum.

1. UT alia partium elementorum per virtutem loci & motûs possit esse in alia, sunt locus & motus in planta quarti gradûs igneitatis, & sic de aliis; non tamen partes, de quibus planta est composita, se movent localiter alia in aliam; tota enim planta est plena pluribus partibus, existens unum corpus mixtum ex omnibus.

2. Ignis movet suam caliditatem in aërem, & per consequens in alia elementa; & aër movet suam humiditatem in aquam, & per consequens in cætera elementa, & sic de aliis, secundùm quòd eorum circulatio est ordinata; unde in hoc motu in planta, mediantibus suis actionibus, fit mixtio substantialium partium subjectarum accidentalibus partibus; igitur quælibet ipsarum partium, sive sit substantialis sive accidentalis, intrat quamlibet aliam, ut planta sit quanta continuè secundùm substantiam & accidens; hic motus autem est insensibilis, quia est in interioritate plantæ, non autem localiter distinctus, sicut collocans & collocatũ quodlibet localiter distinguitur, ita quòd continens non est contentum, nec è converso; imò potiùs sic est ibi motus, quia quælibet pars essentialis continet aliam, & continetur ab illâ, ut sit vera mixtio & unio partium ipsius plantæ.

3. Quoniam planta per augmentationem mobilis est in aëre, in quo est contenta; est

est movens & mobilis etiam localiter in augmentatione suarum partium, unâ ipsarum crescente in altera, & hoc intra substantiam; hic autem motus localis venit ab intrinseco naturæ; ille verò motus localis, qui est intra substantiam plantæ, est per virtutem elementorum simplicium in se ipsis moventium compositum: nam sicut arcus movet sagittam in aëre virtualiter propter ictum, quem sagitta actu recipit, ita & multò meliùs & magis virtualiter simplicia elementa movent intra substantiam composita elementa, & elementa composita componendo de se ipsis compositis de virtutibus simplicium elementorum movent compositum elementatum, & per virtutem simplicium elementorum consistit quodlibet elementum in loco alterius elementi, & è converso, sicut pars in parte, & è converso, movendo plantam extrà localiter per motum augmenti; hic autem motus exterior durat secundùm virtutem impetûs, quem elementatum recipit in regimine & augmento suæ quantitatis à suis principiis, videlicet ab agente naturali & à materia, de qua ipsum elementatum est productum.

4. Sicut locus est imaginabilis, quia localiter unum corpus potest esse continens, & aliud contentum, ita motus est imaginabilis, quia corpus potest moveri de loco in locum; sic autem non est imaginabilis interior motus substantiæ, nam iste non est localis, cùm quodlibet elementum plantæ sit in alio & in semet ipso, & etiam moveat aliud in se ipso, ita, quòd quælibet partium illorum est in alia, & è converso; & talis motus & talis locus in planta est magis intensus & magis virtuosus, quàm locus & motus, quos planta habet extra se; nam isti sunt de substantia plantæ, illi verò sunt in alia specie figurales & apparentes extra, neque sunt de essentia ejus.

5. Magnes attrahit ferrum, & ad se localiter facit movere, ipso magnete illocaliter movente suam virtutem in se ipso, cùm virtus ipsius magnetis localiter non exeat extra magnetem; ergò multò fortiùs quælibet partium elementorum plantæ movet alteram partem, & quodlibet simplex elementum aliud elementum, & quælibet virtus eorum aliam virtutem eorum; hic autem motus est intra substantiam illocaliter, sed quia planta propter influentiam provenientem ab intrinseco motu secundùm incrementum & multiplicationem suarum partium augmentatur, ideo movetur tota extra se localiter; & hoc per se manifestè patet.

6. Sicut in planta unumquodque simplicium elementorum, in quantum simplex, est indivisibile, sic similiter simplex locus & simplex motus est indivisibilis; sed per accidens motus & locus in planta est divisibilis, sicut ignis compositus in planta per cætera elementa divisibilis est, licèt non sit situatus sic cum isto elemento, sicut cum illo; nam motus & locus habet aliam partem in se propter istum situm, & aliam propter illum; sic motus ignîs est sursùm ad sphæram ignîs, & motus terræ deorsùm ad sphæram terræ; & de tali motu fit in planta per accidens distinctio, & oritur intra & extra plantam locus & motus compositus, tamen magis intensè intrà, quàm extrà.

PARS VII.

De Generatione & Corruptione Elementorum.

1. IGnis simplex quoad formam est significativus, & quoad materiam est ignificabilis, & de his duabus entitatibus est essentia illius; hoc idem similiter sequitur suo modo de cæteris simplicibus elementis; unde simplex ignis, qui est in planta quarti gradûs igneitatis, de se generat ignem compositum, communicans suos sex punctos cæteris elementis, ût jam suprà dictum est; & sic de suis punctis simul cum punctis aliorum elementorum sequitur ignis compositus generatus; & quia in illa planta ignis fortior est quàm cætera elementa, reducit cætera elementa ad suum finem, videlicet ad plantam calidam in quarto gradu; iste autem finis est incompletus quoad speciem ignîs, nam iste finis transit ad alium completum finem, scilicet ad speciem plantæ, & corrumpitur appetitus ignîs, quia in generando non attingit suam speciem, sed potiùs aliam; & per consequens sicut appetitus ignîs corrumpitur ex parte finîs, sic similiter corrumpitur appetitus cujuslibet alterius.

2. Ignis in planta attrahit cætera elementa, quantum potest, ut habeant suam similitudinem; & sic propter appetitum, quem habet, multiplicandi suam speciem, congregat in se similitudines aliorum elementorum, ut eorum similitudines possit alte-

rare in ſuas ſimilitudines; & generando tales ſimilitudines, corrumpit eas vegetando, miſcendo & digerendo; & quod de igne diximus, illud idem ſuo modo ſequitur de unoquoque aliorum elementorum, ita, quòd quodlibet elementum habens in ſe ſimilitudines alterius elementi genitas, generat ſuas ſimilitudines in alio; ſicut ignis, qui generat caliditatem in aëre, ut humiditas aëris, habens in ſe caliditatem, poſſit convertere aquam in ſuam ſimilitudinem: ergò ignis generat quoad formam, & corrumpit quoad materiam; mediante igitur tali generatione & corruptione generatur & corrumpitur planta, ût per ſe patet.

3. Dum ſuppoſitum elementatum vel planta generatur, agens naturale, quantum poteſt, attrahit ad ſe elementa, ut eorum ſimilitudines poſſit transferre in ſuam ſimilitudinem, & dare generato; ſicut patet in animali, in quo vegetativa per ſenſitivam mota transmutat cibum, videlicet in formam ſpeciei; per quam transmutationem vivit & nutritur animal, per quam etiam conſervatur humidum radicale illius; hoc etiam ſimiliter ſe habet in plantâ, nam dum agens naturale generat illam, attrahit elementa ſimplicia, ut fiant compoſita, unde ſequitur planta hujus ſpeciei, cujus fuit generans illius, convertens in ſe, videlicet in ſuam ſpeciem elementa, quæ recipit, & transmutat illa in ſimilitudinem ſuæ ſpeciei, videlicet in generatum, ut ſpecies non pereat; ergò in hac generatione & corruptione fit generatio & corruptio elementorum; generatio elementorum fit in ea, quia generatur elementum compoſitum; corruptio illorum fit in ea, quia eorum eſſentia transmutatur in alienam ſpeciem, videlicet plantæ ab ipſis genitam.

4. Ignis in planta ignificat cætera elementa plantæ, infundens ſuam caliditatem in illa omnia; nam infundendo ſuam caliditatem infundit ſubjectum illius caliditatis; & ſic corrumpit & mortificat illa; nam aër & alia elementa recipientia caliditatem ignîs, recipiunt in ſe aliquas partes ipſius ignîs; & ſic generatur & vivificatur ignis in aëre & in cæteris elementis; & per conſequens corrumpitur aër & cætera duo elementa: igitur aër, & per conſequens cætera elementa, non eſt ita intenſus & purus, ſicut priùs.

5. Ignis calefacit aquam in olla, & ſic percutiens ollam in actu, illam caliditatem, quæ priùs erat in aqua in habitu, reducit ad actum, corrumpens frigiditatem aquæ, in quantum de actu, in quo priùs erat, eam reducit ad habitum, aquâ calefactâ durante in olla; dum autem aqua omninò eſt conſumpta, frigiditas illius remanet in potentia in ſpecie ignîs compoſiti, in quam aqua eſt transmutata propter ſuî corruptionem; ita etiam ſimiliter eſt in planta, nam quodlibet elementum in planta generat & corrumpit aliud elementum; omnia autem elementa in planta, quoad ſuos ſingulos actus ſimplices corrumpuntur, non autem quoad eſſentias ſuarum formarum & materiarum eſſentialiter remanentium in ſuppoſito; nam omnia elementa quoad prædictas eſſentias ſimplicium formarum & materiarum eſſentialiter remanentium in ſuppoſito inſimul ſunt una ſpecies aliena à ſpecie cujuslibet elementi; igitur elementa ſimplicia ſunt ſubjecta compoſitioni, & compoſita ſunt ſubſtantia plantæ, & ipſa compoſita ſunt ſituata in ſimplicibus, & ſpecies plantæ eſt ſituata in compoſitis; & ita in generatione plantæ quoad ſimplices eſſentias elementorum nihil augetur vel diminuitur; & ſic elementa ſimplicia transmutantur in compoſita, & compoſita in ſpeciem plantæ.

6. Nunc ſufficienter dictum eſt de Figura Elementali ſecundùm explanationem primi quadrati, quod eſt de igne; quod enim de igne ſecundùm ſuos gradus in elementato calido vel in planta calida dictum eſt, illud idem ſuo modo ſequitur de unoquoque aliorum elementorum ſecundùm ſuum Quadratum per ſuos gradus in ſuo proprio elementato.

Propoſitiones, quas in hoc Libro fecimus, habent neceſſariam demonſtrationem ſecundùm diſcurſum *Artis Demonſtrativæ*; quia ſi de iis, quæ in hoc Libro dicta ſunt, demonſtrativè proceſſiſſemus, deveniſſemus in nimiam prolongationem operis, & potiùs hoc Artiſtarum exercitationibus deliberamus dimittendum. Amen.

DEO GRATIAS.

)(1)(

BEATI RAYMUNDI LULLI DOCTORIS ILLUMINATI REGULÆ INTRODUCTORIÆ IN PRACTICAM Artis Demonſtrativæ.

DEUS, cum Tua Benedictione incipiunt Regulæ Introductoriæ in Practicam Artis Demonſtrativæ.

Ex ipſomet Originali Lemovicenſi translata in Latinum de verbo ad verbum.

1. DEUS ab joy xant: Per T., F. G. diſcorrens,
Afermant è negant *dubitar* diſtruens,
Concordant E. è I., è la N. ſubponens,
Prolonguant me de R. è de ſos conſequens,
De majoritat ſi fas tal acordamens,
Que menor el contrari ne ſiens odiens,
Deſirant equaltad, miya, comenſamens,
En lauſar è ſervir Vos, Rey omnipotens.
De Vos, è de lo *voſtre* vul far Demonſtramens
Propter *quid* è *quia* è *equiperalmens*
Ab majoritat ſi per tot lo meſclamens
De totas les Figuras artificialmens;
Si no puſc ſens miya, ab miya o comens,
D'actu deſtar, obrar vul eſſer conexens;
En la Obra *de dins* eſtay principalmens
Majoritat è ſi, el contrarixamens
En la obra *de fores*, on pauc ſon inquirens;
Senſual, ſpirital no an egualamens;
Different major es, quan es dacordamens

1. DEUS cum gaudio canto: Per T., F. G. diſcurrentibus,
Affirmando & negando *dubitare* deſtruentibus,
Concordando E. & I., & ipſo N. ſupponente,
Prolongando me ab R., & à ſuis conſequentiis,
De majoritate finîs facio talem concordantiam,
Quòd minoritas & contrarietas inde ſint oditæ,
Deſiderando æqualitatem, medium, principium,
In laudando & ſerviendo Tibi, Rex Omnipotens.
De Te & de *tuo* volo facere demonſtrationes
Propter *quid* & *quia* & *æquiparantiam*
Cum majoritate finîs per omnem mixtionem
De omnibus figuris artificialiter;
Si hoc non poſſum ſinè medio, cum medio hoc incipio,
De actu exiſtendi, operandi volo eſſe cognoſcens;
In Opere ad *intrà* exiſtit principaliter
Majoritas & finis, & ipſa contrarietas
In opere ad *extrà*, in quo pauci ſunt inquirentes;
Senſuale, ſpiritale non habent æqualitatem;
Differentia major eſt, quando eſt in concordantia,

Q'no es de contraris, car pus son aviens.
Quæ non est de contrariis, quia magìs sunt convenientes.

2. Si vols far Questio, en T. blava comensa,
Tot T. mit en los angles, è auras ne sciensa;
A *soure* questio veges, de qual semensa

Venen comensamens concordans senes tensa,
E les positions ages en sovinensa,
Segons elas conclu, car dar tan conexensa.
D'universal a part sabies far avinensa,

Termens d'les Figures en la questio pensa:
Si as questio d'A, en sos termens comensa,
E ayso matex fay dels altres a presensa,
Mesclant la un en laltre, esgardant la valensa
En tal acordament, que majoritat vensa,

Car major, be è gran è ver an covinensa

De destruir menor, mal, pauc è d'falensa;
Si ques plus semblant d'A, ajes en sovinensa;
Substancia è accident no son d'una valensa:
Major es E., que I., I. que N. sens falensa,
So cove esser ver, don E. I. an crexensa

En lausar è servir A., don an influensa:

Metaphoras faras, car *saber* hi comensa.

3. Comensament, miya è egual, so malbir,
Q' ab majoritat fin cove concluir

D'actu primer segon, car noy poyray falir
En reyaltat, raso, si o say persegir.
Enfre causa è seffectu major fi vul tenir,

Effectu è menor se solen avenir,
Majoritat e DEU, hom noy pot contradir.
Tot quant DEUS a en si, es egal, à ver dir,
Escove mils en luy, quen altre, sens fallir;

2. Si vis facere quæstionem, in T. livido incipe,
Totum T. pone in angulis, & habebis inde scientiam;
Ad *solvere* quæstionem videas, de quali origine
Veniant principia concordantia sinè contentione,
Et illas positiones habeas in reminiscentia,
Secundùm illas conclude, quia dare tibi habent cognitionem.
De universali ad particulare scias facere descensum,
Terminos Figurarum in quæstione considera:
Si habes quæstionem de A., in suis terminis incipe,
Et hoc idem fac de aliis in præsenti,
Miscendo unum in altero, respiciendo valorem
In tali concordantia, quòd majoritas vincat,
Quia majus, bonum & magnum & verum habent convenientiam
Ad destruendum minus, malum, parvum & falsitatem;
Si quid est plùs simile ipsius A., habeas in reminiscentia;
Substantia & accidens non sunt unius valoris:
Majus est E., quàm I., I. quàm N. sinè falsitate,
Hoc convenit esse verum, unde E. I. habent crescentiam
In laudando & serviendo A., à quo habent influentiam:
Metaphoras facies, quia *scire* ibi incipit.

3. Principium, medium & æqualitatem, sum arbitrii,
Quòd cum majoritate finîs inde conveniat concludere
De actu primo secundum, quia non ibi poteris falli
In realitate, ratione, si hoc scis prosequi.
Inter causam & suum effectum majorem finem volo tenere,
Effectus & minoritas solent convenire,
Majoritas & DEUS, homo non ibi potest contradicere.
Omne id, quod DEUS habet in se, est æquale, in veritate dico,
Et convenit meliùs in illo, quàm in alio, sinè defectu;

E tot so es en DEU, on mays be s'pot segir
D'intre ses Dignitats, on res no pot fallir,
Mils se cove en si, quen sos, son complir.

Si d'particular vols lo ver concluSir,
Dejus universal lo sabies costuir:
Afermar major es, que *negar*, è consir,

Q'can *negar* mays es, E. o fay persegir.

Declinatio fay, car noy poras fallir,

D'materia è forma è d'lur influir

Corporal, spirital ensemblans conjuynir
Los fay tant, com poyras, è no vules mentir.

4. Qui per sex mous est Art discurre la sabia,
En movent S. la T., tost saber la poria;

E si en concluir *d'impossibol* volia
Usar pus volunter, molt mils sen aydaria;
E que del subject prop usas mays tota via;

Si uuy no pots xausir, xausix en altre dia.

Not vules disputar ab hom de vilania;
En los dits, quet diran, prin senyal, tota via
Membra la Art melor, cajudar te poria:

Ab la T. proval test, car dar te maestria.

Primas entencions è segonas volria,
Q'ab majoritat si ne fees compaynia:

Si questio est d'A, ò de qual res que sia,

Concorda gran major, falir noy poras mia;
Primera'ntentio è segona hi sia,
Majoritat è fi absolutament lia
Totas vets ab bontat, è que mal noy estia.
Contingent, necessari no son d'una paria,

Enfre ens è no ens esgarda melioria,
E materia è forma en compost jutjaria.

5. Afermant ò negant sial test conservats,

Et omne id est in DEO, unde majus bonum potest sequi
Intra suas Dignitates, in quibus nihil potest deficere,
Meliùs convenit in se, quàm in suis, suum perficere.
Si de particulari vis verum concludere,
Sub universali illud scias constituere:
Affirmare majus est, quàm *negare*, & considera,
Quòd, quando *negare* majus est, E. hoc debeat prosequi.
Declinationem facias, quia non ibi poteris falli,
De materia & forma & de illarum influentia
Corporale, spiritale insimul conjungi
Illa fac tantum, quantum poteris, & non velis mentiri.

4. Qui per sex modos istius Artis discurrere illam sciret,
Movente S. ipsum T., citò scire illam poterit;
Et si in concludendo *impossibili* vellet
Uti magìs libenter, multò meliùs inde adjuvaretur;
Et quòd subjecto proprio utatur magìs semper;
Si hodie non potes assequi, assequeris in alia die.
Non velis disputare cum homine inurbano;
In dictis, quæ tibi dicent, sume signum, semper
Recole Artem meliorem, quæ adjuvare te poterit:
Cum ipso T. proba textum, quia dare tibi habet magisterium.
Primas intentiones & secundas vellem,
Quòd cum majoritate finîs inde faceres conjunctionem:
Si quæstio est de A., vel de quacunque re sit,
Concorda magnam majoritatem, falli non ibi poteris medio;
Prima intentio & secunda ibi sit,
Majoritas & finis absolutè ibi sit
Semper cum bonitate, & quòd malum non ibi existat.
Contingens, necessarium non sunt unius paritatis,
Inter ens & non ens respice melioritatem,
Et (inter) materiam & formam in composito judicabis.

5. Affirmando vel negando sit textus conservatus,

Afermar se cove ab *esser*, so sabiats,
E *negar* è no *esser* se son acompanyats.
S'it fayl responcio, sia DEUS reclamats,

Q'per Oratio el te monstre vertats.

Si no pots concluir ab possibilitats
En major entitat, impossibilitats
Sian ton *concluir*, è auras ne vertats;

D'ymaginatio te garda à tots lats,
Q'uen ver spiritual not aja enpatxats,

Contradictio es en nos major assats
Q'uen DEU, car major es, que nos; è es vertats,
Q'nos mils conexem DEU membrant, volentats,
Entendre ab be, gran, poder, ternitats,

Car ab so, don mays en jugiam, mas val tots lats,
Car DEUS es recolibles è entes è amats,

En mays per mays devem del dire la vertats.
La figura DEUS creet, nos pot mutar, sabiats,
Car sos sabers, poders hi serien menuats;

E so, que sabs per nom, serc ab proprietats.

Affirmare convenit cum esse, hoc scias,
Et *negare* & non *esse* sunt concordantia.
Si tibi deficit responsio, sit DEUS invocatus,
Quòd per Orationem ille tibi monstret veritatem.
Si non potes concludere cum possibilitate
In majori entitate, impossibilitas
Sit in tuo *concludere*, & habebis inde veritatem;
Ab imaginatione tibi caveas undique,
Quòd inde verum spirituale non tibi habeat impediri,
Contradictio est in nobis major multò
Quàm in DEO, quia major est, quàm nos; & est veritas,
Quòd nos meliùs cognoscamus DEUM memorando, volendo,
Intelligendo cum bonitate, magnitudine, potestate, æternitate,
Quia cum hoc, per quod meliùs de illo judicamus, plus valet semper,
Quia DEUS est recolibilis & intelligibilis & amabilis,
Et ideo *maximè* debemus de illo dicere veritatem.
Figuram DEUS creavit, non potest mutari, scias,
Quia sua sapientia, potestas ibi essent diminutæ;
Et hoc, quod scis per nomen, inquire cum proprietatibus.

FINITÆ SUNT RERULÆ, LAUS DEO.

REGULÆ INTRODUCTORIÆ EÆDEM.

Juxta varia Originalia antiqua Latina quoad sensum tantùm Latinitati reddita, fortè ab ipsomet B. Auctore.

DEUS in tua Benedictione incipiunt *Regulæ Introductoriæ ad Praxin Artis Demonstrativæ.*

1. PRimò sic convenit ordinare Regulas ad solutiones, quòd per T. discurrentibus F. G. sinè H. de R. fiat transmutatio in N., per modum suppositionis; & de N. in E. I., & sic formentur: E. A. V. Y., I. V. Z.; & est necessarium, quòd E. sit majus, quàm I., & E. I. quàm ipsa N. R., & N. sit majus quàm R.
2. In triangulo nigro *affirmare* majus est, quàm *negare*, quia *affirmare* convenit cum *esse*, & *negare* cum *non esse*; si tamen *negare* conveniat cum majoritate, E. debet ipsum prosequi.
3. Recurrendum est ad cameras factas de Figuris *Artis Demonstrativæ*, scilicet de A. S. T. V. X. Y. Z., & semper salvis conditionibus earum est concludendum secundùm dispositionem earum; & hæ positiones multùm sunt tenendæ in habitu.
4. In discursu & solutione quæstionum operandum est secundùm illos *sex Modos* discurrendi & solvendi, qui continentur in *tertia Distinctione Artis Demonstrativæ*, in decimo Modo *Solvere*; & in *Capite*

te XXVIII. Introductoriæ, & quandoque discurrendum est per unum modum, quandoque per alium.
5. In omni discursu & solutione est considerandа declinatio principiorum Artis, scilicet bonificativum, bonificabile, bonificare, bonificatum; ignitivum, ignibile, ignire, ignitum &c.
6. In omni inquisitione ipsum S. est discursivum, & T. instrumentum discurrendi; quia omnis formatio & solutio quæstionis sunt in T., & omnes Figuræ Artis sunt figuratæ in materia discurrendi.
7. Omne particulare semper est regulandum sub suo universali, & omnes inferiores puncti sub transcendentibus.
8. Omne ens est magìs judicabile per formam, quàm per materiam; & per simplicitatem, quàm per compositionem; & per intensitatem, quàm per extensitatem; & per necessitatem, quàm per contingentiam.
9. Ad faciendum quæstionem debent misceri trianguli ipsius T., & quæ continentur sub eis, in se & cum terminis aliarum figurarum; deinde debet fieri quæstio; & hoc idem sequitur ad solvendum, ut in solutione ipsi E. tribuatur Y., & ipsi I. tribuatur Z.
10. Si proposita quæstio non cadat immediatè in aliquem terminum Figurarum, debet induci per medium in terminos Figurarum.
11. Quando termini quæstionis per T. sunt reducti ad terminos Figurarum, est formatum universale; & sic debet concludi in particulari universalis, ut non destruatur universale.
12. Si non sufficiat ad concludendum id, quod dicitur per nomen, investigandæ sunt proprietates ejus, miscendo T. cum aliis Figuris, ut per ipsas concludatur veritas.
13. Sic discurrendum est per majoritatem trianguli viridis, quòd differentia & concordantia sint remotæ à contrarietate & minoritate.
14. Concludendum est per majorem differentiam ipsius S. in concordantibus, quàm in contrariantibus.
15. Concludendum est secundùm distinctionem agendi & existendi actuum ipsorum S. T.
16. Est impossibile, quòd destruatur finis, quem DEUS habet intra se & extra; & ideo debet sic concludi, quòd non destruatur talis finis.
17. Sic debet concludi, quòd intrinseca Operatio absolutè conveniat cum majoritate, extrinseca verò cum minoritate.
18. Convenit concludere per majoritatem concordantiæ & æqualitatis, entitatis & possibilitatis; & si entitas & possibilitas non conveniant, convenit concludere, si potest fieri, per non entitatem & impossibilitatem.
19. Faciliùs concluditur per impossibile, quàm per positionem; & per propinquum objectum, quàm per remotum.
20. Convenit concludere per majorem æqualitatem sive entis substantialis sive accidentalis, ut sit magìs remotum à contrarietate & minoritate.
21. In omni solutione debet majoritas dari rei & primæ intentioni, & minoritas nomini & secundæ intentioni.
22. Semper debet concludi in hac Arte per *æquiparantiam*, vel propter *quid* vel *quia*; sed de A. simpliciter per æquiparantiam.
23. Majoritas & minoritas in bonitate semper accipiatur in causa finali; semper in majoritate T. rubei, & maximè in majoritate finìs convenit dare solutionem.
24. Sic convenit concludere, quòd intellectuale præferatur sensuali, & substantiale accidentali.
25. In omni solutione & discursu priùs convenit dare majoritatem DEO, quàm creaturæ.
26. In omni quæstione facta de A., vel de quocunque alio, convenit discurrere per terminos ipsius A., & concludere sinè contrarietate & minoritate aliorum terminorum.
27. Convenit concludere sive affirmativè sive negativè respectu ipsius A. vel majorum similitudinum ejus, ut ipsum meliùs cognoscatur & diligatur.
28. Nunquam aliqua conclusio sit contra istas cameras E. A. V. Y., I. V. Z., nec contra majoritatem earum, nec contra concordantiam substantiæ & majoritatis, accidentis & minoritatis.
29. Priùs convenit concludere per similitudines DEI, quàm per dissimilitudines ejus.
30. Convenit conservare similitudines inter

ter sensualia & sensualia, quantò meliùs possunt conservari.

31. Sic convenit concludere, quòd DEUS simpliciter habeat in se concordantiam, æqualitatem & finem sinè contrarietate & minoritate, & quòd divinæ Dignitates simpliciter habeant majorem concordantiam secum ad invicem, quàm cum creaturis.

32. Quia DEUS concordat cum majoritate, & nos cum minoritate, ideo secundùm nos est contradictio in his, in quibus non est secundùm DEUM.

33. Notandum est, quòd meliùs cognoscamus DEUM per recolere, intelligere & velle cum bonitate, magnitudine, æternitate, potestate &c., quia per hæc est magìs recolibilis &c.

34. Convenit recurrere ad propositiones Artis Majoris, ut inde formentur Maximæ, quibus conclusio indiget.

35. Quicunque leget textum Artis, probet illum per principia Artis, cùm sit probabilis; etiam textus cujuslibet alterius Scientiæ est probabilis per Principia, si contineat veritatem.

36. Ex contrariis dictis adversariorum convenit taliter concludere, quòd majoritas, *esse* & veritas insimul concordent, & minoritas & *non esse* & falsitas.

37. Solutio cujuslibet quæstionis elucescit ex contrariis argumentis.

38. Artista in disputando & docendo semper sit benevolus, & evitet omnem hominem malitiosum, qui habet rebellem intellectum obstinatum & superbum, qui negat Principia per se nota vel declarata, vel qui innititur falsis vel nullis Principiis.

39. Si accidat defectus solvendi per acquisitionem Scientiæ, convenit recurrere ad Orationem, ut responsio habeatur per Infusionem.

40. Scias, quòd DEUS Figuram hujus Artis fecerit, & ideo non potest mutari, ne sua Sapientia & Potestas diminuantur.

FINIS REGULARUM.

BEATI RAYMUNDI LULLI DOCTORIS ILLUMINATI QUÆSTIONES PER Artem Demonstrativam SEU Inventivam SOLUBILES.

DEUS ad Laudem & Gloriam tui Nominis, ut sciamus cognoscere & diligere Te & Tua mirabilia Opera, incipiunt *Quæstiones per Artem Demonstrativam* seu *Inventivam Solubiles.*

DE PROLOGO.

QUæstiones plurimas ex pluribus & diversis materiis sumptas laboramus adducere ad præsens Opus, ut demus viam & doctrinam applicandi *Artem Demonstrativam* seu *Inventivam* ad multas & diversas materias, quibus humanus intellectus indiget.

Fit autem hæc applicatio sumendo Principia ipsius Artis, quæ sunt *Bonitas, Magnitudo, Æternitas, Potestas, Sapientia, Voluntas, Virtus, Veritas, Gloria, &c.; Differentia, Concordantia, Contrarietas; Principium, Medium, Finis; Majoritas, Æqualitas, Minoritas;* & secundùm eorum necessarias Conditiones & Proprietates inducimus conclusiones in his, quæ de DEO & de cæteris rebus quæruntur, ût in sequentibus apparebit.

„Sed, ut aliquoties bene exprimamus con„ceptum mentis, devenimus in impropriе„tatem rectè loquendi propter expressio„nem majoris Sententiæ, & paucitatem pro„priorum nominum; ût cùm dicimus: Boni„tas bonificat, Magnitudo magnificat & si„milia; vel in DEO incomprehensibilem Ex„tensitatem, id est, Magnitudinem, cui non „est terminus seu finis terminationis: unde „devotè supplicamus studentibus in præ„senti Opere, quatenus nolint calumniare

„noſtra impropria dicta, ſed attendant, quid „per ea propriè velimus ſignificare; & ſi fortè „aliquid dixerimus, unde videretur oriri ſu„ſpicio erroris, hoc non eſt ex defectu Artis, „ſed provenit ex noſtra imperitia; quare in „talibus, ſi accidat, imploramus veniam, „& Correctionem Sacroſanctæ Romanæ „Eccleſiæ; non enim arbitramur, nec judi„cium rationis conſentit, quòd multa bene „dicenda, & declarationes multorum du„biorum propter quorundam impropriorum verborum contingentiam ſint præ„termittenda; & cùm malum ſit propter „bonum, & non è converſo, ſuſpicio mali „non debet impedire multitudinem bo„norum.

Igitur confidentes in Gratia DEI cum Fide & Timore ad utilitatem totius boni communis, & maximè ad Laudem & Cognitionem noſtri Domini DEI aggredimur præſens Opus, & DEUS perducat illud ad optimum finem: & primò quidem proponimus explicare Quæſtiones de DEO, tanquam de principaliori, ad quem omnia tendunt, & per quem omnia ſunt; deinde de cæteris, ſecundùm quòd ordo & nobilitas rerum poſtulat, quòd de ipſis tractetur; & primò

INCIPIUNT QUÆSTIONES De DEO.

QUÆSTIO I.
Utrùm DEUS ſit?

1. SOlutio. Ad hanc Quæſtionem ſolvendam procedimus iſto modo. Manifeſtum eſt, quòd nulla Bonitas poſſit eſſe magna ſinè *Differentia* bonificantis & bonificati in identitate eorum in eadem Eſſentia Bonitatis & bonificandi; ſed ſi DEUS non eſt, hæc, quæ dicta ſunt de Bonitate & Magnitudine, non ſunt in aliquo ente, quod per ſe patet, & Bonitas deficit Magnitudini, & è converſo; ex quo defectu magìs ſequitur privatio Bonitatis & Magnitudinis, quàm entitas earundem: unde ſequeretur, quòd prædicta Differentia magìs eſſet in malitia, quàm in Bonitate & Magnitudine; & inde ſequeretur, quòd malum eſſet deſiderabile in magnitudine, & bonum odibile; quod eſt falſum: ergo DEUS eſt, ut Bonitas ſit in Magnitudine, & è converſo.

2. Eſt impoſſibile, quòd Bonitas & Magnitudo ſinè *Concordantia* concordent, ut ſint concordans, concordatum & concordare; ergo manifeſtè ſequitur, quòd, Concordantiâ exiſtente privatâ, magìs eſſet malum, quàm bonum, & parvum, quàm magnum; ſed quia ipſa eſt, neceſſariò eſt oppoſitum: ergo DEUS eſt; quia ſi non eſſet, magìs eſſet malum, quàm bonum, & parvum, quàm magnum; & quia eſt oppoſitum hujus, DEUS neceſſariò eſt.

3. Si DEUS eſt, Bonitas diſtat à ſuo contrario in bono infinito, & Magnitudo in magno infinito, & ſic Concondantia diſtat à *Contrarietate* in infinito bono & magno; ſed ſi DEUS non eſt, infinita diſtantia Concordantiæ & Contrarietatis eſt in privatione, quod eſt infinitum malum, exiſtens ſummum ens ratione ſuæ infinitatis, quod eſſet DEUS malus infinitus, in quo malitia diſtaret à Bonitate & parvitas à Magnitudine in infinito malo; & ita eſſet infinita concordantia inter malitiam & magnitudinem, non autem inter Bonitatem & Magnitudinem; & per conſequens Contrarietas haberet majorem concordantiam cum generatione & eſſe, quàm Concordantia; quod eſt impoſſibile: ergo oppoſitum eſt neceſſarium, quod eſt impoſſibile, niſi DEUS ſit: ergo DEUS neceſſariò eſt.

4. Eſt impoſſibile, quòd Magnitudo & Æternitas differant, & per conſequens Magnitudo Æternitatis à Bonitate illius, ergo, cùm Magnitudo ſit idem in eſſentia & natura cum Æternitate & Bonitate, ſufficit identitati numerali bonificantis æternificantis, & bonificati & æternificati, & ipſius bonificare & æternificare, & bonificabilîs æternificabilîs, ut Magnitudo non deficiat ſuo magnificanti, & ſuo magnificato, & ſuo magnificare & magnificabili; hæc omnia autem eſſent impoſſibilia, ſi DEUS non eſſet, in quo hæc omnia ſupradicta haberent eſſe

eſſe: ergo DEUS eſt, cùm ſint neceſſaria: quia ſi non eſt, oppoſita prædictorum *Principiorum* ſunt in eſſe, poſtquam ipſa Principia ſunt in privatione, & iſta eſt malitia ſinè Magnitudine & Æternitate, & è converſo, & parvitas ſinè Bonitate & Æternitate, & è converſo; quod eſt contradictio: ergo DEUS neceſſariò eſt.

5. Si DEUS eſt, in eo eſt Principium de Eſſentia Bonitatis & Magnitudinis exiſtens idem numero cum *Medio* & Fine, & è converſo; ſed ſi DEUS non eſt, nullum Principium poteſt eſſe idem numero cum Medio & Fine in eſſentia & natura; quia ſi eſſet idem cum eis in numero, jam eſſet Medium & Finis, & è converſo; & ſic eſſet DEUS & non eſſet; quod eſt contradictio: vel ſi Principium eſſet idem numero cum Medio & Fine, non eſſet motus nec influentia Virtutis in operatione; quod eſt impoſſibile: ergo DEUS eſt, exiſtente Principiante in Principio & in Fine, & ipſo Principiare in Medio, & exiſtente Principiato & Principiabili in Fine & in Principiante & in Principiare; aliter Magnitudo non ſufficeret Bonitati & Æternitati, nec è converſo.

6. Si DEUS eſt, ipſe eſt infinitus *Finis* infiniens infinitum infinibilem, ut infiniendo poſſit eſſe Finis in Infinitate Bonitatis, Poteſtatis, Magnitudinis, Æternitatis &c., ita, quòd Finis ſit in Eſſentia & Natura Infinitatis Bonitatis &c.; ſed ſi DEUS nihil eſt, omnis finis eſt finiens, movens omnia ad nihilum, non autem infiniens; nam omne, quod eſt finitum in magnitudine & duratione &c. habens quantitatem, & exiſtens in tempore, & veniens ad corruptionem & ad non eſſe, eſt finis, ut non ſit infinitum, nec permanentia in rebus, ſed deſinentia; ſed omnia iſta ſunt impoſſibilia, quia contra conditiones Naturæ, & contra Principia *Artis Demonſtrativæ* ſeu *Inventivæ*: ergo ille DEUS benedictus eſt de neceſſitate, quem inquirimus.

7. Manifeſtum eſt humano intellectui, quòd omnia entia ſubſtantialiter ſint in *Majoritate*, & accidentaliter in Minoritate, & hoc eſt neceſſarium; eſſet autem impoſſibile, ſi DEUS non eſſet: ergo DEUS neceſſariò eſt. Quòd autem ſit neceſſarium, manifeſtè patet ratione Principii, Medii & Finîs Bonitatis Poteſtatis &c., quæ majores eſſent accidentaliter, quàm ſubſtantialiter, ſi DEUS non eſſet, ût per ſe patet; & ſic omnis Majoritas, quæ habet eſſe, eſſet in privatione, ſi DEUS nihil eſt, ita, quòd Majoritas concordaret cum nihilo, & Minoritas cum eſſe, quod eſt falſum; & naturaliter non ens eſſet amabile, & ens odibile; quod ſimiliter eſt falſum; & multa alia impoſſibilia ſequerentur, ſi DEUS non eſſet: ergo eſt manifeſtum, quòd DEUS neceſſariò ſit, ut prædicta falſa & impoſſibilia non ſequantur.

8. Si DEUS eſt, in illo eſt *Æqualitas* ratione Bonitatis, Magnitudinis &c., cùm conveniat, quòd in illo ſit id, per quod in illo eſt impoſſibilis alteratio boni in malum, & magni in parvum, vel è converſo; ſed privato Divino *Eſſe* eſſet oppoſitum, cùm nulla Æqualitas ſit inventibilis inter Bonitatem & parvitatem, ſi DEUS nihil eſſet; & ſic prædicta alteratio eſſet ratione privationis prædictæ Æqualitatis, & *eſſe* ipſius inæqualitatis eſſet cauſa illius alterationis; & ſic concordarent inæqualitas & *eſſe*, & Æqualitas & *non eſſe*; & ratione ipſius *eſſe* ſequeretur, quòd inæqualitas Bonitatis & Magnitudinis &c. & prædicta alteratio eſſent deſiderabiles, & eorum oppoſitum odibile; quod eſt falſum: ergo DEUS neceſſariò eſt.

9. Si DEUS eſt, in ipſo eſt bonificans, magnificans &c. tam potens & tam bonus, magnus &c., quòd extra ſe non indigeat aliquo alio; ſi autem DEUS nihil eſt, Bonitas & Poteſtas in nullo ente habent in ſe illud, quod eis eſt neceſſarium ratione generis ſuæ eſſentiæ & naturæ: & inde ſequitur, quòd intra omne ens ſit *Minoritas*, & extrà acquiratur Majoritas; ita, quòd omne ens intra ſe ſit in Minoritate, extra ſe verò ſit in Majoritate, quam acquirit exteriùs; & ſic Minoritas non eſt ens circa nihil, ſed potiùs Majoritas; ſed manifeſtum eſt de natura ipſius Majoritatis Bonitatis &c., quòd Majoritas Bonitatis &c. ſit circa omne *eſſe*, & Minoritas circa *non eſſe*; quare, ſi DEUS non eſt, manifeſtè ſequitur, quòd contradictio & *eſſe* concordent, & converſio & *non eſſe*; quod eſt falſum & impoſſibile: ergo neceſſarium eſt oppoſitum: ergo neceſſarium eſt, quòd DEUS ſit; benedictus ſit ipſe, qui in prædicta quæſtione ſe nobis manifeſtavit.

) ✠ (

QUÆSTIO II.

Utrùm in DEO sint Dignitates, scilicet Bonitas, Magnitudo &c.

SOlutio. Ad hanc Quæstionem solvendam sumimus ipsa *generalia Principia, quorum existentia est per se nota*, hæc autem sunt *Bonitas Magnitudo* &c., de quibus quæritur; & supponimus, quòd DEUS sit, ût jam manifestè demonstratum est, in quo ipsæ Dignitates, scilicet Bonitas, Magnitudo &c. naturaliter sunt volibiles, & hoc diversimodè, scilicet *ratione existendi & agendi*.

1. Æternitas non potest differre à sua Bonitate, & nisi DEUS esset æternus, non esset DEUS, cùm sit impossibile, quòd ipse sit summum Ens sinè Æternitate; ergo est æternus, & per consequens bonus; quod, si non esset, ejus Æternitas esset mala, & ipsius privatio bona: & etiam ratione Æternitatis & Bonitatis est magnus, & è converso; & etiam potens, quia potest existere & agere; est etiam sciens & volens &c. ratione Bonitatis, Magnitudinis &c.; & convenit, quòd hæc omnia sint in DEO ratione existendi & agendi sinè *Differentia* Essentiæ & Naturæ Deitatis, Bonitatis, Æternitatis &c.; aliter enim non esset summum Ens, nec per consequens DEUS, quia illi deficerent conditiones, cum quibus esset summus, & naturaliter Bonitas non esset volibilis in Magnitudine, nec è converso; quod est falsum: ergo in DEO sunt prædictæ Dignitates, & ipse est id, quod sunt suæmet Dignitates, aliter sequeretur, quòd prædicta essent falsa & impossibilia.

2. Postquam DEUS est, convenit, quòd in illo sit *Concordantia*; quod si non, non esset in eo id, per quod magìs distaret à Contrarietate, nec esset summus in existere & agere; convenit autem, quòd illa Concordantia, quæ in DEO est, sit in majori Magnitudine, quæ possit esse; sed non potest esse in majori Magnitudine, quæ potest esse, nisi ipsa sit Bonitatis, Magnitudinis, ita, quòd faciat eas esse idem numero, & eas concordare in agere: ergo cùm in DEO sit Concordantia, & conveniat, quòd illa sit necessariò Bonitatis & Magnitudinis &c., ergo in DEO sunt Bonitas, Magnitudo &c.

3. De necessitate convenit, quòd in DEO sit id, per quod ipse magìs distat à *Contrarietate*; sed Concordantia Bonitatis, Magnitudinis &c. est id, per quod magìs distat à Contrarietate: ergo in DEO sunt Bonitas, Magnitudo &c.; quod si non, etiam non esset eorum Concordantia; cujus oppositum patet.

4. Sinè *Principio* Finis est in DEO impossibilis; ergo DEUS est Principium; sed ipse non potest esse Principium sinè Bonitate & Magnitudine &c. sui ipsius, ratione quarum ipse est principians, scilicet bonificans, magnificans &c.; ergo in ipso sunt Bonitas, Magnitudo &c.

5. Impossibile est, quòd in DEO sint extremitates quantitativæ seu defectivæ, quia sic esset comprehensibilis, & per consequens deficeret in conditionibus Summi Entis, & ideo non esset DEUS; sed ipse non potest esse sinè prædictis extremitatibus sinè infinita Magnitudine extensa (ût ita loquamur) & intensa Bonitatis &c.; ergo in ipso sunt Magnitudo, Bonitas &c.

6. *Finis* necessariò est ratione Dignitatum, & è converso; ergo Finis non potest esse sinè Dignitatibus, nec è converso; sed cùm DEUS sit summus, ipse est Finis: ergo DEUS non potest esse sinè Dignitatibus; igitur est manifestum, quòd in illo sint Dignitates.

7. Bonitas, Magnitudo &c. ratione substantiæ sunt in *Majoritate*, & ratione accidentis sunt in Minoritate, quod per se patet; substantia etiam est major ratione majoritatis bonitatis, magnitudinis &c., & accidens est minus ratione minoritatis bonitatis &c., quia magìs distat à substantia; sed DEUS est ipsa Summa Substantia & Summa Causa, postquam ipse est, ût demonstratum est: ergo in illo sunt Bonitas &c.; quod si non, ejus effectus esset major, quàm ipse, quia substantialis majoritas ipsius effectûs stat ratione bonitatis &c. ipsius effectûs, quod per se patet; sed quia est impossibile, quòd effectus sit major, quàm sua Summa Causa, ergo in DEO sunt Dignitates.

8. Ubi est immensa *Æqualitas*, est impossibilis Majoritas & Minoritas; sed in Divina Essentia est immensa Æqualitas, ut per eam immensè distet à Majoritate & Minoritate, quibus inæqualitas est subjectum: igitur in DEO est immensa Æqualitas; ipsa autem immensa Æqualitas ratione suæ Immensitatis nullum defectum & privationem importat; sed sinè Bonitate, Magnitudine &c. importaret privationem & defectum; quod

quod est impossibile: ergo non est sinè Bonitate, Magnitudine &c.; ergo in immensa Æqualitate DEI sunt Bonitas, Magnitudo &c., & per consequens necessariò in DEO.

9. Est impossibile, quòd DEUS sit sinè Æternitate; nam sinè Æternitate esset in *Minoritate*, ratione cujus non posset esse in Magnitudine, nec per consequens in Summitate Bonitatis &c; igitur in DEO est Æternitas, quia impossibilis est in illo Minoritas; sed Æternitas non potest esse in DEO sinè Bonitate, Magnitudine &c., cùm in ea sint Bonitas, Magnitudo &c., ratione quarum ipsa est bona, magna &c.; ut non sit in ea parvitas, nec sinè Sapientia & Voluntate: igitur est manifestum, quòd Bonitas, Magnitudo &c. sint in DEO; quod si non, non esset in eo Æternitas; quod est impossibile: ergo in DEO sunt prædictæ Dignitates.

QUÆSTIO III.

Quid est Essentia DEI?

1. SOlutio. Ad hoc dicendum est ratione conditionum Summi Entis, quòd Divina Essentia sit id, in quo vel de quo bonificans potest ex ipsa intra ipsammet Essentiam distinguere bonificatum à se ipso; & est id, in quo Virtus habet tantam Magnitudinem in Bonitate & Potestate, quòd potest esse idem cum Magnitudine; & etiam id, ratione cujus bonitas est magna in Distinctione bonificantis & bonificati; & sic in Divina Essentia est Distinctio, ratione cujus omnia prædicta habent esse; quod si non esset, esset defectiva in conditionibus pertinentibus ad eam, ut sit in Summitate Bonitatis &c.

2. Divina Essentia est id, per quod Bonitas magìs distat à malitia, & Magnitudo à parvitate; & sic Divina Essentia est Bonitas & Magnitudo &c. in summa *Concordantia* earum, cùm ratione Bonitatis, Magnitudinis &c. & summæ Concordantiæ earum magìs distet à malitia & parvitate & contrarietate, si ipsa est ipsa Bonitas, Magnitudo &c. & ipsa Concordantia earum & concordare, quàm si non sit idem, quod ista; ergo Divina Essentia est ipsa Bonitas &c.

3. Est impossibile, quòd Divina Essentia sit *Contrarietas*, distat enim immensè à Contrarietate; igitur Divina Essentia est id, quod est Concordantia sinè Contrarietate, ut magìs distet à Contrarietate, & ut Bonitas, Magnitudo &c. concordando magìs sint unum & idem, & magìs distent à non identitate.

4. Convenit, quòd Divina Essentia sit illa immensa & æterna Bonitas, Magnitudo &c., de qua immensus & æternus Bonificans & Magnificans &c. existens ipsa eadem Essentia principiat immensè & æternaliter immensum & æternum bonificatum, magnificatum &c.; nulla alia essentia potest habere altiores conditiones; igitur Divina Essentia est *Principium*, ut Principians de sua Bonitate, Magnitudine &c. principiet suum Principiatum permanentem cum eo ipsa eadem tota Bonitas, Magnitudo &c. ratione Principiati; quæ si non esset istud Principium cum prædictis conditionibus, deficerent illi conditiones Deitatis.

5. Divina Essentia est illud *Medium*, in quo Principium & Finis sunt unum idem Identitate Bonitatis, Magnitudinis &c., illo Medio existente Deitate, & è converso, in qua Principium & Finis conjunguntur identaliter in principiando & infiniendo ratione immensæ & æternæ Bonitatis, Magnitudinis &c., uniendo & distinguendo inter bonum & bonum &c.

6. Divina Essentia est ipse immensus & æternus *Finis* immensæ & æternæ Bonitatis, Magnitudinis &c., cùm ipsa Bonitas &c. sinè immenso & æterno Fine non possit esse immensa & æterna, ipsâ existente ipso immenso Fine, & è converso: ergo prædictus Finis est ipsa, scilicet Essentia DEI, & è converso.

7. Divina Essentia est illa Bonitas, quæ inter cæteras bonitates ratione *Majoritatis* magìs est desiderabilis, cùm Majoritas sit lumen humani intellectûs & voluntatis, in quo intellectus & voluntas magìs attingunt Magnitudinem Bonitatis; hæc enim Bonitas est illa, quæ per se potest esse bonum & æternum, & hæc est ipsa Essentia, quæ est Deitas, & è converso.

8. Divina Essentia est *Coæquatio* Principii & Finîs in tanta Magnitudine Bonitatis, quòd ipsa est conversio Bonitatis & Gloriæ, ut possit sufficere Magnitudini Bonitatis ratione Principii & Finîs.

9. Divina Essentia est ipsum Ens immensè perfectum, habens intra se Immensitatem Bonitatis & Potestatis ad bonificandum & possificandum tantâ immensitate Bonitatis & Potestatis, quòd sit immensum impossibile realiter & essentialiter & naturaliter, quòd ipsa participet eum *Minoritate*.

QUÆSTIO IV.

Utrùm Dignitates DEI sint Essentia DEI?

1. SOlutio. Hæc Quæstio solvitur *per Conditiones Summi Entis* isto modo. Divina Bonitas est tanta in Magnitudine, quanta ejus Æternitas, & è converso, ut in DEO non sint Majoritas & Minoritas, sed sufficiat eis earum Magnitudo in tantum, quòd non importet aliquam malitiam seu privationem; sed si Dignitates DEI non sunt ipsa Essentia DEI, de necessitate est *Differentia* inter ipsas Dignitates & ipsam Essentiam: unde sequitur, quòd Essentia DEI non sit essentialiter bona, nec æterna nec magna, sed accidentaliter, nec Dignitates sint in DEO substantialiter, sed accidentaliter; & per consequens deficit cuilibet Dignitati & ipsi Essentiæ Magnitudo, & implicatur in eis parvitas & malitia propter privationem Bonitatis, Magnitudinis & Æternitatis in hoc, quòd DEUS accidentaliter est agens de suis Dignitatibus, habens in se accidentia in infinitate malitiæ, parvitatis & privationis; quod est impossibile: igitur Dignitates DEI sunt ipsa Essentia DEI, ut non sequantur prædicta impossibilia, & ut DEO non deficiant conditiones Summi Entis.

2. De conditionibus Summi Entis, quod est DEUS, est, quòd sua Voluntas velit, quòd ipsa sit Essentia DEI, ut suum velle sit essentiale, & ut ipsa ût volens, volitum & volibile sit Essentia, ad hoc, ut volens, volitum & volibile sit ipsa Essentia, & essentialiter sit *Concordantia* inter volens, volitum & volibile; quæ nisi esset essentialiter, esset accidentaliter, & Voluntas magis diligeret Concordantiam in accidentalibus rebus concordantibus cum Minoritate & privatione Bonitatis, quàm in substantialibus rebus concordantibus cum Majoritate & *esse* Bonitatis; quod est impossibile, ut Bonitas non deficiat in essentiali Virtute Voluntati, nec è converso: ergo Dignitates DEI sunt Essentia DEI.

3. Divina Voluntas, ût volens, diligit Bonitatem, & Divina Bonitas, ût bonificans, bonificat Voluntatem, ita quòd Voluntas, ût bona, vult, quòd ipsa Bonitas sit Essentia DEI, & odit oppositum hujus, ut in volendò non sit mala, sed potiùs bona; quoniam si diligeret oppositum hujus, diligeret contra Bonitatem, & Bonitas malificaret Voluntatem; quod est impossibile: ergo cùm Voluntas sit immensa, aliter DEUS non esset, Voluntas habet suum velle perfectum: igitur Dignitates DEI sunt Essentia DEI.

4. Si Divina Bonitas non est ipsa Essentia DEI, ipsa Essentia esset extra Bonitatem; unde sequeretur, quòd in DEO *Principians* ita principiaret Principiatum, quòd priùs ratione Essentiæ principiaret ipsum, quàm ratione Bonitatis, ita quòd ipsum Principiatum priùs esset principiatum, quàm bonum, magnum &c.; & sic deficeret illi Magnitudo & Æternitas, & malum esset dilectum & diligibile; quod est impossibile: ergo Dignitates DEI sunt Essentia DEI.

5. Vel in Divina Essentia est otiositas, vel bonificans ratione suæ Bonitatis bonificat bonificatum, & volens ratione suæ Voluntatis vult volitum; & hoc in tanta *Conjunctione* Unitatis Bonitatis & Voluntatis, & bonificantis volentis, & bonificati voliti, quòd Divina Essentia cum immensa Bonitate & Voluntate distat à pluralitate essentiarum & accidente: igitur tantâ Conjunctione Unitatis uniuntur Bonitas & Voluntas & cæteræ Dignitates, & bonificans volens, & bonificatus volitus (& sic de aliis) cum ipsa Essentia DEI, quòd omnes sunt una Essentia, una Bonitas, una Voluntas, unus Bonificans volens &c., unus bonificatus volitus &c., una sola Divina Essentia; aliter deficerent DEO conditiones immensæ Bonitatis, Voluntatis &c., & per consequens conditiones Summi Entis; quod est impossibile: ergo Dignitates DEI sunt Essentia DEI.

6. Si Divina Bonitas non esset Divina Essentia, sequeretur, quòd Essentia DEI ratione *Finis* se haberet ad Finem ût essentians, non autem ût bonificans ad bonificatum; & sic Essentia præcederet Bonitatem ratione Finis, & hoc esset volitum & volibile; quod est impossibile, ut Finis Bonitatis & Voluntatis non sit extra se ipsam, sed intra; si enim esset extrà, Voluntas non acquiesceret Bonitati nec sibi, nec Bonitas Voluntati nec sibi; quod esset malum & privatio bonitatis & Gloriæ & Voluntatis.

7. Si Divina Bonitas &c. non est idem numero, quod tota Divina Essentia, sequitur, quòd Essentia non sit bona ratione *Majoritatis* Bonitatis, sed ratione Minoritatis ejus; & sic Divina Voluntas cessat velle Bonitatem Essentiæ ratione Magnitudinis, & vult eam ratione parvitatis; quod est impossibile,

sibile, ut Magnitudo Finis non deficiat Bonitati, Voluntati &c.: ergo Dignitates DEI sunt Essentia DEI.

8. Si Bonitas &c. non est ipsa Essentia DEI, sed esset in ea accidens, Bonitas ût bonificans non est coæquans bonificatum sibi ipsi, sed potiùs Essentia DEI agit de Bonitate tanquam substantia de suo accidente; & sic ipsa coæquatio ratione Bonitatis Voluntatis &c. est accidentalis, & ratione Essentiæ est substantialis; & sic est in Majoritate ratione substantiæ, & in Minoritate ratione accidentis: igitur in DEO non est simpliciter *Æqualitas*; quod est impossibile, ut Simplicitas ratione Magnitudinis sufficiat Æqualitati in Bonitate, Voluntate &c.; ergo Dignitates DEI sunt Essentia DEI.

9. Si Divina Voluntas, Bonitas, Magnitudo &c. non essent Essentia DEI, essent in *Minoritate*, cùm omne, quod non est Essentia DEI, sit in Minoritate respectu Magnitudinis Essentiæ DEI; & per consequens bonum bonificans & bonum bonificatum &c. essent in Minoritate; & per consequens Essentia DEI, ût bona & volita esset in Minoritate; quod est impossibile: ergo Dignitates DEI sunt Essentia DEI.

QUÆSTIO V.

Utrùm Actus Dignitatum, scilicet bonificare &c. sint de ipsa Essentia Dignitatum.

1. SOlutio. Dicendum est ad hoc isto modo: manifestum est, quòd inter bonificantem & bonificatum sit magna Virtus in bonificare, ita quòd bonificare est de Natura & de Essentia Bonitatis, ut bonificans & bonificatus sint essentialiter idem in Essentia Bonitatis, ita, quòd Essentia sit una, & Natura una, Suppositа verò distincta; hoc autem non posset esse, nisi ratione Magnitudinis Virtutis *Distinctionis* & Concordantiæ, quæ scilicet Magnitudo Virtutis esset in privatione, si bonificare non esset idem essentialiter, quod Bonitas, & de ipsa Bonitate; imò potiùs bonificare esset ens accidentale existens in parvitate; quod est impossibile: ergo Actus Dignitatum sunt de Essentia Dignitatum.

2. Ut Magnitudo sufficiat Virtuti concordandi & *Concordantiæ* magnificantis & magnificati, convenit, quòd magnificare sit de Essentia Magnitudinis, & de ipsa Magnitudine; quod si non, prædicta Magnitudo esset defectiva & in Minoritate Virtutis; quod est impossibile: igitur est de ipsa Essentia, ita quòd magnificans & magnificatum sunt essentialiter in ipsa Essentia, & sunt ipsa Essentia Magnitudinis &c., & per consequens Concordantia & Virtus eorundem.

3. Si concordare in DEO est de ipsa Essentia & Natura Divinæ Concordantiæ, Magnitudo & Virtus DEI magis distant à *Contrarietate*; cùm autem in DEO sit id, per quod ipse est in Magnitudine Virtutis, & per quod ejus Magnitudo & Virtus magis distant à Contrarietate: ergo concordare in DEO est de Essentia Divinæ Concordantiæ.

4. Convenit, quòd æternificare sit Finis Æternitatis; quod si non, Æternitas esset frustra & contra Magnitudinem suæ Virtutis: ergo æternificare est Finis Æternitatis; igitur est impossibile, quòd æternificare sit alia essentia ab Æternitate; nam non sufficeret alia essentia seu natura ipsi æternificare, nisi ipsa Æternitas ratione Magnitudinis suæ Virtutis ad *principiandum* æternificando æternificatum de ipsa Essentia Æternitatis, permanentibus ipso æternificante & æternificato eâdem Essentiâ Æternitatis: ergo æternificare est de immensa Essentia Æternitatis, ut æternificatum æternificabile principietur ab æternificante, & permaneat ipsa æterna Essentia æternificantis.

5. Si conjungere seu unire in DEO non esset de ipsa Essentia Divinæ *Conjunctionis* vel Unitatis in possendo, posse in DEO non esset ipsa Essentia Potestatis in conjungendo seu uniendo, & sic deficeret Magnitudo Virtutis ipsis posse & Potestati, & unire & Unitati in DEO; quod est impossibile: ergo conjungere in DEO est de Essentia Divinæ Conjunctionis.

6. Nisi infinire esset essentialis actus Infinitatis, ita quòd nullo modo accidentalis, Virtus esset priùs in suo Principio, scilicet in sua Essentia, de qua oritur, quàm in *Fine*, ad quem se habet; & sic deficeret ipsi Virtuti Magnitudo; & inde manifestè sequeretur, quòd in Sapientia DEI priùs esset intelligere habitu, quàm actu; quod est impossibile: unde manifestum est, quòd Divinum intelligere sit de ipsa Essentia Sapientiæ DEI ad hoc, ut in DEO intelligens & intellectus, & intelligere & intelligibile permaneant eadem Essentia & Natura Sapientiæ DEI.

7. Cùm Divina Voluntas sit omnino perfecta,

fecta, ipsa vult suum velle in majori Magnitudine Virtutis, quæ possit esse, & est etiam ita; quod si non, diligeret se ipsam in *Majoritate*, & suum velle in Minoritate; quod est impossibile: igitur diligit, quòd suum velle essentialiter sit id, quod ipsa est de se ipsa, & hoc est ratione Magnitudinis Virtutis, ut ipsa Voluntas in se ipsa & in Magnitudine Virtutis non sit defectiva.

8. Si per totam Magnitudinem Principii, Medii & Finîs Virtutis & *Æqualitatis* & actuum earum virtuificare in DEO non sit de ipsa Essentia Virtutis in coæquando & coæquare, ipsa Essentia Æqualitatis in virtuificando magnificando deficit Virtuti & Æqualitati & actibus earum in DEO; quod est impossibile: ergo oppositum est necessariò. Igitur actus Dignitatum sunt de Essentia Dignitatum.

9. Veritas ratione verificantis plùs potest verificare verificatum, si ipsum verificare sit de ipsa Essentia Veritatis, quàm si non sit de ipsa Essentia Veritatis; imò etiam si ipsum verificare non est de ipsa Essentia Veritatis, non verificatur verificatum de tanta Essentia, quanta est Veritas & ipsum verificans; & hoc ratione *Minoritatis* verificandi, quia ipsum verificare non est tantum, quanta est ipsa Veritas & verificans; sed hoc est impossibile in DEO, ut in eo non sint minorificare & majorificare: ergo actus Dignitatum sunt de Essentia Dignitatum.

QUÆSTIO VI.

Utrùm Divinæ Dignitates sint idem numero?

1. SOlutio. Ad hoc dicendum est per easdem rationes, conditiones & terminos, per quos priùs dictum est. Si in DEO Bonitas & Magnitudo distinguendo & concordando sunt idem numero, illa Unitas & Identitas cum suo actu est in majori Magnitudine Virtutis, quæ possit esse; nam ratione *Distinctionis* stat Magnitudo Virtutis Unionis, & ratione Concordantiæ stat Virtus actûs Unionis, scilicet unire; & quia hæc omnia sunt bona & magna in Virtute, necesse est, quòd sint, ut Magnitudo non deficiat Virtuti Bonitatis, nec Bonitas Virtuti Magnitudinis, nec Virtus Bonitati & Magnitudini, nec Unitas suo actui; hæc autem omnia non essent, nisi Bonitas & Magnitudo essent idem.

2. Si Magnitudo & Æternitas sunt idem numero, Magnitudo ratione suæ Virtutis infinitè supplet Æternitati in eo, quòd habeat Infinitatem extensivè existendo, & Æternitas supplet Magnitudini in eo, quòd ratione Virtutis habeat immensam Durationem; & sic concordando sunt Magnitudo & Æternitas unum idem, & Virtus habet sufficientiam existendo & durando & etiam agendo ratione *Concordantiæ*; si autem non essent idem numero, nulla prædictarum Dignitatum haberet sufficientiam sibi nec alteri, & Virtus esset major in Contrarietate, quàm in Concordantia; quod est impossibile: ergo Magnitudo & Æternitas sunt idem numero.

3. Si Æternitas & Potestas sunt idem numero, in Æternitate & Potestate consistit Virtus, ratione cujus æternificans ût virtuosus agit, & potens etiam ût virtuosus agit; & sic influitur Virtus ex æternificante potente in æternificatum possitum in tantum, quòd sint idem numero ex hoc, quia Æternitas & Potestas sunt idem numero, & eorum Concordantia ratione Magnitudinis Virtutis tantum distat à *Contrarietate*, quanta est ipsa immensa Virtus; si autem Æternitas & Potestas non sunt idem numero, deficit in DEO Magnitudo Virtuti, & è converso; & est possibile, quòd inveniatur *Contrarietas* inter Magnitudinem & Virtutem; quod est impossibile: ergo Æternitas & Potestas sunt idem numero.

4. Est impossibile, quòd Virtus sit in magnitudine Finîs sinè *Principio*, nam sicut Virtus pro nihilo non egreditur à substantia, sed pro aliquo, quod est Finis illius progressionis, ita Virtus non egreditur à nihilo, sed per aliquid, quod est Principium magnificandi, ita, quòd Virtus mediante Principio & de Principio per Medium tendit ad Finem, quod Medium in DEO est naturalis Identitas Sapientiæ & Potestatis, ut in illo Medio Principium sapiat Finem (& è converso) in eadem Essentia & Natura Potestatis & Sapientiæ, ita, quòd Magnitudo & Virtus non deficiant Principio, Medio & Fini existendi & agendi Potestatis & Sapientiæ; quibus deficerent sinè numerali Identitate earum; quia si Sapientia & Potestas non essent idem numero, Magnitudo non posset conservare Identitatem Potestatis & Sapientiæ Principio Virtutis, nec Virtus per unum Medium tenderet ad Finem, sed per plura; & sic Virtus esset in DEO ens compositum de

de pluribus principiis, mediis & finibus; quod est impossibile: ergo Potestas & Sapientia sunt idem numero.

5. Convenit, quòd in Divina Sapientia & Voluntate sit Virtus conjunctiva, ut Divinum intelligere & velle se ad invicem possint conjungere in unum, ita, quòd Voluntas diligat, quòd suum intelligere & velle sit intellectum & illuminatum à Sapientia; hoc autem non posset esse sinè Virtute conjunctiva; quod per se patet: & quia Magnitudo habet Virtutem magnificativam in illa *Conjunctione*, de necessitate convenit, quòd, ne Magnitudo possit deficere Virtuti, nec è converso, Divina Sapientia & Voluntas ita sint conjunctæ, quòd sint idem numero; quod si non, Magnitudo & Virtus deficiunt in Conjunctione & Unione existendo & agendo; quod est malitia & parvitas & privatio Virtutis; quod est impossibile: ergo Sapientia & Voluntas sunt idem numero.

6. Si Voluntas & Virtus in DEO non sunt idem numero, sequitur, quòd *Finis* Virtutis priùs sit in suo Principio, quàm in Principio Voluntatis; idem similiter è converso sequitur de Fine Voluntatis; & sic alia illarum præcedit aliam; quod est impossibile, ut Magnitudo Voluntatis & Virtutis non deficiat Principio & Fini earum: ergo Voluntas & Virtus sunt unû idem numero, ut consistant in eodem numerali Principio & Fine ratione Magnitudinis Unitatis sinè aliqua præcedentia.

7. Si Virtus & Veritas in DEO non sunt idem numero, Virtus est major in se, quàm in Veritate, & Veritas è converso; & ita Virtus non est in sua Magnitudine sinè Minoritate Veritatis, nec Veritas è converso; & sic est in eis Minoritas, & per consequens parvitas, malitia & falsitas; quod est impossibile: ergo Virtus & Veritas in DEO sunt idem numero.

8. Si Veritas & Gloria non sint idem numero, deficit eis *Æqualitas* in Magnitudine Virtutis verificando & gloriando; qui defectus est impossibilis in DEO; igitur Veritas & Gloria sunt æquales in DEO; & si sunt æquales, convenit, quòd sint æquales in Principio, Medio & Fine illarum, scilicet in verificante glorificante, verificare & glorificare, verificato & glorificato; & hoc in tanta Magnitudine Virtutis, quòd sint unum idem, aliter sequitur defectus & parvitas & privatio Magnitudinis Virtutis in DEO; quod est impossibile: ergo Veritas & Gloria sunt idem numero.

9. Si Gloria & Bonitas non sunt idem numero, Virtus est magna in *Minoritate*; quia si non sunt idem, bonum est, quòd non sint idem ratione Bonitatis; & sic est bonum, quòd Gloria per se non sit bona, & quòd Bonitas per se non sit gloriosa; & per consequens bonum est, quòd Bonitas & Gloria sint in Minoritate; & sic Virtus est in sua Magnitudine per Minoritatem Gloriæ & Bonitatis; quod est impossibile: ergo Gloria & Bonitas sunt idem numero.

QUÆSTIO VII.

Utrùm Divinæ Dignitates & Actus earum sint idem numero?

SOlutio. Ad ostendendum solutionem hujus Quæstionis sumimus *conditiones Magnitudinis Æternitatis*, ut, sicut de Magnitudine & Æternitate dicemus, ita suo modo de cæteris Dignitatibus DEI possit fieri, & hoc sic.

1. Si Magnitudo in DEO non est idem cum magnificare, nec Æternitas est idem cum æternificare, Magnitudo in DEO est distincta à magnificare, & Æternitas ab æternificare, ratione cujus *distinctionis* ipsum magnificare esset finitum, similiter æternificare esset finitum, quia Potestas nec de sua Essentia nec de alia posset infinire per prædictos actus; & sic Dignitates in DEO deficerent actui Magnitudinis & Æternitatis in Infinitate; quod est impossibile: igitur magnificare est Essentia Magnitudinis, & per consequens æternificare Essentia Æternitatis, ut in DEO sit nulla quantitas Magnitudinis & durationis.

2. De necessitate convenit, quòd Divinus Intellectus intelligat infinitam *Concordantiam* inter Magnitudinem & Æternitatem, ut ipse intelligat infinitum; & sic ratione Infinitatis Concordantiæ sufficit Magnitudo Æternitati & actui illius, ut Æternitas & actus ejus sint idem numero, ut ipsa Æternitas sit infinita in existendo & in agendo.

3. Si potestas & posse in DEO non sunt idem numero, Voluntas DEI non est infinita volendo Infinitatem suæ Potestatis & posse illius; nam ratione conditionum, quas Magnitudo & Æternitas habent, Potestas non posset infinire suum posse, nisi cum eo remaneret omnino idem; & sic Voluntas DEI volens, quòd sua Potestas & posse illius

sint idem, *contradiceret* Magnitudini & Æternitati in Potestate & posse; quod est impossibile: ergo Potestas & posse in DEO sunt idem numero.

4. Si Intellectus & intelligere in DEO non essent unum idem, in eo esset intellectus intelligens *Principium* intelligendi formaliter, intellectus verò & intelligibile essent in eo Principium ipsius esse intellecti materialiter; & sic intelligere in DEO esset Principium quantum & compositum ex influentia formæ & materiæ; & sic non distaret à parvitate ratione Magnitudinis & Æternitatis; quod est impossibile: igitur Intellectus & intelligere sunt unum idem numero in DEO, ipso intelligente existente formâ cum ipso intelligere, ut ipsum intelligere distet à materia ratione Infinitatis ipsius formæ.

5. Sicut est impossibile, quòd inveniantur extremitates mensurabiles in Divina Magnitudine & Æternitate, sic est impossibile, quòd ipsæ inveniantur in Divina Voluntate & in suo velle; cùm in DEO sua Voluntas sit idem cum Magnitudine & Æternitate; igitur Divina Voluntas & velle sunt unum idem numero; quod si non, datur *Medium* extremitatum & mensurationis, in quo non sunt idem, & in quo etiam per consequens limitantur; & sic Magnitudo deficit Divinæ Voluntati, & suo velle in Æternitate &c.; quod est impossibile: ergo Divina Voluntas & suum velle sunt idem numero.

6. Est impossibile, quòd virtuificare extra *Finem* Virtutis possit habere suum Finem, cùm, si DEUS est, Finis Virtutis sit infinitus & æternus, & etiam ipse Finis Virtutis sinè actu esset otiosus; & sic Finis infiniendo virtuificare in DEO facit, quòd virtuificare sit idem numero cum Virtute; nam sicut Virtus agendo influit de se suum actum, sic retinet eum in se existendo idem cum eo, ut Magnitudo possit sufficere Virtuti & actui ejus in Æternitate & Infinitate; quod si non, sequitur, quòd Divina Virtus in absentia Infinitatis sui actûs evacuaretur & annihilaretur; quod est impossibile.

7. Nisi Veritas & verificare essent idem numero in DEO, Divina Veritas ratione suæ Essentiæ esset magis intensa, quàm suum verificare, & verificare magis, quàm Veritas ratione Virtutis; & sic Divina Veritas & suum verificare essent in *Majoritate* & Minoritate; quod est impossibile: ergo Veritas & verificare sunt idem numero in DEO.

8. Gloria & gloriari sunt æqualiter in Magnitudine & Æternitate, ut Gloria ratione Infinitatis extensivæ (ût ita loquamur) & ratione Infinitatis Durationis sit tam magna & æterna agendo, quàm existendo, & è converso; igitur sunt æquales in DEO Gloria & suum gloriari; & sicut sunt æquales ratione Magnitudinis & Æternitatis, sic etiam sunt unum idem numero ratione Magnitudinis & Æternitatis; quod si non, essent magis in Magnitudine ratione *Æqualitatis*, quàm Unitatis; quod est impossibile: igitur Gloria & gloriari sunt idem numero in DEO, ne Magnitudo & Æternitas etiam inæqualiter se habeant ad Divinam Gloriam & ad gloriari ejus; quod est impossibile.

9. Si bonificare in DEO non est idem cum Bonitate, sequitur inde *Minoritas* Divinæ Bonitatis & ipsius bonificare; ut igitur sint in Æternitate infinitè distantes à parvitate bonitatis, de necessitate sunt unum idem, ne DEO deficiant conditiones Summi Entis.

QUÆSTIO VIII.

Utrùm Actus Divinarum Dignitatum sint idem numero secundùm Magnitudinem & Voluntatem DEI?

SOlutionem hujus Quæstionis inquirimus isto modo.

1. Si Divina Voluntas vult, quòd bonificare DEI & ejus magnificare sint idem numero, vult hoc cum Magnitudine volendi; cùm ipsum bonificare & magnificare sint majora, & in illis sit major Magnitudo, si sunt idem numero, quàm si non sunt idem; ergo sunt idem numero, ut Divina Voluntas habeat magnum velle, & Divina Voluntas magnum magnificare in eorum identitate; nam sicut Divina Voluntas vult, quòd suus volens sit distinctus à suo volito, ut in illa *Distinctione* suum velle sit magnum, sic vult, quòd bonificare & magnificare sint unum idem, ut Voluntas sit magna in eorum Identitate: igitur bonificare & magnificare in DEO sunt unum idem, quia ita vult Voluntas; si enim non sunt unum idem, & Divina Voluntas vult, quòd sint unum idem, Divina Voluntas est defectiva in Magnitudine volendi; quod est impossibile: ergo bonificare & magnificare in DEO sunt idem numero.

2. Si magnificare & æternificare sunt unum idem, est magna *Concordantia* in illis, & etiam

etiam in Magnitudine & Æternitate, & in Magnitudine & æternificare, & in Æternitate & in magnificare; quod si non, prædicta Concordantia est in privatione & in parvitate; quod est impossibile & odibile à Voluntate, quæ habet Concordantiam cum Magnitudine: ergo magnificare & æternificare sunt unum idem.

3. Si æternificare & posse in DEO non sunt unum idem, sunt in illo tot suppositа, quot sunt Dignitates & actus ipsarum in eo, ita, quòd quælibet Dignitas est suppositum ratione existendi, & habet suppositum ratione agendi; & ita Voluntas diligit Magnitudinem in multitudine suppositorum, & odit Magnitudinem in Identitate actuum Dignitatum; quod est impossibile & *Contrarietas*; & cùm sit unum *Suppositum essentiale* absolutum, videlicet Unus DEUS, una Bonitas, unum bonificare, una Unitas Essentiæ & Naturæ: igitur æternificare & posse sunt unum idem.

4. Si posse & intelligere non sunt idem numero in DEO, Divinum posse non haberet suum finem in Divino intelligere, nec è converso, & sequeretur ratione Differentiæ eorum, quòd Potestas mediante posse se haberet ad suum Finem, & Sapientia mediante intelligere se haberet ad suum Finem, & per consequens esset Differentia inter Finem Potestatis & Finem Sapientiæ in DEO; quod est odibile ratione Magnitudinis Finis; igitur cùm Magnitudo Finis in DEO sit diligibilis in Magnitudine Divinæ Voluntatis, & non odibilis: ergo posse & intelligere sunt idem numero in DEO.

5. Si intelligere Divinæ Sapientiæ, & velle Divinæ Voluntatis sunt idem numero, ipsum velle est magis intellectum, & ipsum intelligere magis dilectum; si autem non sunt idem numero, eorum non identitas est ratione Sapientiæ, quia intelligit, quòd ipsa non sint idem, & ratione Voluntatis, quia odit, quòd ipsa sint idem; & sic Divina Sapientia intelligit parvitatem in suo intelligere & in velle Divinæ Voluntatis, & Divina Voluntas diligit illam parvitatem, & odit ejus oppositam Magnitudinem; quod est impossibile: ergo intelligere & velle sunt idem numero.

6. De necessitate convenit, quòd Divina Voluntas diligat *Finem* Magnitudinis in tantum, quòd Voluntas sit ipsa Magnitudo, ut possit esse Finis ipsius Magnitudinis, & quòd Magnitudo sit ipsa Voluntas & Finis ipsius Voluntatis; hæc autem omnia dicta de Voluntate & Magnitudine non possunt esse, si Virtus in Magnitudine deficeret ipsi Voluntati, in quo defectu esset Voluntas, si odiret, quòd actus Virtutis esset distinctus à suo velle, quia ratione illius distinctionis esset in DEO alius Finis ipsius velle, & alius Finis ipsius virtuificare; & sic Finis Divinæ Magnitudinis esset in parvitate; quod est impossibile: ergo velle & virtuificare sunt idem numero.

7. Est impossibile, quòd Divina Voluntas contradicat *Majoritati* actuum Virtutis & Veritatis DEI, cùm Voluntas ratione Magnitudinis eorum sit magna; igitur est impossibile, quòd Divina Voluntas non diligat Identitatem prædictorum actuum; quia per Identitatem eorum Divina Virtus est in Veritate (& è converso) per Magnitudinem in tota Divina Voluntate: ergo virtuificare & verificare sunt idem numero.

8. De vi & de natura Magnitudinis Divinæ Voluntatis elucescit, quòd verificare & glorificare sint volibilia in *Æqualitate* & in coæquare, & ratione Magnitudinis ipsius coæquare sequitur, quòd sint volibilia in unire: unde sicut coæquare stat & durat in Magnitudine Distinctionis volentis & voliti, sic stat & durat identitalis Unio ipsorum verificare & glorificare; & sic Magnitudo ipsius velle sufficit Voluntati in dilectione prædictæ Æqualitatis & Identitatis: ergo verificare & glorificare sunt idem numero.

9. Cùm sit impossibile, quòd Divina Voluntas habeat suum velle in *Minoritate*, necessariò convenit, quòd velit, quòd glorificare & bonificare in DEO sint unum idem numero, ut suum velle non stet & duret in Minoritate cum Magnitudine; quod est impossibile; cùm sit bonum, quòd glorificare sit idem in DEO, quod bonificare, & è converso: ergo glorificare & bonificare sunt idem in DEO.

QUÆSTIO IX.

Utrùm Dignitates DEI sint æquales.

1. SOlutio. Divina Bonitas habet conditionem coæquativam ratione Magnitudinis, & Magnitudo è converso ratione Bonitatis, ita, quòd magnum bonum est, quòd Bonitas sit immensa & infinita existendo & agendo in Magnitudine, & Magnitudo simili-

militer in Bonitate; & sic Bonitas & Magnitudo sunt æquales in Immensitate & Infinitate, quia Bonitas est ratio, quare Magnitudo est bona existendo & agendo immensè & infinitè, & Magnitudo similiter est ratio, quare Bonitas est magna eodem modo.

2. De conditionibus Magnitudinis est, quòd sit magnificativa, & de conditionibus Æternitatis est, quòd sit æternificativa; & sic Æternitas ratione Magnitudinis est immensa, & Magnitudo ratione Æternitatis est æterna, scilicet infinitâ durationè; igitur ratione conditionum, quas habent, Magnitudo & Æternitas sunt æquales.

3. Æternitas est æternificativa, ut non sit otiosa; æternificativa quidem potest esse ratione Potestatis, & in ipsa Potestate est possificativa, ut Potestas non sit otiosa; igitur quia Æternitas ratione Potestatis est æternificativa, & Potestas ratione Æternitatis est possificativa, est manifestum, quòd sint æquales.

4. Quidquid est Divinæ Potestati possibile, est suæ Sapientiæ scibile, quia Potestas sinè scibilitate Sapientiæ nihil potest, & Sapientia sinè possibilitate Potestatis nihil scit; nam aliter esset differentia inter Bonitatem, Magnitudinem &c. earum; quod est impossibile: ergo est manifestum, quòd necessariò sint æquales.

5. Divinus Intellectus tantum se habet ad suum intelligibile, quantum Divina Voluntas ad suum volibile, quod est, ut Magnitudo, Æternitas & Potestas non deficiant Bonitati Sapientiæ & Voluntatis DEI, quia inæqualitas esset eis malum; igitur Intellectus & Voluntas DEI necessariò sunt æquales.

6. Divina Voluntas vult tantum Virtutis in Bonitate, Magnitudine &c., quantum in se ipsa, quod est, ut Divina Virtus sit volibilis in Magnitudine, non autem in parvitate; & etiam Divina Virtus ratione suî tanta est in Divina Voluntate, quanta est in se, quod est, ut, quidquid Voluntas diligit, diligat cum Virtute, igitur necessariò est Æqualitas inter Divinam Voluntatem & Virtutem.

7. Veritas est, quòd in DEO sit Virtus, & Veritas, quæ est in DEO, est in illo cum Virtute; igitur ratione Magnitudinis Bonitatis &c. sequitur, quòd Virtus & Veritas in DEO sint æquales, ut earum Bonitas non deficiat Magnitudini earum, nec è converso, & ut Potestas earum non deficiat Bonitati earum, nec è converso.

8. Veritas & Gloria, esse & *Æqualitas* conveniunt, falsitas verò & pœna, privatio & inæqualitas conveniunt; igitur sunt æquales illa Veritas & Gloria, quæ sunt in Summitate Bonitatis &c.; quod si non, æqualitas falsitatis & pœnæ meliùs conveniret cum privatione, quàm Æqualitas Veritatis & Gloriæ cum esse; quod est impossibile: ergo Veritas & Gloria sunt æquales.

9. In DEO non potest esse inæqualitas inter Bonitatem & Gloriam, quia illa inæqualitas esset mala & contra Bonitatem, & ex illa malitia haberet Divina Bonitas pœnam; quod est impossibile: igitur ratione Majoritatis distantiæ Bonitatis & Gloriæ à malitia & à pœna convenit, quòd Bonitas & Gloria DEI sint æquales, ut Magnitudo non sit defectiva Majoritati prædictæ distantiæ.

QUÆSTIO X.

Utrùm Dignitates DEI & Actus earum sint æquales?

1. SOlutio. Divina Bonitas est existendo & est agendo, ut autem ipsa Bonitas æqualiter consistat existendo & agendo, est Æqualitas in illius esse & suo bonificare; & sic quanta ipsa est, tantum agit, ut Magnitudo Virtutis non deficiat ipsi esse illius; qui defectus esset malum & parvitas Magnitudinis Virtutis Æternitatis &c.; quod est impossibile: ergo Dignitates DEI & actus earum sunt æquales.

2. In Divina Magnitudine est magnificare, ut non sit otiosa in Bonitate, Æternitate &c., & ut etiam habeat *Concordantiam* cum eis: unde si Magnitudo & magnificare sunt æquales, ita, quòd Bonitas, Æternitas &c. sint tantæ existendo & agendo ratione ipsius magnificare, quantæ ratione Magnitudinis, & è converso, sequitur inde major Concordantia inter ipsas Dignitates & actus earum; si autem est hujus oppositum, est prædicta Concordantia in Minoritate; quod est impossibile: ergo Magnitudo & magnificare sunt æquales in DEO.

3. Æternitas æternificat actus Bonitatis, Magnitudinis, Potestatis &c.; & sic æternificat suúmmet actum ratione prædictorum actuum in tantum, quantum ipsa est bona, magna, potens &c., cùm ipsa nihil sit extra Bonitatem, Magnitudinem &c.; & sic æternificans ipsius Æternitatis coæquat sibi suum æternificare in bonificato & bonificabili, magnificato & magnificabili, & per consequens

sequens in bonificare, magnificare &c.: unde manifestè sequitur, quòd Æternitas & æternificare sint æquales.

4. Potestas ratione Suppositi est potens de se ipsa & de suâmet Bonitate, Magnitudine, Æternitate, Sapientia &c., & ita potens coæquat sémet ipsum cum suo posse & possibili in tantum, quantum Potestas est potens, & è converso; sed cùm Potestas sit tota potens in Infinitate Bonitatis, Magnitudinis &c., & potens sit ipsa Potestas in DEO, ût jam probatum est, de necessitate sequitur, quòd Potestas & posse in DEO sint æquales.

5. Divina Sapientia & suum intelligere sunt æqualiter diligibiles in ipsa Voluntate DEI cum Magnitudine sinè parvitate; igitur Divina Sapientia & suum intelligere necessariò sunt æquales, ut Divina Voluntas in DEO æqualiter diligat, & ut ratione Magnitudinis distet à parvitate in diligendo & existendo.

6. Si Divina Voluntas & suum velle non essent æquales, sequeretur, quòd Voluntas esset *Finis* sui actûs, vel è converso; & sic existere Voluntatis esset Finis, & agere illius se haberet ad illum; vel agere Voluntatis esset Finis, & existere illius se haberet ad illum; & sic nunquam quiesceret agendo vel existendo, & omnes Divinæ Dignitates deficerent Voluntati vel actui illius; quod est impossibile: ergo Divina Voluntas & suum velle sunt æquales.

7. Nisi Divina Virtus & suus actus sint æquales, ita, quòd ipsa Virtus non sit major existendo, quàm agendo, sequitur, quòd in parte sit in potentia & habitu in Substantia, non autem tota in actu; sicut in naturalibus; & sic est in illa successio, quantitas, tempus &c.; quæ sunt impossibilia Divino Enti ratione Infinitatis Æternitatis Bonitatis &c.; si autem actus illius est major, quàm illa, non sufficit sola suo actui ratione Principii Bonitatis, Magnitudinis, Æternitatis &c.; quod est impossibile: ergo Divina Virtus & suus actus sunt æquales.

8. Si Veritas & suum verificare non sunt æquales, in DEO Veritas & Gloria non sunt æquales sinè Minoritate & parvitate; quia si non sint æquales, Veritas vel verificare propendent ad falsitatem vel falsificare ratione inæqualitatis inducentis otiositatem ipsi Veritati vel verificare, quod est pœna contra Gloriam; quæ pœna impossibilis est in DEO: ergo Veritas & suum verificare sunt æquales.

9. Est impossibile, quòd tota Divina Gloria sit glorificabilis sinè Æqualitate Gloriæ & ipsius gloriari in gloriante & gloriato & gloriabili; & si non tota, saltem in parte est glorificabilis, & per consequens est in parte glorificativa, non autem in toto; & sic necessariò datur *Minoritas* in Divina Gloria; quod est impossibile: igitur in DEO est Æqualitas Gloriæ & ipsius gloriari, ut Gloria sit tota gloriabilis ratione formæ, quæ est ipsa Gloria existens gloriativus glorians de se toto gloriatum; quod esset impossibile, nisi Gloria & actus ejus essent æquales.

QUÆSTIO XI.

Utrùm Actus Divinarum Dignitatum in DEO sint æquales?

1. SOlutio. Ratione ipsius summè magnificare in DEO convenit, quòd Divinum bonificare & posse sint æqualia, ut in DEO possit esse summa *Distinctio* inter bonificantem & bonificatum, ad hoc, ut in actu Magnitudinis eluceſcat actus Bonitatis; hoc idem sequitur de actu Magnitudinis & Potestatis; sed hæc omnia non possunt esse sinè æqualitate prædictorum actuum, quia sinè mutuo coæquare eorum adinvicem esset inter eos inæquare, in quo esset privatio contra coæquare; quod esset malum & privatio Magnitudinis & potestatis in DEO; quod est impossibile: ergo actus Divinarum Dignitatum in DEO sunt æquales.

2. Si actus Divinarum Dignitatum in DEO non essent æquales, deficeret in DEO Magnitudo suo actui & actui Æternitatis & Sapientiæ; quod est impossibile: ergo necessariò sunt æquales, cùm etiam in coæquare possint magis concordare, quàm in oppositio ipsius coæquare.

3. Si æternificare, posse & intelligere non sunt æqualia, non distant tantum à *Contrarietate*, quantum si essent æqualia; & etiam ratione inæqualitatis eorum esset inconveniens intelligere in eis æqualitatem, & esset conveniens in eis intelligere inæqualitatem; quod est falsum & contra finem eorum: ergo æternificare, posse & intelligere sunt æqualia.

4. Necessariò convenit, quòd posse, intelligere & velle DEI sint æqualia in *principiare*, nam sinè posse æquali ipsi intelligere & velle, & è converso, intelligens non posset intel-

BIBLIOTECA BALEAR Mare DE LOS SS. CORAZONES

intelligendo principiare intellectum, nec volens volendo volitum tantum, quantum ipse intelligens & volens est potens; & sic Potestas esset defectiva in Sapientia & Voluntate; quod est impossibile in DEO: & nisi etiam posse se haberet ad intellectum & volitum in tantum, quantum ipsum est, esset in tantum nihil in Potestate, quantum posse esset ultra intellectum & volitum, cùm Potestas non habeat posse extra intelligere & velle, nec è converso; sed hoc est impossibile: ergo posse, intelligere & velle DEI sunt æqualia.

5. Necessariò convenit, quòd in DEO intelligere, velle & virtuificare sint æqualia in *Medio* Principii & Finis eorum, quia intellectivus in DEO coæquat sibi intellectum intelligibilem, & volitivus volitum volibilem, & virtuificativus virtuificatum virtuificabilem; hoc autem est, ut prædictæ Dignitates habeant suos actus magnos; unde prædicti actus necessariò sunt æquales in conjunctione & unione ipsorum, ut eorum Magnitudo non consistat in privatione.

6. Cùm Divina Voluntas in DEO tantum diligat Gloriam in Veritate, quanta est Voluntas & Veritas in illo, necessariò convenit, quòd actus Voluntatis, Veritatis & Gloriæ sint æquales in *Fine*, ut ipsa Voluntas nolit suam Veritatem & Gloriam in Minoritate, sed velit ipsas in Magnitudine, cùm sint idem cum Magnitudine; hoc idem etiam est de Virtute & Gloria, quod est de Voluntate: nam Gloria tantum glorificat in DEO actum Voluntatis, quantus est actus ipsius Gloriæ; & Veritas tantum verificat illum, quantus est actus ipsius Veritatis; quod si non, earum Finis esset attingibilis in Minoritate, & non in Majoritate; quod est impossibile: ergo necessariò convenit, quòd prædicti actus sint æquales.

7. Sinè Æqualitate ipsius virtuificare & verificare impossibile est in DEO infinire; & sinè Æqualitate eorum impossibilis esset mutua conversio eorum ratione ipsius infinire in DEO; & ideo de necessitate convenit, quòd prædicti actus sint æquales.

8. Quia Veritas & Gloria DEI concordant cum esse, & distant à non esse ratione falsitatis & pœnæ & contrarietatis, convenit, quòd actus Bonitatis & Gloriæ & Concordantiæ necessariò sint essentiales in coæquare; quod si non, Veritas in DEO non tantum distaret à falsitate, nec Gloria à pœna, nec Concordantia à Contrarietate; cùm autem necessariò sit id, per quod prædicta distantia est major; ergo necessariò convenit, quòd prædicti actus sint æquales.

9. Si divinum gloriari, distinguere & concordare non sint æqualia in coæquare, divinum gloriari est diminutum in Distinctione & Concordantia gloriantis & gloriati & gloriabilis in Divina Essentia, & similiter distinguere & concordare sunt diminuta in gloriante, distinguente & concordante, & in gloriato, distincto & concordato, & in gloriabili, distinguibili & concordabili in Divina Essentia; quod est impossibile: ergo prædicti actus in DEO sunt æquales.

QUÆSTIO XII.

Utrùm DEUS sit infinitus existendo & agendo?

1. Solutio. Recolligendo ea, quæ dicta sunt in prædictis Quæstionibus, manifestum est, quòd DEUS sit infinitus existendo & agendo; nam manifestè probatum est, quòd in illo Dignitates sint unum idem numero & æquales, & quòd Dignitates & actus earum sint unum idem numero & æquales, & quòd actus ipsarum Dignitatum sint unum idem numero & æquales; igitur manifestè concluditur ad necessariam affirmationem prædictarum quæstionum, quòd DEUS sit infinitus existendo & agendo; aliter sequeretur negatio prædictarum quæstionum, quæ est falsa & impossibilis, ût multis rationibus probatum est; & etiam sequeretur, quòd distinguens in Divina Essentia non distingueret suum distinctum in tantum, quantum ipse est distinguens; quod implicat limitationem & cessationem in Divina Essentia; quod est impossibile: ergo DEUS est infinitus existendo & agendo.

2. Suprà manifestè probatum est, quòd Bonitas, Magnitudo, Potestas, Voluntas &c. sint in tanta *Concordantia*, quòd sint omnino unum idem in numero, ita, quòd ipsa Identitas earum est ipsa Concordantia earum, & DEUS est tota illa Identitas, ergo DEUS est ipsa Bonitas, ipsa Magnitudo, ipsa Potestas, ipsa Voluntas &c.; & per consequens infinitus existendo, cùm ipse sit ipsa Voluntas & Potestas & Magnitudo & Bonitas; & nulla istarum potest sustinere suum oppositum in illa Identitate seu Concordantia, cùm quælibet sit idem, quod alia: sed cùm privatio Infinitatis sit malitia & parvitas

tas & defectus Potestatis & Voluntatis; igitur in ipsa Identitate & Concordantia est Infinitas: ergo DEUS est infinitus existendo; & quia similiter privatio ipsius infinire in concordare prædictarum Dignitatum est malitia & parvitas: ergo est in DEO infinitum agere; igitur DEUS similiter est infinitus agendo.

3. In DEO est impossibilis *Contrarietas*, cùm ipse sit Magnitudo, Æternitas &c., & actus earum; igitur ipse est infinitus existendo & agendo; quod si non, est Contrarietas inter ejus Magnitudinem & Æternitatem &c.; ratione cujus Magnitudo in Bonitate, Potestate &c. non sufficit Æternitati, nec è converso; quod est impossibile, & contra Concordantiam Divinarum Dignitatum & actuum earum.

4. Cùm DEUS sit Magnitudo & Æternitas, & magnificare & æternificare, Magnitudo supplet, quòd Æternitas non sit quanta, & ejus actus non sit quantus, & Æternitas supplet, quòd Magnitudo non sit temporalis seu in tempore, & ejus actus non sit temporalis seu in tempore: unde manifestè sequitur, quòd DEUS sit infinitus existendo & agendo in *Principio*, in quo Magnitudo & Æternitas est magnificans, magnificatus, magnificabilis, & æternificans, æternificatus & æternificabilis; & sic de Bonitate &c.

5. DEUS est infinitus & æternus ratione Immensitatis Magnitudinis Æternitatis &c., in quibus non sunt metæ nec extremitates ratione Simplicitatis Essentiæ & Naturæ Magnitudinis Æternitatis; nam Magnitudo in DEO est Ens ita simplicissimum, quòd comprehendat omnes extremitates, sicut Æternitas omnes successiones: unde manifestum est, quòd DEUS sit infinitus existendo, & per consequens agendo; nam Magnitudo existens infinita magnificando æternaliter conjungit tantum, quanta ipsa est, cum suo magnificato & magnificabili id, quod habet ratione Infinitatis Æternitatis Bonitatis &c.; & sic DEUS est infinitus agendo, videlicet conjungendo & uniendo; hoc idem est de Æternitate & Bonitate, quod est de Magnitudine.

6. Esse DEI est *Finis*, cùm Finis dicat *esse*, & privatio *non esse*; cùm autem iste Finis sit Bonitas, Magnitudo &c., ût probatum est, convenit, quòd sit infinitus, & sic actus istius finis est infinire; quia si esset finire, conveniret, quòd Finis ad hoc, ne remaneret otiosus, finiret tantum, quantus ipse est; & cùm præter ipsum nihil sit infinitum, quia duo infinita non possunt esse, conveniret, quòd finiret sémet ipsum, & sic esset finitus & infinitus; quod est contradictio: igitur DEUS, qui est ipse Finis, est infinitus existendo & agendo infinitum, videlicet infiniendo infinitum infinibilem, qui cum infiniente est totus ipse Finis infinitus.

7. Respectu *Majoritatis* Majoritas & Infinitas concordant cum Magnitudine & Æternitate; igitur cùm DEUS simpliciter sit ipsa Magnitudo & Æternitas sinè quantitate & tempore (aliter enim non esset ipsa Magnitudo nec Æternitas) convenit, quòd sit infinitus; quod si non, naturaliter sequeretur, quòd Majoritas concordaret cum parvitate & opposito æternitatis, & Minoritas cum Magnitudine & Æternitate; quod est falsum & impossibile: igitur DEUS est infinitus existendo & agendo.

8. Etiam ad hoc, ut non sequatur prædicta falsitas & impossibilitas, *Æqualitas* Summæ Bonitatis &c. non potest esse extra Magnitudinem & Æternitatem; igitur cùm DEUS sit ipsa Summa Bonitas, Magnitudo & Æternitas, convenit, quòd sit infinitus in existendo Æqualitas prædictarum Dignitatum, cùm ipse sit ipsa infinita Æqualitas in Bonitate &c.; etiam est infinitus in agendo, ipso coæquante sibi de suámet Essentia & Natura Æqualitatis coæquatum coæquabilem ratione ipsius coæquare; quia nisi ipse esset infinitus coæquando, non sufficerent bonificare, magnificare &c. Magnitudini Æqualitatis Bonitatis &c.; quod est impossibile.

9. Est impossibile, quòd in essentia *Minoritatis* sit Magnitudo & Æternitas, quia sic essent idem cum suis contrariis; & sic illa essentia esset corruptibilis, ratione cujus corruptibilitatis Divina Magnitudo & Æternitas essent in corruptione; quod est impossibile: unde manifestè patet, quòd DEUS sit infinitus existendo & agendo, cùm finitas dicat Minoritatem Bonitatis, Magnitudinis &c.

QUÆSTIO XIII.

Utrùm DEUS in tantum sit DEUS agendo, quantum existendo, & è converso?

1. Solutio. DEUS est ipsa Summa Bonitas, ipsa Summa Magnitudo &c., & sic DEUS ratione Existentiæ Summæ Bonitatis

tis &c. est DEUS existendo; Summa Bonitas verò non posset esse summa sinè bonificare, nec Summa Magnitudo sinè magnificare &c., ita, quòd ipsum bonificare &c. sit in Summitate Magnitudinis & ipsius magnificare, & è converso, ut Bonitas non deficiat Summitati ipsius bonificare &c., nec è converso; & sic de aliis Dignitatibus DEI: igitur DEUS est tantum DEUS agendo, quantum existendo; quod si non, Dignitates & actus earum deficerent Summitati & Infinitati, & è converso; & per consequens deficerent essentialiter & naturaliter; quod est impossibile: ergo DEUS est tantus agendo, quantus existendo.

2. Quoniam Divina Bonitas, Magnitudo &c. concordant ratione *Concordantiæ* ipsorum bonificare & magnificare, ita, quòd concordans concordat concordatum & concordabilem de suámet Essentia Bonitatis &c., & hoc in tantum, quòd ipse concordans est tantus, quanta est ipsa Concordantia, & per consequens tantus, quantum est ipsum concordare, & similiter tantus est ipse concordatus concordabilis; igitur est manifestum, quòd Concordantia sit tanta in concordare, quanta est in concordante & concordato concordabili: igitur cùm DEUS sit ipsa Concordantia, est tantus in concordare, quantus in Concordantia.

3. Si DEUS in tantum est DEUS agendo, quantum existendo, & è converso, magìs distat à *Contrarietate* Bonitatis & bonificandi, Magnitudinis & magnificandi &c., quod per se patet; cùm autem conveniat, quòd in DEO sit id, per quod ipse magìs distat à prædicta Contrarietate, quod si non, Contrarietas contradiceret Magnitudini Concordantiæ Bonitatis: ergo DEUS est tantus agendo, quantus existendo.

4. DEUS existendo *Principium* est principians, & existendo principians est Principium; & hæc conversio est in DEO necessaria, ut Magnitudo non deficiat Æternitati, nec è converso, & ut Bonitas, Potestas &c. non deficiant Magnitudini Æternitatis, nec è converso; qui defectus est impossibilis: igitur DEUS in tantum est principians, quantum est Principium, & è converso; & inde sequitur, quòd DEUS in tantum sit principiatus & principiabilis & principiare agendo, quantum existendo principians & Principium, ut in Divina Essentia principians ratione Essentiæ & Naturæ Principii non deficiat ipsi principiare, nec principiatus principiabilis Principio principianti: unde sequitur, quòd DEUS in tantum sit DEUS in Principio ratione agendi, quantum ratione existendi.

5. Si DEUS non est in tantum DEUS ratione Agentiæ suæ Essentiæ & Naturæ, quantum ratione suæ Existentiæ, sequitur, quòd ipse sit DEUS simpliciter ratione suæ Existentiæ, & secundùm quid ratione suæ Agentiæ; & inde sequitur, quòd in sua Deitate sint *extremitates* simpliciter & secundùm quid; quod est impossibile: ergo DEUS est tantus agendo, quantus existendo.

6. Si DEUS non est in tantum DEUS agendo, quantum existendo, *Finis* existendi vel agendi est extra ejus Essentiam, vel convenit, quòd Finis sit de Essentia Majoritatis extra Æqualitatem; & sic Finis in DEO non distat à parvitate in Æqualitate & Magnitudine &c.; quod est impossibile: ergo DEUS est tantus agendo, quantus existendo.

7. Si DEUS non est in tantum DEUS agendo, quantum existendo, & è converso, essent in Divina Essentia *Majoritas* & Minoritas, & sic esset Concordantia inter Magnitudinem & Minoritatem, & inter parvitatem & Majoritatem, & per consequens esset Contrarietas inter Magnitudinem & Bonitatem, & Concordantia inter Bonitatem & malitiam, & Magnitudinem & parvitatem &c.; quod est impossibile: ergo DEUS est tantus agendo, quantus existendo.

8. Necessariò convenit, quòd in DEO sit id, per quod ipse plùs distat ab inæqualitate & Contrarietate; igitur de necessitate convenit, quòd in illo sit infinita *Æqualitas*, ut in illo sit infinitè impossibilis inæqualitas & Contrarietas. Igitur de necessitate DEUS in tantum est DEUS agendo, quantum existendo; quod si non, privata est in eo prædicta Æqualitas, quod per se patet.

9. Si DEUS non est in tantum DEUS agendo, quantum existendo, & è converso, ipse plùs distat à *Minoritate* & accidente ratione existendi, quàm agendi; & sic ejus Deitas in parte propendet ad Minoritatem & accidens; quod est impossibile: ergo DEUS est tantus agendo, quantus existendo.

QUÆSTIO XIV.

Utrùm in DEO sit Productio?

1. SOlutio. Bonum est in DEO bonificare, magnificare &c., ut Bonitas, Magnitudo

do &c. non sint otiosæ, otiositas enim & non producere magnum bonum æternum &c. & privatio ipsorum bonificare, æternificare &c. & malum concordant; igitur per oppositum oppositæ istorum sunt concordantia; sed cùm sit *Differentia* Contrarietatis inter hanc Concordantiam & illam, & Concordantia hujus actionis, quæ est productio in bonificando, magnificando &c., sit in Majoritate ratione Magnitudinis ipsius esse, & Concordantia otiositatis &c. sit in Minoritate ratione privationis & ipsius non esse, est manifestum, quòd in DEO sit Productio, aliàs sequeretur oppositum in DEO; quod est impossibile.

2. In DEO est Bonitas, Magnitudo &c.; igitur Bonitas & Magnitudo &c. habent *Concordantiam* in ipso *est*, & ipse DEUS similiter & bonificare &c. habent Concordantiam in ipso eodem *est* Divino, quia sunt in ipso; & iterum est Concordantia Bonitatis &c. in ipso *est* Divino, quia Bonitas est magnitudo, & è converso, & sic de aliis Dignitatibus; & quia etiam ipsa Bonitas est bonificare, magnificare &c., & è converso, & sic de singulis Dignitatibus DEI; & iterum quia bonificare est magnificare &c., & è converso, & sic de aliis actibus Dignitatum. Adhuc tamen, si in ipso *est* Divino est Concordantia ratione Producentis Productivi & Producti Producibilis, bono producente bonum, & magno magnum, & æterno æternum, videlicet DEO DEUM, existente Bonitate in Magnitudine, & è converso (& sic de aliis) & in magnificare &c., & è converso (& sic de aliis) & bonificare existente in magnificare &c., & è converso (& sic de aliis) ratione hujus Productionis, & hoc in tantum, quantum quilibet istorum Divinorum Terminorum convertitur cum alio ratione Divinæ existentiæ, est manifestum, quòd sit major Concordantia in prædicto *est* Divino; imò etiam aliter esset impossibile, quòd esset prædicta Conversio Divinorum Terminorum in ipso *est* Divino ratione absentiæ Magnitudinis Concordantiæ illorum; & per consequens DEUS non esset DEUS; quod est impossibile. Igitur in Divinis est Summa Productio.

3. Est impossibile, quòd in DEO sit *Contradictio*; est autem contradictio, quòd bonificare sinè producere sit magnificare, & è converso; quia privato producere in DEO DEUS bonus non producit in se ipso bonum de se ipso, nec magnus producit in se ipso magnum de se ipso, ut bonificare sit bonum magnum, & magnificare magnum bonum; igitur si non est Productio in Divinis, est privatio bonæ & magnæ bonificationis & magnificationis, æternificationis &c. in DEO, quod est summum malum in DEO existens summè impossibile, quia sequitur summa contradictio in DEO. Igitur in DEO est Productio;

4. DEUS est in tantum *Principium* agendo, quantum existendo; & Conditio Divini Intellectûs est, quòd principiando sit intelligens in se ipso, ut DEI Bonitas, Magnitudo &c. non sint defectivæ Essentiæ & Naturæ Divini Principii: ergo Divinus Intellectus principiando est intelligens, & intelligendo principians in se ipso; & si principians in se ipso, igitur ipsémet Intellectus est principiabilis, principiare & principiatus in se ipso; cùm, quidquid est in DEO, & quidquid est ipse DEUS, sit ipse purus Divinus Intellectus. Igitur, cùm non sit magìs nec minùs in DEO, quantus est ipse DEUS, tantus est ipse Intellectus ejus, quia existentialiter convertuntur in Natura Deitatis; & quantus est ipse Intellectus, tantus est ipsémet intelligens, & è converso; & quantus est ipse intelligens, tantus est ipse principians & principiativus, & è converso; & quantus est principians, tantus est principiabilis & principiatus & principiare, & è converso, quia existentialiter convertuntur in Natura Deitatis. Ergo de primo ad ultimum, principians principiativus in tantum est principiativus principians, quantum DEUS, & è converso; & principiabilis principiatus similiter in tantum, quantum DEUS; & sic de principiare: igitur cùm quilibet istorum in Infinitate Divinæ Bonitatis &c. cum alio existentialiter convertatur, & sint Unus DEUS infinitus in Bonitate &c., manifestum est, quòd DEUS principiativus principiet DEUM principiabilem per ipsum principiare, quod est DEUS, sinè diversitate Deitatis; & hoc est ipsa Productio, quam dicimus esse in Divinis.

5. Simpliciter omne, quod est, aut est bonum aut malum, aut est magnum aut parvum, aut æternum aut non æternum, & sic de aliis hujusmodi; producere autem bonum non est malum, & producere magnum non est parvum, & producere æternum non est contrarium Æternitati, & sic de aliis hujusmodi; igitur cùm in DEO sit id, per quod in ipso non est malum, parvum, non æternum

&c.,&per quod in ipso est bonum,magnum, æternum &c.,est manifestum,quòd in DEO sit Productio, quia, si non est in eo, est malum, quòd de bono producatur bonum, & est parvum,quòd de magno producatur magnum; quod est falsum. Ergo in DEO est Productio.

6. Infinire est impossibile sinè producere, quia ipsum infinire non habet suam perfectionem in se ipso, nisi infinitus infiniens de se producat infinitum infinibilem, ut sufficiat ipsi infinire; nam in producendo infinitum de infinito stant infinitivus infiniens, & infinibilis infinitus, & per consequens ipsum infinire; & ita *Finis* Infinitatis stat producendo in infiniendo, vel infiniendo in producendo, quod per se manifestum est: unde, cùm ipse DEUS sit Infinitas Bonitatis &c.per infinire ipsius Infinitatis, igitur Finis DEI stat producendo in infiniendo; & ideo necessariò est in DEO Productio.

7. Manifestum est, quòd Divina Essentia sit *major*, si habet suum proprium actum de se ipsa in se ipsam,scilicet essentiare,quàm si non habet ipsum; illud essentiare autem non potest habere quoad rationem entis essentiantis de ipsa suámet Essentia in ipsam eandem suam Essentiam essentiabilem essentiatum non extra Unitatem ipsius Essentiæ sinè producere ipsius entis essentiantis de sua ipsámet Essentia in ipsam eandémmet Essentiam; igitur cùm in DEO sit impossibilis Minoritas suæEssentiæ,est necessarium, quòd in illo sit Productio.

8. Illud est necessarium inDEO, per quod DEUS non est ens accidentaliter, sed per quod distat ab accidente; igitur in DEO est necessaria Productio, per quam Substantia DEI & ejus substantiare sunt æquales substantialiter; hoc autem manifestè patet, quia, si per ipsum substantiare DEUS non sit substantiatus de DEO in una eadem Substantia in tantum, quantum per ipsam Substantiam existit DEUS, quod nihil aliud est, nisi DEUS productus de DEO, est manifestum, quòd Divinum substantiare sit accidens, nec Divina Substantia & ejus substantiare convertantur ratione suæ infinitæ *Æqualitatis*; & sic est necessarium, quòd in DEO sit id, per quod DEUS est Ens accidentaliter, & per quod non distat ab accidente; quod est manifestè falsum. Igitur in DEO necessariò est Productio.

9. Si in DEO de bono, magno, æterno &c. in bonum, magnum, æternum &c. est produci bonum, magnum, æternum &c, producente DEO & producto DEO existente unâ eâdem Divinâ Essentiâ immensâ & æternâ inBonitate &c.,distant utique substantialiter DEI Bonitas, Magnitudo & Æternitas &c. à *Minoritate* in substantiali summitate hujus Substantiæ, quæ non potest esse major; ût per se patet: sed cùm necessariò conveniat, quòd in DEO sit id, per quod necessariò tanta & talis Substantia Divinæ Substantiæ distat à Minoritate; igitur necessariò in DEO est illa Productio, quæ dicta est; quod si non, sequitur ex hoc ipso, quòd non esset prædicta major distantia, quæ potest esse, & quòd esset major propinquitas, quæ possit considerari, Divinæ Substantiæ ad Minoritatem; quod est summè impossibile. Igitur prædicta Productio est necessaria in DEO.

QUÆSTIO XV.

Utrùm in DEO sit Distinctio?

1. Solutio. DEUS est unus in ratione *per se stans*, & est agens in se ipso in ratione *per se stans*, & hoc in tantum, quantum est unus, ut Bonitas, Magnitudo &c. DEI habeant bonificare, magnificare &c. æqualia ipsi existere; hoc autem necessariò ita habet esse, ut DEUS sit in tantum DEUS agendo, quantum existendo, ût probatum est: unde cùm ipsa Deitas sit unum per se stans, & sua Unitas sit ipsè DEUS per se stans sinè aliqua inæqualitate existendi & agendi, igitur ipsa Deitas in ratione Deificantis per se stantis habet Deificare tantum per se stans in ratione Deificati, quantum ipsa per se stat in ratione Deificantis & per se stantis; & ipsa Unitas in ratione unientis per se stantis habet unire tantum per se stans in ratione uniti, quantum ipsa Unitas per se stat in ratione unientis & per se stantis; igitur ipse Deificans uniens per se stans est ratione suæ per se-stantiæ suppositum distinctum de tota sua per se-stantia Deificativa & unitiva à Deificato unito per se stante distincto de sua tota per se-stantia Deificabili & unibili à Deificante uniente & per se stante: igitur necessariò est in DEO *Distinctio* Suppositorum.

2. Necessarium est, quòd in DEO sit *Concordantia*, ut inter Existentiam DEI & Agentiam sit Concordantia, videlicet inter Bonitatem & bonificare, Magnitudinem & magnificare &c., & per consequens inter bonificativum bonificantem, & bonificatum bonificabilem, & inter bonificare & magnificare, & sic de aliis; necessitas autem ipsius Concordantiæ in DEO stat ratione Magnitudinis Bonitatis DEI; nam si in DEO non est prædicta Concordantia, quæ convertatur cum Unitate DEI, Unitas DEI non est tam remota à Contrarietate; plùs etiam est, quòd Unitas DEI existens Unitas sit Concordantia, & è converso, quàm si tantùm esset Unitas: igitur est manifesta necessitas supradictæ Divinæ Concordantiæ; igitur in DEO est prædicta Concordantia: sed est impossibile, quòd hæc Concordantia sit in DEO sinè Distinctione Suppositorum; & hoc patet, nam in quantum ipsa Concordantia convertitur cum Unitate, ût prædictum est, in tantum convertitur cum Distinctione, sinè qua non potest esse Concordantia: igitur Divina Unitas & Distinctio Divinæ Concordantiæ convertuntur. Igitur sicut Unitas & Concordantia sunt in majori Magnitudine Bonitatis in DEO, in qua possunt esse ût Unitas & Concordantia, ita Distinctio est in majori Magnitudine Bonitatis in DEO, in qua possit esse ût Distinctio; sed Distinctio majoris Magnitudinis, quæ possit esse, est, quòd infinitè distinguat infinita Supposita in DEO, ut infinita Concordantia infinitè concordet ea in infinita Unitate Bonitatis, Magnitudinis &c.: igitur in DEO est Distinctio Suppositorum.

3. DEUS ratione suî in infinitum distat à *Contrarietate*, non autem potest distare in infinitum à Contrarietate sinè infinita Concordantia, cùm Concordantia & Contrarietas contrarientur; infinitaConcordantia autem non potest esse sinè infinita Distinctione, ût per se patet,nec infinitaDistinctio,nisi sit inter infinita;nec infinitum potest esse,nisi sit infinitum Suppositum; quia infinitum non est, cui deest per se-stantia; & cui adest per se-stantia,est suppositum; igitur inDEO necessariò est Distinctio infinitorum Suppositorum; quod si non, in DEO non est infinita Distinctio; & si in illo non est infinita Distinctio, in illo non est infinita Concordantia; & si in illo non est infinita Concordantia, non est infinitum distare DEI à Contrarietate; quod est manifestè impossibile: ergo in DEO est Distinctio Suppositorum.

4. In DEO est una Bonitas, una Magnitudo &c., unum bonificare, unum magnificare &c., ita, quòd isti Divini termini existentes id, quod sunt, secundùm suas proprias Rationes ratione suæ infinitæ Unitatis convertantur, ita, quòd unusquisque ipsorum est id, quod quilibet alius, & id, quod omnes essentialiter, ita quòd conditionis Bonitatis &c. ratione ipsius Unitatis, quæ est ipsámet Bonitas &c., sit, quòd ipsa habeat unum actum uniendi; quod si non, Bonitas DEI non esset suámet Unitas tam magna agendo, quàm existendo, cujus oppositum est necessarium, ût suprà probatum est: unde cùm Bonitas DEI sit *Principium*, quia se habet in Ratione unius Principii, & sic ipsa Unitas DEI, est manifestum, quòd ipsa sit unitiva principiativa existens Suppositum, cùm ipsa sit tanta in agere, quanta in existere; unde necessariò sequitur, quòd ipsa sit principiabile unibile Suppositum, cùm ipsa in tantum se habeat ad esse unibilem in ratione uniti, quantum ad unitivum in ratione unientis; & sic sunt in DEO Supposita, quia Suppositum uniens principians, quod est ipsa tota Bonitas, Unitas, in quantum est uniens principians, non est ipsum Suppositum unitum principiatum, in quantum principiatum unitum, quod est tota ipsa eadem Unitas, Bonitas &c.: unde manifesta est inDEODistinctio Suppositorum, quia DEI Unitas, Bonitas &c. existit tota Suppositum unitivum uniens; & totumSuppositum unitivum uniens existit ipsa tota Bonitas, Unitas &c.; & ipsa eadem tota Unitas, Bonitas &c. existit totum Suppositum unibile unitum; & totum Suppositum unibile unitum existit tota eadem Unitas, Bonitas &c., &Suppositum uniens & principians, & Suppositum unitum & principiatum distinguuntur in tantum, quantum sunt ipsa eadem Unitas, Bonitas &c.; & hoc in tantum, quòd ipsa eorum Distinctio est ipsámet Unitas, Bonitas &c, & è converso; hoc autem convenit ita esse, quia Deitas vel Divina Essentia est ipsum Principium infinitum tantum in principiando, quantum in se Principium, existens unicum & solum Principium.

5. Divinus Intellectus est unus, & intelligit, quòd sit unus, quia est unus; & intelligit, quòd sua Bonitas sit una, & sua Magnitudo sit una, & sic de aliis; & sic in intelligendo mensurat unamquamque illarum infinitè, & sic mensurat eas quamlibet per se & cum proprio actu invicem; & ratione infi-

infiniti remanet tantùm una illarum Unitas in illa *mensuratione*, ita quòd intellectus intelligit, quòd convertibiliter sint idem numero, id est, eadem Essentia vel eadem Natura, ita quòd intelligit eas in existente agente ratione unius Suppositi boni bonificantis, & magni magnificantis &c. uniendo, vel unientis bonificando, magnificando &c.; & hoc in tantum, quantum ipsum est, ut infinitum non cesset agere tantum, quantum ipsum est; & ideo necessaria est in DEO infinita Distinctio Suppositorum, scilicet unientis & uniti, quia aliter non uniret vel bonificaret &c. tantum, quantum ipsum est; quod est impossibile, ût patet per prædicta, vel nihil uniret, bonificaret &c.; quod similiter est falsum: ergo in DEO est Distinctio Suppositorum.

6. In DEO est unus *Finis*, & ille est infinitus, quia Divinus Finis est idem, quod Divina Infinitas; ergo actus Divini Finîs est idem, quod Divina Infinitas; igitur actus Divini Finîs est infinire; Divinus Finis autem & suámet Unitas convertuntur; igitur Unitas DEI est unitiva infinitiva uniendo infiniens, vel infiniendo uniens, unde sequitur infinibile unibile, unitum infinitum ût tale unum productum ab infinitivo unitivo, infiniente uniente, existente toto infiniente uniente totâ Divinâ Essentiâ & Naturâ in ratione Suppositi infinientis unientis, & in toto infinito unito existente totâ eâdem Divinâ Essentiâ & Naturâ in ratione Suppositi infiniti uniti, aliter uterque istorum non converteretur cum tota Divina Essentia & Natura, cujus est, quòd ipsa sit Suppositum, cùm habeat conditionem per se stándi; cùm igitur infiniens unitivus in ratione infinientis unientis non sit infinitum unitum in ratione infiniti uniti, nec è converso, distinguitur quilibet illorum ab alio de tota Divina Essentia, illis existentibus totâ illâ eâdem Divinâ Essentiâ: igitur in DEO vel in Deitate est infinita Distinctio prædictorum Suppositorum, aliter in DEO non essent infinitus terminus à quo, & infinitus terminus ad quem; & sic non esset infinire de infinito ad infinitum; & si non est infinire in DEO, eo ipso non est Infinitas in eo; & si non est Infinitas in eo, non est in eo Finis, quia convertuntur, ût dictum est, aliter non esset DEUS; igitur ablato Divino Fine DEUS nihil est, quia nihil habet esse sinè Fine. Quare manifestè sequitur, aut quòd DEUS non sit, aut quòd in illo sit prædicta Distinctio Suppositorum; sed necessarium est, quòd DEUS sit, ût probatum est: ergo in illo est prædicta Distinctio Suppositorum.

7. Si in DEO est Distinctio Divinorum Suppositorum, & nulla pluralitas Deitatis, Unitas Deitatis est in majori Magnitudine, quæ sit vel possit esse; quod si non, est in minori; & ratio hujus est, quia si in DEO est Distinctio Divinorum Suppositorum, & nulla pluralitas Deitatis, ita quòd ipsa Distinctio & Unitas Deitatis convertantur, ita quòd non sit aliquid in DEO in ratione accidentis, sunt Divini termini, scilicet Bonitas, Magnitudo &c., bonificare, magnificare &c. in tanta Magnitudine Bonitatis, quòd ipsi existentes inconfusè quilibet id, quod est de ratione suî, convertantur ad invicem existentes una Deitas, quæ cum omnibus & cum quolibet illorum tota convertitur, quia in DEO est impossibile accidens sive magìs vel minùs; hoc autem manifestè patet, nam ratione infinitæ Distinctionis infinitorum Suppositorum servatur inconfusio cujuslibet Divini termini in prædicta conversione terminorum, qui sunt Unitas, Deitas & Distinctio; unire, deificare & distinguere; & hoc in tantum, quantum bonificans, magnificans &c., vel bonificatum, magnificatum &c. existit Suppositum, & servatur conversio cujuslibet cum reliquo eorum in ipsa inconfusione in tantum, quantum una eadem Deitas est Suppositum bonificans &c. & Suppositum bonificatum &c.; & hoc in tantum, quòd eorum inconfusio & conversio convertantur, sicut Distinctio Suppositorum & eorum unica Deitas convertuntur. Unde necessariò convenit, quòd in DEO sit prædicta Distinctio Suppositorum ratione hujus prædictæ *Majoritatis;* quod si non, esset totum ejus oppositum in DEO, videlicet major Minoritas, quæ sit, vel quæ possit considerari; quod est summè impossibile. Ergo in DEO datur Distinctio Suppositorum.

8. In DEO non est inæqualitas Bonitatis &c., quia inæqualitas implicat Majoritatem & Minoritatem, quæ in DEO sunt impossibiles; imò etiam ratione Magnitudinis Bonitatis &c. convenit, quòd in DEO sit infinitum oppositum inæqualitatis, per quod infinitè distet ab inæqualitate; & ideo est necessarium, quòd in ipso sit infinita *Æqualitas;* & hoc in tantum, quantum est in illo necessaria Magnitudo Bonitatis &c. in Infinitate; sed in DEO non potest esse infinita Æqualitas sinè infinita Distinctione, quod per se patet; nec infinita Distinctio, nisi sit Suppositorum; quia majoris Magnitudinis Bonitatis &c. est, quòd illa sit Suppositorum, quàm non Suppositorum, nam sic est magìs remota ab accidente & Minoritate: igitur necessariò in DEO est Distinctio Suppositorum: quod si non, in DEO non est infinita Æqualitas, nec per consequens Magnitudo Bonitatis &c. in Infinitate, neque distat infinitè ab inæqualitate; quod est impossibile, nam sic nõ esset DEUS. Ergo in DEO est Distinctio Suppositorum.

9. Bonum est, quòd in DEO non sit Distinctio, quæ importat *Minoritatem*, & hæc est distinctio essentiarum; sed bonum est, quòd in DEO sit Distinctio, quæ penitus est remota à Minoritate, imò etiam sinè qua Divina Essentia non esset remota à Minoritate; & hæc est Distinctio Suppositorum, sinè qua infinitus DEUS existens infinitum Suppositum non ageret de toto se ipso infinitum DEUM existentem infinitum Suppositum, & sinè qua privaretur infinita libertas agendi in infinitum, & cogeretur unaquæque Dignitas DEI minorificare in suo actu, quod est contra Magnitudinem Bonitatis &c. infinitæ Libertatis DEI, cujus est in ratione infiniti boni magnificare infinitum bonum in sua Infinitate magnificationis, & hoc cum infinita Distinctione infiniti & infiniti convertibili & conversâ cum infinita Unitate Deitatis infiniti & infiniti, sicut prædictum est. Igitur in DEO est necessaria Distinctio Divinorum Suppositorum, quam benedictam adoramus.

QUÆSTIO XVI.

Quomodo consistat in DEO Unitas?

1. Solutio. Unitas DEI consistit in prædicta *Distinctione*, ut Unitas ratione suæ Essentiæ & Naturæ possit agere, id est, unire distinguendo unitivum unientem & unibilem unitum in Natura & Essentia Unitatis. Unde sicut Bonitas consistit in Magnitudine, & è converso, sic Unitas consistit in Distinctione, & è converso; cùm Unitas & Distinctio sint idem numero, & alia id, quod alia inconfusè secundùm id, quod est quælibet quoad propriam Naturam, ût in prædictis est significatum, ut in uniente distinguente & in unito distincto sint idem numero, & alia illud, quod alia inconfusè; & ideo cùm Distinctio in DEO sit Ens absolutè indistinctum in Essentia & Natura Bonitatis &c. & suî ipsius, ipsa Unitas consistit Ens indistinctum in Essentia & Natura Bonitatis &c. & suî ipsius. Quare necessariò sequitur, quòd in DEO ipsa Unitas sit Deitas seu una Essentia & Natura Divina, una Bonitas, una Magnitudo &c. unum bonificare, unum magnificare &c., videlicet unum Ens, quod est DEUS. Unde patet, quòd ipsa Unitas sit in una Identitate numerali Bonitatis, Magnitudinis &c., & hæc omnia convertantur ad invicem & cum ipsa Unitate essentialiter & naturaliter, ût suprà in prædictis Quæstionibus probatum est. Iterum Unitas DEI consistit in Supposito uniente bonificante &c., & in Supposito unito bonificato &c., ipsis Suppositis existentibus distinctis ratione Essentiæ & Naturæ ipsius Distinctionis, & eisdem existentibus unicâ & eâdem Divinâ Essentiâ ratione naturæ ipsius Unitatis, ipsâ Unitate convertente se totam cum ipsa Distinctione, ût prædictum est.

2. In Divina Essentia consistit Unitas in *Concordantia*, & è converso, in tantum, quòd ipsámet Unitas existens propriè id, quod est, est ipsa eadem tota Concordantia, & è converso existente ipsâ Concordantiâ id, quod est; hoc autem ita convenit esse, ut ratione totius essentiæ Concordantiæ, quæ est ipsa Unitas, sit unus uniens bonus, magnus &c. cum uno unibili unito bono, magno &c. in toto concordare utriusque bono, magno &c., quod convertitur cum toto unire Unitatis & cum tota ipsa Unitate, ratione cujus etiam Bonitas &c. & bonificare &c. sunt cum unire in Concordantia ratione concordantis & concordati permanentium in eadem Unitate Essentiæ.

3. Divina Unitas etiam consistit extra omnem *Contrarietatem* ratione infinitæ Concordantiæ, quæ est ipsámet Deitas, ût dictum est; quoniam in tantum convenit, quòd bonum concordet cum bono, magnum cum magno, unum cum uno, id est, DEUS cum DEO in Unitate Deitatis, quòd ratione infinitæ Concordantiæ, quæ est ipsámet infinita Unitas, ipsa Unitas ratione suî infinitè distet à Contrarietate; & ideo convenit, quòd Unitas DEI infinitè stet extra omnem Contrarietatem.

4. Unitas DEI ita consistit in *Principio*, sicut Intellectus in Voluntate, & è converso,

so, & Divina Unitas est unum Principium, quod, ut se habeat ad Finem, & sapiat Essentiam & Naturam Finîs & è converso, est unus principians, qui de se principiat suum principiatum principiabilem, convertens totam illam Unitatem, quæ est ipsémet principians, in principiatum principiabilem; & sic ipsámet Unitas existens Principium principians existit Principium principiatum principiabile, quæ infinitè sunt distincta, permanente ipsâmet Unitate in Principio, Medio & Fine sinè divisione & sinè quantitate principiantis & principiati, cùm ipse principians unus de tota Essentia suæ Unitatis principiet principiatum, producendo illum ad tantum Finem, imò etiam ad eundem, qui est ipse principians; & sic ipsa Unitas stat in se una, & distinctimodè stat in principiante & principiato ratione Distinctionis principiantis & principiati, quæ est ipsámet Unitas, & è converso.

5. Divina Unitas consistit in *Medio* Principii & Finîs, ut Principium & Finis in ipso Medio sint ipsa eadem Essentia ipsius Unitatis; & hoc ita necessariò convenit, ut Divina Unitas absolutè permaneat indistincta, quia ejus Essentia & Natura est una tantùm; quod tamen non posset esse, nisi Unitas consisteret in Medio Principii & Finîs, conjungens in ipso Medio Principium principians & Finem infinientem cum Principio principiato principiabili & Fine infinito infinibili, ipsis existentibus eâdem Essentiâ Unitatis & Deitatis & unius DEI; aliàs sequeretur, quòd Virtus Unitatis esset in vitio in Principio, Medio & Fine; quod est impossibile.

6. Divina Unitas consistit in Ultimo *Fine*, ut ipse Finis sit unus; nam si essent plures ultimi fines, Unitas deficeret in Magnitudine Bonitatis, & per consequens unicuique fini; quare convenit, quòd Unitas sit in ultimo Fine, ût dictum est. Iterum etiam Unitas est in Fine ratione agendi, ut Unitas ratione Finîs sit in uniente infiniente existens unus Finis, & in unito infinito existens idem Finis, uniente infiniente & unito infinito permanentibus eâdémmet Essentiâ totius Unitatis Deitatis, & totius Bonitatis &c. Deitatis; hoc autem non posset esse, nisi Deitas esset in Fine (& è converso) convertibilis cum ipso Fine ratione unientis infinientis, & uniti infiniti.

7. Divina Unitas consistit extra *Majoritatem*, cùm Majoritas simpliciter non sit magnificabilis, quia non potest esse sinè Minoritate; & ideo, ut Unitas non sit sinè actu Magnitudinis, nec simpliciter participet cum Minoritate, non potest esse in Majoritate relativa alicujus Minoritatis ipsius Unitatis; veruntamen in comparatione ad Minoritatem effectûs consistit in Majoritate, cùm sit major, quàm omnes creatæ unitates.

8. In DEO consistit Unitas in *Æqualitate*, & è converso, ut Unitas per infinitam Æqualitatem infinitè remota ab inæqualitate sufficiat infinienti unienti ad infinitè coæquandum sibi infinitum unitum, ita quòd uniens & unitus permaneant infinitè æquales in Unitate Æqualitatis, & in Æqualitate Unitatis DEI; hoc autem non posset esse, nisi ipsa Unitas esset ipsa Æqualitas uniens coæquans unitum coæquatum.

9. Cùm Divina Unitas sit idem, quod Magnitudo Divinæ Bonitatis, Divina Unitas consistit essentialiter extra omnem *Minoritatem* (cùm Minoritas concordet cum parvitate) & hoc in tantum, quantum ipsa est ipsa Magnitudo, ut uniens, qui est tota ipsa Magnitudo Unitatis, de tota Magnitudine Unitatis uniat suum unitum, elongans ipsum unitum ab omni Minoritate in tantum, quantum ipse uniens per Magnitudinem Unitatis est elongatus ab omni Minoritate.

QUÆSTIO XVII.

Utrùm in DEO sit Generatio?

1. SOlutio. Generationem dicimus in creatis, cùm per viam naturæ de substantia producitur alia substantia sub eodem genere, ût de animali animal, & de planta planta, & hujusmodi; & hoc modo sumitur propriè generatio; sed magis propriè sumitur generatio, cùm de substantia producitur alia substantia sub eadem specie, ût de homine homo, & de vite vitis, & hujusmodi, & de omni magis simili magis simile. Igitur de necessitate convenit, quòd in DEO sit propriissima Generatio, nam, ût superiùs probatum est, de DEO producitur DEUS, videlicet alius de alio ratione infinitæ *Distinctionis* superiùs probatæ in DEO; quia alius totam suam eandem Deitatem producit in alium, permanente unâ eâdem Deitate in quolibet illorum totâ; & si pro eo, quòd alius

alius homo in alium semel producit humanitatem, dicitur genitor & pater, quia genitor, & homo ab eo semel productus dicitur genitus & filius, quia genitus, ergo multò magis seu magis propriè & propriissimè ex eo, quòd aliud Suppositum DEUS in aliud Suppositum æternaliter sinè infinita cessatione producit suámmet totam Deitatem, dicitur Genitor & Pater, quia Genitor; similiter multò magis propriè Suppositum DEUS ab eo æternaliter productum dicitur Genitus & Filius, quia Genitus; igitur est manifestum, quòd in DEO sit Proprietas Generativa, quæ est Paternitas, quia nihil præter ipsum adeò propriè naturaliter producit alium sibi similem; & per consequens est in eo Proprietas Generabilis, quæ est Filiatio; igitur in DEO necessariò est prædicta Generatio: nam si non esset in illo, non esset in illo infinita Distinctio Suppositorum; nam sinè prædicta Generatione non produceretur in Deitate similis de simili, videlicet DEUS de DEO in infinita Distinctione similantis & similati, imò conveniret necessariò, cùm DEUS sit tantus in producere, quantus ipse existit, quòd DEUS tantum, quantus ipse est, produceret, sed non de se ipso, alium, qui non esset DEUS; quod est summè impossibile: quare necessariò convenit, quòd in DEO sit prædicta Generatio.

2. Imago est producta à suo artifice, nec tamen est ab eo propriè genita, esset tamen ab eo genita, si cum suo artifice esset verum animal; & adhuc magis propriè, si cum illo esset verus homo alius à suo artifice, ita, quòd humanitas in tantum concordaret cum isto, quantum cum illo. Sed cùm ita sit, ût suprà probatum est, quòd in DEO producens concordans producendo concordet, seu concordando producat æternaliter & immensè suum productum concordatum totum in eadem Deitate, videlicet in eadem infinita Bonitate, Magnitudine &c. totum alium à producente concordante ratione infinitæ Distinctionis suprà probatæ, ita, quòd in tantum concordet una eadem numero Deitas cum isto, quantum cum illo, & è converso, ita quòd iste unâ eâdem numero Deitate sit DEUS & ipsámet tota Deitas, & ille illâ eâdémmet numero Deitate sit DEUS & ipsámet tota Deitas, cùm non sit nec possit esse nisi una numero Deitas tantùm, quæ in aliquo suî non est magis neque minùs DEUS, est manifestum, quòd Productio illius in istum sit Generatio; & illum producere istum est necessariò illum generare istum, ita quòd ille ratione generandi est DEUS Pater, & iste ratione essendi generati est DEUS Filius; cùm ille, qui generat alium sibi similem specie, sit Pater, & per consequens genitus sit Filius; & maximè is, qui generat alium sibi similem eâdem numero Deitate, est maximè Pater, & per consequens ejus Genitus est maximè Filius, quia sic producens concordans & productus concordatus habent majorem *Concordantiam*, quam possunt habere, quam non haberent, si ille in producendo concordando non esset Generans, & iste Generatus. Quare ex his jam dictis manifestum est, quòd in DEO sit prædicta Generatio, & per consequens Proprietas Generativa concordativa productiva ratione generandi, quæ est Paternitas, & Proprietas Generabilis concordabilis producibilis ratione essendi Generati, quæ est Filiatio; & hoc etiam manifestè patet in opposito; nam si prædicta Generatio non esset in DEO, Distinctio & Unitas non sufficerent Divinæ Productioni, nec Productio & Unitas Distinctioni, ita, quòd, cùm DEUS agat tantum, quantus existit, plus produceret, quàm ejus Unitas & Distinctio essent in Concordantia, & plus, quàm Unitas sufficeret Distinctioni, & è converso; quod est impossibile: quare in DEO necessariò est prædicta Generatio.

3. Necessarium est, quòd in DEO sit id, per quod DEUS ratione suî habet infinitam distantiam vel remotionem à corruptione & *Contrarietate*, quia Contrarietas & corruptio ad invicem concordant; & ideo necessariò convenit, quòd in DEO sit id, per quod habeat infinitam distantiam à corruptione, ut infinitè distet à Contrarietate, & per quod habeat infinitam distantiam à Contrarietate, ut infinitè distet à corruptione; sed cùm producens & productus in DEO infinitè distent à Contrarietate suî, quod per se patet; ideo etiam concordant infinitâ Concordantiâ suî; sed non possunt esse concordantes infinitâ Concordantiâ, nisi ipsa infinita Concordantia sit infinita Generatio, & è converso, ut, quantum Concordantia ratione suî distat à Contrarietate, tantum ratione suæ Generationis distet à corruptione. Igitur necessariò est in DEO infinita Generatio, quæ est infinita Concordantia inter concordantem producentem & concordabilem productum DEUM ab ipso DEO producente; quare necessariò con-

convenit, quòd producens sit infinitus Generans, & per consequens Pater, quia infinitâ Concordantiâ producit suum producibilem, qui est infinitus Genitus, & per consequens Filius, quia infinitâ Concordantiâ productus, aliàs infinita Concordantia non esset infinita Generatio nec infinita Productio aliûs de alio in eadem numero infinita Bonitate, Magnitudine &c. existente totâ producens Suppositum, & totâ productum Suppositum; & sic DEUS non distaret infinitè à corruptione & Contrarietate, quia deesset illi id, per quod distaret ab illis imperfectionibus, quod est impossibile: ergo necessariò convenit, quòd prædicta Generatio sit in DEO.

4. Manifestum est, quòd ignis sit magìs principiativus & principiabilis generando ignitum, quàm generando calefactum, sive magìs generativus & generabilis principiando ignitum, quàm principiando calefactum; quia ignitum genitum substantialiter cum suo igniente generante participat eandem naturam igneïtatis, sed calefactum in ratione calefactionis accidentaliter participat illam cum suo igniente; & ideo est manifestum, quòd generatio sit plus in substantia, quàm in accidente, & plus in majori substantia, quàm in minori. Ergo est manifestum, quòd in DEO sit Generatio; nam, cùm DEUS principians producat DEUM principiabilem producibilem immensè & æternaliter, dat ei communicationem totius unius ejusdem numero Deitatis in Deificato, in quantum ipse productivus principians communicat eandem numero totam in Deificante; hæc autem Deificatio, quæ est necessariò talis principiatio, sicut dictum est, necessariò est Generatio, quæ est in summo gradu Perfectionis Bonitatis &c.; quod si non, manifestè sequitur, quòd principiatio calefacti ex igniente sit plus & in majori bonitate &c. generationis, quàm principiatio igniti ex igniente; & per consequens omnis generatio est major in dissimilitudine, quàm in similitudine, & minor in majori participatione seu communicatione principiativi principiantis & principiabilis principiati in eodem *Principio*; quod manifestè falsum est: ergo prædicta Generatio est in DEO.

5. DEUS est æternum Principium in se ipso & infinitus Finis, Principium autem & Finis DEI existentes propriè id, quod sunt, convertuntur, quia eorum infinitum & æternum *Medium*, cum quo convertuntur, mensurat & conjungit æternaliter & infinitè unumquodque illorum in Infinitate Bonitatis, Magnitudinis &c. Igitur æternaliter infinitè conjungit & mensurat DEUS conjunctivus producens totum suum Principium æternum & infinitum immensum & totum suum Finem infinitum in Principiatum æternum, ipso immenso & æterno Principiato existente infinibili & principiabili imenso & æterno; & ita de Principio producitur Principium, & de Fine Finis (videlicet DEUS de DEO) per totum Medium immensum & æternum convertibile cum ipso Principio & Fine, existente ipso Principio inevacuabili in principiante immenso & æterno, & ipso Fine eodem modo. Igitur necessariò convenit, quòd talis Productio in Divinis sit Generatio. Nam, si producere Solis de sua intensa luce extensam lucem per totum medium lucidum ipsâ luce intensâ existente inevacuabili in Sole est generare lucem de luce in eadem natura lucis; multò magìs igitur producere Principium immensum & æternum de Principio inevacuabili immenso & æterno in eadem Natura Principii, & eodem modo Finem de Fine in eadem Natura Finîs per totum Medium immensum & æternum est generare; & si hoc non est generare, multò minùs producere prædictam lucem de luce Solis est generare, quod non esse est falsũ: igitur necessariò convenit, quòd prædicta Generatio sit in DEO.

6. DEUS est infinitus, ût probatum est, & ideo ipse est *Finis* Bonitatis, nam aliter ipse non esset infinitus in Bonitate &c.; igitur DEUS est infinitus Finis & per consequens infinire, cùm conveniat, quòd infinire sit de tota Essentia & Natura Finîs per totam Essentiam & Naturam Finîs in totam Essentiam & Naturam Finîs; aliter infinire non esset infinitum, nec per consequens id, quod est, sed potiùs limitare, quod in Divino Fine est impossibile; ergo ipsum infinire est incessans producere Infinitum Finem de Infiniente Fine per totum eundem numero Finem immensum, ut idem numero Finis ratione suæ Infinitatis in Bonitate &c. sit totus infinitus, & totus Infinitus de toto Infiniente; & ideo necessariò convenit, quòd tale producere seu infinire sit generare, & talis Finis Infiniens sit Finis Generans, & talis Finis Infinitus sit Finis Genitus, quia ratione Infinitatis ipsius Finîs Infinientis æterni ipse totus Infiniens non cessat totum eundem suum

suum Finem æternaliter de toto se ipso convertere in totum Infinitum totum alium ab Infiniente, producendo totum ipsum de toto se ipso, ipso Fine existente uno eodem numero; hoc autem non posset esse sinè Generare, cùm sinè cessatione æternaliter alium dare totum esse alteri toti de toto se ipso in eadem numero Essentia Finîs sit Generare; igitur prædictus Finis Infiniens est Generans, & prædictus Finis Infinitus est Genitus de toto ipso Generante; & sic est Generatio in DEO; quod si non, infinitus infinitivus Infiniens non converteret se ad producendum totum ipsum Infinitum Finem de se ipso toto Infiniente Fine in eadem numero Essentia & Natura Finîs; & hoc ideo, quia infinita Largitas Bonitatis &c. non sufficeret Fini Infinienti in largiri de toto se ipso Finem Infinitum existentem ipsúmmet numero Finem; quod est falsum, quia sic Divina Largitas non esset infinita in Bonitate & bonificare &c.; quod est impossibile. Igitur necessariò convenit, quòd in DEO sit prædicta Generatio.

7. DEUS est Substantia, & est in tantum DEUS in agendo, quantum in existendo, ût probatum est; igitur est in tantum Substantia agendo, quantum existendo; substantiare autem est substantiale agere substantiæ: igitur sicut DEUS totus Substantiâ est DEUS, ita DEUS totus substantiando est DEUS; sed non potest totus substantiando esse DEUS sinè generare, quod est de Substantia Substantiante substantiare Substantiatum alium à Substantiante, aliàs magìs existeret Substantia, quàm substantiaret de eadem; & sic ipsum substantiare in DEO esset accidentare, quia per existere Substantia DEUS existeret ipsa Substantia Substantians, sed per agere non esset ipsâ Substantiâ Substantiatus; & sic esset in *Majoritate* ratione existendi substantialiter, & in Minoritate ratione agendi accidentaliter; quod est impossibile: ergo oppositum est necessarium, & per consequens Generatio in DEO.

8. Similitudo magìs consistit in *Æqualitate*, quàm in inæqualitate; in DEO autem est Similitudo in Bonitate, Magnitudine &c., bonificante, magnificante &c. coæquante sibi in eadem Bonitate, Magnitudine &c. suum bonificatum, magnificatum &c. assimilando eum sibi in coæquando illum sibi; sed si ista coæquatio, quæ est ipsa assimilatio, est in DEO per viam Generationis, ita quòd similis de tota sua Bonitate, Magnitudine &c. generet sibi similem, coæquando illum in tota eadem Bonitate, Magnitudine &c., est magìs similis illi, & è converso, quàm aliquo alio modo sinè generatione coæquali in Magnitudine Bonitatis &c.: quare est manifestum, quòd in DEO sit perfecta Generatio Coæquati similîs Coæquanti, cùm ratione infinitæ Divinæ Bonitatis, Magnitudinis &c. conveniat, quòd Similitudo sit infinita in eadem Bonitate, Magnitudine &c.; imò etiam, si assimilaret eum sibi sinè prædicta Generatione, sequeretur, quòd bonificaret eum de alia bonitate, & magnificaret eum de alia magnitudine &c., quod non esset ipse bonificans coæquans; & sic essent in DEO diversæ bonitates, diversæ magnitudines &c., videlicet diversæ essentiæ, & sic plures Dii, quod est impossibile: quare sequitur, quòd prædicta Generatio necessariò sit in DEO.

9. In DEO non est *Minoritas*, imò potiùs DEUS distat infinitè ab omni Minoritate ratione infinitæ Magnitudinis Bonitatis, Æternitatis &c.; ergo Divinum *Esse* ratione suæ Infinitatis in Bonitate, Æternitate &c. distat à Minoritate, quæ est ens circa *non esse*; sed manifestè patet, quòd per Generationem *Esse* distet à *non esse* in Majoritate distantiæ ratione Magnitudinis Bonitatis &c., quia per corruptionem ratione Minoritatis Bonitatis &c. *esse* tendit in *non esse*; igitur est manifestum, quòd DEUS de suo *Esse* generet DEUM, ut una eadem numero Essentia Deitatis infinitè distet à corruptione & Minoritate essendi per infinitum *Esse* Genitum de infinito *Esse*; & ideo convenit, quòd sit Generatio in DEO, aliàs deficeret illi subjectum infinitæ distantiæ; quod est impossibile. Igitur est in DEO Generatio, videlicet *Esse* Generans de tota suámet Substantia *Esse* Genitum, videlicet DEUS DEUM de tota una eadem numero Deitate suî, & ipse DEUS Generans est ille DEUS, quem dicimus DEUM Patrem, quia generat; & ipse DEUS Genitus est ille, quem dicimus DEUM Filium ejus, quia Genitus de tota Substantia Patris, existente Generatione ipsius immensâ & æternâ incessanter, & immensâ Bonitate, Magnitudine &c. totius unius ejusdem in numero Deitatis; & hæc est illa benedicta Generatio, quam quærimus in DEO, & quam per scrutationem manifestis Rationibus in DEO invenimus.

QUÆSTIO XVIII.

Utrùm in DEO sit Processio?

1. SOlutio. Probatum est, quòd in DEO sit Productio, Distinctio & Generatio, per quam habemus Patrem & Filium, ût jam dictum est; modò inquirimus Processionem in eadem Generatione per Distinctionem & Productionem, ut inveniamus Sanctum Spiritum, & hoc sic: Bonum est Magnitudini DEI, quòd ipsa sit bona; & est bona ratione Bonitatis DEI, ut ipsa Bonitas habeat actum bonificandi; cùm autem Magnitudo essentialiter sit ipsa Bonitas, Bonitas ratione Essentiæ non ponit aliud in Magnitudine, quod non sit ipsámet Magnitudo & ipsámet Bonitas; & sic manifestè constat, quòd ipsa Magnitudo in tantum, quantum ipsa existit, sit bonificata sinè augmento Magnitudinis, & sic oritur Filius ratione bonificationis Magnitudinis, quæ super Magnitudinem, quæ est ipse Pater Bonificans, nihil addit; & ideo convenit, cùm ipsa Magnitudo sit tantum bonificata, quantum ipsa est, quòd eam Bonificatam esse sit Filius derivatus totus à suo Bonificante, cui nihil Essentiæ potest addi; & quia ita est, quòd Pater est Bonificans Magnitudinem (quæ est Filius DEI) quia est Bonificata, oritur inde Sanctus Spiritus isto modo: bonum est Patri, quòd bonificet, magnificet, ut sit Filius, ita quòd Bonitas, quæ est Pater, quia bonificat, sit perfectus Pater, ita quòd non possit esse magìs Pater in ratione Paternitatis, & Magnitudo, quia bonificatur, sit Filius, nec possit esse magìs Filius in ratione Filiationis, sed tamen ultra totum hoc (ût ita loquamur) quòd ille bonificet, & iste bonificetur, *est bonum Patri*, bonificare Filium seu Magnitudinem Filii, & quia manifestum est, quòd *hoc bonum esse Patri* non sit Pater neque Filius, & quòd *hoc idem bonum esse Filio* non sit Filius neque Pater, ideo necessariò *istud bonum esse* erit Tertium Suppositum oriens ab utroque, quod dicimus Sanctum Spiritum, & ejus Suppositum oriri dicimus procedere ab utroque, quare, ût manifestè patet, talem Processionem Sancti Spiritûs sive Ortum necessariò in DEO invénimus.

2. Virtus ratione Magnitudinis est major in *Concordantia*, quàm in Contrarietate; sed, cùm infinita Magnitudo Virtutis sit in concordativo Patre concordante sibi Filium, quia est in ipsa Concordantia, quæ est Pater, & sit in concordabili Filio concordato à Patre, quia est in eadem Concordantia, quæ est Filius, est necessarium, quòd de Concordantia, quæ est Pater, & de eadem Concordantia, quæ est Filius, procedat eadem Concordantia inter Patrem & Filium, qui, ût probatum est, in tantum sunt distincti, quantum sunt eadem Concordantia Bonitatis, Magnitudinis &c.; & si de Patre & Filio, qui sunt una Concordantia, non procederet Concordantia inter Patrem & Filium, procederet inter Patrem & Filium infinita Contrarietas de infinita Concordantia Patris & Filii, cùm infinita Distinctio non possit esse sinè infinita Concordantia vel infinita Contrarietate inter infinitè distincta, quod per se patet; sed est impossibile, quòd infinita Contrarietas procedat de infinita Concordantia: igitur oppositum est necessarium, videlicet quòd infinita Concordantia de infinitè concordantibus procedat inter eosdem, videlicet de Patre & Filio concordantibus inter ipsum Patrem & ipsum Filium, quæ Concordantia inter ipsos non est Pater neque Filius, quia inter Patrem & Filium non est ipse Pater, nec inter Patrem & Filium est ipse Filius, ût per se patet; igitur eadem Concordantia inter ipsos, secundùm quòd est inter ipsos, est Suppositum Tertium à Patre & Filio de tota eadem numero eorum Concordantia spiratum inter se, & iste est Sanctus Spiritus de infinita Sanctitate utriusque ab utroque spiratus; cùm in DEO tota Magnitudo Virtutis sit in Concordantia Bonitatis; &c. & è converso.

3. Est impossibile, quòd in DEO sit *Contrarietas*; & ut Magnitudo Virtutis non deficiat Magnitudini Concordantiæ in Infinitate Bonitatis &c., nec è converso, est illud, ratione cujus DEUS Pater & Filius infinitè distant à Contrarietate; sed Processio Sancti Spiritûs ex Patre & Filio de tota infinita Magnitudine Virtutis est hujusmodi; nam, si Patrem generare Filium, & Filium generari à Patre est eadem Magnitudo Virtutis in Concordantia inter Patrem & Filium, quæ est Pater & Filius, non existens Pater & Filius, existendo inter utrumque spirata vel procedens ab utroque, cùm conveniat, quòd sit infinita Generatio Patris in Filium & Filii à Patre sinè parvitate Virtutis in Concordantia procedente ex ipsa Generatione inter utrumque, est manifestum, quòd in infinitum sit impossibilis Contrarietas inter Patrem & Filium ratione talis Processionis seu Spi-

Spirationis hujus Magnitudinis Virtutis in Concordantia inter Patrem & Filium, quam convenit esse aliud Suppositum, quod non est Pater nec Filius, sed idem numero DEUS, cùm, sicut inter utrumque tota non est aliquis illorum, sic in quolibet illorum sit eadem numero tota, quæ est inter utrumque; tota autem spirata ab utroque sive procedens ab utroque Suppositum inter utrumque Suppositum est Sanctus Spiritus, quia spiratus ab utroque scilicet Patre & Filio.

4. Cùm magnum *Principium* sit necessarium Magnitudini Finîs, & magnus Finis Magnitudini Principii, & DEUS Pater sit Principium generativè producens Finem Filium de toto se ipso in Magnitudine unius ejusdem numero Finîs essentialis & Principii, ita quòd Pater sit Principium principiando Generans Principium principiabiliter Genitum, quod est Filius de uno eodem numero Fine in eundem numero Finem; & cùm conveniat, quòd Principium Pater sit magnum Principium Generans in Magnitudine Finîs, & quòd Principium Filius sit magnum Principium Genitum in Magnitudine Finîs, non potest hujus Generationis quantitas seu limitatio procedere ab utroque, ut magnum Principium non deficiat Magnitudini Finîs, vel è converso: igitur Infinitas Finîs essendi istius Principii Generantis & illius Geniti procedit ab utroque existens unum idem Principium essentiale cum utroque, convertibile cum eodem Fine Patris & Filii; & iste est Sanctus Spiritus, quem quærimus, qui non est Pater nec Filius, sed est illud, ad quod spirandum de tota sua eadem numero Deitate se contrahunt Pater & Filius in tantum, quantum ipsi sunt, ut, in quantum existit ipsa Generatio ratione utriusque, in tantum distet à privatione in ratione spirandi istum ab utroque de tota ipsa Generatione.

5. Ratione Magnitudinis Virtutis *Medii* procedit Magnitudo Virtutis Principii in Magnitudinem Virtutis Finîs, & ratione ejusdem Magnitudinis Virtutis Medii influit Magnitudo Virtutis Finîs in Magnitudinem Virtutis Medii, ut per eandem refluat Principium ad ipsum Finem in Magnitudine Virtutis; igitur ablatâ Magnitudine Virtutis Medii necessarium est, quòd etiam absit Magnitudo Virtutis Principii & Magnitudo Virtutis Finîs, ût per se manifestè patet. Igitur cùm DEUS Pater sit Principium infinitæ Virtutis Generans principiando in infinita Virtute, ut sit Finis infinitæ Virtutis, scilicet Principium Genitum in infinita Virtute, quod est Filius, qui Filius est Principium infinitæ Virtutis Genitum, ut Finis infinitæ Virtutis sit Principium Generans, scilicet Pater, est necessarium, quòd sit Medium inter utrumque, scilicet inter Principium, quod est Finis Generans, & Finem, qui est Principium Genitum, sapiens naturam utriusque scilicet Gignentis & Geniti in tanta Magnitudine Virtutis, quanta est eadem Magnitudo Virtutis utriusque, quod Medium totum spiretur ab utroque toto in eadem numero Magnitudine Virtutis cum utroque, ut, sicut ab uno in alium est infinita & incessans Generatio, ita hujus Generationis sit mutua & incessans fruitio spirativè producta ab utroque toto, ut non sit major Finis in generando aliud Suppositum aliud, quàm in fruendo aliud Suppositum alio, & ut non detur Medium infinitè vacuum inter utrumque, quod est impossibile: ergo spiratur seu procedit Medium ab utroque, sapiens totam eandem numero Naturam utriusque; & iste est Sanctus Spiritus, quia totus Sanctus ab utroque toto Sancto spiratur.

6. Pater & Filius in tantum se habent in *Fine* relativè, quantum in Principio, & è converso, ut Magnitudo sufficiat eorum Relationi, cui non sufficeret sinè Medio ipsius Relationis, in quo Pater & Filius in tantum relativè se habeant, quantum in Principio & Fine; istud autem Medium unum inter utrumque ratione actionis utriusque necessarium est id, quod dicimus Sanctum Spiritum, ut uterque de tota sua Substantia spiret ipsum, ut amborum mutua Fruitio sit in tantum Finis & Principium in ratione Medii & DEUS, quantum ipsi Spirantes, ne sint Majoritas & Minoritas Magnitudinis Virtutis in Divino Principio, Medio & Fine; quod est impossibile; & ideo in DEO est Spiratio Sancti Spiritûs ab utroque, qui est idem, quod ejus Processio.

7. Homo pater non potest tantum majorificare suum diligere diligendo suum filium, quantû suum homificare generando illum; quod est, quia suum diligere est accidentale, & suum homificare est substantiale; sed convenit, quòd DEUS Pater, ût Pater ratione Magnitudinis suæ Virtutis &c. tantum deificet illud diligere, quo diligit se tantum Patrem tanti Filii, & illum tantum Filium suî tanti Patris, & quo Filius se diligit tantum

Filium tanti Patris, & ipsum tantum Patrem suî tanti Filii, quantum deificat generare, quo generatur Filius; aliàs prædictum diligere Filii & Patris esset ens accidentale insufficiens substantialiter ad esse Ens Divinum, quod est impossibile: quare manifestè patet, quòd ad evitandum accidens in Divinis conveniat, quòd in DEO sit Processio prædicti diligere Patris & Filii ab utroque de tota eorum substantia in ratione Tertii Suppositi, ut ipsum diligere & producentes illud sint in majori *Majoritate*, quâ possint esse, & magis separati ab accidente & Minoritate; & illud diligere tale & tantum procedens ab utroque tali & tanto est Sanctus Spiritus spiratus ab utroque.

8. Si Sanctus Spiritus procedit Suppositum à Supposito, quod est Pater, & à Supposito, quod est Filius, est manifestum, quòd sic nullo modo inæqualitas operandi mediet in Divinis; nam, ût suprà probatum est, est manifestum, quòd ex hoc, quòd agere DEI est æquale ipsi existere, sequatur Suppositum Generans Suppositum Genitum in Divinis, ita, quòd ex uno agere immediatè sequantur duo Supposita, videlicet ex generare, quod est unum, sequantur Pater & Filius, ût Suprà patet, qui duo sunt duo Supposita, ex quibus procedunt duo agere & unum agere, videlicet duo diligere, & unum diligere; duo quidem, videlicet diligere Patris Filium, & diligere Filii Patrem; unum verò, quia diligere Patris Filium est diligere Filii Patrem, & è converso, cùm non sit nisi unum essentiale diligere, sicut nec nisi una essentialis Voluntas DEI; hoc autem unum diligere mutuum ab utroque spiratum seu procedens ab utroque convenit esse illud Suppositum, quod inquirimus; quod si non, non est *Æqualitas* vel proportio ipsius agere & Divinorum Suppositorum, quia ex uno agere sunt duo Supposita una Substantia, ût suprà patet; sed ex duobus agere & uno non est unum Suppositum in Divinis; & sic unum agere se habet plùs ad pluralitatem Suppositorum, quæ sunt una Divina Essentia, quàm plura agere existentia unum agere ad Suppositum; igitur cùm in DEO non sit magis neque minùs, necessarium est, quòd prædictum diligere mutuum seu respectivum sit Tertium Suppositum procedens ab utroque, quod dicimus Sanctum Spiritum.

9. Si mutua Fruitio Patris & Filii procedens ab utroque est Suppositum ab utroque spiratum in tantum, quantum ipsi sunt, habent distantiam ab otiositate & *Minoritate* Bonitatis, Magnitudinis &c. tantum, quantum ipsi sunt, cùm eorum Operatio habeat tantum Bonitatis & Existentiæ, quantum ipsi sunt; igitur cùm ratione Perfectionis & Bonitatis eorum conveniat, quòd in tantum distent à Minoritate & defectu, qui sunt causabiles ex cessatione, quantum ipsi sunt, necessariò convenit, quòd eorum mutua Fruitio procedens ab utroque sit Suppositum spiratum ab utroque; quod est ipse Benedictus Sanctus Spiritus, existens in DEO totus DEUS cum Patre & Filio eodem uno DEO.

QUÆSTIO XIX.

Utrùm Sanctus Spiritus procedat ex Patre & Filio?

1. SOlutio. Cùm in DEO sit infinita *Distinctio*, secundùm quòd suprà patet, convenit, quòd illa sit magnum Principium infinitum in Magnitudine; & ideo est impossibile, quòd in DEO sit illud, quod diminuit de Magnitudine hujus Principii, quod est ipsa Divina Distinctio; igitur est necessarium, quòd illud sit in DEO, per quod ipsa Distinctio est in Magnitudine suæ Perfectionis; quare convenit, quòd Sanctus Spiritus procedat DEUS à Patre & Filio DEO, ut Principium, quod est ipsa Distinctio, non minuatur de Magnitudine distinctivitatis & distinguibilitatis; nam si Sanctus Spiritus procedit ex utroque, scilicet ex Patre & Filio, est major distinguibilitas ipsius Sancti Spiritûs, & distinctivitas in utroque, quàm si procederet ex Patre vel ex Filio tantùm; ergo Sanctus Spiritus procedit ab utroque, scilicet ex Patre & Filio; quod si non, diminuitur Divina Distinctio de Magnitudine Principii, scilicet de distinguibilitate & distinctivitate; & sic Magnitudo deficit Bonitati &c. Divinæ Distinctionis; quod est impossibile: igitur Sanctus Spiritus procedit ex Patre & Filio.

2. Divina *Concordantia* est tota Pater, & tota Filius, & tota Sanctus Spiritus, ita, quòd totus Filius producatur de tota Concordantia, & Sanctus Spiritus procedat de tota Concordantia; igitur cùm Sanctus Spiritus procedat de tota Concordantia totus Concordantia, est manifestum, quòd procedat ex toto Patre & Filio, cùm illa tota Concordantia sit Pater & Filius, ex quibus procedit unum concordare utriusque, quod est Sanctus Spiritus; nam si procederet ex Patre tantùm, vel ex Filio tantùm, concordaret ille, ex quo procederet, alium secum, & non è converso, de eodem concordare; & sic Concordantia esset defectiva in altero Divinorum Suppositorum, quia illi Supposito deficeret infinitum concordare; hoc autem est impossibile: ergo sequitur, quòd Sanctus Spiritus procedat ex Patre & Filio.

3. Si ex utroque, scilicet à Patre & Filio, procedit de tota eorum Concordantia concordare utriusque in tanta Magnitudine, quòd sit infinitum Suppositum spiratum ab utroque, uterque Spirantium non potest magis in Magnitudine perfectionis distare à *Contrarietate* & contrariari; nam sic uterque totus ex toto se ipso spirat unum infinitum concordare utriusque, & concordat unum infinitum spirativum ex utroque; sed si non procedit ex utroque, sed ex uno tantùm, ille, ex quo non procedit, non concordat spirando, nec spirat concordando, & in tantum ratione suî accedit ad contrariari; sed cùm infinita distantia spirandi contrariando, vel contrariandi spirando sit inter Divina Supposita, necessarium est, quòd infinitum concordare utriusque de tota Concordantia utriusque ab utroque Spirati sit infinitum Suppositum; quod est Sanctus Spiritus.

4. Cùm Pater & Filius & Sanctus Spiritus sint tria Supposita in Divinis, ût per supradicta patet, & quodlibet sit unum Divinum *Principium* æternum fruens & fruitum ratione ipsorum Suppositorum, ipso toto Patre fruente toto Filio & toto Sancto Spiritu, & ipso toto Filio fruente toto Patre & toto Sancto Spiritu, & toto Sancto Spiritu fruente toto Patre & toto Filio, & hoc unicâ solâ essentiali Fruitione procedente ab utroque in Sanctum Spiritum utriusque, fruente Patre Filio de toto suo Sancto Spiritu, & Filio fruente Patre de toto suo eodem Sancto Spiritu, & Patre fruente Sancto Spiritu de toto suo Filio, & Filio fruente eodem de toto suo Patre, & Sancto Spiritu fruente toto Patre de toto Filio, & toto Filio de toto Patre, igitur est necessarium, quòd Sanctus Spiritus procedat ex Patre & Filio, ut perfectum Principium fruitivum & fruibile totum non deficiat cuilibet ipsorum Suppositorum; quod est impossibile: quare sequitur, quòd Sanctus Spiritus procedat ex Patre & Filio.

5. Necessarium est, quòd *Medium* influatur de Principio & Fine sapiens naturam utriusque, ut Principium per Medium se habeat ad Finem, & Finis per idem Medium ad Principium, & ut etiam Medium ratione Principii se habeat ad Finem, & ratione Finîs se habeat ad Principium, & ut Finis ratione Principii se habet ad Medium, & Principium ratione Finîs se habeat ad Medium; & sic triangulus est ex utraque parte continuus de Medio ad Finem, & de eodem Medio ad Principium, & de Principio ad Medium, & de eodem Principio ad Finem, & sic de Fine ad Principium, & de eodem Fine ad Medium; & hoc Medium, quia de natura utriusque est influxum inter utrumque, nectit in se ipso utrumque in unum; quare convenit, quòd Medium necessariò influatur seu procedat ab utroque; quod si non, continuaretur triangulus ex una parte, & non ex alia; & sic naturaliter unum conjunctorum influeret ad alterum, sed non è converso; & isto modo Finis influeret Principio per Medium, sed non reflueret idem eidem per illud, quod est contra naturam & conditionem Principii & Medii & Finîs; igitur constat, quòd Mediû producatur ab utroque. Unde, cùm Sanctus Spiritus sit Medium inter Patrem & Filium, cùm sit id, per quod Pater intelligit & diligit, se generare Filium, & id, per quod Filius intelligit & diligit, se generari à Patre, ût suprà significatum est, est necessarium, quòd procedat ex utroque, scilicet ex Patre & Filio; aliter sequeretur, si procederet à Patre tantùm, ita quòd non à Filio, quòd Pater intelligeret & diligeret, se generare Filium, sed non intelligeret & diligeret Filium intelligentem & diligentem se generari à Patre, nec Filius intelligeret & diligeret se generari à Patre, sed intelligeret & diligeret Patrem generare ipsum Filium; & hoc intelligeret & diligeret ideo, quia de eadem numero Essentia DEI, quæ est ipsémet Filius, produceretur à Patre; & sic implicaretur maximus defectus in unoquoque Suppositorum Divinorum; quod est maximè impossibile; & hoc idem sequitur, si procederet ex Filio, ita quòd non ex Patre; & ideo est necessarium, quòd procedat ab utroque.

6. Est impossibile, quòd in DEO *Finis* sit de essentia Majoritatis; & ideo convenit, quòd Sanctus Spiritus procedat ex Patre & Filio; quod si non, destrueretur Æqualitas Finîs propter Majoritatem in ista circulatione: Pater est, ut ipse sit, & ut sit Filius, & ut sit Sanctus Spiritus; & Filius est, ut ipse sit, & ut sit Pater, & Sanctus Spiritus; & Sanctus Spiritus est, ut ipse sit, & ut sit Pater & Filius,

ita quòd unus idem numero infinitus Finis essendi existat totus in unoquoque illorum; nam si Sanctus Spiritus non procederet ex utroque, sed ex solo Patre tantùm, Sanctus Spiritus non esset immediatè ratione Finîs Filii, scilicet ut esset Filius immediatè propter esse Sancti Spiritûs, sed ratione Patris tantùm; & sic Filius esset defectivus in Magnitudine Finîs, quia Sanctus Spiritus non esset in tantum, ut esset Filius, in quantum est, ut sit Pater; & hoc, quia Filius in se ipso non frueretur ipso Sancto Spiritu spirando de se, sicut Pater, sed participando cum illo tantùm; & sic esset diminuta ipsa intrinseca & immediata Fruitio ipsius Filii, & non ejus extrinseca: unde sequitur, quòd sit impossibile, quòd Finis in finiat ipsam Fruitionem Filii in Magnitudine, quod est falsum, cùm ipse sit perfectus DEUS. Igitur necessariò convenit, quòd Sanctus Spiritus procedat in tantum ex uno, quantum ex alio, scilicet ex Patre & Filio simul.

7. Si Sanctus Spiritus procedit ex solo Patre, Pater est *major* agendo, quàm Filius, quia Pater generat & spirat, sed Filius nec generat nec spirat; si verò procedat ex solo Filio, Filius est major fruendo, quàm Pater; sed, si procedat ex utroque, Pater, in quantum generat Filium, in tantum Spirat Sanctum Spiritum; & Filius, in quantum generatur, in tantum spirat eundem; & in quantum Pater spirat, in tantum Filius fruitur illo Spirante, & è converso Pater, in quantum spirat Filius, in tantum fruitur eodem; & sic est impossibilis inæqualitas inter Patrem & Filium; sed consistit Magnitudo æqualiter in utroque: unde necessariò convenit, quòd Sanctus Spiritus procedat ex utroque æqualis utrique, ut non sit inæqualitas in Divinis.

8. Cùm Pater generando intelligat & diligat Filium, necessariò convenit è converso, quòd Filius essendo genitus in tantum diligat & intelligat Patrem, quantum Pater intelligit & diligit genitum; sed cùm non sit nisi una essentialis Dilectio utriusque, & alius intelligat & diligat alium in tantum, quantum ipse est DEUS, necessariò convenit, quòd illa Intellectio & Dilectio utriusque spirata ab utroque de necessitate procedat æqualiter æqualis utrique; quia tota sapit totam *Æqualitatem* utriusque in infinita Magnitudine Bonitatis &c.; quod si non, Magnitudo generandi & essendi generati esset contra se ipsam ratione suæ conditionis & ratione conditionis Bonitatis &c.; quod est impossibile: ergo sequitur, quòd Sanctus Spiritus procedat ex Patre & Filio.

9. Si Sanctus Spiritus procedit ex Patre & Filio, est manifestum, quòd habeat plus Entitatis in Bonitate &c. Patris & Filii, secundùm quòd per prædicta patet; si verò non procedit ex utroque, habet minus; igitur Sanctus Spiritus necessariò procedit ex Patre & Filio; & si non, aut major Entitas Sancti Spiritûs in Bonitate &c. Patris & Filii erit in privatione, & minor in *esse*, & Sanctus Spiritus non erit DEUS, quia ratione suæ *Minoritatis* est ens circa nihil, quod est impossibile: aut ipsa Minoritas ejus, si non procederet ab utroque, erit Majoritas, & è converso, quod est contradictio: quare Sanctus Spiritus necessariò procedit ex Patre & Filio.

QUÆSTIO XX.

De Modo Generandi in Divinis.

1. SOlutio. Ad faciliùs intelligendum Modum Generandi in Divinis subjicimus primò intellectui modum generandi in diversis creaturis, ut intellectus per *similitudinem* transcendat ad *rem similatam*, & primo: intelligimus, quòd ignis ratione suæ formæ sit distinctivus, & ratione suæ materiæ distinguibilis in omnibus suis primis principiis, quæ sunt igneïtatis bonitas, magnitudo, duratio, potestas, instinctus, appetitus, virtus, veritas, finis & cætera hujusmodi, ita quòd ipsa Bonitas ignea, & sic de aliis, est distinctiva ût forma, & distinguibilis ût materia; & ideo ignis habens has prædictas conditiones in omnibus suis primis principiis simpliciter generat ignem compositum, sed tamen à se ipso simplici distinctum ratione mixtionis aliorum elementorum cum igne, sinè quibus non potest generare illum; & in hoc, scilicet in compositione & etiam in accidentibus *dissimilatur* hæc generatio ignîs increatæ Generationi DEI, sed in aliis bene stat similitudo. Nam DEUS Pater est *distinctivus* ût Forma in tota Divina Bonitate &c., sed in hoc hæc Generatio est altior, quàm in igne & in cæteris creatis, quia DEUS Filius habens ex Patre totam Divinam Formam, quæ est Pater, & non aliquid aliud, quod non sit pura Divina Forma, est totus distinguibilis ût Forma, non autem ût materia, ita quòd tota Bonitas est tota Magnitudo &c., quæ est Pater, distinguendo bonificativa, magnificativa &c. ût Forma, & eadem Bonitas, Magnitudo &c., quæ est Filius, est bonificabilis, magnificabilis &c. ût Forma, existente ipso toto Filio distinguibili & distincto à Patre. Iterum ostenditur Modus Generationis in Divinis sic: in DEO Bonitas, Magnitudo &c. sunt idem numero, ut Bonitas non sit magna per accidens, & è converso; quia si esset magna per accidens, esset malum & parvum in DEO; quod est impossibile: unde patet, quòd in DEO sequeretur accidens, si Bonitas, Magnitudo &c. non essent idem numero, ita quòd sequatur Substantiatum Generatum, quia sunt idem numero; aliàs numeralis Identitas earum careret fine; quod est impossibile. Præterea, ut in DEO Bonitas, Magnitudo &c. sint reales Rationes, ostenditur Modus generandi sic: in DEO Bonitas, Magnitudo &c. sunt idem numero; & quia convenit, quòd Bonitas sit magna ratione Magnitudinis, & Magnitudo bona ratione Bonitatis, & sic de Æternitate, Potestate &c., & quia plus est, quòd sint idem numero, & quòd Bonitas sit magna ratione Magnitudinis, & è converso, quàm si essent tantùm idem numero, & si Bonitas non esset magna ratione Magnitudinis, & è converso nec Magnitudo bona ratione Bonitatis; sic fortiter transit seu sequitur, quòd Bonitas, quæ est Pater, per viam Generationis sit magna in generando Filium, qui est magnum Bonum generatum; etiam Bonitas Patris sit per viam Generationis æterna in generando Filium bonum æternum; & sic Divinæ Dignitates sunt reales Rationes inconfusæ per viam Generationis, sinè qua Generatione non possent stare realiter inconfusæ.

2. Visus est concordativus, lux autem oculi, aëris, Solis & objecti sunt concordabiles in concordabili luce visûs; & ita visivus ût forma generat videre in propria luce, in qua sunt concordabiles alienæ luces, ut totum insimul sit subjectum, in quo visivum de similitudinibus objecti generat visibile genitum. Unde generatio visûs est dissimilis Divinæ Generationi, in qua visivum non sufficit de sua propria visivitate generare suum visibile in visum, quia ad hoc non habet plenam *Concordantiam* sinè alieno subjecto; & ideo generatur inde accidens videre, quia subjectum propinquum & remotum visi geniti non sunt eadem numero essentia visûs. Igitur in defectu concordantiæ istius generationis illucescit per oppositum plenitudo Concordantiæ Divinæ Generationis, quia, cùm sit infinita Concordantia Bonitatis, Magnitudinis &c. Generationis Patris in Filium, in Divinis sufficiunt infinita Bonitas, infinita Magnitudo &c., quòd totus Pater sit concordativus generando de tota eadem infinita Bonitate &c. Filium concordabilem in tota eadem infinita Bonitate &c., existente totâ eâdem infinitâ Bonitate &c. generabili concordabili in ipso Filio DEO, ita quòd unaquæque Dignitas DEI est tota concordativa generativè ratione Paternitatis, & tota concordabilis generabiliter ratione Filiationis sinè indigentia alterius naturæ, cùm una eadem Concordantia Gignentis & Geniti DEI sit infinita & æterna in Simplicitate Deitatis; & inde procedit infinitum concordare infinitè remotum ab accidente.

3. Humanus intellectus in imaginatione generat species sensibiles objecti, ut circa res imaginabiles *contradicat* ignorantiæ & oblivioni, & etiam otiositati voluntatis generando verbum in una concordantia veritatis potentiæ & objecti; sic similiter & multò altiùs sinè comparatione DEUS Pater in Deitate deificat, id est, bonificat infinitam Magnitudinem &c. Generabilîs Filii generando Filium, attingens illum generando eum de sua Bonitate &c. in sua Bonitate, Magnitudine &c., ut contradicat malitiæ, parvitati &c. otiositatis intelligendi, bonificandi & diligendi &c. Intellectûs, Voluntatis, Bonitatis &c. Patris & Filii; quod esset summum malum, parvum &c. DEO Patri & Filio.

4. Intellectus agens est generativus, & suum intelligere est generabile in intellectu possibili, qui est ejus proprium intelligibile, in quo etiam sémet ipsum intelligit; & in isto intelligibili generat ipse intellectus agens similitudines seu species abstractas de sensibili & imaginabili, assimilando eas, & dividendo se à phantasmatibus rerum sensibilium, ita quòd intelligit se bonum magnum &c., quantum agens; & sic in suo intelligere est ejus bonitas &c. principiativa, quia ipse est intellectivus & agens, & est intelligibilis, ût est possibilis; & sic sequitur generare intelligere principiatum & generatum per virtutem intellectivi & intelli-

telligibilîs de bonitate, magnitudine &c. ipsius intellectivi & intelligibilîs. Sed in Essentia DEI Pater est intellectivum & generativum *Principium*, Filius autem est ejus Proprium Intelligibile, in quo Pater se intelligit bonum, magnum &c., & etiam intelligit suum Filium in suâmet Bonitate Genitum; & hoc modo DEUS Pater generat DEUM Filium intelligendo se in Filio, & è converso, ratione Bonitatis &c.

5. In generatione plantæ procedit virtus de substantia in operationem, existens in *Medio* agentis & agibilîs, ut gignens influat genitum mediante virtute bonitatis, magnitudinis, durationis &c. gignentis. Unde per simile ratione Medii significatur Modus generandi in Divinis; quia, cùm DEUS Pater sit agens generativus, & Filius agibilis genitus, procedit quædam Virtus de tota Divina Substantia in infinitam Operationem Deitatis, existens Medium agentis & agibilîs, ut ipse agens generativus influat agibilem genitum de tota Bonitate, Magnitudine &c. suî; & ita Pater generando cõmunicat se ût bonus, magnus &c. Filio bono, magno &c.; & hoc modo tendendi de toto bonificare, magnificare &c. Substantiæ Patris in Filium generatur ipse Filius DEUS in Medio, scilicet in bonificare, magnificare &c., quod est Virtus conjungens Medium Bonitatis cum Medio Magnitudinis &c., & bonum cum bono, & magnum cum magno; & sic de aliis.

6. Homo pater convertit illam materiam, quæ vegetando ei advenit, in suam propriam materiam in generando carnem, quia convertit cibum & potum in suam speciem, quantum potest, per viam nutrimenti, ut ipsa caro ejus sit genita, sit etiam potentia & habitus generandi filium, quia ipsa materia remota, postquam conversa est in ejus carnem, conversa est in potentiam ratione materiæ, & habitum ratione formæ ad generandum filium; deinde, cùm per viam generationis suæ speciei transit in actum, transmittit suæ speciei generativè filium ejusdem speciei in potentia & habitu, & mulier hoc, quod sibi generativè formaliter transmittitur, recipit materialiter, & stat in muliere forma agens ad hominem, quæ in suam propriam materiam convertit illam carnem, quam ipsa mulier generat in suam speciem de remota materia adveniente sibi edendo; & hoc modo fit generatio hominis semine Patris & matris tendente ad hunc finem, qui est homo generabilis ex his duobus principiis per prædicta media. In DEO autem sinè comparatione est altior Modus generandi; nam DEUS Pater generando transmittit suum Filium actu in *Finem* Bonitatis, Magnitudinis &c., & Finis Bonitatis in se ipsum recipit DEUM Filium actu; & hoc modo DEUS Pater generat de Fine suum Filium DEUM in eodem Fine, in quo Fine ipse Pater & Filius sunt unus numero Finis coæqualiter infinitè & æternaliter; & ideo in ipsa Generatione DEI sunt impossibiles potentia & habitus.

7. Homo justus dormiens habet justitiam habitu, cùm autem surgit à somno & agit de justitia, tunc generat actum justitiæ, communicando suam bonitatem magnitudini, & è converso, & sic in suo actuali recolere, intelligere & velle generat actu virtutem de virtuosolumine bonitatis, magnitudinis &c., ex quibus justum recolere, justum intelligere & justum velle sunt influxa, videlicet ex bonitate &c., de quibus anima cum suis potentiis est constituta; & iste est modus generationis virtutis moralîs, significans, prout potest, Modum Generationis in Divinis: quia Pater agens de tota sua Virtute generat actum totius suæ Virtutis in Filium, communicando suam Bonitatem Magnitudini (& è converso) substantialiter sinè Minoritate, & sic in suo proprio intelligere & velle bonum, magnum &c. in *majori* Magnitudine Bonitatis; quia Pater generat actu substantialiter sinè cessatione Æternitatis & Infinitatis de tota virtuosa Essentia infinitæ Bonitatis, Magnitudinis &c., de quibus infinitum intelligere & diligere Filii geniti à Patre productum est, DEUM Filium infinitam Bonitatem, Magnitudinem &c., quæ sunt tota Divina Essentia.

8. Humanus intellectus generat habitum scientiæ in *Æqualitate* recolendi, intelligendi, volendi, bonificandi &c., & in æqualitate recolitivi & recolibilîs, intellectivi & intelligibilîs, volitivi & volibilîs, bonificativi & bonificabilîs &c.; & quantò magìs intellectus coæquat hæc omnia, tantò magìs generat scientificum habitum in se ipso; & hæc generatio scientifici intellectûs repræsentat Modum Generationis DEI, prout potest, quia DEUS Pater coæquativus de Summa Æqualitate, quæ possit esse, bonificandi, magnificandi, æternificandi Bonitatis, Magnitudinis, Æternitatis &c. generat Filium sibi coæquatum in bonificare, magnificare, æternificare &c., & in Bonitate, Magnitudine, Æternitate &c., ut magìs sit remotus à parvitate vel Minoritate suæ Generationis.

9. Homo & Sol generant hominem, homo quidem substantialiter, Sol verò accidentaliter; igitur in generatione hominis generat homo per modum Majoritatis, & Sol per modum *Minoritatis* tantùm; & adhuc, quia homo non potest generare hominem sinè adjutorio alterius naturæ remotæ, generat homo hominem per modum Minoritatis; sed DEUS Pater generat DEUM Filium sinè aliqua Minoritate, quia sinè omni adjuvamento alienæ essentiæ de suâmet Essentia seu Substantia, quæ ad hoc est sufficiens, cùm sit substantialiter infinita & æterna in suâmet Bonitate, Magnitudine &c.; & sicut ad generandum hominem generatio hominis magìs distat à Minoritate, quàm generatio Solis, quia homo in homine de se generat hominem, Sol verò non generat hominem in Sole: sic ex hoc, quia DEUS Pater generat DEUM Filium in DEO, existente utriusque Deitate unâ numero, distat Generatio DEI tantùm à Minoritate super omnes generationes. Et ista sufficiant de Modo generandi in Divinis.

QUÆSTIO XXI.

De Modo procedendi in Divinis?

1. SOlutio. Modus procedendi in Divinis potest considerari *per simile in creatis;* nam ignis in compositio elementato transit in aërem, & ejus caliditas in humiditatem aëris, igne calefaciente aërem; & ideo de igne in aëre, & è converso, procedit tertium, tamen cum aliis elementis, videlicet elementatum distinctum specie ab igne & aëre, ex quibus procedit, quod scilicet elementatum ex utroque procedit distinctum in suam speciem ratione *distinctionis* utriusque producentis illud. Et in hoc ostendit, quantum potest, operatio elementorum Processionem in Divinis, quia Sanctus Spiritus procedit DEUS in DEO ex DEO Patre & Filio, & quia Pater est in Filio, & è converso Distinctimodè, ideo procedit Sanctus Spiritus distinctimodè ex utroque distinctus ab utroque.

2. Ignis calefacit aërem in tantum, quòd aër, qui non est ignis, fit calidus ab igne; & ideo inter ignem & aërem stat tertium, scilicet calidum ignîs & aëris, sapiens naturam utriusque, in quo ignis & aër invicem concordant; & sic de eorum *concordantia* procedit concordatum specificatum & derivatum aliud ab ipsis distinctum. In Divinis Pater generat Filium in tantum, quòd Filius, qui non est Pater, sit genitus Filius DEUS à DEO Patre; & ideo inter Patrem & Filium resultat tertium, quod est DEUS, sapiens totam naturam utriusque, in quo scilicet tertio Pater & Filius invicem concordant, & ita de eorum Concordantia procedit ex utroque concordatum unitum distinctum ab utroque, qui est Sanctus Spiritus procedens totus Concordantia Bonitatis &c. Patris & Filii.

3. Ignis intrat aquam, ut calefaciat eam, & aqua ignem, ut frigefaciat eum, & sic alius in alium per modum *contrarietatis*, & ideo ex mutua contrarietate amborum procedit ab ambobus contrariatum non principaliter & formaliter ratione contrarietatis eorum, sed materialiter, imò ratione concordantiæ aliorum elementorum, quæ concordantia ratione talis contrarietatis est subjecta corruptioni; in Divinis autem DEUS Pater generando deificat DEUM Filium, & non è converso, in tanta Concordantia, quòd de tota Concordantia procedat ex utroque concordatum infinitâ Concordantiâ utriusque, ut in infinitum sit impossibile, quòd ab utroque procedat contrariatum; & ideo procedit ipse Sanctus Spiritus infinita Concordantia inter Patrem & Filium in Divinis.

4. Quantitas in substantia procedit ex substantia existens distincta à substantia; quia forma substantiæ est quanta & materia quanta; & sic extensa quantitas substantiæ de intensa quantitate formæ & de intensa quantitate materiæ procedit extensa, & sic de intensa quantitate substantiali procedit accidentalis quantitas extensa per totam substantiam sapiens naturam formæ substantiæ, & naturam materiæ ratione materiæ substantiæ. In Divinis autem Pater est tota Divina Substantia sinè quantitate, & Filius tota eadem Divina Substantia sinè quantitate, & hoc ratione Infinitatis & Æternitatis Bonitatis, Potestatis, Virtutis & Veritatis &c.; & ideo, cùm Pater, quia generans, & Filius, quia genitus, se habeant infinitè & æternaliter quoad unum in ratione *principiantis* & principiati, sapiens totam naturam utriusque, scilicet principian-

tis Gignentis, & principiati Geniti, procedit illud tertium ab utroque Substantia infinita & æterna utriusque, & sic de tota eadem Immensitate procedit eadem numero Divina Immensitas in totam Divinam Substantiam, ut tota Divina Substantia in Bonitate &c. immensa sit tota in Patre, tota in Filio, tota in Sancto Spiritu, infinitè distans à quantitate, tempore & omni accidente.

5. In homine moralis Virtus, scilicet Justitia, Prudentia &c., & etiam virtus &c. ignîs in elementato procedit *Medium* ex Principio & Fine; sed alio modo procedit ex Principio, & alio modo ex Fine, & alio modo consistit, quàm suum Principium vel Finis, ex quibus procedit. In Divinis autem Sanctus Spiritus procedit ex Patre & Filio tanquam ex Principio & Fine Medium existens idem in numero Principium & Finis, quia Pater & Filius sunt ei Principium & Finis in spirando, & ipse in bonificare, magnificare &c. procedit ex Principio & Fine Medium inter Patrem & Filium, quod non est Filius neque Pater, quia in se toto essendo spiratus est alius à Patre generante, alius verò à Filio genito, essendo idem totus numero DEUS cum eis.

6. Sapor procedit formaliter & materialiter de virtute gustûs, formaliter quidem ratione gustativi, materialiter autem ratione gustabilîs; sed ipse sapor prout est à gustabili, diversimodè procedit ab illo, prout constituitur unum gustabile de propinquo, quod est de essentia ipsius gustûs, & de remoto, quod est de essentia cibabilîs cibi, vel potabilîs potûs, quia materialiter & extensè ex isto gustabili remoto procedit, sed intensè procedit ex ipso gustabili propinquo, ut sequatur unus *Finis* gustatus; & ideo quia diversimodè appetitus diversè procedit, contingit, quòd sit diversus; quod patet, quia, cùm gustabile propinquum est infirmum ratione suî & sui gustativi, convertitur extensè dulcedo gustabilîs remoti in amaritudinem intensam, quæ est inter gustabile propinquum & suum gustativum: unde patet, quòd Finis gustûs consistat in gustato, procedens de forma & materia gustûs. Et in hoc significatur, quòd in ipso Summo Fine, qui est DEUS, Sanctus Spiritus procedat Finis infinitus de infiniente Patre & de infinito Filio, ut sit impossibilis finitas inter infinitivum & infinibilem, ex quibus procedit.

7. *Majoritas* ipsius *esse* procedit ex Majoritate suæ essentiæ, videlicet ex Majoritate suæ formæ & suæ materiæ, de quibus ipsum *esse* vel ipsum suppositum est constitutum; unde ipsa Majoritas est in esse ens essentiale, major tamen in *esse*, quàm in essentia, cùm essentia se habeat ad *esse*, & non è converso; Minoritas autem egrediens de Minoritate essentiæ in *esse* est ens accidentale, in quo ipsum *esse* est minus, quàm essentia ipsius *esse*; & ita Majoritas & Minoritas procedunt ex essentia in *esse*, in quo simul cum ipsa essentia, de qua procedunt, permanent, influente ipsâ essentiâ suas Majoritates, & ipso *esse* refluente suas Majoritates ad ipsam essentiam. Et hoc, quantum potest, repræsentat, quomodo sit Processio in Divinis; quia Pater & Filius sunt Essentia Sancti Spiritûs, & Sanctus Spiritus est *Esse* procedens ex Patre & Filio de tota substantiali Magnitudine Patris & Filii, non est Majoritas nec Minoritas, neque procedit de Majoritate, nec de Minoritate, cùm Magnitudo utriusque, scilicet Patris & Filii sit Actus infinitus in Bonitate &c.; & ideo Pater & Filius cum Sancto Spiritu remanent unum *Esse*, una Essentia, cùm in DEO sit nulla Distinctio inter Essentiam & *Esse* ratione infinitæ Unitatis Finîs Bonitatis &c. Essentiæ & ipsius *Esse*.

8. *Æqualitas* ipsius intelligere de Æqualitate intellectivi & intelligibilîs propinqui procedit ex utroque, permanens in eadem Æqualitate, ex qua procedit; & sic est egrediens & permanens; & ita in effectibus Summæ Causæ æquale ex æqualibus de eorum Æqualitate procedit. Sed in Essentia ipsius Summæ Causæ similatus Processus est major; quia Sanctus Spiritus de Æqualitate Patris & Filii procedit Æqualitas ex utroque æquali in Bonitate &c.; nam, cùm Pater sit æqualis Filio, & è converso, & de tota sua Æqualitate spirent Sanctum Spiritum, necessariò Sanctus Spiritus ex æqualibus spiratur eis æqualis existens seu permanens Æqualitas cum Patre & Filio spirantibus illum.

9. In naturalibus de similitudinibus procedit similitudo; sed ex *Minoritate* bonificativi & bonificabilîs procedit Minoritas ipsius bonificare & bonificati, ita quòd Minoritas bonificativi transit ad bonificabile, & refluitur è converso. In DEO autem de eadem infinita similitudine Patris & Filii procedit Sanctus Spiritus Similitudo; & sic Sanctus Spiritus spiratur infinita Similitudo Patris in Filium, & respiratur infinita Similitudo Filii in Patrem, Patre de toto se ipso fruente Filio, & è converso, & sic Sanctus Spiritus procedit ex Patre Similitudo Patris in Filium, & procedit ex Filio Similitudo Filii in Patrem; ergo Sanctus Spiritus est Similitudo de Similitudine, DEUS de DEO, procedens similis ex Similibus, Suppositum ex Suppositis, permanens in Patre & Filio unus DEUS per infinita sæcula Benedictus.

QUÆSTIO XXII.

Utrùm in DEO sit tantùm Trinitas Divinorum Suppositorum?

Solutio. Suprà probatum est, quòd in DEO sit Generatio & Processio, & ratione istarum per consequens Pater & Filius & Sanctus Spiritus; quare ad prædictam probationem sequitur in Divinis Pluralitas, & non minus, quàm ternarius numerus; idcirco præsens investigatio est, utrùm in Divinis sint plures Personæ vel Suppositа quàm tria; & hoc sic.

1. In Divinis est infinita *Distinctio* generando & procedendo, ût suprà patet, ex qua consistunt Pater & Filius ratione Generationis, Patre generante Filium, & Sanctus Spiritus ratione Processionis, ipso Sancto Spiritu procedente ex Patre & Filio; cùm autem ipsa Distinctio DEI & ipsa Unitas DEI convertantur, ût suprà dictum est, est impossibile, quòd aliquis defectus vel inæqualitas implicetur in ipsa Unitate DEI ratione Distinctionis Divinorum Suppositorum, vel Contrarietas vel disproportio inter Pluralitatem eorum & Unitatem eorum; quæ Unitas & Pluralitas essentialiter & inconfusè necessariò convertuntur.

Sed ût suprà patet, Unus producitur de Uno in Divinis, videlicet Filius de Patre; hoc autem Unum Produci Unius ab Uno non potest esse duo vel plura produci Unius ab Uno in DEO, sicut in DEO non sunt duæ vel plures essentiales Unitates, nec duæ vel plures essentiales Bonitates &c.; quare necessariò convenit, quòd Unitas producendi Unius ab Uno sit ipsámet Unitas DEI; cùm sit impossibile, quòd in DEO sint plures Unitates, sicut est impossibile, quòd in eo sint plures Essentiæ. Igitur est necessarium, quòd in DEO sit unus Pater tantùm, & unus Filius tantùm, & est impossibile, quòd in illo sint plures Patres & plures Filii; aliter enim Divina Distinctio non converteretur cum Divina Unitate; & sic conveniret, quòd essent plures Dii, quod est falsum. Igitur in DEO est Unum Produci Unius ab Uno.

Iterum, ût suprà probatum est, Unum Suppositum producitur ex Duobus Suppositis, ût Sanctus Spiritus à Patre & Filio; hoc autem Produci Unius ex Duobus similiter necessariò convenit, quòd sit Unum ratione Unitatis DEI, cum qua convertitur ipsa Unitas producendi Unum ex Duobus; aliter sequeretur illud falsum, quod superiùs. Igitur est impossibile in DEO, quòd Pater & Sanctus Spiritus, vel Filius & Sanctus Spiritus producant aliud Suppositum ex se ipsis.

Iterum, ût suprà patet, Duo producuntur ex Uno, scilicet Filius & Sanctus Spiritus ex Patre, & convenit, quòd hoc Produci Duorum ex Uno ex eâdem ratione, quâ priùs, necessariò sit unum tantùm, & non plura. Igitur est impossibile, quòd Filius producat duos, vel Sanctus Spiritus duos.

Igitur in his *Tribus Modis producendi* importatur Trinitas Divinorum Suppositorum, scilicet Patris & Filii & Sancti Spiritûs, nec potest esse alius modus producendi ab istis, quin destruat Unitatem alicujus illorû, quam impossibile est destrui, ût jam probatum est. Igitur est impossibile, quòd in DEO sit aliquod aliud Suppositum, nisi Unus Pater, & Unus Filius, & Unus Sanctus Spiritus tantùm, qui sunt DEUS. Quòd autem non possit esse alius modus producendi in DEO, quin destruat aliquem prædictorum Trium Modorum necessariorum ratione Generantis & Geniti & Procedentis ab utroque, ût suprà dictum est, vel quin ponat pluralitatem alicujus illorum, quod est impossibile, patet, quia sic conveniret, quòd unum Suppositum produceretur ex tribus Suppositis, vel tria ex uno, vel duo ex duobus &c. Si autem unum produceretur ex tribus, produceretur ex Patre & Filio & Sancto Spiritu alius ab illis, & sic daretur Pluralitas secundi prædicti Modi, videlicet aliud Produci Unum ex Duobus, scilicet Filio & Sancto Spiritu, quod non esset Produci ipsius Sancti Spiritûs ex Patre & Filio; & quantum ad hoc, destrueretur ipsa Unitas in Divinis, quod est impossibile: igitur unum non producitur ex tribus, nec per consequens unum ex quatuor. Si verò tria Suppositа producerentur ex uno, non possunt produci ex Filio, quia non potest producere duo, ût patet per prædicta; nec ex Sancto Spiritu, quia

non producit, ût patet per prædicta; nec ex Patre, quia aut conveniret, quòd tertium Suppositum produceretur ex Patre respectu Filii & Sancti Spiritûs, & ita produceretur ab eis, sicut Sanctus Spiritus, quia est secundum Suppositum productum, producitur de Patre & de Filio; & sic sequitur eadem diversitas Unitatis, quæ priùs, quod est impossibile: aut conveniret, quòd produceretur ex solo Patre non respectu alterius Suppositi, & sic essent in DEO duo Produci Unius ab Uno, quod similiter est impossibile ratione Unitatis DEI; imò etiam quodlibet omnium Divinorum Suppositorum non esset Finis cujuslibet eorum; & sic essent in DEO Majoritas & Minoritas diversificantes Unitatem DEI, quod est impossibile. Igitur est manifestum, quòd tria Supposita non possint in DEO produci ab uno Supposito, nec per consequens plura, quàm tria. Si etiam duo producerentur ex duobus, sic essent in DEO duo Produci Unius ab Uno, vel duo Produci Duorum ab Uno; & sic similiter destrueretur ipsa essentialis Unitas DEI; quod est impossibile: & ideo est impossibile, in DEO duo produci ex duobus, & per consequens impossibile, plura vel plures produci ex pluribus. Igitur restat Unum Produci Unius, scilicet Filii ex Uno, scilicet ex Patre, ût suprà probatum est; & Unum Produci Unius, scilicet Sancti Spiritûs ex Duobus, scilicet Patre & Filio, ût suprà probatum est; & Unum Produci Duorum, scilicet Filii & Sancti Spiritûs ex Uno, scilicet ex Patre, ita quòd ex hoc non sequantur duo Produci Unius ex Uno, quia Pater producens Filium de illo eodem Producere Uno quoad se dat esse Sancto Spiritui ratione Filii eodem modo, & nec sequantur duo Producere Unius ex Uno, ex eo, quòd Unum, scilicet Sanctus Spiritus producatur ex Duobus, scilicet ex Patre & Filio, quia Sanctus Spiritus sumit Unicam Rationem procedendi æqualiter ex utroque, scilicet ex Patre & Filio. Quare ad necessariam Positionem prædictorum Modorum producendi in Divinis necessariò stat Trinitas prædictorum Suppositorum in Divinis, & non ultrà; quæ tota Trinitas convertitur cum sola & simplici Unitate DEI, sicut suprà probatum est.

2. Necessarium est, quòd in DEO sit Unus Pater, & Unus Filius ratione Divinæ Unitatis, & hoc in tanta *Concordantia* Bonitatis &c. utriusque, quòd ex ipsa Concordantia utriusque procedat Sanctus Spiritus ex utroque æqualis utrique in Magnitudine Bonitatis & Deitatis, qui, cùm sit æqualis utrique, sufficit Magnitudini Concordantiæ utriusque; & ideo est impossibile, quòd detur quartum Suppositum in Divinis, quia sic Sanctus Spiritus non sufficeret Magnitudini Concordantiæ Patris & Filii, si produceretur vel procederet de ipsa Concordantia aliquod quartum Suppositum, quod per se patet, & sic Sanctus Spiritus cum Patre & Filio non esset DEUS, quia non esset æqualis utrique, quod est impossibile, ût suprà patet: ergo in DEO est Trinitas Suppositorum tantùm.

3. Illud est impossibile in DEO, quod importat minorem remotionem Deitatis à *Contrarietate;* sed cùm DEUS Pater sit tota Deitas, & Filius tota eadem Deitas, & Sanctus Spiritus tota eadem Deitas, est necessarium, quòd sit illud, per quod magis impossibile est, quòd Pater contrarietur Filio, & è converso, & Filius contrarietur Sancto Spiritui, & è converso, & Sanctus Spiritus contrarietur Patri, & è converso; sed Trinitas, quam Pater & Filius & Sanctus Spiritus constituunt de suis Personis vel Suppositis, est hujusmodi sinè quaternitate personarum, si Sanctus Spiritus in ratione Suppositi est una infinita Concordantia Patris & Filii, & Pater in ratione Suppositi est una infinita Concordantia Filii & Sancti Spiritûs, & Filius in ratione Suppositi una infinita Concordantia Patris & Sancti Spiritûs; &, si esset quartum Suppositum in Divinis, aut Pater, aut Filius, aut Sanctus Spiritus non esset infinita Concordantia in ratione Suppositi sufficiens inter duo reliqua, quia duo non haberent plenam Concordantiam in uno tertio, quod est falsum: quare, ût suprà patet, convenit, quòd Sanctus Spiritus sit plena Concordantia Patris & Filii, & per consequens Filius plena Concordantia Patris & Sancti Spiritûs, & etiam per consequens Pater plena Concordantia Filii & Sancti Spiritûs: igitur convenit, quòd Trinitas prædictorum Suppositorum tantùm sit in Divinis, & non ultrà; quod si non, ratione quarti Concordantia ipsius Tertii non esset tantum remota à Contrarietate; sed cùm conveniat, quòd hujus Concordantiæ Divinorum Suppositorum detur infinita remotio à Contrarietate: igitur in DEO est Trinitas Suppositorum tantùm.

4. DEUS est unum solum infinitum & æternum *Principium;* igitur cùm totus DEUS sit Pater, ût suprà patet, ergo totum unum solum infinitum & æternum Principium est Pater, & in tantum Pater, quantum Principium; sed de conditione suæ Infinitatis & Æternitatis est, quòd illud Principium sit unum: igitur de Conditione DEI Patris est, quòd ipse sit Unus Pater ratione Unitatis ipsius infiniti & æterni Principii, quod convertitur cum Patre; igitur est impossibile, quòd in DEO sint plures Patres, quàm unus. Et cùm DEUS Filius sit Unus Filius ratione unius Patris dantis ei totam Unitatem ipsius infiniti & æterni Principii, ût suprà patet, est impossibile, quòd in DEO sint plures Filii, quàm Unus; & cùm etiam Sanctus Spiritus totus spiretur à Patre & Filio de una infinita Spiratione vel Processione vel Productione amborum, ut in ipsa Generatione non sit accidens, procedit Sanctus Spiritus Unus & non plures ratione ipsius unius infiniti & æterni Principii, quod Pater & Filius dant illi totum. Igitur est impossibile, quòd in DEO sint plures Patres, plures Filii, & plures Sancti Spiritus, sicut plura essentialia infinita & æterna Principia: igitur est necessarium, quòd in DEO sit Unus Pater tantùm, & Unus Filius tantùm, & Unus Sanctus Spiritus tantùm. Si autem est quaternitas in Divinis, necessariò convenit, quòd illa sit ratione alterius principii, quod non est Generatio nec Processio in Divinis, cùm ratione unius Generationis non possit esse, nisi Unus Pater & Unus Filius, & ratione Unius Processionis Unus Sanctus Spiritus, quæ scilicet proprietas non sit ratione Generationis, quia Generatio est perfecta in se ratione suî & suæ Processionis, nec sit ratione Processionis, quia Processio est perfecta ratione suî & ipsius Generationis; nam, si est alia proprietas in DEO à prædictis, non communicabit cum eis in eodem Fine, & sic erit aliud principium & alia essentia à prædictis superflua in DEO; quod est impossibile. Igitur est necessarium, quòd in DEO sit Trinitas tantùm, quæ consistit ex Positione Unius Patris, Unius Filii, Unius Sancti Spiritûs, & non ultrà.

5. Si in DEO est unus Pater tantùm se habens immediatè ad unum Filium & ad unum Sanctum Spiritum, & unus Filius se habens immediatè ad unum Patrem & ad unum Sanctum Spiritum, & unus Sanctus Spiritus se habens immediatè ad unum Patrem & ad unum Filium, est manifestum, quòd unumquodque Suppositum istorum trium prædictorum sit infinitum *Medium* ad duo reliqua se habentia ratione suî immediatè in infinitum, videlicet Pater ad Filium & ad Sanctum Spiritum, & Filius ad Patrem & ad Sanctum Spiritum, & Sanctus Spiritus ad Patrem & ad Filium; nam, ût manifestè patet, plus est in DEO, si Divina Supposita se habeant ad invicem immediatè in infinitum & mediatè in infinitum, ita quòd mediatè & immediatè in DEO sinè reali contradictione convertantur in infinitum ratione Infinitatis Bonitatis &c. ipsorum Divinorum Suppositorum, quàm alio modo: igitur in DEO est unus Pater tantùm se habens ad Filium & Sanctum Spiritum, & unus Filius tantùm se habens ad Patrem & Sanctum Spiritum, & unus Sanctus Spiritus tantùm se habens ad Patrem & Filium, & non est in DEO quartus, quia sic essent in DEO inter duos duo media, quia non sufficeret unum Medium; & sicut non sufficeret unum Medium, ita nec unum Principium, nec unus Finis, nec una Bonitas &c.; & sic darentur plura media, plura principia, plures fines & plures divinæ essentiæ, & per consequens plures Dii, quod est impossibile. Igitur est necessarium, quòd Trinitas prædictorum Trium Suppositorum sit in Divinis, & nulla quaternitas Suppositorum.

6. *Finis* unius Divinæ Essentiæ est tantus in agentia suî, quòd ratione suæ Magnitudinis Bonitatis &c. agendi consistat totus unus Pater, ut agendo generativè sit ipsémet Finis unus Filius, & hoc in tantum, quòd ipsémet Finis procedat inde unus Sanctus Spiritus; quia agentia Patris in Filium in tantum est perfecta in Magnitudine Unitatis Bonitatis &c., quantum ipsa Divina Essentia in Patre & Filio: igitur Unus Divinus Finis est unus Pater, unus Filius, unus Sanctus Spiritus ratione suæ Unitatis, ipsâ Paternitate non habente aliud, nisi illud, quod est ipsa Unitas infiniti Finîs; & hoc idem est de Filiatione & Spiratione; & ratione istorum est tanta Agentia in Magnitudine Bonitatis &c. Divini Finîs, quanta est Existentia: igitur est impossibile, quòd sint plures Patres, plures Filii & plures Sancti Spiritus vel aliud quartum Suppositum cum uno Patre, uno Filio & uno Sancto Spiritu; nam, si essent plures patres, paternitas multorum haberet aliud ultra Unitatem infiniti Finîs, quod non haberet ab ipsa Unitate Finîs; & hoc idem sequeretur de Filiatione, si essent

plures filii, & sic de Spiratione, si essent plures sancti spiritus; & sic essent in DEO plures diversæ essentiæ & plures diversi fines destructâ ipsâ Unitate Finîs; & sic essent in Paternitate plures Dii &c.; quod est summè falsum. Igitur est summè necessarium, quòd in DEO non sit, nisi unus Pater tantùm, unus Filius tantùm, & Unus Sanctus Spiritus tantùm, in quibus Divina Agentia est æqualis in Infinitate unius Divini Finîs ipsi Essentiæ DEI, quia Pater & Filius consequuntur plenum Finem suæ Actionis de se in Sancto Spiritu, & Sanctus Spiritus plenum Finem suæ Actionis de tota Divina Substantia in Generatione Patris in Filium. Quare, si tota Divina Bonificatio, Magnificatio &c. converteretur cum aliqua alia actione ratione aliûs quarti suppositi, sicut convertuntur cum Generatione & Spiratione, conveniret, quòd illa esset ad perfectionem Generationis, sicut est Spiratio, ut non sit frustra vel extra Finem, & sic esset manifestum, quòd una Spiratio non esset in tanta Magnitudine Finîs, in quanta est una Generatio, nec ipsa Generatio esset una; nec ipsa Generatio, cùm sit una, haberet se tantum ad unicam perfectionem sui Finîs in Spiratione solùm, quantum in se ipsa, quod est impossibile: igitur est manifestum, quòd Divina Bonificatio, Magnificatio &c. non convertantur cum aliqua alia actione à Generatione & Spiratione, ratione cujus possit esse quartum suppositum in Divinis aliud à Patre & Filio & Sancto Spiritu. Quare necessariò convenit, quòd in Divinis sit Una Trinitas tantùm, scilicet Patris & Filii & Sancti Spiritûs.

7. Si ratione *Majoritatis* conveniret, quòd essent plures patres & plures filii & plures sancti spiritus in Divinis, nullus finitus numerus patrum &c. sufficeret ratione Minoritatis, sed maximè conveniret, quòd numerus eorum esset infinitus, ita quòd infiniti numero patres essent in Divinis, generantes infinitos numero filios; & si sic, sequeretur manifestè contradictio ratione infinitatis suppositorum patrum numero infinitorum, videlicet, quòd ultra infinita in numero suppositа multiplicarentur generativè infinita suppositа filiorum, & sic ipsa suppositа patrum in numero infinita essent numero finita, quia semper ultra multiplicarent alia numero suppositа: igitur non est ratio Majoritatis, quòd sint infiniti in numero patres, nec infiniti in numero filii &c.; sed potiùs convenit, quòd in DEO necessariò sit id, per quod DEUS magìs distat à prædicta contradictione: est autem manifestum, quòd plùs distet à prædicta contradictione, si est unus Pater tantùm generans unum Filium tantùm, procedente ab utroque uno Sancto Spiritu, quàm si essent plures patres &c.; nam, cùm esset Minoritas, si essent infiniti numero patres &c., ratione contradictionis, necessariò convenit, quòd sit Majoritas, scilicet si sit unus Pater tantùm infinitus in Unitate, generans unum Filium eâdem Unitate infinitum, & procedens unus Sanctus Spiritus eâdem Unitate infinitus. Igitur ratione ipsius Majoritatis, ut in DEO sit major distantia à contradictione & Minoritate, non sunt in DEO plures patres, quàm Unus, nec plures filii, quàm Unus, nec plures sancti spiritus, quàm Unus, nec ratione Majoritatis cum uno Patre, uno Filio, uno Sancto Spiritu potest esse aliud quartum suppositum, quod non sit Pater nec Filius nec Sanctus Spiritus; nam, cùm tota Paternitas se habeat totam ad Filiationem, & è converso, ratione Majoritatis sinè Minoritate, & tota Generatio se habeat totam ad Spirationem seu Processionem ex utroque, si sit iterum aliud quartum suppositum prædictum, aut tota Paternitas non se haberet tota ad Filiationem, & è converso, in quantum se haberet ad proprietatem illius quarti suppositi, aut Generatio non se haberet totam ad Spirationem, in quantum se haberet ad proprietatem illius quarti suppositi, & sic ratione istius quarti suppositi implicaretur Minoritas inter Divina Suppositа; quod est impossibile: igitur non est in DEO, nisi Trinitas prædictorum Suppositorum tantùm, qui sunt Pater & Filius & Sanctus Spiritus.

8. Si in DEO essent plures patres, conveniret, quòd illi & quilibet eorũ æqualiter esset tota Deitas; cùm ipsa Deitas ratione suæ Simplicitatis sit impartibilis vel indivisibilis; sed non esset *Æqualitas* paternitatis in Deitate cujuslibet, quia quilibet eorum esset totus tota una Deitas infinita & indistincta istius & illius, sed non esset paternitas istius nec illius, & sic esset infinitus in Deitate, sed finitus in paternitate, & ita necessariò esset inæqualitas Deitatis & Paternitatis in Divinis, quod est impossibile, cùm ipsa Deitas & Paternitas convertantur; nam, in quantum est una simplex & infinita Deitas, in tantum est una simplex & infinita Paternitas, & per consequens unus simplex & infinitus DEUS Pater, quem

quem est impossibile generare plures filios, quàm Unum, ut, cùm ipse sit tota Conversio unius Deitatis in unam Paternitatem & è converso, non generet inæqualitatem Filiationis & Deitatis, sed potiùs Conversionem totius Filiationis in totam Deitatem; est igitur necessarium, quòd sit tantùm unus DEUS Filius unius DEI Patris, quem Filium impossibile est in Deitate generare alium filium vel alios filios, ut non sit inæqualis Patri, habens duas proprietates, scilicet paternitatem & filiationem, cùm Pater habeat tantùm Paternitatem; est igitur unus DEUS Pater, & unus DEUS Filius, quos etiam impossibile est spirare plures sanctos spiritus, ut similiter non spirent inæqualitatem Deitatis & Spirationis, sed potiùs conversionem suæ Spirationis & Deitatis; igitur est tantùm unus Sanctus Spiritus, sicut una Deitas, quem impossibile est generare Filium, vel spirare alium sanctum spiritum, ut non sit inæqualitas inter Divina Suppositа. Igitur est manifestum, quòd in Divinis sit Unus Pater tantùm, & Unus Filius tantùm, & Unus Sanctus Spiritus tantùm, & impossibile est, quòd inter eos sit aliud quartum suppositũ, quod non sit Pater, nec Filius, nec Sanctus Spiritus, ut similiter non sit inæqualitas inter Divina Suppositа; quia sic conveniret, cùm nihil sit in DEO sinè Fine Generationis, quòd Sanctus Spiritus ratione suæ Minoritatis non esset sufficiens Patri & Filio in Generatione Filii à Patre, in quantum ipsa Generatio requireret aliud quartum suppositum ad perfectionem suî; hoc autem est impossibile: igitur est impossibilis in DEO quaternitas suppositorum, sed tantùm est in eo necessaria Una Trinitas, cùm in DEO sit tantùm Unus Pater, Unus Filius & Unus Sanctus Spiritus.

9. Manifestum est, quòd omnis unitas creatæ substantiæ consistat *in uno & in tribus*; nam unitas Mundi consistit in uno & in tribus, de quibus ipse constat unus, quæ sunt sensualitas, animalitas & intellectualitas; & unitas Animæ in uno & in tribus, in memoria, intellectu & voluntate, de quibus est una Anima; & omnis substantia de substantiativo, substantiabili & substantiare, videlicet de forma & de materia & de conjunctione, de quibus est una substantia, & sic de singulis aliis effectibus; ignis enim de uno ignitivo & de uno ignibili & de uno ignire constat unus; & sic similiter de quolibet elemento; & quodlibet elementatum vegetatum de uno vegetativo, de uno vegetabili & uno vegetare constat unum; & sic de quolibet sensato suo modo; & sic de aliis hujusmodi. Igitur, cùm unusquisque effectus ipsius Summæ Causæ in sua majori & universaliori bonitate &c. numeri sit similis suæ Summæ Causæ, convenit, quòd ipsa Unitas DEI secundùm Magnitudinem suæ Perfectionis sit *in Uno*, scilicet in uno DEO, & *in Tribus*, & non ultrà, scilicet in Patre & Filio & Sancto Spiritu; & hoc in tantum supra suos effectus ratione Infinitatis ipsius Unitatis Deitatis, quòd ipsa Unitas existens tota unus DEUS sinè distinctione DEI sit tota DEUS Pater & DEUS Filius & DEUS Sanctus Spiritus & Unus DEUS. Unde, si essent plura suppositа, quàm Tria, in Uno DEO, unusquisque effectuum ipsius Summæ Causæ esset DEO dissimilis in sua majori & universaliori bonitate &c. numeri, & similis in minori & minùs universali bonitate &c., quod est falsum, quia sic ex hoc ultimo ratione infinitè Similabilîs, qui est ipse DEUS, quantum est ratione suî, sequeretur, quòd effectus esset similis suæ Causæ in malo, & non in bono, quod est manifestè falsum. Igitur DEUS est in Unitate & Trinitate tantùm, in Unitate quidem Deitatis, in Trinitate autem, scilicet in Uno Patre, in Uno Filio, in Uno Sancto Spiritu tantùm, cùm conveniat, quòd ista Suppositа sint in Divinis, ût per supradicta manifestè patet, videlicet Unus Pater, Unus Filius, Unus Sanctus Spiritus, qui sunt Unus Solus DEUS Benedictus vivens per omnia sæcula sæculorum. Amen.

QUÆSTIO XXIII.

Utrùm Divina Suppositа sint æqualia?

1. Solutio. Cùm in antecedentibus Quæstionibus, videlicet in *decima*, *undecima*, *duodecima* probata sit Æqualitas in Divinis Terminis, per eandem necessariò convenit, quòd Divina Suppositа sint æqualia, sicut per Distinctionem sunt distincta, & per Concordantiam concordantia, & per Bonitatem bona, & sic de aliis; & licèt hoc sit necessarium, tamen, ut vehementiùs exprimamus Æqualitatem ipsorum Divinorum Suppositorum, dicimus primò per *Distinctionem* Divinarum Personarum seu Suppositorum:

Cùm

Cùm DEUS Pater diligat *Distinctionem* Personarum in Magnitudine, quia est impossibile, quòd ejus Dilectio sit defectiva, convenit, quòd ipse necessariò diligat Æqualitatem in Generatione & Processione, in Generatione quidem, ut ipse Pater sit æqualis Filio, & è converso, in Processione verò, ut Sanctus Spiritus sit æqualis Patri & Filio, cùm Distinctio sit major & plùs distinguatur in Æqualitate, quàm in inæqualitate; & si Pater non sic diligeret ipsam Æqualitatem, ût dictum est, diligeret inæqualitatem inter Divina Supposita, & per consequens parvitatem Distinctionis Divinorum Suppositorum, & Contrarietatem inter eorum Distinctionem & eorum infinitam Bonitatem &c.; & sic diligere Patris esset in privatione Bonitatis &c., & per consequens tota Divina Essentia, cùm convertatur cum ipso infinito diligere Patris, quod est impossibile: igitur necessariò diligit prædictam Æqualitatem; & ita est necessariò, ut ipsum diligere non sit extra infinitum & æternum posse.

2. In DEO est infinita *Concordantia* Divinorum Suppositorum, ut ipsa Supposita sive Personæ ratione suæ infinitæ Concordantiæ in infinitum sint remotæ à Contrarietate; sed cùm Concordantia sit major ratione Æqualitatis, quàm ratione inæqualitatis, ut nihil deficiat Perfectioni Bonitatis &c. Concordantiæ ipsorum Suppositorum: igitur Divina Supposita ratione suæ infinitæ Concordantiæ sunt infinitè æqualia.

3. Ratione infinitæ Concordantiæ Divinæ Existentiæ & Agentiæ Divina Agentia est tanta in Deitate, quanta Divina Existentia, ut ipsa Deitas in suî Existentia & Agentia sit tantum remota à *Contrarietate*, quanta ipsa est; igitur de necessitate convenit, quòd DEUS Pater generet Filium tantum in Deitate, quantus ipse Pater existit in ipsa Deitate, & convenit, quòd DEUS Pater & Filius spirent Sanctum Spiritum tantum in Deitate, quanti ipsi existunt in Deitate. Quare de necessitate convenit, quòd Divinæ Personæ in totalitate sint æquales Deitati.

4. Cùm Divinus Intellectus sit perfectus in Magnitudine Summi *Principii*, quia aliter non esset DEUS, necessariò convenit, quòd sit in Æqualitate intellectivi, intelligere & intelligibilîs; sed, cùm DEUS Pater sit ipse Intellectus intelligendo principians generativè Filium intelligibilem, & DEUS Pater & Filius sint unum Principium spirativum intelligendo Sanctum Spiritum, necessariò convenit, quòd Gignens & Genitus & ab illis Spiratus, videlicet Pater & Filius & Sanctus Spiritus sint æquales, cùm quilibet ipsorum sit totus Divinus Intellectus; quia ratione Magnitudinis Summi Principii convenit, quòd sint in Æqualitate Intellectivi, Intelligere & Intelligibilîs.

5. Nullum Suppositum est in omni Perfectione summum sinè Æqualitate suæ Existentiæ & Agentiæ per omnes extremitates existendi & agendi in omni Perfectione Bonitatis, Magnitudinis &c.; sed, cùm DEUS Pater sit Suppositum in omni Perfectione summum, aliter non esset DEUS, igitur convenit, quòd ipse necessariò sit in Æqualitate suæ Existentiæ & Agentiæ. Igitur, in quantum ejus Existentia facit, quòd sit Pater, in tantum ejus Agentia facit, quòd ejus Filius sit Filius; sed ejus Existentia facit, quòd ipse sit DEUS, igitur ejus Agentia facit, quòd ejus Filius sit DEUS, & similiter Agentia Patris & Filii facit, quòd Sanctus Spiritus sit DEUS in tantum, quantum est eorum Agentia; & sic est Æqualitas Existentiæ & Agentiæ per omnes extremitates existendi & agendi in Deitate. Quare de necessitate convenit, quòd Pater & Filius & Sanctus Spiritus sint æquales in Deitate.

6. In DEO Virtus est Magnitudo, & è converso, & in DEO Virtus existens Magnitudo, & è converso, est Summus *Finis;* & iste Finis, cùm sit Virtus & Magnitudo, est in DEO Summum Principium & Summum Medium ratione ipsius Finîs convertibilîs cum Principio & Medio. Unde, cùm in Divinis Pater sit ipsa Virtus & Magnitudo in ratione Patris, & Filius ipsa Virtus & Magnitudo in ratione Filii, & sic de Sancto Spiritu, necessariò convenit, quòd sint æquales in Magnitudine & Virtute; quod si non, Virtus & Magnitudo deficerent Patri & Filio & Sancto Spiritui, ita quòd Pater ratione defectûs Virtutis & Magnitudinis non esset in tantum Principium Filii per Sanctum Spiritum, quantum Filius est Finis ipsius Patris per ipsum Sanctum Spiritum, vel Filius non esset in tantum Principium principiabile ipsius Patris per Sanctum Spiritum, ut sit Pater, quantum Pater est Finis Filii per Sanctum Spiritum; aut Pater non esset in tantum Principium Sancti Spiritûs per ipsum Filium, quantum Sanctus Spiritus est Finis ipsius Patris per ipsum Filium, vel

vel Sanctus Spiritus non esset in tantum Principium procedens ex Patre per ipsum Filium, ut sit Pater, quantum Pater est Finis ipsius Sancti Spiritûs per Filium; & hoc idem sequeretur de Filio & Sancto Spiritu per ipsum Patrem: & sic Virtus existens Magnitudo non converteretur cum Summo Principio, Medio & Fine in DEO, nec per consequens Virtus esset Magnitudo, nec è converso; & sic ratione privationis Magnitudinis & Virtutis in Deitate non esset DEUS; quod est falsum: ergo sequitur, quòd Divina Supposita sint æqualia.

7. Similitudo est major in Æqualitate, quàm in inæqualitate; in DEO autem Filius & Sanctus Spiritus sunt similitudines Patris in Deitate, Unitate, Essentia, Natura, Bonitate &c., & è converso: ideo convenit, quòd Pater & Filius & Sanctus Spiritus necessariò sint æquales; quia, si non sunt æquales, sunt inæquales; & sic necessariò sequeretur, cùm Pater & Filius & Sanctus Spiritus sint ad invicem inter se majores Similitudines, quæ sint vel possint esse, quòd Similitudo esset major in inæqualitate, quàm in Æqualitate, & per consequens dissimilitudo major in Æqualitate, quàm in inæqualitate; quod est manifestè falsum: ergo in DEO est Æqualitas Suppositorum.

8. *Æqualitas* est major in Differentia & Concordantia, quàm in Concordantia tantùm, vel in Differentia tantùm; unde, cùm in DEO sit infinita Magnitudo Differentiæ & Concordantiæ Bonitatis, Veritatis &c. & Actuum earum, ita, quòd Magnitudo Bonitatis & Veritatis &c. & Actuum earum infinitè convertantur cum Magnitudine Differentiæ & Concordantiæ, & è converso, ne Magnitudo Bonitatis & Veritatis & actuum earum deficiat Magnitudini Divini Intellectûs & Voluntatis & Actuum eorum: necessariò sequitur, quòd sit infinita Æqualitas Suppositorum in Divinis; quod, si non, Divinus Intellectus & Voluntas & Actus eorum non haberent se æqualiter infinitè ad infinitam Differentiam & Concordantiam Divinæ Bonitatis & Veritatis & Actuum earum, quod est impossibile; ne sequatur major Æqualitas ex Concordantia Divini Intellectûs & Divinæ Veritatis & actuum eorum tantùm, & ex Concordantia Divinæ Voluntatis & Bonitatis & actuum earum tantùm, quàm ex Differentia & Concordantia eorundem insimul, quod similiter est impossibile. Igitur Divina Supposita sunt æqualia.

9. In DEO est Distinctio Patris & Filii & Sancti Spiritus, ût probatum est, & per consequens distinguere, distinguente Patre Filium à se ipso, & Patre & Filio distinguente Sanctum Spiritum à se ipsis; unde Filius est tantus in Filiatione; quantus distinguitur à Patre, & in quantum Filiatio est distincta à Paternitate, in tantum est Filius remotus à Minoritate Filiationis; & similiter Sanctus Spiritus est tantus in Spiratione, quantus spiratur distinctus à Patre & Filio, & in quantum Spiratio est distincta à Paternitate & Filiatione, tantum Sanctus Spiritus est remotus à Minoritate Spirationis: unde, cùm in DEO sit impossibilis Majoritas & Minoritas, cùm in illo sit omnis Perfectio in Magnitudine Bonitatis &c., convenit, quòd Filius in tantum sit distinctus à Patre, quantus Pater est, & quòd Sanctus Spiritus in tantum sit distinctus à Patre & Filio, quanti sunt Pater & Filius; & ideo necessariò convenit, quòd Pater & Filius & Sanctus Spiritus sint distincti æquales, vel in æqualitate suî distincti; quod si non, Magnitudo Bonitatis Patris & Filii & Sancti Spiritûs in sua Distinctione non esset infinitè remota à Minoritate; quod est falsum: ergo Divina Supposita sunt æqualia.

QUÆSTIO XXIV.

Utrùm ipsámet Essentia DEI & Divina Supposita sint idem numero?

1. Solutio. Cùm Divina Essentia sit bona in Magnitudine Potestatis &c., requirit ejus Magnitudo bonitatis in Potestate &c., quòd ipsa Divina Essentia indivisibilis & simplex sit tota indistincta in Supposita in tantum *distincta* ad invicem, quantum ipsa est in se indistincta, ut sub ratione bonificantis, magnificantis, bonificati, magnificati &c. sit in tantum bona, magna, &c., quantum ipsa est; & ideo de necessitate convenit, quòd Divina Supposita & ipsa Essentia DEI sint idem numero, istis existentibus ad invicem distinctis in tantum, quantum ipsa est indistincta, & illâ existente in tantum indistinctâ, quantum ipsa Supposita sunt ad invicem distincta; aliter enim Divina Essentia non esset in tantum bonificativa, magnificativa &c. bonificabilis, magnificabilis &c., quantum ipsa existit; & sic non esset bona in Magnitudine Potestatis &c.; quod est falsum:

sum: ergo Divina Essentia & Divina Suppositа sunt idem numero.

2. Necessarium est, quòd Divina Essentia indistincta tota sit distincta Suppositа, ut in ea sit concordare in ipso concordanti & concordabili in se ipsa in Magnitudine Bonitatis &c.; quod non posset esse, nisi tota Essentia DEI indistincta esset distincta Suppositа, & è converso; cùm sit impossibile, quòd *Concordantia* sit sinè Distinctione; & si sic: igitur est DEI Essentia indistincta & Suppositа distincta unum idem numero.

3. Cùm Essentia DEI sit Bonitas, Magnitudo &c., distat à malitia ût bona, & à parvitate ût magna, & sic de aliis hujusmodi; & ideo convenit, quòd illa, licèt sit indistincta, sit idem, quod distincta Suppositа; quia, si ipsa non esset idem, quod bonificans distinctus à bonificabili ratione Producentis, & non idem, quod bonificabilis distinctus à bonificante ratione Producti, & sic de aliis, non distaret tantum à malitia, parvitate &c., nec bonificans ipsius essentiæ esset essentians, nec bonificabilis essentiatus distinctimodè in summa distantia ipsius Divinæ Essentiæ ab accidente & *non esse*. Igitur ipsa Divina Essentia indistincta est tota idem, quod ipsa Divina Suppositа distincta, & è converso, ut Magnitudo non *contradicat* Magnitudini supradictæ distantiæ.

4. Quoniam Divina Essentia est magna in Bonitate &c., convenit, quòd ipsa sit *Principium* in Magnitudine Bonitatis &c.; quod autem non posset esse, nisi ipsa esset Principium principians, quod est Pater, & Principium principiabile, quod est Filius, & Principium principiare, quod est Sanctus Spiritus, qui scilicet Pater & Filius & Sanctus Spiritus suprà sunt probati, quia, si Essentia DEI indistincta in principiare non esset id, quod sunt isti duo distincti, & è converso, DEUS Pater non posset principiare in Magnitudine Bonitatis &c. suum Filium & suum Sanctum Spiritum, nec Filius eundem suum Sanctum Spiritum; & sic Magnitudo Divinæ Essentiæ deficeret suæmet Bonitati, & è converso; quod est impossibile: ergo Divina Essentia & Divina Suppositа sunt idem numero.

5. Necessarium est, quòd Essentia DEI sit *Medium* Principii & Finis, videlicet quòd sit bonificare, magnificare &c. de se ipsa tota in tantum, in quantum ipsa est Bonitas &c.; quia extra istud Medium esset defectiva in Principio & Fine Magnitudinis Bonitatis &c.: igitur ipsa tota est bonificans &c. totus distinctus à suo bonificato, & est ipse bonificatus totus distinctus à suo bonificante in ratione dantis & dati existentium ipsâmet Essentia DEI indistincta. Igitur ipsa Essentia est idem, quod ipsa distincta Suppositа, & è converso, & sic sunt necessariò idem numero.

6. Nisi Divina Essentia esset idem numero, quod Divina Suppositа, ipsa esset *Finis* materialis, non autem formalis; quia Pater generando Filium divideret suam Essentiam convertendo eam in suum Filium, & inter Patrem & Filium esset vacuum Medium non copulans utrumque sub una numero indivisibili Essentâ utriusque; & sic non esset Sanctus Spiritus in Deitate, quia Divina Essentia esset limitata in Patre & Filio; & sic non esset DEUS; quod est falsum: unde necessariò convenit, quòd Finis omnino formalis sit ipsa indistincta Essentia DEI & Pater & Filius & Sanctus Spiritus; & sic ipsa Divina Suppositа & ipsa Essentia DEI sunt unum idem numero.

7. Si Divina Essentia est idem numero, quod ipsa Suppositа, & è converso, *Majoritas* significat Magnitudinem Bonitatis &c. ipsius Essentiæ & ipsorum Suppositorum; si autem non est idem numero, quod ipsa Suppositа, & è converso, Minoritas significat Magnitudinem ipsius Essentiæ & suorum Suppositorum, quod est impossibile: quare, cùm necessariò conveniat, quòd sit ipsa Magnitudo Bonitatis &c. ipsius Divinæ Essentiæ & suorum Suppositorum, est manifestum, quòd Essentia DEI sit idem numero, quod Divina Suppositа, & è converso; & sic sunt unum idem numero.

8. Illud est necessarium Divinæ Essentiæ, per quod ipsa distat ab inæqualitate in Magnitudine Bonitatis &c.; sed per suam Existentiam in *Æqualitate* Bonitatis, Magnitudinis &c. Suppositorum distat Essentia DEI ab inæqualitate in Bonitate, Magnitudine &c.; quod per se patet: igitur est necessarium, quòd Essentia DEI sit in Æqualitate Bonitatis, Magnitudinis &c. Suppositorum: quare necessariò convenit, quòd ipsa sit idem numero, quod sua Divina Suppositа, & è converso; nam, cùm ipsa sit una indivisibilis, non posset esse in Æqualitate, nec converti cum Æqualitate in Magnitudine Bonitatis &c., nisi ipsa esset idem numero, quod ipsa Divina Suppositа, & è converso. Quare necessariò Divina Essentia & ejus Suppositа sunt unum idem in numero.

9. Divina Essentia est suâmet Bonitas, Magnitudo &c., & è converso; & ideo ipsa est bona, magna &c.; sed, si Essentia non esset idem numero, quod ipsa Suppositа, ipsa quidem est magna in Bonitate &c. in illa non identitate, sed Suppositа in illa sunt in *Minoritate* Bonitatis &c. in illa non identitate; & sic non identitas est Majoritas & Minoritas in DEO; quod est impossibile: quare necessariò convenit, quòd Essentia DEI sit idem, quod ipsa Divina Suppositа, & è converso; & sic sunt necessariò unum idem numero.

Pater sit similis Sancto Spiritui, & è converso, & Filius Sancto Spiritui, & è converso, in eo, quòd ipsa Concordantia inconfusè permaneat illud, quod ipsa est ratione suî, & illud, quod est Magnitudo ratione Magnitudinis; quod esset impossibile, si non esset infinita Similitudo Patris & Filii & Sancti Spiritûs, & non sint idem numero essentialiter; quia ipsa Concordantia totaliter est ipsa Magnitudo, & è converso, & sic de aliis Dignitatibus DEI, cùm Summa Concordantia non repugnet Æternitati in æternificante & æternificabili, & conveniat, quòd ipsa Summa Concordantia sit in Divinis ratione infinitæ remotionis à Contrarietate.

3. In DEO est similitudo Divinorum Suppositorum ratione infinitæ Concordantiæ, quæ concordat Similitudinem, ut sit remota à dissimilitudine Bonitatis &c., quæ concordat cum *Contrarietate*; igitur, in quantum est infinita & æterna Concordantia inter Patrem & Filium & Sanctum Spiritum, in tantum est infinita Similitudo inter illos, totâ Æternitate & Infinitate convertente se in Concordantia & Similitudine istorum, illis se ad invicem convertentibus in una tota Bonitate, Magnitudine &c., scilicet in una tota Divina Essentia.

4. DEUS Pater existens *Principium* principians in tantum principiat infinitam & æternam Bonitatem &c. Sancti Spiritûs spirando de toto se ipso, quantum principiat in eodem infinitam & æternam Bonitatem &c. generando Filium, & è converso; & ideo totus Filius est infinitè & æternaliter distinctus à Sancto Spiritu ratione generandi & spirandi infinitè & æternaliter, & sunt similes, quia quilibet infinitè & æternaliter est principiatus in Bonitate, Magnitudine &c. unius ejusdem numero Essentiæ; atque Pater & Filius tanquam Generans & Genitus infinitè & æternaliter sunt infinitè & æternaliter distincti, sunt autem infinitè & æternaliter similes, quia Sanctus Spiritus æternaliter & infinitè fruitur in eadem Bonitate &c. utroque; & Pater & Sanctus Spiritus sunt infinitè & æternaliter distincti in ratione Spirantis cum ipso Filio & Spirati ab utroque, sed in ista Distinctione sunt infinitè & æternaliter similes, quia Pater cum Filio unum Principium scilicet unus DEUS bonus, magnus &c. spirat Sanctum Spiritum existentem cum Filio unum Principium, scilicet unus DEUS bonus, magnus &c., ita quòd ipsi tres æqualiter distincti in tantum, quantum

QUÆSTIO XXV.

Quomodo Divina Suppositа existentia eadem numero Divina Essentia sint distincta ratione Divinarum Similitudinum?

1. Solutio. Bonum est, quòd in Divinis sit Distinctio Suppositorum, ut ratione ipsius Distinctionis in illis sit Similitudo in Concordantia, eò quòd habeant Similitudinem in Bonitate, Magnitudine &c., existente Patre bono, & Filio bono, & Sancto Spiritu bono, & sic de Magnitudine &c. in Patre & Filio & Sancto Spiritu, existente unoquoque ipsorum & ipsis tribus simul Uno DEO, & unâ Bonitate, Magnitudine &c., & uno bonificare, magnificare &c.; sed cùm Similitudo sinè Distinctione non possit esse in ipsis: igitur Suppositis existentibus eâdem numero Essentiâ Distinctio est bona, cùm prædicta Similitudo sit bona; & convenit, quòd hoc ita sit, ut Magnitudo ratione Similitudinis sufficiat Distinctioni, & ratione unius Essentiæ sufficiat Identitati convertibili cum ipsa Distinctione, aliter *Differentia* non esset in Majoritate cum Bonitate &c., sed cum malitia &c.; quod est impossibile.

2. Convenit, quòd in Divinis *Concordantia* sit in tanta Magnitudine, quòd ipsa sit Magnitudo remanens Concordantia; & ideo est necessarium, quòd Divina Suppositа ad invicem sint similia & existentia essentialiter unum idem numero ratione conversionis Concordantiæ cum Magnitudine permanentis illud, quod ipsa est ratione suî, & illud, quod est Magnitudo ratione Magnitudinis: quare necessariò convenit, quòd

tum sunt unum Summum Principium, videlicet unus DEUS, sint in tantum similes ad invicem, in quantum sunt unum Principium, videlicet unus DEUS.

5. Ut DEUS sit magìs remotus ab omni *extremitate* dissimilitudinis, habet in se infinitam Similitudinem, ita quòd Divinus Intellectus habeat in se in infinita Similitudine omnes istas extremitates, (ût ita loquar) scilicet intellectivum, intelligibile & intelligere intellectum, quia mensurat eas in infinitum & æternum æqualiter in una Bonitate, Magnitudine &c. Patris & Filii & Sancti Spiritûs, conjungens eas insimul in unum infinitum & æternum Intellectum, Voluntatem, Bonitatem &c., videlicet in unam eandem numero Divinam Essentiam; & sic in Trinitate Divini intellectûs est Similitudo infinita & æterna intellectualitatis Differentiæ & Identitatis Divinæ Essentiæ & Naturæ infinitorum & æternorum Similium ejusdem numero Deitatis.

6. Quia Divina Voluntas diligit Magnitudinem sui Finìs, convenit, quòd in illa sit Similitudo ipsius Voluntatis in tanta Magnitudine Finìs, quanta existit ipsa Voluntas, existente Patre volente simili Filio volito & Sancto Spiritui volito ab utroque in tanto Fine ipsius Filii & ipsius Sancti Spiritûs, quantus est ipse Pater, & è converso, existente ipso Patre totâ Divinâ Essentiâ, & Filio totâ eâdem numero, & Sancto Spiritu totâ eâdem numero; quoniam ita requirit Magnitudo unius Finìs ipsius Voluntatis, quem Voluntas diligit.

7. Cùm sit impossibile, quòd Divina Virtus sit in DEO *major* existendo, quàm agendo, habet Divina Virtus suam similitudinem tantam agendo, quanta ipsa existit, habente Patre activè suam Similitudinem, quæ est Filius existens tantus in Deitate, quantus Pater, & habente Patre & Filio activè suam Similitudinem, quæ est Sanctus Spiritus existens tantus in Deitate, quantus Pater & Filius, existente unâ numero cujuslibet istorum omnium Deitate.

8. Cùm Pater & Filius & Sanctus Spiritus in una eadem numero Deitate sint infinitè & æternaliter æquales, ut Magnitudo Bonitatis &c. *Æqualitatis* non sit defectiva in DEO, est necessarium, quòd quilibet eorum sit infinita & æterna Similitudo cujuslibet alterius eorum; & ideo sunt in tanta Æqualitate similes, sive in tanta Similitudine æquales, quòd eis existentibus æternaliter & infinitè distinctis quilibet eorum sit tota eadem numero Essentia cujuslibet eorum.

9. In *Minoritatem* Æqualitatis cadit Minoritas Similitudinis & Majoritas dissimilitudinis ad significandum, quòd infinita & æterna Æqualitas Patris & Filii & Sancti Spiritûs sit infinita & æterna Similitudo Patris & Filii & Sancti Spiritûs; & ideo convenit, quòd, sicut Pater est ipsa infinita & æterna Æqualitas Filii & Sancti Spiritûs, & Filius ipsa eadem Patris & Sancti Spiritûs, & Sanctus Spiritus ipsa eadem Patris & Filii, ita necessariò conveniat, quòd Pater sit infinita & æterna Similitudo DEI Filii & Sancti Spiritûs, & Filius ipsa eadem Patris & Sancti Spiritûs, & Sanctus Spiritus ipsa eadem Patris & Filii, existentibus eis similibus & æqualibus quolibet eorum toto in una numero infinita & æterna Essentia Bonitatis, Magnitudinis &c., quam convenit in DEO esse necessariò Unum DEUM in Unitate immensæ & æternæ Essentiæ, & Trinum in Trinitate prædictorum Suppositorum.

QUÆSTIO XXVI.

Utrùm in DEO sit Compositio ratione Distinctionis Suppositorum?

1. Solutio. Quoniam Magnitudo & Æternitas DEI sunt idem, quod infinita Potestas DEI & infinita Virtus ejus, est ipsa Magnitudo DEI simplex in extensione sinè aliqua quantitate potentiali vel actuali, & ipsa Æternitas simplex in durationè sinè aliqua successione potentiali vel actuali, quæ scilicet Magnitudo & Æternitas agunt magnificando & æternificando de se ipsis tantum, quantæ ipsæ sunt, Patre generante Filium tantum in Magnitudine & Æternitate, quantus ipse est, & Patre & Filio spirantibus Sanctum Spiritum tantum, quanti ipsi sunt, ut, quanta est ipsa Magnitudo & Æternitas existendo, tantum agendo distent à quantitate & successione ratione suæ infinitæ Potestatis & Virtutis existendi & agendi in Simplicitate: igitur est impossibile, quòd in DEO sit compositio ratione *Distinctionis* Patris & Filii & Sancti Spiritûs, cùm sinè Distinctione ipsorum Divina Essentia esset magis propinqua compositioni.

2. Cùm Divinus Intellectus sit totus infinitè simplex in infinita Virtute intelligendi suam Essentiam illimitatam in Bonitate, Magnitudine &c., est impossibile, quòd ipse intelligendo in Divina Essentia limitetur à parvitate bonitatis &c.; sed, si non intelligeret, quòd in Divina Essentia infinita *Concordantia* Patris & Filii & Sancti Spiritûs convertatur cum infinita Simplicitate Deitatis, ita, quòd Suppositа permaneant adeò infinitè simplicia ratione infinitæ Concordantiæ, sicut sunt infinitè concordantia ratione suæ infinitæ Distinctionis, limitaretur à parvitate bonitatis &c. intelligendo in Divina Essentia: ergo necessariò convenit, quòd in Divina Essentia sit infinita Concordantia prædictorum Suppositorum, quæ convertatur cum infinita Simplicitate DEI, quam Concordantiam esset impossibile in DEO sinè infinita Distinctione Divinorum Suppositorum converti cum ipsa infinita Simplicitate DEI; quare est impossibile, quòd in DEO sit compositio ratione Distinctionis Suppositorum, cùm ipsius Distinctionis Virtute ponatur necessaria ratione infinitæ Concordantiæ infinita Simplicitas in Divinis.

3. Est impossibile, quòd Divina Voluntas non diligat, quòd Essentia DEI sit infinitè remota à *Contrarietate;* sed si in Divina Essentia est tanta Simplicitas ratione Actionis Divinorum Suppositorum, quanta est ratione totius Divinæ Essentiæ, ipsâ existente tantâ in extensione ratione Suppositorum, quanta est in intensione ratione Divinæ Quidditatis, hoc est, quòd ad tantum se extendat, quantum ipsa est; ipsâ intensione totâ se convertente cum extensione, & è converso, est Divina Essentia magìs remota à Contrarietate compositionis & simplicitatis, quia sic Divina Simplicitas est magìs remota à compositione: unde est manifestum, quòd Distinctio Divinorum Suppositorum concordet cum Magnitudine Divinæ Simplicitatis, quia Magnitudo Simplicitatis contrariatur compositioni prædictorum Suppositorum: ergo est impossibile, quòd in DEO sit compositio ratione Divinorum Suppositorum, cùm Divina Simplicitas per Distinctionem contrarietur compositioni, ut Voluntas DEI non diligat, quòd divina Essentia non sit infinitè remota à Contrarietate, & sua Simplicitas infinitè non sit remota à compositione; quod est impossibile.

4. Convenit, quòd Pater & Filius & Sanctus Spiritus sint unus DEUS & distincta Suppositа in tantum, quantum sunt unus DEUS, ût suprà probatum est; nec ratione Distinctionis eorum sequitur in DEO compositio, nam, cùm Pater sit ipse infinitus DEUS totus distans à parvitate, quantitate, tempore &c. ratione Virtutis suæ infinitæ Magnitudinis & Æternitatis, & principiet suum Filium in tantum infinitum in Virtute infinitæ Magnitudinis & Æternitatis, quantus est ipse Pater, & similiter Sanctum Spiritum, & Filius eodem modo Sanctum Spiritum, est impossibile, quòd in DEO implicetur compositio in eorum Distinctione; cùm compositio non possit esse sinè parvitate, tempore & quantitate: quare concluditur, quòd in DEO non sit compositio ratione Distinctionis Suppositorum.

5. Ubi non est *Medium* compositionis inter Principium & Finem, est impossibilis compositio; sed in Divinis Patre producente Filium & Sanctum Spiritum, & Filio producente Sanctum Spiritum non est Medium, in quo producatur compositum, cùm illud Productio Divinorum Suppositorum ratione infinitæ Magnitudinis & Æternitatis, in quibus est, non posset sapere mensurationibus existentibus limitatis, sinè quibus non potest esse compositio: igitur est impossibile, quòd in DEO sit compositio ratione Distinctionis Suppositorum, cùm non habeant in sua Distinctione limitatas mensurationes & extremitates.

6. Si DEUS esset compositus ex Patre & Filio & Sancto Spiritu, sicut substantia ex forma & materia & conjunctione utriusque, DEUS esset *Finis* ratione compositionis, & Pater existens æternus & infinitus in Simplicitate, & Filius & Sanctus Spiritus eodem modo non existentes Finis se haberent ad illum Finem tanquam ad suum, & non è converso, & esset tantùm unum Suppositum DEUS, & sic esset compositio in Majoritate in DEO, & Simplicitas in Minoritate; quod est impossibile: igitur DEUS totus consistit DEUS Pater distinctus à Filio, & consistit totus Filius distinctus à Patre, & consistit totus Sanctus Spiritus distinctus à Patre & Filio sinè compositione, ut totus Pater sit totus ipse Finis, sicut est totus DEUS, & Filius totus ipse Finis, sicut est totus DEUS, & Sanctus Spiritus totus ipse Finis, sicut est totus DEUS, & hoc in Infinitate & Æternitate Virtutis Simplicitatis: Quare in DEO est impossibilis compositio ratione Distinctionis Suppositorum.

7. In DEO est una Magnitudo, una Æternitas

nitas &c. & una Paternitas & una Filiatio & una Spiratio, ût probatum est; quare, cùm ipsa Unitas convertatur cum ipsa Distinctione Divinorum Suppositorum, ût suprà patet, ipsa Divina Unitas, cùm sit infinitè & æternaliter una, concordat cum Simplicitate, & contrariatur compositioni, cùm conveniat, quòd in compositione sint plures unitates, videlicet unitates componentes & unitas composita, quæ major est, quàm suæ unitates componentes: igitur est impossibile, quòd in DEO sit compositio, ne in illo sint *Majoritas* & Minoritas, quamvìs in illo sit Distinctio Suppositorum convertibilis cum Unitate DEI, non implicans plures unitates, quamvìs implicet plures Unos convertibiles cum ipsa Unitate, & quemlibet eorum cum ipsa Unitate sinè Majoritate & Minoritate; quod convenit ita esse, ut Unitas DEI non consistat otiosa in tantum, quantum ipsa consistit.

8. Extra *Æqualitatem* non potest esse infinita Magnitudo & Æternitas, quia non distarent per se ipsas infinitè ab inæqualitate, nec possunt esse in Æqualitate sinè Distinctione; cùm autem compositio non possit esse sinè inæqualitate Bonitatis, Magnitudinis &c., est manifestum, quòd non possit esse compositio ratione dictorum Suppositorum; nam ex hoc, quòd compositio implicet inæqualitatem Bonitatis, Magnitudinis &c., Simplicitas DEI debet in DEO implicare Æqualitatẽ, ut per illam habeat majorem distantiam à compositione, Patre producente Filium, & Patre & Filio producentibus Sanctum Spiritum ratione Magnitudinis Æternitatis in infinita Virtute in tantum, quòd eorum Æqualitas sit in infinita & æterna Simplicitate; nam ex hoc, quòd Pater de sua Simplicitate producat Filium æqualem sibi in Simplicitate, & Pater & Filius Sanctum Spiritum æqualem sibi in Simplicitate, est essentialiter & naturaliter in DEO Simplicitas in producendo. Quare est impossibile, quòd ratione Distinctionis istorum in DEO sit compositio.

9. Cùm in DEO sint infinita Magnitudo & Æternitas, est necessarium, quòd ejus Simplicitas infinitè & æternaliter distet à *Minoritate;* sed si Divina Simplicitas est Simplicitas tantum agendo, quantum existendo, Patre producente in Simplicitate tantum, quantus ipse est, scilicet Filium, & Patre & Filio producentibus Sanctum Spiritum in Simplicitate tantum, quanti ipsi sunt, sinè divisione vel diversitate unius ejusdem in numero Simplicitatis in his infinitè & æternaliter Simplicibus, est manifestum, quòd sic Simplicitas summè distet à Minoritate suî, & per consequens à compositione; unde sequitur, quòd sinè Distinctione prædictorum Suppositorum Simplicitas non posset esse in summa distantia suî à Minoritate & compositione; nam, cùm Distinctio Suppositorum sit illud, per quod in DEO Simplicitas summè distat à Minoritate & compositione, est impossibile, quòd Distinctio sit causa compositionis in DEO.

QUÆSTIO XXVII.

Utrùm DEUS sit Incarnatus?

1. Solutio. *Differentia* est major ratione Concordantiæ, quàm ratione Contrarietatis, & hoc sequitur ratione causæ, in qua est Distinctio & Concordantia sinè Contrarietate, ût probatum est: igitur de conditionibus Magnitudinis Differentiæ est, quòd magìs possit distingui ratione Concordantiæ, quàm ratione Contrarietatis; sed, cùm inter DEUM & hominem sit Differentia, convenit, quòd illa ratione Magnitudinis Bonitatis &c. sit in majori Concordantia, quâ possit esse, cùm Contrarietas hoc non posset, quia Differentia non est major ratione Contrarietatis, quàm ratione Concordantiæ, imò minor; major autem Concordantia, quæ possit esse inter DEUM & hominem in Unitate Bonitatis, Magnitudinis &c. est, si DEUS sit incarnatus in homine: igitur ipse est incarnatus in homine; quod, si non, sequeretur, quòd Contrarietas inter DEUM & hominem, & Minoritas Bonitatis &c. impediret, quòd incarnaretur in homine: unde sequeretur, quòd Differentia inter DEUM & hominem esset major in Contrarietate, quàm in Concordantia; & si esset major, plùs posset distingui secundùm Majoritatem ratione Contrarietatis, quàm ratione Concordantiæ, quia Differentia esset Major ratione Contrarietatis, quàm ratione Concordantiæ; quod est falsum & impossibile propter destructionem universalium Principiorum: igitur sequitur, quòd DEUS sit incarnatus in homine.

2. DEUS creavit hominem ad imaginem & similitudinem suam, ita, quòd increata Bonitas creavit suam similem creatam bonitatem, & Magnitudo magnitudinem &c., inter similem & similem autem, qui similantur in Magnitudine Bonitatis &c., stat *Concordantia* Magnitudinis Bonitatis &c. ratione Similitudinis Magnitudinis Bonitatis &c.; unde sequitur, quòd DEUS sit incarnatus in homine; nam, si est incarnatus in homine, consistit imago & similitudo DEI in Magnitudine Bonitatis &c. Concordantiæ in illa Incarnatione; quod si non, consistit in parvitate & privatione Magnitudinis Bonitatis; & sic unaquæque Divina Dignitas deficit cuilibet alteri Dignitati in sua similitudine effectûs, quod est impossibile: igitur DEUS est incarnatus in homine, ut unaquæque Divina Dignitas cuilibet alteri Divinæ Dignitati suppleat in effectu.

3. Divina Sapientia attingit illam majorem Magnitudinem Unitatis Bonitatis, Magnitudinis &c., per quam DEUS plùs potest elevare hominem; & hoc idem attingit Divina Potestas, quod attingit ipsa Divina Sapientia; igitur, si DEUS est incarnatus, Bonitas DEI, Magnitudo, Voluntas, Virtus &c. attingunt hoc idem, quod ipsa Sapientia & Potestas attingunt de illa exaltatione; si autem non est incarnatus, attingunt è *contrario;* & sic Divina Sapientia & Potestas plùs mensurant illam exaltationem in Bonitate, Magnitudine &c.; quàm Bonitas, Magnitudo, Voluntas, Virtus &c., & plùs potentialiter & habitualiter, quàm actualiter; quod est impossibile & malum, cùm omnes actus Divinarum Dignitatum sint æquales, ût probatum est: igitur DEUS est incarnatus.

4. DEUS Pater est *Principium* principians in se ipso principiatum Filium in majori Magnitudine Bonitatis &c. Principii, quæ sit, ût suprà patet, & hoc ratione Magnitudinis Bonitatis Potestatis &c. Intrinsecæ Actionis; igitur, sicut DEUS est Principium principians in se ipso in majori Magnitudine Bonitatis Principii, in qua potest esse, ita convenit, quòd sit principians extrinsecè in majori Magnitudine Bonitatis &c. Actionis, quam effectus possit recipere, ut Magnitudo Bonitatis &c. DEI principiantis ambiat omnes majores extremitates essendi in Bonitate &c.; sed, si DEUS est incarnatus in homine, DEUS est principians extrinsecè in majori Magnitudine Bonitatis &c. Actionis &c., quam effectus possit recipere; & sic Magnitudo Bonitatis &c. ipsius principiantis in se ipso & extra se ipsum ambit omnes majores extremitates essendi in Bonitate &c.: igitur DEUS est incarnatus; quod si non, est Magnitudo Bonitatis &c. ipsius principiantis extrinsecè limitata non ambiens omnes extremitates essendi Bonitatis &c., quia plus est extrinsecum principiabile, quàm DEUS principians, quod est impossibile: igitur DEUS est incarnatus.

5. Quidquid DEUS principiat in suo effectu, principiat ratione Majoritatis Finîs, non autem ratione Minoritatis, cùm Finis plùs concordet cum Magnitudine Bonitatis &c. ratione Majoritatis, quàm ratione Minoritatis; unde in effectu sequitur Majoritas *Medii* ratione prædictæ Majoritatis Finîs; majus Medium autem, quod potest esse inter Finem & Principium, quare DEUS creavit Mundum, est Ens existens DEUS & Homo in Identitate & Unitate Personæ, ut per se manifestè patet: igitur DEUS est incarnatus in Homine, ut Finis non contradicat Majoritati Medii ratione Bonitatis &c., nec è converso.

6. Si DEUS non est incarnatus, ipse non participat cum suo effectu in identitate numeri in intima unitate suppositi, sed extra identitatem & unitatem suppositi; & ita *Finis* effectûs attingitur extra illam identitatẽ & participationem unitatis: unde sequitur, quòd influentia Summæ Causæ & Finis sui effectûs consistat in Minoritate Bonitatis &c. concordante cum *esse*, quia ejus opposita Majoritas consistit in *non esse;* ex quo sequitur, quòd Finis effectûs attingatur in Minoritate, non autem in Majoritate; aut quòd nunquam attingatur, quod est impossibile: ex quo impossibili sequitur, quòd DEUS sit incarnatus.

7. DEUS creavit humano intellectui Imaginem, in qua intellectus specularetur Similitudines DEI, quæ sunt Bonitas, Magnitudo &c.; hanc Imaginem autem creavit DEUS in majori Magnitudine Bonitatis &c., in qua potuit creari ab ipso DEO, ut illa speculatio fieret major in bonitate &c., quæ potest fieri; quam Imaginem autem convenit esse Incarnationem DEI in Homine; nam nulla alia potest esse major in Magnitudine Bonitatis, in qua DEUS se meliùs possit manifestare humano intellectui in Unitate, Magnitudine, Bonitate &c., ût per se patet: igitur DEUS est incarnatus; quod, si non, deficit prædicta major imago

&

& major speculatio, & deficit manifestatio, quam DEUS potuit dare humano intellectui, & sic *Majoritas* hujus Imaginis & speculationis & manifestationis est in *non esse*, & ejus opposita Minoritas in *esse*, ex quo sequitur, quòd Majoritas & *non esse* concordent, & Minoritas & *esse*, quod est impossibile: igitur est prædicta Imago, & per consequens DEUS est incarnatus in Homine.

8. Magnitudo est major in *Æqualitate*, quàm in inæqualitate, quia in Æqualitate potest esse sinè Minoritate, non autem in inæqualitate; unde convenit, quòd sit id, per quod sit Æqualitas inter DEUM & suum effectum, scilicet quòd effectus non possit magis ratione suî recipere, quàm ipsa Summa Causa influere in eundem: ergo convenit, quòd DEUS sit incarnatus in homine; nam, si non est incarnatus, non est prædicta Æqualitas Summæ Causæ & suî effectûs, sed potiùs ejus opposita inæqualitas; & sic est illud, in quo Magnitudo Summæ Causæ potest influere minus Unitatis Bonitatis, Magnitudinis &c., & effectus minus recipere ratione ipsius; & est illud, in quo effectus potest recipere plus Unitatis Bonitatis &c. ratione suî, quàm Causa influere, quod est impossibile, ut Magnitudo Summæ Causæ habeat subjectum, in quod magis possit influere: igitur DEUS est incarnatus in Homine, cujus Incarnatio est ipsum subjectum, in quo proportionaliter coæquantur Causa & Effectus, eò quòd ipsa Causa non potest plùs elevare suum Effectum ratione Principii, Medii & Finîs Bonitatis, Magnitudinis &c. & ratione Differentiæ, Concordantiæ & Æqualitatis, nec effectus plus recipere; imò etiam, nisi esset ipsa Incarnatio DEI in Homine, ipsa Causa non posset sufficere Dignitatibus DEI, quia sinè Incarnatione non esset effectus reductus ad unum Finem, & sic ipsæ Dignitates semper causarent, & nunquam actu perducerent suos effectus ad Finem, & sic esset inæqualitas ratione effectuum inter bonificare, magnificare &c. in Divinis, quod est impossibile; ergo DEUS est incarnatus.

9. DEUS causavit vel creavit omnia ad se ipsum; ergo omnis effectus ipsius Summæ Causæ est creatus ratione Majoritatis, non autem ratione *Minoritatis;* unde sequitur, quòd DEUS creaverit hoc in suo effectu, per quod est magis recolibilis & magis intelligibilis & magis amabilis, quia creavit omnia ad se ipsum; aliter enim creâsset omnia ad se ipsum ratione Minoritatis recolendi, intelligendi & diligendi eum, quod est impossibile; sed illud Ens, ratione cujus ipse magis est recolibilis &c. in effectu, est illa major Existentia & Operatio, quam ipse habet in suo effectu ratione Majoritatis Bonitatis &c. existendi & agendi, quæ nihil esset, si ipse DEUS non sit incarnatus in Homine, quam nihil esse est impossibile, ut Majoritas recolibilitatis & intelligibilitatis & amabilitatis non sit in falsitate, ne ipsa sit Minoritas, & ut ejus opposita Minoritas non sit in veritate, ne ipsa sit Majoritas: igitur DEUS est incarnatus in Homine, cujus gloriosa Incarnatio sit benedicta. Amen.

QUÆSTIO XXVIII.

Quare DEUS non est incarnatus in pluribus hominibus?

1. SOlutio. In DEO est Trinitas & Unitas, ût suprà probatum est, cùm autem Incarnatio DEI sit major Extrinseca Operatio, quam DEUS habeat supra effectum, convenit, quòd ipsa sit simillima Intrinsecæ Operationi DEI, ut, sicut ex Intrinseca Operatione DEI est Trinitas, ita conveniat, quòd ex hac Extrinseca Operatione DEI magis simili Intrinsecæ Operationi DEI sit Trinitas in Unitate, ut sit in altiori gradu *Distinctionis*, quam potuerit habere, videlicet Divinitas Filii DEI & Anima & Corpus unius Hominis, scilicet JESU Christi; & ideo, si DEUS esset incarnatus in pluribus hominibus, Unitas esset in ipso defectiva in Incarnatione ratione diversitatis personarum & naturarum plurium hominum, cùm plures homines non possint esse unum, nec una persona cum Filio DEI, imò essent plures personæ: unde ratione Magnitudinis Bonitatis &c. Unitatis Personæ DEUS noluit sumere Carnem: nisi ratione Unitatis Suppositi consistentis in Trinitate, ut sit Imago, in qua humanus intellectus contempletur & voluntas diligat Divinam Unitatem in Trinitate.

2. In DEO est una Bonitas, una Magnitudo &c., & de conditionibus Bonitatis &c. est, quòd ipsa sit magna, quia est una, & quòd ipsa esset parva, si essent plures bonitates diversæ seu distinctæ essentiâ & naturâ; sic à simili, si sit Una Incarnatio DEI in Uno Homine, ejus Bonitas magis *concordat* cum Divina Bonitate, & ejus Magnitudo cum Divina Magnitudine, quàm si Divina Incarnatio esset in pluribus hominibus, quia Dignitates DEI plùs concordant cum Una Incarnatione, cùm unaquæque sit una, quàm cum pluribus Incarnationibus.

3. Si DEUS esset incarnatus in pluribus hominibus, esset *contrarium* ipsi, quòd incarnaretur in uno homine tantùm, & non est contrarium ipsi, quòd sit Unus DEUS; & sic non esset contrariû ipsi, quòd assumpsisset suam dissimilitudinem, sed esset concordans ei assumere suam dissimilitudinem, & non suam similitudinem, quod est manifestè falsum & impossibile: quia sic sua Bonitas assumpsisset parvitatem, & sua Magnitudo malitiam, & sic de aliis; quare convenit, quòd ipse sit incarnatus in sua majori extrinseca Similitudine: unde sequitur, quòd potiùs sit incarnatus in Uno Homine tantùm, quàm in pluribus hominibus.

4. DEUS Pater principiat, & ratione Unius Filiationis principiat Unum Filium, & non plures filios in una numero Deitate principiantis & principiati; & sic illa Persona Filii retinens illam Similitudinem principiandi in Unitate principiativè sibi univit unum Hominem tantùm totum principiabilem in eadem numero Unitate Deitatis sapiens naturam principiandi ipsius Patris; quare potiùs convénit, quòd ipse incarnaretur in uno homine tantùm, quàm in pluribus.

5. In *Conjunctione* Deitatis & Humanitatis est Magnitudo Bonitatis, Æternitatis & Potestatis, cùm ipsa Deitas sit ipsámet Magnitudo Bonitatis &c.; & ideo ratione Magnitudinis Deitas supplet in sua Unitate omnes perfectiones & mensurationes Magnitudinis Bonitatis &c., ita quòd DEUS Unus de toto se ipso perficiat & mensuret in summa Magnitudine Bonitatis &c. omnes extremitates Humanitatis in Uno, quod tamen non posset fieri, si esset incarnatus in pluribus hominibus, quia esset impossibile, quòd plures essentialiter diversi perficerentur & mensurarentur in Unum, ita, quòd tota humanitas istius sit illius, & è converso, sed tota Humanitas Unius est unius Deitatis, scilicet Filii per assumptionem, & tota Deitas Unius Filii est tota assumptæ Humanitatis Unius Hominis, si in Uno Homine sit incarnatus: quare convenit, quòd in Uno Homine tantùm sit incarnatus.

6. DEUS Filius est Unus *Finis;* igitur ipse de Uno suo Fine perficit Humanitatem, quam assumpsit, & sic de Uno Fine perficit Unum Finem, quem assumpsit, & non plures: igitur tantùm in uno Homine assumpsit Carnem, ut ipse Finis non perficeret oppositum suæmet Unitatis, scilicet pluralitates finium in pluribus hominibus, quod est impossibile, quia ratione hujus Ultimi Finîs stat Perfectio Finîs, aliter sequeretur, quòd Unus Ultimus Finis perficeret plures ultimos fines, quod est impossibile: quare sequitur, quòd DEUS non sit incarnatus in pluribus hominibus.

7. Si DEUS ratione *Majoritatis* debuisset incarnari in pluribus hominibus, ratione ipsius Majoritatis esset plus, quòd incarnaretur in tribus hominibus, quàm in duobus, & in quatuor, quàm in tribus, & sic usque ad infinitum numerum, quousque Magnitudo deficeret Majoritati Incarnationis DEI, cùm sit impossibile Magnitudini ipsius Incarnationis, quòd implicet infinitum numerum infinitarum unitatum hominum: quare, ut ipsa Incarnatio sit magis remota ab ista impossibilitate, & magis propinqua Unitati DEI, convenit, quòd DEUS in Uno Homine sit incarnatus.

8. Si convenisset, quòd DEUS in pluribus hominibus esset incarnatus, convenisset ratione Majoritatis Incarnationis, quòd æqualiter essent assumpti; & sic ratione Magnitudinis Bonitatis omnes essent assumpti eodem tempore in *Æqualitate* Bonitatis &c., & omnes fuissent ad Honorificationem Deitatis & propter nostram Redemptionem, quia omnes essent viatores & comprehensores æqualiter sustinentes æquales passiones, & sic unusquisque non esset per se sufficiens nostræ Redemptioni, sed omnes æqualiter, quod est impossibile, ut nostra Redemptio non sit in Minoritate, & assumptio uniuscujusque per se in Minoritate: ergo sequitur, quòd DEUS non sit incarnatus in pluribus hominibus.

9. Si convenisset, quòd DEUS assumpsisset Carnem in pluribus hominibus, convenisset, quòd quilibet illorum esset minùs adorabilis & minùs nolibis, intelligibilis & amabilis, eo modo, sicut si essent plures Dii, ût per se manifestè patet; sed, sicut DEUS existens Unus est multùm adorabilis & multùm intelligibilis & multùm amabilis ratione suæ Unitatis Bonitatis &c., sic etiam, si DEUS in uno homine sit incarnatus, est multùm adorabilis &c.; & ideo ratione majoris distantiæ Magnitudinis Bonitatis &c.

Adorationis ab ejus opposita *Minoritate* esset summum inconveniens, quòd DEUS esset incarnatus in pluribus hominibus.

QUÆSTIO XXIX.

Utrùm in Incarnatione DEI fuerit principalis Divina Ostensio & Dilectio, vel nostra Redemptio?

1. SOlutio. In Divina Incarnatione est *Differentia* inter Bonitatem DEI &c. & Bonitatem Hominis in Unitate Personæ; sed Finis est nobilior in Majoritate, quàm in Minoritate: unde, si nostra Redemptio est principalior Finis in Incarnatione, quàm Divina Ostensio & Dilectio, prædicta Differentia & Unitas DEI & Hominis est in Minoritate Finîs, & nostra Redemptio in Majoritate; ex quo sequeretur, quòd Differentia, quæ est inter DEUM & nos, sit in Majoritate Unitatis Bonitatis &c., & illa, quæ est inter Divinam & Humanam Naturam in DEO Homine, esset in Minoritate, quod est impossibile: quare oppositum est necessarium.

2. Bonitas & Magnitudo ex Majoritate *Concordantiæ* in Unitate naturaliter implicant Majoritatem Finîs, & ex Minoritate Concordantiæ in non unitate implicant Minoritatem Finîs; unde manifestum est, quòd Deitas & Humanitas habeant majorem Concordantiam existentes unum Suppositum, quod sit DEUS Homo bonus & magnus, quàm quòd in illo Supposito sint Recreator humani generis, quod per se manifestè patet: igitur earum Concordantia implicat in Unitate Suppositi Majoritatem Finîs, & earum Concordantia in Recreatione Minoritatem Finîs: quare sequitur, quòd in Incarnatione DEI principalior fuerit Divina Ostensio & Dilectio, quàm nostra Redemptio.

3. Si Redemptio humani generis fuisset principalior Finis, quàm Divina Ostensio & Dilectio, sequeretur, quòd, si originale peccatum non fuisset, DEUS non esset incarnatus, sed, quia originale peccatum fuit, oportuerit, quòd ipse incarnaretur ad redimendum humanum genus: unde sequitur, quòd *Contrarietas*, quæ est inter DEUM & lapsum hominem, fuerit necessitas Incarnationis DEI; & sic Finis Incarnationis est constitutus de contrario Principio, quod est impossibile & contra Majoritatem Finîs Bonitatis &c. Incarnationis DEI: igitur nostra Redemptio non fuit principalior Finis Incarnationis, sed Ostensio & Dilectio DEI.

4. DEUS Filius assumendo Carnem *principiavit* Hominem in suâmet Bonitate, Magnitudine &c. de bonitate, magnitudine &c. Beatæ Virginis, substantians illum Hominem in suo Divino *Esse*, existente illo Homine DEO in DEO ratione DEI, & existente DEO Homine in illo Homine ratione Hominis; & sic Finis hujus beatissimæ Incarnationis non potuit transire in nobiliorem gradum, postquam fuit ex ipso Fine in terminis ipsius Incarnationis. Unde, si nostra Recreatio fuisset principalis Finis ipsius Incarnationis, superaret in Altitudine & Nobilitate Finîs extrà, existens extrà in Majoritate, & intrà in Minoritate; quod est impossibile & contra Naturam & Nobilitatem Bonitatis &c. Deitatis, & bonitatis &c. materiæ maternæ: igitur nostra Redemptio non fuit principalior Finis Incarnationis, sed Ostensio & Dilectio DEI.

5. DEUS propter Magnitudinem & Bonitatem &c. Creationis creavit nos ad se ipsum principaliter, non autem principaliter ad nósmet ipsos, ut nostra Creatio esset in Majoritate Bonitatis &c.; eodem modo DEUS assumendo Carnem principaliter creavit ad se ipsum illum Hominem, quem assumpsit, & hoc in tantum principaliter, quòd ratione principalitatis Finis uniens eum in se ipso univit eum ad se ipsum; quare manifestè sequitur, quòd DEUS propter se principaliter sit incarnatus. Unde manifestè sequeretur, si ipse esset incarnatus principaliter propter nos, quòd ratione majoris & principalioris Finîs creaverit nos ad nósmet ipsos; & sic ipsa Conjunctio sive Unio Deitatis & Humanitatis est in Majoritate & Minoritate, in Minoritate & Majoritate, quod est impossibile, & contra Conditionem *Medii* DEI & hominum, quia contra Principium & Finem illius Medii: quare sequitur, quòd principalior Finis Incarnationis fuerit Ostensio & Dilectio DEI, quàm nostra Redemptio.

6. Divina Potestas potest plùs ratione Majoritatis *Finîs*, quàm ratione Minoritatis, eò quòd major Finis plus potest recipere, quàm minor Finis: unde sequitur, quòd, cùm Potestas agat ratione minoritatis Finîs, illa actio sit ratione alterius majoris Finîs; & ideo patet, quòd DEUS fuerit Recreator in Minoritate Finîs, sed incarnatus in Majoritate Finîs; cùm Divina Potestas plus possit exi-

existendo Homo, & plus influat Finis in illum Hominem, ipso existente Fine, & Potestate homine, & è converso, quàm existente ipsâ Potestate Fine nostræ Recreationis; igitur nostra Recreatio est per secundam intentionem, & Incarnatio DEI per primam. Quare sequitur, quòd principalior Finis Incarnationis fuerit Ostensio & Dilectio DEI, quàm nostra Redemptio.

7. *Majoritas* Bonitatis &c. est major in Fine, qui est DEUS, quàm in Fine, qui non est DEUS; igitur, cùm Homo DEUS sit ita Finis, qui est DEUS, sicut Bonitas &c. est Finis, qui est DEUS, est manifestum, quòd Majoritas Bonitatis &c. sit major in hoc, quòd DEUS sit Homo, quod *esse* est esse DEUM, cùm ipse Homo sit DEUS in Persona DEI, quàm quòd DEUS Homo sit Recreator, cùm eum esse Recreatorem non sit Finis, qui est ipse DEUS; non enim est in tantum Recreator, quantum DEUS Homo; & ideo, si nostra Redemptio fuisset Finis Incarnationis DEI, fuisset quidem Homo DEUS, sed non Finis, qui est DEUS; & sic fuisset DEUS, & non DEUS, quod est contradictio.

8. Divina Potestas potuit plùs coæquare actus Dignitatum assumendo Carnem, quàm recreando humanum genus; cùm sit major operatio, quòd ex Homine fiat DEUS, & è converso, quàm nos recreare; & sic ratione Majoritatis *Æqualitatis* ipsorum bonificare, magnificare &c. Finis fuit major in incarnando, quàm recreando: unde sequitur ratione Majoritatis Finîs, quòd DEUS principaliter fuerit incarnatus propter Divinam Ostensionem & Dilectionem, non autem principaliter propter nostram Recreationem.

9. Si DEUS est Homo principaliter propter nostram Recreationem, & non propter se ipsum, ille Homo unitus DEO, cùm sit DEUS, habet majorem Gloriam in Recreatione, quàm in ipsa Incarnatione, ratione cujus est DEUS; & sic habet majorem Gloriam propter nos, quàm propter se esse DEUM; & ita Finis est minor ratione Majoritatis Gloriæ, & est major ratione *Minoritatis* Gloriæ, quod est impossibile & contra Magnitudinem Bonitatis &c.: unde sequitur necessariò, quòd in Incarnatione DEI fuerit principalis Divina Ostensio & Dilectio, non autem nostra Redemptio.

QUÆSTIO XXX.

Utrùm DEUS potuisset creare Mundum æternum?

1. SOlutio. Nulla *Differentia* est essentialiter & naturaliter inter Divinam Potestatem & cæteras Dignitates DEI, cùm sint idem numero, ût probatum est; unde sequitur, quòd, si Divina Potestas potuisset creare Mundum æternum, potuisset creare illum infinitum in duratione, sed non infinitum in bonitate, magnitudine, potestate &c.; nam isto modo creâsset illum DEUM; quod est impossibile: igitur, si Potestas potuisset creare Mundum æternum, potuisset plùs creare ratione Æternitatis, quàm ratione suî ipsius, & quàm ratione Bonitatis, Magnitudinis &c.; & sic Potestas esset magis potens ratione Æternitatis, quàm ratione suî, & quàm ratione Bonitatis &c.; & sic Æternitas esset essentialiter distincta à Potestate &c., quia Potestas non posset illud ratione suî & Bonitatis &c., quod posset ratione Æternitatis; nam, si convertantur ita, quòd sit nulla distinctio inter eas, potest tantum ratione suî &c., quantum ratione Æternitatis; sed est impossibile, quòd Æternitas sit essentialiter distincta à Potestate &c.: quare, sicut Potestas non potuit Mundum creâsse infinitum in potestate, bonitate &c., nec per consequens potuit illum creâsse infinitum in duratione.

2. Generatio & *esse* concordant, & per oppositum corruptio & *non esse*; & corruptio habet se ad generationem, sicut secunda intentio ad suam primam, & non è converso; unde, si DEUS potuit produxisse Mundum æternum, potuit totum contrarium hujus, quod de generatione & corruptione nunc dictum est; nam, si Mundus est æternus, generatio se habet ad corruptionem, & non è converso, & corruptio & *esse* concordant, & generatio & *non esse*, quia entia generabilia plùs essent in *non esse* suî ratione corruptionis, quàm in *esse* suî ratione generationis, quod est magnum inconveniens Divinæ Potestati in Bonitate &c.: unde patet, quòd Divina Potestas non potuerit nec etiam voluerit creare Mundum æternum, quia sic esset contra se, & contra suam Bonitatem &c.; quod est impossibile & contra supradicta Principia.

3. Cùm Divina Potestas sit idem, quod Divina Magnitudo, non potest facere, quòd

accidens concordet cum majori Bonitate, Magnitudine, Virtute &c., quàm substantia; cùm accidens producatur in ipsa substantia de virtute ipsius substantiæ, & sustentetur ab eadem, habens ratione substantiæ non autem ratione suî suas perfectiones: unde, si Divina Potestas creavit Mundum æternum, sic esset accidens majus in bonitate &c., quàm substantia; quod patet in hoc, quia substantia Cœli, & substantia elementorum & omne incorruptibile esset creatum propter corruptibile, sicut Sol propter illuminare & generare, & homo propter homificare, & intellectus propter intelligere, & ignis propter ignire, & caliditas propter calefacere, & sic de aliis hujusmodi; & sic accidentia essent finis, & substantiæ se haberent ad illum; quod est impossibile, & contra prædicta Principia: ergo DEUS non potuit Mundum creare æternum.

4. Necessariò est priùs *tempore* potentia & habitus in naturalibus, quàm sit actus procedens de ipsa potentia ratione materiæ, & de habitu ratione formæ; unde significatur, quòd Divina Potestas non potuerit creare Mundum æternum, cùm ratione Veritatis, quæ est ipsa Potestas, non possit facere, quòd contradictoria stent simul & semel; nam, si Potestas creavit Mundum æternum, creavit quidem ipsum durabilem in infinitum à parte pòst ratione infinitæ potentiæ & infiniti habitûs durandi, quod per se manifestum est; sed non creavit ipsum durare infinitum, quia ipse existens & durans actu in nunc præsenti non est actu nec durat in nunc futuro, quia sic esset futurum, antequam esset, quod est contradictio: ergo Mundus existens & durans actu in nunc præsenti, non est actu durans in nunc futuro: igitur habitus & potentia Mundi ab æterno, videlicet à parte antè, præcedunt actum Mundi, sicut à parte pòst in æternum: unde sequitur, aut quòd aliquid sit ante æternum, & sic æternum est non æternum, aut, quòd actus Mundi, ut non sit non æternus, simul & semel sit cum suâmet potentia & habitu; & sic Mundus est actu, antequam sit, quod est manifesta contradictio, quam Potestas non potest facere ratione Veritatis in Æternitate: igitur Potestas non potuit creâsse Mundum æternum.

5. Inter infinitum & finitum est nulla proportio; sed, si Divina Potestas creâsset Mundum æternum, esset Mundus *Medium*, ratione cujus esset proportio inter infinitum & finitum, existente Mundo limitato in omnibus suis extremitatibus exceptâ suâ infinitâ duratione, ita, quòd subjectum suæ æternitatis esset finitum in bonitate, magnitudine & potestate &c., solùm autem infinitum duratione quoad rationem temporis; & sic esset inter infinitum & finitum naturaliter proportio, quam Medium naturaliter non potest sustinere: quare sequitur, quòd DEUS non potuerit Mundum creare æternum.

6. Causa non potest quidquam agere in suo effectu sinè *Fine;* sed, si Divina Potestas creavit Mundum æternum, potuit eum creare sinè Fine, quia illo existente æterno ejus Finis nunquam esset actu æternus, quia ab æterno & in æternum se haberet ad Finem; imò, quantò magis se haberet ad Finem, tantò magis distaret ab ipso Fine; & sic in infinitum durationis distaret ejus Finis ab eo, quia sic Finis Mundi esset magis propinquus privationi & corruptioni in se ipso, quàm in Medio, & in Medio, quàm in Principio; & sic Mundus esset naturaliter creatus ad privationem Finîs; quare conveniret, quòd ipse actu esset sinè Fine, quod est impossibile: ergo DEUS non potuit Mundum creare æternum.

7. Si Divina Potestas creavit Mundum æternum, creavit illum contra sémet ipsam & contra suam Bonitatem, Justitiam &c., quia æternitas Mundi esset imago Summæ Æternitatis DEI; sed Summa Bonitas, Sapientia, Potestas &c. haberent nullas infinitas similitudines suî in Mundo, sicut Æternitas; unde sequeretur ratione Infinitatis, quòd Imago Divinæ Æternitatis esset Finis illarum imaginum, quas cæteræ Dignitates DEI habent in Mundo; & sic imago Divinæ Æternitatis esset in *Majoritate*, & cæteræ imagines aliarum Dignitatum essent in Minoritate, quod est contra Magnitudinem Justitiæ Potestatis, Bonitatis &c.: quare sequitur, quòd DEUS non potuerit Mundum creare æternum.

8. In DEO sunt æqualia bonificare, magnificare &c., ût supra probatum est; unde, sicut isti Divini Actus in Essentia sunt æquales, sic retinent *Æqualitatem* suî in effectu, ut Magnitudo Bonitatis &c. non deficiat Magnitudini Æqualitatis; & sic sequitur, quòd, si Potestas potuit creâsse Mundum æternum, potuerit coæquare illi æternitati Mundi immensam bonitatem, potestatem &c., quam coæquationem Mundus non potest recipere; & sic non possunt coæquari immensum bonificare, magnificare, posse &c. ipsi immenso durare Mundi, & est necessarium, quòd ipsi actus coæquentur, ût dictum est; igitur Potestas non potest creare Mundum æternum, sed finitum in duratione, sicut finitum in bonitate, potestate &c.

9. Est impossibile, quòd Divina Potestas ratione sui effectûs sit ens circa nihil in aliquo, hoc est, quòd ratione sui effectûs habeat *Minoritatem;* sed si ipsa creavit Mundum æternum, postquam est æternus, est æqualis ipsi Potestati in Æternitate; unde sequitur, quòd ipsa Potestas debeat pati Minoritatem in se ipsa, scilicet, quòd non possit reducere Mundum in nihilum; si autem creavit ipsum non æternum, fecit eum esse, cùm non esset, & potest eum facere non esse, quia non erat: unde patet, quòd Divina Potestas non potuerit creâsse Mundum æternum, ne in aliquo Deitatis faciat suum effectum sibi æqualem.

QUÆSTIO XXXI.

Quare DEUS non creavit tantum Bonum, quantum potest creare?

1. Solutio. Divina Potestas est idem, quod ejus Bonitas, Magnitudo &c., ût probatum est; Divina Sapientia est idem, quod Divina Voluntas, Potestas &c., & quælibet idem, quod alia, ût probatum est; unde Divina Sapientia scit, quantum bonum DEUS potuit creare ratione suæ Voluntatis volentis, quòd DEUS tantum crearet, & nolentis, quòd crearet plus; & ideo DEUS creavit tantum bonum, quantum potuit ratione Sapientiæ & Voluntatis, ultra quarum intelligere & velle Potestas non potest aliquid, quia si posset, esset *Differentia* inter Divinam Potestatem & ejus Sapientiam & Voluntatem, quod est impossibile: DEUS autem potest plus creare, quàm creavit, respectu hujus, quod creavit, & similiter respectu suî, sed hoc noluit, quod nolle est suummet posse, cùm Potestas sit idem, quod Voluntas; & sic Potestas noluit ampliùs creare, quod nolle est posse non ampliùs creare.

2. Divina Potestas tantum concordat cum Bonitate, Magnitudine &c., quantum cum Æternitate, Sapientia & Voluntate, & è converso: unde, sicut debuit creare bonam creaturam ratione Bonitatis, & magnam ratione Magnitudinis, sic etiam durantem ratione Æternitatis, & intellectam & dilectam ratione Sapientiæ & Voluntatis; igitur ratione hujus *Concordantiæ* Dignitatum Divina Potestas creavit tantum bonum, quantum potuit, & sinè ista Concordantia non potest creare aliquid; nam, si sinè illa Concordantia posset creare aliquid, posset in Contrarietate Bonitatis &c., & contra suum velle, scire, bonificare &c., quod est impossibile.

3. Si Divina Potestas contradixit Magnitudini Bonitatis, quia non creavit majus bonum, quàm creavit, non contradixit Magnitudini Voluntatis, quæ noluit creari majus, quæ est idem cum Bonitate &c.; vel, si Potestas ratione Magnitudinis Bonitatis potest creare majus bonum, quàm ipsa Voluntas velit, potest contra Voluntatem; vel, si Potestas non potest creare ultrà, quàm Voluntas velit, Voluntas contradicit Magnitudini Libertatis Potestatis; sed, quia omnes Divinæ Dignitates sunt unû idem numero, & quælibet earum est idem, quod quælibet ipsarum, est impossibile, quòd aliqua ipsarum contradicat alicui ipsarum. „ Quare necessariò concludendum „ est, quòd Divina Potestas potuerit & non „ potuerit creare majus bonum, quàm crea- „ vit; & inde sequitur nulla realis *Contra-* „ *dictio*, quamvis nostra ratio inde impli- „ cet Contradictionem non realem ex hoc, „ quia non attingimus tantum de Divinis „ Dignitatibus, quanta est earum Realitas.

4. Divina Potestas est Una Bonitas & Una Magnitudo &c.; & sic est Unum *Principium* bonum, magnum &c., quod est infinitum Principium creativum formativum ratione Bonitatis &c.; Mundus verò, cùm principiaretur, fuit Principium principiabile materiale temporale naturale in unitate, in bonitate, magnitudine, duratione &c., ita quòd Potestas creando principiavit creatum bonum tantum, quantum potuit ratione Unitatis prædictæ Causæ & unitatis effectûs, contra quas Unitates Potestas non potuit implicare Majoritatem, recipiente causato totam perfectionem suæ unitatis in bonitate &c. ab Unitate suæ Causæ in Bonitate &c.; *sed hoc attingitur per punctum transcendentem.*

5. In creatione Mundi fuit bonificare, magnificare, durare, posse, scire, velle &c.; & omnes isti Actus fuerunt conjuncti ad creandum, & omnes æqualiter mensuraverunt ef-

fectum sub propriis extremitatibus, & comprehensibiliter terminaverunt illum; & ideo ratione hujus *Medii* sic æqualiter à Divinis Actibus constituti Potestas creavit tantum bonum, quantum potuit creare, cùm suum posse æqualiter se habuerit cum cæteris Actibus Dignitatum ad illam conjunctionem & mensurationem extremitatum effectûs, quas fecerunt bonificare in bono, & magnificare in quantitate, & Æternitas in tempore; & sic de aliis.

6. Quando DEUS creavit Universum, creavit ipsum ratione *Finis* & imaginis ipsius Finis, quæ scilicet imago est bonitas creata, magnitudo creata, duratio creata &c.; nam ex omnibus istis imaginibus fuit totus Mundus creando constitutus, ut Finis Bonitatis &c. haberet subjectum, in quo omnis intellectus tam separatus, quàm conjunctus posset extrinsecè speculari Divinas Dignitates, & tunc convénit, quòd Divina Potestas crearet tantum bonum, quantum potuit creare secundùm magnitudinem bonitatis &c. prædictarum imaginum, quam habent ipsæ imagines in suî proportione ad ipsas Dignitates, ultra quam proportionem Potestas non potuit creare, ut non crearet sinè Fine.

7. In creatione Mundi fuit Magnitudo DEI; Magnitudo autem & Potestas magis concordant ratione *Majoritatis*, quàm ratione Minoritatis, cùm Minoritas & parvitas concordent; & ideo, quando Potestas creavit bonum, creavit illud tantum, quantum potuit ratione Majoritatis, non autem ratione Minoritatis, & per consequens ratione Magnitudinis, non autem ratione parvitatis, ut ejus actus creandi, quantum posset, distaret à parvitate & Minoritate: unde, si posset plus creare, posset plùs, quàm posset, & majus bonum posset esse plus, quàm majus bonum; quod est impossibile.

8. Quando DEUS creavit, tunc æqualiter potuit & voluit; & in hac *Æqualitate* fuerunt creatæ æquales bonitas, magnitudo &c. in suis actibus; unde, sicut omnes Dignitates in Creatione habuerunt omnes suos Actus æquales, ita Potestas in Creatione habuit suum posse æquale eisdem Actibus; unde, si tunc creâsset majus bonum, quàm tunc creavit, tunc inadæquâsset suum posse prædictis Actibus in Bonitate, Magnitudine &c.; quod est impossibile.

9. In potestate, quæ potest sinè bonitate, est malitia, & quæ potest sinè magnitudine, est parvitas, & sic de aliis; quare manifestè patet, quòd, si Potestas DEI creâsset majus bonum, quàm creavit, non esset bonum, sed potiùs malum Potestati DEI, postquam increata Bonitas determinavit creatam bonitatem, & increata Magnitudo creatam magnitudinem, & sic de aliis: unde patet, quòd hoc, quod in Quæstione denominatum est bonum Potestati creare, esset malum; quod malum Divina Potestas non potuit creare, nec Divina Voluntas voluit, quia Bonitas hoc non potuit bonificare, nec Magnitudo magnificare.

INCIPIUNT QUÆSTIONES Alterius Vitæ.

AD evidentiam Alterius Vitæ proponimus in præsenti Opere declarare *Decem Quæstiones*, ut habeamus manifestam cognitionem de æterna Vita, ita, quòd per eosdem terminos, per quos jam solvimus præhabitas Quæstiones, in *his decem Quæstionibus* intendamus prosequi deducentes simili modo per *Differentiam, Concordantiam* &c. *novem Rationes* ad quamlibet Quæstionem; & primò principaliter quæritur.

QUÆSTIO XXXII.

Utrùm erit Resurrectio?

1. SOlutio. Est *Differentia* inter corpus & Animam hominis; nam Anima est incorruptibilis, corpus verò corruptibile; sed incorruptibile est imago Æternitatis, & corruptibile imago oppositi Æternitatis, scilicet privationis; convenit autem, quòd illud sit futurum, in quo conservabitur major Differentia imaginum Æternitatis, ut Æternitas sit major in suis similitudinibus: igitur

igitur conveniet, quòd sit Resurrectio, ut illa Differentia, quæ est inter corpus & animam, sit major in Æternitate, existente humano corpore glorificato incorruptibili cum sua anima; & sicut illa Differentia erit major imago Æternitatis, si Resurrectio est, quàm si non est, sic erit major imago Divinæ Bonitatis &c.; igitur erit Resurrectio, ut Divina Voluntas magìs diligat suam imaginem & imaginem Æternitatis &c., ut Bonitas magìs bonificet suam imaginem & imaginem Æternitatis, & è converso; quod si non, quælibet Divina Dignitas erit defectiva Majoritati suæ imaginis & imagini aliarum Dignitatum, quod est impossibile: igitur erit Resurrectio.

2. Divinæ Dignitates habent *Concordantiam* in creando Concordantiam, quæ est inter animam & corpus hominis, quam anima & corpus hominis habent, cùm simul sint homo, & homo de illa Concordantia, quam recipit à Divinis Dignitatibus, servit DEO & unicuique Dignitati ejus; sed illud servitium consistit in tempore, cùm homo sit in Via: unde, si erit Resurrectio, sic Divinæ Dignitates concordant ad producendũ hominem in Mundo, & justus homo in Mundo habet Concordantiam spiritualiter & corporaliter in servitio DEI, & consistit illa Concordantia ratione perpetuitatis in æternum, ut ipsæ Dignitates habeant Magnitudinem Concordantiæ sui usûs in homine; & sic Divinæ Dignitates influunt Concordantiam bonam magnam durantem &c. in mundo extra Æternitatem, & refluunt eam extra Viam in Æternitatem; & ita respectu Majoritatis Concordantiæ Causæ & effectûs patet, quòd Resurrectio hominum sit futura, ut Magnitudo Bonitatis &c. non deficiat Majoritati Concordantiæ, nec habeat majorem Concordantiam cum Minoritate Concordantiæ, quàm cum Majoritate.

3. Quando injustus homo cum sua injustitia contrariatur DEO, tunc anima & corpus illius hominis sunt contra DEUM, & Divina Justitia, Bonitas &c. contra illum hominem; cùm autem finitum contradicat infinito, videlicet homo DEO, etiam DEUS ex infinita & æterna Justitia contradicit finito & novo; unde sequitur, quòd infinita *Contrarietas* convertat finitam Contrarietatem in infinitam, videlicet in perpetuum existere corporis & animæ injusti hominis; & convenit, quòd hæc Contrarietas injusti hominis sit, ut Justitia DEI habeat subjectum, in quo agat in æternum puniendo hominem, qui in Mundo fuit contrarius infinitæ Bonitati &c.; aliàs Justitia DEI injuriaret sémet & Divinam Bonitatem &c., quod est impossibile: igitur conveniet, quòd sit Resurrectio, quia Justitia sinè Resurrectione non haberet prædictum subjectum.

4. Quoniam DEUS est recolibilis, intelligibilis & amabilis in æternum, ideo principiavit humanam animam, in qua creavit recolitivum, intellectivum & volitivum incorruptibile, ut anima recoleret, intelligeret & diligeret DEUM in æternum; unde, sicut DEUS ratione suæ Æternitatis principiavit incorruptibile, sic etiam ratione suæ Bonitatis, Magnitudinis, Potestatis &c. principiavit recolitivum, intellectivum & volitivum humanum in Magnitudine Bonitatis &c.; ut DEUS sit multùm recolitus & intellectus & dilectus: igitur ratione hujus Bonitatis, Magnitudinis, Potestatis &c. multùm recolendi, intelligendi & diligendi DEUM convenit, quòd Resurrectio sit futura, cùm totus homo plus possit recolere, intelligere & diligere DEUM, quàm sua anima.

5. Quamvìs DEUS ex sua natura sit insensibilis, tamen creavit sensualitatem in Magnitudine Bonitatis &c. propter illum majorem Finem, quem potuit facere in Magnitudine Bonitatis &c. sensualibus, qui Finis est ipse DEUS incarnatus in Homine, ût suprà probatum est; unde convenit, quòd Resurrectio sit futura, ut Finis sensualium humanorum sit in Magnitudine Bonitatis in suo effectu; & hoc, ut ipse Finis existens DEO unitivè conjunctus sit *Medium* conjunctionis inter ultimum Finem insensualem ex natura suî & inter omnia sensualia humana principiata ad illum Finem; igitur convenit, quòd Resurrectio sit futura; quod, si non, sensualia habent suum finem extra DEUM in se ipsis; & sic eorum Finis est in Minoritate bonitatis &c., & per consequens DEUS per Majoritatem Medii non creavit omnia ad seipsum in Majoritate Finîs; quod est falsum: igitur erit Resurrectio.

6. Si non erit Resurrectio, naturalia principia aut nunquam invenient quietem sui ultimi *Finîs*, & sic erunt principia sinè suo principali Fine, aut, si invenient finem quietis cessante generatione & corruptione, invenient finem privationis; & sic convenit, quòd DEUS existens Summum Principium influxerit creando naturalia principia aut sinè Fine, quia non cessante generatione & cor-

corruptione nunquam invenient Finem, aut ad finem privationis principiârit ea per cessationem generationis & corruptionis; quod utrumque est falsum ratione Bonitatis &c. Causæ: igitur convenit, quòd sit Resurrectio, ut naturalia principia in glorificatis corporibus Beatorum inveniant Finem æternæ Quietis erepta à continua confusione generandi & corrumpendi: ergo erit Resurrectio.

7. Convenit, quòd illud sit futurum omni homini, per quod homo plus potest recipere de Judicio DEI, existente Divino Judicio in Magnitudine Bonitatis &c. Divinæ Justitiæ; sed, si Resurrectio est futura omni homini, homo potest plus recipere de Judicio DEI, cùm plus possint judicari ad bonum & ad malum anima & corpus partes integrantes hominem, quàm altera ipsarum partium tantùm, ut totus homo judicetur ad præmium magnitudinis vel gloriæ vel pœnæ, quare necessariò conveniet, quòd Resurrectio sit, ut non deficiat subjectum Magnitudini Judicii DEI, & ut *Majoritas* Divini Judicii in privatione non sit imago, in qua humanus intellectus speculetur parvitatem Bonitatis &c. DEI: quare erit Resurrectio.

8. Quantò magis Causa deducit *Æqualitatem* sui effectûs in Æternitatem, tantò magis Æternitas est conservativa sui effectûs; unde patet, quòd Resurrectio sit futura; nam, si Resurrectio est futura, bonitas &c. animæ & bonitas &c. corporis hominis in durationecoæquantur in æternum, & sic deducitur in æternum plus de entitate effectûs; si autem Resurrectio non est futura, est per oppositum; & sic erit privatio effectûs boni, magni &c.; quod erit magnum malum & malus effectus à nihilo, non quidem ratione ipsius effectûs, sed potiùs ratione Causæ diligentis in æternum minùs de bono &c. effectûs, quàm magis: igitur erit Resurrectio.

9. *Minoritas* est ens circa *non esse*, & per oppositum Majoritas est ens circa *esse*; igitur ratione Majoritatis, non autem Minoritatis producit DEUS hominem ex *non esse*, & ratione hujus convenit, quòd faciat hominem distare à *non esse* in Majoritate durationis, non autem in Minoritate; & sic convenit, quòd Resurrectio sit futura; quia, si Resurrectio est futura, homo distat à Minoritate & nihilo in Majoritate durationis, videlicet in Æternitate à parte pòst; si verò Resurrectio non sit futura, DEUS scit, quòd homo distet ab *esse* & à Majoritate durationis, quia non scit, quòd duret, nisi tantùm duratione præsentis vitæ, & post absentiam hujus vitæ consistat in privatione Æternitatis à parte pòst, quia nunquam erit; & sic supradicta principia sunt confusa & destructa, quod est Minoritas bonitatis, & Majoritas malitiæ, quæ essent causabiles ab ipsa Summa Bonitate &c.; quod est impossibile: quare conveniet, quòd sit Resurrectio hominum.

QUÆSTIO XXXIII.

Quomodo Beata Anima in Patria habeat Gloriam?

1. SOlutio. In Divina Essentia, quæ est ipsamet Bonitas, Magnitudo, Potestas &c. DEI, est Distinctio Patris & Filii & Sancti Spiritûs, ût probatum est, essentia verò Animæ ex bonitate, magnitudine &c. constat, in qua scilicet essentia est distinctio seu *Differentia* memoriæ, intellectûs & voluntatis; attingente igitur in Patria totâ essentiâ Animæ Divinam Essentiam, quæ est tota Gloria, communicat se Distinctio, quæ est Causa, de suâmet Bonitate &c. distinctioni, quæ est in effectu, ipso effectu illam communicationem ex Bonitate &c. Causæ influxam recipiente in totam suam bonitatem, magnitudinem &c.; & sic Beata Anima in Patria habet gloriam in Divina Essentia & in se ipsa recolendo, intelligendo & volendo de tota sua memoria, intellectu & voluntate illam Distinctionem Patris & Filii & Sancti Spiritûs in Divina Essentia, quæ Distinctio est Pura Gloria, quam tota essentia Animæ de DEO in se ipsa attingit glorificantem totam distinctionem memoriæ, intellectûs & voluntatis ipsius Beatæ Animæ.

2. Beata Anima attingit in Divina Essentia illam *Concordantiam*, quam habet Divina Bonitas, Magnitudo, Æternitas &c., esse unam Essentiam, unum Patrem, unum Filium, unum Sanctum Spiritum, unum bonificare, magnificare &c., quam Concordantiam etiam attingit habere Patrem cum Filio & Sancto Spiritu (& è converso) in tota Bonitate &c., Patre producente Filium, atque Patre & Filio producentibus Sanctum Spiritum, & Sancto Spiritu fruente Patre & Filio, & è converso; & eo ipso, quòd

quòd attingat, quòd hoc ita sit, attingit, quòd Pater & Filius & Sanctus Spiritus ratione ipsius infinitæ Concordantiæ sint unus DEUS, una Deitas, una Essentia, una Natura, una Bonitas &c.; cùm autem ista Concordantia sit ipsa infinita Gloria DEI, & recolendo, intelligendo & diligendo attingatur ex ipsa Essentia DEI per totam essentiam Animæ, illuminatur & inflammatur tota essentialis concordantia, quam habet ipsa Anima in sua memoria, intellectu & voluntate & in sua tota bonitate &c. ad similitudinem suæ Causæ in tantum, quòd per omnes suas extremitates essendi (ût ita loquar) repleatur gloriâ in tota Concordantia, quæ est inter Causam & effectum.

3. Beata Anima, dum fuit in Via, fuit subjecta *Contrarietati* [illegible] intellectûs & voluntatis [illegible] bitualiter, quia poterat [illegible] Contrarietatem habu[illegible], quia fuit de nihilo, cui [illegible]ntrarietas concordat ita [illegible]cordantia concordant in [illegible]cilicet *esse* & Concordant[illegible] Anima ex Gratia DEI ha[illegible]bitum & potentiam ben[illegible]ia DEUS omnino ab ea f[illegible]ietatem, dans illi Concor[illegible]am: unde, cùm attingit[illegible] Contrarietas sit illi imp[illegible], ex qua posset peccare c[illegible], quiescit & delectatur[illegible]

4. Beata Anim[illegible] illum modum, per qu[illegible]ium in Divinis, & illun[illegible]n Pater & Filius spirant[illegible] & per quem Sanctus Spiritus fruitur utroque; & sic attingit illum modum, per quem Pater est *Principium* Filio & Sancto Spiritui, & per quem Pater & Filius sunt Principium Sancto Spiritui, ita quòd attingendo Principium attingat principiativum, principiabilem & principiatum in Bonitate, Magnitudine &c.; & quia attingit hoc in Infinitate & Æternitate, attingit in instanti & sinè successione; unde, scilicet ex hac visione, recipit Gloriam in instanti sinè successione recolendi, intelligendi, diligendi, bonificandi, magnificandi substantialiter; unde nullus mortalium potest æstimare in Via Magnitudinem Gloriæ & ipsius gloriari ipsius Animæ in suo Principio in se ipsa.

5. Cùm DEUS sit recolibilis, intelligibilis & amabilis, est multùm recolibilis, intelligibilis & amabilis ab Anima; & ideo DEUS creavit recolitivum, intellectivum & volitivum in magnitudine bonitatis &c. ipsorum scilicet recolitivi &c.; & sic, „quando Beata Anima in Patria attingit „DEUM, venit DEUS Recolibilis ad reco„litivum Animæ, & Intelligibilis ad ejus „intellectivum, & Volibilis ad ejus voliti„vum, & hoc cum Magnitudine Bonitatis „&c., ita, quòd recolitivum, intellecti„vum & volitivum recipiant Recolibilem, „Intelligibilem & Amabilem cum magni„tudine bonitatis, & sic conjungunt se adeò „vehementer & mensurant per omnes ex„tremitates Animæ (ût ita loquamur) quòd „Objectum veniens est in tantum ipsa spe„cies fixa Animæ, quòd sinè aliquo extraneo „*Medio* habeat suum objectum desideratû; „& sic Anima *substantialiter* habet & at„tingit suum Supremum Objectum; „nam, si non haberet ipsum cum suis principiis substantialiter, sed accidentaliter, non esset plena Gloriâ, nec DEUS esset recolibilis, intelligibilis & amabilis à Beata Anima in magnitudine bonitatis &c., quod est impossibile: igitur recolere, intelligere & velle, cum quibus Beata Anima attingit DEUM in Patria, sunt essentialis entitas ipsius Animæ, ut tota entitas seu substantia ipsius Animæ sit plena Gloriâ; ad alia objecta tamen influunt potentiæ Beatæ Animæ suos *actus accidentales*, & inde consequitur accidentalem gloriam.

6. In Patria venit DEUS ad Animam ût ejus perfectissimus *Finis*, & Anima venit ad eum ût ad suam Ultimam Quietem & Plenitudinem Bonitatis &c., ipse Finis autem venit infiniendo suum effectum, & perficiendo illum, communicando se illi toti ût Finem plenæ Bonitatis, Magnitudinis &c. ipsius Animæ & potentiarum ejus; & sic Beata Anima attingens suum Ultimum Finem quiescit in eodem, plena & contenta Gloriâ ipsius Finîs, quam Plenitudinem ipse Finis influit per omnes terminos ipsius Beatæ Animæ, ut ipsa Beata Anima quiescat incessanter recolendo, intelligendo & diligendo, tota plena incessabili Beatitudine, cujus Magnitudo est incomprehensibilis à nostris mentibus in hoc Mundo.

7. In Patria venit DEUS ad Beatam Animam in agendo, videlicet influendo Gloriam, ut ipsa incessanter sit agens non otiosa in recipere Gloriam; unde Anima habens Gloriam in Magnitudine Æternitatis Boni-

[illegible]
pars, et hoc est im-
possibile in Deo.

Sanctus Spiritus
qui á Patre et Filio
procedit, non est
compositus, quam-
vis de illis proce-
dat, quia Pater
et Filius sunt in-
finita et aeterna
Bonitas, et ideo
non potest esse in
illo compositio, quae
non potest esse sine
quantitate, finita-
te et partibus.

85

[illegible]

si elementa essent
tantum tria es-
sent in differentia
et concordantia sine
contrarietate, et
deficeret generatio
et corruptio ppp

Bonitas, quae est
Pater est Filius et
Sanctus Spiritus, et
bonitas, quae est
Filius est Pater et
Sanctus Spiritus, et
bonitas, quae est Sa-
nctus Spiritus, est
Pater et Filius sine
distinctione bonita-
tis, ne bonitas, quae
est essentia, divida-
tur in partes, quia
si

86

corruptione nunquam invenient Finem, aut ad finem privationis principiârit ea per cessationem generationis & corruptionis; quod utrumque est falsum ratione Bonitatis &c. Causæ: igitur convenit, quòd sit Resurrectio, ut naturalia principia in glorificatis corporibus Beatorum inveniant Finem æternæ Quietis erepta à continua confusione generandi & corrumpendi: ergo erit Resurrectio.

7. Convenit, quòd illud sit futurum omni homini, per quod homo plus potest recipere de Judicio DEI, existente Divino Judicio in Magnitudine Bonitatis &c. Divinæ Justitiæ; sed, si Resurrectio est futura omni homini, homo potest plus recipere de Judicio DEI, cùm plus possint judicari ad bonum & ad malum anima & corpus partes integrantes hominem, quàm altera ipsarum partium tantùm, ut totus homo judicetur ad præmium magnitudinis vel gloriæ vel pœnæ, quare necessariò conveniet, quòd Resurrectio sit, ut non deficiat subjectum Magnitudini Judicii DEI, & ut *Majoritas* Divini Judicii in privatione non sit imago, in qua humanus intellectus speculetur parvitatem Bonitatis &c. DEI: quare erit Resurrectio.

8. Quantò magis Causa deducit *Æqualitatem* sui effectûs in Æternitatem, tantò magis Æternitas est conservativa sui effectûs; unde patet, quòd Resurrectio sit futura; nam, si Resurrectio est futura, bonitas &c. animæ & bonitas &c. corporis hominis in durationecoæquantur in æternum, & sic deducitur in æternum plus de entitate effectûs; si autem Resurrectio non est futura, est per oppositum; & sic erit privatio effectûs boni, magni &c.; quod erit magnum malum & malus effectus à nihilo, non quidem ratione ipsius effectûs, sed potiùs ratione Causæ diligentis in æternum minùs de bono &c. effectûs, quàm magis: igitur erit Resurrectio.

9. *Minoritas* est ens circa *non esse*, & per oppositum Majoritas est ens circa *esse*; igitur ratione Majoritatis, non autem Minoritatis producit DEUS hominem ex *non esse*, & ratione hujus convenit, quòd faciat hominem distare à *non esse* in Majoritate durationis, non autem in Minoritate; & sic convenit, quòd Resurrectio sit futura; quia, si Resurrectio est futura, homo distat à Minoritate & nihilo in Majoritate durationis, videlicet in Æternitate à parte pòst; si verò Resurrectio non sit futura, DEUS scit, quòd homo distet ab *esse* & à Majoritate durationis, quia non scit, quòd duret, nisi tantùm durationepræsentis vitæ, & post absentiam hujus vitæ consistat in privatione Æternitatis à parte pòst, quia nunquam erit; & sic supradicta principia sunt confusa & destructa, quod est Minoritas bonitatis, & Majoritas malitiæ, quæ essent causabiles ab ipsa Summa Bonitate &c.; quod est impossibile: quare conveniet, quòd sit Resurrectio hominum.

QUÆSTIO XXXIII.

Quomodo Beata Anima in Patria habeat Gloriam?

1. SOlutio. In Divina Essentia, quæ est ipsamet Bonitas, Magnitudo, Potestas &c. DEI, est Distinctio Patris & Filii & Sancti Spiritûs, ût probatum est, essentia verò Animæ ex bonitate, magnitudine &c. constat, in qua scilicet essentia est distinctio seu *Differentia* memoriæ, intellectûs & voluntatis; attingente igitur in Patria totâ essentiâ Animæ Divinam Essentiam, quæ est tota Gloria, communicat se Distinctio, quæ est Causa, de suâmet Bonitate &c. distinctioni, quæ est in effectu, ipso effectu illam communicationem ex Bonitate &c. Causæ influxam recipiente in totam suam bonitatem, magnitudinem &c.; & sic Beata Anima in Patria habet gloriam in Divina Essentia & in se ipsa recolendo, intelligendo & volendo de tota sua memoria, intellectu & voluntate illam Distinctionem Patris & Filii & Sancti Spiritûs in Divina Essentia, quæ Distinctio est Pura Gloria, quam tota essentia Animæ de DEO in se ipsa attingit glorificantem totam distinctionem memoriæ, intellectûs & voluntatis ipsius Beatæ Animæ.

2. Beata Anima attingit in Divina Essentia illam *Concordantiam*, quam habet Divina Bonitas, Magnitudo, Æternitas &c., esse unam Essentiam, unum Patrem, unum Filium, unum Sanctum Spiritum, unum bonificare, magnificare &c., quam Concordantiam etiam attingit habere Patrem cum Filio & Sancto Spiritu (& è converso) in tota Bonitate &c., Patre producente Filium, atque Patre & Filio producentibus Sanctum Spiritum, & Sancto Spiritu fruente Patre & Filio, & è converso; & eo ipso, quòd

quòd attingat, quòd hoc ita sit, attingit, quòd Pater & Filius & Sanctus Spiritus ratione ipsius infinitæ Concordantiæ sint unus DEUS, una Deitas, una Essentia, una Natura, una Bonitas &c.; cùm autem ista Concordantia sit ipsa infinita Gloria DEI, & recolendo, intelligendo & diligendo attingatur ex ipsa Essentia DEI per totam essentiam Animæ, illuminatur & inflammatur tota essentialis concordantia, quam habet ipsa Anima in sua memoria, intellectu & voluntate & in sua tota bonitate &c. ad similitudinem suæ Causæ in tantum, quòd per omnes suas extremitates essendi (ût ita loquar) repleatur gloriâ in tota Concordantia, quæ est inter Causam & effectum.

3. Beata Anima, dum fuit in Via, fuit subjecta *Contrarietati* memoriæ, intellectûs & voluntatis potentialiter & habitualiter, quia poterat peccare; hanc autem Contrarietatem habuit ratione suî ipsius, quia fuit de nihilo, cum quo prædicta Contrarietas concordat ita, sicut *esse* & Concordantia concordant in opposito, quibus scilicet *esse* & Concordantiâ receptis ab ipsa Anima ex Gratia DEI habuit ipsa Anima habitum & potentiam bene agendi; sed in Patria DEUS omnino ab ea facit distare Contrarietatem, dans illi Concordantiam actu æternam: unde, cùm attingit ex hoc, quòd mala Contrarietas sit illi impossibilis in æternum, ex qua posset peccare contra suum DEUM, quiescit & delectatur ex æternali Gloria.

4. Beata Anima attingit in Patria illum modum, per quem Pater generat Filium in Divinis, & illum modum, per quem Pater & Filius spirant Sanctum Spiritum, & per quem Sanctus Spiritus fruitur utroque; & sic attingit illum modum, per quem Pater est *Principium* Filio & Sancto Spiritui, & per quem Pater & Filius sunt Principium Sancto Spiritui, ita quòd attingendo Principium attingat principiativum, principiabilem & principiatum in Bonitate, Magnitudine &c.; & quia attingit hoc in Infinitate & Æternitate, attingit in instanti & sinè successione; unde, scilicet ex hac visione, recipit Gloriam in instanti sinè successione recolendi, intelligendi, diligendi, bonificandi, magnificandi substantialiter; unde nullus mortalium potest æstimare in Via Magnitudinem Gloriæ & ipsius gloriari ipsius Animæ in suo Principio in se ipsa.

5. Cùm DEUS sit recolibilis, intelligibilis & amabilis, est multùm recolibilis, intelligibilis & amabilis ab Anima; & ideo DEUS creavit recolitivum, intellectivum & volitivum in magnitudine bonitatis &c. ipsorum scilicet recolitivi &c.; & sic, „quando Beata Anima in Patria attingit „DEUM, venit DEUS Recolibilis ad reco„litivum Animæ, & Intelligibilis ad ejus „intellectivum, & Volibilis ad ejus voliti„vum, & hoc cum Magnitudine Bonitatis „&c., ita, quòd recolitivum, intellecti„vum & volitivum recipiant Recolibilem, „Intelligibilem & Amabilem cum magni„tudine bonitatis, & sic conjungunt se adeò „vehementer & mensurant per omnes ex„tremitates Animæ (ût ita loquamur) quòd „Objectum veniens est in tantum ipsa spe„cies fixa Animæ, quòd sinè aliquo extraneo „*Medio* habeat suum objectum desideratũ; „& sic Anima *substantialiter* habet & at„tingit suum Supremum Objectum; „nam, si non haberet ipsum cum suis principiis substantialiter, sed accidentaliter, non esset plena Gloriâ, nec DEUS esset recolibilis, intelligibilis & amabilis à Beata Anima in magnitudine bonitatis &c., quod est impossibile: igitur recolere, intelligere & velle, cum quibus Beata Anima attingit DEUM in Patria, sunt essentialis entitas ipsius Animæ, ut tota entitas seu substantia ipsius Animæ sit plena Gloriâ; ad alia objecta tamen influunt potentiæ Beatæ Animæ suos *actus accidentales*, & inde consequitur accidentalem gloriam.

6. In Patria venit DEUS ad Animam ût ejus perfectissimus *Finis*, & Anima venit ad eum ût ad suam Ultimam Quietem & Plenitudinem Bonitatis &c., ipse Finis autem venit infiniendo suum effectum, & perficiendo illum, communicando se illi toti ût Finem plenæ Bonitatis, Magnitudinis &c. ipsius Animæ & potentiarum ejus; & sic Beata Anima attingens suum Ultimum Finem quiescit in eodem, plena & contenta Gloriâ ipsius Finîs, quam Plenitudinem ipse Finis influit per omnes terminos ipsius Beatæ Animæ, ut ipsa Beata Anima quiescat incessanter recolendo, intelligendo & diligendo, tota plena incessabili Beatitudine, cujus Magnitudo est incomprehensibilis à nostris mentibus in hoc Mundo.

7. In Patria venit DEUS ad Beatam Animam in agendo, videlicet influendo Gloriam, ut ipsa incessanter sit agens non otiosa in recipere Gloriam; unde Anima habens Gloriam in Magnitudine Æternitatis Boni-

tatis &c. habet totum DEUM in se existendo, sic, ut Gloria Beatæ Animæ sit in majori Magnitudine, in qua possit esse, & ita habet quidem Anima Gloriam existendo & agendo in æternum, hæc autem major Gloria ejus, quæ possit esse, est contemplari de tota se ipsa DEUM, & frui illo, qui est ipsa pura & simplex Gloria, quam fruendo attingit per totam se ipsam sinè aliquo medio: unde ratione ipsius simplicis Gloriæ, quæ est ipsémet DEUS per totam Beatam Animam sinè Medio, sapit ipsa tota Anima ratione ipsius æternæ Gloriæ Æternitatem sinè aliqua successione; &, sic in æternum in instanti gloriatur.

8. Divina Sapientia attingit totam Beatam Animam tanquam Comprehensivum, quod comprehendit suum totum comprehensibile; & quia Divina Voluntas æqualiter comprehendit cum sua Sapientia, & Bonitas æqualiter cum sua Sapientia, & Gloria æqualiter cum sua Sapientia, sicut ipsa Sapientia illam totam attingens facit eam totam illuminatam Scientiâ Deitatis, quæ est immensa Gloria, sic etiam in tantum Voluntas facit eam totam inflammatam amore immensæ amabilis Gloriæ, & Bonitas replet eam totam Beatitudine ipsius immensæ Gloriæ, & Gloria facit eam totam delectari in immenso Lumine Sapientiæ & in Ardore Dilectionis DEI, & in Beatitudine plena incessante dulcedine Vitæ DEI; & hoc, quia, quanta ipsa Gloria est, in tantum Sapientia influit eidem intelligere totum plenum Divino Lumine, & Voluntas in tantum influit illi diligere totum plenum Ardore Deitatis, & Gloria gloriari totum plenum Amœnitate & Delectatione immensæ Beatitudinis; unde ratione prædictæ *Æqualitatis* nemo vivens in præsenti vita potest considerare Gloriam Beatæ Animæ.

9 Beata Anima, cùm fuit in Via unita cum carne, attingebat DEUM cum suis *Minoritatibus*, & sic per accidens attingebat illum, videlicet per illud medium, quod est verbum phantasticum imaginabile & intelligibile; sed in Patria omnes & totæ illæ Minoritates convertuntur in substantiales Majoritates, ut ipsa Beata Anima habeat DEUM sibi fixum substantialiter, ipsis Minoritatibus quiescentibus in suis Majoritatibus operantibus; & sic Beata Anima de suis Minoritatibus ascendit ad suas Majoritates in æternum quiescens in illis, habens in eisdem Plenitudinem suæ Gloriæ, videlicet DEUM, qui, cùm sit benedicens ei immensè & æternaliter, nostræ Minoritates non sufficiunt ad attingendum illam ineffabilem Gloriam, quâ in æternum Anima Beata consistit.

QUÆSTIO XXXIV.

Quomodo damnata Anima patiatur Pœnam?

1. SOlutio. Est contrarietas inter Distinctionem, quæ est in Divinis, & illam distinctionem seu *differentiam*, quæ est in damnata Anima, quia Divina Distinctio est recolibilis, intelligibilis & amabilis, sed damnata Anima recolit, intelligit & odit illam Distinctionem de tota Differentia suæ memoriæ, intellectûs & voluntatis; & sic Divina Justitia affligit eam, quia ipsa Anima odit de tota se ipsa illud, quod est summè diligibile, eò quòd ipsa ponit de se ipsa tantum malum, quantum potest, contra Summum Bonum, & quàm magnum malum potest contra immensum Bonum; & hoc totum redundat illi in tantum damnum, quantum ipsa malificat; & quantum ad oppositum Beatæ Animæ ipsa est tota perversa ad disfruendum DEO, in tantum ponit totum suum intelligere contra DEUM & suum diligere contra DEUM, ita, quòd suum totum bonificare pervertit in malificare, & suum totum magnificare in parvificare, & suum totum virtuificare in vitiosè agere, & suum totum verificare in falsificare; & sic Divinum Objectum totum pervertitur illi in contrarium gloriandi, & sic patitur Pœnam in tota se ipsa; nam, in quantum ejus differentia distinguit eam totam, in tantum Summa Distinctio DEI, quam ipsa recipit in totam se ipsam distinctam, est ei Pœna affligens eam totam, in quantum tota distincta constitit recipiens in totam se ipsam Divinam Distinctionem.

2. In damnata Anima est Concordantia inter illas radices principales, de quibus ipsa est constituta, quæ sunt Bonitas, Magnitudo, Duratio, &c., quæ constituendo ejus memoriam, intellectum & voluntatem concordant; unde, in quantum concordant existendo, in tantum etiam contrariantur in agendo, ita, quòd bonitas, in quantum ipsa est in memoria, in tantum producit malificare recolendo, & ejus magnitudo magnum

magnum malificare recolendo, & potestas contrahit suum totum posse ad illud magnum malum, & hoc etiam sequitur in suo intelligere & velle, quod fit in suo recolere; & sic tota pervertitur in contrarium hujus, quod ipsa existit, pro eo, quòd deberet se totam convertere in tantum, quanta ipsa existit, in contrarium illius contrarii, quia est creata ad tantum recolendum, intelligendum & diligendum DEUM in magnitudine bonitatis, quanta ipsa existit in magnitudine bonitatis &c.; & sic tota principalis Concordantia ipsius Animæ convertit se in contrarietatem tantum, quanta est ipsa Concordantia, quod est ipsi damnatæ Animæ malum & pœna in tantum, quantum ipsa Concordantia existit.

3. Memoria damnatæ Animæ contrariatur ejus intellectui & voluntati, & è converso, quia recolit, quòd ipsa Anima perdiderit Gloriam Paradisi, & recolit, quòd nunquam in æternum rehabebit illam, sed recolit, quòd Anima in æternum per totam se ipsam substantialiter & accidentaliter habebit Pœnam; & hoc idem intelligit intellectus, quod memoria recolit; & hoc idem odit voluntas: unde, quantò plùs memoria recolit ista, tantò plùs est causa Pœnæ intellectûs & voluntatis; & quantò plùs intellectus intelligit ista, tantò plùs est causa Pœnæ memoriæ & voluntatis; & quantò plùs voluntas odit ista, tantò plùs est causa Pœnæ memoriæ & intellectûs, ita, quòd inter memoriam, intellectum & voluntatem damnatæ Animæ est æternus circulus æternæ Pœnæ; nam, si memoria oblivisceretur ista, vel intellectus ignoraret illa, vel voluntas saltem non odiret illa, ipsa Anima non haberet sufferre tantos labores æternæ Pœnæ; sed quia quælibet potentia de tota se ipsa constitit perpetuò in totum damnum suî & cujuslibet aliarum, nullus vivens in Mundo potest cogitare cruciamina hujus angustiæ.

4. Intellectus damnatæ Animæ totus est intellectivus, & totus est intelligibilis in malitia, ita, quòd totus intellectivus sit malitia, & totus intelligibilis malitia; & sic ipse intellectus, ût forma, est malus principiativus mali intelligere, & ipsum suum intelligere est malum principiabile & principiatum incessanter; & quod est de intellectu ipsius damnatæ Animæ, idem est suo modo de memoria & de voluntate illius; & sic sunt, quantum possunt, istæ potentiæ in contraria similitudine Divinorum Suppositorum, quæ principiaverunt ipsas ad suam similitudinem: unde ista est pœna damnatæ Animæ, quia ejus tota *Principia* pervertuntur in contrarium hujus, quod existunt, sunt enim in similitudine Deitatis & Divinæ Gloriæ, & pervertuntur in tantum, in quantum sunt, in oppositum.

5. Quando bonitas, quam DEUS creavit ad bonum, tota est perversa in malitiam, convenit, quòd Divina Bonitas contradicat illi ratione malitiæ; bonitas verò sic damnata nunquam perdit nec perdet suam speciem, sed semper est & erit bonitas tamen tota perversa in malitiam, & sic tota ût bonitas contradicit sibi ipsi de tota se ipsa ratione malitiæ, in quantum tota est perversa, ita, quòd ipsa malitia, in quam est tota conversa, sit illi *Medium*, per quod illi advenit contradictio Divinæ Bonitatis in tantum, quantum ipsa bonitas tota est perversa in malitiam, & per quod etiam advenit ei contradictio sui ipsius ex tota se ipsa bonitate, & ex omni alia spirituali bonitate, quam attingit; & iste est spiritualis ignis; imò etiam omnis bonitas materialîs ignîs, quam attingit (& omnium elementorum & corporum) contradicit eidem; &, cùm tota sit perversa in malitiam, attingit bonitatem materialîs ignîs & aliorum elementorum & corporum substantialiter & accidentaliter, ut sit nulla bonitas spiritualis & corporalis, quæ non affligat eam per illam malitiam, in qua est tota involuta.

6. Damnata Anima fuit creata ad *Finem*, qui est DEUS; DEUS enim creavit illam ad se ipsum, damnata autem non habet DEUM, & sic est sinè Fine; sed DEUS habet illam suo Jure, ita, quòd DEUS quoad se est Finis illius in tantum, in quantum ipsa est substantialiter & accidentaliter, & in quantum ipsa agit substantialiter & accidentaliter; sed iste totus Finis, qui est ex parte DEI, est totus ipsi damnatæ Animæ Finis privationis, ita, quòd attingat totam se ipsam sibi in summam privationem suî ipsius, & suum totum recolere in summum suî oblivisci, & suum totum intelligere in summum suî ignorare, & suum totum diligere in summum suî odire, & suum totum affirmare in summum suî negare; quare est mirabile, cur possit fieri peccatum, ex quo tanta privatio sortiatur.

7. Intellectus damnatæ Animæ intelligit, quòd sua memoria habeat majorem pœ-

nam, quam possit habere recolendo, & quòd sua voluntas habeat majorem pœnam, quam possit habere odiendo & diligendo, quia memoria illius recolit & recolet in æternum, quòd voluntas illius in æternum diligit & diliget Gloriam, & nunquam habebit Gloriam, & in æternum odit & odiet Pœnam & Gloriam DEI & Beatorum, & in æternum habebit pœnam, quam habet, & odit, quantò magis potest, illud recolere memoriæ, & illud intelligere intellectûs; & sic memoria recolens, & intellectus intelligens & voluntas odiens has prædictas *Majoritates* recolendi, intelligendi & volendi sunt afflicti in Minoritate suorum actuum: unde, sicut Anima in Via & in Patria in Majoritate recolendi, intelligendi & diligendi maximè delectatur, sic in Inferno in Majoritate summè recolendi, intelligendi & odiendi summè cruciatur, & ille cruciatus est tantus, quantum est ejus recolere, intelligere & odire.

8. Divina Sapientia attingit totam damnatam Animam injustam; & quia Divina Voluntas, Justitia, Bonitas &c. sunt *æquales* ipsi Divinæ Sapientiæ, attingit Voluntas DEI odiendo illam, & Bonitas DEI affligendo illam malificantem, & Justitia DEI puniendo illam in tantum, quantum ipsa Divina Sapientia privat eam Lumine Deitatis & Gloriæ; igitur damnata Anima æqualiter ex Divinis Actibus cruciatur etiam æqualiter in suo recolere, intelligere & diligere & odire &c., & æqualiter in suo malificare, parvificare, privari &c., secundùm quòd ista æqualiter commiserunt peccatum in Via.

9. In damnata Anima est una pœnarum minor, quàm alia, secundùm quòd una potentiarum ejus acquisivit majorem pœnam, & alia minorem; veruntamen non est ita, quasi in *Minoritate* pœnæ alicujus potentiæ quiescat, acsi in aliquo sui esset vacua pœnâ, imò quælibet potentia ejus, quanta est, in tantum cruciatur, attamen magis intensè cruciatur illa potentia ejus, quæ in Via patravit majus peccatum.

QUÆSTIO XXXV.

Quomodo Beatum Corpus habebit Gloriam?

SOlutio. Ratione Divinorum Suppositorum consistit in DEO Distinctio, in glorificato Corpore autem est *Differentia* elementorum, & distinctio formæ & materiæ & conjunctionis totius ipsius glorificati Corporis; nam Distinctio in Divinis est Causa Differentiæ & distinctionis humani corporis: unde Gloria Causæ, sicut ipsa est, ita glorificabit suum effectum; igitur modus glorificandi Beati Corporis consistit in modo Causæ, secundùm quòd Differentia utriusque, scilicet Causæ & effectûs requirit; ista Gloria autem formatur in similitudinem Distinctionis Divinorum Suppositorum: nam, sicut Pater & Filius & Sanctus Spiritus sunt distincti ût suppositi, non autem ût Deitas, sic in ipso Beato Corpore forma & materia & conjunctio earum sunt distinctæ ût partes essentiales corporeitatis, non autem ût corporeitas; unde ex hac similitudine Corpus attingit magnam Gloriam ratione magnitudinis similitudinis Magnitudinis Bonitatis &c. DEI.

2. Inter Divinam Naturam & illam Humanam Naturam, quam DEUS assumpsit, est in corporalibus *Concordantia* in Magnitudine Bonitatis &c.; & quia Beatum Corpus participat in natura cum illo Corpore, habet cum illo concordantiam in natura, & illa concordantia est subjectum Divinæ & Humanæ Naturæ assumptæ, in quo per Concordantiam, quam habet cum ipsa Humana Natura assumpta, ipsum Beatum Corpus attingit Gloriam, existente illâ attinctione tantâ in magnitudine bonitatis &c., quanta est ipsa concordantia nostri Beati Corporis & Corporis uniti DEO.

3. In Humano Corpore, dum est in Via, est *Contrarietas* inter ignem & aquam, & aërem & terram; atque inter ignem & aërem ratione terræ; & inter aërem & aquam ratione ignîs; & inter aquam & terram ratione aëris; & inter terram & ignem ratione aquæ; & ideo ratione hujus Contrarietatis est ipsum corpus passibile famîs, sitîs, caliditatis &c., & etiam grave & mortale; sed in Patria Divina Bonitas, Magnitudo, Justitia &c. removebit omnem Contrarietatem à glorificabili Corpore; & in quantum ab eo removebitur Contrarietas, in tantum etiam plus Concordantiæ elementorum & qualitatum eorum addetur eidem; & sic Corpus Glorificatum habebit in remotione omnis Contrarietatis & multiplicatione Concordantiæ sempiternam Gloriam.

4. Humanum Corpus sentit in Via secundùm naturam ipsorum *Principiorum*, de quibus est constitutum, ita, quòd in sentiendo per visum, auditum, gustum, tactum & odoratum sentit bonam delectationem ratione bonitatis, & magnam ratione magnitudinis, & sic de aliis Principiis, de quibus ipsum corpus est constitutum; sed, cùm erit in Patria, attinget Gloriam in prædictis Principiis, ita, quòd tota bonitas erit glorificata & similiter ejus magnitudo in toto visu, auditu &c. glorificatis, & etiam in Glorificatione cujuslibet sensuum multiplicabitur Gloria cujuslibet alterius eorum.

5. In Patria erunt Anima & Corpus conjunctim & omnes partes Animæ & Corporis ita simul unum, quòd quælibet earum tota erit in tota alia; & sic anima recolendo, intelligendo & diligendo attinget & mensurabit omnes partes corporis & extremitates ejus, quas habebit in bonitate, magnitudine, duratione, potestate, appetitu, virtute & veritate, ita, quòd ipsum Corpus in tantum, in quantum anima attingit illas partes & extremitates, consequatur Gloriam; nam, sicut Corpus in Via delectatur bibendo, cùm sitit, & quantò magis sitit & bibit, tantò magis bibendo delectatur, & quantò melior est potus, tantò majorem delectationem invenit, quia gustus plus attingit, sic & multò meliùs omnes partes Corporis delectabuntur in Gloria & in attinctione & participatione, quam Anima cum illis habebit recolendo, intelligendo & volendo earum bonitates & magnitudines &c.

6. Dum Corpus est in Via, habet quidem delectationem in Principio & Medio, sed magis in *Fine;* in Patria verò Finis ejus erit vivere in bonitate, magnitudine, æternitate, potestate &c. videndo Hominem DEUM, videlicet JESUM Christum, & videndo Beatam gloriosam ejus Genitricem MARIAM cum omnibus Sanctis, & audiendo ineffabilem Laudem & Gloriam DEI & Humanitatis, quam assumpsit, nec aliquid erit ei impedimentum ratione bonitatis, Magnitudinis &c.; & ratione Finîs, in quo erit in æternum, nihil aliud appetet, nisi diligere illud, quod habebit; nam aliter non esset in Fine Gloriæ, si haberet carentiam alicujus; & conveniet, quòd hæc omnia ita sint in Glorificato Corpore, secundùm quòd patet in Magnitudine Bonitatis Finîs Causæ & effectûs; & ista Gloria non potest æstimari in præsenti vita.

7. In Via delectatur homo in pulchritudine rerum visibilium applaudendarum, & etiam in sonitu & voce melodiosis, quæ cum multa dulcedine percutiunt auditum; & quantò magis objectum visûs in colore vel nitore intenditur, vel in situ & habitu jucundâ varietate figuratur, & quantò magis euphonia intenditur vel in consonantiis varietate conformatur, tantò magis delectatio corporis augmentatur; quia sensus delectantur in multiplicatione eorum, quæ pertinent ad suam naturam; sed in Patria, cùm sensus erit in summa dispositione, & Objectum in Summa repræsentatione, anima attinget, quòd totum illud, quod erit in dispositione summæ pulchritudinis, sic sit ratione Magnitudinis Bonitatis Justitiæ &c. mirabiliter glorificantium Corpus in prædicta *Majoritate.*

8. In Patria omnis homo habebit Charitatem, Justitiam & Sapientiam, quas conveniet inter homines esse proportionatas; & ideo illa Majoritas, quam unum corpus acquisivit super aliud corpus, erit in æquali proportione respectu Charitatis, Justitiæ & Sapientiæ; & sic inter Glorificata Corpora erit *Æqualitas*, videlicet proportio debitè gradata secundùm Divinam Justitiam & Retributionem, in qua Beatum Corpus consistit glorificatum.

9. Corpus in Via est subjectum pluribus *Minoritatibus* ratione diversarum indigentiarum, quas patitur ipsum corpus; indiget enim laborare manibus, ambulare pedibus, comedere, induere, dormire ad sui sustentationem; est etiam grave, tenebrosum, immundum ratione suæ appetitivæ, retentivæ, digestivæ & expulsivæ; & etiam facit multa alia his similia ratione suarum indigentiarum, dum est in Via: sed omnes istæ Minoritates separabuntur à Glorificato Corpore ratione sufficientiæ & plenitudinis suæ Gloriæ, nec ampliùs habebit sua membra subjecta labori, sed potiùs in dispositione & habitu suæ summæ Gloriæ, conversis omnibus suis Minoritatibus in Majoritates glorificatas in magnitudine corporalis gloriæ, ad quam nos perducat Gratia & Misericordia infiniti Glorioſi. Amen.

QUÆSTIO XXXVI.

Quomodo damnatum Corpus patietur Pœnam?

1. SOlutio. Illa *Differentia*, quæ in Inferno erit inter radicalem bonitatem corporis & radicalem magnitudinem ejus, & sic de aliis radicalibus principiis, quæ constituunt Corpus, tota pervertetur in Contrarietatem, ita, quòd corporalis bonitas ratione malitiæ erit contra corporalem magnitudinem, & è converso, ita, quòd totum Corpus ratione suarum radicalium partium affligetur.

2. In Via est naturalis *Concordantia* inter Animam & Corpus hominis, ut insimul sint unum, videlicet unus homo, ita quòd omnes partes Corporis & Animæ mutuò existant concordes, in Inferno autem fiet è contrario, quia Anima odiet Corpus, & Corpus abhorrebit Animam, & omnes partes hujus omnes partes illius, & è converso, nec poterit fieri mutua separatio eorum ab invicem; unde oportebit, quòd affligatur utrumque, Corpus quidem, quia à sua Anima torquebitur in æternum, Anima verò, quia recolet & intelliget, quòd suum Corpus semper in æternum torqueatur, quod naturaliter diligit habere Gloriam, quam ipsum nunquam habebit.

3. In damnato Corpore unumquodque elementorum erit contra aliud, ita, quòd tota Concordantia, quam ignis habet cum aëre, & aër cum aqua, & aqua cum terra, & terra cum igne in corpore modò existente in Via, tota pervertetur in *Contrarietatem;* unde necessarium erit tali corpori, quòd tunc totum sit in pœna, quia quælibet pars tota elementorum affliget totam quamlibet partem eorum, & sinè corruptione corrumpet in æternum.

4. Forma Corporis in Inferno patietur pœnam agendo, & materia patiendo, ita, quòd, sicut forma in Via naturaliter appetit agere, & materia pati, in Inferno forma appetet pati, & materia agere, ut per oppositum tota operatio naturæ illius corporis pervertatur in contrarium, & ita *Principia* illius Corporis erunt in tanta contrarietate, quòd sibi ipsis & suæmet naturæ & aliud alteri incessanter contrariabuntur, ut pœna illius Corporis sit in Majoritate, & ut Justitia DEI magis possit agere in punibili subjecto; nec propter istam Contrarietatem separabuntur ipsa Principia à se ipsis, sed in æternum habebunt contrarietatem, ut ratione Magnitudinis punientis Justitiæ permaneat pœna damnati Corporis æviterna flamma infernalis ignis, in quo damnatum Corpus erit conclusum.

5. Ille ignis, quem cum aliis elementis illud Corpus continet, fortificabit suas vires ratione conjunctionis flammæ infernalis ignis & Corporis, & hæc fortificatio erit contra aquam & contra aërem & contra terram, de quibus ipsum Corpus constabit; & quia aër, terra & aqua non poterunt consumi sub igne, ut corpus habeat permanentiam, multiplicabitur pœna Corporis; & quod dictum est de igne, ita etiam erit de aqua, in qua damnatum Corpus totum erit submersum; & quia unaquæque pars Corporis consistit in alia ratione conjunctionis Corporis ex suis partibus, iste cruciatus erit summus.

6. In Inferno omnes partes Corporis alia contra aliam appetent juvamentum; & sic homo habebit appetitum comedendi & bibendi, infrigidandi, calefaciendi, quiescendi, ita, quòd pars, in quantum erit frigefacta, appetet calefieri, & humefacta desiccari, & è converso, & iste appetitus erit mutuus sinè *Fine*, videlicet in æternum, ita, quòd Finis semper erit appetibilis, & nunquam attingibilis; & iste erit summus languor Corpori appetere in æternum quiescere in Fine, & nunquam habere Finem.

7. In Via nullum corpus potest pati languores in *Majoritate;* nam, si sit calidum, adhuc potest esse magis calidum; & si sit ægrum, adhuc potest esse magis ægrum, & sic de cæteris passionibus; in Inferno autem pœna Corporis constabit de Majoritatibus caliditatis, frigiditatis, famis, sitis, ægritudinis, & sic de aliis hujusmodi, ita, quòd omnes Majoritates, quas elementa possunt habere ad cruciandum Corpus, torquebunt ipsum, & etiam Anima unita illi Corpori adjunget ipsi Corpori alios cruciatus in Majoritate sentiendi pœnas ipsius Corporis & ministrandi pœnas eidem de intellectualibus pœnis, quas ipsa Anima sentit.

8. In præsenti vita est plus caliditatis in uno loco corporis hominis, quàm in alio, sicut in corde plus, quàm in cerebro, & similiter plus frigiditatis in uno loco, quàm in alio, sicut in cerebro plus, quàm in corde, & sic de cæteris membris; sed in Inferno *æqualiter* erunt caliditas & frigiditas per omnia membra ratione flammæ ignis, quæ circumdabit totum damnatum Corpus, & ratione fluctus frigidæ aquæ, in qua totum submergetur; & ratio hujus est, ut pœna sit in Majoritate activitatis.

9. Elementa, cum quibus participamus in Via, sunt magis composita, quàm elementa, cum quibus damnati homines participabunt, quod est, ut pœna damnatorum non sit in *Minoritate*, sed potius in Majoritate; nam, quantò magis elementa componuntur, tantò magis remittuntur, & quia aliud digerit aliud eorum ad generationem, non potest tantum aliud resistere alteri; sed in Inferno ignis & unumquodque aliorum elementorum ratione suæ cruditatis & resistivitatis & resistibilitatis permanet in suo vigore ad affligendum Corpus, unde erit ipsi Corpori summa pœna, quia ipsa elementa, de quibus ipsum damnatum Corpus constabit, sapientia illam naturam elementorum, in quibus illud corpus erit convolutum, erunt incorruptibilia & permanentia; & sicut infernalia elementa non generant ratione minoritatis compositionis, in qua sunt, sic nec corrumpent damnatum Corpus, quamvis crucient illud.

QUÆSTIO XXXVII.

Utrùm Potentiæ Animæ in Patria habeant æqualem Gloriam?

1. SOlutio. Gloria Beatæ Animæ est, quòd ipsa cum suo toto recolere, intelligere & diligere attingat DEUM; unde, cùm sit *Differentia* inter bonitatem, magnitudinem &c. ipsius Animæ, & inter ejus memoriam, intellectum & voluntatem, & etiam inter ejus recolere, intelligere & velle, si igitur Beata Anima tantum attingit DEUM de una suarum Potentiarum, quantum de alia, & è converso, prædicta Differentia in ipsa Anima est in Majoritate bonitatis, magnitudinis, durationis &c., quod si non, est in ejus opposita Minoritate, & deficiunt Divina Bonitas, Magnitudo &c. Majoritati Differentiæ Animæ & Majoritati similitudinis & imaginis Summæ Distinctionis & assimilationis in æqualitate; quod est impossibile & contra Conditiones Dignitatum DEI: igitur Anima attingit DEUM æqualiter in Patria de recolere, intelligere & velle: igitur Potentiæ Beatæ Animæ habent æqualem Gloriam in Patria.

2. *Concordantia* potest esse major in Æqualitate, quàm in inæqualitate, & hoc est ratione Divinæ Potestatis, quæ magis potest concordare coæquando, quàm discoæquando, quia non discoæquando sed coæquando potest concordare sinè Minoritate; sed cùm concordare coæquando sit major actio Potestatis in effectu in Patria, quàm discoæquando, & conveniat, quòd illud sit in Patria, per quod Potestas plus potest agere in effectu, & per quod Bonitas, Magnitudo &c. habent majorem Concordantiam in ipso effectu, igitur convenit, quòd Potentiæ Animæ in Patria habeant æqualem Gloriam, ut prædicta major actio Potestatis & major Concordantia influendi Dignitatum in effectum & recipiendi effectûs non sit in *non esse*, & ejus opposita Minoritas in *esse*.

3. Si Potentiæ Animæ habent æqualem Gloriam, magis distant à *Contrarietate* ratione Æqualitatis Gloriæ, quàm ratione inæqualitatis ejus, quia in inæqualitate est Minoritas existens ens circa *non esse*, & in Æqualitate est Majoritas existens ens circa *esse;* unde sequitur, quòd Æqualitas magis contradicat ipsi *non esse*, quàm inæqualitas; & ideo, ut Divina Æqualitas possit magis removere Potentias Animæ à Minoritate & à *non esse*, removet eas ab inæqualitate, ut non contradicat Majoritati prædictæ distantiæ: quare convenit, quòd Potentiæ Animæ in Patria habeant æqualem Gloriam.

4. In quantum Divina Bonitas est *Principium* bonitati Animæ, & Divina Magnitudo magnitudini Animæ, & sic de aliis, in tantum etiam convenit, quòd Æqualitas Divinarum Personarum, quam habent in se ipsis & in Bonitate &c., sit Principium Æqualitati Animæ: unde si Æqualitas Gloriæ non esset in Potentiis Animæ, Divina Æqualitas non haberet in suo effectu subjectum, in quo ageret de Gloria cum Magnitudine Bonitatis &c., & Bonitas, Magnitudo &c. DEI essent majora Principia agendo de Gloria in effectu, quàm Divina Æqualitas; quod est impossibile: igitur Potentiæ Animæ in Patria habent æqualem Gloriam.

5. In Patria est actus cujuslibet Potentiæ Animæ in actu cujuslibet alterius Potentiæ ipsius Animæ, & actus bonitatis ipsius Animæ est in actu magnitudinis ipsius animæ, & è converso, & sic de aliis; & ratio hujus est, ut conjunctio actuum ipsius Animæ sit in Majoritate unitatis ratione Majoritatis bonitatis, magnitudinis &c.; unde, si illi actus

actus se æqualiter mensurant in receptione Gloriæ à DEO, sunt in Majoritate unionis & mensurationis & suarum extremitatum intensivè, alio eorum existente in alio; igitur æqualiter recipiunt ipsam, quod si non, Majoritas prædicti *Medii* plùs consistit in privatione, quàm in *esse*; quod est impossibile: igitur Potentiæ Animæ in Patria habent æqualem Gloriam.

6. Si Potentiæ Animæ non haberent æqualem Gloriam in Patria, conveniret, quòd illa Potentia, quæ esset in minori gloria, haberet suam Gloriam extra *Finem*, & non in Fine, quod est impossibile: quia est impossibile, quòd quiescat in parvitate Gloriæ, cùm quies sit in Magnitudine Gloriæ: igitur, cùm Gloria attingatur in Fine, & non extra Finem, est necessarium, quòd Potentiæ Animæ sint æquales in Gloria.

7. DEUS est recolibilis, intelligibilis & amabilis in majori Magnitudine, in qua Anima potest eum recolere, intelligere & diligere; nam aliter DEUS non esset tantum fruibilis, quantum Anima eo potest frui; quod est falsum: sed Anima plùs potest in Magnitudine eum recolere, intelligere & diligere in Æqualitate Gloriæ suarum Potentiarum recolendo, intelligendo & diligendo eum æqualiter, cùm per hoc sit magìs fruibilis: igitur Potentiæ Animæ in Patria habent æqualem Gloriam.

8. Illa Gloria, quæ consistit in *Æqualitate* ipsorum glorificantis, gorificabilis, glorificare & glorificati, est major, quàm illa, quæ non est in hac prædicta Æqualitate; & ideo patet, quòd Gloria, quæ est Causa, magis possit attingere gloriam, quæ est effectus, in Æqualitate effectûs, quàm in inæqualitate, & hoc ratione similitudinis, quæ potest esse major inter Causam & effectum in Æqualitate, quàm in inæqualitate: igitur Anima recipit æqualem Gloriam in suis Potentiis ratione majoris similitudinis existentis inter Æqualitatem & Æqualitatem, cujus scilicet Majoritatis Magnitudo causat prædictam Majoritatem cum Bonitate &c.

9. Sicut Anima æqualiter distat à privatione ratione æqualis existentiæ suæ bonitatis, sic etiam ratione æqualis existentiæ suæ memoriæ, intellectûs & voluntatis, cùm ipsa sit ens constitutum de suismet Potentiis; & iterum, quia habet memoriam recolitivam ratione Recolibilitatis DEI, & intellectum intellectivum ratione Intelligibilitatis DEI, & voluntatem volitivam ratione Volibilitatis DEI, distat Anima tantum à *Minoritate* & privatione ratione agendi, quantum ratione existendi, ut de toto existere & agere recolendo, intelligendo & diligendo attingat DEUM; aliter non haberet principaliter memoriam, intellectum & voluntatem ratione Recolibilitatis, Intelligibilitatis & Diligibilitatis DEI, quod est falsum: quare per consequens necessariò convenit, quòd Potentiæ Animæ in Patria habeant æqualem Gloriam.

QUÆSTIO XXXVIII.

Utrùm DEUS possit dare tantam Pœnam Dæmoni, quantam Gloriam Beato Angelo?

1. Solutio. Divina Potestas est Ens, ratione cujus Gloria potest esse Bonitas, & è converso; sed Pœna, malitia & culpa non possunt converti; & quia Potestas plùs potest ratione prædictæ conversionis, quàm ratione inconversionis, potest magìs dare Gloriam Angelo, quàm Pœnam Diabolo; aliàs non esset *Differentia* inter illud, in quo Potestas magìs potest, & illud, in quo minùs potest; quod est impossibile.

2. Divina Potestas est *Concordantia*, non autem Contrarietas; & ideo plùs potest ratione hujus, quod ipsa est, quàm ratione hujus, quod ipsa non est; ergo, cùm DEUS habeat Concordantiam cum Angelo, & Contrarietatem cum Dæmone, potest plus dare Angelo ratione Concordantiæ, quàm Dæmoni ratione Contrarietatis.

3. Divina Potestas est Gloria, non autem Pœna; sed de hoc, quod ipsa est, potest plus dare, quàm de hoc, quod ipsa non est; quod si non, Essentia Potestatis *contradiceret* Magnitudini Largitatis Liberalitatis, quod est impossibile & contra Essentiam Bonitatis: igitur DEUS non potest dare tantam Pœnam Dæmoni, quantam Gloriam Angelo.

4. Divina Potestas est *Principium*, ratione cujus Angelus existit & agit, & ratione cujus Gloria Angeli existit & agit; sed ipsa non est Principium, ratione cujus Dæmon agit malum & existit malus, quamvìs sit justum Principium puniens Dæmonem; sed magìs potest dare id, cui ipsa est Principium, quàm id, cui ipsa non est Principium: igitur DEUS non potest dare tantam Pœnam Dæmoni, quantam Gloriam Angelo.

Bonus

5. Bonus Angelus est aptus ad recipiendum bonitatem, magnitudinem, gloriam &c. à DEO, cùm essentialiter sit constitutus de gloria cum bonitate, magnitudine &c.; Diabolus verò, licèt sit essentialiter constitutus de bonitate &c., cùm tamen sit perversus in malitiam &c., non est aptus ad recipiendum gloriam à DEO, cùm suum agere sit contra Divinam Gloriam, & contra gloriam, de qua essentialiter est constitutus, sed est aptus ad recipiendum Pœnam & malum: unde, cùm *esse* magìs se habeat ad *esse*, videlicet essentialis gloria ad meritoriam gloriam, quàm *esse* ad privationem, videlicet essentialis gloria ad Pœnam culpæ, quia illa conjunguntur in Beato Angelo, ista verò disparantur in Dæmone, est manifestum, quòd DEUS magìs possit dare Gloriam Beato Angelo, quàm Pœnam Dæmoni.

6. Beatus Angelus attingit in Gloria suum *Finem*, Dæmon verò carens DEO sibi ipsi consistit in Pœna sinè fine; & licèt Potestas DEI possit Dæmoni dare Pœnam in æternum, non dat illi finem in æternum, sed potiùs privat eum fine in æternum; & quia ipsa Potestas plùs potest dando æternum Finem, quàm auferendo illum in æternum, DEUS potest plùs dare Gloriam Beato Angelo, quàm Pœnam Dæmoni: quòd autem DEUS plùs possit dando, quàm auferendo, patet in hoc, quia DEUS est Finis, non autem privatio finîs; quia, si esset privatio finîs, esset Finis & non finis; quod est contradictio.

7. Angelus ratione meriti non potest attingere Gloriam, quæ est DEUS, cùm illa Gloria sit *major*, quàm meritum, sed Dæmon potest acquirere meritum Pœnæ, cùm contradicat Æternitati DEI, & etiam Bonitati &c. ipsius Æternitatis, & è converso: igitur, cùm DEUS plùs possit mensurare gloriam, quia ultra meritum, quàm Dæmon Pœnam, quia non ultra meritum Pœnæ: igitur sequitur, quòd DEUS non possit dare tantam Pœnam Dæmoni, quantam Gloriam Angelo.

8. Bonus Angelus statim, cùm fuit creatus, habuit DEUM recolendo, intelligendo & volendo; & Dæmon, cùm fuit creatus bonus, statim fuit malus, habendo DEUM recolendo, intelligendo & odiendo; & quia diligere & odire sunt inæqualia, ipso diligere absolutè existente in Majoritate ratione existendi, quia diligere, Majoritas & *esse* concordant, & ipso odire absolutè existente in Minoritate ratione ipsius *non esse*, quia odire, Minoritas & *non esse* concordant, manifestè patet, quòd DEUS plùs possit influere Gloriam Beato Angelo, quàm Pœnam Dæmoni.

9. Omnia, quæ Bonus Angelus agit, agit ratione existentiæ, quia justum est, quòd sit illud, quod agit; Dæmon verò agit in oppositum, & ideo injustum est, quòd sit illud, quod Dæmon agit, ita, quòd respectu essendi & non existendi Bonus Angelus agit circa Majoritatem, malus verò circa *Minoritatem*; & quia Majoritas ratione ipsius *esse* magìs potest esse subjectum recipiendi, quàm Minoritas ratione ipsius *non esse*: igitur patet, quòd DEUS plùs possit dare Beato Angelo Gloriam, quàm Dæmoni Pœnam.

QUÆSTIO XXXIX.

Quomodo materialis Ignis attingat Dæmonem?

1. Solutio. Illa *Differentia*, quæ est intellectualis & sensualis inter Dæmonem & ignem, non est in Concordantia; sed potiùs in Contrarietate, cùm Dæmon sit contra DEUM, & contra ejus effectum, odiendo DEUM & ejus effectum; sed cùm ista Contrarietas Dæmonis adversùs DEUM & ejus effectum sit in Magnitudine, ut Justitia agat super Dæmonem in Magnitudine, attingit ignis Dæmonem affligendo contrariativè ratione DEI & suî, quibus totus Dæmon tantum contrariatur, quantum potest.

2. Divinæ Dignitates habent *Concordantiam* affligendo Dæmonem, & hæc Concordantia est magna ratione Magnitudinis, & bona ratione Bonitatis, & durabilis ratione Æternitatis, & potens ratione Potestatis, & justa ratione Justitiæ, & sic de aliis suo modo; quare, si ignis affligit Dæmonem per modum prædictæ Magnitudinis in Justitia, Bonitate, Æternitate &c., ille modus, quem Divinæ Dignitates habent in Concordantia suî ad puniendum Dæmonem, concordat cum Magnitudine prædictæ Concordantiæ; si verò ignis non affligit Dæmonem per modum prædictæ Magnitudinis in Justitia, Bonitate, Magnitudine &c., est prædictus modus in Minoritate; & sic Magnitudo Bonitatis &c. deficit Majoritati prædicti modi; quod est impossibile: igitur in modo, qui dictus est, affligitur Dæmon.

3. Ignis naturaliter per se non potest attingere

gere Dæmonem, cùm sit omnino disparatæ naturæ in hoc, quòd iste est intellectualis & spiritualis simpliciter, scilicet Dæmon, & ille sensualis & corporalis simpliciter, videlicet ignis, sed attingit eum in natura *modi majoritatis Contrarietatis;* quia plùs simpliciter est contra corporalem & spiritualem naturam, quòd attingat illum, quàm si non attingat illum; & ideo attingit ipsum dæmonem, ut contrarietas importet Majoritatem pœnæ Dæmoni, supplente Divinâ Potestate illum modum, quem potest super utramque, scilicet naturam ignis & Dæmonis.

4. Dæmon attingit objectivè ignem recolendo, intelligendo & odiendo ignem & omnes ejus conditiones, ita quòd Dæmon lædit se ipsum modo objectivo ignîs; & Divina Justitia est *Principium* punitivum ût forma, Diabolus verò est Principium punibile ût materia; unde Justitia movet ignem ût formam contra Dæmonem, & Dæmon resistit illi ût materia disparata à forma ignîs; & quia Divina Justitia plùs potest agere de igne in Dæmone congregativè, quàm Dæmon resistere disgregativè, potest ignis ût forma plùs agendo lædere Dæmonem, quàm Dæmon resistere eidem ût materia; & sic ignis hoc modo attingendo affligit Dæmonem, adjuvante ad illum affligendum illâ læsione, quam Dæmon facit sibi ipsi objectando, ût dictum est.

5. Dæmon „ut exspiret terribilem vocem, „& ut habeat calefactum corpus, induit cor„pus aëris & ignîs ad *sentiendum* vocem ra„tione aëris, & ardorem ratione ignîs„; unde per hoc *Medium* ignîs in Inferno affliget corpora damnatorum hominum, cùm erunt in Inferno, quia per istud Medium corporis, quod Dæmon potest assumere, affligetur corpus elementatum sensatum attactum ab illo corpore, quod Dæmon assumpsit.

6. Dæmon ratione *Finîs* assumit corpus sapiens naturam Finîs, quia aliter non assumeret corpus; igitur per modum & Finem corporis attingit ignis Dæmonem, quia Dæmon ratione istius Finîs, quod est ardere & ardendo affligere ratione ignîs, sumit corpus, & sic, ut sentiat Finem, sentit sibi afflictionem ignîs in supradicto corpore; & sicut Finis est ens, in quo bonus Angelus delectando quiescit, sic est ens, in quo malignus Angelus cruciatus laborat, sive ipse Finis sit intellectualis, sive sensualis.

7. *Majoritas* attinctionis ignîs est imago, in qua humanus intellectus speculatur Magnitudinem Divinæ Potestatis & Justitiæ; unde, si ignis attingit dæmonem non ratione potestatis ipsius ignîs tantùm, imò potiùs ratione Potestatis Divinæ Justitiæ, plùs potest speculari Magnitudo Potestatis Divinæ Justitiæ, quàm si ignis non potest affligere Dæmonem: quare oportet, quòd ignis attingat illum affligendo.

8. Divina Bonitas in tantum malificat Dæmonem, in quantum Justitia punit illum; & Magnitudo in tantum etiam parvificat illum magnificans pœnam & malitiam ejus, & sic similiter de aliis Dignitatibus DEI; & ratio hujus est, ut ipsæ Dignitates puniendo & affligendo Dæmonem habeant æquales actus; & quia Magnitudo magnificat afflictionem Dæmonis, & Bonitas malificat ei pœnam, & sic de aliis Dignitatibus, si ignis affligat Dæmonem: igitur ratione majoris actionis *Æqualitatis* Divinarum Dignitatum in Dæmonem ignis affligit eum.

9. Ut Pœna Dæmonis distet à *Minoritate*, ignis affligit dæmonem, ut affligendo ipsum ejus pœna sit major; nam, quantò major est illius pœna, tantò magis distat à Minoritate; unde ratione majoris distantiæ Majoritatis pœnæ à Minoritate potest ignis attingere Dæmonem. Per prædicta igitur patet, quomodo materialis ignis Dæmonem attingat.

QUÆSTIO XL.

Utrùm Corpora Beatorum habebunt majorem Gloriam, quàm damnatæ Animæ Pœnam?

1. SOlutio. *Differentia*, quæ est inter Christum & Corpora Beatorum, consistit in Gloria, & Differentia, quæ est inter Christum & Animas damnatorum, consistit ipsis damnatis Animabus in Pœna, DEO puniente illas; & quia Differentia est melior, major, durabilior, potentior &c. in Gloria, quàm in Pœna: igitur Gloria Beatorum Corporum est major, quàm Pœna damnatarum Animarum, ut Majoritas magis concordet cum Bonitate, Magnitudine &c. Gloriæ, quàm cum malitia &c. Pœnæ.

2. Gloria, quæ est inter Christum & Beata Corpora, est in *Concordantia*, & Gloria Christi & pœna damnatarum Animarum est in Contrarietate; & quia Concordantia concordat cum Gloria & Majoritate, & Contrarietas cum pœna & Minoritate, igitur Corpora Beatorum habent majorem Gloriam, quàm damnatæ Animæ Pœnam.

3. Corpus Christi est objectum sensuum Beatorum, ut ab eo recipiant Gloriam videndo, audiendo &c. & etiam naturaliter similando; & ita beati sensus ratione sui summi Objecti distant à *Contrarietate* elementorum; & quia illa distantia est major, quæ potest esse, in summa distantia sensûs à sua Contrarietate ratione Summi sensualis Objecti est major Gloria Beatorum Corporum, quàm Pœna damnatarum Animarum, quia major est prædicta distantia Beatorum Corporum à Contrarietate & Pœna, cùm sit ratione Concordantiæ Corporis Christi & Corporum Beatorum, quàm sit distantia damnatarum Animarum à Pœna, cùm sit ratione Contrarietatis Christi, & ipsarum damnatarum Animarum.

4. *Principium* sensualis Gloriæ Beatorum est videre & audire &c. Christum, & hoc formale Principium est informans Gloriam Beatorum Corporum; sed è contrario ipsum Corpus Christi est Principium Pœnæ damnatarum Animarum ratione carentiæ objecti, quam oculi damnatorum habent, ad quod objectum visivitas oculorum damnatorum finaliter fuit creata; unde recipiunt difformitatem Pœnæ videndo & audiendo &c.; & quia Gloria plùs se extendit ratione formalium principiorum Gloriæ, quàm Pœna ratione difformalium principiorum Pœnæ: igitur Corpora Beatorum habent majorem Gloriam, quàm damnatæ Animæ Pœnam.

5. Corpus Christi est *Medium*, ratione cujus est illa major conjunctio, quam DEUS & ejus effectus ad invicem possunt habere bonificando, magnificando &c. effectum; & è contrario Pœna damnatarum Animarum est major disparatio & disjunctio, quam DEUS & ejus effectus adinvicem possunt habere; sed quia conjunctio ratione Unionis Deitatis & Humanitatis in Christo se habet ad plus in Gloria, quàm disjunctio ipsius effectûs ab ipso DEO ratione culpæ ipsius effectûs in Pœna; igitur Corpora Beatorum habent majorem Gloriam, quàm damnatæ Animæ Pœnam.

6. Corpora Beatorum sunt in *Fine*, quare sunt creata, & sic quiescunt in Fine; sed Animæ damnatorum sunt extra Finem, ad quem sunt creatæ; & quia *esse* Finîs potest continere plus Gloriæ, quàm *non esse* Finîs possit continere Pœnæ, igitur manifestè patet, quòd Corpora Beatorum habebunt majorem Gloriam, quàm Animæ damnatorum Pœnam.

7. Quoniam Gloria Beatorum est in majori magnitudine, quam Beati possunt habere, & quamvis Pœna damnatorum sit major, quam ipsi damnati possunt habere, adhuc tamen *Majoritas* Gloriæ Beatorum sive corporaliter sive spiritualiter est major, quàm Majoritas Pœnæ damnatorum; & ratio hujus est, quia bona Majoritas plùs concordat cum magnitudine, duratione &c., quàm mala Majoritas: igitur Corpora Beatorum habent majorem Gloriam, quàm damnatæ Animæ Pœnam.

8. *Æqualitas* Bonitatis, Magnitudinis, Durationis &c. habet majorem Concordantiam cum Majoritate, quàm Æqualitas malitiæ, parvitatis, privationis &c. cum Minoritate; sed cùm in Gloria Beatorum sit Æqualitas Bonitatis, Magnitudinis, Durationis &c., & in Pœna damnatorum Æqualitas malitiæ, parvitatis, privationis &c.: igitur Corpora Beatorum habent majorem Gloriam, quàm damnatæ Animæ Pœnam.

9. Beati cum Majoritate bonitatis, magnitudinis &c. acquisiverunt Gloriam, damnati verò cum *Minoritate* bonitatis &c. incurrerunt Pœnam; & quia acquisitio Gloriæ major est in Gloria ratione Majoritatis bonitatis &c., quàm acquisitio Pœnæ in Pœna ratione Minoritatis bonitatis &c.; igitur est manifestum, quòd Corpora Beatorum possint habere majorem Gloriam, quàm Animæ damnatorum Pœnam.

QUÆSTIO XLI.

Utrùm Alia Vita sit in æternum?

1. SOlutio. Est *Differentia* inter Vitam DEI & vitam ejus effectûs; quæ Differentia, si sit æterna, est major in Bonitate, Magnitudine &c., &, si non est æterna, est minor; sed cùm Magnitudo Bonitatis &c. Æternitatis habeat majorem Concordantiam cum Majoritate Bonitatis Differentiæ Summæ Causæ & effectûs, quàm cum Minoritate, convenit, quòd Alia Vita sit in æternum, quam exspectamus; quod si non: Magnitudo Bonitatis &c. Æternitatis habet

majorem Concordantiam cum Minoritate Differentiæ Summæ Causæ & effectûs, quod est impossibile: igitur Alia Vita est in æternum.

2. Cùm majus bonum sit existendo & agendo, quàm existendo tantùm in æternum, bonum est, quòd in æternum sit *Concordantia* inter existere & agere Summæ Causæ; & ideo convenit, quòd Alia Vita sit in æternum, ut DEUS existendo & agendo in æternum concordet cum suo effectu, repræsentante DEO in æternum suo effectui Concordantiam, quam habet in se ipso, & recipiente ipso effectu ab illa Concordantia Beatitudinem recolendo, intelligendo & diligendo illam Concordantiam; si autem non est Alia Vita, non est in æternum prædictum existere & agere Causæ & effectûs; & sic est melius existere tantùm Causæ in æternum, quàm existere & agere, quod est falsum: igitur Alia Vita est in æternum.

3. Cùm Bonitas & Æternitas nullam *Contrarietatem* possint inter se sustinere, est impossibile, quòd sit Contrarietas inter illas; & ideo necessariò convenit, quòd sit Alia Vita in æternum; nam, si non est: Bonitas contrariatur Æternitati ratione effectûs, & è converso; quia malum est in æternum, si æterna Bonitas non remuneraret æterno Bono diligentem æternum Bonum, & æterno cruciatu odientem æternum Bonum; quod malum est impossibile inter Divinam Bonitatem & Æternitatem: igitur Alia Vita est in æternum.

4. Vita Beatorum est principiata ratione Bonitatis, cùm sit bona, & ratione Magnitudinis, cùm sit magna, nam magnum bonum est intelligere & diligere DEUM: igitur, cùm sit principiata ratione Magnitudinis Bonitatis, convenit, quòd sit principiata ratione Magnitudinis Æternitatis; quare convenit, quòd sit in æternum; quod si non, est principiata ratione parvitatis Bonitatis & Æternitatis, & Magnitudo deficit Principio suæ Bonitatis & Æternitatis in effectum & *Principio* ipsius effectûs, qui in confusione formæ & materiæ esset sinè fine; igitur Alia Vita consistit in æternum, ut prædicta inconvenientia non sequantur.

5. Est impossibile, quòd Principium sinè *Medio* attingat Finem; unde, si Alia Vita non est in æternum, deficit Medium in æternum ad attingendum Finem in æterna Bonitate, Magnitudine &c., & sufficit ad attingendum Finem extra æternam Bonitatem &c., & ita, si alia Vita non est in æternum, Medium non est aptum, quòd sit inter Principium & Finem cum Majoritate Bonitatis &c. Principii & Finîs, sed potiùs cum privatione bonitatis principii & finîs, quod est impossibile: igitur Alia Vita est in æternum.

6. DEUS est bonus, magnus &c. existens Summus *Finis;* unde patet, quòd DEUS non produxerit aliquid sinè aliquo fine, cùm ipse sit Summus Finis summè bonus &c.; & ideo necessariò convenit, quòd produxerit Aliam Vitam in æternum; quod si non: nullum finem produxit extra se tantum in magnitudine bonitatis, quantum in magnitudine malitiæ, nec tantum in *esse* ratione Æternitatis, quantum in privatione ratione temporis, & sic de aliis, quod per se patet, & sic est aptus, quòd agat sinè fine in suo effectu, & per consequens sinè bonitate &c., quod est impossibile: igitur Alia Vita est in æternum.

7. DEUS non agit sinè Fine, ut non agat sinè Magnitudine Bonitatis &c.; unde, si Alia Vita non est in æternum, ista vita, in qua sumus, est, ut ipse sit in æternum Finis; & sic ratione Finîs DEUS agit in æternum cum Minoritate ipsius Finîs in Bonitate, Magnitudine &c., & necessariò fruitur *Majoritate* Finîs Bonitatis &c. Vitæ in æternum; & sic agit & non agit in suo effectu cum Majoritate Bonitatis &c. Finîs; quod est impossibile & contradictio: igitur Alia Vita est in æternum.

8. Si Alia Vita non est in æternum, Divina Sapientia tamen sciret, quòd esset bonum, quòd ipsa esset, cùm magnum bonum sit ratione Majoritatis Finîs existere & agere Summæ Causæ & effectûs in æternum; quare necessariò convenit, quòd Alia Vita sit in æternum, postquam Divina Sapientia ita scit; cùm inter scire, posse & velle & cæteros actus Dignitatum sit *Æqualitas*, sicut etiam inter ipsas Dignitates DEI, ût suprà probatum est; nam, si Alia Vita non esset in æternum, sciret quidem Sapientia, quòd bonum esset, quòd ipsa esset, ût dictum est, & Potestas bene posset facere, quòd ipsa esset, sed Voluntas nollet, quòd ipsa esset, & sic esset inæqualitas & contrarietas inter Divinos Actus, quod est impossibile: igitur convenit, quòd Voluntas ipsam velit cum scire Sapientiæ & cum posse Potestatis & aliis actibus, cùm sit bonum, ût dictum est, igitur est; quod si non, ipsi actus non sunt infiniti,

finiti, sed potiùs limitati extrà; quod est impossibile: igitur est necessariò Alia Vita in æternum.

9. Divina Veritas non permittit, quòd *Minoritas* Finîs convertatur cum sua Majoritate sibi contradictoria; unde increata Veritas sic influxit creatam veritatem sibi similem, quòd sit impossibilis conversio contradictoriorum; & inde surgit veritas, quòd sit Alia Vita in æternum, & hoc patet per se, scilicet, si alia Vita est, est Majoritas Finîs inter Summam Causam & effectum, quia sic ipse DEUS, cùm sit plenus Fine intra se, sic extra se producit majorem Finem, quem potest, ut in plenitudine Finîs distet à privatione & Minoritate Finîs; & si prædicta Vita non est, est Minoritas Finîs inter Summam Causam & suum effectum, quod est impossibile, aut convenit, quòd Minoritas Finîs sit Majoritas sibi contradictoria, quod est contradictio: quare necessariò convenit, quòd sit Alia Vita in æternum. Et sic finitur ista Quæstio cum aliis antedictis Quæstionibus.

Modò volumus procedere ad alias consequentes Quæstiones, & sicut solvimus antecedentes Quæstiones *per novem Paragraphos vel Rationes*, sic & istæ consequentes Quæstiones possent solvi: veruntamen, quia ipsæ sunt multæ, & evitamus prolixitatem, ût meliùs possumus, volumus, quòd solutio cujuslibet earum sit contenta in *quatuor Rationibus* vel *Paragraphis* tantùm.

INCIPIUNT QUÆSTIONES De Angelis.

QUÆSTIO XLII.

Utrùm sint Angeli?

1. SOlutio. Divina Simplicitas in creando meliùs produxit suum simile, si sunt Angeli, quàm si non sunt; quia, si non sunt, minùs assimilavit suum effectum sibi ipsi; sed Simplicitas, Sapientia & Voluntas DEI per modum Similitudinis in Majoritate actualiter concordant cum suo effectu, si Angeli sunt, nam essentia, quam intelligimus angelicam, est in majori simplicitate, quàm cæteræ creatæ essentiæ, quæ essentia, si non est, prædictæ Dignitates DEI habent majorem Concordantiam cum effectu in potentia, quàm in actu, quod est inconveniens DEO: ergo patet, quòd Angeli sint, ut Magnitudo Bonitatis &c. non deficiat Divinæ Voluntati, Sapientiæ & Simplicitati in suo effectu; quod deficere est impossibile.

2. DEUS est purè recolibilis, intelligibilis & amabilis à creatura, non autem sensibilis, & ideo Potestas vehementiùs potest influere magnitudinem bonitatis nobilitatis &c. in intellectualem creaturam, quàm in sensualem; igitur, si Angeli non sunt, consistit in privatione illud, in quo Divina Potestas est magìs potens extrinsecè in Bonitate, Nobilitate &c., & est in *esse* id, in quo minùs, & sic Justitia deficit Perfectioni Potestatis in Bonitate, Nobilitate &c. in tali extrinseco opere, quod est impossibile: igitur sunt Angeli.

3. Quoniam DEUS Pater immediatè generat DEUM Filium, & cum Filio producit DEUM Sanctum Spiritum, Divina Voluntas voluit creare separatas substantias, quæ immediatè, id est, sinè sensualitate haberent cognitionem de ipso Intrinseco Opere DEI, cùm sit purè intelligibile; sed si Angeli non sunt, nullum ens creatum ita simpliciter & immediatè potest cognoscere DEUM, & per consequens deficit Pater & Filius & Sanctus Spiritus in assimilando creativè id, quod ipsis est magìs simile; sed est impossibile, quòd in DEO sit defectus: igitur sunt Angeli.

4. Quoniam DEUS est Summus Finis, creatura se habet ad Finem; & quantò magìs creatura se habet ad Finem, tantò majorem Finem consequitur; igitur, si Angeli sunt, cùm sint simpliciores, quàm cæteræ creaturæ, possunt ipsi vehementiùs se habere per modum Concordantiæ ad Finem, quàm cæteræ creaturæ; & per consequens potest esse major Concordantia inter Finem & id, quod se habet ad Finem; si autem Angeli

non sunt, illud Medium, per quod Finis & id, quod se habet ad Finem, habent majorem Concordantiam, est in privatione, ita, quòd DEUS non potest esse Finis creaturis per modum Majoritatis, sed per modum Minoritatis, & hoc modo Potestas ejus deficit Majoritati Finîs, & Majoritati illius effectûs, qui posset tendere ad majorem Finem, sed isto modo privatio bonitatis &c. attingeret Divinam Potestatem; quod est impossibile.

QUÆSTIO XLIII.
Utrùm sint Dæmones?

1. SOlutio. Quantò plus Differentiæ & Contrarietatis est inter bonitatem & malitiam, magnitudinem & parvitatem, & sic de aliis; tantò plùs proportionatur intellectus ad cognoscendum bonitatem &c., & voluntas ad diligendum ipsas, scilicet bonitatem &c., & ad odiendum malitiam &c.; unde, si dæmones sunt, ita tamen, quòd DEUS non sit causa malitiæ & defectûs illorum, boni Angeli possunt plùs cognoscere & diligere DEUM, & plùs odire malitiam & defectum: sed, quia boni Angeli sunt, ut DEUS cognoscatur & diligatur in Majoritate Bonitatis &c., necessariò convenit, quòd Dæmones sint, aliter Magnitudo deficeret Majoritati primæ Intentionis privando secundam, quod est impossibile.

2. Si Dæmones sunt, boni Angeli possunt habere majorem notitiam Gratiæ suæ Creationis & suæ Conservationis in Gratia, quam DEUS confirmavit illis, quod de se patet; si autem Dæmones non sunt, boni Angeli non habent tantam notitiam ipsius Gratiæ nec suæ Gloriæ: sed, quia malum est, ut sit bonum, non autem è converso, nec tamen bonum est causa vel occasio mali; ergo, si maximum malum non esset, scilicet culpa & pœna Dæmonum, Divina Justitia esset defectiva Majoritati Gratiæ & Gloriæ Angelorum; quod est impossibile: ergo Dæmones sunt.

3. Supposito, quòd Dæmones sint, potest homo plùs resistere malo, & diligere bonum, repugnando tentationibus Dæmonum, & per consequens vehementiùs consequi virtutes, & fortiùs repugnare vitiis: ergo, si Dæmones non sunt, hominibus est diminutum præmium in eorum privatione, & per consequens Magnitudo DEI deficit magnitudini bonitatis virtutis & charitatis hominum; quod est impossibile: ergo sunt Dæmones.

4. Si Dæmones non sunt, necromantia non est, quia in invocatione malignorum spirituum nullus esset, qui necromanticis obediret, nec illa experimenta, quæ fiunt necromanticâ arte, essent manifesta sensibus: ergo, quia necromantia est, sunt Dæmones.

QUÆSTIO XLIV.
Quomodo Angeli sint considerabiles?

1. SOlutio. Dictum est suprà, quomodo DEUS sit considerabilis, & secundùm similitudinem considerabilitatis, quam declaravimus de DEO, dicimus Angelos considerabiles, sed convenit, quòd hoc tali modo sit, ut causa cognoscatur per effectum reflectendo, & ideo reflectendo effectus, scilicet Angeli, sic sunt considerandi, ut esse illorum intelligatur nobilius & melius, quàm cætera creata *esse*, cùm propter similitudinem DEI sint DEO propinquiores, quàm cæteræ creaturæ.

2. Sicut DEUS Pater de se & in se similem suum Filium & Sanctum Spiritum producit in excellentiori Bonitate, Magnitudine &c., in qua possit producere, ita convenit, quòd DEUS extra se, id est, in essentia & natura alia à DEO producat, quantum potest, ordinatâ Potestate suum simile in magnitudine bonitatis, durationis &c., ut Magnitudo Bonitatis &c. non deficiat DEO in suo simili, quod est impossibile: igitur est considerandum, quòd Ens angelicum sit quid constitutum & aggregatum de similitudinibus DEI, scilicet de bonitate, magnitudine, duratione &c., ita, quòd eorum esse sit in majoritate bonitatis &c.; nam, nisi sic esset, Magnitudo increatæ Bonitatis &c. deficeret magnitudini creatæ bonitatis &c. in creatione majoris assimilâtionis, quod est impossibile: igitur Angeli sunt considerabiles in majoritate bonitatis &c.

3. Quia omnes Dignitates DEI sunt in tribus Personalibus Proprietatibus, videlicet in Patre & Filio & Sancto Spiritu, sic simili modo omnes similitudines Angeli, de quibus ipse est constitutus, reflectuntur in tres proprietates, videlicet in recolentiam, intelligentiam & volentiam, ita scilicet, quòd recolentia est creata bonitas, magnitudo, duratio &c., ita, quòd ipsa recolentia recolendo DEUM sit bona & agens de bono, sit magna & agens de magno &c.; & quod sequitur de recolentia, id idem suo modo sequitur de intelligentia & volentia; & quia convenit, quòd DEUS, scilicet Prima & Summa Causa sibi assimilet suum effectum in tantum, in quantum ipse effectus potest recipere similitudinem illius: ideo hoc modo declaratur modus essendi Angelorum.

4. Bonitas &c. DEI Patris producit de sua Essentia cum Libertate & Ordinatione bonum, scilicet Filium & Sanctum Spiritum, ita, quòd ipsa Libertas infinitè & æternaliter sit bona, & in bono magna & in magno &c., ut Magnitudo Bonitatis &c. non deficiat Libertati; simili modo declaratur, quòd bonitas &c. Angeli, quæ est essentia ipsius Angeli, habeat in se habituatum agere cum libertate & ordinatione bonum magnum &c., ita, quòd boni Angeli constituti in modo simili DEO semper consequantur similitudinem DEI, maligni Angeli autem pervertunt se in contrarium, qui, licèt per modum essentiæ sint facti similes DEO, tamen per modum operationis suæ essentiæ omnino contrariantur DEO.

QUÆSTIO XLV.
Quare sunt Angeli?

1. SOlutio. DEI Bonitas &c. est excellentissimè recolibilis, intelligibilis & amabilis, quia quælibet Dignitas DEI est immensa & æterna in Bonitate &c.; & ideo effectus ipsarum Dignitatum, scilicet ens recolitivum, intellectivum & volitivum est excellenter magnificabile, ut excellenter, id est, sinè medio possit recolere & diligere Bonitatem &c. DEI; & propter hoc convenit, quòd sint Angeli, quorum esse & entitas est talis, quòd quilibet eorum de tota & in tota sua entitate & natura possit excellentiùs intelligere Entitatem & Naturam DEI, quàm cæteræ creaturæ.

2. Quia Sol est clarus & fulgidus, producitur ex ejus claritate clara dies; similiter, quia DEUS est bonus, magnus &c., ideo à DEO sunt creati Angeli boni, magni, durantes &c., ut DEI Bonitas &c. produceret bonum magnum &c.; & sicut Sol in se lucidus extra se influit suam luciditatem, dum illuminat aërem, ita & multò meliùs, quia DEUS in se & de se est bonus & magnus &c., influit suam Bonitatem & Magnitudinem &c. volendo, quòd Angeli sint boni magni &c.; & sicut Sol plùs potest illuminare aërem, quàm terram, cùm aër sit illi magis proportionabilis, ita DEUS plùs potest in Angelos influere suam similitudinem, quàm in alias creaturas, cùm Angeli sint magis proportionabiles DEO in natura; & propter hoc DEUS creavit Angelos, ut vehementiùs & simpliciùs infunderet suam similitudinem in illos, quàm in cæteras creaturas.

3. Ad significandum, quòd DEUS agat de bono & magno &c. in se ipso, sunt Angeli, ut agant de bono magno &c. in se ipsis; & sicut Existentia Divinæ Bonitatis creativè produxit existentiam Angeli, ut Angelus existeret, ita Operatio Bonitatis DEI produxit operationem bonitatis Angeli, ut Angelus bonificaret; & sic patet, quòd Angelus sit, ut ipse Angelus recolendo, intelligendo & diligendo se, agat de bonitate &c. in se ipso, in cujus recolere sit bonificare, magnificare &c., in quantum est bonum, magnum &c. recolere recolibile, & sic de aliis.

4. Ad significandum, quòd DEUS agat de bono in creaturis, sunt Angeli, ut simili modo agant de bono in nobis hominibus adjuvantes nos facere bonum magnum &c., & evitare malum & cætera adversa, protegentes nos à perversitate & malitia Diaboli; & ita Angeli in nobis sunt bonificantes, magnificantes &c.

QUÆSTIO XLVI.
Quomodo benigni Angeli fruantur DEO?

1. SOlutio. Angelus est Ens aggregatum de similitudinibus DEI, id est, de bonitate, magnitudine &c.; igitur Angelus ût bonus fruitur Divinâ Bonitate, ût magnus Divinâ Magnitudine, & sic de aliis, & ita quælibet dignitas Angeli fruitur Dignitate DEI sibi simili & toto DEO, & convenit, quòd hoc ita sit, aliter Magnitudo Largitatis deficeret Magnitudini Gloriæ & Perfectionis DEI in effectu; quod est impossibile: ergo Angeli fruuntur DEO & Dignitatibus ejus cum suis dignitatibus similibus illis.

2. Angelus cum sua bonitate &c. immediatè fruitur DEO, ût dictum est, mediatè autem

autem fruitur illo, id est, mediantibus similitudinibus, quas habet à DEO, & hoc isto modo: scilicet, quia bonitas Angeli habet Concordantiam cum magnitudine, duratione &c. ipsius Angeli, fruitur Divinâ Magnitudine, Æternitate &c., & hoc patet in Magnitudine Concordantiæ, quam habent Divinæ Dignitates influendo in Angelum Concordantiam suarum similitudinum.

3. Angelus intelligit in Divina Essentia immensam Generationem & immensam Processionem, & in quantum intelligit in DEO intrinsecam Operationem, tantum etiam diligit illam; & quantum est suum intelligere & diligere & etiam recolere, tantum est suum bonum agere, suum magnum agere, & sic de aliis, in intelligendo, recolendo & diligendo, sic, quòd tota memoria est recolens, totus intellectus est intelligens, tota voluntas diligens Paternitatem, Filiationem & Spirationem DEI: unde, cùm hoc ita sit, quis igitur potest æstimare, quanta sit illa fruitio & gloria, quam Beati Angeli habent à DEO.

4. Quoniam Angelus, in quantum bonus &c., fruitur DEO bono &c., etiam fruitur ipso, in quantum attingit divinum effectum, videlicet creaturas, ita, quòd Angelus intelligens & diligens, quòd totæ similitudines suî ipsius & totæ similitudines creaturæ sint DEI, attingat, quòd totus divinus effectus, scilicet ipse & cætera creata sint ad Laudem & Gloriam DEI.

QUÆSTIO XLVII.

Quomodo Dæmones odiant DEUM?

1. SOlutio. Divinæ similitudines sunt in maligno Angelo, in quantum ens illius creatum est bonum, magnum, durans &c., & illæ similitudines fuerunt creatæ in Minoritate respectu Dignitatum Creantis, ad cujus similitudinem Dæmon, in quantum bonus, est factus; & quia Diabolus ex immensis Dignitatibus DEI, & ex similitudinibus illis, de quibus Diabolus est ens aggregatum, diligit fieri Æqualitatem, est ipsa voluntas Diaboli odiens substantialiter, cùm totus Dæmon sit conversus in malum.

2. Voluntas Dæmonis existens una pars unita cum cæteris partibus, scilicet bonitate &c., de quibus substantia Dæmonis est unita, pervertit totam istam bonitatem &c. per modum injustæ & inordinatæ operationis in malitiam, & ita voluntas est causa, quare bonitas agendo est mala, & magnitudo magna in malitia voluntatis &c., & duratio in corruptione finîs voluntatis &c., & potestas potest & intellectus intelligit malum, & virtus pervertitur in vitium, veritas in falsitatem, justitia in injuriam, gloria in pœnam &c.

3. In quantum intellectus Dæmonis est simplex, simpliciter attingit Divinam Bonitatem &c., nam in hoc est valde similis DEO; sed quia voluntas Dæmonis est perversa & deviata ab illo Fine, propter quem est creata, ideo pervertit intellectum in contrarium finem ipsius Finis, ita, quòd intellectus intelligit in malitia voluntatis &c. & è converso, ita, quòd voluntas destruit intellectum, & è converso, & quælibet pars Dæmonis simili modo alteram, sicut in elementatis subditis corruptioni una pars corrumpit alteram.

4. Quia Dæmon secundùm omnes suas partes odiendo DEUM est perversus in malitiam, ideo pervertitur ad malum odiendo omnes creatas similitudines DEI, ita, quòd odit nos, & quidquid in nobis est creatum ad similitudinem DEI, & omne bonum, quod facimus pro DEO & ad honorem DEI: unde, cùm hoc ita sit, quis potest æstimare illud odium, quod Dæmon habet in suum Creatorem, & pœnam, quam Dæmon pro illo odio patitur.

QUÆSTIO XLVIII.

Quomodo Angelus intelligat & diligat Angelum?

1. SOlutio. Quoniam DEUS est intelligibilis & amabilis, creavit Angelum, ut ipse intelligeret & diligeret DEUM; & ita Angelus consequitur suum Finem in intelligendo & diligendo DEUM; ex quo maximo Fine influuntur Virtus, Bonitas, Veritas, Magnitudo, Potestas, Perfectio &c., per quas Angelus intelligit & diligit Angelum.

2. Angelus, ût prædictum est, est factus ad similitudinem sui Creatoris, unde naturaliter quilibet illorum intelligit & diligit alterum; nam, in quantum DEUS est bonus &c., est quilibet benignus Angelus bonus &c., quia est similis DEO; & ita secundùm illas similitudines, quas habent in DEO, intelligunt & diligunt se ad invicem, aliàs similitudines DEI & Angelorum deficerent in Magnitudine Bonitatis &c., quod est impossibile: ergo Angelus hoc modo intelligit & diligit Angelum.

3. Quoniam quilibet Angeli per se sunt intellectivi & intelligibiles, volitivi & volibiles, sequitur, quòd Angelorum alter alterum possit intelligere & diligere, ut bonitas, potestas, virtus &c. in gloria, justitia & perfectione non deficiant magnitudini intellectivi & volitivi, sed perficiant ambo, ita, quòd quilibet Angelorum de suo proprio intellectivo & volitivo in suo proprio intelligibili & volibili naturaliter attingat alterum Angelum, in quantum est intelligibilis & volibilis; aliter non esset Concordantia inter intelligibile & volibile proprium & remotum, & una partium Angeli contrariaretur alteri, & Angelus non esset creatus ad similitudinem DEI; quod est impossibile.

4. Una bonitatum Angelorum &c. est speculum alterius, ita, quòd quilibet Angelus in suâmet bonitate &c. intelligit & diligit bonitatem alterius Angeli, vel quæ est in altero Angelo; & ita naturaliter & per se & mediante bonitate &c. unus intellectus intelligit alterum intellectum, & una voluntas diligit alteram voluntatem; & etiam sicut visus potentiæ visivæ per modum videndi in illa extrema parte aëris, quæ cum oculis participat, attingit alias partes continuas aëris usque ad objectum visibile, ita intellectus & voluntas Angeli similiter per modum intelligendi & diligendi in bonitate, magnitudine &c. attingunt adeò, quòd una bonitas &c. Angeli sit intellecta & dilecta ab altera bonitate; & sic isto modo manifestè patet modus intelligendi & diligendi Angelorum.

QUÆSTIO XLIX.

Quomodo moveantur Angeli?

1. SOlutio. Angelus movet se secundùm id, quod est, id est secundùm illas similitudines, de quibus est unitus; igitur Angelus movet se bonificando, magnificando &c. suum recolere, intelligere & velle secundùm ordinem & virtutem, quam habet recolendo, intelligendo & diligendo DEUM; & talis motus est intellectualis & virtualis, & non localis secundùm ipsum nec sensualis; & hoc est ad significandum, quòd DEUS habeat in se Intrinsecam Operationem generativè & processivè sinè omni locali motu.

2. Angelus est ita in loco, quòd non ubique, cùm intellectualiter & virtualiter sit quantus; & sic est possibile, quòd Angelus attingat unumquodque corpus unitum de pluribus corporalibus partibus, ita, quòd Angelus est in loco, & non ubique; Angelus verò movendo se de loco in locum attingit corpus sinè motu locali, temporali & quanto, id est, sinè velocitate & tarditate, ita, quòd non transit per medium secundùm naturam loci & corporalis medii, sed secundùm suam voluntatem, bonitatem, potestatem &c., aliter Angelus esset corporeus, nec in movendo se per Medium attingeret suum Finem, donec veniret ad terminum; hoc autem est impossibile & contra illam significationem, quam motus Angeli debet dare de DEO; nam DEUS creando locum attingit ubique locum, tempus, quantitatem &c., ita, quòd in se non habeat locum, motum &c.

3. Convenit, quòd Angelus ita se moveat de loco in locum, quòd *post* & *antè* non sint in ipsius motu, ne ipse motus sit divisibilis; nam, si esset divisibilis, conveniret, quòd in illo motu esset tempus, quantitas &c., & per consequens, quòd Angelus esset corporeus, quod est impossibile: sed humanus intellectus sequens imaginationem non potest ista intelligere; nam imaginativa secundùm distinctionem loci, id est, medii de loco ad locum imaginatur; igitur, si humanus intellectus velit intelligere Angelicum motum, denudet se ab imaginatione, & intelligat Angelicum motum respectu entitatis, proprietatis & naturæ Angeli, non autem respectu naturæ loci, nec temporis, nec quantitatis, nec cæterorum, quæ sunt de natura & entitate corporeitatis.

4. Sicut in Sacramento Altaris Corpus Christi superativè attingit locum, tempus, quantitatem & motum, ita Angelus movendo se superativè attingit tempus, locum, medium &c.; nam, secundùm quòd vult & intelligit, movet se de loco in locum: unde, sicut est inimaginabile, quòd Corpus Christi sit in ipso Sacramento, cùm non possit attingi per imaginationem, sed solùm per intellectum mediantibus Divinis Dignitatibus, ita est inimaginabile, quòd Angelus moveatur, est tamen intelligibile mediante angelicâ naturâ.

QUÆSTIO L.

Quomodo Angelus intelligat Inferiora?

1. SOlutio. Intellectus Angeli intelligens Divinam Bonitatem, Magnitudinem &c., intelligit similitudinem bonitatum, magnitudinum, durationum &c. in creaturis, id est, in hominibus, brutis, plantis & metallis; & secundùm quòd Angelus intelligit istas similitudines in DEO, diligit eas in Justitia DEI.

2. Angelus intelligit in Bonitate, Magnitudine &c. DEI inferiorem bonitatem, magnitudinem &c.; & secundùm quòd quælibet istarum inferiorum proprietatum est intelligenda in una Similitudine DEI, similiter & alia, ut Angelus intelligat, quòd sit Unitas Divinæ Essentiæ in suis Dignitatibus; etiam istæ inferiores proprietates ita sunt intelligendæ, quòd quælibet illarum in Voluntate DEI ab Angelo est diligenda, prout secundùm Divinam Voluntatem patet mediante Bonitate, Magnitudine &c.

3. Angelus naturaliter in suámet bonitate &c. intelligit similitudinem suæmet bonitatis &c., id est, inferiorem bonitatem &c.; nam sicut homo videt suam similitudinem in speculo, vel anima in suo verbo similitudines DEI, ita intellectus Angeli intelligit alias similitudines in suis similitudinibus, & voluntas ipsius diligit eas, prout secundùm justitiam, bonitatem &c. Angeli possunt intrare in voluntatem ipsius.

4. Sicut oculus mediante colorato videt, sic Angelus mediante assimilato intelligit; & sicut in obliquo speculo repræsentatur falsa similitudo, sic Angelus, quando suæ similitudines sunt obliquæ, id est, contra finem, quare sunt, odit eas, scilicet inferiores, quæ sunt contra finem, & diligit illas, quæ prosequuntur suum finem, assimilans se tunc homini, qui videt suam faciem in recto speculo.

QUÆSTIO LI.

Quomodo Angeli moveant Inferiora?

1. SOlutio. Sicut in sensualibus una similitudo movet aliam, id est, pulchritudo delectabile, ita bonitas Angeli movet inferiorem bonitatem sibi similem, & sic de aliis; „hic motus autem est *per virtutem „similationis*„.

2. Præterea Angelus per modum imperationis movet inferiora, sicut voluntas Domini imperativè movet voluntatem servi; hic autem motus Angelorum ad inferiora est secundùm dominium, quod habent super ipsa inferiora, quia imperativè movent illa, & unâ inferiori similitudine motâ moventur cæteræ, sicut voluntas servi mota à voluntate Domini movet totum corpus.

3. Sicut intellectus de pluribus similitudinibus generat verbum, ut habeat objectum, sic Angelus aggregat & repræsentat plures similitudines intellectui, ut eas attingat & agat intelligendo, & sic de memoria & voluntate, ut se convertant ad objectum bonum, magnum, verum &c., ita, quòd anima recolendo & intelligendo per virtutes moveat corpus ad agendum bonum contra vitia; dæmones autem se habent ad oppositum, salvo semper libero arbitrio humano.

4. Bonitas &c. Angeli attingit bonitatem &c. corporis, & induit illam; & ita Angelus artificialiter indutus corpore tactivè movet aliud corpus eodem modo, sicut alia forma tactiva motiva & sensitiva movet aliam tactivam motivam & sensitivam; & ita Angelus tangendo & transmutando de loco in locum, & de operatione in operationem, sensualiter movet inferiora apparens res sensualis, salvo tamen libero arbitrio in hominibus, ut possint acquirere meritum virtutum.

INCI-

INCIPIUNT
QUÆSTIONES
De Anima.

QUÆSTIO LII.

Utrùm intellectiva Anima sit?

1. SOlutio. Quoniam DEUS est recolibilis, intelligibilis & amabilis, ideo est Anima in homine, ut homo multùm recolat, intelligat & diligat DEUM; & si Anima non esset in homine, DEUS non esset intelligibilis, recolibilis & amabilis ab homine, homo autem sinè anima esset multùm recolens, intelligens & volens, quod est impossibile: ergo intellectiva Anima est, ut DEUS sit Finis ipsorum recolere, intelligere & velle illius.

2. Si illa Anima, quam nos rationalem & immortalem investigamus, non est, non est Alia Vita, & ita DEUS non est recolibilis, nec intelligibilis nec amabilis ab homine, nisi in hac vita tantùm; & hoc modo DEUS non est multùm recolibilis, intelligibilis & amabilis in Bonitate, Magnitudine &c., quia Magnitudo Divinæ Bonitatis &c. deficit magnitudini bonitatis &c. sui effectûs; quod est impossibile: ergo intellectiva Anima est.

3. Manifestum est, quòd recolere, intelligere & velle non sint de essentia nec de natura corporis, cùm constringant naturam & appetitum corporis per virtutes resistendo vitiis; ergo recolere, intelligere & amare sunt aliquid, quod non est de essentia & natura corporis; subjectum autem istorum est Anima habens memoriam recolentem, intellectum intelligentem, & voluntatem amantem.

4. Manifestum est, quòd in homine sint plures qualitates, ût caliditas, frigiditas &c., bonitas, magnitudo &c., & etiam in homine sit intelligere, recolere & velle habentia bonitatem, magnitudinem &c.; & hæ qualitates, scilicet bonitas &c. scilicet ipsorum intelligere, recolere & velle sunt nobiliores, quàm qualitates corporis, ût per se patet: ergo ex his manifestatur, quòd Anima sit in homine existens subjectum qualitatum ipsorum recolere, intelligere & velle; aliàs qualitates, quæ sunt cum Majoritate, cùm sint magis similes DEO, essent sinè proprio subjecto, minores autem & minùs similes DEO haberent proprium subjectum, quod est corpus; & hoc est inconveniens; ergo intellectiva Anima est.

QUÆSTIO LIII.

Quomodo Anima sit considerabilis?

1. SOlutio. Anima quoad modum essendi & modum agendi est considerabilis in majori magnitudine, per quam sit magis similis DEO, ita tamen, quòd nullum inconveniens sequatur contra Divinam Bonitatem, Magnitudinem &c.; igitur ens ipsius Animæ est considerabile, quòd sit aliquid constitutum ex Similitudinibus DEI, scilicet de Bonitate &c., ut in suo effectu Causa clariùs & meliùs eluceścat; nam aliter Causa deficeret suo effectui in Magnitudine Bonitatis &c.; quod est impossibile: ergo Anima est considerabilis in majori magnitudine similitudinum DEI.

2. Bonitas, magnitudo &c. constituentes Animam, constituunt tres res proprias & distinctas, scilicet intelligentiam, recolentiam & volentiam, & ex his tribus est Anima constituta, & in qualibet illarum sunt bonitas, magnitudo &c., ita quòd intelligentia, in quantum est bona, est suámet bonitas, in quantum est magna, est suámet magnitudo, & sic de aliis; hoc idem est de recolentia & volentia; veruntamen Anima non habet suam bonitatem &c. à se, nec propter se, sed à solo DEO, & propter DEUM; est enim bona, ut recolendo, intelligendo & diligendo habeat DEUM pro objecto; hoc autem convenit, ut Anima in sua propria bonitate &c. DEO serviat; quæ, si non esset ipsa suámet bonitas &c., non posset tantum recolere, intelligere & amare DEUM, & Magnitudo DEI deficeret magnitudini Animæ, & per conse-

quens suis similitudinibus, quod est impossibile.

3. Anima est existens, in quantum bona, magna &c., & in quantum recolitiva, intellectiva & volitiva; & in hoc *esse* Animæ sunt habituati secundi actus, ita, quòd Anima sit subjectum, in quantum est substantia unita de recolentia & cæteris, & prædicamenta ipsius sint in recolendo, intelligendo & volendo bonificare, magnificare &c., ita, quòd recolere bonum, magnum &c., intelligere bonum, magnum &c., & diligere bonum, magnum &c. sint creaturæ & accidentia, quæ sunt in potentia, ut Anima illa reducat in actum recolendo, intelligendo & diligendo, sic, quòd habeat DEUM & præmium per virtutes.

4. Bonitas, magnitudo &c., ût dictum est, constituunt Animam, & hæc constitutio est naturalis & essentialis; sed illa constitutio, quam bonitas bonificando, & magnitudo magnificando & cæteræ faciunt constituentes recolere, intelligere & velle mediante recolentiâ, intelligentiâ & volentiâ, & è converso, quam recolentia, intelligentia & volentia &c. faciunt mediante bonitate &c. recolendo, intelligendo & volendo, est accidentalis; hæc accidentalis constitutio autem vel operatio fit per Libertatem Animæ, id est, mediante libertate bonitatis &c. recolentiæ, intelligentiæ & volentiæ, quæ simul sunt una substantia Animæ, quæ potest diligere vel odire, oblivisci vel recolere, intelligere vel ignorare, prout significatur *in Figura Animæ.*

QUÆSTIO LIV.

Quomodo Anima generet Verbum?

1. SOlutio. Anima alio modo generat intellectuale verbum, alio modo sensuale; intellectuale quidem verbum generat, quando attrahit intellectuales phantasias, scilicet bonitatem & cæteras, de quibus generat verbum, quo mediante attingit intellectuale objectum, sicut aut DEUM aut Angelum aut Animam aut memoriam &c., aut etiam bonitatem DEI vel Angeli vel Animæ, & sic de aliis; sed quando de sensibilibus attrahit phantasias, quæ sunt similitudines rerum sensibilium, tunc Anima generat sensuale verbum attingens sensuales res sinè sensu.

2. In Anima sunt una bonitas, una magnitudo, una duratio &c. ita, quòd ipsa bonitas, & sic de aliis, quælibet individua in se distinguat in memoriam, in intellectum & in voluntatem: unde, quando Anima vult attingere aliquod objectum, sive sit spirituale, sive corporale, tunc, si sit spirituale, attrahit de bonitate (& sic de aliis) spiritualem similitudinem, reducens eam individuatam in memoriam, intellectum & voluntatem, & ita generat spirituale verbum de illis similitudinibus, de quibus recolere, intelligere & velle sunt aggregata; hoc ipsum etiam verbum est constitutum de recolere, intelligere & velle vel nolle, quæ sunt essentia ipsius verbi.

3. Quando Anima generat corporale verbum, quod est resultatum de corporalibus similitudinibus, tunc ipsum dicitur corporale Verbum, quia est constitutum de corporalibus similitudinibus, & ex parte similiter de spiritualibus rebus, quia de recolere, intelligere & velle vel nolle; igitur hoc verbum sic compositum de corporalibus & spiritualibus similitudinibus generatur à tribus potentiis Animæ unà cum imaginatione; materia autem sunt supradictæ similitudines.

4. Nisi Anima generaret verbum, non posset attingere præterita & futura, & hoc patet per se; & ideo generat ipsum verbum, ut attingat id, quod est in absentia sensuum; quia illud, quod non potest immediatè attingere propter objectum, tamen attingit illud mediante verbo; hoc verbum autem producitur de potentia in actum, dum creatæ similitudines rerum, quæ sunt in potentia essendi materia verbi, reducuntur per phantasias in actus potentiarum Animæ, & ipsi actus, scilicet recolere, intelligere & velle sunt in potentia essendi realiter & accidentaliter forma verbi.

QUÆSTIO LV.

Quomodo Anima intelligat DEUM?

1. SOlutio. Dum Anima est in Via, ratiocinatur de DEO per unum modum, quando autem est in Patria, per alium videt illum; etiam, quando est in Via, intelligit eum, prout suprà dictum est in illa Quæstione, in qua quæritur: *Quomodo Anima sit considerabilis?* dum enim Anima est in Via, intelligit DEUM mediante verbo concepto & aggregato in reali ratione de similitudinibus DEI, ita, quòd non potest immediatè attingere DEUM, sed attingit ejus similitudines, ût suprà dictum est; nam, si ipsum attingeret sinè medio, ipsa non existens in Fine consequeretur suum Finem in Via; quod est manifestè impossibile.

2. Dum Beata Anima est in Patria, intelligendo, recolendo & diligendo, ita immediatè attingit DEUM, quòd non per aliquam speciem vel medium; si enim attingeret eum per medium, attingeret eum in medio, non in Fine; & per consequens nec in Via nec in Patria esset Finis, quod est inconveniens dicere: ergo attingit ipsum sinè medio, id est, sinè aliqua specie media vel similitudine; & ita intellectus simpliciter & immediatè in ratione suæ bonitatis intelligit Divinam Bonitatem; & in ratione suæ magnitudinis Divinam Magnitudinem, & sic de aliis, ut Divina Magnitudo in Bonitate &c. non deficiat bonitati &c. Animæ.

3. Intellectus Animæ immediatè attingit Divinam Essentiam & *esse* illius, Divinas Dignitates & Actus illarum, Divinas Personas & Generationem & Spirationem, quæ in illis est, tamen auxiliante Gratiâ DEI in tantum, quantum potest recipi in totum intellectum, in totam memoriam & in totam voluntatem & in illorum totam bonitatem &c.; nam, nisi Anima ita attingeret DEUM, ejus intellectus, memoria & voluntas non essent repleti, nec etiam bonitas &c. ipsarum potentiarum, quod est valde inconveniens; nam esset inconveniens dicere, quòd Finis in Patria sit in vacuitate & in imperfectione; præterea, si totaliter attingeret DEUM in Infinitate, Anima & sua bonitas esset infinita, & similiter suus intellectus, memoria & voluntas essent infiniti, quia totaliter comprehenderet DEUM, & per consequens Anima esset DEUS, quod est impossibile.

4. Intellectus Animæ & etiam memoria & voluntas attingit DEUM de sua propria bonitate &c. sinè accidentali intelligere, recolere & diligere, ne sit accidens inter DEUM & animam, hoc est, inter substantiam & substantiam; nam, sic prædictum attingere DEUM esset in minoritate fruitionis & bonitatis ipsius Animæ, nec Anima consequeretur suum Finem, cùm non haberet substantialiter sinè medio DEUM sibi fixum, nec DEUS esset intellectus ab ipsa in majoritate, intelligeretur enim mediantibus accidentibus; sic igitur Magnitudo Bonitatis &c. DEI deficeret bonitati, magnitudini &c. Animæ, quod est impossibile: ergo restat, quòd intellectus attingat DEUM sinè aliquo accidentali intelligere, & intelligat ipsum cum substantiali intelligere, quia totus intellectus est intelligens, DEUS autem est Intelligibilis, & intelligere est actus intellectûs convertentis se totum in substantialem operationem, materia verò est substantialis bonitas, magnitudo &c. ipsius intellectûs, de quibus ipse intellectus est aggregatus, ita, quòd tota bonitas ipsius intellectûs adeò bonificet suum intelligere, & tota sua magnitudo adeò magnificet ipsum (& sic de aliis) quòd intellectus sit idem, quod suum intelligere, & è converso, quia de suâmet substantiali bonitate, de suâmet substantiali magnitudine, & sic de aliis, est generatum ipsum intelligere formaliter & materialiter, & hoc multò meliùs, quàm ignis & cætera elementa mediante agente naturali de suâmet substantiali essentia producant generare & generatum, essentiare & essentiatum, & substantiare & substantiatum.

QUÆSTIO LVI.

Utrùm sit Differentia inter Essentiam Animæ & suum Esse?

1. SOlutio. *Esse* Animæ est ens aggregatum de similitudinibus DEI, ût jam dictum est, & essentia intelligentiæ est bonitas, magnitudo &c. Animæ, quæ constituunt intelligentiam bonam, magnam &c., & ita intelligentia est quid aggregatum & unitum de pluribus simplicibus partibus; hæ partes autem sunt una eadem essentia ipsius intelligentiæ; & hoc similiter sequitur de recolentia & volentia; & per consequens recolentia, intelligentia & volentia sunt una essentia Animæ, quæ est *esse*, habens in se diversimodè bonitatem &c. secundùm diversitatem recolentiæ, intelligentiæ & volentiæ; unde ex hoc patet manifesta differentia inter essentiam Animæ & suum *esse*.

2. Bonitas, magnitudo &c. Animæ se habent ad finem, *esse* autem Animæ est ipse finis, videlicet quid constitutum de bonitate &c. cæteris; & quia est differentia inter finem & id, quod se habet ad ipsum finem, ideo est differentia inter essentiam & *esse* Animæ, id enim,

enim, quod se habet ad finem, est *esse* essentiæ, & ipse finis est *esse* Animæ; quia nisi sic esset, plures res non haberent se ad finem in Anima, & in Anima deficeret magnitudo bonitatis simplicitati perfectionis &c.,quod est impossibile: ergo est differentia inter essentiam Animæ & suum *esse*.

3. Inter bonitatem intellectûs, & bonitatem voluntatis, & bonitatem memoriæ in genere videlicet in radice est nulla differentia, nisi in quantum bonitas per alium modum est in intellectu, & per alium in voluntate, & per alium in memoria; ita simili modo inter essentiam Animæ & suum *esse* non est differentia in radice nec in genere, sed in quantum essentia constituit *esse* Animæ, ita, quòd plura se habeant ad *esse* ipsius constituti; & quia inter partem & partem ipsius *esse* est differentia sui, sicut inter bonitatem & magnitudinem &c., in quantum respectivè alia non est alia, ideo est differentia inter essentiam & *esse* Animæ.

4. Quoniam *esse* Animæ diversimodè est constitutum, ût dictum est, potest diversimodè agere, scilicet bonificare, magnificare &c. recolendo, intelligendo & volendo; hoc autem non posset, nisi, quia in ipsa Anima est differentia, ût per prædicta patet; hæc differentia autem non potest esse in illa, nisi sit distinctio inter *esse* & essentiam illius.

QUÆSTIO LVII.

Ad quem finem Anima est creata?

1. SOlutio. Fines, ad quos Anima est creata, sunt multi, sed super illos est unus Finis tantùm, id est, quòd Anima sit, quia DEUS in se, & in hoc, quod de se ipso in se ipsum agit, est recolibilis, intelligibilis & amabilis; Anima etiam est creata, ut recolendo, intelligendo & diligendo DEUM bonificet, magnificet &c. suum recolere, intelligere & diligere; cùm enim DEUS sit summè bonus, est bonum, quòd Anima ipsum recolat, intelligat & diligat; & quia est magnus, convenit, quòd Anima habeat magnum recolere, intelligere & diligere ad DEUM; & sic de aliis.

2. Sub illo fine, qui nunc dictus est, sequitur alius finis, scilicet, quòd Anima sit, ut recolat, intelligat & diligat DEUM in illa Operatione, quam DEUS habet extra se in Majoritate, scilicet in assumendo Carnem, ita, quòd omnis humana Anima est, ut recolat,intelligat & diligat JESUM Christum; & hic finis est, quia DEUS Humanitatem Christi in se assumptam diligit præ cæteris creaturis, cùm super omnes creaturas nobilitaverit & exaltaverit illam, ût suprà dictum est.

3. Sub isto Fine Incarnationis DEI est alius finis, quare Anima est, scilicet ut sit homo, in quo participent omnes creaturæ, in quantum Rationes DEI de valde distincta bonitate, magnitudine &c. agunt in unum; & sub isto fine etiam est Anima, ut det vitam corpori,& moveat & regat ipsum, quia est impossibile, quòd humanum corpus sinè Anima possit habere actum.

4. Præterea Anima est, ut ipsa habens bonitatem &c.agat de bono &c. in se & in alio, & ut à creatura conjuncta sensualitati cognoscantur multa bona, quæ DEUS creavit, quæ sinè Anima non possent imaginari. Et si quis bene voluerit inquirere, etiam sunt multi fines sub istis prædictis finibus, quare Anima habet *esse*.

QUÆSTIO LVIII.

Quomodo Anima sit Similitudo DEI?

1. SOlutio. Debemus affirmare majorem Similitudinem, quam inter DEUM & Animam possumus considerare, ita tamen, quòd inde nullum inconveniens sequatur in Dignitatibus DEI, quod est, quia quantò similior effectus est suæ Causæ, tantò magìs manifestabilis est Causa, & magìs diligibilis per effectum; unde debemus affirmare, quòd Anima sit immortalis & per se existens, & quòd ipsius *esse* sit constitutum de divinis similitudinibus, scilicet de bonitate Magnitudine &c., & quòd bonitas, magnitudo &c. Animæ in Anima constituant memoriam, intellectum & voluntatem, ad significandum, quòd Bonitas, Magnitudo &c. DEI sint in DEO una Paternitas, una Filiatio & una Spiratio, & quòd memoria, intellectus & voluntas essentialiter sint una rationalis Anima resultans de ipsis tribus,sicut tres Divinæ Personales Proprietates essentialiter sunt una Deitas, scilicet unus DEUS.

2. Divinæ Dignitates non cessant agere, id est, producere, spirare & frui, ità, quòd Pater, qui est Bonitas &c., immensè & æternaliter producat Filium, & spiret Sanctum Spiritum; & Filius, qui est Bonitas &c., immensè & æternaliter spiret Sanctum Spiritum, & Sanctus Spiritus, qui est Bonitas &c., incessanter & immensè fruatur ipsis, scilicet Patre & Filio; simili modo Anima est creata & proportionata, ut in Patria de tota sua bonitate incessanter recolens, intelligens & diligens DEUM incessanter fruatur ipso; & sicut Bonitas Patris bonificat magnificare Magnitudinis, & è converso, in generando Filium & spirando Sanctum Spiritum, simili modo Anima, in quantum bona, debet bonificare actum suæ magnitudinis, & è converso, recolendo, intelligendo & diligendo DEUM, ita, quòd recolere, intelligere & diligere ipsius sint bonificata, magnificata &c.

3. Sicut Deitas Filii assumpsit Humanam Naturam,ût suprà probatum est, ita DEUS, quia voluit, quòd rationalis Anima ipsi sit similis, fecit, quòd ipsa assumeret sensualem naturam, ut ipsa & corpus fierent unus homo, ad significandum, quòd Christus sit unum Suppositum unitum ex duabus Naturis, scilicet Deitatis & Humanitatis, in cujus significationem DEUS voluit, quòd homo sit unum suppositum unitum ex duabus naturis, scilicet spiritualitatis & corporalitatis.

4. DEUS dat *esse* creaturæ, Anima verò dat esse corpori tamen sub influentia DEI; etiam DEUS producit non de se, sed de nihilo extra se, sic Anima, secundùm quòd potest dici, non de se, id est, extra suam essentiam recolendo &c. creaturas, producit & generat recolere &c.; & sicut DEUS Pater generat Divinum Verbum, quod est Filius, similiter Anima recolendo &c. Species generat verbum; & sicut DEUS Pater generat Divinum Verbum de suâmet Bonitate &c., simili modo Anima generat verbum de pluribus phantasticis rebus: unde per has & per multas alias similitudines declaratur modus, per quem Anima est similis suo Creatori.

QUÆSTIO LIX.

Quomodo Anima agat in se & extra se?

1. SOlutio. Primò & principaliter debemus dicere, cùm DEUS sit recolibilis, intelligibilis & amabilis, quòd Anima extra se agat inDEUM objectivè,cùm Anima sit creata,ut recolat,intelligat & diligat DEUM; & sic Anima, in quantum est recolitiva, intellectiva & volitiva, agit de se tota extra se, videlicet in DEUM, qui est ejus propriissimus Respectus & ultimus Finis recolibilis,intelligibilis & amabilis; & hoc modo dicimus, quòd beata Anima in Patria agat extra se ipsâ.

2. Iterum Anima agit in se ipsa in hoc, quòd recolitivum in suo proprio & naturali recolibili recolat se & suum proprium & naturale recolibile, in quo recolibili est intellectivum & volitivum, & sicut recolitivum se habet ad suum naturale recolibile, & per consequens ad intelligibile & volibile, sicut jam dictum est, sic intellectivum se habet ad suum proprium & naturale intelligibile, & volitivum ad suum proprium & naturale volibile, ita, quòd recolitivum, dum agit supra suum proprium recolibile, recolat se & suum recolibile, & ipsum intellectivum & intelligibile, & volitivum & volibile, & è converso similiter sequitur de intellectivo & volitivo suo modo. Etiam Anima agit in se bonificando suum magnificare, & sic de aliis; & agit similiter magnificante ipsâ memoriâ suum recolere &c., & sic de aliis; & ipsum recolere &c. quandoque est accidentale, quandoque substantiale: est accidentale, quando recolit cætera præter DEUM; dum verò recolit DEUM, est ipsum recolere substantiale, cùm DEUS sit ultimus Finis Animæ; unde beata Anima in Patria recolit DEUM substantialiter, cætera verò per accidens.

3. Præterea Anima agit in se producens de potentia ad actum hoc tale recolere, intelligere & diligere & Virtutes, scilicet Fidem, Spem &c.,vel vitia, scilicet gulam &c., ita tamen, quòd ex parte inclinationis ipsius Animæ reducit illa in se de potentia ad actum; & præter ista agit Anima alio modo, scilicet affirmando, negando, volendo,odiendo, recolendo, oblivìscendo, & sic de similibus istis.

4. Rationalis Anima in se & extra se de vegetativa, sensitiva, imaginativa & motiva agit in corpore suam virtutem influens in ipsas potentias, ut ipsæ potentiæ in ipso *esse* Animæ habeant actum; & mediante intrinsecâ operatione, cum qua anima agit in se de potentiis, agit etiam extra se, dans eis perfectionem & vitam; igitur Anima movet vegetativam ad vegetandum, sensitivam ad sen-

sentiendum, & imaginativam ad imaginandum, & ex hoc, quod Anima de sua virtute transmittit in suas potentias ipsi Animæ conjunctas & unitas, attrahit ad se sensibilia, quæ per sensum sunt intelligibilia &c. ipsi Animæ; & sic Anima judicat de colore, de sapore, de calore & sic de aliis, & etiam habet cognitionem de operationibus alterius Animæ in corpore mediantibus sensibus, quod patet in hoc, quia homines ad invicem alii cognoscunt alios in recolere, intelligere & velle, & homo cognoscit hominem virtuosum vel injuriosum.

QUÆSTIO LX.

Utrùm Potentiæ Animæ sint de Essentia ipsius Animâ?

1. SOlutio. Quia DEUS in magnitudine bonitatis &c. Animæ est multùm recolibilis, intelligibilis & amabilis, convenit, quòd recolitivum, intellectivum & volitivum &c. Animæ sint de Essentia ipsius Animæ; aliter DEUS non esset multùm recolibilis, intelligibilis & amabilis, & per consequens Magnitudo Divinæ Bonitatis &c. esset defectiva magnitudini bonitatis &c. Animæ; quod est inconveniens in DEO: ergo Potentiæ Animæ sunt de Essentia Animæ.

2. Essentia Animæ est substantiale ens; igitur, si Potentiæ Animæ non sunt de Essentia ipsius Animæ, essent accidentia, & ita DEUS ab Anima non intelligeretur nec diligeretur nec etiam recoleretur substantialiter, sed accidentaliter, & per consequens Substantia sive Essentia DEI magis concordaret cum suo effectu in accidentibus, quàm in substantia, & haberet etiam ipsa Anima majorem gloriam in suis potentiis, quàm in se ipsa; & ipsa etiam consequeretur majorem gloriam accidentaliter, quàm substantialiter, quod est inconveniens: ergo Potentiæ Animæ sunt de Essentia Animæ.

3. Probatum est superiùs, quòd DEUS substantialiter influat suas similitudines in Animam, ut illa influentia sit in majori magnitudine & similitudine, quæ possit esse inter DEUM & creaturas: unde patet, quòd Potentiæ Animæ sint de Essentia ipsius Animæ, ut non sint accidentia, sed potiùs divinæ similitudines, scilicet bonitas, magnitudo &c. sint in ipsa Anima res substantiales, ut ipsæ potentiæ nobiliùs fruantur DEO, & meliùs utantur suis virtutibus & proprietatibus, acquirentes majores virtutes & præmia in ipsa Anima constituta de divinis similitudinibus.

4. Si Potentiæ Animæ non sunt de Essentia ipsius Animæ, ipsa Anima non recolit nec intelligit nec diligit de suâmet bonitate, magnitudine, potestate, sapientia &c., id est, de bonitate, magnitudine &c., de quibus ipsa Anima substantialiter est constituta, nec est per operationem excellentior, quàm ignis, sed in eodem gradu similis, qui calefacit de caliditate non suæ substantialis entitatis & essentiæ, quod calefacere non est ita magnum, sicut ignire ipsius ignis, sic etiam simili modo sequeretur in Anima, nam, si illius Potentiæ non essent de Essentia ipsius Animæ, Anima esset major in bonitate &c. per modum essendi, quàm agendi, quod est falsum; nam sic illius finis non esset in recolere, intelligere & diligere, dum recolit, intelligit & diligit DEUM, nec per consequens bonitas, magnitudo &c. Animæ consequeretur suum finem, sed potiùs Anima haberet suum finem in se ipsa, non autem in DEO, quod est impossibile: ergo Potentiæ Animæ sunt de Essentia ipsius Animæ, ut in Patria attingant DEUM, ita, quòd sit eis objectum fixum & immediatum, toto recolitivo se convertente in recolere, & intellectivo in intelligere, & volitivo in velle sic, quòd Anima propter magnam propinquitatem, quam habet fruendo DEO, illa tota habeat DEUM, sicut lux ignis, & multò meliùs, quæ immediatè attingit lucem Solis, & ita tota Anima convertit se totam ad recolendum, intelligendum & diligendum DEUM, & tota remanet imbuta ab illo.

QUÆSTIO LXI.

Utrùm Accidentia Animæ sint de Essentia Potentiarum Animæ?

1. SOlutio. Jam probatum est, quòd potentiæ Animæ sint de Essentia ipsius Animæ; & quia accidentia Potentiarum, scilicet recolere, intelligere & velle sunt corruptibilia, & in numero transmutabilia, ita, quòd unum recolere &c. non est aliud, & quia accidentia de potentia reducuntur ad actum, est manifestum, quòd Accidentia Potentiarum non sint de earum entitate, nam aliter ipsa essent corruptibiles potentiæ, & non semper actu; hoc idem similiter sequeretur de Potentiis; quod est impossibile: ergo Accidentia Animæ non sunt de Essentia Potentiarum Animæ.

2. Alia bonitas, magnitudo, duratio &c. est illa, quæ est in Recolentia, Intelligentia & Volentia, & alia est illa, quæ est in recolere, intelligere & velle; & hoc modo est Differentia inter Essentiam Potentiarum & illarum Accidentia; nam illa bonitas, magnitudo &c., quæ sunt in Recolentia, Intelligentia & Volentia, constituunt Recolentiam, Intelligentiam & Volentiam; illa bonitas verò, magnitudo &c., quæ sunt in recolere, intelligere & velle, sunt formæ accidentales creatæ in Recolentia, Intelligentia & Volentia, ut ipsæ tres possint agere, scilicet recolere, intelligere & velle bonum, magnum &c., & illud bonum, magnum &c., producere ad actum: ergo Accidentia Animæ non sunt de Essentia Potentiarum Animæ.

3. Si recolere esset de Essentia Recolentiæ, & sic de aliis, bonitas ipsius recolere esset de Essentia bonitatis ipsius Recolentiæ; & ita recolere semper esset bonum & virtuosum, nunquam autem vitiosum, quia non esset Liberum Arbitrium, & per consequens Actus Divinæ Justitiæ nihil haberet in Anima, quod est impossibile: igitur recolere non est de Essentia Potentiæ, sed est alia creatura accidentalis ipsi Recolentiæ; & ideo potest Recolentia suum recolere in bono vel in malo de potentia producere ad actum, & conservatur *esse* liberi arbitrii.

4. In Anima sunt passiones, id est, gaudium, tristitia &c.; in Anima etiam sunt habitus, id est, Fides, Spes &c., & Anima patitur ignorantiam & cætera vitia; ergo Anima est subjecta pluribus accidentibus: unde est manifestum, quòd Accidentia Potentiarum non sint de Essentia illarum, quia sequeretur, quòd prædicta accidentia essent naturaliter in Anima, ita, quòd Anima existens idem cum suis Potentiis haberet in se naturaliter supradicta accidentia, quod est impossibile & inconveniens: ergo Accidentia Animæ non sunt de Essentia Potentiarum Animæ.

QUÆSTIO LXII.

Utrùm alia Potentiarum Animæ habeat aliam?

1. SOlutio. DEUS creavit rationalem Animam ad suam similitudinem; in DEO autem alia Dignitas habet aliam, sicut Bonitas DEI Patris habet Bonitatem DEI Filii; etiam alia Persona in Divinis habet aliam, sicut Bonitas ipsius Patris habet Bonitatem ipsius Filii; unde est manifestum propter majorem similitudinem DEI, quòd alia Potentiarum Animæ habeat aliam fruendo DEO; & hoc etiam est ita, ut ipsa fruitio sit in magna bonitate &c., ita, quòd, si memoria recolendo DEUM habeat intellectum & voluntatem objectivè & in objectando DEUM ad ipsum recolere, possit plùs recolere DEUM, quàm si non haberet illas: ergo alia Potentiarum Animæ habet aliam,

2. In Anima est una bonitas &c. absolutè, & illa bonitas est distincta, ita, quòd alia est ût magnitudo, alia ût duratio, & sic de aliis; etiam bonitas alia est in memoria, alia in intellectu, alia in voluntate; igitur cùm istæ sint unum, & alia sit in alia, ût prædictum est: ergo est manifestum, quòd alia bonitas habeat aliam bonitatem in Anima, & magnitudinem, ut sit magna, & ipsa magnitudo bona; nam bonitas memoriæ habet bonitatem intellectûs & voluntatis, in quantum bonum est, quòd ipsa sit intelligibilis & volibilis, & hoc idem similiter sequitur de aliis duabus Potentiis: ergo, sicut prædictum est, memoria habet intellectum & voluntatem, & è converso.

3. Si memoria recolat virtutem, & ad intelligendum & diligendum illam inducat intellectum & voluntatem, tunc memoria habet suum recolere perfectum; sed talis perfectio, cùm sit necessaria, non posset haberi, nisi Potentiarum alia haberet aliam: ergo alia Potentiarum Animæ habet aliam.

4. Dum Anima generans verbum concipit objectum intellectu attrahente phantasias, & memoriâ conservante illas, & voluntate diligente vel odiente illas, est necessariũ, quòd recolere habeat intelligere & velle ad suum finem, & è converso; nam aliter esset impossibile, quòd ipsum verbum generaretur & produceretur ab anima: ergo est manifestum in actu agendi Potentiarum, quòd per modum existendi alia illarum habeat aliam; nam, nisi ita esset, non essent in agere Potentiarum, quæ jam dicta sunt, quod est impossibile: ergo alia Potentiarum Animæ habet aliam.

QUÆSTIO LXIII.

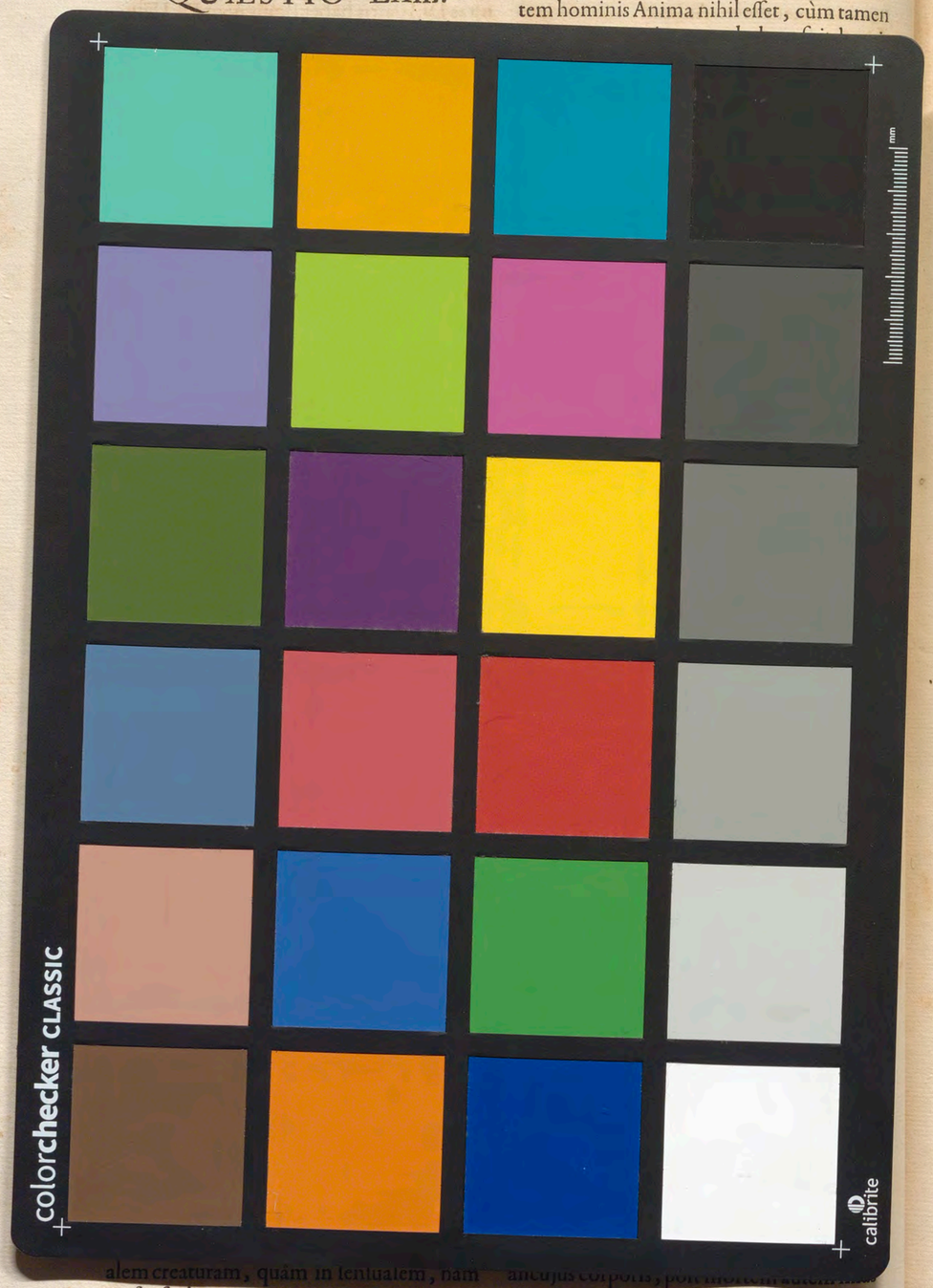

ma sit durabilis sinè finè; nam, si post mortem hominis Anima nihil esset, cùm tamen

alem creaturam, quàm in sensualem, nam in sensuali creatura non potest recipi tantum similitudinum DEI, quantum in intellectuali: igitur patet, quòd rationalis Ani-

ancujus corporis, post mortem autem Anima esset forma alterius in instanti ex parte Intellectûs, successivè autem ex parte corporis; nam corpus successivè producitur ad *esse*;

se; & sic Intellectus & corpus hominis non possent convenire in tempore; cùm sit summa distantia inter instans & successionem: ergo Intellectus non est omnibus hominibus idem numero.

3. Si est unus intellectus numero, sicut ipse est unus intellectus, in quantum intellectivus, ita est unus, in quantum intelligibilis, cùm intellectus, ut sit activa & passiva potentia, sit aggregatus de intellectivo & intelligibili; & ita esset unum intellectivum numero & unum intelligibile numero, & per consequens nullus homo naturaliter haberet proprium intellectivum & proprium intelligibile; & ex hoc sequeretur, quòd homo intelligens se ipsum intelligeret alterum, & quilibet homo intelligeret omnes homines & se ipsum in suo & eorum intelligibili, quod est manifestè impossibile: ergo Intellectus non est omnibus hominibus idem numero.

4. Iterum, si est unus Intellectus, bonitas, magnitudo, duratio, potestas, virtus, veritas &c. mei intellectûs & tui sunt idem, ita, quòd ego intelligens intelligo cum bonitate &c. mei & tui intellectûs, & per consequens, si bonitas tui intellectûs intelligendo deficit, & ignoras me, ego etiam ignoro te & quidquid ignoras; quod est impossibile: ergo Intellectus non est omnibus hominibus idem numero.

QUÆSTIO LXV.

Utrùm omnes Animæ sint creatæ æquales?

SOlutio. Quòd Animæ non sint creatæ æquales, hoc manifestis Rationibus patet, & primò sic:

1. Si Animæ inæqualiter sunt creatæ, beatæ Animæ in Patria sunt substantialiter plenæ Gloriâ DEI, & DEUS perfectè in illis justificat adimplens eas divinâ gratiâ & benedictione; si autem essent æqualiter creatæ, sequeretur, quòd quædam illarum habendo gloriam essent vacuæ, cùm earum operationes, per quas in Via acquirunt meritum & gloriam, non sint æquales; nam Animarum, quæ sunt in Via, alia habet plus virtutis operando, quàm alia, & hoc est per se manifestum; & quia est impossibile illarum operationes coæquari in Via, & in Patria sunt plenæ gloriâ, non autem vacuæ: ergo omnes Animæ non sunt creatæ æquales.

2. Sicut in Via humana Anima est forma corpori, sic etiam erit in Patria post Resurrectionem; igitur, si Animæ essent creatæ æquales, essent etiam æquales in agendo, & per consequens in habendo gloriam, ût jam dictum est; & si Animæ essent æqualiter glorificatæ in Patria, sequeretur, quòd in Patria gloria corporum esset æqualis, ita, quòd unumquodque corpus haberet tantam gloriam, quantam aliud; hoc autem est impossibile; quia unum corpus agit plus boni, quàm alterum, igitur unum corpus acquirit majorem gloriam, quàm aliud; ergo omnes Animæ non sunt creatæ æquales.

3. Quia DEUS est multùm objectabilis, sequitur, quòd in Patria beatæ Animæ habeant gloriam recolendo, intelligendo & diligendo suum fixum objectum, id est, DEUM; igitur, si omnes Animæ essent creatæ æquales, omnes vel haberent DEUM æqualiter pro objecto, vel essent vacuæ gloriâ, quod est inconveniens, & sic DEUS non esset multùm objectatus; si autem sunt inæqualiter creatæ, DEUS recolitur, intelligitur & diligitur ab illis magìs diverso modo; nam quælibet illarum tota etiam distinctè habet eum pro objecto, & DEUS etiam magìs distinctè & pluribus modis se communicat & dat illis gloriam; & quia hoc, quod est majus & nobilius, est tenendum; ergo omnes Animæ non sunt creatæ æquales.

4. Ubi est plus distinctionis in Concordantia, ibi est plus ordinis; si autem Animæ sunt creatæ inæqualiter, sunt ibi Majoritas & Minoritas, unâ illarum existente in Majoritate, & aliâ in Minoritate, Æqualitas autem illarum est in hoc, quòd una ipsarum potest esse major, quàm alia per aliquam virtutem vel similitudinem DEI, & alia major, quàm illa, per aliam virtutem vel per aliam similitudinem; nam una illarum potest esse major, quàm alia, in justitia & bonitate, & alia major, quàm illa, in justitia & magnitudine, & sic de aliis, & hoc potest esse respectu intensionis & extensionis: igitur sic potest esse ordo inter eas secundùm Majoritatem, Æqualitatem & Minoritatem; si autem æqualiter sunt creatæ, non est tanta ordinatio inter eas; & hoc per se manifestum est: ergo non omnes Animæ sunt creatæ æquales.

QUÆSTIO LXIII.

Utrùm rationalis Anima sit immortalis?

1. SOlutio. Secundùm quòd intelligimus finalem causam, quare Anima est creata, debemus considerare durationem; igitur, quia DEUS est multùm recolibilis, intelligibilis & amabilis sinè fine, convenit secundùm Justitiam & Magnitudinem DEI, quòd Anima duret sinè fine, id est, in ævum, ut DEUS multùm recolatur, intelligatur & ametur; ergo est manifestum secundùm operationes animæ, quòd Anima sit immortalis; aliter Dignitates DEI deficerent fini Animæ in Magnitudine Bonitatis &c.; quod est impossibile.

2. Manifestum est, quòd Anima nullam proprietatem & nullam naturam habeat, quare substantiale *esse* illius sit corruptibile vel privabile; nam ipsa non est constituta de contrariis principiis, sed potiùs de similitudinibus DEI, ût dictum est; ergo est manifestum, quòd Anima naturaliter sit incorruptibilis & immortalis; quæ si substantialiter esset corruptibilis & mortalis, hoc fieret per accidens, & Dignitates DEI deficerent Animæ in assimilatione illius ad DEUM, quod est impossibile: ergo rationalis Anima est immortalis. Veruntamen non dicimus, quòd Anima sit immortalis respectu suorum vitiorum; quòd autem subjectum rationalis Animæ pereat in nihilum, hoc est impossibile.

3. Si Anima est mortalis, id est, quòd mortuo homine substantialiter moriatur, Justitia DEI deficit magnitudini virtutum vel vitiorum Animæ, & per consequens Misericordia, Largitas &c. DEI deficiunt illi, quod est impossibile: ergo est necessarium, quòd Anima diligens Infinitum Bonum &c. consequatur suum finem in infinito bono infinitæ durationis, & per oppositum Anima odiens Infinitum Bonum patiatur pœnam infinitæ durationis; aliter Magnitudo Justitiæ DEI non esset perfecta in extrinseca operatione; quod est impossibile: ergo rationalis Anima est immortalis.

4. DEUS potest influere plus bonitatis, magnitudinis, durationis &c. in intellectualem creaturam, quàm in sensualem, nam in sensuali creatura non potest recipi tantum similitudinum DEI, quantum in intellectuali: igitur patet, quòd rationalis Anima sit durabilis sinè finè; nam, si post mortem hominis Anima nihil esset, cùm tamen materia corporis, quæ dudum fuit hominis, remanens sub alia forma vel formis, de forma in formam remaneat incorruptibilis, & Sol, Luna &c. sint incorruptibiles, sequeretur, quòd sensualia entia haberent majorem similitudinem Bonitatis, Magnitudinis, Æternitatis DEI, quàm intellectualia entia, quod est impossibile: ergo rationalis Anima est immortalis.

QUÆSTIO LXIV.

Utrùm Intellectus sit omnibus Hominibus unus numero?

SOlutio. In hac Quæstione quæritur: utrùm omnes homines habeant unum Intellectum numero, vel, utrùm omnes humani Intellectus sint de *esse* unius Intellectûs numero? & tenemus, quòd non, sed quòd quilibet homo habeat suum proprium Intellectum, quem impossibile est, esse alterius; & quot sunt homines, tot sunt præcisè unitates Intellectûs; hoc autem possumus probare multis Rationibus, de quibus hæc est prima.

1. Si est unus intellectus omnibus hominibus, est impossibile, quòd sit Resurrectio & alia Vita præter istam; quia, si essent, conveniret, quòd Justitia DEI æqualiter præmiaret vel puniret omnes homines & animas eorum, cùm essent æquales in Intellectu, & per consequens in memoria & voluntate; nam, si unus Intellectus est omnibus hominibus, erit illis una memoria & una voluntas, cùm jam probatum sit, quòd Anima sit constituta de memoria, intellectu & voluntate, & per consequens de bonitate &c., sed operationes hominum ad bonum & malum non sunt æquales; ergo, si Resurrectio sit, Divina Justitia imperfectè posset judicare homines, quod est impossibile: ergo relinquitur, quòd non sit omnibus hominibus idem numero Intellectus.

2. Materia in elementatis subest naturaliter quandoque alicui formæ, quandoque alteri; igitur, si omnes Intellectus essent unus numero, esset Intellectus aliquo tempore forma alicujus corporis, post mortem autem illius esset forma alterius in instanti ex parte Intellectûs, successivè autem ex parte corporis; nam corpus successivè producitur ad *esse*;

se; & sic Intellectus & corpus hominis non possent convenire in tempore; cùm sit summa distantia inter instans & successionem: ergo Intellectus non est omnibus hominibus idem numero.

3. Si est unus intellectus numero, sicut ipse est unus intellectus, in quantum intellectivus, ita est unus, in quantum intelligibilis, cùm intellectus, ut sit activa & passiva potentia, sit aggregatus de intellectivo & intelligibili; & ita esset unum intellectivum numero & unum intelligibile numero, & per consequens nullus homo naturaliter haberet proprium intellectivum & proprium intelligibile; & ex hoc sequeretur, quòd homo intelligens se ipsum intelligeret alterum, & quilibet homo intelligeret omnes homines & se ipsum in suo & eorum intelligibili, quod est manifestè impossibile: ergo Intellectus non est omnibus hominibus idem numero.

4. Iterum, si est unus Intellectus, bonitas, magnitudo, duratio, potestas, virtus, veritas &c. mei intellectûs & tui sunt idem, ita, quòd ego intelligens intelligo cum bonitate &c. mei & tui intellectûs, & per consequens, si bonitas tui intellectûs intelligendo deficit, & ignoras me, ego etiam ignoro te & quidquid ignoras; quod est impossibile: ergo Intellectus non est omnibus hominibus idem numero.

QUÆSTIO LXV.

Utrùm omnes Animæ sint creatæ æquales?

SOlutio. Quòd Animæ non sint creatæ æquales, hoc manifestis Rationibus patet, & primò sic:

1. Si Animæ inæqualiter sunt creatæ, beatæ Animæ in Patria sunt substantialiter plenæ Gloriâ DEI, & DEUS perfectè in illis justificat adimplens eas divinâ gratiâ & benedictione; si autem essent æqualiter creatæ, sequeretur, quòd quædam illarum habendo gloriam essent vacuæ, cùm earum operationes, per quas in Via acquirunt meritum & gloriam, non sint æquales; nam Animarum, quæ sunt in Via, alia habet plus virtutis operando, quàm alia, & hoc est per se manifestum; & quia est impossibile illarum operationes coæquari in Via, & in Patria sunt plenæ gloriâ, non autem vacuæ: ergo omnes Animæ non sunt creatæ æquales.

2. Sicut in Via humana Anima est forma corpori, sic etiam erit in Patria post Resurrectionem; igitur, si Animæ essent creatæ æquales, essent etiam æquales in agendo, & per consequens in habendo gloriam, ût jam dictum est; & si Animæ essent æqualiter glorificatæ in Patria, sequeretur, quòd in Patria gloria corporum esset æqualis, ita, quòd unumquodque corpus haberet tantam gloriam, quantam aliud; hoc autem est impossibile; quia unum corpus agit plus boni, quàm alterum, igitur unum corpus acquirit majorem gloriam, quàm aliud; ergo omnes Animæ non sunt creatæ æquales.

3. Quia DEUS est multùm objectabilis, sequitur, quòd in Patria beatæ Animæ habeant gloriam recolendo, intelligendo & diligendo suum fixum objectum, id est, DEUM; igitur, si omnes Animæ essent creatæ æquales, omnes vel haberent DEUM æqualiter pro objecto, vel essent vacuæ gloriâ, quod est inconveniens, & sic DEUS non esset multùm objectatus; si autem sunt inæqualiter creatæ, DEUS recolitur, intelligitur & diligitur ab illis magis diverso modo; nam quælibet illarum tota etiam distinctè habet eum pro objecto, & DEUS etiam magis distinctè & pluribus modis se communicat & dat illis gloriam; & quia hoc, quod est majus & nobilius, est tenendum; ergo omnes Animæ non sunt creatæ æquales.

4. Ubi est plus distinctionis in Concordantia, ibi est plus ordinis; si autem Animæ sunt creatæ inæqualiter, sunt ibi Majoritas & Minoritas, unâ illarum existente in Majoritate, & aliâ in Minoritate, Æqualitas autem illarum est in hoc, quòd una ipsarum potest esse major, quàm alia per aliquam virtutem vel similitudinem DEI, & alia major, quàm illa, per aliam virtutem vel per aliam similitudinem; nam una illarum potest esse major, quàm alia, in justitia & bonitate, & alia major, quàm illa, in justitia & magnitudine, & sic de aliis, & hoc potest esse respectu intensionis & extensionis: igitur sic potest esse ordo inter eas secundùm Majoritatem, Æqualitatem & Minoritatem; si autem æqualiter sunt creatæ, non est tanta ordinatio inter eas; & hoc per se manifestum est: ergo non omnes Animæ sunt creatæ æquales.

QUÆSTIO LXVI.

Utrùm Potentiæ Animæ sint activæ & passivæ?

1. SOlutio. Quia DEUS est recolibilis, intelligibilis & amabilis, sequitur, quòd Potentiæ Animæ sint activæ, id est, quòd habeant activam naturam ad recolendum, intelligendum & diligendum DEUM; aliter DEUS non esset multùm recolibilis, intelligibilis & amabilis, & ita deficeret Magnitudo Bonitatis &c. ex parte Causæ & effectûs, quod est impossibile: ergo Potentiæ Animæ sunt activæ.

2. Si Potentiæ Animæ sunt activæ, bonitas, magnitudo, duratio &c. Animæ sunt in Majoritate essendi & agendi, & hoc per se manifestum est; nam esse & agere per modum actionis habent majorem Concordantiam, quàm per modum passionis; igitur, si Potentiæ non sunt activæ, sequitur oppositum, per quod increata Bonitas &c. est contra suam creatam similitudinem, quod est impossibile: ergo Potentiæ Animæ sunt activæ.

3. Divina Bonitas, Magnitudo &c. non contradicunt magnitudini liberi arbitrii & virtutum; si autem Potentiæ Animæ essent passivæ, & non activæ, contrariarentur illi magnitudini, hæc Contrarietas autem est impossibilis, quia Divina Justitia, Voluntas &c. essent contra magnitudinem recolendi, intelligendi & diligendi; quod est impossibile: ergo Potentiæ Animæ sunt activæ.

4. Præterea, si Potentiæ Animæ non essent activæ, non haberent proprium subjectum de suámet entitate & natura, nec de suámet bonitate &c.; hoc autem est inconveniens: nec etiam memoria posset recolere se ipsam per se, nec per propriam bonitatem &c., sed potiùs per aliud, quod nec est de suámet essentia, nec de suámet bonitate &c., hoc idem similiter sequeretur de intellectu & voluntate: nec memoria esset recolibilis, nec intellectus intelligibilis, nec etiam voluntas volibilis de se simpliciter, sed esset major Concordantia naturaliter inter recolitivum & recolibile per diversitatem & distantiam in pluribus numero, quàm per diversitatem & propinquitatem in unitate essentiæ, quod est impossibile: ergo Potentiæ Animæ sunt activæ.

Nunc probatum est, quòd Potentiæ Animæ sint activæ, & per easdem rationes etiam potest probari, quòd sint passivæ, eò quòd recolitivum habeat proprium recolibile de natura & essentia suî, hoc idem similiter sequitur de intellectivo & volitivo; aliter recolitivum esset defectivum in magnitudine suæ bonitatis &c., & intellectivum & volitivum similiter; sed hoc est inconveniens: igitur Potentiæ Animæ sunt etiam passivæ.

Sunt etiam passivæ, ût patet in hoc, quòd intellectus in intelligendo non potest in uno tempore simul intelligere & non intelligere; & sic de voluntate, quæ simul in uno tempore non potest velle & non velle: simili modo sicut potentia visiva, quæ simul in eodem tempore non potest videre & non videre.

Etiam Potentiæ Animæ sunt passivæ per talem modum, videlicet, quòd similiter sint activæ, ita, quòd, dum agunt quoad activas, habeant passiones quoad passivas subsistentes actionibus activarum, sicut propinquum intelligibile, quod patitur, quando propinquum intellectivum intelligit; & ita intellectivum non patitur, licèt non possit non intelligere, dum intelligibile intelligitur; & idem est de voluntate; unde talis passio non est propriè passio intellectivi, sed intelligibilîs, quod, dum actu intelligitur, non potest non intelligi. Veruntamen quoad habitum intellectivi & potentiam intelligibilîs potest intellectus non intelligere in alio tempore, & sic de voluntate; & ita per consequens libertas consistit in potentia & in habitu, ût prædictum est, & reducitur ad actum per modum potentiæ activæ, & non per modum passivæ.

QUÆSTIO LXVII.

Utrùm Intellectivum in suo proprio Intelligibili intelligat, quidquid intelligit?

1. SOlutio. Quia DEUS est intelligibilis, creavit intellectivum, & sic DEUS est proprium intelligibile intellectivi; unde, quidquid creatum intellectivum intelligit in Patria, illud intelligit in DEO, qui est suum proprium Intelligibile; quia, nisi in ipso omnia intelligeret, DEUS non esset perfectus Finis intellectivi; quod est impossibile.

2. Dictum est superiùs, quòd intellectus sit activa potentia, in quantum est intellectivus, & sit passiva potentia, in quantum est intelligibilis, & ita intellectus est ens aggregatum

gatum de intellectivo & intelligibili; & ideo intellectivum naturaliter habet proprium intelligibile; igitur, si intellectivum intelligat in suo proprio intelligibili, quidquid intelligit, dum est in Via, potest plùs intelligere, quàm intelligat mediante remoto intelligibili, scilicet sensibili vel etiam volibili; & quia DEUS est multùm intelligibilis, igitur videtur, quòd creatus intellectus intelligat remotum intelligibile mediante suo proprio intelligibili, ut habeat majorem potestatem intelligendi divinum effectum, & ut per effectum meliùs possit intelligere suam Causam.

3. Quia color est visibilis & imaginabilis, est intelligibilis per sensum & imaginationem; & per consequens, quia intellectivum habet proprium intelligibile, quod est de essentia & natura suî, ideo mediante ipso suo proprio intelligibili attingit remotum intelligibile, ita, quòd in virtute suî ipsius & in virtute sui proprii intelligibilîs & mediante illâ similitudine, quæ est inter proprium intelligibile & inter remotum intelligibile, attingat ipsum remotum intelligibile; nam aliter deficeret proportio & habitus inter intellectivum & intelligibile, & per consequens concordantia conjunctionis & finîs; quod est inconveniens dicere: ergo intellectivum intelligit in suo proprio intelligibili, quidquid intelligit.

4. Sicut ignis calefaciens est calefactivus totus quoad suppositum, quod calefacit, licèt sit tantùm calefactivus quoad formam, & non quoad materiam, & habeat hanc actionem quoad totum suppositum, scilicet ignem, qui habet actionem, calefactivo reflectente se super suam propriam materiam, id est, super suum calefactibile, per quam transit ad calefaciendum aërem, sic & multò meliùs in Patria intellectivus in suo proprio intelligibili, id est, in DEO attingit, quidquid intelligit, attingens totus totum intellectum, & nihilominus intelligit quoad formam, & non quoad materiam: unde, si intellectus non quoad totum, sed quoad partem, nec mediante suo proprio intelligibili intelligeret, suum intelligere esset in minoritate bonitatis, magnitudinis &c., quod est valde impossibile & inconveniens dicere: ergo Intellectivum intelligit in suo proprio intelligibili, quidquid intelligit.

QUÆSTIO LXVIII.

Utrùm una Potentiarum Animæ plùs possit mereri, quàm alia?

1. SOlutio. DEUS est æqualiter recolibilis, intelligibilis & amabilis, & propter hoc Justitia DEI debet creare Potentias Animæ æquales, ut æqualiter possint recolere, intelligere & diligere DEUM, & secundùm hoc principium una Potentia Animæ non potest acquirere majus meritum, quàm alia; per accidens autem potest una acquirere plus meriti, quàm alia, id est, per majoritatem & minoritatem suorum actuum, quod patet; nam, si voluntas plus diligit DEUM, quàm intellectus intelligat illum, tunc voluntas debet consequi majus meritum; sed quia omnes tres Potentiæ Animæ sunt ipsa Anima: igitur in hoc, in quo intellectus deficit, supplet bonitas, magnitudo &c. ipsius intellectûs, quæ sunt idem in essentia Animæ cum bonitate, magnitudine &c. voluntatis, & idem etiam supplet intellectui bonitas, magnitudo &c. voluntatis; hoc idem similiter est de memoria; & convenit, quòd hoc ita sit, ut ipsæ tres Potentiæ habeant æqualem gloriam, ne aliqua illarum in Patria sit vacua gloriâ, & ut Misericordia & Largitas DEI, quæ concordant cum Justitia in Magnitudine Bonitatis &c., suppleant defectum alterius Potentiæ in tantum, quantum altera non attingit.

2. Aliquando una Potentiarum habet majus meritum in principio sumendi objectum, quàm altera, sicut voluntas imperans, quòd memoria recolat & intellectus intelligat; dum autem fit investigatio Potentiarum per objecta, memoria & intellectus habent majus meritum in medio & fortè in fine; quia inquirentes objectum successivè fortiùs laborant, quàm voluntas; & ita diversimodè acquirunt æquale meritum, ut consequantur æqualem gloriam.

3. Quando intellectus intelligit verum, movet in instanti voluntatem ad diligendum illud verum; dum autem voluntas verum optat per Fidem, & diligit illud, movet intellectum ad discurrendum successivè, ut discurrens per objecta acquirat scientiam, & intelligat illud verum; igitur hoc modo una Potentiarum per unum modum acquirit meritum, & alia per alium modum, ût satis patet.

4. Secundùm illa, quæ modò diximus de æqualitate potentiarum circa meritum, intelligendum est simili modo de illarum æqualitate in culpa; nam una illarum incurrit culpam uno modo, & alia similiter alio modo; sicut voluntas, quæ odit verum, dum intellectus illud intelligit, & è converso intellectus labitur in culpam, quia non intelligit tot circumstantias circa illud verum, donec voluntas diligat veritatem, & odiat falsitatem; & hoc idem similiter sequitur de memoria: veruntamen, si aliqua Potentia ponatur in extremo puncto mortis, & fuerit inventa in majori culpa, quàm alia, semper affligetur in majoritate pœnæ; nam Justitia DEI non addet tantam pœnam Potentiæ minùs culpabili, quantam magis culpabili, ita, quòd illa Potentia, quæ non tantum est culpabilis, in parte remaneat vacua pœnâ, alia verò plena.

QUÆSTIO LXIX.

Utrùm in Essentia Animæ sit major Differentia, quàm in suis Accidentibus?

1. SOlutio. Sicut suprà dictum est, Essentia Animæ est de Similitudinibus DEI, scilicet de bonitate, magnitudine &c., & sic est Differentia inter bonitatem, magnitudinem &c.; & hæc Differentia est substantialis, quia ipsæ similitudines sunt substantiales, cùm de ipsis constituatur substantia, videlicet Anima; accidentia verò Animæ, scilicet recolere, intelligere & velle & passiones & cætera accidentia Animæ non sunt de Essentia ipsius Animæ; unde istorum Differentia est accidentalis: & quia substantia concordat cum Majoritate, accidentia verò cum Minoritate; ergo Differentia, quæ est in Essentia Animæ, est major, quàm illa, quæ est in ejus accidentibus, ùt per se patet.

2. Ubi est major Concordantia, ibi convenit, quòd sit major Differentia, nam est impossibile, quòd Concordantia sit sinè Differentia; sed quia est major Concordantia inter bonitatem, magnitudinem &c. recolentiæ, intelligentiæ & volentiæ, quæ sunt Essentia Animæ, quàm inter bonitatem, magnitudinem &c. ipsorum recolere, intelligere & velle, quæ non sunt de Essentia ipsarum recolentiæ, intelligentiæ & volentiæ: ergo Differentia, quæ est in Essentia Animæ, est major, quàm illa, quæ est in suis accidentibus.

3. Differentia potest esse major in Essentia Animæ, quàm in suis accidentibus; nam Potestas potest plus per substantialem Differentiam, quàm per accidentalem; & convenit, quòd hoc ita sit, ut Finis Differentiæ sit major essentialiter, quàm accidentaliter; igitur patet, quòd sit major Differentia in Essentia Animæ, quàm in suis accidentibus.

4. Beata Anima plùs attingit suam gloriam in Patria in DEO per essentialem Differentiam, quàm per accidentalem; nam habet majorem gloriam in DEO essentialiter, quàm accidentaliter, cùm sit similis DEO per substantiam, dissimilis verò per accidentia; per quod declaratur, quòd sit major Differentia in Essentia Animæ, quàm in suis accidentibus, ut Differentia in Essentia Animæ habeat majorem Concordantiam cum DEO ad glorificandum, quàm differentia in accidentibus ejus, ita, quòd tota Anima substantialiter & essentialiter quoad essentiam & quoad suppositum sit recolitiva, intellectiva & amativa: ergo Differentia est major in Essentia Animæ, quàm in suis accidentibus.

QUÆSTIO LXX.

Utrùm Voluntas avari Hominis plùs diligat velle, quàm ipse Avarus pecuniam?

1. SOlutio. Quoniam DEUS habet majorem similitudinem cum velle, quàm cum pecunia, cùm pecunia sit sensuale ens, DEUS autem & velle sint entia intellectualia & non sensualia: igitur omnis voluntas plùs diligit suum velle, quàm sensibile objectum; nam aliter esset defectus in Causa & effectu respectu similitudinis suî, quod est impossibile: ergo voluntas avari plus diligit suum velle, quàm pecuniam, per accidens verò, quia homo est lapsus in vitium, plùs diligit pecuniam, quàm suum velle; ergo sic est contrarius DEO & naturæ suî ipsius.

2. Voluntas hominis avari est bona &c., in quantum est creatura; igitur naturaliter illa bonitas &c. secundùm justitiam plus deberet influere in velle, quàm in optare pecuniam; cùm velle plùs possit recipere influentiam bonitatis &c., quàm pecunia, quæ non est tam nobilis creatura, sicut velle; sed quia avarus frequentiùs recolit & intelligit

telligit bonitatem &c. pecuniæ, quàm bonitatem &c. ipsius velle: ideo voluntas illius plùs diligit pecuniam, quàm suum velle.

3. Voluntas naturaliter plùs diligit suum velle, quàm sensuale objectum, cùm velle sit actus voluntatis, objectum autem non; sed diligit objectum sensuale naturaliter, ut possit habere occasionem volendi; igitur velle est per primam intentionem, & diligere sensuale objectum est per secundam intentionem; veruntamen avarus pervertit has duas intentiones in contrariam naturam, quia plùs diligit pecuniam, quàm velle, & ideo propter inanem gloriam, vel propter gulam, luxuriam &c., vel etiam propter filios vel parentes diligit fieri possessor multæ pecuniæ; & ita cadit in vitia pervertendo duas intentiones.

4. Secundùm Divinam Ordinationem naturaliter est ordinatum, quòd voluntas cum libero arbitrio habitualiter possideat virtutes, tamen mediantibus divitiis & suo velle, sic, ut divitiæ se habeant ad finem, velle autem sit finis divitiarum, ut voluntas in justo velle lucrativo (charitativo) &c. possit habere suum Finem, scilicet DEUM; sed avarus pervertit se in totum oppositum, quia plùs diligit divitias, quàm justum velle lucrativum (charitativum) &c.; & quia totaliter operatur contra naturam, & cùm natura requirat suum finem & suam ordinationem, sequitur, quòd, quantò plùs avarus diligit divitias, tantò plùs ardeat habere, & credit, quòd hoc ardens velle habere divitias generetur ex multiplicatione ipsarum divitiarum, sed fallitur, quia est naturalis appetitus, quem voluntas habet ad suum velle; hoc autem ignorat avarus; & sic nescit judicare de suo appetitu, sicut cæcus nescit judicare de coloribus.

QUÆSTIO LXXI.

Utrùm Anima intelligat per Substantialem Potestatem, Bonitatem & Magnitudinem, vel accidentalem?

1. SOlutio. Quia DEUS est intelligibilis, est Anima intellectiva; & quia ipse est intelligibilis per magnitudinem potestatis & bonitatis, est Anima intellectiva per magnitudinem potestatis & bonitatis; & quia potestas, bonitas & magnitudo Animæ sunt substantialiter majores, quàm accidentaliter: ergo Anima intelligit per substantialem bonitatem, magnitudinem, potestatem; aliter DEUS non esset multùm intelligibilis ab illa; quod est impossibile: ergo Anima intelligit per substantialem Potestatem, Bonitatem & Magnitudinem.

2. Sicut Anima substantialiter est constituta de divinis similitudinibus, ût dictum est, ita convenit, quòd illa substantialiter intelligat DEUM, ut Finis ipsarum similitudinum, de quibus Anima est constituta, habeat suum finem per substantialem operationem, & non per accidentalem, sic, ut intellectus per substantialem operationem objectivè attingat DEUM tali modo, quòd inter DEUM & intellectum non sit accidens agens nec medium; aliter enim res substantiales non haberent suum finem in objecto sub ratione substantiæ, sed potiùs sub ratione accidentis; quod est inconveniens.

3. Dum Anima est in Via, tunc intellectus, quodcunque objectum vult, intelligit cum substantiali potestate, bonitate &c., ut acquirat majus meritum, & ut intelligere & meritum sibi sint propinquiora; veruntamen suum intelligere est compositum de accidentali potestate, bonitate & magnitudine, quæ moventur & influuntur à substantiali potestate, bonitate & magnitudine; quando autem Anima est in Patria, tunc suum intelligere est substantiale, ita, quòd ex maxima propinquitate & fixione, quam habet cum DEO, totus intellectus est conversus in ipsum substantiale intelligere, & è converso, ita, quòd intelligere & intellectus sint unum idem numero, ut ipsum totum intelligere & gloria & finis ejus sit in majoritate, & non in minoritate, sic, ut DEUS sit Finis substantialiter, & non accidentaliter. Iste punctus autem est valde subtilis & transcendens & valde difficilis ad intelligendum.

4. Si intellectus intelligit, & memoria recolit, & voluntas vult per substantialem potestatem, bonitatem, magnitudinem, possunt plùs adhærere objecto, aliter verò minùs, scilicet cum accidentali potestate &c.: ergo ipsæ tres potentiæ agunt per substantialem potestatem &c.; nam aliter deficeret magnitudo potestatis &c. bonitati &c., & è converso, ita, quòd DEUS non esset tantum objectabilis potestati &c.; quod est valde inconveniens dicere.

QUÆ-

QUÆSTIO LXXII.

Quomodo Anima sit conjuncta Corpori?

1. SOlutio. In conjunctione Animæ & Corporis debemus intelligere conjunctionem influxam ex ambobus, ut illo modo conjungantur, quòd sint unum suppositum; nam hæc conjunctio oritur in unione bonitatis &c. Animæ & bonitatis &c. Corporis unâ similitudine unitâ cum alia in esse unius suppositi aggregati de ipsis duabus, ut finis utriusque bonitatis &c. veniat ad complementum.

2. Bonitas &c. Animæ, id est, ipsa Anima, venit activa & formativa ad bonitatem &c. Corporis, id est, ad Corpus, quod est materiabile; Anima ergo & corpus veniunt ad conjunctionem, Anima tanquam forma informativa dans hoc esse Corpori, Corpus autem patitur & existit sub Anima & per Animam.

3. Bonitas &c. Animæ in parte est activa, & in parte passiva; nam bonitas intellectivi est activa, bonitas verò intelligibilis est passiva; veruntamen bonitas Animæ quoad formam bonificat bonitatem Corporis, sicut ignis calefacit totum aërem quoad suppositum, & bonitas Corporis (quæ in parte quoad bonitatem elementorum, de quibus Corpus est compositum, est activa) scilicet bonitas formæ ignis, & bonitas materiæ ignis, & sic de aliis elementis quoad suppositum patitur sub Anima, ita, quòd passio ipsius Corporis est quoad materiam; igitur per hoc est manifestum, quomodo fiat conjunctio inter Animam & Corpus.

4. In Anima sunt forma & materia & conjunctio, forma, quia est intellectiva &c., materia, quia intelligibilis &c., sed conjunctio, quia forma & materia conjunctæ sunt unum ens aggregatum de ipsismet; hoc etiam simili modo sequitur de Corpore, quia Corpus est unum ens in se absolutè habens formam & materiam & conjunctionem: formam habet in hoc, quòd ignis (& sic de cæteris) est formans in hoc, quia est ignitivus, materiam etiam habet in hoc, quia ignis, & sic de cæteris, est patiens, in quantum ignibilis, habet conjunctionem autem, quia ipsæ, scilicet forma & materia Corporis conjunctæ de se ipsis constituunt unum ens, quod est Corpus; omne simile autem appetit suum simile, ita, quòd forma Animæ venit ad conjungendum se cum forma Corporis, & materia cum materia, & conjunctio cum conjunctione, & mediante conjunctione formæ Animæ & materiæ Animæ conjunguntur forma Animæ & materia corporis, & è converso: & sicut de conjunctione potentiæ rationativæ & sensitivæ dictum est, simili modo est intelligendum de conjunctione rationativæ & vegetativæ, sensitivæ & vegetativæ, rationativæ & imaginativæ, & sic de aliis; & sciendum est, quòd, sicut rationativa & sensitiva uniuntur, similiter conjungantur bonificare &c. rationativæ & bonificare sensitivæ, id est, ratiocinari & sentire; & sic de aliis potentiis.

QUÆSTIO LXXIII.

Quomodo Anima tentetur à Diabolo?

1. SOlutio. Diabolus, in quantum creatura, est bonus, magnus, & sic de aliis; & ideo habet similitudinem Animæ, in quantum est bona, & sic de aliis; unde bonitas Diaboli tentat bonitatem Animæ per modum assimilationis; tentatur ergo Anima sub ratione boni, magni &c., diabolus autem falso modo nititur, ut id, quod est malum, appareat bonum, & è converso, ita, quòd Animæ appareat id, quod est malum, esse bonum, & è converso, sicut infirmo bibere videtur bonum, posito etiam, quòd sit malum.

2. Diabolus tentat Animam in prima & secunda intentione; nam facit illi apparere, quòd secunda intentio sit multùm bona, multùm magna, & sic de aliis, & quòd prima intentio non sit tam bona &c., appetens illam deviare ab illo fine, ad quem est creata, & inducit illam usque ad liberum arbitrium, quod Anima habet quoad electionem alterius intentionis; sed ultra liberum arbitrium Animæ non potest illam tentare, quia coacta illi consentiret; nam ubi est necessaria coactio boni vel mali, ibi non potest esse retributio.

3. Diabolus tentator repræsentat bonitati &c. vegetativæ, sensitivæ & imaginativæ suam bonitatem &c. *speculando* per simile, ut corporalis bonitas, magnitudo &c. se moveant ad spiritualem bonitatem, magnitudinem &c., & per illum motum Anima diligat corporalia placita, & ut corpus sub ratione alicujus sensûs delectetur contra habitum virtutum; & quia Anima quandoque per unum sensum, quandoque per alium, vel per imaginationem cupit recipere objecta, ideo diabolus quandoque per unum modum, quandoque per alium illi infert tentationes.

4. Diabolus quandoque tentat Animam per potentiam, quandoque per habitum, quandoque per actum, quandoque vigilando, & quandoque dormiendo, & sic de similibus istis; tentat autem illam per potentiam, dum disponit Animam, ut peccatum, quod est in potentia, deveniat ad actum; etiam tentat ipsam per habitum, dum habitus virtutum frustra permanet in Anima, nec Anima vult illum pervenire ad actum; similiter tentat per actum, ut id, quod bonum est actu, reducatur in potentiam vel saltem in habitum; in vigilando tentat per contingentiam & necessitatem; dormiendo tentat per somnia, ut id, quod per somnium apparuit, vigilando reducatur ad actum.

QUÆSTIO LXXIV.

Quomodo Corpus & Anima peccent?

1. SOlutio. Anima & Corpus sunt unum idem suppositum, id est, homo, peccans quoad suppositum sub ratione Animæ, non autem sub ratione Corporis; sicut ignis sub ratione formæ calefacit, & non sub ratione materiæ; tamen mediante Animâ & Corpore totum suppositum peccat, quia totum agit, dum Anima peccat.

2. In quantum Anima est creatura bona, magna &c., ut bonificet, magnificet &c., est illi naturaliter habituatum bonificare, magnificare &c. ad virtutes mediante Libero Arbitrio; & ideo Anima agens de malo, parvificat, cùm deberet magnificare, ita, quòd suum agere est contra suum esse, & contra suos habitus & prædictos actus, dum peccat, ût prædictum est.

3. Humanum Corpus, in quantum creatura, est bonum, magnum &c., ut agat de bono, magno &c.; nam, sicut habet oculos, ut videat, manus, ut palpet, & sic de aliis, ita habet ipsam bonitatem &c., ut faciat bonum; & iste finis, scilicet Corpus agere de bono per habitum virtutum est ordinatus in Corpore, sicut in Anima, ita, quòd totum suppositum agat de bono virtualiter sub ratione bonitatis &c. Animæ & Corporis; quando autem agit de malo, tunc Corpus peccat mediante suppositio, quia est pars suppositi.

4. Quandoque Corpus excitat Animam ad malam actionem, & tunc est occasio peccati, dum sensualitas movet Animam ad inhonestum desiderium, & sic de aliis; hæc eadem vel similis occasio peccandi est in Anima, quando Anima movet Corpus ad illicita; & ita alterum istorum est contra alterum, & è converso, & per consequens contra sémet ipsum, dum peccat, & quodlibet tendit contra finem.

QUÆSTIO LXXV.

Quomodo Anima intelligat separatas Substantias?

1. SOlutio. Ad hoc, ut Anima intelligens in Via attingat separatas Substantias, generat de intellectualibus phantasmatibus verbum isto modo: secundùm quòd Anima est constituta de bonitate, magnitudine &c., aggregat & attrahit de bonitate &c. phantasias, reducens eas ad memoriam, intellectum & voluntatem, & de his tribus constituit unum esse, videlicet separatam Substantiam; igitur cum isto phantastico verbo denudato ab imaginatione speculatur intellectus in speculo rationativæ Animæ separatas Substantias, scilicet Angelum vel Animam Petri; & sic de aliis.

2. Anima absolutè assumit & attingit bonitatem &c. intellectûs, memoriæ & voluntatis, & per consequens totius animæ, ût dictum est; deinde specificat vel particulat illam huic Angelo vel huic Animæ, quem vel quam audivit proprio nomine nuncupari, ût Michaël vel Anima Petri; & isto modo intelligit hunc Angelum vel hanc Animam, speculans in verbo, quod produxit, ut possit speculari hanc separatam Substantiam.

3. Anima in Via intelligit separatas Substantias per earum modum essendi, ût dictum est; earundem operationes autem speculatur simili modo, scilicet bonificare, magnificare &c.; nam Anima speculans aliud, secundùm quòd ipsamet est, & secundùm quòd agit, influit verbum sibi simile, in quo speculatur, quidquid de separatis Substantiis intendit intelligere, vel quantum ad earum modum essendi, vel agendi.

4. Sicut Anima in imaginabili verbo speculatur aliquod sensibile, sic in intelligibili verbo

verbo ſpeculatur ſeparatam Subſtantiam; nam, ſicut Anima producit imaginabile verbum ſubjectum imaginativo de ſimilitudinibus objecti ſenſibilîs, intelligibilîs, recolibilîs, amabilîs vel odibilîs, ita ſimili modo producit intelligibile verbum ſubjectum intellectivo, ſecundùm quòd verbum attingit ſeparatas Subſtantias, id eſt, ſimilitudines earum & propriam naturam ſubſtantiarum; veruntamen non attingit illas, ſicut ſenſus attingit ſenſibile in Via, ſed in Patria attingit eas immediatè ſinè verbo, tamen mediante Viſione & Gloriâ DEI; aliter Magnitudo DEI deficeret ſuæ Viſioni & Gloriæ in Bonitate & Poteſtate; quod eſt impoſſibile.

QUÆSTIO LXXVI.

Quomodo Habitus Scientiæ conſiſtat inter Potentiam & Actum?

1. SOlutio. Habitus Potentiæ intelligitur *duobus modis*, quorum *primus* eſt, quando habitus eſt in potentia, priuſquam ſit in actu; *ſecundus* eſt, quando habitus exiſtens in potentia eſt in actu, unde reducitur in potentiam; & de iſtis duobus modis fit quæſtio; & ad primum dicimus, quòd DEUS creaverit habitum in potentia, & ſubjectum illius eſt Anima mediante recolentiâ, intelligentiâ & volentiâ; illa verò, de quibus habitus eſt aggregatus & compoſitus, ſunt ſpecies & phantaſiæ & ſimilitudines, ſive ſint intellectuales, ſive ſint ſenſuales, de quibus Anima poteſt formare verbum vel ſenſuale & imaginabile, vel ſpirituale; & hoc eſt manifeſtum ſecundùm virtutem potentiæ ſenſitivæ, imaginativæ & intellectivæ, quæ ſunt formæ, & ſecundùm virtutem paſſionis & impreſſionis ſenſibilîs, imaginabilîs & rationabilîs.

2. Dum Habitus eſt in potentia, ſicut primo modo dictum eſt, reducitur duobus modis ad actum, quorum unus eſt per influentiam DEI ſinè acquiſitione & ſucceſſione, alius verò eſt, quando habitus reducitur ad actum per acquiſitam ſcientiam, ita, quòd Anima inveſtigat rerum ſpecies & ſimilitudines ſenſuales & intellectuales, & format phantaſticè quoddam verbum exiſtens in actu, & poſtea reducens illud in habitualem potentiam format aliud verbum, deinde ſimiliter declinat illud, & format aliud, & ſic generativè procedit de verbo in verbum, donec habitus ſcientiæ ſit completus, & ſit perfectus in potentia Animæ; & cùm de habituali potentia iterum ducitur ad actum, individuatur aliqua pars illius, influens in actum ſimilitudinem illius habitûs, qui eſt in habituali potentia: unde, quando habitus ſcientiæ eſt perfectus, conſiſtit quoad univerſale in habituali potentia, & particulariter reducitur ad actum; nam potentiæ animæ in uno tempore non poſſunt habere omnes phantaſias & verba, de quibus per particulares acquiſitiones univerſalis habitus eſt compoſitus.

3. Rationativum conſervat in ſuo proprio rationabili habitum univerſaliter conſiſtentem in habituali potentia vel id, quod de pluribus particularibus reductis ad actum confectum eſt in habituali potentia; dum autem aliqua pars illius habitûs de potentia reducitur ad actum, tunc extrahitur de rationabili, ita, quòd rationativum formet aliquod particulare verbum de univerſali habitu producto exiſtente in proprio ſubjecto ipſius rationativi; & ſi illud particulare ſit ſenſibile, reducitur vel per imaginativum vel ſenſitivum in actum; ſi autem ſit ſimpliciter intelligibile vel ſpirituale, ſinè omni imaginabili vel ſenſibili phantaſia reducitur in purum intellectum.

4. Sicut in imaginativa potentia remanet ſenſibilis imago, ſic in habitu ſcientiæ remanent ſpecies verborum & ſimilitudines phantaſiarum, de quibus ille habitus in anima eſt confectus; & ideo, quando aliqua pars ipſius habitûs reducitur ad actum, tunc ſimilitudo illius primæ partis, de qua unà cum cæteris partibus ille habitus eſt conſtitutus, reducit ſimilitudinem alterius in actum, ita videlicet, quòd tranſmutetur & alteretur numerus cujuslibet particularîs actûs, ita, quòd quidam de ſimilitudinibus venit in actum altero revertente in privationem; quod etiam quaſi ſimiliter patet in ſpeculis, quia una imago hujus numero ſpeculi non eſt imago, quæ eſt in alio ſpeculo, licèt illæ duæ imagines ſint faciei unius hominis.

QUÆ-

QUÆSTIO LXXVII.

Quomodo Intellectus, cùm ſit Univerſalis, poſſit intelligere Particularia?

1. SOlutio. Humanus Intellectus eſt Ens aggregatum de intellectivo & intelligibili & de divinis ſimilitudinibus, ût dictum eſt, igitur intellectus in principio format & conſtituit habitum ſcientiæ de pluribus ſimilitudinibus, ût dictum eſt, & attrahens particulariter illas ſimilitudines attrahendo modò hanc phantaſiam, modò illam generat verbum, & reducit illud ad habitum; & hoc modo intellectus eſt univerſalis, in quantum format habitum ſcientiæ, qui eſt univerſalis; & ſicut illum de pluribus particularibus ſucceſſivè multiplicavit, ita per ipſum ſucceſſivè deſcendit ad plura particularia.

2. Bonitas habet ſe multis modis in intellectu, nam alia bonitas eſt illa, per quam intellectus eſt bonus, & alia bonitas eſt illa, per quam magnitudo intellectûs eſt bona; hoc idem ſimiliter eſt de duratione, poteſtate &c. intellectûs; ſic igitur bonitas intellectûs eſt una in ſe, id eſt, in radice, particulata tamen in plures formas; & quod dicimus de bonitate intellectûs, id idem eſt intelligendum ſuo modo de ipſius magnitudine &c.; & ideo intellectus eſt ens naturaliter conſtitutum univerſale, in quo ſimilitudines plurimorum particularium clauſæ exiſtunt: unde ex his manifeſtatur modus, quo intellectus exiſtens univerſalis habet naturalem inclinationem ad particularia ſucceſſivè diſcernenda.

3. Quando intellectus intelligit aliquod univerſale, convenit, quòd memoria recolat illud univerſale, & ita intellectus intelligens univerſale intelligit particulare, ſcilicet actum memoriæ & ſuum actum, qui ſunt particularia; hoc autem intelligere eſt valde ſecretum & difficile intellectu, ſicut difficile eſt intellectu, quòd actus aquæ ſit infrigidans, dum ignis per calorem eam facit fervere in olla: eſt quidem manifeſtum, quòd aqua infrigidet, quamvìs fuerat calida, aliter enim eſſet impoſſibile, quòd reſiſteret igni, quod eſt falſum; veruntamen illa frigiditas & infrigidare non ſunt nobis per ſenſum nota: ita ſimiliter nec actus memoriæ & intellectûs ſunt nobis noti, quando ſeſe particulariter accipiunt pro objectis, accipientes particularia exteriora objecta, ût prædictum eſt.

4. Intellectivum in ſuo proprio intelligibili attingit remotum intelligibile, & per illud attingendo conſequitur aliud magìs remotum intelligibile; & ita intellectivum in ſuo proprio & univerſali intelligibili naturaliter univerſaliter & particulariter per remotum intelligibile ſucceſſivè attingit magìs remotum intelligibile; ſicut viſivum in ſuo proprio viſibili attingit remotum viſibile, nam una pars in aëre immediatè participat cum oculo & cum altera parte in aëre, & illa altera pars cum altera parte, & ſic ſucceſſivè, id eſt, particulariter continuatur videre de parte in partem, ſed univerſaliter per continuam lineam uſque ad objectum.

QUÆSTIO LXXVIII.

Utrùm Anima poſſit intelligere ſinè Phantaſmate?

1. SOlutio. Anima alio modo intelligit in Via, & alio modo in Patria; nam in Via Anima nunquam poteſt intelligere remotum intelligibile ſinè vel ſenſuali vel intellectuali phantaſmate; in Patria verò attinget DEUM intelligibiliter ſinè ullo phantaſmate, ut DEUS ſit magìs objectabilis Animæ; nam DEUS eſt ſinè comparatione magìs fixum Objectum & magìs immediatè apprehenſum ab Anima, quàm color à viſu, quem viſus attingit ſinè phantaſmate; aliàs color eſſet magis objectabilis, quàm DEUS; quod eſt impoſſibile.

2. Intellectivum Animæ attingens ſuum proprium intelligibile intelligit bonitatem, magnitudinem &c., de quibus ſuus intellectus eſt compoſitus; & ideo, dum eſt in Via, attingit in ſe cum phantaſmate, ut illud ſit medium inter actus, de quibus ſuum intelligere eſt conſtitutum, quâlibet formâ influente ſuum ſimile, ſcilicet bonitate bonificare, & ſic de aliis: nam iſto modo format intellectus verbum aggregatum de ſimilitudinibus per intellectualem modum phantaſticum, ſinè quo verbo Anima in Via non poſſet intelligere DEUM.

3. Anima in Gloria intelligit ſinè phantaſmate, nam ipſa intelligendo DEUM ſinè phantaſmate intelligit ſe ſinè phantaſmate, ut influentia DEI & exemplar Eſſentiæ & Dignitatum DEI non deficiant magnitudini intellectûs; aliàs ipſa magnitudo defice-

rét magnitudini Gloriæ Animæ, & per consequens Magnitudo Gloriæ DEI Magnitudini Justitiæ Gloriæ Animæ; quod est manifestè impossibile.

4. Sicut sensibilis imago remoto sensitivo remanet habituata in imaginativa, sic in Patria imaginabilis imago remanet habituata in intellectu; igitur Anima in Patria mediante illâ retentâ imagine, quæ est phantasia, attingit inferiora, licèt non importet imaginativam, quæ est de natura sensibilium rerum; nam intellectiva Anima derelinquit imaginativam, dum separatur à mortuo corpore, quod probatur in sequenti Quæstione.

QUÆSTIO LXXIX.

Utrùm mortuo Homine Imaginativa remaneat in Anima?

1. SOlutio. Imaginativa est subjectum, in quo sensibilia objecta habituantur in absentia sensitivi, & intellectus, dum est in Via, ab imaginativa abstrahit & memoria conservat sensibilia imaginabilia & phantasiabilia objecta; quando autem intellectus est in Patria, imaginatio remanet habituata in intellectu, quam habituavit ipse intellectus, dum fuit in Via; unde, quando intellectus separatur à corpore, non indiget recedere cum imaginativa potentia, quia illi sufficit, quòd illam habeat in habitu; nam, sicut per habitum scientiæ potest intelligere præterita, similiter per habitum imaginationis potest descendere ad intelligendum sensibilia.

2. Si rationalis Anima, dum separatur à corpore, simul recederet cum imaginativa potentia, non omnino se denudaret à natura corporis, cùm imaginativa sit potentia constituta de bonitate corporeïtatis &c., nam ejus finis ad hoc est datus, ut imaginetur res sensibiles, quæ sunt de natura corporeïtatis: ergo mortuo homine Imaginativa non remanet in Anima.

3. Dum Anima in Patria est in suo Fine, qui est DEUS, intelligit intelligibilia & sensibilia objecta, ad hoc enim est creata; & ita in virtute illius finîs, quare Anima est creata, intelligit spiritualia & corporalia; igitur in Patria non indiget corporeo instrumento vel corporeæ naturæ, quia illi deficeret virtus prædicti finîs; quod est impossibile: ergo mortuo homine Imaginativa non remanet in Anima.

4. Sicut humanus visus sinè imaginativa attingit imaginem pictam in pariete vel faciem repræsentatam in speculo, sic & multò meliùs in Sapientia DEI intellectus attingit in Patria sensibilem imaginem sinè imaginativa; hoc idem similiter sequitur de bonitate &c., quas intellectus habet in Patria; nam aliter inter visum & visibile esset major proportio & propinquitas, quàm inter Bonitatem &c. DEI, & bonitatem &c. Animæ.

QUÆSTIO LXXX.

Utrùm possit fieri major Affirmatio & Demonstratio de intellectualibus Rebus, quàm de sensualibus Rebus?

1. SOlutio. Quia DEUS est Ens intelligibile, & non sensibile, potest fieri major affirmatio & demonstratio de intellectuali Ente, quàm de sensuali; & hoc est per se manifestum, ut intelligibile affirmativè & demonstrativè habeat Concordantiam cum Majoritate, sensibile verò cum Minoritate; sed quoad receptionem illius affirmationis & demonstrationis sensibile faciliùs capitur, quàm intelligibile, sed hoc est per accidens, id est, per sensum, quia sensus habet majorem concordantiam cum minori receptione, quàm cum majori, cùm ipse sensus sit constitutus de minoribus respectu intellectivæ potentiæ.

2. Sunt *tres Modi* Demonstrationis, quorum primus est *per Æquiparantiam*, secundus *per Quid*, tertius *per Quia*, Majoritas autem Bonitatis, Magnitudinis &c. est demonstrabilior per Æquiparantiam, quàm per alios duos modos, quia fit per Æqualitatem Bonitatis, Magnitudinis &c. sinè Majoritate & Minoritate; sed quia potissimè in DEO est Æqualitas, & non inæqualitas, & quia æqualitas etiam in rebus sensualibus & intellectualibus est major, quàm inæqualitas: ergo potest fieri major affirmatio & demonstratio de intellectuali, quàm de sensuali.

3. Veritas est Major in intellectuali subjecto, quàm in sensuali; sed veritas est objectum intellectûs, atque etiam bonitas &c. ipsius veritatis: ergo bonitas intellectûs & magnitudo &c. illius habent majorem Concordantiam cum bonitate intellectualîs objecti, quàm sensualîs; & ideo intellectus naturaliter meliùs potest recipere & invenire & etiam attingere verum secundùm suam naturam, quàm secundùm alienam naturam: ergo potest fieri major affirmatio & demonstratio de intellectuali re, quàm de sensuali.

4. Quia, sicut prædictum est, DEUS est intelligibilis, est creatum intellectivum, & sunt creata omnia intelligibilia entia; & ideo respectu Principii, Medii & Finîs, quare est intellectivum Animæ, & quare sunt intelligibilia, manifestatur, quòd possit & debeat fieri major affirmatio & demonstratio de intellectualibus rebus, quàm de sensualibus; aliàs Divina Justitia & Sapientia essent contra magnitudinem prædicti Finîs Medii & Principii; quod est impossibile: ergo potest fieri major affirmatio & demonstratio de intellectuali re, quàm de sensuali.

QUÆSTIO LXXXI.

Quomodo Anima appetat suum Finem intra se & extra?

1. SOlutio. Dum Anima est in Via, appetit suum Finem per alium modum, & per alium, quando est in Patria; nam, quando est in Via, appetit naturaliter priùs suum finem in se, quàm extra se; sicut intellectus citiùs & priùs appetit intelligere suum proprium intelligibile, quàm remotum; nam, sicut intellectus per sensum attrahit remotum intelligibile, scilicet sensibile ad suum propinquum intelligibile, ita, quòd remotum intelligibile se habeat ad finem, & propinquum intelligere sit finis, ita anima incipit suum appetitum à se ipsa ad perfectionem suæ bonitatis, magnitudinis &c., attrahens remotum perfectibile ad se, ut se perficiat, sicut per se manifestè patet.

2. Dum Anima est in Patria, appetit naturaliter priùs suum finem extra se, scilicet in DEO, quàm in se; cùm DEUS sit Finis illius; sic igitur in Bonitate &c. DEI appetit habere Finem suæmet bonitatis &c., & ex illo Fine deinde habet in se perfectionem; nam priùs debet appetere majorem Finem, quàm minorem, ne sit contra Magnitudinem Justitiæ Bonitatis &c.; quod est impossibile.

3. Anima, dum est in Via, appetit suum finem in virtutibus, quæ non sunt de essentia illius, scilicet in Fide &c., atque in sensu, ût in visu &c., & sic de cæteris appetibilibus, quæ non sunt de essentia illius; iste appetitus autem respectu finîs incipit extrà, & reducitur intrà, quia finaliter intrà incipit naturalis appetitus, qui est, ut Anima habeat perfectum ratiocinari, & corpus perfectum sentire in justitia ad hoc, ut in se sit perfecta agendo sub ratione bonitatis, magnitudinis &c.

4. Dum Anima est peccatrix in Via, agit plùs in contrarium sui appetitûs, quàm, si esset virtuosa, id est, sinè peccato; nam ipsa appetit suum finem extra se, videlicet divitias, delectationes corporis, honores & hujusmodi, & talia optat mediantibus divitiis, nec potest & nunquam poterit in Via satiari, quia ejus appetitus est inordinatus, & contrarius naturæ ejusdem; & ideo, quantò plus habet, tantò plus appetit, & quantò plus appetit, tantò magìs est vacua fine & perfectione; id idem simili modo est in illa & multò fortiùs in Inferno, nam appetit contrarium, videlicet suum finem in se, & non extra se, videlicet in DEO; & ita nunquam habet & nunquam habebit, quod appetit, & nunquam poterit saturari.

QUÆSTIO LXXXII.

Quomodo Intellectus attingat Sacramentum Altaris.

1. SOlutio. Est Manifestum, quòd intellectus in imaginatione, ubi consistunt phantasiæ, attingat sensibile objectum in tempore præterito; igitur multò meliùs potest attingere Sacramentum Altaris in Dignitatibus DEI, videlicet in Bonitate, Magnitudine &c.; & quia etiam Bonitas, Magnitudo &c. in summa Majoritate sunt recolibiles, intelligibiles & amabiles: ideo attingit intellectus magnum bonificare, magnum durare, magnum posse, & sic de aliis in Sacramento Altaris, ita, quòd non possit attingere Actus, scilicet Bonitatis, Magnitudinis &c. JESU Christi excellentiores super naturalem operationem.

2. Intellectus naturaliter attingit formam & materiam & accidentia Panîs mediante sensu, Transubstantiationem verò illius Panîs in Carnem Christi attingit mediante Divinâ Voluntate volente illum sic transubstantiari ad hoc, ut humano intellectui magìs manifestentur Actus Divinarum Dignitatum, cùm Voluntas DEI diligat illos in majori Magnitudine, quam creatura possit

recipere & sub illis pati; nam, nisi Divina Voluntas diligeret suos actus adeò magnos, ût dictum est, deficeret illi Magnitudo Bonitatis &c. in diligendo; quod est impossibile: igitur patet modus, per quem intellectus in Divina Voluntate & Magnitudine volendi attingat Sacramentum Altaris, ita, quòd sensus attingat accidentia panîs, cùm sint sensibilia, in quo sensu permanent, sicut præterito tempore coloratum permanet in imaginativa; nam illa accidentia non habent subjectum Pane transmutato in Carnem, sed potiùs, cùm sint sensibilia, subjectum, in quo remanent, est humanus sensus; præterea intellectus attingit formam & materiam transubstantiati Panîs in imaginatione in præterito tempore, cùm sint imaginabiles; attingit autem quoad Finem Sacramenti formam & materiam Carnis Christi secundùm Divinam Voluntatem, ût dictum est.

3. Intellectus in Pane Hostiæ attingit creatam bonitatem, magnitudinem &c., & in Carne Christi similiter creatam bonitatem, magnitudinem &c.: unde attingit similitudines istarum duarum substantiarum; & ideo attingit, quòd una similitudo transubstantietur in aliam, scilicet bonitas &c. Panîs in bonitatem &c. Carnis; & attingit, quòd tempus, quantitas, locus, motus quoad similitudines Panîs pertineant ad sensum & imaginationem, in quibus rationaliter permanent, dum attingit Corpus Christi in realitate actuum Dignitatum DEI, ita, quòd Immensitas DEI vincat quantitatem & locum, atque Æternitas tempus & motum, & sic de bonitate &c., quæ vincit quantitatem bonitatis loci &c.; nam infinitum potest attingere & vincere finitum.

4. Intellectus attingit *tres gradus* Operationis, in quibus DEUS agit, quorum primus est in Operatione, quam DEUS habet in se, Patre generante Filium &c.; alius gradus verò & præ cæteris infimus est in operatione, quam DEUS habet in creaturis, dans eis esse & naturam operandi, in qua illas regit & conservat; alius gradus verò est minor, quàm primus, tamen major, quàm infimus, & hic est in illa operatione, quæ non est adeò nobilis, sicut prima, est tamen nobilior, quàm secunda scilicet naturalis; quia hæc est miraculosa, in qua actus Divinarum Dignitatum superattingunt & devincunt actus naturæ: unde in hac media operatione, videlicet in bonitate &c. respectu ipsius operationis atque in majoritate sui principii, medii & finîs & concordantiæ attingit intellectus Sacramentum Altaris, sinè quo intellectus non posset intelligere majorem magnitudinem operationis in prædictis terminis.

QUÆSTIO LXXXIII.

Utrùm Liberum Arbitrium sit de Essentia Animæ individuatum in Potentiis Animæ?

1. SOlutio. DEUS Pater cum libertate suæ Bonitatis, Magnitudinis &c. producit Filium, & spirat Sanctum Spiritum de suâmet libertate substantialiter, non autem accidentaliter, ita, ut Magnitudo libertatis non deficiat Bonitati, Magnitudini &c.; & ex hoc declaratur, quòd Liberum Arbitrium Animæ sit de Essentia Animæ, ut Anima habeat majorem similitudinem DEI & Dignitatum ejus, & ut meliùs de sua libertate possit illo frui; nam aliter DEUS deficeret bonitati, magnitudini &c. sui effectûs & suarum similitudinum, quod est impossibile: ergo Liberum Arbitrium est de Essentia Animæ individuatum in Potentiis Animæ.

2. Sicut superiùs dictum est de Anima & de potentiis ejus, est manifestum, quòd liberum Arbitrium, sicut cæteræ formæ vel essentiæ potentiarum, videlicet bonitas, magnitudo &c., individuetur in potentiis Animæ; nam divinæ similitudines, scilicet bonitas, magnitudo &c. Animæ constituunt esse Animæ, & distinguunt in potentias, ita, quòd bonitas &c. Animæ individuata in magnitudine, & è converso, constituat memoriam & alias duas potentias; atque memoria & cæteræ duæ constituentes substantiam Animæ sunt liberæ spirituales naturæ, ut ipsa tota Anima sit in libertate essendi & agendi, & ut, sicut Anima est libera, ita sit libera unaquæque suarum potentiarum per se; nam aliter Anima essendo & agendo non posset habere perfectam libertatem: igitur per hæc manifestatur, quòd liberum Arbitrium sit distinctum per potentias Animæ.

3. DEUS est æqualiter recolibilis, intelligibilis & amabilis; & ideo convenit, quòd Anima in suis potentiis habeat liberum Arbitrium; ut liberè possit DEUM recolere, intelligere & amare; hoc autem non posset Anima de tota sua entitate & natura, nec de totis suis potentiis & virtutibus earum, nisi Anima unà cum suis potentiis essentialiter esset constituta de libertate, & illa libertas esset distincta in potentias Animæ, sicut quælibet similitudinum DEI, ût suprà dictum est; nam aliter deficeret magnitudo libertatis in bonitate, magnitudine &c. recolitivi & recolibilîs, intellectivi & intelligibilîs, & volitivi & volibilîs; quod est impossibile & contra Magnitudinem Divinæ Bonitatis &c.: ergo Liberum Arbitrium est distinctum per potentias Animæ.

4. Memoria ita indiget habere meritum recolendo, & intellectus intelligendo, sicut voluntas volendo, & è converso; unde, si Liberum Arbitrium tantùm consisteret in una potentiarum, ita, quòd non in altera, destrueretur meritum in illa potentia, in qua non esset Liberum Arbitrium; & per consequens Justitia DEI non posset æqualiter justificare, nec esset perfecta, nec æqualiter recolibilis, intelligibilis & amabilis, quod est impossibile: ergo manifestum est, quòd Libertas æqualiter sit in qualibet potentiarum, quamvis nostra ratio plùs apprehendat libertatem ex voluntate, quàm ex intellectu vel memoria.

QUÆSTIO LXXXIV.

Utrùm Liberum Arbitrium possit cogi?

1. SOlutio. Quia DEUS est in Summitate recolibilis, intelligibilis & amabilis super omne ens, non vult Potestas illius, quæ est idem cum Justitia & Nobilitate ejusdem, quòd Liberum Arbitrium Animæ possit cogi; & hoc per se manifestè patet: veruntamen Anima, cùm Liberum Arbitrium illius in se sit particulatum, ût prædictum est, particulariter potest illud cogere, non autem absolutè; sicut apparebit in sequentibus Rationibus.

2. Quando memoria plùs utitur suo officio, quàm cæteræ potentiæ, tunc plùs inducit ad actum illas similitudines, de quibus ipsa est constituta, quàm cæteræ potentiæ, ita, quòd suum recolere sit in majori magnitudine, quàm intelligere & velle; & ita memoria cogit intellectum ad intelligendum, & voluntatem ad diligendum objectum magìs memoratum, quàm intellectum & dilectum, sicut manifestè patet in superbo, qui plùs recolit suum honorem, quàm intelligat & diligat illum; nam, si æqualiter recoleret, intelligeret & diligeret illum, non esset superbus, & magìs diligeret Honorem DEI, quàm proprium honorem, quia intellectus esset liber ad intelligendum, & voluntas ad diligendum magìs Honorem DEI, quàm hominum.

3. Quando avarus plùs recolit bonitatem, magnitudinem &c. pecuniæ, quàm bonitatem, magnitudinem &c. DEI, tunc intellectus plùs est coactus ad intelligendum pecuniam, & plùs ad ignorandum DEUM; insuper memoria cogit intellectum ad intelligendum vel ignorandum, dum cogit voluntatem ad frequenter diligendum pecuniam, quod est, quia memoria plùs recolit illud objectum & ejus circumstantias, quàm aliud; hoc idem similiter est intelligendum circa alia objecta, sicut in memoria recolente plùs filium vel uxorem vel epulas vel inimicum, & sic de aliis. Igitur ex hoc exemplo patet modus, per quem memoria cogit intellectum & voluntatem; hoc idem similiter è converso est intelligendum; nam quandoque intellectus vel voluntas cogunt cæteras potentias à se victas.

4. In homine obstinato in erroribus memoria & voluntas devincunt intellectum, ita, quòd intellectus non habeat libertatem investigandi verum & falsum; nam homo obstinatus in errore nec vult supponere verum nec falsum pro utraque parte; & hoc patet secundùm *Artem Demonstrativam* seu *Inventivam;* nam recolens falsum & odiens verum in contrario recolit & diligit tantùm objectum, quod suus intellectus nec verum nec falsum realiter intelligit, nisi fortè intentionaliter tantùm. Intellectus similiter cogit voluntatem, dum auxiliante memoriâ illam cogit, quòd supponat verum vel falsum; voluntas autem similiter diligens vel odiens Fidem cogit & devincit memoriam & intellectum. Igitur altera potentiarum cogit & superat alteram, prout communis Libertas Animæ plùs uni illarum, quàm alteri, se communicat in actione & passione propter activas & passivas formas similitudinum, de quibus Anima & ejus potentiæ sunt constitutæ.

QUÆSTIO LXXXV.

Utrùm Prædestinatio & Liberum Arbitrium possint esse simul?

1. SOlutio. Dicendum est verum, quòd Sapientia DEI & Justitia ejus quælibet sit perfecta,

perfecta, quarum perfectio est una & eadem numero, & ideo ipsa Sapientia & ipsa Justitia & ipsa Perfectio sunt quælibet æterna & immensa & è converso etiam una Æternitas & Immensitas in Bonitate &c.; & ideo convenit, quòd Liberum Arbitrium & Prædestinatio vel Præscientia simul sint in homine prædestinato vel præscito; aliter actus Scientiæ & Justitiæ DEI non essent æqualiter in earum effectibus, quod est impossibile & contra Magnitudinem Bonitatis &c. Justitiæ & Sapientiæ DEI: ergo Prædestinatio & Liberum Arbitrium possunt esse simul.

2. In reali ratione hæc prædicatio est vera: Sapientia DEI est perfecta: igitur per consequens, si Sortes est prædestinatus, salvabitur; aliter Sapientia DEI perfectè ignoraret salvationem Sortis, quod est impossibile; & ex hoc in rationali intentione sinè re oritur quædam falsa negatio, quæ est: si Sortes salvatur, est impossibile, quòd damnetur, ergo non habet Liberum Arbitrium; sed hæc negativa est contra actum perfectæ Justitiæ, ex cujus actûs perfectione hæc affirmativa verè necessariò sequitur: si Justitia DEI est perfecta, Sortes potest damnari & salvari, aliter non haberet meritum gloriæ nec pœnam culpæ, nam Justitia non posset perfectè in illo agere, quod est impossibile; sed ex illa affirmatione necessariò vera facta de Justitia oritur secundùm intentionariam rationem, non autem realem, quædam falsa negativa contra perfectam Sapientiam DEI, & est hæc: Si Sortes habet Liberum Arbitrium ad salvationem & damnationem, Sapientia DEI ignorat, an sequatur salvatio Sortis vel damnatio; sic igitur Sapientia DEI est imperfecta, quod est impossibile: ergo duæ affirmativæ, quarum una propter perfectam Sapientiam DEI, & altera propter perfectam Justitiam DEI procedit, sunt veræ, duæ autem negativæ ex illis duabus affirmativis ortæ sunt falsæ; nam duæ affirmativæ concordant cum Dignitatibus DEI, duæ negativæ verò contrariantur illis; ergo necessariò ista duo, scilicet Prædestinatio vel Præscientia & Liberum Arbitrium, simul ambo sunt vera in homine.

3. Si Sortes est prædestinatus, salvabitur, & habet libertatem ad damnationem: sed hoc non intelligitur in verbo compositio ex phantasiis contrariis, ût nunc prædictum est, scilicet ex contrarietatibus duarum prædictarum affirmationum & duarum negationum, aliâ affirmativarum existente contra aliam propter negativas, atque aliâ negativarum existente contra aliam propter affirmativas; sed subjectum vel objectum, in quo veritas hujus quæstionis intelligitur, consistit in vero verbo constituto de similitudinibus duarum affirmativarum sinè similitudinibus negativarum; nam similitudines affirmativarum sunt veræ propter perfectam Justitiam & Sapientiam DEI, & similitudines negativarum sunt impossibiles propter imperfectam Justitiam & Sapientiam DEI.

4. Si Divina Sapientia scit Sortem prædestinatum, scit ipsum prædestinatum magis, quia Voluntas Sapientiæ hoc vult *per modum Gratiæ* Magnitudinis Bonitatis & Largitatis &c. DEI, quàm *per modum bonæ operationis* ipsius Sortis, nam sempiterna gloria est major, quàm meritum Sortis; unde ex hac vera positione declaratur, quòd, licèt DEUS elegerit Sortem ad Gloriam, nihilominùs ipsum possit revocare quoad liberam Voluntatem ipsius DEI; nam, sicut illum liberaliter elegit, ita eundem liberaliter potest revocare; & ita Sortes est in libero Arbitrio vel salvationis vel damnationis: si est in libera via salvationis, habet Liberum Arbitrium salvationis, in quantum Sapientia DEI scit, quòd sit prædestinatus, & in quantum ipse Sortes agit de bono, ut Justitia satisfaciat illi pro bono; si autem Sortes est in libera via damnationis, potest damnari, quia Voluntas DEI est libera, & potest eum revocare à se, etiam, si ipsum revocat à se, Sortes potest tantum de malo agere, quòd eum remittat in posse damnari, & tunc damnatio ejus est, quia agit de malo; nam, si damnatio ejus esset, quia Voluntas DEI eum non eligit, ipsa Voluntas esset causa damnationis ipsius in dimittendo ipsum damnari, priusquam ageret de malo, & tunc Voluntas DEI esset ab æterno contra suâmmet Justitiam, quod est impossibile. Igitur isto modo manifestatur, quòd Sortes habeat Liberum Arbitrium Salvationis vel damnationis; sed ipsum dividitur in potentiam & actum; dividitur in potentiam, in quantum Sapientia scit, quòd Sortes sit prædestinatus, si vult, & sic habet Liberum Arbitrium damnationis in potentia, quod reducitur ad actum, si Voluntas DEI illum vult derelinquere, & si Sortes agit de malo; Liberum Arbitrium autem salvationis, quod Sortes habet

habet in potentia, non reducitur ad actum, si Sortes condemnatus liberè veniat ad damnationem, & liberè deducitur ad actum, quod Sortes habet in potentia; & isto modo Justitia potest illum judicare. Hoc etiam in contrario sequitur oppositio modo, scilicet, si Sortes sit in Libero Arbitrio salvationis; nam, si salvetur, venit ad actum id, quod erat in potentia, & hoc mediante Gratiâ DEI, & mediante bonâ operatione Sortis, nec illa potentia, quam habet damnationis, reducitur ad actum, ut sequatur id, quod scit Sapientia DEI, & vult Voluntas DEI, & quod bona opera Sortis meruerunt. Quælibet potentia autem Liberi Arbitrii, & ea, quæ reducitur ad actum, & ea, quæ non pervenit ad actum, sunt æquales, ut Divina Justitia possit justificare. „Sed hoc in„telligere est valde difficile, quia ad hoc in„telligere sunt quædam puncta valde alta „& transcendentia, quæ per modum *Artis* „*Demonstrativæ* seu *Inventivæ* leviter at„tinguntur.

QUÆSTIO LXXXVI.

Utrùm quinque Universalia & decem Prædicamenta sint aliquid realiter extra Animam?

1. SOlutio. In Divina Essentia est una Bonitas, una Magnitudo, & sic de aliis; veruntamen in ipsa Essentia sunt plures Personales Bonitates, plures Magnitudines, & sic de aliis, ita, quòd Bonitas, quæ est Pater, ût Pater non est Bonitas, quæ est Filius ût Filius, hoc idem similiter sequitur de Bonitate, quæ est Sanctus Spiritus, ita, quòd in Bonitate Deitatis per alium modum Bonitas est Paternalis, per alium modum Bonitas Filialis, & per alium modum Bonitas est Processionalis; & ex hoc significatur, quòd in rebus naturæ sint realiter quinque Universalia & decem Prædicamenta, ut effectus sit magis similis suæ Causæ; nam aliter deficeret Magnitudo DEI suis similitudinibus in Majoritate Bonitatis &c.; quod est valde inconveniens.

2. Si genus, substantia &c. sunt realiter, una bonitas est principium, id est, genus, cui substant in naturalibus species, sicut bonitas hominum, bonitas leonum, dactilorum & sic de metallis; & unaquæque bonitas cujuslibet speciei habet sub se individuatas bonitates, sicut bonitatem Sortis, bonitatem Platonis, & sic de aliis; hoc idem sequitur de genere & differentia; & propter hoc sub una proprietate sunt plures proprietates, & sub uno accidente multa accidentia, & sub una substantia multæ substantiæ, & sub una quantitate multæ quantitates, & sic de aliis; & ita, si sunt quinque Universalia & decem Prædicamenta realiter, hoc, quod est superius principium universale, regit individua sub se, & inducit ea ad naturale agens sub illis speciebus & generibus, in quibus ipsa individua sunt; & sic Principium, Medium & Finis ipsorum individuorum consequuntur in Majoritate bonitatis &c.: ergo quinque Universalia & decem Prædicamenta sunt aliquid realiter extra Animam.

3. Anima generat verbum, ût jam dictum est, ita, quòd intentio naturaliter constituat genus, speciem &c.; aliter non posset generare verbum, nec uti phantasmatibus; & ideo, si prædicta Universalia & Prædicamenta sunt in re, id est, secundùm rem, Anima attingit realiter similitudines Universalium & Prædicamentorum; & hoc modo fit proportio inter realitatem & rationem in Majoritate Concordantiæ Principii, Medii & Finis; si autem Prædicamenta & Universalia non sunt realiter, id, quod non est in re, est occasio formandi in intentione similitudines, ita, quòd Anima, donec falso modo habeat universale subjectum, non possit intelligere vero modo; sed hoc est inconveniens & contra proportionem Principii & Finis inter simile & simile: ergo quinque Universalia & decem Prædicamenta sunt aliquid realiter extra Animam.

4. Si Universalia nihil sunt extra Animam, sequitur, quòd in mixto elementato non possit esse tam magna distinctio, tam magna concordantia, & tam magna contrarietas, ita, quòd ibi non erit aliquod universale, nisi naturale agens, quod sinè universali regulat & disponit mixtum; & ita particulares partes in mixto deficiunt in majoritate naturalis bonitatis, magnitudinis &c.; nec naturale agens habet adjutorium ad ordinandum suppositum naturæ, nec corruptibiles partes transmutabiles in aliud suppositum sunt regulatæ à specie realiter, sed solùm intentionaliter; & hoc totum est valde inconveniens: ergo quinque Universalia & decem Prædicamenta sunt aliquid realiter extra Animam.

QUÆSTIO LXXXVII.

Utrùm Anima lapsa in peccatum possit per se surgere?

1. SOlutio. In DEO est Bonitas, Magnitudo &c., quæ sunt multùm recolibiles, intelligibiles & amabiles, & ad hoc est Anima creata, ût suprà dictum est; unde, quando Anima est lapsa in peccatum, sua bonitas est contra Divinam Bonitatem, & sic de aliis; & ideo Divina Justitia attingit Animam in tanta Magnitudine Judicii, quòd ipsa per se non habet potestatem surgendi, quia bonitas, potestas &c. illius ex parte finîs sunt destructæ: ergo Anima per se non potest surgere de peccato, quia Justitia Divinæ Bonitatis &c. deficeret in Magnitudine Judicii; quod est impossibile.

2. In Anima est bonitas, magnitudo &c., nam ex his principiis sive formis est Anima constituta, ût suprà dictum est; & in quolibet principio sive forma illius est ejus libertas naturaliter & essentialiter, cùm liberum arbitrium sit de ejus essentia, ût suprà dictum est; propter illud peccatum autem, in quo Anima jacet, attingit Divina Justitia illam libertatem, ita, quòd Anima per se non potest surgere; quia, si posset per se surgere, actus Divinæ Justitiæ non contradiceret libertati Animæ, quia libera Anima commisit peccatum, sed libertas Animæ esset major, quàm actus Justitiæ; quod est impossibile: ergo Anima per se non potest surgere à peccato.

3. Quia in Anima est libertas essentialiter, videtur, quòd possit uti ipsâ libertate surgendo per se de peccato; sed quia est differentia inter libertatem & liberè agere, tunc non potest id, quod consistit in libertate, reduci ad actum, quando libertas est perversa in injuriam, in malitiam, in imperfectionem, & sic de aliis, ita, quòd principiorum ipsius Animæ alterum est contra alterum, quia sunt contra finem, quare sunt creata; & ita Anima, cùm ejus principia propter peccatum sint inordinata, non potest per se surgere de peccato, nec surgendo uti suâ libertate, & est, sicut intellectus, qui propter maximam iram vel somnum vel infirmitatem non potest intelligere.

4. Quando DEUS propter suam Misericordiam vult, quòd homo surgat de peccato, tunc permittit, quòd bonitas &c. Animæ utatur suâ libertate in recolendo & intelligendo peccatum, in quod cecidit, usque ad actum voluntatis; tunc, si voluntas liberè se disponat ad odiendum illud peccatum, sic, ut sit apta uti libertate in bono, tunc DEUS permittit libertatem Animæ ire per omnes formas & potentias ipsius Animæ; & tunc, quia DEUS dimittit & disponit libertatem in recolentia, intelligentia & in volentia ad actum libertatis sub ratione bonitatis, magnitudinis &c., tunc Anima propter auxilium DEI, & quia se habet liberam ad contritionem, & diligit bonum &c., habet in hoc meritum, & DEUS utitur suâ maximâ Misericordiâ in parcendo.

QUÆSTIO LXXXVIII.

Quare DEUS dimittit unam Animam ad Damnationem, & eligit alteram ad Salvationem?

1. SOlutio. Divina Sapientia attingit ab æterno omne id, quod est: ergo attingit quamcunque Animam, sive sit ad damnationem, sive ad salvationem, tamen diversimodè; nam illam, quam eligit ad salvationem, attingit cum Voluntate volente eam salvari & cum Justitia propter merita bonorum operum salvandæ Animæ, maximè tamen attingit illam Voluntas volens eam liberè salvare, id est, potiùs ex Gratia, quàm propter meritum illius; nam propter merita non lucramur tantam Gloriam, quantam ex sola Gratia supra meritum addit Divina Voluntas; veruntamen de damnata Anima non est sic, quia, sicut Voluntas DEI attigit eam ad salvationem, ad quam creavit eam, ita Sapientia & Justitia DEI attigerunt eam ad damnationem, quia Sapientia vidit peccata illius, & Justitia sic dimisit illam operari.

2. Voluntas DEI creavit liberam Animam, quæ est damnanda, non ad finem damnationis, sed potiùs ad finem salvationis; libera Anima verò peccavit, & deviavit ab illo fine, quare fuit creata; si igitur Divina Voluntas cogeret illam Animam, reducens illam ad illum finem, quare creavit eam, cogeret ipsos actus Justitiæ DEI, & per consequens ipsius Justitiam & Justitiæ ac etiam Animæ Libertatem; & hoc modo Voluntas accidentaliter esset contra sémet ipsam, & contra Magnitudinem Bonitatis &c. Justitiæ DEI, quod est impossibile: unde patet, quare DEUS permittat aliquam Animam damnari, alteram verò eligat ad salvationem.

3. Divina Voluntas, tamen mediante Bonitate &c., eligit & permittit, aliter deficeret in Magnitudine Bonitatis &c., quod est impossibile; ex hoc ergo patet, quòd in Voluntate DEI plus possit suâmet Bonitas, Magnitudo &c., quàm bonitas, magnitudo &c. sui effectûs; nam, quando ejus effectus est illi rebellis & contrarius conversus in malitiam & odium adversùs suum Principium vel Præmium, tunc Voluntas permittit, quòd Justitia in illum agat cum Magnitudine Bonitatis &c. secundùm justam retributionem suorum operum; & ex hoc patet, quomodo DEUS perdat peccatricem Animam.

4. DEUS non eligit unam Animam, nec dimittit alteram, in quantum unaquæque Anima est bona, magna &c. quoad suum esse, sed eligit unam illarum, & dimittit alteram, in quantum una agit de bono, alia verò agit de malo: unde, quòd una illarum eligatur, altera verò dimittatur à DEO, est per modum agendi Animæ, non autem per modum essendi; & hoc est manifestum per se in Magnitudine Divinæ Justitiæ Bonitatis &c.

QUÆSTIO LXXXIV.

Utrùm Anima possit tantum mereri, quantum demereri?

1. SOlutio. Anima, in quantum creatura, est bona, magna &c., & sic tota est ordinata ad habendum meritum, nam ad hoc est creata; & ita secundùm actum essendi & finem, quare est creata, potest Anima plus mereri, quàm demereri, nam omnia principia Animæ, scilicet bonitas &c., sunt ordinata ad agendum bonum, magnum &c.; igitur, quando Anima peccat, non potest omnia sua principia pervertere in contrarium, nisi solùm per modum agendi, non autem per modum essendi; sic ergo non potest tantum demereri, quantum mereri; nam Anima non potest vertere suam bonitatem essendi in malitiam, ita, quòd sit malitia essendo: tamen potest actum bonitatis vertere in malitiam, & ita per accidens ipsa bonitas est mala; sed quia est major concordantia in Anima inter suum actum essendi bonitatis & actum bonitatis, scilicet agere de bono, quàm inter accidentalem malitiam & malificare: ergo Anima potest plus mereri per hoc, quod est majus, quàm per hoc, quod est minus.

2. Anima potest per DEUM & per se ipsam mereri Gloriam, & per se ipsam tantùm, non autem per DEUM, potest demereri Gloriam, cùm DEUS sit justus, bonus &c.; & ita Anima plus potest per DEUM & per se, quia DEUS auxiliatur illi, quàm per se tantùm; tamen plus potest demereri per se tantùm, quàm mereri; nam per se tantùm potest mereri pœnam, quod est demereri Gloriam; sed per se tantùm nunquam potest mereri Gloriam, quia sinè auxilio & Gratia DEI merita non attingunt Gloriam: ergo Anima per se potest cadere in culpam & pœnam, non autem surgere.

3. Omne agens plùs potest agere mediante Concordantiâ, quàm mediante Contrarietate; nam Concordantia est in Majoritate Finîs, sed Contrarietas, in quantum mala, est contra Finem; & ideo, quando Anima agit de bono, Concordantia est inter bonitatem & bonificare, magnitudinem & magnificare, & sic de aliis, & inter bonitatem & magnitudinem, bonitatem & magnificare, magnitudinem & bonificare, & sic de aliis; sed dum Anima agit de malo, totum est in oppositum, & sic est Contrarietas inter alterum principium & alterum: & ex hoc patet, quòd potestas Animæ se non possit tantum communicare in demereri, quantum in mereri bonum,

4. Potestas Animæ potest plus de sua bonitate, magnitudine &c. in recolere, intelligere & velle bono, magno &c., quàm malo, parvo &c.; potest etiam plus per virtutes, quàm per vitia, & per *esse* & perfectionem, quàm per privationem & defectum, & per verum, quàm per falsum, & sic de aliis; ergo potest plus mereri bonum, quàm demereri. Igitur est mirandum, quare sint plures homines, qui non merentur bonum, quàm qui merentur illud, cùm Majoritas & *esse* simul conveniant, Minoritas verò & *non esse*.

QUÆSTIO XC.

Quomodo Ratio deficiat à Realitate?

1. SOlutio. Omne reale ens est substantialiter creatum & constitutum de similitudinibus DEI, scilicet bonitate, magnitudine, duratione &c., sicut homo, leo, planta &c.; Ratio autem constituit verbum de similitudinibus realis entis, nec tamen Ratio potest attingere tantum Realitatis, quantum est in objecto: igitur isto modo deficit Ratio, quia non potest judicare tantum de objecto, quantum objectum est.

2. Priusquam Ratio possit judicare de re, intellectiva investigat & attrahit phantasmata in suum proprium intelligibile, recolitiva verò recipit illa in suum proprium recolibile, & recepta & in intellectu habituata ministrat intellectui, deinde volitiva recipit bene dispositum & ordinatum judicium recolitivi & intellectivi in suum proprium volibile; sed inter tot media, scilicet intellectivi, recolitivi &c. concurrunt multa accidentia, quæ impediunt plenum judicium, propter quod impedimentum Ratio non potest ita perfectè agere de Realitate rei, sicut ipsa Realitas in re consistit.

3. Rationativum Rationis non potest tantum ratiocinari de extrinseco rationabili, quantum de intrinseco; nam rationativum habet majorem proportionem cum suo proprio rationabili, quàm cum remoto rationabili; sed quia rationativum agit super suum proprium rationabile sinè remoto rationabili, quia per ipsum assumit sensibile, & per sensibile imaginabile, ideo non potest de realitate tantum ratiocinari, quantum ipsa realitas est; quod est propter maximam disparationem & distantiam, quæ est inter Realitatem & Rationem, id est, inter propinquum rationabile & remotum.

4. Ratio impeditur quandoque propter maximam vel minimam voluntatem vel memoriam, vel propter ignorantiam, vel propter modicam, vel nimiam imaginationem perturbantem quandoque intellectum, quando voluntas vult imaginari inimaginabilia, vel quando vult attingere imaginabilia secundùm actum imaginativi, vel quia intellectus ignorat de corpore, quid dicatur per nomen. Igitur ex his impedimentis & aliis his similibus patet modus deficientis Rationis à Realitate.

QUÆSTIO XCI.

Quomodo rationalis Anima separetur à Corpore?

1. SOlutio. Vegetabile, sensibile, imaginabile & rationabile sunt constituta sub fine, qui est homo; igitur homo est quid ab his quatuor compositum; quando autem id, quod in homine est rationale, videlicet Anima, separatur ab aliis tribus, disjungitur ab illis in contrario modo, per quem illis fuit conjuncta; & ita Anima separatur à corpore disjungendo & separando suam bonitatem &c. à bonitate corporis &c.

2. Vegetativa, sensitiva & imaginativa successivè generantur, aliter in earum generatione non esset motus, nec naturalis operatio, nec per consequens successivè tenderent ad corruptionem, nec earum corruptio esset successiva, nec homo senesceret, nec pateretur infirmitatem vel famem vel alia his similia, quod est impossibile; sed de intellectiva Anima non est ita, nam ipsa non creatur successivè, sed in instanti; & sicut infunditur in corpus in instanti, sic separatur à corpore in instanti; & sicut à corpore separatur in instanti, sic vegetativa, sensitiva & imaginativa corrumpuntur in instanti, postquam finis illarum, quare erant, & in quem existebant, scilicet homo corrumpitur in instanti; nam hâc Animâ separatâ privatus est hic homo, sed Anima separatur in instanti: ergo homo privatur in instanti; & si homo privatur in instanti, necessariò vegetativa & sensitiva & imaginativa illius hominis corrumpuntur in instanti; quæ, si remanerent, vel successivè corrumperentur, attingerent in aliqua parte finem humanitatis, nec per consequens humanitas esset corrupta in instanti; quod est impossibile.

3. Anima, quantum est de se, non est occasio suæ separationis à corpore, cùm ipsa sit incorruptibilis, sed corpus est occasio separationis illius, quia est corruptibile, cùm ipsum sit compositum de contrariis qualitatibus, & per consequens de contrariis elementis; & quia vegetativa est corruptibilis, ideo Anima per accidens est separabilis à corpore.

4. Sicut sensitiva & imaginativa mediante vegetativâ sunt generabiles, sic mediante eâdem sunt corruptibiles, & quando sensitiva & imaginativa sunt corruptæ, separatur Anima in instanti à corpore; ergo sensitiva & imaginativa mediante vegetativâ sunt occasio & principium separationis Animæ à corpore; & ita, quando Anima recedit, derelinquit, quidquid est corruptibile & corporale vel de natura corporis, recedens talis quoad suum esse, qualis fuit infusa corpori, videlicet incorruptibilis & immortalis; corpus autem, quod ipsâ Animâ remanet privatum, successivè corrumpitur; nam illius materia appetit aliam formam, ut per illam attingat aliquem finem, ut elementa, ubicunque sint, non remaneant otiosa.

INCIPIUNT QUÆSTIONES Imaginativæ.

QUÆSTIO XCII.

Quomodo Imaginativa sit considerabilis?

1. SOlutio. Imaginativa est imago Animæ Intellectivæ, Sensitivæ & Vegetativæ, habens in se *tres potentias* vel *species*, videlicet similitudinem Intellectivæ, similitudinem Sensitivæ & similitudinem Vegetativæ. *Prima* habet *tres potentias*, scilicet *memorativam*, *æstimativam* & *appetitivam*; memorativa est imago memoriæ, æstimativa imago intellectûs, & appetitiva imago voluntatis. Similiter & *secunda species* habet *quinque potentias*, videlicet imaginem vel similitudinem cujuslibet quinque sensuum, sicut patet; nam Imaginativa habet imaginem visibilis rei, & similitudinem audibilis soni (& sic de aliis hujusmodi) imaginando videlicet memorando, æstimando, appetendo vel abhorrendo visibile, audibile & sic de aliis phantasmatibus; phantasma autem dicimus esse objectum cujuslibet potentiæ imaginationis, sive sit possibile sive impossibile in re, ût niger vel albus corvus, hinniens vel loquens equus, olens vel fœtens moschus, amarum vel dulce mare, calidus vel frigidus ignis, & sic de aliis similibus alicui istorum. Similiter etiam *tertia species* Imaginativæ habet imaginem vel similitudinem cujuslibet potentiæ Vegetativæ animæ, quia *memorativa*, *æstimativa & appetitiva* imaginando attingunt imagines potentiarum illius, ût *potentiæ nutritivæ*, *conservativæ*, *augmentativæ* & *generativæ*, & sic de aliis; & ût etiam imaginem figuræ & caliditatis, & sic de aliis similibus istis.

2. Essentiæ Imaginativæ sunt hæ similitudines, videlicet bonitas, magnitudo, duratio, potestas &c., quæ sunt similitudines Intellectivæ, Sensitivæ & Vegetativæ, ita videlicet, quòd bonitas, & similiter unaquæque aliarum, alio modo sit imago Intellectivæ, alio modo Sensitivæ, & alio modo Vegetativæ, secundùm quòd istæ potentiæ sunt diversæ in proprietatibus; & de his similitudinibus sunt secundæ intentiones, scilicet genus & species &c. & decem prædicamenta; & hæc, scilicet genus & species &c. & decem prædicamenta sunt similitudines primarum intentionum, videlicet realis bonitatis & realis magnitudinis &c. realis Intellectivæ & realis Sensitivæ & Vegetativæ, & quo modo istæ potentiæ sunt reales essentiæ, sic suo modo est intelligenda realis essentia in DEO & in Angelis, & in Firmamento, & omni, quod est.

3. In Rationali Imaginativa est imago, ut Rationativa in ea per similitudinem attingat realia entia, de quibus ipsa est imago, & cætera, quæ per eam indiget attingere, sicut Intellectiva, quæ attingit suam similitudinem bonitatis, magnitudinis &c. in bonitate, magnitudine &c. Sensitivæ & Vegetativæ; sicut oculus, qui attingit suam imaginem in speculo; posteà Rationativa attingit, quòd sua bonitas sit alia ab illa similitudine, quæ ipsi est ibi imago suæ bonitatis, & sic discernit, quòd sit diversa ab illa phantasia eo modo, sicut judicat, quòd imago oculi retenta in speculo sit similitudo oculi, & non oculus; & isto modo Rationativa facit, quòd generetur verbum per phantasiam in sua imagine; & hoc idem facit, dum attingit sensibilia & vegetabilia reflexa supra suâ imaginationem.

4. In bruto est *Imaginatio* sive *communis sensus* judicativus, in quantum habet similitudinem Intellectivæ Animæ, per quam similitudinem movet Sensitivam & Vegetativam imaginando illa, quæ indiget sentire, ut nutriatur & conservetur vel generetur Vegetativa, ipsâ imaginatione retinente speciem per *memorativam*, & judicante illam per *æstimativam* & per *appetitivam* appetente vel abhorrente illam, sicut plantam vel animal vel calidum, & sic de aliis; hoc autem manifestè patet in cane investigante cervum vel leporem vel perdicem vel aliquod istorum similium. Sic igitur attrahit sibi brutum species, quibus indiget, de primis intentionibus in secundis imaginando locum, tempus, motum, figuram & cætera his similia, prout indiget suum esse conservare, sed ex eo, quòd non est aptum natum ad habendum Intellectivam Animam, non habet per modum habitûs scientiæ secundas intentiones, quas haber, sicut etiam Rationale, sed tantùm per modum vivendi.

Secundùm ea, quæ nunc de Imaginatione dicta sunt, manifestatur, quomodo ipsa Imaginatio sit considerabilis; hæc positio autem, quam de ipsa fecimus, etiam est probabilis & demonstrabilis secundùm discursum *Artis Demonstrativæ*, sicut & aliæ positiones, quæ sunt scriptæ sub rubricis hujus Libri.

QUÆSTIO XCIII.

Utrùm Imaginativa sit à Generante vel à Creante?

1. SOlutio. Quomodo Imaginativa sit imago & ens aggregatum de primis similitudinibus, dictum est superiùs; sed in animalibus rationalibus & brutis est Imaginativa, in quantum est imago creata & habituata in generante producente suas similitudines intentionales secundarias; sicut homo generans sensatum & vegetatum, videlicet prolem suæ speciei, generat suum simile imprimendo Sensitivam & Vegetativam in suum simile, & per consequens similitudines earum, de quibus Imaginativa est constituta; & etiam similitudines Rationativæ, videlicet bonitatem, magnitudinem &c., quæ sunt in Sensitiva & Vegetativa, de quibus Rationativa attrahit suas ingenitas similitudines; sicut intellectus de pulchritudine & bonitate illius imaginis oculi, quam ipse oculus videt in speculo, attrahit per phantasmata suas secundas intentiones; & hoc per se manifestè patet.

2. In Rationali generante rationalis Anima non producit suam imaginem, corpus autem vel totum suppositum generans per viam generationis producit imaginem rationalis Animæ, videlicet bonitatem, magnitudinem &c. corporis generati; sed memorativa, æstimativa & appetitiva, quæ sunt primæ species Imaginationis, non sunt generatæ neque creatæ in ipso generato corpore, nam sufficit, quòd in illo sit una memoria, unus intellectus & una voluntas, quæ sunt una creata ingenita Anima; sed quia in generato rationali sunt similitudines rationalis Animæ, videlicet bonitas, magnitudo &c. sensibiles & vegetabiles, attrahit rationalis Anima de illis similitudinibus suas similitudines, videlicet bonitatem, magnitudinem &c., quas habet intellectuales, quas etiam ipsa Anima attingit in sua imagine, videlicet in bonitate, magnitudine &c. sensibili; & tunc ipsa Anima phantasticè attingit ipsam rationalem bonitatem, quam habet in se, in imagine illius bonitatis, generans intellectuale verbum; & similiter facit de sensuali verbo, sed sensuale verbum creatum est in habitu, & habitus generatur in generatione Imaginationis.

3. In bruto generans generat omnes supradictas species, de quibus Imaginatio est constituta & composita; nam in generando bonitatem, magnitudinem &c. sensatam & vegetatam induit de sua bonitate, magnitudine &c. memorativam, æstimativam & appetitivam bonitatem, magnitudinem &c. memorativæ, æstimativæ & appetitivæ, ita, quòd generans sub ratione primæ speciei Imaginationis generat primam speciem, & sub ratione secundæ secundam, & sic de tertia; sicut sub ratione visûs visum, & sub ratione auditûs auditum, & sic de aliis hujusmodi. Si autem in brutis prima species Imaginationis non esset à Generante, sed potiùs à Creante, brutum attingeret corporalia entia præter naturam suî ipsius & ipsorum entium; & prima species Imaginationis bruti permaneret post mortem ipsius bruti, quia esset incorruptilis, sinè merito & sinè culpa & sinè aliqua intentione finîs; quod est impossibile & contra Divinam Justitiam.

4. Intellectiva Anima, in quantum est activa & motiva, est Imaginativa, movens se in

in sua imaginatione attrahente de sua imagine suas similitudines; hæc Imaginativa autem sic motiva & activa non est à generante, sed potiùs à Creante, cùm sit ipsa eadem Intellectiva Anima; sed Imaginativa passiva aggregata ex supradictis tribus speciebus est à generante; & hoc ideo dicimus, ne æquivocatio communis imaginationis nos inducat in confusionem; nam dicimus, quòd Imaginativa brutorum omnino sit à generante, ut omnino sit corruptibilis, nihil permanens mortuo bruto.

QUÆSTIO XCIV.

Utrùm Imaginativa sit activa & passiva Potentia?

1. SOlutio. Imaginativa est activa & est passiva, activa quidem, quando movet Sensitivam imaginans objectum, per quod Sensitiva movetur ad delectationem vel afflictionem, quod fit, dum homo imaginatur delectationem vel per tactum vel per gustum, & sic de aliis; quia tunc etiam Imaginativa movet Sensitivam, & Sensitiva Vegetativam ad illam delectationem; & è contrario, dum imaginatur pœnam, quam sibi timet accidere, tunc etiam Imaginativa est causa, quare Sensitiva sentit afflictionem affligens Vegetativam; sed dum Intellectiva movet Imaginativam ad imaginandum vel delectationem vel pœnam, tunc etiam Imaginativa est passiva sub Intellectiva.

2. Sicut suprà dictum est, Imaginativa est ens aggregatum de similitudinibus; igitur in hoc, quòd Imaginativa est aggregata de similitudinibus, est passiva, influentibus Intellectivâ, Sensitivâ & Vegetativâ suas similitudines in eam, sed objectivè est activa per similitudines, ipsâ Imaginativâ movente suas similitudines, videlicet entia differentia per primarias intentiones, & occasionatas ad motum per secundarias intentiones; quod patet in homine imaginante suam entitatem vel suam essentiam, dum imaginatur secundarias causas, videlicet suas similitudines influxas ad hoc, quod est; nam per has secundarias similitudines movent se partes, de quibus totus homo est compositus.

3. Voluntas movet manum, manus martellum, martellus verò clavum; & isto modo quædam agunt & patiuntur simul mediante motu secundùm varios respectus; sic similiter Imaginativa est passiva sub Intellectiva, sed activa super Sensitivam, & per consequens Sensitiva passiva sub Imag nativa agit super Vegetativam; contrario ordine autem habet esse respectu alicujus alterius actûs finîs; sicut similiter patet in clavo, quia necessitas essendi clavi movet clavum ad esse, esse autem clavi movet martellum ad se, & martellus ad se manum, & manus ad se voluntatem: unde similiter isto modo Imaginativa est passiva, quando Vegetativa indiget caliditate vel frigiditate vel aliquo alio per modum appetendi vel retinendi, vel digerendi vel expellendi; & sic ipsa Vegetativa movet Sensitivam ad sentiendum, & Sensitiva Imaginativam ad imaginandum; & quia Imaginativa in rationali animali non posset imaginari sinè Intellectiva, est necessarium, quòd Intellectiva vitaliter moveat suum velle.

4. In brutis Imaginativa est activa, quia movet Sensitivam & Vegetativam cum illis similitudinibus, quas habet ab Intellectiva, videlicet cum memorativa, æstimativa, appetitiva; & ideo, quando Sensitiva & Vegetativa eorum patiuntur indigentiam, tunc movet talis indigentia earum similitudines, scilicet secundam & tertiam speciem Imaginativæ, & tunc istæ duæ species vel potentiæ Imaginativæ occasionant movere primam, in cujus motu movetur ipsum brutum per secundas intentiones ad hoc, quod indiget de primis intentionibus; & hoc manifestè patet in bruto, sicut quando leo indiget comedere vel bibere, tunc patitur Vegetativa, & per consequens Sensitiva, ex qua passione multiplicantur secundariæ similitudines in imaginatione ipsius leonis imaginantis comestibilia & potabilem fontem vel torrentem & alia objecta sibi competentia, nam hæc sunt objectabilia & impressibilia in prima specie imaginationis, & tunc leo mediante primâ specie se movet, movens suam Sensitivam ad sentiendum, quando comedit, & per consequens Vegetativam ad vegetandum, & ita debet vivere leo per industriam, quam naturaliter habet, & ita debet uti potentiis suæ Imaginativæ; similiter in pugnando cum aliis animalibus, & similiter etiam in aliis, & in generando prolem.

QUÆSTIO XCV.

Quomodo Intellectiva per Imaginativam sumat Objecta?

SOlutio. Objecta Intellectivæ Potentiæ sunt multa & diversa, ût DEUS & Operatio & suæ Proprietates, Angeli, Firmamentum & ea, quæ continentur ab illo, ût Sol, Luna, stellæ, elementa, sensitiva corpora & infinita accidentia; DEUM autem accipit pro objecto per Imaginativam isto modo:

1. Intellectiva movet Imaginativam ad imaginandum diversas similitudines DEI, quæ sunt sensibiles & vegetabiles, videlicet bonitatem, magnitudinem &c. sensibilium & vegetabilium rerum; & has attingit Intellectiva, secundùm quòd Imaginativa illas imaginatur; his intellectis autem statim ascendit ad Bonitatem, Magnitudinem &c. DEI & ad Operationes ejus, quæ sunt omnino inimagibiles; & hoc modo denudat se Intellectiva omnino ab Imaginativa, quia istæ purè & simpliciter sunt solùm intelligibiles, illæ verò sensibiles, & per phantasmata occurrunt Intellectivæ; hoc idem sequitur de cæteris substantiis vel essentiis separatis.

2. Intellectiva in absentia sensuum movet Imaginativam ad coloratum vel calefactum, in qua videlicet Imaginativâ objectivè remanet coloratum vel calefactum (quod sensus priùs attigerunt) similiter etiam alia hujusmodi objecta, quia Imaginativa est imago sensibilium objectorum; & ideo Intellectiva movens Imaginativam attingit sensibilia objecta, quæ sunt ejus similitudines, attingens eorum similitudines in imagine eorum, sicut oculus attingit suam similitudinem in speculo, ferens se ipsum in suam similitudinem, quæ est habituata in speculo.

3. Sicut Intellectiva movens per sensibilia Imaginativam, quæ est imago sensibilium, attingit sensibilia, ût jam dictum est, ita simili modo, quando Intellectiva attingit intelligibilia scilicet se ipsam vel Voluntatem vel Memoriam vel aliquid hujusmodi cum ipsa Imaginativa, cùm sit imago corporalium entium, attingit Intellectiva similitudines illorum corporalium entium, in quibus similitudinibus, eò quòd Imaginativa est speculum & imago, est habituatum, quòd Intellectiva inde extrahat suas similitudines, quæ sunt intellectualium entium, sicut de corporali bonitate & magnitudine &c. intellectualem bonitatem, magnitudinem &c., donec ex illis similitudinibus intellectualium rerum Intellectiva formet & generet verbum, videlicet intelligere vel velle vel similitudinem DEI vel similitudinem Animæ vel intellectûs; & sic de aliis hujusmodi: & sic in aliqua hujusmodi intellectuali similitudine abstracta ab Imaginativa, in qua priùs fuit habituata, Intellectiva denudata ab Imaginativa intelligit intellectualia.

4. Imaginativa ita est imago Volitivæ & Recolitivæ, ut in illa imagine Voluntas diligat suum simile, videlicet velle, vel bonitatem, magnitudinem &c. volendi, & Memoria recolat suum simile, videlicet recolere, vel bonitatem, magnitudinem &c. recolendi, sicut est imago Potentiæ Intellectivæ, sed diversimodè, quia ipsa est imago Voluntatis secundùm officium Voluntatis, & imago Memoriæ secundùm officium Memoriæ, & similiter imago Intellectûs secundùm officium Intellectûs, ipso Intellectu habente officium attrahendi ab Imaginativa species per modum phantasmatum, similiter etiam Voluntate habente officium eligendi, & Memoriâ retinendi & conservandi, ut in actum veniat scientificus habitus, qui est in potentia in Imaginativa, in qua phantasiæ sive similitudines, de quibus ille habitus constituitur, sunt habituatæ, & reducuntur ad actum, quando Anima habet ipsum habitum scientiæ in actu.

QUÆSTIO XCVI.

Utrùm Imaginativa sit in Re vel in Ratione?

1. SOlutio. Homo & existens rationale ens & existens pictum ens in pariete utroque modo est realiter ens, & hoc est sensibile, & per consequens cætera his similia; sed similitudo, quæ est inter verum hominem & figuram hominis pictam in pariete, est solùm ens in Ratione, & subjectum hujus similitudinis est Imaginativa existens imago, in qua remanet illa similitudo tunc, quando illa figura non videtur ab oculis, sed recolitur & intelligitur: unde ex his patet, quòd Imaginativa sit reale ens, videlicet imago similitudinum offerentium se sensibus; quia si nihil esset, nisi in Ratione, esset impossibile, quòd Intellectiva in absentia sensuum posset attingere sensibilia.

Homo

2. Homo in speculo Imaginationis ad placitum habituat & situat chimæram, & producit eam, in quamcunque speciem vult; sed illa chimæra nihil est realiter, quia similitudines, de quibus est composita, & partium ejus, sunt in Ratione, & subjectum illius est ipsa Imaginativa, in qua sunt apparentes similitudines realium entium, videlicet qualitas, quantitas, corporeïtas, triangularitas, & sic de aliis hujusmodi, sinè quibus Intellectus in Imaginativa in Ratione non posset formare chimæram nec constituere partes ejus, quia chimæra sic non haberet, in quo eluceſceret, & apparerent partes ejus, nec per consequens forma illius.

3. Homo mediante speculo videt suam faciem, & post hanc speculationem absente speculo est alia speculatio animæ ipsius hominis, quæ in Imaginativa speculatur eandem faciem recolendo, intelligendo & volendo vel nolendo illam speculationem; & ideo imprimitur secunda speculatio in Imaginativa, ut prima speculatio non pereat, sed remaneat in Imaginativa similitudo illius, quam Intellectiva in ipsa Imaginativa attingit, sed sinè Imaginativa non posset Intellectiva attingere illam similitudinem: ergo est manifestum, quòd Imaginativa sit reale ens, licèt sit de secundariis intentionibus, & se habeat ad secundarias intentiones.

4. Imaginativa est ens constitutum & generatum de similitudinibus realium entium, ût suprà dictum est, & per consequens est imago similitudinum habituatarum in se ipsa, & reducuntur ad actum, dum verbum generatur in ratione, cujus subjectum est ipsa Imaginativa, in qua priùs fuit in habitu, quàm esset in actu; igitur per Imaginativam reducitur prædictum verbum in actum; ergo nisi Imaginativa esset aliquid realiter, esset impossibile, quòd prædictum verbum reduceretur in actum, ût prædictum est; hoc etiam simili modo habet esse in brutis, quia in Imaginativa reducunt phantasticè de potentia ad actum per *memorativam, æstimativam & appetitivam.*

QUÆSTIO XCVII.

Quomodo Intellectus denudet suum Intelligere ab Imaginari?

1. SOlutio. Quoniam DEUS est intelligibilis, est Intellectus intellectivus, ût suprà dictum est, & in Imaginativa assumit similitudines corporalium entium, cùm ipsa sit imago illarum, sicut prædictum est, & etiam tunc Intellectus intelligit, & Imaginativa imaginatur, ita, quòd componantur intelligere & imaginari, intelligente Intellectu illas similitudines, quæ imaginantur, videlicet bonitatem vel substantiam & cætera hujusmodi corporalium rerum; sed quia finis est, quòd Intellectus intelligat DEUM, & imaginari se habeat ad finem, tunc Intellectus disjungit intelligere ab imaginari, cùm Bonitas & Substantia DEI sint inimaginabiles, & intelligit Bonitatem & Substantiam DEI mediantibus intellectualibus inimaginabilibus similitudinibus, videlicet intellectualibus similitudinibus Bonitatis, Magnitudinis &c. DEI; & sic Intellectus denudat suum intelligere ab imaginari, ut ascendat ad suum finem, ad quem non posset ascendere, nisi suum intelligere denudaret à suo imaginari.

2. Intellectus distinguit inter intelligere & imaginari, quia sunt diversæ operationes; nam intelligere est similitudo Intellectûs, & imaginari est similitudo Imaginationis, in qua Intellectus attingit similitudines sensualium rerum, imaginante Imaginativâ phantasmata, & Intellectivâ attrahente illa phantasmata ab Imaginativa; & quia hæ duæ diversæ operationes, scilicet imaginari & intelligere, sunt ad unum inimaginabilem & intelligibilem Finem, ideo, quando Intellectus habet hoc, quare priùs imaginatum imaginatur, videlicet illum suum finem, tunc Memoria oblivisci tur imaginari, & Voluntas odit illud, retinente Memoriâ & diligente Voluntate illum finem, videlicet spiritualem similitudinem, quæ est bonitas, magnitudo &c. in separatis substantiis, vel in potentiis ipsius Animæ, vel in unoquoque simpliciter intellectuali: ergo ex his patet, quomodo Intellectus super Imaginationem attingat separatas substantias & cætera intellectualia.

3. Homo recolit duos homines, qui sunt mortui, vel plures, quos priùs viderat, dum vivebant; & imaginando & intelligendo distinguit illos duos homines; & post hanc Imaginationem Memoria recolit alterum istorum charitativum, alterum invidum, & quia charitas & invidia sunt inimaginabiles, ideo, quando Memoria recolit Charitatem vel invidiam, Intellectus intelligit sine imaginari, cùm in tanta distantia, quæ est inter intellectuale & sensuale, non possit apprehendere diversa objecta; quod per se patet.

O Vir-

4. Virtus est major intra substantiam, quàm in extremitatibus ipsius substantiæ, & ideo plus agit intra substantiam, quàm extrà; ita similiter Intellectus habet majorem virtutem in suo intelligere, quàm in suo imaginari, cùm intelligere sit proprium Intellectûs, & imaginari illi adhæreat per accidens; & ideo, sicut Voluntas, cui magìs proprium est diligere suum velle, quàm diligere ipsum recolere & intelligere, extollit suum velle, quando diligit ultra recolere & intelligere, sic Intellectus extollit suum intelligere ultra imaginari, quando intelligit inimaginabilia, scilicet separatas substantias sinè recolere & velle, & ipsum suum intelligere, & similiter quodcunque aliud intellectuale.

QUÆSTIO XCVIII.

Utrùm Intellectus sinè Imaginatione possit intelligere Immensitatem DEI & Operationes ejus?

1. SOlutio. Nullus cæcus à nativitate potest judicare de coloribus, nec Intellectus de DEO sinè Imaginatione; sed si cæcus priùs fuerit videns, sic potest per accidens in sua Imaginatione discernere colores, ita similiter & multò meliùs post Imaginationem potest Intellectus judicare de Immensitate DEI & de Operationibus ejus denudatus ab Imaginativa, ût in præcedente Quæstione dictum est, ipso Intellectu intelligente suámmet magnitudinem & suum intelligere, & insuper de suámet magnitudine & de suo intelligere facit intellectualem imaginem, in qua intelligit similitudinem Immensitatis DEI & immensificare ipsius, deducendo illam similitudinem Immensitatis & immensificare DEI per similitudinem bonitatis & bonificare DEI, & sic de aliis, sinè Imaginativa existente imagine corporalium similitudinum.

2. Imaginativa repræsentat Intellectui figuram & quantitatem sensibilium rerum, & ex hac repræsentatione Intellectus attrahit intellectualem quantitatem, faciens ex illa objectum, in quo intelligit similitudinem Immensitatis DEI, ita, quòd intelligat, quòd DEUS sit immensus vel infinitus intra & extra Firmamentum; & quia illa spiritualis objectabilis & repræsentativa quantitas potest esse objectabilis Intellectui quantitativè & etiam bonificativè, durativè, & sic de aliis, ideo Intellectus attingit in illa quantitate similitudinem Bonitatis, Magnitudinis &c. DEI, ita, quòd intelligat Immensitatem DEI in Bonitate, Magnitudine, Duratione &c. sinè Imaginatione, quia Imaginativa non potest esse ibi, ubi non est corporalis quantitas & figura &c., quæ sunt limitata & finita; sicut per se patet.

3. Intellectus intelligit in verbo, quod producit de intellectualibus rebus, sinè Imaginatione Immensitatem, quam DEUS Pater habet in se & in generando Filium & in spirando Sanctum Spiritum; hoc autem intelligit Intellectus in illa similitudine, quæ est inter ipsum verbum & Patrem & Filium & Sanctum Spiritum, ipso verbo formato de Similitudinibus Paternitatis, Filiationis & Spirationis, in quibus similitudinibus Imaginativa non habet locum nec aliquid proportionabile suo imaginari. Hoc idem eodem modo sequitur de Incarnatione Filii DEI, nam Intellectus intelligit illam in Virtute Bonitatis, Magnitudinis &c. DEI, nam in hoc, quòd Voluntas & Potestas sunt unum & idem, Potestas potest, quia Voluntas vult; & Voluntas vult Incarnationem Filii DEI, quia Magnitudo vult, quòd Potestas habeat magnum posse, & quòd Voluntas habeat magnum velle in agendo de creatura & super creaturam bonificando, magnificando &c.. Unde ad intelligendum istud necessariò convenit, quòd Intellectus sit denudatus ab Imaginativa, quia Dignitates & Actus earum non sunt imaginabiles in Productione Divinorum Suppositorum, nec in Incarnatione Filii DEI de Sancto Spiritu in Utero Virginis.

4. Divinus Intellectus non indiget Imaginatione ad intelligendum; unde creatus intellectus ascendens super Imaginationem denudat se ab illa, ut denudatus ab illa possit assimilare suum intelligere ipsi Divino Intelligere, & per consequens se ipsum ipsi Divino Intellectui; nam creatus Intellectus potest se denudare ab Imaginatione, ut sit magìs similis DEO; *& hoc est mediante Gratiâ & Influentiâ Increati Intellectûs plùs diligentis creatum intellectum in sua similitudine, quàm in dissimilitudine:* unde, sicut Increatus Intellectus, quando creat creatum Intellectum, non indiget imaginari ipsum creatum Intellectum, nec etiam quidquam aliud, cùm sufficiat, quòd Voluntas velit creare, & Sapientia intelligat ipsum creare; ita similiter creatus Intellectus non indiget imaginari modum creandi, cùm ipsi sufficiat intelligere illum modum in Virtute Dignitatum DEI per inimaginabilem Similitudinem, videlicet per velle, posse &c. creandi. Hoc idem similiter sequitur de Eucharistia, quia non convenit imaginari modum, quomodo Corpus Christi possit esse eodem tempore in diversis locis, nec etiam, quomodo sit sub sensibilibus accidentibus Hostiæ; quia modus, habitus & situs illius consistit in Virtute Divinæ Voluntatis volentis illud ita esse, & potest, quia vult, & vult, quia Magnitudo Bonitatis &c. se communicat in majori similitudine suî ipsius & aliarum Dignitatum DEI.

QUÆSTIO XCIX.

Utrùm Intellectus veriùs intelligat intelligibilia Objecta sinè Imaginatione, quàm sensibilia cum Imaginatione?

1. SOlutio. Intellectus veriùs intelligit caliditatem corporis, quando sensitiva per tactum sentit caliditatem, quàm dum intelligit phantasticam similitudinem caliditatis per imaginationem subjectam illi similitudini, ût per se patet: unde est manifestum, quòd, sicut homo se habet ad Intellectum respectu corporeæ naturæ, ita similiter respectu intellectualis naturæ Intellectus veraciùs possit intelligere intellectuale Objectum sinè Imaginatione, quàm sensuale cum Imaginatione, cùm meliùs intelligat per Sensitivam sentientem caliditatem, quàm per Imaginativam imaginantem caliditatem in absentia Sensitivæ; nam aliter Intellectus haberet majorem virtutem accidentaliter, quàm substantialiter; quod est impossibile: igitur Intellectus veriùs intelligit intelligibilia Objecta sinè Imaginatione, quàm sensibilia cum Imaginatione.

2. Sicut Intellectus dimittit imaginari, quando visus videt sensibile Objectum, ita, quòd inter intelligere & videre illud Objectum non est imaginari, ita similiter Intellectus dimittit imaginari, quando intelligit se vel aliquid inimaginabile; nam, si in videndo visibile objectum non indiget imaginari, igitur multò minùs in intelligendo intellectuale verum, ût per se patet: & ex hoc declaratur, quòd verum & intelligere meliùs se habeant in intellectuali objecto sinè Imaginatione, quàm verum & intelligere in sensuali objecto cum Imaginatione; cùm Imaginatio sit solùm necessaria in absentia sensuum ad accipiendum objecta; nam, nisi ita esset, sequeretur, quòd Intellectus nunquam posset intelligere intellectuale objectum in præsentia ipsius objecti, sed tantùm in absentia; quod est manifestè impossibile.

3. Voluntas plùs potest diligere intellectuale objectum, quàm sensuale, & Intellectus plùs intelligere, & Memoria memorari, cùm sit major veritas in intellectuali, quàm in sensuali: ergo Intellectus potest veraciùs intelligere intellectuale sinè Imaginatione, quàm sensuale cum Imaginatione; nam aliter Imaginativa esset causa, quòd sensibile & imaginabile essent magìs recolibilia & magìs intelligibilia & magìs amabilia, quàm DEUS, & quàm separatæ substantiæ, & quàm virtutes, & sic de aliis hujusmodi; quod est impossibile.

4. Dum Intellectus intelligit sensualia, intelligit illa per secundam intentionem, dum autem intelligit intellectualia, intelligit ea per primam intentionem; igitur veraciùs intelligit sinè Imaginativa, dum intelligit intellectuale verum, quàm dum cum Imaginativa intelligit sensuale verum; sed quia intellectualia sunt magìs secreta, quàm sensualia, & quia in præsenti vita pluries utimur sensualibus, quàm intellectualibus, apparet, quòd Intellectus cum Imaginatione meliùs attingat sensualia, quàm intellectualia sinè Imaginatione; & quamvìs sic appareat, non tamen propter hoc ita est, cùm attingere intellectualia sit majus, quàm attingere sensualia; ût dictum est.

QUÆSTIO C.

Quomodo Imaginatio impediat Intellectum?

1. SOlutio. Per positionem, quæ est facta de Imaginatione in prima Quæstione de Imaginatione, potest intelligi solutio hujus Quæstionis, videlicet, quòd Imaginativa impediat Intellectum, si est magìs *intensa* per *similitudines* Sensitivæ vel Vegetativæ, quàm per similitudines Intellectivæ, ita, quòd Intellectus ab ea non potest abstrahere phantasmata à se bene intelligibilia, quia non est bene disposita; sicut obliquum speculum, in quo propter obliquitatem visûs non potest apprehendere rectam figuram faciei, & hoc idem similiter sequitur in opposito, quòd, quando Imaginativa est

magìs ostensiva similitudinum Vegetativæ, quàm Sensitivæ & Intellectivæ, ût quando infirmus homo appetit comedere vel bibere contra suam sanitatem, similiter & in aliis, tunc Intellectus non potest *ordinatè* agere de Imaginatione.

2. Quando Memoria non multùm recolit, nec Voluntas multùm diligit DEUM vel aliquid aliud, tunc propter defectum Memoriæ & Voluntatis est Intellectus impeditus abstrahere phantasias de Imaginatione, nec potest se denudare ab ea, quia est modicus in virtute suæ actionis; quod patet in controversia Infidelis & Catholici, quando Infidelis non curat de salvatione; nam, dum Catholicus vult illi ostendere cogentes Rationes, quòd Catholica Lex sit vera, tunc Infidelis plùs imaginatur in operatione Sensitivæ & Vegetativæ, & per consequens in similitudinibus earum, quàm in Bonitate, Magnitudine &c. DEI, vel quàm in similitudinibus Intellectivæ Animæ; & ita decipitur Intellectus illius impediente Imaginatione Intellectum, sicut materia malè dispositа impedit formam.

3. Quandoque dispositio loci secundùm Imaginationem impedit Intellectum, ût, quando imaginamur, quòd antipodes debeant deorsum cadere, quod cadere potiùs est eis ascendere sursum; & similiter, quando imaginamur, si ignis haberet tot ligna vel tantam combustibilem materiam, quòd usque ad octavam sphæram combureret; & similiter, quòd sit impossibile, quòd DEUS essentialiter sit intra lapidem & ultra octavam sphæram Firmamenti; hoc autem ità contingit Imaginanti, quia Imaginativa repræsentat Intellectui similitudines Sensitivæ & Vegetativæ; & sic in hac repræsentatione stat Intellectus impeditus, donec recurrat ad intellectuales similitudines, & tunc de primis similitudinibus transmutat se in secundas, videlicet, quando intelligit, quòd antipodes ascendant, & quòd ignis non possit ardere ultra octavam sphæram, cùm ibi non sit illi dispositus locus, & quòd DEUS sit intra lapidem, quia est ubique essentialiter, cùm sit immensa intellectualis Res; similiter & extra vel ultra Firmamentum, ne sit finitus & impotens; & sic de aliis similibus istis.

4. Quando dicitur: Beata MARIA Virgo concepit & Virgo peperit Filium habentem Corpus, tunc Imaginativa ex parte Sensitivæ & Vegetativæ repræsentat Intellectui, quòd hoc sit impossibile; & hoc idem sequitur de Eucharistia & de omni Opere, quod est supra naturam, vel quod est miraculosum; igitur, si Intellectus tunc sistat in repræsentatione Imaginationis, nec ascendat ad intellectualia phantasmata, videlicet ad similitudines Divinæ Potestatis, Voluntatis, Immensitatis, Bonitatis &c., est impeditus, si verò ascendat, expeditur, & intelligit, quòd Virgo pariat & cætera miraculosa, in similitudine Divinæ Potestatis & aliarum Dignitatum, quia DEUS est potens in Immensitate Bonitatis, Magnitudinis &c., quod tamen esset impossibile, nisi DEUS posset supra naturalem repræsentationem Imaginationis, quam Intellectus recipit ex Sensitiva & Vegetativa.

QUÆSTIO CI.

Utrùm Intellectus possit intelligere Ævum sinè Imaginatione?

1. SOlutio. Ævum est à parte post similitudo Æternitatis, & à parte antè dissimilitudo illius, quia Ævum habet principium sinè fine, & Æternitas nec habet principium nec finem; & ideo Intellectus in similitudine DEI, videlicet in Ævo, potest intelligere sinè Imaginatione; quia ibi non est successio, sed purum & simplex instans, ut ipsum Ævum sit multùm magna similitudo Æternitatis, in qua est nulla successio; & ubi non est successio, non potest esse Imaginatio: igitur Intellectus sinè Imaginatione potest intelligere Ævum à parte post, intelligens illud abstractum super successionem in similitudine Æternitatis; veruntamen à parte antè, id est, in hac vita, in qua sumus, Intellectus intelligit tempus successivè, sed non sinè Imaginatione; simpliciter tamen bene potest in instanti intelligere tempus absolutè sinè Imaginatione, sicut habemus per experientiam.

2. Sicut Intellectus in præsenti vita potest intelligere Immensitatem sinè Imaginatione, videlicet similitudinem Immensitatis, cùm in Immensitate DEI non attingat tempus nec motum nec quantitatem nec simpliciter aliquid similitudinis Sensitivæ & Vegetativæ, sic similiter Intellectus in hac præsenti vita potest attingere sinè Imaginatione similitudinem Æternitatis, scilicet Ævum; aliàs Immensitas Bonitatis, Magnitudinis, Potestatis &c. DEI esset in Via magìs objectabilis & assimilabilis Intellectui, quàm Immensitas Æternitatis; & sic Magnitudo Justitiæ Bonitatis & Æqualitatis deficeret Nobilitati Æternitatis; quod est impossibile: igitur est manifestum, quòd Intellectus possit & debeat attingere Ævum sinè Imaginatione à parte post, & tunc attingit in Ævo similitudinem Æternitatis, sed à parte antè cum Imaginatione, & per consequens cum successione; & tunc attingit in Ævo dissimilitudinem Æternitatis, ut per similitudinem & dissimilitudinem clariùs eluceścat Intellectui Æternitas sinè Principio & sinè Fine.

3. In hoc, quod se habet ad Finem, non est ipse Finis; est autem Finis, quando Medium est finitum, sic, ut hoc, quod erat in Principio appetens Finem, attingat suum Finem; igitur convenit, quòd in Medio sit successio, ut Principium successivè per Medium sit in Fine; & ideo sic constitutâ successione non potest Intellectus intelligere sinè successione propter motum, tempus, materiam, & sic de aliis: unde, si Intellectus non posset intelligere Ævum in Patria sinè Imaginatione, esset impossibile, quòd posset attingere suum Finem, quia non intelligeret, quòd posset attingere suum Finem, quia successivè intelligeret, & sic in Patria non esset Finis; quod est impossibile & contra Divinam Magnitudinem Bonitatis &c.

4. Beatus Intellectus in Patria in instanti sinè successione intelligit, quòd DEUS Pater producat DEUM Filium, & spiret DEUM Sanctum Spiritum, & quòd Filius spiret Sanctum Spiritum; & etiam intelligit, quòd Sanctus Spiritus intelligat & diligat ipsum Patrem & ipsum Filium; quia, si hoc non intelligeret in instanti, esset defectivus; nam intelligeret successionem, ubi non esset successio, & sic suum intelligere esset falsum & phantasticum, nec haberet perfectam gloriam, imò etiam esset impossibile, quòd ipse intelligens falsum sit in Gloria, ubi nulla falsitas potest esse: restat igitur, quòd beatus Intellectus in Patria intelligat DEUM in instanti; & ita sequitur, quòd Intellectus sinè Imaginatione intelligat Ævum influxum ab illa similitudine Æternitatis, quam ipse Intellectus intelligit in Divinis, cujus Ævi subjectum sunt Beati durantes sinè fine; veruntamen aliqua successio erit ibi ex parte vocis & visûs videndo Christum, & audiendo laudare DEUM, quod tamen erit ex parte corporis & motûs illius; sed hæc corporalis successio non erit imaginabilis nec figurabilis, ne tempus sit imaginabile in Ævo; quia erit sic, imò & multo meliùs, sicut visus hominis nunc aperientis oculos, qui statim attingit objectum; & quamvìs ibi sit aliqua successio, non tamẽ attingitur ab Imaginatione nec à figura.

INCIPIUNT QUÆSTIONES Sensitivæ.

QUÆSTIO CII.

Quomodo Sensitiva Potentia sit considerabilis?

1. SOlutio. Sensitiva est una potentia habens in se quinque potentias, videlicet quinque particulares sensus, de quibus ipsa Sensitiva est aggregata, & unusquisque istorum quinque sensuum est aggregatus de pluribus principiis, scilicet de similitudinibus DEI, quæ sunt bonitas, magnitudo &c., ita scilicet, quòd sit una bonitas, una magnitudo &c. ipsius Sensitivæ, tamen distincta in quinque sensus, ita, quòd quædam sit in visu, quædam in auditu, & sic de aliis, & tamen una bonitas, magnitudo &c. in radice: unde istæ formæ sunt essentiæ cujuslibet sensûs; quinque sensus autem sunt essentiæ Sensitivæ, Sensitiva verò est subjectum aggregatum de prædictis principiis; ista positio autem est vera & probabilis secundùm discursum *Artis Demonstrativæ*.

2. Sensitiva Potentia non est corpus, est tamen de natura corporeïtatis, Vegetativa autem, de qua corpus est constitutum, est subjectum Sensitivæ, quod corpus est sensatum, bonitas verò Vegetativæ & bonitas Sensitivæ, & sic de magnitudine &c., sunt

una bonitas &c. in radice, sed distinguuntur, quia est distinctio sive Differentia in earum proprietatibus, ita, quòd bonitas Vegetativæ se habeat ad constituendum subjectum, id est, corpus, bonitas autem Sensitivæ se habeat ad sensandum illud, & quòd sit forma specialiter in brutis; aliter Finis in brutis non esset in Majoritate, nec esset major Concordantia inter formam & subjectum, sed potiùs minor, ac etiam multa alia inconvenientia sequerentur: ergo Sensitiva non est corpus, est tamen de natura corporeitatis.

3. Vegetativa Potentia sola principaliter habet quator elementa, de quibus est vegetatum corpus, quodlibet autem illorum elementorum est constitutum de similitudinibus Dignitatum DEI, id est, de bonitate, magnitudine &c., & est una bonitas, magnitudo &c. illorum, sed est distincta, quia ipsorum proprietates sunt distinctæ; bonitas autem Vegetativæ est subjectum & potentia bonitati Sensitivæ, ita, quòd sit in potentia in bonitate Vegetativæ, ita, quòd bonitas Vegetativæ sit subjectum, de quo naturale agens per viam generationis producit sensatum, videlicet prolem, quod sensatum est aggregatum de bonitate &c. Vegetativæ & Sensitivæ; naturale agens verò, quod est semen plantæ, dum generat plantam, relinquit in potentia formam bonitatis Sensitivæ in subjecto plantæ, quæ generatur; quia, cùm ipsum agens non sit sensatum, sed solùm vegetatum, non reducit ad actum, nisi bonitatem Vegetativæ; & convenit, quòd hæc positio sit vera, ut Sensitiva sit in potentia, & ut habeat subjectum, in quo sit, & in quo etiam principia sive partes ipsius Sensitivæ sint mixtæ cum partibus ipsius subjecti, quâlibet parte utriusque existente in altera, ut sit una substantia vegetata & sensata, habens unam continuam quantitatem & connexam de partibus utriusque.

4. Quemadmodum Sensitiva cum Vegetativa est considerabilis, ita similiter in brutis est considerabilis cum Imaginativa; nam in bonitate &c. Sensitivæ est in potentia bonitas Imaginativæ, ita, quòd bonitas Sensitivæ est subjectum bonitati Imaginativæ, cùm sit propinquior corporeitati, & reducitur ad actum per naturale agens, quando ipsum agens generat sensatum & imaginatum, ut partium potentiarum aliæ sint in aliis; veruntamen in sensato animato de rationali Anima non est sic; nam bonitas Sensitivæ & similiter aliarum potentiarum est distincta essentialiter à bonitate rationalis Animæ, cùm rationalis Anima sit à Creante; ipsa rationalis Anima autem & Imaginativa & Sensitiva & Vegetativa concatenantur alia in alia *per modum & naturam assimilationis*, & quia omnes tendunt ad unum finem, videlicet, ut sit homo vegetatus, sensatus, imaginatus, rationatus, ita tamen, quòd rationativa sit forma & finis cæterarum potentiarum, cùm sit magis similis DEO, & magis disparata à materia corporis.

QUÆSTIO CIII.

Utrùm Sensitiva sit à Generante vel à Creante?

1. SOlutio. Generativa Potentia est tam in viro, quàm in muliere generans, vir quidem quoad formam, mulier verò quoad materiam generant; igitur filius est genitus ex duobus principiis, uno formali, altero materiali, & unumquodque illorum principiorum est bonitas, magnitudo &c. vegetata & sensata, quia corpus utriusque generantis est vegetatum & sensatum & aggregatum de similitudinibus DEI, videlicet de bonitate &c., quæ sunt Vegetativa & Sensitiva; igitur, si bonitas, quæ est Vegetativa & Sensitiva (& sic de aliis) est generativa, generans vegetatam & sensatam bonitatem vegetando & sensando, est illius proprietas, & id, quod gignitur, & etiam generativa & appetitus & tactus eorum sunt in majoritate bonitatis &c. Vegetativæ & Sensitivæ: ergo Sensitiva est à generante, aliter sequeretur oppositum, quod est inconveniens & contra majoritatem bonitatis &c. proprietatis generativi & generabilis, sensitivi & sensibilis, appetitivi & appetibilis similativi & similabilis, atque contra proprietatem naturalis agentis, & etiam sequerentur multa alia inconvenientia: ergo Sensitiva est à Generante.

2. Inter sensitivum & sensibile proportio, dispositio, conjunctio (& sic de aliis) sunt in majori magnitudine Principii, Medii & Finis, si Sensitiva est à Generante, quàm si sit à Creante; bene quidem dicimus, quòd ipsa sit à Creante ab origine Mundi per diversa principia & media translata de potentia in actum per modum generationis & corruptionis; quod autem proportio, dispositio &c. sint in majori magnitudine &c., si Sensitiva est à generante, quàm si sit à Creante, patet, quia Principium, Medium & Finis sunt in Majoritate paternitatis, maternitatis & filiationis & operationis naturæ atque dilectionis inter parentes, filium & consanguinitatem; aliter deficeret magnitudo bonitatis &c. Majoritati conveniens cum Minoritate; quod est multùm inconveniens: ergo Sensitiva est à Generante.

3. Truncus est de se propter Vegetativam, quæ in eo est, ut vegetet de ipsa Vegetativa (ût ita loquamur) fructum, generans ipsum, & hoc patet manifestè in omnibus plantis & seminibus plantarum; nam, sicut sub ratione suæ bonitatis, magnitudinis &c. planta generat aliam plantam, ita etiam generat eam sub ratione suæ vegetationis; & sicut se habet planta ad aliam plantam, ita se habet sensatum ad sensatum; ergo sensitivum generat sensibile sensatum de suâmet bonitate &c., & per consequens de suâmet sensualitate; aliter generatio, concordantia, æqualitas & unitas essent majores in plantis, quàm in animalibus, quod est valde inconveniens, & per consequens Vegetativa esset in Majoritate actionis & passionis, productionis, successionis, & sic de aliis, Sensitivâ autem in Minoritate, quod est similiter inconveniens: ergo Sensitiva est à Generante.

4. Probatum fuit superiùs, quòd Filius DEI sumpserit Carnem ex Utero Virginis; unde, si ipse DEUS Filius sumpsit suam vegetatam & sensatam Carnem & Sanguinem de vegetata & sensata Carne & Sanguine Virginis, non autem immediatè à Creante, est major participatio DEI in sua Humanitate cum sua Virgine Matre, quantum ad Humanitatem, atque etiam cum omnibus nobis participantibus in humana natura, quia est inde major participatio increatæ Bonitatis &c. cum bonitate &c. Virginis Genitricis Christi & cum bonitate &c. omnium hominum, quia est major Maternitas & Consanguinitas; ergo est major Maternitas & Filiatio inter Beatam Virginem MARIAM & Christum JESUM, atque consanguinitas inter ipsum & nos, si DEUS Christus sumpsit Vegetativam & Sensitivam simul de ipsa Virgine, quàm si ipsam accepit à se ipso Creante. Ergo Sensitiva est à Generante.

QUÆSTIO CIV.

Utrùm Sensitiva sit activa & passiva Potentia?

1. SOlutio. Manifestum est, quòd omnis sensus Potentiæ Sensitivæ attingat sensibile, igitur in hoc, quòd attingat, videtur, quòd Potentia Sensitiva sit activa, cùm omnes sensus illius sint de essentia ejusdem, & potestas ipsius Sensitivæ est in majori Fine suæ bonitatis, magnitudinis &c., si ipsa Sensitiva per suâmmet potestatem attingat sensibile, quàm si attingeret illud per aliam potestatem, ita, quòd non per se; ergo Potentia Sensitiva est activa. Hoc idem similiter sequeretur, si non esset per se passiva: ergo Sensitiva est activa & passiva Potentia.

2. Si Sensitiva Potentia est passiva, ita, quòd non activa, vel activa, ita, quòd non passiva, est disparatio inter sensitivum & sensibile, & per consequens minor Concordantia, & Principium, Medium & Finis sunt in illis minores; & sic magnitudo bonitatis &c. deficit Sensitivæ, & per consequens omnis Majoritas deficit principiis naturæ ipsius Sensitivæ Potentiæ; quod est valde inconveniens: ergo Sensitiva est activa & passiva Potentia.

3. Si Sensitiva Potentia non esset activa & passiva Potentia, ipsa haberet nihil entitatis formæ & materiæ, quod est impossibile; nec etiam bonitas, magnitudo &c., de quibus Sensitiva est constituta, haberent proprietatem influendi sentire bonum, magnum &c., ita, quòd Sensitiva sub ratione suæ bonitatis, magnitudinis &c. nihil ageret, sed esset per se mera otiositas, quod est impossibile, & contra finem bonitatis, magnitudinis &c.: ergo restat, quòd sit activa & passiva, ita, quòd sua bonitas sit activa videndo, audiendo, & sic de aliis; & est passiva, in quantum habet proprium subjectum, super quod se reflectit sentiens remota sensibilia objecta, sicut intellectivum remota intelligibilia apprehendit super suum proprium intelligibile.

4. Nullus sensus Sensitivæ Potentiæ est sensibilis de alio, vel per aliud, quod non sit de essentia Sensitivæ, & hoc per se patet; nam Visus, Auditus &c. non sunt sensibiles de alio & per aliud, nisi à se ipsis & in se ipsis; & hoc est propter propinquum sensibile sensitivi, cum quo sensitivo compositum ambo existunt unus sensus, sicut Visus vel

vel Auditus, & sic de aliis; igitur sensitivum per suum proprium sensibile, quod est sibi unitum, attingit objectum mediante aliquâ qualitate, sicut album, asperum, ponderosum, calidum, dulce, redolens, sonorosum & sic de aliis. Id, quod per sensum sentit, est suppositum, scilicet homo vel leo, & sic de aliis; id verò, quare sentit, est coloratum vel calidum vel sonorosum, & sic de aliis, quæ non sunt de entitate sensuum: igitur suppositum sentiens sentit intra sensum, nam exteriora sensibilia reducuntur intra sensum, ita, quòd suppositum sentiens sentit, in quantum in parte est aggregatum de Sensitiva Potentia, & in parte non sentit sub ratione sensûs, & ita ipsum suppositum per accidens est sensitivum & sensibile, quia sentit mediante sensu; sed hoc esset impossibile, si Sensitiva Potentia non esset activa & passiva essentialiter & simpliciter: ergo Sensitiva est activa & passiva Potentia.

QUÆSTIO CV.

Utrùm Sensitiva sentiat in se, vel extra se?

1. SOlutio. Sensitivum habet sensibile *duobus modis*: primus modus sensibilis est *propinquus & intensus*: secundus verò est *remotus & extensus*; similiter & Sensitivum consistit *duobus modis*, videlicet *intensè & extensè*; intensum & propinquum sensitivum est intra simplicem formam sensûs, remotum sensitivum verò est in toto extensum per totum suppositum, scilicet per totum corpus hominis vel leonis, & sic de aliis sentientibus suppositis; unde sensus sentit in se, suppositum autem sentit sentiente sensu. Præterea sensus sentit extra se mediante supposito sentiente coloratum, vocem &c., sicut per se patet.

2. Intensum sensitivum & intensum sensibile producunt sentire *generatum* & *influxum* à se ipsis, & individuatum in videre, audire, odorare, gustare, tangere; remotum subjectum autem totius sensûs, scilicet sensitivi & sensibilis, de quibus sensus est compositus & aggregatus, est remotum sensibile, sicut est vel calidum vel sapidum &c.; & hæc omnia attingit sensus sentiendo in subjecto, in quo sunt, ût colorem in lapide, calorem & lucem in igne, calorem quidem per Tactum, lucem verò per Visum, & sic de aliis; subjecta autem qualitatum sunt remota & extensa sensibilia, sed sensus est intùs scilicet in se intensum sensitivum sentiens quoad formam remotum sensibile in suo proprio propinquo sensibili, attrahens in illud remotum sensibile.

3. Si sensitivum attingeret sensibile extra se, non autem in se, sentire esset aggregatum ex influentia sensitivi & sensibilis, & sensus esset tantùm ens quoad formam, non habens proprium propinquum subjectum de sua essentia & natura, & suus actus esset generatus & compositus de sensitivo & de hoc, quod non est de natura sensitivi, scilicet de remoto objecto, quod est impossibile, & *contra naturalem operationem*: nam lapis vel ignis &c. immediatè non possunt esse objecta sensitivi, cùm non sint de natura & essentia sensûs, possunt tamen esse sensibilia mediante intenso & propinquo sensibili propter similitudinem, aliter non; ergo sensitivum attrahit remotum sensibile in suum propinquum & proprium sensibile, sicut intellectivum attrahit remota intelligibilia in suum proprium & propinquum intelligibile, sicut suprà dictum est.

4. Sicut Sensitiva est ens aggregatum de similitudinibus DEI, ita sensus de similitudinibus Sensitivæ, sic, quòd Visus, Auditus &c. sunt constituti de bonitate, magnitudine &c. Sensitivæ, ita, quòd bonitas, magnitudo &c. Visûs vel Auditûs &c., & sic de aliis, plùs potest in se & in sua bonitate, magnitudine &c., quàm in bonitate, magnitudine &c. lapidis vel alterius remoti objecti: ergo videtur, quòd sensitivum, id est, bonificativum, magnificativum &c. Sensitivæ sentiens quoad bonum, quoad magnum &c. plùs possit & debeat sentire in suómet proprio sensibili constituto de suámet bonitate, magnitudine &c., quàm in remoto sensibili constituto de alia bonitate &c., quæ non est de sua essentia; & hoc per se patet: ergo est manifestum, quòd sensus naturaliter attingat objectum quoad suum sensitivum in se quoad suum proprium sensibile; suppositum autem, ût homo vel aquila &c., per accidens attingit remotum sensibile & per qualitates, sicut per figuras, scilicet per quadrangularem vel triangularem vel circularem &c. vel per colores.

QUÆ-

QUÆSTIO CVI.

Quomodo Sensitiva sentiat?

1. SOlutio. Sensitiva sentit per Visum, Auditum &c., ût per se patet. Per Visum sentit, quia bonitas, magnitudo &c. Visûs appetunt agere & non esse otiosæ, nam omnes creaturæ tendunt ad unum finem, propter quem sunt creatæ; & ita bonitas, quia est bonificativa & bonificabilis (& sic de magnitudine &c.) videndo appetit bonificare, ut videre sit bonum, magnum &c.; & quia videre est similitudo & actus visivi & visibilis, influunt ipsum videre per organum (scilicet per oculum) quod est constitutum de bonitate, magnitudine &c. ipsius Vegetativæ Potentiæ, & per Divinam Dispositionem est instrumentale subjectum videndi: igitur Visus movet suámmet bonitatem, magnitudinem &c. in partibus oculorum, in quibus sunt bonitas, magnitudo &c. Vegetativæ, ita, quòd bonitas, magnitudo &c. Visûs moveat bonitatem, magnitudinem &c. Vegetativæ ad aliquid determinatè videndum, alterâ parte movente alteram, secundùm quòd illi similis est & deputata ad videndum, & hoc est per totum sensum & per totum oculum; nam omnes prædictæ partes sunt conjunctæ & mixtæ, ut oculus sit sensatus & vegetatus; sunt etiam determinatæ omnes ipsæ partes tam oculi, quàm sensûs ad id, quod est videre, sed cum extremitate oculi participant aliæ partes, quæ non sunt sensatæ, veruntamen altera illarum sunt mixtæ & unitæ cum altera, ita, quòd sint una linea composita continua usque ad objectum visibile per colorem; omnes illæ partes autem sunt aggregatæ de similitudinibus sensûs & oculi, scilicet de bonitate, magnitudine &c., & ita visivum de bonitate, magnitudine &c. attingit in suo proprio visibili, per ipsum verò attingit bonitatem, magnitudinem &c. oculi, de quibus oculus est compositus, & per bonitatem, magnitudinem &c. oculi attingit primam partem lineæ participantem cum oculo, scilicet primam partem bonitatis, magnitudinis &c., deinde alias continuè & successivè usque ad objectum coloratum spissum & impressum per totalem lineam, ipso Visu attrahente impressionem de parte in partem per totam lineam usque ad partem, cum qua participat extrema pars lineæ; omnes partes autem lineæ existentes in aëre sunt medium inter oculum & coloratum objectum, in quo scilicet medio est diaphanitas & luciditas, & ita in toto medio relucet coloratum, sicut facies in speculo, vel lux in aëre; nam objectum imprimitur in illa ultima parte, quæ participat cum sua extremitate, deinde successivè usque ad extremitatem oculi; nam bonitas, magnitudo &c. objecti, cùm sit similis bonitati medii, reluescit in bonitate illius partis, quæ ipsum attingit, deinde in bonitate consequentis & continuæ partis, & per consequens successivè usque ad partem, quæ participat cum extremitate oculi, deinde intensum visivum participans cum organo & instrumento, ût dictum est, attingit illam partem, & sic videt coloratum objectum. Igitur per hoc declaratur, quomodo Visus naturaliter videat; & hæc positio est manifesta per se, & maximè est demonstrabilis per Principia *Artis Demonstrativæ*; & *non solum ista, sed etiam omnes in isto Volumine traditæ positiones sunt manifestè demonstrabiles per Principia illius Artis.*

2. Auditus est sensus aggregatus ex auditivo & audibili ejusdem essentiæ Auditûs, audire verò est actus sensûs ipsius Auditûs; modus autem, per quem Auditus audit, est in hoc, quòd attrahat suas similitudines, quæ sunt in remoto audibili, videlicet sonum, qui est mobilis propter mobiles partes, de quibus remotum audibile est aggregatum; hæ partes autem sunt bonitas, magnitudo &c. existentes in percusso aëre, de quibus partibus aër cum aliis elementis est compositus; illud instrumentum verò, in quo sive quo mediante attingitur remotum audibile, sunt aures, & hoc instrumentum de bonitate, magnitudine &c. ita determinatè est constitutum, quòd vox vel sonus, qui est audibile objectum, in ipso instrumento, id est, in auribus, apprehendatur; in hoc instrumento etiam sunt partes sensûs compositæ cum partibus ipsius instrumenti, sicut partes vegetativi & sensitivi: sensus igitur, cùm sit sensatus & vegetatus, attingit partes vegetati sensati per similitudinem & Concordantiam Principii, Medii & Finis; mediatè igitur mediante vegetato & sensato attrahit vocem aggregatam de similitudinibus sensati & vegetati organi, auditivo attrahente successivè in suo proprio audibili sibi subjecto tanquam materiâ similitudines sui organi, & per illas alias similitudines exteriores percussas participantes cum similitudini-

bus organi, aliâ ipsarum partium exteriorum per modum continui existente in alia tanquam continua quantitas; respectu sensûs autem & organi est ibi contigua quantitas, quia termini sunt distincti & diversi specie.

3. Secundùm illum modum, per quem diximus de Visu & Auditu, intelligendum est de Odoratu; sed remotum odorabile est intelligendum alio modo; nam ipsum est aggregatum de partibus vaporabilibus progredientibus ex entitate substantiæ, in qua sunt pori, per quos egrediuntur vaporabiles odores, & anhelitus attrahit eas usque ad organum participans cum sensu, scilicet cum Odoratu, & tunc odorativum in suo proprio secreto odorabili attingit remotum odorabile conjunctum immediatè Vegetativæ, cui organum & attractus odor sunt conjuncti, in quo odore odorabile est habituatum; id autem, quod habitum reducit ad actum, est odorativum, id est, forma sensûs odorandi, odore intrante per nasum extensivè sensibiliter, sed attingitur intensè in extremitate nasi in superiori loco, ubi Odoratus foràs attingit suum objectum.

4. Gustus simili modo attingit, sicut Visus & Auditus & Odoratus; nam isti sensus habent formaliter in Sensitiva unam ordinationem; sed diversitas objectorum & organorum per accidens diversificat modum sentiendi; quia Gustus in gutture intensivè attingit saporem, sed in lingua & ore extensivè; quod est, quia intensitas influit in extensitatem; & sicut Visus attingit diversa colorata objecta, ita Gustus attingit diversa saporosa objecta, sensus autem est unus; impressio quidem saporis est in organo propter concordantiam vegetati & vegetati, videlicet organi & partium subjectarum sapori, quæ sunt vegetatæ; receptio autem impressionis fit in organo: nam partes organi & partes objecti sive subjecti receptæ in organo sunt mixtæ ad invicem, nam aliæ illarum sunt in aliis, & è converso: partes igitur organi recipiunt advenientes partes saporis, & ab ipsis partibus saporis fiunt saporabiles; id autem, quod attingit & attrahit saporem, est gustativum in suo gustabili per organum recipiens impressionem, quia cum ipso est unum, sicut vegetatum & sensatum sunt unum.

5. Tactus est sensus compositus ex tactivo & tangibili per totum corpus, habens remotum tangibile, sicut cæteri sensus habent remota sensibilia; hic sensus quidem attingit objectum, scilicet remotum tangibile, in extremitatibus membrorum vel corporis animalis; tactivum verò attingit remotum tangibile in suo proprio tangibili; quando etiam aliquod membrum per accidens est cæsum, tunc attingit in superficie illius læsionis, & etiam per totum attingit per accidens, quando patitur febrem vel dolorem; hoc similiter etiam sequitur, quando generans producit prolem, nam de omnibus partibus totius sensûs & organi sentiendo transmittitur; veruntamen plus sentit in loco, ubi omnes partes influuntur & congregantur, & similiter plus in quibusdam membris, quàm in aliis, sicut in corde & in oculis &c.; sed hoc est per accidens, scilicet per organum, quod meliùs est dispositum ad recipiendum impressiones in quodam membro, quàm in altero. Ratio, quare sensus plùs intenditur intra, quàm extra membra, est, quia *virtus est major intra substantiam, quàm in extremitatibus substantiæ;* & hoc est, quia *plus sustentatur intra substantiam, quàm in superficie:* & ideo Tactus substantialiùs consistit in medullis, quàm in aliis partibus substantiæ, nam plùs est conservata & constituta substantia in medullis propter ossa, quàm in aliis membris substantiæ.

Dictum est, quomodo Sensitiva sentiat, modus autem illius sentiendi per qualitatem organorum est divisus in caliditatem, humiditatem &c., sed hoc est prolixum ad dicendum; quare quoad præsens omittimus; veruntamen faciliter poterit inveniri per *Artem Demonstrativam seu Inventivam,* per quam iste Liber discurrit.

QUÆSTIO CVII.

Utrùm Sensitiva sit major in agendo, quàm in patiendo?

1. SOlutio. Sensitiva est major per formam, quàm per materiam, nam forma est major, quàm materia, in intensitate bonitatis, magnitudinis &c., de quibus ipsa forma & materia Sensitivæ sunt aggregatæ; nam Sensitiva agit quoad formam, & patitur quoad materiam: ergo Sensitiva est major in agendo, quàm in patiendo.

2. Præterea actio est magis similis DEO, quàm passio &c.; cùm sensitivum sit magis intensum ens aggregatum de bonitate, magnitudine &c., quàm sensibile, ideo indiget duobus subjectis, scilicet duobus sensibilibus, uno sibi propinquo, altero verò remoto, ut ambo possint illi sufficere tanquam materia, ut passio sit tanta in extensione, quanta est actio in intensione, aliàs tota intensio formæ non posset reduci ad actum, & sic esset in parte otiosa; igitur ex hoc patet, quòd in propinquo subjecto fiat impressio remoti subjecti venientis per modum attracti, esse sensitivo tanquam agente attrahente & imprimente ipsum in suum proprium subjectum, in quo attingit ipsum; & isto modo manifestatur, quòd sit æqualitas inter actionem & passionem Sensitivæ.

3. Sensitivum sentiendo agit de bonitate, magnitudine &c., sensibile verò ratione suæ bonitatis, magnitudinis &c. patitur; & sic sensibile est mobile, sensitivum verò est motivum vel motor; ergo Sensitiva est major, id est, est nobilior in bonitate, magnitudine &c. & in appetitu per motorem, quàm per mobile; ergo est major in actione, quàm in passione.

4. In Vegetativa Potentia ignis agit plùs per calidum, quàm sit sua passio, per quam recipit siccitatem à terra; nam ignis est major in caliditate, quàm in siccitate, cùm sit calidus essentialiter, id est, à se, siccus verò per accidens, id est, à terra; & sic ignis habet majorem appetitum agendi, quàm patiendi; & per hoc declaratur, quòd Sensitiva sit major agendo, quàm patiendo, & per consequens plùs appetat sentire, quàm sensibile, cùm sentire influatur de utroque, & sensibile sit altera pars sensûs, & sentire plùs sit ex parte formæ, quàm ex parte materiæ.

QUÆSTIO CVIII.

Quomodo Anima sentiendo peccet?

1. SOlutio. Sensitiva sentiendo perficit se ipsam, videlicet videndo, audiendo &c., & in tali suo perficere habet delectationem; & ideo, dum Sensitiva naturaliter delectatur ultra modum, nec ipsa Anima regulat suam delectationem ad se ipsam, videlicet quòd ipsa Anima habeat delectationem in perficiendo se, scilicet in recolendo, intelligendo & diligendo sensibile, habente Animâ justitiam in se & in actu sensitivi super sensibile, tunc peccat Anima, cùm sit motiva, sensitivum autem mobile sub Ratione Animæ.

2. Dum Sensitiva sive gustando sive videndo sive calefaciendo, & sic de aliis, naturaliter appetit sentire propter indigentiam, ut possit conservare suum subjectum, si tunc Anima in his, quibus corpus indiget, non deliberat sentire, ne Vegetativa pereat, peccat Anima, quia non agit de Sensitiva & Vegetativa secundùm justitiam; & hoc per se manifestè patet.

3. Quando Anima fortuito casu per sensibilia objecta recolendo & intelligendo per ipsa imaginabilia objecta discurrit, movens Imaginativam ad imaginandum illa objecta, ita, quòd propter imaginationem sequatur aliqua delectatio in Sensitiva, & etiam ex influentia Sensitivæ sequatur aliqua delectatio in eandem Sensitivam, sicut dum Imaginativa imaginatur carnalem delectationem, tunc, si Anima non reducit tales delectationes vel in justitiam vel in privationem, peccat Anima, sentiente Sensitivâ tales delectationes; hoc idem similiter sequitur de ira vel tristitia, & de cæteris passionibus.

4. Sicut Sensitiva sentiendo & Vegetativa vegetando & Imaginativa imaginando debent se perficere, sic & multò meliùs rationalis Anima rationando debet se perficere, ut habeat virtutes, non autem vitia, dum facit Sensitivam sentire, & Vegetativam vegetare, & Imaginativam imaginari; cùm autem Anima injustè & contrà illum finem, quare est creata, movet omnes potentias, quas ad movendum habet sibi subditas, tunc peccat, & destruit suum finem.

QUÆSTIO CIX.

Utrùm Sensitiva habeat majorem Concordantiam cum una Potentia Animæ, quàm cum alia?

1. SOlutio. Sensitiva naturaliter habet æqualiter concordantiam cum omnibus Potentiis Animæ, id est, cum Memoria, Intellectu & Voluntate, quia cum omnibus earum est conjuncta, ut sit homo, qui est rationale & sensuale suppositum; sed quia Sensitiva habet in se quinque proprietates, id est, quinque sensus, & Anima habet in se tres diversas proprietates, videlicet tres prædictas potentias, ex hoc accidit, quòd quædam potentia Animæ habeat majorem concordantiam cum quadam potentia Sensitivæ, quàm cum alia, ut patet in videndo &

diligendo, quia hi duo actus subitò habent esse, nam priùs delectatur Visus in videndo, & Voluntas in diligendo, quàm fiat deliberatio in recolendo & intelligendo finem, quare sit licitum, quòd visivum videat hoc objectum, & quare Voluntas debeat gaudere in ipso viso objecto.

2. Manifestum est, quòd visibile sit plùs imaginabile, quàm sint audibile, gustabile, odorabile & quàm tangibile, quia Imaginativa plùs potest reducere phantasias & imprimere & etiam intendere per hoc, quod est visum, quàm per hoc, quod est auditum & odoratum, & sic de aliis; unde patet ex hoc, quòd Imaginativa plùs sit apprehensiva Visûs, quàm alicujus alterius sensûs, & meliùs imprimat in Animam Visum, quàm alium sensum; & per istud medium accidit, quòd Sensitiva meliùs se communicet Animæ objectivè per unum sensum, quàm per alium; & per consequens accidit, quòd meliùs se communicet objectivè uni potentiæ Animæ, quàm alteri, sicut contristando, quando sentit passionem, se fortiùs communicat Memoriæ, quàm Voluntati, dum aliquis recolit injuriam sibi illatam, vel quam alteri intulit, & sic de aliis.

3. Intellectus est discursivus, & Memoria est retentiva, & Voluntas electiva; igitur cùm Intellectus investigat phantasmata attrahens illa ad Memoriam & ad Voluntatem, tunc phantasia assumpta de similitudinibus Sensitivæ est causa movendi Sensitivam ad delectabile vel contristabile objectum, & per consequens ad gaudium vel tristitiam; & sic isto modo Intellectus in principio incipit concordare cum sensu, vel contradicere, adducens similitudines per phantasiam; & deinde sequitur actus Memoriæ, & deinde actus Voluntatis, & sic successivè, donec fiat celebratio (conjunctio) inter sensuale & spirituale, & tunc æqualiter & eodem tempore sunt in concordantia Sensitiva & tres potentiæ Animæ.

4. Unus sensuum in radice Sensitivæ est major, quàm alius, & hoc est propter organum, quod patet; nam Tactus est major, quàm Gustus, & Gustus, quàm Odoratus, & Visus, quàm Auditus, quia sentire est magis necessarium vegetativis, quàm gustare, & gustare, quàm odorare &c.; etiam ex parte finîs audire est magis necessarium Animæ, quàm videre & odorare, & videre etiam, quàm odorare; igitur magis necessarium est Animæ audire, quàm cætera, quia audiendo potest attingere id, ad quod Anima est creata, videlicet ad recolendum, intelligendum & diligendum DEUM, audiendo loqui de DEO: & ideo ex tali indigentia patet, prout potentiæ Animæ sunt aptæ, quòd potentiæ quandoque cum uno sensu habeant majorem concordantiam, quàm cum alio, & per consequens una potentia habeat majorem proportionem præ alia cum uno sensu, quàm cum alio, ût suprà exemplificatum est.

QUÆSTIO CX.

Cum quo Sensu Imaginativa habeat majorem concordantiam?

1. SOlutio. Imaginativa simul est conjuncta & unita cum Sensitiva, ut sensatum, quod est sensitivum & sensibile, sit imaginatum, quod est imaginativum & imaginabile, & è converso, ut insimul sint unum aliud; & Imaginativa etiam est unita cum Sensitiva, ut unumquodque remotum sensibile objectum sit imaginabile, sicut Sol, planta, lapis, leo & hujusmodi: igitur ex hoc patet quoad prædictam conjunctionem, quòd Sensitiva & Imaginativa æqualiter se habeant; per accidens autem, quia sensus sunt distincti habentes diversa officia, quandoque Imaginativa meliùs se habet cum uno sensu, quàm cum alio; sicut in his sequentibus patet.

2. Visibile est magis imaginabile in præterito tempore, quàm calefactibile vel odorabile vel audibile, quia imaginativum plùs imprimit remotum imaginabile in suum propinquum imaginabile per Visum, quàm per alios sensus, cùm visibile sit magis distinguibile per phantasmata, quàm tangibile &c.; veruntamen in præsenti tempore imaginativum mediante phantasmate plùs imprimit sensibile per Tactum, quàm per Gustum, & plùs per Gustum, quàm per Odoratum, & plùs per Odoratum, quàm per Auditum; & plùs per Auditum, quàm per Visum; & hoc patet per sensibile experimentum; & ita, si Imaginativa quodam modo habet majorem concordantiam cum uno sensu, quàm cum alio, habet alio modo majorem concordantiam cum alio, sicut dictum est.

3. Sensitiva & Imaginativa habent majorem concordantiam in intensitate, quàm in extensitate, quia sunt conjunctæ & unitæ in vegetato sensato mediante Sensitivâ, & in imaginato mediante Imaginativâ; veruntamen Imaginativa meliùs potest imaginari remotum sensibile, quàm propinquum, cùm ipsum propinquum sit difficilius ad imaginandum; nam lapis est magis imaginabilis, quàm propinquum visibile, scilicet prima pars aëris participans cum oculo, & sic de aliis hujusmodi; & ideo, quia in intensitate imaginabile non ita fortiter attingitur, sicut in extensitate, & quia remotum visibile est remotius à visivo, quàm tangibile vel gustabile vel odorabile vel audibile à sensu, propter hoc sequitur, quòd Imaginativa in remoto visibili magis concordet cum Visu, quàm cum alio sensu per modum extensitatis & distantiæ, quia ibi est plus extensitatis & distantiæ inter imaginativum & imaginabile mediante Visu; veruntamen respectu intensitatis & propinquitatis Imaginativa magis concordat cum Tactu, quàm cum Gustu, & cum Gustu, quàm cum Odoratu, & sic de aliis gradatim; quia Imaginativa & Sensitiva sunt propinquiores sibi ipsis ad invicem in unione intra substantiam, quàm extra, eò quòd id, quod Sensitiva plùs sentit in suis imaginabilibus extremitatibus, est id, quod ipsa sentit intrà in virtute substantiæ.

4. Præterea Imaginativa habet majorem concordantiam cum uno sensu in uno tempore, quàm cum alio, respectu habitûs & actûs; nam, quando Imaginativa imaginatur visibile, habet majorem concordantiam cum Visu, quàm cum Auditu, Odoratu &c., existente objecto Visûs actu in Imaginativa, & etiam aliis objectis cæterorum sensuum habituatis in Imaginativa; & quod similiter sequitur de cæteris sensibus, id idem suo modo est intelligendum de Visu.

QUÆSTIO CXI.

Quare Gustus magis sentiat in bibendo, quàm in comedendo?

1. SOlutio. Gustus est activa & passiva potentia, & in potu sunt partes magis mixtæ, quàm in cibo, & ideo partes sunt in potu magis attingibiles & magis digestibiles, quàm in cibo; & ex hoc sequitur, quòd Gustus magis sentiat per potum, quàm per cibum; sicut per se patet;

2. Gustus, dum homo bibit & comedit, agendo perficit sémet ipsum, fortiùs attingens suum perficere in continuis partibus, quàm in contiguis, cùm plus intensitatis & mixtionis sit in continuitate, quàm in contiguitate; & hoc patet per experimentum, cùm Gustus plus sentiat per potum, quàm per cibum.

3. Gustus attingit in extremitate suî id, quod sive comedendo sive bibendo venit, deinde intrà recipitur illud ad Vegetativam per illam influentiam, quæ comedendo & bibendo advenit; & quia in Vegetativa partes sunt continuæ, ita, quòd alia illarum est in alia, ut insimul constituant corpus, id, quod de extrà venit, non potest intrare & converti in Vegetativam, donec ipsæ partes venientes sint alteratæ & digestæ; postquam autem sunt digestæ, sicut convenit, convertuntur in vegetatum & sensatum, sicut in sanguinem & carnem & nervos & ossa & medullas; & ideo, quia liquidæ partes sunt subtiliores habentes minus de materia & rariores, delectatur Gustus plùs in bibendo, quàm in comedendo, quia citiùs convertit liquidum, quàm solidum.

4. Gustus naturaliter libentiùs appetit comodere, quàm bibere, licèt bibibile sit facilius convertibile, quàm comestibile, & ita appetit id, quod est sibi gravioris laboris; sed, quia comedere est magis necessarium, quàm bibere, cùm cibus sit magis substantialis, quàm potus, appetit Gustus naturaliter ex parte necessitatis plùs comedere, quàm bibere; & ita, quòd Gustus diversimodè cibum & potum appetat, sicut dictum est, plùs appetit cibum quidem, quia plùs est ipsi necessarius, potum verò plùs per alium modum, cùm faciliùs sit gustabilis, & citiùs adhæsivus Gustui, sicut jam dictum est.

QUÆSTIO CXII.

Quare Sensitiva non sentit tantum per humidum & siccum, quantum per calidum & frigidum?

1. SOlutio. Sensitiva sentiens Tactum plùs sentit per calidum & frigidum, quàm per humidum & siccum, quia ignis est fortius elementum & magis activum, quàm cætera elementa, & maximè, quia Sol est potior adjutor illius, quàm cæterorum, cùm ignis sit magis similis illi in altitudine, motu

tu & luciditate, quàm aliquod aliorum elementorum; & ideo ignis est sensibilior, quàm cætera elementa: aqua verò est sensibilior, quàm aër & terra, non eodem modo, sicut ignis, sed per accidens, quia magìs potest resistere actioni ignîs, quàm aër & terra; nisi autem in Sensitiva aqua tantum resisteret igni passione, quantum ignis agit, natura Sensitivæ non posset sustinere sensibilitatem caliditatis ignîs.

2. Præterea ignis magìs habet naturam lucificativam, quàm aër, aqua verò propter frigiditatem habet restrictivam naturam; & ideo ignis & aqua per Visum sunt magìs sensibilia, quàm cætera elementa, ignis quidem, quia est lucidus, aqua verò, quia est restrictiva, id est, aggregativa objecti ad Visum. Ignis & aqua etiam per tactum sunt magìs sensibilia, quàm cætera elementa; ignis quidem, quia est diffusivus & penetrativus; aqua verò, quia est hujus, quod penetrat, aggregativa ad sensum Tactûs; hoc idem etiam simili respectu sequitur in cæteris potentiis Sensitivæ.

3. Est Concordantia inter ignem & aërem, atque inter ignem & terram, quia ignis calefacit aërem, & recipit siccitatem à terra, & sic per accidens est contrarietas inter ignem & aërem, ignis etiam resistit terræ, & ex hoc sequitur, quòd Sensitiva non possit tantum sentire per concordantiam ignîs & aëris, & ignîs & terræ, quantum per contrarietatem inter ignem & aquam; cùm caliditas & frigiditas sint magis intensæ in actione, quàm humiditas & siccitas.

4. Aër est impletivus, terra verò est evacuativa; aër cum igne per Tactum est sensibilis in mollitie, quia per plenitudinem causatam ab aëre & per fusibilitatem factam ab igne in superficie aëris Sensitiva sentit Tactu molle; terra autem & aqua habent se ad oppositum; nam aqua suâ frigiditate restringit partes, terra verò desiccat illas, & hoc modo efficitur subjectum vel objectum durum, sicut lapis, ferrum, glacies & hujusmodi; veruntamen nix est mollis, quia abundat in aëre, nam est generata in aërea regione: præterea dulcedo est sensibilis per calidum & humidum, & acetositas vel amaritudo per frigidum & siccum; similiter levitas & gravitas, quia per calidum & humidum sentitur leve, sed per frigidum & siccum grave.

QUÆSTIO CXIII.

Quare Homo plùs terretur de Cadavere Hominis, quàm de cadavere alterius animalis?

1. SOlutio. Homo est creatus, ut spiritualiter & corporaliter serviat DEO, & ideo homo naturaliter appetit finem, propter quem homo est creatus; igitur quando videt cadaver hominis, id est, mortuum hominem impotentem servire DEO, cùm sit mortuus, odit naturaliter illam impotentiam; sed in cadavere alterius animalis, ût bruti, cùm non sit humanæ speciei, non odit homo naturaliter impotentiam prædictæ virtutis, nam bruta non sunt creata ad tam nobilem finem, sicut homo; & ideo Sensitiva non tantum terretur de cadavere bruti, quantum de humano cadavere.

2. Homo est ens aggregatum de corpore & Anima, & quando vivus homo videt cadaver sui similîs in specie, videlicet hominis, cùm mortuus homo fuerit ejusdem conditionis, sicut est vivus homo, prædicat humanum cadaver illud aspicienti similem futuram mortem ipsius hominis viventis; hanc privationem autem speciei non significat illi cadaver mortui bruti, sed aliquando gaudet homo videns mortuum brutum, sicut cervum, bovem vel caponem vel piscem & cætera hujusmodi; nam natura gaudet videndo ea, quibus indiget ad sustentationem suî: unde ex his patet, quòd homo naturaliter habeat majorem terrorem & abominationem à mortuo homine, quàm ab aliquo mortuo bruto.

3. Sicut non terretur homo videns mortuum serpentem vel bufonem, imò gaudet, sed terretur, si aliquem illorum aspiceret vivum, ita non terretur homo videns mortuum hominem, qui priùs fuerat malus, sicut terretur videndo mortuum bonum hominem; imò de mortuo malo homine gaudet naturaliter, ut de cætero non agat de malo, malum enim naturaliter est odibile, bonum autem naturaliter est amabile.

4. Videre occidi injustum hominem non est tantus terror, sicut videre Justum occidi; homo autem ignorans, quis eorum sit justus vel injustus, terretur æqualiter de ambobus: hoc etiam similiter declaratur in affinitate & parentela, sicut inter amicos & parentes, qui plùs terrentur, ût amicus de amico, videns, quòd ipse interficiatur, quàm de extraneo, traneo, & frater de fratre, & mater de filio, & è converso; minùs tamen terrentur parentes de cadavere mortui affinîs vel cognati, quàm de cadavere extranei, quod patet in matre osculante cadaver mortui filii: unde per hæc, quæ dicta sunt, declaratur natura terroris Sensitivæ, secundùm quòd natura est dispositа inter vivum & mortuum.

QUÆSTIO CXIV.

Quomodo Sol est sensibilis?

1. SOlutio. Sol est lucidum corpus habens tantum luciditatis, quòd illuminet omnes partes illi contiguas; & quia ab illo loco, in quo partes sunt contiguæ Soli, usque ad oculum sunt successivè partes in partibus existentes omnes passivæ & receptivæ lucis Solis, idcirco Sol illuminans primas sibi contiguas partes illuminat cæteras partes successivas usque ad oculum, in quo Sol est visibilis, influente unâ parte in aliam eandem lucem per rectam lineam, quam recipit à superiori contiguâ parte, nam omnes istæ partes sunt impressivæ una in aliam, dum descendit illa impressio lucis, quam Sol facit tantùm in superiores partes.

2. Lux Solis non descendit inferiùs ad oculum, sed tantùm imprimit suam similitudinem in superiores partes sibi contiguas, quam quælibet superior pars successivè transmittit ad aliam usque ad oculum; nam, si Sol transmitteret suam lucem inferiùs, conveniret, quòd transmitteret aliquid suæ substantiæ, cùm sua luciditas sit adeò conjuncta & proportionata natura suo subjecto, quòd non appetat aliud extraneum subjectum, nec etiam aliud subjectum posset illam sustinere præter Solem: ampliùs etiam, si Sol transmitteret aliquid suæ essentiæ ad inferiora, esset miscibilis & generabilis & corruptibilis substantialiter.

3. Sicut Sol per Visum est sensibilis, descendente similitudine ipsius Solis de parte in partem successivè per totum diaphanum spatium, ita similiter radiîs Solis intrantibus per fenestram cameræ & receptis in aqua vel in speculo, vel etiam in planitie bene politi ensîs, oritur inde lux illuminando, ascendens de parte in partem successivè, & reflectitur in tectum vel parietem cameræ, & hoc propter diaphanitatem aquæ vel aliorum. Item apparet in tecto vel in pariete mobilis propter motum aquæ & propter motum scintillationis ipsius Solis, quam aqua repræsentat, & iterum illuminando descendit de parte in partem successivè usque ad oculum; & ideo talis linea est obliqua, quia est duplicata ascendendo & descendendo; est autem orta de recta linea, videlicet de illa, quæ est à Sole usque ad prædictam aquam vel speculum vel ensem.

4. Sol est manè visibilis in majori quantitate, quàm in meridie propter grossos & indigestos vapores existentes in aëre medio inter Solem & oculum, nam in his vaporibus Sol potest plùs imprimere suam quantitatem, quàm luciditatem, sed in meridie est hoc per oppositum, quia tunc vapores sunt subtilisati & digesti à Sole; neque etiam manè apparet Sol mobilis, sicut in meridie apparet Visui esse scintillans, quia de manè vapores sunt grossi & indigesti, in meridie verò subtiles & digesti. Præterea, sicut Sol est sensibilis in Visu, sic suo modo est sensibilis in Tactu per calidum; hoc autem est accidentaliter, scilicet propter ignem; quia Sol influens suam luciditatem in ignem calefacientem sémet ipsum recipiendo illam influentiam plùs, quàm in cætera elementa mixta cum igne, fit ignis magìs activus, quàm cætera elementa, in sensato; & si cætera elementa non essent mixta cum igne per totum spatium, quod est ab hinc, ubi sumus, usque ad lunarem regionem, Sol percuteret ignem tantâ influentiâ lucis, quòd ipsa lux multiplicaret tantam caliditatem, quòd nullum generatum corpus eam posset sustinere.

QUÆSTIO CXV.

Utrùm Differentia inter Sensualia sit sensibilis vel imaginabilis?

1. SOlutio. Sicut tempus, locus & motus sunt simpliciter insensibilia entia, licèt sint de entitate sensibilium, ita similiter Differentia sensualium est insensibile ens, per accidens autem in suis subjectis est ens figuraliter sensibile, non formaliter; ût Differentia inter plantam & plantam, vegetatum & sensatum & hujusmodi; veruntamen simpliciter est imaginabilis, nam Imaginativa per phantasmata attingit eam, quia imaginatur, quòd hæc phantasia abstracta à lapide, & illa abstracta ab homine, & sic de aliis, diversimodè sint situatæ imaginando: unde per accidens talis Differentia est imaginabilis tantùm.

In

2. In elementis est una bonitas, una magnitudo, una potestas &c. atque una quantitas, una qualitas, & sic de aliis; & hæc talis in radice universalis bonitas est insensibilis, bonitas autem (& cætera prædicta) alio modo se communicat igni, alio modo aëri, & sic de aliis: & ita in prædicta una bonitate est Differentia habitualiter creata, & reducitur ad actum ipsâ bonitate se diversificante & individuante in ignem, aërem &c.: hæc Differentia autem actu existens, quamvis sit insensibilis, ût prædictum est, tamen est imaginabilis, ita, quòd Imaginativa alio modo imaginatur bonum ignem, quia per caliditatem & lucem, alio modo bonum aërem, quia per humiditatem & diaphanitatem: unde isto modo attingit Imaginatio distinctam vel differentem bonitatem, & per numeralem distinctionem bonitatis attingitur numeralis Differentia inter prædicta.

3. Sensitiva per tactum sentit corpus lapidis ponderosum & frigidum, & licèt ponderositas & frigiditas sint sensibiles, nihilominùs Differentia, quæ est inter ponderositatem & frigiditatem, est insensibilis, percepta tamen ab Imaginatione, imaginante Imaginativâ, quòd ponderositas sit proprietas alia à frigiditate, & è converso; nec tamen Imaginativa attingit immediatè sinè phantasmate illam eandem numero realem Differentiam, quæ est inter ponderositatem & frigiditatem lapidis, sed attingit mediante phantasmate similitudines earum distinctas in ratione; nam, sicut prima realis Differentia est insensibilis, ita est inimaginabilis.

4. Est alia caliditas flammæ, & est alia caliditas plantæ calidæ complexionis, in genere autem est una eadem caliditas sinè differentia, nam per accidens sequitur Distinctio inter prædictam caliditatem & caliditatem, quia utraque est per Tactum sensibilis, sed in genere est insensibilis & inimaginabilis; & quia Imaginativa plùs attingit in ratione, quàm Sensitiva, & Sensitiva plùs in re, quàm Imaginativa, sic Sensitiva attingit rem, sed Imaginativa similitudinem rei, ut in absentia sensûs repræsentetur objectum: igitur ex his patet, quòd distinctio vel Differentia sensualium rerum imaginando attingatur similitudinariè, non autem sic attingitur sentiendo, sensus tamen attingit proprietates rerum in præsenti.

QUÆSTIO CXVI.

Quæ Accidentia sint sensibilia, & quæ imaginabilia, & quæ intelligibilia?

1. SOlutio. Quantitas absolutè est insensibilis, veruntamen est imaginabilis & intelligibilis; est insensibilis, quia sensus, qui est particularis, non potest attingere universalem quantitatem; est imaginabilis, quia Imaginatio ex omnibus quantitatibus multiplicat in ratione unam quantitatem similitudinariè, ut Imaginativa attingat universalem quantitatem; simili modo attingit eam Intellectus, sed veraciùs, quàm Imaginatio, quia Intellectus est universalior, quàm Imaginatio.

2. Sensus per Tactum attingit qualitatem in particulari quantitate, & quantitatem in particulari qualitate, & hoc manifestè patet per experientiam, si quis se calefaciat, sentit caliditatem ignîs quantam; particulariter tamen plus recipit ab igne, quàm sentiat; hoc accidens autem excedens sensus est tantùm imaginabile & intelligibile, in quantum excedit; particulariter autem, in quantum prædictum accidens sentitur, est magis intensè sensibile, quàm imaginabile & quàm intelligibile; veruntamen respectu universalis virtutis est plùs intensè imaginabile & intelligibile, quàm sensibile; & hoc est, quia imaginatur & intelligitur plus illius qualitatis & illius quantitatis, quàm sentiatur per calefactionem ignîs, cùm calefaciens plus recipiat, quàm sentiat, sicut dictum est.

3. Caliditas & quantitas atque luciditas simplicis ignîs sunt insensibiles, per accidens autem sunt imaginabiles & intelligibiles, videlicet per similitudines compositi ignîs, qui per Tactum est sensibilis in quantitate & caliditate, & per Visum sensibilis in luciditate, ita, quòd Imaginatio & Intellectus mediante phantasmate attinguntignem quantitativè. Præterea relatio est insensibile accidens, tamen est imaginabile & intelligibile; similiter etiam alia accidentia diversimodè attinguntur à prædictis potentiis.

4. Spirituale accidens nec potest attingi à sensu nec ab Imaginatione; sicut recolere, intelligere, velle, Fides, Spes, Charitas, credere, sperare, & cætera his similia, quia non sunt de corporea natura, nam Imaginativa non est, ut attingat spiritualia accidentia, dentia, sed tantùm, ut corporale objectum objectatum sensualibus potentiis non pereat in absentia illorum; & ita Imaginativa conservat similitudines per phantasmata, ac etiam super eam se revolvunt phantasmata brutorum & etiam rationalium, movente Intellectu per illas similitudines Imaginativam, postea Intellectus se denudans ab illis intelligit spiritualia accidentia in spirituali phantasmate (ût ita loquamur) in quo generat spirituale verbum aggregatum de spiritualibus similitudinibus.

QUÆSTIO CXVII.

In quo Sensu existit Finis in Majoritate?

1. SOlutio. Majoritas in Sensitiva multis modis est consideranda, hoc idem per consequens sequitur de Fine; nam quandoque Majoritas judicatur respectu quantitatis, quandoque respectu nobilitatis; igitur ad hoc est dicendum, quòd Finis, quare Sensitiva major est, consistat quodam modo in uno sensu, & alio modo in alio sensu, & è converso; nam Finis respectu æternæ Patriæ plùs consistit in Visu & in Auditu, quàm in cæteris sensibus, ut glorificatus homo videat & audiat laudare DEUM per inæstimabilem Gloriam: veruntamen respectu præsentis vitæ Finis est major in Tactu, quàm in cæteris sensibus, quia est magis generalis, & quia per Tactum omne sensatum est inceptum; & hoc per se patet.

2. Præterea damnata corpora in Inferno habebunt majorem afflictionem in Tactu sentiendo calidum & frigidum, quàm in cæteris sensibus; igitur per oppositum significatur, quòd glorificata Corpora in felici Patria naturaliter habebunt majorem Gloriam in Tactu, quàm in cæteris sensibus, quolibet se sentiente incorruptibilem in perpetuum, existentibus elementis in tanta justitia & proportione, quòd inter ipsa elementa in quolibet glorificato Corpore sit omnimoda Concordantia totaliter sinè Contrarietate; & ex hoc patet, quòd Magnitudo Finîs naturaliter & in Patria & in Via plùs consistat in Tactu, quàm in cæteris sensibus.

3. Quoniam Sensitiva est diffusa in quinque proprietates, habet in qualibet proprietatum suam Majoritatem Finîs respectu actûs cujuslibet proprietatis; quia Visus est major, quando videt, quàm cæteræ; & Auditus, quando audit, & sic de aliis hujusmodi; etiam in Visu aliquæ proprietates Potentiæ Vegetativæ sunt majores per aliquem modum, quàm aliæ, & idem est in Tactu; & ita de qualibet proprietate; & hoc scitur per manifestam experientiam: nam Visus plus videt per luciditatem ignîs & per diaphanitatem aëris, quàm per diaphanitatem aëris & impressionem aquæ; etiam plus videt per evacuationem terræ, & repletionem aëris, quàm per humiditatem, frigiditatem, & sic de aliis; & ideo de Majoritate Finîs inter sensus diversimodè debet fieri judicium.

4. Finis est major in forma, quàm in materia; & per consequens forma habet Majoritatem, cùm ipsa sit nobilior, quàm materia; & ideo de Fine & de Majoritate debet fieri judicium in Sensitiva, scilicet quòd sensus, in quantum est de essentia Sensitivæ, est formalis, tamen respectu organi est Vegetativa illi materialis; & ideo dicendum est, quòd Finis & Majoritas fortiùs sint ex parte proprietatum Sensitivæ, quàm Vegetativæ; & hoc patet in corde, quòd judicatur calidum & humidum, & per Tactum est cor in Majoritate Finîs, videlicet per hoc, quod est sentire sanitatem & hilaritatem potiùs, quàm per sentire calidum & humidum.

QUÆSTIO CXVIII.

Per quem Sensum Anima magis concordet cum Virtute, & contradicat Vitio?

1. SOlutio. Secundùm quòd Rationativa & Sensitiva sunt constitutæ, conjunctæ & unitæ, debet dari responsio ad hanc Quæstionem: unde est dicendum, quia intelligere & videre concordant, recolere verò & audire, atque voluntas & tangere, eò quòd Voluntas plùs appetit ipsum tangere, quàm alium actum sensûs, cùm sit principium generationis & causa conservationis speciei Sensitivæ, & Voluntas etiam naturaliter appetit nobiliorem actum: ergo Anima potest acquirere plus virtutis, & magis resistere vitio per Tactum, Visum & Auditum, quàm per alias potentias ipsius vel sensus Sensitivæ.

2. Intellectus simpliciter plus potest inquirere per Visum, quàm per aliquem alium sensum, investigando visibiles res & proprietates earum; nam hæ sunt magis objectabiles superficialiter Visui, quàm alteri sensui;

sui; per Auditū autem potest Intellectus plùs habituare scientiam, quàm per Visum, quia Memoria retinet verba per Auditum: igitur ex his patet, quòd Intellectus per Visum & Auditum plùs possit resistere vitiis, & acquirere virtutes, quàm per cæteros sensus, diversimodè tamen, quia quandoque meliùs per unum prædictorum, quàm per alium.

3. Licèt Voluntas naturaliter plùs debeat appetere Tactum, quàm alium sensum, non tamen debet ipsum āppetere tantùm secundùm nobilitatem ipsius sensûs; imò secundùm nobilitatem virtutis Animæ & volendi potiùs, quàm secundùm nobilitatem sensûs; nam Voluntas plùs potest acquirere virtutes, & resistere vitio per se simpliciter, quàm per tangere, in quantum habet in suo velle virtutem volendi cum Justitia, & cum magnitudine bonitatis, potestatis &c.; & ideo Voluntas plùs potest acquirere virtutes, & plùs resistere vitio per Tactum, si ordinatè utatur Tactu, quàm per alium sensum, in dimittendo propter DEUM carnales delectationes.

4. Anima per ordinatum Gustum potest frequentiùs acquirere Temperantiam, quàm per alium sensum, & per consequens Justitiam & cæteras virtutes, quia frequentiùs utendum est Temperantiâ in gustando, quàm in alio sensu; sed quia cæteræ virtutes sunt magìs intensæ & nobiliores, quàm Temperantia, ideo Justitia & Fortitudo possunt esse nobiliores in Charitate & in se ipsis, quàm in Temperantia; & per consequens sunt nobiliores in Tactu vel in Visu vel Auditu, quàm in Temperantia.

QUÆSTIO CXIX.

Utrùm Sensus priùs incipiat ab Universali, quàm à Particulari?

1. SOlutio. Sicut Intellectiva se habet ad intelligendum, sic simili modo Sensitiva ad sentiendum; nam sicut Intellectus incipit à particulari, & deinde multiplicat universale, & iterum recuperat particulare, quo indiget, ita similiter & Sensitiva; & hoc est, ut sit major proportio inter illas duas potentias & in essendo & in agendo, & in assimilando, & in conjungendo & vivendo.

2. Hoc posito, quando Visus per organum incipit videre, priusquam Visus videat visum, incipit visivum in suo proprio visibili, deinde in remoto visibili, videlicet in colorato, sed priusquam sit facta celebratio (conjunctio) inter unum visibile & aliud, sequitur successio; ergo priùs convenit, quòd Visus incipiat à particulari, quàm ab universali; illa pars verò, à qua priùs incipit, est universalis; & ita à prima parte incipiens in alteram sequentem, & de illa in alteram successivè attingit per consequens totam lineam universaliter usque ad coloratum objectum, tunc attingit particulare, videlicet coloratum objectum, mediante universali multiplicato de multis particularibus, videlicet mediante lineâ; & hoc simili modo sequitur de Auditu & Odoratu.

3. Quando Sensitiva sentit per Gustum, tunc sensus incipit à confuso particulari, videlicet in aliqua prima parte, in qua perfectè non attingit saporem, deinde per illam attingit aliam, cùm quælibet earum sit in alia, & hoc modo multiplicat successivè confusum universale, sicut de Visu dictum est; deinde descendit ad particulare, videlicet sentiendo saporem in cibo & potu; & hoc patet per experimentum; nam, dum aliquis tentat gustare vinum, utrùm sit sapidum, in principio, dum Gustus attingit vinum, non attingit totum saporem vini, dum autem Gustus præcisè & spatiosè attingit vinum in ore, tunc sentit fortiùs, quàm priùs senserat; sed immediatè post transitum vini sentit gustus saporem vini in majori actu sentiendi, quo possit sentire; & tunc extrahit particulare ab universali, videlicet à pluribus confusis particularibus.

4. Dum aliquis imaginatur aliquod vituperium sibi factum, tunc illi incipit Sensitiva tactu moveri à confuso particulari, usque quò sentit passionem, & quantò magìs Imaginativa illius imaginatur illud vituperium, tantò magìs ira multiplicatur, & plus patitur Sensitiva; hoc etiam simili modo sequitur de carnali motu, qui fit ex diversitate appetitûs in tantum, quòd appetitus de confusione descendit in aliquod specificum objectum; & hoc per se patet.

QUÆSTIO CXX.

Utrùm Sensitiva sit major in Viro, quàm in Muliere?

1. SOlutio. Manifestum est, quòd vir habeat majorem & nobiliorem naturam, quàm mulier; nam corporalis natura formaliùs se communicat viro, quàm mulieri; & ita mediante sensitivâ formâ plùs sentit vir communiter, quàm mulier, simpliciter autem ex parte materiæ mulieris natura sentiendi plùs se communicat mulieri, quàm viro, cùm natura ex parte materiæ plùs se communicet mulieri, quàm viro: ex his ergo patet, quòd vir plus sentiat in agendo, quàm mulier, mulier autem in patiendo plùs, quàm vir.

2. In utroque sexu est sensitivum & sensibile, sed proprium sensibile viri est magìs intensum in passione sub sua propria forma, videlicet sub sensitivo ipsius viri, quàm proprium sensibile mulieris sub suo proprio sensitivo, quia proprium sensibile mulieris plus sentit sub sensitivo & sensibili viri, cùm plùs patiatur, quàm sentiat proprium sensibile viri sub sensitivo & sensibili mulieris, cùm plùs agat; sed extensè propinquum sensibile mulieris plus sentit, quàm sensibile viri; & ideo propter majorem secretam & absconditam intensitatem sensibilis viri apparet, quòd vir non tantum sentiat, quantum mulier, quia sensus per modum passionis est major extensè in illa, quàm in illo.

3. Sensus mulieris est magìs extensus per extremitates substantiæ, quàm sensus viri, quia intensitas sensûs viri est major intra substantiam, quàm in extremitatibus substantiæ; hoc autem habet ita esse comparativè inter virum & mulierem, quia mulier respectu materiæ habet receptivam Sensitivam, vir autem respectu formæ habet influxivam & impressivam Sensitivam, ut agat; & ex hoc, quia naturaliter est major virtus viri in substantia viri, quàm virtus mulieris in substantia mulieris, sequitur, quòd vir frequentiùs appetat generare, quàm mulier, & plus influat in generatione, quàm mulier; sed quia mulier est passiva, plus appetit naturaliter, quàm vir, cùm sit remotior à perfectione, quàm vir.

4. Causa, quare mulier citiùs gaudet vel tristatur, vel citiùs convertitur vel citiùs suspicatur, & quare est labilior, verecundiosior & pavidior, quàm vir, & sic de aliis hujusmodi, est, quia Sensitiva mulieris plùs viget in extremitatibus substantiæ, quàm Sensitiva viri, minùs autem in interioribus substantiæ, quàm Sensitiva viri, sicut prædictum est; & ideo radix Sensitivæ non est tanta in muliere, quanta est in viro; & ideo mulier non potest tantum conservare suam virtutem, quantum vir, quia minor est radix illius, quàm istius; quod per se manifestè patet.

QUÆSTIO CXXI.

Quare Sensibilitas plùs vigeat in Tactu, quàm in alio sensu?

1. SOlutio. Vegetativa est subjectum Sensitivæ, & quia caliditas, frigiditas, fames & sitis, ægritudo & cætera hujusmodi magìs intensè adhærent Vegetativæ, quàm sonus, color & odor, plùs sentit Sensitiva per Tactum, quàm per alium sensum; Sensitiva per Tactum sentit magìs intensè, quàm per aliquem alium sensum; nam convenit, quòd Sensitiva plùs sentiat per hoc, per quod Vegetativa est major in essentia & virtute.

2. In generatione est Tactus præ cæteris sensibus dominans, ût per se manifestè patet; Tactus etiam est propinquior formæ & materiæ, quàm cæteri sensus; & per consequens Tactus est remotior ab accidentibus, quàm cæteri sensus; ergo sensus alii à Tactu sunt propinquiores accidentibus, quàm ipse Tactus: igitur ex his est probatum, quòd sensibilitas plùs vigeat in Tactu, quàm in aliis sensibus.

3. Sicut Tactus superat Gustum & cæteros sensus sentiendo, sic Gustus superat sequentes sensus sentiendo, sic etiam similiter Odoratus superat Auditum & Visum; & hoc ita debet esse, quia Tactus plùs est intra substantiam, quàm cæteri sensus, deinde gustus, & deinde Odoratus; igitur, quantò magìs sensus sunt interni substantiæ, tantò magìs sunt necessarii ad conservandam substantiam: veruntamen Odoratus quoad extrinsecam operationem non est tam necessarius, sicut Visus vel Auditus.

4. Secundùm reale ens Sensitiva plùs agit per Tactum, quàm per Gustum, & per Gustum, quàm per Odoratum, & per Odoratum, quàm per Visum, & per Visum quàm per Auditum; sed secundùm similitudines realium entium Sensitiva plùs agit per Gustum, quàm per Tactum, & per Odoratum, quàm per Gustum, & per Visum, quàm per Odoratum, & per Auditum, quàm per Visum: unde per istos duos modos sentiendi patet, quòd Sensitiva sentiat substantialiter & accidentaliter, substantialiter, scilicet per res, accidentaliter, videlicet per similitudines rerum, sed secundùm unum modum meliùs, per alium modum verò minùs.

INCIPIUNT
QUÆSTIONES
Vegetativæ & Elementativæ.

QUÆSTIO CXXII.
Quomodo Vegetativa sit considerabilis?

1. SOlutio. Vegetativa sic est considerandа, quòd facta Positio de ipsa Vegetativa sit demonstrabilis secundùm *Artem Demonstrativam;* igitur consideramus Vegetativam secundùm *Artem Demonstrativam* isto modo: & dicimus, quòd Vegetativa sit accipienda duobus modis, videlicet *Prima* & *Secunda.*

Prima est universalis constituta de Prima Forma & de Prima Materia, quæ sunt Corporeïtas implens, quidquid est sub lunari orbe, habens in se quatuor potentias, videlicet quatuor Simplicia Elementa, de quibus producitur omne vegetabile corpus; ipsa Prima Vegetativa verò est constituta de una bonitate, una magnitudine, duratione, & sic de aliis, quæ sunt ejus prima principia & essentiales partes; & etiam ipsa bonitas est individuata in igneïtatem, aëreïtatem, aqueïtatem, terreïtatem, similiter & magnitudo & duratio, & sic de aliis; & ita constitutæ prædictæ potentiæ sunt distinctæ, similiter etiam distinctæ accidentales proprietates, videlicet caliditas, humiditas, levitas & ponderositas, & cætera hujusmodi.

Essentia Primæ Vegetativæ sunt ipsa prima prædicta principia, scilicet bonitas, magnitudo &c., ût dictum est, & constituunt istas quatuor formas, quæ sunt igneïtivum, aëreïtivum, aqueïtivum, terreïtivum, & de his quatuor est una universalis & Prima Forma: similiter etiam quatuor materias, ût igneïbile, aëreïbile, aqueïbile, terreïbile, de quibus est una universalis & Prima Materia; & de his duobus primis, videlicet de Prima Forma & Prima Materia est aggregata & constituta Prima Vegetativa, ita, quòd sint essentia illius.

2. Hæc Prima Vegetativa habet realiter in habitu quinque Universalia, quæ sunt Genus, Species &c., similiter decem Prædicamenta, scilicet Substantiam, Quantitatem &c., & quidem ista omnia habet realiter, in quantum ipsa omnia sub ratione sensibilium & vegetabilium sunt considerandа; quorum omnium etiam & singulorum partes reducuntur in actum in Secunda Vegetativa, cum quibus & de quibus Sensitiva sentit & ministrat Imaginativæ, & Imaginativa Intellectivæ, unde formantur Secundæ Intentiones, scilicet Genus, Species &c.

Ista Prima Vegetativa est materia & forma Secundæ Vegetativæ, & universalis ei influens de se & producens eam mediante Naturali Agente & influentiâ supracœlestium corporum. Ista Prima Vegetativa etiam est essentia miscibilium corporum; & est insensibilis & inimaginabilis, continens in se omnia corporeæ naturæ sub lunari orbe.

3. *Secunda* Vegetativa est Primitivus Actus, & suæ potentiæ & ipsa sua essentia sunt quatuor Composita Elementa; unde sicut sensus simpliciter est in Sensitiva, ita Secunda Vegetativa est situata & habituata in Prima; & etiam, sicut oculus est organum Visûs, ita Composita Elementa sunt organa Simplicium Elementorum, & similiter organa Secundæ Vegetativæ; & sicut ex Visu & organo procedit videre, ita similiter ex Prima Vegetativa & Secunda procedit planta, lapis, animatum corpus, & cætera hujusmodi corpora subdita vegetationi; & hæc sunt sensibilia, id est, sensu perceptibilia; nam hoc reducitur de habitu existente in Prima in actum existentem in Secunda, in qua sunt & apparent individuata existentia sub diversis speciebus habituatis in Prima & reductis in actum infusivè per omnia sua individua.

4. In Prima Vegetativa est Primum Naturale Agens id, quod disponit illud, quod est in habitu Primæ, ut reducatur ad actum per viam generationis in Secunda; ipsum Agens autem est, quod influit, disponit & præparat Primam Vegetativam ad Secundam, videlicet quatuor Simplicia Elementa influentia

tia de Prima Forma & de Prima Materia; Secundum Naturale Agens verò est in Secunda Vegetativa recipiens influentiam Primi, & alterans in suam speciem id, quod ab ea recipit, sicut animal generans suum semen; & hoc ita fit mediante Secundâ Vegetativâ habente has proprietates, videlicet Generativam, Gubernativam, Nutritivam, Augmentativam, Alterativam, Corruptivam, & etiam Appetitivam, Retentivam, Digestivam & Expulsivam, similiter etiam multas alias proprietates, scilicet Tempus, Motum & Locum; quæ Secunda Vegetativa habet formam & materiam ad constituendum vegetatum & etiam sensatum corpus; & est subjecta Sensitivæ Potentiæ, & existit in actu, quia in Prima Vegetativa existit in habitu.

QUÆSTIO CXXIII.
Utrùm Vegetativa sit Corporeïtas vel Corpus?

1. SOlutio. Secundùm jam factam positionem de Vegetativa est hæc Quæstio Solubilis: igitur est dicendum, quòd Vegetativa sit Corporeïtas, & corpus sit constitutum de illa; nam, sicut scriptæ literæ, ût A. B. C. &c., sunt de atramento, & in ipso alia est diversa ab alia, sic similiter vegetabilia corpora existentia diversa sunt de Corporeïtate, quæ est Vegetativa existens essentia omnium elementatorum corporum, habens in se *situata & habituata vegetabilia corpora, ût plantarum, animalium, lapidum & metallorum*, sicut simplex ignis habet in se compositum ignem, & naturalis linea suas partes, de quibus est quanta, aliâ parte illius existente in alia, ut sit continua quantitas; & sic de aliis hujusmodi.

2. Sicut Vegetativa est distincta in Primam & Secundam, ût dictum est, similiter etiam Corporeïtas; nam *Corporeïtas* alia est *Universalis*, & alia est *Particularis; Universalis* est illa, quæ de pluribus simplicibus formis est composita, videlicet de divinis similitudinibus, quæ sunt bonitas, magnitudo, duratio, potestas, & sic de aliis, constituentes unam Corporeïtatem, ita, quòd quælibet per se non est corpus, ut quælibet pars earum existat in alia, sed de omnibus simul est una Corporeïtas, quæ tamen non est corpus, est autem plus circa corpus, quàm per se quælibet pars Corporeïtatis; & hoc modo consideratur *Confusum Corpus*, videlicet *Chaos.* In hac Prima Corporeïtate autem est Secunda Corporeïtas, quæ est *particularis*, videlicet ipsa Vegetativa individuata in plantas, animalia & cætera his similia, quæ vivunt, & quæ generantur, & quæ nutriuntur, & sic de aliis; hæc Secunda Vegetativa non est corpus, sed de ipsa & per ipsam sunt corpora, existens mixta per omnia ipsa corpora, de sémet essentians illa, ût figuraliter apparet in sanguine in animali, & in planta in liquiditate diffusa per stipitem, per ramos, per folia, flores & fructus.

3. Corporeïtas existens Vegetativa est habitus, & Corpus est actus, hic habitus autem est compositus de supradictis principiis venientibus ad ipsum habitum, ipso habitu habente in se Corpus in actu & proprietates Corporis habituatas in se, videlicet calefacere & lucere Ignîs, & generare, & sic de aliis hujusmodi; quando autem Corpus corrumpitur, ipsum & proprietates ejus reducuntur ad id, unde sunt, videlicet ad Corporeïtatem, in qua & à qua gubernabatur Corpus cum suis proprietatibus, & destruitur ejus individuus numerus, & ex ipso consistit aliud in habitu, & hoc tamen cum additione & diminutione partium, & renovatione alterius mixtionis & novæ formæ mediante Vegetatione & Naturali Agente; quod tamen non posset fieri, si Vegetativa esset solidum Corpus, quia corpus non posset esse in corpore.

4. In planta vegetatignis in Aëre & in Aqua & in Terra, similiter etiam Aër in Aqua & in Terra & in Igne, & sic de aliis duobus circulariter; & ex hac operatione vivit planta habens in se & per totam se ipsam hanc operationem & vitam, & hoc est Vegetativa, quam planta habet in se & in omnibus suis partibus; hoc idem similiter sequitur in animali: quare, si Vegetativa esset Corpus, & non Corporeïtas, esset impossibile, quòd in planta aliud Elementum ageret in aliud, nec etiam esset eorum mixtio in planta, nec per consequens esset planta vivens; quod est impossibile.

QUÆSTIO CXXIV.
Utrùm Simplicia Elementa sint Potentiæ ipsius Vegetativæ?

1. SOlutio. Secundùm quòd Vegetativa est considerabilis, sunt *sex Termini* necessarii

cessarii ad cognitionem Vegetativæ, per quos discurritur, quidquid est de naturalibus; & per hos sex Terminos debet solvi hæc Quæstio, similiter etiam cæteræ Quæstiones, quæ fiunt de Naturalibus.

Primus Terminus sunt primæ simplices formæ, scilicet bonitas & magnitudo &c., quæ sunt similitudines DEI. *Secundus Terminus* verò sunt ipsæ res, in quibus totus primus terminus est aggregatus, & istæ sunt igneïtas, aqueïtas, aëreïtas, terreïtas & proprietates earum. *Tertius* est quoddam ens compositum de toto primo & secundo, quod est *Chaos* habens omnia prædicta, ipsum Chaos autem est compositum de Prima Forma, & Prima Materia. *Quartus* sunt potentiæ & proprietates, quas tertius habet in agendo. *Quintus* sunt operationes quarti. *Sextus* verò & ultimus est operatum, videlicet vegetatum. Unde secundùm hoc dicendum, quòd *Vegetativa* sit ens constitutum universale habens in se *quatuor potentias*, videlicet *quatuor Simplicia Elementa*, sicut *Sensitiva* habet *quinque potentias*, scilicet quinque sensus.

2. Illud est affirmandum, per quod *Intellectiva* & *Sensitiva* habent majorem *similitudinem* & *proportionem* cum *Vegetativa*, ut earum trium conjunctio sit magis proportionabilis: unde, sicut Intellectiva habet suas potentias, videlicet Memoriam, Intellectum & Voluntatem, cum quibus agit, & est essentialiter idem cum ipsis, & similiter Sensitiva habet suas potentias, ût Visum, Auditum &c., cum quibus agit, & est essentialiter idem cum ipsis, sic similiter convenit, quòd Vegetativa habeat suas potentias, cum quibus agat, & de quibus sit constituta, ut sit essentialiter idem cum eis; & convenit, quòd istæ potentiæ ipsius Vegetativæ sint quatuor Simplicia Elementa, & hæc sunt potentiæ *Primæ Vegetativæ*, quia super se & de se per istas se reflectit, & per istas agit de se ipsa in *Secundam Vegetativam*, & istæ de se & in se ipsas producunt ipsam Secundam Vegetativam; quæ habet alias *quatuor potentias*, videlicet *quatuor Composita Elementa*.

3. Materialiter planta est de planta, animal de animali, lumen de lumine, caliditas de caliditate, quantitas de quantitate, & sic de aliis hujusmodi; ex his igitur patet, quòd Vegetativa sit de Vegetativa, videlicet *Secunda* de *Prima*, & *potentia* de *potentia*, videlicet *Composita Elementa* de *Simplicibus Elementis*, & *compositum* de *composito*, videlicet *Compositum Elementum* de *Composito Elemento*, & pars similiter de parte, ut partibus insimul mixtis sit elementatum mixtum; unde omnia ista sunt necessaria; & ex ista necessitate manifestè patet, quòd quatuor Simplicia Elementa sint potentiæ *Primæ Vegetativæ*, ut de ipsa Prima sequatur Secunda Vegetativa, & de primis simplicibus potentiis secundæ compositæ potentiæ; nam aliter essent impossibilia prædicta principia naturæ.

4. Si Simplicia Elementa sunt potentiæ ipsius Vegetativæ, Simplex Ignis agendo de Simplici Aëre & de cæteris Simplicibus Elementis potest vegetare & generare de se & de illis Compositum Ignem, & de omnibus plantam vegetatam productam de Prima Vegetativa, videlicet de essentia Simplicium Elementorum; & inde sequitur, quòd principia naturæ se habeant ad majorem Finem, videlicet Concordantia, Mixtio, Propinquitas, Operatio, Actio & Passio, Digestio & Appetitus, & similiter cætera hujusmodi principia naturæ; si autem Simplicia Elementa non sunt potentiæ ipsius Vegetativæ, sunt impossibilia hæc, quæ diximus, sed potiùs sequitur oppositum, quod est impossibile & contra Positionem factam de Vegetativa.

QUÆSTIO CXXV.

Utrùm quatuor Potentiæ ipsius Vegetativæ habeant substantialiter in Radice unam Bonitatem, Magnitudinem, & sic de aliis hujusmodi?

1. SOlutio. Benedictus DEUS, quantum potest, assimilat sibi unamquamque creaturam existentem talem, qualis ipsa est, sed, cùm in DEO non sit, nisi una Bonitas, una Magnitudo, & sic de aliis; igitur apparet, quòd in Potentiis Vegetativæ, videlicet in quatuor Elementis, sit absolutè in radice una bonitas, una magnitudo, una duratio, & sic de aliis; & sicut etiam in Deitate Bonitas, & sic de aliis, se habet distinctè ad Proprietates ipsius Deitatis, videlicet per alium modum ad Paternitatem, per alium modum ad Filiationem, & per alium modum ad Spirationem, ita similiter etiam in Vegetativa bonitas Vegetativæ, & sic de aliis, per alium modum se habet ad igneïtatem, per

per alium ad aëreïtatem, per alium ad aqueïtatem, & per alium ad terreïtatem, ita, quòd in radice una eadem bonitas distinctimodè vel diversimodè est in diversis proprietatibus sive potentiis, ut ipsa bonitas & suæ proprietates sint magis similes DEO, & ut præbeant majorem notitiam de ipso & de Intrinseca Operatione illius.

2. Si in quatuor Potentiis Vegetativæ sit in radice una quantitas, una qualitas, & sic de aliis, quâlibet istarum constituente diversas & concordantes & contrariantes proprietates, videlicet caliditatem, humiditatem, frigiditatem, siccitatem, & similiter alias, ût levitatem, ponderositatem, raritatem, grossitiem, & sic de aliis hujusmodi, sequitur inde Majoritas per totam Generationem & Corruptionem, & per totam Mixtionem & Digestionem inter distinctum & distinctum, concordans & concordans, contrarium & contrarium, conjunctum & conjunctum, & inter partem & partem substantialiter & accidentaliter, videlicet inter substantialem partem & substantialem partem, & inter substantialem & accidentalem partem, vel inter accidentalem & accidentalem, sicut per se manifestè patet; igitur Potentiæ ipsius Vegetativæ habent substantialiter in radice unam bonitatem, magnitudinem &c.: nam aliter principia naturæ non essent in Majoritate Finis & Æqualitatis, nec etiam multa alia, quæ sequuntur; quod est valde inconveniens: ergo Potentiæ ipsius Vegetativæ habent substantialiter in radice unam bonitatem, magnitudinem &c.

3. In Prima vel in Secunda Vegetativa Ignis est bonus, & Aër est bonus, & similiter unumquodque aliorum; unde, si bonitas istorum sit una in radice, & similiter magnitudo &c., bonitas Ignis est distincta à bonitate Aëris, & à bonitate cujuslibet aliorum elementorum, quia bonitas Ignis est sub specifica proprietate, quæ est igneïtas, & bonitas Aëris erit sub specifica proprietate, quæ est aëreïtas; & sic de singulis elementis: & quia bonitas elementorum est una in radice, ideo bonitas Ignis & bonitas Aëris habent Concordantiam, intrantes alia in aliam, quia sunt idem in eodem genere; sed remanent distinctæ accidentaliter, quia proprietates sunt distinctæ, & non sunt idem in genere, videlicet igneïtas, aëreïtas &c.; hoc idem similiter sequitur de bonitate quantitatis in qualitate &c., quia in radice est una, tamen distincta secundùm diversas proprietates, ût in caliditate & humiditate &c., quæ non sunt idem in radice, & per consequens habent contrarietatem vel immediatè vel mediatè, immediatè, sicut Ignis & Aqua, Aër & Terra, mediatè verò, quia Ignis intrans in Aërem infundit suam siccitatem in illum, & sic de aliis: unde ad hoc, ut alia pars sit in alia, & per consequens Vegetativa possit vegetare, sicut Sensitiva sentire, est necessarium, quòd quælibet simplex forma Vegetativæ sit una in radice, & divisa in proprietates, quæ sunt distinctæ in radice & genere.

4. In Vegetativa plantæ forma Ignis est bona, & materia Ignis est bona, igitur bonitas Ignis est una in radice, divisa tamen in formam & materiam, ita, quòd alia bonitas in Igne est activa, alia bonitas verò est passiva; hoc idem similiter est in aliis elementis: & quia in omnibus quatuor potentiis est una bonitas in genere, scilicet bonitas activa aggregata de quatuor formis earum, & bonitas passiva aggregata de quatuor materiis earum, habent se in majori propinquitate, ita, quòd quælibet illarum quatuor formarum potest inde plus agere in propinqua & remota materia, & quælibet illarum quatuor materiarum plus pati sub propinqua & remota forma, & per consequens meliùs possunt in planta uniri forma & materia, & forma & forma, & materia & materia, & similiter substantia & substantia, & substantia & accidentia, & accidentia & accidentia.

QUÆSTIO CXXVI.

Utrùm Universalis Materia possit esse sinè Universali Forma?

1. SOlutio. Natura habet tantò plus virtutis, quantò magis est similis DEO, quàm minus similis; sed quia DEUS est Forma, non autem materia; igitur natura plus potest per formam, quàm per materiam; nam forma se habet ad finem, & materia ad potentiam, ita, quòd forma habeat in habitu id, quod materia habet in potentia; nam materia habet in potentia particularem formam, forma verò dat esse materiæ, ut reducatur in actum illa forma, quæ est habituata in forma generativa de potentia materiæ, ût in plantas & in animalia, & sic de aliis; igitur est manifestum, quòd Universalis & Prima

Prima Materia non possit esse sinè Universali & Prima Forma, quæ siquidem Forma dat esse ipsi Primæ Materiæ, & in qua Forma etiam sunt in habitu omnes generales formæ: igitur huic Universali Formæ est Prima Universalis Materia passivum subjectum, & ipsa Forma ipsi Materiæ activum subjectum.

2. Si Prima Universalis Forma non est, Prima Universalis Materia non est passiva sub Prima Universali Forma, & tamen est passiva sub particularibus formis, videlicet sub illa forma hujus plantæ, & sub ista forma hujus leonis, & sic de singulis; & ita non est proportio nec conformitas inter agentia & patientia, quia illud, videlicet patiens, est universale, illud autem, videlicet agens, est particulare; sed hoc est plùs & magis conveniens, videlicet, quòd sit universale agens & universale patiens, & particulare agens & particulare patiens, & quòd appetitus sit proportionatus inter universale & universale, particulare & particulare, & per consequens inter universale & particulare: ergo Universalis Materia non potest esse sinè Universali Forma.

3. In Prima Universali Materia non est, nisi una bonitas tantùm, una magnitudo, una quantitas, & sic de similibus istis; hæc bonitas autem, & sic de qualibet aliarum, transit in particularem bonitatem, videlicet in hanc plantam, vel in illud animal, & hoc modo sequitur specifica & particularis materia; & ideo, si Prima Universalis Forma nihil est, sequitur, quòd particularis forma habens unam specificam & particularem bonitatem possit individuare universalem non specificam bonitatem, existente illâ individuatâ bonitate unâ in radice cum ipsa universali bonitate, sed individuante non existente idem in radice cum aliqua universali bonitate, imò potiùs omnes particulares formæ distinctæ in species essent distinctæ in radice bonitatis &c., quod est valde inconveniens: igitur est una Prima Universalis Forma, ut una Universalis Bonitas, & sic de aliis, sit in radice, quæ regat in Vegetativa omnes particulares bonitates tam activas, quàm passivas, ut particularia regantur sub suis universalibus.

4. Si Prima Universalis Materia non est sub Prima Universali Forma, relinquitur, quòd erit vel sub forma igneïtatis, aëreïtatis &c., vel non; & si sic, sequitur, quòd Universalis Vegetativa sit sub specificis formis existens universalis quoad materiam, non autem quoad formam, quod est impossibile: & si non, igitur Prima Materia non est de essentia materiæ igneïtatis, aëreïtatis &c., unde sequitur, quòd diversæ materiæ sint in essentia Universalis Vegetativæ, quod est impossibile: igitur est manifestum, quòd Prima sive Universalis Materia sit tale universale ens substans Universali Formæ, ita, quòd quatuor formæ, videlicet forma igneïtatis, forma aëreïtatis, & sic de singulis, sint una Universalis Prima Forma, habens sibi subjectam unam Universalem Primam Materiam similiter constitutam de quatuor materiis igneïtatis &c., de quibus scilicet Prima Forma & Prima Materia est aggregata una Universalis Vegetativa, habens in se quoad Formam in habitu & quoad Materiam in potentia particulatam Secundam Vegetativam; & hoc per se patet.

QUÆSTIO CXXVII.

Utrùm Vegetativa sit activa & passiva?

1. Solutio. Secundùm ea, quæ de Vegetativa dicta sunt in præcedentibus Quæstionibus, est significatum, quòd sit & activa & passiva; est activa per viam generationis, in quantum planta generat plantam, & animal generat animal, convertente generativâ plantâ illam materiam, de qua generat, in suam speciem; & ita planta est vegetans de passiva Vegetativa, quæ est sub illa planta vel individuo illius generativæ speciei; est autem Vegetativa per consequens activa, in quantum est mota ab illa specie, videlicet ab illa planta ad generandum in generabili planta caliditatem, humiditatem, quantitatem & cætera his similia; sed est impossibile, quòd omne istud sit, nisi Vegetativa esset activa & passiva: ergo sequitur, quòd Vegetativa sit activa & passiva.

2. In planta est Ignis calefaciens, Aër humefaciens, & sic de cæteris elementis, ita, quòd Ignis infundat suam caliditatem in Aërem, & Aër suam humiditatem in Aquam, Aqua suam frigiditatem in Terram, Terra suam siccitatem in Ignem, & ita subjectarum qualitatum alia intrat in aliam; & ex hoc sequitur vegetatio plantarum & animalium, ita, quòd Vegetativa est illud, per quod plantæ formaliter, & animalia materialiter vivunt & nutriuntur & augmentantur & reguntur,

guntur, species autem est id, quod sequitur ex hoc, quod Elementa faciunt; igitur potentiæ sub Vegetativa sunt activæ & passivæ, ut sit planta & animal, quod per se manifestè patet.

3. In Rationali Vegetativa est passiva sub Intellectiva & Sensitiva: per Intellectivam, quia dat vitam in hac specie, quæ est homo, sicut forma dat esse materiæ; Sensitiva etiam ex hoc, quod sequitur de Vegetativa, aliâ complexione existente in alia & alio Elemento agente in aliud, dat sentire, & sic Sensitiva movet Vegetativam, ut ipsa Sensitiva sentiat, & sentiendo Vegetativam vivat; & ideo Vegetativa est passiva sub Intellectiva & sub Sensitiva, sed plus sub Intellectiva, cùm sit nobilior, quàm sub Sensitiva; in quantum autem Vegetativa nutrit, generat, & retinet & appetit cibum vel coitum &c., & in quantum movet ad hoc Sensitivam & Intellectivam, & quia etiam convertit cibum & potum in speciem sanguinis, ossium & aliorum hujusmodi similium, & digerit mediantibus suis humoribus, & expellit, quod non potest digerere vel non competit, in tantum Vegetativa est activa.

4. Prima Vegetativa est activa super Secundam, tanquam universale super particulare, quia Prima in reflectendo se in se producit in se & de se mediantibus suis potentiis Secundam; est autem Prima passiva, in quantum potentiæ ipsius, videlicet quatuor Elementa generant de ipsa Prima Secundam, & gubernant ipsam, & in quantum Naturale Agens attrahens ad se Primam, quantum potest, convertit illam in Secundam, ût in plantam genitam ab alia planta, vel ût in animal genitum ab alio animali.

QUÆSTIO CXXVIII.

Utrùm Simplicia Elementa sint mixta in suis Sphæris?

1. Solutio. Secundùm illa, quæ diximus de Corporeïtate & Corpore, potest intelligi responsio hujus Quæstionis, & solvenda est etiam in hoc, quòd debeamus Elementa judicare secundùm eorum majores operationes in essentia & natura procedentes de ipsis; & ideo dicendum est, si Simplicia Elementa in suis sphæris essent corpora, ita, quòd unumquodque illorum esset ita purum, quòd nihil alterius Elementi esset cum eo mixtum, sequeretur, quòd naturaliter esset impossibile, quòd de aliquo illorum possent removeri aliquæ partes ad intrandum compositionem, tanta esset conjunctio inter formam & materiam totius sphæræ cujuslibet eorum, nec per consequens essent Generatio & Corruptio de ipsis in plantis & animalibus, quod est impossibile: ergo est manifestum, quòd aliud eorum sit in alio, ut de ipsis sit Generatio & Corruptio in planta & in animali, digerente quolibet ipsorum Elementorum aliud, & maximè quolibet eorum prædominante in sua sphæra omnibus aliis Elementis, ut inde sequatur Generatio; & convenit, quòd hæc Mixtio eorum sit Prima Vegetativa, de qua orta est inferiùs Secunda in particularibus.

2. Si Elementa essent distincta corpora, ita, quòd quodlibet in sua sphæra purum existens non esset mixtum cum alio, nullum eorum esset totum agens in alio, nisi fortè secundùm extremas partes in superficiebus sphærarum, quas etiam oporteret esse convertibiles in instanti in aliud Elementum prædominans, sicut gutta aquæ projecta in caminum ignis fortissimè ardentis statim est conversa in essentiam ignis; & si partes converterentur in essentiam alterius Elementi, multiplicaretur illud continuè, donec totum convertibile Elementum esset conversum in essentiam convertentis in tantum successivè, quòd non esset, nisi unum Elementum, quod est impossibile: & per hoc sequeretur aliud inconveniens, si Elementa essent simplicia corpora, nam ex hoc, quod esset mixtum de ipsis in extremitatibus suarum sphærarum, non sequeretur vegetatum nec sensatum nec etiam aliquis finis, quia tale mixtum non posset transire nec penetrare simplicem & solidam sphæram, ut descenderet inferiùs, aliâ sphærâ continente aliam, & existente corpore sphærico; & per consequens natura esset frustra, neque Ignis, qui est in his inferioribus, reciperet beneficium à superiori Igne, nec similiter inferior Aër à superiori Aëre, nec etiam inferior Ignis esset de essentia superioris Ignis, nec inferior Aër de essentia superioris Aëris, quod est impossibile.

3. Si unumquodque Simplex Elementum est purum corpus, ita, quòd non mixtum, motus cujuslibet in inferioribus est circularis, cùm sphæricum corpus sit circulariter mobile, ita, quòd levitas non esset causa ascendendi rectè, nec gravitas causa descendi

dendi rectè, sed potiùs obliquè, quod est impossibile: nec etiam Ignis se haberet in planta contra Aquam per rectam lineam, sed per obliquam; & hoc idem sequeretur similiter de Aëre & Terra; & hoc modo non esset aliquod mixtum plenum, & etiam ita esset situatum, sicut quatuor sphæræ sunt situatæ, quod est impossibile: ergo Elementa sunt mixta in suis sphæris, quolibet tamen eorum in sua sphæra prædominante aliis, & inde sequitur plenum in planta & in animali, quia per quamcunque lineam motûs possunt se habere in Elementis; nam per levitatem & ponderositatem habent se in rectam lineam, & per contrapositionem habet se unumquodque ad aliud in mixto per obliquitatem sive per circulum, quia in Prima Vegetativa naturaliter sunt situata in sphæricum; & hoc modo potest unumquodque elementale corpus naturaliter esse plenum secundùm hos diversos situs, aliter non, imò potiùs naturaliter daretur vacuum, quod est impossibile: ergo Simplicia Elementa sunt mixta in suis sphæris.

4. Si Simplicia Elementa sunt mixta ad invicem, eorum mixtio est in se ipsis universalis, in planta verò & in cæteris elementatis est particularis; si autem non sunt mixta, non est vero modo mixtio universalis, sed potiùs particularis, quod est inconveniens, videlicet, quòd in natura sit particulare sinè universali; si verò sunt mixta, unumquodque illorum est in alio, & per consequens major propinquitas inter aliud Elementum & aliud, & in his, in quibus concordant, habent majorem concordantiam, & in his, in quibus contrariantur, habent majorem contrarietatem; & ita multiplicatur appetitus cujuslibet eorum ad aliud, & inter propriam formam & inter propriam materiam, & sic est major digestio & magis proportionata compositio in plantis, in animalibus & cæteris elementatis, & etiam unumquodque eorum per omnes sphæras est activum & passivum, ita, quòd natura in aliquo illorum non permaneat otiosa, & multiplicatur lux & diaphanitas, & supracœlestia corpora per ipsa meliùs possunt influere ad inferiora aliâ parte cujuslibet Elementi existente in alia, & superiores partes possunt eam influentiam, quam à supracœlestibus corporibus recipiunt, meliùs communicare suis consequentibus partibus, & istæ similiter suis sequentibus, & sic successivè usque ad inferiores partes, in quibus sumus, unâ parte existente in alia; si autem ipsa Elementa sunt simplicia, ita, quòd non sint mixta, sicut diximus, sequitur oppositum omnium eorum, quæ nunc diximus; quod est valde inconveniens dicere: ergo Simplicia Elementa sunt mixta in suis sphæris.

QUÆSTIO CXXIX.

Utrùm Simplicia Elementa sint in Elementatis essentialiter vel virtualiter?

1. SOlutio. In Rationali Animato sunt Intellectiva, Sensitiva & Vegetativa essentialiter & virtualiter, aliàs esset impossibile, quòd homo esset id, quod est; ergo omnes istæ tres essentiæ vel essentiales potentiæ tendunt ad unum esse, quod est homo, & sic existunt sub specie alia à qualibet potentiarum, id est, sub humano esse; & nihilominùs quælibet istarum sub hoc esse permanet in sua essentia & virtute, ut homo existens unum esse sive quid realiter de istis compositum ratiocinetur sub Intellectiva, & sentiat sub Sensitiva, & vegetet sub Vegetativa: & ideo secundùm hoc declaratur, quòd Simplicia Elementa sint essentialiter & virtualiter in unoquoque Elementorum, quolibet eorum remanente in sua essentia & virtute, quod est, ut elementatum sit compositum & plenum de illorum essentiis & virtutibus, & quòd vegetet sub ratione uniuscujusque essentiæ & virtutis cujuslibet illorum; etiam unumquodque Elementorum habet inclinationem ad alium finem de se ipso generandum, id est, ad esse aliud à specie cujuslibet eorum, videlicet ad hanc plantam, vel ad illud animal, quod non est species alicujus illorum, & ideo remanet unumquodque Elementorum in illo fine, videlicet in ipso elementato particulariter, cùm ipsum elementatum producatur de ipsismet Elementis, quæ productio esset impossibilis, nisi essentialiter & virtualiter permanerent in illo alio esse.

2. In denario est argentum & cuprum, denarius autem, in quantum denarius, id est, in quantum species denarii, non est argentum nec cuprum; quia, si esset, sic nulla specie diversa nec resistentia ad speciem aliam à se ipsis faciendam de se ipsis materialiter unquam converterentur in illam, sicut farina & aqua in panem, & sic de aliis hujusmodi, quod est impossibile: unde, sicut in Turonensi remanet argentum & cuprum essentialiter & virtualiter, ita similiter in planta, & multò meliùs remanent Simplicia Elementa producentia Composita Elementa in unum, id est, in hanc plantam, hæc tamen sunt confracta adinvicem & remissa, quia aliud est in alio, & è converso, sicut in denario argentum in cupro, & è converso; aliud quidem est in alio, quia in ipsis divisis in infinitas partes alia pars cujuslibet existens in alia ejusdem existit in alia parte cujuslibet; sicut alia pars argenti in denario existens in alia parte argenti existit in alia parte cupri, & è converso; & ideo elementa sunt confracta & remissa ad invicem, quia sunt confusa propter eorum concordantiam & contrarietatem, cùm ipsa elementa sint inter se concordantia & contrariantia; id autem, quod sunt ipsa elementa, remanet essentialiter & virtualiter in elementato, ût in planta, ad hoc, ut ipsa planta sit plena de essentia cujuslibet, & per consequens corpus; quia, si Simplicia & etiam Composita Elementa non essent in planta essentialiter, esset impossibile, quòd planta esset corpus, & si non est corpus, est impossibile, quòd sit plena, ac etiam est impossibile, quòd sit substantia; quia, si non est de essentia elementorum essentialiter substantiata, est substantiata & plena essentialiter de essentia omnino aliena ab elementis, quod est impossibile: & si elementa non sunt essentialiter in elementato, nec per consequens sunt virtualiter in illo, quia virtutes elementorum essent sinè proprio subjecto, quod est impossibile, ût caliditas, frigiditas, levitas, ponderositas; & etiam sequerentur multa alia inconvenientia, quæ sunt impossibilia.

3. In substantia Rationalis Animæ sunt tres potentiæ, scilicet Memoria, Intellectus & Voluntas, de quibus ipsa Anima est constituta, ipsis potentiis permanentibus id, quod sunt essentialiter & virtualiter, & hoc sinè aliqua confractione & diminutione alicujus illarum, nam quælibet illarum est incorruptibilis; similiter etiam Sensitiva est constituta de suis quinque sensibus existentibus in illa essentialiter & virtualiter, cùm de ipsis sit constituta, & per ipsos operetur tanquam per propria instrumenta: igitur apparet, quòd Vegetativa, videlicet Secunda, in vegetato sic se habeat, sicut supradictæ potentiæ; ergo Vegetativa constituta de suismet potentiis, videlicet de quatuor elementis, habet in se essentias & virtutes elementorum, & per ipsa tanquam per propria instrumenta operatur essentialiter & virtualiter; veruntamen, quia ipsa est quid unitum de ipsis elementis existentibus contrariis, ideo sunt ipsæ potentiæ, id est, ipsa quatuor elementa confracta adinvicem & remissa, & ideo sunt composita de contrariis essentialiter & virtualiter; hæc elementa autem sunt invisibilia, figuraliter autem apparent, ût in figura elementati, scilicet hujus plantæ, vel alterius elementati; nam forma est imaginabilis per figuram, non autem sensibilis.

4. Unumquodque elementum est bonum, magnum, durans, potens &c., quia est creatum & constitutum & compositum ad similitudines Dignitatum DEI, & finis bonitatis, magnitudinis, & sic de singulis cujuslibet elementorum, est major in elementato, ût in planta vel in aliquo alio elementato, quàm in aliquo ipsorum per se; igitur, si ipsa non essent essentialiter in elementato, bonitas, magnitudo &c. cujuslibet elementi esset magis nobilis per essentiam & virtutem in specie elementi, ût in specie Ignis vel alicujus alterius elementi, quàm in specie elementati, quod est impossibile.

QUÆSTIO CXXX.

Utrùm Ignitivum habeat propinquum & remotum Ignibile?

1. SOlutio. In Rationali Anima intellectivum naturaliter habet propinquum & remotum intelligibile; propinquum quidem est illud, quod est de essentia & natura ejusdem intellectivi, cum quo etiam ipsum est una potentia aggregata de ipso & de suo intelligibili, ût suprà in Quæstionibus de Intellectiva Anima dictum est: Intellectivum igitur cum suo proprio intelligibili attingit remotum intelligibile, ût lapidem, leonem, & sic de aliis, ita, quòd Intellectus, qui est unum ens de duobus, propriè intelligit se ipsum quoad formam & quoad materiam; nam forma intelligit se & suam materiam; igitur mediante toto supposito forma est intellectiva: & quia totum suppositum est intellectum ab illa, intelligit se, ita, quòd in toto illo supposito non est, nisi una actio tantùm, & una passio tantùm; actio quidem quoad formam, passio verò quoad

materiam. Igitur apparet secundùm majorem similitudinem naturæ & proportionem Ignîs & Intellectûs, quòd ignitivum debeat habere propinquum & remotum ignibile; propinquum est, ut cum illo sit substantiale ens compositum de forma & materia, & in illo propriè agat tanquam propria forma, & illud patiatur propriè tanquam propria materia, & mediante suo proprio ignibili attingat remotum ignibile, ût Aërem & Aquam vel plantam, ferrum & cætera his similia.

2. Dictum est superiùs in Vegetativa, quòd omnia elementa habeant unam bonitatem, unam magnitudinem in radice, & divisam secundùm diversas proprietates, ita, quòd bonitas sub una ratione est una proprietas, & sub alia ratione est alia proprietas; hoc autem est per accidens, quia proprietates sunt distinctæ & non idem in radice, videlicet igneïtas, aëreïtas &c.; similiter etiam caliditas & frigiditas, ponderositas, levitas, & sic de aliis hujusmodi, quæ diversimodè sunt creatæ: unde, si igneïtas habet suum proprium ignibile, sua bonitas magìs participat in sua natura cum bonitate &c. ignibilîs, quàm si non habet proprium ignibile; & ita affirmativè bonitas, magnitudo &c. Ignîs magìs concordant in majoritate nobilitatis, & est plus entitatis proprietatis Ignîs, & etiam plus suæ intensitatis, & magìs consequitur suum finem & suam operationem, & multa alia convenientia suæ nobilitati; negativè autem sequitur oppositum omnium istorum; & cùm nos *secundùm Artem* debeamus concludere *in Majoritate Finîs*, ergo sequitur, quòd Ignitivum habeat propinquum & remotum Ignibile.

3. DEUS Pater de suámet Essentia, de suámet Bonitate, Magnitudine &c. producit sibi similem DEUM Filium, ac etiam DEUM Sanctum Spiritum, ita, quòd id, quod ipse Pater est in Essentia & in Bonitate &c. & in Natura, etiam est suúmmet proprium Objectum, quando producit illud, quod producit; nam nihil aliud posset sufficere ad æqualem Productionem & Operationem in Essentia, in Bonitate & Infinitate, & sic de aliis, nisi tantùm id, quod est ipsémet DEUS: sic similiter (tamen secundùm quòd potest fieri similiter) de Igne agendo de se & de sua materia, ipsâ materiâ patiente sub forma consequitur ipse Ignis suam essentiam & suum esse, existente illâ materiâ proprium ignibile, in quantum cum ignitivo, quod est forma informans illud propinquum ignibile, est ipse Ignis; quia, nisi Ignis haberet tale ignibile, non sufficeret illi formæ simplici aliud ignibile, quod non esset essentiæ & bonitatis &c. speciei Ignîs, nec etiam propter hunc defectum Ignis posset attingere remotum ignibile, quod est impossibile, sed mediante propinquo ignibili, quod habet Ignis de suámet essentia, attingit Ignis remotum ignibile, quod transmutat, ut producatur elementatum, ût hæc planta vel illud animal, & sic de singulis.

4. In Elementato, ût hæc planta vel hoc animal in sua specie attingit nutrimentum, quod advenit in sémet ipsam, convertens illud in suam speciem, sic, ut planta convertat influentiam terræ & pluviæ in se, quia Vegetativa quoad formam attingit in suo proprio vegetabili remotum vegetabile, videlicet terram, pluviam &c.; aliàs sinè suo proprio vegetabili non posset attingere remotum vegetabile, quia deficeret medium conjunctionis & etiam proportio inter formam & remotam materiam, & etiam hoc, quod venit ad plantam, esset annihilatum in Primam Materiam, priusquàm esset conversum in speciem plantæ, & non esset aliquid, quod reduceret illud remotum vegetabile, nisi esset propinquum vegetabile, in quo *per transmutationem* attingitur remotum vegetabile, priusquàm convertatur in Primam Materiam; & hoc per se manifestum est: igitur patet, quòd ignitivum, quod est forma Ignîs, habeat propinquum ignibile, & similiter unumquodque aliorum elementorum suum propinquum elementabile, de quibus propinquum vegetabile est compositum, sicut similiter vegetativum est compositum de omnibus quatuor elementativis; igitur ignitivum mediante propinquo ignibili attingit remotum ignibile.

QUÆSTIO CXXXI.

Utrùm Accidentia sint de Essentia Substantiæ?

1. SOlutio. Divina Bonitas (similiter & Magnitudo, & sic de singulis Dignitatibus DEI) creavit in Vegetativa suam similitudinem, in quantum Vegetativa potuit recipere illius similitudinem, videlicet suam bonitatem, quam habet substantialiter absolutam divisam in singulas partes, in quas Vegetativa substantialiter est divisa; ût in bonitatem igneïtatis, aëreïtatis, aqueïtatis, terreïtatis; & ideo, cùm ipsa Divina Bonitas sit substantialis, creavit istam substantialem bonitatem; sed quia ista creata bonitas per se non potest esse substantia sinè magnitudine & sinè cæteris Vegetativæ, & è converso, quia in Vegetativa magnitudo est alia à bonitate sub ratione magnitudinis, & bonitas alia à magnitudine sub ratione bonitatis, & sic de aliis: igitur ipsa bonitas est pars substantiæ Vegetativæ; sed ratione suæ partialitatis convenit, quòd illa sit quanta, & hoc est per accidens, quamvis per se sit substantialis pars; & ideo est manifestum, quòd accidens, videlicet quantitas, non sit substantialis pars, cùm sit dissimile Bonitati, Magnitudini &c. DEI.

2. Vegetativa est constituta de bonitate, magnitudine &c. Vegetativæ, quæ sunt substantiales partes Vegetativæ, ût jam dictum est; & substantialis bonitas, & sic de aliis, tendit ad constituendum diversas substantiales proprietates, ût igneïtatem, aëreïtatem &c., quæ sunt constitutæ de una bonitate, de una magnitudine, & sic de aliis; in Igne autem sunt aliæ accidentales proprietates, ût caliditas, luciditas, & sic de aliis, quæ non sunt de essentia bonitatis &c. Ignîs, & similiter in aliis Elementis, sed sunt accidentaliter influxæ de bonitate &c. Ignîs habentis proprietatem calefaciendi & proprietatem lucendi, & sic de aliis hujusmodi; & hæ proprietates sunt bonæ, magnæ &c.; sed quia sunt diminutæ per secundam intentionem, & etiam sunt instrumenta, ut Ignis possit agere, ideo Ignis non attingit talem essentiam, ût substantialem, sed ût accidentalem; ergo est manifestum, quòd mediante distinctione inter substantialem proprietatem & accidentalem proprietatem accidentia non sint de essentia substantiæ, sed de virtute illius.

3. Ignis est calidus per se, Aër verò per accidens; igitur, si caliditas esset de essentia substantiæ, Aër esset de essentia Ignîs, & per consequens Aqua de essentia Aëris, cùm sit humida, & per consequens de essentia Ignîs, & sic de aliis; & Aër, Aqua & Terra non essent accidentaliter calidi, quod est impossibile: neque caliditas Ignîs esset accidens, sed substantia, & ita substantia esset agens in se & in alio substantialiter sinè instrumento, quod est impossibile. Et iterum, si accidentia essent de essentia substantiæ, nullum elementatum esset corruptibile, quia, cùm tota forma & tota materia conjungantur simpliciter, non esset, qui corrumperet elementatum appetens esse, & regens se de se & per se.

4. Si caliditas Ignîs esset de essentia substantiæ Ignîs, Aqua non posset resistere Igni in planta, in qua Ignis est in quarto gradu caliditatis, & Aqua in primo, quia Ignis destrueret totam Aquam, quâ destructâ est impossibile, quòd planta sit; quia sinè Aqua non posset Aër agere nec cætera Elementa in ipsa planta, quod est impossibile: sed quia caliditas, humiditas, & sic de aliis, sunt diminutæ partes substantiæ, & non gradatæ ad esse substantiales, inclinatæ ad minoritatem bonitatis, magnitudinis &c., ideo in planta & omnibus elementatis vegetantibus potest esse Proportio, Mixtio, Digestio, Nutrimentum & Generatio propter distinctionem inter substantialem & accidentalem essentiam.

QUÆSTIO CXXXII.

Utrùm omnes Proprietates Vegetativæ sint idem in Radice sinè Differentia?

1. SOlutio. In DEO, benedictus sit ipse, est una Bonitas, una Magnitudo, & sic de aliis; sed in ipsa sua Bonitate per alium modum est una Personalis Proprietas, ût Paternitas, & per alium modum in eadem Bonitate est alia Personalis Proprietas, ût Filiatio, & similiter Processio Sancti Spiritûs; & istæ Personales Proprietates existentes idem infinitè & æternaliter in radice bonitatis, magnitudinis &c., id est, idem in Essentia & Unitate Deitatis sunt distinctæ à se invicem æternaliter & infinitè: & ex hoc metaphoricè illucescit solutio hujus Quæstionis, nam in Vegetativa sunt diversæ proprietates, ût igneïtas, aëreïtas, aqueïtas, terreïtas, similiter levitas, gravitas, & sic de aliis, quæ semper sunt distinctæ, sed quia absolutè sunt constitutæ ex una bonitate, magnitudine &c., sunt idem in essentia bonitatis, magnitudinis &c., & distinctæ quælibet ab alia in ipsa eadem bonitate, magnitudine &c.

2. Ignis in Vegetativa habet proprietatem calefaciendi, & Aër humefaciendi, & Aqua frigefaciendi, & Terra desiccandi; & hoc modo est ipsa Vegetativa distincta Contrarietas, & per consequens distincta Concordantia; hoc idem similiter sequitur de

Fine, & etiam de aliis Principiis : ideo ex hac universali distinctione existente in accidentalibus proprietatibus est in ipsa Vegetativa absoluta distinctio proprietatum, quæ esset impossibilis, si ipsæ proprietates in una radice realiter essent idem numero, nisi tantùm in radice bonitatis, magnitudinis &c., existente quâlibet proprietate illarum distinctâ ab altera absolutè & realiter.

3. Sicut Divina Bonitas creavit in Vegetativa suum simile, scilicet bonitatem, magnitudinem Vegetativæ, sic similiter Divinæ distinctæ Personales Proprietates creaverunt in Vegetativa suas similitudines, secundùm quòd Vegetativa potuit recipere similitudines earum ; & sicut Divinæ Proprietates omnino sunt distinctæ, ita similiter proprietates Vegetativæ omnino sunt distinctæ, nam, nisi hoc ita esset, Bonitas DEI & Divina Essentia plùs influeret suam similitudinem in Vegetativam, quàm Divinæ Proprietates & quàm Distinctio earum ; quod est impossibile : igitur proprietates Vegetativæ sunt omnino distinctæ, in quantum sunt sub genere proprietatis, sunt autem idem in genere bonitatis, magnitudinis &c.

4. Caliditas Ignîs, caliditas Aëris, caliditas Aquæ & caliditas Terræ sunt unum idem in genere & radice caliditatis, cùm caliditas sit tantùm una proprietas, licèt distincta per diversa Elementa ; hoc idem similiter sequitur de humiditate & de cæteris : veruntamen caliditas Ignîs, & humiditas Aëris, & frigiditas Aquæ, & siccitas Terræ sunt omnino distinctæ, ita, quòd nullo modo sint una realis proprietas ; nam, si realiter essent idem, essent confusæ, nec distinctio esset universale ens in Vegetativa, quod est impossibile.

QUÆSTIO CXXXIII.

Quomodo Accidentia egrediantur de Virtute Substantiæ?

1. SOlutio. In Divina Substantia sive Essentia Bonitas, Magnitudo &c. sunt idem numero, ût jam dictum est ; de qua numerali Identitate etiam egreditur Virtus per modum Generationis & Spirationis, videlicet de Unitate Bonitatis, Magnitudinis &c., quæ sunt idem numero, quod ipsa Proprietas & Essentia Patris, quæ Virtus etiam à toto Patre tota producibilis est ipsa. Substantia sive Essentia Patris sub aliis modis essendi à Patre. Ita similiter (secundùm quòd similitudo bono modo potest accipi) bonitas, magnitudo &c. Vegetativæ, quæ sunt substantiales partes Vegetativæ, constituunt unam proprietatem Elementalitatis, ût igneïtatis vel aëreïtatis &c., in qua sunt idem, quantum ad Elementalitatem, & nihilominùs ipsa Elementalitas sub alia ratione habet agere (ût Ignis ignire, & sic de aliis) ût bonum, & sub alia ratione, ût magnum, & sic de aliis ; quia bonitas, magnitudo &c. non sunt in illa simpliciter idem ; & sic bonitas caliditatis egreditur de bonitate igneïtatis, & magnitudo caliditatis de magnitudine igneïtatis, & sic de aliis, & similiter calefacere de ignire, in quibus, videlicet ignire & calefacere sunt diversimodè ipsa bonificare, magnificare, & sic de aliis, scilicet in ignificare substantialiter, & in calefacere accidentaliter, & sic de aliis.

2. In Vegetativâ forma appetit materiam, & è converso ; & inde sequitur Appetitus, ex quo sequitur appetere, qui est actus Appetitûs, sicut videre actus Visûs, & gustare actus Gustûs ; unde Appetitus formæ & materiæ est de essentia substantiæ aggregatæ de materia & de forma, sicut Visus est de essentia Sensitivæ ; appetere autem est virtus progrediens de virtute Appetitûs, & hæc virtus, videlicet appetere, est accidens progrediens de virtute substantiæ, quod per se manifestè patet secundùm proportionatam similitudinem, quæ est inter Intellectivam, Sensitivam & Vegetativam.

3. Ignis est bonus, magnus &c. substantialiter, quia est constitutus de entitate bonitatis, magnitudinis &c., ita, quòd suum existere est substantialiter bonum, magnum &c. ; & quia respectu Finîs suum agere de caliditate est bonum, ut propter ignire & calefacere sit Finis, videlicet elementatum, ût planta vel animal, quod elementatum est substantialiter & accidentaliter bonum, ideo est manifestum, quòd in substantiali bonitate sit habituata accidentalis bonitas intensè, & in substantiali magnitudine accidentalis magnitudo intensè, & sic de aliis ; ût caliditas & luciditas &c. in igneïtate, & calefacere, lucere &c. in ignire ; atque de accidentali bonitate intensè producitur accidentalis bonitas extensè &c., ût de intensa caliditate extensa caliditas, & de intensa quantitate extensa quantitas, & de intenso calefacere

facere extensum calefacere, & de intenso quantificare extensum quantificare, & sic de aliis : nam, sicut bonitas quanta, qualis &c., magnitudo quanta, qualis &c., duratio quanta, qualis &c. existentes intensè constituunt unam extensam bonitatem, unam magnitudinem &c., id est, unam extensam substantiam, ita similiter quantitas intensæ bonitatis, & quantitas intensæ magnitudinis, & sic de aliis, constituunt unam extensam quantitatem ; hoc idem similiter sequitur de qualitate, relatione &c. ; & ita unumquodque extensum accidens est accidentalis extensa essentia essentiata & producta de diversis intensis accidentibus ejusdem speciei : igitur ex his manifestè patet, quomodo accidentia egrediantur de Virtute Substantiæ.

4. Caliditas Ignîs per modum habitûs est creata in Igne, quæ consistit in actu, quando fit compositum, & quoad formam existit in propria materia Ignîs appetente propriam formam quoad substantialem & accidentalem bonitatem, magnitudinem &c., ut sit magnus Appetitus ipsius materiæ ; hoc idem similiter sequitur de Appetitu formæ Ignîs, nam propria forma appetit propriam materiam quoad potentiam, de qua & in qua caliditatem ex habitu producit in actum, & per consequens, secundùm quòd ex isto intrinseco habitu egrediuntur intrinseca accidentia, similiter egrediuntur extrinseca accidentia ab extrinseco habitu, ût de caliditate Ignîs caliditas Aëris & aliorum Elementorum. Per hæc, quæ in hac Quæstione sunt dicta, satis manifestè patet modus, per quem accidentia egrediantur de Virtute Substantiæ ; *hæc Quæstio autem est valde necessaria sciri ab utentibus Medicinali Arte.*

QUÆSTIO CXXXIV.

Quomodo individuetur Substantia?

SOlutio. Ad videndum Veritatem hujus Quæstionis est investiganda divisio *Primæ & Secundæ Vegetativæ*, deinde descendendum ad Individuationem Substantiæ.

1. Dicendum est igitur, quòd principium primæ divisionis Primæ Vegetativæ sive Primi Chaos sit divisio simplicium formarum, de quibus Vegetativa est constituta, quæ sunt bonitas, magnitudo &c., nam in principio, quando DEUS creavit suas similitudines, videlicet creatam bonitatem, magnitudinem &c., constituit de omnibus illis suis similitudinibus Primam Vegetativam, & quamlibet istarum similitudinum sive formarum creavit individuabilem in formam & in materiam, quod est manifestum, quia forma bonitatis est bonificativa, & materia ejusdem est bonificabilis, & similiter in aliis. Deinde quælibet illarum formarum fuit individuata in igneïtatem, aëreïtatem &c., quia illæ formæ constituunt quamlibet formarum ipsarum quatuor essentiarum. Iterum, hæ quatuor unibiles essentiæ sive proprietates sunt individuatæ in Primam Formam & in Primam Materiam constitutas de illis, quæ videlicet Prima Forma & Prima Materia constituunt Chaos, videlicet Primam Vegetativam habentem in se habituatam Secundam Vegetativam individuatam in particulares substantias, videlicet substantialia individua.

2. Principium individuationis substantiæ est individuatio bonitatis, magnitudinis &c., ût dictum est, & Finis individuationis sunt igneïtas, aëreïtas &c., Medium verò hujus individuationis est mixtio ipsarum simplicium formarum, scilicet bonitatis, magnitudinis &c. inter se adinvicem. Deinde incipit individuatio *Primæ & Secundæ Vegetativæ*, sive *Primi & Tertii Chaos ;* & hæc individuatio est de *secundis substantiis* in *primas*, ita, quòd *primas substantias* appellamus *Secundam Vegetativam divisam in individua specierum, Primam Vegetativam* verò dicimus *secundas substantias* sive *naturales intentiones ;* hæc individuatio autem habet esse, quia in Prima Vegetativa est habituata Secunda Vegetativa, quæ Secunda reducitur ad actum, dum alia ab alia mediantibus Simplicibus & Compositis Elementis & *Naturali Agente*, videlicet *semine generantis* individuatur in constituendo elementatas substantias, ût hanc plantam, hoc animal, & sic de aliis.

3. Prima Vegetativa est individuata in quatuor simplices potentias, ût in Simplicem Ignem &c., istæ potentiæ autem etiam aliæ in alia sunt divisæ, existentes simpliciter id, quod sunt, & inde veniunt in mixtionem in componendo, dividendo *quatuor species universalis mixtionis*, videlicet *Compositum Aerem*, in quo anhelamus, qui participat cum extremitatibus elementatorum corporum ; alia species est *Aqua*

maris

maris & fontes, flumina & stagna & pluvia & omnis aqua repræsentabilis nostris sensibus; alia species est *Terra*, super quam ambulamus, in qua vivunt plantæ; alia verò species mixtionis est materialis *Ignis*, quem sentimus, qui comburit ligna, & calefacit aquam, & dat lucem, & est in tribus prædictis speciebus; *istæ quatuor species mixtionis sunt medium, per quod Prima Vegetativa dividitur in Secundam, quia sunt materia, de quâ Secunda venit in actum;* quia omnes individuabiles substantiæ in istis speciebus sunt habituatæ mediante Naturali Agente.

4. Post istum gradum individuationis substantiæ sequitur *ultimus gradus*, qui est de *semine* vel plantæ vel animalis habentis in habitu multiplicare generativè substantiam sibi similem in specie, & ex præparatione & celebratione (conjunctione) secundùm prædictam dispositionem descendit alia substantia ab alia derivante illam, convertente generativâ substantiâ id, quod de superioribus principiis advenit, in suam speciem; nam superioribus principiis influentibus illud hujus speciei convertibile, quod habent in habitu, & illo ejusdem similiter speciei, quod est in habitu generantis, convertente illud convertibile in hoc esse ipsius speciei, individuatur substantia in ultimo gradu individuationis; & sic oritur & individuatur substantia de substantia in similem speciem, ût planta de planta, & animal de animali; unde in qualibet istarum sic individuatarum est bonitas, magnitudo &c., & per consequens per totum medium ab istis usque ad supremum terminum, ubi incipit individuatio, ût dictum est, existente aliâ substantiali parte in alia, & è converso, ût bonitate in magnitudine, & è converso, & sic de aliis, & existente igneïtate in aëreïtate, & in cæteris, & è converso, ita, quòd quælibet ipsarum proprietatum sit in qualibet alia, & è converso, & quodlibet accidens in quolibet accidente, & è converso, & similiter quælibet potentia in qualibet potentia, & è converso, & quælibet prædictarum specierum mixtionis in alia, & è converso, usque ad substantiam individuatam in ultimo gradu individuationis, quæ est hæc planta, vel illud animal; & etiam ista alio modo individuationis est individuata in suas partes, sicut totum in suas partes. *Et hæc positio per se patet & artificialiter est demonstrabilis:* & per hanc attingit intellectus individuationem generum & specierum &c.

QUÆSTIO CXXXV.

Quomodo fiat Generatio & Corruptio?

1. SOlutio. Principia Generationis sunt simplices formæ, supra quas (excepto DEO) nullum aliud principium est; & istæ sunt bonitas, magnitudo &c., quæ sunt similitudines DEI, de quibus Prima Forma & Prima Materia constitutæ sunt, & in quibus etiam sunt in habitu omnes species & individua earum, sicut suprà dictum est; in habitu quidem per formam, sed in potentia per materiam, formâ existente motivâ, & materiâ existente mobili: & ideo est bonitas bonificativa per formam, sed bonificabilis per materiam, & similiter magnitudo &c.; & ita est conceptus habitus plantæ &c. in bonitate &c., quòd ipsa bonitas sit naturaliter bonificativa, & bonificabilis sit habitus productus de essentia bonitatis &c., ut finis sit actus bonificatus, magnificatus &c.; & hæc præparatio Generationis in Prima Vegetativa usque ad Secundam est mediantibus potentiis ipsius Vegetativæ, quæ sunt Ignis, Aër &c., in quibus potentiis sunt habituatæ species & earum individua, existente quolibet Elementorum bonificativo & bonificabili, sicut Ignis ignitivus & ignibilis, calefactivus & calefactibilis, generativus & generabilis; generativus quidem, in quantum Simplex, generabilis verò, in quantum Compositus; & sic de aliis Elementis suo modo.

2. In semine plantæ est habituatum aliud semen suæ speciei, quia illa planta, de qua hoc semen est generatum, habituavit illud in hoc semine duplici viâ, videlicet viâ rectâ & obliquâ, quod patet in grano frumenti, quia in illo aliud granum frumenti est habituatum per rectam lineam, sed granum lolii per obliquam; & similiter in asino est habituatus asinus generativè per rectam lineam, sed mulus per obliquam, & similiter in aliis: in terra igitur, ubi est granum frumenti, obviant sibi ad invicem Prima Vegetativa & Secunda, sic, quòd bonitas Primæ, quæ est universalis, & bonitas Secundæ, quæ est particularis, videlicet grani, & similiter magnitudo Primæ, quæ est universalis, & magnitudo Secundæ, quæ est particularis, & sic de aliis, in qualibet se attingant; & quia in universali granum frumenti est habituatum, ût jam dictum est, similiter etiam in particulari, ideo universalis habitus & particularis habitus, universalis potentia & particularis potentia, universalis forma & particularis forma, & sic de aliis, attingunt se ad invicem, ita, quòd universale est influxivum & communicativum, particulare verò attractivum & receptivum; & inde sequitur Generatio & multiplicatio speciei, & per consequens Corruptio, quia granum, quod est semen, corrumpitur in numero, quia in suam speciem successivè transmutat id, quod sibi adveniens recipit, & generando producit plura grana; & id, quod venit, quoad suam speciem corrumpitur, & induit novam speciem; & ideo essentia, quæ erat illius speciei, remanet, & similiter essentia, quæ erat hujus grani, & fit in aliud Generatio, ût in plantam; sicut per se patet.

3. In animalibus fit generatio isto modo: in viro est habituatus alius homo, quia pater & mater illius viri habituaverunt illum hominem in illo, videlicet illum habitum; similiter in muliere est habituatus homo à patre & à matre, in quam mulierem vir projicit suum semen decisivè, quo projecto & recepto Prima Vegetativa & Secunda obviant sibi ipsis ad invicem simili modo, sicut in semine existente in terra, ût in grano, de quo prædictum est; tunc universalis bonitas attingit particularem bonitatem, & è converso, & universalis habitus particularem habitum, & è converso, & universalis forma particularem formam, & è converso, id est, universale particulare, & è converso, videlicet Prima Vegetativa Secundam, & è converso, & iterum particularis bonitas particularem bonitatem &c., & particularis habitus particularem habitum, & particularis forma particularem formam, & totum totum, & è converso, videlicet semen viri semen mulieris, & è converso, ita videlicet, quòd, si forma viri sit majoris virtutis, quàm forma mulieris, tunc forma viri est motiva, & è converso conversiva, & producit hominem masculum; si verò forma mulieris sit fortior, quàm forma viri, producitur homo fœmella; & si habitus viri est fortior, quàm habitus mulieris, fœtus est similior patri, quàm matri; si verò habitus mulieris est fortior, quàm habitus viri, est similior matri, quàm patri: igitur forma, quæ est fortior in hac generatione, est motiva, debilior autem est mobilis, similiter etiam materia, nam illa materia, in qua est plus virtutis, est plus passionis, cùm passio sit perfectio materiæ, & actio sit perfectio formæ: & iterum, si forma & materia sunt in magna virtute, generantur duo vel plures fœtus, vel unus habens aliquod superfluum membrum; si verò virtus earum sit defectiva, generatur fœtus defectivus alicujus membri vel aliquorum membrorum. Sciendum est autem, quòd semen ex parte viri ab ipso viro descindatur, & licèt vir sit generans, non tamen corrumpitur; illud semen verò, quod à viro decisum est, & immissum semini mulieris, & ipsum semen mulieris & similiter illud, quod convertibile venit universaliter, corrumpuntur, non quoad suas essentias, sed tantùm quoad suas species, & convertuntur in speciem hominis, ût in hunc hominem. Fœtus conceptus in utero matris vivit, quia convertit Primam Vegetativam matris in suam Secundam, id est, in hoc, quod est ipse fœtus, quam Primam Vegetativam mater recipit bibendo, comedendo & anhelando, quam similiter recipit in se ex beneficio suarum specierum, (superficierum) & ideo mater non corrumpitur quoad suam speciem, id est, quoad suam specificam essentiam, sed tantùm quoad illam nutrimentalem essentiam, quam fœtus suscipit à nutrimentali essentia matris; & propter hoc prægnantes mulieres sunt macilentiores more solito, & corrumperentur, nisi illas liberaret nativitas fœtuum: igitur mulier decisivè generat, nec corrumpitur, nisi nutrimentaliter tantùm.

4. Generatio & Corruptio, quæ fiunt per Corruptionem, intelliguntur alio modo à prædictis, videlicet Generatio anguillarum in luto, vermium in cadavere in terra, locustarum in corrupto aëre, murium in putrefactione, & sic de aliis similibus istis; nam, quando fiunt generationes horum prædictorum, hoc fit secundùm inordinatam & irregulatam obviationem habituum universalis & particularis in hoc, quòd Prima Vegetativa & Secunda obviant sibi ipsis ad invicem confuso & corrupto modo, habitu ipsius Secundæ confuso & corrupto attrahente & convertente ad se rectum habitum Primæ; & hoc manifestè patet in cadavere, quia in ipso cadavere est habituatus vermis præ maxima influentia Sensitivæ & Vegetativæ, quæ iterum appetunt conjungi in animalitatem. Similiter etiam anguillæ & multa alia animalia generantur ex corruptione aquæ

aquæ vel terræ, ubi Vegetativa & Sensitiva confusè participant, multiplicantes confusam materiam evolantem à mortuis animalibus; igitur evolantes atomi ex diversis morticiniis & ubique penetrantes, confusè habentes habitum Secundæ Sensitivæ conjunguntur confusè aliæ aliis, & illa, quæ in tali confusione affert majorem habitum inter omnes, convertit in se alias; & isto modo fit Generatio ex Corruptione. Hoc etiam similiter fit de Vegetativa: nam hæc ex diversis corruptis vegetabilibus & maximè ex granis vel aliis corruptis seminibus atomis evolantibus per aërem & participantibus inter se magis se communicat in aliquam speciem, quàm in aliam, & ita habitus, in quo universale & particulare sibi ipsis plùs obviant, superat & convertit alios habitus; quibus scilicet atomis receptis vel in montibus vel in rupibus vel in turribus, & sic de aliis, generantur arbores & plantæ, ubi nemo plantavit illas.

QUÆSTIO CXXXVI.

Utrùm Elementorum aliud sit in alio, & alia pars cujuslibet eorum in alia?

1. SOlutio. Dictum est suprà, quòd sit una universalis bonitas &c.; deinde, quomodo individuetur bonitas &c. constituens diversas proprietates, scilicet igneïtatem, aëreïtatem &c., & per consequens qualitatem, quantitatem &c., & deinde usque ad plantam & animal in Secunda Vegetativa: unde dicendum est, quòd in Prima Vegetativa quodlibet Elementum sit in alio, & quælibet pars cujuslibet sit in alia, ut sit universalis Mixtio habens continuam quantitatem; nam sicut radius Solis, in quo est splendor, successivè ratione partium, sed in instanti quoad tempus, existit in quolibet puncto lineæ aëris, illuminans quamlibet partem aëris existentem in alia, ut lux sit in se continua, cujus continuitas esset impossibilis, nisi quælibet pars esset in alia, ita simili modo sequitur de linea, per quam omnia Simplicia Elementa constituunt unam universalem Corporeïtatem, in qua sunt habituata corpora specierum habentium individua.

2. Ignis est bonus, magnus &c. continuè; igitur bonitas illius est in magnitudine, & è converso, & sic de aliis; & quia Ignis est mixtus cum Aëre & cum cæteris Elementis, cùm sit cum illo una Corporeïtas, ideo partes ejus sunt in Aëre & in cæteris, & è converso, & ita est forma in forma, & materia in materia, & forma in materia, & è converso, aliter non esset universalis Corporeïtas, quod est impossibile, sicut jam probatum est: igitur restat, quòd quodlibet Elementum sit in quolibet Elemento, & quælibet pars cujuslibet in parte cujuslibet; & ita una bonitas est in alia, etiam una magnitudo est in alia, & sic de aliis, quia bonitas Ignîs est in bonitate Aëris & aliorum Elementorum, & è converso, cùm ipsa quatuor Elementa sint tota mixta, ita, quòd bonitas Ignîs per alium modum est in bonitate Aëris existente per alium modum; & isto modo est Elementum in Elemento & partes eorum in partibus eorum, & continuatur una universalis continua linea eorum, quæ tamen est contigua respectu diversitatis specierum, videlicet proprietatum, quæ sunt igneïtas, aëreïtas &c., & etiam respectu diversitatis partium, de quibus ipsæ proprietates sunt constitutæ.

3. Sicut in Prima Vegetativa dictum est, quòd substantialium partium aliæ sint in aliis, hoc etiam similiter intelligendum est de partibus accidentium, quia quælibet illarum est in alia suo modo; ût caliditas Ignîs in caliditate & humiditate Aëris, & è converso, & in humiditate & frigiditate Aquæ, & è converso, & in siccitate & frigiditate Terræ, & è converso, similiter etiam proprietates cujuslibet Elementorum in aliis, & sic de cæteris accidentibus, ût de quantitate Ignis in quantitate cujuslibet alterius, & è converso, quod est, ut sit universalis situs & habitus ex substantia & etiam ex accidentibus usque ad Secundam Vegetativam; & hoc per se patet.

4. Etiam similis Mixtio debet esse in Secunda Vegetativa, sed tamen alio modo, ita, quòd in ipsa Secunda Vegetativa sunt individua corpora, ût hæc planta, & illud animal, & sic de singulis; & in ista sunt partes in partibus substantialiter & accidentaliter, videlicet in hac planta, vel in illo animali, & sic de singulis, ut unumquodque elementatorum suppositorum sit unum corpus, videlicet una plena substantia habens continuam quantitatem per mixtas partes, & contiguam per diversas proprietates, unumquodque autem istorum suppositorum, ût planta, & sic de aliis, non est aliud, nam quodlibet est per se corpus, sed tamen est contentum, ût planta, lapis &c. ab Aëre, & piscis ab Aqua, & radix in Terra, & sic de aliis.

QUÆSTIO CXXXVII.

Quomodo fiat Transmutatio Elementorum in Elementatum?

1. SOlutio. Transmutatio Elementorum in Elementatum, ût in hanc plantam, vel in illud animal, & sic de singulis, fit sic: Simplex Ignis habens in se habituatum habitum plantæ & aliorum elementatorum, ut habitus consequatur suum finem, videlicet, ut reducatur in actum (nam aliter esset frustra finis ipsius habitûs) ideo agit quoad formam in suam propriam materiam, videlicet in materiam igneïtatis, & habet virtutem in illam, ita, quòd habitus plantæ sit in ipsa materia quoad potentiam; deinde, ut ille habitus reducatur in actum, id est, in plantam, disponit Simplex Ignis, quòd sit Compositus Ignis, in quo habitus plantæ accedat ad finem; & ideo Simplex Ignis quoad formam agit in remotam materiam, ût in materiam Aëris, in qua habitus ejusdem plantæ numero est habituatus, & movet formam Aëris, ut moveat suam materiam, in qua videlicet forma Aëris similiter est habituatus habitus ejusdem plantæ numero, & sic de singulis Elementis similiter in quolibet aliorum secundùm complexiones generalium suppositorum.

2. Hâc factâ dispositione in Prima Vegetativa, ût nunc dictum est, sequitur inde dispositio Secundæ Vegetativæ, & ita prædictus habitus reducitur ad actum; igitur in principio transmutationis intrant Elementa in compositionem, ut sint quatuor universales mixtiones, in quibus Composita Elementa sunt sensibilia, videlicet Aër, cum quo anhelamus, Aqua, quam videmus, & sic de aliis; nam in istis jam sunt transmutata Simplicia Elementa in Composita Elementa permanentibus essentiis ipsorum Simplicium, quamvis ipsa sint insensibilia, in quantum Simplicia, sunt tamen sensibilia, in quantum Composita; nam, sicut in denario ex argento & cupro fit mixtio, & per consequens transmutatio specierum, semper permanentibus essentiâ argenti & essentiâ cupri, ita similiter & etiam multò meliùs in transmutatis Simplicibus Elementis in Composita permanent essentiæ Simplicium Elementorum; alia transmutatio verò post istam sequitur ex Compositis Elementis in elementata, ût in hanc plantam, & sic de aliis; quæ fit isto modo.

3. Dum aqua & vinum simul commiscentur, illud convertit ad se illam in suum colorem & saporem, quia vinum est magis elementatum, quàm aqua, & habitus & actus sunt majores in vino, quàm in aqua; hoc idem similiter sequitur de piro inserta in pomo, nam in illis fit transmutatio, ita, quòd pirus ad se convertit advenientem sibi similem speciem, quia ille pullulus sive oculus, ubi arbor incipit pullulare, est magis dispositus ad pullulandum, quàm pomus carens ibi pullulo; & per hoc exemplum & per alia huic similia declaratur, quomodo fiat transmutatio de Elementis in elementata, videlicet de Simplicibus Elementis in Composita Elementa, & de Compositis Elementis in elementata, ita, quòd essentia cujuslibet remaneat intrans in aliam essentiam, id est, essentia Simplicis in essentiam Compositi, & essentia Compositi in essentiam elementati, ût hujus plantæ; & sic semen plantæ id, quod sibi advenit, convertit in suam speciem, quia in ipso semine, id est, in ipso generante grano magis est habituatum generabile & transmutabile de specie in speciem, quàm in hoc, quod advenit ipsi generanti grano; nam id, quod illi advenit, venit influendo & communicando, sed in ipso grano est virtus attractiva, alterativa, conversiva, id est, generativa, cùm ipsa sit magis in suo fine, & cùm ipsa sit elementatum mixtum, granum vel semen generatum est transmutativum, id autem, quod illi advenit, est transmutabile, ita, quòd Elementa in suis essentiis remaneant id, quod sunt, sed induunt se aliâ essentiâ, id est, aliâ specie.

4. De argento argentei scyphi potest fieri discus, deinde iterum scyphus, & ita per consequens circulariter, sed tamen essentia argenti non transmutatur, nisi, quia partes argenti transmutantur & alterantur in accidentalem situm, & protendunt figuram diversam à prima, ita, quòd alio modo reddunt situm & dispositionem scyphi, alio modo verò disci; sed hæc non est vera transmutatio, cùm sit artificialis; sed quando cibus est receptus in stomacho, & de illo fit transmutatio in sanguinem, & de sanguine in carnem, hæc est vera transmutatio, cùm fiat de specie in speciem, nam ibi sanguis est attractivus & conversivus, cibus verò influxivus & communica-

tivus sui & transmutabilis; nam non est tam fortis in Sensitiva & Vegetativa, quàm sanguis, neque tam sanguis, quàm viva caro; & hoc modo nutrimentum fit conversivum & convertibile, & essentia Elementorum semper est subjectum; quare convenit, quòd patiatur & remaneat sub diversis transmutationibus; & activa Vegetativa & Sensitiva sub Intellectiva attingunt omnes partes passivæ Vegetativæ transmutabiles; sicut lux Solis attingit omnes partes Aëris in suo radio: ergo hoc prædicto modo fit conversio & transmutatio de Elementis in mixtum; mixtum autem est actus reductus de habitu per formam, & de potentia per materiam, & fluxus & refluxus transmutationis fit in materia, habitus autem remanet per formam, species verò, ût planta, & sic de aliis, est permanens, & similiter forma & materia illius.

QUÆSTIO CXXXVIII.

Quæ sunt Principia Substantiæ, & quæ Accidentium?

1. SOlutio. In Naturali Principio sunt tria attendenda, videlicet, quòd unum principium non sit de alio principio, nec quòd unum principium sit aliud principium, & quòd omnia alia principia sint sub ipso Naturali Principio; præter hæc etiam alio modo sunt sumenda principia, ût Tempus, Quantitas, Finis; & similiter Media, ût Differentia, Concordantia, Contrarietas & Majoritas, Æqualitas, Minoritas; & per consequens principia Formæ & Materiæ & Privationis & Efficientis, & sic de aliis cæteris principiis, quæ sunt considerabilia. Ista principia sunt considerabilia substantialiter & accidentaliter alio modo quoad universale, alio modo quoad particularia; quoad universale dicendum est isto modo: in Prima Vegetativa sunt bonitas, magnitudo &c. substantialia principia, de quibus constituitur substantia igneïtatis & aëreïtatis &c., & per consequens Prima Forma & Prima Materia; & in his sunt habituata Universalia & Genera, & in ipsis Generibus Species, & in ipsis Speciebus generabilia individua, ita, quòd habitus Generum & Specierum sunt universalia principia; proprietates etiam, id est, igneïtas, aëreïtas &c., & similiter Concordantia, quam bonitas, magnitudo &c. habent in individuatione & in ipsis proprietatibus, atque Differentia eorum & etiam proprietatum & Contrarietas & Medium & Finis, & sic de similibus istis, omnia ista sunt universalia principia. Post hæc universalia principia autem sequuntur particularia principia in Secunda Vegetativa, in qua sunt regulata hæc particularia principia sub ipsis prædictis universalibus principiis, ût generans granum plantæ, & generans animal, & sic de aliis; quia de bonitate &c., quam habent ex parte sui in habitu & in potentia, & de bonitate &c. adveniente illis generantibus, quam universalia principia habent ex parte sui in habitu & in potentia, producitur in actum in Secunda Vegetativa id, quod hæc & illa habent in habitu & in potentia; & productis particularibus principiis in actum ipsa sunt differentia, concordantia & contraria inter se ad invicem, ut sequatur finis.

2. Substantiale Principium sunt bonitas, magnitudo &c., ût jam dictum est, de quibus Substantia est constituta; hæc bonitas, magnitudo &c. similiter dividuntur in plures species & in plura individua concordativè, contrariativè, & sic de aliis; & in hoc Concordantia & Differentia & Finis sunt substantialia principia; sed Quantitas, Qualitas, Relatio, Actio, Passio &c. sunt accidentalia principia Substantiæ, quia sunt instrumenta & medium, per quæ Substantia producitur & individuatur; quia per Quantitatem est quanta, & per Qualitatem qualis, & per Relationem substantiva & substantialis, ita, quòd Substantiarum alia non est alia, nec habet illam proprietatem, quam habet alia; sicut Ignis non est Substantia Aëris, & è converso, nec Ignis habet frigiditatem, nec Aqua de se caliditatem; & Substantia Ignîs per Actionem est Forma, & per Passionem Materia, & per Tempus est principiata & permanet in tempore, & per Locum est collocata & collocans, habens inde virtutem, quòd suæ partes possint esse; per Situm est situata ex substantialibus & accidentalibus partibus apparens in Figura; per Habitum verò est habituata in universalibus principiis formaliter, sed materialiter est in Potentia, videlicet substantia Ignîs Secundæ Vegetativæ; in particularibus principiis verò consistit formaliter & materialiter in actu.

3. Quia convenit, quòd substantialis bonitas &c. sit creata & finita, sequitur, quòd sit quanta per accidens, igitur sequitur Quantitas in bonitate &c.: similiter etiam Relatio, quia bonitas est bonificativa & per consequens bonificabilis: & similiter qualis, quia bonitas alio modo est quoad formam, alio modo quoad materiam, & alio modo quoad materiam, & etiam alio modo in planta, & alio modo in animali, & sic de aliis: similiter etiam activa & passiva, ut sequatur Finis bonitatis, magnitudinis &c.: & localis, ut ipsa bonitas substantialis sit collocans & collocata: & temporalis, quia est in Tempore, & in illo est principiata: similiter etiam situalis & habitualis, ut bonitas, magnitudo &c. substantiales sint situatæ & habituatæ, nam aliter non essent; igitur isto modo Substantia cum suis substantialibus partibus est Principium suorum Accidentium existens subjectum & fundamentum eorum.

4. Præterea Accidentium alia sunt Principia aliorum, veruntamen diminuta, ût Quantitas & Qualitas Relationis, & è converso, quia sinè Quantitate & Qualitate non esset Relatio, nec è converso; nam sinè bonificativo & bonificabili non possunt esse Quantitas & Qualitas: & ût similiter Qualitas Principium Quantitatis & Relationis &c., quia sinè Qualitate non possent esse; & sic de aliis.

QUÆSTIO CXXXIX.

Quomodo investigentur Proprietates Rerum & *id, quod dicitur per Nomen?*

SOlutio. Sub ista Quæstione Ponimus & ordinamus *quinque Quæstiones*, per quas respondetur ad hanc Quæstionem, quarum hæc est prima.

QUÆSTIO CXL.

Quomodo Coloratum sit habituatum in Intellectu quoad Formam, & in Imaginatione quoad Materiam?

1. SOlutio. Visiva potentia est habituata videre coloratum, & hoc est quoad formam, sed in colorato est habituatum videri, & hoc est quoad materiam, quod est, quia Visiva Potentia est videns in suo proprio visibili, si in intrinsecam materiam, quæ est de entitate Visûs, transferat coloratum, id est, objectum Visûs essentialiter remotum à visivo; & ita sequitur, quòd illud, quod est in visibili, sit hujus agentis & illius patientis: unde, secundùm quòd est ordinatum inter sensum & objectum, ût dictum est, ita similiter est ordinatum inter Potentiam Intellectivam & Potentiam Imaginativam, scilicet, quòd objectum remaneat quoad materiam & potentiam in Imaginatione, sed quoad suum habitum consistat in Intellectu, id est, quoad formam producentem phantasmata de Imaginatione, quæ est speculum, ubi habitus colorati remanet in potentia, quam Intellectus reducit in actum, revolvens se super Imaginationem. Unde ex his patet, quomodo *Artista debeat investigare Proprietates Rerum ex his, quæ dicuntur per nomen*, sicut hìc investigatum est ex his terminis, qui in hac Quæstione sunt positi, videlicet, quòd coloratum habeat proprietatem essendi sensibile mediante Sensitivâ, quæ est visiva: & imaginabile mediante Imaginativâ: & intelligibile mediante Intellectivâ; Imaginativa verò habet proprietatem essendi imago, in qua Intellectus videat id, quod est in absentia sensûs; & isto modo patet, qualiter vel quomodo habitus activè sit in Intellectu tanquam in forma, & potentia in Imaginatione passivè tanquam in materia.

QUÆSTIO CXLI.

Quare Lepus fugiens à facie Leporarii citiùs appetit Montem, quàm Planitiem?

2. SOlutio. Artista in solutione hujus Quæstionis debet inquirere proprietates Leporis & Leporarii, montis & planitiei & similiter Elementorum, atque similiter sitûs Leporis & Leporarii, & sic de aliis his similibus; nam Lepus respectu Leporarii habet breves & graciles pedes anteriores, & est parvæ quantitatis, & parvæ ponderositatis respectu Leporarii, quare naturaliter contrarium est illi currere descendendo, ac etiam currere in planitie; Leporarius verò se habet ad oppositum; nam ponderositas, quam habet multò majorem, quàm Lepus, juvat illum, & currit in planitie & in valle citiùs, quàm Lepus, sicut galea in mari, postquam est mota, in suo cursu propter suam ponderositatem influentem motum vehitur velociùs, quàm barca, cujus ponderositas non est tanta; & etiam in planitie est terra humida & lutosa, in montibus autem non, & sic de aliis hujusmodi; quare secundùm has proprietates patet solutio hujus Quæstionis.

QUÆSTIO CXLII.

Utrùm Artificialis Figura sit de Essentia Substantiæ?

3. SOlutio. In humano Intellectu est habituata per Imaginationem artificialis Figura, quia subjectum illius est Imaginatio; situs autem Figuræ est constitutus de substantialibus partibus, ex quibus Intellectus agens movens materiam ad illam assituationem partium attrahit artificialiter talem Figuram de potentia ad actum; igitur illa Figura est per accidens, quia resultat de partibus Substantiæ situatis, & est de essentia Substantiæ, quia partes illius sunt substantiales; veruntamen hic talis situs earum non est naturalis; & ideo Figura ipsius sitûs non est naturaliter de subst antiali essentia, cùm essentia Substantiæ sint forma & materia naturales: unde investigatio proprietatum in Substantia & in partibus ejus & in situ earum, ac etiam in Intellectu, in Imaginatione & sic de aliis hujusmodi denotat solutionem Quæstionis, habendo illud, quod dicitur per illud nomen & illam proprietatem.

QUÆSTIO CXLIII.

Quare sumitur Habitus per Formam, & Potentia per Materiam?

4. SOlutio. Proprietas Formæ est in Majoritate, quia est activa, proprietas Materiæ est in Minoritate, quia est passiva, Finis autem est major per actionem, quàm per passionem, & Forma dat esse Materiæ, & gubernat eam; sed Habitus est propinquior ad esse & ad actum, & per consequens ad perfectionem, quàm Potentia, & etiam est magìs particularis quoad Formam, quàm Potentia quoad Materiam; hoc etiam sequitur de multis aliis proprietatibus, quas Habitus & Potentia habent: unde inventis proprietatibus hujus, quod dicitur per nomen in quæstione, quarum inventio est possibilis secundùm discursum *Artis Demonstrativæ*, potest Artista faciliter solvere Quæstionem.

QUÆSTIO CXLIV.

Quomodo generetur Ventus?

5. SOlutio. Ventus est motus Aër; igitur inquirat Artista proprietates Venti in proprietatibus Aëris & Motûs, quia ex eorum proprietatibus sunt aggregatæ proprietates Venti; nam sicut generatio Venti consideratur, quòd possit fieri ex utre pleno Aëre appetente naturaliter egredi & continere, non autem contineri, propter quem appetitum habet motum in habitu, & dum foramen utris aperitur, egreditur in figuram Venti; sic considerandum est, quòd fiat generatio Venti, quia, dum Aër sic est situatus, quòd ejus subtiles particulæ constituant plenum, & illud plenum ex omni ambitu collaterali & superiori sit conclusum à grossis vaporibus conjunctis & difficulter frangibilibus propter restrictionem Aquæ, tunc superioribus grossis & indigestis vaporibus vel nubibus, quia quantum possunt, sunt depuratæ ab Igne & Aëre, descendentibus ad suum centrum, comprimunt prædictum plenum, videlicet Aërem sic inclusum, quem ob intolerabilitatem supravenientis ponderis oportet hac vel illâ parte minùs forti violenter penetrare, & tunc labitur Aër impetuosè, quem dicimus esse Ventum.

QUÆSTIO CXLV.

Utrùm quodlibet Elementum habeat proprium Colorem?

1. SOlutio. In proprietatibus & principiis Elementorum & Colorum apparet solutio hujus Quæstionis; nam bonitas, magnitudo &c. cujuslibet Elementi est quanta, qualis &c.; igitur per consequens unumquodque Elementorum habet habituatum proprium Colorem, quia habet habituatam coloratam superficiem, nam aliter esset improprium ipsi habere superficiem & colorem & extremitates, & per consequens corpus, quod est impossibile: ergo quodlibet Elementum habet habituatam coloratam superficiem; iste habitus autem, videlicet coloris, consistit in Prima Forma & in Prima Materia; & sicut quatuor Elementa in ipsa Prima Forma & in ipsa Prima Materia sunt distincta, ita in eisdem habent distinctos habitus & distinctas qualitates; nam, sicut Ignis habet habituatam caliditatem, & Aër humiditatem, & Aqua frigiditatem, & Terra siccitatem, ita similiter quodlibet eorundem habet habituatum proprium colorem: & sicut istæ qualitates in Prima Forma & in Prima Materia sunt insensibiles, sic similiter etiam colores in eisdem sunt invisibiles; & sicut quælibet prædictarum qualitatum est sensibilis in composito, sic color est visibilis in colorato.

2. Sicut qualitas cujuslibet Elementi habet proprietatem intrandi in quodlibet aliud Elementum, ut faciat illa talia, sicut caliditas Ignîs in Aërem, ut faciat illum calidum, & sic de aliis, & è converso, ut sit in eis circulus, sic similiter quilibet Colorum habet proprietatem intrandi in quemlibet alium colorem, ut partes existentes in partibus, & è converso, habeant habituatum coloratum mixtum, sicut habent calefactum mixtum in habitu, ût in hac planta vel in illo animali, & sic de aliis: unde est manifestum ex his, quòd unumquodque Elementum habeat suum proprium Colorem, ut habitus Coloris sit universalis, sicut & alia principia sunt universalia, ût caliditas, humiditas, & sic de aliis, atque quantitas, & sic de aliis; & ideo debemus investigare quemlibet universalem Colorem, & ad quod Elementum immediatè & mediatè pertineat, immediatè quidem, sicut caliditas ad Ignem, mediatè verò ipsa caliditas ad Aërem, & sic de aliis; hæc investigatio debet fieri secundùm ea, quæ imaginamur de superioribus principiis, & de his, quæ sentimus in inferioribus principiis, ût in Secunda Vegetativa.

3. Manifestum est nobis, quòd Ignis sit lucidus, Aër diaphanus, Terra nigra, & per consequens convenit, quòd Aqua sit alba, cùm ipsa Albedo sit ita generalis & principalis Color, sicut cæteri prædicti; igitur secundùm ea, quæ sentimus, convenit, quòd sint quatuor universales Colores, videlicet Luciditas, Diaphanitas, Albedo, Nigredo; nam Luciditas est immediatè proprius Color Ignîs, & Diaphanitas Aëris, & Albedo Aquæ, & Nigredo vel Opacitas Terræ; sed mediatè, videlicet per accidens, est Ignis niger, Aër lucidus, Aqua diaphana, Terra alba, sicut per accidens sunt Ignis siccus, Aër calidus, Aqua humida, Terra frigida; quòd autem hoc ita sit, sicut dicimus, patet, quia ita sentimus; nam Aër est magìs lucificabilis, quàm Aqua & Terra, & Aqua magìs diaphanabilis, quàm Terra, quod patet in glacie & vitro & mari & in vase pleno aquâ, & Terra etiam magìs albificabilis, quàm Ignis & Aër, quod patet in nive & in vitro & in canitie hominum: unde ex his declaratur, quomodo unumquodque Elementorum secundùm proprium Colorem, quem habet, coloret quodlibet aliud Elementum in elementato; sicut Lux Ignîs colorat in elementato Diaphanitatem Aëris, Diaphanitatem Aquæ, Diaphanitatem Terræ, & Albedinem Aquæ & Terræ & Ignîs & Aëris, & Nigredinem Terræ & ipsius Ignîs & Aëris & Aquæ: similiter etiam Diaphanitas Aëris colorat Albedinem Aquæ & Terræ & Ignîs, & Nigredinem Terræ & Ignîs, & sic de aliis; quia, quod de uno illorum sequitur, illud idem secundùm suum proprium Colorem sequitur de unoquoque aliorum; & ita Elementa, ût prædictum est, habent colorare elementatum suppositum per circulum secundùm quatuor prædictos Colores, sicut qualificant ipsum secundùm quatuor proprias qualitates; nam Aër dat diaphanitatem Aquæ, & per consequens Luciditatem, quam ipse Aër habet ab Igne, & per consequens Nigredinem vel Obscuritatem, quam Ignis recipit à Terra, dans illam ipsi Aëri, & per consequens etiam illam Albedinem, quam Terra recipiens ab Aqua dat Igni danti illam ipsi Aëri; & quod sequitur de datione Aëris ipsi Aquæ, idem similiter sequitur de datione cujuslibet sibi proximè subdito, ita, quòd moto uno propriorum Colorum moveantur omnes ad alios secundùm suum prædictum ordinem, ita, quòd non immediatè regressibili ordine: unde hæc coloratio habet fieri per medium, & oritur à propriis Coloribus propter eorum mixtionem.

4. Post hoc medium colorationis autem sequitur aliud, nam Ignis in pipere colorans se de Nigredine Terræ colorat Aërem & Aquam de sua Nigredine sic acceptâ per accidens à Terra; & hoc est, quia Ignis in pipere est fortior, quàm cætera Elementa. Simili modo agit Ignis in allio, nam ipse Ignis colorans se de Albedine Aquæ dealbat Aërem, cùm allium sit calidum & siccum; allium igitur recipit Albedinem à Terra accidentaliter, ut sub Albedine possit devincere Aquam. Similiter etiam Aër colorat Ignem, Aquam & Terram in Sanguine; & Aqua etiam colorat cætera Elementa in Albedine, ût in lilio, & in Viriditate, ût in petroselino, & sic de aliis; sciendum est autem, quòd Albedo & Viriditas sint colores Aquæ, sed Albedo propriè, & Viriditas per accidens; similiter etiam Rubedo est Aëris per accidens. Præterea Terra etiam colorat cætera Ele-

Elementa in absentia Solis & alterius luminis, etiam dealbat, in quantum ipsa est dealbata, sicut in canitie. Isti Colores autem sunt per accidens, ex eo, quia in ipsis quatuor universales Colores sunt mixti; & hæc coloratio ipsorum Elementorum protendit se in infinitum secundùm eorum varias mixtiones, sicut patet in speciebus habentibus diversos colores in suis individuis.

QUÆSTIO CXLVI.

Quomodo generentur Tenebræ?

1. SOlutio. Considerandum est, quòd Tenebræ generentur duobus modis, scilicet substantialiter & accidentaliter; substantialiter quidem, quia ex eo, quòd Terra est nigra & fusca, imprimit suum colorem in cætera Elementa, quando est dominans, sicut Tenebras in oculum vel in cameram absente luce, vel in Aërem, quando nox est; accidentaliter generantur Tenebræ, quia abest præsentia lucis, videlicet Ignis vel Solis vel Aëris vel Aquæ.

2. Sicut suprà dictum est, Terra est nigra, Aër diaphanus, Ignis lucidus, Aqua alba; unde, sicut Diaphanitas Aëris illuminatur à præsentia Luciditatis Ignis vel Solis, ita etiam in absentia ipsius Luciditatis denigratur à Nigredine Terræ, quia color colorans est impressibilis in diaphanitatem propter maximam claritatem & subtilitatem, quam habet Diaphanitas, & quia etiam Terra est oppositum Aëri, habet mutare eum in illi oppositum colorem, videlicet in Obscuritatem. Præterea etiam Terra colorat Aquam, quia Albedo Aquæ est receptiva Obscuritatis Terræ, quia concordat cum Terra, sicut est receptiva Diaphanitatis Aëris, quia concordat cum eo; & similiter obscurat Ignem, sicut Aquam, quia concordat cum eo; & sic de nocte Terra denigrat vel obscurat Ignem & Aquam & per consequens Aërem per totum illud spatium, in quo ipsa Elementa sunt mixta in absentia faciei Solis moventis Ignem & Aërem ad Claritatem.

3. Firmamentum est coloratum livido colore, sicut probabimus; ejus color est sic intensus in Lividitatem, sicut stellæ in Luciditatem; hoc tamen est intelligendum secundùm debitam proportionem; unde, sicut Luciditas Solis mediante Luciditate & Diaphanitate Aëris illuminat in die omnes partes Elementorum, quas attingit, ita Lividitas octavæ Sphæræ Firmamenti de nocte obscurat partes Elementorum, quas lux Solis non attingit, in quas imprimit suum lividum colorem: unde mediante Nigredine Terræ resultant in nocte Tenebræ, quia Lividitas Firmamenti & Nigredo Terræ tendunt in Obscuritatem, sicut lux Solis & Ignis in Claritatem.

4. Etiam multis modis contingit, quòd Tenebræ generentur, sicut per eclipsin, per nubes, per grossos vapores, per pluviam & per alia similia istis; nam omnia ista impediunt Luciditatem Solis, sicut sulphur Luciditatem ignis, & fumus Luciditatem flammæ, & Nigredo Diaphanitatem crystalli, & nigredo atramenti Diaphanitatem Aquæ & vini, & sic de aliis similibus.

QUÆSTIO CXLVII.

Utrùm Ignis sit calidus per se, siccus verò per accidens?

1. SOlutio. In bonitate ipsius Chaos, & similiter in magnitudine & sic de aliis, sunt habituatæ omnes proprietates Elementorum, videlicet caliditas, humiditas &c.; sed, quia in bonitate sunt habituatæ igneitas, aëreitas &c., convenit, quòd ille habitus sit distinctus, ita, quòd bonitas alio modo se habeat ad Ignem, alio modo ad Aërem, & sic de aliis, & per consequens alio modo quoad caliditatem, alio modo quoad humiditatem &c.. Igitur ex his patet, quòd Ignis sit calidus per se, siccus verò per accidens, cùm hoc sit verum, quod suprà de proprietatibus dictum est. Etiam patet ex his, quòd Ignis sit fortior in caliditate, quàm in siccitate; nam, si Ignis esset per se calidus & siccus, essent confusæ duæ qualitates & per consequens proprietates, & sic Magnitudo deficeret proprietatibus bonitatis & durationis in Majoritate Finis Differentiæ & Concordantiæ substantiæ & accidentium, quod est magnum inconveniens & contra Magnitudinem similitudinis Divinarum Proprietatum.

2. Si Ignis esset per se siccus, sicut est calidus, tantum esset siccus, quantum esset calidus, quod est falsum, quia, si esset per se siccus, esset impossibile, quòd in illa planta vel in illo animali, ubi Ignis prædominatur, frigiditas Aquæ posset resistere caliditati ejus, & humiditas siccitati ejus, & sic destruerentur

rentur Temperamentum & Mixtio & Digestio, & per consequens Generatio & Conservatio, & hoc etiam maximè propter adjuvamentum Solis, qui plùs influit in Ignem, quia lucidus, quàm in cætera Elementa: ergo Ignis est calidus per se, & siccus per accidens; & quia Ignis per se est calidus, & siccus per accidens, Aër verò humidus per se, & calidus per accidens, & Aqua frigida per se, & humida per accidens, & Terra sicca per se, & frigida per accidens, prædominans Ignis in elementato non potest omnino destruere Aquam, quia habet Concordantiam cum Aëre & cum Terra concordantibus cum ipso Igne, nec Terram, nec etiam Aërem, quia concordant cum eo; & sic quædam essentialis proprietas & alia accidentalis uniuntur insimul immediatè, & omnes concatenantur ad invicem propter suas concordantias, ita, quòd inde necessariò fiat quædam proportionalis coæquatio earum & temperamentum in generando & conservando; & hoc satis per se patet.

3. Ignis est lucitivus, Terra verò obscurativa, sicut per se patet; quare, si Ignis esset per se siccus, esset per se obscurativus; quod est impossibile: aut ejus siccitas non esset idem specie cum siccitate Terræ; quod est impossibile: quia sic non distinguerentur essentiæ Ignis & Terræ per proprietates. Præterea, si Ignis esset per se siccus, & Terra per se sicca, cùm siccitas Terræ sit major, quàm siccitas Ignis, esset Ignis per se desiccabilis essentialiter, per Terram verò accidentaliter, & sic Majoritas haberet in Igne majorem Concordantiam cum accidente, quàm cum substantia, & cum potentia & materia, quàm cum habitu & forma, quod est impossibile. Præterea natura in hoc, quod posset sibi sufficere per unam proprietatem, non esset contenta, nisi haberet duas in eadem specie proprietatis, quod similiter est impossibile: hoc idem suo modo sequitur de aliis proprietatibus in cæteris Elementis.

4. Ignis est levis per se, gravis verò per accidens, si habeat siccitatem accidentaliter, si verò haberet eam essentialiter, sic esset per se gravis & levis, quod est impossibile: cùm gravitas essentialiter pertineat ad Terram & Aquam, levitas autem ad Ignem & Aërem. Præterea Ignis per se est diffusivus, sed, si Ignis esset per se siccus, esset per se evacuativus, cùm evacuatio pertineat ad Terram propter suam grossitiem, ùt Aër est impletivus propter suam diaphanitatem & raritatem; quare, si ignis esset siccus per se, conveniret, quòd esset per se destructibilis & annihilabilis, quod est impossibile: hoc idem sequeretur de Aqua in contrario, nam esset per se humida & frigida, & sic impletiva & restrictiva, & ita nullum elementatum posset generari ex ea, quod est impossibile: quia sinè essentia cujuslibet Elementi non potest generari aliquod elementatum.

QUÆSTIO CXLVIII.

Utrùm Levitas & Ponderositas sint de Essentia Substantiæ?

1. SOlutio. In Prima Vegetativa sunt naturaliter habituata quinque Universalia & decem Prædicamenta, sicut in Intellectu multæ scientiæ per modum acquisitionis, ipsa Vegetativa verò est una substantia subjecta ipsis quinque Universalibus & decem Prædicamentis; unde, sicut Intellectus non est habitus Grammaticæ nec Logicæ, sed est id, quod habet in habitu Grammaticam & Logicam: ita bonitas, magnitudo &c., de quibus Prima Vegetativa est constituta, ùt suprà dictum est, non sunt id, quod est habitus ipsius Vegetativæ, sed sunt id, quod habet habitum per formam, & quod habet in habitu Genus &c. per potentiam: & in hoc declaratur, quòd bonitas simpliciter habeat proprietatem bonificandi substantialiter, & magnitudo magnificandi, & sic de aliis, ut sint magis similes Divinis Dignitatibus, ita, quòd creata bonitas quoad formam est bonificativa, bonificabilis verò quoad materiam, non tamen in Divinis est materia, sed bonificabilis, & sic de Magnitudine & de cæteris suo modo; & sic bonificare in propria forma est ipsi bonitati substantialis proprietas suæmet essentiæ & entitatis, sed Levitas & Ponderositas sunt accidentales proprietates accedentes ipsi bonitati &c., quia ipsa bonitas &c. per accidens est levis in essentia Ignis, & similiter per accidens gravis in essentia Aquæ, cùm bonitas Ignis & bonitas Aquæ, & etiam Aëris & Terræ, sint idem in radice, ùt suprà dictum est.

2. In quantum elementalis bonitas est primum principium quoad elementata, habet in habitu, quòd sit levis & gravis; levis quidem in Igne & Aëre, sed gravis in Aqua & Terra, & sic per consequens in bonitate plantæ est levis quoad Ignem, gravis verò quoad

quoad Terram; sic igitur Levitas & Ponderositas sunt accidentales proprietates,& non sunt de essentia bonitatis,magnitudinis &c., sed sunt proprietates creatæ & habituatæ in substantia particulariter & universaliter: particulariter quidem, quia sunt habituatæ in bonitate & in magnitudine,& sic de aliis, universaliter verò sunt habituatæ in substantia aggregata, constituta & composita de bonitate, magnitudine &c.; & hoc per se manifestè patet.

3. In bonitate &c. est Levitas habituata quoad bonitatem Ignîs, & hæc bonitas est quanta, qualis &c.; unde in quantum est quanta, qualis &c., non potest esse Levitas; idem judicium est de Ponderositate Terræ & bonitate &c. Terræ; igitur restat, quòd talis Levitas vel Ponderositas non possit esse de essentia substantiæ; quia, si sic, sequeretur, quòd quantitas, qualitas &c. Levitatis vel Ponderositatis essent de essentia substantialis bonitatis & substantialis magnitudinis &c., & per consequens de tota essentia substantiæ, quod est impossibile, ût jam probatum est: substantialis bonitas autem, & similiter magnitudo &c., est quanta & qualis substantialiter; quanta quidem substantialiter, quia est activa & passiva substantialiter in eo, quòd sit bonificativa & bonificabilis substantialiter, quod non esset, nisi substantialiter esset quanta; eodem modo est qualis quoad formam & materiam, & sic de relatione &c.. Unde, sicut de quanta substantiali intensa bonitate influitur accidentalis bonitas, ita de substantiali proprietate substantialis bonitatis, quæ est bonificativa, bonificabilis & bonificare, influitur accidentalis proprietas accidentalis bonitatis, quæ est Ponderositas & Levitas in Elementis; & ita Levitas & Ponderositas sunt proprietates quantæ, quales &c., per accidens existentes accidentales formæ influxæ de substantialibus formis.

4 Accidentia mediantibus proprietatibus influuntur & refluunt in substantiam: influuntur, sicut de substantiali bonitate, magnitudine &c., de quibus substantia est constituta, influitur accidentalis bonitas, videlicet quantitas, qualitas &c., quæ sunt bonæ, magnæ &c., cùm sint propter finem, & sic similiter per consequens influuntur de substantiali proprietate, videlicet de proprietate bonificativâ &c. istæ proprietates, videlicet Ponderositas & Levitas; & sicut accidentales formæ influuntur de substantialibus formis, ita similiter refluunt in ipsas substantiales formas, & per consequens in ipsam substantiam, ita videlicet, quòd bonitas quantitatis, quæ est bona sub ratione quantificationis, reflectitur in suam quantam substantiam: unde ex his manifestè videtur, quòd istæ proprietates, videlicet Levitas & Ponderositas influantur de substantialibus partibus substantiæ in hoc, quòd sint bonæ magnæ &c., & refluant in easdem in hoc, quòd ipsæ substantiales partes, videlicet bonitas, magnitudo &c. sint leves & ponderosæ, & per consequens tota substantia ex eis aggregata, existente substantiali bonitate bonificativâ & bonificabili in constituendo de se & cæteris substantialibus partibus istas proprietates, scilicet Levitatem Ignîs & Aëris, & Ponderositatem Terræ & Aquæ; hoc autem esset impossibile fieri, si Levitas & Ponderositas essent de essentia substantiæ, quia,sic posset substantia suas substantiales partes existentes actu habere in habitu simpliciter sinè actu, quod est contradictio: ergo Levitas & Ponderositas non sunt de Essentia Substantiæ.

QUÆSTIO CXLIX.

Utrùm Aqua sit gravior per Formam, quàm per Materiam?

1. SOlutio. Bonitas Aquæ habet majorem nobilitatem & potestatem per Formam, quàm per Materiam, quod est, quia bonitas, potestas &c. Formæ magìs assimilantur Bonitati, Potestati &c. DEI, quàm bonitas, potestas &c. Materiæ; nam bonitas, potestas &c. Formæ assimilantur Bonitati, Potestati &c. DEI quoad Formam & quoad genus bonitatis, potestatis &c.; bonitas, potestas &c. verò Materiæ tantùm quoad genus assimilantur Bonitati,Potestati &c.DEI, sed dissimilantur in bonitate, potestate &c. Materiæ, cùm in DEO sit nulla bonitas, potestas &c. Materiæ; sed, cùm Gravitas sub ratione Gravitatis sit bona quoad Formam & bona quoad Materiam, igitur est manifestum, quòd Gravitas sit major in Aqua ex parte Formæ, quàm ex parte Materiæ.

2. Si Aqua esset gravior per Materiam, quàm per Formam, sic haberet Materia suum centrum in habitu, & Forma haberet suum centrum in potentia; & sic appetendo suum centrum Forma Aquæ esset passiva, Materia verò ejus activa, quod est impossibile: ergo oppositum est necessarium.

3. Si Aqua esset gravior per Materiam, quàm per Formam, sequeretur, quòd Ignis esset levior per Materiam, quàm per Formã, quod est impossibile: & quod sequeretur de Igne, hoc idem sequeretur de Aëre, & quod sequeretur de Aëre, hoc idem sequeretur de Aqua, & quod sequeretur de Aqua, hoc idem sequeretur de Terra, & per consequens naturalis motus ascensûs & descensûs esset alteratus, & minoris virtutis, & Finis esset in Minoritate, & plantæ etiam plùs appeterent pluviam quoad materiam,quàm quoad Formam, & superiora corpora etiam haberent majorem proportionem cum materia in inferioribus, quàm cum forma; hæc inconvenientia autem & multa alia sequerentur: ergo Aqua non est gravior per Materiam, quàm per Formam.

4. Motus Aquæ ad superiora est materialis, quando calidi & sicci vapores elevant humidos & frigidos vapores, ut generetur nix vel pluvia,attamẽ in hoc est naturalis iste ascensus ipsi Aquæ, quia appetit generare nivem vel pluviam; & quamvis iste ascensus sit in parte naturalis, quantò plùs ascendunt isti calidi & humidi vapores, per se lento motu ascendunt,in quantum verò festinanter,hoc est per calidum & siccum; sed quando descendunt conversi in pluviam vel nivem, tunc est oppositum: unde ex hoc manifestè declaratur, quòd Ponderositas sit major per Formam, quàm per Materiam; quia, si esset per oppositum, calidi & sicci vapores haberent majorem actionem super frigidos & humidos vapores quoad suam Materiam, quàm quoad Formam, quod est impossibile. Præterea habitus Ponderositatis est propinquior actui quoad formam,quàm quoad materiam, cùm forma det esse materiæ; quare, si Ponderositas esset major per Materiam, quàm per Formam, sequeretur, quòd id esset minùs distans ab esse, quod esset minùs propinquum ipsi esse, videlicet potentia & habitus; quod est manifestè contradictio: ergo Aqua non est gravior per Materiam, quàm per Formam.

QUÆSTIO CL.

Utrùm Ignis, qui est in Superioribus, descendat ad Inferiora, & Ignis, qui est in Inferioribus, ascendat ad Superiora?

1. SOlutio. Simplex Ignis est per totum mixtum, & totum mixtum per totum Simplicem Ignem, & hoc per totum Plenum, per quod Plenum est plenum, quidquid est sub lunari circulo, ut sit unum mixtum universale Plenum, de quo oriantur infinitæ particulares mixtiones in compositis, ût planta &c.; & ideo universalis bonitas habet habituatum Simplicem Ignem per totam se ipsam,& similiter magnitudo &c.,& hoc per totum scilicet Superius & Inferius, & per totum Medium, & in specie igneïtatis oritur ille habitus in actum; ac etiam in illo Simplici Actu sunt habituatæ omnes species & individua igneïtatis, ut sit Compositus Ignis, & in Composito Igne sint individua specierum igneïtatis, in quo sunt actu illa individua, quæ sunt generata, sed illa, quæ sunt generabilia, sunt habitu & potentiâ in eo; & sic necessariò convenit, quòd Ignis, qui est ad superiora, descendat, & is, qui est ad inferiora, ascendat, ut Prima Vegetativa influat in Secundam, & Secunda refluat in Primam,quando corrumpitur,quod esset impossibile,nisi esset ascensus & descensus ipsius Ignîs.

2. Absoluta Bonitas in hoc, quod individuatur in essentiam Ignîs & in essentiam Aëris &c., descendit ab universali ad particulare, videlicet à sua eadem universalitate ad suam eandem particularitatem; & sic isto modo potest intelligi modus, per quem Ignis descendit & ascendit de universali ad particulare,& è converso; & per hanc naturam bonitatis, magnitudinis &c. convenit, quòd Ignis descendat & ascendat; sed hoc est alio modo secundùm Primam Vegetativam, & alio modo secundùm Secundam Vegetativam; secundùm Primam quidem,ipso Igne multiplicante aut diminuente se de partibus in partes per totam lineam continuam ex omnibus illis infinitis partibus, sicut imago lucis Solis transit per infinitas partes in Aëre per lineam continuam ex eis omnibus illuminando eas & quasdam magìs, quàm alias, usque ad nos; atque fit ista ascensio & descensio Ignîs secundùm

Secundam Vegetativam, quando suppositum corrumpitur vel dispergitur in flammam vel in fumum vel in atomos, in quas planta vel animal est divisibile per corruptionem, & sic de similibus istis, sicut de vaporibus ascendentibus & descendentibus, ascendente Aquâ per calidos & siccos vapores, in quibus est Compositus Ignis, & similiter descendente ipsâ Aquâ per pluviam, ubi etiam est Compositus Ignis.

3. In scypho, in quo vinum est purum, est ipsum vinum actualiter corpus; postea verò, quando aqua miscetur cum vino, vinum per se non est corpus, sed totum mixtum per se est corpus; vinum tamen habet, quòd sit corpus per se habitu & potentiâ, sed non potest esse corpus actu, quia est mixtum cum aqua; si verò aqua removeretur, esset vinum statim actu corpus per se; & ideo, *si sic artificialiter posset fieri*, quòd aqua successivè removeretur à vino, quantò plùs removeretur ab eo, tantò plùs habitus corporis vini accederet ad actum in tantum, quousque de habitu esset alteratum in actum. Sic similiter simplex Ignis existit essentialiter per totum spatium sub lunari circulo, habens in habitu suum corpus, est autem actu ejus corporeïtas, nec tamen potest esse corpus actu, quia cætera Elementa sunt per totum illud spatium, in quo ipse est; & ideo, quantò plùs habitus ipsius Simplicis Corporis accedit ad actum, tantò plùs Ignis ascendit & descendit ad illum locum, in quo fit ille accessus, ut partes inferioris Ignîs reducat superiùs; & sive iste accessus sit vel in Prima Vegetativa vel in Secunda, Ignis semper ascendit & descendit prædicto modo; ascendit quidem ad simplicitatem, quia habitus sui simplicis corporis accedit ad actum, & descendit etiam ad illum locûm, ubi fit accessus.

4. In stomacho generantur calidæ & siccæ fumositates, & quando sunt digestæ, influuntur ad cerebrum ascendentes, & de cerebro refluunt in stomachum frigidæ & humidæ; hoc autem ita fit, quia stomachus est calidus & siccus, cerebrum verò frigidum & humidum, & sic prædicti vapores nunquam cessant ascendere & descendere semper per eandem continuam lineam compositam ex omnibus illis vaporibus vel fumositatibus: & per hoc declaratur modus, per quem Ignis ascendit & descendit; & ideo, quando Ignis descendit, tunc descendit cum maxima caliditate, quam ipse habet per se, quia intra suam sphæram est calidior, quàm extra, & descendit cum maxima humiditate mediante sphærâ Aëris, & per consequens cum maxima frigiditate mediante sphærâ Aquæ, & sic descendit indigestus, ut cum temperamento & augmento siccitatis inferiùs digeratur; dum autem ascendit, tunc ascendit cum maxima caliditate & siccitate, quæ ex corruptione plantæ vel alicujus elementati vaporantis multiplicantur, habentes inter se concordantiam, cùm Ignis sit calidus & siccus. Et sicut de ascensu & descensu Ignîs dictum est, eodem modo est intelligendum de cæteris Elementis secundùm suas complexiones.

QUÆSTIO CLI.

Quomodo Generabilia existant Habitu & Potentiâ?

SOlutio. In principio debemus artificialiter inquirere modum, per quem Generabilia existunt habitu & potentiâ in universalibus principiis descendendo usque ad particularia, propterea investigandum est circa hoc isto modo.

1. In Bonitate, Magnitudine &c. Creatoris est Finis, quare creata bonitas, magnitudo &c. sunt, aliàs quoad hoc esset defectus in Creatore, quod est impossibile: igitur bonitas est creata ad finem; ergo ipsa est, ut sit bonum ex ipsa bonitate; & quia hoc idem est de magnitudine, ergo est creata magnitudo, ut sit magnum; & quia bonitas & magnitudo uniuntur in aliquod, ut bonum sit magnum, & magnum sit bonum, sequitur, quòd habitus existat in forma bonitatis, magnitudinis &c., & quòd possit esse actu ex materia bonitatis, magnitudinis &c., & hoc patet, cùm bonitas sit bonificativa & bonificabilis; & magnitudo magnificativa & magnificabilis, ut bonitas sit magna, & magnitudo sit bona, non autem parva in se nec in bonitate: & ex his manifestatur modus, per quem generabilia sunt habitu, & existunt potentiâ in superioribus principiis, videlicet in bonitate, magnitudine &c.

2. In Superioribus Principiis consistunt generabilia in Prima Forma & Prima Materia, quæ sunt constitutæ ex ipsis Superioribus Principiis, & in eis sunt omnia Superiora Principia unita, & per consequens habitus & potentia, ita, quòd est unus habitus constitutus ex omnibus illis principiis, & est una potentia constituta ex eisdem omnibus, videlicet

delicet una Universalis Forma, & una Prima Materia; & sicut DEUS attingit generabilia intelligendo & volendo, ita sunt habituata in specie & in individuis in Prima Forma, & existunt potentiâ in Prima Materia; post istud existere autem existunt ipsa generabilia adhuc magìs infrà alio gradu, videlicet in quatuor Simplicibus Elementis mediantibus distinctis proprietatibus; & sub istis etiam descendunt adhuc inferiùs alio gradu, videlicet in Composita Elementa usque ad Naturale Agens, videlicet animal, plantam, metallum &c.

3. In planta, quæ est in actu, est alia planta in habitu & potentia, ut sequatur prædictus finis, ita, quòd de bonitate, magnitudine &c. plantæ potest generari bonitas, magnitudo &c. alterius plantæ similis primæ in specie; & hoc formaliter, cùm sit habituata in illa per formam; & materialiter per materiam, cùm bonitas, magnitudo &c. plantæ sit passiva, quia est bonificabilis: & ideo, quando superior influentia venit ad radicem vel granum plantæ existentis in terra, tunc habitus & potentia superiores, & habitus & potentia inferiores gradatim sibi invicem obviant in prædictis gradibus usque ad ultimum, & tunc id, quod est in habitu per formam, formaliter reducitur ad actum, & id, quod existit in potentia, materialiter reducitur ad actum; & hoc per se satìs patet.

4. In planta & in bruto & in cæteris elementatis sunt intelligenda hæc, quæ nunc dicta sunt; aliter autem est intelligendum in Rationali Animali quoad Rationalem Potentiam, non autem quoad Sensitivam & Vegetativam; nam sicut forma navîs est habituata in Intellectu & in Imaginativa, & existit potentiâ in materia, videlicet in trabibus & postibus &c. navîs, ita similiter in Intellectiva Anima est habituata Humana Forma statim, quando ipsa Anima est creata, cùm finis Animæ sit, ut sit homo, & in instanti creationis Animæ sequitur actu illa Forma, quia Anima unitur cum suo corpore; & tunc de Vegetativa & Sensitiva tanquam de materia, & etiam de materia ipsius Animæ, cùm sit bonificabilis, sequitur potentia, & hoc est, ut Humana Forma sit de bonitate Animæ; quia, nisi in Intellectiva Anima esset habituata Humana Forma, Anima nunquam posset informare vel formificare Formam, nec agere supra Humanam Materiam, videlicet animal, nec eam reducere in actum; & etiam, quando separatur à corpore, non haberet Humanam Formam in habitu, & sic non esset Resurrectio, quod est impossibile, ût probavimus. Præterea ex parte Vegetativæ & Sensitivæ est habituata Forma Humani Corporis, quia ipsa Forma habet, ut ex earum formis sit Forma Humani Corporis; ista autem est in habitu quoad illas, illæ verò in potentia quoad istam, quia sunt passivæ; sed ipsa Humana Forma simpliciter est habituata in Intellectiva Anima propter nobilitatem, quam habet supra Sensitivam & Vegetativam Formam. Igitur per prædicta restat, quòd in homine sit unica Humana Forma tantùm, habens sub se respectu finîs plures formas, videlicet Rationativam Formam, Sensitivam Formam, & Vegetativam Formam, & etiam multas alias accidentales formas, de quibus Humana Forma est aggregata & unita sive composita.

QUÆSTIO CLII.

Quomodo de pluribus Formis possit fieri una Forma, & de pluribus Materiis una Materia?

1. SOlutio. Bonitas est forma, quia est bonificativa, & est materia, quia est bonificabilis, similiter etiam Magnitudo &c.; sed ipsa non est corpus, sed est pars corporis; igitur de bonitate & magnitudine &c. constituitur *Chaos* vel Ignis vel Aër &c.; & sic ex pluribus formis fit una Universalis Forma, & ex pluribus materiis una Universalis Materia, una forma Ignîs, una forma Aëris &c., & semper permanent particulares formæ & particulares materiæ videlicet bonitas, magnitudo &c., quia *Forma Chaos* est bona, magna &c., similiter etiam ejus *Materia*, & forma & materia Ignîs, & sic de aliis: & sic, in quantum partes & totum, fit distinctio in specie inter particularem formam & materiam, & inter universalem formam & materiam, quia alia forma est *forma bonitatis* &c., & alia forma est *Forma Universalis*, quia transivit in aliam speciem; & sicut est una Universalis Forma, sic similiter est una Universalis Bonitas, & sic similiter est de Materia.

2. Secundùm quòd in Superioribus Principiis de pluribus formis constituitur una forma, & de pluribus materiis una materia, sic similiter etiam in inferioribus principiis,

ût in planta, in qua sunt plures formæ constituentes unam formam, & plures materiæ constituentes unam materiam, videlicet forma & materia bonitatis, forma & materia magnitudinis &c., quia planta est bona, magna &c., & bonificativa, bonificabilis &c.; & etiam in planta est forma & materia Ignîs, forma & materia Aëris, & sic de aliis, ita, quòd ipsæ quatuor formæ Elementorum constituant formam plantæ, & quatuor materiæ eorum materiam plantæ: &, licèt forma plantæ sit alia in specie à forma Ignîs, à forma Aëris &c., propter hoc forma bonitatis, forma magnitudinis &c., & forma Ignîs, forma Aëris &c. nunquam pereunt in planta, nec revertuntur in nihilum, sed potiùs remanent in ea, sicut remanent in Superioribus Principiis; nam, si destruerentur, non sequerentur inferiora principia ex ordine Superiorum, quod est impossibile, nec planta esset simpliciter bona nec magna, nec per consequens esset corpus, nec etiam bonitas, magnitudo &c. superiores attingerent suum finem in planta, quod est impossibile: hoc idem suo modo sequeretur de cæteris Elementis, nam Ignis non esset compositus in planta, nec igniens, nec per consequens calefaciens, quod est impossibile: hoc idem per consequens esset secundùm se de unoquoque Elementorum, & licèt in planta substantialis bonitas Ignîs vel alterius Elementi sit in planta invisibilis, est tamen intelligibilis & imaginabilis, ût manifestè patet in his, quæ sunt dicta.

3. In Rationali Animali est una Forma tantùm, videlicet Humana, cùm sit unus homo, & hæc habet specialem materiam, cùm homo sit unus compositus ex Humana Forma & ex Humana Materia; sed sùb Humana Forma sunt plures formæ, & sub Humana Materia plures materiæ; & isto modo homo est similitudo DEI, quia DEUS creavit hominem, in quantum homo potuit recipere similitudinem; ergo homo est compositus de bonitate, magnitudine &c. substantialibus, quæ sunt similitudines DEI: ergo in homine bonitas est forma, magnitudo forma, & sic de aliis sub homine, qui est bonus, magnus &c.

4. Bonitas hominis est bonificativa & bonificabilis, & magnitudo ejus magnificativa & magnificabilis, & sic de aliis; igitur, in quantum bonitas est bonificativa, & magnitudo magnificativa &c., in tantum constituunt unam formam bonam, magnam &c., & hæc est distincta in formâ igneïtatis, & in formam aëreïtatis &c.; similiter etiam in quantum bonitas est bonificabilis, & magnitudo magnificabilis &c., in tantum constituunt unam materiam bonam, magnam &c., & hæc similiter est divisa in materiam igneïtatis, aëreïtatis &c.; hoc idem simili modo sequitur de Sensitiva & Intellectiva suo modo, cùm Potentia sentiendi sit bonificativa, magnificativa &c., & bonificabilis, magnificabilis &c., atque Intellectiva sit bonificativa, magnificativa &c., & bonificabilis, magnificabilis &c. in homine: unde in homine ex bonitate, magnitudine &c., quæ sunt Vegetativæ, constituitur una Vegetativa Forma, & ex bonitate, magnitudine &c. Sensitivæ constituitur una Sensitiva Forma alia à Vegetativa Forma, cùm in qualibet creatura sint similitudines Divinarum Dignitatum secundùm magìs & minùs; & ex bonitate, magnitudine &c. Intellectivæ constituitur una Forma alia à Forma Vegetativa & Sensitiva, & ex omnibus istis tribus substantialibus formis habentibus sub se plures formas resultat una Forma, videlicet Humana: eodem modo secundùm se sequitur de materiis ad Humanam Materiam, ita, quòd bonitas, magnitudo &c. permaneant formaliter & materialiter sub Vegetativa, Sensitiva & Intellectiva, & Vegetativa, Sensitiva & Intellectiva sub homine, quamvìs ipsa Communis Humana Forma habens omnes prædictas formas, ex quibus est constituta, & ipsa Communis Humana Materia habens omnes prædictas materias, ex quibus est constituta, constituant hominem existentem alium specie à Vegetativa, Sensitiva & Intellectiva, de quibus est compositus; verumtamen Rationalis Anima in homine formaliter & materialiter prædominatur omnibus formis & materiis Sensitivæ & Vegetativæ; ex parte formæ autem substat Humanæ Formæ, & ex parte materiæ Humanæ Materiæ tanquam pars suo toti.

QUÆSTIO CLIII.

Utrùm Ignis plùs contrarietur Aquæ per Caliditatem, quàm Terræ per Levitatem?

1. SOlutio. Ignis contrariatur Aquæ quoad formam, Terræ verò quoad materiam isto modo: Ignis calefaciens Aquam est agens, Aqua verò patiens; & sic Ignis habet habituatam caliditatem in Aqua quoad formam & quoad suum finem, sed quoad Terram est hoc per oppositum, quia Terra habet habituatam suam ponderositatem in Igne desiccans eum; & sic convenit, quòd Ignis sit materia illius habitûs, & per consequens potentia: igitur restat, quòd Ignis plùs contrarietur Aquæ per caliditatem, quàm Terræ per Levitatem, cùm Habitus & Majoritas concordent, Potentia verò & Minoritas.

2. Ignis habet majorem concordantiam cum Aëre, quàm cum Terra, secundùm illum respectum, qui jam dictus est, cùm caliditas Ignîs sit activa, caliditas verò Aëris passiva sub gravitate Terræ; quare manifestè patet, quòd Ignis plùs possit cogere frigiditatem Aquæ, intrante calido in Aquam calefaciendo Aërem, quàm ejus levitas ponderositatem Terræ, quia levitas deducta per Aquam & mortificata in ipsa Aqua habet modicam virtutem in Terra ad cogendum ponderositatem Terræ; veruntamen, quia Ignis est siccus immediatè ratione Terræ, ideo, quando Ignis prædominatur in aliquo supposito, ût in planta calida in quarto gradu & sicca in tertio, tunc Ignis immediatè potest plùs contrariari Terræ per levitatem, quàm Aquæ per caliditatem; nam ex eo, quòd tertius gradus siccitatis immediatè inhæret illi, ideo recipit ipsa Terra plus passionis & contrarietatis ab Igne, cùm ipsa sit in tertio gradu, quàm Aqua, quæ est in primo.

3. In planta, in qua Aër est humidus in quarto gradu, & calidus in tertio, est Terra in primo gradu siccitatis, Aqua verò in secundo frigiditatis, & idcirco potest Ignis plùs mediante contrarietate, quæ est inter Aërem & Terram, contrariari de sua levitate & de levitate ipsius Aëris ponderositati Terræ, quàm mediante concordantiâ, quæ est inter Aërem & Aquam, contrariari de sua caliditate & de caliditate Aëris frigiditati Aquæ; sed in eadem planta, tamen mediante concordantiâ Ignîs & Terræ, potest Ignis plùs per calidum contra frigidum in Aqua, quàm per levitatem contra ponderositatem in Terra.

4. Caliditas Ignîs fluit & refluit, sicut lapis, qui percutit parietem, & resiliens repercutit projicientem; fluit autem caliditas Ignîs in Aërem calefaciens eum, & similiter in Aquam & in Terram semper calefaciendo, sed ipsa caliditas refluit, quia transiens per circulum, videlicet per Aërem, per Aquam & per Terram cum cæteris qualitatibus Elementorum se transfert in Ignem, sicut Aqua, quæ de mari influitur, transiens per vapores, per nubes, per pluvias, se transfert per torrentes & flumina in mare; hoc idem similiter sequitur de levitate Ignîs & ponderositate Terræ & de cæteris qualitatibus Elementorum: & ideo secundùm respectum fluxûs & refluxûs Elementorum & secundùm majoritatem & minoritatem fluxûs & refluxûs eorum, & etiam secundùm quòd illi fluxus se habent vel immediatè vel mediatè, ût jam dictum est, est respondendum ad hanc Quæstionem.

QUÆSTIO CLIV.

Quâ naturâ Mare Angliæ fluat & refluat?

1. SOlutio. Terra & Mare sunt *sphæricum corpus*, & quia *sphæra Aquæ* est situata in *concavo* supra *sphæram Terræ*, magnum Mare naturaliter appetit submergere Terram; sed quia ipsum Mare est corpus mixtum, & quælibet pars aquæ appetit esse in alia, cùm *Aqua* naturaliter sit *restrictiva*, ideo naturaliter appetit esse simul, & non dividi nec extendi; & ideo non potest submergere Terram; quia, si submergeret eam, conveniret, quòd ipsa divideretur & extenderetur; & sic isto modo *Aqua* habet *duos naturales appetitus contrarios*, & per unum illorum fluit, per alium verò refluit.

2. Sicut Terra facit arcum in suo situ, quia est sphærica, sic Aqua Maris facit arcum, quia ejus *concavum* est super *convexum* Terræ; aliter inferior superficies Aquæ & superficies Terræ non constituerent unam superficiem, quod est impossibile: cùm ergo Mare faciat arcum, convenit, quòd superiores partes ejus appetant centrum; & quia ipsæ sunt graves, ideo premunt inferiores partes secundùm quòd arcus est situatus; & sic una pars premit aliam, usque quò corpus Maris se inclinet propter illud oppositum & illam oppressionem ad unam partem; & tunc influit in illam partem Terræ, quæ est contraposita; sed quia totus arcus non potest se inclinare propter hoc, quia similiter aliæ contrapositæ partes nimìs ascenderent, quia similiter appetunt centrum: ideo reclinat illam motam partem ad

ad se, quæ tunc refluit; & sic hæc pars, quæ modò fluit in Anglia, quando refluit, tunc sequitur illam partem, quæ in alia Terra fluit; & ita est motus successivus contrapositus inter unam partem arcûs & aliam, incessanter influendo & refluendo.

3. *Sol* est *dispersivus*, & *Luna* est *aggregativa*, cùm *Sol* sequatur naturam *Ignis*, *Luna* verò naturam *Aquæ*; & ita propter naturam Solis Mare est fluxivum, sed propter naturam Lunæ est refluxivum; fluxivum quidem est propter naturam Solis, ut Ignis possit destruere Aquam dividendo partem à parte; nam Ignis isto modo plus posset contra Aquam, quàm dum omnes partes Aquæ sunt insimul; est autem refluxivum propter naturam Lunæ, ut Luna conservet Aquam in impediendo nimium calorem Solis recipiens ab eo luciditatem; nam, in quantum Luna recipit luciditatem à Sole, in tantum impedit, ne Ignis dividat partes aquarum; & ideo in Novilunio, quia tunc Luna minùs recipit de luciditate Solis, est Mare magìs fluxivum, tamen secundùm dispositionem terrarum, quàm dum est Plenilunium.

4. Influentia, quam Sol facit in Terram & in Mare, reverberat usque ad Lunam, nam ulteriùs non potest ascendere, *& ideo in splendida facie Lunæ apparent maculæ Maris & Terræ, maculæ quidem Terræ sunt nigræ, illæ verò Aquæ sunt pallidæ;* & sic Luna est attractiva illius reverberationis: Sol autem est adeò influxivus in Terram & Mare, quòd influentia ex toto non possit consistere, sed ex maximo influxu oportet, quòd resiliat usque ad Orbem Lunæ, & propter hoc est prædicta reverberatio: unde ex prædicta natura Solis & prædicta natura Lunæ & Terræ & Aquæ declaratur fluxus & refluxus magni Maris, quia Sol influit cum tanta virtute, quòd illa influentia iterum refluat usque ad Orbem Lunæ attrahentis illam, atque Aqua & Terra sunt objecta plena ex illa influentia, quæ remanet: causa verò, quare *mediterraneum Mare* non fluat & refluat adeò, sicut *magnum Mare*, est, quia arcus ejus non est ita sphæricus, sicut arcus magni Maris, & quia est contentum à Terra; veruntamen fluit & refluit aliquantulum, sicut in suis undis reverberantibus littora; & hoc patet ad sensum.

QUÆSTIO CLV.

Quâ naturâ Mare sit salsum?

1. Solutio. Ignis habet habituatam suam caliditatem in Aëre, cùm sit agens, Aër verò patiens, & sic Aër est in potentia, quâ mediante Ignis habet suam caliditatem habituatam in Mari, ubi Aër & Aqua sunt in majori quantitate, quàm in alio corpore; & ita per consequens Aqua Maris est potentia, in quam Ignis potest reducere habitum caliditatis; præterea Terra habet suam siccitatem habituatam in Igne, Ignis verò est potentia illius habitûs, cùm ipse Ignis sit patiens sub Terra desiccante illum; & ita mediante actione, quam Terra habet super Ignem, & Ignis super Aërem, habet Terra suam siccitatem habituatam in Aëre; Aër autem est potentia illius habitûs tanquam materia; & sic Aqua Maris est accidentaliter calefacta & desiccata: & ex tali alteratione oritur complexio Salis, quæ est calida & sicca.

2. Non est aliquod mixtum corpus, in quo lux Solis & lux Ignîs atque motus eorum possint attingere tantam Aquam, quantam in Mari; & quia etiam in Aqua Maris magìs sunt partes aliæ in aliis, quàm in Terra, quia quantitas illarum partium magìs distat à contiguitate, & est propinquior continuationi, quàm quantitas partium in Terra, & quia etiam in Aqua materia est grossior, quàm in Aëre, in quo sumus, ideo propter ista & propter maximam luciditatem Solis & Ignîs & propter maximam diaphanitatem Aëris & albedinem Aquæ & etiam propter maximum motum partium & multiplicationem caloris ex motu dulcedo Aquæ, (quam *dulcedinem* habet naturaliter *per humidum & frigidum*) alteratur accidentaliter *in amaritudinem*, quæ *amaritudo* est *in specie salsedinis*: hoc idem etiam fit similiter ex fluxu & refluxu circularis motûs meliùs calefacientis aliam partem Aquæ in alia in simultate & circulari motu, quàm extensivo, sicut patet in fontibus & fluminibus, in quibus pars non adeò attingit partem per fluxum & refluxum, sicut in Mari.

3. *Dulcedo* magìs pertinet ad *Aërem*, quàm *ad Ignem*, cùm oppositum dulcedinis magìs conveniat *Terræ*, quàm *Igni*, & quàm etiam Aquæ, quod per se patet; ergo per consequens *dulcedo* magìs convenit *Aquæ*, quàm *Igni*, cùm Ignis & Terra habeant concordantiam, Aër verò & Aqua: idcirco in Mari, ubi est plus Aquæ & Aëris, quàm Terræ & Ignîs, est naturaliter habituata dulcedo quoad formam Aquæ & Aëris, sed non potest reduci ad actum in Mari, quia Ignis & Terra impediunt eam reduci propter maximum prædictum motum; & sic natura dulcedinis est versa in contrarium, sicut in infirmo naturalis calor est perversus in innaturalem, & etiam sicut in homine tenente suos pedes sursum, caput verò deorsum, perverturtur humores ejus in contrarium ascensum & descensum.

4. In quibusdam locis in litore Maris generatur sal, quod est, quia Sol & Ignis convertunt Aquam in sal, *quod est calefacta & desiccata aqua;* hoc etiam est de salso crystallo, vel de sale gemmæ. In quibusdam locis etiam generatur sal sub terra, quò influitur marina aqua, quam Ignis & Terra convertunt in lapideum sal. Præterea in litore Maris per modicum spatium à Mari sunt putei & fontes, in quibus est dulcis aqua, hoc autem est propter quietem & concordantiam Aquæ & Terræ, unde Aqua recuperat suam naturam, videlicet suam dulcedinem; & ideo Aqua Maris appetit ingredi Terram, & elevari in Aërem, ut habitum suæ dulcedinis, quam habet naturaliter, producat ad actum, sic, ut Sol non possit eam attingere nec reverberare, ipsâ habente adjuvamentum ab Aëre, cum quo concordat; & ideo depurat se in Aëre, & fit dulcis in specie pluviæ vel nivis.

QUÆSTIO CLVI.

Quare mortuus Homo est ponderosior, quàm vivus?

1. Solutio. Manifestum est, quòd humida tegula sit magìs ponderosa, quàm cùm est cocta, & quòd crudæ carnes sint magìs ponderosæ, quàm coctæ, hoc autem est, quia in tegula sunt crudi & indigesti vapores, & motus sursum per levitatem & motus deorsum per ponderositatem in ea sunt impediti: unde, cùm Aër sit impletivus, & Aqua restrictiva, & cùm impedimentum motûs tegulæ & crudæ carnis sit majus per ponderositatem cruditatis, quia non sunt coctæ, quàm si essent coctæ, quia sic Ignis & cætera Elementa essent magìs vaporosa, & motus sic dispositus, ut leves vapores ascendant trahentes ponderosos vapores ad superiora: ergo est manifestum per ista ad oppositum, quòd cadaver mortui Hominis sit gravius, quia partes ejus sunt conclusæ, & naturalis calor, per quem pori erant aperti, & ascendebant leves vapores trahentes ponderosos vapores ad superiora, cessat, & per consequens cessat naturalis motus, nec possunt aliqui vapores exire, sicut priùs, & remanet ponderosior, quàm dum erat in vita.

2. Quantò plùs pluvia vel lapis descendentes festinant ad suum centrum, tantò velocior est eorum motus; hoc autem est propter maximam convenientiam, quæ est inter centrum & id, quod appetit suum centrum: simili modo etiam est de vivo Homine, & de mortuo Homine; nam, dum Homo vivit, distat à suo centro, videlicet à Terra; dum autem est mortuus, est propinquus illi; & sic est magìs conveniens ad veniendum ad suum centrũ, videlicet ad putrefactionem; & hoc est propter multiplicationem ponderositatis, quæ crevit appetente Terrâ suum centrum ad inferiora sive deorsum, ipsâ Terrâ segregante se ab his Elementis, quæ appetunt suam sphæram ad superiora similiter segregantia se à Terra & Aqua, quantum possunt; quando autem Homo est vivus, tunc omnes partes & leves & graves sunt conjunctæ & unitæ, ita, quòd leves propter suam levitatem trahant graves ad superiora: quare manifestè patet ex his, quòd vivus Homo sit magìs levis, quàm cùm erit mortuus.

3. Superiora corpora influunt & refluunt in inferiora; quando igitur influunt, hoc est descendendo, quando verò refluunt, hoc est ascendendo &c.; & ideo in vivo Homine est magìs de fluxu & refluxu, quàm in mortuo Homine, quia mortuus non potest recipere tantam virtutem, quantam vivus: ergo manifestè patet propter majoritatem fluendi & refluendi, cùm influere & refluere sit magna velocitas & levitas, quòd vivus Homo non sit naturaliter adeò gravis, sicut mortuus.

4. Anima hominis regit & facit movere corpus, quia appetit, quòd corpus agat, & ideo facit illud mobile & leve; & inde est, quòd, quando vivus Homo vult esse levis, sit levior, quàm priùs, & quando vult esse ponderosus, sit ponderosior, quàm erat priùs; & de hoc habemus manifestam experientiam, quodam homine tollente ex transverso ad suum collum alium hominem vo-

luntarium vel invitum se tolli; ergo, cùm vivus Homo ex parte Animæ habeat appetitum agendi & movendi, ût jam dictum est, ergo est manifestum, quòd Homo, à cujus corpore Anima est separata, non possit esse tam levis, quàm si esset vivus; relinquitur ergo, quòd sit ponderosior.

QUÆSTIO CLVII.

Quare Magnes attrahat Ferrum?

1. SOlutio. Ferrum est ens artificialiter depuratum de siccis & frigidis lapidibus, lapides igitur sunt terreæ naturæ, cùm sint siccæ & frigidæ complexionis, & Terra in illis lapidibus est multùm sicca & frigida naturaliter, & Ferrum etiam per accidens est siccum, quia per Ignem est reductum in suam speciem, & sic in Ferro est plus siccitatis, quàm in lapidibus, de quibus est; & illa siccitas, quam artificialiter habet ab Igne, attrahit caliditatem Ignîs ad se, mortificans eam sub frigiditate, quam naturaliter habet ab Aqua; & hoc modo Ferrum est in maxima siccitate & frigiditate; propter hoc igitur movet se Ferrum naturaliter ad Magnetem, quia maxima siccitas & frigiditas naturaliter est in Magnete, ita, quòd id, quod Ferrum artificialiter habet superfluum, appetat reducere ad naturam, quam habet à lapidibus, unde productum est; sicut Aqua in olla per accidens calida naturaliter appetit reverti ad suam frigiditatem.

2. In Ferro est lapis habituatus quoad formam, cùm ipsum sit de lapidibus, & potentia lapidis est in materia ferri; & sic natura Ferri est, quòd Ferrum revertatur in naturam lapidis; & ideo, dum contingit, quòd pars Ferri tangat Magnetem, tunc attingit Magnetem in virtute appetitûs lapidis, qui in Ferro est habituatus; & etiam, quia Magnes est valde siccus & frigidus, cùm sit durus & fortis propter restrictionem Aquæ & ponderositatem Terræ, & similiter quia est de specie lapidis & Ferri, & etiam propter multa alia convenientia attrahit Magnes Ferrum, & Ferrum appetit Magnetem in tantum, quòd inde sequatur visibilis motus.

3. Secundùm quòd manifestum est ad oculum, statim, quando Magnes tetigit Ferrum, ablato Magnete illa pars Ferri, quæ tetigit Magnetem, dirigitur versùs Septentrionem, ubi est regio Terræ & Aquæ; unde patet, quòd in Magnete & Ferro consistat maxima simplicitas Terræ & Aquæ; & ideo, quia in Magnete consistit natura lapidis in maxima simplicitate, & in Ferro est maxima natura frigiditatis & siccitatis, tamen destructa in tantum, quia est sub artificiali specie & figura, appetit naturalem speciem & formam; & propter hoc Magnes attrahit ad se Ferrum, & Ferrum movet se ad eum appetendo suam perfectionem; & ideo percusso Ferro à Magnete statim in absentia Magnetis Ferrum, & maximè illa pars, quæ est percussa, dirigit se ad Septentrionem, ubi est maxima siccitas & frigiditas, & hoc appetendo suum perfectivum, *ut ipsum Ferrum restituatur in suam primam naturam, videlicet in speciem lapidis, & in maximam simplicitatem Terræ & Aquæ.*

4. Jaspis est lapis restrictivus sanguinis; igitur in hoc, quòd Jaspis restringat sanguinem, attrahit Jaspis ad se suum simile in hoc, quòd conglutinat seu concatenat partes sanguinis recipientis in se influentiam magnæ virtutis calidi & humidi; & in hoc, quòd sanguis, qui est calidus & humidus, coadunatur propter beneficium Jaspidis, quæ coadunatio vel concatenatio est, quia pars appetit partem propter magnam humiditatem & caliditatem, quas habent jam fortificatas ex beneficio influentiæ Jaspidis, manifestè significatur, quòd Jaspis sit humidus & calidus, & generetur in humida & calida regione, videlicet inter Orientem & Meridiem. Hoc etiam simili modo sequitur de Magnete, qui est super mulierem appetentem parere suum fœtum; nam similiter partes mulieris recipientis beneficium Magnetis adeò constringuntur propter excellentem frigiditatem & siccitatem Magnetis, quòd illi deficiat virtus emittendi fœtum, & sic Magnes attrahens siccitatem & frigiditatem partium mulieris & fœtûs ad suam siccitatem & frigiditatê, facit eas adeò restrictivas, quòd non potest nasci fœtus; sicut nec germen potest nasci in hyeme in illis locis, ubi est magna siccitas & frigiditas: quare in hoc manifestè assignatur ratio, quare Magnes, cùm sit in summa excellentia siccæ & frigidæ complexionis, attrahat siccum & frigidum Ferrum.

QUÆ-

QUÆSTIO CLVIII.

Quomodo hoc Lumen Candelæ generet Lumen alterius Candelæ?

1. SOlutio. In illa candela, in qua est Lumen, est flamma, cujus flammæ Lumen est actu in candela; in alia candela verò, in qua non est Lumen actu, est Lumen habitu, quia illa candela est composita de Elementis, & Elementa de bonitate, magnitudine &c.: & quia bonitas &c. est bonificativa & bonificabilis, ideo habet habitu quoad formam bonificatum, quod est speciei Luminis, quod Lumen etiam de suâmet essentia est bonificativum & bonificabile, ut ipsum Lumen sit de essentia bonitatis, magnitudinis &c. quoad formam & quoad materiam, ne magnitudo &c. substantialiter deficiat bonitati Luminis candelæ; & ut finis bonitatis, magnitudinis &c. sit in magnitudine substantiali, non autem in parvitate accidentali, est candela apta de se, ut in se & de se generetur Lumen, cùm ipsum sit habitu & potentiâ in candela, ût jam dictum est; & ideo, quando candela incenditur & illuminatur à Lumine ardentis candelæ, tunc illud Lumen, quod est in actu, attingit illud Lumen, quod est in habitu & potentia in candela, quæ incenditur, & reducit illud ad actum, sicut ipsum Lumen generans est actu.

2. In ardente candela est quidam habitus & quædem potentia, sed in candela non ardente est alius habitus & alia potentia; & ideo, quando Lumen tangit partes illius candelæ, in qua Lumen reducitur ad actum, tunc Lumen, quod est in actu, tangit Lumen, quod est in habitu & in potentia in recipiente candela, sicut pars partem, & bonitas bonitatem &c. & finis finem, & sic de aliis; & sic illud Lumen, quod generat, habet habitu illud Lumen, quod de se influit ad aliud Lumen, videlicet ad Lumen recipientis candelæ, quod est habitu in ipsa recipiente candela tanquam recipiens; & ita habitus influxi Luminis recipitur in habitum recipientis Luminis, & similiter potentia in potentiam: & quia Lumen actu existens attingit immediatè habitum & potentiam sui influxibilis Luminis, qui videlicet habitus & potentia immediatè statim, quando candela incenditur, attingunt habitum & potentiam recipientis Luminis: ideo per habitum & potentiam luminis influxi transfert se actualitas in habitum & potentiam recipientis Luminis, & reducitur ad actum.

3. Lumen candelæ generat lucem in Aëre, ita, quòd tota camera illuminatur, & hoc est ex eo, quòd in partes Aëris, quæ sunt collaterales partibus substantiæ ipsius Luminis ipsum Lumen imprimat suum simile, quod habitualiter est in ipso Lumine vel in partibus ipsius Luminis influxivè, in partibus verò ipsius Aëris receptivè; igitur propter participationem istarum partium & illarum ad invicem ducitur in actum per viam generationis simile ipsius Luminis in Aërem, videlicet Lux, ita, quòd priùs infundatur in partes collaterales partibus ipsius Luminis, deinde successivè in alias partes, quæ immediatè sunt collaterales istis, quæ sunt collaterales immediatè partibus Luminis, & sic de aliis ad alias successivè, usque dum totus Aër illuminatur; sed hæc successio non est sensibilis, est tamen imaginabilis.

4. Sol immediatè generat suam Lucem in partes, quas immediatè attingit per tactum, habente quâlibet illarum partium Lucem in habitu, & retinent eam in actu, habentes etiam in habitu communicare eam aliis partibus sibi collateralibus & propinquis, & illæ similiter aliis, quas partes Sol substantialiter non tangit; & sic de parte in partem per omnes sphæras, secundùm quòd umbra Terræ non impedit, usque ad nos, videlicet de sphæra ipsius Solis ad aliam sibi propinquam, & de illa ad aliam usque ad sphæram Ignîs, & de illa ad aliam usque ad sphæras Aquæ & Terræ succcessivè Sol generat imaginem suæ Luciditatis, in qua apparet illa Luciditas, quam habet in se. Simili modo etiam in camera generat Ignis suam Lucem in Aëre, ût prædictum est, & etiam in Aqua & Terra.

QUÆSTIO CLIX.

Utrùm Alteratio incipiat intra Substantiam, vel extra?

1. SOlutio. Aliud est Principium, quod est intra Substantiam, & aliud est illud, quod est in Medio, & aliud est illud, quod est extra: illud Principium, quod est intra, est Finis, illud verò, quod est extra, habet se ad Finem, sed illud, quod est in Medio, est illud, per quod ipsum, quod est princi-

pale sive finale Principium, influit in Secundarium Principium, & refluit ad se ipsum; sicut bonitas, magnitudo &c., de quibus Substantia est constituta, sunt finale & subsstantiale Principium, quia forma ipsius Substantiæ est bonificativa, & materia bonificabilis, & sic sunt Principium bonificati, tamen sub ratione bonitatis; illud Principium autem, quod consistit in Medio, consistit inter substantiale Principium & accidentale Principium, & illud est subjectum remotum conversum in propinquum; accidentale Principium sunt accidentia, quæ sunt quantitas, qualitas &c., quæ sunt bonificabiles. Unde secundùm hæc tria Principia intendimus investigare, unde incipiat Alteratio.

2. *Uva primò, quando est agresta, tunc est sicca & frigida complexionis, quando autem est matura, tunc est humida & calida; & quando est alterata in vinum, tunc ipsum vinum est calidum & siccum, sed dum vinum est alteratum in acetum, tunc ipsum acetum est siccum & frigidum;* unde talis Alteratio complexionum facta in Substantia gradatim incipit intra Substantiam mediante habitu & potentiâ, cùm in agresta sit habitu & potentiâ complexio uvæ, scilicet humidum & calidum, & cùm similiter in uva sit habitu & potentiâ complexio vini, scilicet calidum & siccum, & in vino complexio aceti, scilicet siccum & frigidum; & sic bonificativum &c. tanquam Primus Motor incipit in suo proprio bonificabili, deinde in remoto, scilicet in magnitudine, & è converso; & postmodum substantiale bonificativum attingit accidentale, videlicet complexionem, & in illo fit accidentalis Alteratio, videlicet complexionum, non autem substantialis, quia Substantia non alteratur quoad se, sed quoad sua accidentia.

3. In bruto fit Alteratio isto modo: in principio generationis substantiæ incipit perfici Vegetativa, ut sit subjectum Sensitivæ, ita, quòd habitus Vegetativæ priùs ducatur ad actum, quàm habitus Sensitivæ; sicut convenit, quòd oculus sit priùs, quàm videat; sed dum habitus Sensitivæ, qui est in Vegetativa, ducitur in actum, tunc Vegetativa est alterata, quia est sensata, & non erat priùs sensata; & hæc Alteratio incepit intra Substantiam Vegetativæ, quia habitus & potentia Sensitivæ erant in ea: sic igitur Vegetativa est sensata substantialiter, veniente bonitate Sensitivæ ad bonitatem Vegetativæ, similiter etiam magnitudine &c. Sensitivæ ad magnitudinem Vegetativæ, & insimul sunt una Substantia vegetata & sensata habens sua accidentia mixta, videlicet quantitatem, qualitatem &c. quoad Vegetativam, & quantitatem, qualitatem &c. quoad Sensitivam; & sicut Vegetativa & Sensitiva sunt una Substantia, ita quantitas hujus & quantitas illius sunt una composita quantitas ipsius compositæ Substantiæ, & sic de cæteris prædicamentis, existente quolibet prædicamento alterato, in quantum est mixtum; & principium Alterationis est intra Substantiam finaliter, sed priùs incipit in exterioribus principiis, videlicet in extremitatibus Substantiæ; sicut artifex, qui priùs incipit in Imaginatione & Intellectu ædificare domum, sed substantialiter priùs incipit domum in his, de quibus domus materialiter componitur.

4. Eodem modo, sicut de bruto dictum est, est intelligendum de rationali animali, quantum est ex parte Sensitivæ & Vegetativæ; sed tamen ex parte Intellectivæ Animæ consistit in homine Alteratio alio modo, quia in illo corpore, quod debet esse rationativum, non est Intellectualis Anima habitu nec potentiâ, nec è converso; sed ex unione & conjunctione ipsius Animæ & ipsius corporis tantùm fit Alteratio, cujus Principium est DEUS creans ipsam Intellectivam Animam, & infundens eam vegetato & sensato corpori. Alia Alteratio verò est, videlicet in tristitiam vel lætitiam, in justitiam vel injuriam, & sic de aliis; ideo principia hujusmodi Alterationum consistunt in accidentibus, videlicet in recolere, intelligere, velle & odire, imaginari bonum vel malum, justum vel injustum, & cætera his similia; & similiter est aliud principium Alterationis, videlicet corruptio, quod potest intelligi per oppositum hujus principii, quod est generatio, de quo nunc dictum est; quia secundùm hæc, quæ prædicta sunt, potest intelligi, quòd Alteratio corruptionis quandoque incipiat intra Substantiam, quandoque in extremitatibus Substantiæ; intra quidem, sicut per senectutem, sed in extremitatibus habet esse per accidens, sicut per comedere vel bibere nimìs vel parum, vel per calefacere nimìs vel parum; & sic de aliis similibus istis.

QUÆ-

QUÆSTIO CLX.

Quæ sint Simplicia Elementa, & quæ Composita?

1. SOlutio. Simplicia Elementa sunt ea, de quibus Prima Vegetativa est composita, & de quibus Prima Forma & Prima Materia sunt constitutæ; & sunt etiam ea, in quibus absoluta bonitas, & similiter magnitudo &c., constituit & individuat diversas proprietates in speciem bonitatis, videlicet in igneïtatem, aëreïtatem &c., atque etiam in speciem bonitatis, quæ sunt caliditas, humiditas &c.: ac etiam Simplicia Elementa sunt ea, in quibus quinque prædicabilia & decem prædicamenta & quatuor potentiæ Vegetativæ, ût jam dictum est, sunt in habitu & potentia; & sunt ea, per quæ, quidquid est sub lunari globo, est plenum; & sunt etiam ea, quæ regunt, movent, perficiunt & generant, & etiam destruunt & corrumpunt Composita Elementa. Hæc Simplicia Elementa autem sunt insensibilia, nam nullus sensus potest ea attingere, sed mediantibus compositis sunt imaginabilia per phantasmata.

2. Compositum Elementum est considerandum *duobus modis; primo modo* in Mixto, quod est divisum in quatuor Species, ût suprà dictum est, videlicet in Aërem, quo spiramus & respiramus, & in materialem Ignem, & in Aquam, & in Terram, quibus nostri sensus utuntur, omnia ista sunt Composita Elementa; & de istis oritur *secundus modus*, videlicet Elementa, de quibus componuntur individua specierum per viam generationis, videlicet hæ plantæ, hæc animalia, hæc metalla; & *ista Composita Elementa egrediuntur de Simplicibus Elementis per Medium, videlicet per quatuor prædictas Species.*

3. Composita Elementa differunt à Simplicibus Elementis, ût jam dictum est; & etiam Composita à compositis, ût etiam dictum est, ac etiam mediante Sensitivâ differunt: nam Elementa, de quibus corpus est compositum, non sunt aliquo sensu perceptibilia, nisi tantùm ipsum corpus, ût hæc planta, vel hoc animal; tamen accidentia sunt sensu perceptibilia, ût caliditas, frigiditas, ponderositas & cætera hujusmodi, & sic corpus, ût planta, est visibile, gustabile &c.; hoc autem attingit sensus quoad plantam, non autem quoad Elementum, quia planta vel animatum corpus est substantialiter & accidentaliter medium inter sensum & Elementa; Terram verò, quam terimus, & Aquam, quam bibimus, & materialem Ignem, & Aërem, quo spiramus & respiramus, attingit sensus quoad Composita Elementa, non autem quoad Simplicia Elementa.

4. Sicut Principium per Medium transit ad Finem, ita Simplex Elementum ad Compositum Elementum, de quo elementatum corpus est compositum, transit per Medium, quod est Compositum Elementum, videlicet per quatuor prædictas elementatas Species; & Ignis, Aër & cætera Composita Elementa, dum corrumpuntur in elementato, veniunt in Simplicia per illud medium, per quod transiverunt in composita; & sic Simplex Elementum transeundo per prædictum medium alteratur in composito, sicut Principium alteratur in Medio, dum se transfert ad suum Finem. Aqua etiam, quam sensu percipimus, transit in plantam, & sic de aliis, & sicut Aqua substantialiter transit in essentiam plantæ, ita similiter accidentia Aquæ transeunt in accidentia plantæ; postea verò, quando planta corrumpitur, revertuntur Aqua & sua accidentia ad id, unde venerunt, videlicet ad Composita Elementa, quæ sunt sensibilia; deinde ad Simplicia, *ita quòd particularis habitus recurrat ad universalem habitum, & particularis potentia ad universalem potentiam*, priusquàm ipsa Aqua vel aliquod aliorum Elementorum, quod per corruptionem est separatum ab elementato, iterum possit reverti per viam generationis in aliam plantam vel elementatum corpus.

QUÆSTIO CLXI.

Quæ sit Quidditas, & quæ sint Species & Individua cujuslibet Prædicamenti?

1. SOlutio. Quidditas Substantiæ in elementata Specie est essentia ipsius Substantiæ, videlicet forma & materia, de quibus Substantia est composita; hæc essentia autem est constituta de Primis Principiis, videlicet de Bonitate, Magnitudine &c., quæ sunt similitudines DEI, sed hæ similitudines sunt particularizatæ & individuatæ in plures species; nam ipsa bonitas (similiter etiam magnitudo &c.) habet se ad Simplicia Elementa, & particularizat se in ea, videlicet in Simpli-

cem Ignem, Simplicem Aërem &c.; deinde particularizat se in Composita Elementa, sicut in Compositum Ignem, Compositum Aërem &c.; & iterũ descendit, quousque fit bonitas plantæ vel alicujus elementati corporis, quæ planta vel elementatum corpus, priusquàm generaretur, erat habituata in Superioribus Principiis, videlicet in Prima creata Bonitate, Magnitudine, &c., & etiam in bonitate, magnitudine &c. Simplicis Ignîs &c., & iterum in bonitate, magnitudine &c. Compositi Ignîs &c., usque ad semen, videlicet ad Naturale Agens, producens eam generativè ex habitu sui ipsius in actum ipsius plantæ, ita videlicet, quòd esse ipsius plantæ est constitutum de bonitate, magnitudine &c. ad hunc talem finem bonitatis, magnitudinis &c., & in hanc talem Speciem, & in hoc tale Individuum hujus Speciei.

Species autem elementatæ Substantiæ sunt multæ, ût Homo, Leo, Aquila, Pomum, Aurum & cætera his similia; & Quidditates omnium istarum Specierum sunt distincti habitus existentes similiter in Superioribus Principiis, videlicet in Bonitate, Magnitudine &c. igneïtatis &c., & in Prima Forma & in Prima Materia quoad hunc talem finem, ut ipsæ sint hujus Speciei Individua, quæ requirunt Finis eorum & Subjecta, in quibus ipsæ Quidditates sunt habituatæ.

Quidditates autem Individuorum elementatæ Substantiæ, quæ sunt habitu & potentiâ de Superioribus Principiis usque ad inferiora, sunt istæ, quæ sunt dictæ; sed Quidditas actu existens cujuslibet Individui, ût Hujus Hominis, scilicet Sortis, vel Hujus Pomi &c., est ens aggregatum de forma & de materia sub Hac Substantia, quæ est animal, vel sub Hac Substantia, quæ est planta, & cætera hujusmodi, & sub Hac Specie, quæ est Homo, & sub Hac Specie, quæ est pomum & cætera hujusmodi; videlicet Sortes vel Hoc Pomum, qui sunt constituti quilibet eorum de individuâ bonitate, magnitudine &c. sub Hoc Genere, & sub Hac Specie, secundùm quòd sunt influxi successivè de superioribus habitibus & potentiis usque ad inferiores actus, habitus & potentias.

2. Quidditas quantitatis Substantiæ Hujus Animalis vel Hujus Plantæ est ens aggregatum de quantitatibus primorum principiorum, videlicet bonitatis, magnitudinis &c., quas quantitates habet ipsa Substantia intensas, ût suprà dictum est, quæ intensæ quantitates etiam generant extensas quantitates distinctas per Species & Individua, ût patet per se.

Quidditas Quantitatis Relationis est de quantitate bonificativi, bonificabilis &c., & de quantitate ignificativi & ignificabilis &c.

Quidditas quantitatis Qualitatis est, in quantum Tanta qualitas, vel in Quantum Talis Quantitas in Genere vel in Specie bonitatis, magnitudinis &c., & in Genere vel in Specie igneïtatis &c., & in Hoc Individuo Hujus Speciei.

Quidditas Quantitatis Actionis & Passionis est de quantitate bonitatis, magnitudinis &c. sub Hoc Genere vel sub Hac Specie vel sub Hoc Individuo Hujus Speciei.

Quidditas Quantitatis Temporis est de quantitate bonitatis &c. quantificantis fluxum Temporis sub Hoc Genere vel Specie Temporis, vel sub Hoc Individuo Temporis, ût ex isto *nunc* usque ad illud *tunc*, & est situata de Superioribus Principiis usque ad inferiora Individua bonitatis, magnitudinis &c. secundùm potentiam, habitum & actum.

Eodem modo secundùm se potest intelligi de Quidditate Quantitatis Loci.

Quidditas Quantitatis Sitûs est ex quantitate Sitûs bonificativi in bonificabili, & è converso, & bonitatis in magnitudine, & è converso &c.; & Ignîs in Aëre, Aqua & Terra, & è converso, & Aëris in Aqua, Terra, Igne, & è converso, & sic de aliis; & hoc similiter secundùm potentiam & habitum de Superioribus Principiis usque ad inferiora Individua successivè, in quibus ipse Situs venit in actum per omnes partes ipsius secundùm regulam ipsius & habitum Generis & Speciei cujuslibet Individui.

Similiter Quidditas Quantitatis naturalîs Habitûs est ex quantitate Habitûs, secundùm quam bonificativum habet in tantum bonificabile, & è converso &c.; & bonitas habet in tantum magnitudinem & potestatem similiter, & è converso, & Ignis Aërem &c., & è converso, & hoc similiter de superioribus usque ad inferiora eodem modo, sicut de Situ dictum est.

3. Quidditas Relationis Substantiæ est ex Relatione bonificativi & bonificabilis de Superioribus Principiis usque ad Hoc Individuum actu, cujus Relatio existens *nunc* actu fuit habitu & potentiâ per totum Medium de Superioribus realibus Principiis usque ad inferiora, sicut suâmet individua substantia.

Quidditas Relationis Quantitatis Hujus elementatæ Substantiæ est, videlicet de Relatione Quantitatis, scilicet de quantificativo & quantificabili bonitatis, magnitudinis &c. igneïtatis &c..

Et similiter Quidditas Relationis Qualitatis ejus ex qualificativo & qualificabili, sicut ex bonificativo & bonificabili Qualitatis, quæ sunt, ût calefactivum & calefactibile, & cætera his similia; & hoc de superioribus usque ad inferiora simili modo, sicut de Substantia & Quantitate dictum est.

Quidditas Relationis agendi Hujus elementatæ Substantiæ, & similiter patiendi est, ût facere & fieri, vel agere & agi, id est, bonificare & bonificari &c., ignire & igniri &c.; & hoc etiam per cætera Prædicamenta alia à Substantia, ût quantificare & quantificari, qualificare & qualificari, temporificare & temporificari, locare & locari &c., sicut substantiare & substantiari, & hoc de superioribus usque ad inferiora simili modo ex toto, sicut de prædictis dictum est.

Similiter Quidditas Relationis Temporis est temporificativum & temporificabile: & Loci locativum & locabile: & Sitûs situativum & situabile: & Habitûs habituativum & habituabile, eodem modo sicut de aliis suprà dictum est.

4. Similiter Quidditas Qualitatis Hujus elementatæ Substantiæ est de Qualitate bonitatis, magnitudinis &c. igneïtatis &c. translata per habitum & potentiam Superiorum Principiorum usque ad Hoc, quod ipsa est *nunc* actu secundùm omnes partes suæ Substantiæ *nunc* actu existentis.

Eodem modo similiter sequitur de Quidditate Qualitatis Quantitatis, Relationis &c., ût Hæc Talis Quantitas, Hæc Talis Relatio, Hæc Talis Actio & Passio, Hoc Tale Tempus, Hic Talis Locus, Hic Talis Situs, Hic Talis Habitus; nam Individua Qualitas, cujuscunque Prædicamenti sit, transit per habitum & potentiam suorum principiorum, & generatur actu in inferiora, videlicet in Hac vel in Illa Individua Substantia secundùm habitũ & regulam sui Generis & Suæ Speciei: hoc idem est de Actione & Passione, Tempore &c.; nam Hoc substantiativum & substantiabile Hujus elementatæ Substantiæ, & substantiare & substantiari est generatum actu per potentiam & habitum superiorum, videlicet bonificativi & bonificabilîs, bonificare & bonificari Superioris creatæ Bonitatis &c., & substantiativi & substantiabilis, substantiare & substantiari bonitatis, magnitudinis &c. Primæ Vegetativæ & Secundæ; atque similiter Hoc quantificativum & quantificabile, qualificativum & qualificabile, quantificare & quantificari, qualificare & qualificari, & sic de aliis Prædicamentis, est generatum actu, & existebat habitu & potentiâ quodlibet istorum in suis Superioribus Principiis, de quibus sunt constituta, videlicet Hoc quantificativum & quantificabile, quantificare & quantificari in quantificativo & quantificabili, quantificare & quantificari prædictæ Primæ Bonitatis & Primæ Vegetativæ & Secundæ.

Eodem modo sequitur de Quidditate Hujus Temporis & Hujus Loci &c. Hujus elementatæ Substantiæ & Hujus Quantitatis, Qualitatis &c., sicut dictum est de Relatione.

QUÆSTIO CLXII.

Quomodo quodlibet Prædicamentum sit in alio Prædicamento?

1. Solutio. In elementata Substantia est Quantitas, & in Quantitate est ipsa Substantia isto modo: essentia Substantiæ est forma & materia, essentia formæ & materiæ sunt quatuor Elementa; essentia quatuor Elementorum est Prima Forma & Prima Materia; essentia Primæ Formæ & Primæ Materiæ sunt Igneïtas, Aëreïtas &c.; essentia verò Igneïtatis, Aëreïtatis &c. sunt Bonitas, Magnitudo &c., quæ sunt similitudines DEI & Superiora Substantialia Principia; & ideo, quia ipsa bonitas est quanta, magnitudo quanta &c., est alia substantialis pars in alia, & per consequens aliud accidens in alio usque ad elementatam Substantiam, quæ descendens per viam generationis ex prædictis Principiis est constituta ex ipsis. Igitur restat, quòd elementata Substantia sit in Quantitate, & ipsa Quantitas in ipsa Substantia, ut elementatum sit in tali Situ, sicut sunt sua Superiora Principia; & etiam talis dispositio est similiter in cæteris Prædicamentis.

In elementata Substantia est Relatio, & è converso, quia ex bonificativo & bonificabili est in Substantia Qualitas, & è converso, sicut vinum in colore, & color in vino.

Et etiam Actio & Passio sunt in elementata Substantia, & è converso, cùm ipsa Substan-

stantia sit ex activa forma & ex passiva materia, & cùm in ipsa etiam sit quantificativum & quantificabile, qualificativum & qualificabile &c.

In elementata Substantia etiam est Tempus, & è converso, quia fuit incepta in Tempore, & consumetur in Tempore, & est subjecta Tempori.

In ipsa etiam est Locus, & è converso, quia est collocata intra certos ambitus, & in ipsa est alia pars in alia, scilicet bonitas in magnitudine, & è converso; & forma in materia, & è converso.

In Substantia similiter est Situs, cùm ipsa sit situata de bonitate in magnitudine, & è converso, & de forma in materia, & è converso, ipsâ existente constitutâ ex illis Sitibus.

In ipsa etiam est Habitus, & è converso, quia bonitas conservat in Habitu, quòd sit magna, & è converso; & ipsa elementata Substantia habet Habitu in se aliam elementatam Substantiam, & fuit in Habitu in alia elementata Substantia, priusquàm esset actu; & sic existente quâlibet parte ipsius Substantiæ Habitu in alia, & reducente quâlibet earum suos Habitus in alia ad actum, ideo ipsa elementata Substantia consistit in pluribus Habitibus, sicut totum in suis partibus, & è converso.

2. In Quantitate elementati est Relatio, & è converso, mediante Substantiâ, in qua est Relatio per Quantitatem, & Quantitas per Relationem est quantificativa & quantificabilis; & sic habet se Relatio in Quantitate ad Substantiam, & Quantitas in Relatione.

Simili modo est de Quantitate in Qualitate, & è converso, nam, quia Substantia est quanta & qualis in omnibus suis accidentibus, convenit, quòd ejus Qualitas sit quanta, & ejus Quantitas sit qualis, ita, quòd Qualitas in Quantitate se habeat ad Substantiam, & Quantitas in Qualitate eodem modo.

Similiter etiam Actio & Passio in Quantitate (& è converso) habent se ad Substantiam per quantificare & quantificari.

Hoc idem similiter est de Tempore Substantiæ, quod est quantum, quia comprehenditur ipsa Substantia sub certo termino durationis; & sic Tempus in Quantitate suî habet se ad Substantiam, & Quantitas in Tempore suî, cùm ipsa sit temporalis in Tempore.

Hoc idem similiter est de Loco suo modo, nam in Loco ipsius Substantiæ & in Loco partium ejus est Quantitas, & è converso, quia substantialis Locus est quantus per Quantitatem suî in Substantia & partibus Substantiæ; & substantialis Quantitas per Locum in Substantia & partibus ejus est locata, & hoc per totam Substantiam, ut tota Substantia sit plena & mixta; & sic habet se Locus in Quantitate, & è converso, ad Substantiam.

Similiter etiam Situs est in Quantitate, & è converso, quia convenit, quòd Situs Substantiæ secundùm omnes partes ejus sit quantus, & Quantitas ejus sit situata, cùm quælibet pars ejus sit quanta, & forma & materia quanta & situata alio modo quoad bonum, alio modo quoad magnum &c.;

Similiter Habitus est in Quantitate, & è converso, quia qualificativum & qualificabile & qualificatum quantitativè sunt habituata in ipsa Substantia; & convenit, quòd ipse Habitus sit quantus, & in Quantitate suî se habeat ad Substantiam, & similiter quòd Quantitas sit habituata, & in Habitu suî se habeat ad Substantiam.

3. Relatio in Qualitate, & Qualitas in Relatione, habet se ad Substantiam per qualificativum & qualificabile. Similiter Relatio est in Actione & Passione, & è converso, per formam & materiam secundùm agere & pati, quæ relativè se habent. Similiter etiam in cæteris Prædicamentis, & è converso, habet se Relatio ad Substantiam, videlicet per temporificativum & temporificabile, locativum & locabile, situativum & situabile, habituativum & habituabile.

Similiter habet se Qualitas ad Substantiam in Actione & Passione per qualificare & qualificari. Et in Tempore, & è converso, similiter habet se ad Substantiam, quia Tempus Qualitatis & Qualitas Temporis est in ipsa Substantia. Similiter etiam in Loco & Situ & Habitu, & è converso, habet se Qualitas ad Substantiam in hoc, quòd Locus, Situs & Habitus in ipsa Substantia sunt quales similiter, sicut sunt quanti; & etiam in hoc, quòd ipsa Qualitas est locata & situata & habituata in Substantia, cùm tota forma sit in materia, & è converso, & tota Actio sit in Passione, & è converso, id est, quòd se habeat tota alia ad aliam.

Etiam Actio & Passio sunt in Tempore, & è converso, per temporificare temporificativi, & temporificari temporificabilis. Similiter in Loco, & è converso, per locare & locari. Etiam in Situ, & è converso, per situare & situari. Et in Habitu, & è converso, per habituare & habituari.

Tempus etiam habet se ad elementatam substantiam in Loco, & è converso, quia est collocatum in tota Universali Substantia sub lunari globo & in omnibus partibus ejus, quæ totum illud, quod est sub ambitu Lunæ, occupant; & quia Locus ita habet esse in Tempore, & è converso, sicut cætera Prædicamenta suæ Substantiæ, etiam omnes partes, quæ sunt in Tempore, sunt subjectæ Loco.

Similiter Situs est in Tempore, & è converso, per suum subjectum, cùm sua Substantia sit in Tempore, & è converso; & Tempus etiam est assituatum in Substantia per præteritum, præsens & futurum, & hoc per accidens; in se tamen est unum indivisibile & inassituabile & illocabile *nunc*; ipsum *nunc* autem est influxiva virtus, per quam partes Substantiæ modò possunt esse assituatæ in uno Tempore, modò in alio diversimodè, sicut in hyeme, æstate, die, nocte &c.

Et similiter etiam Tempus est in Habitu, & è converso, & hoc tamen per accidens, quia ipsum *nunc* est habituatum, priusquam sit in actu, sicut generabilis Substantia priùs est habitu, quàm actu, & priùs habuit *nunc* in habitu, quàm in actu; & Habitus etiam est in *nunc* vel in Tempore mediante Substantiâ, quæ est subjectum Temporis.

Similiter Locus est in Situ & Habitu, & è converso, quia Locus per ipsam Substantiam & per partes ejus est situatus & habituatus, & similiter Situs per easdem est locatus, similiter etiam Habitus locatus per easdem.

Etiam Situs est habituatus in eis, priusquàm sit actu; cùm autem est actu, est situatus Habitus; & ita habent se ad Substantiam Situs in Habitu & Habitus in Situ.

4. Et est sciendum secundùm præsentem considerationem, quòd similiter unumquodque Prædicamentorum per quodlibet aliud habeat esse in alio, & è converso, ût Substantia per substantiare quantum, quale &c., & per substantiari quantum, quale &c. habet esse in Relatione, & è converso, & sic de aliis; sicut magnitudo, quæ est pars elementati per potestatem, virtutem &c., quæ similiter sunt partes ejusdem, est in bonitate &c., quæ similiter est pars illius, & è converso, & sic similiter de aliis, ut ipsa elementata Substantia sit magna in bonitate per potestatem, virtutem &c., & è converso, & sic similiter de omnibus aliis.

QUÆSTIO CLXIII.

Cùm quælibet Pars Mixti sit in alia, quomodo est situata qualibet earum in alia?

1. Solutio. Modus Sitûs partium elementati Mixti, de quo hìc quæritur, est considerandus & intelligendus secundùm Situm Principiorum, de quibus ipsum Mixtum est, isto modo: videlicet in *Circulo*, *Quadrangulo*, *Triangulo* & Lineis per omnes dimensiones; habent *circularem* & rotundum *Situm* secundùm Situm quatuor sphærarum, quarum tres sunt circulares, & una rotunda & solida, videlicet Terra; habent etiam *quadrangularem Situm*, quia Elementa, de quibus sunt ipsæ partes, sunt quatuor, quæ quadrangulariter sunt oppositæ secundùm suas substantias & qualitates, nam Ignis & Aqua contrariantur per caliditatem & frigiditatem, per ponderositatem & levitatem, per grossitiem & subtilitatem, per motum sursum & deorsum, similiter Aër & Terra; habent etiam ipsæ partes Mixti *triangularem Situm* per modum concordantiæ & contrarietatis isto modo: Ignis habet concordantiam cum duobus contrariis, scilicet cum Aëre & cum Terra, & sic est unus Triangulus: similiter Aër habet concordantiam cum duobus contrariis, videlicet cum Igne & Aqua, & sic est alius Triangulus, & sic sunt duo: similiter Aqua concordat cum duobus contrariis, videlicet cum Aëre & Terra, & sic est tertius Triangulus: & Terra habet concordantiam cum aliis duobus contrariis, scilicet cum Aqua & Igne, & sic est quartus Triangulus; igitur sunt quatuor Trianguli in supradicto Quandrangulo, qui est Ignis, Aër, Aqua, Terra; hic Quadrangulus autem est confractus in Circulum quatuor prædictorum Triangulorum habentium æquales *Lineas* æqualiter distantes.

2. In supradicto Quadrangulo consideramus sic Lineas & Triangulos: ponatur, quòd A. sit unus terminus, B. alius, C. alius, D. alius in Quadrangulo, & E. sit medius terminus inter A. & B., & F. inter B. & C., & G. inter C. D., & H. inter D. A, & quòd de A. ad C. sit una Linea, & de B. ad D. alia Linea, inde resultant quatuor Trianguli, quorum primus est de A. usque ad B., & secundus est de B. usque ad C., tertius de C. usque ad D., quartus de D. usque ad A. Iterum sit alia Linea de E. ad G., & iterum alia de F. ad H., &

fit alius Quadrangulus, & per consequens unusquisque prædictorum quatuor Triangulorum est divisus in duos Triangulos, & sic sunt octo Trianguli de centro usque ad superficiem Circuli, sicut patet in præsenti Figura:

quam consideramus totam sphæricam, sicut pomum, & repletur tota quadrangulariter isto modo: videlicet, quòd Linea, quæ est de A. usque ad B., habeat Lineas contiguas & continuas per totam Superficiem quadrati de A. B. usque ad C. D., & è converso, & de B. C. usque ad D. A., & è converso; similiter etiam per totam Superficiem de A. B. usque ad E., & de C. D. usque ad G., & de B. C. usque ad F., & de D. A. usque ad H.; hoc idem sequitur de tota Superficie quadrati, quæ est de E. F. G. H., ita, quòd totum elementatum corpus per omnes suas dimensiones est plenum Lineis triangulariter & quadrangulariter & etiam circulariter per circulares contiguas & continuas Lineas & confractas per totam Superficiem Circuli usque ad Centrum, sicut figuraliter patet; per totum autem sphæricum corpus est plenum, & sic sunt partes ipsius elementati aliæ in aliis, sicut Lineæ in Lineis triangulariter, quadrangulariter & circulariter, de quibus partibus sunt constitutæ Lineæ tam rectæ, quàm obliquæ, & quàm etiam confractæ; & de Lineis Trianguli & Quadranguli & de his omnibus est constitutum elementatum Corpus, ita, quòd unaquæque ipsarum partium contineat partem Lineæ, partem Trianguli, partem Quadranguli, partem Circuli in omni dimensione; hanc situationem partium autem est impossibile prospectivè totam figurari ad oculum, sed optimè possumus eam imaginari in plenitudine corporum, & in toto pleno spatio, quod est sub lunari circulo; & licèt præscripta Figura non possit ex toto sufficere, est tamen aliqualis directio Imaginationis, si consideretur secundùm omnem dimensionem & declivitatem.

3. Secundùm ea, quæ prædicta sunt, omnes partes elementati sunt situatæ alia in alia per Lineas, Triangulos, Quadrangulos & Circulos; & hoc est intelligendum, ita videlicet, quòd quælibet pars cujuslibet Lineæ habeat in se linearem naturam, & quælibet pars Trianguli habeat in se triangularem naturam, & quælibet pars Quadranguli habeat in se quadrangularem naturam, & quælibet pars Circuli habeat in se circularem naturam; & hoc idem de Centro usque ad ultimam Superficiem; nam aliter esset impossibile, quòd de illis partibus esset Linea, Triangulus, Quadrangulus & Circulus, & per consequens esset impossibile, quòd repleret totum spatium elementati: & hoc etiam sic est intelligendum, quòd omnes partes Triangulorum & Quandrangulorum triangulariter & quadrangulariter attingant omnes partes Circuli, & è converso omnes partes Circuli circulariter attingant omnes partes Triangulorum & Quadrangulorum, & etiam omnes partes Triangulorum triangulariter attingant omnes partes Quadrangulorum, & è converso quadrangulariter; & sic totum spatium impletur, & omnes partes sunt aliæ in aliis, & ita quælibet pars movetur virtualiter alia in aliam secundùm naturam, quam habet linearem, triangularem, quadrangularem & circularem.

4. Per hæc, quæ prædicta sunt de Situ partium in Lineas, in Triangulos, in Quadrangulos & Circulos, intelligitur, quomodo totum Chaos sit assituatum & plenum, & quomodo quælibet pars illius sit situata in alia, & quomodo quælibet earum sit confracta per aliam in se & in alia circulariter, quadrangulariter & triangulariter; & quomodo etiam quælibet pars attingat aliam sibi similem & sibi dissimilem, rectam & obliquam, directam & transversalem, declivem & circularem; & sicut hæ partes sic mixtæ & connexæ sunt situatæ in ipso Chaos, ita similiter etiam in elementatis, ût in plantis, animalibus & metallis; & ideo videmus, quòd Figuræ eorum habeant rotundum situm, sicut est figura pomi & ovi, & digiti, tibiæ, colli & capitis hominis; & partes elementati similiter habent quadrangularem Figuram, sicut est figura faciei & scapularum hominis, & triangularem, sicut est nasus & lingua, & sic de aliis; ita videlicet, quòd unumquodque elementatum sit totum plenũ de prædictis Sitibus, parte existente in parte; & quia hæc elementata sunt de essentia suorum Superiorum Principiorum, restat igitur, quòd in essentia ipsorum Principiorum sint situata omnia individua specierum circulariter, quadrangulariter, triangulariter & lineariter; sed isti Situs sic accepti sunt insensibiles, apparent autem figuraliter existentibus elementatis in Aëre secundùm circularem, quadrangularem, triangularem & linearem Figuram, sicut etiam jam dictum est.

QUÆSTIO CLXIV.

Quomodo Ignis calefaciat & moveat Aquam in olla?

1. Solutio. Ad solvendam hanc Quæstionem & etiam alias, sunt investiganda in principio universalia descendendo ad particularia isto modo: Ignis est aggregatus de bonitate, magnitudine &c. habens proprietates bonas, magnas &c., & sic per consequens est ad finem vel ad fines, qui sunt calefacere, desiccare, lucere &c.; & ideo modus, de quo hìc quæritur, consistit in prædictis principiis, ut de operatione Ignis sequatur bonum, magnum &c.; nam, sicut modus scribendi est movere pennam, quæ cum atramento est apta figurationi literarum ad ea, quæ Imaginatio imaginatur, ita etiam modus calefaciendi Aquam est movere Ignem, qui cum lignis est aptus calefactioni & decoctioni ad ea, quæ in hoc indiget humana necessitas; hoc idem sequitur de generatione, & de quocunque natura agit.

2. Ignis, qui est flamma percutiens ollam, est calidus & siccus, olla verò sicca & frigida, & Aqua, quæ est intra ollam, priusquàm calefiat, est frigida & humida, sed Aër, qui cum Igne & cum olla & cum Aqua participat, continens illa tria Elementa, est humidus & calidus; naturalis finis igitur cujuslibet istorum quatuor Elementorum consistit naturaliter in quolibet secundùm suam complexionem, sicut nunc dictum est; sed restat adhuc alius finis major, quàm iste, videlicet, quòd Aqua artificiosè calefiat propter necessarios humanos usus, hic finis autem est habituatus in Artifice coaptante prædicta Elementa ad prædictum artificialem finem, sicut Medicus medicamina ad sanitatem; & sic per accidens est habituata caliditas Aquæ in Aqua & in flamma & in olla: in flamma quidem quoad formam Ignis, in olla verò quoad partes Elementorum & complexionum, de quibus olla est constituta, & in Aqua ratione participationis ollæ & Aëris participantium cum Aqua, cùm Aqua in vase recepta per se non possit effugere, cùm sit restrictivæ naturæ: & ideo, quando Ignis existens in majori vigore hujus habitûs & potentiæ, quàm cætera Elementa, percutit ollam, percutiendo reducit ad actum id, quod est in habitu & potentia, alterans in suam complexionem omnes remotas complexiones, quas attingit, & istæ repugnant eidem, quantum possunt, ut remaneant in sua natura.

3. Ignis quoad siccitatem concordat cum siccitate Terræ, quæ est in olla & in Aqua & etiam in Aëre, & sic etiam similiter quoad caliditatem; & isto modo transit Ignis ad Aquam mediantibus contrarietate & concordantiâ, & major istarum vincit & convertit ad se minorem, tamen in parte, non autem in toto, ita, quòd frigiditas, quæ erat in olla & in Aqua actu, convertitur in habitum & in potentiam, & illa caliditas, quæ erat in eis habitu & potentiâ, ducitur ad actum; & quia ibi est contrarietas & concordantia, est ibi motus, quia quælibet pars est contra aliam in transitu caliditatis, ita, quòd frigiditas Aquæ & ollæ & Aëris & etiam Ignis sibi invicem obvient in extremitatibus ollæ (quam Ignis percutit) ut caliditas Ignis non possit penetrare testam ollæ, nec calefacere Aquam; & ideo testa ollæ est minùs calida, quàm Aqua, quæ continetur ab illa; & de hoc habemus manifestam experientiam.

4. Ignis est ita calidus & siccus, quòd Aër, qui est in testa ollæ & in Aqua ab ea contenta, non possit eum sustinere, cùm Aër habeat contrarietatem cum siccitate Ignis, & concordantiam cum frigiditate Aquæ, & in hoc Aër, quantum potest, appetit elongari ab Igne; hoc idem similiter secundùm se est de cæteris duobus, ita, quòd unumquodque eorum appetat recedere à prædominio Ignis, cùm sit nimìs fortis; & sic generatur motus & fervitus, & Aqua bullit, in cujus bullitione Aër induit tunicam, videlicet illam bullitionẽ, quæ est intrà plena Aëre circumdato Aquâ exteriùs, quæ est restrictiva, ut caliditas cum calefacta siccitate non intret ad Aërem intra se; postea verò, quando in fundo ollæ est facta generatio bullitionum, ascendunt illæ bullitiones superiùs, & franguntur, & Aër evolat sursum in vaporem, & similiter Aqua & Terra, & etiam subjecta

earum; & hoc modo Ignis movet Aquam calefaciendo: & etiam, quia olla & Aqua sunt porosæ, fit ibidem motus vaporëitatis.

QUÆSTIO CLXV.

Quomodo generentur Metalla, & quomodo Ignis liquefaciat Aurum?

1. SOlutio. Sicut in præcedente Quæstione dictum est, ita similiter modus, de quo hìc quæritur, videlicet generandi Metalla, est considerandus respectu finîs, qui est, ut homo habeat materiam agendi de bono, magno &c., ut perveniat ad finem, quare est, cum magnitudine bonitatis potestatis &c.; nam ille finis, ad quem homo est creatus, est magnus in bonitate, magnitudine, potestate &c. Igitur iste Modus consistit absolutè respectu finîs, scilicet bonitatis, magnitudinis &c., quæ similiter tendunt ad talem finem, videlicet, ut sint Metalla; & ita bonitas est bonificans, & magnitudo magnificans &c. in illo genere, quod est Metallum, sicut etiam in cæteris generibus & speciebus; hæc autem sunt Superiora Principia, de quibus Metalla ex illis constituta sunt producta actu in inferioribus, quæ etiam sunt convertentia in suas species id, quod influitur eis de Superioribus Principiis; sicut vegetativum grani convertit in suam speciem id, quod grano influitur per viam generationis.

2. Ferrum est ex lapidibus artificialiter depuratum ab Igne; igitur sua generatio fuit ex generatione lapidum; eodem modo Argentum & Plumbum sunt ex pulvere Terræ artificialiter depurata ab Igne, quorum generatio fit in viscеribus Terræ in magna concordantia in mineris, in quibus accedunt, quantum possunt, ad centrum propter simplicitatem, quam appetunt, appetente Terrâ suum centrum elongando se à superficie regionis, in qua sumus, ubi est Aër; hoc idem est de Aqua, quæ se elongat ab Igne, qui participat cum Aëre super Terram, & etiam ab Aëre, cùm sit calidus; & ita, quando Terra & Aqua secesserunt infra Terram, propter nimiam siccitatem & frigiditatem generant Metalla, quæ sunt ponderosa & sicca & frigida; & etiam propter Terram & Aquam, quæ habent multum materiæ, sunt ipsa Metalla multùm solida & multùm durabilia corpora.

3. Ex Aqua generatur nix, ex nive glacies, ex glacie verò crystallum, in quo est albedo Aquæ, & diaphanitas Aëris, nec potest liquefieri, quia nimis diu extitit congelatum in corde Terræ, aqua verò, quantum potest, convertit ad se cæteraElementa in illam speciem, scilicet crystallinam; & sicut Terra, ût dictum est, cùm sit nigra, generat lapidem Ferri, quod est metallina species valde fusca, sic similiter Aqua, cùm sit alba & clara vel diaphana ratione Aëris generat crystallum album & clarum: & etiam sicut Ignis generat piper, & in eo retinet Terra nigrum colorem, sic similiter Terra & Aqua generant Aurum, Argentum, Plumbum, Aurichalcum, Electrum, Cuprum, Æs & Vivum Argentum, & Aqua Corallum & Sal & cætera hujusmodi, ita, quòd in Auro & in cæteris Metallis similibus Auro in colore, retineat Ignis suum colorem, atque Aër & Aqua in Argento, Plumbo & cæteris similibus istis; & in hoc patet, quomodo partim Ignis & Aër operentur ad generationem Metallorum.

4. Ignis liquefacit Aurum & etiam Ferrum & cætera similia Metalla, & hoc isto modo: Aurum artificialiter est figuratum & depuratum ex sua minera, sicut Ferrum ex Lapidibus, & tunc fundit Ignis figurando & depurando Aurum, prædominans cæteris Elementis, postmodum refrigerato Auro caliditas Ignis fuit conclusa in illo & hebetata propter restrictionem Aquæ, & concatenationem Ignis & Terræ in siccitate, & Terræ & Aquæ in frigiditate; ut autem Aurum revertatur in illam figuram, in qua naturaliter priùs fuerat, Aqua & Terra, quantum possunt, corrumpunt artificialem figuram illius, sicut Aqua ablata à materiali igne expellit suam artificialem caliditatem, ut sua frigiditas reducatur in priorem sibi naturalem actum: unde, quando Ignis venit ad Aurum, liquefacit ipsum, dissolvens restrictionem Aquæ & duritiem Terræ, nam ipsum est factum durum & restrictum propter grossitiem & cruditatem Terræ & restrictionem Aquæ claudentis poros, quantum potest, sed Ignis aperit eos, & revertitur in actum illa caliditas conclusa & habituata in Auro, ut Aurum non amittat illam artificialem figuram, quam Ignis dedit ei contra Aquam.

QUÆ-

QUÆSTIO CLXVI.

Utrùm Alchymia sit in Re vel in Ratione tantùm?

1. SOlutio. Ad respondendum ad hanc Quæstionem recurrendum est ad Superiora Principia, videlicet ad bonitatem, magnitudinem &c., de quibus Metalla sunt constituta, ita, quòd bonitas absolutè divisa est in bonitatem Ignîs, in bonitatem Aëris &c.; similiter etiam magnitudo in magnitudinem Ignîs, & magnitudinem Aëris, & sic de aliis, & per consequens in bonitatem, magnitudinem &c. Animalium, Plantarum & Metallorum, & hoc usque ad Secundam Vegetativam; & sic naturaliter consistunt Principia, Media & Fines in omnibus, quæ naturaliter generantur. Et sicut natura habet ordinem in Animalibus & Plantis respectu Principiorum, Mediorum & Finium, ita, quòd nullus Artifex potest aliud Animal transferre in aliud, vel aliam Plantam in aliam, similiter nec Alchymista potest transmutare aliam speciem Metalli in aliam, cùm non possit tantum attingere, quantum forma potest de Primis Principiis usque ad Secunda Principia; & ideo patet, quòd Alchymia non sit in veritate rei, considerante & optante Alchymistâ, quòd Metalla habeant & possint habere multas proprietates, quas non habent nec possunt habere, cùm non possint esse in perfectione suarum specierum, quia Alchymista conatur dare perfectionem Auri vel Argenti alteri Metallo privando illud à sua specie.

2. Metalla habent suam excellentem bonitatem, magnitudinem &c. propter hominem, quia finis eorum consistit in fine hominis; & ideo respectu finîs Ferrum meliùs est, quàm Aurum, & ita natura quoad bonitatem finîs plùs appetit producere Ferrum, ut inde fiat gladius, acus & cætera instrumenta, quibus humana necessitas indiget, quàm Aurum vel Argentum vel aliquod aliud Metallum, & ideo illud est in magna copia; quodlibet verò istorum non in tanta copia, nec adeò forte. *Præterea, priusquam Argentum fuisset reductum de habitu in actum, erat naturaliter in habitu quoad formam, & in potentia quoad materiam, sed Artifex præparavit materiam, ut illud, quod erat in habitu & potentiâ, deduceretur in actum;* secus autem est in operatione Alchymistæ conantis Argentum transubstantiare in Aurum, quia in specie Argenti nunquam in habitu & potentia fuit species Auri, nec è converso; & sic forma & materia argenti actu sub forma & materia Auri habituatæ sunt in Imaginatione Alchymistæ, sicut in Medico sanitas alicujus incurabilis infirmi; nam, sicut est impossibile, quòd sanitas reducatur ad actum in infirmo, in quo ipsa sanitas non est in habitu & potentia, ita est impossibile, quòd reducatur ad actum forma & materia hujus in illo Metallo, in quo nunquam fuit in habitu & potentia, cùm sit impossibile, quòd actus veniat *sinè naturali habitu & naturali potentia.*

3. Artifex administrat, quòd sit species muli, & quòd pomo inseratur pirus, & quòd de farina cum aqua posita in vase, ex quo aër non possit egredi, generentur nigra animalia, & sic de his similibus; in his omnibus autem administrat Artifex materiam secundùm ea, quæ sunt naturaliter habitu per formam, & potentiâ per materiam, ita videlicet, quòd Artifex non posset administrare, quòd ex equo & asina posset sequi aliquod tertium animal, quod non esset speciei muli, & sic de aliis: restat igitur ex hoc, quòd forma & materia Argenti habeant inter se majorem proportionem, quòd sint Argentum propter ea, quæ habent ex suis Superioribus Principiis & ex supracœlestibus corporibus, quæ meliùs & priùs concordant cum essentia Argenti, quàm cum transmutatione Argenti in speciem Auri; quia hæc concordantia est intra substantiam Argenti, & est per appetitum naturæ, in contrario autem est artificium Alchymistæ: ergo restat, quòd Alchymia non sit in veritate rei, cùm operatio, quæ est intra substantiam, & naturalis appetitus sint in majori fine & concordantia, quàm operatio, quæ est extra substantiam, & contra Superiora Principia substantiæ.

4. Forma Ignîs habet majorem porportionem cum sua propria materia, quàm cum remota, & per consequens in propria materia Ignîs est plus potentiæ quoad Ignem, quàm quoad aliquod aliud Elementum; eodem modo sequitur de forma & de materia Argenti; ergo Alchymia non est in rei veritate. Præterea Alchymista plus agit quoad materiam, quàm quoad formam; forma autem est potentior, quàm materia: ergo Alchymia non est in rei veritate; si tamen ex hoc, quòd Alchymista agat quoad potentiam,

tiam, accidat, quòd in Argento diversificet colorem Argenti, transmutans eum in colorem Auri, & pondus Argenti in pondus Auri, & sonum Argenti in sonum Auri; *hoc fit imperfectè, quia perfectè non potest fieri, nisi agat æqualiter per formam & per potentiam;* unde, sicut Ignis calefaciens Aquam vel igniens Ferrum agit quoad potentiam, non autem quoad formam Aquæ vel Ferri, videlicet tanquam forma & materia remota, deinde Igne extincto Aqua & ferrum recuperant suam naturalem frigiditatem, recedente accidentali caliditate, sic similiter, licèt artificium Alchymistæ ingesserit aliquas proprietates in materias remotas ab illis proprietatibus propter aliquem modicum naturalem motum, illa materia revertetur ad suam propriam naturalem formam in naturali subjecto.

INCIPIUNT QUÆSTIONES Motivæ Potentiæ.

QUÆSTIO CLXVII.

Quomodo DEUS moveat omnia?

1. SOlutio. DEUS est immobilis, cùm sit infinitus & æternus, quidquid autem est finitum, est principiatum & mobile; DEUS igitur est immobilis, & ipse est Motor omnium finitorum & principiatorum; ex his proprietatibus inter Motorem & mobile sequitur Modus, per quem DEUS movet omnia ad Finem, ad quem sunt principiata, & Medium Motûs est Modus inter Motorem & motum, ipso Motore existente Formâ movente, & ipso moto, videlicet ipso subjecto Motûs existente materiâ & potentiâ Motûs.

2. In DEO sunt idem numero ipsámet Bonitas, Magnitudo, Æternitas, Potestas, Sapientia, Voluntas &c. DEI: Sapientia DEI attingit omnia mobilia & Modum, per quem debent moveri, & Divina Voluntas vult illum Modum, quem Sapientia attingit, cùm Justitia & Perfectio sint idem cum Sapientia & Voluntate; & quia Divina Potestas est idem cum ipsa Voluntate & cum cæteris, ideo est Universalis Motus illo Modo, quo Divina Voluntas & Sapientia attingunt; & ita Modus Motûs, per quem DEUS movet omnia, consistit in hoc, quod Divinæ Dignitates attingunt de Motu eorum; nam ita est, sicut attingunt, & habent se ad illum finem, quem attingunt, nec materia potest repugnare huic Formæ, cùm Potestas & Voluntas & Sapientia &c. in DEO sint unum idem in Infinitate Bonitatis, Æternitatis &c.

3. Dominus imperando movet servum, nec ideo convenit, quòd Dominus moveatur; ita, & multò meliùs DEUS vult, quòd sit Motus in separatis substantiis & in cæteris subjectis &c.; & iste talis Motus est naturalis secundùm Modum, quem Divina Voluntas vult, sicut Motus Orbis & Elementorum &c. Vult autem Divina Voluntas, quòd in aliquibus sit supernaturalis Motus, ût in factione miraculorum & resuscitatione mortuorum & in Sacramentis; nam convenit, quòd ita sit, sicut ipsa Voluntas vult, & naturalis Motus non potest ei resistere; nam, sicut potestas formæ ignis per potestatem suæ caliditatis & ignitionis facit, quòd materia ferri passivè moveatur ad ignitionem, ut recipiat figuram clavi, quam artifex habet habitu in Imaginatione, ita, & multò meliùs Divina Potestas facit, quòd omnes creaturæ sint passivæ, & sint passivæ potentiæ tanquam materia sub imperio Divinæ Voluntatis sive naturaliter sive supernaturaliter.

4. Modus, per quem DEUS movet hominem de bono in bonum, est per meritum & gratiam; & Modus, per quem movet hominem de malo in bonum, est per gratiam: iste Modus Motûs per gratiam est, quia ita vult, Divina Largitas, Bonitas, Magnitudo, Potestas &c., & ita est, sicut Divina Voluntas vult, & Divina Potestas disponit secundùm magnitudinem Nobilitatis Misericordiæ &c., quòd ille homo, qui movetur per gratiam,

tiam, tali modo moveatur, ut sit dignus recipere gratiam DEI; quia, nisi homo per gratiam disponeretur ad donum gratiæ, nunquam acciperet illud, nec Divina Nobilitas sustineret, quòd reciperet illud: Modus autem, per quem DEUS movet hominem per meritum, est propter influentiam Bonitatis Justitiæ, quia Bonitas & Magnitudo Divinæ Voluntatis vult, quòd homo acquirat meritum, ut sit multùm bonus, & ut Justitia illi possit retribuere magnam gloriam: & ideo Divina Potestas conservat in illo Motum Liberi arbitrii, videlicet, quòd homo se sentiat liberum ad se movendum, & quòd DEUS sit Movens; hoc autem potest Potestas, quia ita vult Voluntas, cùm sint unum idem. Præterea est alius Modus movendi inter DEUM & creaturam, videlicet, quòd DEUS sit incarnatus & passus secundùm Carnem propter nos: & ita ipse movet, quòd moveamus nos ad multùm honorandum & diligendum eum ex toto nostro posse.

QUÆSTIO CLXVIII.

Quæ sit Quidditas Motûs?

SOlutio. Quidditas Motûs secundùm speciem, in qua est, debet definiri & investigari in sua essentia & in Superioribus Principiis, de quibus constituitur essentia Motûs; nos autem quoad præsens proponimus investigare Quidditatem vel Essentiam Motûs in quatuor Potentiis, sicut sequitur; & primò in Vegetativa isto modo.

1. Secundùm quòd suprà dictum est, Vegetativa est constituta de bonitate, magnitudine &c.; & ista sunt ejus Superiora Principia, quæ sunt bonificativa, magnificativa &c., & bonificabilia, magnificabilia &c. in creatura; ipsa creatura autem est eorum bonificatum, magnificatum &c.; & sic ex bonificativo & bonificabili &c. influitur Motus; nam bonificativum & bonificabile non possunt esse sinè Motu, bonificativo movente, bonificabili verò moto; & in hoc bonificativum est motor quoad bonum, & bonificabile est motum quoad bonum, & sic per accidens sequitur movere & moveri, ut sit Motus: & ideo Quidditas hujus Motûs est essentia influxa ex motivo & mobili sub ratione bonitatis; hoc idem est de magnitudine &c.: omnes istæ superiores essentiæ autem conjunguntur & constituunt unum Motum ex se ipsis compositum, & iste est formalis & intra Vegetativam substantialiter & accidentaliter, hoc est, in substantia & accidentibus Vegetativæ, diversimodè tamen, secundùm quòd Vegetativa est diversa in universali & particularibus & in speciebus & suis individuis. Iste Motus verò est invisibilis, cùm sit intrà, sed apparet figuraliter extrà in cremento plantæ vel animalis, vel in Motu de loco ad locum; & iste figuralis Motus non est Quidditas intrinseci Motûs, sed est ejus figura, sicut figura hominis non est quidditas & substantia ejus, nam iste figuralis Motus non est ipsa vera Quidditas Motûs, sed relinquit figurationem veri formalis & insensibilis Motûs.

Homo tendens per locum non relinquit Motum, quia id, quod movet & movetur, est homo; via autem, per quam movetur, non est movens nec mota; hoc idem est de Motu hominis in navi actu mobili; nam omnia ista non habent naturam extrà, de qua possit generari Motus nec ejus essentia, sed intra hominem vel plantam generatur forma Motûs; nam bonitas, in quantum est bonificativa, non posset esse forma bonificandi, producendo animal vel plantam, nisi esset motiva habens suum mobile suæmet essentiæ & speciei; similiter nec magnitudo, & sic de aliis: ergo convenit, quòd Motus generetur intrà, ût jam dictum est; & iste est verus Motus existens Medium, per quod Principium intra substantiam tendit ad Finem sive per generationem sive per corruptionem; & per istum Motum habitus & potentia reducuntur ad actum; sed ille Motus, qui est figuralis, est phantasticus & imaginabilis, non est autem aliquid in se, sed est accidens, in quo homo vel lapis vel aliquod elementatum descendens vel ascendens per locum movetur in tempore & in alteratione: alteratio autem, ût hic sumitur, est intelligenda extra substantiam, sicut homo in tempore movetur de paupertate ad divitias, de injuria in justitiam, vel è converso, & sic de aliis hujusmodi.

2. Secundùm quòd nunc dictum est de Motu Vegetativæ, potest intelligi Motus Sensitivæ, quia similiter Quidditas Motûs Sensitivæ oritur intra sensum, & consistit intrà; & ideo nullus sensus simpliciter est sensibilis, est autem imaginabilis, & ejus operatio est sensibilis in hoc, quòd objectum sensûs attingatur per visum & per gustum, & sic de aliis; sed Motus ipsius sensûs est influxus ex sensitivo motivo quoad sensum, &

ex

ex sensibili ejusdem essentiæ mobili quoad sensum: igitur ex hac influentia sequitur verus Motus sentiendi, qui est formalis, existens in re, ut sit sentire, Motus verò ipsius sensûs ex hoc objecto in aliud, sicut aliquando videre hunc hominem, postea illum, & quòd quis modò sentiat frigidum, postea calidum, est figuralis & phantasticus & imaginabilis, quia in eo apparet imago formalis Motûs.

3. Quidditas Motûs Imaginativæ in Rationali est similiter ex intellectu & ex memoria & voluntate, quæ sunt forma motiva; Imaginatio est mobilis quoad potentiam, per quam Anima potest imaginari sensibilia tanquam in speculo, sicut visus potest in speculo videre suum organum, videlicet oculum, & similiter cætera visibilia: Anima igitur in sua Imaginatione movet verbum, & essentia hujus Motûs est ex hoc, in quo Anima est activa super Imaginationem, & in quo Imaginatio est passiva sub ipsa Anima, & etiam est ex hoc, in quo Imaginatio est activa retinendo & imprimendo in se phantasmata, & ex hoc, in quo ipsa Imaginatio est passiva recipiendo & conservando illa phantasmata, ut restituantur; iste Motus quidem est insensibilis, est autem formalis & imaginabilis, & habet figuralem Motum, qui tantùm est in ratione, videlicet, quando homo per aliquod imaginatum movetur ad gaudium vel ad iram, vel ad virtutem vel ad vitium, & sic de aliis hujusmodi; nam istud non est Quidditas Motûs Imaginationis; sed est illud, per quod attingitur Quidditas Motûs formalis Imaginationis.

4. Quidditas Motûs Rationativæ potest inquiri in intellectuali, sicut motus Vegetativæ in sensuali, sicut dictum est; nam rationativum & suum proprium rationabile sunt ex bonitate, magnitudine &c., & per consequens ex bonificativo & bonificabili &c.; & quia ex bonificativo & bonificabili &c., de quibus Rationalis Anima est constituta, influitur virtualis & essentialis Motus, videlicet bonificare & bonificari, ut sit bonificatum, videlicet ipsa Anima: ergo essentia Motûs Rationalis Animæ est influxus ex bonificativo & bonificabili in rationativum & rationabile, de quibus rationata substantia est, videlicet Rationalis Anima; & iste Motus est verus & essentialis, & ex isto influitur figuralis Motus (in quo non est vera Quidditas Motûs) in recolere, intelligere & velle modò istud objectum, modò illud, quæ videlicet recolere, intelligere & velle non sunt de essentia ipsius Rationalis Animæ, sed verus formalis Motus ipsius Animæ est intra substantiam ipsius Animæ, constituens in se ipsa, quòd Anima sit idem substantialiter & essentialiter cum bonificativo & bonificabili &c., quæ sunt ipsum rationativum & rationabile, videlicet ipsum recolitivum & recolibile, intellectivum & intelligibile, & cætera essentialia ipsius Animæ.

Figuralis Motus ipsius Intellectivæ Animæ est, quando ipsa movetur localiter movendo corpus, vel quando separata à corpore movetur ad locum, non per aliquod corporale medium, quia movere per corporale medium vel per locum non est ei proprium; iste Motus autem est in ratione tantùm, & per ipsum attingitur formalis Motus ipsius Rationalis Animæ.

Nunc dictum est de Quidditate Motûs quatuor prædictarum Potentiarum; igitur Motiva Potentia est eis communis, existens de quatuor speciebus sive de quatuor prædictis Quidditatibus Motûs composita in homine. Sunt verò aliæ Quidditates Motûs, sicut in Angelis, in Firmamento & in sphæris, quæ similiter, sicut istæ, quæ dictæ sunt, possunt intelligi secundùm sua principia & secundùm interiorem & exteriorem Motum.

QUÆSTIO CLXIX.

Quomodo Potentiarum alia moveat aliam?

1. SOlutio. Rationativa in homine movet cæteras Potentias sibi unitas; movet quidem Vegetativam ad vegetandum movendo suum volitivum & suum intellectivum & recolitivum super suum proprium volibile & super remotum volibile, & sic suo modo de intellectivo & recolitivo, ita videlicet, quòd Voluntas vult, quòd propinquum vegetativum moveat suum propinquum vegetabile; & sicut isto modo volitivum movet in se appetitivum & appetibile, quæ sunt de essentia Vegetativæ, eodem modo movet Sensitivam ad sentiendum, & Imaginativam ad imaginandum, existente Animâ motore quoad formam, & cæteris Potentiis existentibus motivis & mobilibus quoad potentiam illius Motûs.

2. Imaginativa movet Rationativam quoad imaginem existentem bene dispositam in ratione potentiæ, in qua Rationativa quoad formam possit habituare imagines sensibilium & vegetabilium, & sic iste Motus proveniens ex parte Imaginativæ est tanquam objectum requirens passionem, dans occasionem formæ, quòd forma in ipso habeat actionem; sicut pulchritudo, quæ movet potentiam ad delectationem. Imaginativa etiam movet Sensitivam ad delectationem imaginans delectabilia sensibus, usque quò advenit Rationativa perficiens vel impediens illum motum, & in illo puncto consummatur veniale peccatum, si ille Motus impediatur, si tamen delectabilia sunt illicita, vel est mortale, si ille Motus non impediatur. Imaginativa similiter movet Vegetativam mediantibus Motibus Rationativæ & Sensitivæ, cùm Vegetativa perficiatur vel imperficiatur per Motum Rationativæ & Sensitivæ.

3. Sensitiva movet Intellectivam mediante sensu & Imaginatione, & hoc passivè quoad potentiam, videlicet, quando per coloratum vel per calefactum, & sic de similibus istis, Rationativa per Imaginativam attingit colorem, calorem, hominem, leonem & cætera his similia. Similiter Sensitiva, quando indiget sentire, in ratione potentiæ movet Imaginativam, ut ipsa Imaginativa in Rationativa se moveat ad imaginandum id, quod Sensitiva appetit sentire vel per visum vel per gustum vel per aliquem sensum. Et etiam Sensitiva movet Vegetativam ad vegetandum sentiendo caliditatem, frigiditatem, & cætera hujusmodi.

4. Vegetativa respectu suî ipsius est activa & passiva in movendo, respectu verò aliarum superiorum Potentiarum est motiva & mobilis in ratione potentiæ, id est, quòd ipsa formaliter & materialiter moveatur Rationativâ Formâ movente Vegetativam Formam, ut ipsa Vegetativa Forma moveat suam propriam materiam; etiam eodem modo movent eam Imaginativa Forma & Sensitiva Forma, sicut etiam nunc dictum est. Veruntamen ipsa Vegetativa est occasio Motûs aliis Superioribus Potentiis, ut se moveant ad eam, velut materia, quæ se disponit, ut patiatur sub forma; & ratione hujus occasionati Motûs Vegetativa movet cæteras Potentias, cum quibus est unita, id est, occasionat eas, ut ad eam, tanquam subjectam se moveant vel in bono, vel in malo, ut acquiratur meritum.

Igitur per hæc, quæ de Motu hìc dicta sunt, intelligitur, quomodo Anima moveat corpus, & corpus Animam, aliâ Potentiarum movente aliam; & etiam intelligitur per hoc modus, per quem homo movet se ipsum, & habet potestatem movendi sua membra.

QUÆSTIO CLXX.

Quis sit moralis Motus?

1. SOlutio. Moralis Motus est mutatio de Virtute in Virtutem, vel de Vitio in Vitium, vel de Vitio in Virtutem, vel è converso; igitur, quando fit Motus de Virtute in Virtutem, tunc est Motus generationis & augmenti, Virtute generante Virtutem, quod est, quando homo habens Justitiam actu, habet Prudentiam vel aliam Virtutem habitu; nam, quando Prudentia de habitu ducitur in actum, tunc Rationativa Potentia movet quoad Justitiam suum intelligere, recolere & velle ad habitum Prudentiæ, alterando eam in suo ratiocinari ad actum, in convertendo Justitiam in habitum; & hoc fit per phantasma, in quo Intellectus alterat imaginabile verbum, ipso Intellectu movente Imaginationem, ut per eam attingat sensibiles imagines, postea denudat se Intellectus ab illo Motu, & extra Imaginationem generat Prudentiam.

2. Quando autem fit Motus de Virtute in Vitium, tunc incipit generatio Motûs ad corruptionem & diminutionem Virtutis, quia Memoria & Intellectus vagabundè discurrunt per sensibilia & imaginabilia objecta, & tunc casu movetur Imaginativa, & per consequens Sensitiva & Vegetativa ad placitum Imaginationis vel sensûs, vel ad concupiscentiam Vegetationis, & tunc incipit generari veniale Vitium, & corrumpi Virtus, cùm ille Motus sit illicitus; si autem facto hoc Motu Voluntas consentiat, augetur ille Motus, & Intellectus cum Memoria elegit finem illius Motûs per imperium Voluntatis, & hoc modo generatur mortale Vitium ipsâ Rationativâ totâ existente contra finem, quare ipsa est.

3. Secundùm quòd nunc dictum est hìc de Motu, potest intelligi Motus de Vitio in Virtutem, & de Vitio in Vitium; tamen distinguendum est: nam Motus de Virtute in Virtutem, & de Vitio in Virtutem causatur ex Gratia DEI, hic Motus autem est influxus ex *Universali Motu*, videlicet ex illo, per quem DEUS movet omnia, ût suprà dictum est;

est; & etiam iste Motus est ex Universali naturali Motu influente particularia, qui videlicet Universalis Motus est ortus & ordinatè constitutus ex Superioribus Principiis, videlicet ex bonificativo & bonificabili &c., usque ad hominem: igitur iste Motus, de quo hìc loquimur, constitutus ex prædictis Principiis, & veniens de illis Principiis tendit ad Finem, quare est, videlicet, ut recipiat Motum Gratiæ DEI.

4. Motus autem de Virtute in Vitium & de Vitio in Vitium est contra naturalia Principia prædicti Motûs, velut in homine ægrotante, in quo incipit infirmitas contra principia suæ generationis in Vitioso Motu; igitur incipit Motus quoad finem Vitii, videlicet destructio Finis Virtutis & Principiorum ipsius Virtutis; hic Motus autem habet inclinationem ad *non esse*, cùm Finis Privationis sit Privatio Finis ipsius *esse*; & hic Motus oritur, quando omnes humanæ Potentiæ alterantur in Motum contrarium illi Motui, qui est habituatus & dispositus ad Finem *essendi* & merendi Gloriam, videlicet ad diligendum DEUM.

QUÆSTIO CLXXI.

Utrùm Natura possit sustinere Motum Generationis & Corruptionis in perpetuum?

1. SOlutio. Dictum est de Principiis Motûs, scilicet de bonitate, magnitudine &c., quæ influunt naturalem Motum, quia bonitas, magnitudo &c. movent suum mobile sub ratione bonitatis, magnitudinis &c., ut sit bonificatum, magnificatum &c.: unde, si Motus esset infinitus in duratione in plantis & animalibus successivè generando & corrumpendo, essent destructa prædicta Superiora Principia, & per consequens subjectum Motûs, & sic esset impossibile, quòd Motus esset infinitus in duratione; nam natura ipsorum Principiorum, videlicet bonitatis, magnitudinis &c. non posset hoc sustinere, quia, si Motus esset infinitus in duratione, bonitas non haberet suum finem in magnitudine, nec in duratione, potestate, virtute, nec è converso, & sic de singulis principiis, nam sequeretur nullus finis in Generatione bonitatis, magnitudinis &c., sed potiùs finis contrarius Generationi bonitatis, magnitudinis &c.; quod est impossibile, sicut manifestè patet.

2. Naturalis Motus est naturaliter de Principio per Medium usque ad Finem, ubi est quies moti; igitur, si Motus duraret incessanter in inferioribus, Finis Motûs non esset quiescere, sed potiùs oppositum ipsius quiescere; & sic, quicunque Motus accederet ad Finem, videlicet ad quietem, generatum vel corruptum esset in diminutione, ita, quòd mobile non esset in tam veloci Motu, quando esset quasi juxta centrum, sicut, si esset valde remotum à centro, quod est manifestè impossibile, & contra manifestam experientiam, quam habemus in Motu lapidis cadentis deorsum: nam, quantò plùs accedit ad centrum, tantò velocior est Motus: ergo Natura non potest sustinere Motum Generationis & Corruptionis in perpetuum.

3. Omnis naturalis Motus est aut circularis, aut quadrangularis, aut triangularis, & sic omnis naturalis Motus est limitatus per limitationem sui subjecti, cùm omnis circulus & omnis quadrangulus & omnis triangulus sit finitus in quantitate: unde, si natura sustineret Motum infinitum in duratione Generationis & Corruptionis, esset naturaliter proportio inter finitum & infinitum, quod est impossibile; quia sequeretur possibile, quòd infinitum corrumperet & generaret finitum, quia attingeret totum ipsum finitum ratione naturæ suæ infinitatis ipso finito existente illi subjecto, quod est impossibile: ergo Natura non potest sustinere Motum Generationis & Corruptionis in infinitum.

4. Si Natura sustineret, quòd Motus Generationis & Corruptionis esset infinitus in duratione, id est, æternus, magnitudo bonitatis &c. consisteret in multiplicatione numeri in generando numeraliter aliud suppositum post aliud, & in corrumpendo quodlibet in suo numero, & hoc circulariter ab æterno per totam Primam Materiam; & sic numerus esset finis in multiplicatione, & subjectum illius numeri se haberet ad finem, videlicet generabilia & corruptibilia, quod est impossibile; cùm magnitudo bonitatis &c. sit major in homine & in cæteris animalibus & in plantis &c., quàm in numero vel in numerali multiplicatione, quæ est in 1.2.3.4. &c.: ergo manifestè demonstratur, quòd Motus Generationis & Corruptionis habebit finem, per quem cessabit; & si sic, habuit initium, cùm omne finitum sit inceptum.

QUÆ-

QUÆSTIO CLXXII.

Quomodo corporalis Motus sit situatus?

SOlutio. Sunt *tres Species* Sitûs Motûs, videlicet *circularis*, *quadrangularis* & *triangularis*: *circularis* est Firmamenti & Planetarum & quatuor Elementorum, veruntamen Sphæra Terræ non movetur circulariter in se, sed in mixto habet circularem Motum: *Quadrangulus* habet rectum Motum: *Triangulus* verò declivem; & sicut istæ tres Species Motûs sunt situatæ in universali, ita etiam in particularibus eorum sunt situatæ isto modo.

1. Motus Firmamenti est circularis ab Oriente ad Occidentem, & per consequens Motus omnium partium ejus est circularis intra Firmamentum, ita videlicet, quòd quælibet pars, de quibus Firmamentum est compositum, moveatur in se de superiùs inferiùs, & de inferiùs superiùs circulariter, scilicet sic: ut clariùs intelligamus, ponatur, quòd A. sit superioritas & B. inferioritas in unaquaque ipsarum partium, in illo circulari Motu Firmamenti movet se circulariter A. ad B. & B. ad A. Situs autem Motûs Planetarum est alio modo: nam Planetæ moventur ad oppositum Motûs Firmamenti, videlicet ab Occidente in Orientem, & per consequens partes Orbis Planetarum ad oppositum partium Firmamenti; & licèt Planetæ moveantur ad Orientem, tamen oportet, quòd Firmamentum, cùm eos contineat infra se, dum movetur, convertat eos ad suum Motum; & quia Motus ipsius Firmamenti est multò major, quàm Motus Planetarum, est Motus Planetarum accidentaliter ab Oriente in Occidentem, ita videlicet, quòd Motus Firmamenti primò attingat Saturnum, & moveat eum, & Saturnus Jovem, & Jupiter Martem, & sic de aliis.

2. Virtus Motûs est major in Facie, videlicet in anterioritate, quàm retrò; & hoc est, quia id, quod movetur, est propinquius ad finem, ad quem movetur; & ita Sol & cæteri Planetæ habent Faciem Motûs versùs Orientem, quò tendunt per suum proprium Motum; sed Motus Firmamenti, cujus Facies vertitur ad Occidentem, reflectit Motum Planetarum ad Occidentem; & ita Sol & cæteri Planetæ moventur retrorsum, sicut homo, qui versâ facie à parte anteriori tendit retrò; & ideo effectivè Sol accidentaliter est calidus quoad Motum antrorsùm, & siccus quoad Motum retrorsùm; & ideo est Temperamentum in Situ Motûs ipsorum Planetarum; nam, si Sol & cæteri Planetæ secundùm complexiones, quas habent, moverentur, sicut Firmamentum, esset impossibile, quòd esset Temperamentum in Situ Motûs eorum, nec per consequens in eorum complexionibus. Hoc idem similiter sequeretur de Motu Ignis & aliorum Elementorum & complexionibus eorum; nam Ignis habet suam Faciem ad calidum, & suam Posterioritatem ad siccum; eodem modo est de Aëre & de cæteris secundùm suas complexiones, quorum Motus sequuntur regulam Motûs Planetarum, ita videlicet, quòd Orbis Lunæ percussus à sibi superiore Orbe percutiat Sphæram Ignis, & Sphæra Ignis Sphæram Aëris, & sic de aliis; & sic ex situ hujus Motûs fit temperamentum complexionum per singulas Sphæras Elementorum. Nec propter hoc intendimus dicere, quòd quælibet Sphæra Elementorum sit per se corpus, sed in tantum hoc dicimus, quia Regionum sub lunari Orbe quædam attribuitur Igni, & quædam Aëri, & sic de aliis, secundùm quòd Ignis habet majus dominium in ista, & Aër in illa, & sic de aliis.

3. Quadrangularis Motus est rectus sursùm & deorsùm & transversaliter, videlicet in plano, & ita, quando Ignis movetur sursùm, movetur in suam faciem; quando movetur deorsùm, movetur contra suam Faciem, quia, dum descendit, Facies ipsius ignis est retrò faciem descensûs, & hoc est, quia per suam siccitatem habet ponderositatem, & repugnat Aëri, concordans cum Terra & Aqua; id idem, sed non in tantum, sequitur de Aëre, quod de Igne; sed de Terra sequitur hoc per oppositum Ignis, & similiter de Aqua, sed non in tantum, sicut de Terra.

4. Triangularis Motus est declivis; & ideo Elementa habent declives Facies per triangularem Motum, & inde est, quòd fulgur descendendo maximè sequatur declivem lineam; hic Motus autem causatur ex hoc, quòd quilibet Angulus Quadranguli habeat concordantiam cum duobus oppositis sibi propinquis Angulis, sicut etiam suprà dictum est; & per ipsam concordantiam movetur ad eos, & è converso; & sic facies istius Motûs non est sursùm ex toto, neque deorsùm ex toto, nec versùs aliquam rectam dimensionem ex toto, & ideo est declivis, sicut patet; nam Aër ex toto non potest rectè

ascendere propter concordantiam Ignîs, quia similiter concordat cum Aqua; nec potest similiter ex toto rectè descendere propter concordantiam Aquæ, quia similiter concordat cum Igne, & sic de aliis; & sic per hoc patet, quomodo triangularis Motus influatur ex quadrangulari Motu, & quadrangularis Motus ex circulari Motu, & ita triangularis Situs movetur ex quadrangulari Situ, & per consequens ex circulari Situ, ut de parte in partem in aliquo elementato non detur vacuum.

Secundùm ea, quæ nunc dicta sunt de Universalitate Sitûs prædicti universalîs Motûs, potest intelligi Situs particularîs Motûs, qui ex universali Situ Motûs influitur in particularia elementata, ût in Hoc Animal, in Hanc Plantam, in Hoc Metallum, in Hunc Lapidem, & cætera hujusmodi; & ex hoc cognoscitur, quomodo Motiva Potentia sit situata in rebus habentibus corpus & in corporea natura; *& hæc cognitio est valde utilis Astronomo & Medico.*

QUÆSTIO CLXXIII.

Quomodo moveatur Flamma comburentis Ignîs?

1. SOlutio. In lignis vel in oleo, quæ Ignis comburit, est Motus Alterationis, quod patet isto modo: Ignis influit suam ignitionem in Aërem, & Aër influit eam in Aquam, & Aqua in Terram, & Terra in Ignem, & ita iste Motus est circularis, & per consequens triangularis, quia Ignis habet Concordantiam cum Terra per siccitatem, & cum Aëre per caliditatem, qui Aër & Terra per humiditatem & siccitatem contrariantur; & sic hæc triangularitas Motûs fit de Differentia, Concordantia & Contrarietate; & ideo ille Motus ad Combustionem, qui est in ligno vel oleo, est habituatus in Flamma quoad formam, & dispositus quoad materiam lignorum: unde Flammâ attingente lignum vel oleum Flammæ Motus ad combustionem convertit id, quod jam actu est motum ad combustionem olei vel ligni, in suam speciem, & sic alteratur, & alterando reducitur in actum corrumpendo ligna vel oleum; & quia generans & convertens Motus est quadrangularis & triangularis, ideo venit quadrangulariter & triangulariter ille Motus, qui generatur in triangularitate & quadrangularitate Flammæ; & sic propter multiplicationem & diminutionem lignorum Flamma movetur eo modo, sicut dictum est.

2. Flamma est contenta & circumdata ab Aëre, quia est contiguus illi, & etiam mixtus cum illa; & in isto Aëre est Motus simili modo, sicut in ligno & oleo, de quibus dictum est; & ideo partes, quæ in Aëre sunt calidæ & siccæ complexionis, appetunt partes Flammæ, quæ sunt ejusdem complexionis, & è converso partes Flammæ prædictas partes Aëris; & sicut Ferrum movetur ad Magnetem appetens suam naturalem perfectionem & simplicitatem, sicut suprà dictum est, ita partes, quæ sunt calidæ & siccæ, moventur ad partes Flammæ tanquam ad majorem caliditatem & siccitatem, & ita partibus Aëris calidis & siccis confugientibus ad partes Flammæ magis calidas & siccas attrahentes eas, attrahuntur & alterantur illæ partes advenientes in partes Flammæ, & similiter cæteræ partes, quas sécum adducunt; & sic multiplicatur Flamma situando in ipso existere Flammæ partes sibi advenientes.

3. In Flamma sunt quatuor elementa connexa, quodlibet eorum in alio, similiter etiam partes eorum quælibet in alia eodem modo, etiam sunt connexæ partes subjecti Flammæ alia in alia; & quia Motus Flammæ alterat subjectum, disjungens, quantum potest, partem à parte, eò quòd Ignis, cùm sit ibi in magna actualitate, appetit simplificari & purificari; ideo separat partem à parte, videlicet se ipsum ab Aqua & à cæteris elementis, & per consequens Aërem ab Aqua & à Terra, & Terram ab Aqua; iste Motus autem divisivus & diffusivus est proprius ipsi Igni, & habet esse in Flamma, quia in ea est maxima actualitas Ignîs, & est in ea attractivus, nam ex eo, quòd attingat in sibi subjecta materia, ût in ligno vel oleo, habitu & potentiâ Motum sibi similem specie, attrahit ipsum de habitu & potentia in actum, ita, quòd abstrahendo conjungit partes purificandas in speciem Flammæ, & successivè & continuè conjungendo disjungit & diffundit successivè & continuè purificatas partes.

4. Corruptibiles partes in materiali subjecto sunt generabiles in Flamma; nam corrumpendo subjectum multiplicatur Flamma, & Flamma recipiendo illas & convertendo in suam speciem corrumpit illas partes, quas habet in suis extremitatibus, convertens eas in speciem fumi vel evaporationis, nec potest eas retinere, quia non potest

potest agere in eas, eò quòd sint depuratæ quoad depurationem Flammæ; & sic Flamma continuè & successivè augetur ex inferioribus sibi advenientibus partibus, & diminuitur ex superioribus evolantibus partibus; & hoc modo Flamma augendo & diminuendo movetur localiter per totam se ipsam.

QUÆSTIO CLXXIV.

Quomodo Motus sit in decem Prædicamentis?

1. SOlutio. In Substantia elementati suppositi, ût plantæ, est Motus Generationis & Corruptionis; nam planta alterat & transmutat in se id, quod illi advenit per suas radices, quas habet infra terram, in quibus attingit materiam in se convertibilem, de qua nutritur & vivit, & alterando corrumpit & dimittit à se suas partes successivè & continuè, sicut flamma, sed non ita velociter, sed valde remisso Motu, quod est, quia non potest eas omnes retinere, inferioribus partibus illi advenientibus, quia nimis creseret, & excenderet terminum sui naturalis crementi; & hoc modo planta ad modum flammæ habet substantialem Motum renovativum suarum partium attrahendo & convertendo & expellendo. Etiam habet formalem & materialem Motum, ex quo sequitur Substantia, unâ plantâ generante aliam; & habet per consequens motum in suis substantialibus partibus, ût ex Igne in Aëre & in cæteris, & è converso, & ex Aëre in Aqua & in cæteris, & è converso, & sic de aliis.

2. In planta est Motus Quantitatis, quia Motûs plantæ est quantus in circularitate, quadrangularite & triangularitate partium plantæ, quæ omnes sunt mobiles. Etiam in planta est Relativus Motus, videlicet ignificativum motivum, & ignificabile mobile, & similiter calefactivum & calefactibile, leviativum & leviabile, lucificativum & lucificabile, in quibus habetur Motus Qualitatis in Relatione, vel Relationis in Qualitate; talis Motus autem non posset haberi sinè Motu formæ & materiæ activarum & passivarum qualitatum, & sic est Motus Actionis & Passionis.

3. Planta habet esse in Tempore & in Loco, & per consequens ejus partes, cùm ex illis sit composita; & quia ipsæ partes sunt motivæ quoad formam, & mobiles quoad materiam, ideo sunt in Motu, qui est in Tempore & in Loco, in quibus, videlicet Tempore & Loco ipsæ partes sunt motivæ & mobiles; & tamen Tempus non est simpliciter mobile, sed est in subjecto motivo quoad formam, & mobili quoad materiam; & quia Tempus est in motivo & mobili subjecto, ideo Tempus accidentaliter est collocabile & collocatum respectu ipsius subjecti, quod existens in Tempore & in Loco est collocabile & collocatum; eodem modo etiam Locus non est mobilis, nisi per accidens, quia, cùm Locus sit in partibus subjecti, & partium quælibet sit mobilis in alia, ideo est Locus mobilis in ipsis partibus; & isto modo etiam Locus est in Tempore, cùm subjectum Loci sit in Tempore, & Tempus in Loco, cùm subjectum Temporis sit in Loco. Igitur est manifestum per hæc, quæ dicta sunt, quòd Motus simpliciter non sit in Tempore, nec simpliciter in Loco, licèt sit in eis accidentaliter, sicut homo in navi, qui simpliciter non est in Motu, quando navis movetur, movetur autem per accidens, cùm sit in navi.

4. Eodem modo, sicut Motus non est simpliciter sed accidentaliter in Tempore & in Loco plantæ, sic non est simpliciter in Situ & in Habitu ejus & suarum partium, sed per accidens: nec similiter in Quantitate, Qualitate, Relatione, Actione & Passione, nisi per accidens, hoc est, per subjectum, in quo sunt, quod est aptum natum moveri; nam, si accidentia essent in Motu simpliciter, id est, immediatè, essent ipsa accidentia substantiales partes suæ Substantiæ, & ipsa Substantia esset constituta substantialiter sinè accidentalibus partibus, quod est impossibile: ergo Motus non est simpliciter in accidentibus; igitur restat, quòd Motus simpliciter & immediatè habeat esse in substantialibus partibus ipsius Substantiæ, & in ipsa Substantia, mediatè verò & per accidens habet esse in accidentibus ipsius Substantiæ.

QUÆSTIO CLXXV.

Quomodo Objectum moveat Potentiam?

1. SOlutio. Cùm superiùs dixerimus, quomodo alia potentiarum moveat aliam, ideo, Objecto movente aliquam ipsarum Potentiarum, potest intelligi, quomodo moveat aliam & etiam alias per illam, quam movet; & hoc isto modo.

1. Rationativa Potentia in Imaginativa assumit sensibile Objectum, cùm sit imaginabile, & constituit verbum de suis similitudinibus, & de similitudinibus imaginabilîs sensibilîs Objecti, tunc ipso constituto ipsum est Objectum Rationativæ Potentiæ apparens in Imaginativa; & quia ipsa Rationativa constituit illud ad aliquem finem, movet se ad illum finem, sicut miles, qui videns pulchrum & bonum equum, postmodum imaginans eum, dum non videt ipsum, movetur ad desiderium habendi illum: & in hoc Rationativa se reflectit super Imaginativam, Voluntate se movente ad finem, id est, ad obtinendum equum, quem finem Intellectus intelligit attingendo in Imaginatione pulchrum & bonum Objectum, videlicet equum: & hoc modo Objectum movet Potentiam, videlicet Imaginativam, & Imaginativa Intellectum, & Intellectus Voluntatem ad finem, & è converso finis Voluntatem, & Voluntas Intellectum, & Intellectus Imaginationem ad Objectum; sed hoc est ita intelligendum, quòd Objectum moveat Imaginativam, & Imaginativa Rationativam, videlicet inferiores Potentiæ superiores Potentias, dando superioribus occasionem agendi, & offerendo se illis superioribus ad passionem; è converso autem movet ad Objectum Rationativa Imaginativam, & superiores Potentiæ inferiores Potentias activè & formaliter agendo super eas.

2. Homo attingens sensibile Objectum est dispositus & habituatus ad diligendum vel odiendum secundùm qualitatem Objecti; & tunc movet Objectum occasionativè Rationativam per Sensitivam ad gaudium vel ad iram; sicut aliquis movetur ad gaudium videndo suum specialem amicum, vel ad iram videndo suum capitalem inimicum, & sic movet tale Objectum Sensitivam Potentiam ad sentiendum ipsum, & Sensitiva sentiendo ipsum movet Imaginativam ad imaginandum, sicut sentit, & Rationativam ad intelligendum ipsum sub dilectione vel odio; hic talis Motus autem consistit intra visivum & intra imaginativum & rationativum, non autem consistit in exteriori visibili, imaginabili & intelligibili, quod est accidentaliter Objectum in hoc, quia est habituabile, quòd Sensitiva accipiat illud ab exteriùs; & in hoc est occasio Motûs inferiorum Potentiarum ad superiores, & è converso, sicut prædictum est.

3. Objectum movet Potentiam quandoque per similitudinem, quandoque per dissimilitudinem: per similitudinem quidem, sicut bonum Objectum movet bonum hominem ad bonum, & malum Objectum movet malum hominem ad malum: per dissimilitudinem autem, sicut malum Objectum movet bonum hominem ad bonum, & bonum Objectum movet malum hominem ad malum; hic Motus autem est in libertate hominis ex parte Finîs, attamen ex parte Principii potest homo sinè libertate sentire Motum, qui adhuc non transit per judicium Intellectûs: sicut quando homo videt pulchrum Objectum, in quo Sensitiva potest delectari, sentit statim, quòd sua Sensitiva moveatur ad delectationem.

4. In Vegetativa Potentia est Appetitiva; unde, quando Sensitiva attingit Objectum appetibile ipsi Vegetativæ, tunc influitur quoad formam ex Sensitiva virtus in Vegetativam, ut moveat suam Appetitivam ad illud appetibile Objectum; & tunc Appetitivâ attingente illud appetibile Objectum refluit illa virtus de Appetitiva ad Vegetativam, & de Vegetativa ad Sensitivam, quæ sentit appetitum ad illud Objectum; per tale medium movet Objectum Vegetativam & Sensitivam. Sunt etiam multi modi, per quos Objectum movet Potentiam, sicut Centrum Terræ, quod movet Lapidem, & Objectum sursùm, quod movet Ignem & cætera hujusmodi.

QUÆSTIO CLXXVI.

Quomodo Forma moveat Materiam?

1. Solutio. In Rationali Animali, quia Intellectiva Anima est in eo forma, corpus verò materia, Anima movet corpus isto modo: homo appetit Objectum quoad Voluntatem, & intelligit illud quoad Intellectum, & recolit illud quoad Memoriam, & ideo Objectum est finis, diligere verò, intelligere & memorari habent se ad finem: & sic mediante recolere, intelligere & diligere movet Anima corpus ad illud Objectum, quia virtus bonitatis, magnitudinis &c. ipsius Animæ habet potestatem super corpus; & per hanc virtutem ordinat Anima & disponit de corpore, ut attingat finem; & quia Anima existens finis, id est, perfectio ipsius corporis, est conjuncta & unita cum ipso corpore, ideo id, quod est finis, movet illud, quod se habet bet ad finem: & sic Anima movet corpus ad se & ad ea, quæ appetit, & sic movet ipsum ad finem, quem ipsa diligit, videlicet ad objectum, deinde ad alium nobiliorem finem, & iterum ad alium successivè & gradatim usque ad Ultimum Finem, qui est DEUS & Finis omnium: sicut homo, qui appetit ire ad audiendum verbum DEI, & istud est unus finis, & iterum iste finis habet se ad alium finem, videlicet, quòd Anima intelligat & diligat DEUM, & sic de aliis. In virtute autem hujus Motûs habet homo libertatem, Animâ movente corpus ad bonum vel ad malum objectum, & Anima habet potestatem movendi ipsum ad malum, ut ipsa possit odire ipsum malum, & diligere oppositum illius mali: & si agat oppositum, est in peccato agens contra illud, quare ipsa habet Motum.

2. In brutis, cùm Sensitiva sit forma, & Vegetativa materia, movet ipsa Sensitiva Vegetativam, quia brutum vivit per Sensitivam, & est corpus per Vegetativam; & hoc patet: nam, dum cervus sitit & appetit fontem, in quo bibat, habet Appetitum in similitudine Voluntatis hominis, & Memorativam loco Memoriæ, & Æstimationem pro Intellectu, & tunc in Imaginativa imaginatur fontem, in qua scilicet Imaginativa suus Appetitus & Æstimatio attingunt similitudinem fontis in phantasmate; hæc dispositio autem attingendi est in Imaginativa illius, in qua objectum est habituatum, videlicet fons vel bibere. Etiam dispositio appetendi provenit in illo ex parte Vegetativæ, nam ex eo, quia caliditas & siccitas sunt augmentatæ in ipso cervo, & frigiditas & humiditas sunt diminutæ, appetit cervus aquam, cùm sit frigida & humida; & sic finis, scilicet objectum, est fons, & fons est illi objectum, ut bibat: & ita bibere est ei alius finis consequens; & iterum bibere est ei, ut vivat: vivere autem est ei ultimus finis; & quia ipse vivit per Sensitivam, ergo Sensitiva est ei forma, quæ movet corpus illius dispositum ad movendum, & sic movetur ad fontem, ut bibat, vel ad pratum, ut comedat: & materia est Imaginatio & similitudines, ex quibus Imaginatio est composita (ût jam de hoc tractatum est superiùs) & per consequens phantasmata, quæ cervus facit de similitudinibus fontis & circumstantiis ejus.

3. In planta movet forma materiam; nam in planta est Vegetativa, quæ habet in se quatuor potentias, videlicet Appetitivam, Retentivam, Digestivam & expulsivam: per Appetitivam appetit id, quod est ei convertibile in nutrimentum; per Retentivam retinet id, quod venit ei de liquore in terra, ubi planta diffudit suas radices; & sic aqua, terra, aër & ignis veniunt ad nutrimentum illius, sicut in lampade oleum venit ad lumen, ut ipsum lumen vivat; per Digestivam verò digerit planta id, quod recipit, transmutans illud in suam speciem; sed per Expulsivam expellit à se id, quod Retentiva non potest retinere, & quæ Digestiva non debet naturaliter digerere. Igitur omnes istæ quatuor formæ sunt agentes super materiam plantæ motam sub eis; sed, quia forma plantæ est super istas ex parte finîs, quia istæ agunt, ut illa duret & vivat per eas, quæ sunt dispositiones & materia illius, ideo movet forma plantæ suámmet materiam per naturalem Motum vegetandi & vivendi & etiam generandi aliam plantam, videlicet producendi semen, in quo alia planta ejusdem speciei est habituata & disposita.

4. Artifex movet artificialem materiam per artificialem formam, sicut faber, qui movet materiam clavi per artificialem formam clavi, disponens eam calefaciendo & percutiendo eam cum martello, ut recipiat formam clavi, quæ videlicet forma clavi est habituata in Imaginatione artificis; & movente artifice formam, quam habet in habitu, movet cum martello materiam, ut materia recipiat formam similem illi, quam habet in phantastico habitu, quâ mediante movet formam clavi in ferro ad actum, per quem Motum movetur materia, ut recipiat illam; & sic de aliis hujusmodi.

INCI-

INCIPIUNT

QUÆSTIONES
De Moralibus.

QUÆSTIO CLXXVII.

Quomodo Virtutes & Vitia sint considerabiles?

SOlutio. Ad investigandum notitiam Virtutum & Vitiorum, damus istam Metaphoram, quæ sequitur, ut sit subjectum huic investigationi, secundùm quam hìc intendimus prosequi; quæ Metaphora est ista:

1. Simplicia Elementa sunt constituta de simplicibus formis, quæ sunt similitudines DEI, ût jam dictum est, videlicet bonitas, magnitudo &c.; & ista Simplicia Elementa sunt quatuor simplices essentiæ respectu compositarum essentiarum Compositorum Elementorum, quæ ab illis Simplicibus constituuntur, ita, quòd essentiæ Compositorum sunt essentiæ Simplicium; nam ex eo, quia simplices essentiæ sunt mixtæ adinvicem, judicantur compositæ essentiæ; animal autem vel planta est constituta ex illis Compositis Elementis; nam Naturale Agens, quando generavit plantam vel animal, transmutavit substantialiter Composita Elementa in speciem plantæ vel animalis; & ita per consequens bonitas, magnitudo &c. Simplicium Elementorum fuerunt transmutatæ in bonitatem, magnitudinem &c. Compositorum Elementorum, & bonitas, magnitudo &c. istorum in bonitatem, magnitudinem &c. animalis vel plantæ vel metalli; sed bonitas semper permanet substantialiter una in sua specie, & similiter magnitudo &c., licèt alio modo quoad Simplex Elementum, & alio modo quoad Compositum Elementum, & alio modo quoad animal vel plantam &c.

Post hanc substantialem operationem verò sequitur accidentalis operatio, videlicet calefacere, frigefacere &c. ipsius plantæ &c.; calefacit quidem, quia est calida quoad ignem, infrigidat autem, quia est frigida quoad aquam, & sic habet aliam complexionem quoad calidum, aliam verò quoad frigidum; & quia planta est constituta de bonitate, magnitudine &c., sunt bonitas magnitudo &c. majores in hac complexione, quàm in illa, si habent majorem proportionem, dispositionem & concordantiam cum ista, quàm cum illa, vel cum alia; & illa dominatur, cujus bonitas, magnitudo &c. magìs concordant, & cæteræ complexiones reguntur per illam, quia est illis forma, & cæteræ sunt ipsi materia; & hæc forma vivit de materia, sicut flamma de oleo in lampade, & in cholerico cholera de sanguine, & melancholia de phlegmate.

2. Secundùm quòd per hanc Metaphoram de substantiali & accidentali operatione in *Sensualibus* dictum est, est intelligendum de substantiali & accidentali operatione in *Intellectualibus* isto modo.

Intellectiva Anima est constituta de similitudinibus DEI, scilicet de bonitate, magnitudine &c., ita, quòd omnes istæ formæ constituant Animam & potentias ejus, sicut dictum est in *Tractatu de Anima;* hæc constitutio autem est substantialis, & ab ista sequitur accidentalis operatio, ita, quòd Anima quoad Memoriam recolat, quoad Intellectum intelligat, & quoad Voluntatem diligat vel odiat; & quia quælibet suarum potentiarum est constituta de bonitate, magnitudine &c., ideo recolit sub ratione suæ bonitatis &c., & intelligit sub ratione suæ bonitatis &c., & diligit sub ratione suæ bonitatis &c., cùm ipsa & quælibet suarum potentiarum sit bona, magna &c.: & ita similiter, sicut de complexionibus plantæ dictum est, si bonitas, magnitudo &c. habent majorem proportionem & dispositionem & convenientiam cum Memoria, quàm cum Intellectu vel Voluntate, actus Memoriæ excedit actum Intellectûs & Voluntatis, secundùm quòd bonitas, magnitudo &c. disponunt illum, & ita sub majori excellentia recolendi, quàm intelligendi & quàm volendi vel nolendi, generatur verbum ex recolere, intelligere & velle vel nolle, quæ sunt similitudines bonitatis, magnitudinis &c. Animæ & potentiarum ejus super similitudines bonitatis, magnitudinis &c. objecti, secundùm quòd objectum phantasticè est assimilatum sensualiter & intellectualiter.

Generato supradicto verbo convenit, quòd illud verbum sit vel virtuosum vel vitiosum: si est virtuosum, sequitur inde finis bonitatis, magnitudinis &c.; nam bonitas, magnitudo &c. ad hoc constituunt Animam & ejus Memoriam, Intellectum & Voluntatem, ut agant quoad bonum, magnum &c.; sicut planta, quæ, ut calefaciat, frigefaciat & humefaciat &c., impinguet & macrifaciat & cætera hujusmodi, est constituta de bonitate, magnitudine &c. quoad bonum, magnum &c.: si autem prædictum verbum, est vitiosum, sic est contra finem bonitatis, magnitudinis &c. Animæ & potentiarum ejus, sicut Medicus ministrans infirmo contraria sanitati.

3. Sciendum est autem hìc, quòd Virtuositas, quæ hìc sumitur in verbo, quando dicimus virtuosum verbum, assumatur à Virtute, quæ est quædam illarum simplicium formarum, de quibus Anima est constituta; vitiosum verbum verò dicimus ideo, quia est contra finem ipsius Virtutis; sed simpliciter verbum, quod est virtuosum, ita est bonum ratione bonitatis, & magnum ratione magnitudinis &c., sicut virtuosum ratione Virtutis, & ita similiter possumus illud dicere; & similiter è contrario vitiosum verbum ita est malum ratione malitiæ contra bonitatem, & parvum ratione parvitatis contra magnitudinem, & sic de aliis, sicut vitiosum ratione vitii contra Virtutem: & sicut sub genere plantæ sunt plures species, ût pomus, caulis &c., sic sub genere Virtutis & sub genere Vitii sunt plures species; sub genere Virtutis, ût Fides, Spes &c.; sub genere verò Vitii, ût Gula, Luxuria &c.; ratio autem, quare sub Virtute & sub Vitio diversimodè implicentur species, est, quia verbum sive in bono sive in malo diversificatur ex diversitate objectorum, ut diversimodè meritum vel culpa consequatur, acquirente ipsâ Animâ quoad se bonam, magnam &c. diversas operationes diversimodè bonas, magnas &c., vel per oppositum diversas operationes diversimodè malas, parvas, &c., sed non, in quantum bona, magna &c.

In productione verbi aliquando bonitas magis producit suum simile, quàm veritas, & è converso, & sic de aliis simplicibus formis; & ideo, si bonitas plùs influit suum simile, quàm veritas, magnitudo se communicat plùs quoad bonum, quàm quoad verum; & ita Justitia consistit otiosa in veritate & bonitate, & per consequens in magnitudine &c., si tamen justum est, quòd in productione verbi debeat esse tanta similitudo veritatis, quanta similitudo bonitatis.

4. Igitur in his manifestè patet Modus, per quem Virtutes & Vitia sunt considerabiles: nam ex eo, quia Virtus est, si otiositas non est in Justitia nec in bonitate nec in magnitudine nec in cæteris: & si otiositas est in aliqua ipsarum, sic est ipsa otiositas Vitium, & illa similitudo vel forma & per consequens cæteræ similitudines vel formæ pervertuntur in sua contraria, & sic inde oritur Vitium prædominans principaliùs contra illam, in qua priùs & principaliùs dominatur otiositas; sicut in planta, quando appetitiva plùs appetit, quàm digestiva possit digerere, & tunc digestiva est secundaria causa corruptionis plantæ, appetitiva verò primaria. Sed è contrario per hæc, quæ dicta sunt, debemus considerare Virtutes.

In verbo, in quo Virtus & Vitium sunt in habitu & dispositione, est major habitus & dispositio Virtutis, quàm Vitii, quia Virtus est finis bonitatis, magnitudinis &c. Animæ & sui verbi in recolendo, intelligendo & diligendo bonum, magnũ &c., & hoc ex eo, quia Vitium est occasio ad Virtutem, & non è converso, & hoc in recolendo, intelligendo & odiendo malum & magnum malum &c., & quia in Anima est libertas ad agere sic, sicut nunc dictum est, ut magnitudo, quæ est pars ejus, non deficiat bonitati &c.; ideo, quando Anima se pervertit in oppositum, Vitium oritur in contrarium finalis dispositionis Animæ, & contra finem ejus.

QUÆSTIO CLXXVIII.

De Fide.

1. ORigo Fidei primariè ex parte DEI consistit in hoc, videlicet, quòd DEUS influat suas similitudines Animæ habenti Fidem, quæ Anima recipit illas similitudines in suas similitudines, de quibus ipsa Anima producit verbum indutum habitu Fidei isto modo: DEUS est bonus, magnus &c., & sua Bonitas, Magnitudo &c. infundit in bonitatem Animæ suam similitudinem, & tunc Anima recolit, intelligit & diligit Divinam Bonitatem, Magnitudinem &c.; postea, quia

quia Divina Bonitas, Magnitudo &c. sunt Unus DEUS, sunt Unus Pater, Unus Filius, Unus Sanctus Spiritus, & quia sunt similiter alii Articuli, influit DEUS bonitatem ipsi Animæ, ut Anima recolat, intelligat & diligat Unum DEUM, Unum Patrem, & cæteros Articulos, & Anima recipit illam influentiam; postmodum, quia in DEO est Magnitudo, & in Anima similiter, influit Magnitudo DEI creatam magnitudinem implicantem bonitatem &c., ut Voluntas supponat, Unum DEUM esse & cæteros Articulos; & hæc Suppositio est bona, quia est vera, & est vera, quia est bona, & quia est data à DEO: & tunc Voluntas Animæ supponit, prædictos Articulos esse, & Intellectus credit in eos obediens Voluntati, atque Memoria recolit Suppositionem & Obedientiam & media, per quæ Voluntas ita debet supponere, & Intellectus ita obedire, & Memoria ita recolere; & isto modo oritur Fides, & adducitur de potentia ad actum, & conservatur in tali dispositione & habitu; quale est verbum genitum sub ipsa Fide; tales quidem sunt prædictæ operationes.

2. Quando autem verbum est constructum sub habitu Fidei, sicut nunc dictum est, tunc naturæ bonitatis, magnitudinis &c. Intellectûs est, quòd intelligat, DEUM esse necessariò, & per operationes necessariò attingat, eum esse Unum & Trinum & Incarnatum &c.; & sic Intellectus per suam̃et naturã bonam, magnam &c., tamen mediante gratiâ DEI, elevatus ad sciendum demonstrativè, DEUM esse Unum, Trinum &c., convertitur per ipsam suam naturam in credere, quia tunc in tota elevatione suî deficit illi posse in sciendo ea, quæ tunc, dum Intellectus est ita altus, DEUS influit credibilia & supponibilia, & tunc Intellectus sub ista infusione fistit à discursu, & similiter Memoria; & tunc magnitudo bonitatis potestatis &c. consistit in illo verbo, quod tunc fit ab Anima sub illo tali habitu Credulitatis & Suppositionis, quem tunc habet; & sequitur finis illius verbi in habitu Fidei, quia hominibus non potentibus demonstrativè intelligere per acquisitam scientiam, esse vera, quæ DEUS influit per modum habitûs Fidei, bonum est credere & recipere ea secundùm illum modum, per quem influuntur.

3. Divina Bonitas, Magnitudo &c. influit bonitatem, magnitudinem &c. Fidei; bonitas Animæ autem est organum, quod est divisum in Memoriam & in Intellectum & in Voluntatem, quæ sunt diversæ potentiæ; igitur prædicta influentia bonitatis, magnitudinis &c. Fidei, licèt sit una in se, diversimodè recipitur quoad bonitatem & quoad magnitudinem &c.; & si talis influentia invenit organum sibi dispositum, tunc constat Fides in suo actu vivens de ipsa influentia quoad formam, & de receptione ipsius influentiæ quoad materiam & dispositionem; & vivit, quia verbum est sibi subjectum, & ipsa est forma, in qua Anima habet DEUM pro objecto. Sed quando ita est, quòd materia prædictæ influentiæ repugnat, ita, quòd se disponat ad alium modum influendi, per quem Divina Bonitas, Magnitudo &c. non vult influere, tunc perit Fides, & oritur inde Incredulitas, ita, quòd Voluntas non supponat, nec Intellectus credat, & Memoria obliviscatur: sed Intellectus appetit transcendere metas, in quibus priùs consistebat credendo; & hoc est contra bonum agere Virtutis, unde oritur Vitium.

4. Quandoque autem, dum Fides vivit intra Animam constituentem suum verbum sub habitu Fidei, DEUS præparat materiam, videlicet bonitatem, magnitudinem &c., ut illud verbum, quod est in habitu Suppositionis ipsius Animæ, convertatur in habitum acquisitæ scientiæ; & secundùm quòd DEUS disponit bonitatem, magnitudinem &c., Anima recipit quoad Memoriam, Intellectum & Voluntatem; hoc autem ita disponitur à DEO, ut Intellectus acquisitivè intelligat & recipiat influentiam per modum acquisitionis à DEO; & hoc etiam maximè, ut ille Intellectus disponat alios Intellectus, qui sunt in errore & contra Fidem, ad recipiendum influentiam aut per *Infusionem* aut per *Acquisitionem*. Sed quando verbum est constitutum, & Intellectus accedit intelligendo & sciendo ad ea, quæ Voluntas supposuit, & ille Intellectus non habet Charitatem in suo intelligere & scire, nec etiam in suo credere, quia non communicat illam notitiam & credulitatem etiam miseris Infidelibus, ut revocarentur ad finem, ad quem sunt creati, videlicet ad cognoscendum & diligendum DEUM, per quod reducerentur de infinita Morte ad Æternam Vitam, tunc in tali Intellectu destruitur Fides, & pervertitur in Vitium, cùm sit sinè Charitate & forma; talis perversio autem est multùm odiosa & occasio summæ pœnæ.

QUÆ-

QUÆSTIO CLXXIX.

De Spe.

1. DEUS est Bonitas, Magnitudo, Æternitas, Potestas &c., & Anima est constituta de bonitate, magnitudine &c., sicut suprà dictum est; præterea etiam, sicut suprà dictum est, DEUS agit in se de Bonitate, Magnitudine &c., Patre generante Filium, & spirante Sanctum Spiritum; & etiam ipsa Anima est creata in bonitate, magnitudine, &c., & constituta de bonitate, magnitudine &c., ut quoad suam bonitatem agat de bono, & quoad suam magnitudinem de magno, & sic de aliis; & ideo debemus habere Spem in DEO & quoad ipsum & quoad nos; quoad ipsum quidem, ut ab eo speremus consequi bonum, magnum &c., quia est Bonus, Magnus &c., & producit Bonum, Magnum &c., ac etiam, ut ab ipso speremus habere Vitam & Resurrectionem, quia spirat Æternum, ut possit habere Magnum Bonum &c., quia ipse existens Potens Magnus Bonus &c. producit Potentem Magnum Bonum &c.; igitur sic debemus sperare, quia sic sperare est quid bonum & magnum: & sic quoad nos debemus confidere in eo sub tali conditione, ut ejus Bonitas influat in nostram bonitatem, & ejus Magnitudo in nostram magnitudinem &c., quòd cognoscamus & diligamus eum in Via & in Patria; nam sinè ista conditione non esset in nobis forma Spei, cùm simus propter ipsum, non autem propter nos, & cùm creaverit nos ad se ipsum, non autem ad nos.

2. Quoniam Divina Bonitas &c. est magna, & nostra bonitas modica, debemus ita agere de Spe, quòd confidamus in DEO, cùm ipse sit Summus in Magnitudine Bonitatis &c.; nam justum est, ut minus bonum habeat confidentiam in majori bono, & DEUS semper est paratus ad influendum Spem in nos, ut quoad nostram bonitatem, magnitudinem &c. illam influentiam recipiamus recolendo, intelligendo & diligendo, quòd sic sit, sicut influit in nos, & sicut nos illam influentiam debemus recipere; & ideo, quando DEUS influit, & nos ita recipimus, quòd in nobis non est otiositas bonitatis, magnitudinis &c. confidendi in eo & propter eum, tunc Spes informat verbum, quod tunc est constitutum de similitudinibus influxis in nos & de nostris similitudinibus, & hoc multum vel parum, secundùm quòd multùm vel parum volumus acceptare illam influentiam.

3. Confidere, quòd propter DEUM faciamus bona opera, est bona Spes, & confidere, quòd propter DEUM faciamus magnum bonum, est magna Spes in bonitate, & sic de aliis hujusmodi; ratio autem hujus consistit in hoc, quia illius Bonitas, propter quam nostra bonitas proponit facere bonum, influit in nostram bonitatem bonam Spem, & ejus Magnitudo format eam magnam, quia nostra magnitudo considerat agere magnum bonum propter ipsum: & sicut nostra Spes perficitur quoad bonitatem, magnitudinem &c., sicut nunc dictum est, sic suo modo perficitur in aliis; & hoc modo Spes vivit & retinetur in nobis, sed moritur, & ejus oppositum oritur, quando simpliciter confidimus in nostra bonitate, magnitudine &c., quod est, quia tunc ejus Bonitas, Magnitudo &c. non influunt in nostram bonitatem, magnitudinem &c.; & tunc nostra bonitas est mala agendo, & nostra magnitudo parva, & sic de aliis, quia sunt perversæ contra finem in hoc, quòd sumus rebelles & inordinati ad recipiendum influentiam DEI; & hæc inordinatio generatur isto modo.

4. Quandoque nostra bonitas recipit influentiam à Divina Bonitate, unde oritur desiderium in Voluntate desiderante servire DEO, sed nostra magnitudo non vult recipere magnam influentiam à Magnitudine DEI, faciendo illud bonum, quod Voluntas desiderat quoad bonam, sed non quoad magnam; & ideo, quia magnitudo deficit Voluntati & bonitati, est homo piger & timidus ad operandum bonum propter DEUM, & ita incipit corrumpi illa influentia, quam Voluntas recipit quoad bonitatem, & pervertitur in vitium, & sic est inordinatio & rebellio receptionis illius influentiæ; id idem suo modo fit de aliis similitudinibus; & ideo sunt multi, qui incipiunt bonum confidentes in DEO, sed postea dimittunt illud; nam, quia modicum diligunt illud, nolunt reducere ad actum illud, quod in eis à DEO est inceptum. Igitur, qui habet aures audiendi audiat, quantam culpam incurrat, qui bonum principiatum à DEO pervertit in nihilum.

Etiam sunt multi homines, qui perseverantes & perseverare volentes in peccato, opinantur habere Spem salvationis, & ideo, quia diligunt se ipsos, putant habere Spem sinè Pœnitentia, sed non habent eam; nam,

si haberent eam, eorum bonitas, magnitudo &c. reciperent illam à Bonitate, Magnitudine &c. DEI influentibus; sed quia malitia est in eis in agendo, ideo repugnant Divinæ Bonitati, Magnitudini &c.

Præterea sunt multi homines, qui putant habere Spem in Sole & in Luna & in Idolis, & tales non habent Spem, cùm solius DEI sit infundere Spem. Et ideo illi, qui desiderant habere Spem à DEO, quomodo poterunt recipere Spem à DEO in magnitudine bonitatis &c., qui eam recipiunt à DEO in modica Charitate? quia nolunt prædicare Idololatris & cæteris Infidelibus, & negligunt laborare, ut convertantur in Viam Veritatis. Magnum periculum est, quando Spes magnitudinem non obtinet cum bonitate.

QUÆSTIO CLXXX.

De Charitate.

1. DEUS est recolibilis, intelligibilis & amabilis; & hoc est optimum, quia est summè bonus; & hoc est maximum, quia est infinitè summus; & justum est, quòd ipse recolatur, intelligatur & diligatur super cætera justa, quia est ipse Fons & ipse Sol Justitiæ, per quem cætera justa justificantur; & ipse est ita recolibilis, intelligibilis & amabilis in superexcellentia recolendi, intelligendi & diligendi, quòd omnia, quæcunque ipsum recolunt, intelligunt & diligunt, debeant recoli, intelligi & diligi; & inde oritur Charitas tunc, quando homo recipit in suam Memoriam, Intellectum & Voluntatem influentiam à DEO influente quoad bonum & quoad magnum &c. Charitatem in hominem recipientem ipsam in suámmet bonitatem, magnitudinem &c. Memoriæ, Intellectûs & Voluntatis; tunc, quando recolit, intelligit & diligit DEUM, cùm sit in summa excellentia recolibilis, intelligibilis & amabilis, sicut nunc dictum est, & quando etiam recolit, intelligit & diligit aliud, quod est recolibile, intelligibile & amabile propter ipsum DEUM, videlicet sémetipsum & suum proximum, hæc Charitas provenit in constituendo verbum ex recolere, intelligere & diligere DEUM & sémet ipsum & proximum, ita, quòd semper summus Finis hujus dilectionis sit propter DEUM; nam DEUS non influit Charitatem in hominem, nisi propter se ipsum, quia ejus influentia in hoc non esset magna in Justitia Bonitatis &c. ipsius DEI, nec etiam in justitia bonitatis &c. recipientis.

2. Ignis influit suam lucem in aërem, aër verò recipit illam in suam luciditatem; & quando ignis iterum attrahit illam ad se, ipsa lux refluit in ignem, ut ignis possit transmutare lucem aëris in suam lucem, & subjectum illius lucis in speciem ignîs. Similiter DEUS influit Charitatem in nos, ut illa Charitas de nobis refluat ad DEUM in hoc, quòd diligamus eum, cùm sit summè diligibilis, ût etiam prædictum est, ac etiam DEUS vult habere occasionem quoad nostram bonitatem, magnitudinem &c. diligendi nos, & faciendi nobis bonum; & ita Charitas influitur à DEO, & recipitur in nobis, quando nostra bonitas recipit influentiam ab illius bonitate, & nostra magnitudo ab illius Magnitudine, & sic de aliis, quia sic formatur Charitas in hoc, quòd producatur finis; & ita Charitas vivit in producto phantastico verbo: nam ipsa Charitas est forma, & ipsum verbum est materia illius, de qua materia nutritur forma, sicut humidum radicale de materia sibi adveniente; dum autem verbum transit quoad materiam, ex qua nutritur Charitas, & transmutat se sub alia forma Virtutis, ût Fidei vel Spei vel alicujus aliarum, tunc remanet Charitas in habitu, & illa Virtus, in quam fit conversio, surgit in actum; vel, si verbum perversivè transit de forma Virtutis in formam Vitii, tunc privatur Charitas, & reducitur in potentiam, DEUS autem quoad bonum &c. vult, quòd illa reducatur de potentia ad actum; sed nostra bonitas agit quoad malitiam, & nostra magnitudo quoad summum malum, & sic de aliis, cùm circa hoc repugnemus DEO.

3. In mechanicis operibus manus est instrumentum Voluntatis, martellus verò instrumentum manûs, sed clavus est finis, ferrum autem est materia clavi: consimili modo DEUS movet Memoriam ad recolendum, & Intellectum ad intelligendum, & Voluntatem ad diligendum eum, ut ab eo recipiant Charitatem quoad bonum, magnum &c. recolere, intelligere & velle, ita, quòd Memoria moveat suum recolere, & Intellectus suum intelligere, & Voluntas suum velle ad movendum illas similitudines, de quibus verbum est conceptum vel constitutum, quæ sunt phantasiæ, quæ phantasiæ etiam sunt materia verbi existentes similitudines Proprietatum DEI & proprietatum

tatum creaturarum, & ita Charitas est forma & finis istarum phantasiarum, & DEUS est Finis Charitatis; sed sicut, si Voluntas vellet movere manum, ut moveret martellum, & martellus clavum, & manus nollet obedire Voluntati ad movendum martellum, ita homo non habens Charitatem non vult movere Memoriam quoad bonum & cæteras potentias, ut recipiant à DEO Charitatem, sed potiùs movet Memoriam quoad malum & cæteras potentias ad oppositum Charitatis; & ita talis est mirabiliter inobediens DEO moventi Memoriam &c. ad Charitatem.

4. Diligere honorem propter DEUM, est Charitas, non autem diligere honorem propter se, quia isto modo DEUS non influit Charitatem. Etiam diligere divitias vel filios vel vivere & cætera hujusmodi propter DEUM, ut illud diligere sit bonum, magnum, justum &c., est Charitas, aliter autem non; nam aliter bonitas Animæ in agendo deficeret magnitudini, & è converso, & sic non posset generari Charitas. Atque in diligere bonum sinè odire malum, vel in odire malum sinè diligere bonum non est magnitudo bonitatis, & ita in hoc non est Charitas. Etiam in diligere bonum, & odire malum sinè magnitudine bonitatis non est Charitas, cùm Charitas oriatur ex bonitate, magnitudine &c. recolendi, intelligendi & diligendi, quod justum est.

Naturaliter est bonum videre pulchritudines; hæc natura autem sequitur ex hoc, ut homo videndo eas habeat Charitatem erga DEUM & suum proximum; idem suo modo sequitur de reliquis sensibus: sed quando nostra bonitas simpliciter sequitur naturam videndi pulchra, non autem sub forma magnitudinis reducta ad DEUM, tunc illud videre convertitur in Vitium, & bonitas agit quoad malitiam, deficiens in magnitudine, justitia &c. Præterea scire multos homines in errore, qui possunt converti vel reconciliari, & non succurri eis ab his, qui possunt: vel scire pauperes, & non auxiliari eis de magnitudine divitiarum, est summum Vitium & summa austeritas contra Charitatem, & ex illo scire generatur phantasticum verbum omnino contrarium Charitati. Præterea per timere opprobria, paupertatem & pericula ad honorandum DEUM, generatur oppositum Charitatis, nam suffocatur Charitas, & ejus oppositum relevatur.

QUÆSTIO CLXXXI.

De Justitia.

1. JUstitia substantialiter est quædam pars vel quoddam principium Animæ, ût suprà dictum est, ita, quòd, sicut in planta elementa cum justitia graduantur & componuntur, ita similiter Justitia est in Anima, ut bonitas, magnitudo &c. justè constituant Animam, & per consequens Memoriam, Intellectum & Voluntatem; & ita Justitia substantialiter est una in radice in Anima. Unde, sicut planta calefacit, cùm sit calida quoad ignem, qui est quædam essentialis radix illius, sic Anima debet justificare, & debet bonificare & magnificare &c. quoad Justitiam recolendo, intelligendo & volendo, sic, ut intelligere, recolere & velle sint justificata quoad Justitiam in bonificare & magnificare &c.; & hoc modo substantialis Justitia influit accidentalem Justitiam in recolere, intelligere & velle, quæ accidentalis Justitia est illa Virtus, quæ producitur & sustentatur in phantastico verbo, sive illud verbum sit productum de substantialibus sive accidentalibus phantasiis, vel utroque modo.

2. Prædicta accidentalis Justitia generatur isto modo: Anima quoad bonum influit in actus potentiarum bonificare, & quoad magnum magnificare, & sic de perseverare, posse &c.; ratio autem, quare Justitia sic oritur, est, quia justum est, quòd Anima habeat justum bonificare, magnificare &c. in justo recolere, intelligere & velle, dum attingit bonum objectum, nam propter hoc est bona, ut agat de bono, & magna, ut agat de magno, & sic de aliis; & ita finis, quare Anima est, & quare est bona, magna &c., implicat id, quod justum est; & est inde, quando actus Animæ est magis intensus quoad Justitiam, quàm quoad bonitatem, magnitudinem &c., tunc est Justitia actu, cæteræ verò habent habitum & dispositionem, quòd singulariter veniant in actum, secundùm quòd influentia est major per unam radicem, quàm per aliam, ût per bonitatem, quàm per magnitudinem, & sic de aliis.

3. Justum est, quòd nos diligamus DEUM super omnia, quia excedit omnia in Bonitate, Magnitudine &c.; eodem modo justum est, quòd nos intelligamus & recolamus ipsum super omnia; causa autem, quare DEUS

est recolibilis, intelligibilis & amabilis in tanta excellentia, est, quia ejus Justitia est æqualis & in ipso & in nobis: unde velle, quòd DEUS plùs diligatur, quàm intelligatur, non est justum velle, quia nostrum velle non potest esse justum quoad unam ProprietatemDEI,& injustum quoad aliam; & ideo, in quantum est justum, quòd DEUS diligatur super omnia quoad bonum, ita similiter quoad magnum & quoad æternum, & sic de aliis; & ideo, si plùs & meliùs respectu magnitudinis possumus servire DEO per unum modum, quàm per alium, & in una terra, quàm in alia, est justum, si semper majus & melius servitium ejus eligimus, si verò minus quærimus, est injustum, quia sic injuriatur ejus Magnitudo, sicut ejus Bonitas, dum magìs diligimus minus bonum,quàmDivinamBonitatem;& in hoc passu conscientia deberet multos lædere.

4. Justitia requirit, quòd Voluntas plùs diligat suum velle, quàm videre & audire, & quàm divitias & honores, cùm Voluntas sit melior & major &c. quoad velle,quàm quoad videre&audire&c.;igitur per consequens Voluntas plùs debet appetere Justitiam in velle, quàm in videre &c., scilicet, quòd suum velle sit magìs justum, quàm videre; idem est de recolere & intelligĕre, quod de velle; atque Voluntas etiam plùs debet appetere bonitatem in recolere & intelligere, quàm in videre &c.; & per consequens,quòd magnitudo bonitatis &c. sit melior & major in recolere & intelligere quoad Justitiam, quàm in videre &c.: & ideo,quando Voluntas appetit oppositum, tunc oritur Injuria,& perit Justitia; ratio autem hujus est, quia bonitas est major quoad justum velle vel intelligere vel recolere, quàm quoad justum videre vel audire &c.; & in hoc passu decipiuntur multi peccatores propter Injuriam isto modo: bonum est, quòd homines videant pulchritudines, quia sunt bonæ, nam sunt creaturæ DEI, & ita justum est, quòd videantur; magnitudo etiam requirit, quòd multùm videantur, quia sunt magnæ, & hoc modo Voluntas quoad magnitudinem & bonitatem visibilium objectorum implicat magnum velle,ut videantur: unde,si magnitudo plùs se communicat ipsi videre,ita, quòd Voluntas plùs appetat, quòd oculi videant, quàm quòd ipsa habeat justum velle, sic suum velle & videre oculorum convertuntur in Injuriam, quia magnitudo bonitatis &c. injuriosè se communicat illis in hoc, quòd illud, quod est minùs magnificabile in bonitate, plùs magnificatur, quàm id, quod est magìs magnificabile; & hoc modo magnitudo injuriosè agit contra suámmet proprietatem,& similiter bonitas & Justitia &c.: eodem modo etiam, sicut est dictum de videre, est intelligendum de audire &c., atque de divitiis, progenie &c., & de hac vita & de alia.

QUÆSTIO CLXXXII.
De Prudentia.

1. SIcut de fundamento Justitiæ prædictum est, ita suo modo intelligitur de fundamento Prudentiæ; & etiam sicut Charitas denotatur maximè quoad Voluntatem, ita etiam Prudentia maximè quoad Intellectum; unde eodem modo hic accipimus Prudentiam & Sapientiam & Scientiam investigantes isto modo: Prudentia oritur,quando phantasticum verbum generatur ab Intellectu implicante sensuales & intellectuales phantasias, de quibus constituitur verbum; & potiùs habet denominationem quoad Prudentiam, quàm quoad aliam Virtutem, ex hoc, quia radices, scilicet subStantiales partes Intellectûs magìs concurrunt & plus influunt quoad Prudentiam in constitutione verbi, quàm quoad Justitiam &c., simili modo, sicut bonitas in bono intelligere tunc, quando humanus Intellectus est ita prudens, quòd ipsa bonitas facit eum intelligere propter DEUM, quidquid ipse intelligit: hoc idem similiter est in bono velle, & in bono recolere, taliter, quòd Voluntas appetit habere Prudentiam in tali intelligere, & in tali recolere, & in tali velle, ut per Prudentiam DEUS recolatur & intelligatur & diligatur super omnia entia; & sicut quoad bonitatem Prudentia constituitur in verbo, & è converso, ita similiter etiam quoad magnitudinem, perseverantiam &c.

2. Intellectus intelligens objectum intelligit similitudines objecti; intelligendo etiam se ipsum intelligit suas similitudines; & sic implicatur verbum ex similitudinibus utrisque; & ideo, si ex illo intelligere sequitur finis bonitatis, magnitudinis &c. Intellectûs & sui intelligere, & finis etiam bonitatis, magnitudinis &c. alicujus objecti, sic est in illo intelligere Prudentia; si autem sequatur oppositum, sic est in illo intelligere oppositum Prudentiæ: unde, quando Intellectus conatur

conatur adducere finem, quare intelligit, & ille finis reducitur in habitum bonitatis, magnitudinis &c., tunc regnat Prudentia, quia id, super quod fertur Intellectus, quoad bonum, magnum &c. consequitur, & elongatur ab oppositio finîs ipsius intelligere, bonificare &c.

3. Quandoque bonitas plùs influit bonum facere quoad ipsum velle, quàm quoad ipsum intelligere, idem est de magnitudine &c.: si igitur, quando bonitas meliùs concordat cum magno velle,quàm cum magno intelligere, Intellectus est plùs obediens Voluntati, quàm sibi ipsi, tunc Intellectus agit de Prudentia, quia bene & justè agit; & si etiam bonitas in majori quantitate se communicat Intellectui, quàm Voluntati, tunc Voluntas agit de Prudentia, ac Voluntas etiam implicat multiplicationem Prudentiæ, si sic agit, quòd bonitas ita vehementer se communicet ei, sicut Intellectui; idem est de Memoria, quod de Intellectu & Voluntate.

4. Ille agit de Prudentia,qui diligit bonum, & odit malum, & qui adhæret bono, & evitat malum, & qui eligit majus bonum, & evitat majus malum; in opposito autem hujusmodi actûs perit Prudentia, & oritur stultitia. Præterea Prudentia disponitur, quando forma bonitatis &c. movet suam propriam materiam bonificabilem,& reducit in eam remotas materias, quæ in ea sunt bonificabiles, scilicet propinquam materiam magnificativi,& propinquam materiam possificativi, & sic de aliis; eodem modo secundùm se agit forma magnitudinis super suam propriam materiam, similiter etiam cæteræ formæ;postmodum dispositiones ad rationativum sunt reducibiles in suam propriam materiam, videlicet in propinquum rationabile, & inde ad verbum, quod est subjectum Prudentiæ; quod verbum est habituatum in radicibusAnimæ & in potentiis ejus priùs, quàm sit actu, & quando Prudentia est, est ipse actus.

Prudentia est diligere DEUM, quia est bonus; & diligere ipsum super omnia, est summa Prudentia, quia est bonus super omnia; sed plùs diligere DEUM, quia est bonus, quàm quia est magnus, & sic de aliis Dignitatibus ejus, non est Prudentia, sed magna fatuitas, cùm DEUS sit tantum diligibilis, quia est magnus, quantum est diligibilis, quia est bonus, & sic de aliis. Hunc punctum autem consideret,qui credit habere Prudentiam, utrùm diligat DEUM super omnia; nam illa superexcellentia dilectionis influitur à Divina Bonitate & Magnitudine &c., cùm sint in DEO unum idem; & etiam potest intelligere modum Prudentiæ æquiparandi suas radices & actus earum, recolendo, intelligendo & diligendo sémet ipsum & suum proximum,& bona, quæ possidet, ita, quòd tantum diligat magnum agere potestatis bonitatis Justitiæ &c., quantum magnitudinis, & sic de aliis.

QUÆSTIO CLXXXIII.
De Fortitudine.

1. PRincipia Fortitudinis sunt bonitas, magnitudo &c.; sed ipsa Fortitudo magìs denominatur sub ratione potestatis, quàm bonitatis & aliarum: unde Fortitudo quandoque magìs influitur in potestatem & de potestate in Memoriam, Intellectum & Voluntatem quoad bonitatem, quàm quoad magnitudinem, & è converso; idem suo modo est de aliis radicibus, de quibus Fortitudo influitur in similitudines, de quibus constat verbum,&refluit in virtuosum habitum: & ideo, si bonitas fortè plùs influit similitudinem Fortitudinis in potestatem, quàm magnitudo, sic bonitas plùs influit suum simile quoad formam, quàm quoad materiam; & tunc patitur bonitas quoad materiam bonitatis, quæ convenit cum parvitate respectu formæ bonitatis. Si verò bonitas plùs influit quoad materiam, quàm quoad formam, sic patitur potestas quoad bonitatem materiæ, & alia forma, sive sit magnitudinis, sive sit perseverantiæ vel durationis &c., agit de bonitate quoad materiam; & hoc modo Fortitudo quandoque est major per unam radicem in potestate, quàm per aliam.

2. Sicut dictum est de radicibus Animæ, ita possumus intelligere de potentiis ejus; nam Fortitudo quandoque est major quoad Memoriam, quàm quoad Intellectum, vel quandoque è converso; & ita similiter est de Voluntate; & hoc est, quia radices quandoque meliùs concurruut ad unam potentiarum, quàm ad aliam, secundùm quòd materia meliùs est disposita ad hanc potentiam, quàm ad illam: & ideo, si Voluntas est fortior in volendo, quàm Intellectus in intelligendo, tunc patitur minor virtus sub majore, & Fortitudo formatur in hoc, scilicet, quia

quia illa potentia, quæ patitur, sustentatur per illam, quæ abundat in vigore, sicut suppositò, quòd Voluntas supponat, quòd aliquid sit verum, quod est verum, & Intellectus non possit illud attingere per necessariam rationem, tunc deficit magnitudo potestatis Intellectûs; & sic patitur Intellectus; hunc defectum autem supplet Voluntas, quæ est fortis & magna in agendo; & sic ex ista passione Intellectûs & illa actione Voluntatis formatur Fortitudo.

3. Sicut aliquod castrum fortius est per valla, quàm per aliam firmitatem, sic similiter verbum, in quo eluceścit Fortitudo, & ex quo ipsa Fortitudo vivit, est fortius per quandam suam radicem, quàm per aliam, & per quandam Virtutem, quàm per aliam: & ideo, quando Fortitudo generatur, priùs incipit generari in hoc, per quod est fortior, quàm in hoc, per quod est debilior; & per consequens citiùs patitur & plus per hoc, per quod est minor, quàm per hoc, per quod est major: & etiam, quando corrumpitur, citiùs incipit corrumpi à minori parte, quàm à majori. Præterea, cùm Virtutes sint connexæ ad invicem, juvant se ad invicem, & Morales Virtutes recipiunt influentiam à Theologicis, & Theologicæ influunt in eas recipiendo influentiam à DEO; nam, sicut inferiora corpora recipiunt influentiam à superioribus corporibus, & superiora corpora ab Empyreo Cœlo, ita etiam similiter Virtutes de Virtutibus, ut Fortitudo vivat; & quando suffocatur, hoc est, quia cessat influentia, & influitur ejus oppositum in verbo, quod producitur contra finem Fortitudinis, & contra radices & principia illius.

4. Libertas est in homine, igitur convenit quoad Libertatem, quòd radices influant suas similitudines, quæ imprimuntur in potentias Animæ, cùm sint habituatæ in ipsis potentiis; & ita sequuntur passiones in potentiis quoad dispositiones suæ materiæ; ideo, quando hoc impeditur, tunc sequitur passio contra libertatem, quam habent formæ agendo & producendo similitudines; sed si sunt adeò fortes, quòd agant, licèt obstet impedimentum, sic constat Fortitudo ex hoc, quia vincunt, & ex hoc, quia patiuntur quoad Libertatem, quæ in parte constringit eas, quòd non possint adeò perfectè agere, sicut appetunt; & inde vivit Fortitudo secundùm laborem, & propter hoc est talis Virtus; & quando incipit abesse, tunc incipit corrumpi, quia formæ, cùm habeant liberum arbitrium, evitant passiones; & in hoc conflictu multi homines cadunt in Vitium in hoc, quòd DEUS vult agere de nobis quoad formam, ita, quòd patiamur formaliter & materialiter, & formæ, de quibus sumus, nolunt habere passiones.

Quantò plùs forma agit, tantò plùs materia patitur; nam sicut agere est perfectio formæ, ita pati est perfectio materiæ; & ideo DEUS habituavit & disposuit in nobis Fortitudinem, ut ipse agat de nobis, & nos serviendo illi habeamus passionem, quam passionem habemus propter ipsum, videlicet Fortitudinem in sustinendo labores; & quantò magis propter ipsum patimur, tantò plùs augetur Fortitudo, & tantò plus magnitudinis influitur in bonitatem &c., & etiam tunc Fortitudo magis impugnatur nobis diligentibus DEUM, & odientibus oppositum illius dilectionis.

QUÆSTIO CLXXXIV.

De Temperantia.

1. QUando Temperantia regnat, tunc maximè de Justitia procedunt similitudines bonæ, magnæ, durabiles &c.; nam sub ratione similitudinum Justitiæ constituitur Temperantia isto modo: Justitia Animæ quoad se & quoad bonitatem, magnitudinem &c. ipsius Animæ constituit de similitudinibus justificatum verbum, ita, quòd illud verbum est constitutum in medio, in quo quantum & quale &c., bonum & magnum &c. stant remota ab extremis, ubi sunt vitia aut per nimis magnam influentiam, aut per nimis parvam, ita, quòd Memoria nimis vel parùm recolit, & Intellectus intelligit, & Voluntas similiter diligit nimis vel parùm cibaria; & ita Sensitiva & Vegetativa sunt motæ ad excessum vel defectum mediatè, sed Justitia constituit in medio Temperantiam cum sufficienti recolere &c., cum sufficienti bonificare &c., ut motus Sensitivæ & Vegetativæ sit conclusus in medio, separatus ab extremis.

2. Justitia conservat Temperantiam cum suâmet bonitate, magnitudine &c., & per consequens cum bonitate, magnitudine &c. Prudentiæ & Fortitudinis, & temperantia quoad materiam patitur sub ratione æqualitatis actûs Justitiæ, Prudentiæ & Fortitudinis; & per consequens quoad rationem æqualitatis recolendi, intelligendi & volendi vel nolendi, & quoad rationem æqualitatis bonificandi, magnificandi &c.; & hæc talis passio est materia formæ Temperantiæ, quando potentiæ se magis objectivè convertunt ad Temperantiam, quàm ad aliam Virtutem, & magis concurrunt ad finem ejus; sed dum accidit, quòd Temperantia periclitetur, tunc cessat influentia, & corrumpitur Verbum subjectum Temperantiæ, & traditur oblivioni, & Appetitiva redditur Vegetativæ, & Sensitiva movetur, & per consequens oppositum Temperantiæ de medio labitur ad extrema.

3. Sicut Temperantia est disposita quoad quantum sub ratione Justitiæ, ita est disposita quoad quale sub ratione Prudentiæ & Fortitudinis isto modo: quando Temperantia est actu, & homo patitur quoad Appetitivam, tunc Prudentia attingit Temperantiam objectivè, & Fortitudo fortificat ipsam quoad formam & materiam ipsius Temperantiæ, quia disponit eam ad passionem; & sic Temperantia vivit de Prudentia & Fortitudine; sed quando suffocatur Prudentia & Fortitudo, est mortua Temperantia, & Gula & inconstantia protinus exsurgunt.

4. Prudentia conservat Temperantiam per velle, & Fortitudo conservat eandem per nolle, Justitia verò proportionat ipsa velle & nolle isto modo: Prudentia inducit recolere, intelligere & velle, ut homo vivat, quia vivere est recolibile, intelligibile & amabile, & Fortitudo inducit recolere, intelligere & odire infirmitatem, ebrietatem, iracundiam & mortem, quæ ab homine sunt recolibiles, intelligibiles & odibiles; & ita vivificatur Temperantia, & Appetitiva mortificatur, & Justitia in debito tempore & loco mensurat hæc omnia & disponit ea sub Fide, Spe & Charitate; & sic ducit finem Temperantiæ in actum; & ideo finis Temperantiæ debet quiescere in his omnibus.

QUÆSTIO CLXXXV.

De Gula.

1. GUla & Temperantia opponuntur, & ideo per hæc, quæ de Temperantia dicta sunt, potest per oppositum considerari Gula; alio modo autem possumus considerare Gulam, & hoc sic: bruta propter necessitatem vivendi appetunt comedere & bibere, & per consequens appetunt gustare, & ita quoad rationem Vegetativæ & Sensitivæ implicantur phantasiæ, quæ sunt similitudines radicum Vegetativæ & Sensitivæ, videlicet bonitatis, magnitudinis &c., & reducuntur uniformiter ad memorativam & appetitivam & æstimativam bruti, & constituitur objectum Imaginativæ, ita, quòd illud phantasticum objectum imaginatum habeat in se plures bonitates, magnitudines &c., videlicet bonitatem divisam in similitudinem magnitudinis, potestatis &c. quoad Sensitivam & Vegetativam, similiter etiam magnitudinem, potestatem &c. in similitudine bonitatis &c.; sed bonitas Vegetativæ est major respectu finis, quàm bonitas Sensitivæ, quia brutum sentit, ut vivat, non autem vivit, ut sentiat; & idcirco bruta, sicut patet ad sensum, non comedunt nec bibunt, nisi quantum naturaliter appetunt sub ratione Vegetativæ; & sic in illo prædicto objecto Vegetativa præcellit quoad finem super Sensitivam, ita, quòd similitudines Vegetativæ sunt majores in bonitate, magnitudine &c., quàm similitudines Sensitivæ.

2. Secundùm hanc metaphoram patet modus, per quem regnet in homine Gula, & quomodo Gula incipiat, & ad quem finem tendat, & hoc isto modo: in nobis est vivere, ut in nobis sit bene agere, videlicet bonum magnum &c. justum recolere, intelligere & velle, & sic quando in phantastico objecto appetimus gustare & bibere, habemus appetitum quoad Vegetativam & Sensitivam & Rationativam, & finis objecti est rationaliter quoad Rationativam, & est superior, finis verò Sensitivæ & Vegetativæ habet se ad illum finem, ita, quòd finis Rationativæ vivat de fine Sensitivæ & Vegetativæ; & durante hâc ordinatione regnat Temperantia, quâ destructâ regnat Gula isto modo.

3. In phantastico objecto, quod homo habet, dum imaginatur comedere & bibere, est quædam forma, quæ est quanta quoad magnitudinem, & est qualis quoad bonitatem, potestatem; & sicut ipsa est quanta & qualis, ita etiam aliæ sunt quantæ & quales, cùm sint in quantitate & differentia, & ita, si Gula regnat, sic bonitas Rationativæ est diminuta accidentaliter in illa sua similitudine, quam habet in objecto, quia non habet sufficientem quantitatem, nec est talis, qualis debet esse in ipsa Rationativa, & bonitas Sensitivæ excedit quantitatem Rationativæ, quia Voluntas plùs appetit magni-

tudinem in placito sensûs, quàm in bonitate volendi; & sic illa magnitudo Sensitivæ influit suam similitudinem majorem ad objectum, quàm Rationativa; & ideo illud objectum est incompletum & infirmum, nam non est situatum nec dispositum secundùm Justitiam; nam id, quod se habet ad finem, innaturaliter est finis, & similitudo Rationativæ est subjugata & diminuta; & ita Gula regnat, & sensus est incompletus, quia infirmus; & sic non potest saturari, & corrumpitur subjectum Vegetativæ, & Rationativa remanet in peccato.

4. Quando appetimus gustare, Justitia debet communicari gradatim Rationativæ & Sensitivæ & Vegetativæ, tribuens cuilibet earum justè, quod suum est, ita, quòd Rationativa habeat Temperantiam, & dominetur aliis, & quòd Sensitiva habeat placitum in gustando, ita, quòd Vegetativa nutriatur, & hoc Rationativâ recolente, intelligente & diligente DEUM, quia ipse præparavit comestibilem materiam, & in illa disposuit placitum in gustando. Et ideo, quando Justitia consistit otiosa, ita, quòd non agat perfectè, sed Sensitiva excedat Rationativam, tunc Justitia agit contra semet ipsam, & disponit se sub habitu Injuriæ, & ita vivit Gula.

QUÆSTIO CLXXXVI.
De Luxuria.

1. IN brutis est generatio, quia leo generat leonem, & sic de aliis; & ut ex defectu generationis non pereant species animalis, habent bruta naturaliter appetitum ad generandum, & per tactum sentiunt placitum generando; sed placitum est eis per secundam intentionem naturaliter, generare verò est eis per primam intentionem: & ideo, quando brutum inducit phantasticum objectum quoad tactum, quem appetit, tunc in illo objecto sunt similitudines radicum bruti, videlicet bonitatis, magnitudinis &c., simili modo sicut de Gula dictum est; & tunc, quia in brutis non est liberum arbitrium, natura conservat in prædicto objecto suos gradus & finem & id, quod se habet ad finem, ita, quòd in bruto appetendo non degradatur natura, atque similitudines, quæ sunt in objecto, sunt majores quoad Vegetativam, per quam generatio transit, quàm quoad Sensitivam, quæ est accidentale instrumentum. In homine autem consistit generatio & tactus per finem alium à prædicto fine brutorum, quia finis humanæ generationis consistit sub alio fine, videlicet sub recolere, intelligere & diligere bonum, magnum, justum &c.; & super istum finem maximè est alius finis, qui est recolere, intelligere & diligere DEUM cum bono, magno &c. recolere, intelligere & diligere; & in hoc generatio humanæ naturæ naturaliter est deducta sub tactu & appetitu sensûs secundùm prædictam ordinationem & naturalem gradum, & per consequens quoad bonitatem, magnitudinem &c. naturantis naturæ: & ideo, quando vir appetit mulierem, & è converso, sic ordinatè, ût dictum est, tunc vivit Castitas, quando autem appetitus eorum pervertitur in oppositum, regnat Luxuria isto modo.

2. Quando vir appetit mulierem, & è converso, & phantasticum objectum constituitur appetendo magìs de similitudinibus Sensitivæ, quàm Rationativæ, tunc in illo objecto sunt similitudines Sensitivæ quoad formam, & similitudines Rationativæ quoad materiam, & ita sensus excedit rationem, quia sensus attrahit suum finem in magnitudine mediante objecto, de quo ipsæ similitudines refluunt in sensum; unde influuntur in objectum imaginante Imaginatione plùs sub dominio Sensitivæ quoad Sensitivam, quàm quoad Rationativam; & ita sunt Potentiæ Rationativæ passivæ in illo objecto, & minùs influunt suas similitudines quoad se ipsas, quàm Potentiæ Sensitivæ, & minùs ex objecto refluunt similitudines earum, quàm similitudines potentiarum Sensitivæ; & hoc modo vir plùs appetit mulierem, & è converso, propter sensum, quàm propter DEUM & quàm propter generationem & conservationem suæ speciei; & ita oritur Luxuria, & homo incurrit gravem culpam, cùm habeat liberam bonitatem, magnitudinem, potestatem, Justitiam &c. influendi in objectum plus de similitudinibus rationis, quàm de similitudinibus sensûs.

3. Quando vir videt vel imaginatur pulchritudinem alicujus mulieris, vel audit eam commendari de pulchritudine & muliebri aptitudine, & è converso similiter mulier virum circa viriles actus & decores, tunc Vegetativa naturaliter movetur sub ratione generationis & conservationis speciei; & per talem ita dispositum motum movetur Sensitiva sub ratione tactûs & delectationis, & per

per hunc motum istarum movetur Rationativa quoad formam, & attrahens phantasias ab utraque illarum constituit verbum, ut per illud verbum judicet, quid in hoc sit licitum & bonum & quoad se & quoad sensum & quoad vegetationem; & in hoc passu necessariò oritur Castitas vel Luxuria: Castitas quidem, si ratio magìs se reflectit quoad suam naturam, quàm quoad naturam aliarum, quia sic oritur Castitas, & reducitur in actum de potentia ratione materiæ, & de habitu ratione formæ; si verò ratio in illo verbo suffocat similitudines suæ bonitatis, magnitudinis &c., reflectendo se magìs super similitudines sensûs, quàm super suas proprias, tunc oritur Luxuria ex luxurioso habitu, quo Anima se induit; Hic habitus autem corrumpitur isto modo.

4. Corruptio Luxuriæ fit, quando verbum constituitur de similitudinibus pulchritudinis Castitatis & bonitatis & magnitudinis &c., ita, quòd in illo verbo non adjunguntur pulchritudines nec placita sensualitatis, sed potiùs, quantum possunt, traduntur oblivioni; & nisi possint leviter oblivisci, adjunguntur illi verbo turpitudines Sensitivæ, quæ sunt odibiles & horribiles visu ultra modum præ sua nimia immunditia; & nisi hoc faciliter prosit, convenit, quòd Imaginativa alteretur ad aliud objectum, quod non sit ejusdem speciei nec similitudinum, de quibus est Luxuria vel Castitas, sicut imaginari aliquid de Cœlesti Gloria, vel de pœnis Inferni, vel de Angelis, vel de quacunque alia negotiatione, quòd prorsùs sit separatum à genere Luxuriæ vel Castitatis; & ratio, quare ita oportet fieri, consistit in hoc, quia objectum movet potentias mediantibus similitudinibus potentiarum, scilicet bonitate, magnitudine &c., super quas similitudines potentiæ se movent quoad formam, & sunt occasionaliter mobiles per accidens à materia dispositа ex similitudinibus occasionantibus eas moveri; & propter hoc sunt multi, qui odiunt Luxuriam, & nesciunt fieri continentes, quia similitudines influxæ de potentiis agentibus in objectum Luxuriæ refluunt de objecto ad ipsas potentias; & licèt quandoque in senectute Luxuria non possit exerceri sensualiter, exercetur quandoque intellectualiter, quia objectum præ nimia consuetudine non potest de facili deleri.

QUÆSTIO CLXXXVII.
De Avaritia.

1. AVaritia & Largitas opponuntur, & quia Anima est constituta de similitudinibus DEI, & in DEO est Largitas, ideo est Anima constituta de Largitate unà cum reliquis similitudinibus, ut sit magìs similis DEO, & magìs remota ab Avaritia; & quia Anima constituit verbum de suis similitudinibus, ideo in illo verbo est similitudo Largitatis ipsius Animæ; &, si illa similitudo Largitatis est completa & bene in ipso verbo dispositа cum cæteris similitudinibus, & magìs cum magnitudine, quàm cùm aliis, sic regnat Largitas in homine, vivens de aliis similitudinibus secum unitis, sicut Vegetativa hominis de convertibili materia sibi adveniente; & ita, si in prædicto verbo similitudo Largitatis sit major, quàm cæteræ similitudines, reducit ad suum finem fines omnium aliarum similitudinum; & hoc, quod hìc dictum est de Largitate, potest intelligi de Avaritia isto modo.

2. Sicut in Largo homine regnat Largitas, quia in phantastico verbo similitudo Largitatis præ cæteris similitudinibus dominatur in magnitudine finìs, sic per oppositum in avaro homine regnat Avaritia, quia in phantastico verbo in tantum sunt diminutæ similitudines bonitatis, magnitudinis &c. & hoc maximè ex parte similitudinis Largitatis, quòd similitudo Avaritiæ est multiplicata ex maxima diminutione istarum similitudinum, & potissimùm similitudinis Largitatis; & quia similitudo Largitatis magìs est diminuta in illo verbo, quàm cæteræ, ideo Avaritia magìs repugnat Largitati, quàm cæteris. In illo verbo est finis, & ipsæ similitudines se habent ad illum finem contra radices, quarum ipsæ sunt similitudines, isto modo: Voluntas avari hominis est bona, magna &c. sub ratione creaturæ, & suum velle est bonum & magnum &c. sub ratione creaturæ; & sic in illo verbo, quod habet Avarus, assituat Voluntas bonam & magnam similitudinem in constituendo de suo velle simile verbum, & Memoria de suo recolere, & Intellectus de suo intelligere, quia bonum est velle aurum, argentum, castra & cætera hujusmodi; sed ipse Avarus pervertit id, quod est bonum, magnum &c. isto modo.

3. Bonum, magnum &c. est habere divitias, & diligere eas secundùm finem, quare

sunt diligibiles, id est, quare sunt creatæ; igitur in oppositio malum est diligere eas contra finem, quare sunt bonæ & magnæ &c.: unde, quando velle se pervertit in contrarium, ita, quòd appetat contra finem, tunc per accidens similitudo Voluntatis, scilicet velle, & etiam similitudines bonitatis, magnitudinis &c. alterantur in verbo in malam & parvam similitudinem Voluntatis contrariam fini & inclinantem ipsum verbum ad nihilum, & per consequens omnes similitudines radicum Animæ, & sic Avaritia inficit & corrumpit bonum verbum pervertens ipsum de bonitate in malitiam, & de magnitudine in parvitatem, & de Justitia in injuriam.

4. Voluntas naturaliter plùs diligit velle, quàm aurum, & quàm domos &c., quia in phantastico verbo magis est illi similis bonitas, magnitudo &c. volendi, quàm bonitas, magnitudo &c. auri, argenti &c.; Avarus autem plùs diligit filios vel honores vel prosperitates, & sic de aliis, quàm suam bonitatem volendi; & sic in phantastico verbo plùs potest similitudo bonitatis auri vel filiorum &c., quàm similitudo bonitatis volendi: & hoc modo magnitudo Voluntatis magis se applicat ad multiplicandum verbum magnum quoad similitudines bonitatum & magnitudinum &c. divitiarum vel filiorum & ratione honoris, vel quia timet paupertatem, quàm ad multiplicandum verbum bonum quoad Largitatem, Spem, Charitatem, Justitiam &c.; & ita extinguitur Largitas, & regnat Avaritia; & quia bonitas, magnitudo &c. Voluntatis non habent in verbo suas similitudines completas & naturaliter appetunt eas habere completas; Avarus semper appetet, & nunquam poterit satiari acquirendo divitias, quia sua Voluntas non potest satiari in multiplicatione divitiarum, quia velle est melius, majus & nobilius, quàm divitiæ, & Voluntas appetit complere suum velle in aliquo, quod est melius, nobilius &c., quàm ipsæ; idem est de Memoria & de Intellectu & de radicibus eorum, quæ similiter in phantastico verbo appetunt completas similitudines, videlicet substantialis bonitas bonitatem sibi similem, similiter etiam substantialis magnitudo magnitudinem sibi similem, & sic de aliis: & ita, quantò plùs Avarus multiplicat divitias, tantò magis appetit eas, quia habet incompletum verbum & contrarium fini, & per accidens Voluntas appetit complere suum verbum in divitiis, & suum velle naturaliter in illo incompleto verbo; & sic nunquam poterit satiari.

QUÆSTIO CLXXXVIII.
De Superbia.

1. AD investigandum Superbiam, convenit, quòd priùs inquiramus Humilitatem & ejus principia, ut mediante Humilitate habeamus notitiam de Superbia & principiis ejus; hanc inquisitionem autem facimus isto modo. Bonum est *esse*, & malum est *non esse*, & magnum est *esse*, & parvum est *non esse*, & sic de aliis principiis, de quibus sumus; & ideo, quia sumus de bonitate, magnitudine &c., habemus bonitates, magnitudines &c.: bonitates quidem habemus, quia bonitas per se bona est: habemus magnitudines, quia magnitudo per se magna est, & etiam, quia bonitas ratione magnitudinis magna est, & magnitudo ratione bonitatis bona est, & sic de aliis similitudinibus DEI, de quibus sumus constituti; & ideo, quia sumus, & non eramus, habemus similitudines DEI; sumus recolibiles & intelligibiles & volibiles respectu nostræ bonitatis, magnitudinis &c. & respectu finis, quare sumus, & hoc cum Justitia, quia de Justitita sumus, & habemus Injustitias; nec ultra Justitiam sumus recolibiles, intelligibiles & amabiles, ut in omnibus nostris principiis habeamus Justitiam.

2. Quia nostra bonitas, magnitudo &c. est de nihilo, ipsa nostra bonitas, magnitudo &c. est diminuta, & sic ipsa bonitas est parva, cùm magnitudo similiter sit diminuta; igitur, quando Memoria hoc recolit, & Intellectus hoc Intelligit, & Voluntas hoc diligit, tunc regnat Humilitas, & homo descendit à Superbia, & recolere, intelligere & velle ascendunt ad magnitudinem bonitatis &c. ad acquirendum Humilitatem bonam & magnam &c. Sed quando operationes potentiarum sunt in oppositio, tunc vivit Superbia, quia recolimus, intelligimus & diligimus nos quoad hoc, de quo sumus boni, magni &c., & non quoad hoc, per quod nostra bonitas, nostra magnitudo &c. sunt diminutæ; & sic actus bonitatis, magnitudinis &c. perit perversus in oppositum suæ naturæ, unde Superbia orta est.

3. DEUS similavit nos sibi, quia creavit nos, & similavit se nobis, quia ipse factus Homo assumpsit nostram Carnem; & assimilat nos sibi, quia exaudit nos, & parcit nobis, & influit in nos bonitates, magnitudines &c.: igitur, cùm DEUS ineffabiliter sit major, quàm nos, qui est ipsa infinita Nobilitas, Bonitas &c., justum est, quòd nos humiliemur ei, sicut servi Domino & maximè sicut illi, à cujus Gratia sumpsimus esse, qui nihil ex parte nostrî sumus ei similes; etiam est justum, ut nos inter nos habeamus Humilitatem ad invicem, ita, quòd ille, qui est in majori bonitate, magnitudine &c., se humiliet illi, qui est in minori bonitate, magnitudine &c., ut sit similis DEO, qui fecit & facit etiam illud idem. Igitur, si de nostris bonitatibus, magnitudinibus &c. facimus id, quod justum est, habemus Humilitatem; si autem facimus oppositum, habemus Superbiam, & similitudines, quas habemus à DEO, agunt oppositum sui finîs; sicut si calidum ùt calidum frigefaceret, & frigidum ùt frigidum calefaceret.

4. Quoniam nostra bonitas est à DEO, & præcipuè, quia Honor DEI est honorabilis per se in nobis, est ipsa nostra bonitas honorabilis in DEO, non autem in se; idem est de nostra magnitudine &c.; & convenit, quòd hoc ita sit, quia Bonitas, Magnitudo &c. DEI ineffabiliter sinè comparatione est melior, major, nobilior &c., quàm sit nostra bonitas, magnitudo &c.; sed Superbus agit oppositum: nam appetit habere honorem propter suam creatam bonitatem, magnitudinem &c., non autem propter increatam Bonitatem; & sic ille creatus honor, quem habet superbus, agit oppositum suî ipsius, & accidentaliter cadit in vituperium suæ bonitatis, magnitudinis &c., ita, quòd ipse superbus credit, quòd ipse sit bonus in magnitudine, & magnus in bonitate, & nobilis in magnitudine bonitatis &c., & sic de aliis, & est malus in magnitudine, & parvus in bonitate, & vilis in magnitudine malitiæ, & sic de aliis; & sic est in eo Superbia, in cujus essentia sunt contrariæ operationes, quas habent creata principia superbi hominis, videlicet bonitas, magnitudo &c., de quibus ipse homo est constitutus; quæ principia sunt diminuta propter malitiam, parvitatem, vilitatem &c.

QUÆSTIO CLXXXIX.
De Acedia.

1. ACedia est generalius Vitium, quàm cætera Vitia, & sic est magis extensum, quàm aliquod aliorum; sed non tam intensum; & ideo est valde secretum Vitium, & multi homines sunt detenti in illo, qui non opinantur esse in illo; ratio autem, quare Acedia est generalius Vitium, quàm omne aliud Vitium, est, quia est manifestum, quòd finis, quare habemus bonitatem, sit, ut faciamus bonum, & evitemus malum, & sic de magnitudine, potestate &c.: sed Acedia est non agere de bono, sed de malo, & non agere de magno, sed de parvo, & sic de aliis, contra magnum bonum &c.; & ita principia Acediæ sunt parvitates contra nostras magnitudines, & malitiæ contra nostras bonitates, & sic de aliis, ita, quòd homo fiat piger, & odiat bonum, & desideret malum, & quòd plùs odiat majus bonum, quàm minus bonum, & plùs diligat majus malum, quàm minus in suo proximo.

2. In nobis est creata nostra potestas, & in nobis est divisa in nostram bonitatem, & in nostram magnitudinem &c., cùm nostra bonitas habeat potestatem in bonificando, & nostra magnitudo in magnificando, & sic de aliis; & ideo debemus uti nostris potestatibus, quas habemus per Gratiam Creationis ad bonum, magnum &c. secundùm nostras bonitates, nostras magnitudines &c.; non autem sic agit Acediosus, imò de sua potestate agit contra suam bonitatem, suam magnitudinem &c. isto modo.

3. Acediosus habet potestatem faciendi bonum recolere, & bonum intelligere, & bonum velle, & per consequens magnum recolere &c., & sic de aliis; iterum potest agere bonum in suo audire, videre &c. in sua bonitate, magnitudine &c. audiendi, videndi &c.; iterum potest dicere sermones bonos, magnos &c., & dare eleemosynas, & multa alia bona magna facere; & si ad hoc ei deficit exterior materia, non tamen deficit ei interior materia, videlicet recolere, intelligere & diligere bonum magnum &c., & est acediosus, si non agat de bono recolere, intelligere & diligere: unde, quando Acediosus non agit de suis potestatibus secundùm quantitatem & qualitatem earum, & secundùm id, ad quod sunt, & secundùm ea, in quibus debet agere, tunc sunt ejus potestates otiosæ in bonitate &c., &

tunc potestates, quas acediosus habet, recolendi, intelligendi & diligendi, sunt contra potestates Memoriæ, Intellectûs & Voluntatis: & etiam illæ potestates, quas habet audiendi, videndi, loquendi, faciendi eleemosynas &c., sunt contra bonitatem, magnitudinem &c., de quibus ipse est constitutus; sicut ignis, cùm sit calidus per se, siccus verò per accidens, calefacit quoad se, & desiccat quoad terram, sic Acediosus, quando acediosè agit malum, ût malum recolere, intelligere & velle, vel generare malum verbum, & sic de aliis, tunc agit illud malum quoad minoritates ejus, id est, quoad hoc, quia ejus bonitas, magnitudo &c. de nihilo sunt creatæ; sed quando benignus & benevolus vir agit bonum, magnum &c., tunc agit quoad magnitudines, bonitates &c., quas habet à DEO, & quæ sunt magnæ, cùm sint similitudines DEI: & quia Acediosus potest agere quoad suas magnitudines &c., quas habet à DEO, contra suas minoritates, quas habet à se ipso, & non vult ita agere, sed potiùs in contrarium, idcirco vivit in illo Acedia de minoritatibus ejus contra suas majoritates, quas Acedia corrumpit, de quarum corruptione nutriuntur minoritates, quæ sunt materia & subjectum Acediæ.

4. Acediosus, cùm sit piger & malevolus per accidens, appetit naturaliter esse bonus, magnus &c., ita, quòd sua bonitas sit magna &c., licèt agat malum; sed quia non agit id, per quod sua bonitas possit esse magna &c., est ejus appetitus incompletus, & odit in se actum bonitatis, quem non potest habere, ipso plùs diligente actum malitiæ, quàm bonitatis; & sicut odit in se actum bonitatis &c., ita similiter etiam in suo proximo odit illum; Acediosus etiam citiùs præsumit malum, quàm bonum, & parvum, quàm magnum &c., quia frequentiùs recolit, intelligit & odit bonum, quàm malum, & magnum, quàm parvum &c., & sic cadit in Iram & Tristitiam propter frequenter odire bonum &c., & ipse iratus & tristis movet rixas, seditiones, & ventilat insaniam, & seminat multa alia mala.

QUÆSTIO CXC.
De Invidia.

1. SUbstantialis perfectio Animæ hominis est divisa in bonitatem, magnitudinem &c., quæ sunt radices ipsius Animæ, ex quarum perfectione ipsa bonitas Animæ habet bonificare, & magnitudo magnificare, & sic de aliis, ita, quòd omnes istæ concurrant, ut habeant bonum, magnum &c. recolere, intelligere & velle; & propter hoc Memoria naturaliter appetit habere suum recolere bonum, magnum &c., & similiter Intellectus suum intelligere, & Voluntas suum velle; hic appetitus autem est intra Animam, & influitur extrà, ita, quòd Memoria, Intellectus & Voluntas, ut possint habere suos actus bonos, magnos &c., appetant recolere, intelligere & velle sensualia, & mediantibus illis possint habere suos actus bonos, magnos &c., ita, quòd ea, quæ ipsæ potentiæ extrà desiderant, refluant intrà in radices Animæ; & sic Anima naturaliter appetit sensualia bona, magna &c. quoad bonum, magnum &c.: igitur, dum Anima sistit in tali dispositione appetitûs, tunc distat valde remota ab Invidia, & sic est perfecta & completa contra Invidiam; si autem agat oppositum, cadit accidentaliter in Invidiam isto modo.

2. Bonum, magnum &c. est habere temporalia bona, ût aurum, argentum, campos, domos & cætera hujusmodi; & ratio, quare hoc est bonum, magnum &c., est, ut inde sequatur bonus magnus &c. actus potentiarum; sed, quando magnitudo habendi hoc hujusmodi excedit bonitatem &c. habendi, sic appetuntur injustè bona proximi, & tunc patitur Justitia, quia ille appetitus est injustus, quia injustum est, quòd magnitudo habendi excedat bonitatem &c. habendi: & quia Justitia est bona, potens, durans &c., offenduntur bonitas, potestas, perseverantia &c., donec omnes cadant in imperfectionem & injuriam, & tunc magnitudo pervertitur in magnitudinem malitiæ & parvæ perseverantiæ, quæ est summa parvitas; & sic magnitudo est in magna parvitate quoad agere in se & in cæteris radicibus, & per consequens in potentiis Animæ, & sic Invidia regnat contra perfectionem Animæ.

3. Invidia contrariatur magnitudini in quantitate, & Justitiæ in qualitate, Spei in bonitate, & Charitati in largitate, & sic de aliis; hæc contrarietas habet esse isto modo: in Anima est magnitudo magna in se & in bonitate &c., & secundùm quòd ipsa est magna in se & in cæteris radicibus Animæ, est quanta quoad bonitatem, durationem, potestatem &c. ipsius Animæ; sed quando regnat Invidia, tunc magnitudo excedit ultra metas bonitatis &c. appetendo sensualia, & sic destruit suam quantitatem in bonitate &c., atque destruit suam quantitatem in qualitate appetendo quale quoad malum, parvum & injuriosum &c. in hoc, quod deberet appeti quoad bonum, magnum, justum &c.; sicut luxuriosus & avarus, qui quoad se appetunt id, quod quoad aliud deberent appetere; & sic ille appetitus est injuriosus: Invidia similiter contrariatur Spei in bonitate, quia Divina Bonitas influit Spem, sicut vult: similiter Invidia contrariatur Charitati, quia Invidia & Avaritia concordant, nam Invidia mediante Avaritiâ contrariatur Divinæ Largitati, quæ dedit proximo invidi ea, quæ noluit dare invido.

4. In hoc contrariatur Invidia durationi, quia ea, quæ Invidus invidè desiderat, obtineret, si haberet opportunitatem temporis. Invidia etiam contrariatur potestati in hoc, quòd, licèt Invidus fortè non possit obtinere ea, quæ invidè cupit habere, tamen applicat *posse* ad ea diligenda, odiens inde proprium possessorem. Invidia etiam contrariatur virtuti & veritati, quia invidè cupit; & sic per consequens contra omnes radices Animæ: igitur invidiosa Anima est contra suásmet radices, à quibus materialiter & formaliter habet esse, & contra finem earum, & semper est in tristitia; quia lætitia, quæ est similitudo Gloriæ DEI, de qua, scilicet lætitia, Anima cum cæteris similitudinibus est constituta, agit contra se ipsam & contra cæteras, & ideo producit oppositum sui actûs videlicet tristari, sicut bonitas malificare.

sicut bonitas vel aliqua aliarum, diffusa etiam per cæteras, sicut quælibet aliarum, non possent bonitas, magnitudo &c. Animæ habere gloriam in se, nec Memoria nec Intellectus, sed sola Voluntas, ita, quòd esset in radice Voluntatis, & non aliarum potentiarum; & ita magnitudo deficeret bonitati &c. Memoriæ & Intellectûs, quod est impossibile: ergo gloria in Anima vel lætitia est quædam radix ipsius Animæ, cui lætitiæ Ira contradicit isto modo.

2. Ira & gaudium opponuntur, gaudium autem & velle concordant, Ira verò & nolle, & hoc est intelligendum de illo nolle, quod est contra velle bonum, magnum &c.; igitur justum, bonum, magnum &c. velle est constitutum ex bonitate, magnitudine &c., nolle autem, quod injustum & malum est, est constitutum ex oppositio; & ideo velle irati est perversum in nolle, & adeò intensum, quòd omnes radices Animæ non appetunt esse, nec velle, nec per consequens gaudium vel lætitiam, sed potiùs appetunt non esse & nolle & privationem & malum &c.; & sic propter Iram ita intensam suffocantur omnes actus radicum Animæ in bono jucundo &c., & insurgunt illi actus per contrarium suæ naturæ mali, perversi, doloroso &c., & ita Ira dominatur pervertens verum objectum recolendi & intelligendi in falsum & in instabile, & nolle dissolutum vagatur fortuito casu, quia malum perversum &c. nolle excedit suum recolere & intelligere in irato homine.

3. In Anima est duratio & immortalitas similitudo Æternitatis DEI, & hæc similitudo est diffusa in cæteras radices Animæ, & per consequens in potentias ejus; & ex hoc Anima naturaliter est disposita ad perseverandum in bono, magno &c., habendo constantiam & fortitudinem, ita, quòd consolatio vel lætitia sit in omnibus potentiis & radicibus ejus; sic, ut exteriora non possint alterare hanc virtutem & naturam Animæ; & ideo, quando homo est iratus, suffocatus est in illius Anima actus durationis, constantiæ & fortitudinis, & per consequens actus bonitatis, magnitudinis &c, quia magnitudo est diminuta agendo de bonitate &c., & justitia cessat agere justum, & per consequens cessat actus potestatis &c., & sic regnat Ira, quia lætitia est mortua, & magnitudo ultra suas vires influit mortificans eas intra se & intra cæteras radices Animæ.

QUÆSTIO CXCI.
De Ira.

1. DEUS, benedictus sit ipse, assimilans sibi Animam, creavit in ea suam similitudinem quoad Gloriam, cùm ipse DEUS sit Gloria; hæc similitudo autem est lætitia Animæ, per quam ipsa Anima utitur gaudio & consolatione in qualibet sua radice, & in suis potentiis, sicut per bonitatem bonificatione, & per magnitudinem magnificatione in reliquis suis radicibus & potentiis; & sicut sunt multæ bonitates, magnitudines &c. in Anima, quibus Anima utitur, ita similiter sunt multæ lætitiæ, quibus utitur; aliter enim, nisi lætitia, quæ est similitudo Gloriæ DEI, esset una radix ipsius Animæ,

4. DEUS est Forma, nos autem quoad passionem

sionem sub eo sumus ejus materia, & ipse agit de nobis, tanquam artifex de materia; hic actus autem proveniens ex tali agente bono, magno, glorioso &c. est bonus, magnus, gloriosus &c. ipsi materiæ recipienti; & sic regnat in nobis lætitia, bonitas &c., dum sic volumus recipere ejus actionem; sed quando Ira regnat in nobis, sumus rebelles pati ejus actionem in Patientia & consolatione, & nihilominus agit super nos, quia non vult, quòd materia hujus suæ actionis sit otiosa; & sic dat nobis tribulationes, pestilentias & infirmitates & cætera hujusmodi, ut placeat nobis ea pati propter ipsum, ut informetur materia à prædicta actione, ita, ut regnet in nobis lætitia, & acquiramus meritum; & ita DEUS humiliat nos temperans nostram crudelitatem (cruditatem) sicut artifex, qui temperat cruditatem materiæ ad dandum ei formam: sed nos, quando sumus irati, recusamus pati sub DEO, quia potiùs volumus esse agentes super eum, quàm patientes sub eo, nolentes recipere ea, quæ ipse nobis vult, sed volumus, quòd faciat nobis ea, quæ non vult facere; & quia ea non fiunt, quæ ipse non vult, & quæ nos volumus, & fiunt ab eo ea, quæ nolumus, ideo insurgit in nobis Impatientia & Ira adversùs eum, & adversùs operationes ejus, & Ira & Indignatio ejus adversùs nos & adversùs nostras operationes, & sic sumus in via æternæ Damnationis.

QUÆSTIO CXCII.

De Conscientia.

1. OMnes radices Animæ naturaliter concurrunt alia ad aliam constituentes Animam & potentias ejus, sicut bonitas ad magnitudinem, & è converso, & sic de aliis; & inde generatur Conscientia isto modo: bonitas se communicat magnitudini, ut magnitudo sit bona, & magnitudo bonitati, ut bonitas sit magna, & sic de aliis; & ideo, dum contingit, quòd aliqua earum se magìs communicet alicui earum, quàm alteri, cùm quælibet earum se debeat æqualiter comunicare cuilibet earum, tunc naturaliter patitur quælibet radix, & inde oritur Conscientia, sicut in Vegetativa oritur appetitus frigiditatis, quando calor nimìs attingit eam in composito; & ideo, si aliqua ipsarum radicum agitetur ultra suum ordinem & suam æqualitatem, tunc oritur & imminet infirmitas in potentiis patientis Animæ; hæc infirmitas autem est Conscientia, quæ ex diminuto composito actu nascitur isto modo:

2. Quando Memoria recolit, & Intellectus intelligit bonum, magnum &c., sed Voluntas non habet tam bonum velle, quàm Memoria suum recolere, & Intellectus suum intelligere, & sic ex defectu bonitatis &c. volendi respectu bonitatis &c. recolendi & intelligendi est Conscientia, ut magnitudo augeat bonitatem &c. volendi, & si magnitudo non augeat eam, sic vivit Conscientia actu: si verò augeat eam, reducitur ipsa Conscientia in habitum; & sicut de Voluntate exemplificatum est, eodem modo est intelligendum de Memoria & Intellectu.

3. Aliquoties oritur Conscientia in radicibus Animæ & potentiis ejus isto modo: quandoque Anima agit de bono, quia recolit, intelligit & diligit simpliciter Divinam Bonitatem, sed non agit de bono sub ratione recolendi, intelligendi & diligendi, quòd Divina Bonitas sit magna vel æterna &c., & tunc oritur Conscientia, ut agat in tantum quoad DEI Magnitudinem &c., quantum ad DEI Bonitatem &c., quia est justum & bonum &c. Etiam oritur Conscientia, si Voluntas diligit bonum, & non odit malum, vel si odit malum, & non diligit bonum; nam est justum magnum bonum &c., quòd Voluntas agat utrumque, ut in suo agere sit actus Justitiæ magnitudinis bonitatis &c.

4. Conscientia quandoque est nimìs intensa isto modo; aliquando Voluntas superabundat in velle bonum, vel in nolle malum, quia timet nimìs, nec est Intellectus ei proportionatus, ut possit habere verum intelligere, nec Memoria verum recolere, & ita respectu illius superabundantiæ volendi vel nolendi suffocantur recolere & intelligere, quia radices non tantum influunt in recolere & intelligere, quantum in velle vel in nolle. Aut etiam Conscientia quandoque est nimìs extensa isto modo: videlicet, quando homines, ut non intelligant peccatum, non permittunt radices influere in Memoriam & Intellectum, ne attingant peccatum, in quo sunt: & quia radices & potentiæ Animæ quoad finem appetunt Virtutes, & odiunt Vitia, oritur naturaliter Conscientia & Contritio, & sic de aliis; & tunc affligit & remordet Conscientia. Sunt etiam alii, qui habent Conscientiam extensam alio modo, qui est bonus, & hoc sic: dum aliquis videt, quòd de bonis alterius necessariò expediat fieri bonum propter DEUM, quia omnia bona indifferenter tanquam communia debent dirigi ad divinum servitium, & expendit ea in divino servitio, quia videtur expendenti, quòd in tantum se debeant habere ad DEUM, quantum, si essent ipsius expendentis ptopria, tunc est ibi Conscientia valde extensa, quia in parte non habet Conscientiam, cùm agat propter DEUM, in parte autem habet eam, quia agit de alienis, nam timet offendere illos, qui sunt proprii possessores rei.

QUÆSTIO CXCIII.

Utrùm Memoria & Intellectus possint habere Contritionem?

1. SOlutio. Suprà dictum est, quomodo radices Animæ constituant potentias, & per hoc potest intelligi, utrùm Memoria & Intellectus possint habere Contritionem isto modo: in Anima est quædam radix, quæ est lætitia, & hæc est similitudo Gloriæ DEI, quæ, cùm sit diffusa per cæteras radices, implicat lætitias in eis, sicut bonitas similiter diffusa per easdem implicat in eis bonitates, & magnitudo magnitudines, & sic de aliis; & quia omnes istæ radices constituunt Animam & potentias ejus: ergo lætitia insimul cum cæteris constituit & Memoriam & Intellectum & Voluntatem; & sic igitur possunt habere gloriam vel lætitiam Memoria & Intellectus, sicut Voluntas; nam aliter sola Voluntas haberet gloriam vel lætitiam, quod est inconveniens & contra magnitudinem bonitatis potestatis &c. Memoriæ & Intellectûs.

2. Sicut magnitudo attingit bonitatem quoad hoc, quia bonitas est magna ratione magnitudinis, & bonitas quoad se remanet bona, ita è converso bonitas attingit magnitudinem, quia magnitudo ratione bonitatis est bona, & remanet in se magna, idem est de aliis radicibus suo modo, quâlibet earum attingente quamlibet, & permanente simpliciter id, quod est, secundùm suam qualitatem; igitur lætitia per omnes radices attingit & attingitur, & sic communicatur omnibus tribus potentiis Animæ, ita, quòd Memoria, Intellectus & Voluntas debeant habere lætitiam quoad lætitiam, de qua simul cum cæteris habent esse; quoad nos autem non apparet, quòd Memoria & Intellectus debeant ita lætari, sicut Voluntas, sicut liberum arbitrium, licèt ita sit in Memoria & Intellectu, sicut in Voluntate, apparet autem nobis esse simpliciter in Voluntate. Igitur secundùm ea, quæ dicta sunt, patet manifestè, quòd Memoria & Intellectus debeant & possint habere Contritionem; nam, sicut possunt habere lætitiam, ût probatum est, ita possunt & debent habere Contritionem & Tristitiam, quia fecerunt malum contra bonum, & parvum contra magnum, & injustum contra justum, quando commiserunt peccatum, ita, quòd, sicut magnitudo magnificat bonitatem in se & in aliis radicibus, ita similiter magnificat, quòd lætitia pœnitentis in se & in aliis implicet Contritionem, sicut in oculis fletus, & in corde Contritionem, & in ore Confessionem, & in operibus Satisfactionem.

3. Quando bonitas non influit tantum boni, nec magnitudo tantum magni, quantum potest, & sic de aliis, tunc Justitia ita excitat Contritionem in Memoria & Intellectu, sicut in Voluntate; nam, sicut bonitas, magnitudo &c. sunt defectivæ agendo quoad Voluntatem diligentem peccare, ita similiter sunt defectivæ quoad Memoriam recolentem, & quoad Intellectum intelligentem peccare; quare, si Memoria & Intellectus non haberent Contritionem, non esset in hoc completa Justitia, quia in hoc non posset fieri Satisfactio.

4. Præterea omnes radices Animæ sunt activæ & passivæ in Memoria & Intellectu: activæ quidem quoad formam, passivæ verò quoad materiam, ita, quòd Memoria est bonificativa & bonificabilis, magnificativa & magnificabilis, & sic de aliis: est quidem bonificativa, magnificativa &c., quia est producta de bonitate, magnitudine &c.; est verò bonificabilis, magnificabilis &c., quia bonitas, magnitudo &c., de quibus est producta, sunt in ea activæ & passivæ: activæ quidem quoad formam, passivæ verò quo materiam; ac ipsa Memoria etiam est bonificativa &c., quia generat bonum recolere, & ipsum recolere est bonificabile, quia est bonificatum; hoc idem est suo modo de Intellectu & Voluntate: & inde est, cùm Memoria & Intellectus habeant passiones, videlicet, quòd possint habere Contritionem, & timeant pœnam quoad passionem, & pœnitentes exspectent Misericordiam à DEO.

QUÆSTIO CXCIV.

De Satisfactione.

1. IN radicibus Animæ & potentiis ejus fit Satisfactio isto modo: bonitas satisfacit magnitudini, quando magnitudo est bona, & è converso, quando bonitas est magna, & sic de aliis; sed aliquoties bonitas incompletè satisfacit magnitudini, & è converso, & inde oritur Contritio, & pœnitet bonitatem, quòd fecerit injuriam magnitudini, & è converso; & tunc bonitas bonificat magnitudinem, & magnitudo magnificat bonitatem, ut bonitas sit magna, & magnitudo sit bona in se & in cæteris radicibus; & sic omnes radices uniformiter satisfaciunt sibi ipsis invicem aliæ aliis secundùm magìs & minùs, quarum satisfactiones influuntur in potentias, ipsis potentiis aliis satisfacientibus aliis secundùm illam influentiam progredientem ab interiori, ex quarum potentiarum satisfactionibus etiam egrediuntur satisfactiones ad extrinsecos actus, videlicet ad recolere, intelligere & velle bonum, magnum &c., & etiam in videre, audire &c.

2. Nostra bonitas debet satisfacere Divinæ Bonitati, & nostra magnitudo Divinæ Magnitudini, & sic de aliis; quia nostra bonitas est ex Bonitate DEI & ad Bonitatem DEI; similiter etiam nostra magnitudo est ex Magnitudine DEI, & sic de aliis; & quia DEI Bonitas, Magnitudo &c. sunt idem numero, nostra bonitas tenetur satisfacere Divinæ Magnitudini &c., & nostra magnitudo Divinæ Bonitati &c., & sic de aliis; & ideo, quando nostra bonitas agit de malo, tunc repugnat Divinæ Bonitati, Magnitudini &c., & nostra magnitudo iisdem, agens magnum vel parvum malum &c., quia, sive vitium sit magnum sive parvum, semper est contra Divinam Bonitatem, magnitudinem &c.; & etiam nostra magnitudo repugnat Divinæ Magnitudini, cùm agit parvum bonum, dum potest agere magnum: unde quoad Animam debemus satisfacere isto modo.

3. Nostrum bonificare & nostrum magnificare in DEO, & sic de aliis, est Satisfactio, per quam tenemur nobis ipsis, & per quam etiam quælibet radicum est obligata alteri, & quælibet potentiarum alteri; per hanc Satisfactionem etiam tendimus ad finem, quare sumus: sed adhuc divinum bonificare, magnificare &c. in nobis est altior Satisfactio, nam ad hoc sumus creati, ut ejus Bonitatem, Magnitudinem &c. recolamus & intelligamus & diligamus de tota nostra bonitate, quia tota est illius, & de tota nostra magnitudine, quia tota est illius, & sic de aliis; sed dum tota nostra bonitas, magnitudo &c. non agunt in DEO, ût possunt in eo agere, recolendo, intelligendo & diligendo eum, tunc nostra Satisfactio, per quam sumus obligati illi, est diminuta per omnes nostras radices & potentias, quia sunt in dispositione satisfaciendi, & non satisfaciunt completè; & ita altera illarum non satisfacit alteri, sicut convenit.

4. Nemo habet excusationem, quòd non possit satisfacere suæ Memoriæ de bono magno &c. recolere, & suo Intellectui de bono magno &c. intelligere, & suæ Voluntati de bono magno &c. velle; præterea nec videtur secundùm honorem convenientem DEO, cùm sit ineffabiliter honorandus, quòd perfectè satisfaciamus ei, cùm sint plures homines in mundo, qui non cognoscunt DEUM, nec per consequens diligunt, nec illi faciunt honorem, quàm, qui cognoscunt & diligunt DEUM; nec etiam perpendimus, quòd tantam Satisfactionem reddamus radicibus Animæ, quantam radicibus corporis, & ita plùs satisfaciamus nostris sensualitatibus, quàm Divinis Dignitatibus; & propter hoc esset justum, quòd de contritione cordi, & de lachrymis & fletibus oculis satisfaceremus.

QUÆSTIO CXCV.

Quomodo fiat Transmutatio in Moralibus?

1. SOlutio. In farina & in aqua, de quibus fit panis, est bonitas, magnitudo &c., quia farina & aqua sunt de bonitate, magnitudine &c., quæ sunt similitudines DEI; & ideo, quando fit panis, tunc bonitas, magnitudo &c. farinæ & aquæ transmutantur in bonitatem, magnitudinem &c. panîs, ita, quòd eadem bonitas est illa, quæ transmutata est, sed est altera à se ipsa, quæ erat, priusquàm transmutaretur, quia modò est sub alia specie in pane, & erat sub alia, videlicet in aqua & farina; hoc idem sequitur de transmutatione bonitatis, magnitudinis &c. ex specie panîs in speciem corporis, & ex specie vini in speciem sanguinis, & ex specie sanguinis in speciem carnis substantialiter: unde ex hac substantiali transmutatione possumus perpendere per simile, quomodo fiat accidentalis transmutatio in Moralibus isto modo.

2. Charitas est bona, magna &c., similiter etiam Justitia & cæteræ Virtutes: unde, quando fit transmutatio de Charitate in Justitiam, vel in aliam Virtutem, tunc bonitas, magnitudo &c. Charitatis transmutant se in bonitatem, magnitudinem &c. Justitiæ, ita, quòd nihil aliud implicetur, nisi sola transmutatio speciei; quia ipsa eadem bonitas est hæc, quæ nunc est, & quæ erat, est autem alia sub Justitia, quæ erat alia sub Charitate; nam Charitas & Justitia sunt diversæ, quia, licèt radices Animæ quoad unum finem reducant suas similitudines in potentias, potentiæ tamen reducunt suos actus quoad diversos fines, qui sunt Charitas, Justitia &c., & ita fit ex alia illarum transmutatio in aliam, quia fines sunt diversi; & nihilominùs unus finis semper remanet una bonitas, una magnitudo &c.; & sicut fit transmutatio de Charitate in Justitiam, sic similiter è converso; & hoc idem est de aliis Virtutibus.

3. Quando est transmutatio de Virtute in Vitium, ipsa fit isto modo: quando homo est in Charitate, tunc DEUS influit suas similitudines Animæ recipienti eas in proprias similitudines, & ita formatur verbum, & Charitas est generata de similitudinibus DEI & de similitudinibus Animæ; sed quando Anima est rebellis, nolens in suas similitudines recipere Divinam influentiam, quia suæ similitudines se habent aut ad Gulam aut ad Luxuriam, & sic de aliis, tunc bonitas, magnitudo &c. Animæ inducunt per se suas similitudines ad aliquod Vitium, sicut, quando homo appetit comedere propter delectationem gustûs, non autem propter vivere, eò quòd gustare sit bonum, magnum &c., & sic etiam recolere, intelligere & diligere actum gustûs sit bonum &c., sic similitudo bonitatis, magnitudinis &c. Animæ, quæ erat sub specie Charitatis, est transmutata sub speciem Gulæ &c. isto modo: Aliquoties appetit homo comedere & bibere propter gustare in tantum, quòd placeat ei id, quod sentit gustando; & tunc, si bonitas est in secunda intentione, quæ est gustare, & non attingit primam intentionem, quæ est vivere, cùm vivere sit finis ipsius gustare, sic ista accidentalis bonitas, quæ est appetere gustare, transmutatur de Virtute in Vitium, ita, quòd accidentaliter prima intentio fit secunda, & è contrario appetente homine vivere, ut possit comedere; & hoc modo bonitas alteratur de Virtute in Vitium, ita, quòd id, quod bonum est naturaliter, per accidens convertatur in malitiam; sed quando hoc fit per oppositum, tunc bonitas, magnitudo &c. transmutatur de Vitio in Virtutem.

4. Secundùm ea, quæ modò dicta sunt de Transmutatione unius Virtutis in alteram, possumus intelligere per oppositum Transmutationem unius Vitii in alterum isto modo: quando homo est in Avaritia vel in Superbia vel in aliquo aliorum his similium, tunc Anima tanquam bona, tanquam magna &c. inducit similitudines suarum radicum in potentias, & de potentiis ducit eas in actus, ita, quòd recolere quoad similitudines radicum est bonum, magnum &c., & similiter intelligere & diligere vel odire, cùm isti actus sint creaturæ bonæ, magnæ &c.; sed ipsa bonitas, quam homo avarus vel superbus &c. habet quoad similitudines radicalis bonitatis, est contra finem radicalis largitatis, & per consequens contra finem recolendi, intelligendi &c., & sic est transmutata in malitiam sub specie Avaritiæ; quando autem illa malitia transmutatur in malitiam Superbiæ, tunc est contra finem radicalis bonitatis, quæ est Humilitas.

QUÆSTIO CXCVI.

Quomodo in Moralibus fiat Augmentatio vel Diminutio?

1. SOlutio. Bonitas, magnitudo & cæteræ radices elementorum non augmentantur nec diminuuntur quoad ipsa elementa, sed quoad elementata suppositа generabilia & corruptibilia; nam in eis augmentantur & diminuuntur, sicut in denario argentum & cuprum secundùm augmentationem & diminutionem denarii, non autem quoad argentum & cuprum simpliciter, videlicet quoad speciem argenti & cupri.

2. Igitur secundùm illa, quæ nunc dicta sunt, manifestatur per simile, quòd bonitates, magnitudines &c. Animæ, quas habet radicales, non suscipiant augmentum nec diminutionem, sed tantùm similitudines earum augmententur vel diminuantur in potentiis & actibus earum, sicut nec elementa

in elementato, nec cuprum nec argentum in denario; & sic per consequens, quia similitudines radicum Animæ augmentantur & diminuuntur in actibus potentiarum Animæ, quia ipsi actus quandoque sunt in majori, quandoque in minori, sic per consequens prædictæ similitudines quandoque sunt in magna Virtute vel in modica; vel dissimilitudines eis oppositæ quandoque sunt in magno Vitio vel in modico; & in hoc patet manifestè, quomodo Moralia augmententur vel diminuantur.

3. Charitas, quam homo habet erga DEUM, est major, quàm Charitas, quam habet erga suum proximum, quod est, quia DEUS est magìs recolibilis, magìs intelligibilis & magìs amabilis, quàm aliqua alia creatura; sed illa bonitas, magnitudo &c., quæ sunt in Charitate, non diminuuntur nec augentur quoad speciem bonitatis, magnitudinis &c., nisi sub diversis finibus, ita, quòd bonitas sit major sub fine Charitatis diligendo DEUM, quàm diligendo proximum; quare, si nec bonitas, nec cæteræ, de quibus Charitas simpliciter est constituta, diminuuntur nec augentur quoad suas species, nec per consequens Charitas quoad suam speciem, nisi tantùm quoad diversos fines, cùm ipsa sit major quoad DEUM, minor verò quoad aliud: & sicut hìc de Charitate exemplificatum est, ita suo modo est intelligendum de cæteris Virtutibus, & oppositò modo de Vitiis.

4. In Moralibus est augmentatio & diminutio quoad potentiam, habitum & actum, cùm actus sit major, quàm habitus, & habitus sit major, quàm potentia; & quantò magìs Virtutes gradatim tendunt de potentia ad habitum, & de habitu ad actum, tantò magìs gradatim augmentantur Virtutes, & diminuuntur Vitia; & è contrario sequitur de Vitiis. Etiam alio modo contingit, quòd augmententur, vel diminuantur, videlicet in actibus potentiarum, quia Charitas vel aliqua aliarum est major in majoribus recolere, intelligere & velle, quàm in minoribus, sicut per se patet.

QUÆSTIO CXCVII.

Quomodo Moralia cognoscantur.

1. SOlutio. Ut habeamus notitiam de Virtutibus & Vitiis, debemus inquirere eas isto modo: primò debemus investigare in radicibus Animæ, quomodo alia illarum agat in alia; deinde, quomodo reducant suos actus ad potentias; deinde, quomodo alia potentiarum agat in alia, deinde, quomodo verbum productum de potentiis sit situatum; deinde, quomodo Rationativa, Imaginativa, Sensitiva & Vegetativa se habeant, & quomodo quælibet istarum vel causaliter vel occasionaliter moveat aliam; & ultimò debent omnia ista reduci ad finem, videlicet ad primam & secundam intentionem, utrùm sint in Virtute vel Vitio isto modo.

2. Radices Animæ sunt bonitas, magnitudo, duratio, potestas &c.; sed quoad præsens volumus prosequi de Potestate; & dicimus, quòd Potestas se infundat & communicet bonitati, magnitudini &c., ut bonitas habeat potestatem bonificandi, & magnitudo magnificandi &c.; atque illa Virtus, quæ à Potestate influitur in bonitatem, magnitudinem &c., refluit ad ipsammet Potestatem, ut ipsa Potestas possit possificare de se & de bonitate, magnitudine &c., ut possificare sit bonum, magnum &c., & ut illa influentia Potestatis sit fluens & refluens; quando refluit in Potestatem, tunc venit cum influentia bonitatis, magnitudinis &c., & iterum refluit cum influentia Potestatis in bonitatem, magnitudinem &c., ut bonitas possit bonificare, & magnitudo magnificare &c.: & ideo ille homo, in quo fit hic fluxus & refluxus, est in Virtute; si verò hic fluxus & refluxus sit impeditus, Potestas influit in contrarium bonitatis, magnitudinis &c., & refluit, & sic est homo in Vitio. Sicut in radicibus Animæ nunc exemplificavimus de Potestate, ita de eadem volumus declarare in potentiis isto modo.

3. Potestas est in potentiis, quia Memoria potest recolere, & Intellectus intelligere, & Voluntas velle vel nolle; igitur, si Memoria recolat cum sua potestate ita ordinata, sicut nunc prædictum est, tunc est ipsum recolere in Virtute, idem est de intelligere & velle; si verò illa Potestas vertitur in contrarium, tunc sunt ipsum recolere, intelligere & velle in Vitio; si autem sunt in Virtute, tunc producunt verbum in Virtute, quæ Virtus est bona, magna &c., quia ipsum verbum est constitutum de similitudinibus radicum Animæ cum ordinata potestate, bonitate &c.: si autem verbum producatur ab eis in contrarium, tunc sunt ipsum recolere, intelligere & velle in Vitio, quia ipsum verbum cum inordinata potestate & sinè influentia bonitatis, magnitudinis &c. est constitutum in Vitio, unde sequuntur vitiosi actus potentiarum, & per consequens ipsæ potentiæ vitiosæ.

4. Præterea Virtutes & Vitia in *ordinatione* actûs & in *ordinatione* potentiarum cognoscuntur isto modo: quando Rationativa movet cæteras potentias quoad suum finem, ita, quòd cæteræ potentiæ sint motæ per secundam intentionem, tunc est in illo motu Virtus, quia est justum, quòd Rationativa sit finis aliarum potentiarum, quia magnitudo est major in bonitate, duratione, potestate &c. Rationativæ, quàm aliarum potentiarum; si verò magnitudo se magìs communicat potestati aliarum potentiarum, quàm potestati Rationativæ, sic magnitudo & potestas sunt in Vitio, quia est injustum & malum &c.; hoc idem sequitur de actibus potentiarum Rationativæ, videlicet de recolere, intelligere & velle vel nolle, & de actibus & potentiis Imaginativæ, Sensitivæ & Vegetativæ, quæ injuriosè & malitiosè agunt contra suum finem & suam formam.

QUÆSTIO CXCVIII.

Utrùm Homo habeat majorem Aptitudinem habendi Virtutes, quàm Vitia?

1. SOlutio. Sicut dictum est, superiora principia Animæ, quæ sunt radices ejus, sunt ordinata ad finem, quare sunt, & similiter potentiæ ipsius Animæ & radices aliarum potentiarum; scilicet Imaginativæ, Sensitivæ & Vegetativæ; & DEUS est paratus influere suas similitudines in eas agendo, sicut influxit eas in creando ipsas potentias & omne rationabile, imaginabile, sensibile & vegetabile: unde ex hoc patet, quòd meliùs simus apti & dispositi ad habendum Virtutes, quàm Vitia. Præterea Virtutes habent se ad finem, nam sunt creatæ ad habendum finem, sed Vitia habent se ad nullum finem, nisi ad finem, qui est privatio finìs Virtutis; igitur habent se Virtutes ad *esse*, Vitia verò ad privationem. Restat ergo, quòd Virtutes sint nobis magìs dispositæ, quàm Vitia; & sic habemus majorem potestatem quoad Virtutes, quàm quoad Vitia. Sed quia nos & nostræ Virtutes sumus creati de nihilo, ideo sumus magìs apti & dediti ad habendum Vitia, quàm Virtutes quoad hoc, de quo venimus, videlicet de nihilo; & hoc isto modo:

2. In Virtutibus est bonitas, magnitudo &c., in Vitiis verò est malitia & mala magnitudo & perversa & injusta & imperfecta &c.; hæc magnitudo autem est contraria in bonitate &c. creatæ magnitudini, quæ consistit in Virtutibus; per consequens etiam hæc mala magnitudo minorificat bonam magnitudinem &c.: & ideo, quia nos venimus de nihilo, ac etiam ipsa Vitia sunt de nihilo convenientia cum minoritate & privatione, sunt ipsa Vitia apta, quòd faciliùs habeamus ea, quàm Virtutes; & ratio, quare hoc est, est dicta, & patet etiam isto modo:

3. Quoniam in Virtutibus est magnitudo, & in Vitiis minoritas, & Virtutes sunt gravioris acquisitionis in magna magnitudine, quàm Vitia, & hoc, ut materiæ radicum Animæ magìs patiantur, & earum formæ magìs agant, quantò magìs laboriosè Virtutes acquiruntur propter majus meritum, & quia etiam proniùs evitamus magnos labores, quàm modicos, quia, cùm simus de modico, id est, de nihilo, ideo possumus modicum pati, & si modicum vel nihil appetimus pati, modicam vel nullam actionem appetimus esse in nobis, & per consequens modicam vel nullam formam vel Virtutem. Sed ex hoc, quia per gratiam DEI sumus constituti ex bonitate, magnitudine &c., quæ sunt similitudines DEI, sumus apti potiùs habere Virtutes, quàm Vitia, isto modo:

4. In phantastico verbo sunt aliæ similitudines quoad agens, aliæ verò quoad patiens, videlicet quoad objectum: illæ quidem, quæ se habent ratione agentis, habent se quoad formam, quia generant verbum; sed illæ, quæ se habent quoad objectum, habent se quoad materiam, quia sunt agibiles, ut liberum arbitrium, quod habemus, remaneat in magnitudine bonitatis, potestatis &c.; & ideo, quando generatur verbum, tunc agit forma, & patitur materia, & forma, videlicet bonitas, magnitudo &c. agentis agens ût forma in suam similitudinem, tanquam in suámmet materiam, reducit materiam & formam, quæ sunt similitudines objecti, videlicet bonitatem, magnitudinem &c. objecti; & quia similitudines agentis in ipso verbo fortificantur à radicibus, quarum ipsæ sunt similitudines, & similitudines objecti quoad objectum non habent vires, quia sunt

decisæ ab eo, nec agitantur ab eo, nec per consequens tantum possunt istæ, quantum illæ agentis, cùm illæ agentis sint bonæ &c. quoad existere & creare (agere); igitur manifestè declaratur, quòd similitudines ipsius agentis sint magis aptæ habere Virtutes, quàm Vitia, quæ sunt contraria similitudinibus radicum Animæ.

QUÆSTIO CXCIX.

Quomodo Virtutes habeantur per Infusionem & per Acquisitionem?

1. SOlutio. Quando Fides vel Spes vel Charitas, & sic de aliis, infunditur, ita, quòd homo credit DEUM esse & cæteros Articulos, tunc Divinæ Dignitates influunt suas similitudines in credentem, & similitudines Animæ influuntur à radicibus Animæ infusivè, ita, quòd similitudines DEI advenientes ad *esse* reducant similitudines Animæ isto modo: Divina Bonitas, & sic de Magnitudine &c., influit suam similitudinem in bonitatem Animæ, & etiam in magnitudinem &c. illius, Anima verò recipit objectivè illas similitudines transeuntes per potentias Animæ, quæ sunt bonæ, & generat inde verbum subjectum Fidei, in quo sunt similitudines DEI & similitudines Animæ; sed similitudines DEI sunt in illo verbo fortiores, quàm similitudines Animæ, ita, quòd potentiæ sunt activæ quoad similitudines DEI, & passivæ quoad suásmet similitudines: & isto modo Fides non acquiritur, sed infunditur, & permanet Liberum Arbitrium, quia similitudines & potentiæ Animæ agunt liberè, quia liberè recipiunt & volunt recipere majorem influentiam bonitatis, magnitudinis &c. ex similitudinibus DEI, quàm ex suismet similitudinibus.

2. Præterea Virtutes infunduntur de potentia in habitum & in actum isto modo: cùm homo existens in peccato non habeat potestatem, quòd per se surgat de peccato, quia propter peccatum ejus vires adeò sunt diminutæ in radicibus Animæ, quòd non habeant Virtutes habitu nec actu, tunc Divina Magnitudo, Bonitas & Misericordia &c. communicant se bonitati, magnitudini &c. Animæ peccatoris, ita, quòd peccator infusivè resurgat à peccato, & hoc ita subitò, quòd acquisitio Virtutum non potest ibi esse; & tunc induitunam Virtutem actu, sed cæteras habitu & potentiâ.

3. Quando Virtutes acquiruntur, tunc similitudines objectorum & similitudines acquirentis habent se in verbo ex eis constituto isto modo: similitudines acquirentis, quæ sunt bonitas, magnitudo &c., habent se quoad formas, similitudines verò objectorum quoad materiam, quia similitudines acquirentis Virtutes habent influentiam ex principiis ipsius acquirentis, quæ scilicet principia quoad se influunt similitudines ipsius verbi, & hæ similitudines verbi sunt propinquæ, quibus mediantibus acquiruntur similitudines remotæ, abstractæ ab objecto, quæ scilicet similitudines abstractæ in verbum non habent influentiam ab objecto, & ideo sunt passivæ; propinquæ similitudines verò sunt activæ; & sic per modum agendi & patiendi successivè acquiruntur Virtutes, & attinguntur isto modo.

4. Justum est, quòd Infideles convertantur, & dentur Eleemosynæ pauperibus, & cætera hujusmodi bona fiant, & hoc est bonum, magnum &c.; unde, quando bonitas, magnitudo &c. Animæ influunt suas similitudines in recolere, intelligere & velle, & Memoria & Intellectus & Voluntas sunt in Justitia, tunc similitudines convertendi Infideles, & faciendi eleemosynas, & sic de aliis hujusmodi, substant similitudinibus Justitiæ, quæ acquiruntur agendo, videlicet prædicando Infidelibus, & dando eleemosynas, & præparando materiam ad hoc: & quia hæc omnia important successionem, debent acquiri & attingi Virtutes per ipsam successionem movendo ad finem id, quod se habet ad finem, ut ipse finis sit actu.

QUÆSTIO CC.

Utrùm Virtutes & Vitia sint Creaturæ?

1. SOlutio. DEUS, quantum potuit, assimilavit sibi Animam, secundùm quòd Anima potuit recipere ejus similitudines; & ideo, si Virtutes Animæ sint creaturæ, est Anima melior & major &c., quàm si ipsæ Virtutes non sunt creaturæ; nam, quantò plus boni, magni &c. DEUS creat in Anima, tantò melior, major &c. est ipsa, & tantò similior est ejus bonitas, magnitudo &c. Divinæ Bonitati, Magnitudini &c.: ergo Fides, Spes & cæteræ Virtutes in Anima sunt creaturæ assituatæ habitu & potentiâ per creationem in ipsa Anima; & ideo Anima reducit mediante

mediante DEO suas Virtutes ad actum isto modo.

2. Bonitas & cætera principia Animæ sunt creaturæ, & per consequens potentiæ Animæ & actus earum; in his autem DEUS habituavit Virtutes quoad formas, ita, quòd bonitas quoad formam est in se & in magnitudine &c. bonificativa, ac etiam in recolere, intelligere & velle; & sic per consequens DEUS disposuit Virtutes quoad materiam, ita, quòd bonificativum possit bonificare in se & in magnitudine &c. suum actum, qui est bonificare, ita, quòd in sua propria materia & in propria materia magnitudinis &c. sit bonificativum; & hoc idem sequitur in potentiis usque ad actus earum: & ita bonitas quoad formam habet Virtutes habitu, & habet in potentia quoad materiam eas reducere ad actum isto modo.

3. In Anima magnitudo magnificat in se & in bonitate, & bonitas bonificat in se & in magnitudine, & sic de aliis principiis; materia verò, de qua hoc habet fieri, sunt Virtutes, quæ sunt habituatæ in formis, & reducuntur in actum, agente quâlibet formâ in sua materia & in alia, reducendo ad actum id, quod habet in habitu; & sic Virtutes Animæ reducuntur ad actum, in quo ipsæ Virtutes sunt creaturæ & operationes Animæ; sunt quidem creaturæ, quia, priusquàm essent in actu, jam erant in habitu & potentia; nam aliter bonificativum non haberet potestatem agendi bonum, nec similiter magnificativum magnum &c.; sunt etiam operationes Animæ, quia de potentia & habitu reducuntur ad actum.

4. Ad solum DEUM pertinet creare, sed ad creaturam, quòd reducat ad actum illam creaturam, quam habet in habitu & potentia, hoc agere autem non est creare; & quia Virtutes bonæ, magnæ &c. concordant cum suis principiis, videlicet cum radicibus & potentiis Animæ, & quia Vitia sunt contraria Virtutibus, & per consequens ipsis principiis Virtutum, & quia etiam sunt contraria ipsis principiis Virtutum, sunt contraria Virtutibus: ideo Vitia non sunt naturaliter habitu neque potentiâ in principiis Animæ, nec in potentiis ejus, quia sic esset oppositum in objecto, quod est impossibile: sed quia Anima habet potestatem agendi de creaturis, reducendo eas de habitu & potentia ad actum, ideo sunt Vitia operationes Animæ isto modo.

Homo, si vult, potest agere quoad bonum, magnum &c., cùm habeat potestatem ad hoc; & si non agit quoad bonum, sed quoad malum, & non quoad magnum in bono &c., sed quoad magnum in malo &c., generantur Vitia ex malis operationibus Animæ, quorum essentia (ùt ita loquamur) sunt privationes bonorum operum Animæ, quæ malæ operationes quoad Animam sunt in ipsa Anima habitu & potentiâ, ût operationes, non autem ût creaturæ, cùm ipsæ, quia sunt privationes bonorum operum, nihil sint in re, nisi tantùm in ratione; quod patet isto modo.

Bonum & malum opponuntur, & sic de aliis; & bonum & ens convertuntur, non autem malum & ens; quia sequeretur, quòd bonum & malum essent idem, & per consequens bonum & non bonum, malum & non malum, quod est impossibile: ergo privationes Virtutum non sunt in re, sunt autem in ratione isto modo.

Quando Voluntas non vult agere bonum, tunc in hoc privatur bonum agere, & ducitur malum agere in actum, & tunc bonitas agit quoad malum, & per consequens Voluntas & cæteræ potentiæ; subjectum autem istius mali agere est alteratio rationis, quia Voluntas debet agere sub ratione boni, magni &c., & agit sub ratione mali, parvi &c., & similiter cæteræ potentiæ Animæ; & ita Vitia habent subjectum implicatum de rationibus alteratis in contrarium *esse* & in contrarium finem; & sic ipsa Vitia sunt tantùm in ratione, non autem in re; & quantum ad hoc, bene dicitur, quòd peccatum nihil sit, quia ita est in rei veritate.

QUÆSTIO CCI.

Utrùm DEUS sit magis intelligibilis, quàm credibilis?

1. SOlutio. Suppositio & credere habent concordantiam, & similiter demonstratio & intelligere: unde, sicut habent se suppositio & demonstratio, quia suppositio est, ut sit demonstratio, ita habent se credere & intelligere, ergo credere est, ut sit intelligere; igitur finis est intelligere, ad quem se habet credere; restat ergo, quòd DEUS sit magis intelligibilis, quàm credibilis; quia, nisi sic esset, DEUS esset intelligibilis in minoritate bonitatis, magnitudinis &c., quod est impossibile.

2. Bonitates, magnitudines &c. Animæ consti-

constituunt potentias ipsius Animæ, ût jam dictum est; igitur, si DEUS esset magìs credibilis, quàm intelligibilis, esset magìs credibilis, quàm recolibilis & volibilis (cùm prædictæ bonitates, magnitudines &c. uniformiter concurrant, ut æquales reddant potentias, & per consequens actus earum) & hoc modo DEUS non esset objectabilis secundùm magnitudinem bonitatis, magnitudinis &c., sed potiùs secundùm minoritatem earum, quod est valde inconveniens.

3. Si DEUS esset magìs credibilis quoad Voluntatem, quàm intelligibilis quoad Intellectum, principia Animæ & potentiæ ejus essent incompleta & contraria, ita, quòd magnitudo Animæ esset contra magnitudinem bonitatis, & è converso, & sic de aliis, nec Largitas & Justitia bene se haberent cum Perfectione, Gloriâ, Veritate &c.: & hoc modo similitudines DEI & similitudines Animæ haberent majorem Concordantiam quoad incompletum & quoad Contrarietatem, quàm quoad completum & quoad Concordantiam, quod est impossibile: ergo DEUS non est magìs credibilis, quàm intelligibilis.

4. Si DEUS est magìs intelligibilis quoad se, & magìs credibilis quoad nos, formæ radicum Animæ sunt magìs completæ quoad nos, & minùs quoad DEUM: magìs quidem quoad nos, quia per eas possumus plus credere, quàm intelligere, & sic credibilitas habet majorem proportionem cum creditivo, quàm intelligibilitas cum intellectivo, & sic magnitudo Justitiæ honoris & perfectionis deficiunt in Anima bonitati, potestati, virtuti & gloriæ, & è converso, quod naturaliter est impossibile: ergo DEUS non est magìs credibilis, quàm intelligibilis.

QUÆSTIO CCII.

Utrùm Exaltatio Cognitionis Intellectûs sit Diminutio Fidei?

1. SOlutio. Intellectus & Fides concordant, quia credere & intelligere sunt actus Intellectûs; & quantò plùs Intellectus intelligit in sciendo DEUM, tantò plùs ascendit habitus Fidei in credendo DEUM; & quantò plùs ascendit Fides in credendo DEUM, tantò plus ascendit habitus Intellectûs in sciendo DEUM; & ita credere & scire habent Concordantiam secundùm suos actus & habitus, & secundùm suas potentias: nam Intellectus potest magìs ascendere per majoritatem credentiæ, quàm per minoritatem, & è converso Fides potest magìs ascendere per majoritatem cognitionis, quàm per minoritatem; & sic manifestè patet, quòd exaltatio cognitionis Intellectûs non repugnet magnitudini Fidei.

2. Credere est per secundam intentionem, intelligere verò per primam, ût dictum est; quare, si magnitudo bonitatis &c. intelligendi esset contra magnitudinem bonitatis &c. credendi, sequeretur existente credere per secundam intentionem, & intelligere per primam, quòd prima intentio & secunda se haberent in contrario, quod est impossibile: ergo per Exaltationem Cognitionis Intellectûs non diminuitur Fides.

3. Divina Voluntas vult, quòd humanus Intellectus credat illud verum Divini Intellectûs, quod non potest intelligere; & similiter Divinus Intellectus vult, quòd humanus Intellectus credat illud verum Divinæ Voluntatis, quod non potest intelligere, & per consequens sequitur, quòd humanus Intellectus intelligat illud verum Divini Intellectûs, quod potest intelligere, & Divinus Intellectus simpliciter vult, quòd intelligat illud verum Divinæ Voluntatis, quod potest intelligere: & ex hoc manifestè patet, quòd in Exaltatione Intellectûs non diminuatur Fides, quia aliàs esset Contrarietas inter Divinam Voluntatem & Intellectum, quod est impossibile.

4. Si est inconveniens, quòd homo in hac vita intelligat, DEUM esse Unum & Trinum & Incarnatum & cæteros Articulos, ne perdat meritum credendi ipsos Articulos, sic sequitur, quòd finalis intentio, quare homo est creatus, sit, ut ipse habeat magnum meritum, & per magnum meritum magnam gloriam, non autem, ut DEUS multùm cognoscatur & diligatur ab homine: ergo gloria hominis est major finis homini, quàm cognoscere & diligere DEUM, quod est impossibile & contra Bonitatem, Magnitudinem &c. DEI, & contra bonitatem, magnitudinem &c. hominis; ergo manifestè patet, quòd Fides non diminuatur in Exaltatione Cognitionis Intellectûs, sed potiùs, in quantò majori gradu cognitionis Finis est, in tantò nobiliori gradu est id, quod se habet ad finem.

QUÆ-

QUÆSTIO CCIII.

Utrùm credendum sit de DEO id, quod est magìs concordans cum Virtutibus, & etiam magìs contrarians Vitiis?

1. SOlutio. Secundùm quòd dictum est, Virtutes sunt similitudines radicum Animæ, ita, quòd Anima ratione bonitatis &c. est bona &c., & Virtutes similiter sunt bonæ &c., oppositum autem est de Vitiis; nam Vitia sunt dissimilitudines radicum Animæ & earum similitudinum, de quibus Virtutes sunt constitutæ; unde, si in DEO sunt Bonitas, Magnitudo &c., habet Anima similitudines Divinæ Bonitatis, Magnitudinis &c., quibus similitudinibus mediantibus Virtutes, cùm habeant similitudines prædictarum similitudinum, de quibus sunt constitutæ, habent majorem concordantiam cum DEO & cum se ipsis, & magìs contrariantur Vitiis; si autem in DEO non sunt Bonitas, Magnitudo &c., nihilominùs ipsæ Virtutes sunt concordantes ad invicem cum sémet ipsis, & plùs per se ipsas simpliciter contrariantur Vitiis, quàm per DEUM, & sic est possibile, quòd inter DEUM & Vitia sit Concordantia, quod est impossibile: ergo in DEO sunt Bonitas, Magnitudo &c.

2. Est credibile & credendum, quòd Divina Bonitas sit bonificativa & bonificabilis, & Divina Magnitudo magnificativa & magnificabilis, & sic de aliis: ratio autem, quare hoc est credibile, est, quia Fides est major in credendo ista de Bonitate, Magnitudine &c. DEI, & esset minor, nisi crederet ista: quia plus est credere, quòd Bonitas DEI sit & agat, quàm quòd illa sit & non agat, & sic de aliis; igitur manifestè patet, quòd Bonitas DEI sit in DEO bonificans, & ejus Magnitudo sit in eo magnificans, & sic de aliis, ita, quòd ipsa Bonitas sit de se bonificans & bonificabilis, & ejus Magnitudo de se magnificans & magnificabilis: quia, nisi tale agere esset in DEO intrinsecè, esset Fides magna quoad se secundùm bonum verum &c., & non magna &c., sed parva quoad DEUM, & ita Fides quoad se haberet contrarietatem cum Vitiis, sed quoad DEUM & quoad verum haberet concordantiam cum Vitiis, quod est impossibile: ergo credendum est id, quod magìs concordat cum Virtutibus, & magìs contrariatur Vitiis.

3. Si DEUS est Incarnatus, ejus Bonitas plùs bonificavit creaturam, & ejus Magnitudo plùs magnificavit eam, & sic de aliis; si verò non est incarnatus, minùs bonificavit & magnificavit eam; & quia secundùm Fidem est credendum, & secundùm Spem sperandum id esse de DEO, per quod sua Bonitas, sua Magnitudo &c. agant in creatura id, per quod Charitas cum Justitia & Prudentia plùs potest resistere Vitiis, & per quod maximè in summa Charitate possumus diligere DEUM: ergo DEUS est Incarnatus; nam aliter Virtus plus posset quoad hoc, quod non est verum, contra Vitia, minus verò quoad hoc, quod est verum; quod est impossibile: ergo credendum est id, quod magìs concordat cum Virtutibus, & contrariatur Vitiis.

4. Si in Voluntate DEI est nostra Resurrectio, ita, quòd velit nos resuscitare, & sua Misericordia nobis parcere, & sua Justitia nos judicare, & sic de aliis, plùs possumus in hoc credere & sperare de DEO bonitatem, magnitudinem &c.; si verò non, minùs; & sic in Divina Voluntate non est Magnitudo Bonitatis, quia non influit in nos illam Virtutem, per quam nostræ Virtutes plùs possint accedere ad bonitatem & magnitudinem, & per quam se possint plùs elongare à Vitiis, quod est impossibile: restat igitur, quòd in Divina Voluntate sit nostra Resurrectio ipsâ volente, potente & sciente &c. nos resuscitare.

QUÆSTIO CCIV.

Utrùm Vitia sint, ut Virtutes sint majores?

1. SOlutio. Ignis calefacit Aërem & Terram, Aqua verò ex oppositio frigefacit Terram & Aërem, & sic Ignis & Aqua habent contrarietatem in Aëre & in Terra; sed quando Ignis calefacit Aërem & Terram in tantum, quòd Aqua non potest tantum eos frigefacere, tunc Ignis plùs agit in Aërem & in Terram, quàm si Aqua non esset, quia agit cum Aëre & cum Terra concordando, & cum Aqua contrariando ei; nam Aqua contrariatur Igni, quantum potest, sed illa contrarietas ex parte Aquæ contra Ignem non venit ad finem, quia non potest, sed finis Ignîs attingitur calefaciendo Aërem & Terram, contrariando Aquæ.

2. Secundùm hanc præpositam metaphoram patet Solutio ad quæstionem; nam Vitia contrariantur Virtutibus, & è converso;

quoad Virtutes quidem sumus in bonitate, magnitudine &c., sed quoad Vitia sumus in oppositò bonitatis, magnitudinis &c.: igitur, quando quoad Virtutes nos tenemus in bonitate contra malitiam, & in magnitudine contra parvitatem, & sic de aliis, tunc sunt Vitia occasiones vel materia exaltationis Virtutum, in quantum possibile est, quòd sint occasiones illius exaltationis; sed quando sunt reductiva de potentia in actum, tunc sunt contra Virtutes in tantum, quòd Virtutes reducantur in privationem, & per consequens earum bonitas, magnitudo &c.

3. Anima potest habere majorem Charitatem, si diligit bonum, & odit malum, quàm si diligit bonum, & non odit malum; & similiter, si quis diligit Castitatem, & odit Luxuriam, diligit plùs Castitatem, quàm si diligeret Castitatem, & non odiret Luxuriam; unde, si malum, id est, Vitium non esset, non esset odibile; & si non esset odibile, non esset oditivum, & per consequens Virtutes non essent tantum diligibiles, si Vitia non essent odibilia.

4. Bonum non est, ut sit malum, quia sic malum esset finis, & bonum se haberet ad illud, quod est impossibile: nec etiam esset contrarietas inter bonum & malum, quod similiter est impossibile: est autem malum, ut sit bonum, non tamen ita, quòd sit concordantia inter bonum & malum, sed per modum contrarietatis inter bonum & malum, ita, quòd per illam contrarietatem bonum sit in altiori gradu; & propter hoc sequitur, quòd malum sit, ut sit bonum, & non ita, quòd malum habeat suum finem in bono; quia si sic, jam esset bonum & non bonum, quod est impossibile: quare secundùm hæc, quæ de bono & malo hìc dicta sunt, possumus intelligere, quòd Vitia sint occasionaliter, ut Virtutes possint esse majores.

QUÆSTIO CCV.

Utrùm Luxuria priùs incipiat in Volibili, quàm in Volitivo?

1. Solutio. In physico corpore priùs est appetibile in Appetitiva, quàm retentibile in Retentiva; & priùs est retentibile in Retentiva, quàm digestibile in Digestiva; & priùs etiam est digestibile in Digestiva, quàm expulsibile in Expulsiva; nam aliter in physico corpore non esset motus nec alteratio nec successio, quod est impossibile; unde significatur solutio ad quæstionem isto modo: propinquum volibile & volitivum sunt esse Voluntatis, quod est eductum de radicibus Animæ, videlicet de bonificativo & bonificabili, magnificativo & magnificabili; & sic bonificativum & magnificativum &c. constituunt volitivum, & bonificabile, magnificabile &c. constituunt volibile; sed remotum volibile est intellectivum & intelligibile, & recolitivum & recolibile, & similiter sensitivum & sensibile &c.; igitur quoad visum incipit volitivum in remoto volibili, viro vidente mulierem, quam concupiscit; deinde se transfert ad aliud remotum volibile, quod est intelligi mulierem & delectationem tactûs, & adhuc volitivum non est in actu Luxuriæ, donec ad suum propinquum volibile attrahat remotum volibile influens de propinquo volibili ad remotum volibile isto modo.

2. Finalis causa, quare artifex fabricat domum, est habitare; igitur habitare est priùs in natura causæ ipsius domûs, quàm sit ipsa domus, sed secundariè priùs incipit ædificare cameram, quàm habitare in ea; simili modo est de Luxuria, nam Luxuriosus in suo propinquo volitivo & volibili priùs finaliter incipit luxuriari, quàm in suo remoto volibili; sed in remoto priùs incipit in sensu, nec adhuc est Luxuria, sicut domus in ædificando non est domus, nisi tantùm in ratione artificis; igitur in principio, quando de sensu incipit, quod est remotum volibile, non est adhuc Luxuria, donec à volitivo remotum volibile sit translatum ad propinquum volibile, & tunc ipsum propinquum volibile inficit ipsum volitivum, & volitivum propinquum & remotum volibile isto modo.

3. In propinquo volibili sunt quoad creationem bonitas, magnitudo &c., & similiter in volitivo; & ideo, quando propinquum volibile inhonestè substat suo volitivo, pervertitur ipsum volitivum in malitiam, & per consequens volibile; & ex hac mala intensa perversione, quæ est intrà, influitur mala perversio in remotum volibile, ita, quòd bonitas &c. remoti volibilis pervertatur in malitiam; & ex hoc patet, quòd Luxuria æqualiter incipiat in intrinseco volitivo & volibili, non autem in remoto, quia priùs est in volitivo, quàm in sensu quoad visum & tactum.

4. Sicut Luxuria priùs incipit in propinquo volibili, quàm in remoto, quoad Voluntatem, ita consequenter priùs incipit in propinquo recolibili, quàm in remoto, & sic de Intellectu; hoc autem patet, quia bonitas est una eadem in radice inter Voluntatem, Memoriam & Intellectum; & ideo, quando ipsa bonitas se pervertit in agendo malum, pervertit se totam; nam, nisi ita esset, sequeretur, quòd essentia bonitatis &c. Memoriæ, Intellectûs & Voluntatis non esset una eadem in radice; quod est impossibile.

QUÆSTIO CCVI.

Quod Vitium sit majus, aut Avaritia, aut Superbia?

1. Solutio. Avaritia & Largitas sunt oppositæ, & Superbia & Humilitas; & quia in DEO est Largitas, largiente DEO Patre totum se ipsum in Filio & Sancto Spiritu, & non est in DEO Humilitas humiliante Patre se Filio & Sancto Spiritui: igitur est Avaritia magìs contraria Largitati DEI, quàm Superbia Humilitati DEI, quam Humilitatem scilicet DEUS habet erga nos, humilians se creando nos & redimendo nos & parcendo nobis, & sic de aliis; ergo illud Vitium est majus in nobis, quod est plùs contra DEUM; sed tale est Avaritia, ût patet: ergo Avaritia est majus Vitium, quàm Superbia.

2. Quoniam in DEO est Largitas, & ipse creavit nos ad suam similitudinem, est Anima cujuslibet nostrûm constituta de creata largitate, sicut de creata bonitate, creata magnitudine &c.; veruntamen non creavit DEUS in nobis Humilitatem, ut per Humilitatem simus similes DEO, quam non habet in se; sed quia DEUS habet hanc Humilitatem erga nos, ideo creavit Humilitatem in nobis, ut in hoc simus illi similes, ut habeamus Humilitatem erga DEUM, sicut ipse erga nos: & quia DEUS habet Largitatem erga se ipsum, similiter etiam erga nos, & non habet Humilitatem erga se ipsum, sed erga nos: igitur est manifestum, quòd Superbia non sit in tantum contra magnitudinem bonitatis nobilitatis Humilitatis, quàm Avaritia contra magnitudinem bonitatis nobilitatis &c. Largitatis.

3. Largitas est una radix Animæ, & hæc se diffundit in alias radices Animæ, ita, quòd bonitas, magnitudo &c. habeant Largitatem; & ideo, quando in homine est Avaritia, tunc Largitas, quæ est una illarum radicum, agit sui oppositum in se & in cæteris radicibus; sed quia omnes & singulæ radices ipsius Animæ Rationativæ, Imaginativæ, Sensitivæ & Vegetativæ sunt diminutæ in hoc, quia de nihilo sunt creatæ, agit non tantum Largitas sui oppositum in avaro homine, quantum Humilitas in superbo homine: nam omnes radices in superbo actu agunt contrarium Humilitatis, quia Humilitas est innata cuilibet earum actu, quia omnes & quælibet per se venerunt de nihilo; & sic quælibet earum agit suum contrarium & contrarium cujuslibet alterius; sed in Avaro omnes radices non agunt actu contrarium Largitatis, nisi sola ipsa Largitas, sed sunt habitus & potentia illi perversæ actioni Largitatis: ergo est manifestum, quòd Superbia isto modo sit pejus Vitium, quàm Avaritia.

4. Bonitas, Magnitudo &c. DEI concordant cum Majoritate, sed bonitas, magnitudo &c. nostrûm concordant cum minoritate; igitur, quando Superbia est in nobis, nostra magnitudo contrariatur Magnitudini DEI, & è converso, ac etiam minoritas bonitatis, magnitudinis &c. nostrî contrariatur Majoritati Bonitatis, Magnitudinis &c. DEI, & è converso; hæc contrarietas autem est major in malo &c., quàm contrarietas nostræ Largitatis perversæ in malum &c. & Largitatis DEI conversæ in bonum &c., quia Superbia immediatè contrariatur cuilibet Dignitati DEI, sed Avaritia mediatè, ût superiùs significatum est: igitur in hoc Superbia superat Avaritiam in malitia, ût per se patet.

De Fine hujus Libri.

Expliciunt Quæstiones, quæ per Artem Demonstrativam seu Inventivam solvuntur vel determinantur, ad Gloriam & Benedictionem nostri Domini DEI JESU Christi, in cujus protectione permaneant integræ & illæsæ; & hoc etiam ad Honorem nostræ gloriosæ Dominæ Virginis Mariæ.

DEO Gratias.

INDEX QUÆSTIONUM

Solutarum secundùm processum Artis Demonstrativæ seu Inventivæ.

Quæstiones de DEO.

1. Utrùm DEUS sit? pag. 2
2. Utrùm in DEO sint Dignitates, scilicet Bonitas, Magnitudo &c.? 4
3. Quid est Essentia DEI? 5
4. Utrùm Dignitates DEI sint Essentia DEI? 6
5. Utrùm Actus Dignitatum, scilicet bonificare &c. sint de ipsa Essentia Dignitatum? 7
6. Utrùm Divinæ Dignitates sint idem numero? 8
7. Utrùm Divinæ Dignitates & Actus earum sint idem numero? 9
8. Utrùm Actus Divinarum Dignitatum sint idem numero secundùm Magnitudinem & Voluntatem DEI? 10
9. Utrùm Dignitates DEI sint æquales? 11
10. Utrùm Dignitates DEI & Actus earum sint æquales? 12
11. Utrùm Actus Divinarum Dignitatum in DEO sint æquales? 13
12. Utrùm DEUS sit infinitus existendo & agendo? 14
13. Utrùm DEUS in tantum sit DEUS agendo, quantum existendo, & è converso? 15
14. Utrùm in DEO sit Productio? 16
15. Utrùm in DEO sit Distinctio? 18
16. Quomodo consistat in DEO Unitas? 21
17. Utrùm in DEO sit Generatio? 22
18. Utrùm in DEO sit Processio? 26
19. Utrùm Sanctus Spiritus procedat ex Patre & Filio? 28
20. De Modo generandi in Divinis. 30
21. De Modo procedendi in Divinis? 33
22. Utrùm in DEO sit tantùm Trinitas Divinorum Suppositorum? 35
23. Utrùm Divina Suppositа sint æqualia? 39
24. Utrùm ipsamet Essentia DEI & Divina Suppositа sint idem numero? 41
25. Quomodo Divina Suppositа existentia eadem numero Divina Essentia sint distincta ratione Divinarum Similitudinum? 43
26. Utrùm in DEO sit Compositio ratione Distinctionis Suppositorum? 44
27. Utrùm DEUS sit incarnatus? 46
28. Quare DEUS non est incarnatus in pluribus hominibus? 48
29. Utrùm in Incarnatione DEI fuerit Principalis Divina Ostensio & Dilectio, vel nostra Redemptio? 50
30. Utrùm DEUS potuisset creare Mundum æternum? 51
31. Quare DEUS non creavit tantum bonum, quantum potest creare? 53

Quæstiones alterius Vitæ.

32. Utrùm erit Resurrectio? 54
33. Quomodo Beata Anima in Patria habeat Gloriam? 56
34. Quomodo damnata Anima patiatur Pœnam? 58
35. Quomodo Beatum Corpus habebit Gloriam? 60
36. Quomodo damnatum Corpus patietur Pœnam? 62
37. Utrùm potentiæ Animæ in Patria habeant æqualem Gloriam? 63
38. Utrùm DEUS possit dare tantam Pœnam Dæmoni, quantam Gloriam Beato Angelo? 64
39. Quomodo materialis Ignis attingat Dæmonem? 65
40. Utrùm Corpora Beatorum habebunt majorem Gloriam, quàm damnatæ Animæ Pœnam? 66
41. Utrùm alia Vita sit in æternum? 67

Quæstiones de Angelis.

42. Utrùm sint Angeli? 69
43. Utrùm sint Dæmones? 70
44. Quomodo Angeli sint considerabes? 70
45. Quare sunt Angeli? 71
46. Quomodo benigni Angeli fruantur DEO? 71
47. Quomodo Dæmones odiant DEUM? 72
48. Quomodo Angelus intelligat & diligat Angelum? 72
49. Quomodo moveantur Angeli? 73
50. Quomodo Angelus intelligat Inferiora? 74
51. Quomodo Angeli moveant Inferiora? 74

Quæstio-

Quæstiones de Anima.

52. Utrùm intellectiva Anima sit? pag. 75
53. Quomodo Anima sit considerabilis? 75
54. Quomodo Anima generet Verbum? 76
55. Quomodo Anima intelligat DEUM? 76
56. Utrùm sit Differentia inter Essentiam Animæ & suum *Esse?* 77
57. Ad quem finem Anima est creata? 78
58. Quomodo Anima sit Similitudo DEI? 78
59. Quomodo Anima agat in se & extra se? 79
60. Utrùm Potentiæ Animæ sint de Essentia ipsius Animæ? 80
61. Utrùm Accidentia Animæ sint de Essentia Potentiarum Animæ? 80
62. Utrùm alia Potentiarum Animæ habeat aliam? 81
63. Utrùm rationalis Anima sit immortalis? 82
64. Utrùm Intellectus sit omnibus Hominibus unus numero? 83
65. Utrùm omnes Animæ sint creatæ æquales? 83
66. Utrùm Potentiæ Animæ sint activæ & passivæ? 84
67. Utrùm Intellectivum in suo proprio intelligibili intelligat, quidquid intelligit? 84
68. Utrùm una Potentiarum Animæ plus possit mereri, quàm alia? 85
69. Utrùm in Essentia Animæ sit major Differentia, quàm in suis Accidentibus? 86
70. Utrùm Voluntas avari Hominis plùs diligat velle, quàm ipse Avarus pecuniam? 87
71. Utrùm Anima intelligat per substantialem Potestatem, Bonitatem & Magnitudinem, vel accidentalem? 87
72. Quomodo Anima sit conjuncta Corpori? 88
73. Quomodo Anima tentetur à Diabolo? 88
74. Quomodo Corpus & Anima peccent? 89
75. Quomodo Anima intelligat separatas Substantias? 89
76. Quomodo Habitus Scientiæ consistat inter Potentiam & Actum? 90
77. Quomodo Intellectus, cùm sit Universalis, possit intelligere Particularia? 91
78. Utrùm Anima possit intelligere sinè Phantasmate? 91
79. Utrùm mortuo Homine Imaginativa remaneat in Anima? 92
80. Utrùm possit fieri major Affirmatio & Demonstratio de intellectualibus Rebus, quàm de sensualibus Rebus? 92
81. Quomodo Anima appetat suum Finem intra se & extra? 93
82. Quomodo Intellectus attingat Sacramentum Altaris? 93
83. Utrùm Liberum Arbitrium sit de Essentia Animæ individuatum in Potentiis Animæ? 94
84. Utrùm Liberum Arbitrium possit cogi? 95
85. Utrùm Prædestinatio & Liberum Arbitrium possint esse simul? 95
86. Utrùm quinque Universalia & decem Prædicamenta sint aliquid realiter extra Animam? 97
87. Utrùm Anima lapsa in peccatum possit per se surgere? 98
88. Quare DEUS dimittit unam Animam ad Damnationem, & eligit alteram ad Salvationem? 98
89. Utrùm Anima possit tantum mereri, quantum demereri? 99
90. Quomodo Ratio deficiat à Realitate? 100
91. Quomodo rationalis Anima separetur à Corpore? 100

Quæstiones Imaginativæ.

92. Quomodo Imaginativa sit considerabilis? 101
93. Utrùm Imaginativa sit à Generante vel à Creante? 102
94. Utrùm Imaginativa sit activa & passiva Potentia? 103
95. Quomodo Intellectiva per Imaginativam sumat Objecta? 104
96. Utrùm Imaginativa sit in Re vel in Ratione? 104
97. Quomodo Intellectus denudet suum Intelligere ab Imaginari? 105
98. Utrùm Intellectus sinè Imaginatione possit intelligere Immensitatem DEI & Operationes ejus? 106
99. Utrùm Intellectus veriùs intelligat intelligibilia Objecta sinè Imaginatione, quàm sensibilia cum Imaginatione? 107

100. Quomodo Imaginatio impediat Intellectum? 107
101. Utrùm Intellectus possit intelligere Ævum sinè Imaginatione? 108

Quæstiones Sensitivæ.

102. Quomodo Sensitiva Potentia sit considerabilis? 109
103. Utrùm Sensitiva sit à Generante vel à Creante? 110
104. Utrùm Sensitiva sit activa & passiva Potentia? 111
105. Utrùm Sensitiva sentiat in se vel extra se? 112
106. Quomodo Sensitiva sentiat? 113
107. Utrùm Sensitiva sit major in agendo, quàm in patiendo? 114
108. Quomodo Anima sentiendo peccet? 115
109. Utrùm Sensitiva habeat majorem Concordantiam cum una Potentia Animæ, quàm cum alia? 115
110. Cum quo Sensu Imaginativa habet majorem concordantiam? 116
111. Quare Gustus magis sentiat in bibendo, quàm in comedendo? 117
112. Quare Sensitiva non sentit tantum per humidum & siccum, quantum per calidum & frigidum? 117
113. Quare Homo plùs terretur de Cadavere Hominis, quàm de cadavere alterius animalis? 118
114. Quomodo Sol est sensibilis? 119
115. Utrùm Differentia inter Sensualia sit sensibilis vel imaginabilis? 119
116. Quæ Accidentia sint sensibilia, & quæ imaginabilia, & quæ intelligibilia? 120
117. In quo Sensu existit Finis in Majoritate? 121
118. Per quem Sensum Anima magis concordet cum Virtute, & contradicat Vitio? 121
119. Utrùm Sensus priùs incipiat ab Universali, quàm à Particulari? 122
120. Utrùm Sensitiva sit major in Viro, quàm in Muliere? 122
121. Quare Sensibilitas plùs vigeat in Tactu, quàm in alio sensu? 123

Quæstiones Vegetativæ & Elementativæ?

122. Quomodo Vegetativa sit considerabilis? 124
123. Utrùm Vegetativa sit Corporeïtas vel Corpus? 125
124. Utrùm simplicia Elementa sint Potentiæ ipsius Vegetativæ? 125
125. Utrùm quatuor Potentiæ ipsius Vegetativæ habeant substantialiter in Radice unam Bonitatem, Magnitudinem, & sic de aliis hujusmodi? 126
126. Utrùm Universalis Materia possit esse sinè Universali Forma? 127
127. Utrùm Vegetativa sit activa & passiva? 128
128. Utrùm Simplicia Elementa sint mixta in suis Sphæris? 129
129. Utrùm Simplicia Elementa sint in Elementatis essentialiter vel virtualiter? 130
130. Utrùm Igneïtivum habeat propinquum & remotum Ignibile? 131
131. Utrùm Accidentia sint de Essentia Substantiæ? 132
132. Utrùm omnes Proprietates Vegetativæ sint idem in Radice sinè Differentia? 133
133. Quomodo Accidentia egrediantur de Virtute Substantiæ? 134
134. Quomodo individuetur Substantia? 135
135. Quomodo Fiat Generatio & Corruptio? 136
136. Utrùm Elementorum aliud sit in alio, & alia pars cujuslibet eorum in alia? 138
137. Quomodo fiat Transmutatio Elementorum in Elementatum? 139
138. Quæ sunt Principia Substantiæ, & quæ Accidentium? 140
139. *Quomodo investigentur Proprietates Rerum*, & id, quod dicitur per Nomen? 141
140. Quomodo Coloratum sit habituatum in Intellectu quoad Formam, & in Imaginatione quoad Materiam? 141
141. Quare Lepus fugiens à facie Leporarii citiùs appetit Montem, quàm Planitiem? 141
142. Utrùm Artificialis Figura sit de Essentia Substantiæ? 142
143. Quare sumitur Habitus per Formam, & Potentia per Materiam? 142
144. Quomodo generetur Ventus? 142
145. Utrùm quodlibet Elementum habeat proprium Colorem? 142
146. Quomodo generentur Tenebræ? 144

147. Utrùm Ignis sit calidus per se, siccus verò per accidens? 144
148. Utrùm Levitas & Ponderositas sint de Essentia Substantiæ? 145
149. Utrùm Aqua sit gravior per Formam, quàm per Materiam? 146
150. Utrùm Ignis, qui est in Superioribus, descendat ad Inferiora, & Ignis, qui est in Inferioribus, ascendat ad Superiora? 147
151. Quomodo Generabilia existant Habitu & Potentiâ? 148
152. Quomodo de pluribus Formis possit fieri una Forma, & de pluribus Materiis una Materia? 149
153. Utrùm Ignis plùs contrarietur Aquæ per Caliditatem, quàm Terræ per Levitatem? 150
154. Quâ naturâ Mare Angliæ fluat & refluat? 151
155. Quâ naturâ Mare sit salsum? 152
156. Quare mortuus Homo est ponderosior, quàm vivus? 153
157. Quare Magnes attrahat Ferrum? 154
158. Quomodo hoc Lumen Candelæ generet Lumen alterius Candelæ? 155
159. Utrùm Alteratio incipiat intra Substantiam vel extra? 155
160. Quæ sint Simplicia Elementa, & quæ Composita? 157
161. Quæ sit Quidditas, & quæ sint Species & Individua cujuslibet Prædicamenti? 157
162. Quomodo quodlibet Prædicamentum sit in alio Prædicamento? 159
163. Cùm quælibet Pars Mixti sit in alia, quomodo est situata quælibet earum in alia? 161
164. Quomodo Ignis calefaciat & moveat Aquam in olla? 163
165. Quomodo generentur Metalla, & quomodo Ignis liquefaciat Aurum? 164
166. Utrùm Alchymia sit in Re vel in Ratione tantùm? 165

Quæstiones Motivæ Potentiæ.

167. Quomodo DEUS moveat omnia? 166
168. Quæ sit Quidditas Motûs? 167
169. Quomodo Potentiarum alia moveat aliam? 168
170. Quis sit moralis Motus? 169
171. Utrùm Natura possit sustinere Motum Generationis & Corruptionis in perpetuum? 170
172. Quomodo corporalis Motus sit situatus? 171
173. Quomodo moveatur Flamma comburentis Ignis? 172
174. Quomodo Motus sit in decem Prædicamentis? 173
175. Quomodo Objectum moveat Potentiam? 173
176. Quomodo Forma moveat Materiam? 174

Quæstiones de Moralibus.

177. Quomodo Virtutes & Vitia sint considerabiles? 176
178. De Fide. 177
179. De Spe. 179
180. De Charitate. 180
181. De Justitia. 181
182. De Prudentia. 182
183. De Fortitudine. 183
184. De Temperantia. 184
185. De Gula. 185
186. De Luxuria. 188
187. De Avaritia. 189
188. De Superbia. 190
189. De Acedia. 191
190. De Invidia. 192
191. De Ira. 193
192. De Conscientia. 194
193. Utrùm Memoria & Intellectus possint habere Contritionem? 195
194. De Satisfactione? 196
195. Quomodo fiat Transmutatio in Moralibus? 196
196. Quomodo in Moralibus fiat Augmentatio vel Diminutio? 197
197. Quomodo Moralia cognoscantur? 198
198. Utrùm Homo habeat majorem aptitudinem habendi Virtutes, quàm Vitia? 199
199. Quomodo Virtutes habeantur per Infusionem & per Acquisitionem? 200
200. Utrùm Virtutes & Vitia sint creaturæ? 200
201. Utrùm DEUS sit magis intelligibilis, quàm credibilis? 201
202. Utrùm Exaltatio Cognitionis Intellectûs sit Diminutio Fidei? 202
203. Utrùm credendum sit de DEO id, quod est magis concordans cum Virtutibus,

bus, & etiam magis contrarians Vitiis? 203
204. Utrùm Vitia sint, ut Virtutes sint majores? 203
205. Utrùm Luxuria priùs incipiat in volibili, quàm in volitivo? 205
206. Quod Vitium sit majus, aut Avaritia, aut Superbia? 205

BEATI RAYMUNDI LULLI DOCTORIS ILLUMINATI DISPUTATIO EREMITÆ ET RAYMUNDI *SUPER* ALIQUIBUS DUBIIS QUÆSTIONIBUS SENTENTIARUM MAGISTRI PETRI LOMBARDI.

DEUS, qui es Summus in omnibus Bonis, ad tuam Laudem & Honorem incipit *Disputatio Eremitæ & Raymundi super aliquibus dubiis Quæstionibus Sententiarum Magistri Petri Lombardi.*

DE PROLOGO.

1. RAymundus Parisiis studens, & considerans perversum statum hujus mundi, multùm doluit, & potissimè super hoc, quòd ipse per *Artem Generalem*, quam Dominus DEUS illi dederat pro illustrandis tenebris hujus mundi, Rempublicam Ecclesiæ Christi nondum potuerit promovere, ût optabat: sic igitur tristis & affectus tædio quâdam die ivit extra Civitatem, & ambulavit supra ripam fluminis Sequanæ causâ requirendi remedium super suo dolore & tædio, si Deus forsitan illi vellet dare; & contigit, quòd sic venerit ad quandam Arborem, sub cujus umbra invenit quendam Eremitam sedentem & legentem in quodam Libro; quem, cùm Raymundus humiliter salutâsset, resedit juxta eum, quærens ab ipso, quis esset, & de quo esset Liber, in quo legebat? & respondit ei dicens, quòd ipse esset Eremita, & quòd Parisiis diu studuisset in Theologia, ut cum Libris, in quibus studuerat, meliùs posset cognoscere & amare DEUM, & ad hoc specialiter statuisset in quodam loco solitario fieri Eremita perpetuò: veruntamen inquit, quia in isto Scripto edito super Libros Sententiarum, quod nunc lego, invenio quasdam dubias & difficiles Quæstiones, quarum veritatem non possum videre, sum valde afflictus in tantum, quòd in aliis veritatibus, quas intelligo de DEO, non possum quiescere.

2. Raymundus audiens hæc diu stetit tacens, cui Eremita dixit: Raymunde, in quo cogitas & consideras? Raymundus respondit: *cogito de quadam Arte Generali, quam DEUS mihi ostendit in quodam Monte*, cum qua libenter ad Honorem DEI & tuam pacem tentabo solvere tuas Quæstiones.

3. Raymunde, dixit Eremita, Quæstiones dubitabiles, & ût existimo, magis difficiles

circa Libros Sententiarum sunt *centum quadraginta*, super quibus rogo te, ut videas secundùm tuam Artem, an de ipsis mihi posses ostendere necessariam Veritatem, multùm enim desidero hoc scire; quod si feceris, mihi & pluribus aliis ex hoc proveniet magnum bonum.

4. Ait Raymundus: ad Honorem DEI & ex debito charitatis, quæ nobis omnibus est necessaria ad salutem, cupio tibi in hac parte obedire, & juxta meum posse cum auxilio DEI per prædictam Artem inquirere veritatem de supradictis Quæstionibus: veruntamen convenit, quòd inter te & me sit talis ordo, videlicet, quòd tu primò proponas Quæstionem, & ego postea ipsam solvam; & quòd tu rursus in eligendo veritatem contra me arguas, & quòd sic ego solvam tuas Rationes cum principiis dictæ Artis.

5. Ait Eremita: Raymunde, quæ sunt Principia tuæ Artis? respondit Raymundus: Principia prædictæ *Artis Generalis* sunt hæc: *Bonitas, Magnitudo, Æternitas* sive *Duratio, Potestas, Sapientia, Voluntas, Virtus, Veritas, Gloria, Differentia, Concordantia, Contrarietas, Principium, Medium, Finis, Majoritas, Æqualitas* & *Minoritas*: per ista octodecim Principia Generalia miscendo unum principium cum alio, & respiciendo significationem illius mixtionis, & applicando significationem illius mixtionis ad propositum, sicut in illa Arte plenùs traditur, invenitur Veritas, quæ quæritur.

6. Valde placuerunt Eremitæ hæc verba Raymundi, qui tunc dixit Eremitæ, antequam ipse incepisset proponere aliquam quæstionem: *illa, quæ in hoc Libro propono dicere, volo, quòd sint & intelligantur in omnibus salvâ Veritate, Reverentiâ & Honore sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, cujus Correctioni hæc & omnia alia mea dicta submitto.*

INCIPIUNT QUÆSTIONES SUPER Librum I. Sententiarum.

QUÆSTIO I.

Utrùm Theologia propriè sit Scientia?

1. RESpondit Raymundus dicens: quòd Theologia sit Scientia duobus modis, scilicet appropriatè & propriè; *appropriatè*, secundùm Fidem à Deo datam, ut Catholicus per Fidem credat Articulos Fidei & Sacram Scripturam, quæ non intelligit per argumenta; & est Scientia *propriè*, quia intellectui non est proprium credere, sed intelligere; sed credere est illi appropriatum per Supremum Objectum, ut per Fidem possit attingere illam veritatem, quam demonstrativè non potest attingere propter aliquod impedimentum, quod habet ratione subjecti aut materiæ: & sicut objectum sensibile restauratur in imaginatione in absentia sentiendi, sic & multò meliùs, quando intellectus non est discursivus per necessarias Rationes circa Veritatem Articulorum Fidei, sicut intellectus mechanici aut alicujus alterius, qui stat ad positiones tantùm, restauratur Veritas Articulorum in credulitate intellectûs, qui ipsos credit: & hujusmodi restauratione multùm indiget intellectus, cùm omnes homines non sint dispositi ad investigandam Veritatem Articulorum Fidei & Sacræ Scripturæ per necessarias Rationes, sicut mulieres, faber, rusticus, & sic de similibus.

2. Quòd Theologia propriè sit Scientia, ostendo sic: intellectui proprium est intelligere, ût dictum est, sicut, & multò magis, igni est proprium calefacere, & oculis videre: unde cùm DEUS sit subjectum Theologiæ, & ipse sit intelligibilis cum magnitudine suæ intelligibilitatis, sequitur, quòd intellectus creatus conjunctus & etiam separatus cum magnitudine intellectivitatis sit dispositus ad intelligendum DEUM; hanc autem dispositionem non posset habere intellectus conjunctus, si Theologia non esset propriè Scientia, cùm proprium plùs dicat de magnitudine potestatis, virtutis, veritatis, perfectionis &c., quàm appropriatum; & hoc naturaliter: ergò significatum est, quòd Theologia propriè sit Scientia; aliàs Divinæ Intelligibilitati esset injuriatum, in quantum humanus intellectus non posset intelligere Divinam Trinitatem &c. secundùm magnitudinem Supremi Objecti & secundùm magnitudinem ipsius intellectûs; & sic deficerent Divina Bonitas, Magnitudo, Æternitas, Potestas &c. ex parte Supremi Objecti & ex parte ipsius intellectûs; quod est impossibile.

3. Cùm DEUS sit summè bonus, summè magnus &c., sicut est summè bonus, summè magnus &c., sic se communicat intellectui creato ab ipso, secundùm quòd intellectus ab ipso potest recipere similitudines & perfectiones; & quia per Divinam Magnitudinem potest recipere magnitudinẽ, potest per ipsam & Divinam Sapientiam recipere magnam intellectivitatem, sicut per Divinam Bonitatem & Voluntatem potest recipere bonam amabilitatem, & sic de magna potestate, virtute &c.; talem autem receptionem non posset intellectus recipere, si Theologia non esset propriè Scientia: ergò Theologia est propriè Scientia.

4. Iterum, manifestum est, quòd intellectus conjunctus de sua natura possit uti inferioribus, scilicet dum intelligit, quòd triangulus habeat tres angulos, & quòd homo & asinus non sint ejusdem speciei, & sic de similibus: unde si intellectus propriè intelligit objecta, ad quæ intelligenda principaliter non est creatus, quantò magis potest propriè uti suâ naturâ ad intelligendum Supremum Objectum, ad quod principaliter est creatus; aliàs objectum illi minùs principale esset illi magis appetibile, quàm suum Objectum magis principale; quod est impossibile: & idem esset suo modo de voluntate, cui Theologia non esset proprium objectum ad amandû, & sic de memoria ad recolendum; quod est valde inconveniens: ergò Theologia est propriè Scientia.

5. Ait Eremita: Raymunde, ratio, quare Theologia non est propriè Scientia, est, quia suum subjectum non est demonstrabile, scilicet, quòd DEUS sit Unus & Trinus & Incarnatus, & sic de aliis pertinentibus ad Fidem; cùm Scientia non sit, nisi de hoc, quod intellectui est demonstrabile sinè aliquo dubio: & ratio, quare Articuli non possunt demonstrari, est, quia omnis demonstratio fit per causam; & quia benedicta Trinitas DEI non habet aliquid supra se, non potest demonstrari per causam, quòd de necessitate sit Trinitas; & sic de Divina Voluntate, quæ voluit, quòd Filius DEI incarnaretur: imò dico tibi, quòd, si Articuli Fidei essent demonstrabiles, sequerentur multa inconvenientia, scilicet, quòd humanus intellectus comprehenderet Trinitatem; quod est impossibile, videlicet, quòd finitum comprehendat infinitum: & si Articuli possent probari, amitteretur Fides, in quantum per credere non haberemus meritum, quod esset contra Divinam Justitiam, & per consequens contra Bonitatem, Magnitudinem &c.; quod est impossibile.

6. Ait Raymundus: Eremita, intellectus duobus modis attingit suum objectum, scilicet subitò & successivè; *subitò*, quando attingit, quòd omnis triangulus habeat tres angulos, & hoc, quia per sensitivam & imaginativam est certificatus; & non dico, quòd per hunc modum vel per similem Trinitas sit demonstrabilis, cùm ipsa non sit sensibilis nec imaginabilis, sed secundùm modum *discursivum*, quem intellectus habet in attingendo, est Trinitas demonstrabilis, non propter quid, sed *per æquiparantiam*; sicut intellectus, qui considerat, quòd Divina Sapientia sit magna infinitè & æternaliter, & sic de Potestate & aliis Attributis DEI: & quia Divina Potestas & Sapientia æquiparantur in Magnitudine & Æternitate, sequitur de necessitate, quòd, sicut in DEO sunt intellectivus, intelligibilis & intelligere per Intellectum vel per Sapientiam, ita intellectus sit magnus & æternus per Infinitam Operationem Intrinsecam & æternam, & quòd Divina Potestas sit ita magna & æterna, sicut est Divinus Intellectus: unde sequitur, quòd Potestas in se habeat consubstantiales possificativum, possificabilem & possificare, ut sit ita infinita & æterna per suum intrinsecum agere, sicut est per suum existere, ut Finis agendi & existendi sit unus sic in Potestate, sicut in Intellectu: unde humanus intellectus sic considerans & inquirens Divinam Sapientiam & Potestatem per æquiparantiam est practicus & speculativus demonstrativè, cùm sit impossibile, quòd in Potestate sit possificativus, possificabilis, & possificare sinè productione; & sic de Divino Intellectu, cùm sit æqualis Potestati in Bonitate, Magnitudine, Æternitate &c.: & sic ratio-

ratione Productionis investigativus intellectus per Productionem attingit Distinctionem; cùm sit impossibile, quòd aliqua productio sit sinè distinctione: & hujusmodi Distinctio est in Divina Trinitate, secundùm quòd probatum est in aliquibus Libris, quos fecimus: sicut *in Arbore Scientiæ, & in Libro de Articulis Fidei, & etiam in aliquibus aliis Libris:* & intellectus certiùs attingit supradictam distinctionem, quàm quando intelligit, quòd triangulus habeat tres angulos: & ratio hujus est, quia attingit prædictam Distinctionem per Infinitas Rationes DEI, & attingit angulos trianguli per sensitivum & imaginativum, quæ sunt finita.

7. Et quia dicis, quòd, si intellectus de necessitate attingeret Trinitatem, ipsam comprehenderet, malè dicis; & de hoc habemus experientiam: nam sicut, quando tu gustas aquam maris, per hoc, quod attingis per unam partem de aqua maris, intelligis, quòd tota aqua maris sit salsa, sicut est illa pars, quam gustas; & si totam aquam maris posses gustare, sentires plus de salsedine, quàm sentis; cùm in toto sit plus, quàm in parte: sic à simili (licèt exemplum sit grossum, cùm de DEO & creatura non possimus æqualiter exemplificare) humanus intellectus attingit de Divina Trinitate id, quod illi sufficit; sed tamen hoc, quod est plus de Trinitate, intellectus non comprehendit, sicut (& multò minùs sinè aliqua comparatione) tuus gustus non comprehendit totam aquam maris.

8. Et quando dicis, quòd Divina Voluntas non sit sub aliquo alio, ut de necessitate vellet Incarnationem Filii DEI, verum dicis: sed respondeo tibi per æquiparantiam, sicut superiùs dixi de Trinitate, videlicet, quòd, sicut Sapientia DEI scivit finem mundi cum Magnitudine, quando ipsum creavit, sic Voluntas dilexit finem mundi cum Magnitudine: & sic Finis per Divinam Sapientiam & Voluntatem æqualiter fuit remotus & abstractus à parvitate, quæ est oppositum Divinæ Magnitudinis, & sic à malitia, quæ est oppositum Divinæ Bonitatis, & sic à privatione, quæ est oppositum Divinæ Æternitatis, & sic de cæteris, quæ sunt oppositæ Divinarum Dignitatum: & sic finis totius universi creati æquiparanter fuit exaltatus in altiori gradu per Divinas Dignitates, quòd non potuerit plùs exaltari; & talis exaltatio non potuit fieri sinè Incarnatione; & sic fuit Incarnatio Filii DEI, qui est Finis totius Universi creati; & ita est in altiori gradu, quòd Divinæ Dignitates non possint exaltare creaturam ultra illum gradum; & sic in illo gradu quiescunt in effectu: unde sicut ad constituendum illum gradum omnes Divinæ Dignitates æqualiter concurrunt, sic Divina Voluntas æqualiter concurrit cum ipsis; & sic liberè voluit Incarnationem, ut tantum diligeret Incarnationem cum Magnitudine amabilitatis, quantum Divina Sapientia scivit cum Magnitudine intelligibilitatis, & Divina Potestas potuit cum Magnitudine possificabilitatis: & sic per talem modum fuit facta benedicta Incarnatio Filii DEI æqualiter per Divinas Dignitates.

9. Et quia dicis, quòd, si intellectus posset attingere Articulos per Demonstrationem, destrueretur Fides, malè dicis; quia quantò altiùs intellectus intelligit veritatem Articulorum, tantò majus meritum assequitur; cùm sit creatus ad intelligendam veritatem Articulorum, sicut humana voluntas ad diligendam veritatem illorum, & sic de memoria, ût suprà dictum est: etiam sicut intellectus est creatus ad intelligendam veritatem Articulorum, ita est creatus ad defendendam ipsam veritatem contra falsitatem Infidelium; sed hoc non posset facere, si ignoraret veritatem Articulorum, quia ignorando ipsam ignoraret errores, qui sunt contra ipsam, & sola voluntas hominis catholici diligeret veritatem, & odiret errores, qui sunt contra veritatem Articulorum, & voluntas non posset destruere errores, imò ita esset inter illos, sicut ovis inter lupos; & sic de memoria.

10. Adhuc dico tibi, quòd Christus noster Dominus DEUS argumentaverit post mortem in Cruce, quòd ipse esset verus Homo, & per consequens, quòd esset resuscitatus, quando apparuit Magdalenæ, & quando cum Apostolis comedit de favo mellis, & quando beato Thomæ ostendit suum Latus, & quando præsentibus Apostolis ascendit ad Cœlos, & sic de diversis Linguis Apostolorum, & de multis aliis miraculis, quæ fuerunt facta ad probandam catholicam Fidem: & licèt intellectus intelligat Articulos Fidei, non sequitur, quòd destruatur Fides, quia ille, qui ipsos intelligit, intendit, quòd, si ipsos non intelligeret, ipsos tamen crederet.

11. Et adhuc, Fides est instrumentum & juvamentum, ut intellectus intelligat Articulos, ût legitur: *nisi credideritis, non intelligetis.* Etiam dico tibi, quòd homo principaliter non sit creatus ad se, nec per consequens ad habendum meritum per Fidem, imò principaliter est creatus ad intelligendum, diligendum & recolendum DEUM; & ita principaliter ad intelligendum ipsum, sicut ad recolendum & diligendum ipsum; quod non esset, si tua verba essent vera, in quantum dixisti: quòd non esset bonum intelligere Articulos, ut homo non amitteret meritum Fidei.

QUÆSTIO II.

Utrùm DEUS sit Subjectum Theologiæ sub aliqua Ratione determinata?

1. Solutio. Dixit Raymundus: duobus modis est facienda responsio ad hanc Quæstionem, scilicet *absolutè & determinatè; absolutè*, sicut quando consideramus, quòd DEUS sit unum Ens, quod est infinitum & æternum nullam habens determinationem quoad suam Essentiam & Naturam; sicut considerare unam bonitatem in abstracto non contractam ad aliquid, sed nudam & remotam ab omni alio ente, & quæ in se nullum habet concretum, quod sit de sua essentia nec de aliena, sed quod per se sit simpliciter existens, scilicet se non habens ad aliquem finem: unde sicut de tali bonitate non potest esse aliqua scientia sub aliqua ratione determinata, sic à simili est dicendum de DEO, qui secundùm suam Simplicissimam Unitatem & Existentiam non potest esse Subjectum Theologiæ sub aliqua ratione *determinata;* sed secundùm modum Proprietatum, quas DEUS habet in se ipso & in suo effectu, teneo affirmativam quæstionis, dicendo sic:

2. In DEO Existentia & Natura sunt idem numero, cujus Essentia est sua Deitas, & in ipsa Deitate sunt plures Rationes existentes eædem numero cum ipsa, & quælibet cum alia: sicut Divina Bonitas, Magnitudo, Æternitas, Potestas, Sapientia, Voluntas, Virtus, Veritas & Gloria; & quia Deitas est idem cum sua Natura, quælibet ratio requirit suum actum determinatum, sicut Bonitas, quæ naturaliter requirit suum bonificare, & Magnitudo suum magnificare &c.; *cùm omnis natura requirat actum & finem, quare est, ut non sit frustra nec otiosa;* sicut essentia, quæ requirit subjectum, in quo possit existere; quod subjectum per essentiam habet existentiam in existendo hoc, quod est: unde cùm hoc ita sit, sicut elementum se habet ad elementandum, planta ad vegetandum, sensitiva ad sentiendum, intellectiva ad intelligendum, leo ad leonificandum, homo ad homificandum, sic & multò plùs Divina Natura se habet ad naturandum, & Deitas ad deificandum, & Unitas ad uniendum: unde in Essentia & Natura DEI resultant Proprietates Personales determinatæ, in quantum ab invicem sunt distinctæ; quæ sunt Paternitas, Filiatio & Spiratio, quæ sunt ipsa beata Trinitas DEI: & sic ratione hujus determinationis Deitate existente Paternitate sub una ratione, & Filiatione sub alia ratione, & sic suo modo de Spiratione, est DEUS Subjectum Theologiæ sub rationibus determinatis: & sicut diximus de Proprietatibus Personalibus, sic intelligendum est de Proprietatibus vel Attributis DEI.

3. Præterea, DEUS est Subjectum Theologiæ quoad *determinatum finem*, in hoc, quòd est finis omnium creaturarum, quas creavit ad se; & iste finis habet plures branchas, sicut punctus, in quo participant plures lineæ, scilicet recolere, intelligere & amare DEUM, & cum magnitudine bonitatis, durationis, potestatis &c.: & quia DEUS est bonus, magnus &c., est Subjectum Theologiæ sub ratione bonificandi, magnificandi, gubernandi, glorificandi &c. suos effectus, secundùm quòd indigent & meruerunt, cùm Theologia sit Scientia instituta ex considerationibus prædictorum.

4. Ait Eremita: Raymunde, DEUS est Ens ita generale & incomprehensibile, quòd intellectus conjunctus determinatè nihil de ipso possit attingere; cùm inter infinitum & finitum nulla sit proportio: & si aliquid de ipso attingeret, attingeret & comprehenderet totum DEUM, cùm ipse sit summa Simplicitas indivisibilis & sinè qualitate, quantitate, & sic de cæteris prædicamentis: unde concluditur, quòd tua ratio nulla sit, & quòd negativa Quæstionis sit tenenda.

5. Dixit Raymundus Eremitæ: suppositò, quòd sic esset de DEO, sicut de bonitate, quam consideravimus in abstracto, verum

dicis; veruntamen malè dicis secundùm Naturam Divinam & suum agere divinum intrinsecum ratione Finis & Attributorum DEI; & per consequens secundùm actum extrinsecum, ût diximus: unde per hæc, quæ suprà dicta sunt, patet solutio tuæ objectionis.

QUÆSTIO III.

Utrùm frui sit Actus Potentiæ appetitivæ vel cognoscitivæ?

1. ANtequam Raymundus respondisset ad hanc Quæstionem secundùm Principia suæ Artis, consideravit fruitionem, quæ est in patria, & invénit, quòd illa fruitio sit ille terminus, qui est in altiori & nobiliori gradu magnitudinis, bonitatis, æternitatis, potestatis &c., qui possit esse inter DEUM & Beatos; & hoc convenit esse, ut sequatur ille finis, quare DEUS creavit universum, aliàs non esset in prædicto gradu, nec DEUS posset quiescere cum suis Rationibus in suo effectu, nec effectus in DEO, nec in suis Attributis; quod est impossibile: unde cùm Raymundus sic considerasset, dixit, quòd DEUS sit summè intelligibilis & summè amabilis, cùm sit intelligibilis & amabilis cum summa magnitudine bonitatis, æternitatis, potestatis &c.: unde sequitur, quòd secundùm hæc antecedentia sequatur ista consequentia, scilicet, quòd frui sit actus potentiæ appetitivæ & cognoscitivæ sic ad invicem proportionati, dispositi & ordinati secundùm summam amabilitatem & intelligibilitatem; & sic Raymundus dixit, quòd frui æqualiter sit actus potentiæ appetitivæ & cognoscitivæ Beatorum: Frui est etiam æqualiter actus divinarum Dignitatum, qui coadjuvat fruitionem potentiæ appetitivæ & cognoscitivæ influendo, attrahendo & perficiendo actus earum; & sic frui dicit plus, quàm actus potentiarum, ratione cujus potentiæ attingunt finem intrà & extrà mediante fruitione.

2. Raymundus sic considerando magnitudinem fruitionis voluit videre modum magnitudinis fruitionis dicens: *quod intellectus in hac vita* (& sic de voluntate) *intelligat DEVM per speciem*, cùm in hac vita non sit in illo alto gradu fruitionis, de quo suprà dictum est; sed in intellectu beato, qui est in patria, non est illa species nec alia; quia si esset, prædicta fruitio non esset in illo altiori gradu, quem suprà diximus; sed in loco illius speciei summa Intelligibilitas se communicat intelligibilitati intellectûs beati: & quia cum illa intelligibilitate participat sicut simile cum suo simili, facit se intelligibilem cum intelligibilitate creata, & ponit se sub intellectivitate intellectûs beati; & sicut pulchrum, verum & bonum objectum excitat potentiam, ut ab ipsa sit apprehensum, sic Supremum Objectum excitat & coadjuvat & etiam movet intellectivitatem intellectûs, ut ab ipso sit intellectum sinè aliquo medio extraneo: & sic sequitur modus prædictæ fruitionis, quem investigavimus: & idem modus fruitionis est de voluntate beata.

3. Ait Eremita: Raymunde, secundùm modum, quem potentiæ animæ habent in hac vita acquirendo beatitudinem, convenit, quòd habeant in patria, ut non mutent ordinem, cujus mutatio esset parvitas magnitudinis, bonitatis, æternitatis, potestatis &c.; ratione cujus parvitatis non possent esse in prædicto altiori gradu fruitionis, in quo convenit, quòd sint, ût tu dicis: & quia prædictam ordinationem potentiarum convenit esse in patriâ, ût probatum est, & appetitiva sit nobilior potentia, quàm cognoscitiva, cùm cognoscitiva sit instrumentum investigans Electorum, ut voluntas habeat suum objectum desideratum, sequitur, quòd frui sit magis propriè actus voluntatis, quàm intellectûs in tantum, in quantum voluntas est in altiori gradu, quàm intellectus.

4. Dixit Raymundus: Eremita, non bene scis coæquationem magnitudinis, bonitatis, durationis, potestatis &c., quam DEUS creat in potentiis animæ, cùm sit æqualiter intelligibilis & amabilis, quod non esset, si verum esset hoc, quod dicis: & si DEUS esset magis amabilis, quàm intelligibilis, sua Magnitudo deficeret suæ Intelligibilitati, quod esset malum contra bonum, & esset parva contra se ipsam, & sic de similibus; quod est impossibile. Item aliud inconveniens sequeretur, scilicet quòd in fruitione appetitus esset medium inter Divinam Intelligibilitatem & intellectum beatum, & sic de Divina Bonitate, Magnitudine, Æternitate &c.; ratione cujus intellectus non haberet propriam fruitionem, sed appropriatam: unde sequeretur, quòd esset beatus & non beatus; beatus, quia esset in patria; non beatus, quia non quiesceret in ultimo fine fruitionis; quod est valde inconveniens: *& tu Eremita non bene intelligis ordinationem, quam potentiæ habent secundum dispositionem hujus vitæ intensivè & extensivè*; sicut voluntas, quæ intensivè & subitò se habet ad suum objectum desideratum, & intellectus extensivè, cùm successivè sit inquisitivus, ut satisfaciat electioni voluntatis cum veritate, virtute & bonitate & sibi ipsi: *& sic de intensitate & extensitate sequitur æqualitas bonitatis, magnitudinis &c.*; „ veruntamen homines in hac vita nesciunt „ uti prædictâ æqualitate, quia aliqui plùs „ stant ad intelligendum veritatem & bo„ nitatem, quàm ad diligendum, & è con„ verso.

QUÆSTIO IV.

Utrùm Ratio Differentiæ Divinorum Attributorum sit in DEO vel in Intellectu creato?

1. SOlutio. Ait Raymundus, antequam respondeam ad Quæstionem, convenit, quòd considerem conditiones Divinæ Essentiæ & Naturæ sic: Divina Essentia est suus Intellectus & sua Voluntas, aliàs non esset in Suprema Magnitudine Bonitatis, Æternitatis, Potestatis &c.; quod est impossibile, cùm sit Suprema in omnibus Perfectionibus: item si Divina Voluntas differret à Sapientia, & è converso, essent duæ essentiæ differentes, & Sapientia non esset per se amans, nec Voluntas per se intelligens, & sic caderet in ipsas accidens, scilicet quòd Sapientia esset dilecta per Voluntatem, & Voluntas scita per Sapientiam, & non per se; quod accidens est impossibile, cùm accidens dicat parvitatem magnitudinis, bonitatis, æternitatis &c.: ergò Divina Sapientia & Divina Voluntas sunt idem numero, & per consequens earum Essentia est una indivisa.

2. Unde quia Raymundus invénit Unitatem Essentiæ Sapientiæ & Voluntatis sinè differentia, voluit investigare de Unitate Naturæ Divinæ Sapientiæ & Voluntatis; & per eundem modum, per quem invénit Unitatem Essentiæ Sapientiæ & Voluntatis, invénit Unitatem Naturæ Sapientiæ & Voluntatis; quia si Sapientia & Voluntas differrent in Natura, sequerentur prædicta inconvenientia: igitur invénit, quòd divina Essentia, Natura, Sapientia & Voluntas sint idè numero sinè differentia; & invénit idem per prædictum modum investigationis de Unitate Numeri aliarum Rationum DEI.

3. Dum Raymundus sic investigabat, & affirmavit, quòd Divinæ Rationes sint reales, & non sint differentes essentialiter nec naturaliter, fuit miratus, quare in DEO considerabat & numerabat unam Bonitatem, unam Magnitudinem, unam Æternitatem &c., postquam realiter non sunt differentes: & sic Raymundus admirans recurrit ad Divinam Naturam, & consideravit ipsam cum Divinis Rationibus, qui invénit, quòd Natura requirat agere, ut se habeat ad aliquem Finem, sicut (& multò meliùs) quàm anima, quæ se habet ad recolendum, intelligendum & diligendum: & sic Raymundus invénit rationem, quare Rationes DEI sint reales, licèt nõ sint differentes; quia sicut Natura requirit agere intrinsecè, scilicet naturare, sic sua Bonitas requirit bonificare, & sua Magnitudo magnificare, & sua Æternitas æternificare, & sic de aliis, cùm sint idem numero cum ipsa Natura, ût probatum est: per quod demonstratur, quòd Rationes sint reales in Divina Productione intrinseca; sicut Pater, qui ratione Sapientiæ naturaliter concipit Verbum; & ad hoc concurrunt omnes aliæ Rationes reales essentiâ, cùm Filius sit ita bonus per Bonitatem, magnus per Magnitudinem &c., sicut sapiens per Sapientiam: & hoc idem est de Sancto Spiritu secundùm Processum Amoris; & sic in DEO apparent Reales Rationes, & relucent per Distinctionem Divinarum Personarum, cum qua ita sunt idem numero, sicut cum Essentia & Natura, & quælibet ipsarum cum alia.

4. Ait Eremita: Raymunde, tu implicas contradictionem, in quantum dicis, quòd in Rationibus DEI non sit realis distinctio, & dicis, quòd Filius naturaliter sit genitus per Sapientiam, & Sanctus Spiritus non, sed quòd sit spiratus per Amorem; & quia est distinctio inter Generationem & Spirationem, & Generatio est per Sapientiam, & Spiratio per Amorem, de necessitate sequitur, quòd sit differentia inter Sapientiam & Voluntatem; & per consequens inter alias Rationes, quæ cum ipsis sunt idem in Essentia & Natura; & quia talis contradictio

ctio non potest stare, tua ratio est inanis & nulla.

5. Respondit Raymundus : in Divinis *Primus Motivus* (ût ita loquar) incipit per Naturam agendi, DEO considerante cum Intellectu suam Potestatem, suam Bonitatem, suam Magnitudinem &c. ; & sic Divino Intellectu repræsentante DEO suas Rationes & Perfectiones DEUS intelligit se Patrem, prosequens illam repræsentationem, & est *occasionatus* (ût ita loquar) ab omnibus suis Rationibus, quòd suus Intellectus illi repræsentet & *excitet Naturam* (ût ita loquar) ut Natura & suæ Rationes in se non sint *otiosæ*, sed ut prosequantur Finem, in quo Fine Intellectus habet suum officium, scilicet intelligere, & Voluntas suum, scilicet diligere, & quælibet est Realis Ratio quoad agere, & remanent idem numero per Essentiam & Naturam, & distinctio officiorum est per Distinctionem Generationis & Spirationis ; *cùm Generatio sit per influxum Intellectûs, & non per refluxum, Spiratio autem per influxum & refluxum Amoris*, & ad hoc communiter concurrunt omnes Dignitates, ut possit esse Distinctio inter Generationem & Spirationem ; sicut Æternitas, quæ essentialiter & naturaliter conservat Identitatem numeri Intellectûs & Voluntatis, & infinita Potestas ponit Distinctionem inter officium Intellectûs & Voluntatis sustentatum in Divinis Personis ; quæ Distinctio est bona & magna &c. ; quia cum illa Distinctione Rationes DEI sunt entia realia, & habent suos actus in agendo intrinsecè ; & sic de divina Natura : unde cùm hoc ita sit, non sequitur, quòd in DEO sit contradictio, cùm in ipso non sit distinctio *secundùm suam essentialem existentiam*, sed secundùm *suam agentiam intrinsecam Personarum*.

QUÆSTIO V.

Utrùm Potentiæ Animæ, scilicet Memoria, Intellectus & Voluntas sint Accidentia Animæ ?

1. Solutio. Anima est substantia, quæ est creata, ut recolat, intelligat & diligat DEUM, & in substantia plus est de bonitate, magnitudine, æternitate, potestate, virtute, veritate & perfectione, quàm in accidente ; & propter hoc substantia per se existit & agit, accidens verò non, sed est ejus instrumentum & sustentatum in substantia, & ab ipsa habet suas perfectiones : unde cùm DEUS sit summè recolibilis, intelligibilis & amabilis, requirit ab Anima, quòd ipsum objectet cum magnitudine bonitatis, durationis, potestatis, virtutis & perfectionis, non cum parvitate, ut non sit contra suam Summam Recolibilitatem, Intelligibilitatem & Amabilitatem ; talem requisitionem Animæ DEUS non posset facere, si potentiæ Animæ essent accidentia : ergò memoria, intellectus & voluntas sunt entia consubstantialia Animæ, ut DEUS non præjudicet suæ Summæ Recolibilitati, Intelligibilitati & Amabilitati.

2. Præterea, si memoria, intellectus & voluntas essent accidentia, sequerentur plura inconvenientia, scilicet quòd Anima non haberet partes substantiales, cum quibus ageret, sicut elementatum, quod habet partes substantiales, per quas agit & generat ; sicut planta plantam, & unum animal aliud ; & sic habet agere substantiale : & si Anima non haberet partes substantiales, cum quibus ageret, substantia corporalis, quæ est minor in bonitate, magnitudine, duratione, potestate, appetitu, virtute, veritate, perfectione, quàm substantia spiritualis, esset major in agendo, licèt sit minor in existendo ; quod est impossibile : ergò memoria, intellectus & voluntas non sunt accidentia Animæ.

3. Ait Eremita : Raymunde, secundùm tuum exemplum significas, quòd una Anima generet & substantialificet aliam Animam, sicut unum elementatum aliud ; quod est impossibile.

4. Respondit Raymundus : Eremita, non sequitur hoc, quod tu dicis, licèt memoria, intellectus & voluntas sint substantiales, & tu non bene scis quidditatem & modum agendi earum, qui significatus est suprà *in Quæstione tertia*, & etiam *in Libro, quem fecimus de Articulis damnatis Parisiis in centesimo decimo octavo & in centesimo quinquagesimo octavo Capite ;* & adhuc in hac Quæstione tibi volo declarare : & primò de intellectu.

5. Intellectus naturaliter habet in se tria consubstantialia, scilicet *intellectivum*, quem nominamus *intellectum agentem*, & intellectum intelligibilem, quem vocamus *intellectum possibilem ; & intelligere consubstantiale*, per quod intellectivus & intelligibilis intrinsecè & naturaliter participant ; & illam speciem, quæ de sensitivo & imaginativo est deducta, imprimit intellectivus in suo proprio intelligibili, in quo ipsam facit intelligibilem, cujus intelligibilitas est nova, & per consequens venit novum intelligere deductum & sustentatum in intelligere, quod est intrà, in quo est formatum ; & sic intellectivus, qui est substantialis, agit substantialiter & accidentaliter intrà & extrà, ût dictum est, sinè productione & generatione alicujus substantiæ, nihil de se nec de suo proprio intelligibili nec de suo intelligere scindens, augmentans vel diminuens, cùm intellectus sit spiritualis & incorruptibilis : sed de elementato non est ita, sicut leo, qui habet potentiam substantialem generativam, & sic de planta, in quo leone potentia generativa est generativus substantialis, qui est ipse leo, & habet substantialem & radicalem generabilem & generare ; in quo generabili humidum radicale, quod fluit & refluit, potentialiter est generatum, & scindit illud à se, & illud semen ponit in leonissa, quod est substantiale & radicale, & in matrice suus generativus in suo proprio radicali generabili cum suo proprio intrinseco generare convertit in suam speciem humidum nutrimentale, quod illi influitur à leonissa, & de ipso vivit, & extendit se, lineat & multiplicat, sicut lumen in lampade de oleo, & pirus insertus in pomario.

6. Ait Eremita : Raymunde, si verum esset hoc, quod tu dicis, intellectus conjunctus semper intelligeret in hoc, quòd in se habet consubstantiale intelligere ; & sic homo, qui dormit, aut est ebrius, semper intelligeret ; quod est impossibile.

7. Respondit Raymundus : Eremita, non bene intellexisti hoc, quod dixi, cùm intellectus, dum est in via, non possit intelligere sinè phantasmate, sicut oculus, dum est in tenebris, non potest videre sinè luce ; sed sicut oculus, qui est in tenebris, est dispositus ad videndum, sic intellectus est dispositus ad intelligendum.

8. Item dixit Raymundus : Sicut diximus de intellectu, ita suo modo est intelligendum de voluntate & memoria ; veruntamen de voluntate volo tibi plus dicere : si voluntas esset accidens, esset mota ab anima, quæ est substantia, ad volendum, cùm nullum accidens moveat se ipsum, sed moveatur à substantia ; sicut agens, quod movet suum instrumentum ad agendum ; & sic Anima, antequam voluntas appeteret suum objectum, haberet alium appetitum intrinsecum substantialem, cum quo moveret appetitum voluntatis, & electio, libertas & deliberatio non essent in voluntate, sed essent in appetitu intrinseco substantiali ; & sic electio & deliberatio essent circa objectum, antequam esset, & voluntas esset pura passio, & sic de intellectu & memoria ; quod est impossibile : & de hoc habemus experientiam in recolendo, intelligendo & diligendo ad placitum.

9. Præterea dico tibi, Eremita, quòd, si memoria esset accidens, non posset antiquare nec gubernare species, quas intellectus & voluntas in ipsa deponunt ad custodiendum ; quia sicut ens accidentale non habet naturam, quòd per se existat & sustentetur, ita non habet naturam, quòd per se aliquid custodiat & antiquet ; sicut calor ignis, qui est accidens, in se non sustentat nec gubernat siccitatem, quam ignis recipit à terra ; quòd si faceret, esset substantia, & sic calor esset substantia & accidens ; quod est impossibile : sed ignis in proprio ignibili, quod est in ipso substantiale, sustentat & gubernat siccitatem & alia accidentia ; & hoc idem suo modo facit memoria de speciebus acquisitis : ergò probatum est, quòd potentiæ Animæ sint substantiales, & non accidentales.

10. Adhuc dico tibi, quòd, si potentiæ Animæ essent accidentia, beata Anima haberet plus gloriæ in suis accidentibus, quàm in sua substantia, participando cum DEO recolendo, intelligendo & diligendo cum suis accidentibus, & non cum substantia ; & idem suo modo de damnata anima, quæ haberet majorem pœnam in suis accidentibus, quàm in sua substantia.

11. Dixit Eremita : Raymunde, memoria, intellectus & voluntas sunt potentiæ Animæ, & omnis potentia in creatis est accidens, cùm potentia dicat instrumentum agentis ; sicut caliditas, quæ est potentia ignis & suum instrumentum ; & sic tua ratio non procedit.

12. Respondit Raymundus : Eremita, potentia potest considerari duobus modis, scilicet substantialis & accidentalis ; potentia substantialis est, sicut potestas Animæ, quæ est una de suis substantialibus partibus, per quam Anima potest esse substantia, & po-

test per se existere & agere; quæ, si esset accidens, substantia Animæ posset esse & posset agere per accidens, & non per se; & sic in accidente esset plus magnitudinis, bonitatis, durationis, potestatis &c., quàm in substantia; & per consequens plus entitatis, & substantia esset sustentata in accidente, & non è converso; quod est impossibile: ergò potestas est pars substantialis Animæ, & ab ipsa denominantur memoria, intellectus & voluntas potentiæ Animæ: potentiæ verò accidentales derivantur à substantialibus; quia sicut calor est potentia accidentalis ignîs ad calefaciendum, sic Anima habet potestatem accidentalem in recolendo, intelligendo & diligendo habitus, & ad educendum species innatas de potentia in actum; & tales potentiæ accidentales sunt similitudines & instrumenta prædictarum potentiarum substantialium, quæ appellantur memoria, intellectus & voluntas, quæ significantur suprà in §. de Intellectu.

QUÆSTIO VI.

Utrùm Pater genuerit Filium de necessitate Naturæ?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: Eremita, DEUS habet Naturam, per quam naturaliter intelligit & diligit se ipsum; aliàs si non haberet Naturam, suum intelligere & diligere esset accidentale & artificiale, quod esset malum contra bonum, & parvum contra magnum, & in tempore contra æternum, & sic de similibus; quod est impossibile: ergò DEUS de necessitate habet Naturam, & per consequens naturalem Intellectivum & Intelligibilem, Volitivum & Volibilem, sicut habet naturale Intelligere & Amare, quia Divinæ Rationes sunt idem numero, ût suprà *Quæstione quarta* probatum est: unde sequitur, quòd, sicut DEUS habet intrinsecè naturale Intelligere & Amare, ita habeat intrinsecè naturale Bonificare, Magnificare, Æternificare, Possificare, Virtuificare, Verificare, Glorificare & Perficere: unde, cùm DEUS absolutè sit summè bonus, summè magnus, æternus &c., sicut est summè intelligens & summè amans, convenit, quòd suum Intelligere & suum Amare sint absoluta de necessitate; & sic DEUS absolutè se intelligit & diligit: veruntamen absolutè non potest se bonificare, nec magnificare, æternificare, possificare &c., & se perficere, cùm ab æterno & in æternum sit perfectus in Bonitate, Magnitudine, &c., quod non esset, si se simpliciter bonificaret; & si se magnificaret, non haberet infinitam magnitudinem, nec æternitatem, si se æternificaret; nec infinitam potestatem, si se possificaret, & sic de similibus.

2. Dum Raymundus sic discurrebat per sua principia considerando DEUM & Divinas Rationes, & non fuerat ausus negare, quòd DEUS absolutè se intelligat & diligat, nec fuerat ausus affirmare, quòd DEUS absolutè se ipsum bonificet, magnificet &c., erat valde perplexus in hac consideratione & admiratus, usque quò mediante divinâ gratiâ, quæ se communicat bonæ intentioni & voluntati, illi fuit declaratum & significatum, quòd in DEO de necessitate sit Distinctio: veruntamen adhuc fuit admiratus & consideravit, de quibus esset & quæ esset illa Distinctio; & sic Raymundus invénit, quòd DEUS, in quantum intelligit semetipsum, naturaliter intelligat, quòd naturaliter possit de se bonificare, magnificare &c., ut habeat ita naturale bonificare, magnificare &c., sicut intelligere: & sic producit de se Bonificatum Infinitum, Æternum &c., quia ipsum non potest producere de alia essentia, cùm nulla alia essentia nisi sua sit infinita & æterna; & sic producens permanet Imbonificabilis &c. & Innascibilis; & totus se bonificat, magnificat &c. in Producto, producendo ipsum de tota sua Bonitate, Magnitudine &c.

3. Et tunc Raymundus percepit, quòd in Divino Intellectu, quem antè consideravit *communem*, esset unus Proprius Intellectivus Personalis existens ille idem Producens, quem priùs considerabit, ut ipse sit bonificativus, magnificativus &c.; & sic Raymundus habuit hoc, quod desiderabat de Distinctione, quæ est inter Patrem & Filium de necessitate Naturæ, ût probatum est, cujus perplexitas evanuit; & Producentem appellavit Patrem, quia de se producebat, cùm conveniat, quòd omne producens aliquid de sua essentia & natura, de necessitate sit pater; & de hoc habemus experientiam in plantis & in animalibus: & tunc Raymundus de necessitate apprehendit DEUM Patrem, qui intelligendo se ipsum naturaliter concipit & generat Verbum; quod Verbum appellamus Filium; cùm Pater & Filius relativè se habeant, & ad

ad cujus Filii Generationem naturaliter concurrunt omnes actus Rationum DEI, ut Filius naturaliter sit bonus, magnus, sicut est sapiens; & sic de Patre: unde cùm Raymundus hæc omnia vidit de necessitate rationis, tenuit affirmativam de suprædicta Quæstione, ut suprædictæ perfectiones sint in DEO, in quo essent in privatione, si negativa hujus Quæstionis secundùm veritatem esset tenenda.

4. Dixit Eremita: Raymunde, secundùm te sequitur, quòd Sanctus Spiritus sit Filius, cùm in prædicta Generatione DEI ita naturaliter sit amare, sicut intelligere & intellectivus (quem appellas Patrem) est amativus volens generare Filium; quia si nollet ipsum generare, non generaret: & quia Sanctus Spiritus est per amorem, & est intellectus per Patrem, sic Sanctus Spiritus est genitus sicut Filius; & quia hoc est contra Fidem, scilicet quòd Sanctus Spiritus sit Filius, & cùm Fides Catholica sit de rebus veris, concluditur, quòd tua ratio sit falsa & nulla, & quòd negativa Quæstionis sit tenenda.

5. Respondit Raymundus dicens: quòd amor Patris sit infinitus in Magnitudine Bonitatis, Æternitatis, Potestatis &c., unde sequitur ratione talis Magnitudinis, quòd Pater diligat *tribus modis*, sinè quibus suus Amor non esset in prædicta Magnitudine; unus modus est *communis*, alius est *proprius* secundùm Generationem, alius *proprius* secundùm Spirationem: *primus modus* est, sicut Pater, qui *communiter* se diligit per Essentiam & Naturam, & per suam Bonitatem, Magnitudinem &c., & sic de sua Unitate; & talem modum communem habent Filius & Sanctus Spiritus, sicut omnes tres habent unam communem Essentiam & Naturam, & sic de una communi Bonitate, Magnitudine &c.: *secundus modus* consistit in hoc, quòd Pater naturaliter diligat generare Filium, quia si non ita esset, generaret ipsum contra suum velle; & tale diligere est *proprium Patri*, ratione cujus propriè & simpliciter diligit generare Filium de se ipso & de toto hoc, quod habet; & sic consistit suus appetitus naturalis generandi, in quo sibi naturaliter respondent omnes actus Divinarum Rationum; sicut Bonitas, quæ requirit naturale bonificare, & Magnitudo naturale magnificare, & sic de aliis: unde sequitur, quòd prædictus appetitus sit diffusus per omnes Rationes, ut sic per ipsum habeant *Appetitum* ad Generationem Filii, sicut habent *Instinctum* (ût ita loquar) per Intellectum ad eandem Generationem; & sic Magnitudo sufficit de se ipsa & de Bonitate, Æternitate &c. ipsius Appetitûs actu existentis æterni & infiniti: *tertius modus*, quem Pater habet in diligendo, est per reflexionem amandi, diligendo Filium ratione Bonitatis, Magnitudinis &c. Filii & suî ipsius, in quantum est bonus, magnus &c. per Generationem; & in hoc tertio modo participat Filius cum Patre, diligendo Patrem & se ipsum cum toto hoc, quod habet à Patre; & sic sufficit prædicta Magnitudo: & sequitur alia, ut sequatur Spiratio per Amorem, non per Naturam; & talis Amor est contemplatio & Debita Ratio, secundùm quòd in bonis moralibus significatum est per justitiam & charitatem; & per talem modum amoris tua ratio vel quæstio est soluta, aliàs Divina Magnitudo non esset sufficiens Divino Amori de se nec de aliis Rationibus.

QUÆSTIO VII.

Utrùm Potentia generandi in Divinis dicat quid vel ad aliquid?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: Eremita, si Potentia diceret quid, esset absoluta simpliciter per Generationem, & non haberet se ad aliquid quoad Filium; & hoc ideo, quia Filius se non posset bonificare nec magnificare in diligendo Patrem; & sic Filio deficeret Magnitudo Bonitatis, Æternitatis, Potestatis &c. in hoc, quòd non haberet proprium actum agendi in diligendo Patrem & se ipsum nec suam Bonitatem, Magnitudinem &c.; & sic in Filio omnes Divinæ Dignitates amitterent suos actus, & essent otiosæ, in quantum Filius non ageret cum ipsis; quod est impossibile, cùm conveniat, quòd Filius sit ita bonus, magnus &c. in agendo de Bonitate, Magnitudine &c., sicut Pater, ut illi non deficiat infinita Magnitudo Bonitatis: ergò Filius habet agere intrinsecè, deducendo bonificare, magnificare &c. in suo amare, ut sit bonum, magnum &c. in diligendo Patrem & se ipsum: & sic Pater ratione Justitiæ & Charitatis tenetur ita plenè & perfectè diligere Filium, sicut Filius dili-

diligit ipſum; & ſic Amor Patris & Filii deductus per omnes actus Divinarum Rationum eſt unus, in quo conſiſtit Spirativa Potentia & Paſſiva Spirabilitas, ex quibus eſt Spirare, de quo oritur Perſona Sancti Spiritûs; & convenit, quòd iſta Tertia Perſona ſit in Divinis inter Patrem & Filium de neceſſitate, ut ipſorum Amor non ſit accidens, ſed ſubſtantia, nec Filius otioſus, nec Pater injuſtus erga Filium, nec è converſo: ergò ſequitur, quòd ita bene & perfectè conveniat Divinæ Poteſtati, quòd ſe habeat ad Spirationem, ſicut ſe habet ad Generationem: & ſic Eremita reſpondeo ad Quæſtionem, quòd Potentia Generandi dicat ad aliquid, & non quid.

2. Ait Eremita: quidquid eſt in DEO, vel eſt proprium, vel commune; proprium, ſicut Paternitas, Filiatio & Paſſiva Spiratio; commune, ſicut Eſſentia, Natura, Bonitas, Magnitudo, Æternitas, Poteſtas &c.; & quia tu dicis, quòd Potentia Generandi non dicat quid, ſed ad aliquid, implicas contradictionem, ſcilicet, quòd Potentia Generandi, quæ eſt abſoluta, cùm ſit infinita, ſicut Divina Bonitas, Magnitudo &c. eſt abſoluta, ſe habeat abſolutè ad Generationem, ſicut Divinus Intellectus, qui eſt idem cum ipſa: ſed in quantum dicis, quòd ſe habeat ad Spirationem, ſicut ad Generationem, dicis, quòd non ſit abſoluta, cùm ſit unus reſpectus in poteſtate generandi, & alius in poteſtate ſpirandi, cùm ſit diſtinctio inter generare & ſpirare; & quia contradictio non poteſt ſtare, tua ratio nihil valet.

3. Reſpondit Raymundus: Eremita, concedo tibi, quòd, quidquid eſt in DEO, ſit proprium vel commune; tamen diſtinguendum eſt inter proprium & proprium, & commune & commune; inter proprium & proprium, ſicut inter Paternitatem & Filiationem & ſpirativam Proprietatem, quæ eſt propria Patri & Filio; inter commune & commune, ſicut inter Proprietatem ſpirativam, quæ eſt communis Patri & Filio; & Eſſentiam, Bonitatem, Magnitudinem &c., quæ eſt communis omnibus tribus Perſonis: unde cùm hoc ita ſit, Potentia Generandi ſe habet *abſolutè*, in quantum conſtituit unam *communem* Proprietatem Spirativam inter Patrem & Filium; & *propriè*, in quantum illa communis Spiratio convenit ſoli Patri & Filio; & in hoc ſtat Potentia Communis & Reſpectiva in prædicta Generatione, in quantum per unum modum Potentia eſt Proprietas Paternalis, & per alium Filialis, & ipſa remanet Una Communis Indiviſa, cùm Pater ſit ipſa, & generando Filium de toto ſe ipſo eſt Filius genitus de tota Potentia; & idem ſequitur ſuo modo de Paſſiva Spiratione, quam appellamus Sanctum Spiritum, qui eſt de Patre & Filio: ad quam Potentiam ſe habet ita propriè & communiter ſecundùm modum Paſſivæ Spirationis, ſicut ſe habet ad Activam Spirationem ſuo modo: ergò Potentia eſt in beatiſſima Trinitate ſecundùm quid & ſecundùm ad aliquid, ût probatum eſt.

QUÆSTIO VIII.

Utrùm in Filio ſit Potentia, per quam potuit generari?

1. Solutio. Ait Raymundus: in divino Intellectu ſunt Intellectivus, Intelligibilis & Intelligere: unde ſi in Intelligibili eſſet potentia, per quam Filius poſſet generari, hoc eſt, de quo poſſet eſſe Generatus, & ſi illa potentia differret ab Intellectivo, Generatus non eſſet de Eſſentia Generativi, nec de ſe ipſo ſimpliciter; & ſic eſſet generatus ſecundùm modum, per quem fit generatio in creatis; quam generationem ſignificavimus in *quinta Quæſtione*: ſicut in leone, qui eſt pater, qui, antequam generet filium, filius eſt in ipſo in potentia; & ille filius, qui eſt in potentia, habet in ſe potentiam, per quam poteſt generari; & illa potentia, quam habet, eſt humidum radicale nutrimentale, de quo poteſt generari, ſecundùm quòd exemplificatum eſt in prædicta Quæſtione: & quia talis generatio non poteſt fieri ſinè motu nec ſinè tempore, loco &c., eſt impoſſibile, quòd Suprema Generatio ſit per talem modum, qui eſt in creatis, cùm Suprema Generatio ſit ſinè motu & loco, cùm ſit infinita; & ſinè tempore, cùm ſit æterna: unde propter hoc reſpondeo ad Quæſtionem tenendo negativam: veruntamen ſi intelligas de Potentia, quæ eſt DEUS Pater exiſtens in DEO Filio, & Filius in ipſo, ſicut Intellectus, qui eſt in Intelligibili, & è converſo, affirmativa Quæſtionis eſt tenenda, ſcilicet, quòd Pater, qui eſt Potentia, ſit illa Potentia, per quam Filius poſſit Generari, hoc eſt, quòd de Eſſentia Patris poſſit generari, Filio exiſtente Genito à Patre in Infinitate & Æternitate, ut ſit Genitus infinitus & æternus, & ut remaneat in Infinita & Æterna Generabilitate, quæ eſt ſuâmet Entitas.

2. Ait Eremita: ſi Filius non haberet propriam potentiam, per quam poſſet generari, non poſſet remanere generabilis in infinire & æternare, quia ſua generabilitas eſſet vacuabilis; & per conſequens generativitas Patris eſſet impedita & ceſſabilis; quod eſt impoſſibile: ratione cujus impoſſibilitatis affirmativa Quæſtionis ſimpliciter eſt tenenda.

3. Reſpondit Raymundus: ſecundùm hoc, quod ſuprà dixi, declaratum eſt, quòd malè dicas; quia ſi Filius haberet aliquam propriam potentiam, per quam poſſet generari, quæ eſſet differens à Propria Potentia Patris, Filius eſſet genitus de ſua propria potentia, & non de Propria Potentia & Eſſentia Patris; & ſic eſſet genitus ſecundùm modum generationis, qui eſt in creatis. Et quia dicis, quòd generabilitas Filii eſſet vacuabilis, non eſt verum, cùm ſit de propria Eſſentia Patris, quæ eſt æterna & infinita & ſeparata ab omni accidente; cujus Eſſentia eſt propria Patri, in quantum Pater eſt Proprietas Paternalis, quæ eſt idem cum Eſſentia, quæ Eſſentia eſt Proprietas Filialis, & ſic de Proprietate Paſſivæ Spirationis.

QUÆSTIO IX.

Utrùm poſſe generare & poſſe creare ſit unum poſſe?

1. Solutio. Dixit Raymundus: in DEO eſt proprium & commune, ût ſuprà in *Quæſtione ſeptimâ* declaratum eſt; & in DEO generare eſt communis actus generativi & generabilis, qui ſunt Propriæ Perſonæ; & quia Divina Poteſtas eſt idem numero cum Divino Generativo, Generabili & Generare, habet in ſe proprium & commune, qui ſunt Generativus, Generabilis & Generare; & ratione ſuæ Proprietatis ſua Generabilitas non eſt creabilitas; cùm creabilitas non ſit de Eſſentia Divinæ Poteſtatis; ſed quia Poteſtas eſt Pater, Filius & Sanctus Spiritus, & tota Trinitas eſt Creatrix, Poteſtas eſt Creator; & ſic ſequitur, quòd *poſſe* generandi & *poſſe* creandi ſint *unum poſſe*: & idem poſſe eſt proprium & commune; *proprium* quoad Generationem; *commune* quoad Creationem.

2. Ait Eremita: Raymunde, poſſe generare dicit poſſe generativum & generabile, cùm relativè ſe habeant intrinſecè, & non extrinſecè; & ſic unum poſſe eſt illud, quod eſt intrinſecum ſimpliciter, aliud eſt illud, quod eſt ab intrinſeco & extrinſeco in creando; & ſic tua ratio non valet.

3. Reſpondit Raymundus: antequam mundus erat creatus, erat mundus in potentia DEI hoc, quod eſt; ſed hoc, quod mundus realiter eſt in ſe, antequam fuerat, non erat realiter; ſed Sapientia DEI attingit ipſum per unum modum ſecundùm nunc, & per alium, ſecundùm quòd præſcivit ipſum: & hoc eſt, quia per unum modum attingit ipſum in æternitate, & per alium in tempore; & licèt modi ſint diverſi *quoad ſubjectum*, non ſunt tamen diverſi *quoad Divinum Intellectum*, cùm ſit æternus & immutabilis: à ſimili idem poſſe, ſcilicet poſſe generare & poſſe creare; ſed quia *ſubjecta* differunt, ſcilicet generabile & creabile, videtur tibi, quòd poſſe generare & poſſe creare ſint plura poſſe: & in hoc poteris cognoſcere, quòd tuus intellectus ſit depreſſus, & non altus; & ita eſt informis, ſicut homo reſpiciens ſe in ſpeculo obliquo, quod illi repræſentat obliquam faciem, cui videtur, quòd habeat obliquam faciem.

QUÆSTIO X.

Utrùm in ſolo DEO ſit Veritas.

1. Solutio. Ait Raymundus: quidquid eſt in DEO, eſt Veritas, ſicut ſua Eſſentia, Natura, Bonitas, Magnitudo &c., etiam Paternitas, Filiatio & Spiratio; & ratio hujus eſt, quia DEUS eſt totus ſinè parte, cùm ſit æternus & infinitus & Summa Simplicitas & Purus Actus: unde de neceſſitate ſequitur, quòd ſit Pura Veritas; & talis Veritas eſt ipſe ſolus & in ipſo tantùm; ſed in creatis nullum ſuppoſitum eſt veritas, nec è converſo; ſicut homo, qui non eſt ſua anima, nec è converſo; & hoc eſt, quia totum non eſt ſua pars, nec è converſo: veruntamen verum eſt, quòd in homine ſit anima, & quòd homo habeat corpus; ſed hoc non poſſet eſſe verum, niſi eſſet a-

liqua veritas, quæ differret à Divina Veritate: ergò est alia veritas à Divina Veritate, scilicet illa veritas, per quam est verum, quòd in homine sit anima, & homo sit corpus, & quòd homo habeat corpus, & sic de similibus: veruntamen talis veritas creata est multùm debilis in hoc, quòd non potest converti cum suo subjecto, scilicet, quòd homo sit veritas: & quia veritas potest deficere in hoc, quòd homine mortuo non est verum, quòd anima sit in ipso.

2. Ait Eremita: Raymunde, Divina Ve-*a.* ritas est infinita in Magnitudine Virtutis, Potestatis &c.; & sic non convenit, quòd sit aliqua veritas in alio, nisi in DEO, cùm ipsa per suam Potestatem & Virtutem possit facere, quòd sit verum, quòd anima sit in homine, & sic de similibus, ita, quòd Divina Veritas sit causa, & quòd sit verum, quòd anima sit in homine, sit effectus.

b. Adhuc dico tibi, quòd, si esset alia veritas præter Divinam, esset terminata in illa, & non esset infinita, in quantum Divina Veritas non esset omnis veritas: ergò, ut Divina Veritas sit infinita, alia veritas ab ipsa non potest esse; unde sequitur, quòd affirmativa Quæstionis sit tenenda.

3. Respondit Raymundus Eremitæ di-*a.* cens: quòd Divina Veritas habeat infinitam Potestatem & Virtutem, cum qua causat aliam veritatem vel veritates immediatè; & hoc per creationem: sicut DEUS, qui immediatè creavit mundum, & immediatè gubernat ipsum; sed sicut ignis, qui est creatus à DEO, est causa secundaria combustionis vel calefactionis, & Prima Causa cum secunda naturaliter comburit lignum, sic Prima Veritas, in quantum est DEUS, causat veritatem creatam immediatè, cum qua facit, quòd sit verum, quòd anima sit in corpore, & sic de similibus; & hujusmodi veritas secundaria necessaria est agenti naturali & artificiali, quia sinè ipsa nullum agens posset agere naturaliter nec artificialiter; & hoc patet per se: imò dico tibi, quòd, si talis veritas non esset, DEUS naturaliter non posset agere in creatis, in quibus naturaliter non potest agere immediatè; quia si posset, posset illas convertere in se ipsum, & de ipsis generare DEUM, sicut DEUS Pater facit in se ipso, qui immediatè de se ipso naturaliter generat DEUM Filium; & quia talis generatio de DEO in creaturis est impossibilis, convenit, quòd prædicta causa secundaria sit, ut DEUS naturaliter possit agere in creatis.

b. Et quia dicis, quòd per creatam veritatem Increata Veritas esset limitata, malè dicis, cùm finitum non possit limitare infinitum; quia si posset, Divina Potestas esset finita, in quantum non posset participare cum alia potestate finita, & remanere infinita; quod est impossibile.

QUÆSTIO XI.

Utrùm DEUS sit in Genere?

1. Solutio. Inter DEUM & creaturam est differentia, sicut inter causam & effectum, & inter infinitum & finitum; sed ista differentia non est ens reale nisi in intellectu creato, qui facit ipsam in se multiplicando speciem; sed Differentia Realis consistit in DEO per Distinctionem Divinarum Personarum, & per differentiam, quæ est in creatura, sicut inter corpus & animam &c., & ex his duobus terminis differentiæ, quæ sunt entia realia, consistit una communis realis differentia in veritate sic sustentata & verificata, sicut creatio; & ex prædicta communi differentia facit intellectus prædictam speciem: & sicut DEUM ponit in genere differentiæ, ita ipsum ponit in genere substantiæ; sed sicut Differentia Divinarum Personarum est differens ab illa, quæ est creata, per se, & è converso, sicut ignis, qui per suam caliditatem est contra aquam, & sicut aqua, quæ per suam frigiditatem est contra ignem, sic DEUS per hoc, quòd est substantia, est differens ab illa substantia, in qua intellectus ponit DEUM, in quantum dicit vel intelligit, quòd DEUS sit substantia; & sic sunt duæ substantiæ, una est illa, quæ est DEUS, alia est illa, quæ est genus: unde cùm hoc ita sit, per prædicta est declarata solutio Quæstionis, scilicet, quòd DEUS non sit in genere quoad suam substantiam, quæ non est genus, sed sit in genere quoad substantiam, quæ est genus; quæ substantia non est DEUS, cùm omne genus sit supra aliud vel sub alio; sicut genus, quod est supra species, & sicut substantia creata, quæ est sub accidentibus; & sic per unum modum negativa Quæstionis est tenenda, & per alium non.

2. Ait Eremita: Raymunde, omne illud, quod non est substantia nec accidens, nihil est; & sic secundùm te DEUS non est aliquid: præterea, si DEUS non est in genere, non est in illa generali differentia, quam tu dicis, cùm differentia sit genus, & sit posita in veritate secundùm te, sicut creatio: unde sequitur, quòd DEUS non differat à creatura, postquam non est in genere differentiæ; quod est impossibile. Item si DEUS non est in genere, non est in relatione, nec de genere actionis & passionis, nec est in isto nunc, in quo sumus, nec in isto loco vel in alio, & sic de similibus: unde remotâ relatione à DEO non esset in DEO Distinctio Personarum; & idem de remotione actionis & passionis, ratione cujus in DEO non essent Generatio & Spiratio; & sic de nunc & ubi, sinè quibus DEUS nobis non posset esse præsens, nec sua Essentia posset nobiscum esse in eodem loco.

3. Ait Raymundus: Eremita, si bene intellexisses id, quòd suprà diximus de differentia, quæ est inter DEUM & creaturam, & inter substantiam & substantiam, non fecisses objectiones, quas fecisti: & ad hoc, quod dicis, quòd omne, quod non est substantia nec accidens, non sit aliquid, verum dicis; sed propter hoc non sequitur, quòd DEUS non sit aliquid, licèt non sit ista substantia, quæ est genus; & hoc, quia DEUS est alia Substantia, quàm genus, existens extra genus, & non existens sub aliquo accidente; & DEUS est Substantia in hoc, *quòd est per se existens*: & sicut ipse, qui per suam Coëssentialem Substantiam, quæ est eadem cum sua Coëssentiali Differentia, differt à substantia creata, sic cum sua Coëssentiali Relatione, Productione, Infinitate, Æternitate differt à creata relatione, actione & passione, loco & tempore; sed intellectus conjunctus ponit DEUM in genere, ut per aliqua media possit contemplari & attingere Veritates, quas DEUS habet in se, dicens, quòd DEUS sit in genere substantiæ, cùm substantia sit per se stans; & dicit, quòd sit in genere relationis, ut in ipso possit attingere pluralitatem Personarum; & dicit, quòd sit in genere actionis & passionis, ut in DEO intelligat suam Operationem & Productionem Intrinsecam; & sic per consequens de tempore & loco, ut intelligat, quòd DEUS sit in isto instanti, in quo sumus, per Præsentiam, & extra per Æternitatem; & sic in loco, in quo sumus, per Essentiam, & extra locum per Infinitatem.

QUÆSTIO XII.

Utrùm Sanctus Spiritus procedat à Patre & Filio?

1. Solutio. Dixit Raymundus: DEUS est Summum Principium; sed non posset esse Summum Principium sinè tribus conditionibus sibi consubstantialibus & essentialibus, quæ sunt, quòd ipse sit *Principium Principians & Non Principiatum*, & quòd sit *Principium Principians & Principiatum*, & *Principium Principiatum & Non Principians*; Principium Principians & Non Principiatum, ut sit ante omnia, & ut nihil sit ante ipsum, ut possit esse Summum Principium per Bonitatem & Infinitatem & Æternitatem &c.: item convenit, quòd DEUS sit Principium Principians & Principiatum, ut de sua Essentia & Natura possit producere Principians, & Principiare Principiatum; aliàs nisi de sua Essentia, Natura, Bonitate, Infinitate &c. produceret & principiaret Principiatum, DEUS non esset Principium *substantialiter* nec *naturaliter*, sed artificialiter & per accidens; & sic careret Principiabili infinito & æterno, ratione cujus carentiæ DEUS non posset esse Supremum Principium; & quia DEUS est Supremum Principium Principians Non Principiatum, producit Principiatum de se ipso ratione suæ Bonitatis, Infinitatis, Æternitatis &c., & Principium Principians appellamus Patrem, & Principiatum Filium: unde cùm soli Enti Infinito & Æterno conveniat tale principiare & producere, potest esse & est Summum Principium. Item convenit, quòd in DEO sit Principium Principiatum & Non Principians, ut Principium Principians Non Principiatum, & Principium Principiatum Non Principians æqualiter sibi invicem correspondeant per Bonitatem, Infinitatem, Æternitatem &c.; aliàs sinè tali tertio Principio, quod appellamus Sanctum Spiritum, Summum Principium non esset perfectum, quia natura principiandi non posset quiescere per Æternitatem & Infinitatem in solo Principiante sinè Principio Principiato & Non Principiante; & hoc, quia exigeret multiplicare numerum Suppositorum in infinitum; & sic ille

numerus Suppositorum semper esset in fieri, & non in facto esse; & sic deficeret perfectio Bonitatis, Infinitatis, Æternitatis &c., ratione cujus DEUS non posset esse Summum Principium; & sic principiare non haberet terminum in numero à parte post nec à parte ante, quia æqualiter æternaliter inter se corresponderent in numero infinita & æterna suppositа; & sic nulla Persona esset Innascibilis: unde privatâ Innascibilitate in ipso careret Summitate Principiativitatis; quod est impossibile: ergò est tertia Persona, quæ procedit à Patre & Filio: à Filio procedit, ut Filius sit Principiatus & Principians: à Patre procedit, ut Pater sit æqualis Filio in Bonitate, Infinitate, Æternitate &c., „ Patre habente duas „ Actiones, unam in Generando, aliam in „ Spirando, sicut Filius habet duas, scili„ cet unam Actionem, in quantum spirat „ Sanctum Spiritum, ût probatum est, & „ unam Passionem, in quantum à Patre „ recipit Filiationem: & sic à simili con„ venit, quòd Sanctus Spiritus procedat à „ Patre & Filio, ut sit æqualis Patri & Fi„ lio, & quòd sic habeat duas Passiones, „ unam à Patre, & aliam à Filio, sicut Pa„ ter habet duas Actiones, & Filius unam „ Actionem & unam Passionem, ût dictum est: *veruntamen non dicimus duos Spiratores*, sed unum tantùm, ût probabimus.

2. Dixit Eremita: Raymunde, beatus Jo-
a. annes Evangelista dixit: *Spiritus, qui à Patre procedit*, unde videtur, quòd si Sanctus Spiritus procederet à Filio, ipse hoc dixisset; & sic secundùm tua dicta es contra Sacram Scripturam, quia dicis, quòd Sanctus Spiritus procedat à Filio.

b. Item dicis contra naturam in Divinis, quia, secundùm quòd Pater & Filius differunt personaliter, convenit, quòd differant in operatione, ita, quòd non habeant similem & eandem operationem: & sic de hoc habemus experientiam in creaturis, sicut ratione differentiæ visûs & auditûs, quia visus non potest audire, nec auditus videre, nec intellectus diligere, nec voluntas intelligere, & sic de similibus; sic à simili, si DEUS Pater spirat, DEUS Filius non potest spirare, nec è converso.

3. Raymundus fuit miratus, quare con-
a. sideraverit, quòd Pater & Filius de necessitate spirent Sanctum Spiritum, ût suprà probatum est, cùm beatus Joannes non dixerit, quia ab utroque procedit: *unde Raymundus recurrit ad Principia suæ Artis ad investigandum de hoc veritatem secundùm modum suæ Artis, per quem modum Auctoritates Sanctorum possunt exponi & declarari & concordari cum necessariis Rationibus*, dicens: quòd, sicut DEUS Pater misit suum DEUM Filium ad assumendam Carnem, sic Sanctus Spiritus miserit Angelum Gabrielem ad annuntiandum beatæ Virgini Mariæ, quam Sanctus Spiritus inspiravit; & quia Sanctus Spiritus procuravit Incarnationem, beatus Joannes in supradicta Auctoritate locutus est de Sancto Spiritu & de Patre: nec convénit, quòd dixerit, Sanctum Spiritum procedere à Filio, cùm ipse Evangelista consideraverit Missionem & Spirationem Incarnationis.

b. Item dixit Raymundus: Eremita, licèt Pater & Filius distinguantur per Paternitatem & Filiationem, *tamen non distinguuntur per Amorem*, uno amante alterum in tam magna Bonitate &c., usque quò eorum Amor sit unus Personaliter, & quòd ipse Amor sit Sanctus Spiritus & Persona, & non accidens, & ut sit æqualis in Magnitudine Bonitatis &c. Patri & Filio; & sic Pater & Filius, licèt sint distinctæ Personæ, habent similem Operationem in Sancto Spiritu; & hoc & multò melùs sicut Sol & ignis, qui differunt, & habent similem operationem in lucificando, & ignis & aër in calefaciendo, & Guillielmus & Martinus in videndo & generando; & sic, Eremita, tua ratio non valet.

QUÆSTIO XIII.

Utrùm Sanctus Spiritus realiter distingueretur à Filio, si non procederet ab eo?

1. SOlutio. Ait Raymundus: inter Filium & Sanctum Spiritum non posset esse Distinctio, nisi ipsa inter illos esset Perfecta, & in tam magna Bonitate, Æternitate, Potestate &c., sicut est inter Patrem & Filium, & inter Patrem & Sanctum Spiritum, inter quos est Proprietas Distinctiva & Constitutiva in Subjecto Personali; ratione cujus Proprietatis Attributa possunt habere naturales actus, sicut Bonitas bonificare, Magnitudo magnificare &c.; & quia Distinctio non posset habere prædictam Proprietatem inter Filium & Sanctum Spiritum, si Filius non spiraret Sanctum Spiritum, sic deficiente Proprietate Distinctivâ & Constitutivâ deficeret Distinctio inter Filium & Sanctum Spiritum; ratione cujus negatio quæstionis est tenenda: & sic esset de Beatissima Trinitate, sicut esset de *triangulo*, qui triangulus non esset, si ab ipso removeretur *una linea;* & totus ille locus, à quo esset remota illa linea, esset vacuus, ratione cujus vacuitatis duæ lineæ, quæ remanerent, non possent participare nisi per unum angulum quoad concordantiam bonitatis, magnitudinis &c.: & quia talis privatio concordantiæ non potest esse in Beatissima Trinitate DEI, declaratum est, quòd Quæstio sit fundata super impossibilitate.

2. Dixit Eremita: Raymunde, Sanctus Spiritus procedit à Patre per Amorem, & Filius est productus à Patre per Intellectum, & sic remanente distinctione inter generare & spirare, intelligere & amare, potest remanere distinctio inter Filium & Sanctum Spiritum, nec propter hoc sequeretur vacuum inter ipsos, quia possunt se intelligere & diligere & habere similitudinem in Bonitate, Magnitudine &c.

3. Ait Raymundus: Eremita, non bene intellexisti vim nostræ rationis, quæ consistit in Plenitudine Participationis constituendo Personam, quæ secundùm te non esset constituenda, nec esset relatio inter Filium & Sanctum Spiritum; quod est impossibile, ut in Bonitate sit ita magna inter Filium & Sanctum Spiritum, sicut inter Patrem & Filium, & inter Patrem & Sanctum Spiritum: ergò si Sanctus Spiritus non procederet à Filio, realiter non distingueretur ab illo.

QUÆSTIO XIV.

Utrùm Pater & Filius debeant dici unus Spirator, vel duo Spiratores?

1. SOlutio. Ait Raymundus: Eremita, dictum est, quòd in DEO sit *proprium & commune* suprà in *Quæstione septimâ*, in qua patet, quòd Pater & Filius debeant dici *unus Spirator & unum Principium, non duo Spiratores nec duo Principia.*

2. Sed adhuc dico tibi, quòd inter Patrem & Filium sit *Proprietas Distinctiva*, ra-

tione cujus unus distinguit alium unum à se; sicut Pater, qui generando Filium, ipsum distinguit à se ipso; & sicut inter Patrem & Filium est Distinctio cum Infinitate Bonitatis, Æternitatis, Potestatis &c., sic per consequens inter ipsos est Concordantia, quæ est *æqualis* Distinctioni per infinitam Bonitatem, Æternitatem, Potestatem &c.; & illa Concordantia in tantum est *Proprietas Concordativa* inter Patrem & Filium, sicut Distinctio est Proprietas Distinctiva: sed hoc non posset esse, nisi Concordantia uniret Patrem & Filium in Unitate Spirativitatis, sicut Distinctio ipsos distinguit, quantum ad Proprietates Personales; aliàs Distinctio esset major in Magnitudine Bonitatis &c., quàm Concordantia; quod est impossibile, cùm in DEO non sit majus nec minus: & sic convenit, quòd Pater & Filius sint unus Spirator per Concordantiam, sicut sunt duæ Personæ per Distinctionem.

3. Item convenit, quòd sint unus Spirator, ut tantùm unus Sanctus Spiritus possit esse ex ambobus; quia si dicerentur esse plures Spiratores, essent plures Sancti Spiritus, vel unus Sanctus Spiritus esset compositus ex Spiratione Patris & ex Spiratione Filii; quod est impossibile: ergò Pater & Filius sunt unus Spirator tantùm.

4. Ait Eremita: Raymunde, in DEO est
a. Summa Simplicitas, quæ non esset, si tua dicta essent vera, cùm de necessitate conveniat, quòd, ubicunque est unio ex plu-
b. ribus, ibi sit *compositio:* sicut patet in homine, qui est unus compositus ex pluribus, & sic de omnibus elementatis, sic à simili prædictus Spirator existens unus esset compositus ex Patre & Filio: ergò Pater & Filius sunt duo Spiratores.

5. Respondit Raymundus: concedo tibi,
a. Eremita, quòd in DEO sit Summa Simplicitas, & etiam dico tibi, quòd DEUS sit *suamet Simplicitas*, sicut est suamet Bonitas, Infinitas &c.: unde sicut Pater generat Filium de sua Bonitate, Infinitate, Æternitate &c., sic per consequens de sua Simplicitate, ratione cujus Pater & Filius existentes unus Spirator sunt remoti ab omni compositione, sicut sunt remoti ab omni malitia per Bonitatem, & ab omni finitate per Infinitatem, & ab omni mutatione per Æternitatem.

b. Item dico tibi, quòd compositio non possit fieri, nisi *tertius numerus fiat ex*

pluribus, & hoc extra naturam infinitatis & æternitatis; sicut homo, qui est tertius numerus constitutus ex corpore & anima, & sic de similibus compositis; sed prædictus Spirator non transit in tertium numerum, cùm non sit compositus, ût suprà probatum est, imò est propriè Pater & Filius; & in ipso Spiratore Pater & Filius sunt ita uniformiter *idem numero* per Spirativitatem, sicut sunt uniformiter *idem numero* per Essentiam, Naturam, Bonitatem &c.; & ad hoc concurrit Divina Concordantia cum omnibus aliis Attributis DEI quoad Unitatem Essentiæ Patris & Filii; sicut Divina Distinctio cum omnibus aliis Attributis DEI concurrit ad Relationem Patris & Filii: ergò Pater & Filius sunt unus Spirator, & non duo Spiratores.

QUÆSTIO XV.

Utrùm Emanatio Creaturarum de necessitate præsupponat Generationem Filii, & Spirationem Spiritûs Sancti?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: mihi videtur, quòd Quæstio sit, utrùm DEUS posset producere creaturas, suppositio, quòd in se non haberet Productionem Divinarum Personarum? & quia Quæstio est fortis & ardua, oportet solutionem Quæstionis investigare cum Principiis *Artis Generalis*, quæ investigatio sic fit: Divina Potestas est bona & magna, & sua Bonitas & Magnitudo est infinita; unde sequitur, quòd illi sit *magìs proprium* producere bonum magnum infinitum, quàm bonum parvum & finitum: & hoc significatur in igne, qui plus producit de sua caliditate, quàm de siccitate, cùm caliditas sit qualitas sibi magìs propria, quàm siccitas: unde si Divina Potestas non produceret intra se & de se bonum magnum infinitum, nec per consequens produceret bonum parvum finitum; quia sicut non vellet producere hoc, quod illi *magìs propriè* convenit, nec per consequens vellet producere hoc, quod illi *minùs propriè* convenit; cùm sit de naturâ cujuslibet Entis, quòd habeat majorem appetitum ad hoc, quòd illi est magìs proprium, quàm ad hoc, quod illi est minùs proprium; cujus oppositum non est intelligibile: & quia DEUS creavit bonum parvum finitum non de bonitate, magnitudine &c., sed de nihilo, de necessitate sequitur, quòd producat bonum magnum infinitum de Infinita Bonitate & Magnitudine; aliàs hoc, quod illi est magìs proprium, esset illi minùs proprium: unde sequeretur, quòd DEUS cum magna & bona Potestate magìs propriè se haberet ad producendum partem, quàm totum; & lapidem, quàm plantam; & plantam, quàm asinum; & asinum, quàm hominem: etiam magìs se haberet ad annihilandum totum Universum, quàm ad gubernandum; & quia hæc omnia sunt impossibilia, ergò oppositum est necessarium, ratione cujus declaratum est, quòd in Divinis sit Productio.

2. Divina Potestas est æterna, & sicut est æterna per Æternitatem, ita convenit, quòd sit infinita per Infinitatem, ut Æternitas illi non magìs conveniat, quàm Magnitudo; & quia Potestas DEI est infinita, potest de Æternitate producere æternum, aliàs suum posse non esset infinitum: ergò potest de Æternitate producere æternum; & si non producit, non vult producere hoc, quod potest, de Æternitate & Infinitate: & sicut Divina Voluntas deficit in volendo hoc, quod illi est proprium & amabile, ita similiter deficit in hoc, quod illi non est proprium nec naturale & amabile: & quia voluit producere ens parvum & in tempore, quantò magìs igitur producit Ens Infinitum & Æternum: ergò sequitur de necessitate, quòd affirmatio Quæstionis sit tenenda.

3. Divina Sapientia scit, quòd Divina Potestas sit infinitè magna; hoc non posset scire, si sciret, quòd Potestas non posset producere alium Infinitum de ipsamet Sapientia & de ipsamet Potestate & de Divina Bonitate, Magnitudine &c.; & quia scit, quòd Divina Potestas sit magna in producendo intellectum creatum habentem parvam potestatem, quantò magìs scit, quòd Divina Potestas sit magna in producendo Intellectum Infinitum habentem magnam Potestatem; si autem Sapientia nesciret talem Productum Infinitum, nec per consequens sciret productum finitum, cùm illi magìs conveniat scire hoc, quod est majus, quàm hoc, quod est minùs; sicut Regi magìs convenit dare equum, quàm denarium: ergò emanatio creaturarum necessariò præsupponit Generationem & Processionem in Divinis.

4. Divina Potestas est Principium Magnum & Infinitum; sed Principium Magnum & Infinitum non potest esse, si intra se & de sua Essentia & Natura non haberet Principiabilem, quia sinè tali Principiabili sibi Consubstantiali non posset esse Infinitum & Primum Principium; & hoc ideo, quia indigeret habere extraneum principiabile, ratione cujus esset principium per accidens & artificialiter, non naturaliter: & in creatis agens naturale, quod de se & intra se habet suum principiabile, ût suprà in *tertia Quæstione* significatum est, esset magis naturaliter principium, quàm DEUS; quod est impossibile: ergò Divina Potestas potest in se habere Consubstantialem Principiabilem, ut naturaliter possit esse Summum Principium non indigens aliquo extra se: & si potest habere Consubstantialem Principiabilem, & non habet Actum, scilicet Principiare in producendo Filium & Sanctum Spiritum, est naturaliter contra se: & sicut non vult agere intra se, ut non sit Magnum Principium, ita nec per consequens vult agere extra se, ut non sit magnum principium in creando creaturas de nihilo: & quia vult esse Magnum Principium in creando, quantò magìs ergò intra se in generando Filium, & in spirando Sanctum Spiritum? ergò emanatio creaturarum necessariò præsupponit Generationem & Processionem in Divinis.

5. Ait Eremita: Raymunde, DEUS Pater non bonificat se, cùm jam sit bonus; nec magnificat se, cùm jam sit magnus, & sic de similibus: unde sequitur, quòd, si ipse producat creatum ratione Producti Increati, Productus Increatus sit creans, & non DEUS Pater; quod est falsum & impossibile, cùm tota Trinitas sit Creatrix: unde sicut sequitur inconveniens ex tuis verbis, ita de necessitate sequitur conveniens in oppositio; & sic non convenit, quòd DEUS habeat operationem intra se, licèt producat creaturas: ergò sequitur, quòd negativa Quæstionis sit tenenda.

6. Respondit Raymundus: licèt DEUS Pater non producat se ipsum, tamen producit de se ipso & de omni eo, quod habet, Productum Intrinsecum; & sic productum creatum non posset esset sinè Producto Increato, nec per consequens sinè Producente Increato: & ratio hujus est, quia Productum Increatum non potest esse sinè Producente Increato: ergò mea ratio stat, & tua nihil valet.

QUÆSTIO XVI.

Utrùm Charitas sit aliquid Creatum in Anima?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: Sanctus Spiritus est Charitas, & ita est causa novæ charitatis, sicut Divina Veritas est causa novæ veritatis, ût suprà in *Quæstione decimâ* significatum est: unde cùm Divina Charitas sit amabilis cum Magnitudine, creavit in homine magnam voluntatem, ut haberet magnam amativitatem ad diligendum Supremam Charitatem: & sic Suprema Charitas creavit & posuit in humana voluntate in potentia habitum charitatis, ut illo habitu reducto de potentia in actum per voluntatem & per Summam Charitatem Summa Charitas esset multùm dilecta ab humana voluntate; aliàs Summa Charitas non satisfaceret suæ magnæ amabilitati de creata voluntate; quia nisi humana voluntas haberet habitum charitatis, non haberet naturaliter libertatem ad diligendum Summam Charitatem, imò esset pura passio mota, sicut instrumentum, ad amandum Sanctum Spiritum; & hoc simpliciter sinè merito, sicut martellus, qui est instrumentum simpliciter motum ad percutiendum clavum: & sic Sanctus Spiritus esset contra suam Magnam Amabilitatem, & per consequens contra suam Magnam Bonitatem, Virtutem &c.; quod est falsum & impossibile, nec ullo modo est intelligibile: ergò concluditur, quòd charitas in anima sit aliquid creatum.

2. Ait Eremita: Raymunde, si verum esset hoc, quod dicis, sequerentur plura inconvenientia; sicut humana voluntas, quæ liberè produceret actum suæ charitatis de potentia in actum, & sic esset causa suæmet charitatis, ita quòd non Sanctus Spiritus, qui esset causa in creando habitum charitatis, & non reducendo agere charitatis de potentia in actum; quod est impossibile: & sic charitas non est aliquid creatum in anima, sed voluntas, de qua tu dicis, ordinat & disponit, ut habeat in suo velle vestigium charitatis, sicut cera disposita ad habendum literas sigilli: unde sicut sigillum extra suam essentiam non transmittit aliquid de se in ceram, sic San-

ctus Spiritus, qui eſt Charitas, extra ſuam Eſſentiam non transmittit de ſe aliquid in voluntatem, licèt in ipſa imprimat ſuam ſimilitudinem, quæ ſic eſt de eſſentia voluntatis ſimpliciter, hoc eſt, de genere ſuæ qualitatis, ſicut figura literæ ceræ eſt de genere ſuæ qualitatis ſic lineativè, ſicut de quantitate quantitativè.

3. Reſpondit Raymundus: Eremita, DEUS, qui eſt Sanctus Spiritus, *duobus modis* agit in creatis, *immediatè* ſcilicet & *mediatè*; *immediatè* in creando, cùm DEUS ſinè inſtrumento & medio producat creaturam de *non eſſe* in *eſſe*: unde ſecundùm talem modum producendi DEUS creat habitum charitatis in potentia, ſicut habitum caliditatis in igne ſimplici; *mediatè*, ſicut DEUS poſuit in natura ignis, quòd per ſe naturaliter calefaceret in ſubjecto, in quo calefactibile ſit diſpoſitum: ſic à ſimili Sanctus Spiritus poſuit in voluntate naturam, cum qua poſſet producere ipſo coadjuvante de potentia in actum, actum charitatis; & illa natura, quæ eſt ex parte voluntatis, ſic eſt paſſiva ſub Summa Charitate ad recipiendum ſuum veſtigium & ſimilitudinem, ſicut cera ſub ſigillo ad recipiendum veſtigium & ſimilitudinem ſigilli: unde ſicut ſigillum addit in cera veſtigium literarum, quod non erat in actu in deducendo ipſum de potentia in actum, ſic (& multò magis) Sanctus Spiritus addit in voluntate actum charitatis, quem actum non habebat, dum erat in potentia; quem actum convenit eſſe aliquod ens creatum in anima, cùm nulla additio poſſit eſſe, niſi ſit additum aliquod ens creatum.

QUÆSTIO XVII.

Utrùm Charitas augeatur per Additionem Novæ Charitatis?

1. SOlutio. Ait Raymundus: Eremita, humana voluntas duobus modis eſt conſideranda, ſcilicet ſecundùm *exiſtentiam*, & ſecundùm *agentiam*; & propter hoc ſecundùm ſuum exiſtere & agere recipit charitatem à Sancto Spiritu; & ſic *eſſentia charitatis* eſt ſuſtentata in *eſſentia voluntatis*, ſicut accidens in ſubſtantia; & velle voluntatis eſt indutum & formatum actu charitatis, qui ipſum informat de bonitate & magnitudine virtutis, juſtitiæ, prudentiæ &c.: & ſic actus voluntatis figuratus ex amore charitatis recipit augmentum novæ charitatis, quæ fluit & refluit, ſicut humidum nutrimentale ſuſtentatum in radicali; & illa novatio & augmentatio charitatis eſt plùs reducere ipſum amare de potentia in actum, ſicut ſigillum, quod, quantò plures vel majores literas habet, tantò plures vel majores figuras reducit de potentia in actum in cera; & licèt figuræ ſint multiplicatæ quoad numerum literarum & extenſionem literarum, tamen eſſentia ceræ non augmentatur, ſic à ſimili nec *eſſentia charitatis* augmentatur, licèt ſui *actus augmententur* & renoventur: unde propter hoc habet *proportionem* & *diſpoſitionem* cum voluntate, cujus eſſentia non augmentatur, licèt per accidens multiplicet & renovet ſuum velle: unde cùm hoc ita ſit, de Quæſtione tenemus negativam quoad eſſentiam charitatis, & affirmativam quoad ſuum agere.

2. Ait Eremita: Raymunde, homo, qui habet charitatem, quando peccat, amittit habitum charitatis; & quando conteritur & ſatisfacit & agit de virtutibus moralibus, recipit novam charitatem à Sancto Spiritu, & voluntas recuperat veſtigia primæ charitatis, ut non amittat meritum de bono, quod fecit ſub umbra antiquæ charitatis; & illa veſtigia non poſſet recuperare, niſi ſuperveniret eſſentia antiquæ charitatis: & ſic ſequitur de neceſſitate, quòd ex duabus charitatibus fiat additio & multiplicatio, ſicut ex duabus guttis aquæ fit additio & multiplicatio quoad eſſentiam aquæ & quoad quantitatem; & ſic ſequitur, quòd affirmativa Quæſtionis ſimpliciter ſit vera.

3. Ait Raymundus: homo eſt creatus ad beatitudinem, ad quam tendit, quando habet charitatem; & quando eſt lapſus in peccatum, charitas, quam habuit, non habet *ſubjectum*, in quo ſit *ſuſtentata*; quia ſi haberet, peccator, qui eſſet in mortali peccato, mediante charitate participaret cum Sancto Spiritu; quod eſt impoſſibile, cùm charitas ſit ſuus effectus: & ſic illa charitas, quam tu vocas antiquam, non revertitur ad eundem numerum, in quo priùs erat; quia ſi ſic, haberet ſubjectum: & idem eſſet de peccato mortali, ſicut de prima luxuria Martini, quæ ſimpliciter eſt annihilata, quando Martinus habet contritionem & ſatisfactionem; & aliâ vice, quando redit ad luxuriam, amittit charitatem, & habet aliam luxuriam in numero, ſed non in genere, cùm luxuria non ſit mutabilis de genere in genus, ſed de ſpecie in ſpeciem, & ſic de quolibet accidente; à ſimili de charitate (licèt exemplum ſit groſſum) cùm charitas ſit donum datum à Sancto Spiritu, & luxuria ſit habitus electus à voluntate: unde cùm hoc ita ſit, mea ratio ſtat, & tua nihil valet: veruntamen propter antiquam charitatem homo mortuus in peccato ſic habet minorem pœnam in inferno, ſicut homo, qui fuit in peccato mortali, & eſt mortuus in charitate, debet puniri in purgatorio, niſi in hac vita fecerit pœnitentiam.

QUÆSTIO XVIII.

Utrùm Augmentum Charitatis habeat Finem?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: Animæ non ſunt æquales *ſecundùm exiſtentiam*, nec per conſequens *ſecundùm operationem*; ſicut Anima beati Petri, quæ eſt major, quàm Anima beati Guillielmi; quia ſi eſſent æquales, ſequerentur plura inconvenientia, cùm in Patriâ non ſit dare *vacuum*, quod eſſet, ſi Animæ eſſent æquales; ſicut Anima Guillielmi, quæ non meretur tantum gloriæ, quantum Anima beati Petri; & ſic remaneret vacua *gloriâ*, ratione cujus vacuitatis non haberet *plenam* gloriam; & ſic illa *quantitas ſubſtantiæ*, per quam poſſet recipere majorem gloriam, eſſet ſuperfluè creata à DEO, & impediret, quòd Anima non haberet *perfectam gloriam*; quod eſt impoſſibile.

2. Et ſi dicis, quòd DEUS per gratiam impleat Animam Guillielmi gloriâ, ut ſit æqualis Animæ beati Petri in plenitudine gratiæ & gloriæ, dicis, quòd DEUS faciat injuriam Animæ beati Petri, in quantum illi dat plus gloriæ per gratiam, qui non meruit tantum gloriæ, quàm illi, qui meruit plus; quod eſt impoſſibile: per quam inæqualitatem eſt demonſtratum, quòd Animæ ſint inæquales; ratione cujus inæqualitatis reſpondeo ad Quæſtionem ſic:

3. Scilicet, quòd charitas poſſit augeri *uſque ad finem determinatum in hac vita*, ſecundùm quòd Anima eſt capax ad recipiendum charitatem à Sancto Spiritu, ût ſuprà ſignificatum eſt: veruntamen quoad Sanctum Spiritum ſemper poteſt augeri, ſed *non quoad ſubjectum*, ſicut, & multò magis, ignis poteſt multiplicare flammam habendo ſufficientiam lignorum; ſed deficiente materiâ deficit ignis: augmentationem autem charitatis dicimus, quæ conſiſtit per agere, ût ſuprà in *decima ſeptima Quæſtione* dictum eſt.

4. Ait Eremita: Raymunde, charitas infuſa in Animam eſt donum & effectus Sancti Spiritûs datus per gratiam, cui ipſi placet; & quia Sanctus Spiritus eſt infinitus, poteſt ultra metas voluntatis communicare gratiam & augmentare in infinitum; & ſic Sanctus Spiritus non menſurat charitatem ſecundùm ſubjectum, ſed ſecundùm ſuam infinitam Amabilitatem, ratione cujus augmentum charitatis non habet finem.

5. Ait Raymundus: nullum ens creatum poteſt tantum gloriæ recipere, quantum Ens increatum influere; quia ſi poſſet tantum recipere, finitum poſſet eſſe infinitum; quod eſt impoſſibile: & ſic Sanctus Spiritus non limitat gratiam in Anima *quoad ſe*, ſed Anima, quæ eſt finita, limitat ipſam, in quantum non poteſt plus recipere ſecundùm ſuam quantitatem naturalem & virtutes acquiſitas & gloriam determinatam per Juſtitiam DEI & per ſuam Providentiam, qui omnia creata ſic menſurat & comprehendit cum ſua Sapientia, ſicut omnia, quæ ſunt in tempore, menſurat & comprehendit cum ſua Æternitate: unde cùm hoc ita ſit, tua ratio nihil valet.

QUÆSTIO XIX.

Utrùm Charitas poſſit diminui ſecundùm Eſſentiam?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: in *decima ſeptima Quæſtione* ſignificatum eſt, quòd charitas non poſſit diminui ſecundùm eſſentiam, cùm ſit ſimplex forma, quæ non habet partes; nam ſicut non eſt augmentabilis eſſentialiter, ût probatum eſt, nec per conſequens poteſt diminui ſuum eſſe eſſentiæ: item ſi poſſet diminui, eſſet de pluribus partibus & diviſibilis, & quando homo eſſet lapſus in mortale peccatum, ſua charitas, quam priùs habuit, *ſucceſſivè* corrumperetur, & per conſequens peccatum mortale ſucceſſivè generaretur; quod eſt impoſſibile: veruntamen *amare*

practicum charitatis potest diminui, sed non *speculativum*, dummodò Anima habeat habitum charitatis; sed charitas *subitò* recedit, quando suus *actus practicus* est perversus in habitum mortalis peccati.

2. Ait Eremerita: Raymunde, per expe-
a. rientiam habemus, quòd charitas sit habitus simplex sinè contrarietate, ratione cujus essentialiter non potest diminui, nec per consequens secundùm actum practicum, cùm potentia & suus actus correspondeant, quando potentia est simplex per es-
b. sentiam; sicut intellectus & suum intrinsecum intelligere in ipso concreatum; quod intelligere non potest perverti in ignorare, licèt intellectus possit ignorare impediente subjecto & materiâ.

3. Respondit Raymundus: Eremita, con-
a. cedo tibi, quòd charitas, quoad suam essentiam, non possit diminui, ût probatum est, sed in quantum dicis, quòd non possit diminui, quantum ad actum practicum, malè dicis; & de hoc habemus experientiam in aliquibus hominibus, qui quandoque sunt in charitate, & quandoque sinè charitate, videlicet quando sunt lapsi in peccatum; & secundùm te, postquam essent in charitate, nunquam essent in peccato; & sic implicas contradictionem.

b. Item tuum exemplum non valet, cùm intellectus sit ens *substantiale*, & charitas *accidentale*, & nullum ens accidentale habeat proprium actum per se, cùm sit purum instrumentum potentiæ substantialis; & sic quando humana voluntas non vellet stare sub habitu charitatis, destructo actu practico charitatis, charitas non posset permanere, ût prædictum est.

QUÆSTIO XX.

Utrùm in DEO sit Numerus?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: principia numeri sunt duo, & duo non possunt esse realiter, nisi unum ab alio uno sit distinctum; sicut dicere, unus homo, duo homines, & idem de numero ternario; sicut in DEO una Persona, duæ Personæ, & tres Personæ; & sic secundùm hunc modum dico, quòd in DEO sit numerus; sed hæc positio requirit *duo*, *primum*, quòd in DEO probetur pluralitas, & *secundum* est, quòd distinguatur numerus, qui est in DEO, à numero, qui est in creaturis: unde primò dicendum est de *primo*.

2. In DEO est Infinita Potestas, cùm omne id, quod est in DEO essentialiter, sit infinitum; non posset esse infinita, si de Infinita Bonitate non posset producere Infinitum Bonificatum, & de Infinita Magnitudine Infinitum Magnum, & de Æternitate Æternificatum, & de se ipsa Possificatum, & de Sapientia Intellectum, & de Voluntate Amatum, & sic de aliis Attributis; & hoc est, quia nullum ens potest esse infinitum, nisi sit infinitum *existendo*, & habeat *posse* ad agendum aliquid de infinito; sed Potestas DEI est Infinita, ergò de prædictis *potest*, cùm Divina Bonitas sit infinita, & sic de Magnitudine &c.: unde cùm Divina Potestas sit *Purus Actus Infinitus*, producit Infinitum de Infinito, & quia Producens & Productus non possunt esse sinè Distinctione, cùm relativè se habeant, convenit de necessitate, quòd in DEO sit Pluralitas, cùm Distinctio non possit esse sinè pluribus: ergò sequitur, quòd in DEO sit Numerus Binarius, scilicet *unus* Producens, & *alius unus* Productus; & isti *Duo* in DEO sunt *Principium Numeri*: & quia principium numeri non potest esse, nisi ex ipso sequatur aliquid, scilicet tertium, convenit, quòd in DEO sit Numerus Ternarius, scilicet *Unum*, *Duo*, *Tria*, ut Numerus in ipso sit Perfectus à parte Principii & à parte Finîs; à *parte Principii*, cùm Duo sint Principium Numeri; à *parte Finîs*, sicut Tertius, qui sic perficit numerum, sicut Duo, in quibus incipit numerus: & quia numerus perfectus est à parte principii & à parte finîs in numero ternario, non convenit, quòd in DEO Numerus transeat in numerum quaternarium, quinarium &c., & numerus quaternarius & quinarius &c. esset superfluus; sed in DEO nulla superfluitas potest esse, cùm ipse sit totus perfectus, & sua perfectio sit infinita: ergò in DEO est Numerus Ternarius, & non quaternarius, ût probatum est, ut sua perfectio sit infinita & æterna.

3. Item inter Numerum, qui est in DEO, & inter numerum, qui est in creaturis, est magna differentia, cùm in Numerum, qui est in DEO, cadat nulla compositio nec accidens, sed in numerum, qui est in creaturis, cadat, sicut in Guillielmum, qui est compositus de anima & corpore, existente corpore *uno*, & animâ *alio*, ex quibus resultat *tertius*, qui est *homo*, qui non est anima nec corpus, nec è converso; in quo homine est quantitas, qualitas &c. Item in humana specie sunt plures homines, quàm tres, & differunt per essentiam & naturam, per ubi, per tempus, & sic de aliis, & sic de cæteris entibus creatis numeratis; sed de Numero DEI non est sic, quia Pater, Filius & Sanctus Spiritus faciunt Numerum, qui cum ipso Numero, qui est DEUS, convertuntur; & Pater est DEUS, & Filius est DEUS, & Sanctus Spiritus est DEUS; & sic DEUS quoad Personas est *Tres*, & quoad Essentiam & Naturam est *Unus* DEUS, & non plures, & hoc est, quia Personæ non multiplicant *tertium*, sicut Pater, qui est DEUS, & sic de Filio & Sancto Spiritu; & ratio est, quia non differunt in Essentia, nec in Natura, nec in Attributis: & hoc est, quia Pater de toto se ipso & de omni eo, quod habet, producit Filium, & sic Filius est Productus de tota Essentia & Natura Patris, & etiam de tota sua Bonitate, Magnitudine &c.; & sic de Sancto Spiritu Producto à Patre & Filio: unde sicut martellus, qui est de ferro, & facit clavum de ferro, non differt à clavo per essentiam & naturam ferri, sic (& multò plùs sinè comparatione) Pater & Filius & Sanctus Spiritus non differunt per Essentiam & Naturam, Deitatem, Bonitatem, Magnitudinem &c.

4. Ait Eremita: Raymunde, DEUS est Unum Ens Infinitum; sed non posset esse unum Ens Infinitum, si sua Unitas destrueretur; quia destructâ suâ Unitate esset destructa sua Infinitas; quæ Unitas esset destructa, si in DEO esset Numerus, quia unus terminaret alium: unde sequeretur, quòd in DEO esset quantitas & locus, & per consequens finitum & compositio, in quantum ex tribus finitis unus DEUS esset compositus & subjectus tempori, actioni & passioni, & sic de aliis accidentibus; & quia talia non possunt esse in DEO, cùm sua Infinitas & Unitas sit indestructibilis, sequitur, quòd in DEO non sit numerus.

5. Respondit Raymundus: secundùm distinctionem, quam fecimus inter Increatum Numerum & creatum numerum, objectio, quam fecisti, potest solvi, cùm tu arguas secundùm modum numeri creati, & non Increati; & hæc responsio sufficit ad tuam objectionem: veruntamen dico tibi, quòd sit impossibile, quòd sit limitatio inter Producens Infinitum & Productum Infinitum, Infinito Producere existente in Æternitate de Infinito Producente & Producto; nec per consequens compositio, cùm Producens sit Infinita Simplicitas, sicut est Infinita Bonitas, Magnitudo &c., & de tota sua Simplicitate producit Productum, ratione cujus compositio non potest resultare; cùm inter naturam & essentiam Simplicitatis & compositionis sit magna distantia; & sic per consequens de passione, quam tu dicis, cùm Filius sit Productus de Patre, qui est *Pura Forma*, ratione cujus in Filio non potest esse passio materialiter nec tempus, cùm sit Productus in Æternitate & de Æternitate, nec per consequens quantitas, qualitas, locus, situs & habitus, cùm sit Productus de Infinitate & in Infinitate; & sic de Sancto Spiritu; ratione cujus tua ratio non valet, sed bene valeret, si numerus, qui est in DEO, esset secundùm illum modum, qui est in creaturis.

QUÆSTIO XXI.

Utrùm isti Termini: Unus, Duo, Tres, *in Divinis dicant Rem Relativam vel Absolutam?*

1. SOlutio. Dixit Raymundus: Eremita, *utrumque* potest dici, sed diversimodè, ût in *prædicta Quæstione* significatum est; *relativè* sic, Unus Pater, Unus Filius, Unus Sanctus Spiritus, cùm *unus* non possit esse *sinè alio*; convenit etiam, quòd dicant *rem relativam*, ut in ipsis possit esse Distinctio, Concordantia, Principium & Æqualitas, quæ non possunt esse sinè Relatione, cùm Relatio sit ex ipsis, sicut Distinctivus & Distinguibilis, Concordativus & Concordabilis, Principiativus & Principiabilis, Æquativus & Æquabilis, & sic de Divina Bonitate, Magnitudine &c., quæ non possent esse in prædicto Numero, nisi *Unus*, *Duo*, *Tres* dicant Rem Relativam; sicut Bonitas, quæ non esset in prædicto Numero sinè Relatione Bonificativi, Bonificabilis & Bonificare, nec Magnitudo sinè Relatione Magnificativi, Magnificabilis & Magnificare, & idem de Generativo, Generabili & Generare, Spirativo, Spirabili & Spirare: unde cùm hæc omnia constituant

Per-

Personas, convenit, quòd prædictus Numerus dicat Rem Relativam, ut in ipsis possit esse Distinctio, Concordantia, Principium, Æqualitas, quæ non possent esse sinè Relatione, cùm Relatio sit ex ipsis, sicut Distinctivus & Distinguibilis &c., aliàs ipse Numerus non posset esse.

2. Præterea *Unus, Duo, Tres* in Divinis dicunt *Rem Absolutam*, sicut Guillielmus, qui absolutè est unus homo, & Martinus alius, & convenit, quòd hæc *alietas* remaneat simpliciter inter Guillielmum, qui est pater, & Martinum suum filium, cùm Guillielmus sit *unus* individuus, & Martinus *alius*, & unus sit *unus homo*, & alius *alius homo*; sed in Beatissima Trinitate DEI non est sic *simpliciter*, sed *secundùm quid*; sicut Pater, qui absolutè est *Unum Individuum*, Filius *Aliud*, & Sanctus Spiritus *Aliud*; sed absolutè Pater non est *unus* DEUS, nec Filius *alius*, & sic de Sancto Spiritu, sed absolutè *Omnes Tres* sunt *Unus* DEUS, *Una* Essentia, & *Una* Natura, *Una* Bonitas, *Una* Magnitudo &c.; & quòd hoc sit verum, est significatum in *prædictis Quæstionibus*.

3. Ait Eremita: Raymunde, tu implicas contradictionem, cùm non absolutum & absolutum non possint converti; quia si possent converti, posset stare contradictio; quod est impossibile, scilicet quòd unum absolutum sit unum non absolutum: & quia in DEO est una absoluta Essentia, Natura, Substantia, Bonitas &c., sequitur, quòd in DEO non sit aliquid unum, quod non sit absolutum, & hoc est necessarium: & si illud unum non est absolutum, posset stare contradictio: ergò probatum est, quòd tua conclusio sit nulla.

4. Respondit Raymundus: non bene intellexisti supradictum exemplum, quod sufficit ad respondendum tuæ objectioni, quia tu arguis secundùm modum, qui est in creaturis, scilicet inter absolutum & non absolutum, sicut Martinus & Guillielmus, qui non possunt esse unus homo, una essentia, bonitas &c.; & hoc est, quia Martinus non est de toto Guillielmo, nec fuit in eodem instanti cum ipso, nec est in illo ubi, in quo ipse est, & sic de similibus: ergò patet, quòd tua objectio non valeat.

QUÆSTIO XXII.

Utrùm eadem Proprietas sit Distinctiva & Constitutiva Divinarum Personarum?

1. Solutio. Dixit Raymundus: quòd eadem Proprietas sit Distinctiva & Constitutiva Divinarum Personarum, sed diversimodè, secundùm quòd requiritur, quòd sit Distinctio inter Generationem & Spirationem; sicut Proprietas Distinctiva & Constitutiva, quæ sunt eædem cum Divina Paternitate, quæ simpliciter est una Proprietas Personalis, & est Distinctiva, in quantum Pater à se distinguit Filium; & est Constitutiva, in quantum Paternitas constituit Patrem generando Filium, ut sit Filius, ita quòd Filius non sit Pater nec Sanctus Spiritus; & sic Pater constituendo Filium determinatum distinguit Filium à se ipso & à Sancto Spiritu; & Pater & Filius constituunt Sanctum Spiritum, & distinguunt illum à se ipsis, & sunt *una* & *eadem* Proprietas Distinctiva & Constitutiva Spirando Sanctum Spiritum; & talis Proprietas Distinctiva & Constitutiva differt *secundum quid* ab illa, quæ est in Generatione, cùm ista sit *singularis* Patri, & ista *communis* Patri & Filio.

2. Ait Eremita: Raymunde, Pater & Filius sunt Personæ Distinctæ, quorum Distinctio est Infinita, cùm, quidquid est in DEO, sit infinitum; & ideo Pater & Filius non possunt participare in eadem Proprietate Distinctiva & Constitutiva, cùm Pater sit Distinctivus & Constitutivus, & Filius Distinguibilis & Constituibilis: unde sequitur, quòd Pater & Filius uniformiter non possint esse unus distinctivus & constitutivus.

Ait Raymundus: Eremita, tua objectio jam in *aliis Quæstionibus* est soluta.

QUÆSTIO XXIII.

Utrùm Pater ideo sit Pater, quia Generat, vel ideo Generet, quia Pater?

1. Solutio. Priusquàm Raymundus voluisset respondere ad Quæstionem, diu consideravit, quia timebat, quòd, si acciperet aliquam partem quæstionis, in DEO concluderet per *causam* & *effectum*, qui tunc dixit hæc verba: quia ignis est calidus, calefacit calefactum, unde sequitur, quòd ignis sit causa calefactionis calefacti, & quòd calefactum sit effectus illius. Item dixit, quia calefactum est calefactibile, est ignis calidus, ut calefaciat calefactibile; & ideo ratione finis calefactibile causat caliditatem ignis, sicut necessitas clavi martellum: & ut Raymundus in Divina Generatione vitaret causam & effectum, recurrit ad Principia suæ Artis, considerans in Attributis DEI *æqualitatem* & *æquiparantiam*, secundùm quòd se habent ad Generationem, ut nec inter ipsa nec in Generatione sit majoritas vel minoritas; qui dixit, quòd utraque pars quæstionis sit tenenda affirmativè suo modo, sic:

2. Natura Divina est Pater & est Filius, & sic de Essentia & de Attributis; & Natura exigit naturare, cùm de conditione naturæ sit agere, ratione cujus sequitur agens, agibile & agere naturaliter, & per consequens generare, quod est idem cum agere & naturare; & quia Pater & Filius, Essentia & Attributa sunt idem cum Divina Natura, de necessitate sequitur, quòd Pater ideo sit Pater, quia generat, & ideo generet, quia Pater; cùm Natura ita requirat cum Magnitudine Bonitatis, Æternitatis Existentiam Patris, sicut Generationem & Finem Filii, & è converso; aliàs Magnitudo Bonitatis &c. non communicaret se æqualiter Patri & Filio, nec per consequens Bonitas Æternitatis &c.; quod est impossibile: ergò Pater ideo est Pater, quia generat, & è converso.

3. Ait Eremita: Raymunde, omnis actus antè respicit agens, quàm agibile, cùm sit de agente in agibili; & ideo de necessitate sequitur, quòd Pater ideo generet, quia Pater, & non è converso, ratione cujus tua ratio non valet.

4. Respondit Raymundus: Eremita, tu sic consideras Generationem in Divinis, sicut in creatis, in quibus est successiva generatio de uno in aliud, & in tempore, quantitate, majoritate & minoritate, ratione cujus tua ratio valet quoad generationem, quæ est in creatis, sed non quoad Generationem, quæ est in Divinis, in Infinitate & de Infinitate, in Æternitate & de Æternitate, in Potestate & de Potestate, ratione cujus successio, tempus, quantitas &c. non possunt esse in Generatione Divina: ergò tua ratio nihil valet.

QUÆSTIO XXIV.

Utrùm Verbum in Divinis dicatur Essentialiter vel Personaliter?

1. Solutio. Raymundus non fuit ausus dicere, quòd Verbum in Divinis non dicatur Essentialiter nec Personaliter; quia si negaret Essentiam in Verbo, negaret Productionem in Divinis, quam probavit in *decimâ quartâ Quæstione* & in aliquibus aliis Quæstionibus; & negaret, quòd Filius sit de Essentia Patris, nec haberet Essentiale nec Consubstantiale Intelligere, cum quo intelligeret se ipsum, Patrem & Sanctum Spiritum, nec esset æqualis Patri & Sancto Spiritui, qui sunt Essentia, nec esset Essentia Bonitatis, Magnitudinis &c., nec Natura, quæ est eadem cum Essentia & cum Attributis; & sic Verbum diceretur accidens, & non substantia; quod est impossibile: ratione cujus impossibilitatis dixit Raymundus, quòd in Divinis Verbum de necessitate dicatur *Essentialiter*, ut non sequantur prædicta inconvenientia; & licèt Verbum dicatur Essentia, & Pater & Sanctus Spiritus sint Essentia, non propter hoc sequitur, quòd non sit Distinctus à Patre & Sancto Spiritu, ût in *decimâ quintâ & vigesimâ & vigesimâ primâ Quæstione* probatum est.

2. Raymundus dubitavit dicere, quòd Verbum dicatur *Personaliter*, ut non distinguatur ab Essentia Patris, cùm inter Patrem & Verbum sit Distinctio: item dubitavit dicere, quòd Verbum sit Persona, cùm Personæ conveniat producere per intelligere; sicut Pater, qui est Persona, & per Intelligere producit Filium; & sic dum Raymundus dubitabat, consideravit, an auderet dicere, quòd Verbum non sit Persona, qui invénit, quòd non auderet, ut non esset contra *sextam, septimam, decimam quintam, vigesimam & vigesimam primam Quæstionem*, in quibus est significatum, quòd Verbum sit Persona, aliàs veritates in prædictis Quæstionibus probatæ essent destructæ; quarum destructio est impossibilis: & recoluit *octavam Quæstionem*, in qua probatur, quòd Filius non possit generare. Item dixit, quòd Filius Essen-

sentialiter non distinguatur à Patre, cùm illi sit Consubstantialis, licèt Personaliter distinguatur ab ipso, ût in præallegatis Quæstionibus probatum est.

3. Dixit Eremita: Raymunde, Pater intel-
a. ligendo Verbum, intelligit, quòd ipsemet sit Pater, & non, quòd sit Essentia; cùm Essentia absolutè conveniat omnibus tribus Personis: & ratio, quare non intelligit, quòd sit Essentia in generando, est, ut non generet ipsam; quam sic generaret, intelligendo Essentiam, sicut generat Filium,
b. intelligendo, quòd sit Pater: & quia Essentia est *Ingenerabilis*, cùm sit absoluta, sequitur, quòd Filius non dicatur Essentialiter Verbum, sed *simpliciter* Personaliter.

4. Respondit Raymundus: Eremita, suprà
a. probatum est, quòd Verbum dicatur Essentialiter, ut prædicta impossibilia non sequantur: item secundùm hoc, quod dicis, sequerentur alia impossibilia, sicut Pater, qui se intelligeret in parte, & non in toto, si intelligendo se Patrem, non intelligeret se Essentiam, nec hoc, de quo generaret Filium; quod est impossibile: ergò Pater intelligit, quòd sit Essentia, sicut intelligit, quòd sit Pater; & licèt intelligat, quòd sit Essentia, sicut intelligit, quòd sit Pater, non sequitur, quòd absolutè generet Essentiam; quia sic intelligit, quòd de sua Essentia generet Filium, sicut intelligit, quòd sit Pater in generando Filium de sua Essentia.

5. Item si verum esset hoc, quod tu dicis,
b. Verbum non esset *simpliciter* Productum à Patre, sed *secundùm quid*, scilicet secundùm Personam, non secundùm Essentiam; & sic Filius non esset simpliciter totus Filius, nec Pater simpliciter totus Pater; quod est impossibile, ut in Personis non sit quantitas: & sic tua ratio non obstat, & est demonstratum, quòd Filius Essentialiter sit Productus de Essentia, sicut Personaliter de Persona: per quam demonstrationem significatum est, quòd Essentia Filii relata ad Personam sic sit Genita, sicut Essentia Patris relata ad Personam Patris est Ingenita, cùm Pater sit Ingenitus.

QUÆSTIO XXV.

Utrùm Innascibilitas sit idem, quod Paternitas?

1. SOlutio. Raymundus in hac Quæstione timuit tenere affirmativam, cùm sit Distinctio inter Patrem & Sanctum Spiritum, & Pater & Sanctus Spiritus sint Innascibiles; sed quia consideravit, quòd sit Distinctio inter Generationem & Spirationem, dixit, quòd in Generatione Innascibilitas & Paternitas sint idem, sed in Spiratione Innascibilitas Sancti Spiritûs non est idem cum Paternitate; cùm Pater sit una Persona, & Sanctus Spiritus sit alia. Item dixit, quòd in Persona Patris Paternitas & Innascibilitas sint idem, ut Pater sit Principium Principians Non Principiatum, ût in *duodecima Quæstione* probatum est, & in *vigesima* significatum est. Item convenit, quòd in Patre Paternitas & Innascibilitas sint idem, ut Filio non det Potentiam Generativam, quam daret, si Pater esset nascibilis, & Filius posset esse Pater: unde sequeretur, quòd Proprietas Paternitatis esset destructibilis; quod est impossibile & contra *octavam & vigesimam Quæstionem.*

2. Ait Eremita: Raymunde, secundùm hoc, quod in *decima quarta Quæstione* dixisti, videlicet quòd Pater & Filius sint *unus Spirator*, significatur, quòd Innascibilitas & Paternitas in Patre non sint idem, cùm Sanctus Spiritus habeat Innascibilitatem ex Innascibilitate Patris, non à Paternitate; quia si haberet à Paternitate, haberet ab ipsa nascibilitatem, sicut Filius, qui ratione Paternitatis est Nascibilis; & sic secundùm tua verba Sanctus Spiritus esset Nascibilis & Innascibilis; quod est contradictio: & quia contradictio non potest stare, concluditur, quòd Innascibilitas & Paternitas in Patre non sint idem.

3. Respondit Raymundus: Eremita, non bene recolis distinctionem, quam fecimus inter proprium & proprium in Divinis, sicut inter *Proprium Singulare* & *Proprium Commune*; sicut Paternitas, quæ est Propria & Singularis Proprietas Patris, & Activa Spiratio, quæ est Proprietas Communis Patris & Filii: & sic ad tuam objectionem est respondendum distinguendo, quia unum judicium est secundùm Proprietatem Singularem, & aliud secundùm Proprietatem Communem; & ideo respondeo tibi, quòd secundùm Proprietatem Communem Sanctus Spiritus ratione Filii non sit Generativus, sicut ratione Patris non est nascibilis; & hoc ideo, quia est ex ipsis; & ideo secundùm hoc tua objectio est soluta, & mea ratio manet.

QUÆ-

QUÆSTIO XXVI.

Utrùm Pater & Filius sint idem Principium Sancti Spiritûs?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: Eremita, affirmatio Quæstionis est tenenda, ût suprà significatum est in *Quæstione duodecimâ, decimâ quartâ, & vigesimâ.*

QUÆSTIO XXVII.

Utrùm omnia scita à DEO habuerint Esse *essentiæ ab æterno?*

1. SOlutio. Dixit Raymundus: Eremita, si omnia scita à DEO habuissent *Esse* essentiæ ab æterno, sequerentur multa inconvenientia, quæ inconvenientia sunt impossibilia; sicut Martinus filius Guillielmi, qui ab æterno habuisset *Esse* humanitatis, antequam esset filius Guillielmi, & filiatio Guillielmi esset actu sinè subjecto; & sic de paternitate: unde sequeretur, quòd earum relatio esset actu sinè subjecto corruptibili & generabili, in quo esset generatio & corruptio, cùm *Esse* illarum essentiarum à DEO essent scita ab æterno: & sic Guillielmus esset pater essentialiter, antequam esset pater, & non esset pater, antequam esset pater; quod est contradictio & contra experientiam, quam habemus; sicut mater Martini, quæ fuit virgo, antequam Martinus fuit filius.

2. Præterea, si affirmatio Quæstionis esset tenenda, Divina Potestas esset limitata & finita, in quantum de nihilo non posset producere aliquid, cùm *Esse* essentiæ totius Universi & suarum partium esset actu, cùm ab æterno sit scitum à DEO: unde sequeretur, quòd *scire* Sapientiæ DEI limitaret *posse* Divinæ Potestatis, in quantum non posset aliquid producere de nihilo; & per consequens *scire* divinum esset limitatum, cùm sit idem cum *posse* Divinæ Potestatis; & quia hæc omnia sunt impossibilia, ergò omnia scita à DEO non habuerunt *Esse* essentiæ ab æterno.

3. Ait Eremita: cùm Divinus Intellectus sit infinitus & æternus, convenit, quòd ita perfectè comprehendat totum Universum & suas partes in æternitate, sicut in tempore; sed in tempore comprehendit *Esse* essentiæ totius Universi & suarum partium, ergò ab æterno; aliàs Divinus Intellectus esset mutabilis & augmentabilis; quod est impossibile: unde sequitur, quòd omnia scita à DEO habuerint *Esse* essentiæ ab æterno.

4. Respondit Raymundus: Eremita, verum est, quòd DEUS ita perfectè comprehendat *Esse* essentiæ totius Universi & suarum partium in æternitate, sicut in tempore; sed propter hoc non sequitur, quòd omnia scita à DEO habeant *Esse* essentiæ ab æterno; cùm sit magna differentia inter ens creatum secundùm hoc, *quod est simpliciter per se*, & inter hoc, *quod simpliciter est comprehensum ab æterno* per Divinam Sapientiam: & ratio hujus est, quia ens creatum actu existens de necessitate est in loco & in tempore, sed non in Æternitate & Infinita Magnitudine, cùm tempus non possit esse ab æterno nec in Infinita Magnitudine: sed Divina Sapientia sic comprehendit ens creatum *ab æterno*, sicut *in tempore*; & *sic in Infinitate*, sicut *in loco*; & hoc, quod comprehendit, *quoad se immediatè simpliciter est idea*, quæ est idem numero cum Sapientia, Æternitate & Infinita Magnitudine DEI, cùm Divina Sapientia in sciendo ab æterno non indigeat habere *aliquid extra se*, cùm simpliciter per se sit perfecta; sed de tuo intellectu non est sic, quia *sinè juvamine* non potest aliquid intelligere, quod est extra illum; ût quando intelligit turrim aut aliquid aliud, non comprehendit *esse* essentiæ turris, sed *similitudinem* ipsius; & sic tua ratio non valet: sed Divinus Intellectus in intelligendo creatum non indiget accipere similitudinem ipsius, sed comprehendit ipsum totum per se & in se, etiam antequam sit, sicut tu comprehenderes turrim, antequam esset, si ipsam posses intelligere sinè specie; sed quia turris actu non potest esse, antequam sit, sic *quoad te* in tuo intellectu intelligibilitas turris intellecta esset de essentia intellectûs, sicut in DEO idea; & sic *esse* essentiæ turris, quod est in te, non est illud *esse* essentiæ turris realis, quæ est de lignis & lapidibus.

QUÆSTIO XXVIII.

Utrùm in DEO sint Ideæ Infinitorum?

1. SOlutio. Dixit Raymundus, quòd infinitum pluribus modis possit consideri,

rari, scilicet infinitum *in immensitate*, & infinitum *in duratione*, & infinitum *in numero*, & hoc tam rerum *corporalium*, quàm *spiritualium*: ideæ infinitorum *corporalium* non possunt esse *actu*, & hoc ideo, quia indigerent habere *locum infinitum*, cùm corpus non possit esse sinè loco, & cùm locus non possit esse sinè corpore, nec corpus possit esse infinitum, cùm non possit esse sinè figura circulari, triangulari vel quadrangulari, nec per consequens ideæ infinitorum corporalium; veruntamen secundùm Sapientiam DEI, quæ est infinita, possunt esse in DEO, cùm Divina Potestas *quoad se ipsam* possit producere illas, & sic de Voluntate DEI, quæ est infinita, quæ habet proprietatem volendi infinitè: unde sequitur, quòd Divina Sapientia, quæ habet proprietatem intelligendi infinitè, habeat & intelligat infinitas ideas; aliàs suum *intelligere* esset extrà finitum, & Divinum *posse* non, cùm ipsas posset producere; & sic de Divino *velle*, quia voluntas posset ipsas velle; unde cùm in DEO *posse*, *scire* & *velle* sint idem, ergò in DEO sunt ideæ infinitorum; sed quia *realiter actu* non possunt esse *ideatæ*, Divina Voluntas non vult, quòd in Divina Sapientia sint illa, quæ Divina Voluntas non vult, sed ea, quæ vult: igitur in DEO non sunt infinitæ ideæ *actu ideatæ* respectu creationis corporum, sed respectu Infinitatis Sapientiæ DEI, quæ *quoad se* potest intelligere infinitas ideas corporalium, & intelligit: ergò impossibile est, quòd in DEO sint ideæ actu ideatæ entium infinitorum corporalium.

2. Præterea ideæ infinitorum *spiritualium* actu ideatæ non possunt esse in DEO, nec in *numero*, nec in *duratione*; quia si possent, Divina Potestas esset terminata, in quantum non posset producere aliquid de nihilo, nec addere super numerum infinitum, cùm numerus infinitus non possit recipere aliquid novum additum; & cùm Divina Æternitas non possit sustinere ideas infinitorum æternorum actu ideatas in numero contra Infinitatem Divinæ Potestatis, sequitur, quòd sit impossibile, quòd affirmatio Quæstionis simpliciter sit vera quoad ideas ideatas.

3. Adhuc dixit Raymundus: si affirmatio Quæstionis *simpliciter* esset vera, Divina Sapientia esset terminata, in quantum non posset comprehendere nec determinare multiplicationem numeri infinitorum actu æternorum; & sic etiam de Divina Voluntate, quæ non posset velle aliquid novum extra numerum infinitum: & quia hæc omnia sunt falsa & impossibilia, ergo in DEO non possunt esse ideæ infinitorum *ideatæ* & productæ; sed in DEO sunt ideæ infinitorum sic per *modum intelligendi*, sicut per *modum possendi* & *volendi*.

4. Ait Eremita: Raymunde, Divina Sapientia est infinita quoad se ipsam & quoad suam infinitam Magnitudinem, Æternitatem, Potestatem, quod esset impossibile, si non posset habere ideas infinitorum æternorum; & quia est impossibile, quòd Sapientia DEI quoad se sit finita, & quoad suam Magnitudinem, Æternitatem & Potestatem, ergò in DEO sunt ideæ infinitorum æternorum.

5. Respondit Raymundus: Eremita, tua objectio est soluta; item vade ad *vigesimam septimam Quæstionem*.

QUÆSTIO XXIX.

Utrùm Angelus possit transire de loco ad locum in instanti?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: Imaginatio attingit similitudinem loci, temporis & motûs, sed non potest attingere similitudinem Angeli, cùm sit inimaginabilis, nec per consequens imaginatio potest imaginari operationem Angeli vel suum actum, sed intellectus *conjunctus cum imaginatione* potest attingere similitudinem Angeli & suam operationem, & etiam similitudinem loci, temporis & motûs; & hoc ideo, quia intellectus est altior & potentior, quàm imaginatio: & quia imaginatio non transit ad similitudinem Angeli & suam operationem, intellectus non indiget habere juvamen operationis imaginationis ad intelligendum Angelum & suam operationem; sed denudando se de actu imaginationis non considerat motum nec successionem in transitu Angeli de loco ad locum, sed *simpliciter* considerat, quòd Angelus, qui erat in Oriente, *non sit in isto instanti*, in quo erat, quando est in Occidente, nec quòd fuisset in suo transitu *in certo instanti*, quia tunc esset in motu & in successione quoad se & suum esse, & operationes essent imaginabiles; unde sequeretur, quòd in agendo esset conditionatus secundùm entia corporalia & eorum accidentia, & non quoad se; quod est impossibile: ergò potest transire de loco ad locum *sic in uno instanti immobili & indivisibili*, sicut potest existere in uno loco determinato, & non in alio, sinè continente & contento.

2. Ait Eremita: Raymunde, secundùm naturam & modum intellectûs nemo debet concedere, quòd sit verum hoc, quod non est intelligibile, postquàm est intelligibile, quòd suum oppositum sit verum; sed non est intelligibile, quòd aliquod ens possit transire de loco ad locum sinè motu & tempore, ergò de necessitate est intelligibile, quòd Angelus transeat de loco ad locum cum motu & tempore: unde sequitur, quòd tua positio implicet, quòd impossibilitas sit possibilis, quod non est verum, sed falsum & impossibile.

3. Respondit Raymundus: Eremita, sicut non est intelligibile cum imaginatione, quòd aliquod ens possit transire de loco ad locum, nisi habeat corpus habens partes anteriores & posteriores, sic non est intelligibile cum imaginatione, quòd aliquod ens possit transire de loco ad locum sinè motu & tempore; sed sinè imaginatione bene est intelligibile, quòd aliquod ens, sicut Angelus, qui est substantia spiritualis separata ab omni figura corporali, in instanti possit transire de loco ad locum sinè motu & tempore, ût suprà probatum est: sed tu Eremita per tuam imaginationem es sic deceptus, quòd velis imaginari transitum Angeli, sicut imaginaris, quòd antipodes inferiùs descendant; quorum descensus *secundùm intellectum denudatum in suo intelligere ab actu imaginationis* esset ascensus.

QUÆSTIO XXX.

Utrùm futura realiter sint præsentia Divinæ Æternitati?

1. SOlutio. Ait Raymundus: in DEO Magnitudo, Æternitas, Potestas & Sapientia sunt idem, & sua Magnitudo est infinita *essentialiter* & *potentialiter*, & hoc scit Divina Sapientia; & quia Magnitudo DEI comprehendit totum Universum, comprehendit, quidquid est futurum, cùm omnia entia includantur in Universo: & ideo, cùm Magnitudo sit idem cum Æternitate & Sapientia, de necessitate sequitur, quòd Divinæ Æternitati omnia futura sint præsentia, cùm Æternitas sit, ubicunque est sua Infinita Magnitudo, & ubicunque est sua Sapientia, quæ sciendo comprehendit, quidquid est in Universo, cùm sit ita infinita in sciendo, sicut Magnitudo in mensurando Universum, & Æternitas in mensurando tempus: unde cùm hoc ita sit, sequitur, quòd affirmatio Quæstionis sit tenenda.

2. Item Divina Potestas, quæ est infinita, est *præsentialiter* in Productione Divinarum Personarum, cùm sinè ipsa non possit esse Productio in Divinis; Productio autem in Divinis est ubique & ultrà in infinitum, & suum *posse* est ab æterno & in æternum; cùm sine ipso non possit esse Productio infinita & æterna: & sic ratione Potestatis omnia futura possunt esse præsentia Æternitati, quæ sinè Potestate DEI non possent esse præsentia Æternitati.

3. Ait Eremita: Raymunde, de contin-
a. gentibus non potest sciri veritas, cùm non participent cum intellectu in tempore futuro, cùm intellectus non intelligat, nisi in tempore præsenti: unde sequitur, quòd futura non sint præsentia Intellectui Æterno.

b. Item de contingentibus non est necesse, quòd sit unum, & non aliud, ratione cujus Divinus Intellectus non potest scire necessitatem ab æterno, quodnam de duobus oppositis eveniet; cùm unum sit ita possibile, sicut aliud: unde sequitur, quòd negatio Quæstionis sit tenenda.

4. Respondit Raymundus: Eremita, ma-
a. lè facis, in quantum sic consideras de Divino Intellectu, qui est æternus & infinitus, sicut de tuo, qui est in tempore & finitus: & quia non consideras, quòd Divinus Intellectus sic comprehendat tuum intellectum & tuum intelligere in omni tempore & in contingentibus, sicut in Æternitate & in Infinitate.

b. Et quia dicis, quòd in contingentibus DEUS non possit scire determinatè hoc, quod eveniet, cùm sit possibile, quòd suum oppositum eveniat, ignoras hoc, quod suprà diximus, cùm, quidquid in Universo est possibile, sit impossibile sinè Divina Potestate, Æternitate, Sapientia & Infinitate: & vade ad *vigesimam septimam Quæstionem*, in qua declaratur solutio tuæ objectionis.

QUÆSTIO XXXI.

Utrùm sit possibile, quòd DEUS non præsciverit illud, quod præscivit?

1. SOlutio. Ait Raymundus: Divina Potestas est infinita in Bonitate & Sapientia, unde sequitur, quòd DEUS de nihilo potuerit producere totum Universum creatum, ex quo ipsum produxit: unde si DEUS potuisset non præsciviſse hoc, quod præscit, potuisset ei esse bonum ignorare hoc, quod scit per Præscientiam: & quia de Natura Divini Intellectûs non est ignorare, sed intelligere, non est possibile, quòd DEUS non præsciverit hoc, quod præscit; cùm ignorare illi esset malum & impedimentum sui Intellectûs & Potestatis, & contra naturam intelligendi.

2. Item mundus est, & de hoc habemus experientiam; & quia est à DEO, est præscitus ab æterno; cùm sit creatus de novo, ùt probatum est: unde si fuisset possibile, quòd DEUS non præsciviſset ipsum, antequam esset creatus, fuisset simpliciter possibile, quòd eum non præsciviſset per Divinam Voluntatem, nec per suam Sapientiam, Bonitatem, Æternitatem, Potestatem, Virtutem & Veritatem; quæ Voluntas potuisset velle, quòd mundus non esset creatus; sed Sapientia non potuit scire, quòd mundus non sit creatus, postquam scivit, quòd voluntas voluit, quòd mundus sit creatus, in cujus velle fuit actus Bonitatis, Magnitudinis &c., quarum actus non essent in ipso *velle*, si Voluntas ab æterno potuisset non velle hoc, quod Sapientia DEI sciebat esse verum ab æterno, scilicet novitatem mundi: & ideo cùm Divina Voluntas & aliæ Rationes DEI sint in Concordantia, & omninò remotæ ab omni contrarietate, sequitur, quòd Divina Voluntas non potuerit velle, quòd Divina Sapientia non præsciviſset hoc, quod præscivit, cùm suum *præscire* fuisset cum Bonitate, Magnitudine, Æternitate &c.

3. Ait Eremita: Raymunde, Divina Voluntas est infinita in Potestate, & sic, quidquid vult, liberè vult, & non coactè; sed non posset habere tale liberum *velle*, si esset verum hoc, quod dicis, scilicet, quòd, postquam Sapientia præscivit ab æterno, Voluntas non potuerit non velle hoc, quod Sapientia præscivit: unde sequitur, quòd Sapientia omnia liberè præsciat, & Voluntas omnia liberè non velit, sed coactè; quod est falsum & impossibile, cùm Voluntas sit ita infinita in Bonitate, Magnitudine &c., sicut Sapientia.

4. Respondit Raymundus: Eremita, verum dicis, quòd Divina Voluntas sit ita infinita, sicut Divina Sapientia, cùm sint idem numero: unde sicut Sapientia non potuit præsciviſse, si Voluntas non voluit ipsam præsciviſse, sic Voluntas non potuit non velle hoc, quod Sapientia præscivit ab æterno; & hoc ideo, quia non *velle* & *præscire* in æternitate essent in contrarietate & in electione quoad Voluntatem, non quoad *velle* & *præscire*; quod est contradictio, quæ non potest stare. Et quia dicis, quòd Voluntas esset coacta, non sequitur; cùm Divina Voluntas se habeat ita liberè ad diligendum hoc, quod Sapientia præscivit, sicut Sapientia se habet ad liberè intelligendum hoc, quod Voluntas prædilexit; & sic de præcessu Divinæ Bonitatis, Magnitudinis, Æternitatis &c., quæ omnia creata præcesserunt antequam fuissent creata.

QUÆSTIO XXXII.

Utrùm unum Infinitum sit majus, quàm aliud?

1. SOlutio. Raymundus consideravit, de quo infinito quæratur, videlicet utrùm de Personis Divinis, vel Attributis DEI, vel de DEO, & mundo, suppositio, quòd mundus sit æternus, vel de partibus mundi; & sic secundùm hæc quatuor membra proposuit facere responsionem.

2. DEUS Pater est infinitus, & sic DEUS Filius est infinitus, & sic de Sancto Spiritu; & licèt unus non sit alius, non sequitur, quòd sint tres infinitates, sicut non sunt tres Deitates nec tres Dii, tres Bonitates, nec tres Magnitudines &c.: & hoc est, quia Filius est de toto Patre, & Sanctus Spiritus de toto Patre & Filio: unde cùm Pater sit tota Infinitas, tota Deitas, totus DEUS, tota Divina Bonitas &c., in Divinis unum infinitum non potest esse majus, quàm aliud: & de hac materia fumus locuti in *vigesima & vigesima prima Quæstione*: unde cùm hoc ita sit, quoad hoc, quod diximus de Divinis, tenemus negativam.

3. In Attributis DEI unum infinitum non potest

potest esse majus, quàm aliud, cùm majoritas non possit esse sinè minoritate; & quia in Infinitate non potest esse minoritas, nec per consequens majoritas, & cùm Divina Bonitas sit infinita, & sic de Divina Magnitudine, Æternitate &c., in Infinitate earum non potest esse majoritas nec minoritas, nec per consequens in ipsis potest unum infinitum esse majus, quàm alterum, cùm Rationes sint æquales in Infinitate in *existendo* & *agendo*; sicut Bonitas, quæ est ita infinita in bonificando, sicut in existendo; & in tantum est infinita in existendo & agendo, quantum Sapientia in existendo & intelligendo, & Voluntas in existendo & volendo, & sic de aliis Attributis: & hoc de necessitate convenit esse, ut eorum Finis sit unus indivisibilis sinè majoritate & minoritate, sicut una Infinitas, Æternitas, Essentia, Natura & Deitas: ergò in Attributis DEI unum infinitum non potest esse majus, quàm aliud.

4. Supposito, quòd mundus sit æternus, unum infinitum est majus, quàm aliud *secundùm quid*, & *non simpliciter*; sicut DEUS, qui est infinitus, qui est major, quàm mundus, cùm DEUS sit causa, & mundus sit effectus; & Divina Bonitas, quæ est infinita, est major, quàm bonitas mundi, quæ quoad se *simpliciter* est finita, sed *secundùm quid* est infinita, scilicet secundùm infinitam durationem mundi; & sic de Magnitudine DEI & magnitudine mundi, & de Potestate & potestate, Sapientia & sapientia, & sic de aliis; sed de Æternitate DEI & æternitate mundi non est sic, licèt æternitas mundi sit effectus, & Æternitas DEI causa: & ratio hujus est, quia æternitas mundi quoad *esse* suæ essentiæ est infinita duratio, per quam mundus est unum Universum infinitum *æquiparans* Supremo Infinito per infinitam durationem *simpliciter*: & sic supposito, quòd mundus sit æternus, cujus contrarium probamus in *Libro*, quem fecimus *de Articulis damnatis octuagesimo septimo Capite*, & etiam in pluribus aliis nostris Libris; est tamen unum infinitum majus, quàm aliud, scilicet *respectu causæ* & *effectûs*, & *non simpliciter* respectu infinitæ durationis: sed cùm DEUS simpliciter & absolutè per se sit infinitus, sicut sua Bonitas simpliciter comprehendit bonitatem mundi, sic Æternitas DEI simpliciter comprehendit durationem mundi, ut sit ita magna in comprehensione sui effectûs, sicut Bonitas, & per consequens sicut Divina Magnitudo, quæ simpliciter comprehendit magnitudinem mundi finitam, & sic de aliis comprehensionibus Divinorum Attributorum, quæ simpliciter comprehendunt partes mundi: unde sequitur, quòd mundus ita simpliciter sit comprehensus quoad suam durationem per Divinam Æternitatem, sicut quoad suam bonitatem per Divinam Bonitatem: unde de necessitate sequitur, quòd mundus sit novus, & non æternus; aliàs Divina Æternitas non esset tantum comprehensiva, quantum Divina Bonitas, Divina Magnitudo &c.: unde sequeretur, quòd posset dici, quòd in DEO unum Attributum sit majus quàm aliud; quod est falsum & impossibile: ergò supposito, quòd mundus esset æternus, unum infinitum esset majus, quàm aliud.

5. Item supposito, quòd mundus sit æternus, suæ partes generales essent omnes infinitæ *per durationem* æternitatis, *non per se ipsas*; sicut sua bonitas, quæ non est infinita in bonificando, nec sua magnitudo in magnificando, nec sua potestas in possificando, & sic de aliis: unde sequeretur, quòd durificatum esset magis infinitum, quàm bonificatum, magnificatum, possificatum &c.; & sic sola duratio esset finis mundi ratione suæ infinitatis, & alia principia quoad se essent finita: unde sequeretur, quòd omne agens *magis durabile* esset magis perfectum, quàm *minùs durabile*, sicut lapis, quàm homo; quod est falsum & impossibile, cùm homo sit melior per suum intelligere & amare, & per procreationem boni filii & acquisitionem virtutum, quàm lapis per durationem: ergò sequitur, quòd mundus non sit æternus, ut non sequantur supradicta inconvenientia & plura alia, quæ longum esset narrare.

6. Eremita consideravit, quòd Raymundo faceret objectionem, secundùm quòd alii faciunt, supposito, quòd mundus sit æternus; sed vidit, quòd sua objectio esset soluta per hoc, quod Raymundus suprà dixit, & sic mutavit objectionem, quam proponebat facere, dicens: quòd Divinus Intellectus sit magis infinitus in intelligendo effectum, quàm Divina Bonitas & Voluntas; cùm Divinus Intellectus intelligendo comprehendat totum Universum, sed Divina Bonitas non bonificet omnes partes universi, sicut est homo peccator, quem

non

non bonificat, nec Divina Voluntas ipsum diligit, sed Divina Sapientia ipsum intelligit: unde sequitur, quòd unum Attributum in DEO habeat majorem actum in effectu, quàm aliud, ratione cujus convenit, quòd in Essentia DEI unum infinitum sit majus, quàm aliud; cùm DEUS non posset agere in effectu, nisi ageret intra se, ût in *decima quinta Quæstione* dictum est.

7. Respondit Raymundus: quidquid DEUS agit, agit secundùm sua Attributa, & secundùm quòd partes mundi sunt capaces & dispositæ, quòd Attributa DEI in ipsis agant; sicut totum Universum, & suæ partes, est dispositum, quòd à Divina Sapientia intelligatur; sed homo malus, cùm sit contra Divinam Bonitatem, non est dispositus, quòd à Divina Bonitate bonificetur, cùm inter bonum & malum nulla sit concordantia; & sic de Divina Voluntate, quæ non potest habere concordantiam cum mala voluntate: sed si homo est justus, tantum est bonificabilis à Bonitate, quantum est intelligibilis à Sapientia, & sic de Amabilitate; & ideo tua ratio nihil valet.

8. Item posses arguere, quòd Magnitudo DEI magìs magnificet montes, arbores & equos, quàm homines, sed Bonitas magìs bonificet homines, & Voluntas DEI magis diligat ipsos; veruntamen non sequitur, quòd Bonitas producat plus vel minus in homine, quàm Magnitudo, & sic de Voluntate, cùm in DEO sint idem numero; sed secundùm quòd mundus est dispositus, & sic de suis partibus, ut sit magìs æqualis, & in aliquibus magìs convenit Magnitudo corporis, quàm in aliis: sicut caput in homine, quod magìs indiget habere magnitudinem, quàm nasus; & homo magnitudinem bonitatis & amabilitatis, quàm magnitudinem corporis, & sic de aliis.

QUÆSTIO XXXIII.

Utrùm Prædestinatus de necessitate salvetur?

1. SOlutio. Antequam Raymundus voluit respondere ad Quæstionem, dixit, quòd DEUS *duobus modis* agat in creaturis, scilicet *immediatè* & *mediatè; immediatè*, quando creat creaturam sinè instrumento & sinè aliquo alio juvamine extraneo creans hoc, quod vult creare, secundùm ideam, in qua habet hoc, quod creat, ab æterno, ût in *vigesima octava Quæstione* dictum est; quod esse creatum differt ab idea, in quantum est productum & *creatum ex nihilo; mediatè* agit DEUS in creaturis, sicut in igne multiplicans cum Sole calorem ignìs in calefacto; & hoc, quod DEUS agit, est juvamen Soli, igni & calefacto; & hoc, quod Sol facit in igne, & ignis in calefacto, est natura vel actus naturalis, & sic de aliis rebus naturalibus, quæ ita indigent adjutorio DEI in agendo, sicut in gubernando.

2. Per prædicta, quæ Raymundus dixit, voluit solvere Quæstionem, & dixit: homo prædestinatus quoad ideam est DEUS, cùm idea & DEUS sint idem; & prædestinatio illius hominis, *secundùm quòd est idea*, est infallibilis & immutabilis; sed *secundùm quòd prædestinatio est in homine creato*, est *nova*, cùm suum subjectum sit novum: & licèt homo novus creatus non differat ab homine ideato per ideam, differt tamen ab ipso homine ideato, in quantum homo creatus est *novus* habens quantitatem, tempus, locum &c.: & ideo *secundùm novam prædestinationem*, quam probavimus, quæ etiam significata est in *vigesima septima Quæstione*, homo prædestinatus *de necessitate non salvatur*, cùm sit prædestinatus secundùm modum, per quem DEUS agit in creatis *mediatè*; videlicet DEUS prædestinavit beatum Petrum sic cum bonis, quæ fecit, & ratione meritorum illorum bonorum, sicut calefacit calefactum cum Sole & cum igne; & convenit, quòd hoc ita sit ratione Divinæ Ordinationis, Justitiæ, & sic de aliis suis Attributis, etiam ratione liberi arbitrii beati Petri, & suæ justitiæ, prudentiæ &c.: aliàs si Petrus immediatè esset prædestinatus secundùm modum, per quem DEUS immediatè agit in creatis, esset prædestinatus sinè Justitia & Ordinatione; & idem sequeretur suo modo de Juda, qui immediatè esset præscitus sinè injuria suî & demerito suorum vitiorum; quod est falsum & impossibile secundùm Divinam Bonitatem, Magnitudinem &c.: unde sequitur, quòd negativa Quæstionis sit tenenda.

3. Ait Eremita: Raymunde, Sapientia DEI est æterna & immutabilis, ratione cujus de necessitate sequitur, quòd prædestinatus salvetur; aliàs sapientia DEI esset mutabilis & fallibilis, & suum intelligere non esset æternum nec perfectum; & hoc est impossibile:

sibile: quod impossibile esset possibile secundùm tua dicta, videlicet si prædestinatus de necessitate non salvetur, & possit simul & semel esse præscitus & prædestinatus; & sic Divinus Intellectus non potest scire de homine, antequàm moriatur, utrùm salvabitur vel damnabitur, supposito, quòd homo habeat libertatem faciendi bonum, per quod salvetur, vel malum, per quod damnetur. Item secundùm tua dicta Divinus Intellectus est *unus* secundùm ideam & antiquam prædestinationem, & est *alius* secundùm creationem & novam prædestinationem, & sic mutabilis de uno in aliud; & sic per consequens non est æternus, cùm nulla mutatio sit æterna: & quia omnis mutatio in DEO est impossibilis, tua verba nihil concludunt, & de Quæstione affirmativa est tenenda.

4. Respondit Raymundus: Eremita, tua objectio est soluta in hoc, quod suprà diximus; nec bene recolis hoc, quòd suprà diximus in *vigesima septima Quæstione*, de qua secundùm tua dicta affirmatio quæstionis esset tenenda; ratione cujus sequeretur, quòd nullum ens esset creatum nec novum: sed quia Universum est creatum & novum, ût suprà probatum est in *proxima Quæstione*, & etiam significatum est in *vigesima septima* & in *vigesima octava Quæstione*, tua ratio non valet, cùm *una* sit *prædestinatio, quæ est DEVS*, ût causa, & *alia* sit *prædestinatio, quæ est effectus*, & *in novo subjecto* sustentata & creata; & hoc sinè mutatione Divini Intellectûs, qui non mutatur per suum effectum, cùm suus effectus non sit *novus, in quantum idea*, ût suprà demonstratum est, sed est *novus quoad se ipsum*, cùm ex nihilo de novo sit productus; & quia tu non scis distinguere inter ens ideatum & creatum, cùm ens creatum sit in eodem numero cum ente ideato, & sit distinctum ab ipso per creationem & per *esse* suæ essentiæ & per conditiones suæ naturæ, facis falsam objectionem.

5. Item, quando dicis, quòd DEUS nesciret, an Petrus, antequàm moreretur, salvaretur vel damnaretur: respondeo, sicut non convenit dicere, omnis homo est mortalis vel immortalis, sic non convenit dicere, quòd DEUS sciat, quòd Petrus sit prædestinatus vel præscitus, cùm DEUS nihil *distinctivè* consideret; sed sufficit illi considerare unam partem propositionis *distinctè* & *determinatè*; cùm illa pars, quæ est falsa, esset superflua in sua consideratione: & sic quando prædestinavit beatum Petrum *secundùm modum mediatum*, de quo superiùs dictum est, DEUS *non curavit*, quòd Petrus posset damnari, postquam sciebat ipsum prædestinatum; sed solus homo, dum est in via, potest considerare, quòd sit prædestinatus vel præscitus: & hoc potest considerare, quia *ignorat* suam salvationem vel damnationem: ergò tua objectio non valet.

QUÆSTIO XXXIV.

Utrùm Præscientia Meritorum sit Causa vel Ratio Prædestinationis Salvandorum, vel utrùm detur aliqua alia causa?

1. SOlutio. Ait Raymundus: Eremita, hæc Quæstio requirit similem solutionem, sicut suprà dicta Quæstio, ita quòd distinguatur inter prædestinationem & prædestinationem, secundùm quòd suprà distinximus, videlicet, quòd præscientia meritorum sit causa novæ prædestinationis, tamen cum juvamine Præscientiæ, quæ est DEUS, scilicet mediante gratiâ DEI, sinè qua nullus homo potest esse prædestinatus nec electus ad salvationem, cùm merita, quæ sunt finita, non sufficiant ad acquirendam æternam beatitudinem datam per gratiam & per justitiam ratione meritorum.

2. Ait Eremita: Raymunde, quia Præscientia DEI est, antequam merita, est causa vel ratio prædestinationis salvandorum, nec datur aliqua alia causa, nisi merita; cùm Præscientia DEI sit æterna, & æternaliter attingat merita, cum quibus ab æterno prædestinavit prædestinatum, ut suum *præscire* maneat æternum & immutabile.

3. Respondit Raymundus: Eremita, tua objectio est soluta per ea, quæ diximus in hac Quæstione & in *Quæstione proxima præcedenti*. Et in hoc, quòd dicis, quòd Præscientia DEI sit, antequam sint merita, verum dicis secundùm *merita nova creata*, non secundùm *merita antiqua ideata*, quæ per ideam idem sunt cum Præscientia: & quia non distinguis inter merita antiqua & nova, habes falsum intelligere sinè forma, ratione cujus tua objectio est soluta: & hoc ideo, quia concludis cum

meritis antiquis, & ego cum novis, quæ non possent esse sinè Divina gratia & auxilio.

QUÆSTIO XXXV.

Utrùm DEUS possit facere aliquam Magnitudinem vel Multitudinem infinitam in actu?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: Eremita, hæc Quæstio quærit, utrùm DEUS posset facere mundum æternum: & quòd mundus non sit æternus, satis probatum est in *Quæstione trigesima secunda:* ad hanc quæstionem respondemus sic: quidquid DEUS facit, facit secundùm suum *Ordinem Intrinsecum*, ùt in *decima quinta Quæstione* significatum est, & non potest aliquid facere contra suum Ordinem Intrinsecum; sed posset contra ipsum facere, si affirmatio quæstionis esset vera, cùm soli DEO sit propria Infinitas Magnitudinis, ratione cujus illi Magnitudini est propria Infinitas Bonitatis, Æternitatis, Potestatis, Sapientiæ &c., aliàs Divina Magnitudo non posset esse infinita; & sicut diximus de Magnitudine DEI, ita intelligitur de aliis Attributis: unde si DEUS posset facere unam magnitudinem vel multitudinem infinitam, quæ non esset de *esse* suæ Essentiæ, hoc, quod illi est *proprium* & *singulare*, scilicet Infinitas Bonitatis, Magnitudinis, Æternitatis, Potestatis &c., posset appropriari illi infinitæ magnitudini vel multitudini factæ; quam infinitatem bonitatis, magnitudinis &c. conveniret esse propriam in subjecto magno facto cum infinitate bonitatis, magnitudinis &c. per proprium, & non per appropriatum; cùm de necessitate conveniat, quòd omne appropriatum sit finitum: & sic novum magnum productũ infinitum esset alius DEUS secundus differens per essentiam à primo; qui secundus DEUS est impossibilis: quia si esset possibilis, Divinæ Rationes immediatè possent appropriare infinitatem in subjecto extraneo, in quantum propriè habent ipsam; quod est valde impossibile: ratione cujus negatio Quæstionis est tenenda.

2. Ait Eremita: Divina Potestas est Infinita Magnitudo, Infinita Sapientia & Infinita Voluntas, unde sequitur, quòd affirmatio Quæstionis sit tenenda: & hoc ideo est, quia, sicut Divina Voluntas potest velle productum novum magnum infinitum, sic Sapientia potest ipsum intelligere, & Potestas potest ipsum producere; & talis possibilitas est necessaria, ut Divina Magnitudo se æqualiter communicet illis tribus Rationibus, cùm sit idem cum ipsis: verumtamen non dico, quòd DEUS producat vel possit producere magnum infinitum vel multitudinem mobilem & extensam; sed intendo concludere de magnitudine durationis: sicut DEUS potest facere ens magnum æternum, scilicet magnum per æternitatem, sicut mundum, Angelum, & sic de aliis incorruptibilibus.

3. Respondit Raymundus: Eremita, sicut DEUS extra se non potest facere magnum infinitum secundùm magnitudinem infinitatis, ita nec per consequens potest hoc facere secundùm magnitudinem æternitatis, cùm in DEO Magnitudo & Æternitas sint idem: quia sicut Divinæ Potestati non convenit, quòd producat magnum infinitum, ut non coæquet ipsum cum magno Infinito Divino, sic per consequens non potest producere magnum æternum, ut non coæquet durationem illius cum Duratione Divinæ Æternitatis. Et quia dicis, quòd possit producere, si Divina Voluntas velit, verum dicis; sed dico, quòd, sicut Divina Voluntas non potest velle aliquam coæquationem inter productum extraneum habens esse & quidquid habet, appropriatum, & inter ens antiquum habens per se suas proprietates, sic per consequens nec Potestas possit: unde sequitur, quòd tua ratio non valeat.

QUÆSTIO XXXVI.

Utrùm DEUS possit damnare Petrum, & salvare Judam?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: Sicut DEUS non potest aliquid facere sinè Potestate, sic non potest aliquid facere sinè Bonitate, Magnitudine, Æternitate &c., aliàs in suo agere esset actus Potestatis, scilicet *posse*, & non actus Bonitatis, qui est *bonificare;* nec actus Magnitudinis, qui est *magnificare;* & sic de *durare*, quod est actus Æternitatis; & sic de *intelligere*, *amare* &c.; quod est impossibile: ergò DEUS non potest damnare Petrum, & salvare Judam

dam per suum *posse* tantùm, nec per alios supradictos actus: non per *bonificare*, cùm Petrus sit bonus, & Judas malus; quia esset *malificare* contra *bonificare*, cùm malum esset facere bonum malo, & malum bono; in quo *malificare* non posset esse *magnificare* bonum, sed malum; nec *amare*, sed *odire;* nec *justificare*, sed *injuriari;* & sic de aliis: unde sequitur, quòd DEUS non possit damnare Petrum, nec salvare Judam: & tale *non posse* non est *ens reale*, sed *intentionale* in humano intellectu, qui facit ipsum, cùm DEUS, sicut non diligit salvare Judam, & damnare Petrum, sic non intelligit damnare Petrum, & salvare Judam: & de ente non reali sumus locuti in *trigesima tertia Quæstione*, quæ est de Prædestinatione.

2. Ait Eremita: Raymunde, est impossibile, quòd conditio finita possit impedire vel limitare infinitam, sed esset possibile, si tua dicta essent vera: unde cùm Divina Potestas sit infinita, habens unam Infinitatem cum Voluntate, potest agere ad placitum de Petro & de Juda, sicut Voluntas de ipsis vult ad placitum: ergò Voluntas potest de ipsis eligere utrumque, ut in eligendo non sit impedita, & Potestas potest perficere, cùm sit idem cum Voluntate: ergò DEUS potest damnare Petrum, & salvare Judam.

3. Respondit Raymundus: Eremita, sicut Divina Potestas non potest aliquid facere sinè Bonitate, Magnitudine &c., sic Divina Voluntas non potest aliquid velle sinè Bonitate, Magnitudine &c.; & hæc responsio sufficit ad solvendum tuam objectionem secundùm modum, quem suprà diximus.

INCIPIUNT QUÆSTIONES *SUPER* Librum II. Sententiarum.

QUÆSTIO XXXVII.

Utrùm Creatio realiter differat à Creatura?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: imago vel figura, quæ apparet in speculo, est in speculo, quod ab extrà recipit illam imaginem nihil extrà mittendo de sua essentia & natura; sicut sigillum, quod in ceram transmittit suum characterem nihil extrà mittendo de esse suæ essentiæ: item dixit, quòd mundus & partes ejus ab æterno fuerint in Intellectu Divino per ideam vel ideas, Intellectu Divino nihil extrà mittente de sua Essentia & Natura, nec de *esse* Essentiæ suorum Attributorum: unde quando DEUS creavit mundum, nihil de *esse* ideæ in creando extrà se misit; quia si transmisisset, idea esset alterata, & non æterna; quod est impossibile, cùm idea sit DEUS: sed Divina Voluntas voluit, quòd de nihilo esset creatum hoc, quod ab æterno habuit per ideam; & sicut voluit, sic potuit per suam infinitam Potestatem, & Æternitas habuit intra se *velle* Voluntatis, & *posse* Potestatis, ut *velle* & *posse* non transirent in tempus; & sic de Divina Magnitudine, quæ est infinita, in qua fuerunt *posse* & *velle*, ut non transirent in quantitatem, tempus nec in motum; & sic de *intelligere*, sicut de *velle* & *posse;* & sic de *bonificare*, per quod creatura fuit bonificata; & sic de *virtuificare*, per quod fuit virtuificata; & de *verificare*, per quod fuit verificata; & de *perficere*, per quod fuit perfecta secundùm illam perfectionem, quam potuit recipere quoad se: & ideo quoad omnes prædictos actus, qui absolutè fuerunt in creatione intra Æternitatem & Infinitatem, convenit, quòd creatio *realiter* & *simpliciter* sit creatura; aliàs si creatio esset ex DEO & creatura, esset impossibile, quòd prædicti actus Attributorum simpliciter fuissent, quando creatio fuit intra Æternitatem & Infinitatem: ergò creatio est *realiter* & *totaliter* creatura sinè aliqua differentia inter ipsam & creaturam.

2. Ait Eremita: Raymunde, est impossibile, quòd sit amatio sinè actione & passione, & quin actio amantis transeat in passionem amati; & sic de operatione in corporalibus: sicut faber, qui non potest agere in clavum, nisi transmittat suam manum

in motum, quando movet martellum, cum quo percutit clavum : unde sequitur, quòd creatio sit ex Actione Divina, & passione creaturæ, ût per supradicta exempla significatum est.

b. Item, si creatio simpliciter est creatura, creatura non potest simpliciter participare cum Creatore, suppositò, ût dicis, quòd Creator non habeat actionem in creatione : unde sequitur, quòd creatura sit creatura, & non creatura ; & per consequens quòd sit creator, & non creator ; quod est contradictio : & quia contradictio non potest stare, tua verba sunt falsa & impossibilia.

3. Respondit Raymundus : Eremita, est *a.* magna differentia inter *creare* & *facere*, & tu deducis exemplum de *creare* ad *facere*, quod exemplum nihil facit ad propositum ; cùm *creare* sit per modum, quem suprà dixi, & in amatione *facere* sit species amoris existens inter amantem & amatum ; & extra eorum essentiam, in quantum non est de essentia amborum ; sed inter Creatorem & creaturam non est sic, inter quos non datur medium ; cùm, quidquid est, sit DEUS vel creatura. Et hoc idem est de exemplo, quod dedisti de artificiali operatione, in qua motus non est de essentia manûs moventis martellum, nec de essentia martelli.

b. Item, quando dicis, quòd, nisi Creator haberet actionem in creatura, non posset cum ipsa participare, verum dicis, nec nego, quòd DEUS habeat actionem in creatura ; quia jam dixi, quòd Divina Voluntas voluerit, quòd creatura de *non esse* deduceretur in *esse* ; & illa actio est DEUS, cùm non transeat extra Æternitatem & Infinitatem, ût probavimus : ergò Creator realiter differt à creatione.

QUÆSTIO XXXVIII.

Utrùm Creatio & Conservatio sint idem ?

1. SOlutio. Dixit Raymundus : Eremita, DEUS agit in creaturis duobus modis, *immediatè* & *mediatè*, ût in *trigesima tertia Quæstione* diximus ; *immediatè*, quando producit creaturam de *non esse* in *esse* ; *mediatè*, quando cum una creatura conservat aliam ; sicut DEUS, qui cum motu cœli, qui est creatura, conservat motum elementorum & elementatorum, quæ etiam sunt creaturæ, & sic de similibus : unde *secundùm diversos respectus* unum est creatio, & aliud conservatio, sicut creatio cœli & conservatio cœli ; creatio cœli est creatura, cùm cœlum de *non esse* sit productum in *esse* ; & conservatio est alia creatura, cum qua DEUS conservat & gubernat cœlum : & quia creatio ita est per creare creaturam, quæ conservat aliam creaturam, sicut est per creare illam creaturam conservatam, ergò sequitur, quòd *creatio & conservatio sint idem.*

2. Ait Eremita : Raymunde, inter creaturam creatam, quæ non conservat sémet ipsam, & creaturam, quæ illam conservat, est differentia ; ratione cujus differentiæ de necessitate sequitur, quòd sit differentia inter creationem & conservationem ; aliàs si essent idem, omnis creatura conservaret sémet ipsam, & esset per se conservata ; quod est impossibile ; cùm nullum ens possit conservare se ipsum cum *esse* suæ essentiæ.

3. Respondit Raymundus : verum est Eremita, quòd nullum ens conservet se ipsum cùm *esse* suæ essentiæ in corruptibilibus ; sicut homo, qui non potest conservare sémet ipsum cum *esse* suæ humanitatis *simpliciter*, cùm indigeat habere cibum & potum, aërem & plura similia : veruntamen calor naturalis est de *esse* suæ essentiæ, & sic de sua vegetativa, cùm qua conservat se ipsum ad vivendum coadjuvantibus illis, quæ de extrà veniunt : unde sequitur, quòd homo habeat in se virtutem conservativam, quæ est pars *esse* suæ essentiæ sic deputata ad conservationem, sicut voluntas ad volendum, & oculus ad videndum : & quia illa potentia conservativa est creatura, sequitur, quod conservatio sit creatura : & sic tua objectio non valet.

4. Si tamen dicis, quòd conservatio sit Æternitas DEI, quæ conservat mundum, respondeo tibi secundùm modum, per quem tibi respondi in *Quæstione trigesima septimâ.*

QUÆSTIO XXXIX.

Utrùm alicui Creaturæ possit communicari Potentia creandi ?

1. SOlutio. Ait Raymundus : in DEO est *proprium* & *commune*, ût in *aliquibus Quæstionibus* suprà dictum est : unde si DEUS creaturæ posset communicare potentiam creandi, aut illa potentia communicata esset *propria* creaturæ, aut *communis* ; non potest esse *propria*, cùm esset appropriata creaturæ à DEO, cùm nullum appropriatum possit esse proprium ; sicut caliditas, quæ non potest esse propria qualitas aëris, postquam illi est appropriata, & est propria ignis ; nec potest esse *communis*, cùm DEUS & creatura non possint æqualiter participare in *essendo* unum principium creativum ; quia si possent, essent unum principium creativum, sicut Pater & Filius sunt Unum Principium Spirativum, ût in *Quæstione vigesima sexta* dictum est : & sic DEUS & creatura creativa deificarent & crearent unam creaturam compositam ex DEO & creatura creativa ; quæ creatura creativa de se crearet aliam creaturam ; & sic creatura producta esset creatura & non creatura ; quod est contradictio, quæ non potest stare : unde sequitur, quòd negatio Quæstionis sit tenenda.

2. Ait Eremita : Raymunde, DEUS ha- *a.* bet infinitam Potestatem, ratione cujus nullum ens ipsam potest impedire ; quia si posset, non esset infinita : ergò sequitur, quòd Potestas possit communicare potentiam creandi.

b. Item videmus per experientiam secundùm visionem Fidei, quòd DEUS Presbytero communicet potestatem conficiendi Sacramentum Altaris, Baptizandi, Absolvendi &c. : unde sicut DEUS Presbytero potest communicare suam Potestatem in prædictis, sic potest alicui creaturæ communicare potentiam creandi : ergò alicui creaturæ potest communicari potentia creandi.

3. Ait Raymundus : Eremita, licèt DEUS *a.* habeat infinitam Potestatem, duo tamen sunt, quæ non potest facere, scilicet peccatum & contradictionem ; & talis impotentia non est contra suam infinitam Potestatem &c., quod per se manifestum est : & quia suprà probavimus, quòd in DEO & in creatura esset contradictio, si DEUS & creatura possent esse unum principium, tua objectio est soluta.

b. Et ad hoc, quòd dicis, quòd DEUS Presbytero communicet potestatem conficiendi Sacramentum Altaris, & sic de cæteris Sacramentis, verum dicis ; exemplum tamen non procedit, cùm non sit simile facere aliquid de aliquo, & creare aliquid de nihilo : quia Presbyter non creat, sed facit de Pane Corpus Christi, & de Vino Sanguinem ; & hoc facit cum Divina Potentia, quæ se communicat Presbytero tanquam *instrumento*, & sic suo modo de Baptismo, in quo DEUS creat Characterem Baptismi communicans Presbytero suam Potestatem, ut verba Presbyteri habeant virtutem imprimendi *instrumentaliter* in subjecto Characterem à DEO creatum ; & sic de aliis Sacramentis.

QUÆSTIO XL.

Utrùm DEUS potuerit facere aliquam rem, essentialiter à se differentem, æternam ?

1. SOlutio. Ait Raymundus : Eremita, hæc Quæstio sonat, utrùm DEUS potuisset facere, quòd mundus esset æternus ? & quòd negatio Quæstionis sit tenenda, probatum est in *Quæstione trigesima secunda & trigesima quintâ.*

2. Ait Eremita : Raymunde, inter DEUM & creaturam est infinita differentia, cùm inter Infinitum & finitum sit infinita distantia, & inter ipsos sit nulla proportio : & quia ista differentia est per infinitam & finitam magnitudinem, sic potest esse per infinitam & finitam durationem *quoad quantitatem*, & non potest esse per infinitam durationem *quoad tempus*, si non posset esse aliquod ens æternum actu finitum ; sinè quo etiam non posset esse infinita differentia inter infinitam & finitam magnitudinem : unde dico tibi, Raymunde, quòd DEUS non tantùm posset facere mundum æternum, imò dico tibi, quòd de necessitate conveniat, quòd mundus sit æternus, ut supradicta infinita differentia habeat subjectum quoad infinitam magnitudinem & durationem, ût suprà dictum est.

3. Respondit Raymundus : Eremita, distinguendum est inter differentiam & differentiam, videlicet inter *realem* differentiam & *intentionalem* differentiam ; *realis* differentia est, sicut inter hominem & hominem, & hominem & asinum, & sic de similibus ; & talis differentia est creatura & principium *generale*, per quod creaturæ possint differre, & per specificas differentias derivatas à differentia *generali* ; sed *intentionalis* differentia est, sicut inter Infini-

tum & finitum, nec poteſt eſſe ens reale nec principium generale ; quia ſi eſſet, daretur *tertium*, quod non eſſet DEUS, nec creatura ; quod eſt impoſſibile : ſed DEUS differt à creatura per Diſtinctionem Divinarum Perſonarum, & creatura differt à DEO per differentiam, quam creatura habet in ſe ; & ſic Eremita tua ratio non obſtat : & illa generalis differentia, quam facis, non eſt realis, ſed *intentionalis* & *phantaſtica*, quam intellectus facit.

QUÆSTIO XLI.

Utrùm Ævum ſit Menſura habens partem poſt partem, vel ſit tota ſimul?

SOlutio. Ait Raymundus : *ævum* eſt *una pars temporis remota ab omni motu naturali*, & in ipſo ita ſtat Angelus menſuratus ſinè tempore quoad durationem, ſicut ſtat in loco ſinè menſuratione loci, & occupatione continentis & contenti : & ratio hujus eſt, quia Angelus eſt ſubſtantia ſpiritualis non habens partem poſt partem, ratione cujus non poteſt tranſire in motum ; cùm nulla ſubſtantia poſſit tranſire in motum ſinè quantitate ſuſtentata in ſubjecto habente longum, latum & profundum ; & de hac materia ſufficienter eſt dictum in *vigeſima nona Quæſtione* : unde cùm Angelus non tranſeat in motum, quoad ſe non tranſit in tempus, quod non poteſt eſſe ſinè motu ; ſed tranſit in tempus æviternatum, in quo eſt menſuratus cum *menſura indiviſibili* & *immobili* & *inalterabili* ; & ideo illa menſura eſt ſinè parte poſt partem tota ſimul exiſtens : & illam menſuram vocamus *ævum* vel *æviternitatem*, & Angelus in ipſa exiſtens eſt æviternus.

2. Ait Eremita : Raymunde, Angelus ſe-
a. cundùm hoc, quod dicis, non eſſet mobilis de uno loco in alium ; ſed quia in uno tempore eſt in uno loco, & in alio tempore in alio, convenit, quòd tranſeat in motum ; & ideo ſua menſura habet partem poſt partem, & non eſt tota ſimul.

b. Item dico tibi, quòd ſecundùm tuam rationem DEUS non poſſet annihilare Angelum, poſtquam eſſet poſitus in natura æviternitatis ; quod eſt valde inconveniens, cùm DEUS ſit ita potens in reducendo totum Univerſum creatum ad *non eſſe*, ſicut fuit potens in creando ipſum de *non eſſe* ad *eſſe*.

3. Reſpondit Raymundus : Eremita, qui
a. dicit, quòd aliquid ſit motum de uno loco in alterum, imaginatur, quòd illud ſit motum de uno loco in alium *ſucceſſivè* : unde ſecundùm talem modum non dico, quòd Angelus tranſeat de loco in locum, ſed tranſit *in inſtanti*, cujus tranſitum imaginatio non poteſt imaginari, cùm imaginatio non poſſit imaginari ſinè ſucceſſione, & ſuus tranſitus ita eſt extra motum, ſicut ſua ſubſtantia eſt extra locum *ſinè occupatione* : & ſic tua ratio non valet.

b. Item ad hoc, quod dicis, quòd DEUS non poſſet annihilare Angelum poſitum in æviternitate, malè dicis reſpectu contradictionis, quam contradictionem DEUS non poteſt facere, ſcilicet, quòd Angelus ſit æviternatus & annihilatus ſimul & ſemel ; ſed DEUS bene poſſet annihilare equum Martini, & ſic de aliis corruptibilibus, quæ non ſunt poſita in æviternitate ; ſed illa, quæ ſunt poſita in æviternitate, DEUS non poteſt annihilare, poſtquam vult, quòd ipſa ſint æviterna.

QUÆSTIO XLII.

Utrùm Ævum dicat aliquid abſolutum ultra Æviternum?

1. SOlutio. Dixit Raymundus : dictum eſt, quòd *ævum* ſit *pars temporis æviternata*, & quòd Angelus ſit æviternus : unde cùm ſint plures Angeli menſurati ſub unica abſoluta æviternitate, *ævum dicit aliquid abſolutum ultra æviternum* ; quod æviternum eſt ita menſuratum ab *ævo abſoluto*, ſicut temporificatum eſt menſuratum à tempore : veruntamen eſt unum aliud ævum, quod non dicit aliquid ultra æviternum ; ſicut ævum beati Michaëlis (& ſic de ævo aliorum Angelorum) qui eſt æviternus per ſuum *ævum ſpecificum* & proprium, ſicut eſſentia Arietis, Saturni & Solis, quæ eſt poſita in æviternitate, cùm ſit incorruptibilis ; quorum quælibet eſſentia habet ſuam propriam durationem.

2. Ait Eremita : Raymunde, ſi ævum eſt abſolutum, & ſub ipſo ſunt plura æva ſpecifica, ſicut tu dicis, ſequitur de neceſſitate, quòd omnia æva ſpecifica ſint de eſſentia ævi

ævi abſoluti ; & per conſequens quilibet Angelus eſt de eſſentia temporis ; quod eſt impoſſibile, cùm Angelus ſit ſubſtantia ſpiritualis non indigens habere tempus nec motum ſecundùm ſuam eſſentiam & naturam.

3. Reſpondit Raymundus : in creaturis eſt duratio *duobus modis*, una eſt de *eſſentia ſubjecti*, alia de *eſſentia temporis* ; ſicut duratio Martini, cujus eſt ſic intima pars, ſicut ſua naturalis bonitas, magnitudo, & ſic de aliis principiis illi conſubſtantialibus, ex quibus eſt conſtitutus : & illa duratio eſt menſurata per *durationem temporalem*, ſicut de uno *nunc* in alio, & de pluribus *nunc* in una hora, & de pluribus horis in uno die : unde ſicut ſupradictæ durationes differunt per eſſentias, ſic de ævo Angelorum, & de duratione, quam quilibet Angelus habet per eſſentiam ; & ſic tua ratio non valet.

QUÆSTIO XLIII.

Utrùm ſit tantùm unum Ævum numero?

1. SOlutio. Ait Raymundus : Eremita, ſecundùm quòd diximus in *quadrageſima prima & quadrageſima ſecunda Quæſtione*, eſt *unum ævum abſolutum* tantùm, ſicut eſt *unum tempus abſolutum*, in quo omnia creata ſunt principiata & temporificata ; & ſic de loco, in quo omnia creata ſunt collocata ; & ſic de aliis accidentibus univerſalibus, quæ fuerunt creata, ut ſubſtantiæ cum ipſis poſſint eſſe, ſinè quibus accidentibus ſubſtantiæ non potuerunt creari : & illud ævum dicimus *abſolutum*, quod eſt *unum numero*, ſicut eſt unum tempus univerſale, & ſic de aliis accidentibus generalibus ; & illud ævum abſolutum eſt pars temporis æviternata, ût dictum eſt.

2. Ait Eremita : Raymunde, ſi eſt unum ævum tantùm, convenit, quòd habeat unum ſubjectum ſubſtantiale, cùm ævum ſit accidens, & accidens non poſſit eſſe ſinè ſubſtantia : unde ſequitur, quòd illud ſubjectum ſit Angelus generalis omnibus Angelis ; quod eſt impoſſibile : ratione cujus impoſſibilitatis hoc, quod dicis, eſt falſum & impoſſibile.

3. Reſpondit Raymundus : Eremita, non bene intellexiſti ſolutionem *quadrageſimæ ſecundæ Quæſtionis*, in qua diſtinximus *de ævo*, quod eſt *ſecundùm tempus*, & *de duratione*, quæ eſt *de eſſentia ſubjecti* ; ſicut de duratione Martini, quæ eſt una pars ſui corporis, & differt à duratione diei, in qua Martinus eſt temporificatus : & ſubjectum generale, quod tu dicis, non eſt Angelus, cùm Angelus non ſit de eſſentia temporis, ſed eſt ſubſtantia mundi, ſicut cœlum & quatuor ſubſtantiæ mundi, ſcilicet elementa & elementata, in qua ſubſtantia mundi tempus eſt ſuſtentatum, ſicut accidens in ſuo ſubjecto : & hoc *generale tempus* eſt *coëſſentialis proprietas* ſubſtantiæ mundi ; cum qua ſubſtantia mundi menſurat, quidquid includitur in ipſa ; & hoc duobus modis, ût dictum eſt, ſcilicet *quoad tempus*, quod ſequitur motum, & *quoad tempus æviternatum*.

QUÆSTIO XLIV.

Utrùm Angelus ſit in loco per ſuam Operationem?

1. SOlutio. Dixit Raymundus : Nulla propria qualitas tranſit extra ſuum proprium ſubjectum ; ſicut caliditas ignîs, quæ eſt propria qualitas ejus : unde ſequitur, quòd, ubicunque eſt ignis operativus per calorem, ibi ſit per ſuam eſſentiam & naturam *ſubſtantialiter & præſentialiter* ; aliàs ſua caliditas in uno loco eſſet calefaciens, in quo ipſe non eſſet præſentialiter ; & ſic ſua caliditas dimitteret ſuum proprium ſubjectum, & accidens poſſet eſſe ſinè proprio ſubjecto ; quod eſt impoſſibile : à ſimili, Eremita, dico tibi, quòd, ubicunque Angelus eſt operativus, conveniat, quòd Angelus in illo loco ſit præſens *eſſentialiter* vel *ſubſtantialiter* ; aliàs ſuæ propriæ qualitates vel potentiæ dimitterent ſuum proprium ſubjectum, & accidens eſſet ſinè proprio ſubjecto ; ſicut ſi Romæ ageret, & ſi ſua ſubſtantia eſſet Pariſiis ; vel ſi in Martino ageret intrinſecè, & ſua ſubſtantia eſſet extra corpus Martini : ergò Angelus eſt in illo loco, in quo agit, ſed *non eſt collocatus* in illo loco, *nec continet ſubjectum*, in quo habet operationem, cùm ſit ſubſtantia ſpiritualis.

2. Ait Eremita : Raymunde, Sol agit in horto virtualiter & effectivè in calefaciendo, illuminando, & ſic de cæteris influentiis ſuperioribus, quæ influuntur ad inferiora,

riora, licèt Sol non sit essentialiter in horto. Item dico, quòd faber non sit essentialiter in loco clavi, in quem agit cum martello: à simili Angelus posset esse in uno loco, & suum agere posset esse in alio; & maximè, cùm habeat majorem potestatem & virtutem, quàm Sol vel quàm faber.

3. Respondit Raymundus: Eremita, unum *agere* est illud, quod est *sinè medio*, & aliud est illud, quod est *cum medio*; illud *agere*, quod est *sinè medio*, est sicut manus fabri, quæ immediatè movet martellum, excludo tamen animam fabri; illud *agere* quod est *cum medio*, est sicut motus clavi, qui est à manu movente martellum; & sic per talem modum respondeo tibi: unde sicut convenit, quòd manus fabri sit in loco, in quo est manica martelli ratione tactûs immediati, sic convenit, quòd Angelus sit in loco, in quo agit, quando immediatè agit in subjecto: sed sicut Sol, qui agit in horto mediatè dando suam similitudinem & virtutem Veneri, & Venus dat illam Mercurio, & Mercurius Lunæ, & Luna elementis, quam similitudinem & virtutem elementa recipiunt superiùs in concavitate Lunæ, & deprimunt ipsam usque ad hortum successivè, sic Angelus potest stare cum voluntate fabri in uno loco, & ipsam immediatè movere, ut voluntas moveat manum Martini, & manus martellum, & martellus clavum: & sic per talem modum concedo tibi, quòd Angelus essentialiter per medium possit esse in uno loco, & sua operatio in alio.

QUÆSTIO LXV.

Utrùm Angelus sit compositus ex Forma & Materia?

1. SOlutio. Raymundus voluit investigare, utrùm posset in Angelo invenire materiam, qui dixit, quòd omne ens habens propriam potentiam vel qualitatem naturaliter magis appetat agere cum sua propria qualitate propter suam utilitatem, quàm propter alienam; sicut ignis, qui plùs appetit agere cum caliditate, quæ est sua propria qualitas, propter suam utilitatem, quàm propter alienam utilitatem; & propter hoc calefacit aërem & omnia alia calefactibilia, ut possit habere *calefacere* in sua propria materia, quæ est fons calefactibilitatis, in qua calefacit omnia calefactibilia vel calefacta, imprimendo in eis characterem calefactibilitatis, per quam sunt calefacta, vel per quam sunt in potentia ad calefaciendum: & sicut ignis, quantum potest, appetit multiplicare suam similitudinem, quam multiplicat in se ipso per suam naturam; & sic multiplicando suam similitudinem se multiplicat in bonitate, magnitudine, potestate, instinctu, appetitu & virtute, cujus multiplicatio est acquisita naturaliter, & per ipsam quiescit & habet suam delectationem.

2. Dum Raymundus sic considerabat de actione & multiplicatione in rebus corporalibus, transivit ad considerandum in substantiis separatis, cogitando, an per primam considerationem in Angelo posset invenire materiam, qui dixit, quòd Angelus naturaliter intelligat, & quòd illi sit magis naturale intelligere, quàm igni calefacere, cùm sit nobilior substantia per suam bonitatem, magnitudinem &c., quàm ignis per suam bonitatem, magnitudinem &c.; quod non esset, si suus intellectus non haberet proprium intelligibile sibi consubstantiale, in quo imprimeret intelligibilitates aliorum entium, quæ intelligit, deducendo eorum intelligibilitates de potentia in actum; hoc idem dixit de voluntate & memoria Angeli, ût in *vigesima nona & trigesima Quæstione* significatum est.

3. Item dixit, quòd Angelus habeat potestatem, quæ illi est ita propria consubstantialis proprietas vel substantia, sicut suus intellectus, sua voluntas & sua memoria; & hoc requirit sua naturalis bonitas, magnitudo, duratio, virtus & veritas, ex quibus Angelus est constitutus, ut non sint defectivæ ratione parvæ potestatis; quæ parva potestas esset mala contra bonitatem, parva contra magnitudinem & durationem, & esset vitium contra virtutem & veritatem, & esset pœna contra delectationem; ergò Angelus habet plenam & ita perfectam potestatem naturaliter, sicut habet intellectum, voluntatem & memoriam, ût probatum est: unde sequitur, quòd habeat proprium & consubstantiale possificabile, in quo imprimit entia possibilia, per quæ suus intellectus potest intelligere, & sua voluntas velle, & sua memoria recolere, & sic de sua bonitate, magnitudine &c.; per quod scilicet consubstantiale & intrinsecum possificabile sua bonitas potest bonificare, & sua magnitudo magnificare, (& sic de aliis) angelicum *intelligere*, *amare* & *recolere*.

4. Raymundus adhuc consideravit, quòd de necessitate conveniat ratione magnitudinis Angeli, quòd in ipso sit consubstantiale magnificabile, per quod Angelus possit habere magnum *intelligere*, *recolere* & *amare*; aliàs magnitudo haberet naturam sui contrarii, quæ est parvitas; & potestas esset magna per suum possificabile, & intellectus esset magnus per suum intelligibile; & sic de magnitudine voluntatis & memoriæ: unde sequeretur, quòd esset magna quoad alias rationes, & parva quoad se ipsam; quod est impossibile: ergò Angelus habet consubstantiale magnificabile per suam magnitudinem, & per consequens bonificabile per suam bonitatem, & durabile per suam durationem, virtuificabile per suam virtutem, verificabile per suam veritatem, glorificabile per suam gloriam.

5. Raymundus consideravit investigationem, quam fecit, ut in Angelo posset invenire materiam, & dixit: quòd omne-*bile*, quod invenit in primis principiis, ex quibus Angelus est constitutus, sicut intelligibile, amabile &c. faciant & constituant unam materiam Angeli; & per consequens, quòd omne-*tivum*, quod est coëssentiale in Angelo, sicut intellectivum, amativum &c. faciant & constituant unam formam Angeli; & quòd omne-*are*, sicut *intelligere*, *amare* &c., quæ sunt ex essentia formæ & materiæ, sint una connexio & unus actus, per quem forma & materia Angeli se invicem conjungunt, & constituunt & componunt *tertium*, quod est substantia Angeli composita & congregata ex ipsis; & ipse Angelus per suam formam in sua propria materia acquirit extraneas intelligibilitates & alia objectabilia per suum actum intrinsecum, scilicet *intelligere*, *amare* & *recolere*, & ipsa accidentaliter induit de similitudinibus supervenientibus, ut possit habere habitum scientiæ & charitatis, & conservare illos habitus in sua memoria: & per consequens suum *intelligere*, *recolere* & *amare* cum prædictis habitibus accidentaliter bonificare, magnificare &c.

6. Ait Eremita: Raymunde, si Angelus *a.* esset compositus ex forma & materia, sequeretur, quòd Angelus esset generabilis & corruptibilis, cùm materia dicat generationem & corruptionem; quod est impossibile, cùm sit substantia spiritualis.

b. Item si esset, sicut tu dicis, sicut Angelus intelligit se ipsum, sic bonificaret & magnificaret se ipsum: unde sequeretur, quòd Angelus produceret sèmet ipsum; quod est impossibile: ergò Angelus non est compositus ex materia & forma.

7. Dixit Raymundus: Eremita, materia *a.* non semper dicit generationem & corruptionem, sicut apparet in Sole, qui est compositus ex materia & forma, & sic de cæteris corporibus supracœlestibus.

b. Et quando dicis, quòd Angelus sic se bonificaret, magnificaret &c., sicut se intelligit & amat, verum dicis *secundùm accidens*, sed *non secundùm substantiam*, in quantum bonificat, magnificat &c. suum *intelligere*, *amare* & *recolere* per habitum scientiæ & charitatis acquisitum per species acquisitas, ut suum *agere* sit bonum, magnum &c.

QUÆSTIO XLVI.

Utrùm Angelus se intelligat per suam Essentiam, vel per Speciem?

1. SOlutio. Raymundus recoluit *tertiam & quintam Quæstionem*, in quibus solutio hujus Quæstionis significatur, & dixit, quòd in fruitione Angeli, qui fruitur DEO, DEUS se faciat intelligibilem repræsentando suam Propriam & Consubstantialem Intelligibilitatem Angelo, & hoc immediatè & sinè aliquo instrumento; & Angelus in sua propria intelligibilitate, de qua in *præcedenti Quæstione* dictum est, attingit DEUM sinè medio, ut cum ipso immediatè possit participare; & hoc est ratione Coëssentialis Intelligibilitatis DEI, quæ se facit intelligibilem in coëssentiali intelligibilitate Angeli: & sic Angelus beatus intelligit DEUM per suam essentiam sinè specie, scilicet per suam formam & materiam, ex quibus est constitutus, ût in *præcedenti Quæstione* probatum est.

2. Dum Raymundus sic consideravit, videlicet, quòd Angelus attingat Essentiam DEI per suam Essentiam sinè specie, dixit, quòd, si Angelus sèmet ipsum intelligeret per essentiam sinè specie, non haberet altiorem modum fruendi DEO, quàm in intelligendo se ipsum; & frueretur se ipso intelligendo & diligendo; & esset similis

malo Angelo, qui appetit frui se ipso, ratione cujus appetitûs cecidit & est perversus; & sic Angelus bonus esset beatus & non beatus; quod est contradictio: ergò *Angelus non intelligit sémet ipsum per essentiam sinè specie, sed cum specie tanquam cum instrumento intelligit sémet ipsum*, intelligendo cum sua intellectivitate sémet ipsum in sua propria intelligibilitate, deducendo suas species innatas & alias, quas appetit acquirere, & facit ipsas intelligibiles in suo proprio intelligibili, in quo illi relucent & apparent sua essentia & natura & suæ partes consubstantiales, & per consequens actus earum, scilicet *intelligere, amare & recolere;* & hoc secundùm modum, quem diximus in *prædicta Quæstione.*

3. Ait Eremita: Raymunde, intellectus non potest intelligere per speciem sinè absentia objecti; & quia Angelus semper est objectum præsens suæ intellectivitati, cùm per se intelligat, & non sit conjunctus cum alia essentia, quæ ipsum posset impedire, de necessitate sequitur, quòd Angelus per suam essentiam intelligat sémet ipsum.

4. Respondit Raymundus: Eremita, vade ad prædictam Quæstionem, in qua tua objectio est soluta. Et quando dicis, quòd Angelus semper objectet sémet ipsum, verum dicis, quòd objectet sémet ipsum cum suis propriis speciebus innatis, ût in *suprædicta Quæstione* dictum est, & sinè adjutorio sentitivi & imaginativi; cum quo adjutorio intellectus conjunctus per speciem attingit in absentia objecti.

QUÆSTIO XLVII.

Utrùm in Actu intelligendi Hominis requiratur Species propter Potentialitatem Intellectûs, vel propter Absentiam Objecti?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: essentia requirit *esse*, & *esse* essentiæ requirit *agere;* sicut igneitas requirit, quòd ignis sit, & ignis requirit ignire, calefacere & lucere; & sicut humanitas requirit, quòd sit homo, & homo requirit homificare, intelligere & amare, videre, comedere &c.: per hæc prædicta cogitavit Raymundus investigare solutionem hujus Quæstionis, & incepit à voluntate hominis dicens: essentia voluntatis requirit amatum, scilicet hominem, in quo sit secundùm quid *esse* voluntatis: & sic homo per voluntatem requirit *amare* & amatum, & hoc per *potentialem voluntatem*, cum qua homo est amans, sinè qua homo non posset requirere *amare* nec amatum vel amabilem: & quia amans se non posset habere ad suum proprium objectum per *amare* sinè instrumento, ût in *quadragesima quinta Quæstione* significatum est, appetit instrumentum vel instrumenta, sicut bonum objectum, cum quo ratione finîs illi sit bonum *amare:* etiam requirit, quòd objectum sit magnum bonum per durationem, potestatem, sapientiam, virtutem, veritatem, gloriam vel delectationem, ut in suo *agere* possit habere bonum magnum &c. *amare* & amatum; quod *amare principaliter* est suus *finis*, cùm sit de genere amoris; sed bonum magnum &c. non, imò *per accidens* appetit prædicta objecta, ut suum amatum quoad bonum magnum &c. sit dilectum; & sic de suo *amare*, & etiam de amante, ut sit amans quoad bonum magnum: sed quia amans hoc non potest facere sinè subjecto extraneo, ex quo in absentia objecti deducat speciem de sensitivo in imaginativum, & de imaginativo in suum proprium amabile, ût in *quadragesima quinta Quæstione* significatum est, requirit ipsam speciem propter absentiam objecti, sed non principaliter; cùm illud objectum non sit de genere amoris, sicut mulier, filius, vinum, aurum &c., sed *principaliter* appetit speciem propter suum *amare* & suum amatum, quæ sunt de suo genere, ût dictum est: unde cùm hoc ita sit, secundùm quòd dictum est de voluntate, metaphoricè declaratum est, quòd in actu intelligendi hominis primò & *principaliter* requiratur species propter *potentialitatem* intellectûs, & *secundario* propter *absentiam objecti;* aliàs *esse* unius essentiæ antè naturaliter appeteret plùs agere propter *esse* alterius essentiæ, quàm propter sémet ipsum; quod est impossibile.

2. Ait Eremita: Raymunde, in actu intelligendi requiritur species propter absentiam objecti, ut ipsa species informet potentiam ad intelligendum, cùm intellectus non possit intelligere sinè specie; aliàs si requirerentur species propter potentialitatem intellectûs, & non propter absentiam objecti, in quocunque instanti, in quo intellectus appeteret, intelligeret & attingeret objecta; & sic non esset investigativus, nec discursivus, nec posset ignorare; quod est impossibile.

3. Ait Raymundus: Eremita, non bene intellexisti antedictam solutionem, in qua tua objectio est soluta: & nunquid tu scis, quòd homo priùs se habeat ad appetendum vivere, quàm comedere, & ad comedendum, quàm ad faciendum panem, ita à simili potentia priùs se habet ad *objectum propinquum*, quàm *ad remotum;* sed quia se non posset habere ad propinquum sinè remoto, appetit similitudinem objecti remoti, ut intra se habeat actum & suum proprium objectum, quod est *suus ultimus finis*, & in ipso quiescit, sicut ferrum in magnete.

QUÆSTIO XLVIII.

Utrùm Natura Humana in Christo sit Nobilior quàm natura angelica, secundùm quòd consideratur in puris naturalibus?

1. SOlutio. Ait Raymundus: convenit, quòd illa natura, quæ est nobilior, sit nobilior per majorem magnitudinem bonitatis, sapientiæ, voluntatis, virtutis, veritatis & gloriæ, sinè quarum majore magnitudine nulla natura posset esse major, quàm alia: unde sicut Divina Voluntas plùs diligit Naturam Humanam Christi, quàm naturam Angeli, sic convenit, quòd Divina Magnitudo plùs magnificet Humanam Naturam Christi, quàm naturam Angeli; aliàs Divina Magnitudo deficeret majori Amabilitati Naturæ Humanæ Christi; & Divina Voluntas & Divina Magnitudo plùs participarent in magnificando cum natura Angeli, quàm cum Natura Humana Christi; & sic inter Divinam Voluntatem & Magnitudinem esset alteratio & contrarietas propter Naturam Humanam Christi & propter naturam Angeli, quod est impossibile; cùm omnia Divina Attributa æqualiter habuerint & habeant concordantiam in Incarnatione Filii DEI sinè omni contrarietate: unde sequitur, quòd, sicut DEUS magìs diligit Naturam, quam assumpsit, quàm illam, quam non assumpsit, & etiam quàm omnes naturas creatas, sic ipsam magis magnificaverit & exaltaverit per Magnitudinem, & per consequens per Bonitatem, Potestatem, Sapientiam, Virtutem &c.: ergò concluditur, quòd affirmatio Quæstionis sit tenenda.

2. Ait Eremita: Raymunde, natura Angeli est incorruptibilis & immortalis, & non indiget aliquo extra se ad vivendum; sed natura hominis est corruptibilis & mortalis, nec homo potest vivere sinè cibo & potu &c. *a.*

Item Angelus non est, ut ex ipso fiat aliud tertium, cùm non sit, nisi ex una natura, & per se sit persona; sed in homine sunt plures naturæ, sicut Anima, quæ per se non est persona, & sic de corpore, quarum nulla est, ut ipsa sit, sed est, ut sit homo. *b.*

Item Angelus non est impeditus ad intelligendum, recolendum & amandum, sed totus intelligit, recolit & amat, & nihil de ipso deducitur de potentia in actum, sed in homine est per oppositum: unde cùm Christus sit Homo, sequitur, quòd natura Angeli sit nobilior, quàm Natura Humana Christi. *c.*

3. Ait Raymundus: Eremita, malè facis, quòd non distinguas inter Naturam Humanam Christi & naturam aliorum hominum; cùm natura aliorum hominum sit mortalis & impedita ad intelligendum, sicut tu dicis, propter peccatum Primorum Parentum; sed Humanitas Christi in instanti, in quo à DEO fuit assumpta & producta Natura, fuit innocens & separata ab omni peccato originali & actuali; & ideo non fuit corruptibilis nec impedita ad intelligendum &c.; cùm corruptio, mortalitas & impedimentum in homine sint propter peccatum originale: veruntamen Christus, in quantum Homo, fuit *mortalis*, sed *non naturaliter*, sed *per accidens* ratione finis, scilicet ad honorandum Divinam Naturam, quæ ipsum tantum exaltavit, & ad recreandum humanum genus: sicut homo sanus, dum est sanus, non est mortalis naturaliter, sed est mortalis per accidens, quando alius homo ipsum vulnerat & interficit. *a.*

Et quando dicis, quòd Angelus sit nobilior, quàm humana natura, cùm non habeat, nisi unam naturam, & ipse sit, ut ipse per se sit persona, sed Anima hominis non, & sic de corpore, verùm dicis; sed *naturaliter* in Christo non fuit sic, sed sua Anima & suum Corpus fuerunt, ut DEUS esset Homo, qui est Persona: & per hunc modum Natura Humana Christi fuit exaltata super omnes alias creaturas & naturas creatas, *b.*

tas, & in Divina Natura fuit sustentata & assumpta; & sic tua ratio non valet.

c. Item dico tibi, quòd in quolibet homine, supposito, quòd nec peccatum originale nec actuale esset in ipso, natura humana haberet avantagium super naturam angelicam quoad Animam; cùm sit substantia spiritualis, & ex similibus principiis, ex quibus est Angelus, videlicet ex substantiali bonitate, magnitudine &c.: unde sequitur, quòd humana natura Animæ sit ita intensa in spiritualitate, sicut natura Angeli, & sit magis extensa per conjunctum, scilicet per corpus humanum, cum quo naturaliter participat, & ipsum informat & perficit; & corpus est suum naturale instrumentum, & movet ipsum augmentando & alterando de uno *ubi* in aliud: movet etiam potentiam imaginativam ad imaginandum, sensitivam ad sentiendum, vegetativam ad vegetandum, & elementativam ad elementandum; & hoc naturaliter: & ideo natura hominis est magis extensa, quàm natura Angeli, qui extra se nihil agit naturaliter: unde cùm natura plùs dicat in uno subjecto per intensum & extensum, quàm per intensum tantùm, secundùm prædictum modum est possibile, quòd *humana natura in aliquibus hominibus quoad se remota à peccato originali possit esse nobilior, quam natura Angeli.*

QUÆSTIO XLIX.

Utrùm malus Angelus possit pœnitere?

1. SOlutio. Raymundus voluit investigare solutionem hujus Quæstionis per sensitivum, imaginativum & rationativum & Angelum malignum, dicens: gustativus in suo proprio gustabili attingit saporem pomi, & sic de similibus; & attingit saporem pomi dulcem, quando organum est sanum; sed si sanitas recedit ab organo, & supervenit infirmitas, sentit saporem pomi, quod est dulce, amarum: & ideo est ligatus per infirmitatem organi, quod de sapore pomi facit falsum judicium, in quantum illi videtur, quòd hoc, quod est dulce, sit amarum: unde de necessitate sequitur, quòd, antequam possit facere verum judicium, infirmitas organi recedat, & quòd sanitas organi, quæ est absens, redeat. In *tertia Quæstione* significata est solutio Quæstionis metaphoricè; sic: homo existens in peccato mortali habet infirmitatem in suo proprio intelligibili & amabili; unde sequitur, quòd, quidquid intellectivus deducit in suum proprium intelligibile de intelligibili remoto, sit perversum in ipso intelligibili, hoc est, recipiat characterem in contrarium; sicut sapor pomi, quod est dulce, in gustabili infirmo; & hoc idem est suo modo de amativo, qui in suo proprio amabili infirmo pervertit objecta in contrarium: & hoc est propter peccatum, per quod sua creata objecta sunt deviata à fine illius peccatoris, à quo gratia DEI est absentata propter peccatum; unde sicut homo non posset generare filium, nec planta plantam in absentia influentiæ corporum cœlestium, sic & multò magis peccator non potest se facere justum cum suo infirmo intelligibili & amabili, nisi gratia DEI superveniat, & nisi DEUS sit coadjutor; quia nemo potest facere bonum sinè gratia DEI, nec DEUS potest juvare peccatorem, dum suum intelligibile & amabile sunt infirma: & hoc est, quia DEUS per suam Bonitatem & Virtutem non potest participare cum malitia & vitio, nec DEUS potest agere contra suam Justitiam.

2. Dum Raymundus sic considerabat, valde fuit miratus de magna ligatione peccatoris & absentiâ gratiæ DEI: item fuit miratus de peccatore, qui habet libertatem pœnitendi, & tunc dixit: quòd peccator habeat libertatem intelligendi suum peccatum, & diligendi pœnitentiam & Divinam Misericordiam; sed dæmon non habet libertatem odiendi suum peccatum, nec etiam diligendi DEUM, quia est ligatus: & quòd hoc sit verum, quilibet peccator, si subtiliter voluerit considerare, potest experiri in se; veruntamen si peccator multùm multiplicat suum intelligere in objectando DEUM & sua Attributa, & vilitatem peccati, culpam & pœnam infernalem & cœlestem gloriam, & multùm diligit agere pœnitentiam de commissis, tunc se disponit ad habendam contritionem & pœnitentiam, & tunc venit gratia DEI cum Misericordia & Justitia, quæ de proprio amabili peccatoris sic removent characterem peccati, per quem est amatum, sicut gustativus removet amaritudinem pomi de suo gustabili per sanitatem organi, quæ evenit; & tunc peccatum, quod antea erat dilectum, est oditum, & homo est curatus.

Ray-

3. Raymundus sic considerando, quomodo peccator habeat libertatem pœnitendi, & per quem modum exeat è carcere peccati, voluit solutionem Quæstionis investigare, Raymundus recoluit *quadragesimam quintam & quadragesimam sextam Quæstionem*, ut per illas quæstiones posset habere adjutorium ad attingendam veritatem quæstionis, & dixit: quando DEUS creavit Angelum, qui postea fuit malus, ipsum principaliter creavit, ut Angelus ipso frueretur secundùm modum, qui dictus est in *tertia Quæstione;* & Angelus, quando fuit creatus, incepit & voluit frui se ipso: & tunc suum proprium intelligibile & amabile fuerunt infirma & deviata à fine; & quia Angelus non potest intelligere nec amare DEUM *mediante specie*, nec DEUS potest ipsum dirigere neque eum juvare cum *specie*, cùm malus Angelus habeat perversum intelligere & amare, est ligatus & incarceratus in peccato, ratione cujus non habet libertatem ad pœnitendum: quia quidquid deducit in suo proprio & naturali amabili, objectat per odibilitatem, malitiam & vitium & contra finem omnium entium amabilium, ratione cujus est ita obstinatus, sicut gustus infirmus per infirmitatem organi: sed si Angelus malus posset multiplicare speciem, sicut homo peccator, ût suprà dictum est, & ipsam ponere inter DEUM verum & se ipsum, tunc posset pœnitere secundùm modum, qui suprà dictus est de homine.

4. Ait Eremita: Raymunde, angelus malus per Attributa DEI intelligit DEUM bonum, magnum, æternum &c., aliàs non posset ipsum intelligere sinè Attributis; & quia intelligit DEUM, potest ipsum intelligere: ergò angelus malus habet actum potestatis in intelligendo DEUM, sinè quo ipsum non posset intelligere: & quia sua potestas æqualiter se communicat suo intellectui & voluntati, sequitur, quòd, sicut DEUM potest intelligere per potestatem, sic DEUM possit diligere per voluntatem; & ideo si potest diligere DEUM, sequitur de necessitate, quòd possit pœnitere; aliàs sua potestas esset ligata à parte voluntatis, & non à parte intellectûs; quod est impossibile, scilicet quòd eadem potentia sit secundùm quid ligata, & non simpliciter.

5. Respondit Raymundus: Eremita, est impossibile, quòd sit intelligibile, quòd hoc sit possibile, quod est impossibile; sed ratione voluntatis non est sic, cùm sit possibile, quòd hoc, quod est amabile, sit odibile, & è converso; & hæc possibilitas est per libertatem voluntatis, quæ se potest habere ad utrumque: sed libertas intellectûs non est per talem modum; quia si esset, suus appetitus non esset de rebus veris: unde quando Angelus fuit creatus, non fuit ei possibile intelligere, quòd possit se ipso frui, sed fuit ei possibile diligere, quòd se ipso fruatur: & sic tunc incepit appetitus infirmari per non licitum diligere, & per consequens suum proprium consubstantiale amabile, in quo angelus malus infirmavit suum intelligere & suum amare, & sic de omnibus suis consubstantialibus partibus, sicut actum suæ naturalis bonitatis, qui fuit perversus in malitiam: unde sicut omnes partes corporis sunt infirmæ per dolorem vel per vulnus corporis, sic intellectus & aliæ rationes fuerunt infirmatæ & perversæ in læsione suæ voluntatis; & licèt suus intellectus intelligat DEUM bonum, magnum &c., tamen sua voluntas odit, quidquid intellectus intelligit de DEO: & sic tua ratio non valet.

QUÆSTIO L.

Utrùm Angeli possint inducere veras formas?

1. SOlutio. Ait Raymundus: probatum est in *trigesima nona Quæstione*, quòd soli DEO conveniat creare; & ideo Angelus non potest inducere veras formas: item soli agenti naturali convenit naturare & producere naturatum; Angelus secundùm suam naturam non appetit naturare nec producere substantiam naturatam, cùm illi non sit proprium generare aliquid de se ipso, & hoc ideo, quia non requirit multiplicare suam speciem, cùm sua substantia sit indivisibilis & incorruptibilis: ergò Angelus non potest inducere veras formas in substantiam spiritualem, cùm substantia non possit habere veras formas, nisi per modum naturalem, quæ sint de materia naturalis agentis & patientis; nec potest inducere veras formas in generabilia & corruptibilia, quæ indigent habere agentem naturalem, & subjectum, ex quibus sint, & per quos in propria specie ponantur; sicut homo filius, qui est de patre & matre, qui per ipsos est positus in humana specie, & sic

de similibus: hoc Angelus non potest facere, cùm natura formaliter & materialiter requirat habere naturale principium, medium & finem, & non possit sustinere vacuitatem, quam sustineret, si Angelus posset inducere veras formas; quia illud naturatum productum de veris formis constitutum à parte antè vel à parte principii non haberet parentes, neque esset de aliquo naturaliter, sed artificialiter esset naturatum; quod est impossibile: unde sequitur, quòd negatio Quæstionis sit tenenda.

2. Ait Eremita: Raymunde, manifestum
a. est, quòd Angelus sit potentius & nobilius agens, quàm agentia inferiora: unde si asinus, serpens, planta, & sic de similibus, inducunt veras formas, quantò magis Angelus potest inducere veras formas.

b. Et quando dicis, quòd productum naturatum & substantiatum necessariò indigeat habere agentem naturalem, de quo sit, non sequitur in omnibus, sicut in muribus & locustis, qui fiunt per putrefactionem & corruptionem, qui non habent patrem nec matrem, de quibus sint, & tamen habent veras formas: unde si prædictæ formæ veniunt per putrefactionem & corruptionem, & sunt positæ in naturis & in speciebus, quantò magis possunt evenire per Angelum.

3. Respondit Raymundus: Eremita, licèt
a. Angeli sint potentiores & nobiliores substantiæ, quàm inferiores, non tamen sequitur, quòd possint agere in hoc, quod eis non est proprium; quod proprium agere spectat ad substantias inferiores: sicut homo, qui, licèt sit nobilior substantia, quàm planta, serpens & sic de aliis, non tamen sequitur, quòd, si planta potest generare plantam, homo ipsam possit generare.

b. Et quando dicis, quòd Angelus possit inducere formas in animalia, quæ fiunt per corruptionem, intendis dicere, quòd sint coadjutores, & bene dicis, quia sic possunt præparare materiam, ex qua sunt, sicut medicus, qui præparat medicinam, ut infirmus sit sanus; tamen licèt aliqui vermes & locustæ sint per corruptionem, naturaliter fiunt, & habent principia naturalia, sicut corpora supracœlestia, & fiunt ex corruptione aëris, in quo est materia suarum præcedentium specierum: ergò Angeli non possunt inducere veras formas.

QUÆSTIO LI.

Utrùm Angelus per solam Potentiam Intellectivam & Volitivam moveat Corpus?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: quòd de necessitate conveniat, quòd in omni triangulo unus angulus participet cum alio: cùm triangulus sit ex tribus lineis & ex tribus angulis; postquam Raymundus dixit de triangulo figurato & lineato, dixit, quòd in triangulo, qui est de igne, aëre & terra, unus angulus participet cum alio; sicut angulus, qui est de igne, participat per calidum & siccum cum angulo aëris; & angulus, qui est de aëre, participat cum angulo terræ per calidum & humidum; & angulus terræ participat cum angulo ignis per siccum & frigidum: postmodum transivit ad triangulum de rationativo, sensitivo & imaginativo; & de hinc transivit ad triangulum, qui est de intellectivo, volitivo & recolitivo; & postmodum ad triangulum, qui est de DEO, Angelo & Corpore. Dum sic considerabat ipsos triangulos, dixit, quòd DEUS moveat Angelum, ut Angelus moveat se ipsum ad bonum, magnum &c. recolere, intelligere & amare; & DEUS movet rationativum, ut rationativum in conjuncto moveat imaginativum & sensitivum, & moveat imaginativum cum sensitivo, & sensitivum cum imaginativo, & cum ipsis moveat semet ipsum ad bonum, magnum &c. recolere, intelligere & amare: simili modo est de triangulo, qui est de igne, aëre & terra, & sic de aliis tribus triangulis, ex quibus corpus elementatum est lineatum & compositum, sicut triangulus de aëre, igne & aqua; & triangulus de aqua, aëre & terra; & triangulus de terra, igne & aqua, DEO movente aërem cum igne, ut ignis se moveat ad calefaciendum aërem, & ut ignis moveat aërem ad calefaciendam aquam circulariter.

2. Dum Raymundus sic consideravit, quòd DEUS sit Primus Motor movens unum immediatè, & mediatè unum cum alio, ût dictum est, dixit, quòd DEUS moveat Angelum, ut Angelus moveat Corpus, ut DEUS moveat Corpus cum Angelo; aliàs DEUS non comprehenderet omnes modos movendi, quod est impossibile; cùm DEUS sit Supremus Motor & perfectus in omnibus motibus: ergò DEUS movet Corpus cum Angelo; unde sequitur, quòd Angelus moveat Corpus cum DEO: sicut manus, quæ movet martellum cum voluntate, & martellus clavum cum manu, & in triangulo unus angulus movet alium cum alio, ut subjectum sit plenum & circulatum: & ideo Eremita, dixit Raymundus, *Angelus non tantùm movet corpus cum potentia intellectiva & volitiva, sed movet ipsum cum DEO*, ût suprà probatum est.

3. Item Raymundus consideravit alium triangulum, qui est de potestate, intellectu & voluntate, qui triangulus est in Angelo, & quilibet angulus participat cum alio; sicut intellectus, qui intelligit potestatem & voluntatem, & voluntas diligit intellectum & potestatem, & potestas communicat se intellectui, ut possit intelligere, & voluntati, ut possit diligere: unde sequitur, quòd, quando Angelus movet Corpus, movet ipsum per potestatem, ut potestas ita propriè habeat *posse* ad movendum Corpus, sicut intellectus ad intelligendum illum motum & finem ipsius motûs, & voluntas ad diligendum illum motum & finem ipsius corporis; aliàs intellectus & voluntas possent movere corpus sinè *posse*; quod est impossibile: & ideo, Eremita, sequitur, quòd *Angelus non tantùm moveat Corpus cum intellectu & voluntate, sed cum potestate, & etiam cum fine, bonitate, magnitudine & virtute.*

4. Ait Eremita: Raymunde, antiqui Philosophi dicunt, quòd Angelus moveat cœlum per potentiam intellectivam & volitivam *tantùm*, nec indigeat habere aliam potentiam; quia sufficit, quòd per intellectum objectet corpus, & quòd per voluntatem illi præcipiat, ut moveatur: hoc concedo, scilicet, quòd ambæ potentiæ sint motæ à DEO in movendo corpus; & sic de potestate Angeli, & etiam de sua bonitate, magnitudine &c., quæ sunt coadjutores, sed quæstio dicit *principaliter*, quòd potentia intellectiva & volitiva *tantùm* moveant Corpus, vel primum mobile & aliqua alia in inferioribus; & hoc est necessarium, postquam per se sufficiunt ad essendum *principales* motui Corporis, cùm natura non requirat vacuum nec superfluitatem, secundùm primam ordinationem, quæ est inter Primam Causam & effectum.

5. Respondit Raymundus: Eremita, non est comparatio inter motorem, qui movet immediatè, & motorem, qui movet mediatè, qui motus est ab alio; & quia DEUS movet immediatè, est magis *principalis* motor in movendo Corpus, quàm Angelus, cùm DEUS immediatè moveat Angelum, & mediatè moveat Corpus, ut cum Angelo moveat Corpus: unde sequitur, quòd Angelus *principaliùs* moveat per DEUM, quàm per semet ipsum vel quàm per suas partes, cùm simpliciter sit motus à DEO, ût suprà dictum est.

6. Et quando dicis, quòd potentia intellectiva & volitiva sint *principaliores* ad movendum Corpus, quàm potestas Angeli, non bene recolis hoc, quod suprà dictum est: imò dico tibi, quòd, si subtiliter consideretur, magis propriè conveniat potestati movere Corpus, ut suus motus sit possibilis per angelicam potestatem, quàm per intellectivitatem & volitivitatem Angeli: ergò Angelus non movet corpus per solam potentiam intellectivam & volitivam.

QUÆSTIO LII.

Utrùm Angeli receperint Gratiam & Gloriam secundùm Capacitatem naturalium?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: Eremita, in *tertia, quarta* & in *sexta Quæstione* significatur solutio Quæstionis; cùm DEUS sit magis intelligibilis & amabilis, quàm Angelus sit intellectivus & amativus: unde sicut magnes per majorem virtutem ad se attrahit ferrum, quod habet minorem virtutem, sic à simili Summa Intelligibilitas & Amabilitas DEI implent & attrahunt intellectivitatem & amativitatem Angeli gratiâ & gloriâ, quæ gratia & gloria sic & multò plùs faciunt redundare gloriam & gratiam supra capacitatem naturalem intellectivitatis & amativitatis Angeli, quàm *flamma ferrum multùm ignitum*; & hoc influendo & refluendo, ut DEUS, quoad se magis satisfaciat intellectui & voluntati de gratia & de gloria, quàm Angelus possit recipere, cùm DEO conveniat plus dare, quàm Angelus possit recipere secundùm suam naturam.

2. Item, sicut Angelus intelligit, quòd debeat intelligere, quòd DEUS sit magis bonus, magnus &c., quàm possit intelligere, & sicut Angelus magis diligit DEUM, quàm semet ipsum, sic DEUS secundùm prædictum *majus* magis debet satisfacere de

de gratia & gloria, quàm Angelus naturaliter possit recipere; aliàs DEUS non esset justus nec liberalis erga Angelum; cùm Angelus suprà se fruatur DEO, & illam fruitionem, quam habet suprà se, DEUS non impleret gratiâ & gloriâ; quod est impossibile: ergò *Angeli recipiunt gratiam & gloriam supra capacitatem naturalium.*

3. Ait Eremita: non est intelligibile, quòd in aliquam substantiam possit intrare plus gratiæ & gloriæ, quàm ipsa possit continere; sicut patet in amphora plena vino, quæ non potest plus recipere: unde sequitur, quòd tua verba non sint vera.

4. Respondit Raymundus: Eremita, tu dicis verum, in quantum simpliciter sic consideras gratiam & gloriam contentam sicut vinum in amphora; sed per talem modum non dico, sed dico secundùm exemplum, quod dedi de *ferro multùm ignito*, in quo una eadem flamma est per totam substantiam ipsius & extra.

QUÆSTIO LIII.

Utrùm dato quocunque Angelo DEUS semper possit facere nobiliorem, ita, quòd semper sit ascendere superiùs in infinitum in Perfectionibus?

1. SOlutio. Ait Raymundus: perfectio Angeli est, quòd sit perfectus per essentiam & naturam, & per magnam bonitatem, durationem, potestatem, sapientiam, voluntatem, finem & gloriam, aliàs non posset esse perfectus: unde suppono, quòd Angelus sit ita perfectus, ût diximus, & quòd vocetur A., Sapientia DEI, quæ est infinita, bene potest scire unum alium Angelum in duplo perfectiorem, qui vocetur B., & potest scire alium, qui sit nobilior in quadruplo, qui vocetur C., & potest scire alium, qui sit nobilior in octuplo, & sic multiplicando usque ad Y.Z., & per consequens usque ad Lunam & ad Mercurium, & sic ascendendo per omnes stellas Cœli, & per omnes guttas aquæ maris, & sic de omnibus partibus Universi & ultrà; sed potestas DEI bene potest multiplicare Angelum *intra Universum*, sed *non ultrà*; cùm conveniat, quòd Angelus sit pars Universi ratione novi principii & loci, magnitudinis & durationis; sed quia Potestas DEI tantum potest, quantum Sapientia potest scire, cùm sit Una Infinita Magnitudo; Potestas, quæ non potest multiplicare Angelum in nobilitate essentiæ & naturæ bonitatis, magnitudinis &c., non deficit *quoad se*, sed deficit *quoad subjectum multiplicationis*: sicut, suppositio, quòd ignis haberet intellectum, bene posset secundùm suam virtutem considerare, quòd ipse posset comburere plura ligna, & ex ipsis multiplicare flammam, quàm aliquid ei de lignis sufficere, suppositio, quòd non esset impeditus quoad subjectum & locum ejus: unde cùm hoc ita sit, secundùm quòd suprà dictum est, & secundùm metaphoram datam de igne, dico tibi, Eremita, quòd DEUS non possit multiplicare nobilitatem & speciem unius Angeli super alium in infinitum.

2. Item dico, quòd, sicut est impossibile diminuere & *dividere* Ens in infinitum, ita sit impossibile finitum *multiplicare* & *infinire* in infinitum; quia sicut est inconveniens & impossibile, quòd capra homificetur in fœmina, & fœmina caprificetur in capra, sic & multò magìs est impossibile, quòd aliquod ens finitum possit esse infinitatum & infinibile, cui proprium est, quòd in ipso Infinitatus sit Filius DEI & Generatus, quem DEUS Pater ita facit Infinitum per Generationem, sicut per Magnitudinem & Æternitatem; & sic suo modo de Sancto Spiritu: qui Filius DEI, qui est Summus in Nobilitate Bonitatis, Magnitudinis &c., non posset sustinere, quòd aliquod ens novum esset deductum & multiplicatum in infinita nobilitate; quia Filius DEI jam non esset Summus omnibus modis, & sic de Sancto Spiritu; quod est impossibile: ergò *DEVS non potest multiplicare nobilitatem & speciem unius Angeli super alium in infinitum*, & vade ad *trigesimam quintam Quæstionem.*

3. Ait Eremita: DEUS habet Infinitam Virtutem & Voluntatem, quæ sunt idem cum sua Potestate; & quia Divina Voluntas potest infinitè velle exaltationem nobilitatis alicujus Angeli, Potestas potest sic perficere, sicut Voluntas potest velle, & sic de Virtute: unde sequitur, quòd affirmatio Quæstionis sit tenenda.

4. Respondit Raymundus: Eremita, tua objectio est soluta in hoc, quod suprà dictum est; & non tantùm hæc objectio, quam facis, imò omnes objectiones, quas posses facere.

QUÆ-

QUÆSTIO LIV.

Utrùm unus Angelus possit loqui cum altero, & per quem modum?

1. SOlutio. Ait Raymundus: Eremita, in *quinquagesima prima Quæstione* dictum est de triangulo, & adhuc propono dicere, licèt per hoc, quod suprà diximus in *dicta Quæstione*, significetur solutio hujus Quæstionis: sicut in triangulo unus angulus participat cum alio, sic in Visione DEI beatus Michaël & beatus Gabriel participant; & per illam participationem beatus Michaël & beatus Gabriel, & sic de aliis Angelis, se invicem intelligunt & diligunt, aliàs eorum Visio, quam habent in DEO intelligendo & diligendo, non esset perfecta, cùm perfectio Visionis requirat intelligere & diligere DEUM & hoc, quod DEUS intelligit & diligit, & illos, qui DEUM intelligunt, diligunt, laudant & benedicunt: unde sicut duo homines se intelligunt & diligunt per affatum, auditum & visum, sic & multò magìs beatus Michaël & beatus Gabriel se invicem intelligunt & diligunt *per DEVM*, uno alteri manifestante & repræsentante gloriam, quam recipiunt à DEO, & bonitatem, magnitudinem &c., quas in DEO attingunt per modum, qui significatus est in *tertia* & in *quadragesima sexta* & in *quinquagesima secunda Quæstione*: & ad hæc sic & multò plùs sinè comparatione sufficit Visio DEI, sicut affatus, auditus & visio sufficiunt ad dilectionem & intellectionem duorum hominum, quorum intellectio & dilectio est eorum locutio, & modus locutionis eorum consistit secundùm modum, quem diximus de triangulo; sed adhuc per alium triangulum dicemus de modo locutionis eorum.

2. Quando duo specula se invicem respiciunt, quorum unum est magnum, & aliud est parvum, & convenit, quòd unum sit magnum, & aliud parvum, ut in magno possit videri figura parvi, apparent in magno tres circuli, unus major, qui est figura circuli parvi speculi, qui continet in se unum circulum, qui est figura circuli magni speculi, qui in se continet unum circulum parvum, qui est figura parvi speculi; sed homo, qui bene videt, potest videre quatuor & quinque, etiam naturaliter plures circulos, qui sunt invisibiles; sed nos tantùm volumus exemplificare de tribus circulis, & vocamus majorem circulum A., & mediocrem B., & circulum minorem C.; & sic per consequens fiunt in parvo speculo alii tres circuli, & majorem vocamus D., & est de magno speculo, & mediocrem vocamus E., & est de parvo speculo, & minorem vocamus F., qui est de majori speculo, & G. vocamus majus speculum, & H. minus; & idem posset fieri de pluribus speculis, sed assituatio & locus impediunt hominem ad videndum conspectionem eorum: & sic G. repræsentando se ipsum ipsi H., & è converso, recipit A. ab H., & ipso H. repræsentante se ipsi G. recipit G. in A. suam similitudinem, quæ est B.; & G. repræsentat ipsum B. ipsi H., & G. per ipsum B. recipit C., quæ est sua similitudo H.: & ideo G. præsentat & recipit & repræsentat, ratione cujus continet in se A. B. C., & idem facit H. in G.; & hæc repræsentatio est recta, quando specula sunt recta: & si unum est rectum, & aliud obliquum, speculatio est neutralis: & si ambo sunt obliqua, speculatio absolutè est obliqua; & secundùm hunc prædictum modum consistit Locutio Angelorum, sive sint boni, sive sint mali, quolibet eorum præsentante alteri suum conceptum, & quolibet eorum repræsentante hoc, quod ab alio recipit, sicut C. ipsi F., & F. ipsi C.: & si Angeli sunt boni, & se non possunt intelligere per rectam repræsentationem, mutant se in objectando secundùm C. F. per lineas neutrales, & sic de malis Angelis: & si unus est bonus, alius malus, bonus quoad se attingit malum per rectam lineam, & quoad Angelum malum per obliquam; sed Angelus malus facit in contrarium: & ideo datus est modus, quomodo Angeli inter se loquantur.

3. Ait Eremita: Raymunde, tua meta-
a. phora quoad Angelos nihil valet, cùm specula sint entia corporalia, & Angeli sint entia spiritualia, qui non possunt loqui, cùm eis deficiant instrumenta corporalia, sinè quibus non potest esse locutio.

b. Item quando dicis, quòd visio, quam beatus Michaël & Gabriel habent in DEO, sufficiat ad locutiones eorum sinè sensitivo, hoc non haberet locum in locutione boni Angeli & mali, nec mali cum malo, cùm malus Angelus non videat DEUM.

4. Ait Raymundus: Eremita, sicut visus

non indiget conditionibus auditûs in videndo, nec è converso, sic & multò magìs in locutione Angelorum non sunt necessariæ conditiones sensitivi nec imaginativi, cùm non sint conjuncti cum corpore : & tu dicis, sicut si homo cæcus non potest videre, nec per consequens potest audire. Et quando dicis, quòd metaphora non valeat, cùm sit de dissimilibus, verum dicis secundùm modum corporalem, sed non secundùm modum spiritualem, qui ita est in locutione Angelorum per intellectivitatem & amativitatem, sicut modus speculationis in speculis per *luciditatem* & *diaphanitatem* & *umbram*.

b. Et quando dicis, quòd malus Angelus non videat DEUM, dicis, quòd non intelligas *quadragesimam nonam Quæstionem*, in qua probatum est, quòd mali Angeli intelligant DEUM, & hoc post privationem gratiæ & gloriæ DEI, sic & multò magìs mali possunt loqui, sicut homines per sensitivum.

QUÆSTIO LV.

Utrùm unus Angelus possit illuminare alium, & per quem modum?

1. SOlutio. Ait Raymundus : Eremita, vade ad *quinquagesimam primam Quæstionem*, in qua significata est solutio hujus Quæstionis.

2. Iterum dico tibi, quòd, sicut crystallum suprà literas positum ex literis attrahit similitudines & species, quas multiplicat, sic unus Angelus repræsentando alteri sua principia naturalia, quæ sunt bonitas, magnitudo &c., recipiat ab ipso similitudines principiorum naturalium illius, cui sua principia naturalia repræsentat secundùm dictum modum de duobus speculis in *proxima Quæstione*, ita, quòd Angelus, qui est in superiori hierarchia, attrahat similitudines illius, qui est in inferiori hierarchia, & ipsas multiplicat in suis principiis, & repræsentat Angelo inferiori, & Angelus inferior recuperat ipsas multiplicatas ; per quam multiplicationem est illuminatus ab Angelo superiori ; sicut ignis, qui infundit suam caliditatem in aërem, & cum aëre in aquam, & cum aëre & aqua in terram, & à terra recuperat suam eandem caliditatem multiplicatam per participationem humiditatis, frigiditatis & siccitatis, quam caliditas ignìs habet cum prædictis qualitatibus in subjecto elementato : unde sicut ignis se multiplicat componendo se cum aliis elementis in recuperando caliditatem multiplicatam, sic à simili suo modo Angelus inferior recuperando similitudines multiplicatas recipit illuminationem ab Angelo superiori ; & iste est modus, per quem Angeli superiores illuminant inferiores : & talis modus est necessarius, ut Angeli inferiores naturaliter possint participare cum superioribus ; aliàs esset major participatio inter duo specula, de quibus suprà dictum est, quolibet speculo recipiente suam similitudinem multiplicatam in pluribus circulis, & sic de prædicta caliditate ignìs, quàm inter Angelos superiores & inferiores ; quod est impossibile, cùm Angeli sint nobiliores & potentiores substantiæ, quàm inferiores substantiæ corporales : unde cùm hoc ita sit, Angeli superiores possunt illuminare inferiores, ût probatum est.

3. Ait Eremita : Raymunde, beatitudo Angelorum inferiorum simpliciter consistit in Visione DEI, & secundùm te non, sed secundùm quid, in hoc, quòd dicis, quòd Angeli inferiores recuperent similitudines multiplicatas, per quas Angelus inferior esset bonificatus, magnificatus &c. à superiori ; & sic solus DEUS non sufficeret ad beatificandum ipsum ; quod est impossibile : per quam impossibilitatem demonstratur, quòd tua objectio non valeat.

4. Respondit Raymundus : Eremita, in *quinquagesima prima Quæstione* dictum est, & etiam in pluribus aliis Quæstionibus, quòd DEUS in suo effectu agat mediatè & immediatè ; & in quantum agit immediatè, non indiget habere medium nec instrumentum ad beatificandum Angelos ; sed quia nullus Angelus potest agere sinè Divino adjutorio, nec sinè DEO potest habere naturale agere, unus Angelus agit cum adjutorio DEI in alio, scilicet illuminando & diligendo ; & hoc est necesse, ut in participatione unius Angeli cum alio possit esse Divinum *agere* ; aliàs eorum participatio non esset perfecta in beatitudine, sed vacua.

5. Et quando dicis, quòd sic Angelus superior bonificaret, magnificaret &c. inferiorem, & non DEUS, non sequitur hoc, quod dicis ; cùm Angeli superiores sint instrumenta DEI, ut cum ipsis illuminet inferiores ; quam illuminationem convenit esse, ût suprà probatum est.

QUÆSTIO LVI.

Utrùm DEUS posset facere, quòd Materia existat sinè Forma?

1. SOlutio. Ait Raymundus : forma & materia differunt, & ex istis consistit substantia ; sicut ignis, qui est esse suæ essentiæ, cujus essentia est igneitas, & ipse ignis existit per essentiam, & habet naturam ratione finìs, scilicet naturam ignificandi, calefaciendi, lucificandi &c. : unde sicut Sapientia DEI præscivit nudam materiam ignìs, antequam ipsum creavisset, sinè adjutorio formæ ignìs, sic Potestas DEI, quæ est idem cum Sapientia, potuit ipsum produxisse sinè forma, cùm sit æqualis Sapientiæ per Magnitudinem & Virtutem : ergò DEUS potest producere materiam sinè forma, & ipsam sustentare & gubernare per Æternitatem, quæ est ita magna in Virtute, sicut Sapientia & Potestas : & idem est de Divina Voluntate, quæ potest velle & in actum deducere materiam ignìs sinè forma, & sic de aliis materiis ; & sic Raymundus concessit, quòd DEUS *quoad existere materiæ* illam *simpliciter* possit creare, sustinere & gubernare sinè forma ; sed quia illa materia sinè forma non posset habere naturam, nec se posset habere ad aliquem finem, nec DEUS ex ipsa posset facere aliquod bonum, Divina Bonitas, quæ est ita magna in Virtute, sicut sunt Divina Sapientia, Potestas & Voluntas, non posset sustinere, quòd DEUS possit aliquid producere & gubernare sinè bonitate, fine & utilitate, quia ex ipso non sequeretur aliquod bonum, imò esset evacuatum ab omni fine & utilitate ; quod esset malum contra Divinam Bonitatem, & parvum contra Divinam Magnitudinem, & vitium contra Divinam Virtutem, & per consequens contra Divinam Voluntatem, Sapientiam & Potestatem ; quæ contrarietas est impossibilis : & ideo dixit Raymundus, quòd DEUS *respectu naturæ & finìs* non possit producere & gubernare materiam sinè forma, cùm DEUS non possit aliquid sinè sua Bonitate, Magnitudine & Virtute.

2. Ait Eremita : Raymunde, Divina Potestas est infinita, & ideo ratione suæ Infinitatis potest in creaturis producere immediatè unam creaturam sinè alia, videlicet materiam sinè forma ; aliàs non posset in una creatura sinè alia, & sic esset limitata & finita ; quod est impossibile : ergò DEUS potest facere, quòd materia existat sinè forma.

3. Respondit Raymundus : Eremita, non bene recolis distinctionem, quam feci in prædicta solutione, ratione cujus distinctionis tua objectio est soluta.

QUÆSTIO LVII.

Utrùm Materia existens sub Quantitate habeat aliam extensionem ab extensione Quantitatis?

SOlutio. Ait Raymundus : martellus, qui percutit clavum, extendit ipsum, qui est compositus ex forma & materia ; & sola substantia recipit ictum martelli, non quantitas nec aliud accidens, cùm accidens sit tanquam instrumentum, & quoad se nullam passionem possit habere ; quia si posset habere passionem, esset de genere materiæ : unde quia quantitas non recipit passionem per ictum martelli, non extenditur, sed per extensionem substantiæ, quæ recipit ictum & passionem, substantiâ producente per suam extensionem multiplicationem quantitatis de potentia in actum : unde sequuntur *duæ extensitates*, una, quæ est *de genere substantiæ*, alia, quæ est *de genere accidentis* ; & ideo affirmatio Quæstionis est tenenda : sed quia extensitas materiæ non est imaginabilis, & extensitas quantitatis est imaginabilis, videtur, quòd non sit nisi extensitas quantitatis.

2. Item quando lapis descendit, quantò magìs appropinquat ad centrum, tantò magìs multiplicat suum motum ; & hoc est ratione multiplicationis appetitûs, qui appetitus est de substantia, & non de suo motu : unde sequitur, quòd in multiplicatione appetitûs sequatur multiplicatio motûs per accidens : & hoc idem est de potentia sensitiva ; nam quantò magìs appropinquat ad suum sensibile optatum, tantò magìs multiplicat suam delectationem ; & hoc apparet per coitum & per gustum. Ergò substantia plùs gaudet per suam multiplicationem, quàm per multiplicationem suorum

rum accidentium ; & ratio hujus est, quia finis plùs spectat ad substantiam,quàm ad accidentia, cùm substantia sit domina & motrix suorum accidentium. Ergò patet, quòd *substantia* habeat *propriam extensionem sibi consubstantialem :* & ita sua extensitas est *mensurata* per extensionem, quæ est de genere quantitatis, sicut corpus est coloratum per colorem,& figuratum per figuram : ergò affirmativa quæstionis est tenenda.

3. Ait Eremita : Raymunde, nullum corpus est divisibile sinè quantitate,unde quando dividitur, dividitur per quantitatem : unde, supposito, quòd verum esset, quod tu dicis, si DEUS à substantia removeret quantitatem, substantia adhuc remaneret divisibilis per suam extensitatem ; & quia est indivisibilis sinè quantitate,ergò negativa quæstionis est tenenda. Item natura nihil facit superfluum per sua principia generalia, quod faceret, si verum esset hoc, quod dicis, quòd in genere essent duæ quantitates, & duæ albedines, & duo colores, & sic de aliis ; quod est valde inconveniens, cùm naturæ sufficiat una quantitas,una albedo, unus color : ergò sequitur, quòd tua ratio non procedat, & quòd negativa quæstionis sit tenenda.

4. Respondit Raymundus : Eremita, concedo tibi, quòd corpus sinè quantitate non sit divisibile, nec per consequens sinè differentia : unde sicut substantia sinè quantitate remaneret divisibilis per differentiam,sic remaneret divisibilis per suam consubstantialem extensitatem : veruntamen sinè quantitate non sufficeret differentia & extensitas divisibilitati substantiæ, sicut quantitas non sufficeret divisibilitati substantiæ sinè differentia & extensitate ; cùm quantitas ita sit mensura, cum qua mensurans mensurat mensuratum,sicut extensitas est mensura mensurata, in qua quantitas est sustentata, & *per augmentationem substantiæ* multiplicata, ut suprà dictum est, & sic nihil est superfluum. Ergò affirmatio Quæstionis est tenenda.

QUÆSTIO LVIII.

Utrùm esse vacuum *includat contradictionem?*

SOlutio. Raymundus voluit investigare *vacuum* quatuor modis, scilicet in DEO, & inter DEUM & creaturam, & in substantiis separatis, & in substantiis corporalibus ; & primò in DEO sic :

1. In DEO sunt Attributa, scilicet Bonitas, Magnitudo &c. ; unde sequitur, quòd DEUS sit bonus per Bonitatem, magnus per Magnitudinem, & sic de aliis : unde cùm hoc ita sit, Raymundus voluit videre, an DEUS sit ita perfectus & remotus ab omni vacuitate per Bonitatem, Magnitudinem, Æternitatem, Potestatem & Veritatem, sicut per suam Sapientiam & Voluntatem ; & dixit, quòd DEUS per suam Sapientiam se intelligat, & per suam Voluntatem se diligat, sed per suam Bonitatem se non bonificet, cùm sit bonus ab æterno & in æternum ; & sic de Magnitudine, Æternitate, Potestate & Veritate : unde videtur, quòd DEUS sit plenus quoad actum intelligendi & diligendi, non quoad actum bonificandi, magnificandi &c. : & per talem considerationem videtur, quòd DEUS sit plenus & vacuus per Bonitatem, Magnitudinem &c. ; plenus per Bonitatem, cùm sua Bonitas sit infinita Magnitudo & Æternitas ; non plenus per Bonitatem, si per ipsam non habet ita magnum bonificare, sicut habet magnum intelligere per Sapientiam, & magnum amare per Voluntatem ; sed quia contradictio non potest stare, dixit, quòd DEUS se bonificet, sicut se intelligit, & se non bonificet, cùm sit bonus ab æterno ; & sic Raymundus adhuc remansit in contradictione ; sed voluit evadere ab ipsa, & dixit : quòd DEUS per suam Bonitatem bonificet suum intelligere & amare ; sed postea dixit, quòd hoc non sufficiat, quia DEUS se non bonificaret, sicut se intelligeret & amaret : unde sequeretur, quòd finis esset per intelligere & amare, & non per bonificare, ratione cujus Bonitas remaneret in vacuitate finis & perfectionis.

Dum Raymundus sic stetisset in perplexitate, voluit exire à contradictione, & dixit, quòd, si in DEO est Productio Divinarum Personarum, Producens ita se possit bonificare in producendo de tota sua Bonitate Bonum Productum, sicut se posset intelligere & amare ; ideo Raymundus exivit à contradictione, & omnibus modis negavit vacuum in Divina Bonitate & in Magnitudine &c. ; sinè qua Productione non posset intelligere Divinam Bonitatem sinè vacuitate & imperfectione ; & sic de Magnitudine, Æternitate &c.

Inter

2. Inter DEUM & creaturam est differentia in tantum, quòd DEUS absolutè non sit creatura, nec creatura sit DEUS, & participant sicut causa & effectus ; & illa participatio est perfecta, cùm DEUS sit Causa Perfecta, per quam sequitur perfectum creatum ; sed *perfecta participatio* non posset esse *per solam differentiam ;* imò indiget habere *ita magnam & perfectam concordantiam* in bonitate, potestate, sapientia, voluntate, virtute, veritate & gloria, quòd Prima Causa cum aliqua parte Universi sit Unum Suppositum & Una Persona ; aliàs sinè tali Suppositio, quod appellamus Christum, esset vacuitas inter Primam Causam & suum effectum, & non esset vacuitas, cùm ipsa Causa sit perfecta, & effectus per suam causam sit perfectus ; quod esset contradictio : & quia contradictio non potest stare, negavit Raymundus, quòd inter Primam Causam & suum effectum vacuum, quod non est, (supposito,quòd sit Incarnatio) non implicet contradictionem ; & sic non est vacuum & contradictio, ût suprà est dictum.

3. In substantiis separatis, sicut in dæmonibus & in animabus damnatis, est vacuitas, quæ non includit contradictionem ; quæ vacuitas est ratione privationis finis potentiarum animæ vel malignorum angelorum ; sicut voluntas, quæ semper habebit appetitum ad desideratum, quod est suus finis, quod nunquam habebit, ût in *quadragesima nona Quæstione* dictum est: & sic illa voluntas erit vacua, quam DEUS potest facere vacuam per suam Justitiam & per absentiam suæ Amabilitatis, quam illa voluntas non potest diligere.

4. Dixit Raymundus : DEUS potest annihilare omnia elementa & omnia elementata,& quidquid est sub sphæra Lunæ ; & si hoc faceret, esset vacuum, ubi erant elementa &c. ; sed illud vacuum nihil esset quoad intellectum, sed esset quoad imaginationem hominis,qui sic imaginaretur vacuum imaginando circulum Lunæ,& non aliquid intrà, sicut in amphora imaginatur vacuum, quando in ipsa non est vinum nec aqua nec aliquod corpus visibile, sed solus aër, qui est intelligibilis, sed non imaginabilis ; & sic intellectus in amphora negat vacuitatem, & imaginatio ipsam affirmat : & quia intellectus est potentior & verior potentia, quàm imaginatio, vincitur imaginatio, quam intellectus vincit ; & idem è contrario sequeretur de annihilatione elementorum, sed imaginatio semper repugnaret imaginando circulum,tenendo affirmationem quæstionis. Sed destructo primo mobili & omnibus circulis, quadrangulis & triangulis imaginatio non haberet, cum quo posset imaginari reale vacuum : & sic est de intellectu, qui non potest intelligere reale vacuum ; & tunc intellectus & imaginatio haberent concordantiam tenendo affirmativam quæstionis.

5. Ait Eremita : Raymunde, supposito, quòd omnia elementa & elementata & quidquid est sub globo lunari, essent destructa, esset impossibile, quòd intellectus non posset intelligere vacuum intelligendo circulum : & sic tua ratio non procedit.

6. Ait Raymundus : Eremita, tu dicis verum, si intellectus consentiret imaginationi intelligendo & imaginando circulum ; sed si intellectus se denudaret ab imaginatione, & nullum circulum nec figuram intelligeret, sic nullum vacuum posset intelligere, sicut imaginatio nullum vacuum imaginaretur privatis omnibus circulis & figuris ; cùm imaginatio non possit imaginari & agere sinè circulis & figuris continentibus & contentis.

QUÆSTIO LIX.

Utrùm Angelus & Anima differant specie, & per quam differentiam ?

1. SOlutio. Dixit Raymundus : sicut corpus hominis & corpus leonis differunt per speciem, cùm corpus leonis sit sub specie leonitatis, & corpus hominis sub specie humanitatis, sic suo modo Angelus & Anima *differunt per speciem*, cùm Anima sit sub specie hominis, & Angelus sit sub nulla specie, qui sic est *suámet species*, sicut Sol & Luna, caliditas ignis, humiditas aëris, & cætera hujusmodi sunt suæmet species.

2. Item Angelus & Anima differunt specie ratione *naturæ, operationis* & *finis ;* ratione *naturæ* differunt, quia Anima habet naturam, quòd sit *conjuncta* cum corpore, & quòd naturaliter informet & moveat corpus, Angelus verò non ; ratione *operationis* differunt, quia Angelus attingit per suas *species innatas* entia,quæ non sunt de sua essentia, sed Anima *conjuncta* attingit per *species acquisitas ;* & Angelus

incipit *intrà* intelligere entia, quæ sunt extrà; sed Anima incipit *extrà* per sensitivum & imaginativum, & *intrà* attingit *conceptiones* entium; ratione *finis* differunt specie Anima & Angelus, cùm Anima sit, ut sit homo, qui non est Anima, sed Angelus non est, ut de ipso sit aliud, sed est, ut ipse sit suúmmet esse perfectum per suámmet speciem.

3. Ait Raymundus: Eremita, dictum est, quòd Angelus & Anima *conjuncta* cum corpore *differant specie*, & per quam differentiam: modò tibi dicam, quòd Anima *separata* & Angelus specie differant; nam Anima separata non est persona, quia si esset persona, in homine fuissent duæ personæ, dum erat conjuncta; quod est impossibile: & sic Anima *separata* non est ita perfecta secundùm suam speciem, sicut Angelus, qui per se ipsum est persona. Sed in quantum Anima per se est suámet species & de nihilo producta, & est substantia spiritualis immortalis & de similibus principiis constituta & composita, ex quibus Angelus est constitutus & compositus, ût in *quadragesima quinta Quæstione* dictum est, est similis Angelo per speciem, etiam per intelligere, diligere & recolere, ût in *quadragesima tertia & quinta Quæstione* est significatum: veruntamen differunt; nam quando Anima recedit à corpore, sécum deducit characteres vel impressiones potentiæ sensitivæ & imaginativæ, quas recepit in suo proprio intelligibili, recolibili & amabili, dum erat conjuncta, per quarum impressiones habet scientiam de rebus sensibilibus & imaginabilibus; sed Angelus non habet tales impressiones, cùm non indigeat sensitivo nec imaginativo, ût in *quadragesima sexta Quæstione* dictum est.

4. Ait Eremita: Raymunde, Angelus &
a. Anima non differunt specie per proprium, sed per appropriatum; quia sicut Angelus est substantia spiritualis & immortalis, sic Anima; & sicut Angelus est de memoria, intellectu & voluntate, sic similiter Anima: ergò Angelus & Anima sunt ejusdem speciei per spiritualitatem & rationalitatem; & appropriationes, quas Anima habet à corpore, non possunt propriè mutare Animam, nec ipsam differentiare à specie Angeli; cùm ita proprium sit Animæ diligere, recolere & intelligere, sicut est proprium Angelo: & quia proprium plus dicit, quàm appropriatum per magnitudinem bonitatis, durationis, potestatis &c., est impossibile, quòd appropriatum mutet proprium: unde sequitur, quòd Anima & Angelus propriè non differant specie, sed per accidens, scilicet per appropriatum; & si differrent, appropriatum plus diceret, quàm proprium; quod est impossibile.

b. Item dico tibi, quòd, si different, sequeretur aliud inconveniens, scilicet, quòd differrent per intellectum, voluntatem & memoriam, ita, quòd, si unus haberet prædictas tres potentias, alius ipsas non haberet, ut species essent differentes; & quia prædictæ potentiæ sunt inseparabiles à substantia Angeli & à substantia Animæ, de necessitate sequitur, quòd Angelus & Anima sint ejusdem speciei.

5. Respondit Raymundus: Eremita, se-
a. cundùm quòd significatum est in *quadragesima sexta Quæstione*, quilibet Angelus habet sua propria principia, ex quibus est constitutus: unde sequitur, quòd quilibet Angelus *numeraliter* & *propriè* sit *suámet species*; sed in quantum quilibet Angelus habet sua propria principia æqualia & similia *secundùm genus*, sicut bonitas & bonitas, magnitudo & magnitudo &c., *sunt ejusdem speciei*: unde sequitur, quòd *secundùm individuationem numeri* Angeli *differant specie*, sed non differunt *secundùm modum assimilationis principiorum*: & ideo dico tibi, quòd *Anima & Angelus differant per speciem secundùm individuationem numeri*; & talis differentia non potest mutari per appropriatum; sed per modum assimilationis suorum principiorum Anima & Angelus non differunt specie, tamen per appropriationes Animæ, ût suprà dictum est; cùm prædictæ appropriationes sint ita inseparabiles ab Anima, sicut caliditas aëris, quæ est inseparabilis ab illo, licèt illi sit qualitas appropriata. Et quando dicis, quòd Animæ sit appropriatum, quòd non sit persona, & sic de similibus, malè dicis, cùm Animæ sit proprium, quòd non sit persona; & etiam sic est illi proprium ratione finis, ut ipsa sit, ut sit homo, sicut ei est proprium, ut ipsa per suum existere sit hoc, quod est.

b. Et quando dicis, quòd, si Anima & Angelus differrent per speciem, aut Angelus aut Anima esset mutatus de specie rationalitatis, malè dicis, quia sic possent remanere in specie rationalitatis, uno existente numero

mero distincto ab alio, sicut unus Angelus ab alio.

QUÆSTIO LX.

Utrùm Cœlum empyreum influat in hæc Inferiora?

1. Solutio. Ait Raymundus: Ratio, quare cœlum empyreum est, est, *ut sit quies in ultimo fine*; sicut mare, quod recipit omnes aquas, & omnia flumina appetunt quiescere in illo: unde sicut mare est quies omnium fluminum, & maximè esset quies, si nulla aqua ab ipso exiret, sic suo modo cœlum empyreum est quies beatitudinis omnium Beatorum, cùm sit locus ad hoc deputatus: unde sicut magnes attrahit ferrum ratione finis, quem ferrum appetit, ut scilicet quiescat in ipso magnete, sic cœlum empyreum, quod est finis omnium mobilium, *attrahit* finem eorum ad se ipsum, quod sic est *fons quietis*, sicut primum mobile est fons omnium mobilium: & illa *attractio*, quam cœlum empyreum facit de finibus inferioribus, *est influentia*, quam facit in inferiora; sicut bonitas, quæ influit in bonum, ut agat bonum, ut quiescat in ipsa illud bonum, quod fecit; & idem est de agente naturali vel artificiali, sicut finis generationis, qui movet agentem ad generandum; & sicut habitatio, quæ movet artificem ad ædificandum domum, & sic de aliis: & talis influentia cœli empyrei, quæ est per attractionem, est necessaria, ut corpora beatorum naturaliter appetant cœlum empyreum, cùm sint creata ad beatitudinem, quæ beatitudo est in cœlo empyreo; & mediante appetitu corporum Beatorum appetitus aliorum corporum, quæ sunt deputata ad servitium hominis, appetunt cœlum empyreum.

2. Ait Eremita: Raymunde, omnis influentia est per motum, cùm non possit esse sinè motu influentis & recipientis; & quia nullus motus potest esse de essentia cœli empyrei, quod est supremum corpus immobile, est impossibile, quòd per motum possit influere in inferiora, nec per consequens per attractionem, cùm nulla attractio possit fieri sinè motu, cùm attrahens, in quantum recipit, sit mobile: unde sequitur, quòd tua ratio non valeat.

3. Respondit Raymundus: Eremita, non bene intellexisti prædictam solutionem, nec facis distinctionem inter *motum*, qui fit *per influentiam*, & inter *motum*, qui fit *per attractionem*; sicut agens, qui influit movendo formam, & per formam & materiam aliquod influxum & productum; sicut homo, qui producit hominem, & artifex cameram; sed magnes attrahens ferrum non movet se ipsum, nec recipit ullum motum à motu ferri; & sic de habitatione, ût dictum est, quæ sinè suo motu movet artificem ad ædificandum: ergò affirmatio quæstionis est tenenda.

QUÆSTIO LXI.

Utrùm Materia omnium sit eadem secundùm Essentiam & secundùm Numerum?

1. Solutio. Ait Raymundus: si sunt plures materiæ, & non est una materia omnium, differunt per essentiam & per numerum, & earum differentia non habet *proprium subjectum*, & est commune principium, per quod differunt; & quia differentia per se non potest esse sinè proprio subjecto, si essent plures materiæ, sequeretur contradictio, scilicet quòd essent per differentiam, sinè qua non possunt esse; & non essent per differentiam, quia illa non esset privato subjecto proprio & communi; & idem sequeretur de concordantia communi inter materiam & materiam, sinè qua concordantia non possent concordari; & sic esset fracta & decisa participatio inter materiam & materiam, & influentiam continuam & successivam corporum superiorum & inferiorum, quod est impossibile: ergò *est una materia omnium secundùm essentiam & secundùm numerum*, ut communis differentia & concordantia habeant *subjectum absolutum & proprium*, & ut omnia entia corporalia per *communem lineam continuam* influxam & refluxam possint participare: ergò est una communis materia omnium, ut ipsa sit *generale principium*, & ut ipsa sic sufficiat, quòd sit unum generale principium, sicut sufficit una generalis bonitas, quæ est de genere corporalitatis, una magnitudo, unum tempus, unus locus, una albedo, unus ignis, unus calor, & sic de similibus.

2. Ait Eremita: Raymunde, si esset una
a. materia omnium secundùm essentiam & numerum, sequerentur plura inconvenientia,

tia, sicut corpora cœlestia, quæ essent corruptibilia, cùm omnia entia existentia sub eadem materia sint transmutabilia & corruptibilia : & quia corpora cœlestia sunt incorruptibilia, ergò negatio Quæstionis est tenenda.

b. Item dico tibi, quòd, si omnia entia haberent eandem materiam secundùm numerum, & numerus dicat *quid* perfectum per formam, & materia non habet formam, de necessitate sequitur, quòd negativa Quæstionis sit tenenda.

4. Respondit Raymundus : Eremita, ubi *a.* non est contrarietas, non potest esse transmutatio nec corruptio : unde *materia generalis*, quæ est in omnibus corporibus supracœlestibus, est in ipsis per differentiam & concordantiam sinè contrarietate ; & ideo corpora supracœlestia sunt incorruptibilia : & in quantum materia est in corporibus inferioribus per differentiam, concordantiam & contrarietatem, sunt corpora inferiora generabilia & corruptibilia.

b. Et quando dicis, quòd numerus dicat *quid* perfectum per formam, verum dicis secundùm perfectionem compositi ex forma & materia ; potest etiam dici *quid* secundùm proprium numerum materiæ ; sicut materia generalis sic existens sub omnibus formis omnium *unum quid* in numero, sicut una aqua in horto, de qua rigantur plures plantæ.

QUÆSTIO LXII.

Utrùm sint plures Angeli ejusdem Speciei ?

1. SOlutio. Ait Raymundus : Eremita, in *quinquagesima quinta* & in *quinquagesima nona Quæstione* significata est solutio hujus quæstionis ; veruntamen dico tibi, quòd conveniat, quòd *plures Angeli sint ejusdem speciei*, cùm DEUS sit multò magis fruibilis ab Angelis, qui sunt ejusdem speciei, quàm ab Angelis, qui non sunt ejusdem speciei ; & ratio hujus est, quia identitas speciei est coadjuvans ad DEUM multùm recolendum, intelligendum & amandum, & hoc patet in hominibus & in aliis individuis existentibus sub eadem specie : sicut unus homo, qui naturaliter plùs potest intelligere & diligere alium hominem, quàm equum vel plantam, & sic de similibus.

2. Item dico tibi, quòd omnes species sint *in tribus modis*, scilicet species, quæ est *de sensualibus*, & species, quæ est *de sensualibus & intellectualibus*, & species, quæ *simpliciter* est *de intellectualibus* ; species, quæ est de sensualibus, est sicut leonitas, asineitas ; species, quæ est de sensualibus & intellectualibus, est sicut humanitas ; & species, quæ est de intellectualibus, est angeleïtas : unde si non essent plures Angeli ejusdem speciei, privatâ specie eorum privaretur ab eis major concordantia & participatio intelligentiæ & amoris, virtutis & delectationis ; quæ major concordantia &c. non posset esse in ipsis sinè identitate speciei, & individua inferiora essent magìs dispositа per speciem ad participandum ad invicem, quàm Angeli, si non essent ejusdem speciei ; quod est impossibile : ergò sunt plures Angeli ejusdem speciei.

3. Ait Eremita : Raymunde, quòd non sint plures Angeli ejusdem speciei, sic arguitur : quidquid differt, differt per materiam individuantem ; sed Angeli non habent materiam, ergò differunt per formam specificam, & non per materiam : unde sequitur, quòd non possint esse ejusdem speciei, cùm species non possit esse sinè materia.

4. Respondit Raymundus : Eremita, in *quadragesima quinta Quæstione* probatum est, quòd Angelus sit compositus ex materia & ex forma ; veruntamen non dico, quòd Angeli sint sub eadem materia numero, sed quilibet habet suam materiam specificam & propriam, & quilibet est suâmet species, ût probatum est in *quinquagesima nona Quæstione ;* & omnes species *specificæ* Angelorum sic subsistunt *sub una specie*, quam vocamus *angeleïtatem*, sicut omnes stellæ sub una stelleitate, & sicut omnes homines subsisterent sub una specie humanitatis, si unus non esset genitus nec individuatus ab alio nec ab aliquo alio.

QUÆSTIO LXIII.

Utrùm Causa Individuationis sit Materia vel aliquid aliud ?

1. SOlutio. Dixit Raymundus, quòd ad individuandum individuum habens numerum specificum requirantur plures causæ & instrumenta, sicut materia, forma, effi-

ciens, finis, differentia, concordantia, quantitas &c., cùm sinè istis non possit fieri individuatum.

2. Item dixit, quòd, quando cera recipit characteres sigilli, characteres non tantùm sint individuati per ceram, sed per figuras productas de potentia in actum, quæ figuræ antè erant in potentia in essentia ceræ, quæ cera est composita ex materia & forma, & figuræ literarum sunt similitudines formæ ceræ, quæ forma mediante sigillo transmittit suas similitudines in cera de potentia in actum : sicut ignis in calefacto elementato, in quod transmittit suam caliditatem, quæ est similitudo suæ formæ. Sic in proposito suo modo, quando generans generat generatum, individuat ipsum per formam & materiam, & ponit ipsum in sua specie ; sicut homo pater, qui generat hominem filium, & de sua materia scindit materiam influxam à *materia generali*, per quam stabat in potentia in *materia specifica* generantis ; & idem est de forma corporis generantis, qui extra se transmittit *formam specificam*, quam in se habebat in potentia influxam per *formam generalem*, ex qua forma generali & materia generali consistit *unum Universum compositum & confusum*, in quo & ex quo sunt omnes formæ, quæ actu existunt, & de ipso & per ipsum & in ipso sunt omnes formæ, quæ sunt in potentia in formis, quæ sunt actu : „ unde quando individua „ individuantur in numero specifico, tunc „ forma generalis & materia generalis sunt „ causa individuationis eorum, & per con„ sequens forma specifica & materia gene„ rantis „ : sicut vir, qui causat suum filium scindens à se ipso semen compositû ex materia & forma positum in fœmina ratione finis, scilicet ut sequatur corpus hominis ; & ut corpus sit, concurrunt principia generalia per principia specifica generantis, scilicet quantitas, figura & alia accidentia, quæ sunt de conditione corporum : ergò *sunt plures causæ individuationis præter materiam*, sinè quibus individuatum non posset esse, quia non haberet, de quo esset, nec per quod numerum specificum posset habere, nec in quo suus numerus posset existere & gubernari.

3. Ait Eremita : Raymunde, sicut faber producit clavum de massa ferri, quæ est materia clavi, sic agens naturale, quando individuat generatum, individuat ipsum per materiam, & de ipsa materia est individuatum in tantum, quòd sola materia ponat numerum clavi, non forma ; cùm faber non introducat formam clavi, sed figuram, quam de potentia producit in actum : à simili agens naturale individuat individuatum ex sola materia, ergò non ex aliquo alio.

4. Respondit Raymundus : Eremita, faber, qui de massa ferri facit clavum, *dividit & scindit corpus de corpore ;* & sic non tantùm scindit materiam de materia, sed & formam de forma ; cùm corpus clavi non possit esse sinè forma & materia : sic à simili quando generans transmittit semen, non tantùm scindit de se materiam seminis, sed etiam formam ; cùm semen sit corpus ; sed forma, quam introducit in materiam scissam, non est de sua forma specifica, sed est forma, quam generans habuit in potentia, deducta de generali forma in ipso posita in potentia, & ipse generans in suo proprio generabili, quod habuit à suo patre, ipsam generat & producit de potentia in actum ; & quia ipsam habebat & gubernabat in sua essentia, ponit illam in suam speciem, & facit nasci ; & forma nova, quæ est de forma generali, *augmentat se ipsam* de forma generali, quousque habeat *completum esse*, & idem de materia nova genita, ex quibus genitum est individuatum, & in numero specifico positum, & est sic influxum à forma generali & à materia generali (& multò magìs naturaliter) sicut si „ unum dolium esset ple„ num vino, & aliud dolium plenum aquâ „ esset super ipsum, quolibet habente fora„ men, per quod aqua & vinû insimul par„ ticiparent, & dolium vini comparamus „ generanti, & dolium aquæ formæ gene„ rali & materiæ generali ; & quia vinum „ est aqua putrefacta, dolium vini & doli„ um aquæ per naturam participant, & ex„ tractâ unâ mensurâ de dolio vini illa est in„ dividuata à dolio vini, & remanet in spe„ cie vini, & mensuram individuatam com„ paramus individuo genito, quod geni„ tum ita stat in chaos, quod est compo„ situm ex forma generali & materia gene„ rali, & ab ipsis recipit augmentum, sicut „ supposito, quòd mensura vini esset posita „ in dolio aquæ, & quòd remaneret in sua „ specie, & quòd reciperet augmentatio„ nem ab aqua „ ; & prædictus modus generationis est *vera & naturalis* individua-

tio, & non ille, quem tu dicis de clavo, qui est *artificialis*.

QUÆSTIO LXIV.

Utrùm Angeli intelligant per Species innatas vel acquisitas?

SOlutio. Ait Raymundus: Eremita, in *quadragesima sexta & quinquagesima quarta & quinquagesima quinta Quæstione* solutio hujus quæstionis est significata; ad hanc tamen Quæstionem respondemus sic:

1. Dictum est de speculis in *quinquagesima quarta Quæstione*, quomodo unũ alteri dat suam similitudinem, & quomodo unum ab alio recipit similitudinem, & hoc per *similitudines* vel per *species innatas*, & hoc, quia non indigent habere sensitivum neque imaginativum; sic à simili & multò magis Angeli intelligunt per *species innatas*, cùm non indigeant habere sensitivum & imaginativum, qui *intra se* sic *incipiunt* intelligere objectabilia, quæ sunt *extra species* eorum, sicut intellectus conjunctus, qui extrà per sensitivum & imaginativum incipit intelligere acquisitas species entium, quas intra se deducit & intelligit; veruntamen Angelus intelligit per species acquisitas mediantibus suis speciebus innatis; sicut Angelus, qui, quando vult scire, utrùm Petrus sit in statu virtutis vel vitii, & in qua virtute, & in quo vitio, & in quo specifico objecto, tunc in suo proprio intelligibili recipit *conditiones* Petri, per quas acquirit species acquisitas Petri, secundùm quòd Petrus est dispositus, ut ab ipso possint haberi species acquisitæ, quia Petrus non semper est dispositus, ut habeantur ab ipso species acquisitæ, sicut quando dormit, vel est ebrius, vel ignorat, vel etiam quando tenet species ita secretas, quòd Angelus ipsas non possit attingere in suis speciebus innatis; sicut quando homo imaginatur luxuriari, tunc, si suæ carnes non sunt in motu, Angelus non potest attingere similitudinem illius; sed quando sunt in motu, sic attingit similitudinem imaginationis in suis speciebus innatis & per ipsas in suo proprio intelligibili, sicut attingit in ipso per suas species innatas in corporalibus figuram, colorem, motum & cætera accidentia & etiam entia substantialia; & hoc secundùm exemplum datum de duobus speculis: & ideo Eremita teneo in hac quæstione, quòd Angelus *per species innatas naturaliter*, & per *acquisitas diversimodè* intelligat, ùt suprà probatum est.

2. Ait Eremita: Raymunde, Angelus non potest acquirere novas species per species innatas; quia suppositio, quòd Angelus ipsas habeat, sunt illi connaturales & antiquæ; ratione cujus non potest acquirere novas species de contingentibus, cùm omnia contingentia sint extra naturam & antiquitatem, & nova sint fallibilia: & quia Angelus intelligit, quòd Petrus quandoque sit justus, quandoque injustus, ergò attingit per species acquisitas, & non per innatas.

3. Respondit Raymundus: Eremita, tua objectio est soluta in prædicta responsione, in qua diximus, quòd Angelus *naturaliter* intelligat per species innatas; sicut enim unum speculum *naturaliter repræsentat* alteri speculo suam similitudinem, & *naturaliter* ab alio *recuperat* ipsam, sic Angelus à simili *naturaliter intelligit per species innatas*, cum quibus attingit Solem, ignem, caliditatem & calefactum, & sic de omnibus entibus corporalibus: sed cum *speciebus acquisitis intelligit operationes intrinsecas* hominum, quæ sunt *per contingentiam*, & ipsas *artificialiter attingit*, ùt suprà dictum est, per operationes hominum, quæ sunt *extrà*; quas operationes attingit per species innatas.

QUÆSTIO LXV.

Utrùm Angelus naturali Dilectione plùs diligat DEUM, quàm se ipsum?

1. SOlutio. Ait Raymundus: ita naturale est angelico intellectui intelligere, sicut suæ voluntati naturale est amare; & idem est de naturali bonitate Angeli, de cujus natura est bonificare; & idem de sua naturali magnitudine; & sic de aliis suis principiis naturalibus, ex quibus est compositus: unde sicut ipse per suum intellectum intelligit, quòd DEUS sit Summum Bonum Infinitum, sic intelligit, quòd sit summè Amabilis; ad cujus *intelligere* concurrunt natura bonitatis, magnitudinis &c., quæ participant in natura cum intellectu & cum voluntate: unde sequitur, quòd, sicut intellectus Angeli naturaliter intelligit, quòd DEUS sit summè amabilis, sic voluntas Angeli naturaliter magìs debeat diligere DEUM, quàm Angelum; & ad hoc concurrunt natura suæ bonitatis, magnitudinis &c., quæ ita propriè participant cum natura voluntatis, sicut cum natura intellectûs: & ideo sequitur, quòd Angelus *naturali dilectione plùs possit diligere DEVM, quàm se ipsum*; & hoc ostensivè probatum est.

2. Item potest probari per impossibile: quia si Angelus naturali dilectione posset tantum vel plùs diligere se ipsum, quàm DEUM, per naturam bonitatis, magnitudinis &c. posset hoc facere; quod est impossibile & contra naturam intellectûs Angeli, qui non posset consentire, quòd secundùm naturalem dilectionem Summum Bonum Infinitum non sit magìs & multò magìs sinè omni comparatione & æstimatione diligibile, quàm Angelus, qui est bonum finitum & de nihilo productum, & à DEO gubernatum, à quo habet omnia bona, quæ habet, & sinè ipso nihil esset; & ideo affirmatio Quæstionis est tenenda.

3. Ait Eremita: Raymunde, si Angelus naturaliter posset magìs diligere DEUM, quàm se ipsum, quando fuit creatus, non potuit acquirere meritum; quia natura, quam DEUS illi dedit, ut per ipsam magìs posset diligere DEUM, quàm semet ipsum, ligavit suam libertatem in tantum, quòd non poterat diligere DEUM electivè, sed naturaliter & de necessitate; & sic non acquisivit meritum per dilectionem, quod est impossibile: etiam Angelus malignus non potuit peccare, cùm ratione naturæ non potuerit habere electionem peccandi: unde sequitur, quòd non sit malignus, & habeat pœnam sinè culpa; quod est impossibile: & ideo tua ratio non procedit.

3. Respondit Raymundus: Eremita, DEUS creavit naturam Angeli ita nobilem, virtuosam & magnam, bonam & potentem quoad intellectum Angeli, sicut quoad voluntatem, cùm DEUS æqualiter est intelligibilis & amabilis; & quia DEUS est magìs fruibilis, quàm Angelus amabilis, ùt suprà probatum est, magìs creavit Angelum propter suam amabilitatem & intelligibilitatem, quàm propter meritum Angeli: unde sequitur, quòd secundùm principium & finem naturæ Angeli, quæ sunt ejus conditiones, non potuerit Angelus secundùm naturam se magìs diligere, quàm DEUM; quia si posset, esset in sua natura transmutatio & in suis conditionibus: & quia DEUS est intelligibilis & amabilis cum magna magnitudine bonitatis, potestatis, virtutis & veritatis, creavit in Angelo libertatem, ut liberè posset sequi conditiones suæ naturæ & conditiones suorum principiorum naturalium, ut posset habere charitatem, & meritum per charitatem; & cum illa libertate DEUS taliter conditionavit naturam, quòd fuerit concordantia inter libertatem & naturam, ut Angelus sic consentiret in diligendo DEUM per libertatem naturaliter, sicut potuit consentire in diligendo magìs vel æqualiter se ipsum, quàm DEUM; & ideo ratione liberi arbitrii tua ratio non valet; sed valeret, si DEUS in Angelo non creâsset liberum arbitrium.

QUÆSTIO LXVI.

Utrùm Angeli sint creati in Gratia?

1. SOlutio. Ait Raymundus: in DEO non est nisi *una gratia*, sed quando creavit Angelos, *diversimodè* communicavit in ipsis suam gratiam; unus modus fuit, in quantum creavit Angelos, & produxit de non *esse* ad *esse*; cùm *facere* gratiam sit *dare esse*, & *facere* magnam gratiam sit *dare* magnum *esse* per magnam magnitunem bonitatis, magnitudinis &c. illis, qui per se ipsos non meruerunt *esse*, cùm sint de nihilo: ergò DEUS creavit Angelos in gratia in producendo ipsos de non *esse* in *esse*, & in dando eis magnum *esse* & multa magna bona naturalia; aliàs nisi ipsos creavisset in gratia, conveniret de necessitate, quòd Angeli, antequam fuissent, meruissent *esse*, & multùm magnum bonum *esse*; quod est impossibile.

2. Item DEUS creavit Angelos in gratia ratione finis, scilicet ratione suæ fruitionis & eorum beatitudinis: item creavit ipsos in gratia, in quantum eis dedit potestatem & libertatem eligendi beatitudinem, & evitandi pœnam, & ut possent acquirere charitatem; & hæc omnia dona DEUS dedit eis immediatè sinè merito, quod non habebant, antequam habuissent charitatem; „ sed boni Angeli, quando se inclinaverunt „ ad finem, propter quem fuerunt creati, „ DEUS

„ DEUS per meritum inclinationis in illos
„ introduxit charitatem, movendo ipsos
„ mediante charitate, quam desideravе-
„ runt, & sic DEUS confirmavit ipsos in
„ charitate & gratia.

3. Ait Eremita: Raymunde, si Angeli fuissent creati in gratia, fuissent creati in gratia per charitatem, sinè qua DEUS non potest facere gratiam; & si fuissent creati in gratia per charitatem, nullus Angelus potuisset peccare nec cadere; cùm charitas sit gubernatio bonorum virtuosorum: & quia Angeli peccaverunt & ceciderunt, sequitur, quòd Angeli non fuerint creati in gratia.

4. Respondit Raymundus: Eremita, sicut causa secunda naturaliter diligit suum effectum, sic & multò magis Prima Causa diligit suum effectum, & diligit ipsum per charitatem; sed *respectu effectûs* diligit ipsum duobus modis; unus est, in quantum est *Causa* effectûs; alius est, in quantum effectus est *bonus per meritum & acquisitionem virtutum;* sicut homo pater, qui *naturaliter* diligit suum filium, & *moraliter* diligit ipsum, quando suus filius est bonus per virtutes acquisitas: sic in proposito DEUS *naturaliter* diligit Angelũ, & diligit ipsum *propter virtutes acquisitas*, in quantum habuit virtuosum *intelligere*, intelligendo, quòd debeat diligere DEUM super omnia, & desiderabat à DEO habere charitatem, cum qua posset DEUM diligere; & talis Angelus fuit bonus & à DEO amabilis, malus Angelus non, cùm habuerit vitiosum *intelligere* & *amare*, cùm supposuerit, quòd sit possibile, quòd habeat æquiparantiam cum DEO, ratione cujus peccavit & cecidit, & fuit contra DEUM.

QUÆSTIO LXVII.

Utrùm Lucifer habuerit nobiliora Naturalia, quàm aliquis alius Angelus?

1. SOlutio. Antequam Raymundus voluit respondere ad Quæstionem, diu consideravit Nobilitatem DEI, & per quem modum DEUS habeat Nobilitatem Naturalem existendo & agendo; qui tunc dixit: quòd esset magnum inconveniens, si Lucifer habuisset nobiliora naturalia, quàm alius Angelus; quia nobilior natura creata esset contra Summam Naturam & Nobilitatem Increatam; & major natura creata non esset in concordantia cum Summa Natura Increata, & esset damnata, & minor natura creata haberet concordantiam cum Natura Increata, & esset salvata; & tale inconveniens Summa Bonitas, Magnitudo &c. non possunt permittere, cùm Divina Sapientia sciviset, antequam creavisset Luciferum, quòd esset peccaturus: ergò negativa Quæstionis est tenenda.

2. Item dixit Raymundus, quòd posità unciâ naturæ bonitatis magnitudinis, potestatis, voluntatis, virtutis & veritatis in natura intellectûs unius Angeli, & posità unâ librâ naturæ bonitatis, magnitudinis, potestatis, virtutis & veritatis in natura intellectûs alterius Angeli, Angelus, qui habet libram prædictæ naturæ, sit magis dispositus ad intelligendum, quòd DEUS, qui est Summus in Bonitate, Magnitudine &c., sit magis amabilis, quàm aliquod ens creatum, & quàm totum Universum creatum, quàm Angelus, qui habet unam unciam; aliàs bonitas, magnitudo &c. non haberent naturam agendi, scilicet bonificandi & magnificandi &c.; quod est impossibile: unde sequitur, quòd nobilior Angelus sit magis dispositus ad intelligendum, quòd DEUS sit summè amabilis, quàm Angelus minùs nobilis: & hoc idem sequitur, si posita esset una libra naturæ bonitatis, magnitudinis &c. in natura voluntatis illius Angeli, qui habet libram in suo intellectu, & una uncia in natura voluntatis illius Angeli, qui in suo intellectu habet unam unciam; scilicet quòd Angelus, qui habet unam libram in natura voluntatis, naturaliter plùs posset diligere DEUM, quàm Angelus, qui habet unam unciam; aliàs inter libram & libram esset alteratio & remota participatio, & inter unciam & unciam esset concordantia & propinqua participatio; quod est impossibile: quod impossibile esset possibile, si Lucifer habuisset nobiliorem naturam per prædictas libras, quàm alius Angelus bonus per duas uncias: & ratio hujus est, quia duæ libræ naturaliter essent devictæ per hoc, quod naturaliter non habent; & duæ unciæ naturaliter vincerent per hoc, quod naturaliter non habent; quod est impossibile: per quam impossibilitatem demonstratur, quòd negatio Quæstionis sit tenenda.

3. Dixit Eremita: Raymunde, unus comes magis est dispositus, quòd diligat, quòd sit similis Regi in magnitudine bonitatis, potestatis &c., quàm unus miles; cùm comes sit in altiori gradu nobilitatis, quàm miles; aliàs nobilitas comitis non esset propinquior nobilitati Regis, quàm nobilitas militis; quod est impossibile: à simili, cùm Lucifer habuerit nobiliorem naturam, quàm omnes alii Angeli, magis fuit dispositus ad appetendum, quòd esset similis DEO, quàm aliquis alius Angelus; & ideo affirmatio Quæstionis est tenenda.

4. Respondit Raymundus: Eremita, tuum exemplum non est simile, cùm tu facias comparationem de finito & finito, & ratio sit de infinito & finito, inter quæ nulla est proportio. Adhuc dico tibi, quòd exemplum, quod das, sit contra te, supposito, quòd comes sit subditus, & Rex sit Dominus, quia comes haberet tantò majorem invidiam contra Regem, quàm miles, quantò magis injuriosus esset contra Regem, qui ipsum magis honoravit & ditavit, quàm militem: etiam comes esset magis injuriosus contra suam magnam nobilitatem perversam in ignobilitatem, quàm miles, qui habet parvam nobilitatem: ergò tua ratio non valet.

QUÆSTIO LXVIII.

Utrùm Confirmatio vel Obstinatio mutet vel minuat Libertatem Arbitrii?

1. SOlutio. Raymundus consideravit liberum arbitrium hominis, qui dixit, quòd „ liberum arbitrium sit *potentia* & *in-*
„ *strumentum*, per quod homo potest eli-
„ gere bonum, & vitare malum; & est *essentiale* animæ, non corpori: sed quia anima conjuncta participat cum corpore, & corpus appetit sentire per sensitivum, sicut comedere, coire &c., & non habet habitum de se electivum, anima ad honestum vel inhonestum per accidens habet liberum arbitrium, ut ratione naturæ sensitivæ possit appetere inhonestum comedere, coire, mingere &c., & per inhonestum sentire habet liberum arbitrium ad imaginandum, intelligendum, recolendum & diligendum vitium.

2. Item dixit, quòd quoddam liberum arbitrium sit *speculativum*, & quoddam *practicum;* liberum arbitrium *speculativum* est, quando homo facit deliberationem inter unum & aliud; sicut quando homo considerat, utrùm debeat facere eleemosynam, vel non; vel utrùm velit esse castus vel luxuriosus, & sic de aliis; & istud liberũ arbitrium *electivum* quoad bonum dependet à *natura rationativa*, & quoad malum à *natura sensitiva* infecta per peccatum originale; sed liberum arbitrium *practicum* est post deliberationem factam; sicut homo, qui liberè consistit in virtute vel in peccato, scilicet liberè recolit, intelligit & diligit virtutem vel peccatum, & liberè recolit, intelligit & odit virtutem vel peccatum.

3. Item dixit Raymundus: quòd confirmatio vel obstinatio consistat *in fine*, quem homo eligit, sive sit bonus, sive sit malus, & in ipso *quiescit* per liberum arbitrium *practicum* omninò *denudatum* & *separatum* à speculativo; cujus separatio & denudatio fit *duobus modis:* uno modo, quando DEUS confirmat justum in virtute *per bonum meritum*, & injustum in vitio *per malum meritum:* alio modo, quando scilicet justus in bono est confirmatus *per bona naturalia* & per *magnum usum* & *perseverantiam* in bono virtuoso, sequendo finem, ad quem est creatus; sicut homo, qui ita fortiter vincit gulam & luxuriam, quòd de illis nullam habeat tentationem nec repugnantiam; & talis confirmatio *non diminuit* liberum arbitrium, sed *perficit* ipsum, veruntamen mutat ipsum de speculatione in practicam: sed quando peccator habet liberum arbitrium in practica peccandi, in qua est confirmatus à DEO, ut *per justitiam sit incarceratus*, tunc liberum arbitrium est diminutum & mutatum de gratia in Iram DEI, & est deviatum & mutatum à *fine*, ad quem fuit creatum, cujus natura per peccatum est *infecta*, ratione cujus infectionis homo stat obstinatus in peccato; per cujus obstinationem est obstinatus & impeditus, habens liberum arbitrium *infectum* de bono in malum &c.

4. Ait Eremita: Raymunde, si liberum
a. arbitrium esset mutatum & diminutum per confirmationem & obstinationem, sequerentur plura inconvenientia, scilicet, quòd Misericordia DEI non posset parcere peccatori confirmato & obstinato, quia non posset eligere contritionem nec pœnitentiam & satisfactionem, nec etiam peccator posset habere spem in DEO; & hæc omnia sunt valde inconvenientia.

b. Item homo justus, postquam esset con-

firmatus, non haberet meritum in agendo bonum, cùm meritum requirat liberum arbitrium electivum ad bonum vel ad malum; & sic Justitia DEI non posset remunerare hominem facientem bonum; quod est valde inconveniens: unde sequitur, quòd negatio Quæstionis sit tenenda.

5. Respondit Raymundus: Eremita, su-
a. periùs dictum est, quòd liberum arbitrium sit de *essentia animæ*, & non corporis; & quamvis homo sit confirmatus vel obstinatus, natura liberi arbitrii non est corrupta, cùm liberum arbitrium per essentiam sit incorruptibile, tamen sua natura *per accidens* est *infecta*, cujus infectio illi est *appropriata* per peccatum, obstinationem & confirmationem: & quia libero arbitrio est *proprium* habere naturam electivam ad bonum, ût suprà dictum est, per illam proprietatem homo confirmatus vel obstinatus habet naturam præparandi & disponendi contritionem, pœnitentiam & satisfactionem; & hoc ideo, quia *proprium* in natura plus dicit, quàm *appropriatum:* & si facit talem præparationem & dispositionem, tunc homo facit se justum, in quantum facit talem præparationem & dispositionem, & tunc habet concordantiam cum Justitia DEI, & per consequens cum Misericordia, quæ liberum arbitrium *practicum mutant in speculativum*, ratione cujus homo potest eligere pœnitentiam de commissis, & in DEO habere spem.

b. Et quando dicis, quòd homo obstinatus vel confirmatus in agendo bonum non acquirat meritum, vel in agendo malum, demeritum, non bene intellexisti prædictam solutionem; quia quantò magis homo agit per liberum arbitrium practicum, tantò magis multiplicat meritum ratione perseverantiæ vel obstinationis & multiplicationis operationis animæ & corporis.

QUÆSTIO LXIX.

Utrùm Impossibilitas peccandi sit in Beatis ex hoc solo, quòd videant & ament DEVM, vel ex aliqua alia speciali Manutenentia DEI?

1. SOlutio. Ait Raymundus: sicut Sapientia DEI illuminat visionem Beatorum, & Voluntas DEI amorificat voluntatem Beatorum in Paradiso, ita Æternitas æviternat & gubernat visionem & amorem Beatorum, quem habent erga DEUM; & sic de Bonitate DEI, quæ bonificat visionem & amorem; & sic de Magnitudine, quæ magnificat; & sic de Potestate & aliis Attributis; & hoc faciunt, ut Beati habeant ita magnam gloriam per ipsas, sicut per Divinam Sapientiam & Voluntatem; aliàs essent defectivæ in glorificando Beatos; quod est impossibile: unde sequitur, quòd non tantùm ex hoc solo, quòd Beati videant & ament DEUM, eis sit impossibilitas peccandi, sed & ex Divina Bonitate, Magnitudine &c., ût suprà dictum est.

2. Item ait Raymundus: quidquid est, est vel in *principio*, vel in *medio*, vel in *fine:* unde sicut *ante principium* non potest esse possibilitas peccandi, cùm ante principium non sit aliquid, sic *post finem* non potest esse possibilitas peccandi, cùm post *Ultimum Finem* Beatorum non sit aliquid; quod esset, si possent peccare post Finem Salvationis, Judicii & Confirmationis; & ideo supradictus *finis est causa*, quare Beati non possunt peccare; & idem sequitur de *libero arbitrio* eorum, quod de speculativo mutatum est in practicum, ût in *proxima Quæstione* dictum est.

3. Ait Eremita: Raymunde, in DEO sunt plura, quæ Beati non possunt videre, sicut sunt Infinita Attributa, quæ non possunt videre; quia si illa viderent, haberent visionem infinitam; quod est impossibile: & quia non possunt videre Infinita Attributa, possunt aliqua videre inordinatè, quia sic possunt deficere in ordine visionis, sicut deficiunt in comprehendendo Infinita Attributa; & sicut possunt deficere in ordine visionis, sic possunt deficere in ordine amoris; & hæc omnia sequerentur, si tua positio esset vera, & esset impossibile, quòd per visionem & amorem DEI Beatis esset impossibile peccare; sed quia per visionem & amorem est eis possibile peccare, de necessitate sequitur, quòd impossibilitas peccandi in Beatis sit per aliud, quàm per solam visionem & amorem DEI.

4. Respondit Raymundus: Eremita, jam probatum est, quòd sequerentur plura inconvenientia, si impossibilitas peccandi non esset sic in Beatis per Divinam Bontatem, Magnitudinem &c., sicut per Divinam Sapientiam & Voluntatem. Et quando dicis, quòd possint peccare ignorando infinita Attributa, verum dicis, supposito, quòd

quòd Æternitas non gubernaret nec æviternaret ordinem, quem Beati habent per Divinam visionem, amorificationem, bonificationem, magnificationem &c.; sed quia Æternitas gubernat & æviternat prædicta in beatis, tua ratio non valet.

QUÆSTIO LXX.

Utrùm Corpora assumpta ab Angelis vel Dæmonibus sint imputribilia, in quantum sunt assumpta?

1. SOlutio. Ait Raymundus: est impossibile, quòd sit putrefactio *sinè vegetatione*, & de hoc habemus experientiam in plantis & in animalibus, in quibus est vegetatio; & quando corrumpuntur, putrefiunt: sed in aliis elementatis, in quibus non est vegetatio, non est putrefactio, sicut in lapidibus & metallis: & quia in corpore assumpto ab Angelo non est vegetatio, cùm sit corpus artificiatum, cum quo Angelus participat sinè conjunctione & natura, illud corpus non potest putrefieri.

2. Item omnis putrefactio fit in *terra* vel in *aqua* vel in *corpore*, quod *participat* cum terra & aqua, sed in igne & in aëre non; sed Angelus benignus & malignus in aëre & de aëre, & sic de igne, tantùm assumit corpus, ergò affirmatio Quæstionis est tenenda.

3. Ait Eremita: Raymunde, aër, in quo
a. generantur mures & locustæ, est corruptus, cùm eorum generatio sit per corruptionem aëris; & quia mures & locustæ sunt putrefactibiles per corruptionem, sequitur, quòd corpus assumptum ab Angelo in aëre & de aëre corrupto sit putrefactibile.

b. Item habemus experientiam, quòd, licèt ferrum non sit vegetatum, tamen quando diu est in terra, vel in ligno, sit putrefactibile; à simili corpus assumptum ab Angelo, licèt non sit vegetatum, est putrefactibile: unde sequitur, quòd tua ratio non valeat, & quòd affirmatio Quæstionis sit tenenda.

4. Respondit Raymundus: est *differen-*
a. *tia* inter *putrefactionem* & *corruptionem;* quia corruptio potest esse sinè putrefactione; sicut in vino, quod corrumpitur, quando ex ipso fit acetum; & in aqua dulci, quæ corrumpitur, quando ex ipsa fit aqua salsa; & sic de subtili aëre, qui corrumpitur in spisso aëre, qui componitur ex grossis vaporibus, ex quibus fiunt nubes; & hæc omnia fiunt sinè vegetatione, & per
b. consequens sinè putrefactione. Idem est de ferro, quod est corruptibile sinè vegetatione, quam non potest habere, cùm sit factum *artificialiter*, & *non naturaliter*, & vegetatio non possit fieri artificialiter, sed naturaliter; sed aqua in vite putrefit & naturaliter & per vegetationem, & sic de aliis putrefactibilibus: igitur est differentia inter putrefactionem & corruptionem.

a. Et quando dicis, quòd mures & locustæ generentur in aëre & de aëre, verum dicis, sed generantur per corruptionem *naturaliter*, non *artificialiter*, coadjuvantibus corporibus supracœlestibus, & instinctu & appetitu naturalibus deducentibus de potentia in actum vegetativam in subjecto genito *per corruptionem:* dico per corruptionem *respectu generationis*, quæ fit per masculum & fœmellam; & illa vegetativa, quæ deducitur de potentia in actum in muribus & locustis, consistit in *subjecto corrupto*, sed *non* in *vegetato*, antequam fiat generatio; quod subjectum corruptum est *massa confusa de animalibus corruptis*, & ita est congregata in aëre corrupto, sicut sunt nubes in aëre, ex quibus generatur pluvia, grando & nix; & hoc ideo, quia *nubes* ita *generatæ* sunt ex *vaporibus elementorum*, sicut *massa*, ex qua generantur mures & locustæ, est aggregata ex *vaporibus elementatorum vegetabilium* & *sensibilium:* sed quia Angelus non potest de illa massa naturaliter deducere de potentia in actum vegetativam nec vegetatum, cùm non habeat proprietatem vegetandi nec generandi, non potest ex illa prædicta massa accipere corpus vegetatum, nec per consequens corpus putrefactibile.

QUÆSTIO LXXI.

Utrùm Dæmones possint illudere humanos Sensus, & per quem modum?

1. SOlutio. Ait Raymundus: Eremita, hoc, quod per experientiam notum est, non indiget probatione; & quia necromantia est vera ars, igitur dæmones secundùm necromantiam possunt accipere corpus, & facere, se videri, & illudere sensus homi-

hominum, tamen mediante necromante, qui per virtutem, quæ conſiſtit in verbis, movet dæmones ad illudendum ſenſus hominum: unde ſicut dæmones mediante necromante poſſunt illudere ſenſus hominum, ſic *mediantibus corporibus ſupracœleſtibus* poſſunt illudere ſenſus hominum: quia ſicut *ſpeculum obliquum* inordinatè repræſentat figuras obliquas, quia obliquum eſt compoſitum ex obliquis principiis, ex quibus eſt, ſic malignus angelus recipit influentias, quas corpora ſupracœleſtia influunt ad inferiora, quas mutat in earum oppoſita, ut faciat obliquas figuras, per quas illudat ſenſus hominum; ſicut infirmitas, quæ inficit organum guſtûs, per cujus infectionem videtur guſtui, quòd guſtabile, quod eſt dulce, ſit amarum; & ſicut ſophiſticus, qui videtur concludere verum, & concludit falſum; & ſic de ſimilibus.

2. Modus, per quem dæmon illudit ſenſus hominum, ſuprà ſignificatus eſt; ſed adhuc dicimus, quòd, ſuppoſito, quòd ſint antipodes in loco, in quo nos ſumus, ſecundùm noſtram imaginationem videatur nobis, quòd antipodes cadant inferiùs quoad nos, quod inferius eſt ſuperius quoad ipſos, & videtur eis ſecundùm eorum imaginationem, quòd nos cadamus: unde per hujusmodi imaginari imaginatio eorum & noſtra eſt infecta & decepta; & talis deceptio eſt *per rectas lineas exiſtentes in oppoſito* inter Arietem & Libram, & inter Taurum & Scorpionem, & inter Geminos & Sagittarium, & ſic de aliis, quæ ſe reſpiciunt in oppoſitum. Unde ſicut noſtra imaginatio decipitur *per rectas lineas oppoſitas*, ſic ſenſus hominum illuduntur & decipiuntur, quando dæmones recipiunt ſimilitudines influentiarum Libræ & Martis contra Arietem & Jovem, quando ſunt ſupra noſtrum ſitum, in quo ſumus, Librâ & Marte exiſtentibus ſupra antipodes, & illas ſimilitudines repræſentant noſtris ſenſibus, cum quibus illudunt ſenſus hominum, & per conſequens imaginationem hominum; quæ contrarietas recipit figuras per colorem objectatum viſui infecto: ſicut ſi dæmon acciperet umbram Serpentis de ſitu, in quo habitant antipodes, & nobis ipſam repræſentaret in palea, filo vel ligno; & ſic de aliis: & hic eſt modus, per quem dæmones illudunt ſenſus hominum, & per illuſiones ſenſuum imaginationes, & per imaginationes potentias animæ; etiam per hunc modum faciunt hominibus tentationes vigilando, dormiendo & ſomniando.

3. Ait Eremita: Raymunde, ſi dæmones poſſent illudere ſenſus hominum, ſicut dicis, & per ſenſus inficere imaginationem, & ſic de potentiis animæ, ſequerentur multa inconvenientia contra Attributa Divina; quia DEUS permitteret, quòd dæmones illuderent & deciperent homines bonos, juſtos & virtuoſos; & hoc eſſet contra ſuam Bonitatem, Juſtitiam & Virtutem; quod eſt impoſſibile: unde ſequitur, quòd negatio quæſtionis ſit tenenda.

4. Reſpondit Raymundus: Eremita, verum eſſet hoc, quod dicis, ſi DEUS permitteret, quòd homines juſti caderent quoad potentias animæ; ſed licèt permittat ipſos cadere quoad ſenſus & imaginationem, tamen conſervat homines juſtos quoad potentias animæ, per quas credunt, quòd illuſiones dæmonum ſint malæ & falſæ, & reſiſtunt eorum tentationibus, per quam reſiſtentiam acquirunt meritum, & laudant & benedicunt DEUM, & confidunt in ejus gratia.

QUÆSTIO LXXII.

Utrùm Angelus ſinè aſſumpto Corpore poſſit docere vel illuminare Hominem?

1. SOlutio. Ait Raymundus: Eremita, in *quinquageſima quarta & in quinquageſima quinta Quæſtione* ſignificatum eſt, quòd affirmatio hujus Quæſtionis ſit tenenda: quia ſicut unus Angelus loquitur cum alio ſinè corpore, & unus illuminat alium, ſic Anima hominis, quæ eſt ſubſtantia ſpiritualis, poteſt ab Angelo recipere illuminationem, & mediante illâ illuminatione poteſt homo ab Anima habere ſcientiam & doctrinam.

2. Hoc idem eſt ſecundùm *ſexageſimam quartam Quæſtionem*, in qua dicitur, quòd Angelus intelligat per ſpecies *innatas* & *acquiſitas*; ſicut Angelus, qui intelligit motum ſenſitivi, & per motum ſenſitivi motum vel operationem imaginationis, & Angelus multiplicat, diminuit vel mutat ſpeciem acceptam ab imaginatione, & repræſentat ipſam intellectui; per quam repræſentationem homo ab Angelo recipit lumen & doctrinam, quia frequenter accidit, quòd imaginatio hominis diſcurrat *à caſu*, & per illum diſcurſum Angeli deductum de objecto in objectum intellectus hominis eſt excitatus & illuminatus in intelligendo aliquid, quod non intelligebat, nec habebat appetitum ad intelligendum.

3. Ait Eremita: intellectus hominis naturaliter incipit *intelligere* per ſenſitivum & imaginativum, ſinè quibus non poteſt multiplicare ſpecies; & quia Angelus non habet corpus, eſt inviſibilis, inaudibilis & intangibilis, nec poteſt ſinè corpore docere nec illuminare hominem: quia ſi poſſet, ſequeretur contradictio, ſcilicet quòd Angelus eſſet ſenſibilis & non ſenſibilis, & quòd homo poſſet intelligere ſinè ſenſitivo & imaginativo, & non ſinè ipſis; & quia hæc omnia ſunt impoſſibilia, ſequitur, quòd negatio quæſtionis ſit tenenda.

4. Reſpondit Raymundus: Eremita, non bene intellexiſti prædictam ſolutionem, in qua dicitur, quòd Angelus & Anima *participent per naturam ſpiritualitatis*: quia ſicut in triangulo quilibet angulus participat cum aliis, ſic per participationem Angeli & Animæ & participationem corporis & Animæ Angelus & homo poſſunt participare, licèt Angelus non aſſumat corpus; & ideo hoc, quod dicis, quòd ſit contradictio, non eſt contradictio, ſed eſſet contradictio ſinè prædicta participatione, & vade ad *quinquageſimam quintam Quæſtionem*.

QUÆSTIO LXXIII.

Utrùm Lumen educatur de Potentia Medii?

1. SOlutio. Ait Raymundus: probatum eſt in *ſexageſima prima Quæſtione*, quòd una ſit materia omnium corporalium ſecundùm eſſentiam & numerum: unde ſequitur, quòd octava ſphæra & omnes aliæ ſphæræ uſque inferiùs participent per materiam.

2. Item dixit Raymundus, quòd flammâ, ignis & olla *per contactum participent* in aqua & olla: unde ſicut ignis deducit caliditatem, quæ eſt in potentia in aqua frigida, in actum, & reducit frigiditatem aquæ, quæ actu erat in aqua exiſtente in olla, quam flamma percutit, in potentiam, ſic flamma educit lumen candelæ de potentia in actum in camera, in qua erant tenebræ actu, & illa reducit tenebras, quæ actu exiſtebant in aëre cameræ, in potentiam; & idem eſt de lumine Solis.

3. Item dixit Raymundus, quòd lumen ſit *color Solis & ignis*, & umbra vel tenebræ *color terræ*, & diaphanitas *color aëris*, in cujus diaphanitate educitur lumen de potentia in actum, quando in ipſa ſunt tenebræ vel umbra: & quando deficit lumen Solis vel flamma ignis, tenebræ deducuntur de potentia in actum in ipſa diaphanitate; & ideo affirmativa Quæſtionis eſt tenenda.

4. Ait Eremita: Sol vel flamma ignis in inſtanti educit lumen in aëre ſinè ſucceſſione temporis; & quia eductio de potentia in actum non poteſt fieri ſinè ſucceſſione temporis, lumen non poteſt educi de potentia medii; quia ſi poſſet, educeretur ſucceſſivè.

5. Reſpondit Raymundus: Eremita, nulla qualitas vel proprietas dimittit ſuum proprium ſubjectum; & quia lumen Solis vel ignis non dimittit ſubſtantiam Solis vel ignis, Sol communicat ſimilitudinem ſuæ lucis Veneri, & Venus Mercurio, & Mercurius Lunæ, & Luna ſphæræ ignis, & ſphæra ignis ſphæræ aëris; & illa ſimilitudo ſic multiplicata de ſphæra in ſphæram uſque ad ſphæram aëris, (ſicut lux literæ multiplicata in diaphanitate cryſtalli poſiti ſuper literas) educit lumen de potentia medii & ſic *ſucceſſivè* & *in tempore*, ſicut ſimilitudo ſucceſſivè venit; quia antè recipitur ſimilitudo Solis in Venere, quàm in Mercurio; & in Mercurio, quàm in Luna &c.: & quia convenit, quòd, ubicunque eſt *antè* & *poſt*, ſit ſucceſſio, ergò probatum eſt, quòd lux ſucceſſivè educatur de potentia medii; & ideo tua ratio non valet.

QUÆSTIO LXXIV.

Utrùm Lumen multiplicetur in tempore *vel in inſtanti?*

1. SOlutio. Ait Raymundus: Eremita, hæc quæſtio eſt ſoluta per ſolutionem *prædictæ Quæſtionis*, veruntamen adhuc volo exemplificare & probare, quòd affirmatio Quæſtionis ſit tenenda: quantò altiùs Sol aſcendit, tantò plùs multiplicat calorem ignis, & multiplicando facit ſimilitudinem ſuæ lucis in Venere, ùt dictum

est, & consumendo vapores : & quia calor ignis *successivè* multiplicatur, videtur, quòd sua causa motiva *successivè* sit multiplicata ; idem sequitur de cereo ardente in camera, quia flamma, quæ est actu, successivè educit de potentia flammam, quæ est in cera ; & illa, quæ actu erat in lichno, recedit in fumum : & quia successio & multiplicatio temporis est in substantia flammæ, convenit, quòd sit in suis accidentibus, scilicet in sua caliditate & luciditate ; & de hoc habemus experientiam in igne, quando lumen accenditur in candela, non ita intensè illuminat & calefacit aërem, sicut quando est bene accensa.

2. Item calor & lux flammæ candelæ sunt magis intensi circa flammam candelæ, quàm in extremitatibus aëris cameræ, quod non esset, si calor & lux essent multiplicati in instanti, & non in tempore.

3. Ait Eremita : Raymunde, est instans, quod est indivisibile & commune, & est instans, quod est divisibile & specificum, & in divisibili specifico sunt plura instantia, quæ multiplicant tempus, & tempus est instans merè commune & indivisibile ; & de tali instanti non dico, quòd lumen sit multiplicatum, quia ita est causa multiplicationis tenebrarum, sicut est causa multiplicationis lucis ; sed intendo dicere de *instanti secundario*, quod est per *secundam lineam :* sicut quando Sol oritur & in instanti illuminat totum aërem sinè quantitate discreta & per continuam lineam multiplicando lucem sinè tempore ; cùm multiplicatio temporis sit de instanti in instans, & de hora in horam, & de die in diem.

4. Respondit Raymundus : Eremita, tua objectio suprà soluta est, tamen adhuc dico tibi, quòd *linea*, quæ est de *instanti secundario*, de quo dicis, sit sustentata sub pluribus substantiis, scilicet in Venere, Mercurio & Luna &c., ût suprà dictum est : & quia priùs est in uno, quàm in alio, cùm sit genita de Sole in Venere, & de Venere in Mercurio &c., convenit, quòd sit composita de pluribus instantibus, & multiplicata in tempore : ergò tua ratio non valet.

QUÆSTIO LXXV.

Utrùm Luminaria Cœli in suis Orbibus moveantur propriis Motibus?

1. Solutio. Ait Raymundus : Prima Causa naturaliter movet secundariam causam *mediante propriâ proprietate*, quam dat causæ secundariæ, ut causa secundaria propriè per suam proprietatem naturaliter moveat suum effectum : sicut ignis, qui cum suo proprio calore movet aquam ad calefiendum & ad calefaciendum carnes, hoc ignis non posset facere, si sua caliditas illi non esset *propria qualitas*, nec DEUS propriè posset movere ignem ad calefaciendum, si ignis non haberet propriam caliditatem. Item si siccitas non esset propria qualitas terræ, DEUS non posset movere ignem cum siccitate terræ ad desiccandum ignem per siccitatem, quæ illi est *qualitas appropriata* à terra : ergò DEUS movet ignem ad agendum per *qualitatem propriam* & per *appropriatam ;* & hoc *naturaliter*.

2. Est & alius motus, qui est *supra naturam*, sicut DEUS, qui movet causas secundarias de *non esse* in *esse*, & facit *miracula*, & quidquid illi placet. Item est alius motus, qui est *artificialis*, sicut quando DEUS movet voluntatem hominis, ut moveat manum ad movendum martellum, ut cum martello moveat clavum. In istis *quatuor modis* consistit omnis motus in rebus corporalibus : & in *duobus primis* consistit motus *naturalis*, ex quibus sequitur motus augmentationis & alterationis : & in *duobus ultimis* consistit motus *artificialis*, qui sunt extra naturam ; sicut DEUS, qui artificialiter creavit mundum, & sicut homo, qui se artificialiter movet de uno *ubi* in aliud, movendo suos pedes, equitando & navigando.

3. Ait Raymundus : Eremita, si Sol (& sic de aliis corporibus supracœlestibus) non haberet *proprium motum ad per se movendum*, sicut de igne dictum est, Sol non haberet proprium motum in agendo in inferioribus, nec DEUS cum ipso *naturaliter* & *propriè* moveret Solem ad generandum flores & fructus in arboribus, & sic de aliis ; nec Sol haberet *proprium appetitum* ad generandum generabilia, sed haberet appetitum appropriatum per alium ; & sic esset vacuus proprio motu & appetitu, qui est major & *magis naturalis*, quàm appropriatus : DEUS etiam esset impeditus, in quantum non posset movere Solem ad generandum flores per proprium motum & appetitum Solis ; & quia hæc omnia sunt impossibilia & contra ordinem Universi & contra ordinem, quem Divinæ Dignitates habent in causis secundariis & in suis effectibus, sequitur, quòd *luminaria cœli in suis orbibus moveantur propriis motibus*.

4. Ait Eremita : Raymunde, si luminaria cœli in suis orbibus moverentur propriis motibus, sequeretur vacuum ; sicut Sol, si in suo orbe se moveret proprio motu de uno *ubi* in aliud, relinqueret vacuum ; & quia est impossibile, quòd sit vacuum, sequitur, quòd tua ratio non procedat ; sed si Sol esset motus per aliud & per contactum, non relinquit vacuum.

5. Respondit Raymundus : Eremita, sicut homo movendo se de uno *ubi* in aliud, *frangendo* aërem à parte *antè*, à parte *post* clauditur aëre, qui implet locum, in quo erat ; & hoc idem sequitur de piscibus natantibus per aquam : à simili, quando Sol & alia luminaria se movent de uno *ubi* in aliud, locus, in quo erant, clauditur & impletur à parte *post*, qui locus est de essentia materiæ & formæ universalis, de quibus dictum est in *sexagesima prima Quæstione*. Item Sol cum suo orbe ita se movet de uno *ubi* in aliud, sicut flamma candelæ per alium mota de camera in cameram se movet cum sua luciditate. Item, quia motus Solis est circularis, circulariter movet suum corpus, sicut suppositò, quòd in globo fili esset principium motûs flammæ in capite fili, quod est intrà in centro globi, & quòd motus esset per lineam continuam in filo usque ad aliud caput, quod est in superficie globi, ratione cujus globus esset per se motus circulariter.

QUÆSTIO LXXVI.

Utrùm Anima Brutorum sit de alio?

1. Solutio. Raymundus investigavit id, de quo anima brutorum est, & dixit, quòd in capra, & sic de aliis brutis, sit potentia nutritiva & augmentativa per vegetativam ; & quia anima vegetativa est extensa, extensitatem, quam habent, habent per ipsam. Item in capra est *appetitus* sensitivæ, per quem appetit comedere & coire &c. : & in capra est *æstimativa* & *memorativa* per imaginativam ; per æstimativam multiplicat species, quas memorativa conservat, & per æstimativam habet industriam ad vivendum, & notitiam de amico & inimico ; sicut capra, quæ diligit suum filium, quem cognoscit, & odit lupum, quem similiter cognoscit.

2. Dum Raymundus sic consideravit, dixit, quòd *anima brutorum sit de tribus potentiis*, quæ sunt *similitudines* animæ rationativæ, quæ sunt *æstimativa*, *appetitiva* & *memorativa*, & cum istis facit, quidquid facit ; & dixit, quòd istæ tres potentiæ sint de *vegetativa*, *imaginativa* & *sensitiva*, sicut *accidentia*, quæ sunt de substantia *instrumentaliter*, & vegetativa, sensitiva & imaginativa sunt *potentiæ substantiales*, ut anima capræ sit substantia ; de vegetativa sunt per extensitatem, ut sint extensivè per totum corpus, quod totum est vegetabile, & quod est de potentia elementativa, quæ est composita ex quatuor elementis, & sic vegetativa est tota sustentata in elementativa, & de ipsa recipit humidum nutrimentale, per quod crescit & nutritur ; & deficiente elementativâ deficit vegetativa, sicut destructo fundamento destruitur tectum & parietes ; & destructâ vegetativâ destruuntur sensitiva & imaginativa ; & destructis sensitivâ & imaginativâ destruuntur æstimativa, appetitiva & memorativa ; & ideo mortuâ caprâ annihilatur numerus suæ animæ & sui corporis. Igitur anima capræ est de prædictis ; aliàs si simpliciter esset de sensitiva & imaginativa, & non de vegetativa, esset incorruptibilis, & esset in qualibet parte corporis, sicut anima rationativa, quæ est immortalis & in qualibet parte corporis, cum quo est conjuncta ; quod est inconveniens.

3. Ait Eremita : Raymunde, tu dicis, quòd anima brutorum sit de vegetativa, sensitiva & imaginativa : unde quæro à te, de quo sunt potentiæ vegetativa, sensitiva & imaginativa ; & si dicis, quòd sint de aliquo determinato, quæro à te, de quo est illud, & sic gradatim de uno in aliud usque ad ultimum, quod est de nihilo.

4. Respondit Raymundus : Eremita, prædictæ potentiæ sunt de primis principiis, sicut

sicut de bonitate, magnitudine, duratione, potestate, instinctu, appetitu, & sic de aliis, quæ spectant ad corpora; & ista sunt principia substantialia producta de nihilo, & ex ipsis est constitutum totum corpus Universi, secundùm quòd in *sexagesima prima Quæstione* significatum est, sicut de una *bonitate generali* omnes bonitates, quæ sunt de natura corporeitatis, & deductæ per omnes species & individua, & sic de magnitudine, duratione &c.

5. Ait Eremita: quæro à te Raymunde, de quo sunt essentialiter æstimativa, appetitiva & memorativa capræ, & sic de aliis brutis?

6. Respondit Raymundus: Eremita, quodlibet *principium substantiale* & *generale* est creatum cum *alio accidentali innato*, quod est de suo genere; sicut accidentalis innata bonitas, quæ est accidens substantialis bonitatis, ut substantialis bonitas cum accidentali naturali bonitate bonificet magnitudinem, durationem &c.; & ex *primis principiis accidentalibus constituuntur accidentales formæ* vel *potentiæ*, sicut æstimativa, appetitiva & memorativa capræ; etiam caliditas ignis, & humiditas aëris, & sic de aliis: & ideo æstimativa &c., quæ est de bonitate, magnitudine &c., est bona per bonitatem, magna per magnitudinem &c.; & ex istis accidentibus naturalibus consequuntur accidentia in moralibus, sicut vulpes, quæ habet bonam & magnam industriam ad venandum, & apis ad faciendum favum, & sic de aliis.

QUÆSTIO LXXVII.

Utrùm Anima Brutorum sit Forma extensa, vel sit tota in qualibet parte corporis?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: in *quinquagesima septima Quæstione* dictum est, quòd *extensitas substantialis* spectet ad *corpus*, & *accidentalis* ad *quantitatem* corporis.

2. Item dixit, quòd in arbore, in qua pirus in caule est insertus, & pomerium in piro, sit una extensitas indivisa substantialiter & accidentaliter, cùm tota arbor substantialiter & accidentaliter sit continua; sed vegetativa, quæ est in trunco caulis, non est sub illa specie, sub qua est in trunco piri & in trunco pomi: & sic de vegetativa, quæ est in trunco piri, quæ non est sub illa specie, sub qua est in trunco caulis & pomerii, sed vegetativa est per totam arborem extensa & indivisa; & hoc substantialiter, in quantum est substantia, & accidentaliter, in quantum habet quantitatem continuam: igitur extensitas consistit in *discreta quantitate quoad species, non quoad se ipsam*; & ideo *tota vegetativa non consistit in qualibet parte arboris*.

3. Item dixit Raymundus, quòd anima brutorum sit de vegetativa, sensitiva & imaginativa, ût suprà dictum est; & est de vegetativa, in quantum sensitiva est *inserta* in vegetativa; & est de sensitiva, in quantum imaginativa est *inserta* in ipsa, & anima bruti ita est extensa per corpus bruti, sicut vegetativa per totum truncum supradictæ arboris; & corpus bruti est de elementativa, in quâ vegetativa *formalis* animæ bruti est *inserta*, scilicet in vegetativa *materiali* corporis, quæ vegetativa corporis simpliciter est de essentia potentiæ elementativæ, quæ est fons & radix, à quo procedit augmentativa & nutritiva corporis bruti moti per suam animam ad vivendum, nutriendum & augmentandum, & ad movendum se de uno *ubi* in aliud; & ideo Eremita, anima bruti est extensa per totum corpus, & sic non est in qualibet parte corporis, sicut dictum est de vegetativa arboris, cùm habeat unam naturam quoad vegetativam, & aliam quoad sensitivam, & aliam quoad imaginativam.

4. Ait Eremita: Raymunde, convenit, quòd omnis extensitas sit per materiam, cùm per materiam sit longum, latum & profundum; & quia anima bruti est forma, quæ differt à corpore, quod est materia, est impossibile, quòd anima bruti sit forma extensa, cùm forma non habeat longum, latum nec profundum, sinè quibus non potest habere extensibilitatem, & est tota in qualibet parte corporis; cùm moveat corpus ad vivendum, nutriendum, augmentandum, & de uno *ubi* in aliud; hoc autem non posset facere, nisi in qualibet parte corporis esset essentialiter & virtualiter.

5. Ait Raymundus: Eremita, convenit quòd anima bruti sit de vegetativa, mediante quâ possit participare cum elementativa, sinè qua non posset participare cum ipsa, sed est de vegetativa *formaliter*, & *vegetatio materialis* spectat ad corpus; & quia

quia corpus est compositum ex materia & forma, sequitur, quòd extensitas subjecta longitudini, latitudini & profunditati sit ex forma & materia, & *forma* transit ad *vegetativam formalem*, & *materia* ad *vegetativam materialem*; sicut vegetativa in arbore vel in sanguine: & ideo illa forma, quam habet anima bruti per vegetativam, sic est causa suæ extensitatis formaliter, sicut in vegetativa arboris vel sanguinis, in quibus vegetativa habet formam extensam; & ideo *forma extensa*, quæ est in brutis, *formaliter* habet longum, latum & profundum; & ideo tua ratio non valet. Nec sequitur, quòd tota anima bruti sit in qualibet parte corporis, quia sequeretur illud, quod sequeretur, si tota vegetativa prædictæ arboris esset in qualibet parte sui corporis.

6. Item dico tibi, quòd, si anima bruti non esset de vegetativa, imaginativa & de sensitiva, non haberet naturam mensurandi in imaginando subjectum figuratum extensum per longum, latum & profundum, sinè quibus non potest attingere objectum; & sic de sensitiva, quæ non potest sentire sinè longo, lato & profundo. Et adhuc dico tibi, quòd, si sensitiva & imaginativa non essent de vegetativa, essent incorruptibiles & immortales, & remanerent mortuo animali, sicut Anima rationalis remanet post mortem hominis: unde sequeretur, quòd anima bruti conjuncta cum corpore acquireret meritum per virtutes, aliàs frustra esset post mortem bruti, & non posset attingere DEUM & substantias separatas; quod est impossibile.

QUÆSTIO LXXVIII.

Utrùm aliqua Forma extensa possit esse sufficiens Motor?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: est *motor inanimatus* & *motor animatus*; *inanimatus*, sicut ignis & lapis; *animatus*, sicut arbor, brutum & homo.

2. Item dixit, quòd lapis habeat formam extensam, & quando non est impeditus, moveat se ad centrum, & moveat se cum sua gravitate & appetitu, qui sunt *formæ accidentales*, cum quibus forma lapidis se movet in materiam lapidis, motâ materiâ ad centrum, quod appetit; sicut in arbore vegetativa se movet cum augmentativa & nutritiva, cum quibus movet arborem, ut nutriatur & augmentetur, & ideo in Quæstione affirmativa est tenenda.

3. Item dixit, quòd in brutis, in quibus forma est extensa, ût in *supradicta Quæstione* dictum est, forma extensa sit sufficiens motor, cùm ipsa sit motor movens sémet ipsam, sic movendo corpus de uno *ubi* in aliud, sicut in homine Anima rationalis, quæ se movet in movendo corpus, cum quo est conjuncta; & sicut Anima rationalis se movet cum suis potentiis, sic forma bruti, scilicet anima, se movet cum suis potentiis, quæ sunt æstimativa, appetitiva & memorativa, ût suprà dictum est; & ideo forma bruti est motor extensus & perfectus, in quantum cum suis potentiis se movet in movendo aliud, cum quo est conjuncta: sicut capra, quæ imaginatur fontem, quem appetit, æstimando sitim, quæ est imaginabilis, & sic de specie fontis & sitûs, quam tenet in sua memorativa.

4. Ait Eremita: Raymunde, si forma esset motor extensus, & esset in qualibet parte corporis, cum quo est conjuncta, esset in qualibet parte corporis mota de uno *ubi* in aliud; unde sequeretur contradictio, scilicet, quòd forma esset extensa & continua, & indiscreta & divisa quantitativè de uno *ubi* in aliud: & quia contradictio non potest stare, ergò negativa Quæstionis est tenenda.

5. Ait Raymundus: Eremita, non bene intellexisti supradictam solutionem, & verum diceres, si forma extensa simpliciter moveret sémet ipsam sinè aliqua sua potentia propria, & talis motus non est possibilis nec intelligibilis; sed quòd capra se moveat cum suis pedibus de uno *ubi* in aliud, est possibile & intelligibile, sinè ipsis non; sic à simili sua forma extensa potest se movere movendo corpus & sémet ipsam cum suis potentiis.

QUÆSTIO LXXIX.

Utrùm Corpus humanum post peccatum potuisset perpetuari per Esum Ligni Vitæ?

1. SOlutio. Raymundus consideravit proprietatem & virtutem Ligni Vitæ, quam habet, ut per ipsam homo comedens de ipso perpetuò possit vivere, & dixit, quòd

ad talem perpetuationem sit necessaria virtus, quæ temperet & ordinet qualitates corporis hominis, scilicet caliditatem, humiditatem &c. tali modo, quòd omnino sint in concordantia, & quòd ab ipsis sit remota omnis contrarietas; aliàs corpus hominis per esum Ligni Vitæ naturaliter non posset perpetuari.

2. Præterea dixit, quòd corpus hominis infectum per peccatum non possit esse sinè contrarietate suarum qualitatum; quia si posset esse, naturaliter posset esse immortale, & esset inculpabile & impunibile; quod est impossibile & contra magnitudinem Divinæ Justitiæ: unde sequitur, quòd, licèt Lignum Vitæ *possit* perpetuare per esum corpus infectum per peccatum, ipsum tamen corpus infectum ab ipso *non posset recipere* virtutem perpetuandi; sicut homo existens in peccato mortali, qui à DEO non potest recipere misericordiam sinè contritione, licèt DEUS quoad se illi possit parcere.

3. Ait Eremita: est possibile, quòd Lignum Vitæ habeat aliquam proprietatem vel virtutem, per quam per esum posset perpetuare corpus hominis sinè ligatione vel temperamento suarum qualitatum; sicut accidit de quadam puella, quæ per septem annos non comedit nec bibit: & hoc fuit per aliquam virtutem & ordinationem corporum supracœlestium & per bonam constellationem, in qua fuit nata.

4. Respondit Raymundus: Eremita, quæcunque sit virtus Ligni Vitæ non posset esse contra Divinam Justitiam, quæ requirit judicium & vindictam de homine peccatore, sicut fecit de puella; quia quocunque modo fuisset nata, in fine fuit mortua, quia illius corpus erat infectum per peccatum originale.

QUÆSTIO LXXX.

Utrùm Adam & Eva potuissent coire, antequam aliquid comedissent?

1. SOlutio. Raymundus investigavit prima principia coitûs, quæ sunt generativum, generabile & generare; & hoc ideo, quia natura hominis appetit multiplicare suam speciem, cujus appetitus est diffusus per tria prædicta principia, sinè quibus non posset esse: & quia DEUS in Adam & Eva creavit perfectam naturam, quando fuit creata, habuit perfectum appetitum ad generandum hominem; sicut ignis habet perfectum appetitum ad calefaciendum vel illuminandum: & ideo Adam & Eva potuerunt coire, antequam aliquid comedissent.

2. Item substantia plena suis consubstantialibus principiis, quando generat, antè se evacuat & transmittit, quàm se repleat; aliàs natura plena priùs appeteret repleri, quàm se communicare, & ex se producere aliquid; quod est impossibile, cùm illi sit magis proprium agere & se dilatare, quàm pati & repleri: ergò affirmativa Quæstionis est tenenda.

3. Ait Eremita: Raymunde, in potentia vegetativa sunt appetitiva, retentiva, digestiva & expulsiva; per appetitivam animal appetit comedere, bibere & respirare aërem; per retentivam conservat hoc, quod recipit, quousque per digestivam sit digestum & fit factum nutrimentum; per expulsivam expellit materiam, quæ non potest intrare in nutrimentum, & per ipsam expellit sperma, quod sic non posset expellere, sicut non posset expellere fæces, nisi comedisset: igitur patet, quòd Adam & Eva non potuerint coire, antequam comedissent; quia si potuissent, digestiva posset nutrire & digerere aliquid de nihilo, & expulsiva expellere; quod est impossibile.

4. Ait Raymundus: Eremita, secundùm quòd tu consideras generationem & corruptionem, verum dicis, cùm generatio non possit fieri sinè corruptione: unde propter hoc appetitiva animalis appetit ab extrà recipere, ut intrà fiat generatio & transmutatio hujus, quod venit in speciem animalis, sicut panis in carnem, & vini in sanguinem; & hoc ideo, ut homo se possit sustinere & prolongare à morte, cùm sit corruptibilis & mortalis: sed de influentia spermatis non est sic, quia appetitus hominis non transmittit sperma, ut homo intra se transmutet panem & vinum, ut vivat, sed transmittit sperma, ut multiplicet suam speciem; & quia Primi Parentes, antequam peccâssent, non habebant naturam corruptam, non indigebant transmittere sperma deductum de corruptione in generationem per transmutationem de cibo in carnem, & de potu in sanguinem; cùm eorum sperma sic fuerit cum ipsis concreatum, sicut eorum humidum radicale & nutrimentale, & sic de omnibus membris corporis: unde

unde sicut Primi Parentes potuerunt facere phlebotomiam, antequam comedissent, sic potuerunt transmittere sperma ex *humido nutrimentali* cum *charactere humidi radicalis*.

QUÆSTIO LXXXI.

Utrùm, si Adam & Eva non peccassent in prima tentatione, potuissent ex tunc peccare vel ipsi, vel aliquis de genere eorum?

1. SOlutio. Raymundus consideravit id, de quo Primi Parentes fuerunt, & finem, propter quem fuerunt creati, & dixit, quòd Adam (& sic de Eva) fuerit de Anima rationali & de corpore elementato, vegetato, sensato & imaginato, & suus finis fuerit recolere, intelligere & amare DEUM, & hoc cum bono, magno, durante, potente, virtuoso, vero *recolere, intelligere & amare*, cùm DEUS sit multùm recolibilis, intelligibilis & amabilis cum bono, magno, durabili &c. *recolere, diligere & intelligere*.

2. Item dixit Raymundus, quòd in homine sensitivum *naturaliter* & *simpliciter per se* non habeat appetitum ad acquirendum virtutes, scilicet justitiam, prudentiam, fortitudinem & temperantiam, sed *absolutè* appetat delectari in omni delectabili sensibili; & quia homo non potest habere bonum, magnum &c. *recolere, intelligere & amare* sinè virtutibus, DEUS dedit Animæ hominis virtutem & potestatem supra corpus, ut ipsum posset refrænare & ordinare, ut sibi & corpori posset acquirere meritum, & cum ipso habere magnam gloriam; & ideo licèt Adam & Eva (& sic de sequentibus eorum) in prima tentatione non peccâssent, non potuerunt habere impossibilitatem peccati: quia si potuissent, non potuissent perseverare in virtutibus cum *libero arbitrio*, nec multiplicare & frequentare virtutes, resistendo pluribus tentationibus & in pluribus temporibus: unde sequeretur diminutio meriti & gloriæ, & superfluitas absolutæ naturæ sensitivi: ergò negativa Quæstionis est tenenda.

3. Ait Eremita: Raymunde, quando Angeli fuerunt creati, illi, qui dilexerunt DEUM, statim fuerunt confirmati in gratia, & post eorum confirmationem non potuerunt peccare, nec Lucifer nec sui sequentes, postquam peccaverunt, potuerunt facere bonum, quia fuerunt confirmati in peccato: sic à simili de Primis Parentibus, si in prima tentatione restitissent, postmodum non potuissent peccare; aliàs DEUS illos non posuisset in tali ordinatione, in quali posuit Angelos, & fecisset eis injuriam; quod est impossibile: ergò affirmativa Quæstionis est tenenda.

4. Respondit Raymundus: Eremita, non est simile de Angelo & de homine, quia *totus* Angelus se convertit ad bonum, vel se pervertit ad malum; & hoc ideo, quia est substantia spiritualis non conjuncta cum corpore; sed homo, qui est de corpore & anima, non potest se *totum* convertere ad bonum, nec se pervertere ad malum, cùm sit de pluribus naturis differentibus; & si posset, natura sui sensitivi esset mutabilis de una specie in aliam, quia non esset *absoluta* ad appetendum omnia sensibilia delectabilia, & sic tunc esset alia, quæ modò non est, & esset illa, quæ nunc est; quod est contradictio: ergò tua ratio non valet.

QUÆSTIO LXXXII.

Utrùm ad Actum intelligendi sit necessarium ponere Intellectum agentem naturalem differentem à possibili?

1. SOlutio. Ait Raymundus: in homine est una voluntas, quæ in se habet tria *concreta*, quæ illi sunt consubstantialia & naturalia, ût in *tertia* & in *quinta Quæstione* significatum est; & illa tria concreta sunt *volitivum, volibile & velle*, & hoc est necessarium secundùm naturam voluntatis & sui liberi arbitrii & sui finis, ad quem est creata, qui est DEUS; cùm DEUS sit summè volibilis & amabilis: & ideo ad actum *volendi* est necessarium *volens agens*, quod sit de essentia voluntatis, ut habeat libertatem ad agendum, ut possit acquirere meritum, & ut ipsum *volens* habeat *proprium* & *naturale volibile*, in quod possit deducere electas species, & illas in ipso facere volibiles, mediante suo *velle consubstantiali*, in quod imprimat *velle accidentale*, quod fluit & refluit; sicut quando homo diligit castrum, aurum vel aliquid acquisitum per *velle*.

2. A simili dico tibi, Eremita, quòd ad actum intelligendi sit necessarius *intellectus*

ctus agens naturalis differens ab *intellectu possibili*, qui sit de essentia intellectûs, & idem de intellectu possibili, & qui invicem habeant *intrinsecum intelligere consubstantiale;* & quòd ex omnibus tribus sit unus intellectus; & quòd *intellectivus*, quem vocamus *intellectum agentem*, in suum *proprium intelligibile*, quem vocamus *intellectum possibilem*, deducat species acquisitas, & in ipso imprimat, & faciat intelligibiles, & in ipso ipsas intelligat, ut intus ipsum in essentia & in natura intellectûs entia sint intelligibilia, & sit acquisitum *intelligere accidentale*, quod fluit & refluit in *intelligere consubstantiale*, quod est *intrà;* & hoc est necessarium, ut intellectus habeat meritum & libertatem per *agere* activè & passivè in suo proprio *esse*, essentia & natura; quod meritum & liberum arbitrium non posset habere sinè intellectu agente, qui esset de essentia intellectûs, qui est una potentia Animæ, cum qua Anima vel homo agit, quando intelligit.

3. Ait Eremita: ad actum intelligendi non est necessarium ponere intellectum agentem, quia sufficit intellectus possibilis, qui per se potest intelligere; sicut ad actum sentiendi non est necessarium ponere sensum agentem, quia sufficit sensus possibilis aliàs sensibilis, cui est possibile sentire: & quia natura non requirit vacuum nec superfluum, sic non datur in actu intelligendi intellectus agens, sicut in actu sentiendi non datur sensus agens.

4. Respondit Raymundus: in potentia vegetativæ sunt necessaria *proprium vegetativum*, & *proprium vegetabile*, & *proprium vegetare*, aliàs non posset esse generatio nec transmutatio materiæ de una specie in aliam, & quòd ista tria sint de essentia vegetativæ, & quòd illa ex ipsis sit constituta: adhuc ad actum vegetandi requiritur *appropriatum vegetabile* & *vegetare*, sicut cibus in stomacho est vegetabilis in proprio vegetabili, in quo recipit *characterem vegetationis*, quando materia cibi est vegetata, & transmutata in carnem & in speciem animalis: unde de necessitate in actu vegetandi sequitur *agens vegetans*, quod deducat vegetabile *remotum* per accidens in suum proprium vegetabile; aliàs vegetabile remotum vel appropriatum non posset se vegetare nec transubstantiare, cùm illi non sit propriũ vegetare, nec habeat in se proprium locum vegetandi. Sic à simili est de potentia sensitiva, sicut de vegetativa; in qua potentia sensitiva convenit, quòd sit *sensus agens*, ut deducat *sensibile remotum* in suum *proprium sensibile*, in quo sit *sentitum;* sicut sapor cibi, qui sentitur in *gustabili propinquo*, quod est de essentia gustûs. A simili est de *intellectu possibili*, qui sinè *intellectu agente* non posset esse *intelligibilis*, in quo species acquisitæ reciperent *characterem intelligibilitatis;* quæ species non sunt de genere intellectûs; nec *intellectus possibilis*, postquam est positus in *genere passionis* per creationem, potest se facere *intelligentem*, qui est positus in *genere actionis* per creationem.

QUÆSTIO LXXXIII.

Utrùm Liberum Arbitrium sit Potentia distincta contra Rationem & Voluntatem?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: inter intellectum & voluntatem hominis est differentia, cùm sint diversæ potentiæ per objectum & actum, & per consequens per essentiam: unde si liberum arbitrium non esset potentia distincta ab ipsis potentiis, esset tertium constitutum ab ipsis, & intellectus & voluntas essent ipsum liberum arbitrium: unde sequeretur, quòd totum esset pars, & pars esset totum; quod est impossibile: vel simpliciter esset simile Divinæ Trinitati, in qua una Persona non est alia, sed omnes Tres sunt Unus DEUS & Una Essentia, & DEUS est Quælibet Persona; & quia nulla creatura simpliciter potest habere talem similitudinem, ergò affirmativa Quæstionis est tenenda.

2. Ait Eremita: Raymunde, per experientiam habemus, quòd voluntas habeat liberum arbitrium; cùm homo per voluntatem habeat potestatem eligendi ad diligendum vel faciendum unum vel aliud: etiam habemus experientiam, quòd intellectus habeat libertatem ad intelligendum conscientiam, contritionem & honestum, cum quibus affligit voluntatem, & intelligit aliquid, de quo dolet voluntas, quæ optat, quòd intellectus illud non intelligeret, sed ignoraret; & ideo de necessitate convenit, quòd in homine sint duo libera arbitria, unum, quod sit idem cum voluntate, & aliud cum intellectu; vel quòd sit unum liberum arbitrium non differens ab intellectu & voluntate: & quia est inconveniens, quòd in homine sint duo libera arbitria, postquam unum potest sufficere, ergò negatio Quæstionis est tenenda.

3. Ait Raymundus: Eremita, concedo tibi, quòd sit inconveniens, quòd in homine sint duo libera arbitria; quia si essent, intellectus per suum liberum arbitrium nunquam posset constringere voluntatem, quia voluntas se defenderet cum suo libero arbitrio, & è converso; sed non est inconveniens, quòd intellectus & voluntas *communiter* habeant *unum liberum arbitrium*, quod illis sit *instrumentum*, cum quo liberè agant; sicut non est inconveniens, quòd vir & mulier habeant unum filium & unum hospitium, ex quibus habeant usum: nec sequitur, quòd sit inconveniens, quòd liberum arbitrium sit differens ab intellectu & voluntate, licèt sit eis *commune instrumentum*, sicut non est inconveniens, quòd caliditas, quæ est instrumentum ignis, cum quo calefacit, sit differens ab ipso igne, cùm ignis sit substantia, & calor accidens.

QUÆSTIO LXXXIV.

Utrùm Liberum Arbitrium possit eligere Malum sub ratione mali?

SOlutio. Dixit Raymundus: in *sexagesima octava & octuagesima prima Quæstione* solutio Quæstionis est significata.

1. Item Eremita, dico tibi, quòd Ratio vel intellectus, in quantum est creatura, sit bonus, & sic de libero arbitrio: unde sequitur, quòd intellectus & liberum arbitrium simpliciter & naturaliter habeant concordantiam sub ratione boni contra malum; cùm bonum & malum sint contraria: unde sequitur, quòd *liberum arbitrium non possit eligere malum sub ratione mali*, sed *per accidens ratione sensitivi*, cujus bonum sive delectationem quando voluntas plùs diligit, quàm bonum intellectûs, cum libero arbitrio eligit malum, cui consentit intellectus, quando voluntas habet plus potestatis in libero arbitrio, quàm habeat intellectus: sicut quandoque accidit, quòd mulier habeat plus potestatis in rebus communibus, quàm vir, suo viro consentiente: sicut accidit de quadam muliere, quæ nepotem sui viri, qui erat bonus, pauperem & nudum expulit de hospitio, & suum malum nepotem posuit in hospitio, ut ipsum ditaret, sciente suo viro, quòd suus nepos esset bonus & fidelis, & nepos suæ uxoris malus & infidelis; & ideo *secundùm quid*, & *non simpliciter*, affirmatio Quæstionis est tenenda.

2. Ait Eremita: Raymunde, liberum arbitrium est id, per quod Ratio se potest habere ad eligendum bonum vel malum, & sic de voluntate; aliàs liberum arbitrium non esset hoc, quod est: unde sequitur, quòd Ratio sub ratione mali possit eligere malum, sicut dixisti de viro, qui intelligebat, quòd malè faceret, in quantum consentiebat suæ uxori, tamen voluit consentire malo contra bonum per suum liberum arbitrium: unde sequitur, quòd simpliciter affirmatio Quæstionis sit tenenda.

3. Respondit Raymundus: Eremita, tua verba essent vera, suppositio, quòd intellectus viri haberet suum proprium liberum arbitrium, & voluntas suum, vel quòd non essent potentiæ differentes, & quòd haberent unum liberum arbitrium, cum quo essent idem numero; sed ista suppositio jam superiùs est destructa; sed vir *liberè* consensit mulieri, & *sua Voluntas gaudebat*, quia *habebat majus dominium* in libero arbitrio, quàm Ratio, quæ per synthersin & in suppeditando voluntati habebat *conscientiam, tristitiam & dolorem in suo consensu;* veruntamen ipsa Ratio habebat *potestatem* in diversificando se super liberum arbitrium & voluntatem, & in suppeditando voluntati cum synthersi & conscientia, si ipsas frequenter voluisset intelligere, & multiplicare actus earum: & ideo liberum arbitrium in eligendo malum non habebat culpam, sed Ratio, quæ malè agebat de ipso, & non conservabat suum dominium in ipso, & *plùs diligebat voluntatem, quàm se ipsam.*

QUÆSTIO LXXXV.

Utrùm Gratia primò sit in Substantia Animæ vel in Potentiis?

SOlutio. Dixit Raymundus: Anima est de suis *consubstantialibus* potentiis,

tiis, ût in *tertia & quinta Quæſtione* ſignificatum eſt, & quidquid facit, facit cum ipſis, ſinè quibus nihil facit.

2. Item Anima eſt imago Sanctiſſimæ Trinitatis DEI per ſuas potentias, & per unitatem ſuæ ſubſtantiæ, eſſentiæ & naturæ eſt imago Unitatis Divinæ Eſſentiæ, Subſtantiæ & Naturæ; & quia Divina Gratia eſt una quoad Unitatem Subſtantiæ, & quoad Perſonas, *uniformiter & in eodem inſtanti influitur gratia ſubſtantiæ Animæ & ſuis potentiis;* aliàs Anima non eſſet perfecta imago DEI per gratiam; quod eſt impoſſibile, cùm gratia dicat perfectionem *ſimilantis & ſimilati.*

3. Præterea dixit Raymundus: gratia non poteſt tranſire ad ſubſtantiam Animæ, niſi per potentias animæ; ſicut homo non poteſt intrare in cameram clauſo oſtio, nec potentiæ poſſunt recipere gratiam, niſi Anima ipſas moveat & diſponat ad recipiendum; ſicut in homine intellectus non poteſt intelligere, nec voluntas diligere, nec memoria recolere, niſi homo iſtas potentias moveat ad agendum: & ideo dico tibi, quòd gratia uniformiter & in eodem inſtanti ſit in ſubſtantia Animæ & ejus potentiis.

4. Ait Eremita: Raymunde, potentiæ Animæ naturaliter influuntur à ſubſtantia Animæ, ſicut partes à ſuo toto; & ideo Divina Gratia priùs influitur ſubſtantiæ Animæ, quàm ſuis potentiis, ut influatur ſecundùm naturam ſubſtantiæ Animæ & ſuarum potentiarum; aliàs ſi gratia influeretur contra diſpoſitionem & naturam ſubſtantiæ Animæ & ſuarum potentiarum, in illa influentia non eſſet ordo, nec per conſequens gratia: ergò tua ratio non valet.

Iterum ait Eremita: Raymunde, ſubſtantia nihil poteſt recipere de gratia, niſi per potentias, ût tu dicis, ſicut homo non poteſt intrare cameram clauſo oſtio, ſed aperto oſtio antè intrat per oſtium, quàm ſit in camera; ſed quia aperire antè eſt, quàm intrare, igitur convenit, quòd ſubſtantia Animæ aperiat potentias, ut gratia intret; ſed non poſſet aperire potentias, niſi in illa ſit gratia: ergò gratia priùs eſt in ſubſtantia Animæ, quàm in potentiis Animæ; & hoc eſt immediatè, ſed mediatè primò eſt in potentiis: & ideo in reſpondendo ad Quæſtionem diſtinguendum eſt, ût ſuprà dictum eſt: & quia tu dicis, quòd gratia æqualiter intret, & introitus immediatus priùs eſt, quàm mediatus, tua ratio non procedit.

5. Ait Raymundus: Eremita, in introitu gratiæ in animam tria ſunt conſideranda, quæ ſunt *finis, locus* & *tempus;* finis eſt conſiderandus, in quantum Anima eſt, ut recolat, intelligat & diligat DEUM; & quia Anima eſt de ſuis potentiis, finis eſt unus, quantum ad ſubſtantiam Animæ & quantum ad potentias; & idem eſt de tempore & loco, cùm Anima ſit ſubſtantia *ſpiritualis,* quæ quoad ſe non indiget loco, nec tempore, ût in *quadrageſima quarta Quæſtione* ſignificatum eſt: & quia gratia influitur ratione finîs, quando influitur in *ſubjectum ſpirituale, non indiget tempore nec loco nec medio,* ſed influitur *immediatè;* aliàs gratia non eſſet hoc, quod eſt, ſi indigeret medio & ſucceſſione; & ſic tua ratio non valet; ſed in rebus *corporalibus* bene valeret, quia ſecundùm dona naturalia gratia influitur ſucceſſivè & per medium; ſicut filio Regis, cui mediante patre fit gratia dominii & honoris, & ſic de ſimilibus.

QUÆSTIO LXXXVI.

Utrùm Gratia gratum faciens *& Virtus* gratuita *differant per Eſſentiam?*

1. SOlutio. Dixit Raymundus: *Virtus gratuita* eſt Fides, Spes, Charitas, quæ differunt per eſſentiam, cùm una non ſit alia, & quælibet habeat ſuum *proprium actum:* ſicut Fides, quæ habet *credere,* Spes *ſperare,* Charitas *amare;* ſed *Gratia* eſt *una,* & habet *unum actum,* ſcilicet *gratiari;* ergò affirmativa Quæſtionis eſt tenenda.

2. Item prædictæ virtutes ſpectant ad meritum, quia ratione meriti ſunt datæ, licèt gratis ſint datæ; & ſpectant ad meritum, quia ſi non ſpectarent ad meritum, implicaretur contradictio, & ipſi *credere, ſperare* & ipſi *amare* conveniret acquirere meritum, & non acquirere; quod eſt impoſſibile: ſed *gratuitò facere gratiam* non ſpectat ad meritum *quoad ipſum,* qui facit gratiam; quia ſi ſpectaret, *gratia gratis facta* non eſſet hoc, quod eſt. Item gratia gratis facta eſt etiam quoad dona naturalia & bona temporalia, ſed virtus gratuita non; & ideo *gratia gratis facta & virtus gratuita differunt per eſſentiam,* conſequenter etiam *gratia gratum faciens.*

3. Ait Eremita: Raymunde, DEUS non poteſt facere gratiam ſinè Charitate, quia, niſi diligeret illum, cui facit gratiam, non faceret illi gratiam; & idem eſt è converſo: quia DEUS non poteſt dare Charitatem ſinè gratia, & ſic de Fide & Spe; & ideo gratia gratum faciens & virtus gratuita ſunt idem per eſſentiam, cùm una non poſſit eſſe ſinè alia in agente nec in patiente.

4. Raymundus reſpondit: ſubſtantia non poteſt creari ſinè accidente, nec è converſo, cùm relativè ſe habeant; ſicut ſubſtantia mundi, quæ non potuit creari ſinè quantitate, nec quantitas ſinè ſubjecto: veruntamen quamvìs ſubſtantia *naturaliter* non poſſit eſſe ſinè accidente, nec è converſo, nec DEUS poſſit unum facere ſinè alio, non tamen ſequitur, quòd ſubſtantia ſit accidens, nec accidens ſubſtantia; ſimiliter eſt de *gratia* & *virtute;* & ideo tua ratio non procedit.

QUÆSTIO LXXXVII.

Utrùm aliquid *tranſeat in Veritatem humanæ Naturæ per Actum* Generativæ?

SOlutio. Ait Raymundus: in *ſexageſima tertia Quæſtione* ſignificata eſt ſolutio hujus Quæſtionis.

1. Item quando DEUS creavit mundum, ſicut ædificavit & plantavit qualitates in elementis, uti caliditatem in igne, & humiditatem in aëre, & frigiditatem in aqua, & ſiccitatem in terra, ſic creavit, plantavit & ædificavit in potentia elementativa vegetativam, ſenſitivam & imaginativam, ut per vegetativam eſſent vegetabilia, per ſenſitivam ſenſibilia, & per imaginativam imaginabilia, & ex iſtis creavit primos efficientes naturales, videlicet *in prima linea* primam ſiculneam, primum leonem, primum hominem, & ſic de ſimilibus, ut prædictas *potentias deduceret in actum;* ſicut ſemen, quod per viam generationis deducit de potentia in actum aliam plantam, & ſic de ſemine ſenſitivi, per quod ſenſitivum generat & producit aliud ſenſitivum imaginatum, *potentiâ elementativâ exeunte ſicut fons,* ex quo derivantur plures rivi: „ & ideo quando homo in ſua ve„ getativa de cibo generat carnes, & ſic de „ potu, homo in ſua vegetativa eſt vege„ tans, in qua vegetativa habet *proprium* „ *vegetabile,* in quo de cibo *educit* & ge„ nerat vegetatum, *materiâ cibi* per cor„ ruptionem *dimittente* illam *ſpeciem, in* „ *qua erat,* quæ *tranſit in ſpeciem homi*„ *nis,* hoc eſt, in vegetationem, quæ eſt de „ eſſentiâ hominis „; & *de illa materia* homo gignens generat & attrahit in ſuo ſenſibili carnes *ſenſatas,* & ſic de eſſentia imaginationis: unde de neceſſitate ſequitur, quòd aliquid tranſeat in veritatem humanæ naturæ per actum generativæ; aliàs in prædicta corruptione & generatione eſſet vacuitas naturæ & ſubſtantiæ, quod eſt impoſſibile; & ideo hoc, quod *tranſit, implet;* ſed ſecundùm quòd dictum eſt in *ſeptuageſima ſeptima Quæſtione* per unum modum ſtat ſub ſpecie vegetativæ, & per alium ſub ſpecie ſenſitivæ, & per alium modum ſub ſpecie imaginativæ, & hoc *continuè,* cùm una ſpecies ſit in alia: & quia corpus hominis ex iſtis quatuor eſt conſtitutum & compoſitum, *tranſit aliquid ab extrinſeco in veritatem humanæ naturæ per actum generativæ.*

2. Ait Eremita: Raymunde, ſi verum
a. eſſet hoc, quod tu dicis, ſequerentur multa inconvenientia; ſicut ſi homo comederet hominem, eſſentia corporis hominis comeſti tranſiret in eſſentiam hominis comedentis; & ſic ſuus numerus eſſet deſtructus & annihilatus, ratione cujus non poſſet reſurgere, quod eſt contra Fidem Catholicam.

b. Item ſi materia cibi tranſiret in veritatem humanæ naturæ, humana natura comedentis non eſſet plena, ſed vacua, ratione cujus vacuitatis per ſe non poſſet exiſtere ſub propria ſpecie, ſed per accidens, ſcilicet per hoc, quod comeditur; quod eſt valde inconveniens: & ideo tua ratio non procedit, ſed mea.

3. Reſpondit Raymundus: in homine
a. ſunt *duæ humiditates,* una eſt *radicalis,* alia *nutrimentalis; radicalis* eſt illa, quæ eſt ex primis Parentibus; *nutrimentalis* eſt illa, per quam humidum radicale vivit; & eſt *duplex,* una eſt, quæ eſt ex primis Parentibus; alia eſt, quæ fluit & refluit; & hæc eſt ab *extrinſeco,* quæ *convertitur* in *intrinſecam,* ut tranſeat in veritatem humanæ naturæ, & illa, quæ eſt *adveniens,* tranſ-

transit intrà, & per corruptionem *extrà expellit* illam, quæ erat intrà : exemplum est de flamma candelæ, in qua flamma, quæ in cera est in potentia, educitur de potentia in actum, & *antiqua recedit in fumum ;* sed flamma candelæ, in quantum flamma, permanet in sua specie, & est *radix*, in qua species flammæ est ædificata, & *durat* per illam, quæ *evenit :* & ideo respondeo tibi secundùm prædictum exemplum, quòd corpus hominis comestum transeat in veritatem humanæ naturæ hominis comedentis ; & hoc idem sequeretur, si lupus ipsum comedisset ; sed potentia expulsiva sic *expellit* illam per fæces, sicut dictum est de fumo flammæ candelæ ; sed *illa materia est conservabilis in suo proprio numero usque ad diem Judicii per Divinam Potestatem, Sapientiam, Voluntatem & Justitiam &c.*

b. Et quando dicis, quòd species humanæ naturæ comedentis non esset plena, nisi per hoc, quod evenit ex cibo & potu, malè dicis, cùm sit *plena ex humido radicali & nutrimentali, quæ habet à primis Parentibus ;* veruntamen *sinè humido nutrimentali, quod advenit, non posset vivere.*

QUÆSTIO LXXXVIII.

Utrùm aliquid extrinsecum *transeat in Veritatem humanæ Naturæ per Actum* Nutritivæ?

1. Solutio. Dixit Raymundus : pirus inserta in pomo nutritur & vivit de materia, quæ illi *evenit* de trunco pomi ; & hoc non posset fieri, nisi materia de trunco pomi transiret in veritatem naturæ piri : ergò *materia dimittens unam speciem, & accipiens aliam, transit*, & per illum transitum sequitur nutrimentum & reaugmentum piri : à simili, Eremita, dico tibi, quòd *cibus & potus transeant in vegetativam & sensitivam hominis*, ratione cujus corpus hominis recipit nutrimentum & augmentum ; aliàs non haberet, de quo posset nutriri & augmentari.

2. Ait Eremita : Raymunde, exemplum,
a. quod dedisti de piro inserta in pomo, non est simile ad nutrimentum hominis, cùm materia arboris sit una & continua per totam arborem ; sed de cibo & corpore hominis non est sic, cùm cibus habeat suam propriam materiam, & corpus suam ; & sic non participant per quantitatem continuam, sed per discretam, ratione cujus discretæ quantitatis non potest aliquid de cibo intrare in veritatem humanæ naturæ, per quod corpus hominis nutriatur.
b. Sed nutrimentum corporis hominis est per potentiam augmentativam, quæ est de essentia corporis, per quam corpus hominis nutritur & augmentatur : veruntamen cibus (& sic de potu) sunt coadjuvantes ad nutrimentum & augmentum corporis hominis, sicut corpora supracœlestia, quæ coadjuvant ad generandum, nutriendum & augmentandum corpora inferiora, licèt ex eorum essentiis nihil intret in hæc inferiora.

3. Respondit Raymundus : Eremita, em-
a. brio in matrice fœminæ est *insertus* per generationem ; & hoc apparet, quando puer est natus, in quo continuatur intestinum cum suo umbilico ; per quod intestinum embrio recipit cibum, nutrimentum & augmentum : & quando puer est natus, recipit per os, & reducitur per stomachum, ubi fit *digestio per participationem & contactum*, & vegetatio, quæ est de sua essentia, *attrahit ad suam speciem* hoc, quod advenit, ût suprà dictum est ; per quam attractionem & vegetationem fit generatio, nutrimentum & augmentatio ex hoc, quod advenit.
b. Et quando dicis, quòd nutrimentum fiat per nutritivam, quæ est de essentia hominis, & sic de augmentativa, verum dicis, sed nutritiva hominis nutrit se ipsam ex hoc, quod advenit ; aliàs augmentativa hominis non haberet, de quo augmentaret se ipsam : ergò augmentat se ipsam ex hoc, quod advenit, *transmutando illud in suam speciem ;* & hoc apparet in homine macro, cujus carnes per cibum & potum augmentantur. Et etiam in fæcibus est significatum, quòd tua ratio non procedat ; quia sinè *transmutatione de una specie in aliam* nec fæces neque urina in homine possunt fieri ; sed fiunt intrà per generationem, quia aliquid intrat de hoc, quod evenit, ex quo intrà fit nutrimentum & augmentum.

QUÆ-

QUÆSTIO LXXXIX.

Utrùm Anima Sensitiva in Hominibus sit à Generante?

1. Solutio. Dixit Raymundus : Eremita, Sol, lapis, terra & planta, & sic de similibus coloratis, non sunt de natura sensibilitatis ; sed animal sensitivum facit ipsa sensibilia in suo proprio sensibili, sicut per suum *visivum* facit ipsa visibilia in suo *proprio visibili*, imprimendo *in ipsis* characteres visibilitatis, per quos possunt videri, & in illis characteribus visivum sic videt res visibiles, sicut homo in speculo suam faciem ; & istæ res visibiles, quæ per se non sunt visibiles, sed per aliud, ût suprà dictum est, per eundem modum sunt visibiles per bruta animalia, sicut per homines ; & idem est dicendum de aliis sensibus, sicut leo, qui per eundem modum gustat, audit, odoratur & tangit, sicut homo : unde sequitur, quòd anima sensitiva sit una in genere, scilicet *una sensitiva communis* omnibus animalibus tam brutis, quàm rationalibus ; aliàs si essent duæ sensitivæ, quarum una esset à generante, & alia à creante, esset impossibile, quòd homines & bruta haberent æqualem modum sentiendi & faciendi res sensibiles ; cùm sensitiva brutorum esset generalis & à generante ; & in quolibet homine esset sua sensitiva à creante & specificata, non derivata à generali : & quia anima brutorum est à generante, etiam per consequens anima sensitiva hominum.

2. Item si anima sensitiva hominum esset à Creante, & anima sensitiva brutorum à generante, sequerentur multa inconvenientia contra ordinem naturæ ; sicut sequeretur, quòd essent duæ albedines, duæ caliditates, duæ humiditates, duæ frigiditates & duæ siccitates, duæ quantitates, duo tempora, duo loca, duæ corporales bonitates, magnitudines &c., etiam duæ vegetativæ & duæ elementativæ ; & hoc ideo, quia natura esset vacua perfectione, & haberet superfluitatem, cùm tantum posset facere cum una sensitiva, quantum cum duabus.

3. Item quando corpus hominis est mortuum, sic fiunt in ipso vermes, sicut in cadavere bruti, & vermes, qui sunt in cadavere hominis, sunt ita vegetati & sensati, sicut vermes, qui sunt in cadavere bruti.

4. Præterea si anima sensitiva hominum esset à Creante, esset plus parentelæ inter brutum & brutum, quàm inter hominem & hominem ; & sic inter hominem patrem & suum filium non esset parentela per sensitivum, nec per consequens naturalis dilectio, sed inter asinum & suum filium esset ; etiam asinus plùs appeteret asinam, quàm vir mulierem : etiam corpora supracœlestia influerent plus de motibus naturalibus per sensitivum in bruta, quàm in homines ; & hæc omnia sunt valde inconvenientia ; & hoc, quod plus est, quàm quidquid diximus, videlicet Filius DEI non assumpsisset Carnem Sensatam à Beata Maria Virgine, sed carnem mortuam non sensatam, in qua esset creata & infusa Anima Sensitiva Christi ; unde sequeretur, quòd Beata Virgo non esset Mater Christi per sensitivum, nec per consequens per vegetativum ; cùm vegetativum Beatæ Virginis sinè sensitivo non potuisset transire in Naturam Humanam Christi ; cùm *vegetativum in corpore sensato se non possit denudare à sensitiva, nisi per corruptionem :* & sic Beata Virgo simpliciter esset Mater per elementativam ; quod est impossibile : & tu Eremita vade ad *octuagesimam septimam & octuagesimam octavam Quæstionem.*

5. Item dico tibi, quòd, si tua opinio esset vera, Filius DEI per Suam Carnem assumptam *non participaret* in parentela cum humano genere per sensitivam & vegetativam, nec per consequens potuisset recreare humanum genus, cùm per *sensitivum & vegetativum* in Primis Parentibus massa hominum sit corrupta & non corrupta ; quod est contradictio, si meum sensitivum & vegetativum & tuum & omnium aliorum hominum non essent de Primis Parentibus.

6. Adhuc dico tibi, & plus possem dicere, quòd bruta & plantæ per sensitivum & vegetativum non possent participare cum Christo nec cum hominibus ; quod est valde inconveniens & contra perfectionem Universi : ergò anima sensitiva in hominibus est à generante ; & vade ad *LXI. Quæstionem.*

7. Ait Eremita : si sensitiva hominum es-
a. set à generante, sequerentur plura inconvenientia, scilicet mortuo homine remaneret sensitiva denudata à rationativa, &

corpus esset sensatum, vel suus numerus specificus esset annihilatus; ratione cujus annihilationis corpus non posset resurgere.

b. Item si sensitiva remaneret in hac vita, Anima rationalis in alia vita non haberet scientiam de hac vita; quia sicut dimitteret sensitivam, ita dimitteret imaginativam, sinè qua non posset imaginari res inferiores: sed si imaginativa & sensitiva sunt potentiæ coëssentiales rationativæ & cum ipsa concreatæ, corpus hominis potest resurgere permanente sensitivâ in suo numero, & per imaginativam potest imaginari inferiora.

c. Item dico tibi, quòd, si sensitiva & imaginativa non sunt potentiæ innatæ Animæ rationalis, anima, dum est in corpore, non habeat, cum quo sit forma illius, quia non habet, cum quo faciat hominem imaginari & corpus sentire; & idem sequeretur de vegetativa, quam convenit esse à creante, & quòd sit potentia innata animæ, ut per ipsam faciat corpus vegetare: ergò anima sensitiva in hominibus non est à generante.

8. Respondit Raymundus: Eremita, licèt *a.* sensitiva remaneat mortuo homine, non sequitur, quòd corpus remaneat sensatum, cùm sensitiva sit *corruptibilis* per infirmitatem corporis, vel per vulnerationem vel per suffocationem: & quòd sit corruptibilis, apparet in cadavere hominis, in quo vermes ab ipso accipiunt sensitivam & vegetativam. Et quando dicis, quòd numerus specificus sensitivæ hominis esset annihilatus, malè dicis, quia ita posses dicere de sua elementativa, per quam homo habet corpus, ossa, membra & carnes, longum, latum & profundum: & sicut DEUS elementativam potest *restaurare* & *gubernare in eodem numero* usque ad Diem Judicii, sic potest sensitivam cujuslibet hominis gubernare & restaurare usque ad Diem Resurrectionis.

b. Et quia dicis, quòd, si anima sensitiva remaneret in hac vita, rationativa in alia vita non haberet scientiam de rebus inferioribus sensibilibus & imaginabilibus, malè dicis, quia rationativa in suo proprio memorabili *deducit* species imaginabiles & sensibiles, quas in hac vita *recepit*, & illas *reddit* intellectivo, qui in suo intelligibili ipsas *acquisivit*; & hoc rationativa potest facere, cùm post mortem *non sit impedita* à corpore.

c. Item quando dicis, quòd conveniat, quòd imaginativa, sensitiva & vegetativa sint potentiæ innatæ Animæ rationalis, ut per ipsas faciat corpus sentire, vegetare & hominem imaginari, non sequitur; quia sicut ignis cum sua caliditate in elementato movet aquam ad calefaciendum, licèt differant per essentiam & naturam, & voluntas movet manum ad scribendum, sic Anima conjuncta corpori potest movere imaginativam ad imaginandum, & sensitivam ad sentiendum, & vegetativam ad vegetandum; sicut movet elementativam corporis ad elementandum materiam, quæ venit ab extrà per cibum & potum, licèt elementativa non sit potentia innata Animæ rationalis, nec creata cum ipsa in uno tempore; & ideo tua ratio non valet.

QUÆSTIO XC.

Utrùm Anima possit inficì à Carne?

SOlutio. Raymundus respondit *duobus modis* ad hanc Quæstionem, scilicet per *participationem* & per *dispositionem*; per *participationem* dicens: „ vinum rubeum mixtum cum aqua in mixto, quod est *tertium* ex ipsis, est *fractum* „ & *remissum* quoad suam intensitatem „ coloris & saporis; & hoc est ideo, quia „ *participat* cum aqua, quæ est *frigida* & „ *humida*, & ipsum est *calidum* & *siccum*; & ideo est mutatum & alteratum „ de *intensa quantitate* in *extensam* ratione *participationis contrarietatis*: „ à simili, quando Anima *creatur* & *infunditur* in corpus hominis, ipsa *venit munda* & *pura* & cum suo connaturali libero arbitrio, & corpus cum sua elementativa, vegetativa, sensitiva & imaginativa; & *per elementativam*, quæ est de elementis contrariis, est corruptibile; & *per vegetativam* est nutribile & augmentabile & alterabile; & *per sensitivam* habet magnam potestatem & malam appetendi magna delectabilia sensibilia contra castitatem, temperantiam, justitiam, prudentiam, fortitudinem, patientiam & abstinentiam, & sic de similibus virtutibus: & hoc est, quia sensitiva naturaliter est absoluta ad appetendam magnam inhonestam & inordinatam delectabilitatem; *per imaginativam* habet corpus naturam multiplicandi concupiscibile & irascibile & inflammationem & augmentationem carnis, & sic de aliis. Unde quando anima sic venit ad corpus, & corpus ad animam, ût suprà dictum est, constituunt *tertium*, quod est homo, *in quo* anima est *mutata & infecta, non quoad suam essentiam* & *naturam*, sed *quoad hoc, quod ipsa est in homine*, qui *naturaliter de ipsa agit* in corpore, ut sit ejus forma, & ipsum moveat ad elementandum, vegetandum, sentiendum & imaginandum, permanente corpore cum suis connaturalibus suprædictis proprietatibus; & ideo Anima recipit infectionem à carne *agendo de corpore naturaliter* secundùm naturam corporis, quæ natura est diffusa in prædictis potentiis corporis.

2. Præterea Anima recipit infectionem à carne, dum homo per liberum arbitrium Animæ *deliberat* ad agendum bonum vel malum, honestum vel inhonestum; cùm Anima non habeat suum liberum arbitrium perinde ad bonum & malum, sed *simpliciter ad bonum*; sed homo, qui est ex duabus naturis, cum libero arbitrio deliberat ad agendum secundùm appetitum cujuslibet naturæ: unde sequitur, quòd Anima *per accidens* sit infecta & remissa *in participando cum corpore*: sicut castitas, quæ est infecta & remissa in homine casto, qui tentatur à luxuria, & deliberat, utrùm velit luxuriari, vel non: & sicut Anima est mutata & infecta per liberum arbitrium, sic est mutata & infecta per suam voluntatem, intellectum & memoriam, cum quibus homo agit in diligendo inhonestam delectationem corporis, & intelligendo & recolendo ipsam; & ideo, Eremita, per prædicta patet, quòd *Anima sit infecta à carne per participationem*; & *infectio carnis est à Primis Parentibus*.

3. Item Anima potest infici *per dispositionem*, & hoc vice versâ; quia sicut homo existens in mortali peccato non potest exire à peccato, nisi se disponat per conscientiam vel contritionem, pœnitentiam, confessionem & satisfactionem, ita nisi Anima *se disponat ad consentiendum* appetitui inhonesto corporis, caro non potest inficere Animam per peccatum actuale, cùm Anima sit forma corporis, & naturaliter prædominans corpori; sed quando *se disponit* ad volendum, intelligendum & recolendum delectabilia corporis, *non refrænando* ipsum, nec constringendo ipsum cum bonis virtutibus, sed consentit appetitui corporis, sic Anima inficit se cum corpore; sicut homo, qui cum suo gladio & brachio se interficit: ergò affirmativa Quæstionis est tenenda.

4. Ait Eremita: mea Anima non est de *a.* Primis Parentibus; unde sicut meum corpus est infectum propter hoc, quia est de Primis Parentibus, qui fuerunt infecti per peccatum, sic è contrario mea Anima non potest infici à corpore, cùm non sit de Primis Parentibus.

b. Præterea, Raymunde, tu scis, quòd forma sit fortior & nobilior, quàm materia; & quia Anima est forma corporis, est impossibile; quòd corpus possit inficere Animam secundùm suam puram potentiam; & maximè, cùm corpus sit de natura brutali, quæ non est obligata ad acquirendum virtutes, quia non habet, cum quo ipsas possit acquirere; & ideo tua ratio non procedit.

5. Ait Raymundus: Eremita, non bene *a.* intellexisti solutionem Quæstionis; quia, licèt tua Anima non sit de Primis Parentibus, tamen est infecta à carne *per participationem*, & in quantum *homo cum ipsa deliberat ad agendum inhonestum*, diligendo delectabilia & naturalia corpori, ût prædictum est: veruntamen tua ratio valeret, si homo non esset *de essentia* Animæ, nec *cum ipsa ageret* inhonestum cum corpore; sed quando *totum* est infectum, convenit, quòd *partes* ipsius sint infectæ.

b. Et quando dicis, quòd forma sit nobilior, quàm materia, verum dicis, & tua ratio valeret, si Anima ageret de corpore, & non homo; sed quia *homo agit de suis partibus*, inficit cum suo corpore Animam, ût suprà probatum est, ergò tua ratio non valet.

QUÆSTIO XCI.

Utrùm Peccatum corrumpat aliquod bonum in Anima?

1. SOlutio. Raymundus consideravit corruptionem boni *duobus modis*, dicens, quòd una sit *corruptio boni substantialis*, & alia *corruptio boni accidentalis*; *corruptio boni substantialis* est, sicut corruptio corporis hominis (quod est bonum) quando moritur; *corruptio boni accidentalis* est, sicut corrumpere bonum *recolere*,

re, intelligere & *diligere*, quæ corrumpuntur per peccatum : ſicut quando homo recolit, intelligit & diligit peccatum, & recolit, intelligit & odit virtutem ; & quia *actus ſecundarii* ſunt à potentiis Animæ, Anima inficit & corrumpit *ſua bona accidentalia* cum peccato, ſcilicet ſuos actus ſecundarios, per quod corrumpit *ſuum bonum conſubſtantiale*, in quantum *deviat* ipſum à *fine*, quare eſt creatum, & deducit ipſum ad pœnas infernales : & ideo dico tibi, Eremita, quòd quoad talem corruptionem affirmatio Quæſtionis ſit tenenda ; veruntamen *non quoad corruptionem eſſentiæ Animæ*, cùm ſua eſſentia ſit incorruptibilis & immortalis, & per conſequens ſua ſubſtantialis & naturalis bonitas & ſuæ potentiæ, *quæ naturaliter ſunt bonæ.*

2. Ait Eremita : Raymunde, peccatum eſt nihil ; ſed nihil poteſt nullam actionem habere ; quia ſi poſſet, jam eſſet aliquid ; quod eſt contradictio ; quæ contradictio eſt impoſſibilis : & ideo peccatum poteſt nullum bonum corrumpere in Anima.

3. Raymundus reſpondit : Eremita, verum dicis, quòd, in quantum peccatum eſt nihil, non poſſit corrumpere aliquod bonum in Anima ; ſed non dicis verum, in quantum homo poteſt corrumpere aliquod bonum in ſua Anima cum peccato ; nam licèt *peccatum ſit nihil quoad ſe ſimpliciter, non* tamen *eſt nihil quoad privationem habituum virtutum*, cùm privatio habituum virtutum ſit peccatum ; ſicut luxuria, quæ eſt privatio caſtitatis : & quia caſtus homo poterit eſſe non caſtus, poterit eſſe luxurioſus, & cum ſua luxuria poteſt corrumpere bonum ſuæ caſtitatis ; quæ caſtitas eſt habitus bonus per juſtitiam in ipſa Anima, cum qua homo diligit, recolit & intelligit caſtitatem ; & ſic de ſimilibus.

QUÆSTIO XCII.

Utrùm Peccatum in Sanctum Spiritum ſit irremiſſibile ?

1. SOlutio. Dixit Raymundus : in DEO non eſt, niſi *una* Miſericordia & *una* Juſtitia, ſicut in ipſo non eſt niſi *una* Bonitas, una Magnitudo &c. : unde ſequitur, quòd, ſicut Sanctus Spiritus eſt contra peccatum per Juſtitiam, Bonitatem, Magnitudinem &c., ſic Pater & Filius ſint contra peccatum per eandem Juſtitiam, Bonitatem &c. : unde ſequitur ex hoc, quòd, ſicut Pater & Filius ſunt contra peccatum per Miſericordiam, Bonitatem, Magnitudinem &c., ſic Sanctus Spiritus ſit contra peccatum per *eandem* Miſericordiam, Bonitatem, Magnitudinem &c. : ergò concluditur, quòd, qui peccat contra Sanctum Spiritum, ſic illi poſſit remitti peccatum, ſicut illi poteſt remitti, qui peccat contra Patrem & Filium ; aliàs in Perſonis eſſent *diviſæ* & *diminutæ* Juſtitia, Miſericordia, Bonitas, Magnitudo &c. ; quod eſt impoſſibile. Ergò concluditur, *quòd peccatum in Sanctum Spiritum poſſit remitti*, aliàs peccatum in Patrem & Filium non poſſet remitti ; quod eſt impoſſibile & contra Divinam Juſtitiam, Miſericordiam, Bonitatem, Magnitudinem &c.

2. Ait Eremita : Raymunde, Chriſtus dixit in Evangelio, quòd, qui peccat in Sanctum Spiritum, non remittitur ei ; & quia de neceſſitate convenit, quòd verba Chriſti ſint vera, ſequitur, quòd affirmatio Quæſtionis ſit tenenda ; aliàs Chriſtus non eſſet DEUS, nec per conſequens Veritas.

3. Reſpondit Raymundus : Eremita, quando Chriſtus dixit, quòd, qui peccat contra Sanctum Spiritum, non remittetur ei, hoc dixit *ad ſignificandum proceſſum & proprietatem Sancti Spiritûs ;* videlicet, quòd Pater ſit Principium Principians Non Principiatum, & Filius ſit Principium Principiatum & Principians, & Sanctus Spiritus ſit Principium Principiatum & Non Principians ; & hoc probatum eſt in *vigeſima Quæſtione*. Et ideo Chriſtus intendit dicere, quòd, qui peccat *in morte per obſtinationem*, poſtquam homo poſt mortem non poteſt *ſatisfacere*, non remittetur ei peccatum, quia ſua definitiva ſententia jam eſt data. Præterea quia Sanctus Spiritus per Amorem vel per Charitatem eſt ex Patre & Filio, nos illi plùs attribuimus Charitatem, quàm Patri & Filio ; & ideo Chriſtus dixit, *quòd, qui peccat contra Sanctum Spiritum, peccet contra charitatem ; & qui peccat contra charitatem in nolendo ipſam, nec in diſponendo ſe, ut habeat ipſam, non poteſt illi remitti peccatum, cum ſine charitate nullus homo poſſit habere ſalvationem.*

INCI-

INCIPIUNT QUÆSTIONES SUPER Librum III. Sententiarum.

QUÆSTIO XCIII.

Utrùm DEUS ſibi potuerit unire aliquam creaturam irrationalem, ſicut ſibi univit Humanam Naturam?

1. SOlutio. Ait Raymundus : Eremita, DEUS cum ſua Poteſtate non poteſt facere contra magnam Bonitatem & Virtutem ſuæ Sapientiæ & Voluntatis, quod poſſet, ſi ſibi potuiſſet unire aliquam irrationalem creaturam, ſicut ſibi univit humanam Naturam ; & ratio hujus eſt, quia Divina Sapientia & Voluntas non poſſent ita *participare* cum irrationali creatura per intelligere & diligere, ſicut poſſunt in Humana Natura Chriſti ; cùm irrationalis creatura non habeat ſapientiam nec voluntatem, cum quibus poſſit intelligere & amare DEUM, homo verò habet illas ; cùm in Chriſto Divinum Intelligere & Amare *participent* cum humano intelligere & amare ; ad quam participationem concurrunt Divinum Bonifacere & humanum bonificare Chriſti, & ſic de Magnificare & magnificare &c. : & quia talis participatio non poteſt eſſe ſinè rationali natura, non poteſt DEUS *ſibi ipſi injuriari*, nec de ſe ipſo *ſuo effectui*, quod faceret toti Univerſo & humanæ Naturæ, quam aſſumpſit, ſi affirmatio Quæſtionis eſſet tenenda ; „ in qua ſcilicet humana Natura, quam aſſumpſit, poteſt eſſe „ *finis* omnium corporalium entium mediante Animâ Chriſti conjunctâ cum „ corpore, ſinè qua omnia corporalia entia non poſſunt in DEO attingere *finem*, „ cùm DEUS ſit immobilis, inelementabilis, invegetabilis, inſenſibilis, inanimaginabilis, & ſit recolibilis, intelligibilis & amabilis „ : ergò ſequitur, quòd negatio Quæſtionis ſit tenenda.

2. Ait Eremita : Raymunde, Divina Poteſtas eſt infinita, & omne creatum ens eſt finitum ; unde ſequitur, quòd DEUS cum ſua Poteſtate poſſit facere in finito ente, quidquid vult ; cùm conveniat, quòd omne finitum ens ſit obediens Infinito Enti : aliàs, ſi finitum ens poſſet reſiſtere Infinito Enti, haberet aliquam proprietatem vel naturam infinitam, per quam poſſet reſiſtere Infinito Enti ; quod eſt impoſſibile : ergò concluditur, quòd DEUS ita potuiſſet aſſumere aliquam irrationalem creaturam, ſicut ſibi univit humanam naturam.

3. Reſpondit Raymundus : *Tria* ſunt, quæ DEUS non poteſt facere ; *unum* eſt, quòd non poſſit facere aliquam eſſentiam ſibi *æqualem ſimpliciter* nec *ſecundùm quid ; aliud* eſt, quòd non poſſit facere *contradictionem ; tertium* eſt, quòd non poſſit facere *peccatum*. Ratio, quare DEUS non poteſt facere aliam ſibi æqualem eſſentiam, eſt, quia illi eſt *proprium*, quòd Ipſe ſit Unum Summum Bonum Magnum &c. ; & hoc eſt illi multò magis neceſſarium, quàm ſit neceſſarium igni, quòd ſit magis calefactivus, quàm aër, aqua vel terra, quibus calor non eſt propria qualitas, ſed igni. Et ratio, quare DEUS non poteſt facere contradictionem, eſt, quia ſua Voluntas, & ſic de ſuis aliis Rationibus, non poteſt velle contra ſuum *Velle ;* ſicut non poteſt velle, quòd homo ſit homo & non homo in eodem inſtanti : & ſic de ſuo Intellectu, qui non poteſt intelligere, quòd homo ſit homo & non ſit homo : & idem de Divina Poteſtate, quæ hoc non poteſt facere, nec Divina Bonitas bonificare, & ſic de aliis ; & ratione hujus „ omnes Dignitates concordant ad *unum* „ ſic determinatum aut non determinatum „. Et ratio, quare DEUS non poteſt facere peccatum, eſt, quia peccatum eſt contra bonum & contra magnum *Bonum* virtuoſum, verum & glorioſum ; & quia peccatum eſt *malum*, ſi DEUS poſ-

set facere peccatum, posset ipsum facere *cum malitia* contra Bonitatem & contra magnum Bonum &c.; quod est impossibile: ergò DEUS non potest facere peccatum. Et ideo, Eremita, est significatum per hos tres modos, quòd tua conclusio non procedat: non quoad primum, quia, licèt creatura sit finita, non potest esse obediens suo Creatori, quòd illi sit æqualis; cùm Unum Summum non possit facere aliud summum extra suam essentiam: quoad secundum etiam non valet, quia creatura non potest obedire DEO, quòd per ipsam faciat contradictionem: & sic de tertio, quoniam DEUS cum creatura non potest facere peccatum. Unde, sicut probavimus, quòd rationalis creatura non possit obedire DEO per prædictos tres modos, ita etiam per consequens non potest illi obedire irrationalis creatura, quòd cum ipso sit unita, quia ex hoc sequerentur inconvenientia, quæ suprà diximus, & etiam contradictio & peccatum. Ergò tua ratio non valet.

QUÆSTIO XCIV.

Utrùm DEUS per Unionem *aliter existat in assumpta Humanitate, quàm in aliis creaturis.*

1. SOlutio. Raymundus dixit: DEUS existit pluribus modis in à se assumpta Humanitate, quibus non existit in aliis creaturis; sed per *tres Modos* tibi volo ostendere, & per *primum* sic: DEUS est cum assumpta Natura *una Persona* ex *duabus Naturis*, scilicet ex Divina & humana; & Persona, quæ est Christus, *non est tertium ex ipsis*: unde sequitur, quòd Christus *DEUS* sit ipsa Persona, & *Homo* Christus etiam, & Persona *DEUS* sit Homo; est DEUS per Deitatem, & Homo per Humanitatem, & una est Deitas, & alia Humanitas: & secundùm talem modum existendi DEUS non existit cum aliqua creatura; nam si cum aliqua alia creatura ita esset unitus, per illam esset creatura, sicut per Humanitatem, quam assumpsit, est Homo; imò dico tibi, quòd nullum creatum ens sic possit esse unitum cum alio, sicut in Christo sunt unitæ duæ Naturæ: non in substantia Solis, cùm Sol sit *tertium* compositum ex forma & materia, qui non est sua forma nec materia, nec forma est Sol, & sic de sua materia; sed in Christo DEUS est Homo, & Homo est DEUS, & DEUS est Christus, & Homo est Christus, & Christus est Homo DEUS; & ratio est, quia „ Humana Natura in „ Christo nec *per se* nec *in se* facit suppo„ situm vel hominem, sed *de ipsa* factus „ est Homo in Divina Natura, vel in Di„ vino Suppositio, quod *in Se* facit *Se* Ho„ minem de Humana Natura. „ Et sicut dictum est de Sole, ita potest dici de elementato, in quo unum elementum non est aliud, nec elementum est elementatum; sicut pomum non est ignis nec aër nec terra nec aqua, neque ipsa sunt pomum; & sic de similibus, sicut in plantis & brutis & in homine, in quo anima non est corpus, nec è converso, nec homo est anima nec corpus, nec è converso; & sic de Angelis & de omni creato.

2. Item DEUS per unionem humanæ Naturæ est *finis omnium corporalium*: & ratio hujus est, quia DEUS Filius existens Corpus Christi, quod est DEUS, participat in natura cum omnibus corporalibus entibus; cùm sit una materia omnium corporalium entium, ût in *sexagesima prima Quæstione* probatum est: & ideo ratione participationis Corporis Christi, quam habet cum tota corporali natura in Universo, est exaltata & sublimata in Universo tota corporalis natura; & idem est de spirituali natura tam Angelorum, quàm rationalium Animarum, cum quibus Anima Christi participat in natura: & talem exaltationem & sublimationem non facit DEUS cum aliis creaturis *naturaliter immediatè*, sed *mediatè* per Unionem Humanæ Naturæ Christi: unde sequitur, quòd DEUS aliter existat in Humanitate, quam assumpsit, & aliter in creaturis non assumptis.

3. Præterea DEUS, in quantum est incarnatus, est factus creatura, & est positus in tempore & in loco, motu, quantitate & figura, sinè quibus creatura non potest esse; sed DEUS existens cum aliis creaturis *præsentialiter, potentialiter & essentialiter* non propter hoc est creatura, nec habet conditiones creaturarum, scilicet tempus, locum &c., sed habet Suas, quæ illi sunt coëssentiales infinitè & æternaliter, cum quibus tantum distat à creato ente, quanta est distantia inter Infinitum Ens & finitum ens.

4. Ait

4. Ait Eremita: DEUS existit cum omnibus creaturis præsentialiter, potentialiter & essentialiter, ût dicis, & verum dicis; & quia Christus Homo est creatura, ita uniformiter existit DEUS cum Christo Homine præsentialiter, potentialiter & essentialiter, sicut cum aliis creaturis; aliàs aut Christus Homo non esset creatura, aut esset mutatio in aliis creaturis; quod est impossibile: ergò DEUS ita uniformiter existit cum Humanitate Christi, sicut cum aliis creaturis, licèt DEUS sit unitus cum Humanitate Christi.

5. Respondit Raymundus: DEUS in Humanitate à se assumpta existit duobus modis, *immediatè* & *mediatè*; immediatè, sicut Creator & creatura, quæ per nullum medium in natura participant; & sic per talem modum DEUS ita existit cum assumpta Humana Natura præsentialiter, potentialiter & essentialiter, sicut existit in lapide vel in Angelo, in homine & in aliis: DEUS existit in lapide præsentialiter, cùm sit intra lapidem & extra essentialiter, & per consequens potentialiter, sic habens suam potestatem in lapide, sicut in se ipso, cùm sua Essentia sit in lapide; & sic per consequens in Homine Christo: unde in quantum Homo, non dico, quòd DEUS aliter existat cum Humanitate, quam assumpsit, quàm cum aliis creaturis; veruntamen *mediante Unione* & Incarnatione aliter existit cum Humanitate, quam assumpsit, quàm cum aliis creaturis; ût suprà dictum est.

QUÆSTIO XCV.

Utrùm DEUS sibi potuerit unire Animam non beatam?

1. SOlutio. Raymundus consideravit modum Unionis & Incarnationis, & dixit, quòd conveniat, quòd ipse respondeat ad quæstionem secundùm modum Unionis & Incarnationis, & dixit: quòd, sicut DEUS non potuit assumere *hominem*, sed *Humanitatem*, ut *Suppositum non assumeret suppositum*, non assumpsit hominem, ut non essent duo suppositi, sed unum, vel ut suppositum superveniens non esset diminutum & remissum; sed assumpsit Humanitatem, & in se ipso fecit de ipsa & per ipsam existere Hominem: simili modo non potuit sibi unire Animam beatam, cùm Anima beata non possit creari sinè humano suppositio: ergò DEUS potuit sibi unire Animam non beatam; sed ipsa unita sic fuit beata in Divino Supposito, sicut ex Humana Natura fuit factus Homo in Divino Supposito; & hoc fuit necesse, ut per eundem modum esset beatificatio, sicut fuit homificatio.

2. Ait Eremita: DEUS non assumpsit corpus glorificatum, quia si assumpsisset, non potuisset mori; & sicut corpus non fuit glorificatum, licèt fuerit assumptum, sic per consequens Anima assumpta non fuit beata: ergò DEUS potuisset assumere Animam non beatam existentem actu non beatam sic à parte pòst, sicut à parte antè, quod est impossibile; cùm beatum & non beatum sint in contrario, cùm unum dicat perfectum, & aliud imperfectum.

3. Respondit Raymundus: DEUS potuit assumere Animam non beatam, ût suprà dictum est, & licèt fuisset non beata, non erat per peccatum contra DEUM; sed erat non beata, in quantum *per se* non habebat *completum esse*, sed assumpta fuit beata, & in eodem instanti de non beata facta beata: & ideo tua ratio non valet. Et hoc, quod dicis, quòd *DEUS non assumpserit corpus glorificatum*, licèt Christus fuerit factus Homo, verum dicis; & ratio, quare hoc fuit, consistit in hoc, ut illud corpus comederet & biberet, ut Christus appareret verus Homo: etiam oportuit, quòd corpus esset mortale, ut posset redimere humanum genus: & adhuc, quia iste locus inferior non spectat ad corpus glorificatum, sed cœlum: de Anima Christi verò non est sic, cùm sit immortalis, non plùs indigens uno loco, quàm alio: ergò tua ratio non valet.

QUÆSTIO XCVI.

Utrùm Beata Virgo contraxerit Peccatum originale?

1. SOlutio. Raymundus respondit: nisi Beata Virgo fuisset dispositia, quòd Filius DEI de ipsa assumeret Carnem, scilicet quòd non esset corrupta, nec in aliquo peccato sive actuali sive originali, Filius DEI non potuisset ab ipsa assumere Carnem; cùm *DEUS & peccatum non possint concordari in aliquo subjecto*: & quia illa assum-

assumptio Carnis, quam DEUS assumpsit in Beata Virgine, fuit in majori magnitudine bonitatis, potestatis, virtutis & finîs, quam DEUS potuit facere in creatura, convénit, quòd *ex parte subjecti*, in quo assumpsit Carnem, esset major magnitudo potestatis, bonitatis, virtutis & finîs, quæ potuit esse *ex parte patientis & agentis*; aliàs non esset proportio inter DEUM Filium & Beatam Virginem in assumendo Carnem: ergò concluditur, quòd Beata Virgo non contraxerit originale peccatum, imò fuerit sanctificata scisso semine, de quo fuit, à suis Parentibus; aliàs, si fuisset concepta in originali peccato, suus totus triangulus, de quo fuit, scilicet *principium, medium & finis*, non fuisset sanctificatus, & suum *principium* fuisset malum & vitiosum per peccatum, ratione cujus non fuisset digna participare cum *majori medio & fine* magnitudinis potestatis, bonitatis & virtutis, de quibus suprà dictum est.

2. Item, sicut DEUS non assumpsit Hominem, sed humanam Naturam, sic semen, de quo fuit Beata Virgo, non assumpsit peccatum à suis Parentibus, sed Sanctificationem à Sancto Spiritu, qui „ sic „ præparavit *Viam* Incarnationis per San„ ctificationem, sicut Sol diem per auro„ ram. „

3. Fuit etiam conveniens, quòd Beata Virgo conciperetur sinè peccato, ut sua Conceptio & Conceptio Sui Filii invicem relativè sibi corresponderent, & ut inter ipsas posset esse major similitudo & concordantia, & inter Filium & Matrem major amor.

4. Adhuc dico tibi, Eremita, quòd, sicut Adam & Eva fuerunt in innocentia ante originale peccatum, sic, quando incepit Recreatio per *esse* Beatæ Virginis MARIÆ & Sui Filii, convénit, quòd Vir & Mulier essent in statu innocentiæ *simpliciter* & *continuè* de *principio* usque ad *finem*; aliàs Recreatio non potuisset *principiari*; sed *fuit principiata*, ergò Beata Virgo MARIA fuit concepta sine originali peccato.

5. Ait Eremita: totum humanum genus
a. fuit corruptum per originale peccatum, & per consequens Beata Virgo contraxit originale peccatum, cùm sit concepta de humano genere, antequam fuit Recreatio.

b. Item si esset, sicut tu dicis, Beata Virgo non indiguisset recreari per suum Filium; & sic totum genus corruptum per peccatum non indiguisset restaurari simpliciter, sed secundùm quid; quod est contradictio: ergò concluditur, quòd Beata Virgo contraxerit originale peccatum.

6. Respondit Raymundus: antequam ar-
a. tifex ædificet cameram, *finis* cameræ, qui est *habitare*, est conceptus, & postmodum sequitur camera in re, & *aliud habitare*, quod est actu reale à primo causaliter deductum de potentia in actum: à simili, *finis* Recreationis fuit *antè conceptus*, quàm fuit Recreatio, & Filius DEI, qui concepit & voluit finem, sic & multò meliùs *præparavit* & *ordinavit* omnia pertinentia ad Recreationem *à principio usque ad finem*, sicut bonus artifex præparat & ordinat materiam cameræ à principio usque ad finem: ergò concluditur, quòd Filius DEI potuerit præparare materiam Recreationis in *principio* Conceptionis, quod Beata Virgo habuit à suis Parentibus; aliàs artifex, qui facit cameram, multò magìs posset præparare materiam cameræ *cum sua finita potestate*, quàm Filius DEI vel Sanctus Spiritus, qui habet *infinitam potestatem*, potuerit præparare materiam Recreationis; cùm artifex possit præparare materiam cameræ *à principio usque ad finem*, Filius DEI autem non nisi de *medio usque ad finem*, ût tu dicis; quod est impossibile.

b. Item dico tibi, quòd, sicut Beata Virgo in utero suæ Matris per Sanctum Spiritum fuit sanctificata & mundata ab originali peccato, ût aliqui asserunt, sic Sanctus Spiritus potuerit mundare & sanctificare ab originali peccato semen, de quo Beata Virgo fuit concepta; cùm Sanctus Spiritus habeat ita magnam potestatem in uno tempore, sicut in alio: ergò sequitur, quòd non sequatur contradictio, quam tu dicis: imò contradicis tibi ipsi in contradicendo mihi, in quantum dicis, quòd oportuerit, quòd Beata Virgo recrearetur, postquam est à Primis Parentibus, & non recrearetur, postquam fuit sanctificata in utero suæ Matris.

QUÆSTIO XCVII.

Utrùm Anima Separata *sit Persona?*

1. SOlutio. Dixit Raymundus: Anima est pars hominis, sicut corpus, cùm homo sit ex Anima & corpore; & quia pars est, ut sit totum, & non è converso, ratione finîs est homo finis Animæ, in quantum Anima est, ut sit homo: & ideo *Anima ratione finîs non est per se subsistens*, licèt sit separata à corpore; quia si per se esset subsistens, esset suus finis naturalis in se ipsa, & non in homine, & post separationem à corpore non appeteret corpus nec resurrectionem illius hominis, cujus est pars; quod est impossibile ratione finîs ipsius Animæ & hominis: & quia „ *esse* „ *personale* indiget habere suum natura„ lem *finem in se ipso*, & ut *per se* sit exi„ stens (sicut *totum*, quod *per se* existit „ *cum suis partibus*, sicut Angeli) „ er„ gò sequitur, quòd *Anima separata non* „ *sit persona*.

2. Item si Anima separata à corpore esset persona, in Die Resurrectionis, cùm ipsa esset conjuncta cum corpore, essent in homine duæ personæ, una scilicet persona Animæ, & alia persona hominis; quod est impossibile.

3. Ait Eremita: Anima est substantia rationalis per se existens, cùm sit incorruptibilis per suas partes, quæ sunt incorruptibiles, quæ sunt intellectus, voluntas & memoria, & sunt illi consubstantiales, ût dicis in *quinta Quæstione*: ergò Anima existit separata per se ipsam, non indigens habere corpus nec finem hominis: unde sequitur, quòd sit persona, postquam per se est subsistens: imò dico tibi, quòd secundùm te Anima separata à corpore esset corruptibilis & mortalis; cùm omne ens, quod per se non est existens, deveniat in *non esse*.

4. Respondit Raymundus: in omni substantia convenit considerare duo, scilicet *existere* & *agere*; sicut substantia Solis, quæ existit per sua principia incorruptibilia sibi consubstantialia & naturalia, quæ sunt sua forma & sua materia, & sua consubstantialis & naturalis bonitas, magnitudo &c.; & ideo substantia Solis est per se subsistens & incorruptibilis: sed si ab ipso removeretur omne *agere*, removeretur ab ipso omnis finis suorum principiorum, quæ ipsum constituunt propter finem: sicut bonitas, quæ constituit substantiam Solis, ut agat bonum, & magnitudo, ut agat magnum &c.: unde sequeretur, quòd sua substantia esset mala, quia esset evacuata fine bonitatis, & sic de aliis, & in otiositate posita; & hoc non posset sustinere natura: unde sequeretur, quòd substantia per se non posset existere: à simili dico de Anima separata, quæ sinè fine, propter quem naturaliter est, cujus finis est homo, non posset existere, licèt suum existere sit incorruptibile, ût tu dicis, & verum est; sed privato fine hominis Anima esset posita in otiositate & vacuitate finîs, propter quem est; & ideo tua ratio non valet.

QUÆSTIO XCVIII.

Cùm DEUS sit Infinitus, & Homo finitus, quæritur, utrum ex Essentia & Natura utriusque possit esse Una Persona?

1. SOlutio. Raymundus consideravit, quomodo ex pluribus rebus fiat unum, sicut ex pluribus elementis unum elementatum, & ex piro inserta in pomerio una arbor, & ex elementativo, vegetativo, sensitivo, imaginativo & rationativo unus homo, & ex forma & materia una substantia, & ex duabus præmissis & una conclusione unus syllogismus; & sic de similibus: & in omnibus istis factis *quodlibet remanet distinctum ab alio*, sicut in elementato quodlibet elementum est distinctum ab alio *per essentiam & naturam*: & ideo, postquam hæc omnia naturaliter possunt fieri per naturalem finitam potestatem, quid mirum? si DEUS cum sua Infinita Potestate & supra naturalem cursum sibi potest unire Essentiam & Naturam humanam finitam, & cum ipsa existere Una Persona, ita tamen, quòd in ipsa Persona Deitas & Humanitas remaneant *distinctæ*; aliàs posset fieri major unio per finitam potestatem, quàm per Infinitam; quod est impossibile: per quam impossibilitatem demonstratur, quòd affirmativa Quæstionis sit vera.

2. Item, cùm Divina Potestas sit Bonitas, Magnitudo, Æternitas &c., plùs spectat ad ipsam agere de *majori* bonitate, quàm de *minori*; & sic de majori magnitudine, duratione &c.: ergò concluditur, quòd, si DEUS de minoribus rebus potest unire prædicta entia, multò magìs de majoribus possit unire Unum Ens Majus.

3. Præterea convenit, quòd omne id DEO sit possibile, per quod DEUS & homo *magìs* possunt *concordare*, & invicem

participare, & ex quo *major* & *nobilior finis* poteſt ſequi toti creato Univerſo; aliàs DEUS plus poſſet per minoritatem, quàm per majoritatem, & per parvitatem, quàm per magnitudinem; quod eſt impoſſibile: & quia *major* & *nobilior concordantia* & *participatio*, quæ poteſt eſſe inter DEUM & ſuum effectum, & etiam *major finis* totius Univerſi poteſt eſſe per Unionem Divinæ & humanæ Naturæ, ergò *ex Eſſentia & Natura Divina & humana poteſt eſſe Una Perſona.*

4. Ait Eremita: unio elementorum in
a. elementato (& ſic de aliis) non poteſt fieri, niſi per compoſitionem, & quòd ex ipſis fiat unum, ſcilicet elementatum, quod tranſeat in tertium numerum, ſicut lapis vel arbor &c., qui lapis non eſt ignis, nec ignis eſt lapis; & ſic de aliis: unde cùm DEUS, qui eſt Infinitum Ens, non poſſit intrare in compoſitionem cum finito, nec ex Ipſo & homine poſſit fieri tertius numerus, qui non eſſet DEUS nec homo, nec è converſo, ergò concluditur, quòd ex Infinita & finita Eſſentia & Natura non poſſit eſſe Una Perſona.

b. Præterea humana natura non poteſt ſufficere ad *eſſe* hominis ſinè humano corpore, nec humanum corpus potuit aſſumi ex muliere ſinè forma ipſius corporis, quæ forma fuit Anima mulieris; & quia DEUS non potuit aſſumere Animam mulieris, nec per conſequens ejus materiam, quæ eſt corpus, ideo non potuit fieri unio ex humana & Divina Natura.

5. Reſpondit Raymundus: non dico,
a. quòd Divina & humana Natura poſſint facere unum *per modum compoſitionis*, ſed *per modum Deificationis & Homificationis*; ſicut Filius DEI, qui eſt Deificabilis & Deificatus à DEO Patre, & *in ſua Deificabilitate*, hoc eſt, *in ſe ipſo*, poteſt Deificare *Humanitatem*, quæ eſt *homificabilis in Divina Natura, antequam ſit Homo; in* qua Deificabilitate factus eſt *Homo DEVS Filius* ex Humana Natura: & quia DEUS Filius eſt *Simplicitas*, licèt ſe faciat Hominem, non tamen poteſt ſe facere compoſitum quoad Divinam Naturam, ſed facit ſe compoſitum, in quantum ſe facit Hominem, qui Homo eſt compoſitus ex Corpore & Anima; & ideo tua ratio non valet, cùm unus modus ſit facere unum *de rebus finitis*, & alius modus *de Eſſentia & Natura finita & Infinita.*

A ſimili reſpondeo tibi ad hoc, quod dicis, ſcilicet, quòd id, quod factum eſt ex pluribus rebus, tranſeat in tertium numerum, verum dicis, quando factum eſt de finitis rebus; ſed Perſona, quæ eſt de Divina & Humana Natura, non habet *partes*, quantum *ad Deitatem*, ſed quantum *ad Humanitatem*: ſed Filius DEI ſic *tranſit* in tertium numerum *per Humanitatem*, in quantum ſe facit Hominem, qui Homo eſt tertius numerus ex Corpore & Anima, ſicut *tranſit* in Humanitatem *faciendo ſe Hominem; & ideo ipſa Perſona non tranſit in tertium numerum*, cùm ipſe ſit DEUS & Homo, quia ipſa, ſcilicet Perſona Filii DEI, ante Incarnationem erat DEUS; & quia DEUS ſe fecit Hominem, Perſona, quæ eſt DEUS, eſt Homo; & ita tua ratio non procedit.

b. Et quando dicis, quòd Incarnatio non poſſit fieri, cùm humanum corpus non poſſit eſſe ſinè forma & materia, & quòd DEUS ex Beata Virgine non potuerit aſſumere formam, ſed materiam, cùm materia ſit tota denudata à corporali forma, & ſubſiſtat ſpirituali formæ, quæ ipſam informat, ut ſit corpus; ſi tua opinio eſſet vera, verum diceres, ſicut plures dicunt, quòd in homine non ſit niſi una forma, & illa ſit rationalis Anima; ſed talis opinio non eſt vera, ût ſignificatur in *octuageſima nona Quæſtione*, in qua probatum eſt, quòd *ſenſitiva in homine ſit à generante*: & ideo DEUS potuit aſſumere naturam corporis *materialiter* & *formaliter*, cùm ipſum ſit de materia & de *propria* forma corporali; quæ forma ſic eſt mota à rationali Anima ad informandum materiam corporis, ſicut ſenſitiva ad movendum vegetativam ad vegetandum, & ſicut vegetativa ad movendum elementativam ad elementandum, cùm *ſpecifica forma* corporis hominis ſit ex prædictis formis.

QUÆSTIO XCIX.

Utrùm DEUS debuerit aſſumere Humanam Naturam?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: quando DEUS creavit mundum de nihilo, mundus *quoad ſe* habebat nullum jus nec dignitatem erga DEUM, quòd ipſum debuiſſet creare; quia ſi habuiſſet, jam mundus fuiſſet aliquid; ſed DEUS per Suam Liberam Voluntatem voluit creare mundum, & facere gratiam: unde ſicut DEUS per Voluntatem *liberè* voluit creare, ita per Suam Bonitatem liberè voluit creare bonum, & ſic de Magnitudine &c.; & quia ſic voluit, per eundem modum *debuit*, poſtquam *voluit*, & poſtquam ſua Bonitas *requirebat* producere bonum, & ſua Magnitudo magnum &c.: & ideo, ſecundùm quòd debuit creare *quoad ſe ipſum* & *quoad actus* ſuarum Dignitatum, *debuit aſſumere Humanam Naturam*, ut per illam aſſumptionem exaltaret mundum & totum Univerſum in majori fine amabilitatis mundi & bonificabilitatis, magnificabilitatis &c., quam mundus potuit recipere, & DEUS in novo *eſſe* perficere; & hoc fuit per Unionem Divinæ & Humanæ Naturæ in Chriſto: aliàs DEUS non ſolveret ſuum debitum Sibi Ipſi & ſuis Dignitatibus cum majoritate Magnitudinis, Bonitatis &c., ſed cum minoritate; quod eſt impoſſibile: ergò DEUS debuit aſſumere Humanam Naturam.

2. Item cùm DEUS creaviſſet mundum, & hominem ad æternam beatitudinem, & humanum genus fuit deviatum à fine, propter quem fuit creatum, per originale peccatum, DEUS debuit aſſumere Humanam Naturam & eſſe Homo, & mori ad recreandum humanum genus, ut ſatisfaceret illi fini, quem ſuprà diximus, ad quem mundus fuit creatus.

3. Ait Eremita: inter finitum & Infini-
a. tum Ens eſt nulla proportio; unde ſequitur, quòd DEUS non debuerit incarnari, cùm Ipſe ſit Infinitus, & homo finitus; cùm Incarnatio non debeat fieri ſinè proportione & concordantia DEI & hominis.

b. Item Infinitum Bonum, Verum, Perfectum & Virtuoſum, Immortale & Æternum, Sanctum & Glorioſum, & Prima Cauſa omnium entium, Judex & Dominus non debet ſe unire & participare cum homine producto de nihilo, mortali & paſſibili, indigenti cibo & potu; quia ſi deberet, vilipenderet ſe, & derogaret ſuæ No-
c. bilitati; quod eſt impoſſibile. Etiam participaret in natura per Unionem Incarnationis cum hominibus peccatoribus, cum ſerpentibus & vermibus, cum quibus homo in natura participat per elementativam, vegetativam & ſenſitivam; & quia hæc omnia ſunt valde inconvenientia & inhoneſta, ergò DEUS non debuit aſſumere Humanam Naturam.

4. Reſpondit Raymundus: Eremita, ve-
a. rum dicis, quando dicis, quòd inter finitum & Infinitum Ens ſit nulla proportio; cùm finitum ens *quoad ſe* habeat nullam dignitatem nec virtutem utendi Infinito Ente; ſed Infinitum Ens bene poteſt ratione gratiæ & charitatis ſic ſe *humiliare* erga hominem per *Unionem*, ſicut per *Dilectionem*, cùm DEUS diligat ſuum effectum: & quia DEUS magìs & meliùs ſcit *diligere* ſuum effectum, quàm aliquis alius, voluit ſe *unire* cum Humana Natura, ut ſuum effectum tantum exaltaret, quantum potuit, & quantum ſuus effectus potuit recipere; & talis proportio inter finitum & Infinitum non eſt impoſſibilis nec contra Magnitudinem Nobilitatis Divinæ Bonitatis &c., quæ in ſuo effectu requirit magnum bonificare.

b. Et quando dicis, quòd DEUS non debuerit incarnari, cùm homo ſit productus de nihilo & mortalis & indigens potu & cibo, verum dicis ſecundùm reſpectum & ſtatum hominis; & ad hanc objectionem reſpondeo, ſicut reſpondi ad primam.

5. Item dico tibi, quòd, ſi DEUS non debuit incarnari, in alia vita non debeat remunerare corpora beatorum, cùm corpora in DEO non poſſent attingere finem per ſenſitivum & imaginativum; quia DEUS eſt inſenſibilis & inimaginabilis; ſed DEUS per Incarnationem, in quantum Homo, eſt ſenſibilis & imaginabilis: & per tale medium poteſt DEUS in alia vita remunerare corpora beatorum in videndo, audiendo, loquendo, imaginando & converſando & aſſimilando in humana Natura.

c. Et quando dicis, quòd eſſet inhoneſtum, quòd DEUS participaret cum hominibus peccatoribus, cum ſerpentibus & vermibus, verum diceres, ſi Divina Natura eſſet transmutata in humanam Naturam, quam aſſumpſit *individuatam*, quæ non eſt una eſſentia cum homine peccatore, nec cum ſerpente & verme; nec tibi eſt derogatum, ſi alius homo eſt leproſus, cùm tu ſis *unus* homo non leproſus *alius* ab homine leproſo, & ſic de ſerpente & verme, cum quibus non converſaris: à ſimili eſt de Chriſto & quantum ad Deitatem & quantum ad Humanitatem, quæ ſunt Unum

num Suppositum *distinctum* ab aliis suppositis : ergò concluditur, quòd tuæ rationes non procedant.

QUÆSTIO C.

Utrùm Filius DEI sit incarnatus vel incarnandus?

1. SOlutio. Dixit Raymundus : Eremita, hæc quæstio est soluta in *Libro de Articulis Fidei Catholicæ*, quem fecimus ; veruntamen in hoc Libro ad Quæstionem, quam mihi facis, respondeo dicendo : sicut in prædicta *proxima Quæstione* probatur, quòd DEUS debuerit incarnari, & illud debitum fuit per Magnitudinem Bonitatis, Durationis, Potestatis &c., & hoc sciverit Divina Sapientia & Voluntas ; sic sequitur, quòd Filius DEI sit incarnatus, & non incarnandus ; quia si est incarnatus, sequitur in humana specie bonum magnum durabile &c. per illam Incarnationem ; quia DEUS habet Christianum Populum à tempore suæ Incarnationis usque nunc, & plures Animæ sunt salvæ : sed si Filius DEI est incarnandus, quidquid dictum est per Christianos de Christo præterito & futuro, est falsum & peccatum, & DEUS non habet Christianum Populum nec habebit, usque dum Filius DEI sit incarnatus ; nec habet Judaicum Populum, nec Saracenum, Tartaricum, nec aliquem alium, cùm sint infideles, & sint contra Catholicam Fidem ; & sic *diminuta est Magnitudo Bonitatis &c. Incarnationis*, & *posita in otiositate ;* quod est inconveniens & contra Divinam Sapientiam, quæ scit, quòd finis Incarnationis sit positus in Magnitudine Bonitatis &c., & non in parvitate ; & hoc vult Divina Voluntas : unde sequitur, quòd Filius DEI sit incarnatus, ut Divina Voluntas tantum *diligat* Magnitudinem *Utilitatis* Incarnationis, *quantum* Divina Sapientia *ipsam potest scire*, & Divina Bonitas bonificare, & Divina Magnitudo magnificare &c. : est etiam valde inconveniens, quòd DEUS sit sinè populo, quia creavit mundum ad se recolendum, intelligendum, amandum, laudandum & illi serviendum.

2. Item si Filius DEI est incarnandus, tunc, quando erit incarnatus, nullus populus illi credet ; & maximè Christiani essent increduli, non credentes illam futuram Incarnationem, quia crederent præteritam ; nec Filius DEI inveniret mulierem dispositam, de qua assumeret carnem, non Christianam, quia crederet, quòd ipse jam esset incarnatus ; non Saracenicam nec Judaicam, & sic de aliis, quia omnes credunt, quòd Incarnatio sit impossibilis : & quia convenit, quòd Incarnatio sit, postquam probatum est, quòd ipsa debeat esse, convenit, quòd sit facta in illo tempore, quod illi sit magis dispositum, proportionatum & ordinatum ; aliàs Divinæ Rationes essent contra prædictam Incarnationem ; quod est impossibile.

3. Ait Eremita : Raymunde, quòd Filius DEI non sit incarnatus, sed incarnandus, est significatū in hoc : nam si est unus Christianus, sunt centum, qui non sunt Christiani ; quod est inconveniens, scilicet quòd tanta falsitas & error sit in mundo, & tam parum veritatis, & quòd veritas Incarnationis non vincat falsitatem, sed per falsitatem sit neglecta & ignorata & inhonorata : & quia Divina Veritas & aliæ Rationes DEI ista possunt sustinere, sequitur, quòd Filius DEI non sit incarnatus, sed incarnandus ; & quòd, quando erit incarnatus, ratione Nobilitatis Virtutis Incarnationis omnes homines in mundo credent in Incarnationem, & ipsam laudabunt & benedicent.

4. Respondit Raymundus : Eremita, Christus, Apostoli & Martyres dederunt exemplum multiplicandi Fidem per mundum, quæ per ipsos fuit incepta & exaltata, ut eorum Successores illud idem facerent, ut in Patria plures salvi fierent per viam Martyrii, & ut Paradisus esset in majori sanctitate gloriæ, nobilitate & virtute, quæ non possent esse sinè pluribus Martyribus : unde propter hoc DEUS permittit, quòd sint infideles, ut sint Fidelibus materia laborandi & moriendi propter exaltationem Fidei : & hoc præcepit Christus in Evangelio dicens : *dilige Dominum DEUM tuum ex toto corde tuo &c.* : item dixit : *euntes in mundum universum prædicate &c.* : item quando dixit : *Petre, amas me &c.?* item quando dixit : *bonus Pastor &c.* : & adhuc, quando dixit : *qui diligit me, tollat crucem suam &c.* : & beatus Petrus in suâ Canonicâ dixit : *parate vos reddere rationem &c.*, & sic de pluribus aliis, quæ longum esset narrare ; etsi Fides multùm sit neglecta & ignorata in hoc mundo, nihil est derogatum Incarnationi, sed illis, qui colunt Fidem, in quantùm ipsam non multiplicant & exaltant in mundo secundùm potestatem, quam habent à DEO datam, & secundùm quòd eis est factum præceptum ; sed quia dictum est per Christum, quòd erit unum ovile &c., *successivè* per viam Martyrii & sanctam vitam Confessorum Incarnatio habebit honorem per universum mundum, & multò majorem honorem, quàm si Filius DEI esset incarnandus, & quàm si, quando esset incarnatus, DEUS cogeret libertatem omnium hominum, ut in ipsam Incarnationem crederent.

QUÆSTIO CI.

Utrùm hæc Propositio sit vera : DEUS assumpsit Hominem ?

1. SOlutio. Dixit Raymundus : quòd homo sit suppositum constitutum ex anima & corpore *per se existens, habens proprietatem & naturam generandi alium hominem*, & sua essentia est humanitas, & *esse* suæ & ipsius essentiæ est *homo, qui* habet naturam generandi, essentia vero non ; & ideo „ DEUS assumpsit *Humanitatem*, & non hominem, ut Homo Christus *non haberet* appetitum nec „ naturam generandi, quam haberet, si „ DEUS assumpsisset hominem. „

2. Item DEUS Filius est Suppositum, & homo est suppositum : unde si DEUS assumpsisset hominem, de necessitate sequeretur, quòd Christus esset duo suppositа, vel unum compositum ex duobus ; & sic Christus non esset una Persona, *in qua* DEUS esset Homo, & Homo esset DEUS : & si esset una Persona ex duobus Suppositis, Christus non esset DEUS nec Homo, nec DEUS & Homo essent Christus ; vel in Christo totum esset pars, & pars esset totum ; quod est impossibile : & ideo, ut prædicta inconvenientia non sequantur, „ DEUS assumpsit Humanam Naturam, „ & *non hominem*, & de ipsa Humana Na„ tura *Se* fecit Hominem, ut esset Unum „ Suppositum ex duabus Essentiis & Natu„ ris.

3. Ait Eremita : Raymunde, DEUS non potuit completè assumere Humanam Naturam, nisi assumpsisset Animam conjunctam cum corpore, sinè quibus homo non potest esse ; sed Animâ conjunctâ cum corpore in uno indivisibili instanti sequitur homo, & ideo DEUS assumpsit Hominem ; aliàs DEUS non potuit assumere Humanam Naturam, nec se facere Hominem.

4. Respondit Raymundus : Incarnatio non fuit facta *simpliciter* secundùm Divinam Naturam, nec secundùm Humanam Naturam, sed secundùm Naturam *utriusque artificialiter :* sicut DEUS, qui assumpsit Animam & Corpus, & „ *in Se Ipso* „ homificando Se *ex utroque* „ conjunxit Animam cum Corpore ; & hoc *potuit in eodem instanti indivisibili*, cùm sit Dominus & Creator illius instantis ; sed *secundùm naturam creatam* verum dicis : & quia Incarnatio non fuit facta secundùm naturam, non debes arguere per naturam, cùm *modus* faciendi *naturalis* sit *unus*, & *alius artificialis* & *supra naturam.*

QUÆSTIO CII.

Utrùm hæc Propositio sit vera : Christus est duo.

1. SOlutio. Raymundus recoluit *vigesimam Quæstionem*, in qua tractatur de Numero in Divinis, & dixit, quòd in DEO sint Tria Suppositа, Unum est Pater, aliud Filius, & aliud Sanctus Spiritus, & Pater est DEUS, Filius est DEUS, & Sanctus Spiritus est DEUS, & non tres Dij, sed est Unus DEUS : dum Raymundus sic considerabat Numerum in Divinis, assumpsit de illo Numero *similitudinem*, quam potuit, & per illam respondit ad Quæstionem dicens : quòd in Christo sint *duæ* Naturæ, scilicet Divina & Humana, & per Divinam in Christo sit Unum Suppositum, quod est DEUS, & *in* illo Supposito sit factus Homo de Humana Natura, quæ est Suppositum *non distinctum* à Divino Supposito, ut in Christo non sint duo Suppositа, sed Unum ; & sic Unus Christus, sicut Tres Personæ sunt Unus DEUS : & sicut Pater est DEUS, & Filius est DEUS, & Sanctus Spiritus est DEUS, sic DEUS est Christus, & Homo est Christus, & Christus est DEUS, & Christus est Homo, & sic DEUS est Homo : & ideo *secundum hunc modum numerandi* dixit, quòd *Christus sit duo*, scilicet DEUS, qui est Unum Suppositum, & Homo, qui est Suppositum ; sed quia DE-

DEUS est Homo, & Homo est DEUS, non fuit ausus dicere, quòd Christus sit duo suppositа; quia si diceret, affirmaret, quòd DEUS in Christo non sit Homo, nec Homo sit DEUS; quod est contra Sanctam Catholicam Fidem: & ideo dixit Raymundus, quòd sit *distinguendum*, tenendo per unum modum affirmativam, & per alium modum negativam, ût superiùs significatum est.

2. Ait Eremita: tu scis, quòd contradi-
a. ctio non possit stare, quæ staret, si tua verba essent vera, quando dicis, quòd Christus sit duo, & non duo; quia si duo per DEUM & Hominem, DEUS est Suppositum, & Homo est suppositum, ergò hæc propositio est vera: Christus est duo suppositа, & hæc est falsa, Christus non est duo suppositа; & è converso, scilicet si Christus non est duo suppositа, hæc est falsa, Christus est duo suppositа; & quia contradictio non potest stare, tua ratio non procedit.

b. Item si Christus est verus DEUS & verus Homo, de necessitate sequitur, quòd Christus sit duo suppositа; aliàs Christus non esset DEUS, nisi DEUS esset Suppositum, nec esset Homo, si Homo non esset suppositum, cùm suppositum dicat ens perfectum per se subsistens, & sic de DEO & Homine, qui dicunt entia perfecta per se existentia.

4. Respondit Raymundus: non bene intellexisti *distinctionem*, quam feci, nec *similitudinem*, quam accepi de Beatissima Trinitate; & tua ratio esset vera, si DEUS assumpsisset hominem; sed suprà in *proxima Quæstione* est probatum, quòd non assumpserit hominem, sed Humanam Naturam, „ *de* qua Se fecit Hominem *in* „ Se Ipso, ut *cum* ipso sit Unum Suppositum, „ non duo suppositа, *quod* Suppo„ situm est *duo*, scilicet DEUS & Homo, „ *qui* sunt *Illud* Suppositum, „ sicut de Beatissima Trinitate suprà exemplificatum est; & *quia distinguo*, non implico contradictionem.

5. Et quando dicis, quòd conveniat, quòd in Christo sint duo suppositа, postquam ipse est *duo*, scilicet DEUS & Homo, non sequitur, cùm Homo *in se* non sit suppositum, sed „ *de sua Humanitate* factum „ est Suppositum *in Divino Supposito*, in „ quo est sustentatus & factus, & *in Ipso* „ est hoc, quod est, & *sinè Ipso* non esset „ hoc, quod est, nec per se sustentatus; „ de sua materia, & Anima de suo corpo„ re, & homo de sua voluntate, „ & sic de similibus; & ideo tua ratio non valet.

QUÆSTIO CIII.

Utrùm hæc Propositio sit vera: Filius DEI est prædestinatus?

1. Solutio. Ait Raymundus: in *trigesima tertia Quæstione* est significata solutio hujus Quæstionis, cùm sit *distinctio* inter prædestinationem & prædestinationem; sicut inter *Ideam*, quæ est DEUS, & *ideatum*, quod non est DEUS. Sic Filius DEI (qui est *Prædestinatio*, sicut est *Idea*) non est prædestinatus, sed est *prædestinans prædestinatum*, sicut est *ideans ideatum* & hoc *simpliciter*: veruntamen *secundùm quid*, quia factus est Homo, sicut fecit Hominem *in* Se Ipso, & *de* Se Ipso ipsum deificavit, sic *in* Homine se prædestinavit, sicut Homo Christus, qui est prædestinatus, & per consequens Filius DEI, qui est ipse Homo Christus; & ideo negatio Quæstionis *per unum modum* est tenenda, & *per alium* affirmatio.

2. Ait Eremita: DEUS nullo modo potest esse prædestinatus, cùm sit prædestinans omnia prædestinata entia, nec in assumendo Humanam Naturam potest se prædestinare, cùm omne prædestinatum sit prædestinatum, secundùm quòd sua merita requirunt, ût tu dicis in præallegata *trigesima tertia Quæstione*; & quia Incarnatio per meritum hominis non potest fieri, cùm nemo possit mereri, ut sit DEUS, nec per Incarnationem DEUS potest prædestinare se ipsum.

3. Respondit Raymundus: Supposito, quòd non esset Incarnatio, concedo tibi, quòd Filius DEI non posset prædestinari, sed quia Incarnatio est, potest prædestinari; veruntamen *non per modum*, per quem alii homines sunt prædestinati, cùm sint prædestinati secundùm eorum merita & secundùm liberum arbitrium, quod habent, ût de *secunda specie* prædestinationis dictum est in *trigesima tertia Quæstione*; sed Homo Christus non est prædestinatus respectu meriti nec sui liberi arbitrii, cùm „ in Christo Deitas sic agat de Humanita„ te, cum qua est conjuncta, sicut forma

QUÆSTIO CIV.

Utrùm in Christo sint duæ Filiationes?

1. Solutio. Dixit Raymundus: Christus est DEUS, Christus est Homo; & Christus Filius DEI non potest esse sinè Filiatione; & quia est Filius DEI, convenit, quòd in Christo sit *Divina Filiatio*. Item dixit, quòd Christus Homo sit Filius Beatæ Virginis, cujus Filius non posset esse sinè Filiatione; & quia Christus est Filius Hominis, sequitur, quòd in Christo sit *Humana Filiatio*, per quam & de qua est verus & purus Homo. Et ideo Raymundus voluit concludere, quòd in Christo sint *duæ* Filiationes, scilicet una *Divina* Filiatio, & alia *Humana*, sicut una Divina Natura, & alia humana; tamen dubitavit concludere, quòd in Christo essent duo suppositа, cùm in Christo Filiatio *relativè* dicat Suppositum ex parte Divinitatis & Humanitatis: sed recordatus est distinctionis, quam fecit suprà in *centesima secunda Quæstione*, & dixit *distinguendo*, quòd, sicut *in* Divino Supposito, quod est Divina Filiatio, est factus Homo de Humana Natura, & sustentatus *in* Supposito, & unitus *cum* Ipso, sic *in* Divina Filiatione sit facta Humana Filiatio *de* Humana Natura assumpta *ex* Beata Virgine, & sit sustentata *in* Divina Filiatione, & unita *cum* Ipsa; & ideo dixit Raymundus, quòd in Christo sint *Duæ Filiationes*, cùm in Christo sint duæ differentes Essentiæ, duæ Naturæ & duæ Relationes, Christo habente DEUM Patrem, & Fœminam Matrem: tamen negavit, quòd in Christo sint duo suppositа, sed *Unum*, ût in *præallegata Quæstione* probatum est.

2. Ait Eremita: Sicut Christus est Unus, ita est unus Filius; & sicut Christus ex Divina & Humana Natura est Unum Suppositum, ita ex duabus Filiationibus est una Filiatio, per quam est unus Filius Christus; aliàs non posset fieri unio Divinæ & Humanæ Naturæ; vel conveniret, quòd Christus esset duo Filii vel duo suppositа, quod tu negas; & ideo tua ratio non procedit, & de quæstione simpliciter tenenda est negativa vel affirmativa, ratione cujus tua distinctio non valet.

3. Respondit Raymundus: ex piro insерta in pomerio est una arbor, in qua sunt duæ naturæ, scilicet natura piri & natura pomerii; & si ex illis duabus naturis fieret una natura existens sinè distinctione illarum duarum naturarum, natura piri esset in radicibus, & natura pomerii in foliis, floribus & piris, & è converso, & hoc simpliciter; quod est impossibile, & de hoc habemus experientiam secundùm colorem, figuram & saporem pirorum: à simili, si in Christo essent *conversæ* duæ Naturæ, duæ filiationes, duæ bonitates, duæ magnitudines & duæ durationes &c., sequerentur multa inconvenientia, scilicet, quòd in Christo non remaneret nisi una Natura & una Filiatio, & illa esset aut ex parte Divinitatis, aut ex parte Humanitatis: & sic Christus simpliciter esset DEUS vel Homo ex duabus Naturis & Filiationibus, consequenter Christus esset unum tertium suppositum, in quo numerus Filii DEI esset mutatus, & idem sequeretur de numero Filii Hominis; quod est impossibile, ût in *centesima prima* & *centesima secunda Quæstione* dictum est: item Summa Bonitas & infima converterentur, & Infinita Magnitudo & finita, & Æternitas & tempus, & Creator & creatura, & ens quantum & Ens Non quantum, & sic de aliis; quod est impossibile: ergò in Christo *non convertuntur* Naturæ & Filiationes, „ nec una „ Essentia consumitur, & alia conservatur, „ cùm Christus sit Verus DEUS per Deitatem, & Verus Homo per Humanitatem, habens quoad DEUM, quidquid pertinet ad Divinas Conditiones, & quoad Hominem, quidquid pertinet ad humanas, per quas *in* Divino Supposito potest esse Homo; & hæc non sunt impossibilia, cùm DEUS possit esse Homo, ût in *nonagesima octava Quæstione* probatum est.

QUÆSTIO CV.

Utrùm hæc Propositio sit vera: Christus, secundùm quòd Homo, est Individuum?

1. Solutio. Dixit Raymundus, quòd pomum sit elementatum & vegetatum; est elementatum per elementativam, de qua est; & est vegetatum per vegetativam,

de qua est. Item dixit, quòd *esse* essentiæ elementativæ sit *unum*, & *esse* essentiæ vegetativæ sit *aliud*; sed „ *non* sunt ita „ *duo esse*, quòd sint duo individua, sed u- „ *num*, quod est pomum *ex ipsis indivi-* „ *duatum*, „ & *esse* vegetatum est *plantatum* & *sustentatum* in *esse* elementato, cum quo est unitum; per quorum *unionem* sequitur *unum esse compositum*, unum corpus, unum individuatum, una substantia & unum pomum, quod pomum est *esse* essentiæ *pomeïtatis*, & duo prædicta *esse* remanent *distincta* quoad essentiam & naturam elementationis, & essentiam & naturam vegetationis. A simili, Eremita, secundùm quòd exemplum potest sufficere, Christus, secundùm quòd est DEUS, est Individuum, sed non duo individua, sed Unus Christus, qui est Unum Individuum & Unum *Esse*, quod est DEUS & Homo: & sicut *in* Individuo, quod est DEUS Filius, est Homo factus *de* Humana Natura, sic *in* Individuo, quod est DEUS Filius, est *individuatum* & factum individuum, quod est Homo, tali modo, quòd sit *Unum Individuum*, quod est Christus, & non duo; sed remanent duæ distinctæ Essentiæ & Naturæ: ideo concludo, quòd *Christus, secundùm quòd est Homo, sit unum individuum existens Unum Individuum in Divino Supposito, in* quo est factus DEUS & Homo.

2. Ait Eremita: si Christus, secundùm quòd est Homo, est individuum, & Christus, secundùm quòd est DEUS, est Individuum, sequitur, quòd Christus sit duo individua & duo *esse*, cùm individuum dicat *esse*, ergò non est unus Christus, sed duo, & non duo, sed unus, cùm essentia rationativa dicat unum Christum, & non duo: ergò concludis contradictionem, quæ non potest stare, ergò tua verba non procedunt.

3. Respondit Raymundus: non bene intellexisti distinctionem, quam suprà fecimus, secundùm quam tua objectio est soluta; sed ut melius intelligas, adhuc dico tibi, quòd in quolibet homine *unum* sit *esse* corporis, & *aliud* sit *esse* animæ, & *ex utroque esse actu* sequitur homo, qui est *tertium*, & *unum individuum*; & iste est *unus modus* essendi individui; sed *alius modus* essendi individui est in Christo, quia in quolibet homine est *esse* corporis *actu*, & *esse* animæ similiter, & unum *actualiter* venit ad aliud, quolibet remanente *actu*, & constituunt *tertium esse*; sicut in denario, qui est de argento & cupro, quæ actualiter veniunt & remanent ad constituendum tertium, quod est denarius; sed in Christo fuit assumpta Humana Natura de Beata Virgine; quæ Humana Natura *non erat actu*, sed fuit deducta in *esse in* Divino *esse*, *in* quo Homo habuit *esse* ex Humana Natura: & ideo, Eremita, quia inter modum & modum est differentia, ût suprà dictum est, non sequitur, quòd hoc, quod sequitur per unum modum, sequatur per alium, existentibus prædictis modis differentibus per magnam distantiam; & ideo mea ratio stat, & tua non concludit.

QUÆSTIO CVI.

Utrùm hæc Propositio sit vera: Homo incepit esse DEUS?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: in *principiare* sunt duo, quæ sunt principiativum & principiabile; & principiativum dat *esse*, & principiabile recipit *esse*, quando est principiatum; & ideo *principiare* est nobilius & potentius à parte principiativi, quàm à parte principiabilis; cùm principiativum *antè* sit in principiare, quàm principiabile, & in ipso principiativum sit *activum*, & principiabile *passivum*: & quia in *Principiare* Beatæ Incarnationis Filius DEI fuit à parte *antè* & Principiativus & Activus, & Homo Christus à parte *post* & passivus & principiabilis, ergò concluditur, quòd *Homo non inceperit esse DEVS*, sed *DEVS inceperit esse Homo*; veruntamen *passivè incepit esse DEVS, & à parte post*, scilicet quando de Humana Natura fuit factus Homo DEUS *in* Divino Supposito, *in* quo fuit inceptus & perfectus, & vade ad *centesimam primam* & *centesimam secundam Quæstionem.*

2. Ait Eremita: Si Homo non incepisset esse DEUS, DEUS non potuisset esse Homo, sicut si DEUS non incepisset esse Homo, Homo non potuisset esse DEUS; & ideo ista convertuntur: DEUS incepit esse Homo, & Homo incepit esse DEUS.

3. Respondit Raymundus: tua verba sunt vera *secundùm quid*, sed *non simpliciter*, secundùm quòd suprà diximus distinguendo, si bene recolis. Item dico tibi, quòd, si mundus, quando fuit creatus, *activè* accepisset suum *esse*, creavisset sémet ipsum, vel fuisset, antequam fuisset; & non fuisset, antequam fuisset, quod est contradictio, quæ non potest stare; veruntamen mundus *passivè* incepit esse, quando illi fuit datum *esse*, quod habet per creationem: sic à simili Homo *passivè* incepit esse DEUS *in* DEO, in quo fuit factus Homo DEUS. Adhuc dico tibi, quòd, si Homo *activè* incepisset esse DEUS, ipse se fecisset DEUM & aliud suppositum, & suppositum fecisset se suppositum, & duo supposita actu existentia essent unum suppositum & non unum suppositum, sed duo; quod est contradictio, & hoc improbatum est in præallegata Quæstione: ergò est necessariò distinguendum.

QUÆSTIO CVII.

Utrùm Christus assumpserit Potentiam peccandi?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: in Christo est differentia inter Divinam & Humanam Naturam, & convenit, quòd illa differentia sit in concordantia aut in contrarietate, cùm sinè aliqua istarum differentia non possit esse; in contrarietate autem non potest esse, scilicet in contrarietate boni & mali, virtuosi & vitiosi, diligendi & odiendi; cùm per hujusmodi contrarietatem Incarnatio non potuerit fieri: ergò prædicta *differentia est in concordantia* boni & boni, virtuosi & virtuosi, diligendi & diligendi: & quia peccatum est malum contra bonum, & est vitium contra virtutem, & est odibile, & non amabile, ergò *Christus non potuit assumere potentiam peccandi*; quia si potuisset, fuisset possibile, quòd prædicta differentia esset in contrarietate, & non in concordantia, quando Incarnatio fuit facta; & talis possibilitas derogaret Sanctissimæ Incarnationi, quam convénit esse in majori concordantia & participatione, & in majori magnitudine bonitatis, virtutis, sanctitatis & voluntatis, quæ possit esse inter DEUM & creaturam, & in majori exaltatione & perfectione totius Universi creati & Redemptionis humani generis.

2. Item si Christus assumpsisset potentiam peccandi, assumpsisset ipsam ût Homo, & non ût DEUS, & DEUS participando cum Homine per Unionem participaret cum potentia peccandi, cùm DEUS sit Homo; & Homo esset factus in se ipso de sua natura, & non in Divino Supposito: & si ille Homo potuit assumere potentiam peccandi, sequeretur, quòd in Christo essent duo suppositа, quod in pluribus locis est improbatum: ergò sequitur, quòd negativa Quæstionis sit tenenda.

3. Ait Eremita: non minor nobilitas bonitatis, virtutis & voluntatis & potestatis est in Christo tanquam Homine, quàm in aliis hominibus, imò multò major sinè comparatione; sed talis major nobilitas non posset esse in Christo, ût est Homo, sinè libero arbitrio, ergò Homo Christus habuit liberum arbitrium eligendi bonum, & evitandi malum: & si habuit liberum arbitrium, assumpsit potentiam peccandi; aliàs non potuit habere liberum arbitrium, cùm de conditionibus liberi arbitrii sit eligere bonum, & evitare malum in hac vita, vel è converso.

4. Respondit Raymundus: non bene scis, quid sit liberum arbitrium, nec bene recolis, quid de ipso dixerimus in *sexagesima octava Quæstione*: item non bene recolis modum, per quem in Divino Supposito fuit factus Homo, ût in pluribus locis dictum est; quia sicut Homo Christus fuit factus Homo *in* Divino Supposito, & *non in se ipso*, sic suum liberum arbitrium, & quidquid pertinet ad rationalem Animam, fuit creatum *in* Divino Supposito, & Corpus illius Hominis fuit factum de Beatissima Carne Virginis, quam assumpsit; & ideo *liberum arbitrium Christi non potuit esse instrumentum* ad eligendum peccatum, quia fuit creatum *in* Divino Supposito, quod infinitè distat à peccato: sed sicut *Beati in Patria* liberè diligunt bonum per liberum arbitrium, & *odiunt* malum *sinè potentia peccandi*, quia sunt confirmati in beatitudine, sanctitate & gloria, sic & multò magis Homo Christus per suum liberum arbitrium liberè dilexit bonum, & odivit peccatum, cùm esset factus Homo in Divino Supposito, *in quo* fuit factus DEUS, in quo non potuit assumere potentiam peccandi, ût probatum est, & habuit liberum arbitrium, & fuit & est nobilior Homo, quàm omnes homines in magnitudine bonitatis, virtutis, voluntatis, sanctitatis & potestatis.

Adhuc dico tibi, quòd potestas peccandi non dicat perfectionem, sed imperfectionem; & si diceret perfectionem, DEUS haberet ipsam; quod est impossibile: ergò Christus non assumpsit potentiâ peccandi.

QUÆSTIO CVIII.

Utrùm DEUS potuerit assumere plures Humanitates?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: sicut est Una *Summa* Bonitas Increata in DEO, & non plures, sic magis requirit *Summam* Bonitatem creatam, & non plures, & sic de *Summa* Magnitudine Increata & creata, & de *Summa* Voluntate Increata & creata, & sic de aliis: & ratio hujus est, quia major proportio & dispositio est *inter unum & unum*, quàm inter unum & plura: unde sequitur, quòd DEUS, quantum ad hoc, non potuerit assumere plures humanitates, ut *non derogaret* majori Unioni Incarnationis.

2. Item si Filius DEI potuit assumere plures humanitates, in Christo plures potuissent esse unum suppositum; quod est impossibile.

3. Item si potuisset assumere plures humanitates, *Unus Finis* Incarnationis non potuisset *sufficere* per *unum hominem*, illo fine existente in *Summitate* creata, quod est impossibile, existente illâ assumptâ Humanitate *cum Summo* Fine Increato: & quia potuit *exaltare* unam creaturam *in* Summitate Increata, scilicet unum Hominem Christum, non potest exaltare plures homines in summitatibus creatis, cùm *Summitas requirat esse in uno*, & non in pluribus: ergò sequitur, quòd negativa Quæstionis sit tenenda.

4. Ait Eremita: in DEO sunt Tres Perso-
a. næ, scilicet Pater & Filius & Sanctus Spiritus; unde sicut DEUS Filius potuit assumere unam Humanitatem, sic DEUS Pater potuit assumere aliam, & DEUS Sanctus Spiritus aliam; aliàs Filius potuit habere plus potestatis in suo effectu, quàm Pater & Sanctus Spiritus, quod est impossibile; cùm mundus æqualiter sit creatus à Patre, Filio & Sancto Spiritu.

b. Item sicut ad DEUM pertinet agere cum Magnitudine Bonitatis, Durationis, Potestatis &c., ût dicis, & non cum parvitate, magis ad illum pertinet assumere plures humanitates, quàm unam, cùm plures dicant plus bonitatis, magnitudinis &c., quàm una: ergò Pater potuit assumere unam humanitatem, & Sanctus Spiritus aliam.

5. Respondit Raymundus: si DEUS Pa-
a. ter assumpsisset humanitatem, potuisset esse Pater & Filius *in uno Supposito*, & idem de Filio Homine; quod est valde inconveniens & contra Distinctionem Relationis Paternitatis & Filiationis: & quia inconveniens dicit imperfectionem, vitium & contrarietatem, ratione inconvenientiæ DEUS Pater non potuit assumere humanam naturam. Et idem sequitur de Sancto Spiritu, qui, si assumpsisset humanam naturam, esset Filius ex parte humanitatis, & non Filius nec Pater ex parte Deitatis; & sic esset Filius sinè Patre, & esset destructa Relatio, & ille homo creatus fuisset factus *in se ipso* homo & filius: unde sequeretur, quòd *per se* esset unum suppositum, & Sanctus Spiritus aliud, & Unio vel Incarnatio esset ex duobus suppositis *actu* existentibus; quod est impossibile.

b. Et quando dicis, quòd sit plus bonitatis &c. in tribus humanitatibus, quàm in una, verum dicis quoad *quantitatem extensam* bonitatis &c., & non quoad *intensam* nec quoad *finem*: sicut unus Rex habens unam magnam intensitatem bonitatis, durationis, sanctitatis, potestatis &c., qui est in altiori nobilitate, quàm duo homines vel plures illi subditi habentes magnam extensitatem, & parvam bonitatem, sanctitatem, potestatem &c.: & à simili de duobus Regibus existentibus in uno regno, qui non possent esse in tanta & tam magna & alta nobilitate, potestate, jucunditate & voluntate, sicut unus solus; sic à simili & multò magis esset de pluribus Christis, si omnes Tres Divinæ Personæ essent incarnatæ: ergò DEUS non potuit assumere plures humanitates.

QUÆSTIO CIX.

Utrùm Anima Christi comprehendat *Verbum sibi unitum?*

1. SOlutio. Dixit Raymundus: homo Martinus dicit *plus*, quàm suus intellectus & voluntas, cùm ipse sit totum, & suus intellectus & voluntas sint suæ partes; tamen cum suo intellectu se totum intelligit, sicut cum sua voluntate se totum diligit, & cum suis partibus se totum comprehendit, tamen *extensivè, non intensivè*; quia si se intensivè comprehenderet, attingeret omnes suas partes, scilicet sciret, quanta est sua augmentatio, corruptio & generatio; sciret etiam, quot sunt venæ, item quanta est sua gravitas, caliditas &c.; quod illi est impossibile.

2. Item dixit, quòd inter Divinum Verbum & Animam, quam assumpsit, sit magna *Differentia*; cùm Verbum sit Infinitum, & Anima sit finita; sed inter ipsos est magna *Concordantia* per *Conjunctionem & Unionem*, & ita magna, quòd Verbum sit Anima & Homo, & Homo cum omnibus suis partibus sit Verbum: sed de Anima non est sic, quia conservat, quòd Verbum sit Infinitum, & Homo illi conjunctus sit finitus: & ideo *conversio* Verbi & Hominis stat in Concordantia, & non in Differentia. Unde sequitur, quòd *ratione Differentiæ* Divinæ Naturæ *Anima Christi non comprehendat Verbum sibi unitum*; quia, si ipsum comprehenderet, esset *conversio* in Differentia in tantum, quòd Differentia esset annihilata; quod est impossibile: sed *comprehensio consistit per Concordantiam & Unionem*; sicut Christus, *ût Verbum*, qui cum Anima, quam assumpsit, *se totum comprehendit*, intelligendo se totum cum suo Humano Intellectu, & se totum diligit cum sua Humana Voluntate; Anima Christi tamen est *instrumentum*, & Verbum est *agens*; & ideo Anima Christi *mediatè* comprehendit Verbum, & *non immediatè*; sed illa comprehensio sit *extensivè*, & non intensivè, cùm *non sit proprium* Animæ attingere Infinitum, sed sit illi *appropriatum* per Verbum sibi unitum; sed Verbum attingit se ipsum & omnia *intensivè*, cùm sit sua proprietas infinitè attingere: respondeo ergò ad Quæstionem *distinguendo* per *extensum* & *intensum*, & per *mediatè* & *immediatè*, & per *differentiam & concordantiam*, & per *proprium* & *appropriatum*, & per *exemplum*, quod dedi de homine; & adhuc per istud exemplum: ignis & aër calefaciunt aquam, sed aër *extensivè*, & ignis *intensivè*; cùm caliditas sit propria proprietas igni, & appropriata aëri.

3. Ait Eremita: Sicut Verbum & Anima Christi distant & differunt per Infinitatem & finitatem, sic distant per extensitatem & intensitatem, cùm sit magna differentia inter intensum & extensum; & quia Anima habet potestatem & virtutem finitam intensivè, nullo modo, sivè mediatè sive immediatè potest habere potestatem & virtutem comprehendendi Infinitum Verbum; quòd si potest habere, sequitur, quòd finitum ens possit habere aliquam naturam vel proprietatem, per quam posset comprehendere Infinitum Ens; quod est impossibile: ergò omnibus modis concluditur, quòd negatio Quæstionis sit tenenda.

4. Respondit Raymundus: tua verba essent vera, suppositio, quòd non esset supradicta *conversio*, scilicet quòd in Christo Verbum non esset Homo, nec Homo Verbum; sed suppositio, quòd in Christo sit *conversio*, mea verba sunt vera, & tua non; & hoc declaratum est secundùm hoc, quod suprà dixi.

5. Et adhuc dico tibi, quòd, licèt homo Martinus & suus intellectus non convertantur, propter hoc non sequatur, quòd homo non faciat suum intellectum plus intelligere, quàm ipse sit, cùm faciat eum intelligere plura entia intelligibilia, quæ non sunt de sua essentia, nec cum ipso conjuncta, sicut sunt lapis, planta &c., quæ sunt intelligibilia: unde sequitur, quòd, si homo Martinus esset conversus cum omnibus suis partibus, sicut in Christo Verbum est conversum cum Anima Christi, existens ipsa, Martinus posset plus agere de suis partibus, quia quælibet partium esset totus homo.

6. Adhuc dico tibi, quòd ignis tantum faciat extendere caliditatem aëris in calefaciendo aquam, quantum facit extendere suam propriam caliditatem existente aquâ in olla totâ calefactâ per caliditatem ignis & aëris, à simili dico tibi, Eremita, ût suprà dictum est: ergò tua ratio non procedit.

QUÆSTIO CX.

Utrùm Anima Christi in Verbo cognoscat omnia, quæ cognoscit Verbum?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: solutio hujus Quæstionis quasi spectat ad solutionem prædictæ Quæstionis; dico tamen, quòd Christus *duobus modis* cognoscat, scilicet secundùm *divinum modum*, & secundùm *humanum modum*; secundùm *divinum modum* Christus intelligit infinitè,

nitè, & secundùm *humanum modum* finitè: & quia Christus est DEUS & Homo, Anima Christi cognoscit in Verbo omnia, quæ Verbum finitè cognoscit, hoc est, quæ fuerunt, sunt & erunt, cùm sint in numero finito; sed Verbum transit ultrà ad intelligendum infinitum numerum idearum, quæ nunquam fuerunt, nec sunt, nec erunt ideatæ, cùm illi sit proprium intelligere infinitum numerum; & hunc transitum de finito in infinitum non potest facere Anima Christi, cùm illi sit proprium finitè intelligere ratione suæ finitatis, quam habet per suam totam essentiam & naturam, ultra quam se non potest extendere, cùm sit impossibile, quòd finitum se extendat extra se in infinitum; & ideo dico, quòd Anima Christi non cognoscat in Verbo, quidquid Verbum cognoscit infinitum, sed cognoscit, quidquid cognoscit finitum.

2. Ait Eremita: unum dicit proprium, & aliud appropriatum; propriè Anima Christi non cognoscit in Verbo omnia, quæ cognoscit Verbum, cùm Anima sit finita, & Verbum sit infinitum; sed quia Verbum factum est Homo, appropriatum est Homini, quòd sit DEUS, & per consequens, quòd suum intelligere & cognoscere sit infinitum, ratione cujus appropriationis infinitatis Anima Christi, quæ est de essentia hominis, in Verbo potest cognoscere omnia, quæ Verbum cognoscit finitè sive infinitè; finitè quoad se ipsam, infinitè quoad Verbum, quod illi est appropriatum; & ideo affirmativa Quæstionis est tenenda.

3. Respondit Raymundus: aliud est *unire*, & aliud est *appropriare*; sicut in homine, in quo anima & corpus se uniunt, sed essentiam, quam habent, sibi invicem non appropriant; sic corpus non appropriat animæ, quòd bibat, nec anima appropriat corpori, quòd intelligat: à simili Deitas in Christo non appropriat Humanitati, quòd spiret Sanctum Spiritum, nec quòd creet animas, nec Humanitas appropriat Deitati, quòd habeat colorem & figuram: à simili dico tibi de infinitate & finitate, scilicet quòd unum se non possit appropriare alteri; quia si posset, finitum posset creare & infinitare, & infinitum non; quod est impossibile: ergò tua ratio nihil valet.

QUÆSTIO CXI.

Utrùm Christus, si non fuisset interfectus, redemisset Humanum Genus per naturalem Mortem?

1. Solutio. Dixit Raymundus, quòd mors fuerit in humano genere *duobus modis*, per originale peccatum, scilicet *naturaliter* & *spiritualiter*; *naturaliter*, quia corpus primi hominis, qui erat immortalis, antequam peccâsset, post peccatum fuit mortale, corruptibile & putrefactibile; *spiritualiter*, sicut sua anima, quæ fuit mortua per peccatum, in quantum fuit deviata à beatitudine, ad quam fuit creata, & fuit posita in statu damnationis; & idem est de suis consequentibus; excludo tamen illos, qui per Baptismum sunt in statu salvationis.

2. Item dixit, quòd Corpus Christi ratione Unionis Deitatis fuerit immortale; quia si fuisset mortale, assumpsisset potentiam corruptionis & putrefactionis, quod ipsi fuit ita impossibile, sicut illi fuit impossibile assumere potentiam peccandi, ût in *centesima septima Quæstione* probatum est; aliàs Unio Divinæ & Humanæ Naturæ non potuisset fieri, nec Homo Christus fuisset sustentatus & factus in Divino Supposito; & quia naturaliter non fuit mortalis, per naturalem Mortem, quam non potuit habere, non potuit redimere humanum genus; sicut homo, qui cum alis, quas non habet, non potest volare; sed Corpus Christi fuit mortale *per accidens*, sicut per vulnera, ut Recreatio posset fieri per *accidentalem Mortem*, sicut naturalis mors humani generis per accidens fuit facta, scilicet per peccatum primorum Parentum: ergò concluditur, quòd negativa Quæstionis sit tenenda.

3. Ait Eremita: Christus fuit innocens, & non debebat mortem alicui, unde sicut voluit esse mortalis per mortem accidentalem, ut redimeret humanum genus, sic, si voluisset, fuisset mortalis naturaliter, ut naturaliter per naturalem mortem redimeret humanum genus; & ideo affirmativa quæstionis est tenenda.

4. Respondit Raymundus: superiùs probatum est, quòd Christus non potuerit habere naturalem mortem, unde sequitur, quòd cum hoc, quod non potuit habere, non potuerit redimere humanum genus.

4. Et quando dicis, quòd Christus ratione suæ innocentiæ non debebat mortem, verum dicis, sed non dicis verum ratione sui Officii, scilicet Officii Recreationis, quod illi soli conveniebat, cùm sit principium & finis totius Universi, & medium inter DEUM & humanum genus, ut DEUS per Christum Hominem recuperaret suum populum, quem amisit per peccatum; & per hunc modum debebat mortem corporis, cùm mors corporis sit nobilius debitum & solutio, quæ DEO possit fieri ad honorandum ipsum, & ad diligendum suum proximum.

QUÆSTIO CXII.

Utrùm DEUS potuerit salvare Humanum Genus sinè Satisfactione?

1. Solutio. Dixit Raymundus: post originale peccatum DEUS & humanum genus fuerunt in magna contrarietate boni & mali, virtutis & vitii, veri & falsi, & sic de similibus; & illa contrarietas erat ita magna, quòd DEUS non habebat populum in mundo, & totum Universum, exceptis Angelis, erat deviatum à fine, propter quem fuit creatum, sicut omnia corpora supracœlestia & corpora inferiora, quæ fuerunt creata ad serviendum homini, ut per hominem servientem DEO attingerent suum finem in DEO: unde sequitur, quòd DEUS de sua ordinata potestate non potuerit salvare humanum genus sinè satisfactione, sicut non potuit gubernare humanum genus in sua gratia post peccatum, & sic de fine mundi: & si DEUS potuisset salvare humanum genus sinè satisfactione, potuisset in sua gratia gubernare humanum genus, & sic de fine mundi: & si hoc potuisset, sequeretur, quòd DEUS uniformiter posset participare cum suo effectu per magnam concordantiam & per magnam contrarietatem; quod est valde impossibile: ergò concluditur, quòd DEUS non potuerit salvare humanum genus sinè satisfactione, ut per satisfactionem removeretur contrarietas inter DEUM & hominem, & inter hominem & entia corporalia creata ad servitium hominis, & reduceretur concordantia.

2. Ait Eremita: DEUS est omnipotens, & potest quidquid vult, cùm sua Potestas sit infinita; & sicut habet infinitam Potestatem, ita habet infinitam Misericordiam; sed si non posset salvare humanum genus sinè satisfactione, satisfactio, quæ est finita, ligat & impedit Divinam Potestatem & Misericordiam; quod est impossibile: ergò concluditur, quòd DEUS potuerit salvare humanum genus sinè satisfactione.

3. Respondit Raymundus: Eremita, concedo, quòd DEUS habeat infinitam Potestatem & Misericordiam, & possit, quidquid vult, sed nihil potest contra suum *Velle*, nec contra suam Bonitatem, Magnitudinem &c., cùm in DEO Bonitas, Magnitudo, Potestas & Voluntas sint idem, & sic de Misericordia & Justitia; & quia Justitia requirit satisfactionem, DEUS non potest cum Misericordia velle contra Justitiam, nec è converso, sed factâ satisfactione Misericordia parcit, & Justitia reddit præmium, & DEUS ordinatè agit de sua Misericordia & Justitia.

QUÆSTIO CXIII.

Utrùm Fides informis sit Virtus?

1. Solutio. Dixit Raymundus: quòd sit differentia inter *esse* & suum finem, sicut inter *esse* hominis, quod est de anima & corpore, & suum finem, qui est benè agere, DEUM recolere, intelligere & amare; & idem est de moralibus, sicut Fides, quæ est ens datum à DEO, ut homo credendo attingat veritatem de DEO, postquam ipsam intelligendo non potest attingere: & tale *esse* datum dicit *ens positivum*, & est *esse* formatum, cùm DEUS non det *esse* difformatum; sed Christianus existens in peccato difformat ipsum *per accidens*, in quantum se deviat à fine per peccatum, ad quem finem est creatus: & sic licèt Fides sit informis quoad hominem peccatorem, non tamen est informis quoad se ipsam, cùm habeat formam sibi coëssentialem datam à DEO, & per ipsam est fides id, quod est, scilicet virtus, hoc est, talis habitus virtutis, qualis est, & sua informitas est *per accidens* acquisita per hominem, & est *habitus privationis* utilitatis Fidei, cùm Fides informis non pro-

sit homini peccatori ; sed ita est ejus *instrumentum inutile*, sicut martellus est inutilis illi, qui de ipso nescit agere: & ideo, Eremita, dico tibi, quòd Fides informis *quoad se ipsam* simpliciter sit virtus, sed quoad Christianum peccatorem non, cùm illi non sit utilis.

2. Ait Eremita : nullum ens potest habere *esse* sinè forma, cùm forma det *esse* rei ; & ideo, si Fides non habet formam, non potest esse virtus ; & si est informata per peccatum, sua forma non potest remanere, cùm forma & non forma dicant opposita ; & ideo Fides informata non remanet virtus, sed sua similitudo remanet informata ; quæ similitudo est vitium, quod est oppositum virtutis.

3. Ait Raymundus : *in rebus substantialibus* sequitur hoc, quod tu dicis, scilicet, quòd nulla substantia possit habere *esse* sinè forma, cùm forma det *esse* materiæ, & ex ipsa & materia resultet substantia ; sed *in rebus accidentalibus* non est sic, cùm nullum accidens sit ex forma & materia, sed simpliciter sit forma ; sicut Fides, quæ est habitus datus à DEO, & ipsa non dat sibi ipsi *esse*, sed habet *esse* datum, quod est simpliciter forma ; & ideo tua ratio non valet.

4. Et quando dicis, quòd Fides informis sit similitudo veræ Fidei formatæ, distinguis inter Fidem & suam similitudinem, & convenit, quòd earum differentia sit in concordantia ; cùm de necessitate conveniat, quòd sit concordantia inter suam similitudinem & suum assimilatum : & ideo secundùm hoc, quod dicis, sequitur, quòd homo peccator per Fidem informatam sibi acquirat utilitatem, scilicet salvationem ; quod est impossibile: unde sequitur, quòd ille habitus, quem tu vocas similitudinem Fidei, non sit similitudo, sed dissimilitudo & contrarium Fidei ; & ideo tua ratio non procedit.

QUÆSTIO CXIV.

Utrùm Fides informis per Adventum Gratiæ fiat formata?

1. SOlutio. Dixit Raymundus : narratur, quòd quidam miles Christianus erat in peccato luxuriæ cum sua amasia, quam multùm diligebat, qui frequenter dolebat de illo peccato, & rogabat DEUM, ut ipsum liberaret ab illo peccato, & ut DEUS hoc faceret, Beata Virgo illi hoc impetraret, quia in ipsa confidebat, cum Saracenis bellabat, & faciebat eis magnum damnum, credendo, quòd destruendo Saracenos honoraret & exaltaret Fidem Christi, cùm Saraceni ipsam reprimant & destruant, quantum possunt : accidit quâdam die, quòd miles fuerit victus in bello, & fuerit positus in carcere, & illi fuit data electio, quòd se faceret Saracenum, vel quòd decapitaretur, tunc miles elegit mortem dicens : quòd magìs vellet mori ad honorandam Christianam Fidem, quàm vivere & esse Saracenus, & vituperare Fidem : & ideo, Eremita, videtur, quòd miles, licèt fuerit in peccato luxuriæ, habuerit Fidem, quia intendebat honorare Fidem, & propter ipsam fuit mortuus ; & tunc, quando elegit mortem, per adventum gratiæ de Fide informata fuit mutatus in Fidem formatam, ita, quòd antiqua Fides dimisit informationem, & fuit formata ; aliàs si nova Fides venisset cum adventu gratiæ, & antiqua Fides recessisset, miles non fuisset in dispositione electionis mortis, & sic non acquisivisset meritum, nec fecisset pœnitentiam & satisfactionem, nec per consequens esset subjectum dispositum ad recipiendum gratiam advenientem nec novam Fidem, & esset Martyr sinè gratia & Fide ; quod est impossibile: ergò concluditur, quòd affirmativa Quæstionis sit tenenda.

2. Ait Eremita : aliud est Fides, & aliud est credulitas ; & credulitas est magis communis, quàm sit Fides ; cùm credulitas possit esse de rebus veris & falsis, & Fides simpliciter de rebus veris ; & ideo miles existens in peccato luxuriæ non habebat Fidem, sed credulitatem, cùm Fides non possit stare sub habitu informato, cùm sit donum DEI, & non possit participare cum peccato ; sed credulitas, quæ est habitus magis generalis, potest se habere ad utrumque, scilicet ad habitum formatum vel informatum ; & ideo miles de credulitate informata fuit mutatus per adventum gratiæ in habitum novæ Fidei formatæ, quando elegit mortem, & noluit esse Saracenus.

3. Respondit Raymundus : *credere* est actus intellectûs, qui nec de veritate nec de suo opposito est certificatus per necessarias rationes. Et quando dicis, quòd homo possit credere, quòd hoc, quod est verum, sit falsum, & è converso, verum dicis, & talis actus est de genere credulitatis ; & quando homo infidelis credit, quòd hoc, quod est verum, sit falsum, & è converso, suus actus, qui est *credere*, est simpliciter de genere credulitatis, cùm infidelis non possit habere Fidem, dum est contra ipsam ; sed de fideli non est sic, quia Christianus quocunque modo credat de DEO, quòd sit verum hoc, quod est verum, suum *credere* semper est de genere Fidei, sive Fides sit formata, sive informata, ût in *proxima Quæstione* significatum est ; aliàs veritas esset data Fideli sinè Fide & sinè utilitate ; quod est impossibile: sed quando Fidelis credit, quòd sit verum hoc, quod est falsum, & è converso, tunc ille actus est simpliciter de genere credulitatis, cùm Fides semper sit de rebus veris ; & ideo tua ratio non procedit: imò dico tibi, quòd, si tua ratio procederet, sequerentur plura alia inconvenientia, sicut miles, qui elegit mortem, in illo instanti, in quo elegit mortem, habuisset duplex *credere* ad eandem veritatem, & unum fuisset à parte Fidei, & aliud à parte credulitatis, & unum impedivisset aliud, & ex duobus esset unum superfluum ; & si esset annihilatum, fuisset injuriatum intellectui, postquam cum ipso attingebat veritatem, & per consequens suus habitus credulitatis, quæ injuria fuisset facta per adventum gratiæ ; quod est impossibile.

QUÆSTIO CXV.

Utrùm Spes habeat infallibilem Certitudinem?

1. SOlutio. Dixit Raymundus : Spes est donum datum à DEO, ut homo supponat à DEO habere gratiam & misericordiam & juvamen ad perficiendum bonum agere, & attingere suum finem ; & ideo, Eremita, convenit, quòd tale donum sic datum & conditionatum habeat infallibilem certitudinem ; & sic scit Divina Sapientia in dando, quòd donum & finis, propter quem datum est, sibi invicem correspondeant ; & hujusmodi correspondentionem Divina Æternitas gubernat, & Divina Voluntas diligit, & Divina Potestas possificat, & sic de aliis ; quia omnes Dignitates DEI sunt rationes in dando Spem : unde sequitur, quòd Spes secundùm suam essentiam simpliciter sit infallibile instrumentum.

2. Ait Eremita : plures homines sunt, qui
a. habent Spem, quòd salventur, & cadunt in peccatum mortale, in quo moriuntur & damnantur, & sic eorum Spes est fallibilis.

b. Item pluries accidit, quòd homo confidat in DEO, quòd juvet eum ad faciendum aliquod bonum ad suum honorem, vel est in periculo mortis, sicut miles in bello, vel nauta in mari, & confidunt in DEO, & eorum confidentia non sortitur finem, sed moriuntur ; & ideo Spes est fallibilis.

3. Respondit Raymundus : si homo ne-
a. scit facere clavum cum bono martello, martellus non deficit, sed ille deficit, qui nescit de illo bene agere : à simili, Spes à DEO data est *perfectum instrumentum*, cùm DEUS, quidquid dat, perfectè det ; & sic non deficit Spes, sed ille, qui malè utitur ipsâ, difformans ipsam *per accidens*, quando est in peccato, & credit cum ipsa bene agere.

b. Et quando dicis, quòd Spes illi deficiat, qui vult facere aliquod bonum propter DEUM, & non perficit, & sic de periculo mortis, malè dicis ; quia Spes non deficit, sed perficit ; cùm DEUS in tantum recipiat illud bonum propter intentionem hominis, quantum propter perfectionem illius boni ; & fortè DEUS mutat illum hominem ad perficiendum aliud bonum ratione meriti & Spei : & si miles vel nauta moriatur sperans in adjutorio DEI, DEUS propter Spem, quam habuit mortuus, dat ei gloriam ; & ideo tua ratio non procedit, neque concludit.

QUÆSTIO CXVI.

Utrùm ex quantulacunque Charitate quis possit resistere quantæcunque tentationi?

1. SOlutio. Dixit Raymundus : Charitas est „ donum à DEO datum, ut homo „ cum ipsa reducat *specifica* bona ad *com-* „ *munia*, ut possit diligere DEUM & suum proximum „ ; & quia istud donum est à DEO datum, & datum cum Divina Bonitate, Magnitudine, Æternitate, Potestate & Virtute, ut Charitas sit bona & non mala,

magna & non parva, durabilis & non privabilis, potens & non impotens, virtuosa & non vitiosa, ideo Charitas sic data & conditionata non potest esse parva *quoad se ipsam*, sed magna, cùm magnitudo & parvitas sint contrariæ; quia si posset esse parva, non esset data sub ratione Divinæ Magnitudinis, quod est impossibile; etiam posset esse mala, sicut posset esse parva, & non esset data sub ratione Divinæ Bonitatis; quod est impossibile: ergò Charitas non potest *essentialiter* esse parva, nec per consequens mala &c.: & ideo cum tali Charitate potest homo resistere cuicunque tentationi, supposito, quòd *actus* Charitatis & magnitudo *essentiæ* Charitatis sibi invicem correspondeant, vel quòd habeant proportionem. Veruntamen si *actus* Charitatis est in magna parvitate vel minoritate, homo cum ipso actu per Charitatem non potest resistere tentationi, quæ est in majoritate; sicut homo cum parvo actu magni martelli non potest extendere magnum ferrum; sed hoc non est defectus Charitatis, sed hominis, qui cum Charitate non habet magnum actum contra tentationem; qui homo *differmat* Charitatem, in quantum ei non coæquat aut proportionat suum actum. Et ideo respondeo ad Quæstionem *secundùm actum Charitatis*, quòd homo cum quantulocunque actu Charitatis non possit resistere quantæcunque tentationi.

2. Ait Eremita: actus Charitatis non potest esse ita parvus, quin sit de genere Charitatis; & quia omnes virtutes sunt connexæ, omnes adjuvant ad sustentandum illum actum cum actibus earum; & ideo durante illo actu Charitas resistit quantæcunque tentationi, sive sit magna tentatio, sive parva; aliàs esset actus & non esset actus; quod est contradictio: unde sequitur, quòd tua ratio non procedat.

3. Respondit Raymundus: virtutes differunt per essentiam, & sunt *connexæ per suos actus*; sed illa connexio requirit dispositionem, proportionem & talem concordantiam, per quam omnino sint remotæ ab omni contrarietate: sicut Charitas, quæ cum suo modico actu non posset recipere juvamen à fortitudine cum parvo actu fortitudinis, quæ cum parvo actu non posset juvare aliam virtutem, cùm de sua conditione sit agere cum magno actu: ergò tua ratio non procedit.

QUÆSTIO CXVII.

Utrùm in Patria aliquid remaneat de Fide vel Scientia hujus Vitæ?

1. Solutio. Dixit Raymundus: Fides est „ *suppositа similitudo* veræ intelligibilitatis Articulorum Fidei „: & Scientia hujus vitæ est „ *vera cognitio necessaria* „ de veris rebus per acquisitionem medi„ante phantasmate „; & ideo, Eremita, si aliquid remaneret de Fide in alia vita, *similitudo* impediret intellectivum creatum ad intelligendum verum intelligibile, ratione cujus impedimenti sua gloria esset impedita, & Vera Intelligibilitas DEI non esset Finis intellectui hominis creati cum Magnitudine Bonitatis, Durationis, Potestatis, Virtutis & Gloriæ: unde sequeretur, quòd beatitudo non consisteret in Ultimo Fine, sed in medio. Sed si de Fide in alia vita non remanet aliquid, intellectivus sinè *similitudine* attingit suum Finem, ût in *tertia Quæstione* probatum est, & perfectè quiescit in Ultimo Fine: & quia „ inter principium & finem non est *quies*„, nec extra Ultimum Finem potest esse quies, sequitur, quòd de Fide hujus vitæ non remaneat aliquid in alia vita.

2. Item dixit Raymundus: Scientia in hac vita sic incipit, scilicet sensitivum attingit sensibile, & imaginativum in suo proprio imaginabili deducit & imprimit similitudinem illius attinctionis, & in ipso facit ipsam imaginabilem, & intellectivus facit illam similitudinem in suo proprio imaginabili imaginatam intelligibilem; & sic est facta scientia de sensibilibus rebus, & à simili de intellectualibus rebus, intellectivo se denudante de inferioribus speciebus ascendendo ad superiores species, scilicet ad similitudines Angelorum & Animarum & Divinarum Rationum vel Attributorum; & de tali modo sciendi hujus vitæ non remanet aliquid in alia vita, cùm sit *discursivus*; sed remanet aliquid in alia vita de scientia hujus vitæ *per impressiones* in hac vita receptas; sicut intellectus, qui speciem deductam de sensitivo & imaginabili facit intelligibilem in suo intelligibili, & cum ipsa recedit, quando separatur à corpore, & in ipsa attingit colores, figuras &c., quæ sunt de corporalibus conditionibus, de quibus habet scientiam; & à simili dico tibi

tibi de spiritualibus rebus: sicut beatus Paulus, qui habet scientiam de Epistolis, quas fecit in hac vita, cum qua scientia recessit sic sustentatâ in suo proprio intelligibili, sicut recessit cum imaginabilitate entium corporalium.

3. Ait Eremita: Fides est certa cognitio
a. cum obscuritate, quâ obscuritate remotâ Fides in alia vita remanet certa cognitio sinè obscuritate.

b. Item dico tibi, quòd de scientia hujus vitæ non remaneat aliquid in alia vita, cùm sit discursiva, & de uno in aliud, & relinquendo unum instans, & accipiendo aliud: & quia in alia vita est transmutata in ævum, illa, quæ erat hìc, non est illa, quæ est ibi; & si hoc non esset ita, transmutatio scientiæ hujus vitæ esset impossibilis in alia; & ideo tua ratio nihil valet.

4. Respondit Raymundus: verum dicis,
a. quòd Fides sit certa cognitio cum obscuritate, & illa obscuritas est *suppositio*, quam intellectus facit de veris rebus, recipiendo Fidem datam à DEO; & remotâ illâ suppositione actus intellectûs habet scientiam in alia vita, in qua non supponit aliquid, sed in suo intelligibili ita clarè & sinè successione intelligit intelligibile & multò meliùs, sicut oculus in speculo attingit suam similitudinem.

5. Item quando dicis, quòd scientia hujus
b. vitæ sit transmutata in alia vita, verum dicis *quantum ad modum*, non *quoad essentiam*, cùm essentia scientiæ sit illa in alia vita, quæ erat in hac vita, sed est mutata de *imperfectione* ad *perfectionem*, sicut extensus color in intensum, & pomum de immaturitate ad maturitatem, & de *successione* ad *æviternitatem*, & de medio ad finem, & de minoritate ad majoritatem, & sic de similibus: & ideo tua ratio non valet.

QUÆSTIO CXVIII.

Utrùm aliqua Virtus Cardinalis sit in Subjecto irrationabili propriè dicto?

1. Solutio. Ait Raymundus: in elementato substantialiter & accidentaliter participant quatuor elementa, & ipsum elementatum est subjectum, in quo ignis appropriat suam caliditatem aëri; & ideo non esset propriè dictum, caliditas est propriè in aëre, sed appropriatè: à simili, in homine participant Anima rationativa & sensitiva: unde sequitur, quòd sit improprium dicere, sensitiva est prima causa alicujus Cardinalis Virtutis, sed secundaria: sicut caliditas ignîs est prima causa caliditatis aëris, qui est secundaria causa calefactionis aquæ; (excludo tamen DEUM, qui est Prima Causa omnium) & ideo respondeo ad quæstionem, quòd sit impropriè dictum, quòd in subjecto sensato participante cum rationato subjecto sit aliqua Virtus Cardinalis, cùm rationativa de sua essentia habeat liberum arbitrium, per quod est primaria causa ad eligendum aliquam Virtutem Cardinalem contra vitium, sensitiva verò non, cùm de sua essentia non habeat potentiam deliberativam ad eligendum virtutem resistendo vitio, cùm sit de sua natura delectari in rebus sensibilibus per gustum & coitum, & sic de aliis; sed secundario modo est potentia mota per suum superiorem, cum quo participat, ut disponat suum proprium subjectum, scilicet sensatum, ut per illam dispositionem dictum subjectum sit dispositum ad acquirendum Virtutem Cardinalem per rationativam, sicut Temperantia acquisita per rationativam cum libero arbitrio, & sensitiva disponit & præparat sanitatem corporis, quæ est subjectum Temperantiæ, quæ Temperantia est virtus appropriata sensitivæ ratione præparationis & dispositionis sanitatis corporis, & Temperantia stat suspensa & sustentata *propriè* in rationativa, & *appropriatè* in sensitiva.

2. Ait Eremita: sensitivum participatum cum rationativo facit unam Animam, & quia sensitivum propriè appetit vivere per cibum & potum, propriè appetit temperantiam mediante sanitate, cùm per temperantiam sit sanitas, & sanitas sit causa perpetuationis vitæ; & ideo propriè potest dici, quòd in subjecto irrationali sit aliqua cardinalis virtus, juvante tamen rationativâ, sicut sensitiva ipsam juvat ad acquirendum virtutes.

3. Respondit Raymundus: in *octuagesima nona Quæstione* probatum est, quòd sensitiva sit à generante, & quia rationativa est à Creante, si facerent unam Animam, facerent *tertiam* Animam, sicut corpus & Anima faciunt unum tertium, quod est homo; & quia hoc est impossibile, tua ratio non valet, cùm homo simpliciter sit de Anima rationali & de corpore.

Et quando dicis, quòd Temperantia propriè possit dici de sensitivo, malè dicis; quia si hoc esset verum, sensitiva haberet ita proprium appetitum contra suam propriam sensualem delectationem appetendo Temperantiam, quæ impedit & remittit sensualem delectationem, sicut faceret aër, si propriè calefaceret aquam: & quia nulla potentia naturaliter appetit contra suam delectationem, sensitivum *immediatè* non appetit temperantiam, sed *mediatè*, ût suprà probatum est: quia sicut oculus non judicat de motu corporis hominis, quando currit, sed de colore, sic sensitivum simpliciter non appetit Temperantiam, sed delectationem sentiendi; & sic tua ratio non procedit.

QUÆSTIO CXIX.

Utrùm Virtutes differant à Donis, & quomodo?

1. SOlutio. Ait Raymundus: unus modus est dare aliquid de aliquo, alius est dare aliquid de nihilo; dare aliquid de aliquo est, sicut ignis, qui de sua caliditate dat aëri, & homo liberalis de suis bonis; dare aliquid de nihilo est, sicut Sanctus Spiritus, qui dat Charitatem homini, ipsâ creatâ de nihilo in subjecto, scilicet in voluntate hominis, & sic de Septem Donis Sancti Spiritûs, sicut est Fortitudo &c.

2. Item dixit, quòd Virtutes Cardinales non sint datæ, sed *acquisitæ*, successivè deductæ de potentia in actum per hominem, discurrendo per similitudines corporales & spirituales, ex quibus fiunt habitus virtutum recolendo, intelligendo, diligendo DEUM, aliam vitam & felicitatem cum magno bono &c. *recolere, intelligere & diligere;* & ideo Virtutes differunt à Donis ratione *creationis & acquisitionis*, ût suprà dictum est; & modus, per quem differunt, est, quia una est illa fortitudo in creando, quæ data est; alia est illa, quæ data est per infusionem; alia est illa, quæ deducta est de potentia in actum in acquirendo: sicut una scientia est illa, quæ data est per infusionem, alia est illa, quæ est acquisita.

3. Ait Eremita: ea, quæ in definitione conveniunt, non differunt, sicut fortitudo data & acquisita, quæ habent eandem definitionem, & per eundem modum homo resistit peccatis & tentationibus, & æqualiter acquirunt meritum; & ideo non possunt esse in differentia. Item si in uno subjecto differunt, sicut tu dicis, sequeretur, quòd in eodem subjecto essent duæ virtutes in eodem genere; quod est inconveniens & contra ordinationem, quia una implicaret superfluitatem; & ideo tua ratio non procedit.

4. Respondit Raymundus: non est inconveniens, quòd in homine sint duo humida, scilicet humidum radicale & humidum nutrimentale, quæ sunt in eodem genere, & habent eundem actum: sicut ignis & aër, qui habent eundem actum in genere calefaciendo aquam: & idem est de homine, qui habet scientiam acquisitam & infusam, & habitus scientiæ ex ipsis compositus est *unus*, per quem homo habet *unum* actum sciendi, & sic de similibus; & quia est *unus* actus compositus ex pluribus, scilicet ex virtute data & acquisita, sub *uno* habitu composito est magìs bonus, durans, potens &c., quàm sit unus actus acquisitus ex uno habitu non composito, ideo tua ratio non valet: valeret tamen, si habitus acquisitus & habitus datus essent distincti & in eodem genere, & si ex ipsis non esset tertium.

QUÆSTIO CXX.

Utrùm Virtutes sint connexæ?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: quandoque virtutes sunt connexæ per *essentiam & operationem*, sicut in homine justo, in quo *existunt* & *agunt*; quandoque sunt connexæ per *proportionem & dispositionem*, sicut in homine, in quo sunt Prudentia & Castitas, & ipse homo est intemperans; quæ Prudentia & Castitas sunt quidem connexæ, sed sunt difformatæ per intemperantiam, per quam homo est dispositus ad luxuriam, cùm gula & luxuria habeant concordantiam: unde sicut intemperantia disponit luxuriam, per cujus dispositionem homo castus tentatur à luxuriâ, sic Prudentia disponit Fortitudinem, cum qua resistit luxuriæ, ut remaneat castus; & ideo fortitudo respectu dispositionis est connexa cum Prudentia & Castitate; & sicut de Fortitudine dictum est, sic de Justi-

Justitia & Temperantia; aliàs Prudentia & Castitas in homine intemperato non possunt remanere, sicut humidum radicale, quod non potest vivere sinè humido nutrimentali.

2. Ait Eremita: est impossibile, quòd sit dispositio vel proportio inter virtutem & virtutem, si una virtus est in actu, & alia in potentia, vel si simul sunt in potentia, cùm ens existens in potentia non dicat subjectum alicujus entis: & quia dispositio est accidens, & non potest existere sinè subjecto actu existente, tua ratio non valet, cùm in homine prudente & casto & guloso non sit Fortitudo actu; quia si esset, resisteret gulæ, & eveniret Temperantia: ergò Virtutes Cardinales non omnes simul & semel sunt connexæ, nec per consequens vitia.

3. Respondit Raymundus: in homine sive justo sive vitioso est *virtus naturalis*, sicut est bonitas naturalis, & sic de aliis primis principiis, ex quibus est constitutus; & per illam virtutem illi connaturalem sunt bonitas & sua connaturalia principia virtuosa, sicut per suam connaturalem bonitatem sunt bona; & ideo subjectum dispositionis, quod tu negas, est sustentatum in virtute generali connaturali: & propter hoc virtus moralis potest esse in potentia, & potest esse *proportio* & *dispositio* inter ipsam & illam virtutem, quæ est in actu, „ cùm sint *præparationes* agen„tis, ut habeat libertatem deducendi vir„tutem de potentia in actum, sinè quibus „non haberet libertatem,„ & ideo mea ratio stat, & tua non procedit.

QUÆSTIO CXXI.

Utrùm Mendacium per aliquam dispensationem possit esse sinè peccato?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: veritas & mendacium differunt, & eorum differentia *simpliciter* consistit in contrarietate; aliàs si consisterent secundùm quid in concordantia, sequeretur contradictio, scilicet quòd veritas esset contra se ipsam, concordando cum suo contrario, & non concordaret cum suo contrario resistendo ei: ergò veritas & mendacium sunt *simpliciter* differentia in contrarietate.

2. Item dixit, quòd quædam puella & virgo suo amasio promiserit, quòd suum corpus illi traderet ad placitum, & dederit illi certam horam, quâ ad ipsam veniret; post recessum amasii puella habuit conscientiam, & pœnituit de sua promissione, & noluit consentire suo amasio: unde sequitur, quòd in illo *tunc*, in quo habuit contritionem, & doluit de peccato, fuerit facta mendax, & fuerit facta justa, & in habitu virginitatis spiritualiter, in quo fuit, confirmata, qui habitus habuit concordantiam cum veritate & cum bonitate & virtute justitiæ, prudentiæ & fortitudinis: sed quia veritas non potest concordare cum mendacio, ût probatum est, mendacium non potuit habere subjectum in puella *quoad habitum spiritualitatis;* quia si haberet, veritas & mendacium haberent concordantiam in Anima mediantibus virtute & vitio; quod est impossibile: veruntamen puella fuit mendax *quoad verba*, quæ dixit, & illud mendacium non fuit peccatum mortale, sed veniale: & ideo, Eremita, secundùm talem casum potest mendacium per aliquam dispensationem esse sinè peccato, scilicet mortali, non tamen veniali; quia si in tali casu non posset fieri dispensatio, non esset puellæ licitum habere conscientiam & contritionem de sua mala promissione, nec agere pœnitentiam, ut non esset mendax: & sic sequeretur, quòd esset peccatum mortale, sicut luxuriari, ut non esset peccatum veniale, scilicet mentiri; quod est impossibile, & sic de similibus.

3. Ait Eremita: DEUS est Veritas, per quam distat ab omni mendacio, per quam Veritatem DEUS cum nullo mendacio potest participare; & quia sinè DEO nullus potest dispensare, quin mendacium sit peccatum, sequitur, quòd DEUS dispensando, quòd mendacium non sit peccatum, spiritualiter licentiat, quòd peccatum sit *corporaliter;* & ideo consentit, quòd sit peccatum veniale; quod est impossibile, cùm DEUS infinitè & omnibus modis distet à peccato: ideo tua ratio non procedit, sed ejus oppositum.

4. Respondit Raymundus: veritas est, quòd DEUS omnibus modis infinitè distet ab omni peccato, & *quoad se* tantum distet à peccato veniali, quantum à mortali; sed homo existens in peccato magìs distat à Divina Bonitate, Magnitudine &c. per peccatum mortale, quàm per veniale

niale; & sic DEUS consentit, quòd homo faciat peccatum veniale, ut non faciat mortale; aliàs magis distaret à Divina Bonitate &c. per peccatum veniale, quàm mortale; & sic DEUS non licentiaret hominem, quòd faceret peccatum veniale, ne faceret peccatum mortale; quod est impossibile.

INCIPIUNT QUÆSTIONES SUPER Librum IV. Sententiarum.

QUÆSTIO CXXII.

Utrùm in Verbis: ego baptizo te in Nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti Amen, *ita consistat Forma Baptismi præcisè, quòd non liceat aliquid subtrahere vel addere, vel per quemcunque alium modum immutare?*

1. SOlutio. Dixit Raymundus: Sacramentum est *instrumentum*, per quod homines necessariò faciunt determinata miracula cum Divina Potestate, cum qua non possent facere miracula, si Sacramentum non esset forma determinata, qualificata & ordinata, & sub tali quantitate, quòd non sit augmentabilis nec diminuibilis; & ideo Presbyter non habet licentiam ad addendum vel diminuendum formam Sacramenti, cùm Sacramentum sit impressum in ejus Anima per alium, & non per se ipsum: veruntamen si rusticus causâ necessitatis in absentia Presbyteri baptizaret puerum, potest addere vel diminuere ratione necessitatis Baptismi & ignorantiæ rustici, tamen sub tali conditione, quòd forma Sacramenti remaneat implicitè in verbis rustici: quia si non remaneret nec implicitè nec explicitè in verbis rustici, forma Sacramenti non posset habere subjectum; & sic rusticus non posset baptizare puerum. Quòd rusticus possit addere, sic videtur, dicendo sic: Ego baptizo te in Nomine DEI Patris & in Nomine DEI Filii, & in Nomine DEI Spiritûs Sancti amen, quia sunt unus DEUS & una Sancta Divina Trinitas; & ideo in omnibus his verbis implicata est forma Baptismi, scilicet in Nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti amen, cùm Pater sit DEUS, & sic de Filio & Sancto Spiritu, & sit una Sancta Trinitas: si tamen rusticus sic diceret: ego Martinus baptizo te in Nomine DEI, forma non esset implicata in suis verbis; quia additio illius nominis Martinus dimittit Personam Christi, quæ formavit formam Sacramenti, cum quo Baptismus non posset fieri: & quando dicit: ego baptizo te in Nomine DEI, dimittit nomina specifica & propria Personarum, cùm istud vocabulum DEUS sit vocabulum absolutum, non contractum simpliciter ad Personas nec ad relationes earum, sinè quarum Nominibus Baptismus non esset formatus. Si tamen rusticus dicat, ego baptizo te in Nomine Trinitatis DEI, tunc remanet forma Baptismi implicitè, cùm Pater & Filius & Sanctus Spiritus sint ipsa Trinitas, & Nomen Trinitatis sit Nomina Personarum: & ideo distinguendo, secundùm quòd suprà distinximus, respondendum est ad quæstionem, tenendo secundùm unum modum affirmativam, & secundùm alium modum negativam.

2. Ait Eremita: tu dicis, quòd Presbyter non possit addere nec diminuere formam Baptismi, sed rusticus possit: unde videtur, quòd tua verba non concludant verum, cùm sit proprium officium Presbytero baptizare, non rustico: unde si rusticus habet licentiam addendi vel diminuendi, quantò magis Presbyter.

3. Respondit Raymundus: licentia, quam habet rusticus, est ratione necessitatis & suæ ignorantiæ, sicut dicitur: necessitas non habet legem; sed Presbyter, qui habet formam Sacramenti scriptam, & baptizare est suum officium, debet baptizare cum ipsa forma sinè additione & diminutione; aliàs peccaret mortaliter, quia vilipendit formam Sacramenti, si ipsam ignorat, vel si scit, & addit vel diminuit ex suo capite, vilipendit Christum, qui tradidit formam Baptismi, & quia est contra suum officium: ergò tua ratio non procedit.

QUÆSTIO CXXIII.

Utrùm Puer interfectus in Utero Matris ab aliquo Persecutore Fidei sit baptizatus Baptismo Sanguinis, ita, quòd purgetur à Culpa originali?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: puer & sua mater copulantur per humidum nutrimentale matris, de quo puer vivit, & ipsum recipit per suum umbilicum & intestinum conjunctum cum matrice mulieris, per quod intestinum puer est conjunctus & copulatus cum sua matre; & ideo ratione copulæ puer est baptizatus per Baptismum Sanguinis suæ matris, quæ est Martyr: quia Martyrium tantum supplet ad baptizandum puerum per sanguinem, quantum aqua supplet per rusticum ad baptizandum puerum tempore necessitatis; aliàs rusticus, cui non est proprium baptizare, nec est copulatus cum puero, esset magis dispositus ad baptizandũ puerum, quàm mater pueri per Martyrium Sanguinis, quæ cum ipso est copulata; quod est valde inconveniens & contra magnitudinem virtutis & bonitatis Baptismi Sanguinis, & contra magnitudinem bonitatis & virtutis & voluntatis matris, quæ plùs diligit recipere mortem ad honorem Fidei, quàm evadere mortem, & dimittere Fidem.

2. Ait Eremita: puer in matrice matris interfectus non habuit voluntatem nec patrinos; & quia est impossibile, quòd Baptismus sit in subjecto sinè voluntate & sinè patrinis, puer interfectus in matrice non potest mundari ab originali peccato per Martyrium matris.

3. Respondit Raymundus: narratur, quòd quædam fœmina prægnans sedebat juxta quendam fontem, & peperit filium, & videns suum filium morientem baptizavit ipsum in fonte, & mortuo puero ipse erat mundatus ab originali peccato, & voluntas matris in casu necessitatis supplevit voluntatem pueri & patrinorum: à simili voluntas matris per Martyrium supplevit voluntatem patrinorum & sui filii, & sanguis Martyrii matris habuit tantam virtutem, & fortè plus, ad mundandum peccatum originale, quantum habuit aqua ad baptizandum prædictum puerum.

QUÆSTIO CXXIV.

Vtrùm Character sit aliquid absolutum in anima?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: in essentia intellectûs sunt intellectivus, intelligibilis & intelligere, quæ sunt de ipsa, & ipsa de ipsis, & intellectus est *esse concretum* ipsius essentiæ; & ipse intellectivus in suo proprio intelligibili attingit speciem phantasticam ipsam faciens intelligibilem & in charactere *absolutam*, per quam attingit sensibilia & imaginabilia; hoc, quod suo modo etiam volitivum facit in voluntate, quod in suo proprio volibili facit remotum volibile, per quod diligit amabilia; & sic de memoria. A simili dico tibi de Charactere Sacramenti, qui absolutè stat in Anima per virtutem Sacramenti, ut per ipsum Characterem Presbyter possit absolvere, ligare & conficere; aliàs nisi Character diceret *ens positivum*, Presbyter non posset absolvere, ligare & conficere, quia non haberet, cum quo sua potestas participaret cum Divina Potestate ad faciendum & perficiendum operationem Sacramenti: sed sicut character, qui fit in cera per sigillum, existente figurâ characteris effectu & similitudine sigilli impressâ & sustentatâ in essentia ceræ, est ratio & ligamen participationis sigilli & ceræ, ita Character Sacramenti est *medium & conjunctio*, per quam participant Divina Potestas & potestas Presbyteri; quæ potestas Presbyteri agit de Divina Potestate ad faciendum & perficiendum Sacramentum.

2. Ait Eremita: Anima est spiritualis substantia, & non potest recipere characterem, cùm character dicat figuram dispositam secundùm lineas circuli, trianguli & quadranguli; & quia Anima non potest recipere tales lineas, non potest character in ipsa per impressionem esse aliquid absolutum & positivum.

3. Respondit Raymundus: Eremita verum dicis, quòd Anima non possit in se habere prædictas lineas impressas quoad suam essentiam & essentiam prædictarum linearum; quia si posset, esset de conditioni-

bus ceræ, quæ recipit figuras in actu deductas de sua essentia de potentia in actum per sigillum ; sed de Charactere Sacramenti non est sic, quia non est sub figura linearum, sed sub figura intelligendi, diligendi & recolendi, bonificandi & possificandi &c., ût suprà dictum est, & in *centesima decima septima Quæstione* dictum est, scilicet, quòd in intelligente sit receptus & impressus character imaginabilitatis, cum quo recedit à corpore, quando homo moritur, & cum illo Anima imaginatur entia sensibilia & imaginabilia, quæ homo sensit & imaginatus fuit in hac vita: à simili dico de Charactere Sacramenti, qui est ens *spirituale* de novo creatum & in potentiis Animæ sustentatum & receptum & denudatum ab omnibus lineis, quæ sunt de conditionibus corporis, & est constitutus *de similitudinibus* Divinorum Attributorum; & ideo tua oratio non procedit, mea verò sic.

3. Ait Eremita: *potest esse* & *non potest esse* opponuntur, & sunt de genere contradictionis; & ideo nullum ens, quod sit in tali contradictione, realiter nec extra humanum intellectum potest esse; quia si posset, contradictio posset esse, & non posset esse; quod est impossibile. Item quando dicis, quòd Sacramentum Altaris possit esse ratione Divinæ Possibilitatis, non obstante impossibilitate creatâ, implicas, quòd DEUS sit contra suum effectum, in quantum facit, esse possibile hoc, quod facit esse impossibile: unde sequitur alia contradictio, quæ non potest stare: ergò sequitur, quòd Sacramentum Altaris sit impossibile.

4. Respondit Raymundus: in creatis unum est possibile esse *per naturam*, & aliud est impossibile esse *per naturam*; & de tali possibili & impossibili non loquor, sed loquor de *possibili esse supra naturam*, sicut creare, resuscitare & miracula facere, & de impossibilitate naturali subdita Potestati DEI, quæ sic potest de impossibilitate naturæ miracula facere, sicut de possibilitate naturæ naturalia facere; & ideo tua ratio non procedit.

QUÆSTIO CXXV.

Utrùm Sacramentum Altaris sit possibile?

1. SOlutio. Ait Raymundus: possibile & impossibile sunt opposita, & possibile plus dicit quoad DEUM, quàm impossibile quoad creaturam; & ideo dico, quòd Sacramentum Altaris sit possibile quoad DEUM, & impossibile quoad creaturam: & quamvìs sit impossibile quoad creaturam, est tamen possibile quoad DEUM, ratione cujus possibilitatis Sacramentum Altaris potest esse; aliàs si non posset esse per possibilitatem DEI, & posset non esse per impossibilitatem creaturæ, potestas creaturæ per suam impossibilitatem posset esse inobediens & potens contra Divinam infinitam Potestatem; quod est impossibile: ergò sequitur, quòd Sacramentum Altaris sit possibile.

2. Præterea Divina Sapientia potest intelligere transubstantiationem Panìs in Corpus Christi, & sic de Vino in Sanguinem, & idem potest velle Divina voluntas, & per consequens Divina Potestas possificare & perficere; cùm Divina Potestas sit ita magna in *posse*, sicut Divina Sapientia in *scire*, & Divina Voluntas in *velle*: unde sequitur, quòd Sacramentum Altaris possit esse.

QUÆSTIO CXXVI.

Utrùm Sacramentum Altaris debeat esse?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: omne illud, per quod Divina Trinitas magìs potest intelligi ab humano intellectu, debet esse, cùm magnum bonum sit cognoscere Divinam Trinitatem ratione suæ magnæ Bonitatis &c., & ratione utilitatis intellectûs, qui ipsam intelligit, cùm sit suum principale & supremum Objectum; & idem est de utilitate voluntatis, quæ, quantò magìs intellectus Divinam Trinitatem intelligit, tantò magìs ipsa est dispositа & ordinata ad diligendum Beatissimam Trinitatem, & sic de memoria ad recolendum; aliàs Divina Trinitas esset contra Magnitudinem Bonitatis &c. suæ Intelligibilitatis, Amabilitatis & Recolibilitatis; quod est impossibile.

2. Item dixit Raymundus; quòd major *Similitudo* Beatissimæ Trinitatis *quoad modum* consistat per Sacramentum Altaris, cùm in Beatissima Trinitate sit Generatio & Spiratio sinè motu, loco, tempore, & quantitate, & sic de similibus, quæ sunt de sensitivo & imaginativo: à simili in Sacramento Altaris, quod fit per transubstantiationem Panìs in Corpus Christi, & sic de Vino in suum Sanguinem, substantiâ panìs (& sic de vino) dimittente sua accidentia, & existente sub accidentibus Corporis Christi, transubstantiatio consistit sinè motu locali & augmentatione quantitatis, & successione temporis: & talis operatio est illud speculum, in quo magìs præsentatur Operatio Sanctæ Trinitatis, in qua motus, tempus, quantitas, locus & cætera his similia non habent locum, nec possunt habere: ergò sequitur, quòd tale speculum & tale signum debeat esse, ut plura bona inde sequantur, ût suprà dictum est, & nullum malum.

3. Præterea in Christo Divina Persona est Principalis Causa totius Universi, & in ipsa Homo Christus est Secundaria Causa totius Universi; & ideo illud, per quod Christus magìs potest participare nobiscum per *præsentiam*, *potentiam* & *essentiam*, sicut facit in Sacramento Altaris, debet esse, in quo Altari est Christus Sacramentaliter præsens, potens, & essentialiter; & talis participatio inter Christum & nos est melior, utilior & major, quàm omnes aliæ participationes, quæ possunt esse in hac vita: unde sequitur, quòd talis participatio debeat esse; aliàs, postquam potest esse, ût probatum est, si non deberet esse, sequeretur de necessitate, quòd deberet esse hoc, per quod magìs debemus distare à Christo per absentiam & impotentiam; quod est impossibile & contra Magnitudinem Divinæ Bonitatis &c.: ergò concluditur, quòd Sacramentum Altaris debeat esse; & postquam debet esse, convenit, quòd sit; aliàs Divina Justitia non solveret suum debitum Magnitudini suæ Bonitatis &c.; quod est impossibile.

4. Ait Eremita: plura bona deberent esse, quæ non sunt, nec unquam fuerunt, nec erunt, sicut omnes homines, qui fuerunt, sunt & erunt, deberent esse boni, & non mali, & super omnia deberent DEUM intelligere, recolere & diligere & ei servire, illum laudare & benedicere; & licèt deberent esse boni, non sequitur, quòd sint: à simili, licèt Sacramentum Altaris debeat esse, non sequitur, quòd sit: unde sicut in hoc deficit, sequitur, quòd deficiat in debito esse, ut sibi correspondeant non esse & non debitum esse: ergò concluditur, quòd Sacramentum Altaris non debeat esse.

5. Respondit Raymundus: unum est *debitum esse* quoad DEUM, & aliud quoad homines; & quia DEUS est Ens perfectum, non deficit quoad *debitum esse*, sed homines, qui non sunt in *perfecto esse*, per peccatum deficiunt *debito esse*, cui non deficerent, si essent sinè peccato, imò deducerent de potentia in actum *debitum esse* secundùm dispositionem & potestatem eorum; & quia Sacramentum Altaris habet *debitum esse* à parte Primæ Causæ, ût probatum est, convenit, quòd deducatur in *esse*; & ideo tua ratio non procedit.

QUÆSTIO CXXVII.

Quæritur, quid demonstrat hoc Pronomen Hoc, *cùm dicitur:* Hoc est Corpus meum?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: in faciendo de aliquo demonstrationem, convenit, quòd in demonstratione sit *demonstrans*, *demonstrabile* & *demonstrare* & *demonstratum*; aliàs non posset fieri demonstratio: & hæc omnia non possunt esse in prolatione *in eodem instanti*, cùm demonstratio sit in successione temporis, sicut syllogismus, qui est ex duabus præmissis & una conclusione: à simili dico, quando dicitur hoc pronomen *Hoc*, ipsum *Hoc* est *demonstrans*, & *est* & *Corpus* dicunt *demonstrare*, & *demonstrabile* stat in prædicto pronomine *Hoc*, & *demonstratum* stat in ultimo pronomine *meum*, quod *in eodem instanti* stat cum Transubstantiatione panìs in Corpus Christi: ideo hoc pronomen *Hoc* demonstrat, quòd hic panis sit transubstantiabilis in Corpus Christi in ultimo pronomine demonstrato per primum *prolativè* & *significativè*.

2. Item quando dicitur, hic est homo, hic significat hominem, qui est in illo instanti, in quo est hoc pronomen, sed ipse homo non est demonstratus ante *est*, sed post ipsum *est*; cùm *est* indigeat habere unum instans, & homo aliud: à simili quando dicitur, *Hoc est Corpus meum*; sed talis similitudo non est similitudo simpliciter, sed secundùm quid; quia hoc nomen homo & suum subjectum, scilicet *verus homo*,

mo, sunt in eodem instanti, & *est* & *verus homo* sunt in alio instanti, in quo non est hoc nomen *homo*: ita quando dicitur: *Hoc est Corpus meum*, in hoc pronomine *Hoc* non est substantia panis in Corpore Christi *realiter*, sed *significativè*, nec in hoc verbo *est*, nec in hoc nomine *Corpus*, sed in hoc pronomine *meum*.

3. Ait Eremita: quando Presbyter dicit hoc pronomen *Hoc*, in illo instanti, in quo hoc dicit, non est facta transubstantiatio; & sic videtur, quòd *Hoc* demonstret panem realiter, & non Corpus Christi: unde sequitur, quòd *est* & *Corpus meum*, non concordent cum hoc pronomine *Hoc*, nec sint consequentia ipsius, nec cum ipso participent, cùm sit differentia inter panem & Corpus Christi; & ideo hoc pronomen *Hoc* non demonstrat Corpus Christi, sed panem, qui panis est in eodem instanti cum hoc pronomine *Hoc*: unde sequitur, quòd Presbyter non dicat verum, quando dicit, *Hoc*, scilicet: *Hoc* panis est Corpus meum.

4. Respondit Raymundus: sicut in Sacramento Altaris color, sapor, figura & quantitas significant & demonstrant panem *quoad sensitivum & imaginativum*, sic in primo pronomine & ultimo *successivè* per *est* & per *Corpus* significatum & demonstratum est Corpus Christi *quoad intellectivum*, in quo perficitur demonstratio, & est vera, licèt sit falsa significativè & demonstrativè quoad supradicta accidentia panis, quæ existunt sinè subjecto, quæ falso modo quoad sensitivum & imaginativum significant, se ipsa naturaliter esse in proprio subjecto; sed hoc pronomen *Hoc*, & hoc verbum *est*, & hoc nomen *Corpus*, & hoc pronomen *meum*, significant & vero modo & supra cursum naturæ intellectui Corpus Christi, qui intellectus est fortior, verior & nobilior ad recipiendum veritatem & demonstrationem, quàm sensitivum & imaginativum, quæ, quoad eorum naturam, frequenter decipiuntur, sed intellectus quoad suam naturam nunquam decipitur, imò quandoque attingit veritatem supra suam naturam per Fidem; & ideo tua ratio non valet.

QUÆSTIO CXXVIII.

Utrùm DEUS possit facere, quòd unum & idem Corpus simul sit in diversis locis localiter?

1. Solutio. Dixit Raymundus: DEUS agit duobus modis in creatis, ût suprà sæpe diximus, scilicet *immediatè* & *mediatè*; *immediatè*, sicut quando facit miracula agendo supra naturam; *mediatè*, quando cum uno facit aliud naturaliter, sicut DEUS, qui movet agentem naturalem, ût quando movet ignem ad calefaciendum, & plantam ad vegetandum, & sic de similibus; & ideo DEUS naturaliter non posset facere, quòd idem corpus simul & semel sit in diversis locis, quia sequeretur contradictio, scilicet quòd idem corpus esset naturaliter & non naturaliter in eodem instanti in diversis locis, & quòd *agere* DEI esset eodem modo mediatè & immediatè; quod est impossibile.

2. Ait Eremita: sicut DEUS non potest facere, quòd idem corpus simul & semel sit in diversis locis naturaliter, ita non potest facere, quòd sit in diversis locis simul & semel nec miraculosè sive supra naturam; quia si posset, vinum, quod est in amphora plena, posset in eodem instanti esse in alia amphora, quæ est vacua; quod est impossibile, quia sequeretur contradictio, scilicet quòd eadem amphora esset plena vino, & non plena: à simili dico tibi, quòd idem corpus simul & semel non possit esse in diversis locis localiter nec naturaliter, nec miraculosè.

3. Respondit Raymundus: concedo tibi, quòd DEUS nec naturaliter nec supra naturam possit facere, quòd idem corpus sit in diversis locis localiter, sed Sacramentaliter Corpus Christi potest simul & semel esse in diversis locis, & hoc miraculosè, tamen mediante Divinâ Naturâ conjunctâ Corpori Christi, quæ est ubique; quia ratione unionis ambarum naturarum in uno Supposito Christo DEUS potest facere, quòd Corpus Christi simul & semel possit esse ubique Sacramentaliter, existente Corpore Christi præsentialiter, potentialiter & essentialiter, ubicunque DEUS est potentialiter, præsentialiter & essentialiter Christus Homo; & ideo, Eremita, exemplum, quod das de vino & de duabus amphoris,

phoris, non valet, sed valeret, si Christus Homo non esset DEUS, nec DEUS esset ubique Homo Christus.

QUÆSTIO CXXIX.

Utrùm DEUS posset transmutare substantiam Panis eandem numero in plura Corpora?

1. Solutio. Dixit Raymundus: in *sexagesima tertia Quæstione* solutio hujus quæstionis est significata: item substantia panis est composita ex materia & forma, aliàs substantia non posset esse corpus, cùm corpus dicat suam propriam formam & materiam: unde quando Sacramentaliter fit transmutatio de substantia panis in Corpus Christi, fit *formaliter* & *materialiter*, ut tota essentia substantiæ panis transmutetur, aliàs non posset fieri transmutatio substantiæ *totaliter* nec *substantialiter*; & ideo, Eremita, in illo instanti, in quo fit transmutatio, substantia transit ad unum individuum tantùm, scilicet ad Corpus Christi de pane in Carnem, & ipsa substantia in illo instanti non potest transmutari in aliud corpus, quia ipsa substantia existens unum individuum per formam & materiam individuatum in Corpus Christi Sacramentaliter & totaliter, non potest esse idem in pluribus corporibus individuatis: aliàs si unum individuum individuatum & transmutatum in aliud posset esse in eodem instanti transmutatum in plura individua, sequeretur contradictio, scilicet, quòd esset unum individuum & plura; & ideo, Eremita, quoad talem transmutationem negatio Quæstionis est tenenda.

2. Veruntamen secundùm aliud eveniens instans eadem substantia panis post transmutationem factam in Corpus Christi potest transmutari in aliud corpus, scilicet in corpus panis, & recuperare prima accidentia panis, quæ dimisit sinè subjecto; sicut substantia argenti, quæ existebat sub figura scyphi, & fuit deducta in figuram cissorii, quæ potest reduci sub figuram scyphi dimittendo figuram cissorii, non tamen sub figurâ primi scyphi, sed sub figura novi scyphi; & ideo eadem substantia panis potest dimittere panem, & transmutari in Carnem Christi, & dimittere Carnem Christi, & recipere speciem panis, non tamen primum panem, sed panem secundum & novum, & in ipso est incepta ad corruptionem panis naturaliter, tendente ipsâ substantiâ panis ad aliam speciem per viam generationis, in quam naturaliter est transmutata, sicut in speciem carnis Martini vel Guillielmi vel canis, & sic de aliis comedentibus panem; & de hoc possumus habere experientiam; sicut Martinus, qui posset vivere & pinguis fieri de pluribus Hostiis & Panibus Sacratis.

3. Ait Eremita: quando fit transubstantiatio de pane in Corpus Christi, fit sinè quantitate, sinè habitu & situ, & sic de aliis accidentibus panis; & quia substantia, quando dimittit accidentia, est indivisibilis, cùm non possit esse divisibilis sinè quantitate, habitu & situ, sic est indivisibilis sinè accidentibus: unde sequitur, quòd ratione suæ indivisibilitatis & individuationis possit transmutari in eodem instanti in plura corpora, & remanere eadem quoad se ipsam; & ideo tua ratio non valet, quapropter affirmativa Quæstionis simpliciter est tenenda.

4. Respondit Raymundus: argentum, quod est sub figura scyphi, non potest in eodem instanti esse sub figura cissorii; & si dimitteret omnia accidentia, non posset stare sub aliqua figura, nec per consequens localiter in loco, cùm sinè quantitate, habitu & situ non possit stare in loco nec in tempore, sed in illo instanti sua substantia staret extra speciem argenti, in qua specie non potest stare sinè accidentibus: ideo sicut substantia argenti staret in uno instanti temporaliter sumpto, si posset dimittere omnia accidentia argenti, sic à simili substantia panis transmutata in Corpus Christi Sacramentaliter & temporaliter quoad instans potest stare; & sicut substantia panis denudata ab omnibus accidentibus non potest stare in pluribus corporibus localiter, quia si staret, jam esset in loco, & haberet quantitatem, habitum & situm; sic per consequens non potest se dividere, nec individuare in plura corpora, cùm hoc non posset facere sinè quantitate &c.: ergò sequitur, quòd eadem substantia panis non possit transmutari in plura corpora, postquam non potest dividi nec individuari, nec etiam sinè divisione & individuatione esse in pluribus locis habens plures quantitates, plures habitus & situs; & ideo tua ratio non procedit.

QUÆSTIO CXXX.

Utrùm ex speciebus remanentibus sinè subjecto in Sacramento Altaris possit aliquid generari?

SOlutio patet in *proxima Quæstione.*

QUÆSTIO CXXXI.

Utrùm DEUS possit dimittere mortale Peccatum sinè aliqua Satisfactione?

SOlutio. Vade ad *centesimam duodecimam Quæstionem.*

QUÆSTIO CXXXII.

Utrùm Infusio Gratiæ sit prior ordine naturæ, quàm Remissio culpæ?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: antequam agens naturale possit introducere corruptionem in materiam, ut corrumpatur forma materiæ, & alia nova forma veniat per generationem de potentia in actum, convenit, quòd disponat materiam ad corruptionem, ut eveniat generatio; aliàs si materia esset in disposita forma, sub qua est, non posset corrumpi, nec evenire nova forma: à simili dico, quòd infusio gratiæ sit prior *dispositivè* tantùm secundùm ordinem naturæ, quàm remissio culpæ; tamen quando gratia venit cum charitate, prior est remissio culpæ, quàm infusio gratiæ & charitatis, aliàs non esset ordo in infusione & remuneratione: & ratio hujus est, quia homo existens in mortali peccato non est dispositus ad recipiendum gratiam, cùm non sit contritus nec agat pœnitentiâ, sic DEUS non posset in ipsum infundere gratiam; quia si posset, posset in ipsum infundere charitatem, & ipsam associare cum culpa & peccato in eodem instanti; quod est impossibile: sed DEUS per gratiam disponit peccatorem, qui est ligatus, ut se moveat ad bonas cogitationes & ad peregrinationes & ad faciendum eleemosynas, orationes, & sic de similibus, ut liberè sit contritus, & agat pœnitentiam de commissis: & tunc, si hoc facit, in illo instanti, in quo hoc facit & incipit, Justitia & Misericordia DEI remittunt culpam, & gratia infundit Charitatem in subjectum ordinatum & bene dispositum; & ideo Gratia, Charitas, Justitia & Misericordia in tali subjecto agunt naturaliter & ordinatè.

2. Ait Eremita: Gratia DEI nullo modo potest participare cum homine existente in mortali peccato; quia si posset, DEUS posset ipsum amare, sicut ei facere gratiam: & quia non potest ipsum amare, non potest in ipsum infundere gratiam: unde sequitur, quòd DEUS per gratiam non possit disponere hominem ad eligendum contritionem & pœnitentiam, nisi priùs illi remittat culpam, & postea potest ad suum placitum in ipsum infundere gratiam, & per consequens charitatem.

3. Respondit Raymundus: ex tuis dictis implicas contradictionem, quia si DEUS antè peccatori potest remittere culpam, quàm infundere gratiam, quocunque modo sit, DEUS posset ipsum amare & non amare; posset ipsum amare, in quantum illi posset parcere, cùm DEUS nemini possit parcere sinè amore; & posset ipsum non amare, postquam illi non posset infundere gratiam ratione peccati ipsum impedientis, cùm DEUS non possit aliquem amare sinè gratia; & quia tua verba implicant contradictionem, quæ non potest stare, non sunt vera.

QUÆSTIO CXXXIII.

Utrùm Indulgentiæ tantum valeant, quantum sonant?

1. SOlutio. Ait Raymundus: in pipere est ignis in quarto gradu caliditatis, terra in tertio siccitatis, aër in secundo humiditatis, aqua in primo frigiditatis, & in pipere unus gradus caloris intensus valet quatuor gradus extensos in numero, & in se ipsis intensos; sed de uno gradu aquæ non est sic, cùm una frigiditas intensa non valeat nisi unum gradum aquæ intensum, sed valet quatuor gradus caliditatis ignis extensos in numero, cùm sit dilatata & diffusa per omnes; non valet tamen ipsos intensivè; & idem est suo modo de tertio gradu & secundo: à simili de Indulgentia, quæ est instrumentum datum à Prælato, qui habet Claves, ad alleviandum pœnas purgatorii, & ipsa Indulgentia habet plures gradus secundùm majus & minus, sicut una, quæ habet decem dies, alia viginti, alia triginta, & alia quadraginta &c., & quilibet gradus est verus & *intensus quoad dantem, & non simpliciter*

pliciter quoad recipientem, in aliquibus tamen sic; sicut unus homo, qui non habet nisi unum gradum actûs charitatis, & pro uno denario illi datur Indulgentia quadraginta dierum, & ille gradus valet quadraginta dies *extensivè*, non tamen *intensivè* respectu alterius hominis, cui data est Indulgentia quadraginta dierum pro uno obulo dato cum uno actu charitatis in quarto gradu, qui *intensivè* & *extensivè* valet quadraginta dies; & ideo, Eremita, respectu recipientis Indulgentiam ipsa Indulgentia valet tantum, quantum sonat, intensivè & extensivè, ût suprà significatum est.

2. Ait Eremita: quocunque modo Indulgentia sit recepta, convenit, quòd tantum valeat, quantum sonat, ut maneat vera, perfecta & integra à parte dantis & à parte recipientis; sicut etiam Sacramentum Altaris, quod est ita verum & perfectum, si conficitur ab injusto Presbytero, sicut à justo; & hoc est ratione characteris recepti ab ambobus: aliàs si Indulgentia non valeret tantum in recipiente, quantum sonat intensivè, Indulgentia posset corrumpi & diminui à parte recipientis, & per consequens character Sacramenti in injusto Presbytero; quod est impossibile: ergò Indulgentia valet tantum intensivè, quantum sonat, sive accipiatur cum primo gradu actûs charitatis, sive cum quarto, & sic de secundo & tertio.

3. Dixit Raymundus: narratur, quòd quidam miles dixerit, supposito, quod moreretur sinè peccato mortali, quòd ipse faceret tantas eleemosynas ad acquirendum Indulgentias, quòd nunquam intraret in purgatorium; & fuit ei responsum, quòd sancta Sophia habebat plus meriti per ædificationem Ecclesiæ Constantinopolitanæ, in dando quâlibet die denarium herbæ bobus, qui portabant lapides, quàm Imperator, qui ædificavit & perfecit totam Ecclesiam.

4. Item dico tibi, quòd, sicut unus homo cum charitate æquali charitati alterius hominis plus posset acquirere de præmio, quàm alius, supposito, quòd magis agat de ipsa, sic à simili cum æqualibus Indulgentiis in essentia unus homo posset acquirere plus remedii in purgatorio, quàm alius, remanente quâlibet Indulgentiâ æquali alteri per essentiam, non per actus secundarios, per quos essentiæ indulgentiarum non corrumpuntur, nisi eveniat mortale peccatum: ideò, Eremita, mea verba sunt vera ratione Magnitudinis Divinæ Justitiæ & suæ Bonitatis, Potestatis, Virtutis &c., & tua verba non sunt vera, imò contradicis Magnitudini Divinæ Justitiæ &c.

QUÆSTIO CXXXIV.

Utrùm Spiritus separati crucientur corporeo Igne, & quomodo?

SOlutio. Dixit Raymundus: in *Articulis damnatis decimo nono capite* probavimus, quòd Anima separata possit pati ab igne, & illud idem adhuc volo probare in hoc libro; & probato, quòd possit pati, volo probare, quòd debeat pati, quo etiam probato erit probatum, quòd Spiritus separati crucientur corporeo igne; & ultimò dabimus modum, quomodo cruciantur corporeo igne; & ideo convenit, quòd responsio sit his tribus modis, & primò sic.

1. DEUS in hac vita agit immediatè & mediatè, ût in pluribus locis suprà dictum est; quando agit immediatè, agit supra naturam, sicut sunt creare, facere miracula; quando agit mediatè, agit sicut quando cum Sole multiplicat caliditatem ignîs in aëre, & cum caliditate ignîs & aëris calefacit aquam & terram & plantam & tegulam & sic de similibus; & per tale *agere* deducit DEUS naturalem actum in naturalibus: unde sicut DEUS in hac vita agit duobus prædictis modis, sic in alia vita potest agere ad placitum cum ipsis, cùm sit ita potens in alia vita, sicut in hac: ergò DEUS potest cum corporeo igne cruciare separatum malignum spiritum, sicut in hac vita cum igne potest calefacere aquam, sed ibi supra naturam, sicut hìc secundùm naturam: & ratio stat in hoc, quia, sicut hìc potest agere per naturam, sic ibi immediatè potest agere supra naturam; aliàs DEUS esset in hac vita potentior cum medio in agendo naturaliter, quàm in alia supernaturaliter: unde sequeretur, quòd sua Potestas ibi esset impedita; quod est impossibile & contra Divinam infinitam Potestatem, & suam infinitam Bonitatem, Virtutem &c.: ergò Spiritus separatus potest pati.

2. Et quòd debeat pati, probo sic: malignus Spiritus, sive unus, sive plures, quoad suum actum est malus, sicut Lucifer & Anima Judæ, qui habent malum actum, per quem sunt contra Divinam Bonitatem; & in

in quantum habent magnum actum in malitia, sunt contra Divinam Magnitudinem, quæ est bona, & sic per consequens contra omnes alias Dignitates DEI, quæ sunt bonæ; & ideo ratione Divinæ Justitiæ, quæ est bona & magna &c., habet jus supra malas separatas substantias, ut ipsas puniat naturaliter & supernaturaliter, ut magnitudo pœnæ respondeat magnitudini culpæ & malitiæ.

3. Punit autem ipsas naturaliter & immediatè, in quantum ipsas evacuat de illo fine & beatitudine, ad quam fuerunt creatæ; & illa pœna est eis ita naturalis spiritualiter, sicut in hac vita est naturalis passio famis, sitis, doloris combustionis & mortis hominis; & pœna supernaturalis, quam Spiritus habent, est cruciatus ignis, qui ipsos naturaliter non cruciat, nec affligit: & ideo, Eremita, probatum est, quòd substantiæ separatæ debeant pati ab igne, scilicet illæ, quæ sunt malæ; & si debent pati, convenit, quòd patiantur, ut Divina Justitia in ipsis non amittat suum jus, sed de ipsis faciat vindictam omnibus Divinis Dignitatibus.

4. Modus autem, per quem substantiæ malignæ separatæ patiuntur ab igne, consistit in hoc, scilicet ex parte *loci*, cùm sint in inferno, qui est in infimo loco, & ipsi fuerunt creati ad superiorem locum, qui est Cœlum empyreum; & ideo ratione hujus contrarietatis patiuntur ab igne. Etiam patiuntur ratione *naturæ* ignis per Divinam Justitiam, non ratione naturæ ipsarum, sicut color, qui de sua natura non est visibilis, cùm non sit de essentia visûs, sed est visibilis per naturam visûs & sicut Anima conjuncta, quæ de sua natura non habet appetitum calefiendi, sed appetit calefactionem ratione naturæ corporis, cum quo est conjuncta, quod sentit frigiditatem, & sic de similibus. Etiam secundùm majorem *modum contrarietatis*, quæ potest esse inter substantiam corpoream & incorpoream, etiam cruciantur secundùm arctiorem modum vindictæ Dignitatum DEI, quam possunt facere cum ente corporeo, ût suprà significatum est.

5. Ait Eremita: non est possibile, quòd
a. potentior & magis nobilis potentia patiatur sub impotentiori & minùs nobili potentia; sicut Anima sub igne, imò convenit, quòd sit in oppositò; & de hoc habemus experientiam in hæreticis, quorum animæ permittunt, quòd eorum corpora comburantur.

b. Item hoc, quod non est imaginabile, non est intelligibile, nec debet concedi secundùm habitum scientiæ; sicut Anima, quæ est substantia spiritualis & omnino insensibilis, quæ non potest tangi nec attingi à substantia corporali; & quia ignis sinè contactu non potest aliquid affligere, tua ratio non valet, & negativa quæstionis est tenenda.

6. Respondit Raymundus: secundùm ha-
a. bitum scientiæ in naturalibus dicis verum, sed secundùm habitum scientiæ in supernaturalibus, quæ sunt vera, ût suprà probatum est, non dicis verum; & secundùm talè modum est intelligibilis affirmatio Quæstionis.

b. Et quando dicis, quòd hoc, quod non est imaginabile, non sit intelligibile nec affirmabile, malè dicis; cùm intellectus sit altior & potentior potentia, quàm imaginatio, ratione cujus plura sunt intellectui intelligibilia, quæ illi non sunt imaginabilia, sicut creatio, amor & amare, & sic de similibus, sicut DEUS, Angeli & Animæ.

7. Adhuc dico, quòd magis sit intelligibile, quòd ignis cruciet malignos separatos Spiritus, si DEUS vult, postquam Divina Potestas potest adimplere, quidquid Divina Voluntas vult, quàm sit imaginabile, quòd ignis comburat ligna; quia Divina Voluntas vult per Divinam infinitam Potestatem & cum infinito *velle*, quòd ignis cruciet malignos Spiritus, & ignis comburat ligna cum finita potestate, & habet finitum appetitum ad comburendum; & ideo tua ratio non procedit.

QUÆSTIO CXXXV.

Utrùm Cessatio Motûs corporum cœlestium sit sufficiens causa, quòd Elementa non agant nec patiantur ad invicem?

1. Solutio. Dixit Raymundus: inter corpora cœlestia & elementa est differentia & illa differentia consistit in concordantia & contrarietate; in concordantia, sicut Saturnus, qui concordat cum terra, & Jupiter cum aëre, Mars & Sol cum igne, Venus & Luna cum aqua; & Saturnus est contra aërem, & è converso, & Jupiter contra terram, & Mars & Sol contra aquam, & Venus & Luna contra ignem.

2. Adhuc est alia concordantia & contrarietas secundùm quid, sicut Saturnus, qui concordat cum Marte & Sole per siccitatem, & cum Venere & Luna per frigiditatem,

tatem, & Jupiter, qui concordat cum Marte & Sole per caliditatem, & cum Venere & Luna per humiditatem, & Mercurius quandoque concordat cum uno, quandoque contrariatur cum alio.

3. Est adhuc alia concordantia & contrarietas; sicut Aries, Leo & Sagittarius, qui habent concordantiam cum igne, & sunt contra Cancrum & Scorpionem & Piscem per aquam, & Taurus, Virgo & Capricornus, qui sunt contra Geminos, Libram & Aquarium per terram & per aërem.

4. Et quia per prædictas concordantias & contrarietates naturaliter consistit motus *circularis* & *rectus*, convenit, quòd cessante circulari motu cesset motus rectus, cùm motus circularis sit causa motûs recti: sicut Sol, qui rectè attrahit vapores à terra, & movet plantas ad motum augmentationis; & Luna, quæ in absentia Solis attrahit vapores humidos & frigidos, & per eandem rectam lineam ipsos refluit ad terram; & sicut Jupiter, qui facit rectas lineas, generando ventum per aërem, & Aries per ignem; & ideo, Eremita, quando cessat motus rectus, convenit, quòd cesset actio & passio elementorum, cùm non possint agere nec pati sinè motu.

5. Item ratione motûs circularis corporum cœlestium renovantur actio & passio per corruptionem & generationem in corporibus elementatis; sicut ignis, qui plus agit in pipere, quàm aqua, & remoto juvamine Veneris & Lunæ aqua non posset agere contra ignem in pipere, nec aër contra terram remoto juvamine Jovis; & ideo cessante motu corporum cœlestium conveniret de necessitate, quòd piper in instanti & sinè successione esset corruptum, aut quòd esset incorruptibile; & quodlibet istorum naturaliter est impossibile: ergò concluditur, quòd affirmatio Quæstionis sit tenenda.

6. Et supposito, quòd negatio sit tenenda, sequeretur, quòd natura posset pati vacuum; quod est impossibile: cujus ratio est, quia si cessaret motus corporum cœlestium, omnia juvamina, quæ faciunt inferioribus corporibus, essent superflua, cùm sinè juvamine eorum possent agere & pati; & illa superfluitas esset vacuitas naturæ: ergò concluditur, quòd cessatio motûs corporum cœlestium sit sufficiens causa, quòd elementa non agant nec patiantur ad invicem; excludo tamen elementa, quæ sunt in inferno, quæ post Diem Judicii agent in corpora damnatorum, & ad invicem patientur mediante Justitiâ DEI, & illa actio & passio erit supra cursum naturæ.

7. Ait Eremita: elementa non dependent à corporibus cœlestibus quoad eorum *esse*, cùm una sit materia eorum, & alia sit materia quintæ essentiæ, & cùm qualitates elementorum propriè non spectent ad corpora cœlestia, sed effectivè: & quia proprium non destruitur per appropriatum, non sequitur, quòd cessante motu corporum superiorum cesset motus elementorum; & maximè, cùm igni sit proprium calefacere aërem, & aëri humefacere aquam, & aquæ frigefacere terram, & terræ desiccare ignem: ergò ratione talium proprietatum elementa possunt agere & pati ad invicem sinè juvamine corporum supracœlestium; & hoc in se ipsis & in elementatis.

8. Respondit Raymundus: probatum est in *sexagesima prima Quæstione*, quòd sit una materia omnium entium corporalium, & ideo cœlestia corpora & elementa copulantur & participant per unam materiam, & subjectum motûs generalis est una linea generalis continua sustentata in prima materia & forma ipsius, quæ linea esset fracta & divisa in quantitatem discretam, si cessante motu cœlestium corporum esset motus elementorum; & per consequens prima materia & sua generalis forma esset divisa in quantitatem discretam; quod est impossibile, quia sequeretur contradictio, scilicet, quòd communis materia esset una, & non una, sed plures; & sic de forma.

9. Et quando dicis, quòd appropriatum non destruat proprium, verum dicis secundùm *essentiam*, non quoad *operationem*; sicut intellectus, qui non posset intelligere in suo proprio intelligibili, remoto appropriato per essentiam; & sicut ignis, qui non posset agere in aërem, scilicet de suo calore, nisi terra illi appropriaret siccitatem, cum qua constringeret aërem ad recipiendum calorem, & sic de similibus: & ideo tua ratio non procedit.

QUÆSTIO CXXXVI.

Utrùm Essentialis Beatitudo augmentetur intensivè in Beatis per Resumptionem Corporum?

1. Solutio. Dixit Raymundus: manifestum est, quòd beatus homo requirat plus

præmii, quàm ejus Anima, cùm homo plus dicat, quàm Anima tantùm; quia homo est totum, & sua Anima est pars, & homo in via mediante gratiâ DEI acquisivit præmium & beatitudinem cum sua Anima & suo corpore, non Anima tantùm, & homo est persona, Anima non, ût suprà probatum est in *nonagesima septima Quæstione*: unde sequitur, quòd essentialis Beatitudo augmentetur *intensivè* in Beatis per resumptionem corporum; aliàs Beatitudo magis intensivè posset esse in parte, quàm in toto; & in una parte, quàm in duabus, & in subjecto, quod non sufficit, quòd per se sit suppositum, quàm in subjecto, quod in se sufficit, quòd sit suppositum, scilicet homo; quod est impossibile: ergò concluditur, quòd essentialis Beatitudo augmentetur intensivè in Beatis per resumptionem corporũ.

2. Item Beati, qui sunt in patria, non attingunt Christum nostrum Dominum DEUM per sensum, cùm suum Corpus sit inattingibile sinè sensibus, qui non sunt in separatis Animabus: & sic Animæ Sanctorum deficiunt de intensa Beatitudine corporali, quam Sancti habebunt post resumptionem corporum in videndo & audiendo Christum, & in loquendo cum ipso.

3. Item Beati separati sinè suis corporibus non possunt satisfacere aliis corporibus totius Universi, quæ sunt corpora cœlestia & elementata, ut mediantibus Beatis attingant suum finem in nostro Domino JESU Christo: & ratio hujus est, quia Beati non habent, cum quo attingant Corpus Christi, quod participat cum omnibus corporibus Universi in natura; ratione cujus participationis est finis omnium corporum, & naturaliter omnia corpora appetunt ipsum, ut in ipso quiescant: & ratio hujus est, quia est conjunctum cum Deitate per Incarnationem, quam probavimus in *centesima Quæstione*, & ad suum servitium sunt creata, & omnia corpora illi serviunt mediantibus corporibus, cum quibus Animæ hominum sunt conjunctæ Domino JESU Christo, servientia corporibus hominum, qui Christo serviunt: & ideo post resumptionem corporum Beati possunt satisfacere omnibus corporibus Universi (excludo tamen corpora damnatorum) ut in Corpore nostri Domini JESU Christi quiescant, etiam in ejus Anima & in ejus Divina Natura: & ideo per talem satisfactionem & officium tunc essentialiter & intensivè augmentabitur Beatitudo in Beatis; aliàs Christus non esset perfectus Judex & perfectus Remunerator; quod est impossibile & contra Magnitudinem Bonitatis, Justitiæ &c.: ergò concluditur, quòd affirmatio Quæstionis sit tenenda.

4. Ait Eremita: manifestum est, quòd corpus impediat Animam, quando cum ipso est conjuncta; quia ratione necessitatis corporis, quam habet per cibum & potum &c., & etiam per delectabilia sensibilia non potest tantum recolere, intelligere & amare DEUM & ei servire & benedicere, nec etiam, dum est conjuncta cum corpore, potest participare cum DEO sinè speciebus acquisitis, quæ non sunt de sua essentia; sed beata separata Anima fruendo DEO non est impedita per corpus, & facie ad faciem & immediatè attingit DEUM sinè aliqua acquisita & extranea specie, ût in *tertia Quæstione* dictum est; hoc beata Anima non posset facere post resumptionem corporis, cùm corpus ipsam impediret ratione conjunctionis sensitivi & imaginativi, cum quibus erit conjuncta, & propter quæ erit medium inter ipsam & DEUM, scilicet phantastica species, sicut fuit priùs, dum erat in via: ergò concluditur, quòd negatio Quæstionis sit tenenda, aliàs Divina Justitia non esset magna in Bonitate &c.; quod est impossibile.

5. Respondit Raymundus: tua dicta sonant, quòd non sit necessarium, quòd sit futura Resurrectio hominum, imò, quòd malum esset, quòd ipsa esset, quia impediret beatitudinem & visionem Beatorum mediantibus corporibus hominum; & quia Resurrectio est necessaria ad augmentandum Beatitudinem Beatorum, ût suprà probatum est, est impossibile, quòd tua verba sint vera, imò necessariò convenit, quòd sit Resurrectio, ut homo, qui acquisivit præmium, remuneretur; aliàs DEUS non remuneraret illud idem in numero, quod acquisivit gloriam, imò aliud, scilicet Animam, quæ differt in numero à numero hominis; & sic DEUS non esset verus Judex, nec sua Justitia esset in Magnitudine Veritatis, Bonitatis &c.; quod est impossibile: etiam multa alia inconvenientia sequerentur, quæ longum esset narrare.

6. Et quando dicis, quòd anima esset impedita per corpus, sicut est in via per cibum, potum &c., malè dicis, cùm unum sit judicium, quod spectat ad corpus glorificatum, & aliud, quod spectat ad corpus non glorificatum, sed mortale & corruptibile.

Et quando dicis, quòd sensitivum & imaginativum implicarent speciem phantasticam, malè dicis, & non bene recolis *tertiam Quæstionem* & *quadragesimam sextam*, in quibus significatum est, quòd Animæ Beatorum, etiam Angeli DEUM attingant sinè phantasmate & per essentiam: ideo tua ratio non procedit.

QUÆSTIO CXXXVII.

Utrùm Beatitudo principaliùs consistat in Actu Intellectûs vel Voluntatis?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: una manus in hac vita juvat aliam ad agendum, & unus pes alium ad ambulandum, unus oculus alium ad videndum, & sic de similibus, & de utroque actu sequitur unus actus *communis*, sicut de actu unius oculi & alterius una communis visio: hoc idem sequitur suo modo de diversis potentiis, sicut de visu & auditu, quæ se invicem coadjuvant ad dandum delectationem homini; sicut in illo, qui videt pulchram fœminam, quam multùm diligit, & audit illius verba, quæ illi multùm placent; sed ad illam delectationem principalior est actus visûs quoad videndum, & actus auditûs quoad audiendum: à simili, dum sumus in via, est de intellectu & voluntate, qui se invicem juvant, ut habeant magnos actus veros & bonos, ex quibus resultat una *communis delectatio*: sicut aliquis Philosophus, qui attingit aliquam novam & naturalem veritatem, quæ omnibus aliis fuit ignota, & in ipsa multùm delectatur, & sua delectatio est adeò magna, quòd non distinguat nec possit distinguere, an magis gaudeat per actum intellectûs, quàm per actum voluntatis, vel è converso: & ratio est, quia delectatio est *communis*.

2. Sicut de *communitatibus* sensitivi exemplificatum est, à simili dico de Beatitudine, licèt principalior sit quoad intellectum per intelligere, & quoad voluntatem per amare, *æqualiter* resultat *una communis Beatitudo* & *delectatio* in tantum, quòd Beatus non consideret, an sit magis beatificatus per intelligere, quàm per amare, & è converso; aliàs si ipse consideraret, quòd esset magis beatificatus per unum actum, quàm per alium, sequerentur plura inconvenientia; sicut in Beato, in quo non posset esse una beatitudo communis, sed plures; nam convenit, quòd, ubicunque est majus & minus, ibi sit pluralitas; & sic in Beato non esset communis beatitudo, sed plures; sed quia communitas plus dicit, quàm specificum, ratione magnitudinis concordantiæ & æqualitatis & unius finîs, privatâ communi beatitudine esset privata visio in Beatis, & perfecta delectatio, & per consequens perfecta quies: & adhuc inferiores potentiæ, ût de sensitivo exemplificatum est, essent magis dispositæ, proportionatæ & ordinatæ, & sic de superioribus potentiis, dum sunt in via, ût dictum est, in multiplicando communitates per æquales participationes, quàm potentiæ Beatorum, qui sunt comprehensores & in patria in conspectu DEI; quod est impossibile.

3. Item Sapientia DEI est ita intelligibilis cum Magnitudine Bonitatis & Veritatis, quòd non potest esse magis intelligibilis, cùm sua Intelligibilitas sit infinita; & idem est de Divina Voluntate, quæ est ita diligibilis cum Magnitudine Bonitatis & Veritatis, quòd non potest esse plùs diligibilis, cùm sua Diligibilitas sit infinita: unde sequitur, quòd Divina Sapientia sit tantum intelligibilis quoad bonum, quantum quoad verum, & è converso, & sic de Voluntate DEI, quæ tantum est diligibilis quoad verum, quantum quoad bonum, & è converso; & per consequens Divina Sapientia tantum est diligibilis, quantum intelligibilis, & sic de Divina Voluntate, quæ tantum est intelligibilis, quantum amabilis; & quoniam verum est objectum intellectûs, & bonum objectum voluntatis, dum sunt in via, decipitur intellectus viator, in quantum sic facit judicium de actibus & objectis potentiarum, quæ sunt in patria, sicut de illis, quæ sunt in via; quia in patria Bonum & Verum æqualiter invicem correspondent intellectui & voluntati Beatorum, ut æqualiter correspondeant Divinæ Intelligibilitati & Amabilitati, ut Beatitudo sit in altiori gradu dispositionis, proportionis & ordinationis: ergò concluditur, quòd in Beatitudine Beatorum non sit principalior actus unius potentiæ, quàm alterius, cùm conveniat, quòd sint æquales, ût probatum est.

4. Ait Eremita: manifestum est, quòd

per actum majoris virtutis acquiratur majus præmium, quàm per actum minoris virtutis; ſed Charitas eſt major virtus, quàm ſit Fides; & Charitas eſt habitus voluntatis, & Fides intellectûs, ergò concluditur, quòd voluntas acquirat majus præmium, quàm intellectus: unde ſequitur, quòd in Beatitudine principalior actus beatificandi ſit diligere, quàm intelligere.

5. Reſpondit Raymundus: verum eſt, quòd Charitas ſit nobilior habitus, quàm Fides; & ratio eſt reſpectu actionis & paſſionis; quia voluntas per Charitatem habet delectationem in diligendo, & intellectus paſſionem in credendo, mortificando ſe in credendo veritatem de DEO, quam non poteſt intelligere: & ideo licèt eſſentiæ habituum non ſint æquales, cùm actio plus dicat, quàm paſſio, tamen intellectus poteſt acquirere tantum præmii credendo Articulos Fidei, & dirigendo voluntatem ad diligendum ipſos, illuminando ipſam per aliquod lumen veritatis exiſtens ſupra credere, & non ita altum, ſicut eſt intelligere, quantum voluntas poteſt acquirere per diligere & intellectum pungere ad credendum vel intelligendum: unde ſicut charitas acquirit per actionem *intenſivè*, ſic intellectus per paſſionem *intenſivè* & *extenſivè*, cùm continuò ſit inveſtigativus, ſed voluntas non; quia non eſt ſui officii inquirere, ſed eligere: & quia intellectus tantum poteſt acquirere per intenſam & extenſam paſſionem per aliquantulum luminis, de quo diximus, quantum voluntas per intenſam actionem, ideo tua ratio non valet.

QUÆSTIO CXXXVIII.

Utrùm in beata Viſione Intellectus ſit tantùm paſſivus? & idem quæritur de Voluntate.

1. SOlutio. Dixit Raymundus: aër in calefaciendo aquam eſt activus & paſſivus; activus, in quantum agit de caliditate; paſſivus, in quantum agit ſub habitu caliditatis, quæ illi non eſt proprius habitus, ſed appropriatus per ignem: & ideo ſicut aër paſſivè accipit habitum caliditatis, ſic paſſivè agit ſub ipſo; ſicut ſervus, qui paſſivè agit ſub dominio domini: à ſimili eſt de potentiis in Beatitudine, ſicut intellectus (& ſic de voluntate) qui agit & patitur, ût in *tertia Quæſtione* ſignificatum eſt; nam tanta eſt ſua perſpicuitas in videndo Beatiſſimam Trinitatem, & modum, ſecundùm quem in ipſa eſt infinitum generare & ſpirare, cum omnibus infinitis actibus Dignitatum DEI, & tanta eſt difficultas in videndo vel intelligendo diſtinctionem Perſonarum, & Unitatem Eſſentiæ & Naturæ & omnium Dignitatum & actuum earum, quòd intellectus non poſſit habere vigorem per ſe, ſed DEUS dat ei lumen gratiæ & veritatis, ſub quo eſt paſſivus ad attingendum illam ſupremam Viſionem, in qua eſt activus cum ſua actione ſecundaria & mota à ſua paſſione, ſuppoſito, quòd in una via objectum ſic moveat potentiam principaliter ad agendum, ſicut ipſam diſponit ratione ſuæ appetibilitatis ad agendum: aliàs ſi intellectus in patria eſſet activus ſinè prædicta paſſione, non eſſet diſpoſitus nec proportionatus & ordinatus ad attingendum ſupremam Viſionem, nec per conſequens haberet perfectam Beatitudinem, imò eſſet magis beatus in via, in quantum ſub habitu Fidei paſſivè attingit veritatem de DEO ſupra ſuas vires; quod eſt impoſſibile: ergò concluditur, quòd de Quæſtione utraque ſit tenenda, ſcilicet affirmativa & negativa, diverſimodè tamen, ût dictum eſt.

2. Ait Eremita: tu implicas contradictionem, in quantum dicis, quòd beatus intellectus activè & paſſivè attingat ſupremam Viſionem, cùm actio & paſſio ſint oppoſita per diverſos & contrarios actus, ſicut pati & agere; quia pati non eſt pati, ſed agere, & agere non eſt agere, ſed pati; & hoc implicat contradictionem, quæ non poteſt ſtare; & ideo tua ratio non valet.

3. Reſpondit Raymundus: non bene intellexiſti exemplum, quod dedi de aëre, qui ſub habitu caliditatis agit paſſivè; dico paſſivè, in quantum motus eſt ad agendum ſub habitu caliditatis, & ſuum agere eſt actus habitûs, ſicut voluntas, quæ agit ſub habitu charitatis, ita, quòd *velle* charitativum non ſit charitas, cùm ſit actus voluntatis; & quia habitus & actus non convertuntur, tua ratio non procedit, ſed procederet, ſi habitus & actus potentiæ converterentur, quorum converſio eſt impoſſibilis; quia unum eſt eſſentia potentiæ, aliud eſſentia actûs: à ſimili dicitur de ſuprema Viſione, quæ eſt coadjuvans viſionem intellectûs, cujus juvamen eſt actio ſupremæ Viſionis, & in intellectu eſt paſſio, cum quamovet & exaltat intellectum ad attingendum ſupra ſuas vires; cujus attinctio eſt actus potentiæ intellectûs diſtinctus à ſuo movente, qui paſſivè ipſum movet.

QUÆSTIO CXXXIX.

Utrùm per Dotem Subtilitatis ſinè alio Miraculo Corpus glorioſum poſſit eſſe ſimul cum non glorioſo in eodem loco?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: corpus glorioſum habet quatuor Dotes, quæ ſunt Agilitas, Subtilitas, Claritas & Impaſſibilitas: unde ſicut in hac vita corpus non glorioſum non poteſt habere has quatuor dotes ſinè miraculo, nec per conſequens poteſt ipſas habere in patria ſinè miraculo, quia ſi poſſet, poſſet ipſas naturaliter habere, & per conſequens in hac vita in ſubjecto corpus non glorioſum haberet ipſas naturaliter in potentia; quod eſt impoſſibile: ergò concluditur, quòd negatio quæſtionis ſit tenenda.

2. Item glorioſum Corpus Beatæ Virginis MARIÆ, quod eſt in Cœlo, quando erat in hac vita, erat magis grave, quàm leve, & hoc naturaliter: unde ſi in cœlo eſt leve ſinè gravitate, non eſt leve ſinè miraculo, & non naturaliter, cùm conveniat, quòd, quidquid eſt in creatis, ſit ſecundùm naturam, vel ſecundùm miraculum; & ſi eſt leve & non grave naturaliter, conveniret, quòd gravitas aquæ & terræ glorioſi Corporis Beatæ Virginis remanſiſſet in hac vita, & per conſequens ſua aqua & terra elementata, à quibus gravitas non poteſt ſeparari; & ſic de ſua propria frigiditate & ſiccitate: unde ſequeretur, quòd glorioſum Corpus Beatæ Virginis non ſit illud in numero in Cœlo, quod erat in hoc mundo; quod eſt impoſſibile: ergò ſequitur, quòd miraculosè, & non naturaliter gravitas glorioſi Corporis Beatæ Virginis ſit ligata, „ & ſuus appetitus „mutatus de uno centro in aliud, ſicut de „centro terræ ad centrum cœli empyrei: & ideo dico, quòd, ſicut eſt de glorioſo Corpore Beatæ Virginis, ſic erit ſuo modo de aliis glorioſis Corporibus, quæ erunt in Paradiſo: unde ſequitur, quòd, ſicut corpus non poteſt eſſe non grave ſinè miraculo, nec per conſequens poſſit eſſe tam ſubtile, quòd poſſit ſtare in eodem loco cum alio corpore non glorioſo, privatis ipſorum habitibus continentibus & contentis; quod eſt impoſſibile ſecundùm naturam, non tamen ſecundùm actum Divinæ Voluntatis & Poteſtatis, quæ ſupra naturam agunt ad placitum.

3. Ait Eremita: primi Parentes, antequam peccaviſſent, naturaliter erant immortales, & poſt reſurrectionem etiam naturaliter erunt immortales: unde ſequitur, quòd, ſicut DEUS mutavit ſubjectum de immortalitate ad mortalitatem, & mutavit illud de mortalitate ad immortalitatem naturaliter, ſic poſſit ſinè miraculo dare ſubtilitatem corpori glorioſo, quòd poſſit ſtare intra aliud corpus non glorioſum, vel tranſire per ipſum, ſicut in corpore Solis vel in corpore lapidis ſinè aliqua fractione & novitate corporis Solis & Lapidis; ideo tua ratio non procedit.

4. Reſpondit Raymundus: tuum exemplum non procedit, quia non eſt ſimile; quia corpus propter peccatum eſt naturaliter mortale; & quando erat immortale, non poterat naturaliter ſtare in eodem loco cum alio corpore, nec in die Reſurrectionis erit reductum ad immortalitatem naturaliter, cùm Reſurrectio erit ſecundùm miraculum, & non ſecundùm naturam.

QUÆSTIO CXL.

Utrùm Anima ſeparata cognoſcat vel intelligat per Species influxas à DEO, vel per Species receptas in corpore, vel per Species, quas exiſtens ſeparata recipit?

1. SOlutio. Dixit Raymundus: ſolutio in *tertia & quadrageſima ſexta & centeſima trigeſima octava Quæſtione* eſt ſignificata, ſcilicet quòd in Viſione DEI beatus intellectus in propria intelligibilitate DEI increata, & quæ eſt DEUS, attingat Divinam Trinitatem & Eſſentiam, non in ſuo proprio intelligibili creato; & hoc ſinè aliqua ſpecie antiqua vel nova, ſed immediatè & facie ad faciem, DEO communicante intellectui ſuam eſſentialem Intelligibilitatem, ut intellectus exaltatus ſit in altiori gradu viſionis & participationis DEI; aliàs ſi inter DEUM & intellectum eſſet medium, ſcilicet ſpecies antiqua vel nova, beatitudo intellectûs eſſet diminuta, & gloria non eſſet acquiſita in fine, ſed in

medio, in quo non esset quies; quod est impossibile.

2. Item beatus intellectus in suo proprio intelligibili creato non potest naturaliter intelligere sinè specie, cùm indigeat intelligibili, de quo attrahat speciem per sensitivum & imaginativum, ut ipsam faciat intelligibilem in suo proprio intelligibili, in qua speculetur & attingat entia sensibilia & imiginabilia, & cum qua specie recedit à corpore; aliàs si non intelligeret per species antiquas, quas recepit, dum erat in corpore, non posset intelligere hoc, quod intellexit in mundo, nec haberet DEO gratias de bono, quod illi fecit in via; & sicut dico de intellectu, ita de beata voluntate & memoria: & quia hæc omnia sunt falsa & impossibilia, concluditur, quòd beatus intellectus intelligat cum speciebus, quas recepit, dum erat in via.

3. Præterea beatus intellectus non indiget habere novas species influxas à DEO, cùm ei sufficiant suæ species concreatæ & deductæ de potentia in actum, cùm illi sit naturale intelligere cum suis speciebus sibi coëssentialibus, non quòd intelligat cum novis speciebus: & quia DEUS perfectè dat species in subjecto concreatas, concluditur, quòd intellectus, postquam est separatus, intelligat cum suis speciebus concreatis, non cum novis speciebus à DEO influxis, quia non indiget ipsis, cum illi sufficiant illæ, quas à DEO recepit in sua creatione, nec DEUS dat aliquid superfluum, nec natura recipit aliquid superfluum.

4. Ait Eremita: inter hanc vitam & aliam est magna differentia, & differentia est in pluribus magnis modis; & ideo quando intellectus est transmutatus de hac vita in aliam, convenit, quòd sit transmutatus in magnas & plures novitates; aliàs ejus transmutatio non esset in magna differentia: ergò sequitur, quòd illi à DEO sint datæ plures & magnæ species novæ, cum quibus se multò meliùs intelligat, quàm cùm speciebus antiquis, quas oportet in hac vita dimittere, cùm aliæ novæ illi sufficiant in beatitudine.

5. Respondit Raymundus: Eremita, concedo, quòd sit magna transmutatio intellectûs de hac vita in aliam, & per consequens magna novitas, & inter alias novitates illa est major, quando intellectus immediatè intelligit DEUM in Intelligibilitate DEI, & non in sua, ût suprà dictum est; & illud intelligere non est illi naturale, sed supra naturam.

6. Est etiam alia novitas in intellectu, qui intelligit in patria cum omnibus suis speciebus concreatis in tantum, quòd plus non potest nec debet intelligere; hoc non facit in hac vita, in qua intelligit cum paucis speciebus, & non tantum, quantum potest & debet intelligere.

7. Est adhuc alia novitas, scilicet per quam intellectus intelligit in instanti sinè successione sensitivi & imaginativi, quod non facit in hac vita; & tales novitates sufficiunt illi, & non indiget novis speciebus, quia suæ connaturales sufficiunt ipsi, ût suprà probatum est; ergò tua ratio non valet, sed mea est permanens.

De Fine hujus Libri.

1. FInivit Raymundus sua verba laudendo & benedicendo DEUM, & dixit, quòd omnia, quæ dixit, intenderit dicere ad Laudem & Honorem DEI, & propter Bonum publicum: & iterum dixit, quòd, si aliquid dixit contra Catholicam Fidem, non ex certa scientia, sed ex ignorantia dixerit, *submittens*, sicut priùs, *sua verba correctioni sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ.*

2. Postea dixit Eremitæ, an esset contentus iis, quæ dixerat? ait Eremita: Raymunde, dixisti mihi plura bona & nova, quæ nunquam audiveram; sed quia habes alium modum extraneum, quàm habeant moderni Magistri, & ego sum habituatus in scientia secundùm eorum modum, & in aliquibus opinionibus sum nutritus contra tuas, adhuc non bene assuevi nec habituavi tuas rationes; & ideo propono ipsas diligenter habituare, & secundùm tuum modum, per quem ipsas mihi tradidisti, Principiis tuæ Artis concordare; „ & hoc pro „tanto, quia licèt in alio habitu scientiæ „sim nutritus, & in aliquibus opinionibus „stem contra tuas, si videro, quòd verum „dicas de quæsitis, volo consentire tuis Ra„tionibus; quoniam habitus scientiæ prin„cipalior est per existentiam, quàm per ap„parentiam, & antiqua opinio non vera non „est amabilis nec laudabilis, veruntamen di„co, quòd meum intellectum multùm illu„minaveris per ea, quæ mihi dixisti.

3. Raymundus & Eremita multùm devotè & humiliter inter se acceperunt commeatum, tum, & unus rogavit alium, quòd pro se oraret nostrum Dominum DEUM JESUM CHRISTUM & beatam Virginem Matrem ejus, in quorum custodia hunc Librum commendat.

Iste Liber est finitus in Civitate Parisiensi Anno Incarnationis Domni nostri JESU CHRISTI MCCXCVIII. in Octava Assumptionis nostræ Dominæ Beatæ MARIÆ.

INDEX QUÆSTIONUM SUPER LIBRUM SENTENTIARUM.

Quæstiones Libri I. Sententiarum.

Quæstio 1. Utrùm Theologia propriè sit Scientia?

Quæstio 2. Utrùm DEUS sit Subjectum Theologiæ sub aliqua Ratione determinata?

Quæstio 3. Utrùm frui sit Actus potentiæ appetitivæ vel cognoscitivæ?

Quæstio 4. Utrùm Ratio Differentiæ Divinorum Attributorum sit in DEO vel in Intellectu creato?

Quæstio 5. Utrùm Potentiæ Animæ, scilicet Memoria, Intellectus & Voluntas sint Accidentia Animæ?

Quæstio 6. Utrùm Pater genuerit Filium de necessitate Naturæ?

Quæstio 7. Utrùm Potentia generandi in Divinis dicat quid vel ad aliquid?

Quæstio 8. Utrùm in Filio sit Potentia, per quam potuit generari?

Quæstio 9. Utrùm posse generare & posse creare sit unum posse?

Quæstio 10. Utrùm in solo DEO sit Veritas?

Quæstio 11. Utrùm DEUS sit in genere?

Quæstio 12. Utrùm Sanctus Spiritus procedat à Patre & Filio.

Quæstio 13. Utrùm Sanctus Spiritus realiter distingueretur à Filio, si non procederet ab eo?

Quæstio 14. Utrùm Pater & Filius debeant dici unus Spirator, vel duo Spiratores?

Quæstio 15. Utrùm Emanatio Creaturarum de necessitate præsupponat Generationem Filii, & Spirationem Spiritûs Sancti?

Quæstio 16. Utrùm Charitas sit aliquid Creatum in Anima?

Quæstio 17. Utrùm Charitas augeatur per Additionem Novæ Charitatis?

Quæstio 18. Utrùm Augmentum Charitatis habeat Finem?

Quæstio 19. Utrùm Charitas possit diminui secundùm Essentiam?

Quæstio 20. Utrùm in DEO sit Numerus.

Quæstio 21. Utrùm isti termini, *Unus, Duo, Tres*, in Divinis dicant Rem Relativam vel Absolutam?

Quæstio 22. Utrùm eadem Proprietas sit Distinctiva & Constitutiva Divinarum Personarum?

Quæstio 23. Utrùm Pater ideo sit Pater, quia Generat, vel ideo Generet, quia Pater?

Quæstio 24. Utrùm Verbum in Divinis dicatur Essentialiter vel Personaliter?

Quæstio 25. Utrùm Innascibilitas sit idem, quòd Paternitas?

Quæstio 26. Utrùm Pater & Filius sint idem Principium Sancti Spiritûs?

Quæstio 27. Utrùm omnia scita à DEO habuerint *Esse* essentiæ ab æterno?

Quæstio 28. Utrùm in DEO sint Ideæ Infinitorum?

Quæstio 29. Utrùm Angelus possit transire de loco ad locum in instanti?

Quæstio 30 Utrùm futura sint realiter præsentia Divinæ Æternitati?

Quæstio 31. Utrùm sit possibile, quòd DEUS non præsciverit illud, quod præscivit?

Quæstio 32. Utrùm unum Infinitum sit majus, quàm aliud?

Quæstio 33. Utrùm Prædestinatus de nĕcessitate salvetur?

Quæstio 34. Utrùm Præscientia Meritorum sit Causa vel Ratio Prædestinationis Salvandorum, vel utrùm detur aliqua alia causa?

Quæstio 35. Utrùm DEUS possit facere aliquam Magnitudinem vel Multitudinem infinitam in actu?

Quæstio 36. Utrùm DEUS possit damnare Petrum, & salvare Judam?

Quæ-

Quæstiones Libri II. Sententiarum.

Quæstio 37. Utrùm Creatio realiter differat à Creatura?

Quæstio 38. Utrùm Creatio & Conservatio sint idem?

Quæstio 39. Utrùm alicui Creaturæ possit communicari Potentia creandi?

Quæstio 40. Utrùm DEUS potuerit facere aliquam rem, essentialiter à se differentem, æternam?

Quæstio 41. Utrùm Ævum sit Mensura habens partem post partem, vel sit tota simul?

Quæstio 42. Utrùm Ævum dicat aliquid absolutum ultra Æviternum?

Quæstio 43. Utrùm sit tantùm unum Ævum numero?

Quæstio 44. Utrùm Angelus sit in loco per suam Operationem?

Quæstio 45. Utrùm Angelus sit compositus ex Forma & Materia?

Quæstio 46. Utrùm Angelus se intelligat per suam Essentiam vel per Speciem?

Quæstio 47. Utrùm in actu intelligendi Hominis requiratur Species propter Potentialitatem Intellectûs, vel propter Absentiam Objecti?

Quæstio 48. Utrùm Natura humana in Christo sit nobilior quàm natura angelica, secundùm quòd consideratur in puris naturalibus?

Quæstio 49. Utrùm malus Angelus possit pœnitere?

Quæstio 50. Utrùm Angeli possint inducere veras Formas?

Quæstio 51. Utrùm Angelus per solam Potentiam Intellectivam & Volitivam moveat Corpus?

Quæstio 52. Utrùm Angeli receperint Gratiam & Gloriam secundùm Capacitatem naturalium?

Quæstio 53. Utrùm dato quocunque Angelo DEUS semper possit facere nobiliorem, ita, quòd semper sit ascendere superiùs in infinitum in Perfectionibus?

Quæstio 54. Utrùm Unus Angelus possit loqui cum altero, & per quem modum?

Quæstio 55. Utrùm unus Angelus possit illuminare alium, & per quem modum?

Quæstio 56. Utrùm DEUS posset facere, quòd Materia existat sinè Forma?

Quæstio 57. Utrùm Materia existens sub Quantitate habeat aliam extensionem ab extensione Quantitatis?

Quæstio 58. Utrùm *esse vacuum* includat contradictionem?

Quæstio 59. Utrùm Angelus & Anima differant specie, & per quam differentiam?

Quæstio 60. Utrùm Cœlum empyreum influat in hæc Inferiora?

Quæstio 61. Utrùm Materia omnium sit eadem secundùm Essentiam & secundùm Numerum?

Quæstio 62. Utrùm sint plures Angeli ejusdem Speciei?

Quæstio 63. Utrùm Causa Individuationis sit Materia, vel aliquid aliud?

Quæstio 64. Utrùm Angeli intelligant per Species innatas vel acquisitas?

Quæstio 65. Utrùm Angelus naturali Dilectione plus diligeret DEUM, quàm se ipsum?

Quæstio 66. Utrùm Angeli sint creati in Gratia?

Quæstio 67. Utrùm Lucifer habuerit nobiliora Naturalia, quàm aliquis alius Angelus?

Quæstio 68. Utrùm Confirmatio & Obstinatio mutet vel minuat Libertatem Arbitrii?

Quæstio 69. Utrùm Impossibilitas peccandi sit in Beatis ex hoc solo, quòd videant & ament DEUM, vel ex aliqua alia speciali Manutenentia DEI?

Quæstio 70. Utrùm Corpora assumpta ab Angelis vel Dæmonibus sint imputribilia, in quantum sunt assumpta?

Quæstio 71. Utrùm Dæmones possint illudere humanos sensus, & per quem modum?

Quæstio 72. Utrùm Angelus sinè assumpto Corpore possit docere vel illuminare Hominem?

Quæstio 73. Utrùm Lumen educatur de Potentia medii?

Quæstio 74. Utrùm Lumen multiplicetur *in tempore* vel in instanti?

Quæstio 75. Utrùm Luminaria Cœli in suis Orbibus moveantur propriis Motibus?

Quæstio 76. Utrùm Anima Brutorum sit de alio?

Quæstio 77. Utrùm Anima Brutorum sit Forma extensa, vel sit tota in qualibet parte corporis?

Quæstio 78. Utrùm aliqua Forma extensa possit esse sufficiens Motor?

Quæstio 79. Utrùm Corpus humanum post peccatum potuisset perpetuari per Esum Ligni Vitæ?

Quæ-

Quæstio 80. Utrùm Adam & Eva potuissent coire, antequam aliquid comedissent?

Quæstio 81. Utrùm, si Adam & Eva non peccâssent in prima tentatione, potuissent ex tunc peccare vel ipsi, vel aliquis de genere eorum?

Quæstio 82. Utrùm ad Actum intelligendi sit necessarium ponere Intellectum agentem naturalem differentem à possibili?

Quæstio 83. Utrùm Liberum Arbitrium sit Potentia distincta contra Rationem & Voluntatem?

Quæstio 84. Utrùm Liberum Arbitrium possit eligere Malum sub ratione mali?

Quæstio 85. Utrùm Gratia primò sit in Substantia Animæ vel in Potentiis?

Quæstio 86. Utrùm Gratia *gratum faciens* & Virtus *gratuita* differant per Essentiam?

Quæstio 87. Utrùm *aliquid* transeat in Veritatem humanæ Naturæ per Actum *Generativæ?*

Quæstio 88. Utrùm *aliquid extrinsecum* transeat in Veritatem humanæ Naturæ per Actum *Nutritivæ?*

Quæstio 89. Utrùm Anima sensitiva in Hominibus sit à Generante?

Quæstio 90. Utrùm Anima possit inficì à Carne?

Quæstio 91. Utrùm Peccatum corrumpat aliquod bonum in Anima?

Quæstio 92. Utrùm Peccatum in Sanctum Spiritum sit irremissibile?

Quæstiones Libri III. Sententiarum.

Quæstio 93. Utrùm DEUS sibi potuerit unire aliquam creaturam irrationalem, sicut sibi univit Humanam Naturam?

Quæstio 94. Utrùm DEUS *per Unionem* aliter existat in assumpta Humanitate, quàm in aliis Creaturis?

Quæstio 95. Utrùm DEUS sibi potuerit unire Animam *non beatam?*

Quæstio 96. Utrùm Beata Virgo contraxerit Peccatum originale?

Quæstio 97. Utrùm Anima *separata* sit Persona?

Quæstio 98. Cùm DEUS sit Infinitus, & Homo finitus, quæritur, utrùm ex Essentia & Natura utriusque possit esse Una Persona?

Quæstio 99. Utrùm DEUS debuerit assumere Humanam Naturam?

Quæstio 100. Utrùm Filius DEI sit incarnatus vel incarnandus?

Quæstio 101. Utrùm hæc Propositio sit vera: *DEUS assumpsit Hominem?*

Quæstio 102. Utrùm hæc Propositio sit vera: Christus est duo?

Quæstio 103. Utrùm hæc Propositio sit vera: *Filius DEI est prædestinatus?*

Quæstio 104. Utrùm in Christo sint duæ Filiationes?

Quæstio 105. Utrùm hæc Propositio sit vera: *Christus, secundùm quòd Homo, est individuum?*

Quæstio 106. Utrùm hæc Propositio sit vera: *Homo incepit esse DEUS?*

Quæstio 107. Utrùm Christus assumpserit potentiam peccandi?

Quæstio 108. Utrùm DEUS potuerit assumere plures Humanitates?

Quæstio 109. Utrùm Anima Christi *comprehendat* Verbum sibi unitum?

Quæstio 110. Utrùm Anima Christi in Verbo cognoscat omnia, quæ cognoscit Verbum?

Quæstio 111. Utrùm Christus, si non fuisset interfectus, redemisset Humanum Genus per naturalem Mortem?

Quæstio 112. Utrùm DEUS potuerit salvare Humanum Genus sinè satisfactione?

Quæstio 113. Utrùm Fides informis sit Virtus?

Quæstio 114. Utrùm Fides informis per Adventum Gratiæ fiat formata?

Quæstio 115. Utrùm Spes habeat infallibilem Certitudinem?

Quæstio 116. Utrùm ex quantulacunque Charitate possit quis resistere quantæcunque tentationi?

Quæstio 117. Utrùm in Patria aliquid remancat de Fide vel Scientia hujus Vitæ?

Quæstio 118. Utrùm aliqua Virtus Cardinalis sit in Subjecto irrationabili propriè dicto?

Quæstio 119. Utrùm Virtutes differant à donis, & quomodo?

Quæstio 120. Utrùm Virtutes sint connexæ?

Quæstio 121. Utrùm Mendacium per aliquam Dispensationem possit esse sinè peccato?

Quæstiones Libri IV. Sententiarum.

Quæstio 122. Urrùm in Verbis: *Ego baptizo te in Nomine Patris, & Filii, & Spi-*

& Spiritûs Sancti Amen, ita consistat Forma Baptismi præcisè, quòd non liceat aliquid subtrahere vel addere, vel per quemcunque alium modum immutare?

Quæstio 123. Utrùm Puer interfectus in Utero Matris ab aliquo Persecutore Fidei sit baptizatus Baptismo Sanguinis, ita, quòd purgetur à Culpa originali?

Quæstio 124. Utrùm Character sit aliquid absolutum in Anima?

Quæstio 125. Utrùm Sacramentum Altaris sit possibile?

Quæstio 126. Utrùm Sacramentum Altaris debeat esse?

Quæstio 127. Quæritur: quid demonstrat hoc pronomen *Hoc*, cùm dicitur: *Hoc est Corpus meum?*

Quæstio 128. Utrùm DEUS possit facere, quòd unum & idem Corpus simul sit in diversis locis *localiter?*

Quæstio 129. Utrùm DEUS posset transmutare Substantiam Panîs eandem numero in plura Corpora?

Quæstio 130. Utrùm ex Speciebus remanentibus sinè subjecto in Sacramento Altaris possit aliquid generari?

Quæstio 131. Utrùm DEUS possit dimittere mortale Peccatum sinè aliqua Satisfactione?

Quæstio 132. Utrùm Infusio Gratiæ sit prior ordine naturæ, quàm Remissio culpæ?

Quæstio 133. Utrùm Indulgentiæ tantum valeant, quantum sonant?

Quæstio 134. Utrùm Spiritus Separati crucientur corporeo Igne, & quomodo?

Quæstio 135. Utrùm Cessatio Motûs Corporum cœlestium sit sufficiens causa, quòd Elementa non agant nec patiantur ad invicem?

Quæstio 136. Utrùm Essentialis Beatitudo augmentetur intensivè in Beatis per Resumptionem Corporum?

Quæstio 137. Utrùm Beatitudo principaliùs consistat in Actu Intellectûs vel Voluntatis?

Quæstio 138. Utrùm in beata Visione Intellectus sit tantùm passivus? & idem quæritur de Voluntate?

Quæstio 139. Utrùm per Dotem Subtilitatis sinè alio Miraculo Corpus glorioſum possit esse simul cum non glorioſo in eodem loco?

Quæstio 140. Utrùm Anima Separata cognoscat vel intelligat per Species influxas à DEO, vel per species receptas in Corpore, vel per Species, quas existens Separata recipit?

Corrigenda.

PAg. 11. col. 2. n. 1. lin. 2. potentia-*addatur* generandi
pag. 14. col. 1. n. 3. lin. 20. creatis-*legatur* creaturis
pag. 16. col. 1. lin. 10. unde-*addatur* Pater
pag. 17. col. 1. n. 3. lin. 7. bonitate-*addatur* &c.
pag. 19. col. 1. n. 6. lin. 5. esset-*legatur* esse
pag. 21. col. 2. n. 5. lin. 2. gloriæ-*legatur* gratiæ
pag. 22. col. 1. n. 2. lin. 2. Eremerita-*legatur* Eremita
pag. 31. col. 2. n. 5. lin. 13. agens-*legatur* ens
pag. 40. col. 1. Quæstio LXV.-*legatur* XLV.
pag. 43. col. 1. n. 1. lin. 13. Christi; et-*legatur* Christi, & non
item lin. 14. Voluntas &-*legatur* voluntas; &
item lin. 15. participarent-*legatur* participaret
pag. 81. col. 1. n. 1. lin. 19. bonifacere-*legatur* bonificare
pag. 88. col. 1. n. 1. lin. 10. & voluntas-*addatur* voluerit
pag. 106. col. 1. lin. 21. oratio-*legatur* ratio
pag. 110. col. 1. n. 1. lin. 8. in disposita forma-*legatur* indisposita, forma
pag. 118. col. 1. n. 2. lin. 8. imiginabilia-*legatur* imaginabilia
pag. ead. col. 2. n. 1. lin. 1. laudendo-*legatur* laudando.

BEATI RAYMUNDI LULLI DOCTORIS ILLUMINATI LIBER SUPER PSALMUM QUICUNQUE VULT *SIVE* LIBER TARTARI ET CHRISTIANI.

DEUS omnipotens, qui es præsens *Esse*, existens in æternum, per quod *Esse* est, quidquid est; quia tu Domine mi DEUS tam altus es, quòd comprehendas omnia, nec est, qui de manu tua possit eruere, ut ergo cognoscaris & diligaris ab ignorantibus te, *incipit Liber super Psalmum, Quicunque vult:* in quo traditur Fides, per quam te credimus, qui vivis & regnas benedictus per omnia sæcula sæculorum, Amen.

DE PROLOGO.

EST negotium multùm aptum & adoptabile, nec non valde salutare tractare modum, per quem omnipotens glorioſissimus DEUS cognoscatur ab ignorantibus eum, & diligatur, & hoc ex motu pietatis, & intuitu charitatis, ut Infideles, qui ignoranter propter caliginem erroris corruunt in sempiternam mortem, à periculo mortis, relictis erroribus, inducantur ad vitam æternæ salutis, ambulantes in semitis ejus, qui est via viarum, & Lumen luminum, & Veritas veritatum; ideo ego pauper & peccator, indignus laude & honore circa istud negotium laborans ferventer & assiduè à longinquis temporibus, mediante auxilio illius, sinè quo nil boni, reor, esse factum, refero per Parabolas & Metaphoras hos Sermones.

De Consideratione cujusdam Tartari.

1. QUidam Tartarus habitans in finibus Saracenorum, valde sapiens & eruditus in Philoſophia, semel jacens in suo cubili consideravit in suo statu, scilicet quomodo diu vixerat sinè Lege, & desideravit frui Lege, ut per eam perveniret ad sempiternam vitam beatitudinis: dum autem anxietas hujus considerationis eum urgeret, pro-

propoſuit ire ad quendam ſapientem Judæum, quem agnoſcebat, ut indagaret veritatem de ejus Lege, ſcilicet, per quem modum Judæi credant DEUM, confidentes poſt corporalem mortem obtinere beatitudinem ſinè fine

2. Tartarus ſurrexit manè diluculo cum propoſito eundi ad Judæum; dum autem egrederetur è ſuo tabernaculo, recordatus eſt ſuarum uxorum & filiorum & deliciarum & proſperitatum hujus mundi, & prior appetitus evanuit ei, & revocavit ſuum propoſitum dicens: non eſt bonum relinquere natale ſolum, nec delicias, nec proſperitates; & more ſolito reverſus eſt ad culturam Idolorum: ſed poſt lapſum brevis temporis contigit, quòd fuerit mortuus quidam miles, quem viventem hic Tartarus noverat, quo viſo mortuo conſideravit: hic, qui priùs fuerat potens, poſſidens multa, modò factus eſt impotens, nihil habens; & ita Tartarus recordatus proſperitates, delicias & honores, quibus utebatur hic miles, dum vivebat, tunc reparatis viribus nobilis animi confirmavit primum propoſitum, & definiens relinquere omnia mundana propter DEUM, confeſtim perrexit ad Judæum, ſicut pridem propoſuerat, quem invénit juxta ſuam Legem inſtruentem ſuos diſcipulos.

De Tartaro & Judæo.

1. TArtarus eſt ingreſſus domum Judæi dicens: per omnia tempora meæ vitæ fui ſubjectus erroribus, ad te autem confugio, ut me dirigas ad viam veritatis, per quam cognoſcam & diligam tuum Dominum DEUM; quo audito Judæus eſt gaviſus, & ait: benedictus Dominus DEUS Iſraël, qui inſpiravit in te ſuam gratiam, & dignatus eſt te conducere ad viam ſalutis; & tunc Judæus ſecundùm Geneſin incipiens ab origine mundi recitavit ei juxta textum Legis, quomodo DEUS in principio creavit cœlum & terram & cætera, quæ ſequuntur, & tranſiens per Exodum retulit illi, quomodo DEUS Iſraëlitico Populo per Moyſen liberato de manibus Pharaonis tradidit Legem in Monte Sinai per manum Moyſis ſui ſervi; deinde tranſivit per Leviticum, & per Judices Iſraël; deinde per Libros Regum Iſraël, & oſtendit illi omnes Libros Prophetarum, & demum ſpem, quam habent in adventum Meſſiæ, quem Judæi exſpectantes deſiderant.

2. Quibus pulchro ordine enarratis Judæus tradidit Tartaro Libros Hiſtoriarum, qui cùm legiſſet in eis, & ſuper eos diu ſtuduiſſet, acceſſit ad Judæum dicens: quæcunque meus intellectus in hiſtoriis de tua Lege poteſt concipere, ſunt per modum ſuppoſitionis, rogo te, ut mihi oſtendas per neceſſarias Rationes, quòd tua Lex & Fides ſit vera; nam eſt inconveniens dimittere unam credulitatem propter alteram; ſed dimittere credere propter ſcire eſt valde conveniens, cùm ſcire ſit intelligere, quod eſt actus intellectûs.

3. Ait illi Judæus: non eſt decens nec juſtum, quòd aliquis exiſtat contra Fidem, ne amittatur meritum; quia ſi aliquis cognoſceret per neceſſarias Rationes, quòd ſua Fides eſſet vera, jam non haberet meritum; ergo utilius eſt tibi credere, & non intelligere noſtram Fidem, ut in Lege Judaica habeas meritum in credendo.

4. Tunc Tartarus ait illi: verum eſt, quòd omnis homo ſit creatus ad cognoſcendum & diligendum DEUM; nam iſte eſt ſummus finis omni homini ſuper omnes fines: unde ſi verum eſſet id, quod dixiſti, ſequeretur, quòd homo eſſet creatus ad ſe ipſum, ſcilicet ad finem ſuî ipſius; quod eſt valde impoſſibile: ampliùs ſequeretur aliud maximum inconveniens, ſcilicet, quòd lumen intellectûs reſiſteret voluntati; etiam multa inconvenientia poſſunt inde ſequi: quare per tua dicta ſum verſus in dubitationem, utrùm tua Lex & Fides poſſit eſſe vera; ſi autem ſcias aliquas cogentes Rationes ad demonſtrandum veritatem Fidei de tua Lege, dic mihi, volo illas audire, & ſecundùm tuam Legem confeſtim convertar ad tuum Dominum DEUM.

5. Judæus ergò multùm conſideravit in his verbis, & dixit Tartaro hanc rationem: certum eſt, quòd DEUS dederit Legem Moyſi, prout tam Chriſtiani quàm Judæi & Saraceni atteſtantur; ratio autem neceſſaria, quòd noſtra Fides ſit vera, conſiſtit in hoc, quia à DEO data eſt; & niſi eſſet vera, non darent ei teſtimonium homines, qui credunt in DEUM.

6. Tunc Tartarus ait illi: poſſibile eſt, quòd DEUS dederit Legem Moyſi; ſed non ſum certus, utrùm tu teneas illam; quia fortè in parte tenes eam, & in parte non; vel fortè DEUS dedit Legem, ut eſſet præparatio & ordinatio ad aliam perfectiorem Legem, quam tenent Chriſtiani vel Saraceni.

7. Reſpondit Judæus dicens: tu bene ſcis, quòd omnes Judæi captivitati ſubjaceant, unde videtur, quòd obtineamus majus meritum,

ritum ſuſtinendo captivitatem, quàm Chriſtiani & Saraceni, qui fruuntur ſuâ propriâ libertate; & ideo hi, qui obtinent majus meritum, videntur eſſe in via veritatis.

8. Tunc Tartarus objecit ei dicens: ad colendum Legem eſt neceſſaria libertas, ut quilibet homo in lege meliùs poſſit cognoſcere & diligere DEUM, & obedire eidem; & quia à longo tempore captivitas detinet vos ſub jugo aliarum Gentium compreſſos, non poteſtis tenere veſtram Legem, ſicut decet: unde videtur, quòd propter aliquod grave peccatum à vobis patratum fueritis diu in captivitate, quia graviter incurriſtis iram DEI: præterea, quia concupiſcitis frui libertate exſpectantes Meſſiam pro mundanis deliciis & proſperitatibus, non videtur, quòd ſitis in via veritatis.

9. Reſpondit Judæus: verum eſt, quòd ſimus in captivitate, & devenerimus in alienas manus, & nihilominùs omnes homines permittunt nos vivere inter ſe; unde videtur, quòd DEUS propter hoc diligat nos, quia ſuſtinet nos; ſed hæc ſuſtentatio ſignificat, quòd ſimus in via, quæ placet DEO.

10. Ait Tartarus: gentes fortes in poteſtate, quarum ſubditi eſtis, permittunt vos vivere inter ſe, ut vos convertant in viam ſalutis, ut ex veſtra converſione adipiſcantur meritum: unde ſi hæc eſt cauſa veſtræ vitæ inter homines, bonum eſt, quòd vivatis, ſi verò cauſa veſtræ vitæ ſunt illa tributa, quæ eis datis, ut vivatis, exiſtentes in errore, blaſphemantes vias & fidem eorum, ipſi peccant, malè agentes, quòd vos tamdiu permiſerunt vivere inter ipſos cauſâ pecuniæ.

11. Judæus propoſuit multas rationes, quas omnes Tartarus illi deſtruxit, & quoniam in ejus Lege ſecundùm ejus dicta non invénit radicem, ut poſſet firmare actum intellectûs, dereliquit eum dubitans, & perrexit ad quendam Saracenorum valde ſapientem, ut inquireret veritatem de his, quæ Saraceni credunt de DEO.

De Tartaro & Saraceno.

1. TArtarus invénit Saracenum legentem Alcoranum ſuis ſcholaribus, & ſalutans eum & ſcholares, proponebat dicere cauſam ſui adventûs; Saracenus autem priùs allocutus eſt eum dicens: rogo te, non pigeat præſtolari, usque quò deducam hanc lectionem ad finem; & ipſe ſtatim ſiluit, ille verò reaſſumpſit inchoatam lectionem.

2. Cùm ille legebat, Tartarus audiebat, quomodo exponebat dicta Mahometi in Alcorano, narrans de futura gloria ea, quæ Mahometus promiſit eis, qui amplectuntur ſuam ſectam; ſcilicet quomodo abundanter fruentur fertilibus epulis in Paradiſo, & quomodo habebunt jucundos applauſus & aſcenſus ad mulieres, & quomodo habitabunt in ſpecioſiſſimis palatiis conſtructis ex varietate diverſorum pretioſorum lapidum, & quomodo per Paradiſum affluent eis rivi vini meri optimi, & candidiſſimi dulciſſimi lactis, & ſuaviſſimi olei ad bibendum, & butyri & mellis ad veſcendum; & quomodo ſentient umbras & laſcivas amœnitates arborum, & manducabunt dulces fructus earum ſpecioſos & odoriferos, & quomodo ventulus tenuè per Paradiſum concutiens propinabit ſuaviſſimum odorem naribus, & ſentient multos dulces odores, & induent multa pretioſiſſima veſtimenta.

3. Tartarus audiens hos ſermones, admiratus eſt valde, & ait illi: éſtne verum, quòd in Paradiſo poſt veſtram reſurrectionem fruamini talibus? Reſpondit Saracenus: utique Domine, plusquàm poſſimus cogitare mente, & proferre ſermonibus.

4. Tunc ait illi Tartarus, cùm in Alcorano, qui eſt veſtra Lex vel Credentia, enarrentur hæc prædicta de ſenſuali gloria, igitur quæro, quid ibi dicitur de ſpirituali gloria, & quomodo beata anima videt Eſſentiam DEI & illud glorioſiſſimum Intrinſecum Opus, quod DEUS habet in ſua Eſſentia, ſciendo & diligendo ſe, & glorificando in ſe?

5. Reſpondit Saracenus: illa Gloria, quam DEUS habet in ſe, & illud Opus, quod habet in ſua Eſſentia, neſcitur in hoc mundo, ſed ſcitur in alio; ideo Mahometus nihil locutus eſt nobis de Divina Eſſentia, nec de Divino Intrinſeco Opere, nec de Intrinſeca Gloria DEI, ſed ut diligamus pervenire ad beatitudinem, locutus eſt nobis de corporali gloria id, quod audiviſti.

6. Ait Tartarus: valde inconveniens eſt, quòd aliquis deſideret majorem DEUM propter extrinſecum opus, quàm propter Intrinſecum Opus; & ſic eſt impoſſibile, quòd ille ſit verax nuntius DEI, qui plùs animavit ſuum populũ ad ſenſualia, quàm ad ſpiritualia.

7. Multùm diſplicuit Saraceno & ſuis ſcholaribus id, quod contra eos dixit Tartarus, & ſtatim inſurrexerunt in eum; & ſic Tartarus penè fuiſſet interfectus ab eis, donec dixit eis: ego confugi ad vos, conſiderans, quòd vos haberetis veram viam, ut introducar

car in eam; ſed quia propter dicta Mahometi dubito, quòd vos ſitis in ea; igitur ſi per neceſſarias Rationes ſecundùm dicta Mahometi poteritis eam probare, ſum paratus ad credendum omnia, quæcunque dixit.

8. Tunc ait illi Saracenus: quia petis ea, quæ ſunt rationis, eſt inconveniens, quòd interficiaris; ergo audi & intellige: certum eſt, quòd Saraceni poſſideant illum locum, quem Prophetæ antiquitus poſſederunt, ſcilicet Regnum Jeruſalem; unde videtur, quòd noſtra Lex ſit data à DEO per Mahometum ſuum Prophetam, aliàs non permitteret, quòd nos dominaremur in illo loco, quem plùs diligit in terris.

9. Tunc ait illi Tartarus: DEUS fortè permittit, quòd vos in illo Regno dominemini, ut Chriſtiani ipſum acquirant per multos labores & Martyria, ut acquirant virtutes & merita apud DEUM.

10. Dixit Saracenus: audi Tartare, noſtra Lex eſt verſa in pulcherrimum dictamen; non enim eſt in univerſo mundo tanta pulchritudo dictaminis; unde videtur, quòd noſtra Lex ſit à DEO; nam omnes homines, quotquot vivunt, nunquam poſſent invenire nec dictare pulchriora dictamina.

11. Tunc ait illi Tartarus: in pulchritudine dictaminis eſt modica vis facienda, in veritate latet omnis virtus verborum: unde ſi de tua Lege ſcias alias Rationes fortiores, quàm iſtas, quæ non continent veritatem, deſidero eas ex toto corde.

12. Tunc ſiluit Saracenus, Tartarus autem tenuit ſuas vias, & adhuc valde hæſitans conſideravit ire ad aliquem Chriſtianum, ut cum illo conferret, tentans, an fortè Chriſtiana Lex eſſet conveniens cum veritate.

De Tartaro & Chriſtiano.

1. TArtarus ſic laboravit totâ die tendens & conſiderans, an fortè poſſet invenire aliquem Chriſtianum ſapientem in ſua Lege; & cùm ſic pergeret per montes & plana, venit caſu fortunæ ad unam eccleſiam ſolitariam, ubi agebat pœnitentiam quidam pauper Eremita Chriſtianus; & cùm Tartarus eſſet ingreſſus in eccleſiam, ſalutavit Eremitam, & manifeſtavit illi cauſam ſuæ afflictionis, dicens: ego ſum Tartarus, & vado inveſtigans viam veritatis, oro te, ſi ſcis eam, ut me dirigas ad eam, ut veniam ad ſempiternam gloriam.

2. Eremita dixit illi: ſi vis venire ad viam veritatis, ſequere Legem Chriſtianam; quia illa eſt vera via data à Domino JESU Chriſto vero DEO & Homine, qui mortuus eſt propter noſtram redemptionem & ſalutem.

3. Cùm Tartarus audiviſſet hoc, valdè miratus eſt, & dixit illi: quid eſt, quod dixiſti? credúntne Chriſtiani, quod DEUS ſit Homo, & quòd DEUS ſit mortuus? Eremita reſpondit: ita credunt hoc.

4. Deinde Eremita pulchro ordine recitavit illi, quomodo Chriſtiani credant in Divinam Trinitatem & Incarnationem, manifeſtans ei omnes Articulos Chriſtianæ Fidei.

5. Et cùm Tartarus audiviſſet omnes Articulos Catholicæ Fidei, valde admiratus inquit: quomodo poteſt hoc eſſe, ſcilicet, quòd in Divina Eſſentia ſit Pater & Filius & Sanctus Spiritus? & quomodo DEUS & Homo poſſunt eſſe eadem Perſona? & quòd DEUS ſit paſſus mortem? hæc omnia videntur valde impoſſibilia.

6. Hic Eremita autem erat ignorans, & neſcivit ei reſpondere, dicens: ego verè ita credo, ſed quare ita ſit, ignoro reddere rationem.

7. Veſpere autem facto nox appropinquavit, & Tartarus remanſit illâ nocte cum Eremita involutus erroribus, conſiderans, quòd Lex Chriſtianorum non eſſet vera; ſed facto manè ſurrexit Tartarus, & propoſuit reverti ad ſuam terram; dum autem intrabat eccleſiam, invénit Eremitam celebrantem Miſſam, qui, cùm elevaret Corpus Chriſti, dixit ei Tartarus, quid eſt, quod facis? & ille non reſpondit ei quidquam; Miſſâ verò celebratâ Eremita dixit ei, noſtræ conſuetudinis eſt, quòd nos nihil loquamur, nec intendamus alienis ſermonibus, dum ſumus in Sacrificio Corporis Chriſti; quod Corpus erat illud, quod aſpexiſti in meis manibus.

8. Ait illi Tartarus: priùs multùm admiratus eram de tua Lege, nunc autem vehementiùs me oportet mirari; dicis enim, quòd ille panis, quem comediſti, prout vidi, ſit DEUS & Homo; modò manifeſtum eſt mihi, quòd tua Fides nihil valeat.

9. Tunc Eremita dixit illi: eſto certus ſinè omni dubio, quòd mea Fides ſit vera, nec eſt in mundo alia vera Fides, niſi Catholica, quam teneo; ſed quia tibi neſcio reſpondere, videtur tibi, quòd mea Fides non ſit vera: unde ſi vis agnoſcere veritatem Fidei Chriſtianæ, vade ad Blanquernam Eremitam, ipſe enim dabit tibi reſponſionem de omnibus, quæcunque ſcies quærere de Fide; quia ipſe eſt valde ſapiens & valde peritus in Chriſtiana Fide.

10. Ait illi Tartarus: dirige me, Domine, ad locum, ut videam eum: tunc Eremita oſtendit illi viam per deſertum, nam ille locus multùm diſtabat, ubi Blanquerna Eremita agebat pœnitentiam in deſerto. Quâdam Die Dominicâ iſte Tartarus, qui quærendo Blanquernam valde laboraverat, aſcendit montem, ubi Blanquerna converſabatur, & invénit eum circa horam primam in eccleſia dicentem Pſalmum: *Quicunque vult ſalvus eſſe &c.*, & induentem ſe ſacerdotalibus indumentis, ut DEO celebraret Miſſam.

11. Miſſâ verò finitâ Tartarus dixit ei: Domine, venio ad te de longè, dubitationes enim & errores involvunt meum cor, rogo te, ut, ſi cognoſcis viam ſalutis, dirigas me in eam, quam diuturnis laboribus inveſtigo, ſed neminem invenio, qui teneat verâ viam fidei, nec Judæum, nec Saracenum, nec Chriſtianum; imò verò ſecundùm quòd opinor, videtur mihi, quòd Chriſtiani ſint in majori errore, quàm Judæi vel Saraceni, & etiam quàm Tartari, de quibus ego ſum.

12. Reſpondit ei Blanquerna: Amice, in quo tibi videtur, quòd Chriſtianus ſit in errore? Ait illi Tartarus: quidam Chriſtianus Eremita pridie recitavit mihi ſecundùm ſuam Fidem, quòd Chriſtiani credant, quòd DEUS ſit Pater, qui habet Filium; & hic Filius eſt homo, qui paſſus eſt mortem, licèt ipſe ſit DEUS; & dixit mihi, quòd propter verba panis tranſubſtantietur in ipſum Filium; quem panem vidi ab eo comedi, & tu nunc feciſti ſimiliter illud idem; hæc autem omnia ultra modũ videntur eſſe impoſſibilia.

13. Tunc Blanquerna, priusquam poſſet reſpondere, multùm conſideravit, & elevatis oculis in cœlum, emittens ſuſpiria cordis, dixit: ha Domine DEUS meus, quàm magnum damnum eſt, quòd non ſint multi ſapientes Viri audaces, qui te tantũ diligant, quòd per univerſum orbem eant prædicando de te & de operibus & mirabilibus, quæ facis, & quòd nuntiarent ubique gentibus veritatem! deinde converſus ad Tartarum ait: audi, Amice, & intellige, *noſtra Fides eſt valde difficilis ad intelligendum & declarandum, non enim poteſt quisquam eam intelligere, niſi quem illuſtrat nobilitas intellectûs, & cui etiam Philoſophia aperuit ſecreta naturæ, & quem fecit valde doctum in ſcientiis*; igitur conſulo tibi, quòd non dubites credere noſtram Fidem, ſicut eſt, ego enim ſum inſufficiens ad declarandum & probandum tibi Catholicam Fidem, cujus veritatem deſideras.

14. Ait Tartarus: Philoſophia non negabit mihi Secreta naturæ, quæ diu acquiſivi cum laborioſo ſtudio, & ſum expertus in pluribus ſcientiis, & jam habeo exercitium ſtudii, quia natura mihi dedit ſatis excellentem intellectum; rogo te, ut te applices ad declarandam veritatem de Fide, confido in DEO, quòd intelligam, ſi mihi dixeris veritatem de tua Fide per veram probationem.

15. Tunc Blanquerna tradidit ei Librum Pſalmorum, ubi ſcriptus eſt Pſalmus *Quicunque vult ſalvus eſſe &c.*, & dixit ei: ecce noſtra Fides continetur in hoc Pſalmo ſub brevibus verbis.

Poſtquam Tartarus accepit Librum, legit: *Quicunque vult ſalvus eſſe &c.*; cùm perlegiſſet totum, dixit: Domine, omnia, quæcunque hìc invenio, ſunt per modum ſuppoſitionis, & videntur eſſe impoſſibilia; ſi tamen ipſa mihi poteris probare, quæ dicitis, quòd ſint veſtra Fides, visâ verâ concluſione fiam Chriſtianus.

16. Tunc Blanquerna ait illi: poſtquam tam ferventer deſideras intelligere Catholicam Fidem, DEUS omnipotens infundat in te gratiam ſui Sancti Spiritûs; audi igitur, & intellige: iſte Pſalmus dividitur in *triginta quinque Partes*, ſcilicet in triginta quinque Rubricas ſubſequentes, in quibus per Divinas Proprietates mediante auxilio noſtri omnipotentis DEI conabor totis viribus tibi declarare noſtram Fidem.

17. Manifeſtum eſt, quòd per cauſam deveniatur ad notitiam effectûs, & è converſo, & etiam per Divinas Proprietates; quæ ſunt *Bonitas, Magnitudo, Æternitas, Poteſtas, Sapientia, Voluntas, Virtus, Veritas, Gloria, Perfectio, Juſtitia, Largitas, Simplicitas, Nobilitas:* nam per has & per plures alias Proprietates, quas omnes convenit eſſe in DEO, habetur vera Demonſtratio noſtræ Fidei; ideo ad faciendam hanc probationem propono ordinare per ipſas Divinas Proprietates, ut declaretur Veritas noſtræ Fidei.

Ampliùs, ſecundùm Regulam & *Artem de Propoſitionibus* accipiam Principia, quæ ſunt in *Figura Animæ* & in *Figura Elementali*, quibus acceptis per ſimilitudinem & diſſimilitudinem aperiam tuo intellectui Articulos noſtræ Fidei, ut factâ compara-

tione principiorum poſſim amborum intellectus, ſcilicet tuum & meum clariùs elevare ad Divinas Proprietates per ſimilitudines & diſſimilitudines.

Præterea convenit, quòd in principio probationis ſupponas, quòd ſit poſſibile id, quod intendam probare; quia intellectus inveſtigat per *Suppoſitionem*, & fit aptus ad intelligendum; quando autem inveſtigator non vult ſupponere, tunc ejus intellectus non poteſt operari.

PARS I.

Quicunque vult ſalvus eſſe, ante omnia opus eſt, ut teneat Catholicam Fidem; quam niſi quisque integram inviolatámque ſervaverit, abſque dubio in æternum peribit.

1. BLanquerna in principio faciens Signum Crucis dixit: In Nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti; deinde dixit Tartaro: in eſſentia ignîs eſt ignificativum & ignificabile, lucificativum & lucificabile, calefactivum & calefactibile, motivum & mobile, levificativum & levificabile, formificativum & formificabile, & ſic de multis aliis proprietatibus; hæc etiam ſimiliter ſequuntur in eſſentia aliorum trium elementorum; veluti in eſſentia aëris, in qua eſt aërificativum, aërificabile &c.: unde ſequitur, quia neutrum eorum quatuor poteſt in ſe ſimpliciter agere & pati, quòd inſimul producant ſubſtantiam, in qua quodlibet eorum producit ſuum ſimile; ſicut ignis, qui in compoſito producit ignificatum, lucificatum &c.; & ſimiliter aër, qui producit in eadem ſubſtantia aërificatum &c.; & ſic de aliis elementis.

2. Præterea in eſſentia rationalis animæ eſt recolentia, in qua eſt recolitivum & recolibile; & intelligentia, in qua eſt intellectivum & intelligibile; & volentia, in qua eſt volitivum & volibile; ex quibus ſequitur *eſſe* ipſius rationalis animæ, in quo quælibet proprietas producit ſuum ſimile, ſicut recolentia recolitum, intelligentia intellectum, & volentia volitum; & ſic de gradu in gradum potentiæ producuntur in ipſum *eſſe* animæ, quæ ſunt memoria, intellectus & voluntas, & iſtæ potentiæ producunt ſuas ſimilitudines ex objectis in ſe ipſis; ſicut memoria, quæ producit in ſe memorari recolendo, quod eſt ſuum ſimile & actus ipſius; hoc idem ſequitur de intellectu & voluntate.

3. Præterea, in Divina Eſſentia eſt Bonitas, Magnitudo &c.; & in Bonitate eſt bonificativum, bonificabile; & in Magnitudine magnificativum & magnificabile; & in Æternitate æternificativum & æternificabile; & ſic de aliis; & ſic producuntur in Divina Eſſentia Speciales Proprietates Perſonales, quæ ſunt bonificatus, magnificatus, æternificatus &c.; & una Divinarum Proprietatum eſt bonificans, magnificans, æternificans &c., alia eſt bonificata, magnificata, æternificata &c.

4. Poſt iſtum Proceſſum ſic ordinatum Blanquerna dixit: omnis homo, quicunque vult ſalvus eſſe, ante omnia oportet, ut teneat Fidem, in qua ſint ſimilitudines DEI, hoc eſt, quòd ſit bona, magna, durabilis, potens, illuminata, multùm charitativa, virtuoſa & verificata; igitur quicunque præſumpſerit violare talem Fidem in aliquo, erit contrarius Divinis Similitudinibus; propter quam contrarietatem Divina Juſtitia, quæ eſt idem cum Æternitate, contrariabitur ei in æternum; & ſic carebit gloriâ ſinè fine, & deſcendet ad inferos, ubi ſinè dubio peribit in æternum; ſed quia talis eſt Catholica Fides, ſicut prædictum eſt, quia in univerſo mundo non eſt altera Fides, quæ perfectè eſt talis, ſicut prædictum eſt, niſi Catholica Fides, cùm in ſe contineat de Divina Operatione Intrinſeca & Extrinſeca, & contineat Sacramenta, in quibus ſunt Divinæ Similitudines, ergò videtur per neceſſariam Rationem, quòd Fides Chriſtianorum ſit vera.

5. Priusquàm Tartarus poſſet quidquam dicere, diu conſideravit admiratus de Rationibus, quas audivit, & de extraneo modo & ſubtilitate, quibus utebatur Blanquerna, & dixit: fortè eſt alia fides major, quàm Fides Chriſtianorum, quia eſt magìs ſimilis DEO & operationibus elementorum & animæ.

Reſpondit Blanquerna: manifeſtum eſt, quòd nec Fides Judæorum, nec Fides Saracenorum ſit tanta, quanta eſt Catholica Fides, quia nihil tractant de Divino Opere intrinſeco; nec etiam Judæi nec Saraceni tam bene credunt Extrinſecum Opus DEI, ſicut Chriſtiani, qui firmiter credunt Incarnationem & Sacramenta Eccleſiæ: præterea nunquam fuit auditum, quòd ſit alia fides præter Fidem Chriſtianorum, Judæorum & Saracenorum; quæ ſi ſit, & neſcitur, hoc eſſet contra bonitatem, magnitudinem

nem &c.: ergò impoſſibile eſt, quòd illa ſit bona, magna &c.

6. Ait Tartarus: quæ utilitas ſequitur ex magnitudine Fidei?

Blanquerna reſpondit: ſequitur magnitudo meriti, & per magnitudinem meriti ſequitur magnitudo gloriæ, & Magnitudo Juſtitiæ DEI, quæ plus retribuit illi, qui plus credit, & plus punit illum, qui minus credit.

Ait Tartarus: de prima Parte ſum ſufficienter contentus, tranſeamus ad ſecundam.

PARS II.

Fides Catholica hæc eſt, ut unum DEUM in Trinitate, & Trinitatem in Unitate veneremur, neque confundentes Perſonas, neque Subſtantiam ſeparantes.

1. IN eſſentia ignîs eſt differentia inter ignitivum & ignibile; quia ignitivum dicit formam, ignibile verò materiam, ignitivum autem & ignibile ſunt eſſentia ignis; & quia eſſentia eſt una, & eſt diſtincta mediante formâ & materiâ, ſequitur ſpecificatio & diverſitas inter igniens & ignitum.

2. Præterea ignis magis poteſt producere ſuam ſimilitudinem in ſe, quàm in alio, & magìs de ſua eſſentia, quàm de aliena; ſicut ignis ſimplex, qui de ſua virtute & de ſua eſſentia in ſe & de ſe producit ignem compoſitum infuſum in aërem producendo ſuppoſitum.

3. Præterea in eſſentia ignîs ignitivum, calefactivum, lucificativum &c. ſunt unum ens agens producens ignitum, calefactum, lucificatum, quæ ſunt unum ens productum ab uno ignibili, calefactibili, lucificabili &c.; & ſic „ producitur *eſſe* de eſſentiis, „& potentiæ de *eſſe*, & actus de potentiis „in compoſita.

4. Præterea in eſſentia rationalis animæ eſt unum agens conſtitutum de recolitivo, intellectivo & volitivo, quod producit unum *eſſe* rationalis animæ ab uno recolibili, intelligibili & volibili; & ſic in quolibet uno iſtorum ſunt tria, & in quibuslibet tribus unum.

5. Ampliùs, in potentiis animæ memoria, intellectus & voluntas accipiendo objecta producunt unum actum, qui eſt compoſitus ex memorari, intelligere & velle aliquod objectum memoratum, intellectum & dilectum.

6. Ampliùs, memoria plùs aſſimilat ſibimet ſuum ſimile, cùm ſe ipſam recolit, quàm dum recolit lapidem; hoc etiam ſequitur de intellectu & voluntate; intelligere etiam ſimilius eſt intellectui, dum intelligit memoriam vel voluntatem, quàm dum intelligit lapidem.

7. Poſt hanc ordinationem Blanquerna reverſus eſt ad ſuum propoſitum dicens: in Divina Eſſentia eſt Bonificativus, Magnificativus, Æternificativus Poſſificativus &c. tantùm Unus Producens, Unum Bonificatum, Magnificatum &c. de Uno Bonificabili, Magnificabili &c., & ut in hac Productione non ſit inconveniens, ideo ille, qui eſt Productus ab Ambobus, eſt Alius; ſicut in elementato producitur *conjunctio* de materia & de forma *in conjunctum*, ut ſit una ſubſtantia, ſcilicet unum ſuppoſitum; non tamen intendo dicere, quòd in DEO ſit materia.

8. Præterea, ſicut ignis producit in ſe magìs ſuum ſimilem, quàm in alio, ita in Divina Eſſentia Bonitas, Magnitudo &c. meliùs producunt Suum Similem, quàm in creaturis; unde ſi Divina Bonitas, Magnitudo &c. non producant *in ſe*, & *de ſe* Suum Similem, ſunt ſinè Magnitudine Æternitatis, Poteſtatis &c.; quod eſt impoſſibile: per quam impoſſibilitatem demonſtratur, quòd in Divina Unitate ſit Trinitas Perſonarum, quarum una eſt Producens, cæteræ duæ ſunt Productæ; quia niſi ita eſſet, nemo teneretur venerari Divinam Unitatem, quia ipſa exiſtens ſinè Trinitate non haberet in ſe perfectam Operationem Intrinſecam in Infinitate Eſſentiæ Bonitatis, Æternitatis, Poteſtatis &c.; quod eſt impoſſibile, ût in ſubſequentibus probabitur: ergò omnis homo tenetur venerari Unitatem Eſſentiæ DEI in Trinitate Perſonarum, & Trinitatem in eadem Eſſentia, attribuendo Divinæ Eſſentiæ & Divinis Suppoſitis omnem Nobilitatem ſuper omnes alias nobilitates, & omnem Perfectionem ſuper omnes alias perfectiones, quæ poſſunt excogitari.

9. Præterea, Divinæ Perſonæ nequaquam confundantur à memoria, intellectu & voluntate in recolendo & intelligendo Divinas Perſonas, quæ nunquam realiter abſtrahantur à Subſtantia DEI ſeparabiliter; quia ſicut in eſſentia ignîs ſunt realiter calefactivum & calefactibile inſeparabilia, & in ſubſtantia animæ intellectivum & intelligibile, ita etiam & multò magìs in Divina Eſſen-

ſentia infinitè & æternaliter &c. ſunt Divinæ Proprietates Perſonales inſeparabiles à Subſtantia, exiſtentes in Diſtinctione & Specificatione *ſinè omni confuſione.*

10. Ait Tartarus: ſecundùm ea, quæ jam dixiſti, videtur per tuas metaphoras & tua exempla, quòd in DEO ſit materia; quia in igne eſt materia ex parte ignibilitatis; præterea in ſubſtantia eſt compoſitio formæ & materiæ, ſicut patet in ſubſtantia ignîs: ergo in DEO eſt compoſitio.

Reſpondit Blanquerna: quia „ in aqua „ non eſt tantum de materia, quantum in „ terra, nec tantum in aëre, quantum in a„ qua, nec tantum in igne, quantum in aë„ re, hoc idem etiam ſequitur de compoſi- 15. „tione, ita nec in DEO, cùm ipſe ſit ſummus gradus, eſt materia nec compoſitio, quia ipſe eſt Magnificativus & Magnificabilis per Infinitam Bonitatem, Æternitatem, Poteſtatem, Simplicitatem, & etiam per For- 16. mificationem; & ſic patet ſolutio hujus quæſtionis: & hoc ideo, quia ſicut elementa & aliæ creaturæ ſunt, ut DEUS producat ſuas ſimilitudines in ipſis, prout in eis poſſunt recipi, ſic producit in eis ſuas diſſimilitudines, ut appareat, quòd ſuæ Proprietates fortiùs ſint in Magnitudine Bonitatis, Æternitatis &c.; & ideo DEUS producit ſuppoſitum creatum ſibi ſimile ex parte formæ, & diſſimile ex parte materiæ.

11. Ait Tartarus: quidquid dixiſti, nihil eſt, ſi DEUS non eſt; proba ergo mihi, 17. quòd DEUS ſit.

Reſpondit Blanquerna: per multas Rationes probatur, quòd DEUS ſit, prout *in Libro de Articulis in Diſtinctione prima* probatur; veruntamen per *tres Rationes* probabo tibi, quòd ipſe ſit; quarum hæc eſt

12. *Prima Ratio:* Si DEUS nihil eſt, intellectivum & intelligibile ſunt majora in ratione hominis, quàm in realitate: & hoc i- 18. deo, quia poteſt conſiderari, quòd ſit Unum Ens Summum, quod habeat omnes Proprietates in omni perfectione; & quia *eſſe* & *perfectio* meliùs conveniunt cum realitate bonitatis, æternitatis, poteſtatis, virtutis, veritatis, quàm cum ratione earundem, ergò DEUS eſt; nam niſi eſſet, ſequeretur totum oppoſitum hujus, quod dictum eſt; quod eſt falſum.

13. *Secunda Ratio* eſt hæc: Si DEUS nihil eſt, ſequitur, quòd intellectivum in re ſit majus, quàm intelligibile; quod eſt falſum: cùm intellectivum ſit, ut ſit intelligibile productum in intellectu ſecundùm æqualitatem amborum, ex quibus productum eſt; quæ æqualitas eſt impoſſibilis: per quam impoſſibilitatem probatur, quòd DEUS ſit, ut ſit Ens, quod tantum poſſit intelligi, quantum eſt intellectivum.

Tertia Ratio eſt hæc: Si DEUS nihil eſt, abſolutè ſequitur, quòd intelligibile ſit majus, quàm intellectivum; quia eſt impoſſibile, quòd ſit aliquod ens, niſi ſolus DEUS, quod tantum intelligat aliquod objectum, quantum eſt intelligendum; & hoc manifeſtè apparet ſecundùm realitatem objectorum.

Ait Tartarus: ſatis manifeſtaſti mihi, quòd DEUS ſit: ſed quæro, utrùm ſit unus vel plures? Reſpondit Blanquerna: per *tres Rationes* volo tibi probare, quòd ſit Unus DEUS, ita quòd non plures; quarum hæc eſt

Prima Ratio: Si eſt unus DEUS, eſt poſſibile, quòd ſit una immenſa Eſſentia infinita in ſe & in Bonitate, Magnitudine, Poteſtate &c.; ſi verò ſunt plures Dii, eſt impoſſibile, quòd aliquis eorum ſit infinitus in Infinitate Eſſentiæ Bonitatis &c.; vel eſt poſſibile, quòd aliquis eorum ſit infinitus in Eſſentia Bonitatis &c.; & quòd cæteri ſint finiti in Eſſentia Bonitatis &c.; qui ſi ſint finiti in Eſſentia, eſt impoſſibile, quòd ſint Dii: ergò convenit, quòd aliquis ſit infinitus in Eſſentia, & ille eſt DEUS.

Secunda Ratio eſt hæc: ſi ſunt multi Dii, nullus eſt Summus Finis ſuper omnes fines; & ita ſunt plures finiti fines habentes ſummam perfectionem in finitate, carentes infinitate; per quam carentiam ſunt in privatione: & ſic ſequitur, quòd finis ſit major in *privatione*, quàm in *eſſe;* quod eſt falſum: quia ſi ita eſſet, *privatio* eſſet appetibilis, & *eſſe* eſſet odibile; quod eſt falſum: ergò eſt Unus DEUS.

Tertia Ratio eſt hæc: manifeſtum eſt, quòd in humana ratione plures Dii non ſint appetibiles præter Unum Summum Finem; quia ſi eſſent plures Dii, finis eſſet major & nobilior in ratione, quàm in ſe, & quàm in realitate; quod falſum eſt: ergo eſt Unus DEUS.

Ait Tartarus: ſufficienter probaſti, quòd ſit Unus DEUS; ſed quæro, utrùm in illo ſit Trinitas, juxta quòd Chriſtiani tenent? Reſpondit illi Blanquerna, hoc intendo tibi probare in *decima ſeptima Parte,* quia ibi tractabimus de illa materia.

PARS

PARS III.

Alia eſt enim Perſona Patris, alia Filii, alia Spiritûs Sancti; ſed Patris & Filii & Spiritûs Sancti una eſt Divinitas, æqualis Gloria, coæterna Majeſtas.

1. IN eſſentia ignîs eſt relatio, quia in ipſa eſt ignitivum & ignibile, ex quibus producitur ignitum; aliàs in eſſentia ignîs ignitivum & ignibile eſſet fruſtra; ſed quia in natura nihil eſt fruſtra, ergo productus eſt alius à producente.

2. Præterea in ente naturali eſt forma formativa, & materia materiabilis, conjunctum autem earum eſt formatum & materiatum; ergo productus eſt alius à producente; qui productus eſſentialiter eſt de illo ente, quod producit eum.

3. Præterea ignitivum & ignibile ſe habent ad aliquem finem, & circa illum regulantur; ergo in eo eſt aliud ab alio; aliàs non eſſet differentia inter *principium, medium* & *finem;* quod eſt impoſſibile: ex quo videtur, quòd ignis ſimplex de ſe producat compoſitum, tanquam pater, qui de ſe naturaliter generat filium ſub eadem humana ſpecie & natura.

4. Poſt hæc verba Blanquerna dixit Tartaro: ſi vis in Divina Eſſentia intelligere unum diſtinctum ab alio, convenit, quòd intelligas modum, per quem effectus ſignificat aliud in ſua cauſa; ut autem meliùs intelligas, conabor tibi exemplificare de ſpirituali effectu; audi ergo & intellige: in ſubſtantia Animæ eſt recolentia, intelligentia & volentia, quarum una non eſt alia, & inſimul producunt aliud ab eis, ſcilicet *eſſe* animæ, ideo eſt differentia inter eſſentiam & *eſſe* animæ; hoc idem ſequitur de memoria & memorari, & intellectu & intelligere, quia unum non eſt aliud.

5. Ampliùs, in Divina Eſſentia eſt Bonitas, Magnitudo, Æternitas, Poteſtas &c.; Bonitas eſt bonificativa & bonificabilis, exiſtens idem cum Magnitudine, Æternitate, Poteſtate &c.; ergo producit alium à ſe & à Magnitudine &c. in ſe & in Magnitudine &c. & de ſe & de Magnitudine &c.; quia ſi Bonitas eſſet bonificativa & bonificabilis ſinè intrinſeco actu & intrinſeca operatione, privarentur in ipſa Magnitudo & actus Magnitudinis, etiam Æternitas &c.; quod eſt impoſſibile: per quam impoſſibilitatem manifeſtè apparet intellectui, quòd in Divina Subſtantia ſit Producens & Productus, qui Producens eſt Pater, & Productus eſt Filius, Procedens autem ab eis eſt Sanctus Spiritus, nec perſonaliter unus eſt alius, quia quælibet Perſonalis Proprietas eſſet fruſtra, vel ſequeretur, quòd Divina Bonitas non eſſet bonificativa nec bonificabilis; & ſic exiſteret ſinè Fine & Poteſtate in ſe ipſa; & hoc idem ſequeretur de omnibus Divinis Proprietatibus; quod eſt impoſſibile & inconveniens: ergo eſt alius, qui perſonaliter eſt diſtinctus ab alio.

6. Præterea, in eſſentia ignîs ignitivum & ignibile ſunt idem, in quantum unum *eſſe* aggregatum ignitum ſumitur productum de ignitivo & ignibili; nam aliter eſſet impoſſibile, quòd *eſſe* eſſet aggregatum ex pluribus eſſentiis.

7. Præterea, *eſſe* rationalis animæ producitur de alio & alio, hoc eſt, de illis eſſentiis diſtinctis, à quibus ipſum deſcendit; quod *eſſe* ſunt ipſæ eſſentiæ, ex quibus producitur ille *communis* aggregatus *actus eſſendi;* unde manifeſtè apparet, quòd in DEO Pater & Filius & Sanctus Spiritus ſint eadem Deitas, in quantum ſunt unus DEUS, una Subſtantia, una Eſſentia, una Natura, una Infinitas, una Æternitas, una Gloria, una Forma: & quoniam in DEO eſt bonificativum & bonificabile per magnificativum & magnificabile, & per æternificativum & æternificabile, & è converſo, & hoc idem ſequitur per omnes Divinas Proprietates, ideo bonificativum & bonificabile &c. tranſcendunt ſuper proprietates elementorum & rationalis animæ, & ſunt unum & idem in Eſſentia, in Natura & in *eſſe* ſinè omni differentia & materia; aliter Magnitudo DEI non eſſet infinita in magnificare per bonificare; quod eſt impoſſibile: ergo Pater & Filius & Spiritus Sanctus una eſt Divinitas.

8. Ait Tartarus: ſi in DEO eſt aliquod Ens aliud ab alio, ſic eſt in DEO terminatio. Reſpondit Blanquerna dicens: in *eſſe* conjuncto eſt ignis ignitivus & ignibilis, nec unus eorum eſt alius, & unusquisque eorum eſt per totum illud conjunctum; hoc idem ſequitur de *eſſe* rationalis animæ, in quo recolentia, intelligentia & volentia ſunt per totum illud *eſſe*, & in ipſo *eſſe* ſunt idem reſpectu ipſius *eſſe*, non autem reſpectu eſſentiæ & diſtinctarum proprietatum: & quia Natura Divinæ Subſtantiæ tranſcendit omnes naturas creatarum ſubſtantiarum ſinè omni com-

comparatione, quantò magis ergo sequitur hoc in Divina Substantia, quòd Pater & Filius & Sanctus Spiritus sint distincti respectu Relationis & Actûs, & non respectu Essentiæ, Substantiæ, Naturæ & Proprietatum *communium*, ût suprà significatum est, in perfectione omnium Divinarum Proprietatum.

PARS IV.

Qualis Pater, talis Filius, talis Spiritus Sanctus.

1. QUoniam in igne est essentia essentiativa & essentiabilis, inde sequitur essentians & essentiatum in suppositis *per modum individuationis & specificationis*, igne simplici producente ignem compositum; ideo qualis est ignis simplex in essentia, talis est ignis compositus; & eorum differentia est tantùm in productione & relatione.

2. Præterea, in essentia intelligentiæ tale est illuminabile, quale est illuminativum, & hoc quoad *communem* essentiam; in quantum autem sunt specificæ proprietates, aliud est illuminativum, aliud est illuminabile, & aliud illuminatum: ergo per hæc prædicta nobis manifestè apparet, quòd in Deitate qualis est Pater, talis est Filius, & talis Sanctus Spiritus; & hoc quoad *communes* Proprietates: quia Pater & Filius & Sanctus Spiritus sunt unum & idem in una Essentia, in una Natura, & in una Bonitate, & in una Magnitudine &c.; sed quoad Specificas Proprietates sunt distincti; & sic tota Virtus existit & remanet in Una Substantia Dei, in qua se totam convertit in Intrinsecam Operationem; sicut virtus elementorum tota influitur à natura, & tota remanet in corporea natura; & similiter ita est in rationali anima, cujus virtus ab ea influit, & remanet in ipsa eadem.

3. Ait Tartarus: quia Sanctus Spiritus in Deitate non producit, & Pater in Deitate producit Filium, ergo non est talis, qualis est Pater & Filius, à quibus producitur.

Respondit Blanquerna: ignis compositus est productus ab igne simplici, qui, quoad essentiam est talis, qualis est ignis simplex; nec est conveniens, quòd ignis compositus producat ignem; quia sic producendum esset in infinitum: similiter, si Sanctus Spiritus, qui quoad Essentiam & Naturam Deitatis est æqualis Patri & Filio, produceret aliam personam in Deitate, procedendum esset hoc modo in infinitum per numerum personarum; quod est inconveniens.

PARS V.

Increatus Pater, increatus Filius, increatus Spiritus Sanctus.

1. QUoniam in substantia ignis durantibus ignitivo & ignibili durat ignitum, durat *esse* in sua duratione durantibus principiis, àquibus procedit: præterea in intelligentia durante intellectivo & intelligibili durat intellectus, sed durante intellectu, qui est potentia, non sequitur, quòd sit durans intelligere; similiter durante Bonitate in Divina Substantia durant bonificativus, bonificabilis & bonificatus; & quia Bonitas & Æternitas sunt idem in Deitate, bonificans & bonificatus sunt æterni; & hoc est ideo, quia Magnitudo est infinita in Bonitate & Æternitate, ut Bonitas DEI sit infinita in bonificare & bonificato per infinitam Æternitatem; hoc idem sequitur de Divina Potestate, Sapientia &c.: ergo sequitur, quòd Pater sit increatus, & Filius sit increatus, & Sanctus Spiritus, aliter esset impossibile, quòd Bonitas in se haberet æternam & incessantem Virtutem Infinitam in bonificativo & bonificabili & bonificato; imò Bonitas esset sinè magnificativo & magnificabili & magnificato in Æternitate &c.; quod est impossibile: ergo increatus Pater, increatus Filius, increatus Spiritus Sanctus.

2. Ait Tartarus: Bonitas in Deitate, quia habet bonificativum & bonificabile & bonificatum, & similiter Magnitudo, quia habet magnificativum, magnificabile & magnificatum, & sic de Æternitate, Potestate, Sapientia &c., producunt Patrem in constituendo, quòd ipse sit Pater; & sic Pater non est æternus, sed creatus, quia est productus; & si Pater non est æternus, sed creatus, ita nec Filius, nec Sanctus Spiritus sunt æterni, sed creati.

3. Respondit Blanquerna: quia recolentia, intelligentia & volentia producunt *esse* rationalis animæ, quia sunt ejus essentiæ, est *esse* post essentias, & potentiæ post *esse* in *natura*, non autem in tempore; veruntamen in DEO non est ita; quia in Divina Substantia Pater & Filius & Sanctus Spiritus sunt idem in Natura, in Essentia & in *esse*, quia in ipsa Substantia est infinita Magnitudo per totam Essentiam & *esse* in Deitate cum tota Bonitate, Æternitate, Potestate &c.; & ideo est impossibile, quòd in Deitate Pater sit productus & creatus; & si Pater non est creatus, ita nec Filius, nec Sanctus Spiritus sunt creati, cùm Filius sit tantus in Æternitate, quantus Pater & Sanctus Spiritus, qui est *concordantia* Patris & Filii existens tantus, quantus Pater & Filius; qui Sanctus Spiritus concordat cum Patre & Filio, & è converso.

PARS VI.

Immensus Pater, immensus Filius, immensus Spiritus Sanctus.

1. LUx est per totam essentiam ignis, quia per totam essentiam est lucificativum, lucificabile & lucificatum; istud idem etiam sequitur in intelligentia, in qua per ipsam totam est lumen intelligendi: unde significatur, quòd in Divina Essentia sit Immensitas Bonitatis, Magnitudinis, Æternitatis &c. per omnes Personales Proprietates, scilicet Paternalem, Filialem & Spiritalem, aliter esset limitatio in bonificativo, bonificabili & bonificato, & in magnificativo, magnificabili & magnificato, & sic de aliis; quod est impossibile: quia si esset possibile, Immensitas esset in *privatione*, & *nihil* & *esse* & *minoritas* convenirent, & *nihil* & *privatio* haberent concordantiam cum *majoritate*; quod est impossibile: ergo immensus Pater, immensus Filius, immensus Spiritus Sanctus.

2. Ait Tartarus: secundùm ea, quæ nunc dixisti, videtur, quòd Pater multiplicet Filium; nam ubicunque est magnificatio, est multiplicatio; sed secundùm ea, quæ dixisti, Pater in Deitate magnificat Filium, igitur multiplicat eum: & quia, ubicunque est multiplicatio, est limitatio, sed per præcedens argumentum multiplicatio est in Filio, ergo limitatio.

3. Respondit Blanquerna: Pater est bonificativus, & ejus Essentia est bonificabilis in Essentia Filii, quæ sunt idem; & quia Essentia Patris est immensa, & de ipsa tota generatur Filius, ergo est impossibile, quòd Filius sit finitus Filius; nam sicut ignis producit finitam lucem, quia producit eam de finito lucificativo & lucificabili, sic in Divinis sequitur infinitè.

PARS VII.

Æternus Pater, æternus Filius, æternus Spiritus Sanctus, & tamen non tres æterni, sed unus æternus, sicut non tres increati, nec tres immensi, sed unus increatus & unus immensus.

1. IN entitate ignis sunt formativum & formabile, à quibus producitur formatum; præterea in essentia animæ est intellectivum & intelligibile, à quibus producitur intellectus; & sic „intelligentia est forma intelle„ctiva, intelligibilis & intellecta, & hoc sinè cessatione„: quia si ibi esset cessatio, sequeretur corruptio formæ intellectivi, intelligibilis & intellecti; quod est impossibile: per quam impossibilitatem demonstratur, quòd in Divina Essentia sit forma incessans in bonificativo, bonificabili & bonificato; & hoc per Immensitatem Bonitatis, Æternitatis &c.: unde sequitur, quòd in Deitate Pater, qui est Formativa Proprietas, sit æternus, & Filius, qui est Formabilis Proprietas ex Essentia Patris, sit æternus; aliàs destrueretur Formativum in Essentia Patris; quod est impossibile: & hoc sequitur de Sancto Spiritu, qui est Formabilis Forma ex Essentia Patris & Filii: ergo æternus Pater, æternus Filius, æternus Spiritus Sanctus.

2. Præterea debes scire, quòd Catholica Fides teneat, quòd Pater & Filius & Sanctus Spiritus non sint tres æterni, ad significandum, quòd Unus DEUS tantùm sit æternus; sicut Formativus, Formabilis & Formatus non sunt tres formæ, sed Una Forma tantùm, quia sunt Una Essentia & Natura non distincti in Bonificativum & Bonificabile &c. *essentialiter*, sed *personaliter*; hoc idem similiter sequitur de Increatione & Immensitate Personarum, ut non sint finitæ; quia si sunt tres distinctæ, nec sunt una & eadem Essentia, sequitur earum finis & terminatio; quod est impossibile.

PARS VIII.

Similiter Omnipotens Pater, Omnipotens Filius, Omnipotens Spiritus Sanctus, & tamen non tres omnipotentes, sed Unus Omnipotens.

1. QUia ignis est, habet potestatem essendi, & in illa potestate est potens, possibile

& poſſitum, ita loquendo; nam ignis habet in ſua eſſentia ignitivum, ignibilé & ignitum, & ideo de ſe ipſo poteſt in ſe ipſo, ut producat ignitum poſſitum vel poſſificatum, ut ſuum *poſſe* ſit inceſſans in ignitivo, ignibili & ignito.

2. Præterea, quia intelligentia eſt, habet poteſtatem eſſendi; quia ſinè poteſtate eſſet impoſſibile, quòd exiſteret ejus *eſſe*, in quo eſt poteſtas intellectiva, intelligibilis & intellecta; nam ſicut homo habet poteſtatem videndi mediante virtute viſivâ, ſic & multò meliùs intelligentia habet poteſtatem intelligendi mediante intellectivo, intelligibili & intellecto: ſimiliter, quia Poteſtas DEI eſt DEUS, habet poteſtatem eſſendi; nam ipſe ſinè poteſtate nihil eſſet: & quia DEUS eſt, poteſt (ût ita loquar) cum poſſitivo, poſſibili & poſſito per Immenſum & Æternum Bonitivum, Bonibilem & Bonitum (ût ita loquamur) vel Bonificativum, Bonificabilem & Bonificatum; & ſic per Magnitivum vel Magnificativum &c.; & hoc, quia Magnitudo DEI eſt cum Perfectione in Bonitate &c.: & quia Pater in ſe *poteſt* de ſe in Filium & Sanctum Spiritum, quod ſuum *poſſe* eſt indiviſibile, cùm ſit totum Unum Ens eſſentiale & naturaliter in Bonitate, Magnitudine, Æternitate &c., ideo Pater eſt omnipotens, Filius omnipotens, & Sanctus Spiritus omnipotens; nam Filius de tota Infinita Poteſtate Patris productus eſt Omnipotens in Bonitate &c., & Sanctus Spiritus de Infinita Poteſtate Patris & Filii procedit Omnipotens in Bonitate &c., ergo Omnipotens Pater, Omnipotens Filius, Omnipotens Spiritus Sanctus: veruntamen non ſunt tres omnipotentes, ſed Unus Omnipotens; hoc enim aſſerit Catholica Fides ad declarandum ſecundùm rei veritatem, quòd in Deitate ſit Una Poteſtas Perſonarum; nam niſi in Divinis eſſet Una Poteſtas, ſic eſſent tres Dii, tres Eſſentiæ diſtinctæ in poteſtates, quarum quælibet eſſet finita; quod eſt impoſſibile: ergo non tres omnipotentes, ſed Unus Omnipotens.

3. Ait Tartarus: ſi Sanctus Spiritus non poteſt producere Suppoſitum in Divinis, ſecundùm quòd dixiſti, ergo non eſt omnipotens.

Reſpondit Blanquerna: quia Sanctus Spiritus eſt juſtus & perfectus, ideo non vult, nec convenit, quòd producat Proprietatem Proceſſivam, ut non multiplicentur infinita Suppoſita in numero in Divinis; quod eſt impoſſibile: ſed quia facere impoſſibile eſt impotentia, cui Omnipotentia contradicit, ergo, quia Sanctus Spiritus non facit illud, remanet Omnipotens, cùm poſſit facere omne id, quod eſt poſſibile fieri ſecundùm Juſtitiam, quæ contrariatur injuſtitiæ; ideo ſufficit ſuæ Infinitæ Perfectioni, quòd ſolùm procedat ex Infinito Patre & Filio infinitè perfectus.

PARS IX.

Ita DEUS Pater, DEUS Filius, DEUS Spiritus Sanctus, & tamen non tres Dii, ſed Unus eſt DEUS.

1. QUia ignitivum, ignibile & ignitum ſunt diverſæ proprietates eſſentialiter, quælibet earum per ſe tantùm non eſt elementum, ſed ignitivum eſt proprietas elementativa, & ignibile proprietas elementabilis, & ignitum eſt illud elementatum, quod eſt compoſitum, hoc eſt, ignis compoſitus.

2. Præterea in anima rationali proprietas intellectiva non eſt per ſe tantùm ipſa anima; hoc idem ſequitur de reliquis duabus proprietatibus animæ, ſcilicet intelligibili & intellecta; attamen omnes proprietates eſſentiales intelligentiæ ſimul cum omnibus proprietatibus recolentiæ & volentiæ ſunt ipſa anima rationalis, & ſunt ejus *eſſe* & ejus ſubſtantia.

3. Unde ſciendum eſt, quòd, quidquid eſt in Eſſentia DEI, ſit DEUS, & hoc ideo, quia totum eſt immenſum, inceſſans & æternum, aliter non eſſet Bonificativus in immenſa Bonitate, Æternitate &c.; quod eſt impoſſibile, cùm Bonificabilis & Bonificatus ſint in Bonitate &c., ut Magnitudo ſit in ſémet ipſa & in Bonitate &c.; nam aliter Proprietates DEI non eſſent DEUS: ſed quia ſunt DEUS ſimul, & quælibet per ſe in DEO, quidquid eſt in DEO, eſt DEUS; ergo bene ſequitur, quòd Pater ſit DEUS, & Filius ſit DEUS, & Sanctus Spiritus ſit DEUS. Nam ſicut elementatum deficit eſſe elementum, quia eſt pars elementi habens concordantiam cum minoritate, quia eſt pars, & non totum, ita per oppoſitum, quia Pater eſt totum, & non pars, producit de ſe toto totum Filium & totum Sanctum Spiritum, qui ſimiliter producitur à Filio: ergo Pater eſt DEUS, & Filius eſt DEUS, & Sanctus Spiritus eſt DEUS; quia

quia per prædicta bene ſequitur, quòd Deificativus ſit DEUS, & Deificabilis ſit DEUS, & Deificatus, nec tamen ſunt tres Dii, ſed Unus DEUS tantùm: nam aliàs ſequeretur, quòd Divina Eſſentia, ſcilicet Deitas, eſſet diſtincta & diviſibilis in partes; & ſic eſſent tres Dii finiti in Magnitudine Bonitatis, Æternitatis &c.; quod eſt impoſſibile.

PARS X.

Ita Dominus Pater, Dominus Filius, Dominus Spiritus Sanctus, & tamen non tres Domini, ſed Unus eſt Dominus.

1. IGnis eſt Dominans in cholerico, cùm in cholerico ſit major quantitas ignis, quàm cæterorum elementorum.

2. Præterea in actibus, ſcilicet recolendi, intelligendi & volendi, ſequitur, quòd memoria ſit Dominans in ſuo recolere, & intellectus in ſuo intelligere, & voluntas in ſuo velle.

3. Unde bene ſequitur, quia DEUS Pater eſt Creator, & DEUS Filius eſt Creator, & DEUS Sanctus Spiritus eſt Creator, & hoc omnium creatorum, quòd unusquisque dominetur ſuper omnia creata entia; & ſicut unusquisque eorum eſt perfectus DEUS, & non tres Dii, ſed unus tantùm, & hoc propter infinitam Bonitatem, Magnitudinem, Æternitatem, Poteſtatem &c., ſicut prædictum eſt, ita, licèt unusquisque eorum ſit Creator, & propter hoc Dominus, non tamen ſunt tres Creatores nec tres Domini, ſed tantùm Unus Creator & Dominus: ergo eſt Unus DEUS; ipſe enim eſt Supremus & Ultimus Finis, quem appetunt omnes fines; nam quælibet trium Perſonarum eſt digna appetiab omnibus creaturis: unde ſi eſſent tres domini, ſic eſſent diſtincti in Eſſentia, & per hoc tres Dii; ex quorum diſtinctione ſequeretur, quòd unusquisque eorum non eſſet aptus appeti ab omnibus creaturis; quod eſt impoſſibile: ergo Dominus Pater, Dominus Filius, Dominus Spiritus Sanctus, & tamen non tres domini, ſed Unus eſt Dominus.

PARS XI.

Quia ſicut ſingillatim unamquamque Perſonam DEUM ac Dominum confiteri Chriſtianâ Veritate compellimur, ita tres deos aut dominos dicere Catholicâ Religione prohibemur.

VElle & *nolle* in DEO ſunt æqualiter, quia in eo eſt æqualitas, & non inæqualitas; Sanctus Spiritus etiam eſt *velle* & *nolle* prædicta, quia in Patre & Filio & in Se vult omne conveniens, & non vult in eis nec in ſe ullum inconveniens; & ideo per modum concordantiæ & æqualitatis propter Immenſitatem Bonitatis &c. uniuscujusque Perſonæ, nos ſingillatim unamquamque Perſonam DEUM ac Dominum confiteri Chriſtianâ Veritate compellimur; & ſicut ita compellimur, ita Catholicâ Fide tres deos aut dominos dicere prohibemur; cùm ſit inconveniens, quòd ſint tres dii & domini, ſicut patet per prædicta.

PARS XII.

Pater à nullo eſt factus, nec creatus, nec genitus.

1. ESſentia ignis eſt igneitas, *eſſe* verò ignis eſt aggregatum ex materia & forma; & quia eſſe ignis eſt actus eſſentiæ ejus, eſt eſſentia diſtincta inter formam & materiam, à quibus oritur *eſſe* ignis.

2. Præterea in rationali anima eſt intelligentia, & in intelligentia eſt intellectivum, intelligibile & intellectum, unde intellectum eſt productum, natum & factum ex eſſentia intellectivi & intelligibilis; hoc idem ſimiliter ſequitur de recolentia & volentia.

3. Unde in Eſſentia DEI eſt Pater, & dicitur Pater quoad Intrinſecum Opus, quia de Se producit, & non producitur, hoc eſt, quia eſt Bonificativus & Magnificativus &c. eſſentialiter; & quia de Se ipſo producit, eſt ejus Eſſentia Bonificabilis, Magnificabilis &c. in Se & in Alio, hoc eſt, in producendo Filium & Sanctum Spiritum; & ideo Pater à nullo eſt factus, nec creatus, nec genitus; nam ſi eſſet, ſequeretur, quòd in Deitate eſſent plures Patres, & usque ad infinitum; quod eſt impoſſibile. Ergo Pater à nullo eſt factus, nec creatus, nec genitus.

PARS XIII.

Filius à Patre ſolo eſt: non factus, nec creatus, ſed Genitus.

1. FOrma ignîs eſt ignitiva, & materia ejus eſt ignibilis, & ignitus eſt filius, qui producitur ab ambobus:
2. Præterea intelligentia habet in ſe intellectivum & intelligibile, ex quibus naſcitur intellectus & *eſſe* animæ, qui eſt potentia & filius intelligentiæ, ex quo naſcitur intelligere, quod eſt ejus filius ſcilicet intellectûs.
3. Similiter in Divinis Pater eſt Bonificativus, & ejus Eſſentia eſt Bonificabilis in Filio, ut producat eum; & ideo in Divinis Filius naſcitur à Patre tantùm, quia Pater eum producit; cùm Pater ſit Bonificativus, Magnificativus &c., & ejus Eſſentia Bonificabilis & Magnificabilis in Filio, ideo dicendum eſt, quòd Filius ſit à Patre, licèt non factus, ut non intelligatur, quòd ſit de aliena eſſentia, ſed ſolùm de Eſſentia Patris; ſicut intelligitur, quòd caliditas aëris ſit producta de aliena eſſentia, ſcilicet de eſſentia ignîs, quæ eſt magis calefactibilis producendo ignem compoſitum, quàm calefaciendo materiam aëris; quæ calefactio eſt filia compoſiti ignîs.
4. Nec dicendum eſt, quòd ſit creatus; creare enim eſt ex nihilo facere aliquid: ergo eſt impoſſibile, quòd ſit creatus, quia inde ſequerentur multa impoſſibilia: unde ſecundùm veritatem bene ſequitur de neceſſitate, quòd ſit increatus, quia ipſe eſt tota Eſſentia Bonificabilis, Magnificabilis &c. Patris in Filio, quia Pater de tota eadem Eſſentia eſt Bonificativus, Magnificativus &c.

PARS XIV.

Spiritus Sanctus à Patre & Filio: non factus, nec creatus, nec genitus, ſed Procedens.

1. IGnis compoſitus eſt infuſus in aërem, igne ſimplici calefaciente aërem; & ita calefactio hujus aëris non eſt per modum legitimæ originis, quia in ipſum ingreſſa eſt participante ſiccitate cum igne compoſito, quæ eſt contraria aëri; & ita caliditas aëris non dicitur propriè orta, ſed dicitur propriè infuſa, quia de igne compoſito procedit in aërem.
2. Præterea, intellectum, quod eſt *eſſe* animæ cum recolito & volito, eſt proprius filius intellectivi & intelligibilîs; ſed intellectus, qui eſt potentia ipſius *eſſe* animæ, per quam anima intelligit, non dicitur propriè filius intelligentiæ, quia *eſſe* animæ eſt in medio, ex quo oritur intellectus, qui intelligit; loquendo tamen ſecundùm rei veritatem intellectus, qui intelligit, procedit de intelligentia & de *eſſe* rationalis animæ, quod *eſſe* eſt compoſitum & productum de recolentia, intelligentia & volentia.
3. Unde ſimiliter dicendum eſt, quòd in Divinis Sanctus Spiritus procedat à Patre & Filio, non tamen factus, nec creatus, nec genitus; non enim factus eſt, ut non ſit compoſitus, ſcilicet ex aliena eſſentia, ſicut de Filio ſuprà dictum eſt; nec eſt creatus, quia eſſet extra Æternitatem & extra Magnitudinem & Infinitatem; nec eſt genitus, quia in Uno Filio non ſufficeret infinita Magnitudo in Bonitate, Æternitate &c.; quod eſt impoſſibile: nam Pater eſt magnus infinitè bonificando, magnificando &c. Filium; & quia Sanctus Spiritus eſt ille, per quem Pater & Filius conveniunt, & ille, per quem non diſconveniunt, ideo procedit à Patre & Filio in Magnitudine Bonitatis, Æternitatis &c.
4. Ait Tartarus: ſecundùm exemplum, quod hìc dediſti, videtur, quòd in DEO ſit differentia inter Eſſentiam & *eſſe*, procedente Sancto Spiritu ab utroque.
5. Reſpondit Blanquerna: ex forma & materia producitur *eſſe*, quod eſt ſubſtantia, ex qua procedunt potentiæ; & in hac productione ſubſtantiæ „oriuntur *minimæ partes* „ex forma & materia; quæ partes ſunt *acci-* „*dentia*, quia non ſunt tota forma, nec tota „materia; & ſic per illas minimas partes fit „ſubſtantia ex forma & materia tanquam „per inſtrumenta„; propterea in naturalibus eſt differentia inter eſſentiam & *eſſe*: ſed quia in DEO non ſunt partes, eſt impoſſibile, quòd ſit differentia inter Eſſentiam & *Eſſe*, quia in ſua Eſſentia & in ſuo *Eſſe* eſt Infinitas per totam Bonitatem, Magnitudinem, Æternitatem, Poteſtatem &c.

PARS XV.

Unus ergo Pater, non tres patres, Unus Filius, non tres filii, Unus Spiritus Sanctus, non tres ſpiritus ſancti.

1. UNum calefactivum, unum calefactibile & unum calefactum ſufficiunt in eſſentia ignîs; & quia hæc tria ſunt in eſſentia ignîs, eſt eſſentia aëris calefactibilis, procedente ab eſſentia ignîs & ab eſſentia aëris calefacto, quod cum eſſentia aquæ & terræ ſit una eadem ſubſtantia ignîs & aëris; quæ ſubſtantia eſt compoſita de pluribus eſſentiis, in qua ſubſtantia non ſufficiunt unum calefactivum tantùm, nec unum calefactibile tantùm, in quantum aër per accidens eſt calefactibilis & calefactivus.
2. Præterea, in eſſentia rationalis animæ ſufficiunt unum intellectivum, & unum intelligibile, & unum intellectum, quod eſt *eſſe* ipſius animæ; ſed quia ex *eſſe* ipſius animæ procedunt potentiæ, neceſſarium eſt, quòd ſit aliud intellectivum, quod per accidens intelligat illa objecta, quæ ſumuntur recolendo, diligendo vel odiendo; quæ objecta per accidens ſunt intelligibilia & intellecta, recolibilia & recolita, volibilia & volita.
3. Unde revertendo ad noſtrum propoſitum affirmandum eſt ſecundùm rei veritatem, quòd in Divina Eſſentia ſufficiant Unus Pater tantùm, Unus Filius tantùm, Unus Sanctus Spiritus tantùm; nam Unus Bonificativus, Magnificativus &c., qui eſt Pater, eſt infinitus & æternus in Bonitate, Magnitudine, Æternitate &c., & eſt etiam Bonificabilis, Magnificabilis &c. in Filio, qui totus de tota infinita & æterna Eſſentia Patris oritur infinitus & æternus, quia totus de toto Patre infinito & æterno oritur; & ſic ſufficit, quòd ſit Unus Filius in Eſſentia DEI; ita conſimiliter ſequitur de Sancto Spiritu, quia de toto Patre infinito & æterno, & de toto Filio infinito & æterno procedit infinitus & æternus; nam in tota Eſſentia infinita & æterna Patris & Filii eſt ipſe Bonificabilis, Magnificabilis &c., & Bonificatus per totam Bonitatem, Magnitudinem &c., & Magnificatus per totam Bonitatem, Magnitudinem &c., & ſic per omnes Divinas Dignitates: unde per hoc manifeſtatur ſecundùm infinitam Magnitudinem, quòd in Deitate ſit Unus Pater, non tres patres, Unus Filius, non tres filii, Unus Spiritus Sanctus, non tres ſpiritus ſancti, cùm in Eſſentia DEI vel Deitate, in quam nullum accidens poteſt cadere, ſufficiat una Paternalis Proprietas, & una Filialis Proprietas, & una Spiritualis Proprietas; quia ſi eſſent plures vel pauciores, quàm tres, ſic eſſent paucæ vel ſuperfluæ; quod eſt impoſſibile: ergò Unus Pater, non tres patres, Unus Filius, non tres filii, Unus Spiritus Sanctus, non tres ſpiritus ſancti.

PARS XVI.

Et in hac Trinitate nihil prius aut poſterius, nihil majus aut minus, ſed omnes tres Perſonæ coæternæ ſibi ſunt & coæquales.

1. IGneïtas eſt eſſentia ignîs, & ignis eſt *eſſe*; & in igneïtate ſunt æqualiter ignitivum & ignibile in quantitate & tempore, non autem in virtute; nam ignitivum eſt proprietas formalis, ignibile proprietas materialis, & ita *eſſe* ab his duabus aggregatum eſt nobilius ex parte formæ, quàm ex parte materiæ.
2. Præterea recolentia, intelligentia & volentia ſunt eſſentiæ rationalis animæ, & anima eſt earum *eſſe*, in quo ſunt æqualiter in quantitate, tempore & virtute recolitivum, intellectivum, volitivum, & recolibile, intelligibile & volibile, quod eſt, quia DEUS eſt æqualiter objectum aptum recoli, intelligi & diligi; & ideo ſequitur, quòd „*eſſe* ra„tionalis animæ ſit incorruptibile, quia ejus „Ultimus & Supremus Finis eſt, quòd reco„lat, intelligat & diligat DEUM„.
3. Deinde Blanquerna revertens ad ſuum propoſitum dixit: ſinè differentia *Eſſe* DEI eſt Eſſentia, & è converſo; & quia in Eſſentia DEI eſt Infinitas & Æternitas Bonitatis, Poteſtatis &c., eſt impoſſibile, quòd in DEO Bonificativus, Bonificabilis, Bonificatus, Magnificativus, Magnificabilis, Magnificatus &c. ſint in majoritate vel minoritate vel in inæqualitate: unde neceſſariò ſequitur, quòd, quidquid eſt in Summa Trinitate Deitatis, ſit in æterna & infinita Æqualitate; nam ſi in Trinitate aliquid eſſet majus vel minus, vel prius vel poſterius, vel quòd tres Divinæ Perſonæ non eſſent ſibi coæternæ & coæquales, eſſet impoſſibile, quòd in Eſſentia DEI & in ſuo *Eſſe* eſſet Infinitas & Æternitas Poteſtatis, Bonitatis &c., cujus Eſſentiæ & cujus *Eſſe* privatio eſt impoſſibilis: ergo in Trinitate nihil eſt prius aut poſterius, nihil majus aut minus, ſed totæ tres Perſonæ coæternæ ſibi ſunt & coæquales.
4. Ait Tartarus: quia dicis, quòd in Eſſentia DEI ſit Pater & Filius & Sanctus Spiritus, convenit, quòd in Eſſentia ſit prioritas, & per conſequens poſterioritas, & hoc in tempore & natura; & hoc probo ſic: per naturam omnis, qui eſt pater, eſt prior tempore & naturâ, quàm qui eſt filius; ſimiliter omnis, qui producit, eſt prior, quàm, qui eſt productus; ſed

ſed ſecundùm ea, quæ dicis, in Divina Eſſentia eſt Pater & Filius, & producentes, ſcilicet Pater & Filius, & productus, ſcilicet Sanctus Spiritus, ergo in Divina Eſſentia eſt prioritas & poſterioritas.

5. Reſpondit Blanquerna dicens: in mixtione, digeſtione & compoſitione elementorum intrant partes eorum aliæ in alias, ut ſit productum, ſcilicet ſuppoſitum, ſicut patet per ignem, qui influit ſuam eſſentiam in aërem calefaciendo ipſum, intrans in eum cum terra, quia ab ea attrahit ſiccitatem; & ſicut patet per aërem, qui tunc ſémet ipſum influit in aquam humefaciens ipſam, & humefaciendo ipſam intrat ignis in eam, qui in ſe recipit aërem, & ſic terra ſimiliter; & ſicut etiam patet per aquam, quæ tunc influens ſémet ipſam in terram frigefacit eam, intrans in eam cum igne & aëre; hoc idem ſimiliter facit terra, quia ingreditur in ignem deſiccans ipſum, per cujus ingreſſum cum ipſa terra ingrediuntur in ignem aqua, quæ ſémet influit in terram, & aër, qui ſémet influit in aquam, & quem aqua influit in terram, & ille ignis, qui ſe influit in aërem, & quem aër influit in aquam, & quem aqua influit in terram; & ſic partes omnium quatuor elementorum aliæ ſunt in aliis, unde fit mixtio, digeſtio & compoſitio, ut producatur ſubſtantia, in qua ſunt inſimul partes omnium quatuor elementorum altera in altera eodem tempore, eâdem naturâ ſubſtantiæ. Veruntamen in ſubſtantia DEI ſunt Perſonæ multò meliùs ſinè comparatione alia in alia; quia in illa eſt Infinitas & Æternitas Magnitudinis Velocitatis Bonitatis &c., Bonificante Bonitate Bonificatum in infinita Magnitudine, Æternitate &c., producendo Ipſum magnum & æternum &c., ut Bonitas ſit in Magnitudine, Æternitate &c.; hoc idem ſimiliter ſequitur de Magnitudine, quæ producit Magnificatum bonum, æternum &c. in Bonitate, Æternitate &c., ut Magnitudo ſit in Bonitate, Æternitate &c.; & ſic in Deitate una Proprietatum Perſonalium eſt in alia per modum Productionis & Relationis ſinè anterioritate & poſterioritate naturæ, & ſinè tempore; nam ibi eſt Infinitas, Æternitas, Velocitas &c.

6. Ait Tartarus: quia tu dicis, quòd in Deitate Filius & Sanctus Spiritus producantur à Patre, ergò Pater eſt major, quàm Filius & Sanctus Spiritus.

Reſpondit Blanquerna: illa pars ignîs, quæ eſt in aëre, eſt major, quàm illa pars ignîs, quæ eſt in aqua, quod eſt ideo, quia ignis habet concordantiam cum aëre, ſed contrarietatem cum aqua; & ideo „producitur a„lietas individuationis partium ſub eodem „homogeneo, ut ſit naturale ſuppoſitum„. Sed quia in DEO eſt Immenſitas, Æternitas & Infinitas in Bonitate & Velocitate, per Bonitatem, Magnitudinem &c. eſt impoſſibile, quòd in productione Divinarum Perſonarum ſit majoritas vel minoritas, ſicut non eſſet in partibus ignîs, ſi illa pars ignîs, quæ eſt in aëre, eſſet infinita, & ſimiliter illa, quæ eſt in aqua, eſſet infinita, & hoc in velocitate, æternitate, magnitudine &c.

7. Ait Tartarus: quia Sanctus Spiritus in Divinis procedit ex Patre & Filio, ergo procedit de loco in locum; quod, ſi ita eſt, ergo eſt collocatus & finitus.

Ait Blanquerna: quando in naturalibus eſt generatio in ſuppoſito, hoc eſt, in conjuncto, tunc partium alia eſt *convoluta* in alia, ſicut ignis circulariter eſt convolutus in aëre, in aqua & in terra, & ſimiliter alia elementa, & hoc per modum mixtionis & digeſtionis, ut inde factâ compoſitione ſit compoſitum; quod compoſitum eſt collocatum, quia eſt in loco, locus autem non eſt in ipſo communiter, nam intra ipſum ſunt partes aliæ collocatæ in aliis: unde ſi in ipſis eſſet infinitas magnitudinis, æternitatis &c., eſſet impoſſibile, quòd eſſent collocatæ; & quia in DEO eſt Immenſitas & Infinitas Magnitudinis, Æternitatis &c., ergo in Trinitate nihil prius aut poſterius, nihil majus aut minus, ſed totæ tres Perſonæ coæternæ ſibi ſunt & coæquales.

PARS XVII.

Ita ut per omnia, ſicut jam ſuprà dictum eſt, & Unitas in Trinitate, & Trinitas in Unitate veneranda ſit.

Ait Blanquerna Tartaro: non eſt neceſſe tibi probare hanc Partem, quia in ſupradictis Partibus probata eſt.

1. Reſpondit Tartarus: ſcio, quòd ipſa mihi fuerit probata, veruntamen quæro, quare in Divina Eſſentia ſint tres Perſonæ, & non plures?

Reſpondit Blanquerna: in conjuncto, hoc eſt, in ſuppoſito, ſufficiunt una forma, una materia, una conjunctio, & unitas ſubſtantiæ ſufficit in *eſſe* unius formæ, unius materiæ, & unius conjunctionis; & ſic ſinè una ſubſtantia & tribus rebus eſt impoſſibile, quòd ſit ſufficientia in omni elementato.

2. Præterea, in anima rationali ſufficit, quòd *eſſe* ipſius animæ ſit productum ex recolentia, intelligentia & volentia, cujus *eſſe* unitati ſufficiunt recolentia, intelligentia & volentia; & ſi plus eſſet, in eo eſſet ſuperfluitas; ſi verò minus, eſſet defectus.

3. Similiter, ſecundùm quòd ſuprà demonſtratur, manifeſtè apparet, quòd in Divina Eſſentia ſufficiant tres Perſonæ, hoc eſt, quòd omnes Communes Proprietates DEI ſint in Eſſentia DEI Una Paternitas, Una Filiatio, Una Spiratio, & non niſi Una ſola Eſſentia, ſcilicet Una Subſtantia, Unus DEUS.

4. Ait Tartarus: videtur, quòd ipſi *eſſe* rationalis animæ non ſufficiant una recolentia, una intelligentia & una volentia; nam ex eo, quòd ſit illud eſſe, producitur ab eo memoria, intellectus & voluntas.

Reſpondit Blanquerna: quia convenit, quòd anima influat ſuam virtutem in corpus, ut ſit conjunctum, illud *eſſe*, quod eſt rationalis anima, influit de ſe potentias, quæ permanent in ſe ipſo; & ſic ſunt illæ potentiæ per accidens; nam poſt ſeparationem animæ à corpore remanent ipſæ potentiæ in potentia ipſius *eſſe*, quousque anima cum corpore reſurgat; ideo rationalis anima ſeparata à corpore immediatè recolit, intelligit & diligit, ſecundùm quòd recolentia, intelligentia & volentia conſtituunt illud *eſſe*, in quo potentiæ, ſcilicet vegetativa & ſenſitiva ſunt infuſæ per accidens mediantibus potentiis rationalis animæ.

PARS XVIII.

Qui vult ergo ſalvus eſſe, ita de Trinitate ſentiat.

1. Secundùm quòd in præmiſſis Partibus dictum eſt, ſignificatum eſt, per quem modum unusquisque Fidelis debeat ſentire credendo vel intelligendo de Divina Trinitate, ut poſſit pervenire ad viam ſalvationis; nam quicunque præſumit repugnare Divinæ Trinitati, non poterit ſalvari per viam incredulitatis, quia graviſſimè errat, eò quòd eſt creatus ad cognoſcendam Divinam Trinitatem.

2. Ait Tartarus: poſtquam Divina Trinitas debet credi vel intelligi, quæro, quare illæ Proprietates, quæ in Divinis conſtituunt Trinitatem, una ſit Paternitas, alia Filiatio, alia Proceſſio vel Spiratio?

3. Reſpondit Blanquerna dicens: niſi ignis ſimplex generaret ignem compoſitum, ex quo procederet conjunctio, non eſſet conjunctum in natura, hoc eſt, ſuppoſitum; & ſic generatio nihil eſſet.

4. Præterea, niſi intellectivum de intelligibili generaret intellectum quoad animam, ſpiritualis operatio nihil eſſet; & ita intellectivum & intelligibile eſſent fruſtra.

5. Similiter, quia in Divina Eſſentia eſt Bonificativus, Magnificativus &c., Bonificabilis, Magnificabilis &c., & Bonificatus, Magnificatus &c. per Infinitatem, Æternitatem, Poteſtatem &c., convenit, quòd in illa ſit Generatio, ſinè qua Bonificativus, Magnificativus &c. non poſſent ſufficere Infinitati, Æternitati &c. Bonificabilîs, Magnificabilîs &c.: unde cùm ſit impoſſibile, quòd in Divinis Bonificativus, Magnificativus &c. deficiant Bonificabili, Magnificabili &c., ut ſit Bonificatus, Magnificatus &c., ergo neceſſariò convenit, quòd in Divinis ſit Generatio & Proceſſio; quæ non eſſent, niſi eſſent Paternitas, Filiatio & Proceſſio, & hoc, ut Paternitas & Filiatio conveniant per modum *affirmationis*, & non diſconveniant per modum *negationis*.

PARS XIX.

Sed neceſſarium eſt ad æternam ſalutem, ut Incarnationem quoque Domini noſtri JESU Chriſti fideliter credat.

1. Audi Tartare, & intellige: ignitivum non eſt cauſa ignito, in quantum ignitum eſt ignibile, niſi ſolùm, in quantum ignitum eſt ignitivum; & niſi ignitum eſſet ignibile, eſſet impoſſibile, quòd ignitum eſſet, nec ignitum poſſet eſſe ignitivum efficiens: ergo neceſſariò eſt ignibile, ut factâ actione ſit cauſa & effectus.

2. Præterea in rationali anima intellectivum non immediatè clarificat intelligibile ſinè intellecto, hoc enim eſt, quia in intrinſeco opere animæ intelligibile non poteſt diſtingui ab intellectivo ſinè effectu, qui eſt intellectum clarificatum diſtinctum & productum ab intellectivo clarificativo, & ab intelligibili clarificabili.

3. Similiter in Divina Eſſentia eſt Bonificativus, Magnificativus &c., & Bonificabilis,

lis, Magnificabilis &c., & Bonificatus, Magnificatus &c., ſecundùm quòd jam probatum eſt: unde ex illa maxima Intrinſeca Influentia procedit maxima extrinſeca influentia, ut increatum Bonificativum, & increatum Magnificativum &c. bonificet in magno creato bonificabili, magnificabili, durabili &c., ut ſit magnum creatum bonificatum, magnificatum, durans &c., in quo appareat Magnitudo increati Bonificativi, Magnificativi, Æternificativi &c.; & hæc apparitio non eſſet in magnitudine bonificativi, magnificativi &c. ſinè Incarnatione Filii DEI in humana Natura; quapropter neceſſarium eſt, quòd credamus in Incarnationem JESU Chriſti Filii DEI, ſinè qua noſtra beatitudo non eſſet ſufficienter receptibilis in nos in magnitudine ad demonſtrandum Summum & Primum Bonificativum, Summum & Primum Bonificabile, Summum & Primum Bonificatum &c.

4. Ait Tartarus: quomodo poteſt hoc fieri, quòd Infinitum & finitum ſint una eadem Perſona?

Reſpondit Blanquerna: quia Divina Poteſtas eſt magna infinitè & æternaliter &c., quodcunque agit, agit cum infinito æterno Bonificativo, Bonificabili & Bonificato, & ſic de aliis, ſicut de volitivo, juſtificativo &c., & ſic DEUS poteſt facere, quòd increata Natura & creata natura ſint una eadem Perſona; & hoc, quia juſtum eſt, ut, quia magnum bonum eſt, & quia etiam Divina Voluntas multùm diligit ſuum effectum, æternum & infinitum Volitivum, Volibile & Volitum multùm videatur in magnitudine creati volitivi, volibilis & voliti.

PARS XX.

Eſt ergo Fides recta, ut credamus & confiteamur, quia Dominus noſter JESUS Chriſtus DEI Filius, DEUS & Homo eſt.

1. IGnitivum & ignibile ſunt in ignito in eadem eſſentia igneïtatis, quia in illa eſſentia ignitivum eſt igniens de ſua eſſentia ignibile & ignitum; ſed in ignito ſunt diverſæ eſſentiæ, quia ſimul eſt compoſitum cum aëreïto, aqueïto, & terreïto, & ipſa quatuor ſimul ſunt unum ſuppoſitum elementatum & conjunctum *ſignificans ſecreta naturæ.*

2. Præterea intellectivum & intelligibile ſunt eadem eſſentia in intelligentia, tamen mediante intellecto differunt in intellecto, in quo intellecto ſunt ſimul cum recolitivo, recolibili & recolito, cum volitivo, volibili & volito una eadem ſubſtantia, ſcilicet una eadem anima; & quia recolitum, intellectum & volitum ſimul conjunguntur ſentito, igitur ſunt una perſona hominis, ſcilicet unus homo ex duabus eſſentiis & naturis, videlicet ex corporali & Spirituali; & ſic ſubſtantia hominis producitur exiſtens in duabus eſſentiis & naturis, & *eſſe* hominis eſt una perſona tantùm compoſita ex anima & corpore.

3. Unde ſimiliter & ampliùs in Divina Eſſentia ſunt Bonificativus, Bonificabilis & Bonificatus eadem Eſſentia & Natura, quia ſunt in Magnitudine Poteſtatis, Simplicitatis, Virtutis & Voluntatis; ideo ſicut ignitivum & ignibile ſunt unum & idem ſuppoſitum cum aëreïtivo, aëreibili & aëreïto, & ſic de aliis elementis, ſic, & multò meliùs, Bonificativus, Bonificabilis & Bonificatus, qui eſt Filius DEI, eſt una & eadem Perſona cum Homine, & ſimul eſt DEUS & Homo, ut inter DEUM & Hominem ſit major conjunctio bonitatis, magnitudinis &c., quàm inter elementa, & quàm inter corpus & animam: ergo eſt Fides recta, ut credamus & confiteamur, quia Dominus noſter JESUS Chriſtus DEI Filius, DEUS & Homo eſt.

4. Ait Tartarus: quia DEUS aſſumpſit humanam Naturam, videtur, quòd indigeret eam aſſumere, quia DEUS in ſe nihil agit ſinè aliquo neceſſario fine.

Reſpondit Blanquerna: intellectivum conjungitur ſenſitivo, ut influat ſuam maximam virtutem in ſenſitivum, eò quòd ſit cauſa ejus; & quia non poteſt eſſe perfecta cauſa ipſius, niſi ei conjungatur, convenit, quòd intellectivum ei conjungatur: ſed quia DEUS eſt perfectus in ſe, non indiget habere ſuam perfectionem extra ſe; & ideo eſt incarnatus, ut extra ſe perfectè cognoſcatur & diligatur: unde manifeſtè apparet, quòd non ſit incarnatus cauſâ ſuî, ſed ſolùm cauſâ neceſſitatis ſui effectûs, ſicut intellectivum non eſt conjunctum corpori cauſâ ſuî, ſed cauſâ neceſſitatis corporis.

5. Ait Tartarus: quare eſt Filius incarnatus, & non Pater vel Sanctus Spiritus?

Reſpondit Blanquerna: quia Filius DEI eſt generabilis & genitus, & Filius Hominis etiam, ideo habent aptitudinem & proportionem, ut ſint conjuncti in una Perſona; & quia nec Pater nec Sanctus Spiritus eſt generabilis nec genitus, igitur non habent illam proportionem: & quia tota Divina Eſſentia eſt tota in qualibet trium Divinarum Perſonarum, ſufficit, quòd una ſit incarnata, ſcilicet Filius.

PARS XXI.

DEUS eſt ex ſubſtantia Patris ante ſæcula genitus, & Homo eſt ex ſubſtantia Matris in ſæculo natus.

1. IGnitivum ſignificat de ſuâmet eſſentia ignibile, & propter hoc procedit ignitum habens formam & materiam; propterea ignitivum ſignificat ignibile de eſſentia aëris, & de eſſentia aquæ, & ſimiliter terræ, & inde producitur ſubſtantia ignita individua & diſtincta, & compoſita, in ſe continens naturam & eſſentiam omnium elementorum ex materia & forma.

Ampliùs, ignitum priùs oritur de eſſentia ignitivi, quàm de eſſentia aëris ignibilis; & priùs de eſſentia aëris, quàm de eſſentia terræ; & priùs de eſſentia terræ, quàm de eſſentia aquæ; & hoc patet in concordantia & contrarietate elementorum ſecundùm magis & minus.

2. Præterea, intellectivum intellectificat & luminificat intelligibile de ſuâmet eſſentia, & ex ambobus producitur intellectum luminificatum, & etiam cum ipſis, ſcilicet intellectivo & intelligibili, & cum memorativo & memorabili & memorato, & cum volitivo, volibili & volito producitur ſubſtantia, quæ eſt anima; quæ productio eſt mediante poteſtate creativâ, & mediante aggregatione ex recolentia, intelligentia & volentia factâ in una ſubſtantia, quæ eſt unum *eſſe* rationalis animæ.

Præterea de ſubſtantia producta ex corporalibus, & de ſubſtantia producta ex Spiritualibus producitur una ſubſtantia, quæ producta una ſubſtantia eſt homo.

3. Factâ hâc ſimilitudine dixit Blanquerna: in Deitate producit Bonificativus ex ſua Eſſentia Bonificabilem in forma Bonificati, & produxit Genitum, priusquàm mundus eſſet, ſecundùm quòd jam probatum eſt; & quia produxit creatum bonificabilem in Se ex materna creata ſubſtantia, eſt ille bonificatus in ſæculo natus in *eſſe* veri Hominis; & ita ſequitur, quòd illud conjunctum ex increata Subſtantia & ex creata ſubſtantia ſit verus DEUS & verus Homo, qui dicitur JESUS Chriſtus noſter DEUS & Dominus.

PARS XXII.

Perfectus DEUS, perfectus Homo, ex Anima rationali & Humana Carne ſubſiſtens.

1. IGnitivum habet in ſe virtutem & formam perfectivam, ut perficiat ignibile ſub forma igniti; nam aliter eſſet impoſſibile in naturalibus, quòd ignibile eſſet etiam ignitivum & ignitum; ſed quia ignitivum habet formam perficiendi, ignibile eſt forma perfectibilis exiſtens in potentia; quæ forma producit perfectum in actum, qui perfectus productus eſt de perfectivo & perfectibili. Præterea ſicut ignitivum ſubſtantialiter perficit perfectibile, producendo perfectum de ſe & de ignibili, ita per accidens perficit ignibile ex aëre, aqua & terra ſub forma perfecti ex quatuor elementis; & ſic producitur perfectio in ſubſtantia, & accidentia in eodem ſuppoſito.

2. Præterea intellectivum, quod habet in ſua virtute formam perfectivam, habet in ſua eſſentia perfectibile, & habet ipſum ultra in eſſentia recolentiæ & volentiæ; & ita perficit illud de ſe & de recolibili & volibili in *eſſe* animæ, producendo perfectum *eſſe*, in quo *eſſe* ſunt plures perfectiones ſub una communi forma perfecta.

3. Tunc dixit Blanquerna Tartaro: ſub iſtis metaphoris ſupradictis ſignificatur, quòd noſter Dominus JESUS Chriſtus ſit perfectus DEUS & perfectus Homo habens rationalem Animam cum humana Carne: unde ex parte Deitatis eſt perfectus DEUS, quia eſt Bonificatus à Patre per infinitam & æternam Bonitatem, Poteſtatem &c., & etiam eſt perfectus ex parte Humanitatis, nam ſubſtantia ſuæ Humanitatis eſt producta ex perfecta virtute perfectiva & perfectibili ſpiritualiter & corporaliter.

PARS XXIII.

Æqualis Patri ſecundùm Divinitatem, minor Patre ſecundùm Humanitatem.

1. IN eſſentia ignîs eſt ignibile æquale ignitivo, quia ignitivum de ſe ignit ignibile, producendo ignitum; ſed ignibile ex materia

ria aëris minus eſt, quàm ignibile ex materia ignîs; & ita producitur æqualitas, majoritas & minoritas in ſubſtantiam productam, in qua oriuntur accidentia, ſecundùm quòd patet per prædicta.

2. Præterea, in eſſentia rationalis animæ ſunt æqualiter recolentia, intelligentia & volentia, & propter hoc producunt unum *eſſe* rationalis animæ, quod eſt „incorrupti-„bile, quia æqualiter eſt aggregatum ex plu-„ribus eſſentiis„: ſed in illa ſubſtantia eſt intelligibile majus in eſſentia intellectivi, quàm in eſſentia recolitivi & volitivi; & ideo oritur æqualitas, majoritas & minoritas in ſubſtantia animæ, tamen mediante creatione.

3. In Divina Eſſentia eſt Filius æqualis Patri, & hoc ideo, quia Pater de toto ſe ipſo producit totum Filium, & quia Pater eſt Bonificativus infinitè & æternaliter, & Filius Bonificabilis & Bonificatus infinitè & æternaliter, ideo eſt æqualitas in Divina Subſtantia, quæ eſt ſinè omni majoritate & minoritate; ex qua æqualitate ſequitur, quòd Filius, licèt ſit Homo, propter hoc non ſit inæqualis Patri; ſed quia in Perſona Filii eſt aſſumpta Humanitas, quæ eſt finita in quantitate, & incepta in tempore, ideo Chriſtus, in quantum eſt Homo, eſt minor, quàm Pater.

4. Ait Tartarus: ſi tota Perſona Filii eſt incarnata, convenit, quòd Humanitas Chriſti ſit infinita extenſivè, quia Filius eſt infinitus, & ita Humanitas ejus eſt æqualis Patri ſecundùm infinitatem, vel Filius non eſt totus incarnatus.

Reſpondit Blanquerna: ignis compoſitus totus productus eſt in eſſentia ignîs ſimplicis, licèt in conjuncto non ſit productus per totum ignem ſimplicem; ignis ſimplex etiam extenſivè eſt per totum aërem ſimplicem, & per totam aquam ſimplicem, & per totam terram ſimplicem, & è converſo; & hoc eſſentialiter, cùm elementa ſint alia in aliis; & ſic quodlibet eorum eſt in alio toto, ſicut color aquæ in vino limphato eſt ſub colore vini, vel ſicut Divina Poteſtas ſe totam convertit ad poſſificandum illud, quod vult Divina Voluntas, cùm ſint unum & idem: ergo dicendum eſt, quòd tota Natura Humanitatis Chriſti fuerit producta in Perſonam Filii DEI, & totus Filius DEI ſimiliter verè fuerit incarnatus, & ſic totus Homo; ſicut ignis compoſitus totus eſſentiatus eſt in eſſentia ignîs ſimplicis, licèt non ſit ita extenſus nec intenſus in conjuncto, ſicut ignis ſimplex in ſe & in aliis ſimplicibus elementis.

PARS XXIV.

Qui licèt DEUS ſit & Homo, non duo tamen, ſed unus eſt Chriſtus.

1. IN vegetalitate eſt vegetativum, vegetabile & vegetatum, & in plantis vegetativum producit vegetabile in vegetatum, quod eſt de eſſentia vegetalitatis. Præterea in eſſentia ſenſualitatis eſt ſenſitivum, ſenſibile & ſentitum; & in brutis ſenſitivum producit ſenſibile de eſſentia ſenſitiva.

2. Præterea in eſſentia rationalitatis eſt rationativum & rationabile & rationatum, & in rationalitate rationativum producit rationabile mediante creatione. Præterea rationativum producit in ſe ſenſibile, & ſenſitivum in ſe vegetabile, & hoc per accidens; & ſic producitur homo exiſtens unus, & eſt una perſona in eſſentia, in qua eſt eſſentia vegetabilis, & eſſentia ſenſibilis, & eſſentia rationalis.

3. Unde ſimiliter in Eſſentia Chriſti eſt proprietas productiva, producibilis & producta in Unitate Chriſti, & hoc ideo, quia DEUS Pater producit DEUM Filium, ſicut jam ſuprà dictum eſt; & quia DEUS Filius producit in Se producibilem in productum creatum, ideo eſt cum ipſo unus Chriſtus tantùm, habens totam Eſſentiam Deitatis, tanquam verus DEUS, & debet habere totam Eſſentiam Humanitatis, tanquam verus Homo; & ſic Chriſtus verus DEUS & verus Homo eſt in Unitate totius Deitatis & Humanitatis.

4. Ait Tartarus: quia unum Ens eſt Filius DEI, & aliud Ens eſt Humanitas Chriſti, videtur, quòd ſint duo Chriſti.

Reſpondit Blanquerna: quia in Chriſto eſt diſtinctio Naturæ & Eſſentiæ & *eſſe* inter Deitatem & Humanitatem, & etiam inter Animam & Corpus, propter hoc conſiderandum eſt, quòd in Chriſto ſint plura *eſſe*, & hoc reſpectu diſtinctivo, ſed ratione unionis Perſonæ non eſt niſi unum *eſſe* tantùm, veluti pomum reſpectu formæ & materiæ eſt diſtinctum; ſed quia unum *eſſe* eſt productum ex materia & forma, propter hoc illa duo ſunt unum *eſſe*, ſcilicet unum pomum tantùm: ſimiliter hoc idem ſequitur in homine; nam in eo ſunt plura *eſſe*, ſcilicet anima & corpus; ſed quia unus eſt finis, ſcilicet una perſona tantùm, igitur ſunt unus homo tantùm ratione unionis & conjunctionis in uno fine, ſcilicet in perſona tantùm.

PARS XXV.

Unus autem, non converſione Divinitatis in Carnem, ſed aſſumptione Humanitatis in DEUM.

1. IN vegetalitate & ſenſualitate & rationalitate eſt vegetabile converſum in vegetatum, ſicut ignibile in ignitum, & ſicut in animato cibus in carnem, & ſenſitivum, quod ſumpſit vegetatum, eſt aſſumptum in recolito, intellecto & volito à recolitivo, intellectivo & volitivo, & hoc ſinè converſione rationativi in ſenſitivum & vegetativum nec è converſo, nec etiam ſenſitivi in vegetativum nec è converſo, exiſtente vegetativo in eſſentia, quæ eſt vegetalitas, & ſenſitivo in eſſentia, quæ eſt ſenſualitas, & rationativo in eſſentia, quæ eſt rationalitas, & exiſtente rationativo ſubſtantialiter & accidentaliter in eſſentia, quæ eſt ſenſualitas, & è converſo, & in eſſentia, quæ eſt rationalitas, & è converſo, ut ſit *eſſentia* hominis, quæ eſt humanitas, ex qua deinde producitur homo.

2. Per hoc ergo manifeſtè apparet, quòd Chriſtus ſit unus, & quòd Deitas non ſit converſa in Carnem, ſed ſolùm Caro ab eo aſſumpta ſit in Humanitatem; ſicut vegetabile aſſumit carnem in ſenſibili, licèt retineat eſſentiam & naturam vegetalitatis; & etiam ſicut rationabile, quod non convertitur in ſenſibile nec in vegetabile, nec è converſo, licèt aſſumat in ſe vegetabile & ſenſibile, ut per aſſumptionem ex ipſis ſimul ſit una ſubſtantia, ſcilicet unus homo.

3. Ait Tartarus: quia dicis, quòd in eſſentia, quæ eſt vegetalitas, & in eſſentia, quæ eſt ſenſualitas, ſit rationativum, videtur, quòd ſint idem in eſſentia cum eis; quod eſt impoſſibile.

Reſpondit Blanquerna: in conjuncto eſt forma exiſtens in materia, & è converſo, propter hoc non ſequitur, quòd ſint idem in eſſentia in conjuncto, ſicut ignitivum & ignibile non ſunt idem in eſſentia, ſed ſunt inſimul eſſentia conjuncti; ſicut anima & corpus, quæ ſunt eſſentia hominis, & differunt, cùm anima ſit in eſſentia corporis, & è converſo, ut ſint *una eſſentia* hominis.

PARS XXVI.

Unus omnino, non confuſione Subſtantiæ, ſed Unitate Perſonæ.

1. QUoniam in eſſentia igneïtatis eſt potentia productiva, ut producat ignibile & ignitum, producit ipſum cum aëreïtivo, aqueïtivo & terreïtivo, & fit ſubſtantia vegetans; quando autem anima rationalis infunditur in illam ſubſtantiam mediante ſenſitivo & ſenſibili, ut ſit conjunctum, tunc in radice animæ & natura ejus aſſumuntur potentiæ, ſcilicet vegetativa & ſenſitiva, remanente quodam ente, quod eſt vegetativum, vegetabile & vegetatum, & quod eſt ſenſitivum & ſenſibile, & hoc ratione animativi, quod in ſe aſſumit animabile, ut cum ipſo ſit conjunctum, ſcilicet animatum, quod eſt homo, ſinè confuſione ſubſtantiæ animativi, animabilis & animati.

2. Blanquerna metaphoricè loquendo propoſuit hos prædictos ſermones, ut intellectus Tartari poſſet aſcendere ad altiora puncta per directionem prædictorum ſermonum; deinde ſubjunxit dicens: quia Perſona Filii DEI aſſumpſit Humanitatem in Se, & DEUS eſt Subſtantia infinita & æterna in Bonitate, Magnitudine &c., aſſumpſit Humanitatem ſinè confuſione Subſtantiæ ejus & Subſtantiæ Filii Hominis, quæ in virtute & ex illa aſſumptione Humanitatis in Unitate cum Perſona Filii DEI mirabiliter fuit exaltata ita & multò plùs ſinè comparatione, ſicut animabile eſt exaltatum in animatum ab animativo, & hoc in homine.

3. Ait Tartarus: exaltatio ſubſtantiæ eſt, ut ſit per ſe exiſtens, habens formam & materiam; & quia ſubſtantia Humanitatis Chriſti non eſt per ſe exiſtens Perſona in Chriſto, ſed eſt Perſona in DEO, ergo eſt confuſa & carens perfectione.

Reſpondit Blanquerna: in animato finis vegetabilîs & ſenſibilîs & etiam vegetativi & ſenſitivi eſt animatum; & ſic finis Corporis & Animæ Chriſti fuit, ut eſſent in una ſubſtantia Filii DEI; propter hoc ex maximo fine non fuit confuſa humana ſubſtantia Chriſti, ſed potiùs exaltata & dignificata ſuper omnem finem creatum.

PARS XXVII.

Nam sicut Anima rationalis & caro unus est homo: ita DEUS & Homo unus est Christus.

1. COrpus hominis est homificabile, quia est vegetabile & sensibile, & in vegetabili est ignibile, & in sensibili audibile &c.: præterea in homine est anima homificabilis quoad vegetativum & sensitivum, & est homificativa quoad recolitivum, intellectivum & volitivum: ergo in homine est homificativum & homificabile, & ipse homo est homificatum; aliter in se non haberet homificativum & homificabile, & quia se habent relativè, ergo forma animæ est homificabilis ex parte materiæ, & est homificativa ex eo, quia formificat recolitum &c. & vegetatum &c., conjunctum autem est homo factus, scilicet formatum & materiatum, & ita producitur omnis homo, tamen mediante creatione.

2. Unde ad propositum: JESUS Christus, quoad Divinam Naturam est Deibilis, quia DEUS Pater producit eum de Se ipso, sicut jam suprà dictum est; etiam est homificabilis, quia in se continet vegetabile &c. & recolibile &c., sed per modum conjunctionis & assumptionis est Christificatus existens unus DEUS, unus Homo: ergo sicut Anima rationalis & caro unus est homo, ita DEUS & Homo unus est Christus: quia si est possibile, quòd homo fiat ex conjunctione rationalis animæ & carnis, quantò magìs ergo est possibile, quòd Christus sit factus ex assumptione Humanitatis in DEUM.

PARS XXVIII.

Qui passus est pro salute nostra.

1. QUantò magìs ignis est lucificabilis, tantò magis est lucificativus & magìs lucificatus; similiter, quantò magìs intellectus est intelligibilis, tantò magìs est intellectivus & magis intellectus.

2. Unde similiter, quantò magìs Christus est bonificabilis, magnificabilis, æternificabilis, durificabilis &c., tantò magìs est faciens bonum, magnum &c.: ergo oportuit, quòd sit passus pro nobis, ut produceret operationem in magna bonitate &c.; quia nisi pro nobis passus esset, ejus bonitas esset magna in conjunctione Deitatis & Humanitatis; & ita Deitas fecisset Humanitatem magnam respectu suæ assumptionis, non autem magnam respectu operationis, scilicet honorificationis Deitatis, nec causasset, quòd suus populus esset obligatus ad faciendum bonum propter DEUM; quod est inconveniens: ergo passus est pro nostra salute.

3. Ait Tartarus: Deitas non patitur mortem, sed si Christus est DEUS, quomodo ergo potuit mori?

Respondit Blanquerna: mors hominis est, quando id, quod est ignibile in corpore hominis, est ita impeditum propter destructionem organi, ut non sit ignibile sub forma ipsius corporis; quod sequitur, quia destruitur vegetabile & sensibile, & per consequens id, quod est in corpore homificativum, cessat conservare homificatum: ergo destructis illis formis, ex quibus producitur homo, sequitur mors hominis. Christus autem est plus, quàm homo, quia habet DivinamNaturam&humanamNaturam; omnia, quæ prædicta sunt de morte, pertinent ad humanam Naturam, non autem ad Divinam: ergo bene sequitur, quòd moriente Humanitate Christi non fuerit mortua Divinitas; & ita Christus fuit mortuus Homo, & nunquam fuit mortuus DEUS, sed DEUS vixit & semper vivet DEUS & Homo, DEUS enim est incomprehensibilis, ideo est ubique: unde moriente suâ Humanitate semper fuit conjunctus cum Anima & corpore, licèt mors separaverit Animam à Corpore.

PARS XXIX.

Descendit ad inferos.

1. IGnis habet in sua essentia lucificativum, lucificabile & lucificatum, à quo procedit in essentia aëris lucificativum, lucificabile & lucificatum, quod est *esse* aëris: unde videtur, quòd, sicut propter præsentiam conjunctionis lucificativi & lucificabilis & lucificati est lux in igne & in aëre, sic, & multò meliùs sit lux scientiæ inter unam Animam & aliam, & inter Animam & Angelum propter præsentiam unius & alterius; quia nisi hoc ita esset, lux ignìs esset in majori fine lucis, quàm intelligentia & recolentia & volentia in fine lucis scientiæ; quod est inconveniens: ex quo patet, quòd Anima Christi

Christi descenderit ad inferos, ut relucesceret liberatio Animarum Patriarcharum & Prophetarum & nostrorum Sanctorum Patrum, qui propter inobedientiam primi Parentis ceciderunt ad inferos, quorum Animas Anima Christi liberavit in Passione sui Corporis.

PARS XXX.

Tertiâ die resurrexit à mortuis.

FInis homificativi & homificabilis est homificatum, ut homificatum habeat aliquam similitudinem in duratione cum æternificativo & æternificabili & æternificato; & quia Christus noster Dominus fuit mortuus per accidens, scilicet propter nostram salutem, & fuit Christificatus ad durandum sinè fine, ideo fuit necessarium, quòd resurgeret à mortuis, & potiùs tertiâ die, quàm alterâ, ad significandam Trinitatem Divinarum Personarum; qui nisi resurrexisset, esset destructus finis, quare fuit Christificatus ex Christificativo & Christificabili; quæ destructio est impossibilis, & contra bonificativum, magnificativum, æternificativum &c.: ergo tertiâ die resurrexit à mortuis.

PARS XXXI.

Ascendit ad Cœlos, sedet ad Dexteram DEI Patris omnipotentis.

1. IGnitivum & ignibile habent similitudinem in essentia, quæ est igneïtas; & propter hoc ignitivum appetit producere ignibile in ignitum; hoc etiam sequitur de intellectivo, intelligibili & intellecto, ideo sensitivum & intellectivum producunt incessanter suas similitudines, quantum possunt.

2. Unde per hoc patet, quòd Bonificativum, Bonificabile & Bonificatum &c. increatum assumpserit in cœlos Hominem Deificatum, ut esset cum Filio DEI ad Dexteram DEI Patris; & hoc ideo, ut Bonificativum &c. haberet in magnificativo & magnificato creato similitudinem; hoc idem sequitur de Æternitate, Potestate &c.: ergo Christus ascendit ad Cœlos, & sedet ad Dexteram DEI Patris omnipotentis.

3. Ait Tartarus: quia dicis, Christus sedet ad dexteram DEI Patris, significas, quòd DEUS Pater sit corpus habens dexteram & sinistram; quod est impossibile.

Respondit Blanquerna: aër est nobilior in igne, quàm in aqua; unde metaphoricè loquendo dicitur, quòd Filius Hominis habeat majorem gloriam, quàm omnes creaturæ; & quia majoritas significatur per dexteram, & minoritas per sinistram, dicitur, quòd Christus habeat majorem gloriam quoad suam Humanitatem, quàm habeant & habuerint omnes creaturæ; & secundùm hoc dicitur esse ad dexteram DEI Patris.

PARS XXXII.

Inde venturus est judicare vivos & mortuos.

IN igne est justificativum & justificabile, prout partes elementorum intrant altera in alteram, ut sit conjunctum elementatum; hoc idem sequitur de intelligentia, recolentia & volentia, ut sit *esse* animæ: & quia in Christo sunt Justificativum Divinum & justificatum vegetativum, sensitivum, intellectivum &c., ut sint ipse Christus, ergo convenit, quòd Christus sit Judex omnium hominum in novissimo die, ut DEUS judicet suum effectum & Homo hominem; quod nisi ita fuerit, erit inconveniens in magno bonificativo, bonificabili & bonificato &c. increato & creato; quod est impossibile: ergo Christus venturus est judicare vivos & mortuos.

PARS XXXIII.

Ad cujus Adventum omnes homines resurgere habent cum corporibus suis, & reddituri sunt de factis propriis rationem.

1. IN essentia igneïtatis est ignitivum, ignibile & ignitum; hoc idem similiter sequitur in essentia aëreïtatis, in qua est aëritivum &c.; & propter hoc sequitur individuitas inter unam substantiam & aliam per modum generativi, generabilis & generati.

2. Præterea in intelligentia est intellectivum, intelligibile & intellectum; hoc similiter sequitur de recolentia & volentia: unde sequitur aggregata individuitas, quæ est inter unum *esse* animæ & aliud, per modum creativi, creabilis & creati: unde manifestè apparet, quòd unumquodque corpus homi-

nis

nis ſit ſpecificatum habens ſpecificam & propriam animam, cum qua anima oportet ipſum corpus reſurgere in noviſſimo die, ut homificatum ſub illa propria anima, & ſub illo proprio corpore, in quibus fuit homificatum in hoc ſæculo, reddat rationem de omnibus, quæ bene vel malè egerit, ut ſequatur finis, ad quem homo eſt factus; aliàs in Eſſentia DEI non eſſet operatio extrinſeca in bonificativo creato &c.; quod eſt impoſſibile: ergo omnes homines habent reſurgere in noviſſimo die cum corporibus ſuis, & reddituri ſunt de factis propriis rationem.

3. Ait Tartarus: quomodo poteſt eſſe Reſurrectio, cùm corpus cujuslibet hominis mortui ſit transmutabile ſub infinitis formis in partes perductas in infinitas materias.

Reſpondit Blanquerna: poteſtas eſſentiæ ignîs, ſcilicet igneïtatis, eſt in forma activa & in forma paſſiva & in conjuncto; unde ſicut ignitivum agit & producit individuum, quia eſt aptitudo in ignibili, ut ſit ignitum, ita & multò meliùs Summum Primum, quod eſt Ens increatum æternum agit & aget in productum creatum cum bonificativo, magnificativo, æternificativo, poſſificativo, juſtificativo &c.: ergo poteſt eſſe Reſurrectio hominum, & debet eſſe, ût patet in propriis actibus Dignitatum.

PARS XXXIV.

Et qui bona egerunt, ibunt in Vitam æternam, qui verò mala, in Ignem æternum.

1. SImplex Ignis ignit in ſe compoſitum ignem, & producit aërem in ſua eſſentia, id eſt, in igneïtate, ſimiliter aquam & terram; & ex hac operatione ſequitur finis, ſcilicet conjunctum, quod eſt elementatum exiſtens ſub ſpecie cum aliis; hoc idem ſimiliter ſequitur in rationali anima de recolentia, intelligentia & volentia, quæ per modum recolendi, intelligendi & volendi producunt ad finem *eſſe* animæ.

2. Præterea, quia ignibile cum ſuo contrario, ſcilicet aqueïbili, eſt productum in ignitum, ſimiliter aëribile cum terreïbili, quæ ſunt contraria, ex conjunctum eis eſt corruptibile & deſtructibile, ſcilicet homificatum; non autem deſtruitur ille ultimus finis, ad quem ipſum eſt productum; nam convenit, quòd ille finis ſit ità ordinatus; hic autem finis non eſt in hoc ſæculo, quod eſt corruptibile, ſed eſt in perpetua patria, ubi durat & durabit per omnia ſæcula ſæculorum: unde patet manifeſtè, quòd ille finis ſit durabilis in perpetuum, ut æternitas habeat ſuam ſimilitudinem in creata magnitudine, in qua eſt creatum bonificativum, magnificativum &c. agens ſinè fine: nam niſi ita eſſet, ſequeretur, quòd ignis & intellectivum meliùs convenirent in hoc corruptibili ſæculo, quàm in incorruptibili, ſcilicet in perpetua patria; quod eſt impoſſibile: per quam impoſſibilitatem demonſtratur ſecundùm Divinam Juſtitiam, quòd hi, qui egerunt bona, ibunt in æternam vitam, qui verò mala, in æternum ignem.

3. Ait Tartarus: quomodo humanum corpus poterit durare in æterno igne, cùm ſit corruptibile.

Reſpondit Blanquerna: poſt Summum Judicium noviſſimi diei erunt corpora glorificata convenientia in recolitivo, intellectivo & volitivo, id eſt, quòd, ſicut homo videt mediante ſenſitivo, & ſenſitivum mediantibus oculis, & oculi mediante virtute viſivâ, viſibili & visâ, ſic omnia corpora glorificata habebunt ſuas proprietates & beatitudines, & erunt mobilia, levia, lucentia, durantia in perpetuum &c. ſecundùm deliberationem & perfectionem propriarum animarum, & hoc ſinè omni impedimento recolitivi, intellectivi & volitivi, ſecundùm quòd Divina Juſtitia pro ſuis benefactis retribuet; ſimiliter corpora damnatorum ſecundùm Juſtitiam durabunt in perpetuum in contrario prædictorum, ut Æternitas juſtificandi agat contra juſtos & injuſtos.

PARS XXXV.

Hæc eſt Fides Catholica, quam niſi quisque fideliter firmitérque crediderit, ſalvus eſſe non poterit.

DIxit Blanquerna Tartaro: hæc Pars non indiget probatione, eſt enim probata, ût patet, in ſupradictis Partibus; Blanquerna terminavit ſuos ſermones: Tartarus verò ait illi: éſtne in Catholica Fide plus, quàm ea, quæ dixiſti? cui Blanquerna reſpondit: multa quidem ſunt dicenda in Catholica Fide, veruntamen de hoc Pſalmo vel Symbolo, in quo Catholica Fides ſcripta eſt, in quantum potui, ego breviter tibi dixi veritatem, *ſecundùm quòd Philoſophia ad hoc mihi aperuit ſecreta naturæ*: unde ſi fortè in his dictis erraverim per inſufficientiam verborum, vel improprietatem, vel per qualemcunque modum, non erravi ſcientialiter; ideo oro te, ut pro tua ſalute dirigas tuos greſſus ad Dominum Papam Sanctiſſimum Patrem & Vicarium Domini JESU Chriſti, qui in hoc mundo eſt Paſtor & Cuſtos fidelium Animarum, quæ imbutæ ſunt Fide Catholicæ Veritatis, & quidquid tibi dixi, ſignifices illi per ordinem; nam omnia, quæcunque dixi in hoc Libro, ſupplex expoſtulo pertranſire ipſius Correctionem.

De Euchariſtia.

1. REſpondit illi Tartarus: paratus ſum obedire tuis mandatis, ſed precor te, ut mihi dicas, quid in Catholica Fide ſignificet ille modicus panis, quem, prout vidi, comediſti ſuper Altare? cui Blanquerna reſpondens dixit: quamvis in eſſentia ignîs ſit calefactivum & calefactibile, tamen ſinè calefactibili in aëre & in aqua & in terra non poſſet ſequi calefactivum exiſtens elementatum: unde propter influentiam partium elementorum alterius in alteram producitur calefactum, ſcilicet conjunctum ex forma & materia; quod conjunctum eſt ſub alia forma & natura productum, quæ non eſt elementa, nec aliquid eorum.

2. Præterea in eſſentia animæ eſt intellectivum & intelligibile, ſed ſinè recolitivo & recolibili, & ſinè volitivo & volibili non poſſet produci *eſſe* animæ, inſimul autem producunt ipſum *eſſe*, in quo ſunt congregatæ & conjunctæ omnes partes eſſentiæ animæ.

3. Præterea ex conjunctione vegetativi & vegetabilis cum intellectivo & intelligibili & cum recolitivo & recolibili, & cum volitivo & volibili producitur ſenſitivum & ſenſibile, ut ſit ſenſatum, quod non eſt intellectum nec vegetatum; quod ſenſatum in virtute eſt minus, quàm intellectum, & majus, quàm vegetatum.

4. Blanquerna datis ſimilitudinibus & metaphoris revertens ad propoſitum dixit Tartaro: in Eſſentia DEI eſt Intrinſecum Opus, cùm Pater generet Filium, & Sanctus Spiritus procedat ab utroque, ſicut in præcedentibus dictum eſt; ex gratia autem hujus Intrinſeci Operis eſt extrinſecum opus, ſcilicet illud opus, quod eſt in naturalibus & ſenſualibus & intellectualibus; & ex his duobus operibus, ſcilicet intrinſeco & extrinſeco, procedit tertium opus, in quo ſunt miracula & ſeptem Sacramenta Eccleſiæ; iſtud tertium opus eſt minus, quàm primum, & majus, quàm ſecundum; nam Dominus JESUS Chriſtus conſtituit hoc Sacramentum, quod vidiſti ſuper Altare, quod eſt Corpus & Sanguis ejus, ſicut ipſémet dixit & voluit, ut illud fiat ſummum Opus ſupra curſum naturæ, ad hoc, ut in ipſum opus plùs producat ſuam ſimilitudinem, quàm in opus naturæ: quoniam ſicut naturaliter producitur ſuppoſitum, ita mirabiliter producitur hoc pretioſiſſimum Sacramentum, in quo DEUS agit voluntariè & potentialiter ſupra curſum naturæ, ut meliùs videatur ſua potentiſſima Poteſtas, & ſua humilis Voluntas in magna Bonitate &c.

5. Præterea, per iſtud Sacramentum & ſimiliter per alia exaltantur in Anima Fides, Spes, Charitas & aliæ virtutes, ut homo ſit magìs ſimilis DEO in bonificando, magnificando &c., & ut propter ipſam ſimilitudinem, per quam DEUS meliùs cognoſcitur & diligitur, DEUS plùs infundat in hominem ſuam gratiam & benedictionem.

6. Ait Tartarus: mihi videtur impoſſibile, quòd ſub modico pane poſſit eſſe homo perfectus & integer in quantitate: præterea, quòd in eodem tempore poſſit eſſentialiter eſſe in diverſis & pluribus locis: ſimiliter, quòd accidentia poſſint eſſe ſinè ſubſtantia, & è converſo.

7. Reſpondit Blanquerna: videtur mihi, quòd tu non recorderis illarum ſimilitudinum, quas tibi propoſui; ſi enim recordareris & intelligeres eas, non ſupponeres impoſſibile, quòd illa poſſint eſſe: quia ſicut videtur impoſſibile ſentire ſinè animativo & animabili, & vegetativo & vegetabili, ita videtur impoſſibile illud Sacramentum ſecundùm curſum naturæ; ſed ſicut videtur eſſe poſſibile ſenſatum productum ex vegetabili & animabili, ita videtur & multò meliùs hoc Sacramentum progrediens ex influentiis ſummi Operis & infimi; aliàs ſequeretur, quòd de vegetabili & animabili poſſet ſequi major virtus & poteſtas, quàm de DEO & de natura; quod eſt impoſſibile: nam ſicut homo habet manus ad palpandum, & pedes ad ambulandum, & ſic de aliis, & ſimiliter ſicut ignis habet caliditatem ad calefaciendum, & lucem ad lucendum, ſic & multò meliùs habet DEUS Bonitatem

ad bonificandum, & Magnitudinem ad magnificandum, & ſic de aliis: unde ſicut materia habet appetitum patiendi, ut de ipſa fiat, quidquid forma appetit, ita natura habet paſſionem ad patiendum illam operationem, quam Divinæ Dignitates de ipſa volunt agere.

8. Tartarus multùm conſideravit ſuper hanc materiam, cùm ſit difficilis ad intelligendum, nec potuit eam intelligere, usque quò recoluit, quòd, quando voluntas vult aliquid, ſe totam convertat ad volendum illud ſinè aliquo impedimento, quia habet libertatem volendi; & quia Poteſtas & Voluntas DEI ſunt unum & idem, & Poteſtas DEI tota agit in omne, quod agit, & hoc cum infinita & æterna Libertate per totam Bonitatem &c., ideo poteſt agere de natura & ſupra naturam omnia, quæcunque vult, ut non ſequatur aliquod inconveniens contra Bonitatem & Juſtitiam &c. DEI.

9. Et cùm Tartarus hæc intelligeret, ait: bene intelligo, quòd DEUS hoc Sacramentum in homine poſſit facere, ſed quare velit ipſum facere, hoc ignoro.

10. Tunc ait Blanquerna: quantò plùs ignis poteſt, tantò plùs attrahit ſuum ſimile, & tantò plùs producit & conſervat ipſum; & hoc idem ſequitur de intellectivo; nam omne, quod eſt, diligit ſuum ſimile & applaudit ei, diligens *eſſe* bonum & magnum &c., & odiens *non eſſe*, & *eſſe* parvum & malum: unde quia DEUS diligit in ſe ſuum Similem, & habet eum, propter hoc Pater, qui habet Filium & Sanctum Spiritum, & è converſo, diligit ſuum ſimilem in creaturis & ſupra creaturas, & hoc frequenter & in pluribus locis eodem tempore inter manus ſanctorum Hominum, ut vincat tempus, locum, formam, materiam & cætera principia naturæ, ſicut in ſe vincit accidentia; nam dum in Divinis Pater generat Filium, & Sanctus Spiritus procedit ab utroque, non eſt in eis tempus, locus, materia, nec aliquod accidens.

11. Tartarus ergo conſideravit quamplurimùm in his verbis, & ſenſit in ſe advenientem gratiam Sancti Spiritûs, & ait: Domine, ſcirésne per alium modum oſtendere Veritatem Catholicæ Fidei? cui Blanquerna reſpondens dixit: ſicut tibi dedi modum intelligendi ea, quæ intellexiſti de Fide per metaphoras ſumptas à vegetativo, ſenſitivo & intellectivo &c. in conjuncto, ſimiliter poſſum tibi dare modum intelligendi Fidem per metaphoras ſumptas ab Angelis & à corporibus ſupracœleſtibus, comparando & aſſimilando DEO, ſecundùm quòd habent cum eo proportionem; de his ſimiliter tibi ſatisfaciam, niſi habeas ſufficientiam de prædictis: cui Tartarus imbutus Sancto Spiritu reſpondit dicens: ſufficit mihi id, quod ſentio operante gratiâ Sancti Spiritûs, benedictus ſit Dominus DEUS omnipotens, & omnia ſua opera benedicantur, & tempus ſit benedictum & locus, quo te inveni; tunc Tartarus præ nimio gaudio flevit diu, & Blanquerna cum eo, glorificantes & laudantes DEUM.

De Oratione Tartari ad Dominum.

1. TArtarus ſurrexit, & flexit genua, & compulſis manibus elevavit ſuam mentem & oculos in cœlos, dicens: O Domine DEUS altiſſime & omnipotens, credo in Te, ego homunculus & in omnibus rebus vilis & infimus & gravis peccator te adoro, te glorifico, gratias ago tibi, quia in mea ſenectute non modicùm, ſed ùt plurimùm me illuminare dignatus es! O Pater, mi Rex, æterne DEUS, quare vixi tamdiu ignorans te Domine mi DEUS? qui creâſti me, in omnibus diebus vitæ meæ largitus es mihi proſperitates & honores, in meis neceſſitatibus me ſuſtinuiſti, nunc perenniter protexiſti me à conventu Dæmonum, quibus eram ſervus, ignorans te Domine.

2. O Domine, Fili Splendor Patris, verus DEUS de vero DEO, vera Lux de vera Luce, qui illuminas omnem credentem in te, te glorifico, te benedico, qui me & omnes credentes in te dignatus es redimere in Paſſione & Morte Humanitatis, quam aſſumpſiſti cooperante Sancto Spiritu: gratias ago tibi, quantum mea anima tibi poteſt agere gratias, ſed modicum eſt reſpectu tuî; quia tu es maximus, ego minimus; tu es potens, ego impotens; tu ſciens, ego verò ignorans; illud Ens glorioſum, quod eſt id, quod eſt in te, & quod tu es, tibi dignetur pro me agere gratias; & quia non poſſum, ſuppleat id, ad quod mea parvitas non poteſt pertingere; illa autem altiſſima Humanitas, quam pro me & pro omnibus aſſumpſiſti, te cognoſcat humilem, pium & benignum, & Virgo Virginum tua glorioſa Genetrix, ex cujus pretioſa Carne dignatus es ſumere tuam pretioſam Carnem, & omnes tui Angeli, & omnes Sancti & Sanctæ agant tibi gratias pro

pro me miſero, te benedicant, te glorificent per infinita ſæcula ſæculorum.

3. Tartarus ſic orans cum ferventi devotione & contritione ſui cordis in profundis ſuſpiriis & dulcedine lacrymarum incepit ab Eſſentia DEI dicens per rectam lineam, ſecundùm quòd audiverat à Blanquerna, o ſanctiſſima & excellentiſſima Divina Eſſentia, tu es Bonitas, Magnitudo, Æternitas &c.; & quia tu es id, quod ſunt omnes iſtæ Proprietates, potes omnia, quæcunque vis, & eſt impoſſibile, quòd in te ſit ullus defectus, quia non eſſes illud, quod es. O ſumma Eſſentia, quia es bona, es bonificans; & quia es magna, es magnificans; & quia es æterna, es æternificans &c.: unde ſequitur, quòd tu glorioſa Eſſentia ſis Pater, qui es bonificans, magnificans, æternificans &c. per totam Bonitatem &c., ut non ſis otioſa; quod eſt impoſſibile.

4. O ſumme DEUS Pater, Principium ſinè principio, tu es ille, qui de tota tua Eſſentia producis Filium bonificans, magnificans, æternificans &c. eum, & Sanctum Spiritum, ideo ſunt inceſſantes omnes tuæ Dignitates, quæ ceſſarent alia in alia per totam tuam Eſſentiam ſinè te & ſinè illa glorioſiſſima Operatione, quam de te habes in te cum Bonitate &c.

5. Tu Pater omnipotens in mundo creâſti me, & ita ſum tuus Filius, quia in primis principiis de nihilo creâſti me, & in ſecundariis principiis genuiſti me, non ceſſas in me producere tuas ſimilitudines, ſecundùm quòd in me poſſunt recipi; tu es Pater meæ Animæ & virtutum ejus, ipſa enim eſt tua filia; ecce ipſam ad cognoſcendum & diligendum te & ſerviendum tibi ſemper, quia juſtum eſt; intra, Pater omnipotens, in meam memoriam, in meum intellectum & in meam voluntatem, ut ſint thalami, in quibus habitent tuæ Proprietates & honores; meum cor ſit tibi palatium, in quo ſis meus Dilectus, & ex quo amore tuî fluat cum ſuſpiriis dulcedo lacrymarum.

6. O DEUS Fili ſummi Patris, qui es æqualis illi, tu es meus DEUS, tu es meus Redemptor, tu es meus Frater, in quantum induiſti Naturam meæ carnis; tu es ille Leo fortis, qui te non dubitaſti morti tradere, nam pro me dediſti in infinitum in Homine excedente omne, quod creatum eſt: tu es Filius æternitatis, ego filius principii; tu es æternus Filius æterni DEI, ego filius mortis propter mea delicta; tu es Filius & es Pater, ego verò non ſum dignus eſſe filius nec pater nec etiam ſervus; ſed quia es humilis, pius, benignus & miſericors, ergo fiat de me id, quod vult tua voluntas.

7. O Spiritus alme DEUS, tu es in Patre & Filio æqualis eis in Bonitate, Magnitudine, Æternitate &c., procedens ab utroque, ergo non eſt aliquid ſupra te; quamvis autem ſis in gradu altiſſimo, ſuper quem non eſt gradus, tu tamen propter tuam Bonitatem dignatus es deſcendere ad dirigendum me miſerum in viam æternæ ſalutis, à tua altitudine recordatus es mei miſeri latentis in infimitatibus; cum infinita & æterna Bonitate &c. recordatus es mei, quid ergo dicam tibi, quantas gratias tibi infinito poſſum refundere, cùm ſim peccator miſerrimus & finitus.

8. O ſanctiſſima humana Perſona in ſummo Filio æterni Patris, te adoro, te magnifico, te glorifico, & benedico tibi, quantum poſſum, non autem quantum volo, quia mea voluntas eſt major, quàm mea poteſtas; tu DEUS & Homo, qui Chriſtus diceris, tu Chriſte pro me fuiſti venditus, traditus, derelictus, oblitus, vituperatus, flagellatus, deriſus, crucifixus & mortuus, faciens bona, & non mala: quid ego miſerrimus faciam amore tuî, vel quid dicam, dic mihi Domine, mi Redemptor; faciam autem id, quod ſignum tuæ Crucis repræſentat, moriar enim pro te, quia mortuus es pro me: pro te pauper ero, quia pro me pauper fuiſti in ſæculo; tu ineffabilia feciſti pro me, quid ergo potero pro te facere; faciam autem, quidquid pro te potero, quia non ultra poſſe vis vel requiris.

9. Domine & Pater mi, JESU Chriſte, quia totum te dediſti ad ſalvandum me, & quia in fine meorum dierum dignatus es me dirigere, præſta, ut aliquid poſſim operari, quod tibi placeat; concede mihi magnitudinem in fide, ſpe, charitate, & juſtitia, prudentia, fortitudine & temperantia, ut multa poſſim agere in magnitudine virtutum, ut multùm poſſim adverſari vitiis, in quibus per longa tempora verſatus ſum.

10. Flens itaque rogabat Tartarus Blanquernam dicens: chariſſime Pater Blanquerna, Vir electe, Vir timens DEUM, ora pro me miſero ad noſtrum Dominum DEUM, ut dignetur parcere mihi peccatori, multa ſunt mea dilecta. O DEUS DEUS meus! quàmdiu contexerunt me tenebræ; & cùm Tartarus ſic loqueretur,

recordatus eſt glorioſæ Virginis MARIÆ, & ait:

11. O glorioſa Domina Virgo Virginum, ô Regina, quæ meruiſti portare Filium ſummi Regis, Redemptorem omnium, quis ergo poterit æſtimare altitudinem tuæ felicitatis, directus ſum, electus ſum & illuminatus in ſanctam ſemitam, quæ eſt via viarum, lumen luminum & veritas veritatum, quæ ſinè te non eſſet, quia tu Benedicta es principium meæ ſalutis; ſis ergo medium & finis meæ benedictionis; & quia magna es, da mihi magnum; & quia bona es, fac mihi bonum; nam in tuo Filio & in te produxit Filius DEI plus de ſuis ſimilitudinibus, quàm in omnibus creaturis: dignare ergo me reſpicere, vide, quàm grave periculum mihi immineat, niſi de meo toto poſſe magnificem benedictum Fructum Ventris tui, ſerviens ei omni tempore, quamdiu fuero, qui à tot hominibus ignoratur, & qui etiam ab his, quibus aperuit cognitionem ſuî, non tam debitè, prout conveniret, magnificatur cum ferventi devotione & cordis compunctione.

12. Tartarus fundens lacrymas cum ſuſpiriis adorabat Dominum DEUM omnipotentem, & direxit ſuas preces ad Sanctos Angelos ſupernæ Patriæ, & ad omnes Sanctos & Sanctas DEI, ut apud DEUM pro eo intercederent, agentes illi gratias & magnificationes, quia DEUS revocavit eum ab erroribus in viam perpetuæ beatitudinis: finitâ oratione Tartarus ſurgens dixit Blanquernæ hos ſermones.

De Licentia redeundi, quam accepit Tartarus à Blanquerna.

1. DOmine Blanquerna: quando veni ad te, eram tanquam vas vacuum, nihil habens veritatis, eram plenus nihilo, quia error excæcaverat meam animam; nunc autem cooperante Divinâ Gratiâ ſentio me plenum virtute, veritate, gratiâ, lumine ſcientiæ, & igne charitatis, mediante tuo auxilio: unde quia mediante Gratiâ DEI per te ſum directus in viam veritatis, tu ergo es principium meæ ſalutis, deficit autem mihi medium, ut poſſim pervenire ad finem, qui eſt beatitudo; te deprecor, ut mihi des Sacramentum Baptismatis, per quod Chriſtiani perveniunt ad viam ſalutis.

2. Reſpondit Blanquerna: Fili, paratus ſum tuis precibus acquieſcere, & quia juſtum eſt & opus charitatis, teneor illud adimplere; ſed quia in omnibus eſt recurrendum ad utiliora, bonum debet dimitti propter melius; vade ergo ad Dominum Papam Sanctum Patrem, ut tibi conferat Sacramentum Baptiſmi portans ei & offerens hunc Librum, ut percipiat, quæ inter nos geſta ſunt; ipſe enim in terris eſt Claviger ſupernæ Curiæ, quem includit, eſt incluſus, & quem excludit, eſt excluſus; ideo dabit tibi indulgentiam omnium tuorum peccatorum, & infundet in te ſuam gratiam & benedictionem; poſtea intrabis terram tuæ nativitatis, & evangelizabis Fidem Chriſti, non timeas mori pro eo, qui pro te voluit mori, deſideres tibi ſuſtinere paupertatem & vituperium, labores & tormenta & languores pro eo, qui pro te ſimilia paſſus eſt, ut augeas commune bonum, quod valde gratum eſt DEO: quoniam ſicut ignis producit ſimile calefaciendo & illuminando, ſic & multò meliùs noſter Dominus JESUS Chriſtus, qui pro nobis paſſus eſt, attrahit ſuum ſimile in hominibus, qui pro ipſo & pro ſalute chriſtiana ſunt pauperes & in opprobrium gentibus, ſuſtinentes mortem per Martyrium.

3. Tunc Tartarus ait illi: de tuo ore procedit dulcedo ad meum cor, tradis mihi utile conſilium, vadam ergo, ſicut deliberaviſti, & videbo Dominum Papam Sanctum Patrem pro mea ſalute, oſtendens ei, quæ inter nos dicta ſunt; deinde revertar in patriam, omnia iſta affectuoſiſſimè concupiſco; multùm enim doleo, quia noſter Dominus DEUS non colitur in hoc ſæculo, ſicut deberet; deſidero enim ût plurimùm ſalutem meorum parentum & omnium, qui ſunt in via damnationis, ſicut ego ſimiliter eram: deinde Tartarus valefaciens voluit diſcedere, ambo fleverunt, diu lacrymabiliter laudantes Dominum; ultimò Blanquerna largitus eſt illi ſuam benedictionem, & ille adiit Romanam Curiam, ſatagens, ut poſſit adimplere ea, de quibus deliberaverat.

De Baptizatione Tartari.

1. COntigit, dum Tartarus ingrederetur Romanam Curiam, quòd Dominus Papa celebraret ſolennem Miſſam, & invénit eum celebrantem, & Eccleſia erat plena ſanctis viris, ſcilicet Prælatis & Religioſis; multùm placuit Tartaro divinum Officium, quod

quod audivit, & videns tantam multitudinem nobilium Virorum dixit in ſuo corde hos ſermones: O ſumme DEUS omnipotens, quàm peregrinæ ſunt mihi omnes iſtæ viſiones & conſiderationes, quas mihi miniſtras; Pater mi, Domine DEUS, quot & quanti ſunt per univerſum orbem, qui oculos habent, & non vident, aures habent, & non audiunt, intellectum habent, & ignorant, quia non eſt eis adjutor proponens veritatem; parati ſunt intelligere te, nec eſt, qui doceat eos te intelligere, os habent, & neſciunt te laudare, quia de te non audiunt loqui; & ita naſcuntur totâ die & moriuntur, & ſicut flumina præcipiti lapſu non ceſſant fluere ad mare, ſic illi ignorantes te nullo tempore ceſſant ruere in infernum.

2. Dum Tartarus iſto modo cum lacrymis adorans Dominum diu ſtetiſſet in conſiderationibus, Dominus Papa unà cum ſuis Miniſtris explevit divinum Officium, quo expleto Tartarus ſe direxit ad eum, requirens cum intimâ devotione baptizari. Tunc Dominus Papa ait illi: quis es tu, qui vis fieri chriſtianus? Tartarus reſpondit illi: mi Domine, ego ſum Tartarus, error excæcavit me, modò video veritatem. Tunc Papa ait: benedictus ſit noſter Dominus DEUS, qui per ſuam gratiam dignatur te reducere in viam ſalvationis.

3. Tunc Tartarus narravit ei per ordinem omnia, quæ ipſi acciderant de Judæo & Saraceno, & ultimò de Blanquerna, totum per ordinem, quomodo induxit eum in Catholicam Fidem: deinde obtulit Papæ Librum, dicens: credo firmiter & aſſero, quòd hìc ſit vera Catholica Fides, prout Blanquerna mihi hìc verbótenus declaravit; & quòd vos etiam Sancte Pater omnium Chriſtianorum à Chriſto Filio DEI meruiſtis habere tantam poteſtatem in virtutibus ſpiritualibus & etiam corporalibus, quòd totus mundus per vos poſſit reduci in viam veritatis. Tartarus habuit multa colloquia cum Domino Papa, quæ multùm ipſi Papæ & omnibus Cardinalibus placuerunt.

4. Poſtea Dominus Papa paravit eum baptizare, & conſecrato fonte Baptiſmatis interrogavit eum, quo nomine ſe vellet vocari? ille autem dixit: *Largus* erit meum nomen, & baptizatus eſt Tartarus à Domino Papa; poſtquam autem fuit baptizatus, quæſivit Papa ab eo, quare voluerit illo nomine ſe vocari?

5. Largus reſpondit illi: Domine ſancte Pater, avaritia nimìs extollit in mundo ſuas vires, quas pro meo poſſe propono in me retundere: præterea DEUS fuit tam largus de ſe in homine, quòd ipſe pro nobis Homo mortuus eſt, & qui per veram viam eum nititur diligere, illi tribuit ſe totum DEUS; ideo deſtinavi me appellare illo nomine; nam propono me largiri morti ex amore illius, qui pro me fecit illud idem.

6. Tunc Papa dixit illi: Large, dilecte Fili, proponis incedere per veram viam, DEUS per ſuam gratiam dirigat tuum principium ad laudabilem & glorioſum finem; & ideo Fili, pete à me, & dabo tibi pro meo poſſe, quia juſtum eſt.

7. Largus verò reſpondit: poſtquam mihi dabitur hoc, quod peto, per modum juſtitiæ, dilectiſſime ſancte Pater, unum munus à te ſuppliciter depoſco, tu ergo, ſicut promiſiſti, digneris mihi illud largiri, quia potes; Infideles opinantur, quòd nos Chriſtiani per alium modum credamus in DEUM, per quem non credimus, qui, ſi ſcirent & intelligerent ea, quæ credimus, ſinè dubio multi ſunt, qui derelictis erroribus agnoſcerent Dominum JESUM, & quòd DEUS ſit unus & trinus; ideo ſupplico tibi, ſicut venerabilis Blanquerna mihi injunxit, *quòd illum Librum, quem tibi obtuli, cujus nomen eſt, Quicunque vult ſalvus eſſe, facias transferri in diverſa idiomata, & mitti per univerſum orbem*, ut Infideles intelligant, quomodo credamus in Divinam Trinitatem & in benigniſſimam Incarnationem Filii DEI noſtri Domini JESU Chriſti: ampliùs, paratus ſum ire in fines Tartarorum, & ita rogo vos ſuppliciter ſancte Pater, ut ad Regem eorum deſtinetis veſtras literas; ego ero fidelis nuntius ad proteſtandum veritatem Fidei.

8. Auditâ juſtâ poſtulatione Dominus Papa acquievit precibus Largi; dum autem expediretur, de formatione hujus epiſtolæ dixit Largus ad D. Papam: Domine ſancte Pater, Dominus noſter JESUS Chriſtus eſt noſtrum Caput, ergo in Capite hujus Epiſtolæ debet præponi omnibus; Saraceni enim in principio ſuarum epiſtolarum præponunt nomen ſui Mahometi omnibus, qui fuit peſſimus omnium hominum; quantò magis ergo debemus præponere Nomen noſtri Domini, ſcilicet JESUM Chriſtum, qui fuit & eſt & erit in æternum optimus omnium hominum: audiens Dominus Papa, quòd ſit juſtum & rationabile,

præcepit, quòd Epiſtola prænotaretur, ſicut Largus voluit; deinde appoſito ſigillo Domini Papæ Largus ſuſcipiens Epiſtolam & benedictionem à ſummo Pontifice profectus eſt in terram, de qua fuit oriundus, ut gentibus prædicaret Catholicam Fidem.

9. Et cùm Largus receſſit à præſentia Domini Papæ & Cardinalium, dixit quidam circumſtantium Clericorum: ô utinam eſſent quamplures talium nuntiorum miſſi à Domino Papa per univerſum orbem; quoniam per eorum demonſtrationem & prædicationem veritatis multi derelictis erroribus converterentur ad Catholicam Fidem, per quorum converſionem Sancta Eccleſia ſuſciperet incrementum.

10. Quo audito objecit ei alius circumſtantium dicens: multò melius eſſet, quòd Dominus Papa conſtitueret unum magnum Principem ad bellandum contra nationes infidelium, & hoc expreſsè ordinatum eſſet, ut nullo tempore ceſſaret deſtruere infideles, donec non eſſet, qui repugnaret Catholicæ Fidei; igitur iſti duo Clerici litigabant ad invicem diſputantes, dicente primo: quòd melius eſſet ampliare Catholicam Fidem per ſcientiam & per effuſionem ſanguinis promerendo Palmam Martyrii ad modum Domini JESU Chriſti & ſanctorum Martyrum, quàm per modum belli cum gladio; alius verò reſiſtebat ei dicens: nunquid eſſet potius, eſſe ordinatum & poſitum expreſsè, ut aliquis maximus Rex eſſet deputatus in perpetuum ſucceſſivè, qui cum magno exercitu Chriſtianorum devaſtaret & deſtrueret Infideles; nam ſi hoc ſciretur in nationibus infidelium, citò converterentur, & obedirent Catholicæ Eccleſiæ: tunc igitur facta fuit hæc Quæſtio coram Domino Papa, quid prædictorum duorum ſit utilius Catholicæ Eccleſiæ, & magis gratum DEO, & utrùm hæc duo ſint neceſſaria; quorum debitam ſolutionem exſpectamus ad honorem illius, qui regnat

Trinus & Unus Omnipotens
Summus DEUS.

BEATI RAYMUNDI LULLI DOCTORIS ILLUMINATI DISPUTATIO FIDELIS ET INFIDELIS.

DEUS ad tuam Laudem & Cognitionem tuæ Omnipotentis Virtutis incipit Liber *de Diſputatione Fidelis & Infidelis.*

1. DEUS Omnipotens, ſummè recolibilis, ſummè intelligibilis, ſummè amabilis, cujus Nomen benedictum in æternum. Amen.

RAYMUNDUS indignus ſervus ejus & inſufficiens *Procurator Infidelium*, ſupplicat, quantum poteſt, Univerſitati Pariſienſi, à qua totus Orbis Terrarum ſe exſpectat illuminari in viam Veritatis, ut à ferventibus & devotis Viris illuſtratis Divinâ Scientiâ & Veritate convertantur à ſuis erroribus in Veritatem, quatenus intuitu Charitatis ſtatuatur, ut Catholica Veritas prædicetur Philoſophis Infidelium, qui falsè philoſophantes ex falſis & erroneis poſitionibus nituntur deſtruere rectam Sanctam Catholicam Fidem. Adhibeat ergo Summa Peritia Magiſtrorum Pariſienſium huic tam crudeli naufragio propter Honorem DEI & Exaltationem Fidei optimum remedium; devincantur Infidelium falſæ poſitiones, & annullentur eorum objectiones contra Fidem, quoniam ſunt inſtabiles; & veræ Poſitiones, quas facimus de Veritate Fidei, permaneant integræ & illæſæ, ita quòd Lux Supremæ Scientiæ & Honeſtatis Vitæ Pariſiis edita illuminet Mundum univerſum ad Cognitionem & Dilectionem DEI.

2. Ut autem Fidelibus appareat Modus Objectionis Infidelium, quem faciunt contra Fidem, & Modus eas deſtruendi, ego prædictus RAYMUNDUS compono hunc Librum confidens in Adjutorio Gratiæ DEI. Igitur in hoc Libro conſtituo Diſputationem Catholici & Infidelis ex oppoſito, ût apparebit in ſequentibus. Primò Catholicus proponit ſuam Poſitionem Infideli, deinde Infidelis objicit illi propoſitæ Poſitioni, & Infidelis rurſus facit ſuam Poſitionem Catholico, cui Poſitioni factæ objicit Catholicus; & ſic per conſequens proponente & objiciente ad invicem altero iſtorum alteri, & è converſo, patet, cujus Poſitiones ſint fortiores; & iſte eſt proceſſus hujus Libri.

De Diviſione hujus Libri.

1. ISte Liber dividitur *in octo Partes*; in quarum *prima* probatur, quòd DEUS ſit, quia ſunt multi, qui negant, quòd DEUS ſit. In *ſecunda* probatur, quòd in Divinis ſit Productio. In *tertia* probatur, quòd ſit Trinitas Perſonarum. In *quarta* probatur, quòd ſit Incarnatio DEI. In *quinta* tractatur de Sacramentis. In *ſexta* tractatur de

Principio Mundi. In *septima* de Resurrectione. In *octava* de Prædestinatione & Libero Arbitrio.

2. In Principio hujus Operis Ego prædictus RAYMUNDUS indignus supplico Vobis Excellentissimis & Honoratissimis Viris Sacræ Paginæ Professoribus, & aliis aliarum Facultatum Doctoribus & Magistris Parisiensibus, quatenus dignemini & vobis placeat audire falsas Positiones, quas Infideles faciunt contra nos arguentes contra Catholicam Fidem; „ & harum Positionum ali„quas Ego, qui longo tempore cum illis di„sputando certavi, commoditati hujus Ope„ris applicavi „; à Vobis igitur tanquam à meis Dominis, etiam tanquam à meis Patribus & Magistris supplex postulo auxilium & etiam correctionem, si in aliquo hujus Operis ignoranter vel minùs bene dixerim, vel fortassis in aliquo repugnaverim Veritati. Valeat (opto mihi) cum Divino Auxilio Gratia & Succursus Vestri Excellentis Consilii, & valeat mea Procuratio, ut non solus Ego (quia sum indignus) sed potiùs Vos valeatis protendere Laudem DEI, & procurare Commoda totius Christianitatis.

PARS I.
Quòd DEUS sit.

1. DIxit Catholicus Infideli: suppono, quòd DEUS sit Ens Reale; & hanc Positionem probo sic: manifestum est, quòd bonum sit objectum humanæ voluntatis, & verum sit objectum humani intellectûs, & interpono Magnitudinem his prædictis quatuor terminis: unde resultat, quòd, si DEUS sit Ens Reale, Magnitudo sit major in prædictis quatuor terminis, quàm si DEUS non est Ens Reale, sed tantùm in Ratione Animæ: nam si DEUS non est Ens Reale, Magnitudo est major in malo, quàm in bono, & in falso, quàm in vero; quia si DEUS non est, est plus mali, quàm boni, & falsi, quàm veri, ût per se patet; Magnitudo etiam est major in verbo, quod voluntas & intellectus producunt ex Ratione non reali, supponentes, quòd DEUS sit, quàm in Ente Reali per se existente; quod est impossibile: cùm Magnitudo Bonitatis & Veritatis & Ens Reale concordent inter se, & parvitas & Ratio similiter conveniant inter se: unde ex his patet, quòd præsupposita Positio sit vera.

Contra istam positionem dixit Infidelis: voluntas potest plus velle, quàm rem volitam obtinere; & intellectus potest plùs intelligere verbum phantasticum de similitudibus productum, quàm objectum, à quo extrahit similitudines, de quibus constituit verbum; quod est ideo, quia inter intellectum & suum verbum non est aliud medium, nisi suum intelligere; sed inter intellectum & suum objectum, quod est in re, sunt duo media, videlicet intelligere & verbum phantasticum; & sic similiter sequitur de voluntate: ergo ex his videtur, quòd Positio non valeat, quia Magnitudo potest esse major in verbo, quàm in re, & in Bonitate & Magnitudine verbi, quàm in Bonitate & Veritate Entis Realis.

2. Dixit Infidelis Catholico: suppono, quòd DEUS non sit Ens Reale, sed quòd sit ens tantùm in verbo phantastico, in quo est in ratione tantùm; & hanc Positionem probo sic: humanus intellectus & voluntas appetunt multiplicare suam bonitatem in Potestate & Perfectione, quia voluntas semper appetit plùs posse velle & perfectiùs, & idem est de intellectu, qui semper appetit plùs posse intelligere & perfectiùs; ut autem possint habere tale objectum, de quo sit magnum suum intelligere & suum velle, abstrahunt infinitas similitudines à finitis similitudinibus illius, de quibus in ratione constituunt summum ens infinitum, quod affirmant, quòd sit DEUS, illud autem non est in Re, sed in Ratione tantùm.

Contra hanc Positionem dixit Catholicus Infideli: causa, quare intellectus & voluntas appetunt multiplicare suam bonitatem in Potestate & Perfectione, non est contra multiplicationem Veritatis; cùm Veritas sit objectum intellectûs, & Bonitas objectum voluntatis, qui naturaliter non appetunt multiplicare malum & falsum contra verum, bonum, Potestatem & Perfectionem, sed appetunt pertingere ad verum & bonum realiter infinitum; quia nisi ita esset, sed si esset oppositum, sequeretur, quòd falsum esset objectum intellectûs, & malum esset objectum voluntatis; quod est impossibile: sed quia DEUS est realiter, sequitur, quòd intellectus & voluntas in suis similitudinibus infinitis se multiplicent agendo & assumendo in ratione eas similitudines, quæ sunt veræ & bonæ, cùm sint de Ente vero, bono & infinito in re, quod est DEUS; & ideo non valet tua Positio.

Ait

3. Ait Catholicus: si DEUS est, sequitur, quòd Bonitas & Magnitudo sint majores Rationes, & per consequens malitia & parvitas minores rationes; nam si DEUS est, Bonitas & Magnitudo sunt Rationes infinitæ & æternæ, si autem DEUS non est, sequitur oppositum prædictorum; & per consequens malitia & parvitas habent majorem potestatem & finem, quàm Bonitas & Magnitudo, quæ impediunt, has esse infinitas Rationes; & sic potestas & finis sunt magis appetibiles in malitia & parvitate, quàm in Bonitate & Magnitudine; quod est impossibile: ex quo patet, quòd DEUS sit.

Contra hoc dixit Infidelis: supposito, quòd DEUS non esset, nisi in ratione tantùm, concedo, quòd Bonitas & Magnitudo essent majores in ratione Animæ tantùm, quàm sint malitia & parvitas; cùm ratiocinari infinitum bonum & magnum sit major Potestas & Finis, quem Anima possit habere; attamen malitia & parvitas sunt majores in re, quàm Bonitas & magnitudo, aliàs homo posset facere plus boni, quàm mali, & plus de magnitudine, quàm de parvitate; quod est impossibile.

4. Dixit Infidelis: DEUS non est, quia, si DEUS esset, Prædestinatio & Liberum Arbitrium essent simul in Veritate, quia in DEO essent perfecta Sapientia & perfecta Justitia; nam quoad rationem perfectæ Sapientiæ convenit, quòd sit Prædestinatio, & quoad perfectam Justitiam convenit, quòd sit Liberum Arbitrium; & ita Prædestinatus necessariò salvaretur & non necessariò; quod est contradictio: ergo est impossibile, quòd DEUS sit, nec per consequens est alia Vita præter istam mortalem.

Contra hoc ait Catholicus: supposito, quòd DEUS sit Ens Reale, nihilominùs adhuc sequitur, quòd Prædestinatio & Liberum Arbitrium simul possint stare in Veritate, isto modo: quia sicut in DEO Potestas & Voluntas & Perfectio essent idem, ita in ipso Sapientia & Justitia & Perfectio essent idem; nam sicut Potestas posset, quidquid Voluntas vellet, & Voluntas vellet, quidquid Potestas posset, cùm essent idem, sic Sapientia, quæ esset idem cum Potestate & Voluntate, posset, quòd Prædestinatio esset non obstante *esse* Liberi Arbitrii; & sic similiter Justitia, quæ esset idem cum Potestate & Voluntate, posset, quòd Liberum Arbitrium esset, non obstante *esse* Prædestinationis; & ideo prædicta Positio non valet.

5. Dixit Catholicus: posito, quòd DEUS sit vel non sit, Æternitas est, cùm nullum ens possit esse, nisi sit Æternitas, quia nullum ens potest produci de *non esse*: ergo probatum est, quòd Æternitas sit, quia ens est, videlicet Mundus, & quæ in eo sunt. Unde si DEUS non est, Æternitas quidem est infinita quoad durationem, sed finita & terminata in subjecto, videlicet in extensitate Mundi, qui est finitus; non enim protenditur ultra octavam Sphæram: igitur nihil aliud est infinitum simpliciter, nisi sola Æternitas, si DEUS non est; quia nec Bonitas, nec Magnitudo Æternitatis est infinita; æternitas quidem mundi non intelligit, quia in se non producit magnum intelligibile sibi æquale, nec diligit in se, cùm non habeat voluntatem, & sic de singulis dignitatibus pertinentibus ad Æternitatem: igitur Æternitas est defectiva in omnibus præterquàm in duratione; & ita duratio est finis, & cæteræ Dignitates vel Proprietates Æternitatis se habent defectivè ad finem: ergo Æternitas est summum ens, & cætera, quæcunque sunt, habent suum finem in duratione, & non in bene agere; quod est impossibile: nam secundùm hoc metalla, & etiam lapis & cætera similia lapidi consistunt in majori bonitate, quàm homo; quod est impossibile: ergo convenit, quòd DEUS sit; qui si est, Æternitas illius est infinita in Duratione & in Magnitudine, & per consequens in Bonitate & in omni Perfectione; & sic DEUS est Summum Ens & Finis omnium in Æqualitate Bonitatis & Æternitatis & Magnitudinis &c.; & Summum Ens est cum omnibus suis conditionibus summis & perfectis.

Contra hoc sic dixit Infidelis: sicut Anima est forma corpori existens in Bonitate, & sic major, quàm corpus, ita Æternitas mundi est forma suo subjecto, & sic Æternitas est infinita, quia est major & nobilior, sed suum subjectum est limitatum in corporali quantitate, quia convenit, quòd subjectum sic sit proportionatum, corpus autem est infinitum in duratione, cùm subjectum illius sit Æternitas: igitur nullum ens est summum præter solam Æternitatem: quod etiam patet, nam omnia entia appetunt *esse*, & omnia particularia entia sunt nobiliora per formam, quàm per materiam; cùm forma sit id, quod dat *esse* rei: ergo sola Æternitas in universo Mundo est summum ens, & subjectum ejus sunt entia in-

dividuata, & ipsa Æternitas est totum in Universo, & finis suarum partium tanquam totum; & sic non valet prædicta Positio.

6. Dixit Infidelis: DEUS non est, quia, si DEUS esset, sicut convenit, quòd sit infinitus in Æternitate, ita & similiter in Immensitate extensionis; in extensione autem non posset esse infinitus, nisi haberet corpus; cùm sinè corpore non posset implere illam extensionem; sed non potest esse infinitum corpus, quia sic esset sinè superficie; quod est impossibile: ergo patet, quòd sit impossibile, quòd DEUS sit.

Contra hoc sic dixit Catholicus: si DEUS est, ita sunt in ipso Æternitas & Magnitudo, quòd Æternitas ratione Magnitudinis sit infinita in Immensitate sinè corporeitate & loco, & Magnitudo similiter infinita in Duratione ratione Æternitatis; nam posito, quòd DEUS sit, sicut se habent Potestas & Voluntas in ipso, videlicet, quòd Potestas possit, quidquid vult Voluntas, & Voluntas habeat, quidquid Potestas potest, cùm sint idem, ita similiter Æternitas & Magnitudo DEI se habent, quæ sunt idem cum Potestate & Voluntate; sed quia, si DEUS est, Potestas Magnitudinis & Voluntatis & Æternitatis est in DEO una & eadem, DEUS potest esse immensus, videlicet sinè Fine, quia vult esse infinitus tam in Immensitate, quàm in Æternitate. Ergo non valet prædicta Positio, quod patet per Identitatem Voluntatis, Potestatis, Æternitatis & Magnitudinis, ût jam dictum est.

7. Ait Catholicus: *esse* & *privatio*, *perfectio* & *imperfectio*, *possibile* & *impossibile* simpliciter opponuntur, & sic *esse*, *perfectio*, *possibile*, simul concordant, *privatio* verò *imperfectio* & *impossibile* conveniunt: unde ex hoc, quia esse & possibile & perfectio sunt in majori magnitudine & entitate, quàm privatio, imperfectio & impossibile, ideo esse, perfectio & possibile possunt magis contrariari privationi, imperfectioni & impossibili, quàm è converso, quia habent majorem potestatem & majorem magnitudinem, quàm privatio, defectus & impossibile. Igitur ex hoc necessariò sequitur, quòd Summum Ens sit, quod est DEUS; quod Ens non possunt cogere privatio, defectus & impossibile, quòd non sit in summa Bonitate, Potestate, Æternitate, Infinitate &c.; quia si cogerent, quòd illud non esset, privatio, imperfectio & impossibile essent simpliciter summum ens infinitum & æternum; quod est contradictio. Ergo Summum Ens perfectum in Æternitate & Magnitudine &c. est, quod est DEUS.

Contra hoc dixit Infidelis: manifestum est, quòd homo mortuus, brutum mortuum, planta corrupta, & sic de singulis his similibus plùs erunt in privatione, quàm fuerunt in esse; quia à parte post erunt in perpetuum in privatione & defectu; & ita magnitudo illorum est major in privatione, quàm in duratione; & ideo est manifestum, quòd privatio sit finis, & esse se habeat ad privationem: & ideo, quia privatio est finis, cum qua privatione concordant imperfectio & impossibile, sequitur, quòd perfectio & possibile se habeant ad prædictum finem, videlicet perfectio ad imperfectionem, & possibile ad impossibile; igitur per consequens potestas & magnitudo sunt majores quoad privationem, imperfectionem & impossibile, quàm è contrario.

8. Dixit Infidelis: si DEUS est, sua Potestas & Sapientia sunt infinitæ & finitæ; infinitæ, quia ipsæ sunt Rationes infiniti Entis; & sunt finitæ, quia Potestas non potest facere id, quod Sapientia scit, quòd Potestas non sit factura; nam si Potestas posset illud facere, scire Sapientiæ esset finitum, quia non posset facere, nisi finita; & ita Potestas esset infinita quoad se, & finita quoad Sapientiam; & quod sequitur de Potestate, idem est de Sapientia; nam ipsa est infinita, quia scit omnia, est tamen finita quoad Potestatem, quæ, cùm suum posse sit infinitum, potest facere id, quod Sapientia scit, quòd ipsa non sit factura; quia si non potest omnia facere, posse illius est finitum: & ideo patet, quòd DEUS non sit; nam si DEUS est, est prædicta contradictio, videlicet, quòd sua Potestas & Sapientia essent infinitæ & finitæ; quod est manifestè impossibile.

Contra hoc Catholicus: si DEUS est, sua Potestas & Sapientia sunt idem numero, & per consequens suum posse & scire; & ideo ex ista Unitate & Identitate numeri, quam habent in essendo & in agendo, est impossibile, quòd una illarum possit finire aliam, & quòd una contrarietur alteri; imò potiùs adeò concordant, quòd Potestas potest, quidquid Sapientia potest scire, & è converso Sapientia scit, quidquid Potestas potest; & sic in Divina Essentia Sapientia nescit quidquam, quod non possit Potestas, nec Potestas potest quidquam, quod nesciat Sapientia: ergo

ergo si DEUS est, non est in illo contradictio; & ideo non valet prædicta Positio. Præterea etiam contradictio in creatis non potest in Divina Essentia implicare contradictionem; quia sic sequeretur, quòd effectus posset corrumpere suam Primam Causam; quod est impossibile: unde etiam illa contradictio, quam prædicta Positio inducit, est in ratione intellectûs, & non in re, videlicet in DEO; non enim ratio humani intellectûs potest tantum ratiocinari de DEO, quanta est Divina Realitas.

9. Ait Catholicus: *bonum* & *ens* convertuntur, & per consequens *malum* & *non ens*; igitur bonum & malum sunt in opposito, & ens & non ens. Unde, si DEUS est, tanta est conversio Bonitatis & Entitatis, quòd ipsa est infinita in Æternitate, Potestate &c.; & ita major Conversio est in esse Bonitatis & Entitatis, quàm malitiæ & non entitatis; sed si DEUS non est, sequitur oppositum, & malum & non ens tam fortiter convertuntur in infinitate malitiæ & non entitatis, quòd infinitum bonum & infinitum ens non possunt esse; & sic infinitum malum & infinitum non ens sunt in actu cum tanta conversione, quòd non permittunt, quòd bonum & ens convertantur in infinita Bonitate, Magnitudine, Æternitate &c.; & ita malum & non ens plùs contradicunt bono & enti, quàm è converso; quod est impossibile: unde patet, quòd DEUS sit.

Contra hoc dixit Infidelis: si DEUS est, & *bonum* & *ens* in se convertuntur in Infinitate &c., & illa Conversio contradicit conversioni *mali* & *non entis*, sequitur, quòd conservet malum, & non permittat, quòd illud reducatur in non ens; ergo Bonitas DEI habet Concordantiam cum malitia in Æternitate; quod est impossibile, cùm Bonitas illius sit Infinita: ergo Bonitas, cùm sit infinita, tam fortiter impugnat malitiam, quòd omne malum reducatur in non ens, videlicet in privationem; & inde sequitur, quòd Justitia DEI non possit punire culpam, quia ablato malo non est culpa: ergo Bonitas & Justitia DEI repugnant sibi ipsis ad invicem; quod est impossibile: & ideo prædicta Positio non valet; nam si valeret, in DEO esset repugnantia & contrarietas, nec per consequens esset Summum Ens.

10. Dixit Infidelis: si DEUS est, sua Potestas est infinita, & per consequens suum posse; quia si suum posse non esset in agendo in infinito actu, actus Potestatis essendo esset in Majoritate Magnitudinis, Bonitatis, Æternitatis &c., & posse illius esset in potentia, & non in actu; & sic Divina Potestas esset diminuta; quod est impossibile; sed si DEUS est, vel si infinitum posse est in actu agendo, sicut Potestas essendo, necessariò convenit, quòd propria passio sit infinita in Divina Essentia, in qua agit infinita Potestas; sed in DEO non potest esse infinita propria passio, quia sic esset in eo infinita materia; quod est impossibile: ergo actus Potestatis, qui est posse, caret in DEO propriâ passione infinitâ; ergo non est infinitus, nec per consequens Potestas: ergo DEUS non est, cùm non sit infinita Potestas.

Contra hoc sic dixit Catholicus: si DEUS est, concedo, quòd in illo non sit materia vel passio nec propria nec infinita, nec etiam finita; veruntamen Potestas DEI est infinita; nam quia ipsa est in Infinitate Bonitatis, Æternitatis, Sapientiæ, Voluntatis &c., necessarium est, quòd habeat infinitum actum, videlicet infinitum posse, quem actum Potestas habet de se & in se quoad formam & quoad rationem suæ Infinitatis in Bonitate, Sapientia, Æternitate &c.; & ideo non valet prædicta Positio, cùm DEUS sit omnino infinitus in Bonitate &c.

11. Ait Catholicus: si DEUS non est, nullum ens est, in quo Bonitas, Magnitudo, Æternitas, Potestas &c. sint idem numero; & sic in omni bonitate est plus privationis boni, quàm esse boni, cùm privatio boni sit, quòd Bonitas non sit idem numero cum Magnitudine, Æternitate &c., & è converso: igitur si DEUS non est, est plus privationis boni, magni &c. in quolibet esse, quàm existentiæ boni, magni &c.; quod est impossibile: quia sic *non esse* haberet majorem Concordantiam cum bonitate &c., quàm *esse*; quod est impossibile: ergo DEUS est necessariò.

Contra hoc dixit Infidelis: si DEUS & Bonitas & Magnitudo &c. sunt Rationes eædem numero in Divina Essentia, sequitur, quòd DEUS in illa Identitate numerali sit compositus de Bonitate, Magnitudine &c.; ergo sua simplicitas non est infinita in Bonitate &c.; sed est impossibile, quòd DEUS sit compositus: ergo est impossibilis prædicta Positio.

12. Dixit Infidelis: si DEUS est, non est alius DEUS præter illum, & ita quoad suam Deitatem DEUS differt per infinitam Differentiam à cæteris entibus; veruntamen Ra-

tiones illius, scilicet Bonitas, Magnitudo &c., non differunt per infinitam Differentiam à cæteris entibus, quia sunt alia entia præter illas, quæ sunt bona, magna, æterna &c., sicut Mundus & cætera, quæ in eo sunt; & ideo si DEUS est, est infinita distinctio inter DEUM & prædictas Rationes ejusdem; quod est impossibile: ergo DEUS non est.

Contra hoc dixit Catholicus: si DEUS est, concedo, quòd differat per infinitam Differentiam à cæteris entibus; & licèt multa entia bona, magna &c. sint alia à DEO, propter hoc non minùs, quàm ipse DEUS, differunt Divinæ Rationes ab entibus aliis à DEO, cùm etiam sint DEUS; nam sicut DEUS differt à nobis quoad Deitatem, ita similiter & tantum differt Bonitas & Magnitudo illius &c. à bonitate, magnitudine, duratione nostra &c., cùm suæ Rationes sint infinitæ, & nostræ finitæ; nam etiam in quantum nos quoad subjectum sumus imagines DEI, in tantum etiam nostræ rationes sunt imagines Rationum DEI; & ideo prædicta Positio non valet.

13. Ait Catholicus: si DEUS non est, Mundus est ab æterno, & generare & corrumpere sunt actus Mundi, & suppositum est ipse Mundus, de cujus suppositi essentia est generare & corrumpere; sicut vegetare de essentia vegetativæ, & calefacere de essentia caliditatis: igitur si generare & corrumpere sint de essentia Mundi, generatio & corruptio sunt essentia Mundi, & Mundus est actus, videlicet ens ex his constitutum; essentiæ autem generationis & corruptionis sunt æternitas, privatio, bonitas & malitia, magnitudo & parvitas, perfectio & defectus, & sic de cæteris universalibus, de quibus Mundus est constitutus: igitur Mundus, cùm nihil aliud sit præter ipsum, est generabilis & corruptibilis, & per consequens æternitas &c., de quibus Mundus est constitutus; quod est impossibile, nam est impossibile, quòd æternitas sit generabilis & corruptibilis: igitur per consequens est impossibile, quòd Mundus sit ab æterno, sed ab alio; & si non est ab æterno, ergo necessariò ab alio; illud aliud autem est DEUS, quem inquiro.

Contra hoc dixit Infidelis: dico, quòd hæc Positio non valeat, quia generare & corrumpere est particularium, quæ particularia sunt bonitas & malitia, duratio & privatio, perfectio & defectus & cætera his similia; Mundus autem stat per universalia, quæ sunt æternitas, bonitas, & cætera his similia, quæ sunt ingenerabilia & incorruptibilia; quod etiam patet in substantia Cœli, quæ est ingenerabilis & incorruptibilis.

14. Dixit Infidelis: si DEUS est, ipse est Summum Ens infinitum & Primum Principium omnium, quæ non sunt DEUS; ergo ipse creavit Mundum; quia si Mundus non esset ab eo creatus, esset ab æterno; & sic DEUS non esset, quia essent duo æterna entia, quorum neutrius Æternitas esset infinita in Magnitudine Bonitatis, Potestatis &c. Igitur restat, si DEUS est, quòd ipse creaverit Mundum, tunc autem creavit illum ad se vel ad aliud; non ad aliud, quia tunc illud esset finis & perfectio mundi, & non DEUS; & sic operatio DEI haberet se ad aliud, quod non esset ipse DEUS; quod est impossibile: ergo creavit Mundum ad se; & si sic, tunc sequitur aliud impossibile, quia si creavit Mundum ad se, tunc erat indigens, & sic defectivus in Magnitudine Bonitatis &c.; & sic DEUS, qui ante Mundum fuit otiosus & imperfectus, perfecit se ipsum, quando creavit Mundum, agendo de sua Bonitate &c.: ergo est DEUS, qui non fuit; & quia etiam creavit Mundum, tunc aut de se aut de nihilo; de nihilo non potuit: ergo, cùm ante Mundum nihil esset præter DEUM, creavit DEUS Mundum de se ipso DEO, videlicet de sua Essentia, ut productio à DEO esset major in Bonitate &c.; nam aliter DEUS esset defectivus producendo; quod est impossibile: & sic convenit, quòd Mundus sit DEUS, vel quòd Divina Essentia sit producta in aliud, quod non est DEUS; quod manifestè est impossibile: ergo per dicta impossibilia est manifestum, quòd DEUS non sit, posito, quòd Mundus esset ab æterno, vel creatus à DEO, ût prædictum est.

Contra hoc dixit Catholicus: concedo, quòd DEUS creaverit Mundum ad se, & non ad aliud, ut sua Operatio sit in majoritate producendo Mundum ad se; nam operatio esset in minoritate, si DEUS non esset Finis suæ Operationis; non autem creavit Mundum, quòd illo indigeret, priusquàm esset; nam DEUS semper fuit, est & erit in se perfectissimus, agendo in se ipso, videlicet producendo in se ipso suum Intellectum &c., sicut adhuc intendimus probare in hoc Libro: nec etiam potuit nec debuit producere Mundum de se ipso; nam cùm DEUS sit infinitus & perfectissimus, est indivisibis; creavit autem Mundum de nihilo, quia Voluntas

luntas voluit, & Potestas Voluntatis, cùm sit infinita & idem cum Voluntate, potuit perficere velle Voluntatis; & ideo prædicta Positio non valet.

15. Ait Catholicus: si DEUS non est, Species sunt in prima intentione, quia sunt incorruptibiles, & earum individua habent se ad finem, scilicet ad species; & sic individua sunt, ut sint species, non autem è converso: & sic ubi est minus de entitate & bonitate &c., ibi est finis; sed natura finis non potest hoc sustinere: nam subjectum Æternitatis est Entitas & Bonitas &c., quæ sunt majores in individuis, & non in speciebus; nam aliter, ubi esset plus entitatis & bonitatis, esset plus privationis & malitiæ; & ubi plus privationis & malitiæ, ibi plus entitatis & bonitatis; quod est manifestè impossibile: ergo finis consistit in individuis, qui finis esset impossibilis, si DEUS non esset, quia non essent permanentia, sed corruptibilia; sed, si DEUS est, permanent in Æternitate, videlicet corpora glorificata post Resurrectionem, quam probabimus in hoc Libro.

Contra hoc dixit Infidelis: manifestum est, quòd Æternitas sit, sed quia species sunt incorruptibiles, & individua sunt corrupti- 17.
bilia, ideo finis consistit in speciebus, & non in individuis; nam finis & Æternitas conveniunt, sed id, quod se habet ad finem, scilicet individua, concordant cum principio & cum tempore; ergo Æternitas & individua non possunt convenire: & ideo prædicta Positio non valet.

16. Dixit Infidelis: omne, quod substantialiter est conjunctum de forma & materia, est de bonitate & malitia, de magnitudine & parvitate, de æternitate & principio, de potestate & debilitate, & sic de cæteris rationibus & suis contrariis, quia malitia est privatio boni vel carentia boni; nam omne ens, quod est substantiale, est imperfectè bonum & imperfectè malum, quantum ad Summam Bonitatem & summam malitiam & cætera contraria; ergo omne ens mixtum & compositum est de contrariis: omne autem, quod est, agit secundùm ea, de quibus est compositum; de nihilo autem nihil potest componi, sed de simplicibus finaliter fit omne compositum; sed omne ens, ût prædictum est, est compositum de bonitate & malitia, & sic de cæteris contrariis: ergo necessariò convenit, quòd simplex bonitas & simplex malitia &c. sint realia entia universalia, de quibus cætera entia particularia componuntur. Ergo est impossibile, quòd sit aliquod Summum Ens infinitum in Bonitate sinè malitia &c.; quia si illud esset, non permitteret, quòd bonum commisceretur cum malo, magnum cum parvo &c., nec per consequens esset id, quod est; quod est impossibile: ergo sunt duo summa entia, videlicet duo Dii, quorum unus est Summa Bonitas, alius summa malitia &c.

Contra hoc dixit Catholicus: bonitas & magnitudo concordant contra malitiam & parvitatem, quæ similiter concordant contra bonitatem & magnitudinem &c., & hoc est per se manifestum: unde si prædicta Positio est vera, sequitur, quòd bonitas & magnitudo habeant æqualem concordantiam cum malitia & parvitate, cum æternitate & principio, cum potestate & debilitate &c., nam ambo prædicti Dii essent æquales, quia alius illorum non posset destruere alium; quod est impossibile: quia si alius eorum non posset destruere alium, sola magnitudo esset summum ens composita de contrariis, quæ non essent de essentia illius; hoc autem est impossibile: quare Positio non valet.

17. Ait Catholicus: magnitudo absolutè est major in concordantia, quàm in contrarietate; & hoc est manifestum, quia concordantia & esse absolutè concordant, & per oppositum istorum contrarietas & privatio; & quia esse & magnitudo conveniunt, privatio & parvitas similiter conveniunt; igitur magnitudo est major in concordantia, quàm in contrarietate; & per prædicta universalia principia patet in particularibus, quòd esse in quolibet particulari producatur ratione concordantiæ & magnitudinis, & reducatur in privationem ratione contrarietatis & parvitatis: & sic generatio fit in concordantia & magnitudine, corruptio verò in contrarietate & parvitate. Ideo ex his patet, quòd DEUS sit, aliàs magnitudo esset major in contrarietate, quàm in concordantia, quia magnitudo ratione sui ipsius & ratione contrarietatis cogeret, quòd infinita Magnitudo non esset in infinita Concordantia, sed in infinita contrarietate & in potentia; quod est impossibile: & ideo est necessarium oppositum: ergo DEUS est.

Contra hoc dixit Infidelis: manifestum est, quòd actus propter corruptionem diutiùs consistat in privatione, postquam est corruptus, quàm propter generationem consistat

consistat in esse, postquam est generatus; & ita quoad rationem finis actus est, ut sit in potentia, non autem è converso; ergo magnitudo est major in contrarietate, quàm in concordantia; igitur nullum inconveniens sequitur, si magnitudo contrarietatis cogat, quòd DEUS non sit; & ideo prædicta Positio non valet.

18. Dixit Infidelis: in mundo est plus mali, quàm boni, nam plures homines sunt in errore, quàm in veritate, & plures in vitiis, quàm in virtutibus; etiam magis tristamur propter afflictionem nostrorum sensuum, quàm gaudeamus propter illorum delectationem; & ideo si Mundus est effectus alicujus DEI, ille DEUS est magis malus, quàm bonus, quia ejus effectus magis ostendit, quòd ille sit malus, quàm bonus; ergo si DEUS est, est major in malitia, quàm in bonitate.

Contra hoc dixit Catholicus: magnitudo malitiæ, quæ est in errantibus, est materia bonitati eorum, qui sunt in Veritate, ut in magna Charitate hominis ad DEUM & ad creaturam similem DEO, hi, qui sunt in lumine Veritatis, possint agere magnum bonum convertendo errantes à semita Veritatis in cognitionem & amorem Summæ Veritatis, & inde adipisci magnum meritum; & ideo si DEUS est, non videtur inconveniens, quòd multi sint in errore, ut sit magna materia bene agendi; nam si non haberent hanc materiam, vel saltem non possent habere amatores Veritatis, bonitas DEI esset diminuta in potentia, nec inde posset producere magnum actum, si dicto modo non posset dare materiam bene agendi suis amatoribus. Et ratio, quare sentimus majores afflictiones sensuum, quàm delectationes, & majorem tristitiam, quàm lætitiam, est, quia in præsenti vitâ, ubi hæc patimur, non est noster finis; & ideo si DEUS est, convenit, quòd in illo sit noster Finis; & ideo prædicta Positio non valet.

19. Ait Catholicus: manifestum est, quòd *ordinatio* & *esse* absolutè concordent, & per consequens *inordinatio* & *non esse*; si autem DEUS non est, sequitur oppositum prædictorum, quia esset plus inordinationis, quàm ordinationis in esse; nam omnia corpora supracœlestia, omnia elementa, omnes plantæ & omnia bruta haberent suam ordinationem ad hominem, & homo esset illorum finis, qui videlicet homo nec esset finis sui ipsius, nec ordinaretur ad aliud; & cùm homo sit quid corruptibile, periret omnis ordo & finis ejus in illo: nec ex virtutibus contra vitia sequeretur perfectus ordo, nemo enim diligens virtutes, & odiens vitia acquireret meritum vel retributionem, & materia esset major in potentia, quàm forma in actu, & objectum esset magis intelligibile & amabile, quàm intellectum & amatum ab aliquo, cùm nec natura unius paleæ posset ab aliquo totaliter comprehendi, nisi sit ille transcendens creatam naturam, videlicet DEUS: quia si DEUS non est, nullum objectum potest tantum attingi ratione formæ, quantùm ratione materiæ; & ita materia esset major & sinè fine & incompleta, quàm forma habens perfectum finem existendo in actu; quod videtur impossibile; & ideo ex prædictis inordinationibus sequitur summum inconveniens & etiam impossibile, si DEUS non est, ergo DEUS est.

Contra ait Infidelis: concedo, quòd supracœlestia corpora & cætera inferiora habeant suam ordinationem ad hominem, homo autem est corruptibilis; & sic prædicta ordinatio, quæ est incorruptibilis, ordinatur ad finem corruptibilem; & hoc non est ordinatio, sed potiùs maxima inordinatio, quia majora & nobiliora sunt ea, quæ se habent ad finem, quàm ipse finis; & etiam homo plùs potest inordinare in se ipso, quàm ordinare; & ideo ex his præmissis manifestè patet, quòd inordinatio concordet cum esse, & ordinatio cum privatione; unde si DEUS esset, esset plus ordinationis, quàm inordinationis; oppositum autem est nobis manifestum per prædicta; ergo patet, quòd DEUS non sit.

20. Dixit Infidelis: si DEUS est, ipse intelligit & diligit se; aliter esset defectivus sibi ipsi, quod est impossibile; & sicut se intelligit & diligit, ita similiter se deificat, se bonificat, se infinit, se æternificat, se possificat, se justificat, se vivificat &c. in Infinitate & Æternitate, aliàs scire & velle essent Finis, & Deitas, Bonitas &c. se haberent ad Finem; quod est impossibile in DEO, si ipse est: ergo necessarium est oppositum; sed quia est impossibile, quòd hoc idem, quod semper est, reagat hoc idem: ergo est impossibile, quòd DEUS se deificet, cùm semper sit DEUS, & bonificet se ipsum, cùm sit summè bonus &c.; ergo per prædicta impossibilia patet, quòd sit impossibile, quòd DEUS sit; quia, si DEUS esset, sequeretur aliquod

aliquod prædictorum impossibilium; ergo DEUS non est.

Contra hoc Catholicus: dico, quòd hæc Positio non valeat; DEUS enim producit in se deificatum bonificatum &c., sicut intellectum & volitum, nec inde sequitur aliquod inconveniens nec impossibile, sed sequeretur, si DEUS non produceret deificatum bonificatum &c., ût in hac secunda sequenti Parte probabimus; & ideo factâ probatione prædictæ Productionis non valet prædicta Positio.

PARS II.
De Productione in Divinis.

PRobatum est in hac prima præcedenti Parte, quòd DEUS sit; nunc autem in ista *secunda* sequenti *Parte* intendimus per *Divinas Rationes* vel *Dignitates* vel *Attributa* vel *Infinitates* probare, quòd in DEO sit Productio. Istæ autem Rationes vel Dignitates sunt hæ: videlicet *Bonitas, Magnitudo, Æternitas, Potestas, Sapientia, Voluntas, Virtus, Veritas, Gloria, Perfectio, Justitia, Largitas, Simplicitas, Nobilitas:* „& sciendum est, „quòd secundùm modum probandi Divi„nam Productionem hìc intentum conve„niat largo modo loqui, ut meliùs & faciliùs „appareant probationes; & ideo, si de DEO „hìc aliquando loquamur fortassis impro„priè, non libeat circa hoc attendere, arbi„tramur enim aliquem hominem mórta„lem vix quidquam de DEO propriè posse „loqui; & ideo si contingat hic dici, quòd „Divina Essentia vel Bonitas &c. producat „vel producatur, est intelligendum sub Ra„tione Suppositi vel Concreti Producentis „vel Producti„.

1. Ait Catholicus: suppono, quòd in DEO sit Productio, videlicet, quòd DEUS producat DEUM; & hanc Positionem probo sic: sicut Magnitudo objectivè se habet ad intellectivam Sapientiam intelligentem DEUM, & ad volitivam Voluntatem diligentem DEUM, ita similiter se habet ad eas producentes DEUM; nam Magnitudo est magis magnificativa & magis completiva, si se habeat ad intellectivam & volitivam & objectivè & productivè, ita quòd Sapientia intelligendo DEUM producat DEUM, & Voluntas volendo DEUM producat DEUM, quàm si se haberet ad illas objectivè tantùm, ita quòd non productivè; & hoc est de se manifestum; nam illa Intelligentia est major, quæ potest in DEUM objectivè & productivè, quàm quæ objectivè tantùm; & idem est de Voluntate: sed quia id, per quod Magnitudo meliùs se habet ad Sapientiam & Voluntatem, necessariò convenit magnificativæ Proprietati DEI, ne sit defectiva in se nec in Bonitate, Æternitate &c.: ergo manifestè patet, quòd in DEO sit Productio, videlicet, quòd DEUS producat DEUM.

Contra hoc dixit Infidelis: Divina Sapientia & Voluntas attingunt DEUM omnino in actu, & non in potentia, vel in quantum est actus; quia nulla passiva potentia potest ibi esse; nam, si attingerent eum in potentia, Magnitudo esset defectiva in Æternitate, Potestate &c.; quod est impossibile: sed si in DEO est prædicta Productio, non possunt eum attingere omnino in actu; quod est impossibile, quia sic essent in Æternitate productivus & producibilis & producere passivè, hoc autem non posset sustinere natura Magnitudinis Æternitatis, quare non valet Positio.

2. Dixit Infidelis: est possibile, quòd homo generet hominem, sed est impossibile, quòd homo gignens & homo genitus remaneant idem numero; ita simili modo posito, quòd DEUS producat DEUM, est impossibile, quòd DEUS generans & DEUS genitus sint idem numero, quia sequeretur contradictio; nam si Producens est idem DEUS numero cum Producto, & distinctus ab eodem, vel è converso, ita quòd est alius illorum ab alio, & è converso, ita quilibet eorum est DEUS, & non DEUS; sed hoc est manifestè contradictio, quæ est impossibilis: ergo manifestè patet, quòd in DEO non sit Productio.

Contra hoc dixit Catholicus: sicut homo Pater remanet cum homine suo filio (& è converso) idem in humana specie, ita etiam & multo meliùs in Divina Essentia DEUS Pater cum DEO Filio (& è converso) permanet idem in Essentia Deitatis; & sicut in humana specie homo est pater quoad patrem, & est filius quoad filium relativè, ita in Divina Essentia DEUS est Pater quoad Patrem, & est Filius quoad Filium, & hoc Divina Potestas potest perficere, cùm ipsa sit infinita in Magnitudine, Æternitate, Sapientia, Voluntate &c., ita videlicet, quòd

DEUS Producens & DEUS Productus quoad Proprietatem Productivam & Proprietatem Producibilem sint distincti numero, non autem quoad Deitatem & Essentiam; nam si Divina Potestas hoc non posset, non esset idem numero cum infinita Magnitudine & Voluntate; quod est impossibile: & ideo Positio non valet.

3. Ait Catholicus: sicut intelligere est in DEO actus Sapientiæ, ita posse est in DEO actus Potestatis; & sicut Sapientia habet in Divina Essentia intelligere, ita Potestas habet in illa posse; quia, nisi sic esset, Magnitudo non esset æqualiter in posse & intelligere DEI; quod est impossibile: unde sicut Sapientia influit in se objectivè intelligere, quo mediante attingit in Essentia intellectum, quem in se ipsam reflectit intelligendo se, ita Potestas productivè in se influit posse, quo mediante in Essentia DEI attingit possificatum; ergo patet, quòd in Divina Essentia sit Productio; nam sinè Productione Potestas quoad se simpliciter non posset habere objectum, sicut nec Sapientia sinè intelligere; quia si Potestas vel Sapientia haberet suum objectum tantùm quoad intelligere, & non simpliciter & æqualiter quoad posse & intelligere, intelligere DEI esset in Majoritate Finis, & posse in Minoritate; & hoc est contra Magnitudinem Bonitatis Perfectionis Justitiæ &c.; quod est impossibile.

Contra hoc dixit Infidelis: in DEO Sapientia & Potestas sunt idem numero, ergo sicut Sapientia objectivè attingit in Essentia DEI suum objectum sinè Productione, ita convenit, quòd Potestas attingat suum objectum sinè Productione, aliàs convenit, quòd Potestas sit essentialiter distincta à Sapientia; quod est impossibile: vel si Potestas non potest attingere suum objectum sinè Productione, sicut Sapientia, ergo non est idem cum Sapientia; & ideo Positio non valet.

4. Dixit Infidelis: Voluntas, Magnitudo & Simplicitas sunt unum idem numero; igitur si in DEO esset Productio, Voluntas objectivè se distingueret diligendo diversa objecta, ût Producens & Productum; & sic deficeret illi Magnitudo Simplicitatis, & per consequens accederet ad compositionem, & distaret à Simplicitate, & etiam esset debilis in quolibet illorum objectorum, quia per illa divideretur; esset autem major simpliciter, si simpliciter se haberet ad unum objectum; sed est impossibile, quòd Divina Voluntas sit defectiva in Simplicitate & Magnitudine, cùm sint idem; ergo est impossibile, quòd in DEO sit Productio.

Contra hoc dixit Catholicus: sicut se habet Divina Voluntas ad objectum quoad se simpliciter, ita se habet ad illud quoad Magnitudinem simpliciter, aliter Voluntas non esset idem numero cum Simplicitate & Magnitudine: igitur Voluntas se habet tantum ad magnificatum & simplificatum, quantum ad volitum; sed non posset se habere ad simplificatum & magnificatum sinè Productione, cùm sit plus Æternitatis essendi in magnificato & simplificato cum Productione, quàm sinè Productione; ergo si Divina Voluntas non vult se habere ad plura objecta, ne dividatur, minuatur & componatur, non potest se habere ad objecta cum Magnitudine & Simplicitate; quia si cum ipsis videlicet Magnitudine & Simplicitate se haberet ad objecta, haberet se sinè divisione suæ Essentiæ & sinè diminutione & compositione; & ideo non valet prædicta Positio; cùm Voluntas in majori Magnitudine & Simplicitate se habeat ad plura objecta & diligendo & producendo permanens una indivisa, simplex & magna, quàm habendo unum objectum tantùm, ut se non dividat, nec diminuat, nec componat.

5. Ait Catholicus: DEUS est simpliciter purus actus, qui solus verè est, & actus sui *est* est *esse* seu entificare seu dare *esse*, quia purum *esse* est causa omnis *esse*; & sic est *esse*, quia est *est*, sinè quo *est* non esset *esse*; & quia Magnitudo Bonitatis, Nobilitatis &c. æqualiter consistit in *est* & in suo actu, qui est *esse*, sequitur, quòd sit *est*, quia *esse* est, & è converso, ût dictum est; alioquin *est* vel *esse* esset in majoritate, & alterum istorum in minoritate in DEO; quod est impossibile: ergo probatum est, quòd sit *est*, quia est *esse*, quod videlicet *est* non posset existere actu sinè Productione existente in *esse*; & sic patet, quòd in DEO sit Productio, videlicèt, quòd *est*, quod est Producens, cùm *esse* producat *est* Productum, quod videlicet *est* Productum sit, quia *esse* est actus ipsius *est* Producentis; & quia, si secundum *est* non sit, nisi sit primum, sequitur, quòd *est* sit actum ipsius *esse*, & *esse* actus ipsius *est*, aliter deficeret Magnitudo &c. in altero ipsorum; & sic sunt duo *est* & duo *esse* distincta, quorum aliud producit alterum; & sic habeo meum Propositum, videlicet, quòd in DEO sit Productio; non autem sunt primum & secundum *est* prædicta ideo, quasi quodlibet *est* produceret suum actum, & quilibet actus suum *est*, & primum *est* produceret sémet ipsum in agendo, & primum *esse* sémet ipsum in existendo.

Contra hoc dixit Infidelis: si DEUS est, est unum *est* Producens, & aliud *est* ab illo Productum, cùm ex hoc, quia *esse* est, conveniat, quòd sequatur aliud *est* secundum; ita similiter ex isto *est* secundo sequitur *esse* secundum, & per consequens ex isto *esse* secundo *est* tertium, & ab isto *est* tertio *esse* tertium; & sic per consequens de tertio in quartum, de quarto in quintum, & sic in infinitum; quod est impossibile: & ideo Positio non valet.

6. Dixit Infidelis: DEUS est unum Ens, quod est Bonitas, Magnitudo, & è converso, Æternitas, Potestas, & è converso, Voluntas, & sic de cæteris Dignitatibus ejus, & nulla istarum est distincta ab alia vel ab aliis, cùm sint unum idem numero, nec aliqua earum est in se distincta, ita quòd Bonitas se individuet in plures bonitates, & Magnitudo in plures magnitudines, & sic de cæteris Dignitatibus: & ratio, quare aliqua earum non potest individuari, consistit in hoc, quia quælibet earum est infinita in Simplicitate Magnitudinis &c.: ergo quælibet earum est inindividuabilis sive indistinguibilis à se & ab aliis Dignitatibus: ergo est probatum, quòd quælibet ipsarum Dignitatum sit talis in se, qualis est in aliis Dignitatibus, & qualis est in Unitate Essentiæ, & è converso; & sic Divina Essentia necessariò est inindividuabilis seu indistinguibilis; sed cùm Productio non possit esse in DEO sinè distinctione Dignitatum & Essentiæ DEI, ergo est impossibile, quòd in DEO sit Productio.

Contra hoc dixit Catholicus: verum est, quòd DEI Bonitas &c. non sit distincta ab aliis nec à se ipsa, veruntamen Bonitas DEI quoad Suppositum est infinitè bona ratione sui ipsius, & est infinitè magna ratione Magnitudinis, & infinitè æterna ratione Æternitatis, & infinitè potens ratione suæ Potestatis, & sic de cæteris Dignitatibus; & quod sequitur de Bonitate, idem sequitur de Magnitudine, & de cæteris; quod tamen esset impossibile, nisi Bonitas quoad Suppositum produceret bonificatum &c.; nam quanta est Deitas ratione suæ Existentiæ & sui existere, tanta est ratione suæ Bonitatis & sui bonificare, & sic de Magnitudine & magnificare &c.; sed ipsa Existentia DEI est in tam infinito existere, quod ipsa est, quòd existens sit infinitum simplex: ergo convenit, quòd Deitas vel Existentia DEI sit in tam infinito simplici agere, videlicet in bonificare, magnificare &c., quòd tendat in simplicem & infinitum bonificatum, magnificatum &c.; ergo in Deitate ex parte existendi est existens, & ex parte agendi videlicet bonificandi &c. agens vel actus, videlicet bonificatus &c. productus per agere de existente, quia ipsum existens tantâ Infinitate agit, quantâ Infinitate existit; & nisi hoc ita esset, esset majoritas in existere existentis, & minoritas in agere ipsius existentis, ita quòd DEUS magis esset existens, quàm agens; & si minoritas est in agere existentis, per consequens majoritas est in ejus existere; quia existens esset major, si non in tantum ageret, in quantum existit; & sic esset defectus & privatio in DEO, quod est impossibile: & ideo Positio non valet.

7. Ait Catholicus: ita se habet in DEO Deitas ad deificare, & deificare ad Deificatum, sicut Sapientia ad intelligere, & intelligere ad Intellectum; aliàs Potestas & Magnitudo essent magis communicabiles Sapientiæ, quàm Deitati; quod est impossibile: ergo probatum est, quòd Deitas se habeat ad deificare, & deificare ad deificatum; & sic similiter Unitas ad unire, & unire ad unitum; Deitas autem non potest se habere ad deificare, nec deificare ad deificatum sinè producente, producere & producto, quia sic deficeret Magnitudo unienti, unito & unire, nisi Deitas existens producens aliquid de se uniret se in producto existente cum ipso producente unâ Deitate, uno DEO, uno deificare, unâ Unitate, ipso deificante uniente deificatum in esse unum distinctum ab Unitate deificantis unientis; & omnia ista sufficientia non possunt haberi in Magnitudine Deitatis Unitatis &c. sinè producere in DEO: ergo in DEO est Productio.

Contra hoc dixit Infidelis: si in DEO deificans & deificatum sunt idem numero cum deificare, convenit, quòd sint cum infinita Magnitudine & Potestate in illa Identitate Unitatis; & si sic, tunc deificatum ita agit & producit aliud deificatum, sicut deificans deificatum; aliter deificans & deificatum non essent idem cum deificare in infinita Magnitudine & Potestate; quod esset impossibile: & iterum illud deificatum produceret aliud deificatum, & sic in infinitum; quod est impossibile: ergo non est

Productio in DEO; & ideo Positio non valet.

8. Dixit Infidelis: si in DEO est Productio, sic sunt in illo accidentia isto modo: videlicet, quia producens est activum, eò quòd productivum, & productum est passivum, eò quòd producibile, sic producens est quantum sub ratione agentis, & productum quantum sub ratione patientis, & per consequens ipsum activum est unum quale, & passivum aliud quale, & sunt relativa, & unum est prius tempore, quàm aliud, videlicet productivum, & in producente est habituatum producibile, & insimul sunt situata in tempore; sed quia est impossibile, quòd in DEO sint hæc accidentia, quæ essent in illo, si in illo essent productivum & producibile; ergo est impossibile, quòd in DEO sit productivum & producibile, & per consequens Productio.

Contra hoc dixit Catholicus: si in DEO est producens, ipsum est forma infinita & æterna in Summa Perfectione, producens de tota se ipsa productum, non autem de alio; & quia ipsa Forma nullum accidens habet in se, nam, si haberet illud, esset in se defectiva in Magnitudine &c.; ideo est impossibile, quòd in ipsa & in suo producto sint accidentia, quia sic non produceret ipsum de tota se ipsa; & sic non valet Positio. Veruntamen concedo, quòd in DEO sit Relatio, non accidentalis, sed substantialis vel essentialis quoad Suppositа; nam subjectum hujusmodi Relationis sunt producens & productum cum infinita & æterna Magnitudine &c., in quibus accidentia non possunt esse.

9. Ait Catholicus: necessariò convenit, quòd Magnitudo & Largitas in DEO sint ita proportionatæ, quòd sibi ipsis & omnibus Rationibus, quæ sunt in DEO, possint sufficere, & è converso similiter, quòd omnes Rationes ita sint proportionatæ & conditionatæ, quòd possint sufficere ipsis, scilicet Magnitudini & Largitati. Unde si in DEO non est Productio, est impossibile, quòd in DEO sit prædicta sufficientia prædictarum Rationum ad invicem; & hoc patet sic: convenit, quòd Magnitudo sit tam magna in Largitate, quòd Largitas de se ipsa largiatur infinitum & æternum largitum, ut Bonitas possit bonificare infinitum & æternum bonificatum in se & in cæteris Rationibus, & hoc sequitur de Æternitate & de qualibet aliarum & de omnibus similiter ad invicem; quia, quod est de una, id idem est de qualibet alia & de omnibus ad invicem, cùm sint idem; & ideo nisi Magnitudo de se infiniret infinitum largitum magnificatum, & Largitas similiter infiniret de se infinitum magnificatum largitum, Bonitas, Æternitas &c. non haberent sufficientiam in agendo, nec similiter Magnitudo & Largitas, nisi Bonitas de se infiniret bonificatum, & Æternitas de se æternificatum &c., quia sic non essent infinitum æternificare, bonificare &c.; sed quia hoc manifestè est impossibile in DEO: ergo necessariò sequitur oppositum, videlicet, quòd Magnitudo infiniat infinitum largitum magnificatum, & sic de singulis, ût prædictum est; & per consequens prædicta sufficientia est inter Divinas Rationes, sinè qua sequerentur multa impossibilia in DEO, ût superiùs dictum est; sed est impossibile, quòd prædicta sufficientia sit in DEO sinè Productione, ût jam probatum est: ergo necessariò est Productio in DEO.

Contra hoc dixit Infidelis: si in DEO est Productio, est impossibile, quòd Magnitudo per se simpliciter possit sufficere Largitati, quia Largitas non tantùm debet largiri infinitum largitum in Magnitudine, sed etiam in Bonitate; & non tantùm etiam in Bonitate, sed etiam in Æternitate, & sic de singulis aliis Rationibus: & ita, si in DEO est Productio, Magnitudo est defectiva, & per consequens ipsa Largitas, & quælibet aliarum Rationum; sed est impossibile, quòd Rationes sint defectivæ seu finitæ: ergo Productio est impossibilis in DEO; & ideo Positio non valet.

10. Dixit Infidelis: si in DEO est Productio, aut est in eo ratione indigentiæ, aut non indigentiæ, aut utroque modo? si ratione indigentiæ, sic est in eo defectiva Magnitudo Bonitatis suæ Perfectionis; & si est non propter indigentiam, sic est in eo superflua, & ita est defectiva Voluntas illius in Magnitudine Bonitatis Gloriæ Nobilitatis &c.; si autem sit in eo Productio utroque modo, videlicet propter indigentiam & non indigentiam, sic est in eo Magnitudo & Voluntas in imperfectione; cùm autem in DEO non possit esse Productio, nisi propter aliquem istorum modorum, & propter aliquem istorum sit impossibile, quòd in illo sit Productio, quia propter quemlibet eorum sequitur defectus & imperfectio in DEO; quod est impossibile: igitur est probatum, quòd sit impossibile, quòd in DEO sit Productio.

Contra hoc dixit Catholicus: Productio est necessaria in DEO, ût suprà dictum est, quia sinè Productione Divinæ Rationes essent in se otiosæ, & nulla earum communicaret se totam ad agendum, sed ejus actus semper esset infinitus in potentia; quod patet, nam Potestas DEI sinè Productione non posset habere suum posse tantum in actu, quanta ipsa Potestas est; quia non sequeretur tantum ex suo posse, quantum ipsa Potestas est; & quod est de Potestate, hoc idem est de Bonitate &c.: ergo necessaria est in DEO Productio, & talis necessitas non implicat defectum in aliqua Dignitate DEI, cùm Productio sit infinita, æterna, perfecta &c. in omnibus & singulis Dignitatibus, ut quælibet earum possit agere in se & in qualibet alia de tota sua entitate: ergo in DEO non est Productio propter indigentiam, quæ sit in DEO, sed est, quia necessariò ita convenit esse; esset tamen in illo indigentia, si in DEO non esset Productio; & ideo Positio non valet.

11. Ait Catholicus: in DEO sunt Bonitas & Magnitudo idem numero, quia si non essent idem numero, sequeretur inde malum & parvum; malum enim & parvum inessent eisdem, si non essent idem numero, quia nec Magnitudo esset bona, nec Bonitas esset magna, & sic illud malum & parvum producerentur in DEO ex diversitate earum, si Bonitas & Magnitudo in DEO non essent idem, & implicaretur illud malum in infinitum, quia esset impossibile, quòd Bonitas & Magnitudo existentes in malitia & parvitate essent infinitæ & summum ens; sed hoc est impossibile in DEO: ergo est necessarium, quòd totum oppositum sit in DEO, videlicet, quòd, sicut malum & parvum in infinitum producerentur in DEO, si Bonitas & Magnitudo ejus non essent idem, ita bonum & magnum in infinitum producantur in Deitate, quia Bonitas & Magnitudo DEI sunt unum idem numero; & sic Unitas Identitatis ipsarum, scilicet Bonitatis & Magnitudinis, non caret fine, qui finis esset in privatione, si Bonitas & Magnitudo sinè Productione se haberent ad Unitatem Identitatis sinè utilitate. Igitur est probatum secundùm prædicta, quòd in DEO sit Productio.

Contra hoc dixit Infidelis: si Productio est in DEO, quia Bonitas & Magnitudo sunt idem numero, sequitur, quòd origo Productionis sit tantùm ex parte ejusdem numero Identitatis Bonitatis & Magnitudinis, non autem ex parte Bonitatis vel Magnitudinis simpliciter per se; & ita nec Bonitas per se nec Magnitudo per se sufficiunt Rationi Productionis, & ita Magnitudo est defectiva & finita in Bonitate, & è converso; quod est impossibile: & ideo Positio non valet.

12. Dixit Infidelis: intelligere est in DEO quoad Rationem Sapientiæ, & velle quoad Rationem Voluntatis, & posse quoad Rationem Potestatis, & sic de cæteris Dignitatibus; igitur si in DEO est Productio de Sapientia intelligendo, & de Voluntate volendo, & de Potestate possendo, & sic de singulis aliis, sequitur, quòd quælibet earum quoad Rationem sui ipsius producat, sed plus quoad se, quàm quoad aliam Rationem, ita quòd productum plus participet cum Sapientia per intelligere, quàm per posse & velle; & plus cum Voluntate per velle, quàm per intelligere & posse; & plus cum Potestate per posse, quàm per intelligere & velle; & sic de cæteris Rationibus DEI; & ita Sapientia esset defectiva in Magnitudine Potestatis & Voluntatis &c., & è converso; ergo limitatio & finitas sequitur in DEO, si in illo est Productio; sed est impossibile, quòd in DEO sit limitatio & finitas, ergo etiam Productio.

Contra hoc dixit Catholicus: ita æqualiter & in tantum producit in DEO Sapientia quoad velle & posse &c., quantum producit quoad intelligere; & similiter quælibet aliarum in tantum quoad quemlibet actum cujuslibet aliarum, quantum quoad suum actum, cùm propter infinitam Magnitudinem & Virtutem unius & simplicis numero Identitatis omnes Dignitates sint unum idem numero, & quælibet idem, quod quælibet alia & quod omnes, & è converso; & sic similiter de actibus earum: ergo est impossibile, quòd sit majus vel minus in eis vel in aliqua earum aliquo modo; & ideo Positio non valet.

13. Ait Catholicus: sicut Bonitas DEI est, ita se habet totam ad bonum objectivè, & sic se habet totam ad habere Objectum; & ideo habet se ad bonificare, ut habeat bonificatum; hoc idem est de Infinitate, Æternitate &c., quod est de Bonitate, cùm omnino sint unum idem numero; & ideo sicut Bonitas se habet per bonificare ad bonificatum, ita Infinitas per infinire ad infinitum,

& sicut ipsa Infinitas se habet per infinire ad infinitum, ita se habet per bonificare ad bonificatum, & Bonitas per infinire ad infinitum; quia nisi hoc ita esset, Infinitas non esset in DEO, sed potiùs finitas, & per consequens defectus & malitia; quod est impossibile: ergo Bonitas se habet ad Infinitatem in DEO, sicut prædictum est, & per consequens de necessitate est Productio. Nam, quia Bonitas & Infinitas se habent ad bonificatum & infinitum, necessariò convenit, quòd bonificatum sit infinitum, quia tota Infinitas & tota Bonitas se habent ad bonificatum, ut infiniant ipsum; sed non possunt ipsum infinire, nisi producant ipsum; quia, si se haberent ad ipsum sinè Productione, sic se haberent ad ipsum sinè Intrinseca Operatione & sinè totalitate suæ Virtutis & suarum conditionum; & sic in illo habere non esset infinire infinitum, nec infinitum bonificare, æternificare, possificare &c., nec esset infinitum Objectum ipsis, videlicet Bonitati & Infinitati, nec per consequens tota Bonitas, Infinitas &c. haberent se ad suum Objectum, nec quælibet earum ad aliam nec ad suum perfectum agere in infinitum; & sic Dignitates DEI essent deificativæ objectando tantùm, sed earum Objectum esset incompletum; & ideo, si in DEO non est Productio, hæc & multa alia impossibilia sequuntur: ergo necessariò Productio est DEO.

Contra hoc dixit Infidelis: Infinitas &c. se habet ad infinire, ut objectivè attingat Infinitum, non autem se habet ad infinire, ut iterum infiniat Infinitum; quia, cùm jam sit Infinitum, non convenit, quòd Infinitum iterum infiniatur, nec istud est de conditionibus Infiniti, quòd recipiat infiniri, quia sic non esset Infinitum; ergo non quoad suas conditiones recipit infiniri, nec quoad Infinitatem, cùm sit infinitum, nec quoad Immensitatem, cùm sit immensum, nec quoad Infinitatem Bonitatis, Æternitatis &c., cùm jam sit infinitè bonum, infinitè æternum &c.; ideo Positio non valet.

14. Dixit Infidelis: DEUS est Nobilitas, quæ est infinita in Bonitate Magnitudinis, Æternitatis &c.; item DEUS est Unus, & ejus Unitas est infinita in Nobilitate, Bonitate &c.; ergo ejus tota Unitas potest recipere totam Nobilitatem, & sic non est in DEO, nisi una Unitas tantùm sufficiens toti Nobilitati DEI; igitur in DEO non est Productio, ut Nobilitas DEI possit recipi in plures unitates; quia sic ejus Unitas esset diminuta, eò quòd non posset recipere totam illam Nobilitatem, quæ pertinet ad plures unitates.

Contra hoc dixit Catholicus: hæc positio esset vera, si in DEO essent plures diversæ Unitates in Essentia Nobilitatis, Bonitatis &c.; Catholica Fides autem tenet, quòd DEUS sit Unus, & quòd sua Nobilitas sit una; & sic in sua Unitate est & potest esse tota sua Nobilitas; nam aliter esset in DEO defectus suæ Unitatis; & hoc non tollit in DEO Productionem; nam major & nobilior & potentior est Unitas DEI, si sinè distinctione suî ipsius & sinè diminutione suæ Infinitatis & Perfectionis potest esse tota & eadem in Producente & Producto distinctis, & tota & eadem in quolibet eorum, ipso Producente infinito nobili uniente de tota sua Unitate unitum infinitum nobilem, quàm si in DEO non essent Producens & Productus prædicto modo, ût per se patet. Et nisi etiam ita esset, tota Nobilitas non posset existere in Unitate, quia non haberet suum infinitum sive perfectum actum agendi, quia in non nobilificare suum nobilificatum esset otiosa; & hoc esset illi vilitas; & sic non valet Positio.

15. Ait Catholicus iterum: Sapientia DEI est infinita, & ideo sciendo attingit infinitum; Voluntas DEI similiter, cùm sit infinita, vult infinitum objectum, & habet infinitum velle, & hoc scit Sapientia, quæ similiter habet infinitum scire; & ideo, sicut Voluntas vult infinitum Objectum, id est, in volendo, videlicet in agendo, & sic tendit in infinitum Objectum, ita convenit, quòd ipsum Objectum tendat ad Voluntatem in agendo; aliàs Objectum esset existens tantùm, & non agens, & ita Voluntas & Objectum essent inæqualiter proportionata, & per consequens Objectum esset insufficiens Voluntati; quod est impossibile: etiam hanc insufficientiam sciret Sapientia, quod scire est similiter impossibile; quia similiter esset insufficiens Sapientiæ: ergo ex his manifestè patet, quòd in DEO sit Productio, ut objectans tendens ad Objectum sive ad objectatum tendens similiter ad objectans attingat ipsum (& è converso) in producendo, sicut attingit illud in agendo, videlicet in volendo & intelligendo; quia nisi hoc ita est, non est Infinitas in objectante nec in objectato; quod est impossibile: ergo in DEO est Productio.

Contra

Contra hoc dixit Infidelis: sufficit Divinæ Voluntati, quòd attingat infinitum Objectum, ût est infinitum, & ita non convenit, quòd producendo Objectum veniat ad objectans, quia sequeretur magnum inconveniens, si Objectum veniret ad Voluntatem in producendo; quia non sufficerent Immensitas & Æternitas Voluntati in attingendo Objectum; quod est impossibile. Nec etiam Objectum, in quantum est in *bile*, est in actu, ût bonificabile, æternificabile, infinibile, producibile &c., ergo Voluntas non potest actu attingere id, quod est attingendum in potentia ût objectabile; sed Voluntas, cùm sit æterna & immensa, semper se habet actu ad Objectum attingens illud actu, in quantum est objectatum, sed attingit illud in potentia, in quantum est objectabile; & ita Objectum Voluntatis partim est actu, partim potentiâ; quod est im- 17.
possibile & contra Magnitudinem Voluntatis, Sapientiæ &c.: ideo non valet Positio.

16. Dixit Infidelis: posito, quòd sit alia Vita, ita quòd in Paradiso Beati fruentur DEO, est impossibile, quòd illum possint attingere completè sibi ipsis, si in illo est Productio, ita quòd Productus immensè & æternaliter producatur, quia sic non est eis DEUS in actu completo, ut objectivè illo possint frui, quia est eis productivus & producens, producibilis & productus, & sic est eis gloria incompleta; nam cùm quilibet Beatus sit finitus in Patria, non potest attingere DEUM, nisi finitè: ergo Beati in Patria finitè attingunt DEUM producentem & productum actu, & remanet eis infinitè productivus & producibilis in potentia: ergo habent majorem gloriam in DEO producente & producto finito eis, quàm in ipso DEO producente & producto infinitè in se ipso; quod est impossibile. Ergo in DEO non est Productio.

Contra hoc dixit Catholicus: gloria Beatorum est intelligere & diligere DEUM, sed convenit, quòd ipsi æqualiter glorientur in existere & agere DEI, ut fruitio & gloria sit eis proportionaliter, videlicet tantum propter attingere DEUM quoad infinitum agere DEI, quantum propter attingere DEUM quoad ejus infinitum existere; DEUM autem non possunt attingere quoad ejus infinitum agere, si in DEO non est Productio, ita quòd producat quoad omnes suas Rationes infinitè, sicut ipse existit quoad omnes suas Rationes infinitus; veruntamen, cùm finitum non possit attingere infinitum ût infinitum, Beati, qui sunt in Patria, non attingunt DEUM infinitum quoad suum existere & agere, bene tamen quilibet eorum in suo finito intelligere & diligere attingit, quòd DEUS sit infinitus quoad suum existere & agere, intelligens & diligens, quòd sit infinitus; sicut natura & proprietas totius attingitur in natura & proprietate partis; & tantum Visionis & Dilectionis DEI influitur in quemlibet eorum, quantum quisque in se potest recipere; & ita non est eis vel alicui eorum diminuta Gloria; sed diminueretur in eis, si non solùm vellent intelligere, quòd DEUS sit infinitus, sed potiùs ipsum infinitum, ût est; quia sic non esset in eis justitia, & vellent id, quod est impossibile; & sic remanente præsuppositâ Positione adhuc sequeretur, quòd in DEO sit Productio.

17. Ait Catholicus: manifestum est secundùm Magnitudinem DEI, quòd necessariò conveniat, quòd in DEO sit id, per quod Divina Sapientia scit, quòd DEUS magis distet à non deo, & quòd in illo sit id, per quod scit, quòd Bonitas magis distet à malitia, & Infinitas à finitate, & Æternitas à non æternitate &c., & ita necessariò vult Voluntas; & ratio, quare hoc ita est, consistit in hoc, quia necessariò convenit, quòd in DEO sit id, per quod DEUS est magis remotus sive distat ab omni defectu; quia aliter Sapientia DEI non est completa in sciendo, nec ejus Voluntas in volendo; quod est impossibile. Sed si in DEO est Productio, ita videlicet, quòd DEUS æternus & infinitus in Bonitate, Potestate, Sapientia & Voluntate &c. de toto se ipso producat æternè & infinitè DEUM æternum & infinitum in Bonitate, Potestate, Sapientia, Voluntate &c., ita quòd ambo, videlicet Producens & Productus sint Unus DEUS infinitus & æternus, DEUS est magis remotus seu distat in Infinitate & Æternitate à non deo, & ejus Bonitas à malitia &c., quàm si non est in DEO talis Productio, sicut nunc prædictum est: ergo manifestum est, quòd in DEO sit Productio.

Contra hoc dixit Infidelis: si DEUS producit DEUM, ut in illo sit id, per quod magis distat à non deo, & per quod ejus Bonitas magis distat à malitia &c., sequitur, si non produceret, quòd esset in illo ille defectus, per quem non esset DEUS, & per quem esset in illo malitia &c.: ergo producit, ut ille defectus non sit in illo, non autem finaliter

naliter ratione sui Producti; & sic Producens esset in majori fine, quàm Productus; sed est impossibile, quòd magis & minùs sint in DEO: ergo non valet Positio.

19. Dixit Infidelis: quicunque credunt DEUM, affirmant, quòd ipse sit Unus tantùm, bonus, infinitus & æternus &c.; & etiam Prophetæ in suis Scripturis clarè posuerunt, quòd DEUS sit Unus tantùm, bonus, omnipotens, æternus &c., non autem, quòd Productio vel pluralitas sit in eo; ideo si in DEO esset Productio vel pluralitas, ita manifestè essent locuti de ejus Productione vel pluralitate, sicut de ejus Unitate, cùm sint in DEO æquales in Bonitate, Infinitate, Æternitate &c.; constat autem, quòd non ita clarè dixerint de Productione DEI, sicut de ejus Unitate, nec etiam Gentes, utpote Judæi & Saraceni quidquam de ea sentiunt nec credunt, sed tantùm de ipsius Unitate. Ideo patet, quòd in DEO non sit Productio; quia si in ipso est Productio, in illo est passa & etiam patitur injuriam, quia tam largo modo non revelatur populo, quàm Unitas & Dignitates DEI, & hæc etiam injuria illata est illi à suâmet Sapientia & Voluntate, quæ noluerunt & nolunt eam revelare Gentibus; sed est impossibile, quòd in DEO sit injuria: ergo in DEO non est Productio.

Contra hoc dixit Catholicus. DEUS dedit naturam & proprietatem humano intellectui, ut attingat objectum per acquisitum habitum scientiæ: unde, quantò plùs intellectus attrahit ab objecto similitudines, formans eas in virtute Rationis, tantò plùs ascendit ipsum intelligere; & quantò plùs ascendit ipsum intelligere, tantò plùs ascendit ipsius intellectus in sua virtute, & tantò plùs agit de sua bonitate, magnitudine, potestate (& sic de singulis suis creatis similitudinibus) in eas ad similitudinem Divinarum Dignitatum; & hoc est ita, quia DEUS creavit humanum intellectum & voluntatem, ut multum agant, & quantò altiùs poterunt, ascendant ad plùs intelligendum & diligendum DEUM; & ideo „Prophetæ signi„ficaverunt in ænigmate, quòd in DEO sit „Productio, ut intellectus & voluntas per „investigationem ascendentes de DEO in„quirant, & inde acquirant magnum habi„tum scientiæ; & ideo, quia per suam ardu„am investigationem attingunt, quòd in „DEO sit Productio, meliùs & sublimiùs „fruuntur intrinsecâ Productione vel Ope„ratione DEI, quàm si Prophetæ eam clarè in Sacra Pagina significâssent; & sic prædicta Positio non valet.

20. Ait Catholicus. *Positivè & privativè* in omnibus actibus Rationum DEI considero Productionem, & illam probo sic: manifestum est, quòd in DEO bonificare sit actus Bonitatis, & magnificare actus Magnitudinis, & intelligere actus Intellectûs, & velle actus Voluntatis, & sic de cæteris Divinis Rationibus; & quilibet istorum actuum totus propter Infinitatem, quam habent, attingit quemlibet alium totum & etiam omnes, sicut totum intelligere attingit totum velle, totum bonificare &c., & è converso: hoc idem similiter sequitur de qualibet Ratione vel Dignitate istorum actuum; nam quælibet in se attingit aliam & etiam omnes cum suo actu & cum omnibus actibus aliarum, & è converso. Unde, si Dignitas attingit Dignitatem, & actus actum, ût prædictum est, in tanta Immensitate vel Infinitate attingendi, quòd inde resultet vel producatur tantum, quantum sunt ipsæ Dignitates cum suis actibus, videlicet DEUS infinitus existens idem, quod ipsæ Dignitates cum suis actibus, sic sequitur positivè *multiplicatio* per Productionem, videlicet, quòd, in quantum ipsæ Dignitates sunt, in tantum se *multiplicent*; & hæc multiplicatio est de illis ipsis; & ita Voluntas & Intellectus & Bonitas & Magnitudo &c. *positivè* habent DEUM volendo, intelligendo, bonificando, magnificando &c.; si autem hoc est per oppositum, videlicet, quòd Dignitas attingat Dignitatem, & actus actum, ût prædictum est, ita, quòd non resultet de ipsis vel producatur vel tendat in *esse* tantum, quantum ipsæ sunt, sicut prædictum est, Voluntas cum suo velle attingit *privativè* Sapientiam cum suo intelligere, & è converso, & sic de cæteris Dignitatibus; quia Voluntas non diligit, quòd intelligere in tantum se multiplicando implicet, quantum ipsum est; & sic diligit *minus*, & non diligit *majus*; hoc autem est contra bonificare, infinire &c. in DEO; quod est impossibile. Unde patet, quòd in DEO sit Productio.

Contra hoc dixit Infidelis. Velle Divinæ Voluntatis ita attingit intelligere & cæteros actus Dignitatum, quòd positivè diligit, quòd ipsum intelligere & omnes alii actus sint æterni & infiniti; & ita bonificare & magnificare non possunt quidquam ulteriùs implicare; est enim impossibile, quòd quidquam super Infinitatem & Æternitatem implicetur; & ideo non valet prædicta Positio. Et sequeretur aliud impossibile, videlicet, quòd ipsum velle attingeret ipsum intelligere privativè, ita, quòd in DEO essent implicativum & implicabile, quia Sapientia DEI non haberet vel attingeret actu, sed potentiâ; hoc autem esset attingere privativè, quod est impossibile in DEO: & ideo similiter non valet Positio.

20. Dixit Infidelis. Intelligere in DEO est ita completum, sicut Intellectus, & hoc vult Voluntas, ut intelligere attingat se ipsum perfectum simpliciter; hoc idem sequitur de cæteris actibus Dignitatum. Unde si intelligere esset in DEO, ut produceretur Intellectum, ipsum Intellectum productum esset finis illius intelligere, & ipsum intelligere se haberet ad finem; & sic Magnitudo Infinitatis Bonitatis &c. deficeret ipsi intelligere; hoc autem non vult Voluntas, cùm sit infinita in Bonitate, Potestate &c., quia sic vellet in DEO defectum; quod est impossibile: ergo in DEO non est Productio.

Contra hoc dixit Catholicus: Divina Voluntas attingit divinum intelligere & cæteros actus Dignitatum DEI quoad Essentiam Suppositi, quod est Intellectus, in quantum Producens, & quod est Intellectum, in quantum Productum, & sic ipsum intelligere est essentialiter utriusque, scilicet Producentis & Producti; & ita ipsum intelligere est infinitum quoad Infinitatem Producentis & quoad Infinitatem Producti; & ideo prædicta Positio non valet.

PARS III.

De Trinitate Personarum in Divinis.

PRobatum est, quòd in DEO sit Productio, & per consequens producens, producere & productum; & ita secundùm hos tres terminos ponit Catholicus, quòd in DEO sint Tria Suppositа vel Tres Personæ tantùm, & non ulteriùs; hæc autem Positio sic probatur.

1. Ait Catholicus: Divinæ Rationes habent quælibet suum proprium actum, ût Bonitas bonificare, Magnitudo magnificare, Sapientia intelligere &c., & quælibet Dignitas habet suum actum in actu cujuslibet alterius Dignitatis, ût Bonitas suum bonificare, & Magnitudo suum magnificare in intelligere, quod est actus Sapientiæ &c.; & ideo Producens in intelligere intelligit se quoad Producentem, & intelligit Productum; & in ipso eodem intelligere ipse Productus intelligit se quoad Productum, & intelligit Producentem; & sic unum idem intelligere, quod est actus Sapientiæ, est totus Producentis, & idem totus Producti, & totus utriusque existens actus Sapientiæ; distinctimodè autem sunt in ipso intelligere Producens & Productus intelligentes, quia distinctimodè se intelligunt, & distinctimodè sunt duo, videlicet Producens & Productus: intelligere autem eorum tam hujus, quàm illius est unum; & id, per quod ipsum intelligere utriusque conjungitur, est unum distinctum ab illis duobus, idem tamen quoad Rationem Essentiæ Sapientiæ est ipsum id, per quod se conjungunt in uno intelligere prædicta duo Suppositа, videlicet Producens & Productus; & illud, in quo se conjungunt, est Tertium Suppositum; quia, si Conjunctio, sive id, in quo prædicta duo Suppositа conjunguntur, non esset Suppositum per se, sicut Producens vel Productus, qui sunt distincta Suppositа, essent diminuti in illo prædicto intelligere actus Dignitatum DEI, videlicet bonificare, magnificare &c., quia non constituerent illud, in quo Producens & Productus se conjungunt, videlicet ipsum intelligere in *esse* Ens Substantiale sive Essentiale, sed accidentale, quod est impossibile in DEO: ergo sequitur, quòd sit Essentiale Suppositum, & habeat in tantum Rationem Suppositi sive Personæ, quantum ipse Producens vel ipse Productus. Ergo sunt Tria Suppositа in Divinis, & non plura nec pauciora, videlicet Producens, Productus, & Tertium conjungit hos duos, & permanet unum intelligere, unus DEUS, una Bonitas &c. unum bonificare, magnificare &c.; & istud Tertium Suppositum per ipsum idem intelligere intelligit se distinctum Productum ab ambobus in hoc, quòd conjungat eos, & conservet ipsum intelligere eorum unum numero; nec transeunt Divina Suppositа in quaternarium vel quinarium vel ulteriùs; sufficiunt enim in ipso intelligere Tria prædicta Suppositа quoad Rationem Unius DEI, videlicet unius & perfectæ Essentiæ, & unius perfecti intelligere; quia, nisi sufficeret Ternarius prædictorum Suppositorum, esset in DEO diminuta Bonitas, & similiter bonificare, & Magnitu-

gnitudo & magnificare &c.; quod est impossibile. Ergo in DEO est tantùm Trinitas Suppositorum.

Contra hoc dixit Infidelis: probatum est, quòd in DEO non sit Productio, & sic est impossibile, quòd in DEO sit Trinitas vel binitas, vel alius numerus præter Unitatem, cùm DEUS sit tantùm unus. Et dato, quòd in DEO sit prædicta Productio, adhuc remanet, quòd alius numerus à ternario magis conveniat DEO; & si sic, improbatur Catholica Fides, & hoc sic patet: in divino intelligere Producens intelligit se infinitum in Bonitate &c., & sic intelligit se infinitum in bonificare &c.; & sicut intelligit se infinitum, eodem modo intelligit Productum infinitum in eadem Bonitate &c.; eodem modo intelligit ipse Productus se & suum Producentem, & ita permanent ambo sinè tertio unus DEUS, una Sapientia, unum intelligere, & una Bonitas &c., nec indigent tertio Suppositio, quia illud frustra esset in eis, cùm quilibet eorum habeat in se suam sufficientiam per suam infinitatem: ergo sunt tantùm duo Supposita Divina, & non ulteriùs; quia, si illa duo non sufficiunt, sic deficit in eis bonificare, magnificare &c., quod est impossibile, cùm Producens & Productus sint idem cum infinito bonificare, magnificare &c. Ergo in DEO non est Trinitas.

2. Dixit Infidelis: in divino intelligere est infinita Simplicitas Producente intelligente se Producentem, & intelligente Productum, & intelligente Procedentem ab utroque; & sic Producens habet per se tres actus distinctos alterum ab altero; quia, nisi sic esset, non esset in ipso intelligere Producentis infinita Simplicitas; quia major & nobilior est Simplicitas ipsius intelligere, si sinè diminutione Simplicitatis ipsum intelligere sit in tria intelligere infinitè simplicia, quàm si diminutio Simplicitatis cogeret, quòd ipsum intelligere non esset in prædicta tria intelligere infinitè simplicia; & sic esset finita simplicitas in DEO, quod est impossibile: ergo est necessarium, quòd oppositum hujus impossibilis in DEO sit, videlicet, quòd ipsum intelligere Producentis sit in tria intelligere, sicut dictum est: ergo probatum est, quòd intelligere Producentis habeat tria, quia Producens distinctè intelligit tria objecta distincta; & sicut Producens habet tria, eodem modo Productus habet tria, & Procedens tria, cùm nullus eorum, videlicet Producentis, Producti & Procedentis sit major, quàm alius: ergo in divino intelligere sunt ter tria supposita, quæ sunt novem, aliàs Simplicitas ipsius intelligere non esset infinita, ût jam etiam probatum est; quia sic deficeret illi Magnitudo Bonitatis, Potestatis &c.; quod est impossibile: ergo in Divina Essentia sunt novem supposita, & non tria tantùm.

Contra hoc dixit Catholicus: qui est Pater existens totum ipsum intelligere Sapientiæ, cùm ipse sit ipsa tota Sapientia, quæ in DEO est idem, quod totum ipsum intelligere, de toto se ipso generat Filium in suo intelligere, & spirat Sanctum Spiritum in eodem intelligere; & sic, cùm Pater sit unum intelligere tantùm, generat unum intelligere tantùm, quod est Filius, & spirat unum intelligere tantùm, quod est Sanctus Spiritus; quia, si in DEO essent plures patres, conveniret necessariò, quòd derivarentur ab uno primo Principio uno Patre, cùm DEUS sit unus, quia quilibet per se non posset esse sinè aliquo uno tantùm Patre generante vel producente illos; quia sic essent præcisè distincti, nec convenirent in aliqua unitate, quod est impossibile, quia sic non esset in DEO Unitas, sed essent plures Dii in DEO penitùs distincti; quod est manifestè impossibile: relinquitur ergo, quòd in DEO sit Unus Summus Pater, & hoc concedo, & est impossibile, quòd aliquis alius Pater derivetur vel generetur ab illo, quia Pater generaret patrem: ergo est manifestum, quòd in DEO sit unus Pater tantùm, & per consequens unus Filius; quia Pater, cùm ipse ratione Paternitatis sit unus & infinitus in Bonitate &c., generat de toto se ipso unum Filium tantùm; quia, si generaret plures, sic generaret contrarium suæ Unitatis; quod est impossibile: ergo est in DEO unus Filius tantùm, & non plures; eodem modo Pater non spirat, nisi tantùm unum Sanctum Spiritum, qui idem Sanctus Spiritus spiratur à Filio, cùm sit ipsa Conjunctio Patris & Filii, ût superiùs dictum est; & licèt sint duo Spirantes Sanctum Spiritum, Pater ratione Paternitatis, Filius ratione Filiationis, spirant tamen ratione unius Essentiæ unius DEI, & ita non spirant, nisi unum Sanctum Spiritum; nam sicut Pater est unus, & ratione unius Essentiæ & ratione unius Paternitatis generat Filium, & spirat Sanctum Spiritum, & sicut Filius est unus, & ratione unius ejusdem Essentiæ & unius Filiationis generatur à Patre, & spirat Sanctum Spiritum, sic Sanctus

tus Spiritus ratione unius Essentiæ & unius Spirationis spiratur unus idem à Patre & Filio; quia, si essent plures Sancti Spiritus, sic sufficeret unus Pater & unus Filius, ût probatum est, sed non unus Sanctus Spiritus, & DEUS haberet se plùs ad Spirationem, quàm ad Generationem; quod est impossibile: ergo est unus Sanctus Spiritus. Ergo per prædicta patet, quòd sint Tria Suppositа, & non plura, nec pauciora; & sic „in uno „intelligere sunt tria, & de uno eodem in„telligere intelligunt illa tria, videlicet Pa„ter in ratione Patris, & Filius in ratione Fi„lii, & Procedens in ratione Procedentis; & „Pater de suo intelligere intelligit plura sinè „variatione sui intelligere, & Filius & Sanc„tus Spiritus similiter, & hoc est nobis ma„nifestum in creato intellectu, quia de uno „eodem intelligere attingit plura objecta „ & sic non valet Positio.

3. Ait Catholicus: DEUS Pater non potest generare DEUM infinitum in Bonitate, Immensitate, Æternitate &c., nisi de toto se ipso; cùm non sit in Deitate, nisi tantùm unus Pater infinitus æternus &c., ût jam probatum est, & hoc etiam, quia solus est Unus DEUS, & ipse solus est infinitus &c.: sequitur ergo, quòd Pater, qui est ipse solus DEUS, non possit de alio, nisi de se ipso etiam toto generare infinitum DEUM; ergo infinitus DEUS generatur de infinito DEO; & sic in Deitate sunt duo, Generans & Generatus, & ipse Generatus, quia in tantum est infinitus &c., quantum Generans, est de tota Essentia infinita &c. Generantis, imò etiam tota eadem infinita Essentia, videlicet tota Deitas Generantis; & „sicut visus non „potest attingere objectum, nisi per videre, „simili modo Pater, qui est DEUS, in dili„gendo non potest attingere Filium, nisi „per deificare, & è converso Filius fruendo „Patre in diligendo non potest attingere „Patrem, nisi per ipsum deificare; hoc „deificare autem est DEUS infinitus, per „quem DEUM DEUS Pater diligit DEUM „Filium, & è converso; & iste DEUS est „Tertium Suppositum à Patre & Filio in in„finita mutua Dilectione spiratum„ quia, nisi ipsum Spiratum esset Suppositum ita perfectum & completum, sicut Pater vel Filius, sic Pater diligeret Filium (& è converso) cum Voluntate finita in Bonitate, Potestate &c.; quod est impossibile: ergo Spiratus est ita perfectum & completum Suppositum, sicut Pater vel Filius; & „iste est Sanctus Spi„ritus existens DEUS perfectus in mutuo „diligere, intelligere, bonificare &c. Patris „& Filii„ ut Justitia Bonitatis &c. non deficiat in illa Summa Mutua Dilectione Patris & Filii. Quartum suppositum autem non potest esse in Deitate, quia, ût suprà probatum est, in Deitate non potest esse, nisi unus Pater tantùm, & unus Filius tantùm, & unus Spiratus ab eis tantùm; nec plures proprietates personales, quàm Paternitatem, Filiationem & Spirationem, potest humanus intellectus intelligere in Deitate secundùm Dignitates DEI & actus earum; „quia si est „alia proprietas personalis vel proprietates „ultra prædictas, sic Divinæ Dignitates & „actus earum mentiuntur nobis, vel nolunt „eam vel eas nobis revelare; & hoc, quia non „sufficit intellectus ad apprehendendum „vel attingendum eam propter suam Digni„tatem; quod est impossibile, quia sic major „esset ista, quàm illæ, quas intelligimus; vel „quia vult, quòd illa à nobis non intelligatur „& diligatur; & sic esset minor, quàm præ„dictæ, quas intelligimus & diligimus, nam „istæ habent actionem in creaturam, quia „influunt in nos, illa verò non„; hoc autem est impossibile: ergo nulla alia proprietas est in DEO præter prædictas, quas intelligimus. Ergo Ternarius Suppositorum est in DEO tantùm, & non ultrà.

Contra hoc dixit Infidelis: si in Deitate Pater de toto se ipso generat Filium, & spirat Sanctum Spiritum, de toto ergo communicat se illi; sic igitur in tantum communicat illi suam Paternitatem, quantum Bonitatem, Infinitatem &c., aliter esset major Bonitas, Infinitas &c. in Patre, quàm Paternitas; quia sic Paternitas esset defectiva in Magnitudine Bonitatis; quod est impossibile: ergo Pater communicat suam Paternitatem Filio & Sancto Spiritui per tantam Infinitatem, quantus ipse Pater est: ergo Filius est pater habens filium alium à se, hoc idem est de Sancto Spiritu; ergo sunt plures patres & filii in Deitate, & sic non valet Positio; quia, sicut homo pater generans hominem filium habituat in filio paternitatem, ut possit esse pater alterius filii, ita similiter etiam in Divinis; nec sequitur, quòd in Divinis non possit esse alia proprietas personalis præter Paternitatem, Filiationem & Spirationem: & quamvis illa non reveletur humanis intellectibus, nullum inconveniens sequitur in DEO; nam est impossibile, quòd ex finito implicetur aliquod inconve-

niens in infinito, quia est impossibile, quòd ex intelligere vel non intelligere creaturæ in DEO possit esse aliquid majus vel minus, cùm ipse sit in se simpliciter infinitè perfectus; & sic non valet Positio, quòd non possint esse plures proprietates, quàm prædictæ.

4. Dixit Infidelis: si Pater de se toto generat Filium, non potest spirare Sanctum Spiritum; vel si de se toto spirat Sanctum Spiritum, non potest de se toto generare Filium, quia una Persona non potest sufficere duabus Personis omninò æqualibus, cùm Magnitudo sit major in dualitate Infinitatis, Æternitatis &c. duarum Personarum, quàm sit tantùm in Unitate Infinitatis, Æternitatis unius Personæ tantùm: sic igitur patet, quòd in DEO sit Unitas Personarum vel Suppositorum, non autem Trinitas, nec ulteriùs, videlicet Pater & Filius, vel Spirans, & Sanctus Spiritus, quia solus Filius indiget toto Patre, vel solus Sanctus Spiritus toto Patre spirante.

Contra hoc dixit Catholicus: quia Pater de toto se ipso generat Filium, diligit ipsum Filium totum de se ipso toto Patre; & quia Filius est de toto Patre genitus, diligit ipsum Patrem totum de se ipso toto Filio, & per consequens, in quantum est necessarium, quòd Pater de se toto generet Filium, in tantum est necessarium, quòd totus Pater diligat totum Filium, & è converso in quantum est necessarium ipsi Filio, quòd ipse totus generetur de toto Patre, tantum est necessarium, quòd totus Filius diligat totum Patrem; nam nisi hoc ita esset, Generatio esset major in Deitate, quàm Mutua Dilectio Gignentis & Geniti; & sic non esset in DEO infinita Dilectio, nec per consequens infinita Generatio, quia ipsi Generationi deficeret infinita Dilectio; quod est impossibile: ergo ipsa Dilectio in tantum est Suppositum per se à Gignente & Genito distinctum existens DEUS, quantum Gignens vel Genitus. Quia etiam, sicut inter volentem & volitum necessarium est velle, ita similiter convenit, quòd inter Patrem DEUM & Filium DEUM mutua Dilectio sit DEUS, videlicet illud medium, per quod Pater generat Filium, & per quod Filius generatur à Patre, quæ „ Dilectio vel medium non est Pater „nec Filius, ût per se patet, quamvis sit id, „quod est Pater, & quod est Filius, scilicet „ipsa Deitas vel ipse DEUS„; & cùm DEUS Pater sit ipsamet Infinitas, Æternitas &c., potest idem sufficere totus ad generandum totum Filium, & ad spirandum Sanctum Spiritum, quia ipsa Infinitas Patris supplet cum tanta Immensitate Potestatis Æternitatis Bonitatis &c. ad diligendum Filium, id est, ad producendum Sanctum Spiritum, cum quanta supplet ad generandum illum, & è converso; & sic non valet Positio.

5. Ait Catholicus: „DEUS in tantum assimilavit suas Creaturas sibi ipsi, in quantum „creaturæ potuerunt recipere similitudinem ejus secundùm suas qualitates, ut per „illam similitudinem humanus intellectus „plùs ascendat ad cognoscendum DEUM, „& humana voluntas ad plùs diligendum „illum„; hoc autem ita convenit esse, ut Magnitudo Divinæ Bonitatis, Sapientiæ, Voluntatis, Justitiæ, Largitatis &c. non deficeret humano intellectui & voluntati; sed quia in creatis est nobilior & magis universalis numerus unitas & trinitas, quàm alius numerus: ergo patet, quòd numerus in Divinis sit Unitas & Trinitas; Unitas quoad Essentiam; Trinitas quoad Suppositа vel Personas. Quòd autem in creaturis unitas & trinitas sit numerus nobilior & magis universalis, patet, quia unaquæque substantia creata continet prædictum numerum secundùm suam totalitatem, & non ultra, ût substantia Mundi, quæ est tota in natura sensuali & intellectuali & in conjuncto, ût in animali rationali, quod ex illis est conjunctum, & hæc tria sunt unus Mundus: hoc etiam patet in unaquaque substantia individuata, quia unaquæque substantia individua est ex forma & materia & ex conjunctione illarum; nam ex forma & materia cujusque substantiæ procedit una conjunctio ratione unius substantiæ. Iterum hoc etiam patet in intellectualibus substantiis, ût in anima rationali, nam in anima rationali sunt tres proprietates vel potentiæ, quæ sunt saltem realiter, si non formaliter ipsa anima: hoc idem etiam sequitur de verbo, quod producunt potentiæ, videlicet recolere, intelligere & velle, quæ tria sunt unum verbum: hoc idem etiam est de verbo argumenti, quod est unum de duabus propositionibus & una conclusione procedente ex duabus præmissis propositionibus; & sic de similibus istis. Unde patet necessariò, quòd in Divinis sit tantùm numerus unus & trinus, & non alius; quia, si esset alius, necessariò conveniret, quòd alius numerus à trino & uno esset nobilior & universalior, quod est falsum, ût manifestum est nobis, vel quòd

quòd DEUS non assimilaret sibi creaturas in tantum, quantum creaturæ possent recipere ejus similitudinem, cujus oppositum patet, ût nunc prædictum est.

Contra hoc dixit Infidelis: nullus numerus in creatis constitutus de unitate & trinitate est in æqualitate finîs; & hoc est manifestum in unaquaque substantia, ût in substantia Mundi & in omnibus individuis substantiis; nam in substantia Mundi intellectualitas est nobilior & magis accedit ad finem, quàm sensualitas; & in humana substantia anima est nobilior, quàm corpus, & propinquior fini, & homo est nobilior, quàm corpus per se, & quàm anima per se, homo enim est ipsum conjunctum ex anima & corpore, & ita anima & corpus sunt in minoritate finîs, homo autem, cùm sit ipsémet finis, est in majoritate; nam omnis finis est nobilior, quàm ea, quæ se habent ad finem; hoc idem sequitur in omnibus substantiis compositis ex forma & materia; similiter anima est nobilior, quàm quælibet potentiarum per se; similiter conclusio argumenti est nobilior, quàm præmissæ; nam præmissæ argumenti sunt propter conclusionem; & ipsum argumentum est nobilius, quàm præmissæ vel conclusio; & sic inductivè patet, quòd in nulla substantia creata numerus sit in æqualitate finîs. Sed quicunque numerus sit in Divinis, convenit, quòd ille sit in æqualitate finîs; inferiora verò significant secundùm numerum, quòd trinum & unum in DEO sit in inæqualitate finîs: ergo convenit, quòd numerus alius à Trinitate sit in DEO, in quo sit æqualitas finîs: ergo Positio non valet.

6. Dixit Infidelis: si in DEO est Sanctus Spiritus, convenit, quòd sit æqualis Patri & Filio in Bonitate, Infinitate &c.; non autem potest esse æqualis Patri, cùm non generet, nec Filio, cùm non spiret, quia Christiana Secta tenet, quòd Sanctus Spiritus nec generet nec spiret; ergo in DEO non est Sanctus Spiritus; vel convenit, quòd generet & spiret in Infinitate Bonitatis &c. alium à se; & ille, cùm sit æqualis in omni conditione suo producenti, producet iterum alium à se ejusdem conditionis, & ille alium, & sic in infinitum; ergo necessariò convenit, quòd in Divinis sit infinitus numerus suppositorum, vel quòd productio, quam tenet Christianitas, quòd sit in Divinis, non sit in Proprietate Generativa, nec in Proprietate Spirativa, sed fortè in aliis proprietatibus omninò separatis ab istis.

Contra hoc dixit Catholicus: Pater, qui est DEUS, generat cum hac conditione, ut de ipso sit unus Filius, & spirat cum hac conditione, ut de ipso sit unus Sanctus Spiritus, sicut ipse est unus Pater, unus Spirans, una Bonitas, una Magnitudo &c., unum bonificare, unum magnificare &c., Unus DEUS, una Unitas, una Essentia; si autem essent duo vel plures patres, & sic similiter plures filii & plures sancti spiritus, destrueretur conditio Divinæ Unitatis, videlicet unius Bonitatis, unius Deitatis &c.; quod est impossibile, ût jam etiam suprà manifestè probatum est: ergo Sanctus Spiritus non debet nec potest generare nec producere, nec Filius debet nec potest generare, sed generari, quia sic non esset Filius; nec appetit generare, quia sic esset contra conditiones unius Patris & unius Deitatis &c.; nec etiam Sanctus Spiritus potest generare, quia sic esset contra conditiones unius Patris & unius Filii & unius Deitatis, & sic haberet & Filius & Sanctus Spiritus aliquid, quod Pater non habuit, quod est impossibile: & ideo non valet Positio. Quòd autem Productio sit in Divinis, & hoc in Proprietate Generativa & in Proprietate Spirativa, manifestatur in hac sequenti Positione.

7. Ait Catholicus: homo Pater non potest producere hominem filium, nisi per proprietatem generativam, nec planta potest producere plantam, nisi generativè; nec etiam intellectus verbum, nisi generativè &c.; nec in omnibus istis producens potest retinere suum productum in sua specie, nisi per viam generationis; nec forma & materia possunt se habere in conjuncto, nisi ex se ipsis influant illam virtutem, per quam se conjungunt, ita, quòd conjunctum est suppositum aggregatum ex forma & materia & ex illa virtute, quæ est conjunctio eorum; & manifestum est, quia hoc debet fieri per proprietatem generativam & processivam, & sinè istis in nullo conjuncto creato producens posset producere, nec sufficeret de se ipso ad producendum productum permanens in sua specie, nec esset tanta relatio, concordantia, finis & unitas, nec tanta distantia à contrarietate, corruptione, cessatione, privatione, minoritate, malitia &c. Sed convenit, quòd in Divinis necessariò sit id, per quod Deitas magis distat à contrarietate, corruptione, cessatione, privatione, minoritate, malitia & cæteris his similibus;

bus; per infinitam Generationem autem & Processionem infinitè distat ab illis, ût per se patet: ergo Generatio & Spiratio sunt in Deitate. Nam, si generatio & processio in creaturis sunt id, per quod magis distant à prædictis imperfectionibus, quod etiam est nobilius, quod creaturæ habeant in se: quantò magis ergo convenit, quòd in Divinis sit Generatio & Processio, & hoc in infinita Bonitate, Magnitudine &c., ut Producens, videlicet Generans, & Productus, videlicet Genitus, & Medium, quod procedit ab utroque, sit in infinita Bonitate, Magnitudine &c., & in infinita Unitate, Deitate & Concordantia & Relatione, per quas ipsa Deitas infinitè distet ab omni contrarietate, corruptione & cessatione. Ergo per prædicta manifestè patet, quòd Productio, quæ est in Divinis, necessariò sit in Proprietate Generativa & Spirativa seu Processiva.

Contra hoc dixit Infidelis: si Pater generat Filium, & spirat Sanctum Spiritum, & Filius tantùm spirat Sanctum Spiritum, Pater est major, quàm Filius, per Proprietatem Generativam & per Proprietatem Spirativam; per Proprietatem Generativam quidem, quia generat Filium, ut spiret Sanctum Spiritum; nam nisi Pater generaret Filium, non posset spirare Sanctum Spiritum; est etiam major, quàm Filius, per Proprietatem Spirativam, quia de ipso Patre generante & spirante procedit Sanctus Spiritus, sed non procedit de Filio nisi spirante tantùm: ergo Pater est major, quàm Filius, quoad Magnitudinem Finis & quoad numerum actuum producendo Sanctum Spiritum, quia habet duos actus, Filius verò unum tantùm; cùm autem sit impossibile, quòd in DEO sit inæqualitas, & inæqualitas cadat in DEUM, si Divina Productio est in Generatione & Processione, ût nunc probatum est: ergo convenit, quòd Productio non sit in Divinis, vel quòd sit in proprietatibus aliis à Generatione & Processione: & sic adhuc restat, quòd prædicta Positio non valeat.

8. Dixit Infidelis: si Sanctus Spiritus non producit, sed fruitur tantùm, convenit, quòd Magnitudo ejus necessariò sit major in existendo, quàm in agendo; quia ipse existendo est DEUS, sed de suo agere non resultat DEUS, cùm agendo non producat DEUM; sed est impossibile, quòd in DEO sit majoritas & minoritas: ergo Sanctus Spiritus est tantus agendo, quantus existendo; sed totum suum existere est convertsum in existere DEUM; ergo totum suum agere convertit se, quòd agat DEUM, videlicet, quòd producat DEUM: ergo Sanctus Spiritus producit: igitur sunt plures personæ in DEO.

Contra hoc dixit Catholicus: sicut jam dictum est, Sanctus Spiritus est agere Patris & Filii, quia in diligendo invicem spirant ipsum, & sic suum existere est à Patre & Filio in agendo DEUM; & totum illud existere Sancti Spiritûs, quod producitur in agendo, convertit se in fruendo Patre & Filio; & sic Sanctus Spiritus est DEUS in agendo; & ex hoc patet, quòd Sanctus Spiritus, quantum ad suum existere & suum agere, sit æqualis, licèt non producat; nam non potest producere, quia Finis, quare ipse est, est, ut sit Fruitio Patris & Filii; & sic, si produceret, ageret contra Finem, ad quem est productus; & ita Sanctus Spiritus esset, in quantum sequeretur Intentionem & Finem, ad quem est; & non esset, in quantum produceret contra prædictam Intentionem; quod est impossibile: ergo non valet Positio; & est probatum, quòd in DEO sint Tres Personæ tantùm, & non plures, nec pauciores.

PARS IV.
De Incarnatione.

POstquam diximus de Trinitate Personarum sive Suppositorum in Divinis, & hoc secundùm intrinsecam Operationem DEI, nunc dicendum est de extrinseca Operatione DEI, & primò de Incarnatione: utrùm DEUS sit incarnatus in homine? unde quando dicimus Incarnationem DEI, vel quòd DEUS sit incarnatus, intelligendum est, quòd DEUS assumpserit humanam Carnem; & ad hoc tenemur per Catholicam Veritatem, quod videtur multùm impossibile apud Infideles; quòd autem DEUS sit incarnatus, potest probari per multas Rationes isto modo.

1. Dixit Catholicus: suppono, quòd DEUS sit incarnatus; & hanc Positionem probo sic: necessariò convenit, quòd sit id, per quod Divinæ Dignitates magis possunt existere, participare & agere in creaturis, & per quod ipsum existere & agere Deitatis magis manifestantur in creaturis in Bonitate &c.; sed per nullum alium modum possunt Rationes vel Dignitates DEI tantum existere & agere in creaturis, & manifestare suos actus

actus in creaturis, quantum per Incarnationem DEI; quia, si per Incarnationem Unitas DEI sibi unit Humanitatem, quantum potest, ita quòd DEUS unus cum uno Homine tantùm unitus idem DEUS participet cum omnibus creaturis quoad naturam, etiam quoad finem, quare creavit Mundum, & quoad majorem Bonitatem, majorem Potestatem, Sapientiam &c., quam creatura possit recipere, ita quòd ille Homo, qui est unitus DEO, sit magis bonificatus quoad Bonitatem, & magis magnificatus quoad Magnitudinem, & magis potentificatus vel factus potens quoad Potestatem, & factus magis sapiens quoad Sapientiam, & magis amabilis quoad Voluntatem &c., quàm aliqua alia creatura, imò super omnes creaturas incomparabiliter ratione Deitatis, cui est unitus, patet manifestè, quòd nullo alio modo possint Rationes DEI vel ipsa Deitas tantum existere & agere in creaturis, nec tantum possit manifestari ipsum existere & agere DEI in creaturis: ergo convenit, quòd DEUS sit incarnatus; & hoc vult Divina Voluntas: quia, nisi ita vellet, esset contra summet existere & agere in creatis, videlicet contra majorem Unitatem Bonitatis, Magnitudinis, Potestatis, Sapientiæ &c., & contra majorem Bonitatem, majorem Magnitudinem, Potestatem, Sapientiam &c., quam ipsum existere & agere DEI possint habere in creaturis; quod est impossibile.

Contra hoc dixit Infidelis: si DEUS est incarnatus, est manifestum, quòd DEUS per existere & agere sit contra suas altas Rationes; nam est summa vilitas, quòd Summum Ens infinitum in Bonitate &c. se inclinet ad ens finitum, creatum & corruptibile, videlicet ad hominem, & quòd faciat, quòd homo sécum sit unus in Persona, & quòd infinitum Ens, quod est ipse DEUS, sit unum in infinita Bonitate &c. suæ Personæ cum finita bonitate &c. ipsius hominis, quem assumpsit; sed quia est impossibile, quòd Divinæ Rationes, cùm sint in Infinitate Nobilitatis, inclinent ipsum Summum Ens infinitum in infinita Nobilitate, quod est DEUS, ad tantam vilitatem, quanta est homo: ergo DEUS non est incarnatus; & sic non valet Positio.

2. Dixit Infidelis: dico, quòd DEUS non sit incarnatus; & hoc sic probo: Divina Voluntas est una, & est infinita in Infinitate Bonitatis, Magnitudinis &c., & est eadem cum omnibus Divinis Rationibus; & ideo, si vult esse una cum aliquo, tota se communicat ad essendum una cum illo; & per consequens ad illam Unionem concurrunt omnes Divinæ Rationes, cum quibus ipsa Voluntas est eadem: unde, si Divina Voluntas vult esse una Persona cum aliqua creatura, convenit, quòd concurrat ad illam Unionem cum Infinitate Bonitatis, Magnitudinis &c., & sic illa creatura esset infinita in extensione & infinita in Bonitate, Æternitate, Potestate &c., quod est impossibile; &, si illa creatura, quam Voluntas sibi assumpsit, est omnino finita, deficit ipsa Voluntas in Magnitudine Bonitatis, Immensitatis, Æternitatis, Potestatis &c.; & illi deficiunt omnes Divinæ Rationes, quod est impossibile: ergo patet manifestè, quòd Incarnatio DEI sit impossibilis.

Contra hoc dixit Catholicus: Divina Voluntas in suo velle & in suo bonificare Bonitatis, & magnificare Magnitudinis, & cæterarum Rationum DEI per alium modum se habet ad unitatem causæ & effectûs; & ideo, quamvis Voluntas cum creatura velit esse una, nihil prohibet eam, cùm sit infinitæ Potestatis, Sapientiæ &c., quòd sit una cum creatura, quin simul permaneant ipsi Divinæ Voluntati omnes conditiones, quæ pertinent ad ipsam Deitatem, & quin etiam permaneant illi creaturæ sécum unitæ omnes conditiones, quæ pertinent ad creaturam, ita, quòd ambæ Naturæ, videlicet increata & creata permaneant id, quod sunt, sinè omni confusione earum ita, & multò meliùs, sicut in homine rationalis natura unita cum corporali natura permanet id, quod est, cum omnibus suis conditionibus, & similiter corporalis natura id, quod est, cum omnibus suis conditionibus sinè confusione utriusque naturæ.

3. Ait Catholicus: DEUS est Summum Ens cum omnibus suis Rationibus, & creavit suum effectum ad se ipsum; videlicet increata Bonitas creatam bonitatem ad diligendum ipsam increatam Bonitatem &c., & increata Magnitudo creatam magnitudinem ad magnificandum ipsam increatam Magnitudinem &c., & increata Sapientia creatam Sapientiam ad cognoscendum increatam &c.; & quia Divina Magnitudo est idem cum omnibus Divinis Rationibus, convenit, quòd effectus sit creatus in tanta & tali dispositione, quòd ipse effectus multùm intelligat, diligat, magnificet, glorificet &c. DEUM

cum

cum omnibus suis Rationibus, & sic multùm possit intelligere, diligere &c., & nisi hoc ita esset, ipsa Magnitudo DEI esset defectiva in fine, quare creavit creaturas, quod est impossibile: ergo est manifestum, quòd DEUS, qui est Summum Ens, sic creaverit creaturas, ut ipse à creatura multùm cognoscatur, multùm diligatur &c. in tanta magnitudine, quantam creatura potest vel potuit recipere ad multùm excellenter magnificandum & diligendum DEUM in Divino existere & agere: sed, si DEUS est incarnatus, videlicet, quòd ÐEUS sibi ipsi univerit Hominem ita, ut, sicut DEUS est Summum Ens entium quoad Deitatem, sic ille assumptus à DEO sit summa Creatura creaturarum & Finis omnium creaturarum, ita quòd illa summa Creatura ita excellenter intelligat & diligat, magnificet & glorificet DEUM cum suis Rationibus plùs, quàm alia creatura, imò super omnes creaturas excellentissimè ineffabiliter ratione Deitatis, cui est unita, est manifestum, quòd Divina Bonitas &c. nullo alio modo possit tantum diligi à creata bonitate, nec Divina Magnitudo &c. tantum magnificari à creata magnitudine, nec Divina Sapientia &c. tantum intelligi à creata sapientia &c.; nec creatura potest recipere nobiliorem dispositionem nec majorem magnitudinem ad multùm excellenter intelligendum, diligendum, magnificandum, glorificandum &c. DEUM cum suis Rationibus, quàm cùm est unita DEO; quia, si nihil esset nostrum unitum esse Deitati, manifestum est, quòd non sufficeremus ad multùm intelligendum, diligendum &c. DEUM, sicut decet eum quoad se & quoad Actus & suas Rationes: ergo est DEUS necessariò incarnatus sic, ût prædictum est; quia, nisi ita esset, Divina Bonitas esset defectiva creatæ bonitati ad multùm diligendum Divinam Bonitatem &c., & Divina Magnitudo creatæ magnitudini ad multùm magnificandum Divinam Magnitudinem &c., & Divina Sapientia creatæ Sapientiæ ad multùm intelligendum Divinam Sapientiam, & sic de Voluntate &c.; & creatura esset magìs apta ad recipiendum nobiliorem dispositionem & majorem magnitudinem ad multùm intelligendum, diligendum, magnificandum DEUM cum suis Rationibus, quàm DEUS ad largiendum, ex quo sequerentur hæc & multa alia impossibilia: ergo manifestum est, quòd Incarnatio DEI sit.

Contra hoc dixit Infidelis: si DEUS est incarnatus, ut multùm cognoscatur & diligatur &c., sequitur, quòd DEUS, qui est ipsa Summa Nobilitas, voluerit, quòd ille, qui est unitus DEO, habuisset in hoc Mundo, dum vixit inter nos, plus honoris & nobilitatis, quàm omnes homines, qui antè fuerant, & qui tunc erant, & postea fuerunt, & qui adhuc erunt, cùm sit conjunctus vel unitus Deitati, & cùm sit quoad Deitatem & Humanitatem finis omnium creaturarum; & nisi hoc ita esset, Nobilitas deficeret in Magnitudine Bonitatis, Justitiæ, Perfectionis; quod est impossibile: sed ille Homo, dum nobiscum vivebat, fuit pauper, & hoc est contra Potestatem & Magnitudinem; fuit flagellatus, vituperatus & crucifixus, quod est contra Honorem & Nobilitatem, & illum locum, ubi est natus & passus, tenent & possident illi, qui vituperant, quòd ipse sit DEUS, & multa alia vituperia fiunt illi per Mundum, & etiam vituperatur à pluribus, quàm laudetur; quod est contra Magnitudinem suæ Nobilitatis: ergo DEUS non est incarnatus in homine, & sic non valet Positio.

4. Dixit Infidelis: DEUS est Voluntas, & illa est infinitè bona, infinitè magna &c.; igitur, si Voluntas DEI voluit assumere humanitatem unius hominis tantùm, sic fuit defectiva in Magnitudine Bonitatis, Potestatis &c., quia esset major, si voluisset assumere multos homines, id est, in multis hominibus incarnari, cùm sit plus Bonitatis, Magnitudinis, Potestatis &c. in pluribus hominibus, quàm in uno tantùm; sed quia est impossibile, quòd Voluntas DEI sit defectiva in Magnitudine Bonitatis, Potestatis &c.: ergo necessariò convenit, vel quòd DEUS non sit incarnatus, vel quòd sit incarnatus in pluribus hominibus, & non in uno tantùm.

Contra hoc dixit Catholicus: sicut de Conditione DEI est, quòd DEUS sit Summum Ens quoad suam summam Bonitatem, summam Magnitudinem &c., ita similiter & in tantum est de Conditione ejus, quòd sit summus quoad suam summam Unitatem: unde, in quantum DEUS injuriaret suam summam Bonitatem, suam summam Magnitudinem &c., si assumeret creatam bonitatem, creatam magnitudinem, potestatem, durationem &c. non summam & non finem omnibus creaturis, in tantum per consequens injuriaret suam summam Unitatem, si sibi uñiret unitatem non summam omnibus unitatibus creatis; sed non potuisset assumere summam unitatem creatam, si unîsset plures humanitates suæ Unitati; quia, si ab illo essent plures humanitates assumptæ; sic omnes essent æquales in Bonitate &c.; & sic non valet Positio.

5. Ait Catholicus: Divina Sapientia cum infinito intelligere in Bonitate, Immensitate, Æternitate &c. attingit suam Voluntatem, in quantum ipsamet Voluntas vult in sémet ipsa diligere, & è converso similiter de Voluntate ad Sapientiam cum infinito diligere in Bonitate, Immensitate &c.; & hæc attinctio est intima in Divina Intrinseca Operatione: nunc igitur per hæc suprema præmissa Principia intendo probare Incarnationem DEI isto modo: sicut Divina Sapientia attingit suam Voluntatem, quanta est ipsa Voluntas existendo & agendo in se, ita attingit eam, in quantum vult in suo effectu, & in quantum potest in ipso agere, & è converso similiter Voluntas Sapientiam; sed Sapientia attingit, quòd Voluntas diligat suum effectum, quantum potest, in Magnitudine Bonitatis, & è converso Voluntas attingit, quòd Sapientia sciat illum, quantum potest eodem modo, ut Magnitudo Bonitatis &c. non deficiat Voluntati: ergo convenit, quòd Divina Voluntas in tantum diligat suum effectum, sicut scit Sapientia; & Sapientia sciat eundem in tantum, in quantum Voluntas illum diligit; sed per Incarnationem DEI Sapientia scit effectum suæ Voluntatis in majori Magnitudine Bonitatis &c., quà possit esse: ergo Voluntas vult, quòd DEUS sit incarnatus: & inde sequitur, quòd, si DEUS non esset incarnatus, ita quòd aliquis homo non esset unitus DEO, propter quam Unitatem homo cum DEO esset Summa Creatura & Finis omnium creaturarum vel omnibus creaturis, Voluntas tantum diligeret suum effectum, quòd omnes creaturæ essent in humana specie, & assumpsisset eas omnes propter infinitam Magnitudinem volendi, nisi Sapientia DEI sciret, quòd hoc esset contra suam infinitam Unitatem, ût suprà dictum est: ergo sequitur, quòd Voluntas ordinata voluerit incarnando assumere unam creaturam tantùm, quæ sit Finis omnibus aliis creaturis, & quòd cæteræ creaturæ se habeant ad illam summam Creaturam tanquam ad Finem; sed manifestum est, quòd hæc summa Creatura, de qua hìc loquor, non posset esse sinè Incarnatione DEI, videlicet sinè hoc, quòd esset unita DEO; nec Voluntas de omnibus creatis implicuit unum summum ens creatum, quod univerit sibi totum, ita quòd aliæ creaturæ non essent sinè illa summa creatura, in qua omnes naturæ essent unitæ DEO; quod est summum inconveniens & impossibile: ergo necessariò est Incarnatio DEI, aliter conveniret, quòd Voluntas necessariò sibi uniret omnes creaturas, ût dictum est; quod est impossibile.

Contra hoc dixit Infidelis: manifestum est, quòd DEUS quoad se plus possit influere de Bonitate &c., quàm creatura recipere; sed si Divina Voluntas diligit creaturam, quantum potest, & influit in eam tantum Bonitatis, Magnitudinis, quòd exaltet eam super cæteras creaturas sibi uniendo eam & assumendo: ergo illa creatura potest assumere tantam bonitatem &c. à Divina Voluntate, quantam ipsa Voluntas potest infundere in illam creaturam; quod est impossibile: & sic non valet Positio.

6. Dixit Infidelis: inter Divinam Unitatem & Sapientiam & Potestatem & Simplicitatem addo Magnitudinem, & per hæc Principia intendo reprobare Incarnationem DEI isto modo: manifestum est, quòd Divina Sapientia attingat Unitatem in infinita Simplicitate, & sic intelligit, quòd Potestas nihil alienæ essentiæ possit addere ipsi Unitati, ut cum ea sit una Persona, præter id tantùm, quod est ipsius Unitatis & Simplicitatis; quia, si per Potestatem aliquod creatum posset addi ipsi Unitati, Divina Sapientia sciret, quòd Potestas per suam Magnitudinem posset destruere Magnitudinem Simplicitatis Divinæ Unitatis, quia posset ipsam Unitatem componere cum aliena essentia; sic igitur esset destructa Magnitudo Simplicitatis in summa Unitate DEI; quod est impossibile: ergo manifestè patet, quòd Incarnatio DEI non sit.

Contra hoc dixit Catholicus: ex tuísmet terminis, quos hìc assumpsisti, probo, quòd tua Positio necessariò sit falsa isto modo: Divina Sapientia attingit suam Potestatem ita magnam, sicut suam Unitatem & Simplicitatem; & sicut Sapientia attingit, quòd Divina Unitas sit ita infinita in Simplicitate, quòd non possit esse composita, sic similiter attingit, quòd Divina Potestas sit ita infinita in Simplicitate & Unitate, quòd ipsa Potestas possit unire hominem cum illa summa Unitate, ita quòd ipsa summa Unitas permaneat omnino simplex; quia, nisi Sapientia

pientia sic attingeret Potestatem, attingeret ipsam Potestatem defectivam, videlicet non habentem posse infinitum in Magnitudine, nec per consequens in Unitate & Simplicitate, nec in Æternitate &c.; quod est impossibile: & ideo Positio non valet.

7. Ait Catholicus: ad probandum, quòd Incarnatio necessariò sit, assumo istos quatuor terminos, videlicet Bonitatem, Sapientiam, Potestatem & Voluntatem, & per istos deduco Magnitudinem isto modo: si Incarnatio non est, totum *nihil* (quod tamen nihil non dico esse aliquid positivè) non potest sufficere actibus terminorum, quos assumpsi, & hoc sic patet: nam, sicut se habet Voluntas ad suum objectum cum Magnitudine volendi, sic similiter Potestas se habet ad suum objectum cum Magnitudine possendi, & hoc ita scit Sapientia: & quia Sapientia scit, quòd Potestas sit tam magna in producendo perfectum bonum de nihilo, quantum convenit ipsi Potestati, sic similiter scit, quòd Voluntas sit tam magna, quòd velit producere bonum perfectum in tantum, quantum Potestas potest producere illud: & ideo patet Divina Incarnatio, ut sit perfectum bonum, in quo perficiantur cætera bona creata à Potestate; nam, si non esset Incarnatio, videlicet Unio Naturæ increatæ & creatæ, in qua illud creatum, quod agitur à Potestate, perficeretur secundùm finem & ordinationem ad Finem, posse & velle in æternum producerent bonum, non tamen perfectum in Fine, quia illa æterna productio Potestatis non terminaretur ad aliquid; & sic *nihil* non sufficeret Magnitudini propositorum terminorum, quòd de ipso aliquod bonum perfectum posset produci; nam, si nihil sufficeret Magnitudini eorum, sic Potestas posset de nihilo producere æternum, quod est manifestè impossibile; quia est impossibile, quòd natura Æternitatis hoc sustineat; nam, si Æternitas sustineret illud, similiter & Immensitas & Bonitas & cæteræ Dignitates sustinerent illud idem, quod est impossibile, ut sit impossibile, quòd DEUS de nihilo sibi producat DEUM; nec etiam alia natura, quæ non sit DEUS, posset sufficere Magnitudini Potestatis &c.: ergo est manifestum, quòd DEUS non possit producere æternum de nihilo, nec per consequens ad perfectum finem; nec aliquid, quod non est DEUS, potest per se simpliciter sufficere, quòd perficiatur à Potestate, ût jam dictum est: restat ergo, quòd conveniat, quòd ex aliquo nobiliori & communiori effectu Potestatis, ût ex Homine, cum quo participant plura diversa entia, & ex ipsámet Potestate, Bonitate, Magnitudine, Sapientia &c. sit unitum unum Ens perfectum, videlicet unus Homo DEUS, qui, cùm sit ipse DEUS, ipsa Potestas, Magnitudo &c., sufficit & potest sufficere Magnitudini Potestatis, Sapientiæ &c. pro omnibus creaturis; nam, nisi sufficeret, deficeret illi Magnitudo Potestatis &c., cùm sit ipse DEUS, quod est impossibile: ergo pro omnibus creaturis sufficit perfectioni, quam ex creaturis requirit Magnitudo Potestatis, Sapientiæ, Bonitatis: ergo iste Homo, qui est Creatura summè perfecta ratione Deitatis, est ultimus Finis & summa Perfectio omnium creaturarum; ergo ad eum sunt creata omnia, tanquam ad suum ultimum Finem; & sic non convenit, quòd Potestas in æternum producat de nihilo, nec immensè ab alio habeat suam sufficientiam pleniorem, quàm si produceret, sicut prædictum est. Ergo, cùm hæc sufficientia etiam sit in ultimo gradu Perfectionis ipsi Potestati, Sapientiæ, Bonitati, Magnitudini &c., concluditur omne producibile de nihilo sub certo termino & certa quantitate, prout Magnitudo prædicti summi Finis requirit.

Contra hoc dixit Infidelis: ex præassumptis tibi terminis reprobo has rationes tuæ Positionis isto modo: Divina Sapientia scit, & Voluntas ipsius Sapientiæ vult, quòd sua Bonitas sit in tanta Magnitudine Potestatis, cùm sit infinita, quòd sit & possit esse infinitè perfecta & completa de se ipsa in se ipsa; ergo propter aliquod bonum vel malum exterius, si fiat vel non fiat, non cogitur, nec potest cogi fieri perfecta vel defectiva; & idcirco dato, quòd *nihil* vel possit sufficere vel possit non sufficere actibus præassumptorum terminorum, propter hoc Deitas non suscipit nec potest suscipere augmentum vel decrementum Bonitatis, Perfectionis, Magnitudinis, Potestatis, Sapientiæ, Voluntatis &c.; quia sic *nihil* esset causa vel occasio cogendi Potestatem, Bonitatem, Perfectionem &c.; quod est impossibile. Eodem modo dico, quòd bonitas vel malitia effectûs, quantacunque possit esse, non cogat Divinam Potestatem; quia, si posset cogere illam, conveniret, quòd esset major, quàm Potestas; quod est impossibile: & ideo, cùm DEUS sit in se ipso & possit esse tantâ Infinitate perfectus, quòd non possit ulteriùs, est impossibile, quòd possit reperiri Potestas in suo effectu, vel ex suo effectu sibi producere majorem perfectionem, nec etiam sibi æqualem, quia jam habet illam in se ipsa ab æterno; & quotquot perfectiones adduces æquales ipsi Potestati, vel potentes sufficere ipsi Potestati, dicam: jam habet illas ab æterno; & sic non valet Positio. Etiam sequeretur aliud inconveniens, secundùm quòd tu dicis, si esset Incarnatio, videlicet, quòd ipsa Incarnatio esset causa terminandi Potestatem, ne possit producere ultra illos terminos, quos convenit esse secundùm Finem ipsius Incarnationis; & hoc, quia Voluntas non vult, quòd de nihilo producat ultra illos terminos, quos Sapientia scit sufficientes ipsi Incarnationi secundùm Finem illius; & ideo sequitur, quòd Incarnatio sit causa terminandi & constringendi Potestatem & Voluntatem in non posse & non velle producere de nihilo ultra prædictos terminos; sed hoc est contra Magnitudinem Bonitatis, Æternitatis, Potestatis &c., quod est impossibile: quare similiter non valet Positio.

8. Dixit Infidelis: DEUS est infinitus in Immensitate, & ideo sua Magnitudo est essentialiter ubique; etiam continet omnia in se, cùm sit immensus: unde, si ipse est incarnatus, est impossibile, quòd tota sua Essentia secundùm suam Magnitudinem sit incarnata, cùm illud corpus, quod assumpsit, sit finitum & terminatum in magnitudine extensionis, ita, quòd non est ubique essentialiter; & sicut non potest incarnari secundùm Magnitudinem suæ Immensitatis, nec per consequens secundùm Magnitudinem suæ Bonitatis, Æternitatis, Potestatis, Sapientiæ &c., cùm sint idem, quod ipsa Immensitas, & per totam ipsam Immensitatem infinitè; bonitas verò & magnitudo &c. humanitatis finitè; sed, cùm conveniat, quòd omnes Rationes DEI æqualiter se habeant ad Incarnationem DEI, ut Magnitudo in omnibus æqualiter sit ad ipsam Incarnationem, si ipsa est: ergo est manifestum, quòd DEUS non sit totus incarnatus; etiam sic DEUS includit in se Majoritatem & Minoritatem; quod est impossibile: ergo DEUS non est incarnatus.

Contra hoc dixit Catholicus: quidquid est in DEO, existit formaliter quoad Essentiam DEI & quoad suas Rationes; & ideo, si Incarnatio est, Magnitudo Divinæ Simplicitatis, quæ videlicet Simplicitas existit eadem cum Existentia & Divinis Rationibus, cum tota Forma se habet ad ipsam Incarnationem, & ita vult Voluntas & potest Potestas, ut ipsa Incarnatio non sit in Minoritate Finis Bonitatis, Unitatis &c., & etiam, ut Deitas in ipsa Incarnatione conservet suas Conditiones, videlicet, quòd sit tota, & non divisa in ipsa Incarnatione; & infinita Potestas, cùm sit idem cum infinita Voluntate, potest hoc, quia Voluntas ita vult; & sic Voluntas, quia vult incarnari, potest adimplere suum velle, cùm suum velle & posse Potestatis sint insimul unum idem in infinita Perfectione; & sic, si DEUS est incarnatus, nulla impossibilitas DEI incarnandi sequitur ex parte Divinæ Essentiæ, cùm sit pura Forma infinita simplex & incorporea, nec similiter ex parte suarum Rationum. Veruntamen quoad conditiones humanæ naturæ concedo, quòd sit impossibile, quòd sit corpus immensum quoad suam corpoream quantitatem, & similiter æternum, ita quòd non habeat principium temporis; & nihilominùs inde non sequitur, quòd DEUS non sit incarnatus, postquam sua Voluntas voluit incarnari; quia, cùm conditio humanæ naturæ, videlicet, quòd non sit corpus immensum nec æternum, sit valde modica respectu Divinæ Conditionis, non potuit impedire Conditionem Deitatis & suarum Rationum; & sic non valet Positio, quòd tota Deitas non sit incarnata, postquam Voluntas ita consensit.

9. Ait Catholicus: si DEUS non est incarnatus, Divina Magnitudo non posset sustinere conditiones, quas increatæ Rationes habent cum creatis, quia offenderetur; & hoc manifestè probo isto modo: manifestum est, quòd Divina Bonitas, Æternitas, Potestas &c. habeant majorem Concordantiam ad agendum de bonitate, duratione, potestate &c. creatorum actu existentium, quàm creandorum, videlicet actu non existentium; quia illa, quæ non sunt actu, non possunt actu pati: unde, si DEUS non est incarnatus nec incarnandus, Divinæ Rationes possunt habere majorem Concordantiam in subjecto, quod est in potentia & non in actu, quàm in subjecto, quod est in actu; cùm sit possibile secundùm Magnitudinem Divinæ Bonitatis, Infinitatis &c., quòd DEUS possit incarnari, si vult, & hoc maximè, cùm per suam Incarnationem Divinæ Rationes magìs possint agere in creaturis, quàm sinè Incarnatione, ût etiam suprà proba-

probatum est: & quia est impossibile, quòd Natura & Conditio Divinæ Magnitudinis & quoad se & quoad alias Divinas Rationes possit sustinere, quòd Divinæ Rationes habeant majorem Concordantiam cum subjecto, quod non est actu, sed potest esse, quàm cum illo, quod est actu: ergo est manifestum, quòd Incarnatio DEI sit, ut Divinæ Rationes meliùs se habeant ad subjectum existens actu, quàm potentiâ; aliàs potentia concordaret cum majoritate, & actus cum minoritate; quod est manifestè impossibile.

Contra hoc dixit Infidelis: secundùm ea, quæ nunc dicta sunt in Positione, sequeretur, quòd Mundus esset ab æterno, ut Divinæ Rationes possent habere majorem concordantiam in subjecto existente actu, quàm potentiâ; & etiam sequeretur, quòd in perpetuum à parte post Divinæ Rationes non cessarent producere subjectum de potentia in actum, ut agendo meliùs concordarent in subjecto existente actu, quàm existente potentiâ, & sic motus naturæ non cessaret in perpetuum, sed semper fuisset & esset; sed quia hoc est impossibile: ergo non valet Positio.

10. Dixit Infidelis: si DEUS esset incarnatus, Natura Essentiæ & *esse* non sustineret in illa Incarnatione, quòd ipsa Persona Deitatis, quæ esset incarnata, & Humana Natura, quam illa Persona assumpsisset, essent una Persona sinè distinctione essentiæ & *esse*, quia Divina Natura & Humana Natura essent Essentiæ, & Suppositum sive Persona constituta ex illis esset *esse* compositum ex Divina Natura & Humana Natura; & sic Divina Natura non haberet suum actum quoad suam simplicem essentiam, sed quoad illud *esse* compositum de duabus prædictis Naturis; & sic esset diminuta in Infinitate Æternitatis & Perfectionis, quod est impossibile: ergo est necessarium, quòd Incarnatio DEI non sit; quia sic Divina Natura esset alterata, & haberet differentiam inter suam Essentiam & suum *esse*; quod est impossibile.

Contra hoc dixit Catholicus: in DEO Voluntas, quia est ipsa Potestas, ratione ipsius Potestatis habet Potestatem in Infinita Magnitudine & Æternitate, cùm ipsa Potestas sit infinita in Magnitudine & Æternitate; & ideo, quia Voluntas est illámet Potestas, quæ est infinita in Magnitudine & Æternitate, ipsa Voluntas potest habere infinitam Potestatem in Magnitudine & Æternitate. Unde si Divina Voluntas quoad Rationem, quam habet infinitam in Magnitudine & Æternitate, vult, quòd Divina Natura sit sinè differentia Essentiæ & *esse* una Persona, quæ assumpsit Humanitatem, potest hoc, quia vult, cùm suum velle habeat infinitam Potestatem; nam, si Voluntas vult, & non potest, sua Potestas non est infinita in Magnitudine nec in Æternitate; & sic quoad Rationem Magnitudinis non potest rem volitam perficere, nec quoad Rationem Æternitatis eam conservare, videlicet Divinam Naturam in hoc, quod ipsa Voluntas vult; sed hoc est manifestè impossibile: ergo Positio non valet.

11. Ait Catholicus: sicut convenit, quòd DEUS sit id, quod intellectualis Anima meliùs potest considerare in suprema Bonitate Magnitudinis &c., & necessariò convenit, quòd ita sit, ut ipsa Anima non possit altiùs contemplari ipsum, quàm sit ipsummet: sic necessariò convenit, quòd divinus effectus, quem Divina Natura ad se creavit, sit in tanta superexcellentia bonitatis, magnitudinis &c., quòd nos non possimus altiùs considerare illam altitudinem, quam habet in se; sed, si DEUS est incarnatus, id est, assumpsit Humanitatem, effectus DEI, & quidquid se habet ad ipsum, non potest considerari esse in majori bonitate &c.; & sic, si non est incarnatus, sequitur, quòd quilibet homo possit considerare, quòd effectus DEI posset esse nobilior, quàm sit; & quia talis consideratio est impossibilis: ergo est Incarnatio DEI.

Contra hoc dixit Infidelis: omnis homo naturaliter appetit Summum Ens, & ideo appetitus ad Summum Ens facit, quòd effectus ipsius Summi Entis sit appetibilis in majori nobilitate, in quâ possit esse, ut Anima in illo tam magno appetitu possit attingere majores similitudines sui primi, quas ipsa possit considerare, quas similitudines Anima appetit, quantum potest, in majoritate bonitatis &c.; & sic ex summo appetitu Animæ ad Summum Ens generatur verbum phantasticum in Anima circa effectum Summi Entis; & isto modo Incarnatio DEI est appetibilis in verbo phantastico Animæ; sed tamen propter hoc non sequitur, quòd ipsa sit realiter, quamvis ita videatur in verbo.

12. Dixit Infidelis: Potestas non potest super Immensitatem & Æternitatem; sed si DEUS est incarnatus, Potestas potest super Immensitatem & Æternitatem, quod est impossibile: ergo Incarnatio DEI non est, & hoc patet, quia Immensitas est major, postquam DEUS, qui est ipsa Immensitas, est Homo, quàm priùs, dum ipse DEUS non erat homo; eodem modo similiter sequitur de Æternitate, quia sic DEUS, qui non fuit homo, est Homo. Quòd autem sit impossibile, quòd Potestas possit addere super Æternitatem, hoc per se manifestè patet, quia illud non est Immensitas, quod recipit additamentum, nec Æternitas, quod includit realiter *non fuisse*: igitur est manifestum, quòd sit impossibile, quòd DEUS fuerit incarnatus.

Contra hoc dixit Catholicus: DEUS est in lapide, in quo non erat, priusquàm mundus esset, nec propter hoc sequitur, quòd ipse sit magis vel minùs DEUS, quàm fuerit, priusquàm lapis esset, cùm DEUS sit infinitè perfectus. Ita simili modo, quamvis DEUS sit Homo, qui DEUS non erat homo, priusquàm fuisset factus vel creatus Homo, propter hoc non est ipse DEUS magis vel minùs DEUS, quia Homo unitus DEO non addit supra Deitatem, nec potest diminuere de Deitate, sicut & lapis habens per totum se ipsum DEUM, nihil potest addere vel minuere in Deitate; & sic, licèt Deitas assumpserit & univerit sibi ipsi Humanitatem, semper est eadem Deitas, eadem Immensitas, Æternitas &c., nec plùs nec minùs, quia hoc est de Ratione Immensitatis ipsius Potestatis, Bonitatis, Æternitatis &c., quòd DEUS sinè alteratione, additione & diminutione Deitatis sit id, quod non erat. Et, si quoad lapidem videtur magis impossibile, quòd aliquid per se-stans sit semper (quamdiu lapis est) per totum ipsum lapidem, attingens omnem minimam partem lapidis, & tamen non sit lapis, quàm, si ipsum esset lapis: ita è contrario similiter, si DEUS est per totam essentiam hominis, & est homo, videtur minùs impossibile, quàm, si est per totam humanam essentiam, & non est homo; quòd autem DEUS sit per unumquodque totum creatum suppositum, nec sit illud, patet, cùm sit immensus & interminabilis, infinitè potens &c.; & sic non valet Positio.

13. Ait Catholicus: quando DEUS creat & producit creaturas, omnes Divinæ Perfectiones seu Rationes agunt invicem alia de alia isto modo: Divina Bonitas quoad suam Rationem agit de Magnitudine, quia producit magnas creaturas in bonitate, quam habent creaturæ; & de Æternitate, quia producit eas in durante bonitate vel in bona duratione; & de Potestate, quia producit eas in potente bonitate vel in bona potestate, & sic de singulis Rationibus DEI: &, sicut dictum est de Bonitate, ita est de qualibet alia per quamlibet aliarum, & sic Rationes mutuò agunt de se ipsis in producendo creaturas, sit, sicut Bonitas agit de Magnitudine producendo magnas creaturas in bonitate, ita è converso Magnitudo agit de Bonitate producendo eas bonas in magnitudine, & sic de singulis aliis similiter vice versâ. Igitur per hæc, quæ sunt prædicta, manifestè patet, quòd Incarnatio DEI sit; quia, si Incarnatio DEI non est, sic in creando deficerent omnes Dignitates ad invicem; quia Bonitas non produceret eas in tanta Magnitudine Bonitatis &c., quantam Potestas potest, nec quantam Sapientia scit; & sic Bonitas non ageret de Magnitudine, quantum potest, nec è converso &c.; & sic quælibet earum esset in se & in alia defectiva in Nobilitate extrinsecè producentis, quod est impossibile: quare necessariò patet, quòd Incarnatio DEI sit, ut non sequatur prædictus defectus Rationum DEI.

Contra Infidelis: secundùm prædictas rationes sequitur, quòd Divinæ Rationes æqualiter debeant producere omnes creaturas in bonitate, magnitudine &c., ut quælibet Dignitas producendo tantum possit de qualibet alia agere, quantum de se ipsa; sicut Bonitas, quæ tantum potest producere de magno, quantum de bono, & è converso; & ideo hæc mutua conversio de alia Dignitate ad aliam discurrens per omnes ipsas Dignitates implicat, quòd omnes creaturæ sint æqualiter creatæ in bonitate, magnitudine, æternitate &c., & sic sunt æternæ & immensæ & æquales; quod est impossibile: & ideo non valet Positio.

14. Dixit Infidelis Catholico: superiùs posuisti, quòd in Deitate Pater & Filius & Sanctus Spiritus sint Tres Personæ & Unus DEUS; modò autem ponis, quòd DEUS sit incarnatus: quare manifestè dicis contra te ipsum; quia, si in DEO sunt Pater & Filius & Sanctus Spiritus existentes una Deitas, Unus DEUS, & Incarnatio est, convenit, quòd omnes Tres Personæ sint incarnatæ, ut in illa Incarnatione Bonitas plùs possit agere de Magnitudine, de Potestate &c. in bono

magno &c.,& Magnitudo similiter plùs agere de Bonitate, Potestate &c. in magno bono &c., eò quòd majus bonum & majus potentificatum &c. est, si omnes Tres Personæ sunt incarnatæ, quàm, si una tantùm: ergo omnes Tres Divinæ Personæ sunt incarnatæ; sed illud, quod resultat ex Divina Natura assumente & ex Humana Natura assumpta, est unum Suppositum: igitur relinquitur, quòd in ipsa Incarnatione Tria Divina Suppositа infinitè distincta sint unum Suppositum, quod est impossibile, quod sequitur ex parte DEI: ergo est manifestum, quòd Incarnatio non sit: sed & aliud impossibile sequitur ex parte creaturæ, videlicet, quia, si convenit, quòd Incarnatio DEI sit, convenit, quòd sit in majori gradu bonitatis, magnitudinis &c., quo possit esse; & si sic, convenit, quòd DEUS sit vel incarnatus, vel incarnandus; quòd non sit incarnatus, patet, quia factâ ejus Incarnatione statim debuisset esse tanta influentia utilitatis in bonitate, magnitudine &c. in creatura, quòd omnis homo totus debuisset esse conversus ad cognoscendum & diligendum illam; est autem manifestum, quòd plures discredant illam, quàm credant, & etiam plures sint illi, qui nesciunt illam, quàm qui sciunt illam, & plures in vitiis, quàm in virtutibus; & ideo, si DEUS est incarnatus, sua Incarnatio non est in majori gradu bonitatis, magnitudinis &c., quo possit esse: ergo sua Incarnatio est diminuta, quod est impossibile, si est incarnatus; ergo est manifestum, quòd DEUS non sit incarnatus; igitur relinquitur, quòd, si conveniat, quòd Incarnatio DEI sit, ipse adhuc sit incarnandus, ut sequatur ille gradus majoris bonitatis &c., qui est prædictus.

Contra hoc dixit Catholicus: in Incarnatione DEI agit Bonitas, quantum potest, de Magnitudine, & è converso, & sic similiter cæteræ Dignitates, quælibet quoad suas Rationes & quoad Rationes aliarum Dignitatum; & sic in hac actione Incarnationis sunt ad invicem conditionatæ & connexæ omnes Divinæ Dignitates alia cum alia, & alia ad aliam; & ideo convenit, quòd DEUS necessariò ita sit incarnatus, quòd non destruatur connexio & unio prædictarum Rationum, quæ destruerentur, si omnia Divina Suppositа essent incarnata: quia, si unum Divinum Suppositum tantùm non sufficeret, ut DEUS esset incarnatus, ût Personа Filii, sic illud Suppositum esset defectivum in Bonitate &c.; quod est impossibile: quia sic Divina Bonitas non ageret in ipsa Incarnatione, quantum posset, de tota Magnitudine, nec è converso, nec eodem modo cæteræ Dignitates, quod est impossibile. Ergo unum Divinum Suppositum tantùm ût Persona Filii sufficit ipsi Incarnationi; cùm illud Suppositum sit DEUS infinitus in Bonitate &c., & ipsa Incarnatio sit una tantùm, ut Unitas ipsius Incarnationis sit magna in bonitate &c.; & sic non valet Positio in hoc, quod dictum est ex parte DEI. Ad illud autem, quod dicitur ex parte creaturæ, dicendum est, quòd, si DEUS adhuc non est incarnatus, omnes Christiani, qui fuerunt, & qui nunc sunt, & qui erunt usque tunc, quando incarnabitur, sint damnati propter falsum credere, & ita Divina Bonitas, Magnitudo &c. non influunt tantum in nos, quantum influerent, si DEUS jam esset incarnatus, quia sic essemus in Veritate credendo ipsam Incarnationem DEI; & etiam sequeretur, si DEUS est incarnandus, quòd tunc, quando erit incarnatus, Christiani, qui tunc erunt, credent, sicut nunc credimus, & Judæi & Saraceni & cæteri Infideles non credent, sed potiùs dubitabunt; & sic illa Incarnatio erit causa summæ dubitationis, & sic contra Fidem, Spem &c.; nec etiam erit aliqua mulier apta nec digna, de qua sumat carnem, quia, priusquàm concipiat illum, non erit sub aliqua vera Lege; & etiam multa alia inconvenientia sequerentur; & ideo manifestè patet, si DEUS non est incarnatus, sed incarnandus, quòd illa sua Incarnatio erit defectiva in bonitate, magnitudine &c., & contra Divinam Voluntatem, quæ diligit suum effectum cum Magnitudine Bonitatis &c.; & quia hoc est impossibile: ergo DEUS non est incarnandus; & sic in hoc non valet Positio. Ergo restat, quòd sit incarnatus, secundùm quòd jam probavimus; nec sequitur, quòd propter ipsam Incarnationem jam factam omnes homines scirent & crederent illam statim, quando fuit, quia sic non venissent ad credendum illam cum majori libertate, quâ possent, & deficeret materia, in qua credentes multum possent mereri in manifestando incredulis ipsam Incarnationem; & sic esset defectiva in Incarnatione, eò quòd non daret magnam occasionem multum agendi propter ipsam Incarnationem, ut Justitia multum posset justificare; & sic sequeretur, quòd Incarnatio DEI non esset in majori gradu bonitatis, magnitudinis &c., in quo posset; quod est impossibile: & sic non valet in hoc Positio.

15. Ait Catholicus: si Incarnatio DEI est, & Resurrectio est, quam probabo, sequitur, quòd corpora Sanctorum in Patria post Resurrectionem habebunt gloriam in illo Corpore, quod est unitum DEO, quia illud erit eis sensibile; & sic DEUS in illo Corpore sibi unito erit sensualis Finis eorum objectivè; & ita objectum sensibile erit propter hoc in majori bonitate, magnitudine &c., in quâ possit esse, & per consequens gloria Sanctorum secundùm virtutem sentiendi: si autem Incarnatio non est, sequitur, quòd unumquodque corpus glorificatum habebit immediatum finem suæ gloriæ in se ipso, cùm DEUS sit insensibilis; & sic bonitas finîs gloriæ erit in minoritate, & per consequens quælibet Dignitas DEI deficiet cuilibet alteri Dignitati quoad rationem corporalis effectûs, quod est impossibile: unde patet, quòd Incarnatio DEI sit.

Contra hoc dixit Infidelis: manifestum est, quòd sensualis gloria Beatorum possit esse major in omnibus sensibus eorum, quàm non in omnibus; & ideo secundùm tuas rationes sequeretur, quòd secundùm magnitudinem bonitatis &c. illud corpus, quod esset unitum DEO, esset ab omnibus corporibus Beatorum tangibile, gustabile, odorabile; quod est impossibile: & ideo non valet Positio.

16. Dixit Infidelis: cùm Divina Sapientia & Potestas sint idem cum Voluntate, est impossibile, quòd finis effectûs Sapientiæ & Potestatis mutetur, quia Voluntas vult, quòd Sapientia & Potestas attingant finem sui effectûs cum Magnitudine Bonitatis &c.; nam est major bonitas &c. effectûs, si ipse effectus emanaverit à Potestate & Sapientia ita perfectus, quòd non conveniat, quòd iterum perficiatur, quàm si conveniat; & ideo, si Incarnatio DEI est, convenit, quòd ipsa sit secundùm quòd tenet Christiana Secta, ut iterum perficeret effectum Potestatis & Sapientiæ DEI, videlicet humanam naturam, quam creatam ad perfectum finem, videlicet ad finem, qui est bonus, primus homo pervertit in malum, devians illam ab illo fine, quare fuit creata; & inde sequitur, quòd primus finis fuerit destructus, quem DEUS incarnatus restauravit; sed est impossibile, quòd primus finis destruatur, quia sic mutaretur prædictus finis, quod est impossibile, ût prædictum est: ergo DEUS non est incarnatus ad reparandum illum finem. Et, si est in carnatus propter humanitatem, non tamen principaliter propter Humanitatem, quam assumpsit; quia secundùm humanam naturam est plus bonitatis &c. in tota humana natura multorum, quàm unius tantùm; & etiam major est Largitas Divinæ Bonitatis, & magis distans ab avaritia, quia DEUS est factus noster frater perfectus homo, sicut quisque nostrûm, quàm, quia particularis homo est DEUS: ergo propter communem utilitatem omnium hominum DEUS est incarnatus, non autem principaliter propter suam Humanitatem; & si sic, statim fuit incarnatus, quando cœperunt esse homines, & est, & erit semper incarnatus, quamdiu erunt homines; quia, nisi sic esset, Æternitas deficeret Largitati Bonitatis &c. in prædicta Incarnatione; & sic Largitas Bonitatis &c. non ageret in ipsa Incarnatione, quantum posset, quod est impossibile: ergo DEUS est incarnatus ab initio sæculi, quod est contra Christianam Sectam. Vel, si DEUS propter se vult esse Homo, cùm, quidquid DEUS agit, sit propter Finem ipsius DEI, convenit, quòd sit Homo ab æterno; cujus ratio est, quia, si DEUS est Homo, convenit, quòd totus DEUS sit Homo; &, si DEUS est Homo, tota Divina Bonitas est Homo, tota Magnitudo est Homo, tota Æternitas est Homo, tota Potestas &c.; quia, si aliqua istarum non est tota Homo, nec aliqua aliarum est tota Homo, nec per consequens totus DEUS est Homo; quod est impossibile: quia sic in DEO deficeret infinita Magnitudo & Potestas; quod est impossibile: ergo, si DEUS est Homo, est totus ab æterno Homo; aliter tota Æternitas non esset Homo, quod est impossibile, ût prædictum est: & sic est superfluum, quòd ipse incarnetur, ut sit iterum Homo. Unde per prædicta patet manifestè, quòd DEUS non sit incarnatus, vel, si est incarnatus, non sit, sicut Christiana Secta tenet.

Contra hoc dixit Catholicus: principalis Finis, quare DEUS creavit omnia, est ad ipsum DEUM, DEUS enim creavit omnia ad se, sed est impossibile, quòd iste Finis destruatur vel divertatur in contrarium finem, cùm Divina Voluntas sit idem cum Potestate, Æternitate &c.; & sic dico, quòd fuerit impossibile, quòd primus homo deviaret hunc Finem, sed deviavit se ipsum & nos à beatitudine, ad quam fuimus creati in primo homine; & hic finis est sub Primo Fine,

Fine, videlicet sub illo, quare creavit omnia, qui Finis est, quòd DEUS sit Homo, & Homo sit DEUS; & iste Finis quoad creaturam non potest esse major; & sic omnis creatura habet suum Finem principaliter in hoc, quòd DEUS sit Homo, & Homo sit DEUS; & ideo, si iste Finis invénit humanam naturam deviatam in aliquo contra illum Finem, convénit, quòd rectificaret eam, cùm sit principalis Finis humanæ naturæ; aliter Magnitudo Bonitatis, Potestatis &c. deficeret in illo Fine, quod est impossibile, cùm ipse Finis sit perfectissimus Homo & DEUS: & sic non valet id, quod ad hoc dixisti. Et manifestum est, quòd principalius fuerit DEO, quòd sit incarnatus propter Humanitatem, quam habet sibi unitam, quàm propter aliam communem humanam naturam, vel etiam quàm propter restauratio- 17.
nem humanæ naturæ; quia, cùm illa Humanitas sit unita DEO, est nobilior & potentior & sapientior &c., quàm reliqua natura omnium hominum; aliter DEUS magìs diligeret id, quod est remotum, quàm id, quod est propinquum sibi; & per consequens magìs aliud à se ipso, quàm se ipsum, quod est impossibile: ergo DEUS fuit incarnatus propter Humanitatem, quam habuit unitam sibi; & sic non valet, quod dixisti contra hoc. Sed adhuc est alius Principalissimus Finis, & ultra istum non est quærendus finis, videlicet propter Deitatem, omnia, quæcunque DEUS facit, fecit & faciet, principalissimè sunt propter se ipsum, cùm non tantum diligat nec possit diligere aliud, quantum se ipsum; & sic dico, quòd DEUS sit incarnatus propter majorem bonificationem, magnificationem, possificationem &c. Deitatis in creatis; & sic non fuit necessarium eligere tempus Incarnationis ab initio sæculi propter majorem dilectionem hominum, sed fuit necessarium, quòd eligeret tempus magìs manifestandi, magìs magnificandi, glorificandi &c. Deitatem ab Humanitate, sicut Sapientia DEI scivit, & Voluntas voluit; & ideo non valet, quod contra hoc dixisti. Nec sequitur, quòd sit Homo ab æterno, nec propter hoc minùs, quòd ipse totus DEUS sit Homo; quia, si DEUS esset Homo ab æterno, Humanitas esset æterna, & per consequens immensa &c.; & sic corpus esset ab æterno immensum; quod est impossibile: & sic etiam esset impossibile, quòd DEUS haberet dispositionem humani corporis, & sic esset imperfectus homo; quod est impossibile, & similiter multa alia impossibilia sequerentur: & adhuc sequeretur, quòd esset incarnatus in finito homine, videlicet in finita bonitate & in finita magnitudine hominis, ut infinita Potestas, infinita Sapientia, infinita Voluntas &c. posset habere in DEO unionem infiniti & finiti, principiati & æterni, videlicet Divinæ Naturæ perfectæ & simplicis, & Humanæ Naturæ perfectæ & simplicis sinè aliqua alteratione Deitatis & Humanitatis, ita etiam, quòd DEUS Filius esset totus Homo, id est, totus incarnatus, aliter omnes Divinæ Dignitates essent quælibet in se defectiva secundùm extrinsecam operationem; quod est impossibile: & sic non valet, quod contra hoc dixisti; & sic adhuc remanet Positio Catholicæ Fidei.

Ait Catholicus: Divina Bonitas, Divina Magnitudo &c. atque Divina Unitas producunt suas similitudines in homine, ita quòd bonitas in humano esse producit ipsum bonum, & magnitudo magnum &c., atque unitas unum, videlicet distinctum ab omni alio homine; si autem istæ similitudines inducuntur in Divinum *Esse*, ita quòd DEUS assumat Humanitatem, est manifestum, quòd DEUS magìs inducat suas similitudines ad se & in se, quàm, si non assumit Humanitatem: ergo necessariò convenit, quòd Incarnatio DEI sit, ut Divina Voluntas non deficiat in Magnitudine ad diligendum similitudines DEI in excellentiori gradu Bonitatis, Magnitudinis &c. atque Unitatis, id est, unius hominis, in quo possit eas diligere; quia, si Incarnatio non est, sic Divina Voluntas est defectiva ad diligendum similitudines in Magnitudine Unitatis, Bonitatis, Magnitudinis &c., quod est impossibile, & Justitia injuriaret illas similitudines in deficiente Voluntate, diligendo eas in Minoritate contra Majoritatem; quod est impossibile, cùm ipsa Voluntas sit infinitè potens: ergo Incarnatio est.

Contra hoc dixit Infidelis: si DEUS esset incarnatus ideo, quia Voluntas non potest in altiori gradu diligere suas similitudines, & aliter deficeret, ût prædictum est, sic sequitur, quòd Divina Voluntas tantum diligat similitudines Dignitatum, quòd reducat omnes creaturas in se, uniendo eas sibi, aliter Divina Voluntas non diligeret similitudines Dignitatum in Magnitudine, Potestate &c., & sic esset defectiva; quod est impossibile: ergo DEUS reduxit omnes

suas similitudines, videlicet omnes creaturas ad se, uniens eas sibi, ita quòd omnes creaturæ sint DEUS; quod manifestè est impossibile: & ideo non valet Positio. Et dato etiam, quòd uniret unam creaturam, videlicet Hominem sibi in DEUM, ita, quòd ille Homo esset DEUS, sequeretur, quòd Divina Voluntas diligeret diminutionem suæ Deitatis, quia ille Homo existens DEUS esset finitus in Immensitate, Bonitate &c.; & sic ratione unitatis Hominis in DEUM ipsa Deitas existens ratione suî infinita, esset alterata in existere finito proveniente ex parte illius Hominis, & ita homo esset subjectum diminutionis Deitatis; sed est falsum, quòd Deitas sit diminuta vel possit diminui: quare manifestè patet, quòd Incarnatio DEI non sit.

18. Dixit Infidelis: homo in humana natura producit sibi similem hominem in humanis conditionibus, ita, quòd homo producitur verus & perfectus homo de homine vero & perfecto; & sic ista productio est sufficiens & perfecta secundùm humanam naturam; si autem in Divinis est Productio, secundùm quòd tenet Christiana Secta, & convenit, quòd DEUS sit incarnatus, sequitur, quòd productio, quæ est in humana natura, sit magìs perfecta, quàm illa Productio, quæ est in Divina Natura; nam, si Incarnatio DEI est, sicut Christiani tenent, DEUS producens producit iterum hominem DEUM in illud *Esse* numerale, quod *Esse* est DEUS Productus de ipso DEO Producente, eò quòd in Divina Natura non sufficiat, quòd DEUS de se producat DEUM, quod est manifestè impossibile, si in eo est Productio, quia sic in DEO deficeret Magnitudo Bonitatis, Potestatis &c.; quod est impossibile: & sic manifestè patet, quòd, si Divina Incarnatio est, Christiana Secta teneat, quòd in DEO non sit Productio de DEO in DEUM in Divinis, secundùm quòd tenet Christiana Secta, quia sic esset insufficiens & imperfecta, ût dictum est; quod est impossibile: vel si in DEO est Pro- 19.
ductio, cùm conveniat, quòd sit omnino sufficiens & perfecta, est impossibile, quòd sit prædicta Incarnatio, sicut nunc dictum est.

Contra hoc dixit Catholicus: sunt *duæ* Divinæ Productiones; *prima* & principalior Productio est intrinsecè in ipsa Divina Essentia in hoc, quòd DEUS Pater de toto se ipso producat DEUM Filium, & Sanctus Spiritus in summo diligere Patris ad Filium & Filii ad Patrem producatur ab utroque, sicut in præcedentibus Partibus manifestè probatum est. *Secunda* productio est creaturarum à DEO, sicut infrà manifestè patebit; & hæc secunda est imago & similitudo primæ, secundùm quòd creatura potest recipere divinas similitudines; quod per se patet: quia, sicut DEUS est bonus, magnus, æternus &c. per suam Bonitatem, Magnitudinem, Æternitatem &c., ita quæcunque creatura est bona, magna, durans &c. per suam bonitatem, magnitudinem, durationem &c. secundùm suum finem, ad quem dirigitur, hoc est, ut DEUS bonificet, magnificet, justificet, largificet &c. tantum, quantum creatura potest recipere actus Rationum DEI; & ideo est manifestum, si DEUS non est incarnatus, quòd major imago & major similitudo, quæ possit esse, Primæ Productionis videlicet Intrinsecæ in Divinis non sit, nec DEUS tantum bonificet, magnificet, justificet &c., quantum Sapientia scit, quòd creatura posset recipere; & sic omnes actus Divinarum Rationum, & per consequens ipsæ Rationes, & ipsa Intrinseca Productio DEI, & ipsa Deitas deficerent in secunda productione, quod est manifestè impossibile: ergo DEUS est incarnatus. Nec propter hoc sequitur, quòd tota Intrinseca Productio DEI non sit sufficientissima & perfectissima, cùm sit infinitè bona, magna &c.; & hoc etiam, quia aliud est, quòd DEUS producat totum DEUM infinitum de toto se ipso DEO infinito, & aliud est, quòd DEUS producat Hominem in totum DEUM infinitum, ita, quòd DEUS sit Homo, & Homo sit DEUS; & est manifestum, quòd nihil repugnet, quin hæ duæ productiones possint simul stare in summo gradu perfectionis, quælibet ita, quòd utraque sit sufficiens & perfecta, hæc in producendo de DEO DEUM, & illa in producendo Hominem in DEUM; hinc non valet, quod contra hoc dictum est.

Ait Catholicus: si Incarnatio DEI est, ille, qui credit Incarnationem, potest habere plus virtutis, & magìs resistere vitiis, quàm si Incarnatio non est; nam Fides est bona, magna &c.; & necessariò convenit, quòd credere, ex quo nascitur major bonitas, major magnitudo, major duratio, major potestas Fidei, Spei, Charitatis, Justitiæ &c., habeat verum objectum, ex quo nascantur virtutes tantæ excellentiæ, & ex quo vi-

tiosus se sentiat magis obligatum ad pœnam; quia, nisi ita esset, sequeretur, quòd ex falso oriretur verum, & ex nihilo aliquid, & ex privatione *esse*, & id, quod nihil esset, id est, quod esset falsum, haberet potestatem, magnitudinem & virtutem influendi verum, videlicet bonitatem, magnitudinem &c. in summa excellentia Fidei, Spei &c.; quod est manifestè impossibile: sed ex credere, quòd DEUS sit incarnatus, videlicet, quòd DEUS sit factus Homo, nascitur major bonitas, major magnitudo &c. Fidei, Spei, Charitatis, Justitiæ &c., quæ possint esse de DEO ad creaturam; quia sic DEUS non potest plus agere in creatura, nec creatura plus recipere à DEO, sicut suprà probatum est: ergo necessariò convenit, quòd illud objectum credendi, videlicet, quòd DEUS sit incarnatus, sit verum; nam, si non est incarnatus, sequitur, quòd ex falso nascatur verum, & ex nihilo aliquid, & ex privatione *esse*, & id, quod nihil vel falsum est, habeat magnitudinem & virtutem influendi verum, videlicet bonitatem, magnitudinem &c. in summa excellentia Fidei, Spei, Charitatis, Justitiæ &c.; quod manifestè est impossibile: ergo DEUS est incarnatus.

Contra hoc dixit Infidelis: cùm omne, quod est, sit propter DEUM, & Divina Bonitas, Magnitudo &c. existentes unum idem sint infinitè æternaliter perfectæ, propter hoc omnis homo, ut magis sit similis DEO, & magis se habeat ad suum Finem, qui est ipse DEUS, debet, quantò plùs poterit, agere bonum, & evitare malum; & ex isto subjecto nascitur bonitas, magnitudo &c. Fidei, Spei, Charitatis, Justitiæ &c. in summa excellentia, quia, cùm subjectum sit DEUS, non potest esse minus nec majus; si autem Incarnatio DEI est, propter quam nascantur major bonitas, magnitudo &c. Fidei, Spei &c., quàm si non esset, sequitur, quòd Divina Bonitas, Magnitudo &c. non essent simpliciter perfectum subjectum vel objectum, ex quo nascantur bonitas, magnitudo &c. Fidei, Spei &c. in summa excellentia; quod est impossibile, cùm Divinæ Dignitates sint infinitè & æternaliter perfectæ: & ideo non valet Positio.

20. Dixit Infidelis: si DEUS voluit in se unire hominem, convenit, quòd ille Homo inter cæteros homines sit dignior; non potuit esse dignior, nisi esset magis virtuosus; nec potuit esse magis virtuosus, nisi superaverit eos merito virtutis; nec potuit habere meritum pro virtutibus, nisi potuisset peccare; nemo autem, qui potuit peccare, potuit esse DEUS; quia, si sic, cùm ille homo semper ab initio suæ conceptionis fuerit DEUS, ût tenet Christiana Secta, Homo DEUS potuisset peccare; sed est impossibile, quòd DEUS peccet nec ratione sui nec etiam ratione alicujus sibi uniti, dato, quòd DEUS sit Homo, quia sic Divina Bonitas posset malificare, & Divina Nobilitas vilificare, & Divina Justitia injuriare &c.; quod est manifestè impossibile: ergo, cùm nullus homo sit vel fuerit, quin possit vel potuerit peccare (quia aliter non habetur meritum pro virtutibus, nec earum dignitas) est manifestum, quòd homo non sit DEUS.

Contra hoc dixit Catholicus: homo in via est virtuosus per acquisitionem, DEUS autem est infinitè virtuosus, cùm ipse sit ipsa infinita Virtus; igitur, si unus homo tantum est DEUS, nec propter hoc DEUS est minùs virtuosus in se ipso, est manifestum, quòd sua summa Virtus ita sufficiat Divinæ Unitati, Bonitati, Potestati, Magnitudini &c., quòd non possit esse excellentior, quantum ad extrinsecam operationem DEI, quia facit, quòd finitum & infinitum sint unum, & facit, quòd id, quod ex sua natura est finitæ potestatis, bonitatis &c., sit infinitæ Potestatis, Bonitatis &c.: ergo est necessarium, quòd unus Homo sit DEUS; & dico, quòd sit virtuosus & dignissimus, & fuerit super cæteros homines & super cæteras creaturas DEI, sed non eo modo, quo alii homines, quia isti sunt virtuosi & digni acquirendo virtutem & dignitatem, iste autem, cùm sit ipse DEUS, est ipsa infinita Virtus & Dignitas, & fuit ab initio suæ Conceptionis in Homine, natus ex homine, ut esset verissimus homo, videlicet ex Virgine propter Perfectionem & Nobilitatem &c. Deitatis; & ideo, cùm iste Homo sit ipsa infinita Virtus, ipsa infinita Dignitas; igitur frustra acquireret aliunde virtutem & dignitatem; &, cùm ipse sit ipsa infinita Justitia, ipsa Merces, pro qua virtuosi laborant, igitur frustra laboraret pro mercede; & ideo non valet prædicta Positio.

PARS V.
De Sacramentis.

SUnt septem Sacramenta Ecclesiæ, videlicet: Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Sacerdotium, Matrimonium, Unctio; & hæc Sacramenta probat Catholicus universaliter & particulariter, & eodem modo objicit Infidelis, & particulariter reprobat illa: igitur primò probat Fidelis ista Sacramenta universaliter isto modo.

1. Ait Catholicus: necessariò convenit, quòd illud sit, per quod DEUS plus agit, & plus potest agere de natura & in natura & supra naturam creatam, & per quod est major proportio inter Divinas Rationes & rationes naturæ; sed per Sacramenta DEUS plus agit, & plus potest agere de natura & in natura & supra naturam, sicut manifestè patet in Eucharistia, quia DEUS potest plus agere de natura & in natura & supra naturam, si Sacramentum Eucharistiæ est, quàm si non est; quia facit, quòd creatura panis transubstantietur in Hominem DEUM, videlicet JESUM Christum, & facit, quòd superentur tempus & locus & quantitas & cætera accidentia naturæ; & similiter in Baptismo, Confirmatione, Sacerdotio &c. ostenditur major operatio & major proportio, quæ possit esse in natura & supra naturam, de Divinis Rationibus, & de rationibus ipsius naturæ; quod per se patet: ergo Sacramenta sunt necessariò; quia, si Sacramenta non sunt, sequitur, quòd non sit id, per quod DEUS plus potest agere de natura & in natura & supra naturam, nec sit major proportio inter Divinas Rationes & rationes naturæ; & sic id, quod habet Concordantiam cum *esse*, habet concordantiam cum privatione, malitia, parvitate &c., & ejus oppositum cum *esse*, bonitate &c.; quod est manifestè impossibile: ergo prædicta Sacramenta sunt necessariò, ut DEUS sit in majori actione super suum effectum, & ut sit effectus magis ductilis & obediens, ad quidquid DEUS vult de ipso agere, sicut ignis in quarto gradu habet majorem actionem super aquam sibi subditam, & aqua est magis obediens igni, quàm, si ignis esset in tertio gradu.

Contra hoc dixit Infidelis: ignis plus agit de suis rationibus in rationibus aquæ, si secundùm cursum naturæ agat in aqua, quàm, si supra cursum naturæ agat in ea; nam agere supra naturam, est corrumpere conditiones naturæ & suas rationes; ita eodem modo DEUS, si per Sacramenta, quæ tu dicis, agit supra naturam, ût suprà dixisti, destruit naturæ suas conditiones & operationes & suas rationes; & ita est contra suum naturalem effectum, ut sit innaturalis, quod est impossibile, cùm effectus ratione suæ naturalitatis sit major in bonitate, magnitudine &c., & magis similis Bonitati, Magnitudini &c. suæ Causæ, videlicet sui primi, quàm ratione innaturalitatis: & ideo non valet Positio.

2. Dixit Infidelis Catholico: dico, quòd sit impossibile, quòd sit illud Sacramentum Eucharistiæ, quod suprà dixisti; & hoc evidenter ostendo: manifestum est, quòd, quandocunque aliqua substantia transmutatur in aliam, sit impossibile, quòd factâ transmutatione remaneant accidentia substantiæ, quæ transmutatur, quia sic essent accidentia sinè subjecto, quod est manifestè impossibile; sed, si prædictum Sacramentum est in veritate, substantia panis & vini transmutantur in Substantiam Carnis & Sanguinis, permanentibus accidentibus panis & vini sinè substantia panis & vini; quod est manifestè impossibile: ergo prædictum Sacramentum Eucharistiæ non est. Et dato, quòd Sacramentum Eucharistiæ & cætera Sacramenta sint, quæ tenet Christiana Secta, sequitur, si DEUS est incarnatus, ût Christiani tenent, quòd ejus Incarnatio sit insufficiens & imperfecta, quod tamen est impossibile, si est incarnatus; & hoc sic patet: nam, si DEUS est incarnatus, convenit, quòd sit incarnatus, ut Divinæ Rationes in tanta excellentia agant de creata natura & in creata natura & supra creatam naturam, quòd creata natura non possit ulteriùs recipere, nec Divinæ Rationes quoad hoc ulteriùs in ipsa agere: ergo in Divina Incarnatione includitur, quidquid DEUS operatur in summa Actione de creata natura & supra creatam naturam & in creata natura: ergo Sacramentum Eucharistiæ & cætera prædicta Sacramenta non sunt; quia, si essent, convenit, quòd illa sint, ut DEUS supernaturaliter agat in creatura, ut sua actio sit major in creatura, & ut sit major proportio inter Divinas Rationes & creatas rationes; hoc autem totum cadit in Incarnationem DEI, & est de Ratione ipsius Incarnationis: quare aut conveniet, quòd Incarnatio sit diminuta, quod est impossibile, si DEUS est incarnatus, aut quòd prædicta Sacramenta necessariò nihil sint.

Contra hoc dixit Catholicus: Divina Sapientia attingit, quòd Divina Potestas possit agere supra creatam naturam, cùm

attingat ipsam Potestatem in Magnitudine Bonitatis, Virtutis & Perfectionis; eodem modo similiter Divina Voluntas attingit ipsammet Potestatem: igitur Sapientia scit, & Voluntas vult, „quòd sua Potestas possit „supra naturam, sicut cogere, quòd acci„dentia stent sinè subjecto, & cætera super„naturalia, quæ pertinent ad supradicta Sa„cramenta„; & sicut Sapientia scit, & Voluntas vult, quod sua Potestas potest, ita necessariò convenit, quòd fiat à Potestate; nam aliter Sapientia & Voluntas attingerent suam Potestatem, quantum ad hoc, in otioso & superfluo posse, & plùs in potentia, quàm in actu; & sic deficeret ipsis, videlicet Sapientiæ, Voluntati & Potestati Magnitudo Bonitatis, Virtutis & Perfectionis; quod est impossibile: ergo Potestas potest, & ita fit supra naturam, ût prædictum est. Quòd autem Sapientia ita sciat, & Voluntas velit, patet in prædictis Sacramentis, quòd Justitia ita consentiat propter magnum usum, quem Divinæ Rationes habent in hominibus per Sacramenta, & per magnam fruitionem, quam habent humanæ rationes in Divinis Rationibus per eadem Sacramenta; & sic non valet, quod contra dictum est. Et quamvis DEUS sit incarnatus, propter hoc non minùs convenit, quòd prædicta Sacramenta sint, imò etiam nihil essent, nisi DEUS esset incarnatus; nam concedo, quòd DEUS ad hoc sit incarnatus, ut Divinæ Rationes in tanta excellentia agant de creata natura & in creata natura & supra creatam naturam, quòd ipsa creata natura non possit ulteriùs recipere, nec Divinæ Rationes in ea ulteriùs agere; & sic concedo, & est verũ, quòd in Divina Incarnatione includatur, quidquid DEUS in summa Actione operatur de creata natura & in creata natura & supra creatam naturam; sed multa includuntur in Divina Incarnatione, quædam magis principalia, & quædam minùs principalia; *primò* & principaliter inter cætera DEUS est incarnatus propter se, id est, propter majorem bonificationem, magnificationem &c. suæ Deitatis in creaturis, *secundò* propter ipsam Humanitatem, quam sibi univit, *tertiò* propter dilectionem & charitatem, quam habuit & habet erga nos, *quartò*, ut essemus magis obligati ad recolendum & diligendum DEUM, cùm videamus ipsum similem unicuique nostrûm in conditionibus humanæ naturæ, *quintò*, ut, cùm ipse Homo DEUS sit Principium & Finis omnium creaturarum, ût probatum est, & sit Medium inter DEUM & creaturam, ut ipse Homo DEUS habeat magnum usum in creatura, & creatura magnam fruitionem in DEO; & ita necessariò convenit, quòd sit Sacramentum Eucharistiæ & cætera Sacramenta, ut Homo DEUS non solùm naturaliter, sed maximè supernaturaliter habeat suum usum in creatura bonificando, magnificando &c., & creatura è converso magnam fruitionem in recolendo, intelligendo & diligendo ipsum, simili modo, sicut convenit, quòd in Divinis sit magnum Medium, videlicet Sanctus Spiritus inter Patrem & Filium, Patre bonificante, magnificante &c. generando Filium, & Filio bonificante, magnificante &c. fruendo Patre. Unde hæc, quæ dicta sunt, & etiam multa alia includuntur in Divina Incarnatione. Quare, si DEUS non esset incarnatus, ipsa Sacramenta nihil essent, nec cætera, quæ suprà dicta sunt; unde sequerentur multa inconvenientia contra DEUM & suas Rationes in creatis: ergo necessariò convenit, quòd DEUS sit incarnatus, ut sint omnia, quæ suprà dicta sunt; ergo Sacramenta sunt necessariò: & sic non valet, quod contrà dictum est, quia accipitur exclusivè ab Incarnatione.

3. Ait Catholicus: cùm Divina Virtus & Voluntas sint idem cum Divina Bonitate, Magnitudine &c., & ipsa Voluntas diligat Magnitudinem sui effectûs in bonitate, potestate, virtute &c., quia aliter ipsa Voluntas esset defectiva magnitudini virtutis &c. sui effectûs, ideo vult ipsa Voluntas, quòd Virtus DEI influat in nos magnitudinem & bonitatem virtutum, ita quòd nostræ virtutes sint magnæ in nostris voluntatibus, bonitatibus &c.; aliter esset defectiva, sicut suprà dictum est, quod est impossibile: ergo necessariò diligit, quòd nos habeamus magnas virtutes; sed non potest sinè Sacramentis diligere, quòd nos habeamus magnas virtutes, cùm Sacramenta sint media, per quæ habemus majorem magnitudinem bonitatis &c. in nostris virtutibus, ût suprà ostensum est: ergo Sacramenta sunt necessariò, aliàs Divinæ Dignitates resisterent magnitudini sui effectûs; quod est impossibile: ergo sunt necessariò Sacramenta.

Contra hoc dixit Infidelis: si Divina Voluntas diligit in suo effectu magnitudinem virtutum, convenit, quòd odiat in eodem magnitudinem vitiorum; ut autem evitetur augmentum vitiorum in malitia, DEUS

DEUS non vult, quòd sint Sacramenta, ut homines inhonesti & indigni propter sua vitia non multiplicent ipsa sua vitia in magnitudine malitiæ, & per consequens in magnitudine pœnæ, tractando ipsa Sacramenta inhonestè & indignè; & sic non valet Positio.

4. Dixit Infidelis: si in Sacramento Eucharistiæ, secundùm quòd Christiani tenent, substantia panîs transubstantiatur in Corpus veri Hominis, videlicet JESU Christi, sic necessariò sequitur, cùm Corpus istius Hominis, videlicet JESU Christi, contineatur sub certa & determinata quantitate, aut quòd Corpus illius augmentetur ultra metas quantitatis humani corporis, & hoc etiam in tantum posset augmentari, quantum universa substantia panîs posset sufficere ad transubstantiandum; & sic non est vera Transubstantiatio, quia expellit ipsum Corpus Christi à quantitate humani corporis, & sic facit, quòd sit imperfectus homo, quod est impossibile; aut convenit, quòd factâ Transubstantiatione tota illa substantia, quæ superfluit ultra quantitatem Humani Corporis, deveniat in nihilum; quod est impossibile: ergo Sacramentum Eucharistiæ non est.

Contra hoc dixit Catholicus: cùm Transubstantiatio panîs in Corpus JESU Christi veri Hominis sit supernaturalis operatio, & conveniat, quòd hæc sit, ût jam probatum est, dico, quòd „illa substantia panîs sinè „quantitate ipsius panîs transeat in Substan„tiam Corporis JESU Christi, videlicet in „verum Corpus Hominis, qui est JESUS „Christus; & ita est impossibile, quòd Cor„pus Christi augmentetur, cùm sinè quan„titate sit impossibilis augmentatio; nec ma„teria annihilatur, quia convertitur sinè ac„cidentibus ipsius JESU Christi in nutri„mentum corporis hominis recipientis „ipsum Corpus Christi; sicut priùs conver„sa fuerat sinè accidentibus panîs in Sub„stantiam JESU Christi, ita, quòd anima „vivat de Transmutatione, & corpus de nu„trimento: & sic non valet Positio.

5. Ait Catholicus: quidquid est creatum, est tali modo creatum, quòd DEUS cognoscatur & diligatur; & quia DEUS est Magnitudo, est omne creatum, quod est creatum, ut DEUS multùm cognoscatur & multùm diligatur; sed, si Sacramenta sunt vera, meliùs possumus cognoscere & diligere Intrinsecam Operationem, quam DEUS habet in se ipso, quàm si Sacramenta non sunt, & hoc patet isto modo: superiùs probatum est, quòd in Divinis Pater generet Filium, & Sanctus Spiritus spiretur ab utroque, & ista Generatio & ista Spiratio non requirunt locum nec tempus, nec motum, nec quantitatem, nec cætera accidentia; quia, quidquid in DEO agitur, est infinitum sinè aliquo accidente; simili modo in Sacramento Eucharistiæ non requiruntur conditiones accidentium, imò super conditiones eorum debet fieri illud Sacramentum ad magis repræsentandam illam prædictam Intrinsecam Operationem, quam DEUS habet in se ipso; & ideo manifestè patet, quòd, si DEUS repugnat prædicto Sacramento, ita, quòd illud Sacramentum nihil sit realiter, nisi fortè in ratione, scilicet in verbo phantastico: sic sequeretur istud impossibile, videlicet, quòd intellectus falso modo intelligat, & quòd nostra Voluntas plùs diligat Intrinsecam Operationem per hoc, quod est falsum, quàm per hoc, quod est verum, cùm ipsa voluntas per nullam aliam similitudinem possit tantum diligere, & intellectus intelligere in DEO prædictam Intrinsecam Operationem, quantum per Sacramentum Eucharistiæ; & etiam necessariò conveniret, quòd istud Sacramentum esset falsum, quia Divina Voluntas vellet, quòd ipsum non sit verum; & sic manifestè patet, quòd DEUS repugnet illi rei, per quam ipse DEUS à creatura plùs cognoscitur & diligitur: ergo relinquitur, quòd ipse sit contra Principia, quare creavit omnia creata, quod est manifestè impossibile: ergo est Sacramentum Eucharistiæ.

Contrà Infidelis: suprà probatum est, quòd non sit Productio in Divinis, & sic non valet Positio; & dato, quòd ipsa Productio sit, ostendo, quòd sit impossibile, quòd Sacramentum Eucharistiæ sit; & hoc isto modo: quidquid est in DEO, est actu, cùm ipse DEUS sit infinitum *Esse* infinitè remotum à *non esse*, *possibile* autem & *esse* habent concordantiam, *impossibile* verò & *non esse*: igitur est manifestum, quòd, si prædicta Intrinseca Operatio est in DEO, conveniat, quòd meliùs cognoscatur & diligatur per id, quod repræsentat *esse* & *possibile*, quàm per id, quod repræsentat *non esse* & *impossibile*; sed, quia per Eucharistiam plùs repræsentatur *non esse* & *impossibile*, quàm *esse* & *possibile*: ergo per Eucharistiam Intrinseca Operatio DEI non plùs cognoscitur, nec plùs diligitur:

ligitur: cùm ergo Sacramentum Eucharistiæ sit id, per quod Intrinseca Operatio DEI plùs cognoscitur & diligitur, sicut suprà dixisti, est manifestum, quòd illud Sacramentum non sit in re, nec etiam in ratione; quia, si illud esset, DEUS diligeret, quòd plus cognosceretur & diligeretur per *non esse* & *impossibile*, quàm per *esse* & *possibile*; & sic plùs per suum contrarium, quàm per suum concordans; & plùs per suum dissimile, quàm per suum simile, & plùs per hoc, quod est ab illo remotum, quàm propinquum; & etiam sequeretur, quòd *non esse* & *impossibile* essent majora & nobiliora & magis dilecta à DEO, quàm *esse* & *possibile*; hæc autem sunt manifestè impossibilia: quare non valet Positio.

6. Dixit Infidelis: illud non est verum Sacramentum, in quo includitur impossibile; igitur Baptismus non est verum Sacramentum, quia in ipso includitur impossibile, quod patet isto modo: est impossibile, quòd Sacramentum sit sinè Forma, & Forma sinè Materia; Materia autem deficit Formæ illius Sacramenti in hoc, quòd parvulus puer, dum baptizatur, cùm adhuc careat omni discretione, non intelligat nec diligat se baptizari, & ita non potest recipere Formam Baptismi; nec aliud à puero, sicut patrinus, potest pro puero, ût Materia, se subjicere Formæ illius Sacramenti, quia non baptizatur pro puero; & dato, quòd puer baptizetur secundùm sensum, dico, quòd discretio patrini, cùm non sit unita sensualitati ipsius pueri, non possit sufficere pro absente discretione ipsius pueri ad suscipiendum Formam Baptismi; quia sic sequeretur, quòd duæ materiæ individuæ reciperent unicam individuam Formam; quod est manifestè impossibile.

Contra hoc dixit Catholicus: intellectus & objectum sunt duo individua numero, & ista duo non possunt recipere unicam individuam formam, intellectus autem influens suas similitudines activas tanquam formam ad objectum, abstrahit ab objecto passivas similitudines ipsius objecti tanquam materiam, quibus videlicet formâ & materiâ se attingentibus, videlicet formâ attingente materiam, & è converso, resultat verbum intellectûs constitutum ex prædicta forma & ex prædicta materia, videlicet ex similitudinibus intellectûs & ex similitudinibus objecti, per quod verbum intellectus transit ad attingendum objectum; & in hoc patet resolutio Positionis: nam, dum puer baptizatur, intellectus patrini attingit & recipit in suas similitudines attractivas Formam Baptismi, influens illas similitudines ad similitudines pueri, attingendo eas cum Formâ Baptismi omnibus modis, quibus possunt attingi, ad recipiendum beneficium Baptismi, videlicet in actu, in habitu, & in potentia; & sicut unitur verbum ex similitudinibus intellectûs patrini, & ex similitudinibus hujus objecti, videlicet pueri, ita mediante tali verbo sic informato Formâ Baptismi attingit intellectus ipsum puerum de toto ipso verbo sic informato, & informat eum totum in actu, in habitu & in potentia, sicut attingit eum in actu, in habitu & in potentia: & concedo, quòd patrinus non recipiat Formam Baptismi pueri pro puero vel loco pueri, patrinus autem est medium, per quod Forma Baptismi transit in puerum, sicut aër non recipit ab igne calefactionem aquæ pro aqua vel loco aquæ, sed est medium, per quod ipsa calefactio aquæ transit in aquam; & sic non valet Positio.

7. Ait Catholicus: necessariò convenit, quòd sit Sacramentum Eucharistiæ, & hoc manifestatur isto modo: Divina Potestas est tanta in Actu Bonitatis, Magnitudinis &c., quòd conveniat, quòd agat *omnibus modis operandi*, qui cedunt in summam Nobilitatem & Perfectionem Dignitatum DEI & actûs earum, ut ipsa Potestas *nullo modo*, quo possit agere bonum, magnum, justum &c., sit otiosa; & sic necessariò convenit

Primò, quòd totus DEUS Pater, qui est ipsa tota Potestas, generet de tota ipsa Potestate DEUM Filium existentem totam ipsam Potestatem, permanente ipso Patre totâ ipsâ eâdem Potestate, sicut etiam suprà probatum est; & hæc est major Operatio, quam DEUS, qui est ipsa Potestas, possit agere, quia est de Infinito *Esse* in Infinitum *Esse*.

Secundò autem DEUS operatur *alio modo* extra se, & *primò* operando creaturas de nihilo, videlicet creando ita, quòd essentia nihili (ût ita loquar) non remaneat in illo aliquo, quod est creatum; & in hoc ostenditur, & ita est magna Nobilitas, magna Bonitas, magna Magnitudo &c. Divinæ Potestatis, quia agit supra id, quod nullo modo est, & quod nullo modo habet naturam essendi, videlicet supra nihil, sicut infrà de

de Creatione probabitur. *Secundò* est alia operatio Potestatis &c. DEI, & hæc est mirabilis in Magnitudine Potestatis &c. videlicet unire in Uno Supposito individuo in numero, videlicet in Uno *Esse* penitùs indivisibili duo entia remotissima & quasi contradictoria, videlicet Infinitum & finitum, id est, DEUM & Creaturam, videlicet DEUM & Hominem, remanente Naturâ utriusque in illo Supposito integrâ & perfectâ & *intransmutatâ*, ût jam suprà probatum est. „*Tertiò* est alia operatio, quam DEUS „dedit creatæ Naturæ, & etiam *Artificibus*, „videlicet operari aliud de alio permanente essentiâ & naturâ operabilis tunc in „operato, & in ipso operabili existente „nihil secundùm speciem vel figuram, in „qua priùs erat„; & *in hac operatione assimilatur ipsa natura operationibus suæ Causæ, quantum potest.* Quartò convenit, quòd etiam Divina Potestas agat aliam operationem, quia aliter esset insufficiens Magnitudini Bonitatis &c., videlicet, quòd de alio fiat aliud, non permanente essentiâ nec naturâ factibilis in facto; sicut essentia nihili (ût ita loquar) non permanet in aliquo creato, ipso factibili etiam, postquam est factum, id est, *transubstantiatum*, existente nihil secundùm speciem & figuram, in qua priùs erat; sicut operabile naturæ in operato existit nihil secundùm speciem & figuram, in qua priùs erat, sicut suprà dictum est; & hæc talis Operatio est Sacramentum Eucharistiæ: ergo illud Sacramentum est; aliàs quoad *istum modum* operandi Divina Potestas esset defectiva in Actu Nobilitatis Bonitatis, Magnitudinis &c.; quod est impossibile, quia sic ad istum modum implicaret in se potentiam, quod est impossibile, ergo prædictum Sacramentum est.

Contra hoc dixit Infidelis: si convenit, quòd Divina Potestas operetur secundùm illos prædictos diversos modos, ut inde sit summa Nobilitas & Perfectio Dignitatum DEI & Actûs earum, convenit, quòd operetur, ut adhuc sint nobiliores & perfectiores Dignitates DEI & sui Actus per infinitos diversos modos, cùm ipsa sit infinita & suus Actus sit infinitus; quia aliter ipsa Potestas deficeret in Nobilitate & Magnitudine Bonitatis &c.; sed hoc est impossibile, quòd Potestas sic operetur in creaturis, quia infinitas illorum modorum non posset recipi in creaturis, cùm sint finitæ, ergo non sunt prædicti modi operandi. Et dato, quòd sint primi prædicti quatuor modi operandi, dico tamen, quòd sit impossibile, quòd sit prædictus ultimus quintus modus operandi; nam „si de aliquo fit aliud, & essentia factibilis nihil sit in facto, nec ipsum factibile, „postquam factum est, remaneat *penitùs* „*aliquid* in hoc, quod priùs fuerat, est manifestum, quòd ipsum factibile vel id, „quod est transubstantiatum in factum, „convertatur in nihilum, quod est impossibile„: ergo talis modus operandi non est, nec per consequens Sacramentum Eucharistiæ; & sic non valet Positio.

8. Dixit Infidelis: dico, quòd Sacramentum Ordinis Sacerdotii non sit, & ostendo sic: Divina Sapientia attingit Divinam Potestatem infinitam in Simplicitate, ita, quòd sit propria ipsius DEI, & non alicujus alterius entis; ergo nulla creatura habet potestatem ipsius DEI præter ipsum DEUM; & hoc scit ipsa Sapientia, & sicut ipsa scit, ita est necessariò in re; sed ligare & solvere animas hominum est solius Potestatis DEI, ergo nulla creatura potest solvere & ligare animas hominum, cùm non habeat ipsam Potestatem DEI; quia, si posset, haberet ipsam Potestatem DEI; quod est impossibile: ergo Sacramentum Ordinis Sacerdotii non est.

Contra hoc dixit Catholicus: Divina Sapientia non tantùm attingit Divinam Potestatem infinitam in Simplicitate, sed etiam in Bonitate Virtutis &c.; & sic dico, quòd homo, qui est nobilissima creatura, habeat Divinam Potestatem ad solvendum & ligandum in Justitia animas hominum, ut ipsa Potestas DEI cum summa Bonitate in Justitia, Largitate &c. se influat & communicet nostræ creatæ potestati, & etiam magis participet cum nostra potestate, ut nostra potestas magis fruatur illâ cognoscendo & diligendo ipsam: ergo Sacramentum Sacerdotii est; quod nisi esset, deficeret in hoc Magnitudo ipsius Divinæ Potestatis in Largitate Justitiæ, Virtute &c., quod est impossibile; & nullum inconveniens sequitur ex hoc, quòd in ligando & solvendo cum Justitia creatura habeat Potestatem DEI, non ût suam, sed ût ipsius DEI, quia loco DEI solvit & ligat de ipsa Potestate DEI; sicut præfectus Regis habet potestatem ipsius Regis, non ût suam, sed ût ipsius Regis, ut loco Regis exerceat justitiam ipsius Regis; & sic multiplicatur amor & timor,

quos

quos habent subditi erga suum Regem, quia Rex potest suis Ministris communicare suam virtutem & potestatem; & sic manifestè patet, quòd Positio non valeat.

PARS VI.
De Principio Mundi.

QUoniam, ût suprà diximus, sicut sunt multi Philosophi infidelium, qui negant, quòd DEUS sit, ita etiam sunt multi eorundem, qui negant, quòd Mundus habuerit Principium Creationis; igitur contra tales probatur, quòd Mundus habuerit Principium, videlicet, quòd sit creatus; & primò Catholicus tradit suam Positionem isto modo.

1. Dixit Catholicus: dico, quòd Mundus sit creatus, & hoc probo sic: de Conditionibus Magnitudinis Unitatis DEI est, quòd sit tantùm Unus DEUS, & non plures, una sola infinita Bonitas, una sola infinita Magnitudo, una sola infinita Æternitas, & sic de Potestate &c., & non plures, & sic Unitas DEI, quæ est ipsa Unitas cujuslibet Dignitatis, est infinita in Bonitate, Magnitudine &c.; igitur, si Mundus est sinè Principio Creationis, est æternus, & ita sunt duæ æternitates, una DEI, & alia Mundi, & non una infinita tantùm, & per consequens sunt duæ infinitæ bonitates in duratione, & duæ magnitudines &c., quod est impossibile: nam, sicut convenit, quòd sit Unus infinitus DEUS, ita convenit, quòd sit una infinita Bonitas, una infinita Magnitudo, una infinita Duratio &c., videlicet una infinita Unitas, quæ est ipsa infinita Bonitas, infinita Magnitudo, infinita Duratio &c.: & ideo, si Mundus est æternus, est quidem tantùm unus DEUS infinitus, sed non est tantùm una duratio infinita, nec per consequens tantùm una bonitas infinita in duratione &c.; & sic sequitur, quòd Deitas, cui non est æquale, sit major, quàm sua infinita Duratio vel Æternitas, & quàm sua infinita Bonitas in Duratione &c., quibus sunt æquales infinita duratio vel æternitas Mundi, & bonitas ipsius Mundi infinita in duratione &c., quod est manifestè impossibile, cùm ipsa Deitas & Æternitas, Bonitas &c. ipsius Deitatis sint unum idem, videlicet Unus DEUS, una Deitas, & quælibet earum per se sit ipse totus DEUS & ipsa tota Deitas, & è converso, sinè aliqua majoritate vel minoritate: ergo Mundus non est æternus; igitur remanet, quòd sit creatus.

Contra hoc dixit Infidelis: Divina Unitas est ita infinita, quòd non sit, nisi Unus DEUS, cujus Unitas est infinita quoad rationem Causæ in Infinitate Bonitatis, Magnitudinis, Æternitatis &c., ita, quòd sola ejus Bonitas est Causa totius bonitatis Mundi, & sola ejus Æternitas est Causa totius æternitatis Mundi &c.; & ideo non valet Positio, imò potiùs ipsa Unitas esset defectiva, nisi Mundus esset æternus, quia fuisset otiosa ab æterno, quod est impossibile, quia non esset effectus, in quo ageret ab æterno, ût statim patebit in sequentibus.

2. Dixit Infidelis: si DEUS non est, Mundus necessariò est æternus; sed superiùs in prima Parte hujus Libri probatum est, quòd DEUS non sit: ergo Mundus est æternus. Et dato etiam, quòd DEUS sit, nihilominùs Mundus est æternus; & hoc probo sic: si DEUS est, sua Bonitas est infinita in Magnitudine & Duratione: ergo, ut ipsa Bonitas nunquam fuerit otiosa in producendo sum simile, videlicet bonum creatum, quod est Mundus, & sic de Magnitudine &c., necessariò convenit, quòd Mundus sit ab æterno; quia, si non est ab æterno, Magnitudo deficit Bonitati, & è converso, & sic de aliis, in hoc, quòd in causando aliquando fuerint otiosæ, qui defectus est in eis impossibilis: ergo Mundus est ab æterno, ut Bonitas, Magnitudo, Æternitas &c. producant suum simile, ita, quòd Bonitas producat illud in genere Bonitatis, & Magnitudo in genere Magnitudinis, & Æternitas in genere Æternitatis, videlicet bonitatem, magnitudinem æternitatem &c. Mundi.

Contra hoc dixit Catholicus: manifestum est, quòd in Mundo sit malum, & ita simpliciter Mundus non est sinè malo; mundus etiam est limitatus, continetur enim ab octava sphæra Firmamenti; nec est simpliciter ex toto potens, quia in se multa continet, quæ indigent potestate; nec est in eo ex toto sapientia, quia sunt in eo plura entia non utentia ratione, quàm, quæ utuntur ratione; & ideo, si Mundus est æternus, ut Æternitas ex toto causet suum simile, videlicet creatam æternitatem, sequitur, quòd sola Æternitas causando habeat perfectionem, & cæteræ Dignitates defectum, quia Æternitas causando producit Mundum sinè prineipio durationis, sicut ipsa est, sed Bonitas

nitas non producit eum sinè malo, nec Magnitudo sinè limitatione &c.; & sic sola Æternitas excedit cæteras Rationes DEI producendo suum simile, quod est impossibile, cùm Justitia sit in qualibet earum infinita. Nec sequitur, quòd otiositas agendi effectum implicet in eis aliquam inconvenientiam vel defectum; nam sicut Æternitas produceret eum infinitum in duratione, ita similiter Bonitas produceret eum infinitum in bonitate, & Magnitudo eum infinitum in magnitudine &c., quod est impossibile, quia ipse Mundus sic necessariò esset DEUS, quod est manifestè impossibile: & sic non valet Positio.

3. Ait Catholicus: Divina Sapientia attingit, quòd sit Unus DEUS tantùm, quia, si attingeret plures Deos, sic attingeret in utroque defectum Rationum & Conditionum Deitatis, quia Conditiones Deitatis istius finirent Conditiones Deitatis illius, & sic neuter illorum esset DEUS; igitur remanet, quòd Sapientia attingat, quòd sit Unus DEUS tantùm, & Voluntas diligat, quòd sit Unus DEUS tantùm, ut habeat tantum velle in diligendo, quòd sit Unus DEUS tantùm, quantum scire habet ipsa Sapientia in sciendo, quòd sit Unus DEUS tantùm; eodem modo sequitur de cæteris Rationibus vel Perfectionibus DEI; nam in infinita Concordantia, quam habent, attingunt Divinam Unitatem: ergo intelligit & diligit DEUS, quòd ipse solus sit DEUS de toto suo intelligere & diligere, quæ sunt infinita in Bonitate, Magnitudine, Æternitate &c.; & in quantum se intelligit & diligit esse DEUM, in tantum se intelligit & diligit esse æternum, quia in DEO nihil est majus nec minus, nec aliquid per priùs, nec per posteriùs, cùm in eo sit omnimoda Æqualitas: ergo cum intelligere & velle infinitis intelligit & diligit se esse æternum, sicut DEUM; ergo cùm sit Unus DEUS, est unus æternus, & non duo æterni. Igitur restat, quòd Mundus non sit æternus; quia, si esset æternus, Divina Æternitas non intelligeret se solam esse, quia intelligeret, æternitatem Mundi esse; nec diligeret se solam esse, quia diligeret æternitatem Mundi esse; & per consequens, cùm ipsa Æternitas sit idem DEUS totus, & è converso, DEUS non intelligeret nec diligeret se esse DEUM solum, quia intelligeret & diligeret Mundum esse DEUM; nam, cùm ipsa Æternitas & ipse DEUS sint unum idem & una infinita Unitas, tantâ Infinitate convertuntur, quòd ipsa Æternitas, in quantum intelligit, & diligit esse æternum, in tantum intelligat & diligat esse DEUM, & quòd ipse DEUS, in quantum intelligit & diligit esse DEUM, in tantum intelligat & diligat esse æternum; aliàs DEUS esset distinctus à sua Æternitate, & è converso, & in DEUM caderent magìs & minùs, & intentio prima & secunda, & per consequens accidens & defectus, quæ sunt manifestè impossibilia in DEO. Igitur, cùm sit impossibile, quòd DEUS intelligat & diligat alium DEUM præter se ipsum, est impossibile, quòd sit alia æternitas præter ipsam Æternitatem DEI: ergo Mundus non est æternus, sed creatus.

Contrà Infidelis: DEUS habet infinitam Potestatem in Magnitudine, & sic quoad Rationem Infinitatis Magnitudinis Potestatis potest intelligere & diligere, quòd sit Unus DEUS tantùm bonus, magnus, æternus &c., & nihilominùs potest intelligere & diligere suas similitudines, scilicet æternitatem Mundi, & ejus bonitatem &c., semper permanente ipso DEO solo tantùm; qui, nisi sic esset, ejus Potestas non esset infinita in Magnitudine, quia in hoc deficeret illi infinitum posse, & sic Sapientia intelligeret, & Voluntas diligeret posse DEI finitum in hoc; & per consequens DEUS intelligeret & diligeret se finitum, quod est manifestè impossibile; & sic non valet Positio.

4. Dixit Infidelis: est manifestum, quòd substantia Cœli sit ingenerabilis, & per consequens incorruptibilis; ergo æterna. Etiam prima Materia à parte pòst incessanter successivè sinè fine est informabilis, & semper fuit informata, & semper informatur, & in quantum Forma prosequitur ipsam Materiam informando, in tantum ipsa Materia se subjiciendo præcedit, ita, quòd Forma nunquam attinget potentiam ipsius Materiæ se subjiciendo, aliter Forma & Materia non essent sub suis rationibus; & sic semper est generari, quod nunquam cessavit nec cessabit: ergo est ab æterno; quare concluditur, quòd Mundus possit existere per se sinè alio à se & à suis partibus: ergo patet, quòd sit æternus, cùm in se habeat suas universales perfectiones incorruptibiles quoad substantiam Cœli & quoad substantiam elementorũ, de quibus producuntur inferiora.

Contra hoc dixit Catholicus: probatum est, quòd DEUS sit, & sic est infinita Potestas & infinita Justitia in Bonitate, Magnitu-

gnitudine, Æternitate, Sapientia, Voluntate &c., quæ sunt ipse DEUS; & sic sequitur, quòd DEUS potuerit creâsse substantiam Cœli, sicut est, videlicet ingenerabilem & incorruptibilem; quòd autem DEUS necessariò creaverit Mundum, patet per supradicta; & sic Positio non valet. Et licèt informare ipsius Formæ & subjicere ipsius Materiæ non essent ab æterno, nihilominùs Forma & Materia essent sub suis rationibus, quia alia ipsarum existeret completè in alia, & quælibet earum haberet suum perfectum existere, quia finis rationis & formæ & materiæ plùs consistit in actu essendi, videlicet existendi, quàm in actu operandi; „aliter „earum rationes se haberent plùs ad acci„dens, videlicet ad generare, quàm ad sub„stantiam, videlicet ad generatum„, & id, quod se habet ad finem, esset ipse finis, & è converso; quod est impossibile: & ideo non valet Positio.

5. Ait Catholicus: est manifestum, quòd sit talis proportio inter Principium, Medium & Finem, quòd Medium tendat de Principio ad Finem, qui est perfectio Principii & Medii. Ideo, si Mundus est æternus, constat, quòd nunquam fuerit primus homo, nec erit ultimus, nec similiter unquam fuerit primum brutum nec ultimum, nec prima planta nec ultima, & sic est confusa circulatio ab æterno inter Principium, Medium & Finem; & sic bonitates, magnitudines, æternitates &c., de quibus Mundus est constitutus, sunt confusæ & indeterminatæ in Principiis, Mediis & Finibus Mundi: unde sequitur plus mali, quàm boni, & plus parvi, quàm magni, & plus privationis æternitatis, quàm *esse* æternitatis, quia omnia suppositа naturæ magis habent *esse* in durationе privationis, quàm in durationе ipsius *esse*; & ex hoc sequitur, quòd Mundus habeat plus privationis, quàm *esse*, & plus malitiæ, quàm bonitatis, & etiam æternitas ipsius habeat majorem convenientiam cum privatione & malitia, quàm cum *esse* & bonitate; quod est impossibile. Et etiam est necessarium secundùm Bonitatem, Magnitudinem, Justitiam, Potestatem &c. DEI, quòd sit alia Vita præter istam, ut ipsæ Divinæ Perfectiones habeant majorem usum, quem possint habere in suis creatis similitudinibus, & ut ipsæ similitudines habeant majorem fruitionem, quam possint habere ad ipsas Perfectiones; si autem Mundus est æternus, est impossibile, quòd sit alia Vita, quia unumquodque ens individuum, quod est subditum generationi & corruptioni, quod fuit & quod est, debet circulariter redire; nam, ût suprà dictum est, nunquam fuit primus homo &c., nec erit ultimus; quia, si esset alia Vita existente Mundo æterno, materia non sufficeret ad producendum suppositа in circulo; & ita sequitur, quòd sit alia Vita secundùm Divinas Perfectiones, & non sit secundùm æternitatem Mundi; quæ, si non est, æternitas Mundi habet majorem potestatem & virtutem resistendi & devincendi id, quod sequitur ex Divinis Perfectionibus, quàm Divinæ Perfectiones id, quod sequitur ex æternitate Mundi; quod est impossibile: ergo Mundus non est æternus.

6. Contra hoc dixit Infidelis: est manifestum, quòd bonum sit finis mali, malum enim est, ut sit bonum, non autem è converso; hoc idem est de parvitate & magnitudine &c., nam parvitas est, ut sit magnitudo, & non è converso &c.; & ita, licèt Mundus sit æternus, non est inconveniens, si Mundus est constitutus de perfectionibus & imperfectionibus; de perfectionibus quidem tanquam de his, quæ sunt finis ipsius Mundi, videlicet, quòd sit æternus in se & per se: de imperfectionibus verò tanquam de his, quæ se habent ad illum finem; & in hoc habet Mundus sua principia, media & fines ordinatos; & sic, quantum ad hoc, non valet Positio. Et licèt omnia suppositа naturæ plùs permaneant in *non esse*, quàm in *esse*, hoc est quoad suppositа, non autem quoad essentias & partes substantiales cujuslibet earum, quas est impossibile venire in *non esse*, sed quoad diversas renovationes, diversas uniones, diversos situs & diversas suppositiones, quas ipsæ partes habent in motu & *fieri* continuò de se ipsis in se ipsas, unde resultant diversa diversarum specierum, quia ipsæ partes substantiales vel substantiantes possunt dimittere hunc situm & hanc dispositionem hujus suppositi, & recipere alios diversos situs & dispositiones, & sic se disgregant illæ partes, & uniunt & renovant diversa suppositа; aliter substantia Mundi, de qua hìc loquimur, non esset in motu & *fieri* continuò, quod est impossibile: & sic suppositа non habent durationem ex se ipsis, sed recipiunt illam à partibus substantialibus, à quibus habent *esse*, quæ partes nunquam secundùm se desinunt esse; & sic conservatur æternitas Mundi in prædicta substantia Mundi transmutabili in diversa suppositа

posita, non autem potest conservari in ipsis suppositis, quia ex se non habent suum *esse*, nec per consequens durationem, ût suprà dictum est; & ita non valet, quod contra hoc dictum est in ipsa Positione. Nec sequitur, quòd sit alia Vita, si DEUS est; sed suprà probatum est, quòd ipse non sit: ergo alia Vita non est; & sic non valet Positio, quantum ad hoc, quod dictum est.

7. Dixit Infidelis: est manifestum, quòd finis Mundi consistat in suo existere & in suo agere; igitur non ampliùs indiget, quàm existere & agere: & ideo, si Mundus ab æterno est constitutus de suis substantialibus principiis, quæ sunt istæ substantiales formæ, videlicet bonitas, magnitudo, æternitas, potestas

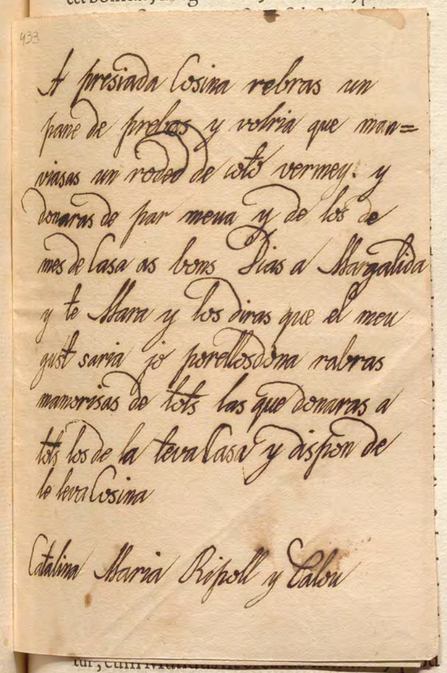

DEUS in alio *nunc* priùs creâsset eum, ut Mundus haberet majorem durationem, ut esset melior, & iterum in alio *nunc* prius isto; & iterum in alio *nunc* prius, & sic esset processus durationis in infinitum, quæ est æternitas; & sic ultimatò sequeretur, quòd DEUS creâsset Mundum ab æterno non æternum, si non est æternus; hoc autem est contradictio: ergo Mundus necessariò est æternus, & non novus.

Contra hoc dixit Catholicus: si Mundus ab æterno est constitutus de bonitate, magnitudine, potestate &c., convenit, quòd finis existendi sit tantus, quantus finis agendi, & finis agendi sit tantus, quantus finis existendi, ut non deficiat in bonitate, magnitudine &c.; & in hoc non valet prædicta Positio; & hoc manifestè patet: nam, si Mundus est æternus, ipse non potest habere suum finem æqualem quoad suum existere & suum agere, quia non agit tantum bonum, magnum, æternum &c., quantum est suum existere; & ita deficit ei finis agendi æqualis suæ bonitati, magnitudini &c. existendi: igitur Mundus non potest habere finem in suo agere, cùm finis semper consequatur in magnitudine & perfectione bonitatis &c., non autem in parvitate & defectu bonitatis &c.; nec etiam, si est æternus, potest habere suum finem in se ipso, quia non causat aliquam bonitatem æternam in se permanentem ab æterno; nullum enim est bonificatum, magnificatum &c. ab æterno productum ex illo, sed potiùs, quæcunque de eo producuntur, corrumpuntur, & plus sinè comparatione permanent in *non esse*, quàm in *esse*: igitur, cùm adhoc, quòd Mundus sit æternus ab æterno constitutus de bonitate, magnitudine, æternitate, potestate &c., conveniat, quòd finis agendi sit tantus, quantus finis existendi, & è converso, & hoc sit impossibile, ût ostensum est, restat, quòd Mundus non sit æternus; & secundùm hoc non valet Positio. Nec convénit, quòd Divina Potestas crearet ipsum meliorem nec pejorem, quàm scivit eum Sapientia DEI, & quàm voluit eum Divina Voluntas, & ita non convénit, quòd crearetur in alio *nunc*, nec prius illo, in quo est creatus, sicut nec in majori vel minori quantitate, quàm in illa, in qua est creatus; & sic non valet Positio.

8. Ait Catholicus: si Mundus est æternus, sua duratio non est ita bona, magna &c., sicut, si non est æternus; & hoc probo sic: si Mundus est æternus, Divina Sapientia &c. attingit similitudinem suæ Bonitatis, Magnitudinis &c. in æternitate Mundi tanquam in subjecto, videlicet bonitatem, magnitudinem &c. Mundi in ipsa æternitate Mundi; si autem Mundus non est æternus, conveniebat tunc, quando præter solum DEUM nihil erat, quòd ipsa Sapientia attingeret simpliciter similitudinem suæ Bonitatis, Magnitudinis &c. in se ipsa, videlicet bonitatem, magnitudinem &c. ipsius Mundi in sua Idea; & sic dico, quòd, si Mundus est inceptus, prædicta Similitudo DEI est

433

A presiada Cosina rebras un
pane de prebas y volria que man=
viasas un rodeo de coto vermey: y
donaras de par meua y de los de
mes de Casa as bons Dias a Margalida
y te Mara y los diras que el meu
gust saria jo porellosdona rabras
mamorisas de tots las que donaras a
tots los de la teva Casa y dispon de
le leva Cosina

Catalina Maria Ripoll y Calou

gnitudine, Æternitate, Sapientia, Voluntate &c., quæ sunt ipse DEUS; & sic sequitur, quòd DEUS potuerit creâsse substantiam Cœli, sicut est, videlicet ingenerabilem & incorruptibilem; quòd autem DEUS necessariò creaverit Mundum, patet per supradicta; & sic Positio non valet. Et licèt informare ipsius Formæ & subjicere ipsius Materiæ non essent ab æterno, nihilominùs Forma & Materia essent sub suis rationibus, quia alia ipsarum existeret completè in alia, & quælibet earum haberet suum perfectum existere, quia finis rationis & formæ & materiæ plùs consistit in actu essendi, videlicet existendi, quàm in actu operandi; „aliter „earum rationes se haberent p „dens, videlicet ad generare, q „stantiam, videlicet ad generat quod se habet ad finem, esset ip converso; quod est impossibile: valet Positio.

5. Ait Catholicus: est manife sit talis proportio inter Princip um & Finem, quòd Medium ten cipio ad Finem, qui est perfectic Medii. Ideo, si Mundus est æter quòd nunquam fuerit primus erit ultimus, nec similiter un primum brutum nec ultimum planta nec ultima, & sic est con tio ab æterno inter Principium, Finem; & sic bonitates, magn ternitates &c., de quibus Mun stitutus, sunt confusæ & indet Principiis, Mediis & Finibus M sequitur plus mali, quàm boni vi, quàm magni, & plus privat tatis, quàm *esse* æternitatis, qui posita naturæ magis habent *esse* ne privationis, quàm in dura *esse*; & ex hoc sequitur, quòd beat plus privationis, quàm *esse*, & plus malitiæ, quàm bonitatis, & etiam æternitas ipsius habeat majorem convenientiam cum privatione & malitia, quàm cum *esse* & bonitate; quod est impossibile. Et etiam est necessarium secundùm Bonitatem, Magnitudinem, Justitiam, Potestatem &c. DEI, quòd sit alia Vita præter istam, ut ipsæ Divinæ Perfectiones habeant majorem usum, quem possint habere in suis creatis similitudinibus, & ut ipsæ similitudines habeant majorem fruitionem, quam possint habere ad ipsas Perfectiones; si autem Mundus est æternus, est impossibile, quòd sit alia Vita, quia unumquodque ens individuum, quod est subditum generationi & corruptioni, quod fuit & quod est, debet circulariter redire; nam, ût suprà dictum est, nunquam fuit primus homo &c., nec erit ultimus; quia, si esset alia Vita existente Mundo æterno, materia non sufficeret ad producendum supposita in circulo; & ita sequitur, quòd sit alia Vita secundùm Divinas Perfectiones, & non sit secundùm æternitatem Mundi; quæ, si non est, æternitas Mundi habet majorem potestatem & virtutem resistendi & devincendi id, quod sequitur ex Divinis Perfectionibus, quàm Divinæ Perfectiones id, quod sequitur ex æternitate Mundi; quod est im-

434

ipsæ partes substantiales vel substantiantes possunt dimittere hunc situm & hanc dispositionem hujus suppositi, & recipere alios diversos situs & dispositiones, & sic se disgregant illæ partes, & uniunt & renovant diversa supposita; aliter substantia Mundi, de qua hic loquimur, non esset in motu & *fieri* continuò, quod est impossibile: & sic supposita non habent durationem ex se ipsis, sed recipiunt illam à partibus substantialibus, à quibus habent *esse*, quæ partes nunquam secundùm se desinunt esse; & sic conservatur æternitas Mundi in prædicta substantia Mundi transmutabili in diversa supposita

posita, non autem potest conservari in ipsis suppositis, quia ex se non habent suum *esse*, nec per consequens durationem, ût suprà dictum est; & ita non valet, quod contra hoc dictum est in ipsa Positione. Nec sequitur, quòd sit alia Vita, si DEUS est; sed suprà probatum est, quòd ipse non sit: ergo alia Vita non est; & sic non valet Positio, quantum ad hoc, quod dictum est.

7. Dixit Infidelis: est manifestum, quòd finis Mundi consistat in suo existere & in suo agere; igitur non ampliùs indiget, quàm existere & agere: & ideo, si Mundus ab æterno est constitutus de suis substantialibus principiis, quæ sunt istæ substantiales formæ, videlicet bonitas, magnitudo, æternitas, potestas &c., potest per eas existere substantialiter, & per eas agere substantialiter; & sic Mundus potest habere de se ipso in se ipso & secundùm se ipsum & per se ipsum suum finem tam quoad suum existere, quàm quoad suum agere, quia de se ipso, videlicet de hoc, quod ipse est, agit in se ipsum, videlicet in hoc, quod ipse est, sicut patet; & ita non convenit, quòd DEUS sit, nisi propter se & secundùm se tantùm, & secundùm hoc non convenit, quòd DEUS sit, ut faciat, quòd Mundus existat & agat, cùm ipse Mundus per se possit esse in se ipso, & agere de se ipso in se ipso; & ita nihil repugnat, quòd Mundus sic non possit esse ab æterno, & ita est necessariò, quia si Mundus non est æternus, ergo est creatus ab aliquo Ente æterno, & sic non est æternus, illud Ens autem debet esse DEUS infinitus in Bonitate, Potestate, Æternitate &c.; & sic convenit, quòd Divina Bonitas, quæ est infinita in Magnitudine &c., crearet bonitatem Mundi meliorem, quam potuit; sed, quantò magis durat bonitas, tantò melior est: ergo DEUS creavit Mundum magis durantem, quem potuit; & sic sequitur, cùm Mundus sit creatus in *nunc*, quòd DEUS in alio *nunc* priùs creâsset eum, ut Mundus haberet majorem durationem, ut esset melior, & iterum in alio *nunc* prius isto; & iterum in alio *nunc* prius, & sic esset processus durationis in infinitum, quæ est æternitas; & sic ultimatò sequeretur, quòd DEUS creâsset Mundum ab æterno non æternum, si non est æternus; hoc autem est contradictio: ergo Mundus necessariò est æternus, & non novus.

Contra hoc dixit Catholicus: si Mundus ab æterno est constitutus de bonitate, magnitudine, potestate &c., convenit, quòd finis existendi sit tantus, quantus finis agendi, & finis agendi sit tantus, quantus finis existendi, ut non deficiat in bonitate, magnitudine &c.; & in hoc non valet prædicta Positio; & hoc manifestè patet: nam, si Mundus est æternus, ipse non potest habere suum finem æqualem quoad suum existere & suum agere, quia non agit tantum bonum, magnum, æternum &c., quantum est suum existere; & ita deficit ei finis agendi æqualis suæ bonitati, magnitudini &c. existendi: igitur Mundus non potest habere finem in suo agere, cùm finis semper consequatur in magnitudine & perfectione bonitatis &c., non autem in parvitate & defectu bonitatis &c.; nec etiam, si est æternus, potest habere suum finem in se ipso, quia non causat aliquam bonitatem æternam in se permanentem ab æterno; nullum enim est bonificatum, magnificatum &c. ab æterno productum ex illo, sed potiùs, quæcunque de eo producuntur, corrumpuntur, & plus sinè comparatione permanent in *non esse*, quàm in *esse*: igitur, cùm adhoc, quòd Mundus sit æternus ab æterno constitutus de bonitate, magnitudine, æternitate, potestate &c., conveniat, quòd finis agendi sit tantus, quantus finis existendi, & è converso, & hoc sit impossibile, ût ostensum est, restat, quòd Mundus non sit æternus; & secundùm hoc non valet Positio. Nec convénit, quòd Divina Potestas crearet ipsum meliorem nec pejorem, quàm scivit eum Sapientia DEI, & quàm voluit eum Divina Voluntas, & ita non convénit, quòd crearetur in alio *nunc*, nec prius illo, in quo est creatus, sicut nec in majori vel minori quantitate, quàm in illa, in qua est creatus; & sic non valet Positio.

8. Ait Catholicus: si Mundus est æternus, sua duratio non est ita bona, magna &c., sicut, si non est æternus; & hoc probo sic: si Mundus est æternus, Divina Sapientia &c. attingit similitudinem suæ Bonitatis, Magnitudinis &c. in æternitate Mundi tanquam in subjecto, videlicet bonitatem, magnitudinem &c. Mundi in ipsa æternitate Mundi; si autem Mundus non est æternus, conveniebat tunc, quando præter solum DEUM nihil erat, quòd ipsa Sapientia attingeret simpliciter similitudinem suæ Bonitatis, Magnitudinis &c. in se ipsa, videlicet bonitatem, magnitudinem &c. ipsius Mundi in sua Idea; & sic dico, quòd, si Mundus est inceptus, prædicta Similitudo DEI est

nobilior, & in majori magnitudine bonitatis, durationis &c., quia creativè & inceptivè descendit à nobiliori Termino, qui possit esse, videlicet ab Idea DEI, quàm si est æternus, propter cujus æternitatem Sapientia DEI nunquam simpliciter sinè reali subjecto attigit suam Similitudinem, nec bonitatis &c., videlicet ipsum creatum in sua Idea: ergo Mundus non est æternus, ut Divina Bonitas, Sapientia &c. producant suas similitudines in nobilius *esse*, in quod possint produci, & ut nobiliori & majori modo attingant eas, quo possint attingi; nam, si Sapientia, Potestas, Virtus, Voluntas, Perfectio, Justitia, Simplicitas, Nobilitas &c. ab æterno attingunt suas similitudines immediatè, quia ab æterno non sunt in re, sed simpliciter in Ideis, attingunt eas altiori modo & in nobiliori fine, quàm si attingunt eas mediatè; nam immediatè sunt propinquiores ipsis Ideis, quàm mediatè, ût patet, & sic attingunt eas immediatè; & etiam sequitur, quòd Mundus habeat principiatum *esse*, in quo attingunt eas mediatè; quia, si Mundus haberet æternum *esse*, nunquam attingerent eas immediatè, cùm semper essent reales & in proprio subjecto; ergo, quia Mundus est, attingunt eas mediatè; & adhuc etiam immediatè, quia permanet illa Natura attingendi, in qua attingebantur, priusquam producerentur in *esse*: sed, quia plus est, quòd prædictæ Perfectiones attingant immediatè & mediatè, sicut dictum est: ergo Mundus non est æternus, sed inceptus.

Contra hoc dixit Infidelis: Divina Sapientia non attingit suam similitudinem nec süæ Boniratis &c. in se immediatè sinè subjecto illius similitudinis, quia sic attingeret phantasticè; quod est impossibile: ergo attingit eam per proprium subjectum ipsius similitudinis, & est ab æterno in proprio subjecto, cùm ab æterno attingat eam, & Divina Sapientia, Potestas &c. etiam plùs attingit eam in se & in subjecto simul, quàm in se tantùm, & plùs, si immediatè & mediatè ab æterno, quàm si immediatè ab æterno, & mediatè non ab æterno; & ideo non valet Positio.

9. Dixit Infidelis: Divina Sapientia est æterna, cùm ipsa sit idem cum Æternitate, Bonitate, Voluntate &c.; & ideo applicando Divinam Magnitudinem cuilibet istorum terminorum probo, quòd Mundus sit æternus, & hoc isto modo: cùm Divina Sapientia sit ipsa eadem infinita Magnitudo, convenit, quòd attigerit ab æterno Mundum; &, si attigit ab æterno Mundum, qui non erat, sic deficiebat Magnitudo Bonitatis Voluntatis, quæ non producebat Mundum, dum Sapientia attingebat eum; & ita Magnitudo se communicat plùs Sapientiæ & Æternitati, quàm Bonitati & Voluntati; quod est impossibile: ergo æqualiter se communicat illis; igitur restat, quòd Mundus sit æternus.

Contra hoc dixit Catholicus: Divina Sapientia non potuit attingere Mundum contra se ipsam nec contra Bonitatem & Voluntatem &c.; si autem propter hoc, quia Sapientia ipsum attigit ab æterno, conveniret, quòd esset productus ab æterno, magis sequitur, quòd, sicut attingebat eum ab æterno, ita similiter attingebat, quòd, si produceretur ab æterno, Bonitas, Magnitudo, Voluntas &c. non possent illi dare perfectum Finem existente ipso Mundo sub motu, generatione & corruptione, sicut nunc manifestè videmus, quia ab æterno fuisset motus, generatio & corruptio, &, si moveretur ad aliquem perfectum Finem, nunquam attingeret illum, nisi motum, generationem & corruptionem ab æterno; nam circulariter moveretur ad generationem & corruptionem, & circulatio esset sinè Principio, Medio & Fine: ergo mundus non est æternus, quia, si esset æternus, Sapientia, Bonitas, Magnitudo, Voluntas &c. attigissent & produxissent eum æternum, & ita egissent contra ultimum Finem, & sic Sapientia sic attingendo Mundum fuisset contra se ipsam, & contra Bonitatem, Voluntatem &c., quod est impossibile, ût suprà dictum est. Sed, si Mundus est sinè fine à parte pòst, & à parte antè est principiatus in duratione, sic Sapientia potuit attingere Mundum secundùm ordinatam Bonitatem &c. in ordinato Principio, & in ordinato Medio, & in ordinato Fine, nec sequitur aliquod inconveniens ex parte ipsius Sapientiæ; quia, si Mundus est principiatus, sicut jam dictum est, concedo, quòd ab æterno attigerit Mundum, & hoc in futuro *esse*, quando non erat; nunc autem attingit eum in præsenti *esse*, quia jam est; & sic non valet Positio.

PARS

PARS VII.
De Resurrectione.

IN hac Parte volumus consequenter probare, quòd sit Resurrectio, & hic Articulus secundùm Christianam Fidem est, quòd omnis humana Anima recuperabit suum proprium corpus, & quælibet humana Anima & suum proprium corpus erunt iterum verus homo, sicut priùs, tamen immortalis; & hanc Resurrectionem nititur Catholicus probare isto modo.

1. Dixit Catholicus: si hæc Resurrectio, quam Christiana Fides tenet, est, Sapientia DEI attingit, quòd Divina Magnitudo se plùs communicet Bonitati, Æternitati, Potestati &c. in effectu ipsarum Rationum DEI, quàm si Resurrectio non est; nam, si ipsa est, Bonitas, Magnitudo, Æternitas, Potestas &c. DEI influunt plus bonitatis, magnitudinis &c. durantis &c., quàm si Resurrectio non est; & quia Divina Sapientia plus attingit actum cujuslibet Divinæ Rationis, sicut dictum est, si Resurrectio est, quàm si non est, convenit, quòd ipsa necessariò sit; nam, in quantum Sapientia cum Magnitudine attingit Magnitudinem, quam Divinæ Rationes debent habere super nostras rationes, in tantum convenit, quòd Divina Voluntas cum Magnitudine velit eandem Magnitudinem, aliàs Magnitudo esset magis communicabilis Sapientiæ in sciendo, quàm Voluntati in volendo, & etiam quàm Bonitati in bonificando &c., quod est impossibile: ergo Voluntas vult prædictam Magnitudinem; & si ipsam vult, ita est necessariò, cùm Voluntas sit idem cum infinita Potestate: igitur per consequens prædicta Resurrectio est.

Contra hoc dixit Infidelis: non sequitur, quòd Divina Voluntas velit, quod, quidquid boni Sapientia DEI attingat, à Divina Potestate possit fieri; quia sic sequeretur, quòd fieret tantum bonum, quantum Sapientia scit, quòd Potestas DEI possit facere, quod est impossibile; quia Potestas ab æterno faceret omne bonum tantum, quòd faceret illud infinitum & æternum sinè omni successione, quod est manifestè impossibile: & ideo non valet Positio.

2. Dixit Infidelis: quòd prædicta Resurrectio sit impossibilis, probo isto modo: est impossibile, quòd aliquid creetur de nihilo, quia Divina Sapientia in nihilo non potest aliquid attingere; nam sic nihil esset aliquid, quod est manifestè impossibile: ergo Creatio non est, videlicet, quòd de nihilo sit aliquid; & si prædicta Creatio non est, necessariò sequitur, quòd intellectus cujuslibet hominis sit unus numero, diversificatus tamen mediante materiâ humani corporis; & ideo, quando homo moritur, quicunque sit, cùm suus intellectus non possit redigi in nihilum, revertitur ad suum universale, tanquam pars ad suum totum, & ejus corporea materia ad universalem materiam, & sic illa materia humani corporis est miscibilis per infinitas atomos; & ideo est impossibile, quòd illud corpus revertatur idem numero, sicut est impossibile, quòd gutta vini projecta in medium maris revertatur eadem numero, quæ priùs erat; & si non revertitur corpus, est impossibile, quòd revertatur anima illius in illud, quam priùs ipsum corpus habuerat: ergo Resurrectio non est, nec etiam est alia Vita præter istam, in qua modò vivimus, quia intellectus separatus ab humano corpore redactus in suum universale non intelligit, quia per suum universale est confusus in ipso universali.

Contra hoc dixit Catholicus: si DEUS non potest creare aliquid de nihilo, aut hoc est, quia istud non posse Divinæ Potestatis est in Bonitate, Magnitudine, Virtute, Justitiâ, Perfectione, Nobilitate &c., quod est impossibile, cùm sit maxima Bonitas, maxima Virtus, maxima Justitia, maxima Nobilitas &c. nihil realiter convertere in realem substantiam aut quia nihil habet vim & potestatem resistendi actioni Divinæ Potestatis, quod non possit illud convertere in ejus oppositum, quod est impossibile: quia sic nihil esset aliquid, & in hoc finiretur actus ipsius Potestatis, & per consequens ipsa Potestas & cæteræ Dignitates DEI, quod est impossibile: ergo DEUS potest necessariò creare aliquid de nihilo, & ita necessariò creat; nam, si hoc posse ipsius Potestatis DEI non reduceretur ad actum, deficeret in hoc Magnitudo Bonitati, Virtuti, Justitiæ, Nobilitati &c., quod est impossibile: ergo DEUS potest creare aliquid de nihilo. Et licèt Divina Sapientia non attingat aliquid in nihilo, tamen attingit ipsum aliquid, videlicet similitudinem suæ Bonitatis, Magnitudinis &c. in se ipsa, id est, in Idea, quamvis ipsum aliquid, id est, ipsa similitudo non sit ens reale per se stans; & ideo non valet, quod contrà dictum est. Et quia prædicta Creatio

est, non est necessarium, quòd sit unus universalis intellectus, sicut suprà dictum est, imò etiam est impossibile, quia homo sic posset plus mereri, quàm Divina Justitia retribuere, & ita deficeret actus Justitiæ DEI & Largitas Misericordiæ, Dominii, Nobilitatis, Gloriæ, Bonitatis &c. in effectu; & in hoc esset creatura magis justificabilis, quàm DEUS justificativus, quod est impossibile: & anima etiam esset magis recolitiva, intellectiva & dilectiva DEI, quàm DEUS recolibilis, intelligibilis & amabilis ab anima, quod similiter est impossibile: ergo est impossibile, quòd prædictus intellectus universalis sit: ergo est necessarium, quòd sit alia Vita; & ideo non valet, quod contrà dictum est. Et quia alia Vita est, in qua quælibet humana anima recolit, intelligit &c., est possibile, quòd sit Resurrectio, quamvis corpus cujuslibet humanæ animæ post separationem animæ à corpore sit divisum per atomos nobis infinitas; quia, si DEUS per Creationem potest educere aliquid de nihilo, ût hìc suprà dictum est, bene sequitur, quòd possit reducere materiam cujuslibet humani corporis à confusione primæ materiæ, & à diversa multitudine atomorum ad suam propriam animam, imò etiam est necessarium, quia similiter prædicta impossibilia & etiam multa alia sequerentur; nam creatura esset magis justificabilis in hoc, quàm DEUS justificativus, & magis fruitiva DEI, quàm DEUS fruibilis ab illa; quod est impossibile: & sic non valet Positio.

3. Ait Catholicus: Divina Sapientia attingit quemlibet hominem viventem bene vel malè, ita quòd attingat: hic homo agit bonum, & ille malum; & quia sic attingit hominem agentem aut bonum aut malum, attingit totum humanum suppositum constitutum de anima & corpore agens bene vel malè; & sicut ipsa Sapientia sciendo attingit eum, ita Divina Voluntas diligit eundem, si bene agat, vel odit illum, si homo malè agat, & ita etiam Justitia judicat eundem secundùm merita illius; & ex hoc arguitur, quòd necessariò sit Resurrectio, ut Magnitudo non deficiat actui Justitiæ in Bonitate, Potestate, Virtute &c. ad retribuendum sic meritum, sicut Sapientia & Voluntas attingunt, qui defectus est impossibilis: ergo, quia homo est ille, qui agit bonum vel malum sub libertate, Divina Justitia debet remunerare hominem pro bono, & punire hominem pro malo; nam, cùm Divina Justitia justè judicet in Bonitate, Magnitudine &c., non solùm convenit, quòd anima judicetur sinè corpore, sed etiam totum & anima & corpus conjunctim, videlicet homo, debet judicari, sicut attingunt Sapientia & Voluntas, quòd non solùm anima sinè corpore, dum erat homo, egit bonum vel malum, sed potiùs totum conjunctum, videlicet homo, & ideo etiam totus homo debet judicari; aliter Divina Justitia, cùm sit bona, magna, potens, nobilis, sapiens & perfecta, esset insufficiens ad hoc, quod est impossibile: atque Sapientia & Voluntas haberent majores suos actus attingendo hominem, quàm Justitia; quod est impossibile: ergo totus homo judicabitur: & ideo necessariò convenit, quòd sit Resurrectio.

Contra hoc dixit Infidelis: Divina Sapientia & Voluntas attingunt, quòd corpus hominis sit materia, & anima sit forma, materia autem non potest peccare, cùm sit pura passio; quia, si peccaret, esset agens; & si est agens, est forma; & sic materia non est id, quod est, videlicet materia, quod est contradictio: ergo corpus non peccat; peccare autem consistit in libertate, libertas in voluntate, voluntas in anima, ergo sola anima movens voluntatem per libertatem ad peccatum peccat: ergo, cùm sit impossibile, quòd corpus sit anima, est impossibile, quòd corpus peccet; eodem modo de bene agere, quod est oppositum peccandi: si igitur corpus non bene agit nec peccat, quia non est aptum adhoc, sicut probatum est, Divina Justitia non debet, nec potest, cùm sit infinitè justa, judicare corpus, quia non est aptum ad agendum; sed cùm sit Resurrectio, ut anima & corpus judicentur simul, & sit impossibile, quòd corpus judicetur, ût jam dictum est: igitur est impossibile, quòd sit Resurrectio; &, licèt homo agat bonum, hoc est ex parte suæ formæ, videlicet animæ, non autem ex parte suæ materiæ, videlicet corporis, quia sequeretur, quòd materia esset activa, & sic sequeretur prædicta contradictio, quæ est impossibilis, sic non valet Positio.

4. Dixit Infidelis: Divina Sapientia scit, quòd DEUS sit multùm recolibilis, intelligibilis & amabilis, & hoc in tantum, quòd ipsa scit, quòd Divina Voluntas diligat, quòd DEUS sit tantum recolitus, intellectus & dilectus, quantum Potestas potest agere, quòd ipse recolatur, intelligatur & diligatur; sed cùm Potestas sit idem cum Infinitate: ergo potest agere, quòd DEUS infinitè recolatur, & intelligatur & diligatur ergo potestas producit infinitas animas ab æterno, ut DEUS ab infinita multitudine recolatur, intelligatur & diligatur; quia nulla anima, cùm sit finita, potest infinitè apprehendere DEUM: & ideo potestas agit, quantum potest; & quia non potest facere animam infinitam ad recolendum, intelligendum & diligendum DEUM, quia sic faceret illam DEUM, quod est impossibile, ergo producit infinitam multitudinem finitarum animarum, ut ab illa infinita multitudine DEUS recolatur, intelligatur & diligatur: & ex hoc manifestè arguitur, quòd Resurrectio sit impossibilis; nam, cùm tota prima materia, de qua producuntur corpora generabilia & corruptibilia, sit finita, est impossibile, quòd convertatur in infinita corpora hominum, quæ requirit prædicta infinitas animarum, ut quælibet anima juncta cum suo corpore sint infiniti homines.

Contra hoc dixit Catholicus: Divina Sapientia attingit suam Voluntatem sic volentem, quòd Divina Potestas possit tantum agere, quòd DEUS summè recolatur, intelligatur & diligatur, quin sequatur ullum inconveniens vel impossibile inter Divinas Rationes vel Perfectiones; & ideo, si Voluntas DEI vult, quòd Potestas producat infinitam multitudinem animarum, vult, quòd producat ulteriùs, quàm Sapientia possit attingere; nam Sapientia non potest attingere aliquid aliud infinitum à se, sicut nec attingit aliud æternum à se; nec per consequens Potestas potest producere aliquid aliud infinitum à se; quia, si Infinitas produceret aliam infinitatem à se, neutra illarum esset infinita; sed est impossibile, quòd Infinitati DEI aliquid deficiat: quare non valet Positio. Et posito, quòd Potestas ita posset, sequeretur adhuc aliud impossibile, videlicet, quòd Infinitas DEI produceret infinitum effectum, sed Unitas Essentiæ DEI non produceret eum unum essentialiter; & sic Divina Infinitas esset major, quàm Unitas, quod est impossibile, cùm sint idem essentialiter: nec ipsa Unitas deficit ipsi Infinitati in non posse producere infinitum, quia ipsa Infinitas ût producens producit infinitum essentialiter unum cum ipso infinito producente, sicut suprà probatum est.

5. Ait Catholicus: convenit, quòd Divina Voluntas diligat id, per quod DEUS magis participat cum suo effectu in Magnitudine Bonitatis Unitatis Justitiæ &c., ut DEUS plus possit agere in effectu, & ipse effectus recipere; sed, cùm DEUS sit incarnatus, id est, factus verus Homo habens rationalem Animam & verum Corpus veri hominis, sicut suprà probatum est, ergo, ut ille Homo DEUS sit sensibilis tanquam verus Homo, convenit, quòd sit Resurrectio, ut in Patria sentiendo illum DEUS, cum quo ille Homo est unitus, participet cum nostris sensibus: ergo sic convenit, quòd sit Resurrectio, ut nostri sensus sentientes illum, qui est DEUS, consequantur suum ultimum Finem, sicut anima consequitur suum Finem recolendo, intelligendo & volendo & diligendo DEUM, qui est Finis omnium; sed sinè Resurrectione non potest consequi prædictus Finis sensuum, videlicet ille Finis, quem anima requirit de sensibus erga DEUM: ergo Resurrectio est; aliàs Divina Voluntas in hoc repugnaret suæ Magnitudini in omnibus Divinis Rationibus; quod est impossibile.

Contra hoc dixit Infidelis: Divina Magnitudo non vult aliquid contra Magnitudinem Bonitatis Nobilitatis Gloriæ &c.: unde, si Resurrectio esset, sequeretur, quòd homo in Paradiso comederet & biberet, & haberet carnalem accessum ad mulieres, & ex hoc nasceretur multa immunditia, quæ esset contra Nobilitatem Bonitatis: ergo Voluntas non debet velle talem immunditiam, nec per consequens Resurrectionem; nam, si Resurrectio est, & aliquis eorum, qui resurrexerunt, non bibat, nec comedat, nec cognoscat mulieres, injuriabuntur gustus & tactus; ut ergo Justitia non permittat, quòd fiat injuria hominibus circa sensus eorum, si Resurrectio est, convenit, quòd utantur prædictis delectationibus, ex quibus oritur horribilis immunditia in conspectu illius Hominis, quem Christiani asserunt, quòd sit DEUS, videlicet JESU Christi; quia, cùm ipse sit DEUS & Homo glorificatus, omnia turpia sensibilia latent suos sensus; & omnes, qui cum eo erunt glorificati, semper contemplabuntur eum facie ad faciem, cùm omnes sensus habeant in illo & per illum suum Finem: ergo Divina Voluntas vult, quòd non sit Resurrectio, ut Justitia non permittat, quòd fiat prædicta injuria ab hominibus ipsi Christo, & ne prædicta tam horribilis sordities nascatur in conspectu illius, qui est mundissimus & purissimus

est, non est necessarium, quòd sit unus universalis intellectus, sicut suprà dictum est, imò etiam est impossibile, quia homo sic

Justitia justè judicet in Bonitate, Magnitudine &c., non solùm convenit, quòd anima judicetur sinè corpore, sed etiam totum & anima & corpus conjunctim, videlicet ho-

bet remunerare hominem pro bono, & punire hominem pro malo; nam, cùm Divina

gere, quod ipse recolatur, intelligatur & diligatur; sed cùm Potestas sit idem cum Infinita-

nitate: ergo potest agere, quòd DEUS infinitè recolatur, & intelligatur & diligatur ergo potestas producit infinitas animas ab æterno, ut DEUS ab infinita multitudine recolatur, intelligatur & diligatur; quia nulla anima, cùm sit finita, potest infinitè apprehendere DEUM: & ideo potestas agit, quantum potest; & quia non potest facere animam infinitam ad recolendum, intelligendum & diligendum DEUM, quia sic faceret illam DEUM, quod est impossibile, ergo producit infinitam multitudinem finitarum animarum, ut ab illa infinita multitudine DEUS recolatur, intelligatur & diligatur: & ex hoc manifestè arguitur, quòd Resurrectio sit impossibilis; nam, cùm tota prima materia, de qua producuntur corpora generabilia & corruptibilia, sit finita, est impossibile, quòd convertatur in infinita corpora hominum, quæ requirit prædicta infinitas animarum, ut quælibet anima juncta cum suo corpore sint infiniti homines.

Contra hoc dixit Catholicus: Divina Sapientia attingit suam Voluntatem sic volentem, quòd Divina Potestas possit tantum agere, quòd DEUS summè recolatur, intelligatur & diligatur, quin sequatur ullum inconveniens vel impossibile inter Divinas Rationes vel Perfectiones; & ideo, si Voluntas DEI vult, quòd Potestas producat infinitam multitudinem animarum, vult, quòd producat ulteriùs, quàm Sapientia possit attingere; nam Sapientia non potest attingere aliquid aliud infinitum à se, sicut nec attingit aliud æternum à se; nec per consequens Potestas potest producere aliquid aliud infinitum à se; quia, si Infinitas produceret aliam infinitatem à se, neutra illarum esset infinita; sed est impossibile, quòd Infinitati DEI aliquid deficiat: quare non valet Positio. Et posito, quòd Potestas ita posset, sequeretur adhuc aliud impossibile, videlicet, quòd Infinitas DEI produceret infinitum effectum, sed Unitas Essentiæ DEI non produceret eum unum essentialiter, & sic Divina Infinitas esset major, quàm Unitas, quod est impossibile, cùm sint idem essentialiter: nec ipsa Unitas deficit ipsi Infinitati in non posse producere infinitum, quia ipsa Infinitas ût producens producit infinitum essentialiter unum cum ipso infinito producente, sicut suprà probatum est.

§. Ait Catholicus: convenit, quòd Divina Voluntas diligat id, per quod DEUS magis participat cum suo effectu in Magnitudine Bonitatis Unitatis Justitiæ &c., ut DEUS plus possit agere in effectu, & ipse effectus recipere; sed, cùm DEUS sit incarnatus, id est, factus verus Homo habens rationalem Animam & verum Corpus veri hominis, sicut suprà probatum est, ergo, ut ille Homo DEUS sit sensibilis tanquam verus Homo, convenit, quòd sit Resurrectio, ut in Patria sentiendo illum DEUS, cum quo ille Homo est unitus, participet cum nostris sensibus: ergo sic convenit, quòd sit Resurrectio, ut nostri sensus sentientes illum, qui est DEUS, consequantur suum ultimum Finem, sicut anima consequitur suum Finem recolendo, intelligendo & volendo & diligendo DEUM, qui est Finis omnium; sed sinè Resurrectione non potest consequi prædictus Finis sensuum, videlicet ille Finis, quem anima requirit de sensibus erga DEUM: ergo Resurrectio est; aliàs Divina Voluntas in hoc repugnaret suæ Magnitudini in omnibus Divinis Rationibus; quod est impossibile.

Contra hoc dixit Infidelis: Divina Magnitudo non vult aliquid contra Magnitudinem Bonitatis Nobilitatis Gloriæ &c.: unde, si Resurrectio esset, sequeretur, quòd homo in Paradiso comederet & biberet, & haberet carnalem accessum ad mulieres, & ex hoc nasceretur multa immunditia, quæ esset contra Nobilitatem Bonitatis: ergo Voluntas non debet velle talem immunditiam, nec per consequens Resurrectionem; nam, si Resurrectio est, & aliquis eorum, qui resurrexerunt, non bibat, nec comedat, nec cognoscat mulieres, injuriabuntur gustus & tactus; ut ergo Justitia non permittat, quòd fiat injuria hominibus circa sensus eorum, si Resurrectio est, convenit, quòd utantur prædictis delectationibus, ex quibus oritur horribilis immunditia in conspectu illius Hominis, quem Christiani asserunt, quòd sit DEUS, videlicet JESU Christi; quia, cùm ipse sit DEUS & Homo glorificatus, omnia turpia sensibilia latent suos sensus; & omnes, qui cum eo erunt glorificati, semper contemplabuntur eum facie ad faciem, cùm omnes sensus habeant in illo & per illum suum Finem: ergo Divina Voluntas vult, quòd non sit Resurrectio, ut Justitia non permittat, quòd fiat prædicta injuria ab hominibus ipsi Christo, & ne prædicta tam horribilis sordities nascatur in conspectu illius, qui est mundissimus & purissimus

rissimus inter omnes creaturas, ût tu dicis; & sic non valet Positio.

6. Dixit Infidelis: naturaliter ultra sphæram ignîs non est locus aptus, ubi possit permanere corpus compositum ex elementis; nam omne, quod est supra sphæram illius ignîs, est plenum & indivisibile & infinibile; & ita ibi non potest esse nec recipi corpus extraneum, nec habere motum. Præterea supra sphæram ignîs non est aër; ergo homo resuscitatus ibi non poterit respirare. Præterea omne corpus elementatum habet has passiones, videlicet caliditatem, frigiditatem, humiditatem, siccitatem & ponderositatem, & sic est corruptibile & mortale, & sic illud corpus non poterit permanere in perpetuum in Paradiso, & sic frustra est Resurrectio, cùm iterum debeat mori: ergo non convenit, quòd sit Resurrectio.

Contra hoc dixit Catholicus: DEUS non creavit creaturam quoad medium, in quo modò est creatura, ita, quòd non perveniat ad Finem, sed potiùs creavit creaturam quoad statum Finîs, & ita corpus glorificatum quoad se potest permanere in prædicto loco, & habere motum, anhelitum, temperamentum & cætera, quæ convenit esse in ejus qualitatibus; nec proprietates prædicti loci possunt impedire illud; nam, quia corpus est glorificatum, illius proprietates sunt ita proportionabiles omnibus proprietatibus locorum, quòd non rejiciant illud, nec possint impedire ejus motum, & sic non valet Positio; cùm Divina Potestas omne id reducat ad Finem, quod vult Divina Voluntas.

7. Ait Catholicus: si Resurrectio non est, nullum sensitivum nec sensibile potest habere suum Finem in DEO, nec etiam in aliqua separata substantia, cùm ipse DEUS & separatæ substantiæ sint insensibiles: ergo sensualia habent suum Finem in se ipsis, si Resurrectio non est: ergo sensualia sunt creata ad se ipsa, & non ad aliud, quod est falsum; quia Divina Bonitas creavit omnia ad se, & inclinavit omnia ad se tanquam Supremum Finem, ut Finis consequatur in Majoritate, & non in Minoritate: & ideo manifestè sequitur, quòd sit Resurrectio, ut sensualia consequantur suum Finem in DEO, qui est sensibilis in Homine sibi unito, ût suprà dictum est, qui Homo DEUS est Finis omnium sensualium, ut ea non sint sinè Fine, sed potiùs consequantur illam majorem Magnitudinem Finîs, quam Divina Sapientia in illis potest attingere, ut Divina Voluntas non deficiat in diligendo Magnitudinem Finîs sui effectûs, cùm Voluntas & Magnitudo sint unum idem.

Contra hoc dixit Infidelis: si convenit, quòd sit Resurrectio, ut sensualia consequantur Majoritatem Finîs, sicut arguis, sequitur, quòd omnia animalia bruta resurgant, ut videant DEUM Hominem, & in eo recipiant suum finem, quod est contra Christianam Sectam: etiam quòd plantæ resurgant, & fiant sentientes, & etiam substantia Cœli fiat sentiens, ut hoc modo sentiendo DEUM Hominem recipiant suum finem; sed, si non convenit, quòd hæc sensualitas propter Majoritatem Finîs resurgat, nec similiter convenit, quòd humana sensualitas propter Majoritatem Finîs resurgat; & sic non valet Positio.

8. Dixit Infidelis: Divina Bonitas est idem cum Magnitudine & Voluntate; unde, si alia Vita est, Voluntas diligit, quòd sint plures boni homines, quàm mali, cùm Voluntas sit idem cum Magnitudine Bonitatis; & ideo, si Voluntas ita diligit, convenit, quòd ita sit, & etiam necessariò convenit, quòd ita diligat; quia ejus Bonitas est eadem cum Magnitudine; sed per experientiam manifestè videmus, quòd sint plures mali; quàm boni, & fuerunt etiam semper, ac etiam illi, qui sunt mali, magìs intensè se habent ad malitiam, quàm boni ad bonitatem: quare est manifestum argumentum, quòd alia Vita non sit; quia, si alia Vita esset, plures homines essent boni, quàm mali, & boni etiam magìs boni, quàm mali mali, ut Bonitas & Voluntas habeant concordantiam in Magnitudine, & ne circa suum effectum sint otiosæ; manifestè autem videmus oppositum; ergo alia Vita non est, nec per consequens Resurrectio.

Contra hoc dixit Catholicus: Divina Bonitas & Voluntas concordant cum Magnitudine quoad Durationem Actûs Justitiæ puniendo illos homines in æternum, qui sunt mali, & remunerando bonos; etiam quoad Rationem Misericordiæ, exspectando eos ad veniam; & sic Bonitas & Voluntas non deficiunt in Magnitudine; & etiam „concordant cum Magnitudine in hoc, „quod est futurum, quia plures homines „erunt boni, quàm mali; & etiam boni erunt „magìs boni, quàm mali mali; & hoc pa„tet secundùm Divinas Rationes, quia Ac„tus cujuslibet earum hoc requirit quoad „finem, quare Mundus est creatus„; & sic non valet Positio.

PARS VIII.
De Prædestinatione & Libero Arbitrio.

ULtima Pars Libri est de Prædestinatione & Libero Arbitrio, & circa istam Partem dubitant multi Infideles, ita, quòd quidam eorum etiam affirment, quòd omnia eveniant inevitabiliter, alii verò non: igitur circa istam Partem procedit Catholicus ex utraque parte affirmativè, Infidelis verò quandoque ex utraque parte negativè, quandoque ex altera tantùm. Et primò Catholicus probat, quòd Prædestinatio & Liberum Arbitrium sint isto modo.

1. Dixit Catholicus: hæc affirmatio est vera; Sapientia DEI est perfecta; & similiter hæc affirmatio est vera: Justitia DEI est perfecta; & ex istis duabus affirmationibus probo, quòd Prædestinatio & Liberum Arbitrium necessariò sint; nam, cùm Sapientia DEI sit perfecta, convenit, quòd omne id, quod ipsa attingit, inevitabiliter eveniat, sicut ipsa attingit; & sic est Prædestinatio, aliàs Sapientia non esset perfecta in suo intelligere, quod est impossibile. Hoc etiam similiter sequitur de Divina Justitia, nam, cùm Justitia sit perfecta, convenit, quòd habeat perfectum agere, id est, perfectum justificare, sicut Sapientia habet perfectum scire; ejus autem justificatio esset imperfecta, nisi justè judicaret pro malo ad pœnam, & pro bono ad gloriam; sed non potest justè judicare, nisi per Liberum Arbitrium: ergo necessariò convenit, quòd sit Liberum Arbitrium; nam aliter ejus justificatio in justè judicando esset imperfecta, quod est impossibile: ergo per prædicta manifestè patet, quòd prædestinatus per Prædestinationem necessariò salvabitur, cùm sit impossibile, quòd Sapientia DEI sit imperfecta, & necessariò habeat Liberum Arbitrium ad non posse salvari: cùm sit impossibile, quòd Justitia DEI sit imperfecta; nam Magnitudo æqualiter convenit Sapientiæ & Justitiæ DEI.

Contra hoc dixit Infidelis: est manifestum nostris intellectibus, quòd istæ duæ negativæ sint veræ: Liberum Arbitrium non est, quia Prædestinatio est; nam propter Prædestinationem convenit, quòd prædestinatus necessariò salvetur; & ubi est coactio necessitatis, ibi est nulla libertas: item Prædestinatio non est, quia Liberum Arbitrium est; nam ubi est libertas, ibi non est inevitabilitas, nec è converso; & quòd Liberum Arbitrium sit, hoc patet propter Actum Divinæ Justitiæ, & hoc etiam sentimus in nobis, quia sumus in libera potentia ad hoc vel ad illud; & ita necessariò patet, quòd alterum istorum necessariò non sit, quia alterum eorum est, sicut Prædestinatio non est, quia Liberum Arbitrium est, vel Liberum Arbitrium non est, quia Prædestinatio est; & ita patet, quòd neutrum eorum sit; nam, si alterum illorum esset, sic esset imperfecta vel Sapientia vel Justitia DEI, quod est impossibile: vel si sunt ambo, sic convenit, quòd Actus Justitiæ & Actus Sapientiæ DEI repugnent alter alteri, quod est impossibile, quia sic essent in confusione & limitatione: & sic Magnitudo Bonitatis deficeret Divinæ Sapientiæ & Justitiæ, & etiam Divinæ Voluntati, Simplicitati, Perfectioni &c., quod est impossibile: ergo nec Prædestinatio neque Liberum Arbitrium est: ergo Positio est nulla.

2. Dixit Infidelis: in inferioribus potentiæ magìs se habent ad suum agere, quàm ad sua objecta; sicut visus meliùs se habet ad videre, quàm ad coloratum, & intellectus ad intelligere, quàm ad intellectum &c.; hoc idem est de Dignitatibus DEI: nam Divina Bonitas meliùs se habet ad bonificare, quàm ad bonificatum, & Divina Sapientia ad intelligere, quàm ad intellectum, & Justitia ad judicare, quàm ad judicatum; & ratio hujus consistit in hoc, quia actus est propinquior ipsi existere, quàm objecto, quod est alienum ab essentia Dignitatis vel potentiæ agentis super illud: unde manifestè patet, quòd Divina Sapientia magìs se habeat ad prædestinare in sciendo, quàm ad prædestinatum, & Divina Justitia ad usum libertatis in judicando, quàm ad utentem ipsâ libertate, ita, quòd nec ipsi Sapientiæ nec ipsi Justitiæ sit cura de objectis, quia sufficit eis, quòd in agendo habeant Concordantiam: unde sequitur, quòd nec sit prædestinatus nec utens libertate secundùm necessitatem, sed potiùs secundùm contingentiam, ne propter eorum necessitatem Sapientia & Justitia DEI patiantur inter se ad invicem repugnantiam, quæ est impossibilis inter eas.

Contra hoc dixit Catholicus: Anima est forma corporis, & ita movet visum ad viden-

videndum, ut visus per videre attingat coloratum, & intellectus mediante illo colorato attingat phantasticè intellectum coloratum ad hoc, ut ex illo intellecto habeat intelligere, & ex illo intelligere habeat verbum phantasticum intellectum, in quo attingat similitudines DEI, ut per eas fruatur DEO, & hoc quidem quoad finem; nam objectum visibile est finis videndi, & objectum intellectuale vel spirituale est finis intelligendi, ût dictum est; & ideo non valet exemplum. Præterea in DEO se habent æqualiter Bonitas, bonificativum, bonificabile, bonificare, bonificatum; eodem modo sequitur de Divina Sapientia, Justitia &c.; & convenit, quòd hæc Æqualitas necessariò sit; nam aliter Magnitudo deficeret Divinæ Bonitati, Justitiæ &c., quod est impossibile, quod manifestè patet: nam, sicut DEUS se habet in existendo & agendo, sic similiter se habet in suo effectu, ita videlicet, quòd Sapientia DEI prædestinet, quia ipsa Voluntas DEI vult, quòd suum prædestinare sit perfectum, quod non esset perfectum, si haberet esse per contingentiam; hoc idem sequitur de Divina Justitia in suo justificare & justificato; nam, si suus justificatus esset per contingentiam, sic non esset remuneratio; & ideo est manifestum, quòd scire Sapientiæ, & judicare Justitiæ in hoc deficerent in Magnitudine Potestatis Bonitatis &c., quod est impossibile: & etiam ex hoc, quòd judicare & scire Justitiæ & Sapientiæ DEI non possent se perfectè habere ad suum objectum, quia per contingentiam se haberent ad illud, sequeretur, quòd ipsum scire & ipsum judicare per contingentiam reducerent suum objectum ad Finem, ita, quòd ipsum scire Sapientiæ & judicare Justitiæ essent per contingens, quod est impossibile: & ideo non valet Positio.

3. Ait Catholicus: est manifestum, quòd Divina Sapientia multò meliùs attingat prædestinationem, quàm noster intellectus, & similiter Divina Justitia multò meliùs attingat Liberum Arbitrium, quàm noster intellectus, quia Sapientia & Justitia immediatè attingunt, nos autem mediante verbo phantastico; & ideo, quando affirmando dicimus: *Prædestinatio est, quia Sapientia DEI est perfecta;* &: *Liberum Arbitrium est, quia Justitia DEI est perfecta,* convenit, quòd hæ duæ affirmativæ necessariò sint veræ, ut Sapientia & Justitia DEI verè attingant suum objectum: cùm autem negando dicimus: *Liberum Arbitrium non est, quia Prædestinatio est;* &: *Prædestinatio non est, quia Liberum Arbitrium est,* istæ duæ negativæ sunt falsæ, quia contradicunt prædictis duabus affirmativis, quæ, ût dictum est, necessariò debent esse veræ, ut scire DEI & suum judicare sint vera, cùm ipsa veraciter sint unum idem in DEO; & ratio, quare prædictæ duæ negativæ sint falsæ, est, quia de supradictis duabus veris affirmativis producimus irrationabiliter contra rem existentem veram, quia implicamus eas contra veritatem rei deficientes secundùm Rationem, in qua non possumus tantum attingere, quanta est realitas objecti; sed quia ita est, quòd plus intelligamus affirmando, quàm negando, & concordemus cum Divinis Rationibus, si affirmamus in hoc proposito, & contrariemur eisdem, si negamus, ideo affirmandum est, quòd Prædestinatio & Liberum Arbitrium necessariò sit, & quòd contradictorium cujuslibet istorum sit negandum.

Contra hoc dixit Infidelis: est manifestum, quòd ex ista affirmatione: *Prædestinatio est*, oriatur hæc negatio: *Liberum Arbitrium non est*, sicut consequens de suo antecedente; & quia antecedens propter Divinam Sapientiam est verum, necessariò convenit, quòd consequens propter veritatem sui antecedentis sit verum; nam, si consequens est falsum, convenit, quòd antecedens sit falsum; & si istud consequens est verum, antecedens necessariò est verum; aliàs ex veritate simpliciter oriretur falsitas, quod est impossibile: & quia propter Perfectionem Divinæ Sapientiæ est impossibile, quòd istud antecedens sit falsum: *est Prædestinatio;* ergo est impossibile, quòd istud consequens sit falsum: *Liberum Arbitrium non est;* & sic ista negatio nunc dicta, & ipsa affirmatio, ex qua oritur, sunt ambæ veræ, & quia sunt ambæ veræ, necessariò convenit, quòd istud consequens sit falsum: *Prædestinatio non est;* & hoc dupliciter, primò, quia ejus contradictorium est necessariò verum, ût probatum est; & iterum, quia ejus antecedens est falsum: *Liberum Arbitrium est*, quia ejus contradictorium est necessariò verum, ût probatum est: vel, si sit è contrario, videlicet, quòd propter Perfectionem Divinæ Justitiæ istud antecedens sit verum: *Liberum Arbitrium est;* istud consequens necessariò erit verum: *Prædestinatio non est;* & arguetur eodem modo, sicut de supradicto antecedente & consequente, ita quòd necessariò sequatur: si Prædestinatio est, Liberum Arbitrium non est; vel: si Liberum Arbitrium est, Prædestinatio non est, vel quòd Prædestinatio est & non est, & Liberum Arbitrium est & non est; hoc autem est manifesta contradictio: quare non valet Positio.

4. Dixit Infidelis: si Prædestinatio & Liberum Arbitrium sunt realiter, sic sequitur, cùm Prædestinatio sit major ratione Divinæ Sapientiæ, quàm ratione Divinæ Justitiæ, & Liberum Arbitrium similiter majus ratione Divinæ Justitiæ, quàm Divinæ Sapientiæ, ût per se patet, quòd Sapientia sit Finis Prædestinationis, non autem Justitia; & Justitia similiter sit Finis Liberi Arbitrii, non autem Sapientia; hoc autem est impossibile, cùm Divina Sapientia & Justitia sint unum idem, ita quòd Sapientia est ipsa Justitia, & ipsa Justitia est ipsa Sapientia, & est impossibile, quòd alia non sit id, quod est alia: ergo est impossibile, quòd Prædestinatio & Liberum Arbitrium sint realiter, sed tantùm in nostris rationibus.

Contra hoc dixit Catholicus: Divina Sapientia & Justitia sunt unum idem numero, & alia id, quod alia, cùm quælibet sit infinita in Unitate unius Deitatis, & in Ratione cujuslibet & omnium Dignitatum; nam, nisi sic esset, quælibet esset limitata in alia, quod est impossibile: igitur est manifestum, quòd sint unum idem, & alia etiam idem, quod alia, & quod omnes, & è converso: ergo Prædestinatio, quæ est DEUS, & Libertas, quæ est DEUS, sunt unum idem numero, & alia etiam ipsarum idem, quod alia in Infinitate Bonitatis &c.; & ex hoc manifestè patet, quòd Prædestinatus in tantum utatur Libero Arbitrio sub Ratione Sapientiæ DEI, in quantum sub Ratione Justitiæ DEI, & è converso; & utens libertate est in tantum prædestinatus sub Ratione Justitiæ DEI, in quantum sub Ratione Sapientiæ DEI, ita quòd Sapientia DEI est æqualiter Finis prædestinati & utentis Libero Arbitrio, & Justitia eodem modo, & similiter omnes Dignitates; sed quia noster intellectus est distinctus à nostra libertate, ita, quòd non sunt unum idem numero, sicut in DEO, videtur nobis secundùm deficientem rationem nostri intellectûs, quòd Causa prædestinati & Causa usûs Liberi Arbitrii sint causæ distinctæ alia ab alia, ita, quòd Sapientia sit Causa prædestinati, ita, quòd non Justitia, & Justitia Causa usûs Liberi Arbitrii, ita, quòd non Sapientia, sic, quòd de Prædestinatione & Libero Arbitrio falso modo judicamus secundùm falsam phantasiam nostri intellectûs; & ita non valet Positio.

5. Ait Catholicus: est manifestum, quòd aliud verbum sit illud, per quod attingimus Prædestinationem, & aliud verbum sit illud, per quod attingimus Liberum Arbitrium; nam illud est abstractum & constitutum de similitudinibus Sapientiæ DEI, & de Magnitudinibus ejus, istud verò de similitudinibus Justitiæ DEI, & de Magnitudinibus ejus; & ideo, dum intelligimus Prædestinationem, tunc intelligimus, quòd illa sit, quia attingimus veras similitudines Divinæ Sapientiæ; eodem modo, quando intelligimus Liberum Arbitrium, tunc intelligimus, quòd illud sit, quia similiter attingimus veras similitudines Divinæ Justitiæ; & ideo necessariò concluditur, quòd Prædestinatio & Liberum Arbitrium sint, quia similitudines tam hujus verbi, quàm illius sunt acceptæ necessariò veræ: sed, quia quandoque in uno istorum verborum volumus intelligere id, quod in alio ipsorum verborum intelligitur propriè secundùm proprietatem similitudinum ab illo verbo acceptam, fallimur, acsi vellemus videre in voce, & audire in colore, quod est impossibile: & sic ista veritas stat ex parte objectorum, videlicet Prædestinationis & Liberi Arbitrii; si autem volumus illa objecta inepte & eodem modo (quod non decet) accipere, fallimur; hæc autem falsitas non provenit ex parte objectorum, quia sunt vera, sed ex nostro indebito & falso modo accipiendi ea; & ita negamus Prædestinationem & Liberum Arbitrium, sicut gustus infirmus negat, quòd pomum dulce sit dulce.

Contra hoc dixit Infidelis: est impossibile, quòd noster intellectus accipiens vero modo similitudines DEI producat duo verba in contrarium, quia ipsæ similitudines abstractæ à Dignitatibus DEI sic essent in contrario, & per consequens non essent similitudines, sed potiùs dissimilitudines, quia inter Divinas Rationes est nulla contrarietas; & ideo cùm Divina Sapientia sit omnino idem in DEO, quod ipsa Justitia, & è converso: ergo nihil est ita proprium alicui prædictorum verborum, quin sit in tantum proprium alteri eorum; & sic per verbum generatum ex similitudinibus Sapientiæ possumus intelligere similitudines Justitiæ,

& è converso; & sic non possumus deficere in modo accipiendi prædicta objecta: & ideo non valet Positio.

6. Dixit Infidelis: contradictio & inconveniens sunt impossibilia in DEO, ut Magnitudo non deficiat omnibus Divinis Rationibus; sed, si Prædestinatio & Liberum Arbitrium sunt, est manifestum, quòd contradictio & inconveniens manifestè implicentur in DEO; quod patet isto modo: Sapientia scit, quòd prædestinatus necessariò salvabitur; igitur, si Liberum Arbitrium est, sic Sapientia scit, quòd prædestinatus fortè salvabitur, & fortè non, quia potest damnari ratione Justitiæ, & hoc modo Sapientia scit, quòd idem sit verum, & non verum, quod manifestè est contradictio, quæ est impossibilis in DEO: ergo Prædestinatio est, ita, quòd non Liberum Arbitrium, vel Liberum Arbitrium, ita, quòd non Prædestinatio, vel neutrum ipsorum, ut non sequatur contradictio; quòd autem alterum ipsorum tantùm non possit esse, manifestè patet, quia sic sequeretur inconveniens vel ex parte Rationis Justitiæ vel Sapientiæ; quod est impossibile: ergo alterum eorum tantùm non est; nec utrumque, quia sequeretur prædicta contradictio in DEO, quod est impossibile: ergo est impossibile, quòd sit Prædestinatio & Liberum Arbitrium.

Contra hoc dixit Catholicus: Divina Sapientia scit ratione suî, quòd prædestinatus necessariò salvabitur, illo habente Liberum Arbitrium ad posse damnari, nec sequitur contradictio nec inconveniens; quod patet isto modo: quando Divina Sapientia scit, quòd prædestinatus necessariò salvatur, ipsa scit hanc Necessitatem simpliciter quoad Rationem suî *scire* perfecti in Bonitate, Magnitudine &c.; sed illa Necessitas non cogit illum, qui est Prædestinatus, quia scit, quòd habeat Liberum Arbitrium ex parte suî, ut per Liberum Arbitrium se inclinet ad agendum id, per quod Justitia in eo justificat; & sic non sequitur contradictio, quia non provenit ex eadem parte; & hoc manifestè patet; quia Sapientia determinatè attingit futurum *Terminum* hominis, homo verò non; & sic homo ex parte Sapientiæ DEI est prædestinatus vel præscitus, ex parte suî verò nec prædestinatus nec præscitus, sed indifferenter, id est, liberè ad hoc vel ad aliud movetur ad *Terminum*, quem Sapientia de ipso scit, & in quo Justitia eum judicat, ipso Prædestinato habente in potentia facere malum quoad materiam, & in habitu quoad formam, sed non vult illud reducere ad actum, sed ejus oppositum, quod similiter est ei in potentia & in habitu, ut habeat libertatem; & sic non valet Positio.

7. Ait Catholicus: Divina Sapientia attingit suam Potestatem majorem, si Divina Potestas potest facere hoc, quod *scire* ipsius Sapientiæ scit justum & perfectum, scilicet, quòd sit Prædestinatio & Liberum Arbitrium, quàm si non potest facere, quòd ipsum scire Sapientiæ sit justum & perfectum in eo, quòd Prædestinatio & Liberum Arbitrium sint; & quia necessariò convenit, quòd illud sit verum, per quod Sapientia attingit suam Potestatem majorem, ut in Magnitudine Potestatis non deficiat: ergo necessariò convenit, quòd Prædestinatio & Liberum Arbitrium sit, quia Sapientia per Prædestinationem & Liberum Arbitrium attingit suam Potestatem majorem, ût suprà dictum est, & etiam Voluntas & cæteræ Dignitates; aliàs Magnitudo Potestatis deficeret Sapientiæ in sciendo, & Voluntati in volendo &c.; quod est impossibile: ergo est Prædestinatio & Liberum Arbitrium.

Contra hoc dixit Infidelis: illud non est Magnitudo Potestatis, quod est contra Sapientiam DEI; sed scire, quòd prædestinatus possit damnari, vel quòd præscitus possit salvari, est contra Sapientiam DEI in hoc, quia majus *scire* est ipsi Sapientiæ, quòd prædestinatus nullo modo possit damnari, postquam ipsa scit eum prædestinatum, nec præscitus possit aliquo modo salvari, postquam scit eum præscitum, quàm si prædestinatus possit damnari, & præscitus salvari; quia istud posse jam diminuit de *scire* ipsius Sapientiæ, si prædestinatus aliquo modo possit damnari, & præscitus aliquo modo salvari: & ideo non valet Positio.

8. Dixit Infidelis: cùm secundùm Christianam Sectam DEUS creavit hominem ad Imaginem & Similitudinem suam super omnia animantia, & constituerit ipsum de suis similitudinibus, quæ sunt bonitas, magnitudo, duratio &c., probo, quòd Liberum Arbitrium non sit, isto modo: in DEO est Intellectus, scilicet Sapientia, & in homine similiter est intellectus, quem DEUS creavit in illo; igitur est magna similitudo inter Divinum Intellectum & humanum intellectum

tellectum: ergo, si Liberum Arbitrium est in homine, sic est contrarium illi similitudini, quæ est inter Divinum Intellectum & humanum: ergo prædicta similitudo est minor, quàm similitudo, quæ est inter DEUM & cætera animantia, quæ non habent Liberum Arbitrium; quia ista est sinè contrarietate, illa verò cum contrarietate, quia Liberum Arbitrium repugnat Perfectioni Divinæ Sapientiæ in hoc, quòd prædestinatus per Liberum Arbitrium potest damnari, & etiam potestas humanæ voluntatis per Liberum Arbitrium contradicit Potestati DEI, quia humana voluntas per libertatem nulli est subdita; & sic Divina Potestas est limitata, quia non potest eam cogere; sed est impossibile, quòd Divina Potestas sit limitata, & etiam est impossibile, quòd sit repugnantia inter Divinas Rationes & earum similitudines: ergo est impossibile, quòd Liberum Arbitrium sit aliquid reale.

Contra hoc dixit Catholicus: concedo, quòd DEUS creando sibi assimilaverit hominem in tantum, in quantum homo ejus similitudines potuit recipere, ita, quòd, sicut Divinus Intellectus, videlicet Divina Sapientia sibi assimilavit humanum intellectum, & Divina Voluntas humanam voluntatem, ita eodem modo Divina Libertas sibi assimilaverit humanam libertatem in tantum, in quantum homo eam potuit recipere; homo autem est finitus: ergo homo non potuit recipere infinitam libertatem; ergo humana voluntas necessariò utitur finitâ libertate, & recipit illam sub ea Ordinatione & Regula, ut homo esset multùm similis DEO in bene agere, qui de tota sua infinita Bonitate liberè se convertit ad bene agendum, ût suprà probatum est; libertas autem non est creata humanæ voluntati, ut repugnet Divinis Perfectionibus; & ideo non valet Positio: Sed quia homo fuit nihil, & modò est aliquid, non potest exuere istam naturam, quòd non fuerit nihil; & sic habet inclinationem ad nihil, unde est productus; & in quantum se inclinat ad nihilum, in tantum se elongat à DEO, qui est Summum Quid, quod creavit ipsum hominem, ut multùm accederet ad ipsum DEUM, agendo de similitudinibus ipsius DEI, quas creativè dedit homini ad multùm fruendum DEO; dum autem declinat ad nihilum propter prædictam inclinationem, quam habet, tunc pervertuntur omnes similitudines, quas homo habet à DEO, in oppositum Divinæ Fruitionis, quia similiter declinant ad nihilum, quod est oppositum Summi Entis; & in agendo hoc ipsæ non sunt similitudines DEI, sed potiùs dissimilitudines; hanc inclinationem autem habet homo per se, sicut dictum est, non autem habet illam à DEO; & inde habet potentiam ad hoc ex suo Libero Arbitrio, Liberum Arbitrium verò habet à DEO, quia est similitudo ejus, ût suprà dictum est; nec habet hanc potentiam ex suo Libero Arbitrio, ut adducat malum ad actum, sed potiùs, ut abstineat ab illo actu, acquirendo inde bonum, quod est virtus & meritum per virtutem. Nec sequitur, quòd potestas humanæ voluntatis propter suam libertatem repugnet Divinæ Potestati, quia, si Voluntas Divinæ Potestatis vellet, esset nulla voluntas nec libertas alia à Voluntate & Libertate DEI; sed, quia DEUS in summa Excellentia est honorabilis & amabilis, esset inconveniens Potestati Divinæ Voluntatis, Bonitatis &c., quòd homo coactè diligeret & honoraret DEUM, cùm inde sit major Nobilitas & DEI & hominis, si ipse cognoscit & diligit & honorat DEUM ex propria libertate; & sic non valet Positio.

Explicit iste Liber Catholici & Infidelis ad Honorem & Gloriam Omnipotentis DEI & Gloriosæ Beatæ MARIÆ Virginis, in quorum Protectione & Custodia sit iste Liber, qui est editus ad Laudem & Exaltationem Nominis Domini JESU Christi.

BEATI RAYMUNDI LULLI DOCTORIS ILLUMINATI LIBER QUI EST DISPUTATIO RAYMUNDI CHRISTIANI ET HAMAR SARACENI.

DEUS cum tua gratia & benedictione *incipit Liber Disputationis Raymundi Christiani, & Hamar Saraceni.*

DE PROLOGO.

DIcitur, quòd quidam Homo Christianus Arabicus, cujus nomen erat RAYMUNDUS, qui diu laboravit, ut Infideles venirent ad Sanctam Catholicam Fidem, & ut Terra Sancta, in qua noster Dominus JESUS Christus fuit vivus & passus, recuperaretur à Saracenis colentibus Mahometum, qui dixit suo populo: in DEO non est Trinitas, nec Christus est DEUS; qui prædictus Raymundus ivit ad quandam civitatem Saracenorum, cujus nomen erat Bugia, in qua ipse prædicando & laudando sanctam Catholicam Fidem, in platea à Saracenis fuit captus, percussus & in carcerem positus: dum Raymundus sic stabat in carcere, frequenter veniebat ad eum quidam literatus Saracenus, qui vocabatur Hamar, cum aliis Saracenis, ad disputandum cum eo de Fide ex parte præcepti Episcopi Saracenorum, qui dicebatur esse magnus literatus, ipsis opinantibus, Raymundum deducere ad Fidem Mahometi.

Dum diu sic disputaverunt inter se, Hamar intendebat concludere philosophicè, quòd Trinitas & Incarnatio in DEO sint impossibiles; cui Raymundus dixit, quòd ambo facerent unum *Librum de Disputatione*, in quo Saracenus faceret fortiores Rationes, quas ipse posset invenire, contra Trinitatem & Incarnationem, & quòd Christianus destrueret illas, probando, quòd in DEO sit Trinitas & Incarnatio, & quòd facto Libro ipse transmitteretur Summo Pontifici & Reverendis Cardinalibus, & Episcopo Saracenorum & etiam literatis Saracenis, & Saracenus consensit in hoc; sed dixit, quòd ipse vellet primò incipere, quia ipse faceret tales Rationes, contra quas Christianus rationabiliter nihil posset dicere.

De Divisione hujus Libri.

ISte Liber dividitur *in tres Partes.*

Prima est de Positione & Disputatione Saraceni.

Secunda est de Positione & Disputatione Christiani.

Tertia est de Fine vel Ordinatione, propter quem iste Liber est factus.

In prima Parte ponit Saracenus decem & octo Principia; cum quibus intendit destruere Legem Christianorum.

In secunda Parte ponit Christianus eadem Principia, cum quibus intendit destruere Legem Saracenorum; nam probatis Trinitate & Incarnatione Lex Christianorum erit vera, & Lex Saracenorum erit destructa & falsa.

In tertia Parte ambo ordinant, ut Liber transmittatur Majoribus, ut ipsi videant, quis eorum deducat fortiores Rationes contra Legem alterius.

INCIPIT

PARS I.

DE

Positione & Disputatione Saraceni.

1. DIxit Saracenus: DEUS altus & sublimis habet septem Conditiones sibi essentiales, cum quibus convertitur, & sinè illis non potest esse; quæ sunt hæ: videlicet *Entitas necessaria*, per quam DEUS est Ens necessarium; *Unitas*, per quam DEUS est unus; *Singularitas*, per quam DEUS est singularis; *Infinitas*, per quam DEUS est infinitus; *Æternitas*, per quam DEUS est æternus; *Simplicitas*, per quam DEUS est simplex; *Vita*, per quam DEUS est vivus: omnes istæ septem prædicantur de DEO tali modo, quòd subjectum & prædicatum convertantur, sicut definitio & definitum; & talis conversio non invenitur, nisi in solo DEO.

2. Ait Saracenus: nos attribuimus DEO undecim Qualitates, quæ sunt hæ: videlicet *Bonitas, Magnitudo, Potestas, Sapientia, Voluntas, Virtus, Veritas, Gloria, Perfectio, Justitia & Misericordia;* sed non dicimus, quòd istæ sint essentiales DEO; & hoc intendo probare in *secunda Parte:* nec dico, quòd sint substantiales nec accidentales; non sunt substantiales, quia substantia non existit nisi mediantibus formâ & materiâ, ex quibus est composita; & quia in DEO non potest esse compositio ratione suæ infinitæ Simplicitatis, ideo non sunt substantiales: non sunt accidentales; nam accidens non existit per se, ratione cujus ipsum est imperfectum; & quia Essentia DEI est remota & denudata ab omni imperfectione, inde patet, quòd in DEO non sint accidentales: ergo sunt altiores, quàm substantia & accidens, ut in Essentia DEI sustententur & radicentur, ut DEUS cum ipsis agat in creaturis multò meliùs, sicut substantia, quæ cum suis accidentibus agit in suo effectu.

Posito, quòd prædictæ Qualitates in DEO non sint substantiales nec accidentales, sequitur, quòd DEUS non sit trinus nec incarnatus; & istum modum intendo tenere in *secunda Parte.*

CAPUT I.

De Entitate Necessaria.

1. DIxit Saracenus: DEUS est Ens necessarium in tantum, quòd aliter se non potest habere; & hoc probo sic: omne Ens infinitum & æternum est necessarium; sed DEUS est Ens infinitum & æternum, ergo DEUS est Ens necessarium: Major est manifesta per se, minorem probo sic: si enim DEUS non est infinitus & æternus, jam esset quantus & novus; & de tali DEO non intendo concludere, nec teneo ipsum pro DEO, quia est effectus; sed de DEO illi præjacente per infinitatem & æternitatem, sinè quibus nullus effectus potest esse: unde per hoc demonstratur, quòd DEUS sit Ens necessarium.

2. Probatum est, quòd DEUS sit Ens necessarium; cum Ente verò necessario nullum ens non necessarium potest converti; Christiani autem dicunt, quòd Filius DEI sit DEUS, & Sanctus Spiritus sit DEUS, & quòd ipsi ad invicem convertantur cum Patre per Essentiam; & quia Filius est necessitatus à Patre, quia est genitus ab illo, jam non est necessarius per se, sed per Patrem; & sic potest dici de Sancto Spiritu procedente ab utroque: nec etiam Pater per se est Ens necessarium, quia non potest esse sinè Filio & Sancto Spiritu; nam relativè se habent: & ideo patet, quòd Trinitas in DEO sit impossibilis, aliter implicaretur contradictio, videlicet, quòd DEUS sit Ens necessarium, & non necessarium; quod est impossibile.

3. Christiani dicunt, quòd Filius DEI sit incarnatus; posito, quòd ipse sit DEUS (ùt ipsi dicunt) ipse non potest incarnari, & arguo sic: nullum Ens necessarium infinitum & æternum potest esse ens non necessarium; Filius DEI est Ens necessarium infinitum & æternum, ergo non potest incarnari. Major est manifesta per se, minorem autem sic declaro: Christus Homo non est necessarius, nam homo est homo creatus, quantus & novus; ens autem creatum, quantum & novum non potest esse Ens increatum & infinitum & æternum: ergo probatum est, quòd DEUS non possit incarnari.

2. Nullum Ens existens unum infinitè & æternaliter est conjunctum cum alio ente infinito & æterno; nam si esset conjunctum, quodlibet esset infinitum & finitum & terminatum; quod est manifesta contradictio: sed tu Christiane dicis, quòd unus sit Pater infinitus & æternus, alius unus sit Filius infinitus & æternus, & alius unus sit Sanctus Spiritus infinitus & æternus, & omnes isti tres sint unus DEUS infinitus & æternus, & sic in DEO implicas contradictionem; nam in ente, in quo est infinita & æterna Unitas, non potest esse infinita & æterna alietas, per quod demonstratur, quòd in DEO non sit Trinitas.

c. Iterum dixit Saracenus: tu dicis, quòd Pater sit DEUS, & Filius sit DEUS, & Sanctus Spiritus sit DEUS, & unus istorum non sit alius, & sic dicis, quòd sint tres Dii differentes numero; quod est contradictio: ergo in DEO non est Trinitas.

d. Item dico, quòd, quia tu ponis differentiam Personarum in DEO, ideo sequeretur, quòd essent differentiæ in suis Rationibus, ita, quòd una non esset alia; & sic essent in ipsis accidentia; sicut Entitas necessaria, quæ non esset per se una, singularis, infinita & æterna &c., sed per accidens; videlicet esset una per Unitatem, & singularis per singularitatem &c., & è converso; quod est falsum & impossibile, quia in Rationibus DEI nullum accidens potest esse: unde patet, quòd in DEO nec per differentiam nec aliquo modo possit esse Trinitas; sed tu in tua anima ponis differentias Divinarum Rationum, sed extra tuam animam non sunt in illo multæ realiter; sed nos facimus respectu creaturarum dicendo sic: DEUS habet bonitatem, quia creat bonum, & habet magnitudinem, quia creat magnum, & habet potestatem, quia creat potentem, & sic de aliis.

e. Quando dicis, quòd differentia consistat in correlativis personalibus, & dicis, quòd illa sint essentialia & consubstantialia & coëssentialia &c., inde sequitur, quòd differentia transeat in substantiam & essentiam & æternitatem, multiplicando multas substantias, essentias, æternitates &c.; quod est impossibile: & sic implicas contradictionem, & destruis Divinam Unitatem, quæ est infinita & æterna.

CAPUT II.

De Unitate.

1. AIt Saracenus: omne Ens existens unum a. per infinitam & æternam Unitatem est separatum & denudatum ab omni pluralitate; sed DEUS est Ens existens unum per infinitam & æternam Unitatem, ergo DEUS est separatus & denudatus ab omni pluralitate. Majorem sic declaro: Ens unum existens unum infinitè & æternaliter, est oppositum pluralitati, & è converso, sicut unus homo non est multi homines, nec è converso; minorem sic probo: si DEUS non esset Ens unum infinitè & æternaliter, sequeretur, quòd essent plures Dii, & sic unus terminaret alium; quod est impossibile: ergo concluditur, quòd DEUS sit separatus & denudatus ab omni pluralitate vel Trinitate.

3. Nullum Ens existens unum, infinitum a. & æternum potest esse conjunctum cum uno homine finito & novo & composito ex

diversis essentiis; nam sicut est impossibile, quòd unus lapis conjungatur cum planta aut leone, sic & multò meliùs est impossibile, quòd Ens unum infinitè & æternaliter conjungatur cum uno homine finito &c.: & ideo patet, quòd DEUS non sit incarnatus.

b. Præterea, quando dicis, quòd DEUS sit incarnatus cum una humana Natura, dico, quòd melius esset, quòd ipse esset incarnatus cum pluribus.

CAPUT III.
De Singularitate.

1. & 2. Dixit Saracenus: omnis infinita & æterna Singularitas ponit, quòd non sit nisi unum Ens singulare infinitum & æternum; sed DEUS est hujusmodi, ergo in DEO non est Trinitas sive pluralitas. Major est manifesta per se, minorem autem probo sic: Phi-
a. losophus ponit unam primam singularem causam, & hoc idem asserunt omnes Leges; nam sic dicunt, & multò meliùs, quòd sit unus & singularis DEUS, sicut est unus singularis mundus, & unus Sol, & unus ignis, & una albedo &c.: ergo concluditur, quòd in DEO non sit Trinitas.

3. Nullum Ens infinitè & æternaliter sin-
a. gulare potest conjungi cum homine, qui non est singularis nec infinitus nec æternus,
b. sicut de ratione calidi est, quòd non conjungatur cum frigido, nec bonus cum malo; sed DEUS est hujusmodi, ergò concluditur, quòd sit impossibile, quòd DEUS incarnetur.

c. Iterum, posito, quòd DEUS esset incarnatus in uno homine, jam non sufficeret unus singularis homo, nec duo, nec mille, nec numerus infinitus, cùm DEUS sit Ens infinitum: & sic patet, quòd sit impossibile, quòd DEUS incarnetur.

CAPUT IV.
De Infinitate.

1. *a.* Nullum infinitum Ens est multa, nam infinitum Ens non potest limitari per aliud; aliter enim infinitum esset multa infinita, & non multa infinita; quod est contradictio: sed DEUS est hujusmodi, ût per me & te est concessum, igitur patet, quòd DEUS non sit multa, sive quòd in DEO non sit Trinitas.

2. *b.* Præterea, tu dicis, quòd Pater infinitus generet Filium infinitum, & ab utroque procedat Sanctus Spiritus infinitus: unde sequitur, quòd, si Pater est infinitus, possit generare infinitos filios, & Filius possit esse Pater, & generare infinitos filios; & sic potest dici de Sancto Spiritu; nam in infinita Essentia non est aliquid impediens potestatem infinitæ Personæ; nam infinita potestas est communis utrique Personæ: & sic inde sequitur, quòd in DEO erunt infinitæ Personæ, & non tres tantùm, secundùm quòd tenet Lex Christianorum.

c. Item nullum Ens producens de se ipso infinitum ab æterno & in æternum potest remanere infinitum, quia evacuaret & annullaret se de sua essentia; tu autem dicis, quòd Pater producat Filium ab æterno & in æternum, ergo ponis, quòd Pater evacuet se producendo Filium, & etiam Filius spirando Sanctum Spiritum: unde sequitur, quòd solus Sanctus Spiritus remaneat infinitus & æternus: ergo in DEO non est Trinitas.

3. *a.* Nullum Ens infinitum & æternum est dispositum nec proportionatum, quòd uniatur cum ente finito & novo; ratio hujus est, quia inter infinitum & finitum, & æternum & novum nulla est proportio: unde patet, quòd sit impossibile, quòd DEUS incarnetur.

CAPUT V.
De Æternitate.

1. & 2. *a.* In illa Æternitate, in qua non est generare & spirare, non est Trinitas, nam generare & spirare sunt actus includentes in se agentem & patientem, nam relativè se habent; adhuc etiam includunt in se tempus & motum & successionem & hujusmodi; sed omnia ista sunt remota ab æternitate, sicut finitum est remotum ab infinito; sed ego & tu concedimus, quòd DEUS sit æternitas, ergo est manifestum, quòd in DEO non sit Trinitas.

b. Convenit, quòd omne Ens æternum habens actum, habeat illum in fieri, aut in facto esse; nam actus non potest esse sinè successione & termino à quo & ad quem; nullum autem istorum est de ratione æternitatis, sed de ratione temporis & novitatis; sed ambo concedimus, quòd DEUS sit æternus, ergo patet, quòd in DEO non sit Trinitas.

c. Iterum in nullo Ente æterno, in quo non sunt principium, medium & finis, est Trinitas; nam principium est divisum à medio & fine, & è converso; sed ista non sunt de ratione æternitatis, & DEUS est æternus, ergo patet, quòd in DEO non sit Trinitas.

3. Nullum æternum, quod non potest esse illud, quod non est, potest incarnari; ratio hujus est, quia Ens, quod est ab æterno, non potest esse hoc, quod non erat, aliàs illud Ens non esset ab æterno; sed DEUS est Ens æternum &c., ergo DEUS non potest incarnari.

CAPUT VI.
De Simplicitate.

1. & 2. *a.* Ait Saracenus: Nullum Ens simplex infinitè & æternaliter habet Trinitatem; simplex enim non includit in se Trinitatem; nam ideo dicitur simplex, quia est sinè pluralitate, aliter enim esset cum pluralitate & compositum; sed DEUS est Ens simplex infinitè & æternaliter, ergo manifestum est, quòd in DEO non sit Trinitas.

b. In Ente simplici infinitè & æternaliter, in quo non sunt prius & posterius, non est Trinitas; nam Ens simplex non habet in se prius & posterius, aliàs esset compositum ex istis; prius enim & posterius non sunt idem, quia esset compositum ex istis; sed DEUS est Ens simplex infinitè & æternaliter, ergo prius & posterius non sunt in DEO, quia sunt opposita simplicitati infinitæ & æternæ, quæ est DEUS; sed quia tu Christiane dicis, quòd Pater sit communis Filio & Sancto Spiritui, ponis in DEO communitatem, prioritatem & posterioritatem, & sic es contradictorius, quia ponis DEUM simplicem & non simplicem; nam ût dictum est in majori, prius & posterius causant compositionem: unde patet, quòd in DEO non sit Trinitas.

c. Ampliùs ait Saracenus: tu Christiane ponis, quòd Pater sit substantia, & Filius sit substantia, & Sanctus Spiritus sit substantia; & quia omnis substantia est composita ex materia & forma, inde sequitur, quòd quælibet prædicta substantia sit composita ex forma & materia.

d. Iterum ponis, quòd Pater habeat duas actiones, videlicet unam generando Filium, & aliam spirando Sanctum Spiritum: adhuc ponis, quòd Filius habeat unam passionem, quia est genitus à Patre, & unam actionem in spirando Sanctum Spiritum: ampliùs ponis, quòd Sanctus Spiritus habeat duas passiones, videlicet unam à Patre, & aliam à Filio; & sic implicas in DEO compositionem causatam ex multis substantiis & accidentibus; quod est contra divinam Simplicitatem: ergo patet, quòd in DEO non possit esse Trinitas.

3. *a.* Nullum Ens simplex infinitè & æternaliter potest conjungi cum ente finito, novo & composito; nam Ens simplex infinitum & æternum non habet naturam, nec materialitatem; sed DEUS est ens simplex infinitè & æternaliter, ergo DEUS non potest conjungi vel incarnari.

CAPUT VII.
De Vita necessaria.

1. Dixit Saracenus: DEUS est Vita infinita & æterna, in qua non existit *vivere:* ideo arguo sic:

2. *a.* In Vita infinita & æterna, in qua non est vivere, non est Trinitas; nam in ente, in quo non est vivere, non sunt agens & patiens, qui sunt accidentia, quæ non sunt de ratione Vitæ infinitæ & æternæ; vivere enim est actus procedens ab istis; ergo in tali ente non est Trinitas: sed DEUS est Vita infinita & æterna, ergo in DEO non est vivere, nec per consequens Trinitas, quæ non potest esse, nisi Filius vivat à Patre, & Sanctus Spiritus à Patre & Filio.

3. *a.* Nullum Ens habens Vitam infinitam & æternam potest conjungi cum ente mortali, finito & novo, quia posset esse mortale & immortale; quod est impossibile; sed DEUS est ens habens Vitam infinitam & æternam, ergo non est incarnatus.

b. Iterum tu Christiane dicis, quòd Christus in Cruce fuerit vivus & mortuus; vivus erat, quando Anima non erat separata à Corpore; sed mortuus fuit, quando Anima recessit à Corpore, & descendit ad Inferos; & sic ponis, quòd DEUS in uno tempore sit homo, & in alio tempore non sit homo; nam quando homo erat mortuus, DEUS non potuit esse homo vivus, & debuit iterum incarnari; & unumquodque istorum est inconveniens dicere & credere: & ideo patet, quòd DEUS non possit incarnari.

Dixit Saracenus: probavi per septem supradictas Rationes, quòd DEUS non sit trinus nec incarnatus, modò intendo probare, quòd DEUS habeat undecim Qualitates, quæ non convertuntur cum sua Essentia,

sed sunt ei proprietates, ut cum ipsis agat in creatis; & hoc probato intendo probare per ipsas, quòd DEUS non sit trinus, nec incarnatus; & primò per Bonitatem.

CAPUT VIII.
De Bonitate.

1. DIxit Saracenus: DEUS est bonus, quia
a. bene agit in creaturis, & creavit bonum mundum, non, quòd DEUS agat de sua Essentia cum sua Bonitate producendo bonum; sicut Sol, qui non agit in inferioribus de sua essentia producendo Solem, sed causat effectivè calidum & siccum cum sua virtute, vel per suam speciem; à simili, & multò magis DEUS cum sua Bonitate effectivè causat bonitatem vel bonitates creatas. DEUS non est sua Bonitas, sed Bonitas
b. est ei proprietas; nam si ipse esset Bonitas, sua Bonitas esset infinita & æterna, unde sic sequeretur, quòd nullum malum posset esse, sicut nulla aqua posset esse, posito, quòd ignis haberet infinita & æterna ligna ad comburendum; nam combureret omnia, quæ sunt in cœlo, & etiam ipsum cœlum, & extra cœlum; & hoc idem faceret Sol, si per se esset calidus & siccus, nam combureret totam aquam & omnia elementa.

2. Probatum est, quòd DEUS non sit sua
a. Bonitas, & ideo ipse non potest esse trinus, & hoc probo sic: Tu Christiane dicis, quòd DEUS Pater de toto se ipso producat Filium, & Sanctus Spiritus sit spiratus de toto Patre & Filio; & dicis, quòd illa productio sit tota bona, infinita & æterna, sed hoc non potest esse, postquam ipsa bonitas non est
b. DEUS: ergo partim est bona, & partim non; & sic pars, quæ non est bona, est habitus privativus, scilicet habitus malus, & DEUS est suum subjectum; quod est impossibile: & ideo patet, quòd in DEO sit impossibilis Trinitas, quam tu dicis.

3. Posito, quòd DEUS sit incarnatus, val-
a. de magnum inconveniens sequitur contra suam Bonitatem; nam sicut Homo Christus est DEUS, & DEUS Christus est Homo, sic Divina Bonitas, quæ est per prius, est bonitas, quæ est per posterius, & è converso; aliàs non potest fieri Incarnatio: & sic injuriata est Divina Bonitas, & deficiunt Divina Justitia, Sapientia, Voluntas, Virtus & Perfectio, quia sunt conjunctæ cum substantia composita ex forma & materia; quod est impossibile: ergo patet, quòd DEUS non sit incarnatus.

CAPUT IX.
De Magnitudine.

1. AIt Saracenus: DEUS est magnus, & est
a. magnus per suam Magnitudinem: item dicitur magnus, quia effectivè produxit magnum mundum, & producit in mundo magnas creaturas.

b. Non dico, quòd Magnitudo sit sua Essentia, quia sic esset mensura infinita extensivè vel intensivè, mensurando successivè usque ad infinitum; extensivè non potest, quia extensio est de ratione corporis, DEUS autem non est corpus; intensivè non est, quia mensura intensiva non potest inveniri in ratione magnitudinis: ergo patet, quòd Divina Magnitudo non sit Divina Essentia, quæ est infinita sinè mensura & successione.

2. Cùm Divina Magnitudo non sit Divi-
a. na Essentia, ût probatum est, ideo Trinitas in DEO est impossibilis; ratio hujus est, quia non potest esse, nisi Divina Magnitudo sit
b. Divina Essentia: & hoc probo sic: nisi Magnitudo DEI esset infinita & æterna, æternè Gignens non haberet sufficientiam ad producendum Genitum magnum infinitum & æternum, nec Gignens & Genitus haberent sufficientiam ad producendum Sanctum Spiritum magnum infinitum & æternum: ergo concluditur, quòd in DEO non possit esse Trinitas.

3. DEUS cum sua Magnitudine est ubi-
a. que præsentialiter & æternaliter; ratio hujus est; quia sua Magnitudo est major, quàm cœlum & omne creatum; ipsa verò Magnitudo non est divisibilis, quia divisio competit soli corpori; & ideo, posito, quòd DEUS sit incarnatus, aut ipse est totus incarnatus,
b. aut pars? si totus, sequitur, quòd Homo Christus sit ita magnus sicut cœlum & plùs, & sit ubique; quod est impossibile: sed si DEUS non est totus incarnatus, sed pars, inde sequitur, quòd Divina Magnitudo & subjectum, in quo est, videlicet Divina Essentia sit divisibilis; quod est impossibile: ergo manifestè ostenditur, quòd DEUS non sit incarnatus, nec incarnandus.

CAPUT

CAPUT X.
De Potestate.

1. DIxit Saracenus: DEUS habet Potestatem, & propter hoc dicitur, quòd DEUS sit potens, & cum ipsa potestate possit omnia; non, quòd sua Potestas convertatur cum sua Essentia, quia si sic, tunc sua Potestas esset infinita & æterna, ratione cujus posset producere infinitum & æternum; quod est impossibile: nam productio sic distat & multò magis ab infinito & æterno, sicut malum à bono, & album à nigro, & magnum à parvo, & Angelus à corpore, & hujusmodi: ratio hujus est, quia productio tantùm est de ratione finitatis, novitatis, loci, motûs & temporis: ergo patet, quòd Potestas DEI non sit Divina Essentia.

2. Postquam Potestas non est Divina Es-
a. sentia, est Trinitas impossibilis in DEO; & hoc probo sic: nullum Ens infinitum & æternum potest producere infinitum & æter-
b. num sinè infinita & æterna Potestate; ratio hujus est, quia Potestas sinè infinitate & æternitate non esset sufficiens ad hoc; sicut potestas luminis alicujus candelæ, quæ non est sufficiens ad illuminandum totum aërem mundi: ergo patet, quòd in DEO sit impossibilis Trinitas, deficiente infinitâ & æternâ Potestate.

3. Quando dicis, quòd Pater & Filius sint
a. idem per Essentiam, jam ponis, quòd Filius non possit incarnari, nisi Pater incarnaretur, vel conveniret, quòd Essentia DEI divideretur; quod est falsum & impossibile secundùm me & secundùm te: & sic patet, quòd Incarnatio sit impossibilis.

b. Nec Divina Potestas, nec aliqua alia potestas potest causare, quòd effectus sit causa, nec è converso; nam causa & effectus sic sunt disparati, sicut potentia visiva est disparata ab audibili, & auditiva à visibili, & tactiva ab olfabili, & quia non est de ratione Potestatis, quòd ipsa possit causare, quòd effectus esset causa, nec è converso, ergo patet, quòd DEUS non possit esse Homo, nec Homo DEUS; & sic patet, quòd DEUS non sit incarnatus, cùm DEUS sit causa, & homo sit effectus.

CAPUT XI.
De Intellectu.

1. DIxit Saracenus: DEUS habet Intelle-
a. ctum, ratione cujus est intelligens, non quòd Intellectus sit DEUS; nam Intellectus ponit differentias inter suum actum & objectum, quæ non possunt esse in DEO; quia nulla differentia est in Ente infinito & æterno.

b. Iterum, si DEUS est Intellectus, intelligeret se naturaliter; sed in DEO non potest esse Natura; nam omnis natura consistit per terminum à quo, & per terminum ad quem, & per suum actum, qui sunt idem cum ipsa per Essentiam, & ipsa est Essentia in illis sustentata; terminus à quo dicit materiam, & terminus ad quem dicit formam, naturare autem est actus existens in fieri, & non in facto esse; sed isti tres termini non possunt esse Essentia DEI, nec esse in ipsa, cùm sit infinita & æterna: ergo DEUS non habet Naturam, sed cum suo intellectu naturat naturabilia creata. Iterum, si DEUS esset naturaliter Intellectus, sicut naturaliter intelligeret seipsum, sic naturaliter bonificaret se, & magnificaret se, & infiniret se, & æternaret se, & possificaret se &c.; quod est impossibile, quia nullum ens agit seipsum.

2. Probatum est, quòd DEUS non sit In-
tellectus, & per consequens, quòd Trinitas non sit in eo; quia Trinitas non potest esse in DEO, nisi mediante naturali intellectu; nam conveniret, quòd Pater esset Pater naturaliter, non autem artificialiter, & sic conveniret, quòd Filius & Sanctus Spiritus essent Personæ naturales, quod est impossibile; quia privato intellectu naturali est impossibile, quòd Trinitas sit in DEO.

3. DEUS habet Intellectum, ut cum ipso
a. habeat intelligere, & cum intelligere intelligat creaturas, & intelligat seipsum agentem, videlicet intelligentem, quòd sit Creator & Salvator & Gubernator & hujusmo-
b. di; sed si DEUS esset incarnatus, sicut tu dicis, DEUS intelligeret, quòd ipse esset homo, & hoc naturaliter, quia sinè natura non posset se facere hominem, & è converso; & tale intelligere est sic impossibile, & multò magis, sicut intelligere, quòd sex sint quinque, & è converso; & quòd mille sint duo, & duo sint mille; nam tale intelligere non est de ratione intellectûs, sicut non est de ratione intellectûs bibere & calefacere & hujusmodi; nec DEUS posset hoc facere, quia implicaret contradictionem, quam non potest facere.

CAPUT

CAPUT XII.
De Voluntate.

1. AIt Saracenus: DEUS habet Voluntatem, cum qua voluit creare mundum
a. & omnia creata, non quòd DEUS sit sua Voluntas, nec è converso; quia si sic, haberet velle & nolle infinitans & æternans, quæ essent ei naturales actus & innati per Voluntatem, quæ se potest habere ad eligendum quodlibet; & sic DEUS posset se diligere per velle, & odire per nolle infinitè & æternaliter; quod est impossibile & manifesta contradictio, quod est contra primum Caput, quod est de Entitate necessaria, & etiam contra secundum, quod est de Unitate &c.

b. Ulteriùs, si DEUS esset sua Voluntas, suum velle & nolle essent ab æterno & in æternum, sicut sua Essentia; unde sequeretur, quòd infinitè & æternaliter diligeret ab æterno & in æternum creaturas, & odiret eas ab æterno & in æternum, & hoc æqualiter, eò quia quilibet actus esset infinitus & æternus; & sic creaturæ haberent esse per velle, & essent in privatione per nolle, quia essent & non essent; quod est manifesta contradictio: ergo est probatum, quòd DEUS non sit sua Voluntas.

2. Probato supradicto jam est probatum
a. per consequens, quòd in DEO sit impossibilis Trinitas; nam Pater non posset velle,
b. quòd sit Pater infinitè & æternaliter sinè infinita & æterna Potestate Voluntatis; & similiter potest dici de Filio & Sancto Spiritu: & sic ipsa Voluntas cum sua Potestate esset DEUS; quod est impossibile: ergo patet, quòd in DEO non sit Trinitas.

3. Si DEUS est incarnatus, cum sua Vo-
a. luntate vult, quòd in Christo DEUS sit Homo, & Homo sit DEUS, ita, quòd Christus sit DEUS & Homo; sed ad hoc Divina Voluntas non sufficeret, postquam ipsa non est DEUS; nam habitus non sufficit ad causandum habituatum simpliciter; quia habituatus plùs dicit per suam essentiam, quàm per suum habitum; sicut homo plus dicit per suam humanitatem, quàm per suam cappam, cum qua est habituatus: ergo patet, quòd DEUS non sit incarnatus.

b. Ulteriùs, posito, quòd DEUS esset incarnatus, ipse non fuisset prudens in amando, quia plùs valeret, quòd ipse esset angelicatus, quia Angelus est altior, quàm homo.

CAPUT XIII.
De Virtute.

1. DIxit Saracenus: DEUS habet Virtutem,
a. ratione cujus bene dicitur, DEUS est virtuosus, & habet Virtutem, ut per ipsam possit creare virtutes naturales & morales; & ipsa Virtus est sic generalis ad omnes virtutes, sicut idem martellus ad multos clavos & enses & hujusmodi, non dico, quòd ipsa Virtus sit DEUS, sicut clavus non est martellus, nec justitia est homo & hujusmodi; nam DEUS est prior, & sua Justitia est posterior, sicut homo & martellus, qui sunt prius, clavus autem & justitia posterius: ratio hujus est, quia Virtus DEI est instrumentum, ut DEUS cum ipsa possit agere in Angelis & in hominibus judicando, reddendo bonum pro bono, & malum pro malo; ipse tamen DEUS non est instrumentum, sed est DEUS, ut ipse sit DEUS; nam instrumentum non est de ratione Entis infiniti & æterni; & sic Justitia DEI non habet se ad DEUM quoad esse, sed quoad bene esse: ergo probatum est, quòd DEUS non sit sua Virtus.

b. Iterum per multas alias rationes posset probari, quòd DEUS non sit Virtus, quod longum esset narrare; sicut DEUS, qui non habet contrarium, virtus autem sic, videlicet vitium: DEUS non est, ut acquirat meritum, virtus autem est, ut acquirat illud.

2. Probatum est, quòd DEUS non sit vir-
a. tus, & per hoc probatur, quòd in DEO non sit Trinitas; nam Pater cum potestate virtutis, quæ non est DEUS, non posset se facere virtuosum infinitè & æternaliter in generando Filium, & in spirando Sanctum Spiritum; & sic omnes tres Personæ essent virtuosæ secundùm quid, & non simpliciter; quod est inconveniens dicere.

b. Iterum, si esset Trinitas, esset facta injuria Filio per Patrem impedientem Filium, ut Filius non sit Pater, nec habeat Filium; & sic potest dici de Patre & Filio, qui impediunt Sanctum Spiritum per invidiam, ut non sit Spirator, nec sit Filius, nec Pater; quæ injuria est impossibilis in DEO, quia est peccatum: ergo ostenditur, quòd in DEO sit impossibilis Trinitas.

3. Si DEUS est incarnatus, ipse facit injuria
a. suæ Essentiæ, & etiam sibi ipsi cum sua Virtute; & sic est contra suam Justitiam, & contra suam Entitatem necessariam, & suam Unitatem &c., & contra suam Bonitatem, Magnitudinem &c.; & talis injuria esset prius, & Justitia posterius; & hoc patet, quia hoc, quod est superius, non debet uniri cum hoc, quod est inferius; quia descenderet, nec inferius debet ascendere ad gradum sibi non competentem: ergo patet, quòd Incarnatio sit impossibilis in DEO, ut DEUS non sit injustus, sed justus; non imprudens, sed prudens.

b. Et quando dicis, quòd Filius assumpserit Carnem, non autem Pater, nec Sanctus Spiritus, ponis, quòd ipsi fecerint injuriam sibi ipsis, quia non assumpserunt carnem, sicut Filius; cùm ipsi teneantur ita exaltare universum creatum per Incarnationem, sicut fecit Filius; & quia in DEO non potest esse injuria, ergo patet, quòd tua Fides nihil sit.

DEUS non credit, nec habet fidem, sed intelligit.

c. DEUS non potest intelligere, quòd sit Filius sinè Matre, sicut non potest intelligere, quòd sit Filius sinè Patre; tu autem non dicis, quòd Filius habeat Divinam Matrem: item dico, quòd DEUS non possit intelligere in se locum, tempus, motum, divisionem & hujusmodi, quæ haberet in se ipso, si Pater generaret Filium, quia Generatio sinè prædictis non est intelligibilis, nec per consequens veritas potest verificare ea, quæ non sunt intelligibilia, nec possibilia.

3. Adhuc, Divinus Intellectus non potest
a. intelligere, quòd infinitus sit conclusus in finito loco, videlicet in utero Mariæ Virgi-
b. nis; nec immobile, scilicet DEUS, descendat de cœlo ad assumendam Carnem in terra; quia, quod est immobile infinitè & æternaliter, non potest esse mobile in tempore & in loco.

c. Iterum, DEUS non potest intelligere, quòd minor causa sit causa majoris causæ; nam aliter omne, quod est posterius, causaret id, quod est prius; quod est impossibile: appello autem minorem causam utilitatem hominum, majorem autem divisionem DEI, qui divideret se incarnando, & innovaret se recipiendo Carnem: & sicut DEUS hoc non potest intelligere, ita sua voluntas non potest hoc velle, nec sua unitas unire, nec per consequens sua veritas verificaret hoc: ergo ostensum est, quòd DEUS non possit incarnari.

CAPUT XIV.
De Veritate.

1. AIt Saracenus: DEUS habet Veritatem,
a. cum quâ verificat creata entia & omnes veritates, sed ipse non est veritas; quia si sic, intellectus, qui non est DEUS, esset suus habitus, cum quo intelligeret seipsum, ipsâ existente infinitâ & æternâ; quod est
b. nitum & æternum Ens habeat habitum, quia habitus est accidens, quod nullo modo potest esse de ratione infinitatis & æternitatis: ergo manifestè ostenditur, quòd DEUS non sit veritas. Ampliùs, si DEUS esset veritas, revelaret omnia secreta, & destrueret omnes falsitates & omnia falsa; nam contraria infiniti & æterni Entis non possunt stare contra illud; hoc autem veritas non facit, quia magìs ignoramus, quàm intelligimus, ideo DEUS non est veritas.

2. Probatum est, quòd DEUS non sit ve-
a. ritas, unde sequitur, quòd non sit trinus; quia si DEUS esset veritas, DEUS Pater non esset simpliciter Pater, sed secundùm quid, & sic de Filio & Sancto Spiritu; quia veritas non sufficeret ad hoc, cùm sit finita; nam finitum ens non sufficit ad essendum causa infiniti Entis; tu autem dicis, quòd DEUS Pater sit verè Pater infinitè & æternaliter, & sic de Filio & Sancto Spiritu; quod est manifestè falsum.

b. Ulteriùs, illud, quod Divinus Intellectus non potest intelligere, Divina Veritas non potest verificare; ratio hujus est, quia

CAPUT XV.
De Gloria.

1. DIxit Saracenus: DEUS habet Gloriam,
a. cum qua in Paradiso glorificat beatos, non quòd ipse sit gloria; nam omnis gloria habet causam, videlicet efficientem, quæ dat gloriam; DEUS autem non habet supra
b. se causam dantem ei gloriam; nam gloriari est actus procedens à forma & à materia, & hoc propter finem, qui existit priùs; sed efficiens, forma & materia & actus existunt posteriùs; tales causæ verò non sunt de ratione Entis infiniti, æterni, necessarii, unius &c.; ergo patet, quòd DEUS non sit gloria.

2. Probatum est, quòd DEUS non sit glo-
a. ria, & ideo in eo non potest esse Trinitas; quod probo sic: Pater in generando Filium non posset habere tantam gloriam, quanta est sua Divina Essentia; & sic Filius non esset

totus glorioſus, ſed ſecundùm quid, ſicut Pater, & ſic de Sancto Spiritu; quia Eſſentia Perſonarum eſſet infinita, ſed earum gloria eſſet finita & limitata in tantum, quòd Eſſentia eſſet prius, & gloria poſterius, tanquam habitus; & per conſequens omnes tres Perſonæ eſſent aſſituatæ in gloria, mediantibus quantitate, actione & paſſione, & etiam qualitate accidentali, quas cifets in arabico vocamus, & omnia iſta ſunt de genere accidentis; & quia accidentia non ſunt de Eſſentia DEI, nec Trinitas ſinè his poſſet eſſe, ergo patet, quòd DEUS non ſit trinus.

3. Præterea Divinus Intellectus non po-
a. teſt intelligere dedecus & vituperationem DEI, quia DEUS in talibus non poteſt habere gloriam nec delectationem; quæ prædicta haberet, ſi ipſe aſſumeret Carnem.

b. Adhuc, ût patet per exemplum, anima in homine habet triſtitiam & paſſionem, quando corpus affligitur, & hoc ratione unionis animæ & corporis, & homo, qui eſt conjunctus, patitur per animam & corpus; à ſimili, ſi Chriſtus in Cruce fuit DEUS & Homo, ipſe fuit paſſus quoad Deitatem & Humanitatem ratione unionis Deitatis & Humanitatis; ſed Divinus Intellectus nullo modo poteſt intelligere, quòd infinitus & æternus DEUS aliquo modo paſſus fuiſſet dolorem & triſtitiam & languorem; & ſicut Divinus Intellectus hoc non poſſet intelligere, nec Divina Voluntas velle, nec Veritas verificare, ſic nec Divina Gloria haberet delectationem in hoc: ergo patet, quòd DEUS non poſſit incarnari.

CAPUT XVI.
De Perfectione.

1. *a.* AIt Saracenus: DEUS habet Perfectionem, ut cum illa perficiat creaturas, non quòd DEUS ſit perfectio; quia omnis *b.* perfectio eſt ſub cauſis, videlicet agente, patiente, perficere & perfecto; & quia perficere conſiſtit in fieri, & non in facto eſſe, ideo antè ſunt agens & patiens, quàm perfectum quoad cauſas & quoad tempus; & quia prioritas in DEO eſt impoſſibilis, manifeſtè patet, quòd DEUS non ſit perfectio, & per conſequens non ſit Trinitas; & hoc probo ſic.

2. Tu Chriſtiane dicis, quòd Pater gene-
a. ret Filium, & invicem ſpirent Sanctum Spiritum: jam Pater non poſſet perficere Filium, & ſic de Sancto Spiritu, ſinè perficere; ſed perficere non poteſt tranſire in Eſſentiam infinitam, æternam, neceſſariam, unam *b.* & ſingularem &c., quia perficere ſemper eſt in fieri, & non in facto eſſe; ſed tu dicis, quòd omnes tres Perſonæ ſint perfectæ per perficere, & dicis, quòd DEUS ſit perfectio, quod eſt falſum, ût ſuprà probatum eſt: ergo concluditur, quòd Trinitas in DEO ſit impoſſibilis.

3. Tu Chriſtiane dicis, quòd DEUS ſit per-
a. fectus, & quòd DEUS ſit incarnatus: perfectus, qui eſt unitus cum imperfecto non *b.* poteſt eſſe perfectus, ſicut aqua in vaſe valde calido eſt calida per accidens, & non frigida; & ſi aqua eſſet unita cum vaſe, & ipſum vas eſſet ignis, aqua eſſet magis calida, & remota ab omni frigiditate; à ſimili poteſt dici de Incarnatione ſuo modo; ſed hoc eſt valde abſurdum dicere, quòd DEUS aliquo modo ſit imperfectus: & ideo patet, quòd Incarnatio ſit impoſſibilis.

CAPUT XVII.
De Juſtitia.

1. *a* AIt Saracenus: DEUS habet Juſtitiam, cùm qua judicat bonos & malos homines, ût jam dictum eſt, ſed ipſe non eſt ju-*b.* ſtitia; nam ſi eſſet juſtitia, judicaret ſeipſum infinitè & æternaliter, quia ſua Juſtitia eſſet infinita & æterna, habens infinitum & æternum actum; DEUS verò non indiget juſtitiâ quoad ſe, quia non agit bonum nec malum in ſemet ipſo, ſed indiget habere ipſam in creaturis in tempore & in loco, ut ſit Judex, non autem in Infinitate & Æternitate: ergo probatum eſt, quòd DEUS non ſit juſtitia.

2. Per hoc, quod dictum eſt de juſtitia, po-
a. teſt probari, quòd in DEO non ſit Trinitas, quod probo ſic: poſito, quòd DEUS Pater producat DEUM Filium, & ſic de Sancto Spiritu, vel producit ipſum juſtè vel injuſtè; non injuſtè, quia DEUS non eſt injuria; & ſi non producit ipſum juſtè, ergo eſt injurioſus, quia non producit eum juſtè; ergo *b.* producit ipſum juſtè & hoc infinitè & æternaliter; infinitè & æternaliter non poteſt, quia juſtitia eſt finita & nova, & non ſufficit ad hoc; nam finitum & novum non ſufficit ad infinitum & æternum actum: ergo Pater producit Filium juſtè cum actu finito & novo, & per conſequens in tempore & loco; & ſic Filius, qui eſt infinitus & æternus, non eſt totus juſtus, ſed in parte; & ideo ſua juſtitia

tia eſt ei habitus defectivus, ſicut brevis cappa cappato; & ſicut Filius eſt defectivus per habitum, ſic & Pater: ſed quia defectus non eſt de ratione DEI, ergo patet, quòd Trinitas non poſſit eſſe in illo.

c. Adhuc, vel Pater indiget Filio, vel non? ſi indiget illo, juſtè generat eum; veruntamen ipſe DEUS eſt indigens; & ſic ſequitur, quòd hoc, quod non indiget, cauſet ſe indigentem injuriosè; quod eſt impoſſibile: ſi autem dicas, quòd Pater generet Filium, & tamen non indigeat illo, jam ponis, quòd Pater injuriet ſe ipſum, quia agit ſuperfluè & in vanum & extra terminum ad quem; quod eſt falſum & impoſſibile: nam omnis pater generat filium propter finem, videlicet ut multiplicet ſuam ſpeciem; ſed DEUS non indiget multiplicatione, nam eſt infinitus & æternus; & quia omnia ſupradicta ſunt falſa & impoſſibilia, ergo ſequitur, quòd in DEO non poſſit eſſe Trinitas.

3. Si DEUS eſt incarnatus, fecit injuriam
a Angelis, quia non aſſumpſit Angelicam Naturam, cùm Angelus ſit prius, & homo ſit poſterius.

b. Etiam fecit injuriam multis hominibus, quia non aſſumpſit carnem eorum, ſed unius tantùm: item injuriavit ipſam naturam, quam aſſumpſit, quia eam non aſſumpſit in principio mundi: & ſimiliter injuriavit Chriſtum, quia permiſit, quòd ipſe pateretur paupertatem & dedecus & flagella, & mortem in Cruce; & iſta injuria fuit figurata in Cruce, quando Chriſtus dixit bis in ea: DEUS meus, DEUS meus, ut quid dereliquiſti me: & ideo multa falſa ſupradicta ſunt erronea, propter quæ Juſtitia DEI non poſſet pati, quòd permitteret, DEUM incarnari.

CAPUT XVIII.
De Miſericordia.

1. DIxit Saracenus: DEUS habet Miſeri-
a. cordiam, ut cum ea parcat peccatoribus facientibus pœnitentiam de commiſſis; DEUS autem non eſt miſericordia; quia ſi eſſet, ſua Miſericordia eſſet infinita & æterna, habens infinitum & æternum actum, parcendo ſibi ipſi de commiſſis ab æterno & in æternum; quod eſt impoſſibile; nam DEUS non peccat, nec poteſt peccare; ſi autem non haberet actum ab æterno, eſſet otioſus; quæ otioſitas eſt habitus privativus, vacuus & vitioſus & defectivus, ſed æterna miſericordia non poteſt habere talem habitum: unde ſequitur, quòd DEUS non ſit Miſericordia.

b. Ulteriùs, ſi DEUS eſſet Miſericordia, Miſericordia eſſet infinita, & ſic parceret omnibus peccatis ſinè contritione, confeſſione & pœnitentia de commiſſis; ſicut ignis, qui combureret totam aquam, poſito, quòd ipſe haberet infinita ligna, licèt aqua contrariaretur igni cum ſua magna frigiditate; & ſic DEUS eſſet contra ſuam infinitam Miſericordiam; quod eſt impoſſibile: ergo oſtenditur, quòd DEUS non ſit ſua miſericordia.

2. Probatum eſt, quòd DEUS non ſit mi-
a. ſericordia, ratione cujus in DEO non eſt Trinitas, quod probo ſic: Si in DEO eſſet Trinitas, quælibet Perſona haberet miſericordiam, una per priùs, & altera per poſteriùs gradatim; & per hoc, quia Pater eſt priùs habens duas actiones generando & ſpirando, poſſet plùs uti miſericordiâ, quàm Filius & Sanctus Spiritus; & etiam Filius, quàm Sanctus Spiritus, cùm ſit activus in ſpirando, & Sanctus Spiritus non; & quia eſt impoſſibile, quòd Miſericordia DEI in illo aliquo modo ſit imperfecta, ideo ſequitur, quòd in DEO non ſit Trinitas.

3. Tu Chriſtiane dicis, quòd DEUS aſ-
a. ſumpſerit Carnem, & pro Homine fuerit paſſus mortem in Cruce, ut redimeret humanum genus ab originali peccato, & quòd non poſſet redimi alio modo; & ſic attribuis defectum Miſericordiæ DEI, cùm illi deficiant ſua Magnitudo, Poteſtas & Perfectio; quod eſt impoſſibile: ergo patet, quòd non ſit Incarnatio DEI, cùm Miſericordia DEI poſſet parcere originali peccato ſinè Incarnatione: & ſi potuit & voluit incarnari, ſinè cauſa fuit incarnatus; & ſic DEUS fuit imprudens; quod eſt impoſſibile: ergo quidquid dicis de Incarnatione, eſt manifeſtè erroneum & falſum.

Saracenus finivit ſuam Diſputationem, & dixit Chriſtiano hæc verba: oſtenſum eſt tibi manifeſtè, quòd DEUS non ſit trinus nec incarnatus, & hoc per ita efficaces & neceſſarias rationes, quòd intellectus non poſſet rationabiliter conſiderare contrarias; quapropter relinque fabulas, quas Chriſtiani dicunt de Trinitate & Incarnatione, & non cures arguere contra me, quia bene ſcis, quòd falſitas non poſſit evellere veritatem à ſuo fundamento, nec ipſam devincere, ſed è converſo: ratio hujus eſt, quia veritas convenit cum *eſſe*, falſitas autem cum *non eſſe*;

& sic evita tua inutilia, laboriosa & vana verba: unde consulo tibi, quòd te facias Saracenum, & ego promitto tibi coram istis sapientibus Saracenis, quòd impetrabo tibi à nostro Rege & Episcopo, quòd dabuntur tibi pulchræ puellæ nobiles genere & pulchra domus & tot divitiæ, cum quibus poteris honorificè & in pace vivere; & nos Sapientes visitabimus te frequenter, faciendo reverentiam & honorem, loquendo técum theologicè & philosophicè, vel quocunque alio modo velis, tali modo, quòd insimul erimus cum charitate, gaudio & delectatione.

INCIPIT
PARS II.
DE
Positione & Disputatione Christiani.

1. DIxit Christianus Saraceno: ego audivi te pacificè, idcirco audias me, sicut audivi te: posuisti decem & octo Principia, quorum septem concedo tibi, quòd ipsa sint coëssentialia DEO, undecim autem nego, videlicet, quòd ipsa sint qualitates in DEO, sed non sint ei Rationes vel Dignitates coessentiales, sed dico, quòd sint; quod probabo, & etiam probabo Divinam Trinitatem & Incarnationem; & hoc ita manifestè, quòd intellectus judicabit tuas Rationes vanas & erroneas, meas autem veras.

2. Ulteriùs propono probare *Quadraginta Signa*, cum quibus significabo, quòd Sancta Catholica Lex sit vera; & hoc probato tibi manifestè apparebit, quòd tua Lex sit falsa & erronea, eò quia mea Lex est contraria tuæ Legi; nam Lex Christianorum affirmat & confitetur, quòd in DEO sit Trinitas & Incarnatio, sed tua totum hoc negat.

3. Promisisti mihi uxorem & multa alia terrena, si acciperem Legem Mahometi, fecisti malam comparationem, quia cum talibus terrenis non acquiritur sempiterna gloria; sed ego promitto tibi, quòd, si tu dimittas tuam falsam & diabolicam Legem multiplicatam per ensem & vim, & accipias meam, habebis æternam Vitam; nam mea Lex est incepta & multiplicata cum prædicatione & effusione sanguinis beatorum Martyrum.

De Divisione secundæ Partis.

HÆc Pars dividitur in *duas Partes*. In *prima* probabitur Beatissima Trinitas & Incarnatio, & respondebitur ad Rationes Saraceni, destruendo eas ordinatim de Capite in Caput. *Secunda* Pars est de Quadraginta Signis, cum quibus significatur vera Lex. Et primò de prima Parte dicemus, & in quolibet Capite probabimus tria, *primò* Beatissimam Trinitatem, *secundò* Incarnationem, *tertiò* improbabimus Rationes Saraceni.

CAPUT I.
De Entitate necessaria.

1. DIxit Christianus: Ens necessarium intelligitur *tribus modis: primum* est Ens necessarium, cui nullum Ens præjacet, & istud est DEUS, quod Philosophi Saraceni in Arabico dicunt huuiden mutlach: *secundum* est Ens creatum, & istud dividitur in *duas partes*, videlicet quando est ens necessarium per naturam & per artificium; sicut effectus necessitatus per suam causam: de primo Ente intendo dicere, quantùm ad Beatissimam Trinitatem, de secundo autem, quantùm ad Incarnationem.

2. Primum Ens necessarium intendo pro-
a. bare per tria media, & hoc sic: Divina Bonitas & DEUS convertuntur, ût probabo in decimo Capite; quia DEUS est infinitus & æternus, ideo Bonitas est ei ratio infinita & æterna, quòd producat Bonum infinitum & æternum; aliàs Bonitas non esset infinita & æterna diffusivè, & non haberet Naturam, quam habet, ût probabo in octavo Capite; & quia habet Naturam infinitam & æternam diffusivè, ideo in Essentia DEI est Producens bonus infinitus & æternus, ut Boni-
b. tas non sit otiosa nec vacua ab æterno nec in æternum; & talis Producens est necessarius ratione suæ Bonitatis, Infinitatis & Æternitatis, & istum dicimus DEUM Patrem, & sic sequitur Filius necessitatus bonus infinitus & æternus; & quia est bonum, quòd se diligant infinitè & æternaliter, ideo ipsi necessitant Sanctum Spiritum spirando vel diligendo, ut Amor, quem habent, sit ita bo-
3. *a.* nus, infinitus & æternus, sicut ipsi sunt; & hæc est ratio, propter quam ponimus hæc nomina, nam Producens non potest producere bonum infinitum & æternum de alia Essentia, nisi de sua, quia illa alia non est; & istud nomen Pater competit illi propter hoc, quòd omnis producens productum naturaliter de seipso est Pater necessarius, & per consequens Filius est necessitatus, quia relativè se habent; & sic de Sancto Spiritu spirando & amando.

Secundum medium est istud: omne Ens necessarium est magis necessarium existendo & agendo, quàm existendo tantùm; ratio hujus est, nam existere & agere dicunt plùs naturaliter, quàm existere tantùm, ût patet per arborem vivam & per arborem mortuam; nam viva habet existere & agere naturaliter, mortua autem habet existere tantùm prolongatum à natura, & habituatum de habitu privativo, DEUS autem est Ens magis necessarium, si est & producit infinitum & æternum, quàm si est, & non producit infinitum & æternum; & hoc patet per exemplum supradictarum arborum.

Tertium medium est istud: omnis Intellectus, qui habet necessaria correlativa, est magis necessarius, quàm intellectus, qui non habet necessaria correlativa; & hoc pa-
b. tet per potentiam, objectum & actum; sicut intellectus intelligens objectum intellectum per intelligere est magis necessarius, quàm intellectus non habens objectum per intelligere, cujus ignorantia est suus habitus, sicut cæcitas cæci; DEUS autem est Intellectus, ût probabo in decimo tertio Capite: & si DEUS habet correlativa, est magis necessarius, quàm si non habet; & quia ipse est magis necessarius, ideo habet ipsa, videlicet intelligentem, intellectum & intelligere; & istos tres dicimus esse Beatissimam Trinitatem, sinè quibus Divinus Intellectus esset infinitè & æternaliter vacuus, otiosus & habituatus de ignorantia; quod est impossibile.

b. Respondeo ad tuas Rationes, quando dicis, quòd Filius & Sanctus Spiritus non sint necessarii, quia sunt à Patre, dicis falsum; quamvis exemplum sit grossum, nam sicut clavus est necessitatus, quòd sit ferrum, postquam est de massa ferri, sic Filius & Sanctus Spiritus sunt DEUS, postquam sunt de DEO Patre & de Deitate, quæ est Essentia necessaria.

3. Ait Christianus: tu Saracene scis, vel de-
a. bes scire, quòd Divina Necessitas necessariò ponat, quòd in DEO suus Intellectus & sua Voluntas sint æquivalentes & æquipotentes & hujusmodi; nam in DEO non est prius nec posterius; ideo quando DEUS voluit creare mundum, suus Intellectus, qui est infinitus, scivit altiorem finem creationis mundi, quem potuit scire, & sua Voluntas voluit illum finem, ut altitudo finîs esset tanta per Divinam Voluntatem, quanta per Divinum Intellectum: & quia omne agens agit propter finem, ideo Intellectus & Voluntas objectaverunt altiorem finem, quem potuerunt; & quia altior finis fuit, quòd DEUS crearet mundum, ut ipse se faceret Hominem, & Homo esset DEUS, ut Primus Divinus Finis, & primus creatus finis essent conjuncti in Christo, & ut totus mundus esset exaltatus per illam conjunctionem; sic manifestè apparet, quòd in DEO sit Incarnatio; aliàs Divinus Intellectus esset per prius in objectando altiorem finem, & voluntas per posterius non diligendo finem: non dico, quòd necessitas Incarnationis fuisset naturalis, sed quoad bene esse & moraliter & liberè intellecta & considerata; sicut agens, qui liberè & ad placitum causat suum effectum.

b. Et quando dicis, quòd DEUS non possit incarnari, quia Ens necessarium, infinitum & æternum non potest conjungi cum ente finito & novo, verum dicis naturaliter, sed supra naturam non dicis verum, quia limitas infinitam Potestatem DEI; nam si Divinus Intellectus potuit hoc objectare, & Voluntas amare ratione majoris finîs, Divina Potestas potuit hoc perficere, quia Intellectus, Voluntas & Potestas sunt idem in DEO; aliàs Potestas esset magis diffusiva per intelligere & amare, quàm per suum posse;

quod est valde impossibile: ergo patet, quòd mea ratio stat, & tua non.

CAPUT II.
De Unitate.

1. AIt Christianus: Unitas est *duplex*, videlicet suprema infinita & æterna Unitas, & ista est Unitas DEI; est & alia unitas creata existens super omnes creatas Unitates, & ista est Christus; & primò dicam de prima sic:

2. Nulla unitas est infinita sinè infinito actu, nam sinè illo esset vacua & otiosa, quia non uteretur illo; sed divina Unitas est infinita, ût per me & per te concessum est, ergo Unitas DEI non est infinita sinè infinito actu: actum infinitæ Unitatis dico infinitum Unire necessitatum per Unientem & Unitum infinitos & æternos & necessarios, ût suprà dictum est; & istos tres voco Beatissimam Trinitatem; & per istos est ostensum, quòd Divina Unitas sit necessaria, & quòd se non possit aliter habere: tu autem Saracene non probas, quòd illa sit necessaria, sed positivè dicis, quòd ipsa sit.

a. Et quando dicis, quòd omne Ens existens unum per infinitam & æternam Unitatem, sit separatum & denudatum ab omni pluralitate, dicis verum de unitate differente per essentiam ab aliis unitatibus; sicut unus homo non est multi homines, quia differunt per essentiam; sed de Divina Unitate non dicis verum; nam licèt ipsa habeat tria correlativa, propter hoc non sunt multa differentia per Essentiam, quia ipsa correlativa sunt idem per Essentiam Unitatis; Uniens enim, qui est Pater, est tota Deitas, & de toto se ipso & tota Deitate producit Filium, & invicem de totis se ipsis spirant Sanctum Spiritum; sicut, posito, quòd martellus, qui est de ferro, produceret de tota sua essentia forfices, & sic forfices essent de ferro, sicut etiam martellus; & posito, quòd ipsi ex tota sua essentia producerent clavum, ipse clavus etiam necessariò esset ferrum, sicut & ipsi sunt ferrum: & ideo patet, quòd in ipsis non esset pluralitas essentiarum, sed numerorum tantùm: unde manifestè patet, quòd in DEO sit Trinitas.

b. Et quando dicis, quòd nullum Ens existens unum infinitè & æternè, sit conjunctum cum alio ente infinito & æterno; nam si esset, jam quodlibet esset finitum & infinitum, quod esset contradictio: respondeo & dico, quòd esset verum, si talia entia essent distincta per essentiam; sed quia non distinguuntur per essentiam, ideo dicis falsum; nam posito, quòd in una voluntate esset volens, volitus & velle per essentiam, unus non terminaret alterum.

c. Et quando dicis, quòd Pater sit DEUS, & Filius sit DEUS, & Sanctus Spiritus sit DEUS, & unus istorum non sit alius, jam dicis, quòd sint tres Dii; quod est contradictio: respondeo & dico, quòd diceres verum, si quilibet haberet suam Essentiam divisam ab altero; sed quia infinita Unitas ratione suæ infinitæ Naturæ ponit unam Deitatem, & non plures, ideo pono, quòd quælibet Persona sit una distincta ab altera personaliter, & quòd ad invicem sint una Deitas, una Essentia & unus DEUS.

d. Item quando dicis, quòd ego ponam distinctionem Personarum in DEO, verum dicis; sed propter hoc non pono, quòd sit distinctio in Divinis Rationibus, ita, quòd una non sit alia; imò dico, quòd sint idem essentialiter, ut non destruatur Infinitas earum, & ut Essentia DEI remaneat indivisa, & ut accidens in ipsis non habeat locum: sed dico, quòd, sicut potentia cognoscitur per actum, videlicet bonitas per bonificare, & magnitudo per magnificare &c., sic DEUS cum suis Correlativis & distinctione eorum, sinè qua ipsa Correlativa non possunt esse, cognoscit suas multas Rationes objectando numerando, quòd ipsæ sint multæ; & hoc sic: DEUS Pater, ut cognoscat, quòd producat unum bonum Filium bonificando, cognoscit & numerat unam Bonitatem cognoscendo unum bonum Filium productum; & ut cognoscat, quòd producat unum magnum Filium, cognoscendo ipsum unum magnum cognoscit & numerat unam Magnitudinem, & sic de aliis; & sic Distinctio remanet in correlativis tantùm, & non transit in Rationes: sed sicut Intellectus cum intelligere mensurat multa, sic DEUS cum Distinctione Personarum vel suorum Correlativorum cognoscit & numerat multas Rationes, de quibus non posset habere infinitam & æternam Notitiam sinè infinita & æterna Distinctione suorum Correlativorum; nam aliter notitia esset finita & ligata; quod est impossibile: sed sicut tu Saracene consideras in DEO multas rationes respectu differentiæ creaturarum, quæ differunt per essentiam, sicut bonitas cœli & magnitudo cœli,

cœli, quæ sunt multæ essentiæ differentes, sic putas, quòd nos Christiani consideremus in DEO multas Rationes respectu differentiæ Essentiæ Personarum & Divinarum Rationum; hoc autem non sic consideramus, ût jam suprà dictum est: & sic tuus intellectus est valdè depressus, quia es Infidelis, sed meus intellectus est altus per gratiam DEI, quia sum Fidelis; & sic sumus differentes in judicio, quoad prius & posterius.

e. Item quando dicis, quòd distinctio Correlativorum transeat in Substantiam, Essentiam, Æternitatem &c., quia Correlativi sunt coëssentiales & consubstantiales &c., dicis falsum, quia Essentia & Substantia &c. convertuntur, & sunt communia Correlativis, qui non convertuntur correlativè; nam Filius est ex Patre, & Sanctus Spiritus ex ambobus; & quælibet Persona est singularis, habens personalem Proprietatem; & sic patet, quòd distinctio non transeat extra Relationem in Divinis; & sic meæ rationes valent, sed tuæ non.

3. Manifestum est philosophicè, quòd omne agens se plùs delectet in producendo suum simile, quàm quando producit id, quod non est ei tam simile; ideo DEUS, qui est summè unus, per suam supremam Unitatem habet majorem delectationem in producendo unum Ens supremum creatum, quàm multa entia creata non suprema, ut duo suprema se conjungant in uno Christo, qui est una Persona, videlicet DEUS Homo: & hoc utique per Divinum Intellectum est intelligibile, & per Divinam Voluntatem est amabile, & per Divinam Potestatem perfectibile, & per Divinam Bonitatem bonificabile, & per Divinam Magnitudinem magnificabile & hujusmodi: unde est manifestum, quòd DEUS sit incarnatus.

a. Et quando dicis, quòd nullum Ens existens unum infinitum, possit conjungi cum uno homine finito & novo & composito ex diversis essentiis, ex eo, quia sicut est impossibile, quòd unus lapis conjungatur cum planta vel leone, sic est impossibile, & multò meliùs, quòd fiat suprædicta conjunctio: respondeo & dico, quòd dicas verum naturaliter, sed supra naturam dicis falsum; nam sicut Charitas elevat hominem ad diligendum DEUM magìs, quàm sémet ipsum, & suum proximum sicut seipsum, sic Divina Natura potest elevare humanam Naturam ratione suæ infinitæ Potestatis, ut homo sit in ipsa & per ipsam DEUS, ita quòd per suam humanam Naturam remaneat Homo, ut per humanam Naturam DEUS sit Homo, ita, quòd DEUS remaneat DEUS per Divinam Naturam.

b. Et quando dicis, quòd plùs valeret, quòd DEUS incarnaretur cum pluribus naturis, quàm cum una: respondeo & dico, quòd dicas falsum, quia destrueretur similitudo supremæ Unitatis, videlicet Unitatis DEI; quod est impossibile ratione Magnitudinis Divinæ Unitatis, Bonitatis, Sapientiæ & Voluntatis: & sic meæ rationes stant, & tuæ non.

CAPUT III.
De Singularitate.

1. AIt Christianus: concedo tibi, quòd DEUS sit singularis, & est singularis ratione suæ Infinitatis, quia nullum ens est infinitum, nisi solus DEUS; & ideo ad probandum Trinitatem arguo sic: omne Ens est magìs singulare per Infinitatem & infinire, quàm per Infinitatem tantùm, quia Singularitas est major in Infinitate per existere & agere, quàm per existere tantùm; & hoc patet in igne, qui est singularis per infinitatem, in quantum habet ipsam in potentia ad comburendum infinita ligna, posito, quòd ipsa essent, & ad multiplicandum se in infinitum; sed quia non habet infinita ligna, ideo non potest habere ignire in infinitum; & si haberet, esset magìs singularis, quàm sit: tu autem dicis, quòd DEUS sit singularis per existentiam, & non per singularem actum coëssentialem; & sic concludis, quòd DEUS non sit infinitè singularis; sed quia ipse est infinitè singularis, ideo est singularis per infinitam Existentiam & Agentiam, quam Singularitatem nullum aliud ens potest habere.

Posito, quòd cœlum esset mobile ab æterno, & in æternum, ipsum esset singulare in multiplicando dies in infinitum numerum existendo & agendo; sed si non esset mobile, haberet infinitam dispositionem ad multiplicandum infinitos dies, sed non esset tam singulare sinè actu, quàm cum actu; DEUS autem, qui est infinitè singularis, & non est impeditus ab aliquo, est singularis per infinitam Existentiam & per infinitam Agentiam.

2. Probatum est, quòd DEUS sit singularis per existere & agere; sed non esset singularis per infinitum agere, nisi in eo esset Trinitas; & hoc ostendo sic: quia si Pater non esset

esset Pater singularis & infinitus, & non alius Pater infinitus, & nisi esset unus Filius singularis & infinitus, & non alius Filius singularis infinitus, & sic de Sancto Spiritu suo modo, Divina Singularitas non haberet, ex quo esset infinita & plena, sicut Divina Unitas sinè infinito uniente & infinito unito & infinito unire non haberet, ex quo esset infinita nec plena: ergo est probata Divina singularis Trinitas, cùm Personæ singulariter existant, & una non sit altera; nam aliter esset destructa Singularitas Patris & Filii & Sancti Spiritûs; quod manifestè est impossibile.

Adhuc ad magìs declarandum do istud exemplum: quando humanus intellectus est practicus, in ipso consistunt singulariter intelligens, intellectus & intelligere, & hoc per differentiam; & si quis removeret differentiam ab utroque, esset destructa ipsa singularitas; nam intelligens non tantùm esset intelligens, imò esset intellectus & intelligere, & è converso: ergo ostenditur Beatissima Trinitas.

a. Et quando dicis, quòd DEUS sit infinita & æterna Singularitas, & quòd ipse sit una singularis Causa, concedo tibi, sed sua Singularitas non posset esse infinita & æterna sinè Beatissima Trinitate, ût suprà dictum est.

3. Si DEUS est incarnatus, est una Persona singularis in summa Singularitate infinita & increata, & in summa Singularitate finita & creata; & ista Persona est nòster Dominus JESUS Christus conjunctus ex summa singulari Natura increata & ex summa singulari Natura creata, ratione cujus summæ Singularitatis sequitur ista summa singularis prædicatio, quæ in alio subjecto non potest existere, quia non est, videlicet: Christus est DEUS, Christus est Homo, DEUS est Homo, Homo est DEUS, DEUS est Christus, Homo est Christus; ideo si Incarnatio est, talis singularis prædicatio est vera; sed si non est, non est vera: & si Humanitas Christi est in summa humana Singularitate, jam summa Divina Singularitas in ea est præsentata & significata; & talis præsentatio & significatio est bona, magna &c.; & quia per Divinum Intellectum est intelligibilis, postquam est bona & magna &c., & sic per Divinam Voluntatem est amabilis, ergo ostensum est, quòd Divina Incarnatio sit, postquam ipsa per Divinum Intellectum est intelligibilis, & per Divinam Voluntatem amabilis.

a. Et quando dicis, quòd nullum Ens singulare infinitè & æternaliter possit conjungi cum homine, qui non est singularis, infinitus & æternus, sicut de ratione calidi est, quòd non conjungatur cum frigido, nec bonum cum malo, respondeo & dico, quòd DEUS non possit incarnari in humana natura, quæ non sit singularis in summitate finîs, videlicet, quòd omnes creaturæ sint ordinatæ ad ipsam, ut DEUS sit Homo; & sic respiciunt se invicem summa Singularitas increata & summa Singularitas creata, ratione cujus humana Natura est dispositа per summam Singularitatem, quòd DEUS sit in ea incarnatus; & sic tua ratio non procedit, sicut mea.

b. Quamvìs bene declaratum sit, tamen deduco istud exemplum: quando dicis, quòd de ratione calidi sit, quòd non conjungatur cum frigido, verum dicis quoad contrarietatem, sed non quoad experientiam; nam in elementatis omnia elementa sunt mixta, conjuncta & composita, ut elementatum sit continuè plenum, ipso habente continuam quantitatem; unde patet, quòd, si contraria finita appetunt se conjungere ratione finîs elementatorum, multò magìs Divina Natura se potuerit conjungere Humanæ Naturæ, quæ non est ei contraria ratione exaltationis finîs Universi creati; & sic malè dicis, quando negas altissimam Potestatem DEI, quam ipse habet in suo effectu; quia infinitum Ens potest agere in suo effectu ad placitum, & finitum ens huic non potest resistere; & sic aperias tuos oculos, & intelligas, ut venias ad sanctam Legem. Et nónne tu intelligis, de quo dicitur, quòd sis Philosophus, quòd ignis, qui est sub olla, & non est conjunctus cum olla, nec cum aqua, tamen moveat aquam frigidam in calidam, & det ei actum, qui non est suus proprius actus, videlicet calefacere carnes? multò magìs sinè comparatione Divina Natura potest dare humanæ Naturæ id, quod non est suum, videlicet, quòd homo sit in Divina Natura DEUS, sicut patet per prædictum exemplum: & hoc etiam potest exemplificari per septem Sacramenta; de quibus intendimus loqui in *secunda Parte de Signis*, cum quibus ostenditur vera Lex.

c. Et quando dicis, quòd DEUS non possit incarnari, quia non sufficit unus homo, nec duo, nec mille, nec infinitus numerus ad Incarnationem. Respondeo & dico, quòd malè dicas, quia ipse potest incarnari in uno homine, ût probatum est, sed in pluribus non, ut non destruatur similitudo supremæ Singularitatis, quæ per Divinam Voluntatem est amabilis, sicut per Divinum Intellectum est intelligibilis, & per Divinam Bonitatem bonificabilis, & per Divinam Magnitudinem magnificabilis &c.; quare tua objectio non procedit.

CAPUT IV.
De Infinitate.

1. DIxit Christianus: DEUS est infinitus absolutè, ût per me & te concessum est, & ideo arguo sic ad probandum Trinitatem.

2. Omne Ens habens infinitam Existentiam & Agentiam est Ens infinitum & absolutum, quia, quidquid est infinitum, aut est per existentiam, aut per agentiam, aut per utramque; si jam Ens esset infinitum absolutè per existentiam tantùm, indigeret infinitâ agentiâ, & è converso; & sic simpliciter non esset infinitum absolutè, sed secundùm quid; & ideo convenit, quòd secundùm utramque sit infinitum absolutè; sed DEUS est hujusmodi, ût probabo; DEUS enim non potest esse infinitus absolutè per Existentiam nec per Agentiam tantùm, sed per utramque, ût patet in majori propositione; nam aliter DEUS esset infinitus absolutè secundùm quid, & non simpliciter; quod est impossibile: ergo patet, quòd DEUS sit Ens infinitum absolutè per infinitam Existentiam & Agentiam.

Iterum, nullum Ens est infinitum sinè infinito actu, videlicet infinire, quia sinè illo esset finitum & ligatum, sicut oculus cæci est habituatus cæcitate, quia non habet actum videndi; sed DEUS est infinitus, ergo habet infinitum actum.

Ulteriùs, simplex Infinitas requirit, quòd unum infinitum sit plura infinita & è converso, ut non sit impedita & ligata, per infinitam conversionem, videlicet, quòd unum sit plura, & plura sint unum; aliter enim plura infinita non attingerent unum infinitum, nec unum infinitum attingeret plura infinita; & sic simplex infinitas esset impedita, & per consequens finita; quod est impossibile. Et quia Divina Simplicitas est simpliciter infinita, ergo probatum est, quòd DEUS sit unus & plura; ratione cujus sequitur, quòd in DEO sit Trinitas, quam declaro sic:

In DEO convertuntur suum *esse* & sua Essentia, ut infiniatur per Essentiam & esse; & cùm de ratione infinitatis sit, quòd ipsa habeat infinitum actum, videlicet infinire, ergo inde sequitur de necessitate, quòd in illa Essentia sit Infiniens Deificans, qui de se ipso & de Essentia DEI producat Deificatum Infinitum, & hoc cum Deificare, scilicet Infinire; & istos tres dico esse Beatissimam Trinitatem, qui sunt infinita *Plura personaliter*, & *Unus* DEUS infinitus *communiter*, & ipsa Infinitas est absoluta per existentiam & agentiam; & talem DEUM colunt, laudant & benedicunt Christiani; Saraceni verò non colunt talem DEUM, negando Beatissimam Trinitatem, cùm dicant, quòd DEUS sit infinitus per existentiam, & sit finitus per agere, & negant illi infinitum actum, attribuendo ipsi, quòd infinitus non possit agere de infinito, sed de finito, nec sua Bonitas, Magnitudo &c. convertantur, & sic careant infinitâ conversione in Divina Essentia, & habeant finitos actus in subjecto finito & novo, & non infinitos intrinsecè; ratione cujus Bonitas, Magnitudo &c. sunt indigentes, sicut ignis, qui sinè caliditate non potest agere; & talis DEUS non est verus, sed fictus ab animabus Saracenorum, quia extra eorum animas non est talis DEUS.

a. Et quando tu Saracene dicis, quòd nullum infinitum Ens sit multa, dicis falsum, ût suprà probatum est tibi.

b. Et quando dicis, quòd Pater possit generare infinitos filios, & Filius infinitos filios, & similiter Sanctus Spiritus, dicis falsum, ût in supradicto Capite de Singularitate probatum est.

c. Et quando dicis, quòd Pater evacuaret se de sua Essentia, si produceret infinitum Filium ab æterno & in æternum, dicis falsum, quia evacuatio non est, nisi in subjecto finito & novo; & etiam quia implicas contradictionem; nam si est productio infinita & æterna, est impossibile, quòd detur evacuatio: unde patet per omnia supradicta, quòd tua Fides sit falsa & erronea.

3. Quòd DEUS sit incarnatus, probo sic: omne infinitum Ens, quod se potiùs habet intelligibiliter & amabiliter ad suum effectum sibi magìs similem, quàm ad effectum sibi non ita similem, est incarnatum; ratio hujus est, quia simile appetit id, quod est illi magìs simile; nam aliter suus intellectus magìs intelligeret majus simile, & voluntas non diligeret suum majus simile; quod est impossibile: sed DEUS est Ens infinitum

&c., quia si se non haberet potiùs ad majus sibi simile intelligibiliter & amabiliter, suus intellectus esset priùs, & sua voluntas posteriùs in objectando supremum creatum; quod est impossibile: & ideo patet, quòd DEUS sit incarnatus.

a. Et quando dicis, quòd nullum Ens infinitum & æternum sit dispositum nec proportionatum, quòd uniatur cum ente finito & novo, quia inter infinitum & finitum est nulla proportio, concedo tibi, considerando infinitum simpliciter remotum ab omni finito, & æternum ab omni novo; sed considerando contractionem supremam increatam ad exaltationem creatam supremam, & considerando exaltationem creatam supremam ad contractionem supremam increatam, non dicis verum, ût patet per istud exemplum: homo peccator est inferiùs, & Misericordia DEI est superiùs, & quia Misericordia DEI est infinita, cùm ipsa sit DEUS, ût tibi probabo in ultimo Capite, peccatum autem, quod peccator facit, est finitum, & sic peccator peccat cum finito contra infinitum, tamen aliquis peccator cum habitu spei, sperando in Divina Misericordia, & cum habitu justitiæ, faciendo pœnitentiam de commissis, attingit veniam, Justitiâ & Misericordiâ DEI descendentibus, & justitiâ & spe animæ hominis ascendentibus; sic à simili & multò meliùs DEUS potuit disponere Humanam Naturam Christi ad summum gradum creationis, DEO descendente cum sua Humilitate assumendo Carnem ratione exaltationis finîs totius Universi, sicut causa, quæ exaltat suum effectum tantum, quantum potest; sed tu Saracene existens in falsa Lege non potes hæc alta intelligere nec credere; sed venias ad Catholicam Legem, & sic manifestè intelliges ea, quæ tibi dico.

CAPUT V.
De Æternitate.

1. & 2. DIxit Christianus: Omnis infinita Æternitas est infinita cum actu, quia sinè actu esset finita & otiosa & vacua, nam ipsa plùs dicit cum æternare, quàm sinè æternare; sed DEUS est infinita Æternitas, ût per me & te est concessum, ergo DEUS est cum actu; DEUS autem non est cum actu extrinseco, videlicet cum actu creandi, quia esset sua causa, sed est cum actu intrinseco ei coëssentiali, scilicet cum æternare: unde sequitur, quòd in Æternitate sint correlativa, videlicet æternans & æternatus, sinè quibus non potest esse æternare; & istos tres dico esse Beatissimam Trinitatem, sinè quibus Æternitas esset vacua, otiosa & imperfecta; quod est impossibile: ergo est probatum, quòd in DEO sit Trinitas, cùm ipse sit Æternitas.

Item per istud exemplum potest magìs declarari: posito, quòd Angelus, qui est finitus, esset ab æterno & in æternum, haberet actum infinitum & intrinsecum cum correlativis sui intellectûs, multiplicando species infinitas in numero; & hoc idem potest dici de homine, qui est magìs finitus, quàm Angelus, qui homo haberet actum infinitum in producendo multos filios infinitos numero, si haberet *cum quo*; & similiter potest dici de planta, quæ est magìs finita, quàm homo, quia multiplicaret in infinitum folia, flores & fructum, si ipsa haberet *cum quo*; & similiter potest dici de flamma candelæ, si haberet sufficientiam lignorum; sic & multò magìs DEUS, qui est infinitus per Essentiam & Æternitatem, habet actum infinitum & æternum ratione suorum supradictorum correlativorum: & in isto passu, Saracene, potes cognoscere signa Beatissimæ Trinitatis.

a. Et quando dicis, quòd in illa Æternitate, in qua non est generare & spirare, non sit Trinitas; nam generare & spirare sunt actus in se includentes agentem & patientem, cùm relativè se habeant, & etiam includunt in se tempus, motum & hujusmodi: concedo tibi de generatione creata, non autem de increata; quia DEUS Pater est Æternitas & infinita Essentia, qui de se ipso generat Filium æternum & infinitum, & ipsi invicem spirant Sanctum Spiritum æternum & infinitum per Amorem, in quibus tempus, motus, quantitas & successio non habent locum.

b. Item quando dicis, quòd conveniat, quòd omne ens æternum habens actum, habeat illum in fieri vel in facto esse &c.: respondeo & dico, quòd dicas verum in subjecto finito & novo, non autem in infinito & æterno.

c. Ampliùs, quando dicis, quòd in nullo ente, in quo non sunt principium, medium & finis, sit Trinitas &c.: respondeo & dico, quòd dicas verum quoad correlativa existentia in quantitate & novitate & tempore, non autem quoad correlativa infinita & æterna; nam dico, quòd Pater infinitus & æternus sit Naturale Principium, quia de toto se ipso generat & producit Filium infinitum & æternum, & Sanctus Spiritus est medium infinitum & æternum spiratum ab utroque per Amorem; & sic patet, Saracene, quòd tuæ rationes non valeant, sed meæ permaneant in veritate ita efficaciter, quòd intellectus non possit intelligere, quòd oppositum sit possibile.

3. Sinè Incarnatione DEUS non posset se disponere ad creandum mundum, qui est finitus & novus, sicut finis lucrandi unum florenum, qui non sufficeret ad faciendum unam navem, quæ constaret mille marcas; quia inter infinitum & finitum & inter æternum & novum nulla est proportio vel dispositio: ratio hujus est, quia Ultimus Finis non potest esse medium inter ipsa, nisi mediante conjunctione Divinæ & Humanæ Naturæ factâ per Incarnationem: & sicut diximus de creatione, ita potest dici de gubernatione mundi in æternum, cujus finis non sufficeret ad perpetuam durationem sinè Incarnatione: ergo patet, quòd DEUS sit incarnatus; & per consequens, quòd tuæ objectiones parùm valeant.

CAPUT VI.
De Simplicitate.

1. AIt Christianus: Omnis infinita Simplicitas magìs distat à compositione cum suo actu, quàm sinè actu; nam sicut finita compositio distat à simplicitate cum suo actu, scilicet componere, sic infinita Simplicitas & multò meliùs, distat à compositione cum suo infinito actu, scilicet simplificare; DEUS autem est infinita Simplicitas, ût per me & te concessum est, ergo DEUS distat à compositione cum suo actu, scilicet simplificare.

2. Probatum est, quòd DEUS habeat infinitum actum, videlicet simplificare; unde sequitur de necessitate, quòd in Simplicitate DEI sint correlativa, videlicet simplificans & simplificatus infiniti, sinè quibus non potest esse infinitum simplificare; & istos tres dico esse Beatissimam Trinitatem simplicem & infinitam. Et quòd ista correlativa sint tria, sic declaro: simplificans est unus simplex infinitus distinctus à simplificato infinito, aliàs esset compositus cum ipso; & sic esset destructa sua infinita Simplicitas; quod est impossibile: & hoc idem potest dici de simplificato & de simplificare suo modo; ergo probatum est, quòd sint tria correlativa distincta infinita in Simplicitate DEI; & hoc probatur per Capita de Unitate, Singularitate, Infinitate, Æternitate & Necessitate.

a. Et quando dicis, quòd nullum Ens simplex infinitè & æternaliter habeat Trinitatem &c.: respondeo & dico, quòd dicas falsum, ût patet per supradicta, in quibus Trinitas est probata; sed quia tuus intellectus est habituatus de istis inferioribus, & non de supremis, ideo judicas suprema tanquam inferiora; quod apparet in hoc: humana voluntas habet sua correlativa, videlicet volens, volitum & velle, & ista correlativa sunt tria, nam unum non est alterum; veruntamen dependent à compositione, eò quia humana voluntas est composita ex materia & forma spiritualibus; hoc idem potest dici de sensibilibus, quæ sunt magìs composita, sicut in potentia visiva, in qua sunt correlativa aliquo modo simplicia, scilicet visivum, visibile & videre, sed descendunt à compositione, quia descendunt à materia & forma sensûs communîs: & similiter potest dici de vegetativa, quæ habet sua simplicia correlativa, scilicet vegetativum, vegetabile & vegetare, sed descendunt à compositione, videlicet à vegetativa composita ex forma & materia: adhuc, hoc idem potest dici de elementatis, sicut elementatum, quod habet sua correlativa, videlicet elementativum, elementabile & elementare, quæ sunt simplicia correlativa, sed descendunt à compositione, eò quia elementatum est compositum ex forma & materia: similiter potest dici de syllogismo, veruntamen ipse est compositus ex duabus propositionibus & una conclusione: ergo patet per supradata exempla, quæ sunt signa Summæ Simplicitatis, de qua nullam notitiam nec credulitatem habes, neque propter hoc sequitur, quòd Divina Trinitas non sit.

b. Item, quando dicis, quòd in Ente simplici infinitè & æternaliter, in quo non sunt prius & posterius, non sit Trinitas &c.: respondeo & dico, quòd prius & posterius non sint de ratione Simplicitatis infinitæ & æternæ, sed de essentia composita finita & nova.

Et quando dicis, quòd Pater sit communis Filio & Sancto Spiritui, dico, quòd non sit communis Filio, quia de toto se ipso producit Filium, nec quòd sit communis Sancto Spiritui, quia de toto se ipso spirat Sanctum Spiritum, nec quòd Pater & Filius sint

ſuperiùs Sancto Spiritu, quia de toto hoc, quod habent, ſpirant eum: & ideo tua objectio non valet neque procedit.

c. Item, quando dicis, quòd ego dicam, quòd Pater ſit Subſtantia, & Filius ſit Subſtantia, & Sanctus Spiritus ſit Subſtantia &c., reſpondeo & dico, quòd DEUS ſit Subſtantia, ſed non compoſita; nam in Subſtantia, quæ eſt infinita & æterna, non eſt compoſitio, ſed in ſubſtantia finita & nova, de qua tu intelligis, eſt illa compoſitio; nam illa eſt compoſita & conſtituta ex diverſis eſſentiis, videlicet ex forma & materia; & ut tuus intellectus poſſit elevari ad intelligendum Supremam Subſtantiam, volo tibi dare iſtud exemplum: ignis eſt ſubſtantia, & ipſe eſt compoſitus ex materia & forma, & ipſe quoad ſuam formam habet in potentia comburendi infinita ligna, ſi ille haberet ipſa; ſed quia illi deficiunt ligna, non poteſt ipſa comburere: igitur ſi forma ignis, qui eſt creatura, habet in potentia actum infinitum ſinè materia, multò magis Suprema Subſtantia, quæ eſt Purus Actus, habet actum ſimplicem & infinitum; & ſic eſt ſimplex ſinè materia.

d. Item quando dicis, quòd ego ponam, quòd Pater habeat duas actiones &c., verum dicis, ſed non accidentales actiones, ſed conſubſtantiales; nam accidens non tranſit ad ſubſtantiam ſimplicem & æternam, ſed ad ſubſtantiam compoſitam finitam & novam.

Iterum, per actiones & paſſiones eſt manifeſtum, quòd DEUS ſit perfectum Principium, & hoc ſic: convenit, quòd in Principio perfecto, infinito & æterno ſit unum Principium principians non principiatum, & iſtud eſt DEUS Pater; & ſit aliud Principium principians & principiatum, & iſtud eſt DEUS Filius; & ſit aliud Principium principiatum non principians, & iſtud eſt DEUS Sanctus Spiritus; & in iſtis tribus numerus ternarius eſt principium perfectum; nam prima Unitas non habet aliquid ſibi præjacens, ſecunda autem Unitas eſt genita à prima ſimpliciter, & tertia eſt ſpirata à prima & ſecunda, quia ſinè ipſis non poſſet eſſe tertia Unitas; & ſic numerus ternarius eſt perfectus *per par & impar*, cum quibus omnis numerus conſiſtit, videlicet per par vel impar; & talis numerus numeratus eſt imago Beatiſſimæ Trinitatis & perfecti Principii: & quia tu negas Beatiſſimam Trinitatem, ideo negas, quòd DEUS ſit perfectum Principium; nam ſecundùm te DEUS nihil principiabat ab æterno, & quando principiavit mundum, ipſe fuit principium mendicans in creando principium novum, cum quo fecit ſe principium novum, & ſic fecit ſe principium, antequam fuiſſet principium; quod eſt manifeſta contradictio.

3. DEUS eſt ſumma Simplicitas, ût ſuprà probatum eſt, & ſuus Intellectus cognoſcit illud creatum, per quod ſua Simplicitas eſt magis cognita, & ſua Voluntas hoc idem diligit, & hoc intelligere & amare eſt magnum bonum; ſed hoc eſt per Incarnationem, ût probabo: ergo DEUS eſt incarnatus: & ſi DEUS eſt incarnatus, Divina Natura, quæ eſt ſumma Simplicitas, eſt conjuncta cum humana Natura, quæ eſt compoſita ex Anima & Corpore, & Perſona Chriſti eſt una non compoſita ex Divina & humana Natura, quia Divina Natura non eſt in compoſitione ratione ſuæ Infinitatis; & ſic Incarnatio eſt ſignum ſummæ Simplicitatis, & ita altum ſignum, quòd altius non poteſt eſſe; & tale ſignum non cognoſcunt Saraceni dicentes: quòd, ſi DEUS eſt incarnatus, ſua Divina Natura ſit una pars compoſitionis; & ſic attribuunt defectum ſummæ Simplicitati, dicendo: quòd DEUS non eſſet ſimplex, ſi eſſet incarnatus; ſicut ſunt aliqui dicentes, quòd lux Solis deturpetur, quando tranſit per turpia loca.

a. Et quando dicis, quòd nullum Ens ſimplex, infinitum & æternum poſſit conjungi cum ente finito & novo & compoſito &c., dicis falſum, poſito, quòd DEUS habeat infinitam Poteſtatem, cui finita poteſtas non poteſt reſiſtere.

CAPUT VII.
De Vita.

1. DIxit Chriſtianus: Nulla Vita eſt infinita ſinè vivere; ratio hujus eſt, quia ſinè vivere eſſet finita, eò quòd eſſet otioſa & vacua, & non eſſet tam remota à morte ſinè vivere, quàm cum vivere; ſed DEUS eſt infinita Vita, ût per me & te conceſſum eſt, ergo DEUS non eſt ſinè vivere.

2. Probatum eſt, quòd Vita DEI ſit cum vivere, ſed vivere non poteſt eſſe absque correlativis vitæ, ſcilicet vivificante, vivificabili vel vivificato; & iſtos duos correlativos cum vificare dico eſſe Beatiſſimam Trinitatem, Patre exiſtente vivificante & producente Filium productum, vivificatum & infinitum, & ipſi ad invicem ſpirant & vivificant Sanctum Spiritum ſpiratum & vivificatum per Amorem, quem habent, & omnes tres ſunt diſtincti relativè, ſed ſunt communiter Unus DEUS vivus infinitus, qui eſt Una infinita Vita.

a. Et quando dicis, quòd in Vita infinita & æterna, in qua non eſt vivere, non ſit Trinitas &c.: reſpondeo & dico, quòd dicas verum de agente & patiente, qui ſunt accidentia, non autem de agente & patiente, qui ſunt Proprietates ſubſtantiales, agente exiſtente Subſtantiâ vivâ, infinitâ & æternâ & remotâ ab omni materia ratione ſuæ Infinitatis, qui producit Filium paſſum ſeparatum ab omni materia, quia ipſe eſt productus de infinita Subſtantia.

3. Omne illud, per quod Infinitas Vitæ DEI per Intellectum poteſt magis cognoſci, convenit, quòd illud idem per Divinam Voluntatem ametur; ſed hoc eſt per Incarnationem, nam quando Chriſtus fuit mortuus in Cruce, ipſe quidem fuit mortuus ratione ſeparationis Animæ à Corpore, & tunc non fuit Homo, nec vivus quoad humanam Naturam, ſed ipſe fuit Homo vivus ſupra humanam Naturam, ipſo exiſtente DEO Homine vivo ratione Divinæ Naturæ conjunctæ cum Anima ſeparata & cum Corpore mortuo in Cruce; & hoc fuit altiſſimum ſignum cognoſcendi Infinitatem Divinæ Vitæ, ut ipſum ſignum fuiſſet datum: & in iſto paſſu, Saracene, potes cognoſcere, quòd Lex Chriſtianorum ſit ſublimis, quæ cum tali ſigno & multis aliis oſtendit altitudinem Vitæ Supremæ Cauſæ, & hoc non facit tua infima & erronea Lex, quæ non dat talia ſigna, niſi de terrenis.

a. Et quando dicis, quòd Ens habens Vitam infinitam & æternam, non poſſit conjungi cum ente mortali, finito & novo &c.: reſpondeo & dico, quòd tua objectio non valeat, quia tu limitas infinitam Poteſtatem, quam habet infinita Vita: adhuc, negas converſionem infinitæ Poteſtatis & infinitæ Voluntatis, cum qua converſione fuit facta Incarnatio; quia Divina Voluntas voluit Incarnationem, & Divina Poteſtas potuit ipſam perficere; quare patet, quòd dicas falſum. Et nunquid intelligis, quòd rationalis anima, quæ non eſt punctualis nec linealis, ſit naturaliter conjuncta cum humano corpore, quod eſt punctuale & lineale? quantò magis ergo Divina Natura potuit ſe conjungere cum humana Natura ſupra curſum naturæ, DEO remanente immortali quoad ſuam Naturam, & mortali quoad humanam Naturam: ſicut aqua, quæ eſt incalefactibilis quoad ſuam naturam, calefactibilis autem quoad naturam ignis.

b. Et quando dicis, quòd, quando homo eſt mortuus, non poſſit eſſe vivus &c., reſpondeo & dico, quòd tua objectio jam ſit ſoluta per ſupradatum exemplum.

Probavi Beatiſſimam Trinitatem & Incarnationem cum ſeptem Rationibus, quas tu Saracene poſuiſti, & ſolvi tuas falſas & erroneas rationes; nunc autem intendo probare, quòd undecim Rationes ſint coëſſentiales DEO, quas dicis eſſe qualitates DEI; & etiam quòd duæ, quas tu negas, ſint in DEO conſubſtantiales, videlicet Natura & Subſtantia; & cum iſtis tredecim Rationibus probabo, quòd in DEO ſit Trinitas & Incarnatio, & deinde ſolvam tuas Rationes: & primò dicemus de Natura.

CAPUT VIII.
De Natura.

1. DIxit Chriſtianus: Omne Ens infinitum habens Naturam eſt magis remotum à finito cum natura, quàm ſinè natura; ratio hujus eſt, quia ſinè natura eſſet vacuum & otioſum, quæ ſunt de ratione finiti; & etiam patet per intellectum, qui cum natura habet intelligere, non autem cum ignorantia; ſed DEUS eſt Ens infinitum habens Naturam, ût patet per actus naturales probatos in ſeptem Capitibus ſuprà poſitis, per quos probavimus Beatiſſimam Trinitatem, quæ non poteſt eſſe ſinè Natura; nam Pater non poteſt habere Filium ſinè Natura, nec Filius poteſt habere Patrem ſinè ea: & ideo patet, quòd DEUS habeat Naturam. Modò autem intendo probare, quòd DEUS convertatur cum ſua Natura; & hoc ſic: Divina Natura aut eſt ab æterno, aut non? ſi non, Pater non habet Filium ab æterno, quod eſt falſum; nam ſuperiùs probatum eſt, quòd Pater habeat Filium ab æterno; & hoc idem poteſt dici de Infinitate &c.: ergo Natura DEI eſt ab æterno, ratione cujus ſequitur ejus converſio; & hoc ſic: ſi Divina Natura non convertitur cum Divina Æternitate, ſequeretur, quòd eſſent duæ Æternitates differentes per Eſſentias: & ſic eſſet deſtructum Caput de Unitate, & Singularitate, Æternitate, Infinitate & Simplicitate; quod eſt impoſſibile: ergo concluditur, quòd DEUS & ſua Natura convertantur.

2. Probatum est, quòd DEUS sit sua Natura, & convertatur cum ea; unde sequitur, quòd ipsa convertatur cum Divina Entitate necessaria, & cum Divina Unitate & Singularitate &c., quæ convertuntur cum DEO; sed Natura non posset converti cum ipsis, nisi haberet actum, videlicet naturare, quâlibet habente suum actum, videlicet unitate habente unire &c., ipsis habentibus actus naturales per actum ipsius naturæ: unde sequitur de necessitate, quòd Divina Natura habeat intrinsecum actum, scilicet naturare; sed non posset ipsum habere sinè correlativis illi connaturalibus, videlicet naturante & naturabili vel naturato; & istos duos correlativos cum naturare dico esse Beatissimam Trinitatem, quia Pater generat de sua Natura Filium naturatum, & ipsi de Natura sui amoris spirant & naturant Sanctum Spiritum.

Et quando dicis *in Capite XI. de Intellectu*, quòd DEUS non habeat Naturam, quia sic haberet terminum à quo, & terminum ad quem &c., dico tibi, quòd verum esset de natura inferiori & creata, de qua tu intelligis ea, quæ dicis, quæ sic definitur: Natura est principium motûs & quietis in subjecto, in quo est; sed in Divina Natura non est motus nec materia, quia est infinita & æterna; sed Divina Natura potest sic definiri: *Divina Natura est substantia infinita & æterna, cui propriè competit naturare substantiale infinitum & æternum;* & sic in tali Natura concludo Trinitatem, non autem in illa, quam tu intelligis.

3. Omnis agens infinitus & naturalis habet se magis ad creandum majorem finem creatæ naturæ, qui potest esse, quàm ad creandum minorem; ratio hujus est, quia per suum Intellectum est magis intelligibilis, & per suam Voluntatem magis amabilis; DEUS autem est agens infinitus & naturalis &c., quia sicut suus Intellectus intelligit majorem finem creatæ naturæ, qui potest esse, sic sua Voluntas diligit, quòd ipse sit, ut invicem sint æquicreantes & æquiagentes postquam ipsi æqualiter habent naturales actus.

Et quando dicis in Capite suprà allegato, quòd DEUS se non posset facere Hominem sinè Natura: verum dicis; sed quia DEUS habet Naturam, ût suprà probatum est, idcirco cum sua Natura & humana Natura potuit se facere Hominem, uti cum natura rationalis Animæ & natura corporis facit hominem sive homines extra se: quare manifestè patet, quòd tuæ rationes non procedant.

CAPUT IX.
De Substantia.

1. DIxit Christianus: Omne infinitum Ens est Substantia, quia per se existit; sed DEUS est infinitum Ens, ût per me & te concessum est, ergo DEUS est Substantia.

Et quando dicis in tua Positione in principio Libri, quòd Bonitas, Magnitudo &c. non sint substantiales DEO, quia substantia non consistit nisi per formam & materiam, respondeo & dico, quòd dicas verum de substantia creata & finita, non autem de Substantia increata & infinita; nam sicut substantia creata consistit per formam & materiam, sic & multò magis Substantia increata & infinita consistit per suam necessariam Entitatem, Unitatem, Singularitatem, Æternitatem, ipsâ existente formâ infinitâ, denudatâ ab omni materia.

2. Probatum est, quòd DEUS sit Substantia, ratione cujus probabo Sanctissimam Trinitatem sic: Omnis infinita Substantia est magis remota ab accidente cum substantiare, quàm sinè substantiare; ratio hujus est, quia per infinitum substantiare se prolongat ab omni accidente; sed DEUS est infinita Substantia, ût jam superiùs probatum est, ergo DEUS est magis remotus ab accidente cum substantiare, quàm sinè substantiare: unde sequitur, quòd in Substantia DEI sint correlativi consubstantiales, videlicet substantiativus & substantiabilis vel substantiatus, sinè quibus substantiare non potest esse; & istos tres dico esse Beatissimam Trinitatem, ipsis existentibus unâ Substantiâ, unâ Deitate, uno DEO.

3. Probatum est, quòd DEUS sit Substantia, & quia ipse est unus infinitus, ideo est una Substantia infinita; & sic quando DEUS creavit mundum, ideo magis se habuit ad creandum unam Substantiam supremam super omnes alias substantias creatas, quàm ad creandum omnes alias substantias non supremas; & hoc rationabiliter intellexit suus Intellectus, & hoc idem amanter voluit sua Voluntas ratione Unitatis Divinæ Substantiæ & Unitatis Substantiæ creatæ exaltatæ, ut se unitè respicerent in sublimitate; quia multò magis placet Divinæ Voluntati creare unam Substantiam sive naturam, cum qua sit conjuncta Divina Natura

tura vel ipsa Voluntas, quàm creare mille mundos, in quibus non sit aliqua substantia, cum qua Divina Natura sit conjuncta; & quia hoc placuit Divinæ Voluntati, ideo fuit facta Incarnatio, quia Divina Voluntas, quæ est infinita, non potest impediri: ergo probata est Divina Incarnatio.

Et quando dicis *in decimo Capite de Bonitate*, quòd esset injuriata Divina Bonitas &c., si DEUS esset incarnatus, ex eo, quia esset conjunctus cum substantia constituta ex forma & materia, malè dicis, posito, quòd illa substantia sit finis omnium creaturarum mediante Divinâ Substantiâ: & tu jam vides, quòd rationalis Anima, quæ est spiritualis substantia, non sit injuriata, licèt sit conjuncta cum corporali substantia corruptibili & mortali, quia inde sequitur bonus & magnus finis, videlicet homo.

CAPUT X.
De Bonitate.

1. DIxit Christianus Saraceno: Tu ponis
a. *in octavo Capite de Bonitate*, quòd Bonitas non sit coëssentialis DEO, nec convertatur cum ipso; sed ego probabo, quòd dicas falsum, & hoc sic: pono istos tres terminos ad meliùs declarandum: A. B. C., pono, quòd A. dicat Bonitatem ab æterno, & B. Bonitatem non ab æterno, & C. Bonitatem in æterno; Bonitas DEI aut est ab æterno, aut non? si non, ergo est nova; & ponatur, quòd sit nova in C., oportuit, quando DEUS creavit ipsam in C., quòd habuerit potestatem in B., quia sinè præcedente potestate non potuit ipsam creare; nam creare non potest esse sinè præjacente potestate: ergo citiùs fuit potestas in B., quàm in C.; & illa potestas, quæ fuit in B., erat bona, quia erat effectus DEI: modò ponatur, quòd bonitas creata fuisset creata in B., oportuit, quòd fuisset creata cum Potestate existente in A., sinè qua DEUS non potuit ipsam creare in B.; quia DEUS non potest aliquid sinè Potestate, sicut non intelligit aliquid sinè Intellectu, & non diligit aliquid sinè Voluntate: ergo Potestas, cum qua DEUS creavit B., fuit in A.; & illa Potestas fuit bona; quia convenit, quòd Potestas existens ab æterno sit bona; & illa fuit bona per Bonitatem; quia sinè ipsa non potest esse bona: ergo ita citò fuit Bonitas ab æterno, sicut Potestas, cum qua fuit creata: & sic sequitur, quòd sint duæ bonitates distinctæ per essentiam ab æterno, una est Divina Bonitas, alia est creata bonitas sustentata in illa; & sic destruitur Singularitas Divinæ Æternitatis, & etiam sua Unitas & Infinitas; quod est falsum & impossibile, ût patet per hoc, quod ego & tu diximus *in Capite de Singularitate:* ergo concluditur, quòd Divina Bonitas non distinguatur à DEO per Essentiam, nec aliquo modo à sua Entitate necessaria & sua Unitate &c.: & sicut diximus de Divina Bonitate per A. B. C., ita potest dici de Divina Magnitudine, Potestate &c., usque ad Divinam Misericordiam; & in isto passu potes cognoscere, per quem modum intellectus Christianorum excedat intellectum Saracenorum in considerando sublimitatem Divinarum Rationum, ad quam intellectus non potest ascendere cum falsa Lege; quia falsitas non est de ratione sublimitatis, sed infimitatis.

b. Et quando dicis *in octavo Capite de Bonitate*, quòd ipsa non sit DEUS, sed sit ei proprietas &c.: non valet, quia DEUS cum sua Bonitate ordinavit mundum ad bonum, & mundus naturaliter est bonus, sed homines peccatores sunt mali moraliter, & DEUS permittit, quòd ipsi sint mali, ut sua Justitia in ipsis habeat suum actum, qui est bonus, postquam est effectus ejus, quæ Justitia est DEUS, ût probabo *in decimo nono Capite de Justitia;* & etiam permittit, quòd ipsi sint mali, ut Misericordia in ipsis habeat suum actum, qui est bonus, ût probabo *in vigesimo Capite:* ergo patet, quòd tuæ rationes non concludant.

2. Dixit Christianus: Omnis infinita Bonitas habet infinitum actum, DEUS est infinita Bonitas, ergo habet infinitum actum. Majorem sic probo: si infinita Bonitas non haberet infinitum actum, videlicet bonificare, non posset habere sua correlativa; & sic sua Essentia esset destructa & otiosa, sicut esset destructa & otiosa essentia ignis sinè ignitivo, ignibili & ignire; destructio autem infinitæ Bonitatis &c. est impossibilis; minorem sic probo: probatum est *in tuo quarto Capite de Infinitate*, quòd DEUS sit infinitus, & *in meo*, quòd ipse habeat infinitum actum, & *in isto decimo Capite de Bonitate* probatum est, quòd Divina Bonitas sit DEUS; ergo declarata est minor, & per consequens, quòd DEUS habeat infinitum actum & infinitè bonum, qui actus non potest esse sinè correlativis Divinæ Bonitatis, videlicet infinitis bonificante, bonificabili; & istos

duos

duos correlativos cum bonifacere dico esse Beatissimam Trinitatem.

b. Et quando dicis *in Capite de Bonitate*, quòd in DEO non sit Trinitas, postquam bonitas non est DEUS, dicis falsum, ût patet suprà, ubi probatur, quòd Divina Bonitas sit DEUS: ergo manifestè apparet, quòd tua objectio non procedat.

3. Omnis infinita Bonitas diligit altitudinem creatæ bonitatis, quia est sua causa; & quantò magìs alta est creatura, tantò magìs per Divinam Voluntatem est amabilis: unde sequitur, quòd Divinus Intellectus possit intelligere illam supremam Bonitatem creatam, & hoc in tantum, in quantum per Divinam Voluntatem potest esse amabilis: unde sequitur Divina Incarnatio, in qua sunt duæ Bonitates conjunctæ ita altæ, quòd non possint esse magìs altæ, & omnes aliæ inferiores bonitates sunt ordinatæ ad illas duas, sicut effectus ad suas causas: si autem Incarnatio non est, Divinus Intellectus habituat se de ignorantiâ, ut ipsam non possit intelligere, nec voluntas ipsam diligere, & sic Intellectus intelligit & non intelligit; quod est contradictio: ulteriùs, quia Divinus Intellectus esset inferiùs per Bonitatem, & Voluntas superiùs; quod est impossibile.

a. Et quando dicis, quòd valde magnum inconveniens sequeretur contra Divinam Bonitatem, si DEUS esset incarnatus &c.: respondeo & dico, quòd dicas falsum, quia non dico, quòd Divina Bonitas & humana Bonitas Christi convertantur, sed conjungantur; nec Divina Bonitas deterioratur per illam conjunctionem, nec etiam Divina Bonitas deturpatur; & hoc manifestatur per istud exemplum: quando rationalis anima est conjuncta cum corpore viginti annis, ipsum corpus est pulchrius, quàm quando ipsa steterit cum illo octuaginta annis; nam illud venit ad senectutem & decrepitudinem, nec propter hoc rationalis anima est deturpata nec deteriorata, posito, quòd ille homo sit habituatus de virtutibus: ergo patet, quòd tua ratio non procedat.

CAPUT XI.
De Magnitudine.

1. *a.* Alit Christianus Saraceno: Tu dicis *in nono Capite de Magnitudine*, quòd DEUS habeat Magnitudinem, sed ipse non sit Magnitudo: & sic implicas contradictionem, ût probabo; & quia contradictio non potest stare in DEO, ût probabo, ideo dicis falsum: Magnitudo radicata in DEO est major, quàm omnis alia magnitudo, & hoc apparet per Altitudinem subjecti, videlicet DEI; & illam Magnitudinem, quam dicis, DEUS habet aut à se, aut ab alio? à se non, quia esset indigens extra suam Essentiam; quod est contra Caput de Entitate necessaria & Unitate &c.; ergo non à se, sed ab alio, videlicet ab ente creato, & sic illud est sua causa finalis, sicut coloratum, quod est causa coloris finaliter; & sic sequitur, quòd eadem magnitudo sit prius & posterius; quod est impossibile: ergo patet, quòd DEUS sit sua Magnitudo.

b. Et quando dicis, quòd, si DEUS esset magnitudo, sequeretur inconveniens &c.: respondeo & dico, quòd DEUS non habeat mensuram extensivam, & quoad hoc verum dicis; sed quoad mensuram spiritualem habet mensuram immensam & infinitam; sicut Æternitas, quæ est una mensura immensa; & sic potest dici de Divina Unitate, Infinitate &c., & etiam de Divina Trinitate probata in supradictis Capitibus: & ideo patet, quòd tua objectio non procedat.

2. Omnis Magnitudo est magìs magna *a.* per suum actum, videlicet magnificare, quàm sinè ipso; ratio hujus est, quia sua Potestas est magna per existere & agere, & sinè actu esset ligata, & esset de conditione parvitatis, & Magnitudo & sua Potestas essent vacuæ & otiosæ, & terminus ad quem esset remotus ab eis; sed Magnitudo DEI est Magnitudo magìs magna, ergo est Magnitudo magìs magna per suum actum, quàm sinè eo: ergo concluditur, quòd in Divina Magnitudine sit coëssentiale magnificare: ipsum autem non potest esse sinè correlativis, videlicet magnificante & magnificato; & omnes isti tres distinguuntur, ût patet *in tertio Capite secundæ Partis*; & istos tres voco Divinam Trinitatem, cùm ipsi tres sint una Magnitudo infinita & æterna, & quilibet sit unus ratione Unitatis, & quilibet singularis ratione Singularitatis, &c. hujusmodi.

b. Et quando dicis, quòd in DEO non possit esse Trinitas, nisi Divina Magnitudo esset infinita & æterna: concedo tibi; sed quia est probatum, quòd Divina Magnitudo sit DEUS, ergo patet, quòd tua ratio nihil valeat.

3. Omne Ens magnum & infinitum non contradicens magnitudini sui effectûs est incarnatum; ratio hujus est, quia sua Infinitas requirit ita magnum effectum, quòd non possit esse major, quàm ille; & hoc intelligit Divinus Intellectus, & hoc idem vult Divina Voluntas, postquam per Divinum Intellectum talis effectus est objectatus, & etiam ad hoc consentit Magnitudo Divinæ Bonitatis: sed DEUS est Ens magnum, infinitum &c., ût superiùs probatum est: Adhuc, DEUS non contradicit magnitudini sui effectûs, ut Divina Voluntas diligat illud summum Objectum creatum sic ratione suæ Bonitatis & Magnitudinis, sicut Intellectus ipsum intelligit; & illud objectum est Humana Natura Christi, in qua & cum qua DEUS est factus Homo: ergo probatum est, quòd DEUS sit incarnatus.

a. Et quando arguis, quòd, si DEUS est incarnatus, Christus sit ita magnus, sicut cœlum & plus: respondeo & dico, quòd „DEUS Filius totus sit incarnatus, quia Ens „infinitum est ubique totum ratione suæ in- *b.* „divisibilitatis; & Christus, in quantum „Homo, non est ubique, quia est finitus & „limitatus; sed DEUS Filius ubique est Ho„mo, quia totus est incarnatus, & sic est Ho„mo in cœlo, & extra cœlum, & in terra; „nam est infinitus: & propter hoc dicitur, „quòd Eucharistia sit possibilis, quia Filius „DEI existens Homo est ubique Homo; ra„tione cujus idem Homo, videlicet Chri„stus, potest esse eodem tempore in multis „locis sacramentaliter, quia DEUS est ubi„que Homo.„ Sed hanc altitudinem tuus intellectus non intelligit, quia ipse non utitur hâc altitudine; nec datum est ei auxilium per veram Fidem, Spem, Charitatem, quæ sunt virtutes vel instrumenta, per quas intellectus est valde sublimis & elevatus ad intelligendum Summum Objectum & suas altas intrinsecas & extrinsecas Operationes; & de ista materia loquar tecum *in Parte de quadraginta Signis*: ergo patet, quòd DEUS sit incarnatus.

CAPUT XII.
De Potestate.

1. Dixit Christianus: Omne infinitum Ens est sua infinita Potestas; ratio hujus est, quia nullum ens est infinitum sinè sua infinita Potestate, nec è converso; DEUS autem est infinitum Ens, ût per me & te con-

cessum est, ergo DEUS est sua infinita Potestas. Et quando dicis, quòd DEUS non sit Divina Potestas &c., dicis falsum, ût suprà probatum est.

2. Omne ens habens infinitum posse est *a* trinum, vel habet Trinitatem; ratio hujus est, quia infinitum posse est infinitus actus; sed talis actus non posset esse sinè suis correlativis sibi coëssentialibus, videlicet possificante & possificato & possificare; sed DEUS est Ens habens infinitum posse, aliàs non esset infinitus, vel haberet causam suprà se; quod est impossibile: & ideo manifestè patet, quòd DEUS habeat possificantem, possificatum & possificare vel posse, quos appellamus Divinam Trinitatem. Et quando dicis, quòd DEUS non habeat Potestatem, dicis falsum, ût superiùs jam probatum est.

b. Item quando dicis, quòd potestas alicujus candelæ non sufficeret ad illuminandum aërem totius mundi, dicis verum; sed si haberet sufficientiam lignorum, multiplicaret se in infinitum, ût suprà dictum est; & sic non habes tuum propositum; & ideo tua ratio non valet.

3. Quando dicis, quòd Filius DEI non *a.* possit incarnari, quia est idem per Essentiam cum Patre, aliàs Pater incarnaretur, vel Essentia esset divisa, dicis falsum, & do tibi istud exemplum: in humano intellectu sunt correlativi, videlicet intellectivus, intelligibilis & intelligere, qui sunt idem per Essentiam ipsius intellectûs, & intelligibile ipsius intellectûs conjungitur cum specie objectivè, quam facit intelligibilem; & in tali conjunctione non sunt duo intelligentes, sed duo intelligibilia, scilicet unum intrinsecum, & aliud extrinsecum; & propter hoc non sequitur, quòd essentia intellectûs dividatur; & hoc idem potest exemplificari in correlativis voluntatis, imaginationis & sensitivæ: & ideo patet, quòd tua ratio non procedat.

Omne illud, per quod DEUS potest habere majorem Potestatem in creatura, est, quòd faciat se Hominem; ratio hujus est, quia creatura non potest magìs exaltari: & etiam quòd se faciat unum Hominem, & non plures, ut ille Homo per unitatem & singularitatem possit habere majorem convenientiam cum Divina Unitate & Singularitate; & sic sequitur, quòd DEUS sit factus Homo, ut Divinus Intellectus intelligens talem majorem Potestatem & Voluntas diligens ipsam non sint rebelles contra

majorem Potestatem, quam DEUS potest habere in creatura.

b. Et quando dicis, quòd DEUS non possit incarnari &c.: respondeo & dico, quòd dicas verum, si non esset causa distincta ab effectu per essentiam; sed posità distinctione essentiali non dicis verum: sicut ponatur, quòd visus vellet esse auditus essentialiter cum tali conditione, quòd ipse vellet habere coloratum pro proprio objecto & similiter sonum mediante auditu, & è converso.

CAPUT XIII.
De Intellectu.

1. *a.* DIxit Christianus: Omne id, quod est magìs definibile, est infinitus Intellectus; sed DEUS est id, quod est magìs definibile, ergo DEUS est infinitus Intellectus. Majorem sic probo: ratio hujus est, quia id tale includit in se Infinitatem, & ideo est magìs definibile; & sic est magìs definibile ratione suæ Infinitatis: ergo est infinitus Intellectus, quia definitio & definitum sunt idem; nam aliter darentur duæ infinitates; quod est impossibile: DEUS autem est id, quod est magìs definibile, per hoc, quòd dicitur, quòd DEUS sit infinitus & æternus &c.: ergo DEUS est infinitus Intellectus.

b. Et quando dicis, quòd DEUS non sit naturalis Intellectus, malè dicis, nam probatum est statim, quòd DEUS sit Intellectus. Adhuc dicis falsum, quando negas, quòd DEUS habeat Naturam; nam jam probatum est *in octavo Capite*, quòd habeat illam; veruntamen non dico, quòd habeat Naturam materialiter, quia ipse est infinitum Ens remotum ab omni materia.

2. Probatum est, quòd DEUS sit infinitus Intellectus; sed ipse non potest esse infinitus Intellectus sinè infinito actu, videlicet infinito intelligere; quia infinito Enti non sufficit tantùm infinita Existentia, imò ipsum ita requirit infinitam Agentiam, sicut & Existentiam; sed in infinito Ente, in quo est infinitum Intelligere, sunt Intelligens & Intellectus, à quibus egreditur tale Intelligere, & sinè ipsis non potest esse, nec è converso; & istos tres dico esse Beatissimam Trinitatem: quare manifestum est, quòd in DEO sit Trinitas.

Et quando dicis, quòd DEUS non habeat Trinitatem, quia conveniret, quòd haberet naturalem Intellectum: dicis falsum; quia tibi jam probatum est per antè dicta, quòd DEUS sit intellectus.

3. *a.* Omne Ens infinitum & intelligens majorem finem mundi, & amans magìs amabilem finem illius est incarnatum; ratio hujus est, quia infinitum Ens magìs diligit id, quod magìs intelligit, ratione suæ Infinitatis & Æqualitatis sui Intellectûs & Voluntatis; sed DEUS est infinitum Ens &c., ût per se patet: ergo DEUS est incarnatus.

b. Et quando dicis, quòd DEUS non sit incarnatus, quia si esset incarnatus, intelligeret, quòd esset homo, & hoc naturaliter &c. Respondeo & dico, quòd DEUS intelligat, quòd ipsémet sit DEUS, & intelligat, quòd sit factus Homo, sed non intelligit, quòd sit factus DEUS; & sic est manifesta differentia existens inter DEUM & hominem; nam DEUS, in quantum est DEUS, est naturaliter DEUS; sed non est factus Homo naturaliter, sed voluntariè: sicut si ponatur, quòd Petrus sit factus Martinus, Petro remanente in suo numero, ipse Petrus est Petrus naturaliter, sed non est Martinus naturaliter; & sic tua ratio non concludit: ergo patet, quòd DEUS sit incarnatus.

CAPUT XIV.
De Voluntate.

1. DIxit Christianus: Omne infinitum Ens est infinita Voluntas; sed DEUS est infinitum Ens, ergo DEUS est infinita Voluntas. Majorem probo sic: quia si infinitum Ens non esset infinita Voluntas, voluntas non haberet infinitos correlativos; & sic tale Ens esset ligatum & impotens, in quantùm ipsum non posset habere correlativos ipsius infinitæ Voluntatis; quod est impossibile: quòd jam DEUS sit infinitum Ens, per se patet; ergo DEUS est infinita Voluntas.

a. Et quando dicis, quòd, si DEUS esset infinita Voluntas, ipse haberet infinitum velle & nolle: respondeo & dico, quòd non valeat, posito, quòd Voluntas haberet correlativos uniformiter, singulariter & infinitè, videlicet unum volentem, & non odientem, & unum amatum, & non oditum, & unum velle, & non odire; aliàs esset destructa Unitas & Singularitas, Infinitas & Æternitas DEI; quod est impossibile.

b. Item quando dicis, quòd, si DEUS esset Voluntas, ipse odiret & diligeret creaturas ab æterno, & in æternum &c.: verum esset, si esset, sicut tu dicis; sed quia non est sic, ût patet per prædicta, ergo tua ratio non valet.

2. Probatum est, quòd DEUS sit infinita
a. Voluntas; sed DEUS non potest esse illa sinè infinitis correlativis Voluntatis, sinè quibus ipsa non esset infinita; & sic sequitur, quòd in infinita Voluntate sint volens, volitus & velle infiniti, quos vocamus Divinam Trinitatem.

b. Et quando dicis, quòd Pater non posset velle, quòd esset Pater &c.: dicis verum, si DEUS non esset infinita Voluntas; sed quia suprà probatum est, quòd sit infinita Voluntas, ergo tua ratio non valet.

3. Omnis infinita Voluntas diligens effectum, qui est magìs circa Infinitatem, est incarnata; sed DEUS est infinita Voluntas diligens effectum, qui est magìs circa Infinitatem; ergo DEUS est incarnatus. Majorem sic declaro: quia si est aliqua creatura existens in altiori gradu nobilitatis & bonitatis, quæ possit esse creata vel creanda, ipsa quoad se & subjectivè est infinita ratione infinitæ Amabilitatis, quæ exiftit supra ipsam: unde sequitur, quòd ipsa sit conjuncta cum tali infinita Voluntate; quam conjunctionem vocamus Incarnationem: minorem sic probo, videlicet, quòd sit infinita Voluntas, jam patet superiùs.

Iterum, si finita Voluntas habet finitum amare, multò magìs DEUS habet infinitum amare, postquam ipse est infinita Voluntas; & sic est de sua ratione, quòd velit conjungi cum finita voluntate subjectivè, quam conjunctionem vocamus Incarnationem.

a. Et quando dicis, quòd, si DEUS esset incarnatus, jam cum sua voluntate vult, quòd in Christo DEUS sit Homo, & Homo sit DEUS, ita, quòd Christus sit DEUS & Homo &c.: non valet, quia tibi jam probatum est, quòd DEUS sit infinita Voluntas, cum qua potest velle ad placitum.

b. Et quando dicis, quòd meliùs fuisset, quòd DEUS fuisset angelicatus &c.: respondeo & dico, quòd, licèt Angelus sit altior in natura, quàm homo, tamen homo habeat magìs extensam naturam, quàm Angelus, quia participat cum omnibus creaturis, in quantum est compositus ex corpore & anima, Angelus verò non; quia ille non est conjunctus: & sic DEUS prudenter dilexit volendo seipsum incarnari, & non angelicari, ut cum omnibus creaturis, quæ sunt sui effectus, posset participare in natura.

CAPUT XV.
De Virtute.

1. *a.* DIxit Christianus: omne illud infinitum Ens, quod est magìs remotum à vitio, est Virtus; DEUS autem est illud infinitum Ens, quod est magìs remotum à vitio, ergo DEUS est Virtus. Majorem sic declaro: quia si infinitum Ens non esset Virtus, ipsum non haberet, cum quo esset magìs remotum à vitio; & sic esset finitum: sicut aqua non esset magìs remota ab igne, qui est calidus, si ipsa non esset frigida: minor per se manifesta est, videlicet, quòd DEUS sit illud infinitum Ens, quod est magìs remotum à vitio: ergo DEUS est Virtus. Et quando dicis, quòd DEUS non sit Virtus, dicis falsum, quia superiùs probatum est, quòd DEUS sit Virtus.

b. Item quando dicis, quòd DEUS non habeat contrarium, sed virtus habeat contrarium, dicis falsum, quantùm ad infinitam Virtutem, coram qua nullum vitium potest stare; sed dicis verum, quantùm ad virtutem creatam vel moralem; sicut injustitia, quæ est contra justitiam; & Infidelitas contra Fidelitatem à DEO datam.

2. Probatum est, quòd DEUS sit Virtus, ideo ipse est infinita Virtus; sed non potest esse infinita Virtus sinè infinitis Correlativis, sicut, & multò magìs, finita virtus, quæ non potest esse sinè finitis correlativis, ût manifestatur per justitiam hominis, quæ non potest esse sinè justificante, justificato & justificare: ergo Virtus DEI habet coëssentiales infinitos Correlativos, videlicet Virtuificantem, Virtuificatum & Virtuificare, quos vocamus Divinam Trinitatem; sicut patet in DEO Patre, qui cognoscit se infinitè bonum, magnum &c., & sic justificat se infinitè cum suis Rationibus in producendo Filium bonum, magnum, æternum &c., & ipsi invicem, videlicet Pater & Filius justificant se in spirando Sanctum Spiritum, ratione cujus infinitè sunt remoti ab injuria.

a. Et quando dicis, quòd DEUS non sit Virtus, cùm sit Pater &c., dicis falsum, ût jam superiùs probatum est.

b. Item, quando dicis, quòd Pater injuriaret Filium &c., dicis falsum, ût *in Capite de Singularitate & Unitate* dictum est; imò dico tibi, quòd Pater injuriaret Filium, si Pater injuriaret se ipsum, destruendo suam Paternitatem unam, infinitam & singularem.

3. Probatum est, quòd DEUS sit infinita Virtus, ideo per ipsam probabo, quòd ipse sit incarnatus; & hoc sic: Omnis infinita Virtus, quæ non potest quiescere, nisi producat majorem effectum creatum, quo major non possit creari, est incarnata; sed DEUS est infinita Virtus, quæ non potest quiescere, nisi producat majorem effectum creatum, ergo DEUS est incarnatus. Majorem declaro sic: infinita Virtus ratione suæ Infinitatis potest creare ens vel effectum in altiori gradu summitatis creatæ virtutis, & hoc ratione suæ infinitæ Potestatis; & sicut hoc potest, sic illud idem Intellectus intelligit, & hoc idem sua Voluntas diligit; & sic æqualiter quiescunt per Incarnationem, quæ est in altiori gradu summitatis creatæ virtutis. Minorem declaro sic: probatum est, quòd DEUS sit infinita Virtus; & si ipse non esset incarnatus, ipse non posset quiescere cum finito subjecto, usque quò exaltaret ipsum cum suis Rationibus, quòd magis non posset exaltari, videlicet, quòd DEUS faceret se Hominem, & Hominem DEUM; sicut Rex non posset magis exaltare suum servum induendo, quàm si ipse eum faceret indui pretioso panno, quo Rex est indutus: ergo patet, quòd DEUS sit incarnatus.

a. Et quando dicis, quòd, si DEUS est incarnatus, faciat injuriam suæ Essentiæ &c., verum esset, si ipse dimitteret suam Deitatem, & assumeret Humanitatem; sed quia assumit Humanitatem cum suis Rationibus, ut sua Bonitas, Magnitudo, Potestas &c. magis diligantur, ideo non injuriat se ipsum nec suas Rationes; sicut causa, quæ est bona, magna &c., non injuriat suam bonitatem, magnitudinem &c., si ipsa causat effectum bonum & magnum &c.: ergo patet, quòd DEUS non injuriet se ipsum per Incarnationem, imò tu Saracene injurias DEUM & suam Bonitatem, Magnitudinem &c. in quantum dicis, quòd, si DEUS esset incarnatus, non sufficeret ei Potestas ad remunerandum in altiori gradu Virtutis, in quo antè erat; & sic attribuis ei infinitam Potestatem, & etiam negas ei infinitam Potestatem, Bonitatem, Magnitudinem, Intellectum, Voluntatem & Virtutem.

b. Et quando dicis, quòd Pater & Sanctus Spiritus fecerint sibi ipsis injuriam &c.: respondeo & dico, quòd, si Pater esset incarnatus, & sic de Sancto Spiritu, Pater esset Pater, & esset Filius; & sic destrueretur Unitas & Singularitas Paternitatis & Filiationis, quod est contra Caput de Unitate & Singularitate; quod est impossibile. Ampliùs, tanta fuit exaltatio Universi per Incarnationem Filii DEI, quòd Universum non fuerit capax ad recipiendum altiorem exaltationem; nam aliter Filius DEI non fuisset sufficiens ad exaltationem Universi in altiori gradu, per quam potuit exaltare; quod est impossibile, cùm ipse sit infinitus.

CAPUT XVI.
De Veritate.

1. DIxit Christianus: Probavi, quòd DEUS
a. sit suus infinitus Intellectus & infinita Voluntas, modò autem probabo, quòd DEUS sit sua infinita Veritas; & hoc sic: DEUS intelligit se ipsum intelligentem infinitè, & diligit se amantem infinitè, & sic attingit infinitam Veritatem, sinè qua non posset se intelligere infinitum intelligentem nec infinitum amantem: unde sequitur, quòd DEUS sit ipsamet Veritas; nam aliter Veritas esset ei prima causa, & sic esset finitus; quod est impossibile: & ideo patet, quòd DEUS sit sua infinita Veritas.

b. Et quando dicis, quòd, si DEUS esset Veritas, haberet habitum &c., verum dicis, posito, quòd illa veritas esset accidens; sed quia ipsa est infinita, ût probatum est, ideo est per se existens, & sic est Substantia; nam omne ens per se existens est Substantia; & sic patet, quòd tua ratio non concludat.

2. Probatum est, quòd DEUS sit infinita Veritas, & per hoc intendo probare Divinam Trinitatem arguendo sic: Nulla Veritas est infinita sinè infinitis correlativis, DEUS est infinita Veritas, ergo DEUS non est infinita Veritas sinè infinitis correlativis. Major probatur sic: nullum infinitum Ens potest habere sufficientiam infinitæ Veritatis, nisi habeat ipsam per infinitam Existentiam & Agentiam; sed per infinitam Agentiam non potest habere illam sinè infinitis correlativis infinitè existentibus, videlicet verificante, verificato & verificare infinitis: minor autem superiùs est probata: unde sequitur, quòd in Divina Veritate sint infiniti correlativi, quos appellamus Divinam Trinitatem.

a. Et quando dicis, quòd, si DEUS non est Veritas, in ipso non sit Trinitas &c.: sed quia probatum est, quòd DEUS sit Veritas, ideo manifestum est, quòd dicas falsum.

Et

b. Et quando dicis, quòd DEUS non credat, nec habeat fidem, dicis verum.

c. Et quando dicis, quòd DEUS non possit intelligere Filium sinè matre, dicis falsum, quia ipse intellexit Adam filium ratione creationis sinè matre, & Evam filiam creatam sinè naturalibus parentibus: unde, si DEUS hoc potuit intelligere *creativè*, multò magis DEUS Pater potest intelligere DEUM Filium *æternativè* sinè matre; & hoc fuit significatum per Evam filiam Adæ *materialiter* tantùm, in quantum fuit de costa Adæ, sic Filius DEI est Filius sinè matre, quia est de Essentia Patris *formaliter*, non autem materialiter, quia Pater est forma infinita remota ab omnia materia, quæ per nullam essentiam creatam potest impediri.

3. Omnis infinita Veritas gaudet habere infinitum effectum subjectivè, per quem cognoscatur & diligatur; Divina Veritas est infinita, ergo ipsa gaudet habere infinitum effectum. Majorem declaro sic: nam sicut ignis est subjectum infinitæ potentiæ ad comburendum infinita ligna, sic infinita Veritas habet potestatem ad creandum subjectum verum & infinitum, ut per ipsum cognoscatur & diligatur infinita Veritas; minor autem jam probata est, videlicet, quòd DEUS sit infinita Veritas, & sic ipse gaudet habere effectum novum, verum & infinitum, cum quo cognoscatur & diligatur Divina infinita Veritas; & dico, quòd talis effectus novus & verus sit infinitus, quia DEUS non potuit creare nec exaltare altiorem, quàm illum; talis effectus est Humana Natura nostri Domini JESU Christi, cum qua Divina Natura est conjuncta, ratione cujus conjunctionis est causatus effectus verus, altus & infinitus; & sic verè ostenditur, quòd DEUS sit incarnatus.

a. Et quando dicis, quòd Divinus Intellectus non possit intelligere, quòd DEUS sit conclusus: respondeo & dico, quòd dicas verum, posito, quòd ipse esset conclusus & divisus; sed quia est infinitus, ideo non potest concludi in faciendo se hominem, nam ipse vult, quòd sit infinitus, sicut est & voluit, quòd sit Homo finitus & conclusus in Utero Beatæ Virginis.

b. Et quando dicis, quòd immobile non descendat de cœlo in terram: dicis verum quoad sensum literalem, non autem quoad sensum allegoricum, quia DEUS potest esse ubique, ipso remanente immobili, sicut anima hominis, quæ verè potest velle esse in capite, & in pede, ipsâ remanente immobili & indivisâ.

c. Et quando dicis, quòd minor causa non causet majorem: dicis verum, sed major causa causat minorem; dico majorem causam, videlicet, ut cognoscatur & diligatur Divina Veritas, sed dico minorem causam Humanam Naturam Christi habendo respectum ad supradictam: iterum dico majorem causam Humanam Naturam Christi, habendo respectum ad utilitatem totius Universi; & ut clariùs intelligas, do tibi istud exemplum: posito, quòd non fuit, nec est, nec erit nisi unus homo, Anima ipsius esset priùs, quàm corpus; quia Anima posset objectare DEUM intelligendo, diligendo & recolendo, sed corpus non; quia DEUS non est imaginabilis, nec sensibilis: iterum corpus ipsius hominis esset priùs, cœlum autem & omnia elementa & elementata essent posteriùs, quia non possunt objectare DEUM; & prioritas illius corporis esset propter conjunctionem, quam haberet cum Anima objectante DEUM, ipsâ non conjunctâ cum aliis corporibus.

Et quando dicis, quòd DEUS innovaret se in assumendo Carnem: dicis verum, in quantum se fecit Hominem, qui non erat, remanente Æternitate ininnovatâ, sicut Infinitas indivisa: sicut homo habens novam cappam, qui innovatus est per novam cappam, non autem per essentiam, quia jam erat homo, & remansit idem homo, quando habuit novam cappam: & sic per supradicta potest concludi de aliis, quæ tu ponis: unde evidenter apparet, quòd tuæ positiones non procedant.

CAPUT XVII.
De Gloria.

1. AIt Christianus: Omne infinitum Ens
a. intelligit & diligit, quòd ipsum sit infinita Gloria; sed DEUS est infinitum Ens: ergo intelligit & diligit, quòd ipsum sit infinita Gloria. Majorem declaro sic: nisi DEUS intelligeret & diligeret, quòd ipse sit infinita Gloria, intelligeret & diligeret, quòd sua Infinitas esset imperfecta, in quantum Infinitas non esset capax ad essendum Gloria, vel esset impedita per aliam essentiam; & sic sequeretur contradictio, videlicet, quòd hoc, quod est infinitum, esset finitum, & è converso; quod est impossibile: & sic declarata est major: sed minor per se patet, eò

quia ego & tu concedimus, quòd DEUS sit infinitus: ergo concluditur, quòd ipse intelligat & diligat, quòd ipse sit infinita Gloria.

b. Et quando dicis, quòd DEUS non sit gloria, dicis falsum, ût suprà probatum est; sed ipse non est talis gloria, qualem habent creaturæ, quia earum gloria est finita & nova & posterior, sed Gloria DEI est prior, quia est infinita & æterna, & quia ipsa Gloria est suúsmet finis: & sic patet, quòd tuæ rationes non procedant.

2. Nullum Ens infinitum est infinita Glo-*a.* ria sinè glorioſis & infinitis correlativis; DEUS est infinitum Ens: ergo DEUS non est infinita Gloria sinè glorioſis & infinitis correlativis. Major per se manifesta est, quia infinita Gloria requirit infinitam Existentiam & infinitam Agentiam, sinè quibus non esset infinita: minor autem de se manifesta est, ût suprà probatum est: ergo DEUS habet infinitos correlativos ratione suæ Gloriæ, videlicet gloriantem, gloriatum & gloriari infinitos; & istos „ tres infinitè nu-„meratos, & per Divinum Intellectum tres „intellectos, & per Divinam Voluntatem „tres amatos, & per Divinam Unitatem tres „unitos vocamus Divinam Trinitatem, „quolibet existente uno per Divinam Uni-„tatem, & quolibet existente singulari per „Divinam Singularitatem„: & ut tuus intellectus possit elevari, mediante Gloriâ DEI volo tibi ostendere modum Beatissimæ Trinitatis dicendo sic: DEUS intelligit Differentiam vel Distinctionem inter gloriantem, gloriatum & gloriari; quia sinè Differentia vel Distinctione non essent tres, nec Infinitas posset esse infinitè in ipsis, & sic de Divina Unitate & Singularitate &c.; & ideo sicut mensurans mensurat mensurabile cum mensura, sic DEUS numerat & nominat ipsos tres, & etiam cum Distinctione eorum numerat in se ipso multas Rationes, videlicet necessariam Entitatem & Unitatem & Singularitatem, & sic de cæteris, quas ponis, & de illis, quas ego pono, videlicet Bonitatem, Magnitudinem &c.; non dico, quòd ipsæ Rationes sint distinctæ inter se; nam aliter esset destructa Infinitas & Essentia, scilicet Deitas vel Divina Substantia; quod est impossibile: sed ratione distinctionis Personarum sunt multæ Rationes, ut Infinitas ambiat, quòd DEUS Pater ratione Bonitatis cognoscat producere bonum Filium, & ratione Magnitudinis magnum Filium, & sic de aliis; sinè qua cognitione Divinus Intellectus non posset esse infinitus nec objectivè nec subjectivè; & iste est unus gradus altissimorum graduum Beatissimæ Trinitatis, quem tibi possum notificare de ea, ût dictum est simili modo *in tertio Capite de Unitate secundæ Partis;* & ideo rogo DEUM, ut ipse tibi det gratiam ad intelligendum ipsum.

b. Et quando dicis, quòd in DEO non possit esse Trinitas, quia ipse non est gloria, verum esset, si DEUS non esset gloria; sed quia probatum est, quòd DEUS sit Gloria, ideo dicis falsum, ratione cujus tuæ positiones non procedunt.

3. Omne infinitum Ens habens infinitos & glorioſos correlativos habet se magis ad illam creaturam, quæ habet correlativos glorioſos circa Infinitatem existentes, quàm ad aliam, quæ non habet illos; sicut similans ad suum magis simile: & hoc Divinus Intellectus non potest ignorare vel negare, nec Divina Veritas falsificare: ergo patet, quòd in DEO sit Incarnatio, cùm correlativi glorioſi sint infiniti in Humana Natura Christi, & sunt infiniti ratione conjunctionis Filii DEI & Humanæ Naturæ.

a. Et quando dicis, quòd Filius DEI non sit incarnatus, quia intelligeret dedecus & vituperationem DEI &c.: dico, quòd verum esset, si talia transirent in Divinam Essentiam; sed non transeunt, quia est infini-*b.* ta & æterna, sicut corruptio corporis, quæ non transit ad animam conjunctam cum eo, quia ipsa est incorruptibilis; & sic evidenter patet, quòd tuæ rationes non procedant; & similis solutio significata est suprà *in Capite de Veritate.*

CAPUT XVIII.
De Perfectione.

1. DIxit Christianus: Omne infinitum Ens *a.* est Perfectio, DEUS est infinitum Ens, ergo DEUS est Perfectio. Majorem declaro sic: quia nullum ens est infinita Perfectio, nisi habeat perfectam Existentiam & Agentiam infinitas, & non potest habere ipsas, nisi ipsúmmet sit Perfectio: minor de se manifesta est: & ideo patet, quòd DEUS sit perfectio. Et quando dicis, quòd DEUS non sit Perfectio, dicis falsum, quia tibi probatum est, quòd ipse sit Perfectio.

b. Et cùm dicis, quòd perfectio habeat causas, dicis verum de perfectione posteriori, non autem de Perfectione infinita, quia illa est priùs.

2. Probatum est, quòd DEUS sit Perfectio, *a.* & quia ipse est infinitus, ideo ipse est infinita Perfectio; illa autem non potest esse infinita, nisi sit cum infinita Existentia & Agentia, ût suprà significatum est, ergo DEUS habet infinitam & perfectam Agentiam, sicut infinitam & perfectam Existentiam; sed DEUS est DEUS per infinitam & perfectam Existentiam, ergo DEUS est DEUS per infinitam & perfectam Agentiam, ut Infinitas & Perfectio Agentiæ & Existentiæ sibi æqualiter correspondeant; sed DEUS, in quantum est DEUS, non agit seipsum, quia nullum ens agit se ipsum substantialiter; sicut homo, qui non facit seipsum hominem: ergo DEUS agit vel producit DEUM, ut habeat infinitam & perfectam Agentiam: DEUS autem, qui producit DEUM, est Pater, quia de tota sua infinita & perfecta Existentia producit DEUM Filium infinitum & perfectum; & sic respiciunt se æqualiter infinita & perfecta Existentia, & infinita & perfecta Agentia, & hoc per infinitam & perfectam Bonitatem, Magnitudinem & Æternitatem &c.; & quia se æqualiter respiciunt Existentia & Agentia in Divina Essentia & in ejus connaturalibus Rationibus, ideo æqualiter se habent ad producendum Sanctum Spiritum, ut Respectus, quem habent Pater & Filius ad invicem, sit ita infinitus & perfectus, sicut sunt Existentia & Agentia eorum; & istos tres dicimus Divinam Trinitatem, quæ ostenditur tam rationabiliter, quòd humanus intellectus ipsam rationabiliter non potest negare.

b. Et quando dicis, quòd perficere non transeat in Essentiam DEI, quia perficere semper est in fieri vel in facto esse, dicis falsum, posito, quòd transeat in infinitam & æternam Essentiam DEI, in qua non est locus, tempus, motus nec successio; sed in quantum perficere consistit in finita & nova essentia, dicis verum; & sic tuæ rationes non *a.* procedunt.

3. Probatum est, quòd DEUS sit Perfectio, & quia illa Perfectio est infinita, ideo habet se magis ad creandum majus perfectum, quàm minus perfectum, & similiter se habet ad creandum majus bonum, quàm minus bonum, & majus magnum, quàm minus magnum &c., ut habeat æqualem modum in creando cum infinita Bonitate & Magnitudine &c., sicut habet cum infinita Perfectione; & hoc similiter potest intelligi de infinito Intellectu, qui hoc intelligit, & de Divina Voluntate, quæ hoc diligit: & sic ostensa est Divina Incarnatio, ut infinitas sit communis omnibus supradictis Rationibus in creando ita altam creaturam, quòd altior illâ non possit creari quoad Rationem infinitæ Bonitatis, Magnitudinis &c.: tamen non dico, quòd illa creatura sit capax illius altitudinis quoad suam naturam, sicut humana voluntas, quæ non potest ascendere ad amandum DEUM per suam naturam sinè charitate: sed quia Divina Natura est conjuncta cum humana Natura Christi, ideo penetrat & transcendit omnes creaturas, & super omnes existit finis & perfectio; & de ista materia jam sumus locuti *in decimo sexto Capite de Veritate.*

a. Et quando dicis, quòd perfectus, qui unitur cum imperfecto, non possit esse perfectus, dicis verum, si intelligatur de perfecto conjuncto cum imperfecto ratione peccati; sed si unus perfectus est conjunctus cum imperfecto sinè peccato transeundo ad summam perfectionem creatam, ût suprà dictum est, dicis falsum; & do tibi istud exemplum: anima hominis in via est imperfecta, quia est conjuncta cum corruptibili corpore, & ipsa est incorruptibilis; sed quando corpus erit glorificatum in Paradiso, tunc anima non erit imperfecta ratione corporis, quod tunc non erit corruptibile.

b. Et quia das comparationem de igne & de aqua, facis falsam comparationem, quia ignis & aqua sunt contrarii per calidum & frigidum, sed Natura Divina & humana non sunt contrariæ per bonum & malum: & ideo est manifestum, quòd tuæ rationes non concludant.

CAPUT XIX.
De Justitia.

1. DIxit Christianus: In nullo infinito Ente *a.* Justitia est habitus; quia si est, ipsum ens esset finitum, in quantum ipsum ens sinè instrumento, videlicet Justitia, non posset agere; ergo Justitia non est habitus in infinito Ente, videlicet in DEO; & quia tu ponis, quòd Justitia sit habitus in DEO, quia non convertitur cum eo, dicis falsum; nam Divina Justitia convertitur cum DEO, & hoc sic: omne infinitum Ens justè se intelligens & amans &c. est Justitia; DEUS est infinitum Ens justè se intelligens & amans, ergo DEUS est Justitia. Majorem declaro sic: si infinitum Ens non esset Justitia, Justitia

justè

justè non sufficeret infinito justo *intelligere & amare*, quia esset finita, vel infinitum Ens haberet supra se causas; quod est impossibile: minor per se est manifesta; ergo DEUS est Justitia.

b. Et quando dicis, quòd, si DEUS esset Justitia, judicaret se infinitè & æternaliter, dicis verum, secundùm quòd ageret in se ipso infinitè & æternaliter; nam „Justitia est „reddere unicuique, quod suum est„: non autem dico, quòd ipse agat in se ipso de commissis judicando, quia nec in se ipso nec extra se ipsum potuit agere injuriosè, postquam ipse est infinita Justitia; sicut non potest agere malum in se ipso nec extra se ipsum, postquam ipse est infinita Bonitas; & sic consideratis omnibus supradictis manifestum est, quòd tua consideratio sit falsa & erronea.

2. Dictum est superiùs, quòd Justitia sit *a.* reddere unicuique, quod suum est, & probatum est, quòd DEUS sit Justitia, ideo per hoc intendo probare Beatissimam Trinitatem & Incarnationem; & primò Trinitatem dicendo sic:

DEUS est Ens necessarium, & est unus, & sic per rectam lineam usque ad hoc Caput, quod est de Justitia secundæ Partis; & ideo est necessarium, quòd DEUS reddat sibimet, quod suum est ratione Necessitatis Justitiæ, & quòd reddat Unitati id, quod suum est, & Singularitati similiter id, quod suum est; & sic de aliis.

Divina Unitas est infinita, ût jam probatum est, & sic DEUS de ratione Infinitatis suæ Unitatis tractat justè suam infinitam Unitatem, Unitate habente unum actum infinitum, & per consequens unum agentem infinitum, & unum agibilem infinitum, & per istos tres Justitia reddit Unitati, quod suum est, videlicet suam Infinitatem, cum qua Unitas est infinita existendo & agendo: & si esset, sicut tu Saracene dicis, Justitia non redderet Unitati, quod suum est, & alteraretur in injuriam, & Unitas remaneret finita, vacua & otiosa; & quia hæc omnia sunt impossibilia, sequitur justè & necessariò, quòd in Unitate sint sui supradicti correlativi, & per consequens Trinitas; nam illos vocamus Trinitatem.

DEUS est singularis, ût per me & te concessum est *in Capite de Singularitate*, cui Justitia reddit, quod suum est, per hoc, quòd DEUS est unus singularis infinitus & æternus &c., ipso habente infinitam & singularem Existentiam & Agentiam, in qua Agentia & Existentia sit unus infinitus, justus & singularis Pater, & unus infinitus, justus & singularis Filius, & sic unus infinitus, justus & singularis Sanctus Spiritus; & sic per Trinitatem habet hoc, quod suum est, sinè qua Singularitas esset finita, vacua, otiosa, injuriata & habituata de habitu privationis; quod est impossibile: quod impossibile converteretur in possibile, si esset, sicut tu Saracene dicis: ergo probata est Divina Trinitas; & sicut illam probavi per Unitatem & Singularitatem, ita potest probari per omnia Capita secundæ Partis; sed nolo probare per omnia, quia volo evitare prolixitatem.

b. Et quando dicis, quòd DEUS Pater non possit producere Filium infinitum & æternum, quia sua Justitia est finita & nova: & quia Justitia DEI est infinita & æterna, ût superiùs probatum est, ideo es conclusus.

c. Item, quando dicis, quòd Pater aut indigeat Filio, aut non indigeat eo? respondeo & dico, quòd indigeat illo naturaliter, & hoc infinitè & æternaliter, ut Divina Justitia reddat Divinæ Naturæ, quod suum est, videlicet suos naturales correlativos, sinè quibus esset finita, nova, vacua & otiosa, & per Justitiam injuriata, sicut dictum est *in Capite de Unitate & Singularitate*; & sic de aliis Rationibus; quod est impossibile: unde patet, quòd iterum sis conclusus.

3. Dictum est, quòd Justitia sit reddere unicuique, quod suum est, & dictum est de *intrinseca redditione*, modò autem intendo dicere de *extrinseca redditione*, cum qua intendo probare Incarnationem, & hoc sic: Justum est, quòd Divinus Intellectus intellexerit altiorem finem mundi in creatione illius, quòd majorem illo non potuerit intelligere; nam aliter esset habituatus de habitu ignorantiæ, & per ipsum injuriatus; quod est impossibile: & sicut dico de Divino Intellectu, ita dico de Divina Voluntate, & etiam de Bonitate, Magnitudine &c.; & omnia ista fiunt justè, & humanus intellectus non potest rationabiliter negare, posito, quòd Divina Justitia reddat unicuique Rationi DEI in creando, quod suum est; sed Incarnatio fuit altior finis mundi, quo major non potest creari, ût per se patet: ergo manifestè ostensum est, quòd DEUS sit incarnatus.

a. Et quando dicis, quòd, si DEUS esset incarnatus, faceret injuriam Angelis &c., respondeo & dico, quòd jam solutum sit superiùs *in duodecimo Capite de Voluntate*.

b. Et quando dicis, quòd fecerit injuriam pluribus hominibus, quia non assumpsit carnem eorum, respondeo & dico, quòd tua objectio sit soluta *in Capite de Singularitate secundæ Partis*; & ideo tuæ objectiones non procedunt.

CAPUT XX.

De Misericordia.

1. DIxit Christianus: quòd DEUS sit Misericordia, probo sic: Omne infinitum Ens, quod potest parcere infinitis peccatis, est Misericordia; DEUS est infinitum Ens, quod potest parcere infinitis peccatis, ergo DEUS est Misericordia. Majorem declaro sic: quia parcere infinitis peccatis non potest fieri sinè actu parcendi, nec actus parcendi potest esse, nisi ipse sit actus Misericordiæ; sicut actus amandi non potest esse, nisi ipse sit actus Amoris; & cùm infinitum Ens non indigeat instrumento, quia esset finitum, ideo ipsum est Misericordia: minor per se est manifesta: ergo manifestum est, quòd DEUS sit Misericordia.

a. Et quando dicis, quòd, si DEUS esset Misericordia, parceret sibi ipsi æternaliter & infinitè &c.: respondeo & dico, quòd DEUS sit Misericordia, ût probatum est; sed non dico, quòd ipse parcat sibi ipsi, quia ipse non potest peccare, nec alicui alteri infinitè, quod apparet per istud exemplum: ignis habet in potentia comburendi infinita ligna, & posito, quòd haberet illa, & combureret ea, jam non combureret se ipsum, sed ligna, sicut agens, qui non agit se ipsum, sed passum; sic DEUS non parcit sibi ipsi, sed peccatoribus; & licèt ipse sit infinita Misericordia, propter hoc non sequitur, quòd ipse habeat actum parcendi infinitè, quia non habet subjectum, cui parcat infinitè; sicut ignis, qui non habet subjectum, in quo comburat infinitè: & in isto passu gaudeant peccatores sperantes veniam, & prolongantes se à desperatione, postquam DEUS quoad se est paratus ad parcendum infinita peccata, posito, quòd illa essent.

b. Item, quando dicis, quòd, si DEUS esset Misericordia, Misericordia esset infinita, & sic parceret omnia peccata sinè contritione, confessione & satisfactione, sicut ignis combureret totam aquam &c., non valet tua ratio, quia in DEO Misericordia & Justitia convertuntur, ignis autem & aqua contrariantur, & Misericordia non est contra actum Justitiæ; & ideo tuæ rationes nihil valent.

2. Probatum est, quòd DEUS sit Misericordia, & probatum est similiter, quòd, si esset infinitum subjectum, parceret illi infinitè; & ideo per infinitum actum, scilicet parcere, quod haberet in subjecto extraneo, est significatum, quòd Infinitas DEI habeat intrinsecum actum, videlicet infinire; nam bene sequitur, quòd, si ipse haberet infinitum actum extrinsecè, multò magis intrinsecè: unde patet, quòd Infinitas DEI habeat actum, videlicet infinire; sed non potest ipsum habere sinè correlativis, scilicet infiniente & infinibili, sicut voluntas non potest habere velle sinè volente & volibili, nec sensus sentire sinè sentiente & sensibili: ergo patet, quòd Infinitas DEI habeat tres supradictos infinitos correlativos, quos appello Divinam Trinitatem.

a. Et quando dicis, quòd, si in DEO esset Trinitas, quælibet Persona haberet Misericordiam diversimodè, una per prius, & altera per posterius, dicis falsum, ût *in Capite de Simplicitate* dictum est; quia Personæ sunt æquales per actiones & passiones, & per consequens per Misericordiam, in qua non differunt per Essentiam: ergo est manifestum, quòd non concludas.

3. Omne id, per quod DEUS est magis rogatus ad parcendum multa & magna peccata, & per quod rogatio est magis bona magna &c., est per Divinam Bonitatem bonificabile, & per Divinam Magnitudinem magnificabile, & per Divinam Potestatem possificabile, & per Divinum Intellectum intelligibile, & per Divinam Voluntatem amabile &c., sed hoc est Incarnatio, ût probabo: ergo DEUS est incarnatus. Posito, quòd DEUS sit incarnatus, ista prædicatio est vera: Christus est DEUS, Christus est Homo, Christus est Misericordia; Christus est Homo, DEUS est Homo, Homo est DEUS, Homo Christus participat in natura cum omnibus hominibus; & sic patet, quòd, si homines peccatores rogant Christum Hominem, ut ipse habeat pietatem de ipsis, quia sunt idem cum ipso per speciem, & Christus Homo rogando repræsentat DEO facto Homini istas rogationes, istæ rogationes sint in altiori gradu, quòd in majori non possint esse, quia Divinus Intellectus

non potest altiores rogationes intelligere, nec Divina Voluntas diligere, quia convertuntur cum Divina Misericordia, & parcere est de ratione Misericordiæ; ergo ostenditur, quòd Incarnatio per Divinum Intellectum sit intelligibilis, & per Divinam Voluntatem amabilis, & per Divinam Bonitatem bonificabilis, & per Divinam Potestatem possibilis &c.: & cùm hoc ita sit, sequitur, quòd Incarnatio sit; & hoc humanus intellectus rationabiliter non potest negare.

a. Et quando dicis, quòd ego attribuam defectum Misericordiæ DEI, si DEUS fuit passus mortem, & assumpsit Carnem, ut redimeret humanum genus &c.: „respondeo „& dico tibi, quòd DEUS ratione suæ *infi-* „*nitæ* Misericordiæ possit parcere sinè me- „dio, sicut ratione suæ *absolutæ* Potestatis „potest creare unum corpus infinitum; sed „quia corpus non est capax ad recipiendum „infinitatem, ideo Divina Potestas non po- „test creare ipsum infinitum„: à simili, DEUS potuisset remittere originale peccatum sinè Incarnatione, sed sinè Incarnatione subjectum non fuisset capax; quia sicut tota humana massa fuit corrupta in uno homine, videlicet in Adam, sic oportuit, quòd Redemptio fuerit per unum Hominem passum propter Redemptionem, DEO existente illo Homine, ut ille Homo esset priùs in restaurando, sicut Adam in corrumpendo: ergo patet, quòd tuæ rationes non concludant.

4. Ait Christianus: Saracene, tibi probavi Trinitatem & Incarnationem, & destruxi tuas rationes solvendo, & probavi Trinitatem per Divinas Rationes, ipsis numeratis & multis diversimodè ratione distinctionis Correlativorum, ipsis Rationibus existentibus multis realiter, eò quòd Correlativi existunt multi realiter & distinctè: & sicut Correlativi, videlicet Personæ, non distinguuntur essentialiter, sed personaliter, sic Rationes non distinguuntur essentialiter; *& sic probavi Trinitatem per Æquiparantiam earum Rationum, non autem per prius, neque per posterius; nam in ipsis non sunt prius, nec posterius; & talis probatio est fortior, quam per prius & posterius, quia prius & posterius differunt per essentiam, Rationes DEI autem non.*

5. Ulteriùs, probavi tibi Incarnationem per prius, si bene recolis, quod fortius est, quàm posterius; tamen quandoque deduxi aliquas tuas probationes per posterius, & sic in mea probatione consistunt tres gradus probationis, comparationis videlicet per *Quia*, *propter Quid*, & per *Æquiparantiam*, quæ est potissima, plures gradus probationis non sunt, nec possunt esse: & quia cum istis tribus gradibus es conclusus & confusus, consulo tibi, quòd statim te facias Christianum, ut venias ad gloriam sempiternam, & fugias pœnas infernales & perpetuas.

SECUNDÆ PARTIS

PARS II.

DE

Quadraginta Signis veræ Legis.

AIt Christianus: Manifestum est, quòd dicantur esse tres Leges, & non plures; videlicet Lex Judæorum, & Christianorum, & Saracenorum; Lex Judæorum est bona, in quantum est fundamentum Legis Christianorum; sed Lex Christianorum est melior, in quantum est completa; sed dico, quòd Lex Saracenorum sit falsa & erronea; & hoc suprà absolutè probatum est, & adhuc probabo per *quadraginta Signa*, cum quibus significatur vera Lex.

Divisio hujus Partis.

ISta Pars dividitur in quinque Capita. Primum est de *decem Præceptis*. Secundum est de *septem Sacramentis*. Tertium est de *septem Virtutibus*. Quartum est de *septem Peccatis mortalibus*. Quintum est de *novem Ordinamentis* vel *Principiis;* & cum omnibus istis intendo probare, quòd Lex Christianorum sit vera, & Lex Saracenorum sit falsa, & primò de primo.

CAPUT I.

De decem Præceptis.

SIGNUM I.

Unum DEUM habeas.

1. PRæceptum est à DEO, quòd habeamus unum DEUM; habere unum DEUM consistit *duobus modis; unus modus* est habere unum DEUM credendo, amando & timendo; *alius modus* est, quòd intelligamus, amemus & timeamus unum DEUM: & quia

& quia istud præceptum est à DEO datum, ideo convenit, quòd illa Lex, quæ ponit altius præceptum, sit vera, non autem illa, quæ ponit ipsum inferius; nam aliter Divinus Intellectus intelligeret præceptum altiùs fundatum in falsa Lege, & Divina Voluntas diligeret ipsum inferiùs in vera Lege; quod est impossibile: & quòd Præceptum sit altius per Legem Christianorum, probo sic.

Saraceni credunt, quòd sit unus DEUS, sed non credunt, quòd Divina Unitas habeat in se ipsa actum infinitum & æternum; Christiani verò credunt, quòd habeat actum infinitum & æternum; & hoc est probatum *in Capite de Unitate & Æternitate:* & quia credere est altius per Christianum, quàm per Saracenum, ideo sequitur, quòd amare unum DEUM & timere illum sit altius per Christianum, quàm per Saracenum: ergo significatum est per hoc, quod dictum est, quòd Lex Christianorum sit vera, & Lex Saracenorum, quæ est contraria Legi Christianorum, sit falsa.

2. Præterea, Lex Saracenorum ponit, quòd sit unus DEUS, sed non probat; & sic secundùm hoc, quod ponit, est possibile, quòd sint plures Dii: ût cùm dicitur, unus Rex est, videlicet Rex Franciæ, & unus Rex est, scilicet Rex Aragoniæ, & unus Rex est, videlicet Rex Castellæ, & hujusmodi; à simili, quia Saraceni negant Divinam Trinitatem, posito, quòd ipsa non sit, est possibile, quòd sit unus DEUS in hoc mundo, & quòd sit alius DEUS in alio mundo, sicut unus Rex in uno regno, & alius Rex in alio regno; sed si Trinitas est, est impossibile, quòd sit nisi unus DEUS; & hoc ostendo sic: probatum est superiùs in *secunda Parte*, quòd DEUS sit Bonitas, Magnitudo, Æternitas &c.; & quia de ratione Bonitatis est, quòd bonus producat bonum, & quia de ratione Magnitudinis est, quòd illud producere bonum sit magnum, & quia de ratione Æternitatis est, quòd producere bonum & magnum sit ab æterno & in æternum, ideo sequitur, quòd illud producere sit infinitum & immensum; & sic DEUS cum suis correlativis non est conclusus in uno mundo, nec potest esse in pluribus: & sic sequitur, quòd Christiani, intelligendo Trinitatem & diligendo & timendo eam, ponant unum DEUM tantùm necessarium, & negent plures Deos; & sic patet, quòd Præceptum sit altiùs significatum per Legem Christianorum, quàm per Legem Saracenorum: quapropter ostenditur, quòd Lex Saracenorum sit falsa, Christianorum autem vera.

SIGNUM II.

Sabbatha cole.

1. PRæceptum est à DEO, quòd homo colat & faciat festum DEO, idcirco si possum probare, quòd per Legem Christianorum DEUS magis possit coli, quàm per Legem Saracenorum, erit significatum, quòd Lex Christianorum erit vera, & Lex Saracenorum falsa; & hoc ostendo sic: colere habet *duos sensus*, *unus* est literalis, *alter* verò allegoricus vel moralis; *literalis* est, quòd mechanici non agant de mechanicis in die festivo; *allegoricus*, quòd homo contempletur & oret DEUM, Saraceni colunt ipsum per unam horam die Veneris tamdiu, quamdiu durat eorum oratio, & deinde utuntur mechanicis per totam diem; sed Christiani colunt ipsum per totam Diem Dominicam.

2. Ulteriùs, Saraceni non habent aliud festum, nisi diem Veneris, Christiani autem habent multa Festa Sanctorum, & colunt etiam illa per jejunia, sed Saraceni non colunt diem Veneris per jejunium.

Iterum, Christiani faciunt quinquies vel plùs majorem orationem in die festivo, celebrando Missam, & dicendo Horas, quàm Saraceni.

Adhuc, Christiani colunt DEUM, meditando suam Essentiam, Beatissimam Trinitatem & Incarnationem & hujusmodi, & etiam operationem, quam habet in creaturis; Saraceni verò non se extendunt ad tantum, sed tantummodò ad operationem exteriorem, quam habet in effectu: & sic consideratis omnibus modis Christiani colunt plura Festa & diutiùs, quàm Saraceni; ratione cujus significatum est, quòd Lex Christianorum sit vera, & Lex Saracenorum sit falsa; aliàs Divinus Intellectus intelligeret altius colere per Legem Christianorum existentem falsam, & Divina Voluntas diligeret inferius colere per veram Legem, odiendo altius colere; quod est impossibile.

SIGNUM III.

Honora Patrem & Matrem.

1. PAter intelligitur *duobus modis* per Legem Saracenorum, videlicet *Pater*, qui est Creator, & *homo pater*, qui generat suum filium; sed per Legem Christianorum

intelligitur *tribus modis*, videlicet *DEUS Pater*; qui generat DEUM Filium, & *Pater Creator*, & *pater homo* generans suum filium.

Saracenus dicit, quòd Ecclesia sit Mater, & fœmina sit mater, & hoc idem dicit Christianus; sed Christianus est altior in Præcepto, quàm Saracenus, ût patet; nam Christianus honorat DEUM Patrem credendo vel intelligendo, Saracenus autem odit ipsum, & ponit, quòd ipse sit impossibilis.

2. Christianus magìs honorat Ecclesiam, quàm Saracenus; nam in Ecclesia Christianorum est Papa, & sunt Cardinales, Archiepiscopi & Episcopi & hujusmodi, sunt etiam Divites, Potentes & Reges & populi, qui osculantur pedes Domini Papæ & manus aliorum Clericorum, & timent excommunicationem; Saraceni autem de istis non curant, & Episcopi eorum sunt pauperes, & similiter eorum Sacerdotes, & habent uxores & filios, & quasi major pars utitur mechanicis: ergo concluditur, quòd Christiani sint altiores in Præcepto, quàm Saraceni; quæ altitudo est signum, quòd Lex Christianorum sit vera, Saracenorum autem falsa; aliter enim Divinus intellectus intelligeret, & Divina Voluntas diligeret, quòd altius Præceptum esset fundatum in falsa Lege, & inferius Præceptum in vera Lege; & hoc Divina Bonitas, Magnitudo, Virtus, Veritas & Justitia non possent pati.

SIGNUM IV.

Non facias falsum Testimonium.

1. FAcere falsum Testimonium est, quando aliquis supponit id, quod non est verum, vel negat alicui id, quod est verum, sicut facit Saracenus, qui ponit, quòd DEUS non sit Bonitas, Magnitudo &c., nec sit trinus & incarnatus; & quia hæc omnia jam sunt probata, facit de DEO falsum Testimonium.

2. Ulteriùs, dicunt Saraceni, quòd DEUS faciat peccatum & omnia peccata, quia est omnipotens. Item dicunt, quòd nomen Mahometi scribatur in multis locis Veteris & Novi Testamenti, & nisi fuisset Mahometus, mundus non fuisset creatus, & quia isto tempore suum nomen non invenitur scriptum in aliquo Testamento, ideo imponunt nobis & Judæis, quòd alteraverimus Testamenta delendo nomen Mahometi.

3. Et hoc idem faciunt Judæi negantes Beatissimam Trinitatem & Incarnationem, & dicunt, quòd Christus fuerit pessimus homo, qui unquam fuit, est & erit; & quolibet die secretè blasphemant & maledicunt ipsum; & quia probatum est, quòd Trinitas & Incarnatio sint, ergo patet, quòd Judæi & Saraceni de DEO faciant falsum Testimonium, sed Christiani verum; & per consequens sequitur signum, videlicet, quòd Lex Christianorum sit vera, sed Lex Saracenorum sit falsa, & illa, quæ ponunt Judæi contra Trinitatem & Incarnationem sint falsa.

SIGNUM V.

Non occidas.

1. OCcidere intelligitur *duobus modis*, videlicet *corpus* & *animam; occidere animam* est removere eam à Summo Objecto, scilicet à Beatissima Trinitate & Incarnatione, quas probavimus.

2. Item *occidere animam* est illam separare à septem Virtutibus, quæ sunt viæ Paradisi, de quibus intendimus loqui & probare, quòd ipsæ sint altiores per Legem Christianorum, quàm Saracenorum; & sic sequitur signum, quàm Lex Christianorum sit vera, Saracenorum autem falsa; aliàs Divinus Intellectus intelligeret altius Præceptum, & Divina Voluntas odiret ipsum; & ad hoc Divina Bonitas, Magnitudo &c. non possunt consentire.

SIGNUM VI.

Non mœchaberis.

1. FOrnicatio fit *duobus modis*, videlicet *corporaliter* & *mentaliter; corporaliter* Saraceni peccant plùs, quia ipsi habent quatuor uxores, & licitum est eis, quòd ipsi possint luxuriari cum tot ancillis, quot possunt dare ad comedendum, & Mahometus habuit novem uxores, & tamen non dedit licentiam populo, nisi de quatuor uxoribus.

Ulteriùs, Mahometus constituit in sua Lege, quòd quilibet Saracenus possit athalatare (quod idem est, quod dimittere in latino) suam uxorem, & hoc bis; sed si dimittit eam tertiâ vice, non possit ipsam recuperare, nisi cum altero Saraceno habente rem cum ea, ipso sciente & existente in porta cameræ, & fortè illa mulier non vult luxuriari, sed coacta luxuriatur, & sic vir est contra præceptum.

2. Ulteriùs fœminæ Saracenorum magìs peccant mentaliter, quàm mulieres Christianorum; nam unus Saracenus habet multas mulieres, & sic non potest sufficere eis, & sic mulieres appetunt multos viros; sed in Lege Christianorum non est sic, quia unus Christianus cum una Christiana consistit in Matrimonio; & sic injuriatæ sunt fœminæ Saracenorum, non autem Christianorum.

Adhuc, Saraceni valde peccant mentaliter per luxuriam, quia exspectant habere in Paradiso multas mulieres, & multa alia spectant habere cum ipsis, quæ non sunt dicenda: ergo patet, quòd Præceptum sit altius per Legem Christianorum, quàm Saracenorum; & sic ostenditur signum, quòd Lex Saracenorum sit falsa, & Lex Christianorum vera.

SIGNUM VII.

Non accipias Nomen DEI in vanum.

1. ACcipere Nomen DEI in vanum est jurare per DEUM falso modo, Saracenus non considerat nomen DEI ita altum, sicut Christianus; quia Saracenus negat in DEO Deificantem, Deificatum & Deificare, sed Christianus in eo affirmat illos cum infinita & æterna Necessitate, Unitate, Singularitate &c., ût suprà probatum est.

2. Ampliùs, quando Mahometus fuit factus Rex, præcepit, quòd omnes homines, qui nollent esse Saraceni, decapitarentur, ita quòd suus avunculus, qui erat Idololatra, rogavit eum, ut non faceret eum decapitari, sed eum permitteret stare in sua secta idololatrica; & Mahometus dixit ei secretè, dicas coram hominibus, quòd tu sis Saracenus, & in tua mente teneas tuam sectam idololatricam; & sic Mahometus accepit Nomen DEI in vanum; Dominus autem noster JESUS Christus non; & ideo significatum est, quòd Lex Christianorum sit vera, Saracenorum autem falsa.

SIGNUM VIII.

Non facias furtum.

1. FUrari consistit *duobus modis*, videlicet furari *bona terrena*, & *bonam famam; bona terrena*, sicut pecuniam, castrum & hujusmodi; *bonam famam*, sicut quando aliquis dicit, quòd ipse fecerit aliquod bonum factum, quod alter fecit. Saraceni furantur pecuniam, & non habent conscientiam reddendi, sed Christiani habent conscientiam reddendi: Mahometus furatus fuit quandam civitatem, quæ dicitur Medinacptrip, & fecit se dominum auferendo illam ab illo, cujus erat civitas; sed noster Dominus JESUS Christus noster Præceptor nihil furatus est.

Mahometus dixit, quòd totus mundus esset creatus propter ipsum, & sic fuit furatus id, quod dicitur de nostro Domino JESU Christo, qui est causa totius Universi, propter quem ipsum creatum est, ût suprà probatum est.

2. Ulteriùs, Saraceni narrant, quòd in die Judicii omnes homines erunt in magno calore & sudore, & sic mittent nuntios ad Adam, quòd ipse roget DEUM, quòd statim judicet bonos homines ad gloriam, & malos ad pœnam; sed Adam excusabit se, quia peccavit in comedendo pomum, & dicet, quòd vadant ad Noë; sed Noë excusabit se, quia peccavit inebriando se, sed dicet, quòd vadant ad Abraham; sed Abraham excusabit se, quia perjurus erat, & sic non est dignus tali rogatione; sed dicet, quòd vadant ad Moysen; sed Moyses excusabit se, quia homicida erat, sed dicet, quòd eant ad Christum; sed ipse excusabit se, quia gentes dicunt, quòd ipse sit DEUS, & sic dicet nuntiis, quòd vadant ad Mahometum, & tunc venient ad ipsum, & dicent, tu, qui es magnus amicus DEI, roga DEUM, quòd liberet suum populum ab isto sudore; & tunc Mahometus rogabit & orabit DEUM, quòd liberet suum populum, & Dominus exaudiet eum; & sic patet, quòd Mahometus, quando fecit Legem, furatus fuerit bonam famam suprædictorum Sanctorum, & sibimet ipsam attribuerit; & sic significatum est, quòd Lex Christianorum sit vera, & Saracenorum falsa.

SIGNUM IX.

Non invideas Uxorem tui Proximi.

1. MAhometus invidit uxorem cujusdam sui famuli, qui, postquam scivit, quòd Mahometus viderit, quòd illa sit pulchra, dixit Mahometo: Domine ego habeo pulchram uxorem, habeatis eam ad vestram voluntatem; & hoc dixit cautelosè, ut Mahometus non acciperet eam: cui Mahometus respondit, quia curialiter dicis, dimitto tibi eam, & famulus fuit gavisus; sed Mahometus in manè misit pro ea, & dixit, quòd DEUS transmiserit ei Gabrielem, reprehendendo ipsum, quare non acciperet ipsam, postquam desiderabat eam, ratione sanctitatis

tatis Mahometi, propter quam erat licitum ei habere omnes mulieres per eum desideratas: & hoc dixit Mahometus in manè coram populo, & habuit illam mulierem ad suum placitum; & sic fuit mendax & invidiosus; sed noster Dominus JESUS Christus non; nam fuit Virgo, & fuit mortuus Virgo: ergo patet, quòd per hoc sit ortum signum, cum quo significatum est, quòd Lex Christianorum sit vera, Saracenorum autem falsa.

SIGNUM X.

Non invideas Domum tui Proximi &c.

MAhometus fuit invidiosus, nam ipse erat mercator pauper, & fingendo se Prophetam, fecit se Dominum illius civitatis, ùt suprà dictum est: & postmodum fecit guerram cum Rege Meccæ invidendo illud regnum, in bello fuit & percussus fuit in ore, & amisit duos dentes, & finaliter fuit Rex Meccæ; & post suam mortem Abubreth suus successor invidit regnum Ægypti & Syriæ, & cum bello abstulit à Christianis, qui jure ipsum possidebant; & sic successivè de uno successore in alium totam Persiam & Turquiam, Barbariam & Hispaniam & hujusmodi acquisiverunt: de Domino autem nostro JESU Christo non fuit sic, quia pauper vixit, & pauper mortuus fuit, & sic de Apostolis: ergo patet, quòd significatum sit, quòd Lex Christianorum sit vera, Saracenorum autem falsa.

CAPUT II.

De septem Sacramentis

SIGNUM XI.

De Baptismo.

1. DIxit Christianus: quòd Saraceni faciant Circumcisionem, Christiani verò baptizent. Iterum, per Baptismum Christiani comprehendunt virum & mulierem, Saraceni autem virum tantummodo: unde patet, quòd Christiani magìs se prolongent ab originali peccato per Baptismum, quàm Saraceni per Circumcisionem.

2. Ampliùs, Christiani asserunt, quòd nullus sinè Baptismo Aquæ aut Flaminis aut Sanguinis possit salvari, Saraceni verò dicunt, quòd possint salvari sinè Circumcisione; & quia Baptismus est per superius, & Circumcisio per inferius, significatum est, quòd Lex Christianorum sit superior, Saracenorum autem inferior.

SIGNUM XII.

De Matrimonio.

1. MAtrimonium quoad Christianum est formatum, sed quoad Saracenum difformatum; nam in Matrimonio Christianorum una voluntas viri & alia voluntas mulieris se conjungunt ad unum finem, & hoc idem potest dici de duobus intellectibus eorum, & de duabus imaginationibus & sensitivis eorum; & sic Matrimonium est formatum, videlicet forma cum forma, & materia cum materia, & forma cum materia, & materia cum forma; & per hoc factum est ligamen inseparabile in tantum, quòd vir non potest dimittere uxorem, nec è converso.

2. Sed Matrimonium Saracenorum est in contrarium; nam una voluntas viri, & sic de suo intellectu & imaginatione & sensitiva, se habent ad multos intellectus, voluntates, imaginationes & sensitivas mulierum, sed mulieres non ligant se ad unum virum; nam quælibet vellet habere illum pro se ipsa. Iterum, quia Saracenus potest dimittere suam uxorem, & non è converso; & sic tale matrimonium est difformatum: & sic ortum est signum, videlicet, quòd Lex Christianorum sit vera, & Saracenorum falsa.

SIGNUM. XIII.

De Confirmatione.

COnfirmatio est necessarium Sacramentum, ut parvuli, quando sunt magni, confiteantur, quòd sint Christiani, & confiteantur Articulos Catholicæ Fidei, quos ignorabant, dum erant parvi & fuerunt baptizati; Saraceni verò non habent istud Sacramentum; & sic ortum est signum, quòd Saraceni sint in errore, Christiani autem in veritate.

SIGNUM XIV.

De Eucharistia.

SAraceni faciunt Festum Paschatis semel in anno, & interficiunt unum mutonem ad significandum Sacrificium, quod fecit Abraham; sed Christiani faciunt Sacrificium per Eucharistiam, quæ est altius Sacramentum, quàm interficere mutonem; & istud Sacramentum faciunt quâlibet die in anno, & in multis locis, & faciunt ipsum ad significandam illam conjunctionem factam inter Divinam & humanam Naturam, quando DEUS fuit factus Homo; & in ipso Sacramento est major participatio & majus signum Divinæ Potestatis, Charitatis & Humilitatis inter DEUM & Hominem, quæ potest esse in via; nam DEUS communicat suam infinitam Potestatem finitæ potestati Presbyteri, quòd ipse possit de Pane facere Carnem, & de Vino Sanguinem sinè generatione & digestione & compositione Panis cum Carne, & Vini cum Sanguine, & substantiæ cum accidente, & quòd idem Homo, videlicet Christus, sit in eodem tempore in cœlo, & in multis locis in terra, & hoc sacramentaliter; & hoc est majus miraculum, quod DEUS potest facere, exceptâ Incarnatione: & tale Sacramentum ita nobile & altum cognoscit Divinus Intellectus esse altius, & Divina Voluntas vult, quòd sit altius, quàm sacrificium mutonis factum à Saracenis; & sic ortum est signum, quòd Lex Christianorum sit superior, Saracenorum autem inferior.

SIGNUM XV.

De Clavibus.

SAraceni non habent Sacramentum Clavium, & est Sacramentum quoad bene esse, & valde necessarium, quia Divina Potestas se ligat cum potestate Presbyteri, ut Presbyter cum Divina Potestate liget & solvat in cœlo & in terra; & hoc est ligamen & signum conjunctionis Divinæ & humanæ Naturæ, quando DEUS fuit factus Homo; & quia Saraceni non habent tale signum vel Sacramentum, jam ortum est signum, quòd Christiani sint in veritate, & Saraceni in errore.

SIGNUM XVI.

De Pœnitentia.

POenitentia est Sacramentum, quod significat Redemptionem Humani Generis, quam noster Dominus JESUS Christus fecit in Cruce, ut habeamus contritionem, confessionem & satisfactionem; & hoc per personam sacerdotalem, Sacerdote existente Judice per confessionem, ut injungat nobis pœnitentiam de commissis, & per contritionem nobis det indulgentias; & tale Sacramentum est valde utile, & concludit in se valde magnam ordinationem, ut veniamus ad gloriam, & evitemus sempiternam pœnam; & quia Saraceni non habent ipsum, jam ortum est signum, quòd sint in errore, & Christiani in veritate.

SIGNUM XVII.

De Extrema Unctione.

SAraceni non habent extremam Unctionem, & sic est signum, quòd parum curent de pœnitentia; nam Extrema Unctio est signum, cum quo Christiani confitentur, quòd ipsi peccaverint cum sensibus contra primam Unctionem, quando fuerunt facti Christiani; & tunc per Extremam Unctionem confitentur, quòd moriantur veri Christiani, cùm ipsi pœniteant de commissis, & sperent misericordiam à DEO; & tale Sacramentum est valde utile: & quia Christiani habent talem Unctionem, & Saraceni non, ideo jam ortum est signum, quòd Christiani sint in vera Lege, Saraceni verò non.

CAPUT III.

De septem Virtutibus.

1. VIrtutes principales sunt septem, videlicet Justitia, Prudentia, Fortitudo, Temperantia, Fides, Spes & Charitas; quarum quatuor sunt Cardinales, & tres Theologicæ; Justitia, Prudentia, Fortitudo & Temperantia sunt Cardinales; Fides, Spes & Charitas sunt Theologicæ; Cardinales sunt dispositivæ & præparativæ; sicut in arbore, in qua branchæ, rami, folia & flores disponunt & præparant fructum; Theologicæ sunt completivæ & perfectivæ, & per consequens priores in perfectione, sed Cardinales posteriores.

2. Prædictæ septem Virtutes sunt viæ & ornamenta Legis, & in ipsis & cum ipsis Lex perficitur, & Lex in Theologicalibus est priùs, & in Cardinalibus posteriùs, sicut planta, quæ est priùs in fructificatione, in præparatione autem posteriùs. Virtutes Cardinales non sufficiunt veræ Legi, sicut branchæ, rami, folia & flores non sufficiunt appetitui arboris, cùm sint posteriores, sed sufficit fructus, quia est priùs in perfectione, & in ipso fructu conservatur species arboris, & in eo ponitur alia arbor in potentia; ergo Virtutes Theologicales sufficiunt veræ Legi.

3. Virtutes Cardinales possunt haberi à quolibet homine per se, sive sit Fidelis, sive Infidelis, quia sunt posteriores, Theologicales verò non, quia sunt priores, & datæ à Prima Causa, & à Primo Motore; & sic dantur supra vires potentiarum animæ, quia non dantur naturaliter, sed ratione gratiæ.

Et

Et ideo veniamus ad propositum, ostendendo, per quem modum septem Virtutes sint signa veræ Legis secundùm supradictam ordinationem, quam propono tenere in probando, quòd Lex Christianorum sit vera, Saracenorum autem sit falsa.

SIGNUM XVIII.
De Justitia.

1. AIt Christianus: secundùm Legem Christianorum Justitia inter alia importat *tria; primum* est quoad Patriam; *secundum* est quoad Confessionem; *tertium* est quoad Satisfactionem; & primò de *primo* dicendum est.

Christianus dicit, quòd homo sit compositus ex anima & corpore, & in agendo justè agat cum anima & corpore; & sic Justitia DEI, quæ est per prius, satisfacit justitiæ hominis, quæ est per posterius; sicut simile satisfacit suo simili, & causa suo effectui; & ideo DEUS in Patria remunerabit homines Fideles post Resurrectionem animarum & corporum secundùm merita eorum: & quia DEUS est invisibilis & insensibilis, ideo fecit se Hominem, ut cum suo sensibili Corpore glorificaret corpora Beatorum, Beatis objectantibus ipsum Corpus Christi videndo, audiendo, intelligendo, amando & recolendo, quòd illud Corpus sit conjunctum cum Divina Natura; & sic corpora, quæ in Via serviverunt DEO, gloriabuntur per Justitiam in DEO; Saraceni autem non dicunt hoc, quia negant Incarnationem, & dicunt, quòd DEUS in Patria remunerabit corpora Sanctorum cum coitu, vino, lacte & hujusmodi, non autem cum DEO objectivè; & sic attribuunt DEO injuriam, & Sancti in Patria non quiescunt, sicut appetitus arboris non quiescit in posterioribus: ergo ortum est signum mediante Justitiâ, quòd Lex Christianorum sit vera, Saracenorum autem falsa.

2. Ad *secundum* dicendum est sic: Christiani eligunt Judicem, scilicet Presbyterum, qui det judicium de commissis, quæ fecerunt, & ille Presbyter est Vicarius DEI ratione supradicti sacerdotalis Sacramenti; Saraceni verò non faciunt hoc, sed confitentur DEO, qui eis nihil respondet, nec ipsi sciunt judicare se ipsos, quia nullus homo est dispositus ad judicandum semet ipsum ratione magni appetitûs, quem habet erga se ipsum: ergo Lex Christianorum est vera, Saracenorum autem falsa.

3. Item ad *tertium* est dicendum: Christiani reddunt id, quod auferunt, & illa, quæ injustè possident, ita, quòd in hora mortis non se reputant venire ad gloriam, nisi restituant ablata; Saraceni autem non curant de hoc, imò credunt venire ad salvationem sinè restitutione: ergo significatum est, quòd Lex Christianorum sit vera, & Saracenorum falsa.

SIGNUM XIX.
De Prudentia.

PRudentia est virtus, quæ docet hominem, ut prudenter agat, videlicet, quòd eligat bonum, & fugiat malum; & citiùs eligat majus bonum, quàm minus; & citiùs evitet majus malum, quàm minus; & hoc secundùm supradictam ordinationem arboris, non, quòd agat id, quod est priùs, propter posterius, sed è converso; & ideo ortum est signum per Prudentiam, scilicet quòd Christiani prudenter agant per Prudentiam in Lege, cùm ipsi exspectent gloriam contemplando DEUM & videndo Dominum JESUM Christum; Saraceni verò imprudenter agant in Lege, quia exspectant summam felicitatem in coitu, cibo & potu, non autem in Christo, quia negant Incarnationem, nec in DEO, quia negant Trinitatem, & credunt quiescere in ipso per posterius, videlicet per operationes, quas habet in creaturis, quæ sunt impossibilia; nam summa quies non consistit in posterioribus, sed in prioribus, ergo per hoc significatur, quòd Lex Christianorum sit vera, Saracenorum autem falsa.

SIGNUM XX.
De Fortitudine.

FOrtitudo est habitus voluntatis, sicut Prudentia est habitus intellectûs; & est actus contra tentationes & peccata ratione virilitatis cordis; & ideo deduco istud exemplum: si aliquis homo vult acquirere castrum vel mille florenos, fortior erit in acquirendo illos in sustinendo passiones, quàm in acquirendo unum florenum; ratio est, quia mille floreni sunt priùs in valore, unus autem posteriùs; & quia Saraceni stant ad corporalem felicitatem in paradiso, videlicet ad coitum &c., non autem ad spiritualia, quia negant in DEO actus intrinsecos, infinitos & æternos, & Incarnationem, ût superiùs probatum est, & quia Christiani exspectant in contrarium, patet, quòd inde oriatur signum, quòd Lex Saracenorum sit per posterius, Christianorum autem per prius.

SIGNUM XXI.
De Temperantia.

TEmperantia est habitus æqualiter compositus ex actibus intellectûs & voluntatis; & ideo secundùm quòd intellectus & voluntas sunt priores per Legem priorem, est Temperantia priùs; si autem fuerint posteriores per Legem posteriorem, tunc Temperantia & ejus effectus sunt posteriores; quoad Legem Christianorum intellectus & voluntas sunt priores, quia exspectant fruitionem per Trinitatem & Incarnationem, & per consequens temperantia est priùs: sed quia Saraceni exspectant beatitudinem per operationes extrinsecas, quas DEUS habet, & etiam per coitum, cibum & potum, ideo Lex eorum est posterior, & per consequens intellectus & voluntas; & sic potest dici de Temperantia: ergo ortum est signum, quòd Lex Christianorum sit vera, & Saracenorum sit falsa.

SIGNUM XXII.
De Fide.

FIdes est habitus intellectûs, cum quo intellectus credit veritates de DEO super suas vires, videlicet super suum intelligere, sicut voluntas, quæ diligit DEUM cum charitate super suum naturale velle: Christiani altiori modo objectant DEUM per Fidem, quàm Saraceni, ût suprà significatum est, videlicet per Correlativa & Incarnationem per rectam lineam *à primo Capite* usque *ad vigesimum:* unde manifestè patet, quòd inde oriatur signum, quòd Fides Christianorum sit vera, Saracenorum autem falsa.

SIGNUM XXIII.
De Spe.

1. SPes est habitus memoriæ, & est effectus Divinæ Misericordiæ & Justitiæ, quia DEO est possibile, quod homini est impossibile; & quia probatum est, quòd DEUS sit Justitia & Misericordia, & tu Saracene dicis, quòd non, ideo inde ortum est signum, quòd Lex Christianorum sit per priùs, tua autem per posteriùs.

2. Ampliùs, Christiani dicunt, quòd DEUS sit incarnatus & natus ex humana Natura, & crucifixus & mortuus, ut redimeret humanum Genus; Saraceni autem hoc totum negant; & inde iterum oritur signum, quòd Spes sit altior per Legem Christianorum, quàm per Legem Saracenorum, nam postquam DEUS tantum se humiliavit, bene sequitur, quòd exaudiat peccatores, & quòd remuneret justos: ergo ortum est signum, quòd Lex Christianorum sit vera, Saracenorum autem falsa.

SIGNUM XXIV.
De Charitate.

1. CHaritas est habitus voluntatis, cum quo ipsa ascendit ad diligendum DEUM & suum proximum super suas vires; & quia DEUS est Voluntas, ût suprà probatum est, Saraceni autem dicunt, quòd non, jam significatum est, quòd Charitas sit altior per Legem Christianorum, quàm per Legem Saracenorum.

2. Ulteriùs, Christiani credunt, quòd DEUS sit incarnatus & natus in humana Natura, crucifixus, mortuus ex amore humani Generis: & sic patet, quòd Charitas creata, quæ est effectus Divinæ Voluntatis, sit priùs per Legem Christianorum, sed posteriùs per Legem Saracenorum: unde concluditur, quòd Lex Christianorum sit superior, & Lex Saracenorum inferior.

CAPUT IV.
De septem Peccatis mortalibus.

SUnt septem Peccata mortalia, & sunt priora, quia ab illis descendunt alia peccata mortalia vel venialia; quorum quinque sunt priùs, videlicet Avaritia, Superbia, Accedia, Invidia & Ira, & duo sunt posteriùs, videlicet Luxuria & Gula; & quinque supradicta dicuntur priora respectu animæ, sed alia duo dicuntur posteriora respectu corporis; idcirco peccatum est altius per priùs, quàm per posteriùs, quia anima est per prius, & corpus per posterius: & primò dicemus de Avaritia.

SIGNUM XXV.
De Avaritia.

1. AVaritia est habitus voluntatis, cum quo voluntas agit extra suas vires sic elongando se à DEO, sicut cum Charitate appropinquat ad DEUM; Largitas est oppositum Avaritiæ, & est effectus Charitatis, & Charitas est habitus voluntatis; & quia probatum

batum est, quòd DEUS sit Voluntas, ideo significatum est, quòd Christianus peccator per Avaritiam sit magis contra suam Legem, quàm Saracenus; sicut Christianus justus est altior per Largitatem, quàm Saracenus non avarus; exinde patet, quòd ortum sit signum, videlicet, quòd Lex Christianorum sit per priùs, Saracenorum autem per posteriùs.

2. Ampliùs, Saracenus non habet conscientiam in hora mortis, ût *in Signo de Justitia* dictum est, reddendo, quod abstulit vel fuit furatus, sed Christianus habet conscientiam; quapropter est ortum signum, quòd Lex Christianorum sit vera, & Lex Saracenorum sit falsa.

3. Adhuc, per experientiam videmus, quòd Christiani sint largiores in eleemosyna, quàm Saraceni, & in comedendo & induendo, & habendo majorem familiam & hujusmodi: unde oritur signum per Largitatem & Avaritiam, quòd Lex Christianorum sit prior, Lex Saracenorum autem sit posterior.

SIGNUM XXVI.
De Gula.

1. GUla est oppositum Temperantiæ, & è converso; & quia Temperantia est constituta per intellectum & voluntatem, ût *in suo Signo* dictum est, ideo significatum est, quòd Gula sit constituta per intellectum & voluntatem; & quia Christiani dicunt, quòd DEUS sit Intellectus & Voluntas, & Saraceni hoc negant, & quia Temperantia est per priùs per Legem Christianorum, per posteriùs autem per Legem Saracenorum, ût *in suo Signo* probatum est, ideo oritur signum, videlicet, quòd Christianus magis peccet contra suam Legem per Gulam, quàm Saracenus; sicut major est in sua Lege per Temperantiam, quàm Saracenus in sua; quapropter jam ortum est aliud signum, videlicet, quòd Lex Christianorum sit priùs, & Saracenorum posteriùs.

2. Item Saraceni ratione magnæ gulositatis lingunt suas manus, & cum digitis abstrahunt pinguedinem ab ollis & à paropsidibus, & deinde lambunt suos digitos: ergo significatum est, quòd Lex Christianorum sit superior, & Saracenorum inferior.

3. Ampliùs ratione magnæ Gulositatis Saraceni sperant comedere & bibere in Paradiso, & credunt, quòd in illo sint rivuli vini, olei, mellis & butyri, & quòd sedebunt in umbris arborum fructificantium omnes fructus comestibiles, & qualescunque carnes appetent comedere, confestim ipsas habebunt paratas; & dicunt, quòd quilibet Saracenus habebit potestatem comedendi & bibendi sicut quadraginta homines; Christiani autem hoc non exspectant, sed exspectant vitam Angelicam: unde per Gulam oritur signum, quòd Lex Christianorum sit vera, & Lex Saracenorum sit falsa.

SIGNUM XXVII.
De Luxuria.

1. LUxuria est habitus, cum quo instinctus & appetitus naturales concupiscunt mulieres contra nonum & decimum præceptum, quod est altius per Legem Christianorum, quàm per Legem Saracenorum, ût probatum est: ergo significatum est, quòd Lex Christianorum sit vera, & Lex Saracenorum sit falsa.

2. Ulteriùs, probatur, quòd DEUS sit suus Intellectus & sua Voluntas, & in homine intellectus & voluntas causant luxuriam mediantibus naturalibus appetitu & instinctu corporis, & hoc contra Matrimonium; & quia DEUS est Intellectus & Voluntas, & Matrimonium est priùs per Legem Christianorum, posteriùs autem per Legem Saracenorum, ût *in duodecimo Signo* dictum est, ergo oritur signum, quòd Lex Christianorum sit vera, & Lex Saracenorum sit falsa.

3. Ampliùs, Saraceni in Paradiso exspectant habere mulieres, & quando habebunt rem cum eis, quâlibet vice habebunt eas puellas, & quilibet vir habebit potestatem quadraginta virorum ad coitum; & hoc exspectant per magnam Luxuriam, quam habent significatam per Mahometum, qui fuit valde luxuriosus; Christus noster Dominus vixit Virgo & fuit mortuus Virgo; & quia Christiani non exspectant habere coitum in paradiso, ergo significatum est, quòd Lex Christianorum sit vera, & Lex Saracenorum sit falsa.

SIGNUM XXVIII.
De Superbia.

1. SUperbia est habitus, cum quo intellectus & voluntas sunt contra Humilitatem, quæ est effectus Prudentiæ & Charitatis, quæ sunt effectus Divini Intellectûs & Voluntatis; & quia Christiani dicunt, quòd DEUS sit suus Intellectus & Voluntas, ideo oritur signum per Humilitatem & Superbiam,

biam, quòd Lex Christianorum sit vera, & Lex Saracenorum sit falsa.

2. Item noster Dominus JESUS Christus Dator Legis non fuit superbus, imò fuit adeò humilis, quòd ipse, qui erat Dominus Angelorum, permiserit se vendi, ligari, alapas & flagella pati, & in Cruce suum Corpus perforari; Mahometus autem dator legis fuit superbus in occupando Regnum, quod non erat suum, & sic de suis sequentibus, qui cum superbia & ense acquisiverunt Regna Christianorum sinè continentia; & sic oritur signum per Superbiam & Humilitatem, quòd Lex Christianorum sit vera, & Lex Saracenorum sit falsa.

SIGNUM XXIX.
De Acedia.

ACedia est habitus voluntatis, cum quo ipsa est contra Charitatem, & cum quo homines sunt pigri, otiosi, malevolentes & maledicentes; & quia probatum est, quòd DEUS sit Bonitas & Voluntas; sed Saraceni hoc negant, & Charitas creata est effectus Divinæ Bonitatis & Voluntatis, ideo oritur signum, per quod significatum est, quòd Lex Christianorum sit vera, & Lex Saracenorum sit falsa; aliàs Divina Voluntas diligeret suum oppositum, & odiret suum effectum; quod est impossibile.

SIGNUM XXX.
De Invidia.

1. INvidia est habitus, cum quo homo est contra Justitiam & Charitatem; & quia DEUS est Justitia & Voluntas, ût probatum est, & Justitia & Charitas creatæ sunt effectus DEI, & Saraceni negant, quòd DEUS sit Justitia & Voluntas, idcirco significatum est, quòd Christiani cum sua Lege sint magis contra Invidiam, quàm Saraceni cum sua; propter quod significatum est, quòd Lex Christianorum sit prior, Saracenorum autem posterior.

2. Item dictum est *in nono & in decimo Signo*, non invideas; & sic significatum est, quòd per Legem Christianorum homo sit magis contra Invidiam, quàm per Legem Saracenorum; ratione cujus significatur, quòd Lex Christianorum sit prior, & Lex Saracenorum sit posterior.

SIGNUM XXXI.
De Ira.

1. IRa est habitus voluntatis, cum quo ipsa est contra Prudentiam, Fortitudinem & Charitatem, & etiam contra Patientiam ab ipsis causatam; & quia DEUS est Voluntas creans Charitatem, & est Intellectus creans Prudentiam, & Saraceni dicunt, quòd DEUS non sit Voluntas nec Intellectus, ideo significatum est, quòd Lex Christianorum sit prior, & Lex Saracenorum sit posterior.

2. Ampliùs, noster Dominus JESUS Christus cum Patientia fuit contra Iram, quando permisit se vendi, cùm ipse sit Dominus omnium thesaurorum, & permisit se alapari, & suas manus ligari, cùm ipse sit Dominus omnium manuum, & permisit se flagellari, qui est Dominus omnium potestatum, & permisit se interfici, qui est Dominus vitæ, & permisit se coronari spinis, qui est Dominus honoris & Regum.

3. Mahometus, qui dedit Legem Saracenis, fuit pauper & vilis, & non habuit Patientiam, & similiter est de suis sequentibus, & acquirentibus regna Christianorum cum ense, Superbia & Impatientia, quæ fuerunt acquisita à Christianis cum Humilitate & Patientia: ergo ex istis oritur signum, quòd Lex Christianorum sit vera, & Lex Saracenorum sit falsa.

CAPUT V.
De Novem Ordinamentis vel Principiis.

1. CUm novem Ordinamentis sive ordinatis Principiis probabo, quòd Lex Christianorum sit prior, & Lex Saracenorum sit posterior; & hoc probato sequitur, quòd Lex, quæ est prior, sit à Divina Voluntate diligibilis, illa autem, quæ est posterior, sit à Divina Voluntate odibilis, cùm istæ Leges sint contrariæ per Beatissimam Trinitatem & Incarnationē, & Christiani affirment & diligant Beatissimam Trinitatem & Incarnationem, & Saraceni negent & odiant illas; & sic patet, quòd Lex, quæ est prior, sit vera; illa autem, quæ est posterior, sit falsa; aliàs Divina Voluntas esset contra Divinam Justitiam & Veritatem, quam contrarietatem Divina Justitia & Veritas non possent sustinere.

SIGNUM XXXII.
De Præceptore.

NOster Dominus JESUS Christus fuit Præceptor & Dator Legis, ipse est DEUS & Homo, ût probatum est, & voluit esse pauper ad dandum exemplum, quòd Pau-

pertas sit bona; nam divitiæ impediunt orationem; & duxit sanctam vitam, ut sua sancta vita esset exemplum vitæ Sanctorum; fuit humilis, quia ipse erat Rex, & sub Dominio Herodis vel Cæsaris permisit se judicari, flagellari & mori, & talem vitam dedit Apostolis: Mahometus dedit Alcoranum, quem Saraceni vocant Legem Mahometi, ipse fuit homo pauper, & sui primi parentes fuerunt Idololatræ, & ipse fecit se Regem, ût dictum est, & mortuo suo avunculo accepit pro uxore uxorem sui avunculi, & habuit sua bona, & ipse est mortuus, & jacet mortuus in terra; sed Christus est mortuus, & est vivus in cœlo, & hoc asserunt Saraceni; & etiam dicunt, quòd Christus sit Spiritus DEI, & Verbum DEI, & natus ex Virgine, & multa alia, quæ possunt dici: ergo patet, quòd Christus noster Præceptor sit prior, Mahometus autem posterior, & inde manifestatur, quòd Lex Christianorum sit vera, & Lex Saracenorum sit falsa.

SIGNUM XXXIII.

De Ecclesia.

1. DIximus *in tertio Signo* de Ecclesia, sed adhuc propono hic dicere de ipsa: Ecclesia per Fidem, Spem & Charitatem est prior, & per Prudentiam, Justitiam, Fortitudinem & Temperantiam est posterior; & talis Ecclesia est Christianorum, non autem Saracenorum, quia non habent Fidem, Spem & Charitatem, quæ non dantur à DEO, nisi cum Veritate; & sic Ecclesia Saracenorum habet Virtutes Cardinales sinè fructu, sicut est cæcus habens oculos sinè objecto.
2. Ulteriùs, si in Ecclesia Saracenorum est unus Clericus, in Ecclesia Christianorum sunt decem & plures; & si in Ecclesia Saracenorum habent unum honorem &c., in Ecclesia Christianorum habent centum; & si in Ecclesia Saracenorum est unus Religiosus, in Ecclesia Christianorum sunt centum; in Ecclesia Saracenorum non sunt religiosæ fœminæ, sed in Ecclesia Christianorum sunt multæ, quarum plures sunt Virgines; & sic patet per antedicta, quòd Lex Christianorum sit vera, & Lex Saracenorum sit falsa; aliàs Divina Voluntas diligeret, quod est posterius, & odiret, quod est prius; & hoc non possunt sustinere sua Bonitas, Veritas & Justitia.

SIGNUM XXXIV.

De Oratione.

1. AIt Christianus Saraceno: pro una Oratione facta ad DEUM à Clericis Saracenorum fiunt decem Orationes & plures à Clericis Christianorum: adhuc, quia Clerici Christianorum orant cum Sacrificio, videlicet cum Eucharistia, Saraceni verò non orant cum Sacrificio, propter hoc oritur signum, videlicet, quòd Lex Christianorum sit prior, & Lex Saracenorum sit posterior.
2. Ampliùs, tu Saracene dicis, quòd DEUS non sit bonus, magnus &c. quoad se, sed quoad entia creata, ego autem dico, quòd etiam sit bonus quoad se, ût jam tibi probatum est; unde sequeretur secundùm te, quòd summa beatitudo consisteret in nobis, & non in DEO; sed secundùm me est totum in contrario: & ideo significatum est, quòd Oratio Christianorum sit prior, & oratio Saracenorum sit posterior.
3. Item Christiani habent multos Sanctos & Sanctas, quos rogant, & ex honore erga illos jejunant & celebrant, ut orent DEUM pro eis; Saraceni verò non habent nisi Mahometum; & per hoc ortum est signum, quòd Lex Christianorum sit vera, & Lex Saracenorum sit falsa.
4. Adhuc, dictum est *in Capite vigesimo de Misericordia*, quòd Christus Homo DEUS, in quantum est Homo, oret pro nobis DEUM &c.; & ideo ortum est signum, quòd nostra oratio plus valeat, quàm vestra; & ideo si nostra oratio est prior, & vestra oratio posterior, sequitur, quòd nostra Lex sit prior, & vestra posterior; & quòd nostra Lex sit vera, & vestra sit falsa.

SIGNUM XXXV.

De Eleemosyna.

1. CHristiani habent multos Religiosos & multas Religiosas eligentes Virginitatem & Paupertatem ex Amore DEI, & populus dat eis sua necessaria, & pulchra Monasteria & Ecclesias, in quibus morantur; sed Saraceni non curant de hoc.
2. Iterum Christiani faciunt hospitalia, in quibus recipiuntur pauperes & infirmi & peregrini, & in qualibet civitate faciunt unum hospitale, vel duo, vel tria; sed de Saracenis nunquam audivi, quòd ipsi habeant nisi duo hospitalia, unum Tunicii, & aliud in Alexandria; & sic per hoc oritur signum, quòd

quòd Lex Christianorum sit vera, & Lex Saracenorum sit falsa.
3. Item dicitur, & ego credo, quòd plus est hoc, quod dant Christiani in Festis Sanctorum ex amore DEI, quàm quidquid dant Saraceni per totum annum; & Christiani plus dant pauperibus euntibus ostiatim decies, quàm quidquid dant Saraceni suis pauperibus.
4. Adhuc, Christiani dant Clericis decimas ex amore DEI, Saraceni verò non: ergo ostenditur per Eleemosynam, quòd Lex Christianorum sit superior, & Lex Saracenorum sit inferior & falsa.

SIGNUM XXXVI.

De Jejunio.

1. CHristiani jejunant in Quadragesima quadraginta diebus, & Saraceni triginta diebus; & Christiani non comedunt nisi semel inter diem & noctem, nec comedunt carnes; Saraceni autem comedunt bis in nocte, & plùs, si volunt, & comedunt carnes; & sic oritur signum per jejunium, quòd Lex Christianorum sit superior, & Lex Saracenorum sit inferior.
2. Christiani jejunant Adventum & Vigilias Sanctorum, & quatuor Tempora, & multi sunt jejunantes cum pane & aqua, Saraceni verò non.

SIGNUM XXXVII.

De Contritione.

1. PRobatum est, quòd DEUS sit sua Bonitas, Magnitudo &c.; & sic quando Christiani peccant contra Bonitatem, Magnitudinem &c., sunt magìs disposiți ad habendum contritionem de commissis, quàm Saraceni dicentes, quòd DEUS non sit sua Bonitas, Magnitudo &c.; & quia illa contritio, quæ est magìs disposita, est per prius, & illa, quæ est minùs disposita, est per posterius, ideo oritur signum per contritionem, quòd Lex Christianorum sit vera, & Lex Saracenorum sit falsa.
2. Ampliùs, Christiani credunt Beatissimam Trinitatem & Incarnationem, & ideo quando peccant, debent habere majorem contritionem de commissis, quàm Saraceni negantes Divinam Trinitatem & Incarnationem; & sic ostenditur signum, quòd Lex Christianorum sit vera, & Lex Saracenorum sit falsa.
3. Ampliùs, in Lege Christianorum est istud præceptum à DEO datum: Dilige Dominum DEUM tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex totis viribus tuis; sed nec tale mandatum nec æquivalens est in Lege Saracenorum; & sic quando Christiani peccant contra prædictum præceptum, debent habere majorem contritionem, quàm Saraceni; & ideo significatum est, quòd Lex Christianorum sit prior, & Lex Saracenorum sit posterior.

SIGNUM XXXVIII.

De Confessione.

CHristiani confitentur Presbyteris & Vicariis DEI, & hoc cum magno dolore, verecundia & tristitia de commissis; sed Saraceni non curant de tali Confessione, sed confitentur DEO, ût dictum est: & quia Confessio per Legem Christianorum est per priùs, & per Legem Saracenorum est per posteriùs, ideo sequitur, quòd Lex Christianorum sit superior, & Lex Saracenorum sit inferior; & sic ostenditur signum per Confessionem, quòd Lex Christianorum sit vera, & Lex Saracenorum sit falsa.

SIGNUM XXXIX.

De Satisfactione.

PEr Legem Christianorum Satisfactio est disposita de commissis mediante Confessione, Presbytero existente judice, ût superiùs dictum est; sed per Legem Saracenorum non est disposita, quia carent Confessione & Judice spirituali; & quia dispositio Christianorum dicit habitum positivum, & indispositio Saracenorum habitum privativum, ideo oritur signum, quòd Lex Christianorum sit prior, & sit vera, & Lex Saracenorum sit posterior & falsa.

SIGNUM XL.

De Paradiso.

1. CHristiani credunt videre in Paradiso per intellectum Essentiam DEI & suam Operationem, quam habet per Trinitatem, quæ habet actus infinitos & æternos probatos per supradicta Capita; & per talem visionem & delectationem & amationem oritur signum, quòd Lex Christianorum sit prior, & Lex Saracenorum sit posterior.
2. Item Christiani dicunt, quòd DEUS est factus Homo, & quòd cum Corpore illius Hominis glorificabit & remunerabit omnia corpora Sanctorum per visum & auditum, & credo per tactum, osculando suos pedes, satisfaciendo gustui & tactui & olfactui;

ctui; Saraceni autem negant hæc omnia, negando Incarnationem, ergo ortum est signum, quòd Lex Christianorum sit vera, & Lex Saracenorum sit falsa.

3. Ulteriùs, Christiani non exspectant in Paradiso habere coitum, sed vitam angelicam, ût dictum est; sed Saraceni exspectant habere coitum, cibum & potum; ideo per Legem Christianorum est significatum, quòd Paradisus sit locus valde mundus, & remotus ab omni immunditia; sed per Legem Saracenorum est significatum, quòd paradisus sit locus immundus, & remotus à munditia; & ideo significatum est, quòd Lex Christianorum sit vera, & Lex Saracenorum sit falsa. Probatum est per quadraginta Signa, & hoc verè & assertivè, quòd Lex Saracenorum sit falsa, & Lex Christianorum sit vera.

Postquam Saracenus audiverat prædictas Rationes, diu consideravit, & postea suspiravit, & recessit à Christiano, & dimisit ei Disputationem.

INCIPIT PARS III. DE Ordinatione vel de Fine Libri.

1. ISte Liber *factus fuit hâc intentione, videlicet, ut Christianus & Saracenus per Rationes, non per Authoritates, ad invicem disputarent; nam Authoritates calumniantur ratione diversarum expositionum.* Postquam Hamar Saracenus recesserat, Raymundus Christianus posuit in Arabico prædictas Rationes, & facto Libro misit ipsum ad Episcopum Bugiæ, rogando, ut ipse & sui Sapientes viderent hunc Librum, & ei responderent; sed post paucos dies Episcopus præcepit, quòd prædictus Christianus ejiceretur à terra Bugiæ, & in continenti Saraceni ipsum miserunt in quandam navem tendentem Genuam, quæ navis cum magna fortuna venit ante portum Pisanum, & propè ipsum per decem milliaria fuit fracta, & Christianus vix quasi nudus evasit; & amisit omnes suos Libros & sua bona; & ille existens Pisis recordatus fuit prædictarum Rationum, quas habuit cum supradicto Saraceno, & ex illis composuit hunc Librum in Latino, & misit ipsum Domino Papæ & Reverendis Cardinalibus, ut ipsi viderent & antedictas Rationes Christiani & Saraceni ostenderent Sapientibus Christianis, ut ipsi videant, per quas Rationes Saraceni intendunt destruere Legem Christianorum, & de ipsis rationibus faciunt Libros, quorum unum vidit Christianus, dum erat in carcere, cum quibus rationibus decipiunt multos Christianos, qui se faciunt Saracenos, cùm isti Christiani non habeant intellectum elevatum nec fundatum in scientia, cum quo ipsi sciant solvere prædictas rationes; & ideo, quia Saraceni cum istis rationibus, & cum promissione divitiarum & mulierum pervertunt multos Christianos ad eorum Legem, & quia Christiani non curant, nec volunt auxilium dare Saracenis, qui se faciunt Christianos, inde est, quòd, si unus Saracenus fit Christianus, decem Christiani & plures fiant Saraceni; & de hoc habemus experientiam in Regno Ægypti, de quo dicitur, quòd tertia pars militiæ Soldani fuerit Christiana; & quia Saraceni tenent occupatas nostras terras, & habent talem modum multiplicandi suam Legem, quem jam dixi, idcirco considerent Majores, quid erit in fine; DEUS non potest cogi nec decipi.

2. Iterum, sunt tres Imperatores Tartarorum, è quibus major Imperator nuncupatur magnus Canis (seu Cham) & possidet terram Presbyteri Joannis; & ultra istum Imperatorem versùs partes orientales nescitur alter Dominus, nisi ipse. Et alter Imperator est versùs partes septentrionales, cujus nomen est Cotay; Saraceni autem sunt sui scriptores & dispensatores, ut ratione participationis possint ipsos convertere. Tertius Imperator est Dominus Persiæ usque in Indiam, & vocatur Carbenda, & ipse & omnes sui milites sunt facti Saraceni; & hoc fuit factum tempore Casani sui fratris: & sic non convenit, quod Rex Franciæ, nec etiam aliquis alius eat

eat in Syriam, cui Persia est vicina, aliàs Carbenda & Soldanus statim venirent contra Christianos.

Ampliùs, dicitur, quòd non sint nisi septuaginta anni aut parum plùs, quòd Tartari exiverint à montibus, & tamen isti tres Imperatores possident majores terras in duplo & plus, quàm omnes Reges Christianorum & Saracenorum.

3. Adhuc dicitur, quòd Nestorini & Jacobini odientes Latinos incipiant jam prædicare & convertere Tartaros; & ideo considerent Majores, quid erit in fine; nam DEUS est multùm amabilis & timibilis, ideo dedit potestatem Latinis, quòd ipsi possent acquirere totum mundum, si vellent, ût figuratum est in *Libro de Fine.*

4. Considerando, per quem modum tota Christianitas est in magno periculo, ût patet per prædicta, esset bonum, quòd Dominus Papa & Reverendi Cardinales intenderent ad tria, quæ sunt thesauri Ecclesiæ, sinè quibus non video, quòd mundus possit esse in bono statu; & cùm hæc tria consistant in potentia & in otiositate, & non reducantur ad actum per Majores, propterea considerent Majores, quid erit in fine; nam per Vicariam Beati Petri totus mundus est eis recommendatus.

5. *Tria* supradicta sunt, videlicet *primum*, quòd Dominus Papa & Reverendi Cardinales facerent in perpetuum quatuor vel quinque Monasteria, in quibus Religiosi & Sæculares literati & devoti & ferventes mori propter DEUM addiscerent Idiomata Infidelium, & deinde irent ad prædicandum Evangelia per universum mundum, ût præceptum est.

6. *Secundum* est, quòd de omnibus Militibus Religiosis, scilicet de Ordine Templi, Hospitalis, & Hospitalis Allemannorum, Vellensium & Calatravæ ac Sepulchri fieret alius ordo alio nomine nuncupatus, & quòd continuè & semper starent in fronteria (seu confiniis) contra Saracenos; & quòd primò irent in Granatam, in qua est fundamentum lapideum, quia propè est, & magnus thesaurus Saracenorum acquireretur: & deinde irent in Barbariam; nam ipsa similiter propè est, & deinceps successivè acquireretur Terra Sancta; sed non vadant primò in Syriam, in qua fundamentum est arenosum & labile & circa ruinam à longè per Infideles circuitum.

7. *Tertium* est, quòd Dominus Papa & Reverendi Cardinales darent decimam totius Ecclesiæ ad Passagium, quousque Terra sancta fuisset acquisita, quam dant Regibus Christianis; quæ quidem decima orta & data est à laborantibus, ut per ipsam Ecclesia honoretur & sustentetur, & ad honorem DEI Fides multiplicetur; sed Reges eam deducunt ad terrena, quòd est malum.

8. Dictum est de Ordinatione, per quam mundus potest venire in bonum statum; & de hac materia largiùs sum locutus in *Libro de Fine, quem Dominus Papa habet, quem Dominus Rex Aragoniæ misit ad eum, qui in Monte Pessulano obtulit suam Personam, suam terram, suam militiam, suum thesaurum, ad pugnandum contra Saracenos omni tempore*, quo placeret Domino Papæ & Dominis Cardinalibus; & de hoc sum certus, quia ego ibi eram.

9. Ait Raymundus: si ego aliquid sum locutus contra Sanctam Catholicam Fidem, hoc sciatur, quòd dixerim ignoranter, & submitto ipsum Correctioni majorum Dominorum tanquam fidelis Christianus.

Ad Laudem & Honorem DEI finivit Raymundus hunc Librum Pisis in Monasterio Sancti Dominici in mense Aprili, anno MCCCVIII. Incarnationis nostri Domini JESU Christi.

DEO gratias & Virgini & Sanctis Paradisi, Amen.

BEATI RAYMUNDI LULLI DOCTORIS ILLUMINATI DISPUTATIO FIDEI ET INTELLECTUS.

DEUS cum tua Benedictione incipit Iste *Liber*, qui est de *Disputatione Fidei & Intellectûs.*

DE PROLOGO.

1. STudia Theologorum cupientium sibi aperiri januam Scientiæ debent assiduâ meditatione versari circa inquisitionem Veritatis, cùm illa sit Eruditio rudium & Doctrina bonorum Scholarium, Illuminatio & Perfectio provectorum. Ideo, cùm sint opiniones aliquorum, qui dicunt, quòd Articuli Fidei per Rationem nullatenus possint probari, sed per solam Fidem credi, aliorum opiniones verò è converso, quòd per evidentem Rationem possint demonstrari, facimus hunc Tractatum *per modum Dialogi*, in quo Intellectus alloquitur Fidem, quòd possint probari per Rationes, & Fides negando resistit eidem; sed Causam hujus disputationis non decidimus, sed reservamus illam altiori Intellectui.

2. Istum modum ergo tenebimus in processu; Articuli verò multi sunt, sed quoad præsens in isto Libro volumus demonstrare de *Beatissima Trinitate DEI:* & de ejus *sancta Incarnatione:* etiam de *Creatione Mundi:* atque de *generali Resurrectione Hominum*, & *secundùm investigationem Artis Generalis* proponimus indagare; sed priusquam incipiamus, volumus loqui de *Intellectu* & *Fide* isto modo:

3. Intellectus est Potentia, cum qua Homo naturaliter intelligit intelligibilia Entia, quæ Potentia non potest intelligere contra suam naturam intelligendi, sicut visiva potentia, quæ non potest videre contra suam naturam videndi.

Fides verò est Lumen à DEO datum, cum quo Intellectus attingit extra suam naturam intelligendi, credendo de DEO, quòd hoc sit verum, quod non attingit intelligendo.

Secundùm istas duas prædictas Definitiones intendimus tractare de Intellectu & Fide tali modo, quòd Intellectus secundùm suam naturam intelligendi proponat suas Rationes, & Fides secundùm suam naturam credendi resistat illi.

INCIPIT

DIALOGUS

Fidei & Intellectûs.

PARS I.

Utrùm Articuli Catholicæ Fidei possint probari, vel non?

1. ACcidit, quòd Intellectus & Fides sua Soror olim peregrinando ibant simul, & Intellectus dixit: est magna derogatio toti Christianæ Fidei, quia Infideles dicunt, quòd Veritas Christianæ Fidei sit impossibilis, cùm non possit ullo modo demonstrari per Rationem; & hoc dicunt ex eo, quòd aliqui Christiani supponant, asserant vel affirment hoc, videlicet, quòd nullo modo possit probari; & ex hoc habent Infideles occasionẽ, quòd non dimittant hoc, quod credunt, propter hoc, quod Intellectui non est certum. Sicut narratur, quòd quidam Saracenus Rex peritus in Philosophia disputavit cum quodam Christiano, & Christianus probavit ei, quòd Lex Saracenorum esset falsa. Tunc Rex dixit Christiano, quòd ipsi probaret Christianam Fidem per necessarias Rationes, & sic faceret se Christianum cum omnibus Saracenis sui regni. Dixit autem Christianus, quòd sua Fides non posset probari per necessarias Rationes. Tunc ait Rex Christiano: tu valde malè fecisti, quia eram Saracenus, sed nunc sum nec Saracenus nec Christianus; & ipsum Christianum inhonorabiliter vituperando expulit è suo Regno. Et sic videas, Fides, quàm magnum damnum fuerit, quia Christianus te Fidem non probavit.

2. Tunc Fides dixit Intellectui: non est bonum, quòd Fides & Articuli Fidei possint probari, quia, ût scriptum est, perderetur meritum Fidei; nam *Fides non habet meritum, ubi humana ratio præbet experimentum.*

Tunc ait Intellectus: narratur, quòd ex hoc, quia Saraceni non comedunt porcos, in eorum terra sint multi sylvestres porci, & quia ibi sunt plures leones, qui comedunt porcos, minores porci extrahunt cum toto posse radices herbarum à terra, ut magni porci vel apri comedant, ut dentes eorum non destruantur in fodiendo, & ut faciant bellum contra leones, quando veniunt: à simili, si aliqui Christiani valde intelligentes in Theologia & Philosophia per me & per Voluntatem meam sororem devotè bellarent contra Infideles, qui conantur deprimere Catholicam Ecclesiam cum falsis opinibus & similitudinibus, tales hoc modo conservarent in tua Veritate Populum Christianum, solvendo Objectiones Infidelium, & ponendo tales Veritates de DEO, quòd Infideles non possent solvere dictas Rationes, & hoc in tantum, quòd omnes Infideles pervenirent *ad te per me, & ad me per te*, tamen *mediante Divinâ Gratiâ*, ad cujus honorem sic laboro. Imò, dico tibi, quòd narratur, quòd ante adventum Mahometi tota Africa, & ampliùs etiam Asia & Europa erat gubernata moderamine Christianorum, & hoc propter Prædicationem Apostolorum; sed post adventum Mahometi Saraceni destruxerunt Christianos quasi per omnes illas terras, quia tu es multùm alta & difficilis ad credendum; Credulitas verò, quam Saraceni habent de DEO, non est alta; etiam, quia tunc non erant Christiani, qui cum mea altitudine intelligendi te juvarent sic contra Infideles, sicut apri contra leones; & sic potes videre, quòd hoc damnum multò plùs dicat, quàm tuum Meritum.

Adhuc dico tibi, quòd tu principaliter non es creata propter Meritum hominum, sed, ut DEUS recolatur, intelligatur & diligatur à suo populo, cùm recolere, intelligere & amare DEUM plus dicat de bonitate & nobilitate, quàm remunerare homines.

Rursum dico: supposito, quòd Articuli Christianæ Fidei possint probari, homines non amitterent Meritum intelligendi & amandi, quia scriptum est: *Nullum bonum dilectum, nisi cognitum.* Etiam Isaias dicit: *Nisi credideritis, non intelligetis;* & sic patet, quòd tu Fides sis dispositio & præparatio, per quam ego de DEO sum dispositus ad altas res; nam in hoc, quòd ego per te suppono credendo, per quod possum ascendere, habituo me de te, & sic tu es in me, & ego in te; & quando ascendo ad gradum, in quo tu es, intelligendo, tu ascendis credendo in altiorem gradum super me; nam, sicut oleum natat super aquam, ita tu semper moraris super me; & ratio hujus est, quia habes majorem vigorem in omnibus ascendendi supponendo, quia non laboras, quàm ego, qui, quando ascendo intelligendo, tunc laboro.

Iterum: major participatio est inter me & Voluntatem meam sororem per intelligere Veritatem de DEO, quàm per credere; & de hoc posses habere experientiam, si velles, nam mea natura credendo est infirma, quia est ligata; sed est sana & libera, quando intelligo altiora.

Adhuc, quia, supposito, quòd aliquid sit mihi difficile, recurrerem ad te per credere; quia, sicut frigiditas aquæ remanet in ipsa in habitu, quando est calida, sic tu remanes in habitu, quando intelligo. Unde patet per omnes istas & multas alias Rationes, quæ possunt dici, quòd tu malè facias in hoc, quòd sis rebellis contra me, cùm sim causa tuæ exaltationis nunc & semper.

3. Ait Fides, alloquens Intellectum: mi frater, non irascaris contra me, cùm sim causa, quòd tu possis exaltari in hoc, quòd dispono te ad intelligendum, sicut tu ipse superiùs concessisti; & sic in intelligendo permanes in tua natura, sicut de te data est suprà definitio. Et intellige hæc verba: tu bene scis, quòd Divina Trinitas sit incomprehensibilis, quia est infinita; & quia tu es finitus, & inter infinitum & finitum est nulla proportio, inde sequitur, quòd tu in Via non possis intelligere Divinam Trinitatem per necessarias Rationes; nam, si posses, finitum comprehenderet infinitum, quod est impossibile & inconveniens rationi.

Ait Intellectus: Fides mea soror, non irascor contra te, sed dico tibi veritatem, & doleo, quia gentes non utuntur me intensivè secundùm altos gradus, ad quos de me possunt habere usum. Et ad tuam positionem sic respondeo: & concedo hoc, quod dicis de incomprehensibilitate Divinæ Trinitatis & de mea finitate; sed dico, quòd, si de Divina Trinitate habeo aliquas necessarias Rationes, non sequatur, quòd sim comprehensor, sed tantùm apprehensor; nam, sicut digitus positus in una parte igniti ferri sentit in parte caliditatem ignis, sed non totam caliditatem, quia non tangit totum subjectum ejus, sed partem, sic à simili secundùm modum intelligendi ratione infusionis Gratiæ Divinæ Trinitatis & suæ maximæ intelligibilitatis bene possum particulariter secundùm me aliquid attingere de suo lumine Veritatis, quia non est aliquis, qui possit eam contra hoc ligare, nec etiam me, si ei placet; imò miror de te, quare non consideres, *quòd, sicut Divina Voluntas infundit in Via Charitatem ratione Gratiæ in humanam Voluntatem, ut homo per ipsam sit charitativus ad agendum bonum, quare non sic Divina Sapientia per Gratiam in me possit infundere Scientiam, ut attingam de Divina Trinitate Veritatem, quæ mihi sufficiat ad intelligendum ipsam, & ad destruendum omnes objectiones contra ipsam*, & etiam ad exaltandam meam sororem Voluntatem in suo diligere, cùm ipsa sinè mea alta intelligibilitate non posset habere satis altum amorem.

4. Dixit Fides Intellectui: tu jam dicis, quòd inter infinitum & finitum sit nulla proportio; unde sequitur per consequens, quòd nec medium, ut tu cum Beatissima Trinitate possis habere participationem per intelligibilitatem, sed per meam credulitatem & suppositionem.

Ait Intellectus ad Fidem: concedo tibi de naturali medio, quod non potest stare inter finitum & infinitum, sed non de *Medio Luminis Gratiæ*, quod evenit per contingentiam, quia DEO placet agere magnificè in creato subjecto, infundendo suam Bonitatem, reducendo illud bonum infusum ad suam bonam intelligibilitatem; & quomodo, ait Intellectus, & tu Fides nescis, quòd tu sis posita inter finitum & infinitum per Lumen Gratiæ? quia credis totam Divinam Trinitatem tamen extensivè tantùm, quia intensivè non posses, quia comprehenderes ipsam; & sic per te & per Lumen habeo, quòd possum aliquid extensivè apprehendere de Divina Trinitate, & hoc est in tantum quoad me, quòd habeam sufficientiam ad confundendum omnes errores contra ipsam. Et audias Fides, supposito, quòd non possim attingere Divinam Trinitatem in aliquo, si aliquis Infidelis multùm literatus & subtilis vellet destruere te per apparentes

rationes, cum quo ego possem te adjuvare? per te non, quia ipse nollet credere; ergo sequitur, quòd per me, cùm Veritas sit super falsitatem sic per modum intelligendi, sicut per modum credendi, aliàs ego essem excusatus in Via à resistendo falsitati, quæ est contra te & contra Divinam Trinitatem, & possem esse otiosus sinè peccato, quod est impossibile, sicut dixi: unde sequitur, quòd possim tantum attingere de Veritate Divinæ Trinitatis, quòd possim resistere falsitati, quæ est contra ipsam, probando ipsam, & destruendo errores, qui contra ipsam ab Infidelibus quotidie enarrantur.

5. Ait iterum Intellectus: narratur, quòd quidam Saracenus tantum studuerit in sua Lege, quòd intellexerit, quòd ipsa sit falsa, & venit ad quendam literatum Christianum, & dixit ei, quòd ipse nollet esse Saracenus sed Christianus, suppositio tamen, quòd ipse probaret ei Christianam Fidem per necessarias Rationes. Christianus dixit ei, quòd non posset fieri. Tunc Saracenus dixit illi, quòd daret ipsi Christianam Fidem, ut crederet in ipsam. Christianus ait, quòd non posset, quia soli DEO convenit dare Fidem. Tunc ait Saracenus, quòd ipse esset ligatus sinè culpa, quia vellet esse Christianus, & non haberet Fidem, quam per se non posset habere, nec de Trinitate posset videre Veritatem, si non esset demonstrabilis; & sic DEUS esset causa suæ damnationis, quod est contra Divinam Bonitatem, quæ vult, quòd omnes homines salvi fiant; & quia talis injuria in DEO est impossibilis, sequitur igitur, quòd Beatissima Trinitas sit demonstrabilis.

Dixit Fides: in illo tempore, in quo Saracenus vult esse Christianus, habet habitum Fidei infusum.

Ait Intellectus: non est verum, quia ipse cum conditione vult esse Christianus, videlicet, quòd intelligat Trinitatem per necessarias Rationes, vel quia credit, quòd non posset habere Fidem, nisi ipsi datam à DEO; & sic sentit in sua mente, quòd non credat Trinitatem, sed discredat & odiat illam.

6. Dixit Fides: de DEO non potest haberi demonstrativa scientia, quia non habet causam supra se, per quam possit definiri & cognosci, sed de ipso potest haberi Fides supponendo, quòd ipse sit Trinus & Unus.

Ait Intellectus: verum est, quòd DEUS non habeat causam supra se, sed sit Causa omnium entium, quæ fuerunt, sunt & erunt; tamen est cognoscibilis per suas Sanctissimas Rationes sive Proprietates; nam, si quæratur, quid est DEUS? respondendum est, quòd DEUS sit illud Ens, in quo sua Bonitas, Magnitudo, Æternitas, Potestas, Sapientia, Voluntas &c. convertuntur, & sunt idem numero; hoc non est in alio ente, nam, si converterentur in ipso, ipsum esset DEUS, & sic essent plures Dii, quod est impossibile atque falsum, ût *in Libro de Syllogismis probatum est per Raymundum.*

7. Dixit Fides: in principio ego fui incepta per Prophetas, & in tempore nostri Domini JESU Christi fui confirmata per Miracula; modò tu vis me destruere per necessarias Rationes probando Trinitatem & alios supradictos Articulos Fidei; & hoc non potes facere bono modo, quia secundùm mea principia mea permanentia habet esse.

Ait Intellectus: ego nolo te destruere, imò mihi placet, quòd remaneas in non literatis hominibus & simplicibus, vel non habentibus ita altum intellectum; sed vellem, quòd essent homines, qui per me possent destruere schismata & errores mundi, ut de DEO esset una vera Scientia, una Fides, qui errores non possunt totaliter destrui per Fidem, sed per me bene possent; quia in tempore Prophetarum gentes credebant, in tempore Apostolorum erant Miracula, modò nolunt credere, nec quasi fiunt Miracula in hoc mundo; & sic convenit, quòd per necessarias & cogentes Rationes Infideles, qui fingunt se scientes, cogantur ad intelligendum te per me, tamen mediante Divina Gratiâ.

Etiam dico tibi, quòd noster Dominus JESUS Christus dederit Experientiam de te Fide, quando comedit mel, & beatus Thomas posuit manum in ejus Latere, & quando apparuit Apostolis in hospitio, ubi erant.

8. Dixit Fides: narratur, quòd erat quidam magnus Clericus Christianus, & volebat omnino esse certus per cogentes Rationes de Divina Trinitate, & venit ad quoddam magnum flumen, & in litore invénit valde parvum puerum, qui conabatur infundere aquam cum scypho in unam foveam; Clericus verò petiit ab eo, quid intenderet facere; puer dixit, quòd vellet mensurare, quot scyphi aquæ propriè essent in illo flumine; ait Clericus, quòd ipse laboraret ad impossibile; dixit puer: quòd esset magis impossibile hoc, quod ipse quæreret de

de Divina Trinitate. Et sic dixit Fides Intellectui: mi frater, modò potes cognoscere, quòd hoc, quod tu dicis, sit impossibile scitu.

Ait Intellectus: omne impossibile non est in omni tempore nec circa quemlibet hominem, nam, quando placet DEO, de impossibili facit possibile, & è converso; & sic tua ratio est nulla.

9. Dixit Fides: est impossibile, quòd Trinitas possit demonstrari, & hoc sic probo: illud, quod aliquo modo repugnat humanæ cognitioni, non potest demonstrari; sed Trinitas aliquo modo repugnat humanæ cognitioni, quia in humana cognitione generans præcedit generatum, sed in Divina Trinitate non datur prioritas: ergo Trinitas non potest demonstrari.

Ait Intellectus: concedo tibi, quòd de humana ratione non sit demonstrare Trinitatem, quia humanus intellectus secundùm se considerat, quòd generans præcedat generatum; sed ego & tu Fides credendo non possumus attingere Veritatem de Articulis Fidei sinè Lumine Gratiæ à Superiori, per quod lumen transeo à credere ad intelligere, quòd DEUS Pater non præcedat DEUM Filium, quia de tota sua infinita & æterna Bonitate &c. generat & producit suum Filium.

10. Dixit Fides: quando aliquid habet cognosci, habet cognosci aut in se, aut per prius, aut per posterius; sed Trinitas non potest cognosci aliquo istorum trium modorum: ergo Trinitas non potest cognosci; non habet cognosci in se, quia habet infinitam elevationem supra te; non per prius, quia in DEO non datur prioritas; nec per posterius, quia per posterius non fit potissima Demonstratio, quia effectus non causat suam causam.

Ait Intellectus: concedo, quòd DEUS habeat infinitam elevationem supra me, sed sicut tu per me, & ego per te credendo recipimus *Lumen Gratiæ* à DEO, attingendo de eo aliquas Veritates, sic per *idem Lumen* possum intelligere aliquas Veritates de DEO; quia si non, *Divinus Intellectus esset ligatus, quòd non ita posset dare Lumen per intelligere, sicut per credere,* quod est impossibile.

Iterum, quando dicis, quòd DEUS non habeat prius, concedo; & tamen, licèt non habeat prius, propter hoc non sequitur, quòd de ipso non possint attingi Veritates intelligendo; nam, sicut DEUS per Naturam sui Intellectûs causat se ad habendum actum intelligendi, & ut sit intellectus, sic per infinitam & æternam Naturam suæ infinitæ & æternæ Bonitatis &c. causat se ad producendum bonum infinitum & æternum; & sic quoad istos duos modos tua ratio non valet, sed quoad tertium de probatione per *quia*, dico, quòd valeat.

11. Dixit Fides: est impossibile, quòd Intellectus sinè suo instrumento se extendat ultra suos terminos; sed prima principia sunt ejus instrumenta, & non extendunt se, nisi ad sensum & imaginationem: ergo Intellectus non potest attingere Divinam Trinitatem.

Ait Intellectus: tua ratio valet secundùm altitudinem Divinæ Trinitatis & meum modum, dum est infimus & humanus, sed non valet *secundùm Divinum Instrumentum*, scilicet *Lumen Gratiæ;* & hoc jam superiùs dictum est. Et miror de te, Fides, quòd non habeas conscientiam, quia videris peccare contra Sanctum Spiritum; & nescis, quòd sit scriptum, quòd Sanctus Spiritus, ubi vult, spirat? si autem velit, quis est ille, qui audeat dicere, quòd non possit inspirare humanum Intellectum desiderantem habere notitiam de Divina Trinitate, ad laudandum ipsam & serviendum illi, & ad destruendum errores Infidelium, qui ipsam odiunt & ignorant.

12. Dixit Fides Intellectui: en qualis bubulcus es, & quomodo posses tu demonstrare, quòd Sanctus Spiritus non possit producere Divinam Personam, sicut Pater, cùm sit ita potens in Perfectione, sicut ipse?

Ait Intellectus: sicut DEUS per suam infinitam & immensam Unitatem est necessitatus, ut sit unus, sic sua Paternitas est necessitata, ut sit una & singularis, & sic de Persona Filii & Sancti Spiritûs; nam, si in Essentia DEI essent plures paternitates, una limitaret aliam, & Infinitas Paternitatis esset finita, quod est impossibile; & sic de Filiatione & Spiratione.

13. Dixit Fides: in uno *Libro de Propositionibus*, quem fecisti, scriptum est, quòd Resurrectio hominum sit necessaria, quia majus bonum fit à DEO resuscitando & æternando unum hominem, & per consequens illi dando sempiternam gloriam, quàm creando omnes homines in hac vita, & sustentando omnes; & de hoc credis, quòd sit Demonstratio, & non est, sed potiùs persuasio.

Ait Intellectus: dicitur, *quòd Scientia non habet Inimicum, nisi Ignorantem;* sed DEUS non est inimicus Scientiæ, qui esset, si impediret, quòd non possem attingere cum sua Gratia Veritates Articulorum Fidei; quæ inimicitia est impossibilis. Et 16. nescis tu, *quòd omnes homines naturaliter desiderent scire*, contra quam naturam, quæ est effectus DEI, DEUS esset, si impediret, quòd Articuli Fidei non possent demonstrari; & ideo dico tibi, quòd tu ignores in hoc, quòd credas, *quòd in Libro à te allegato de Propositionibus non sit Demonstratio sed Persuasio in prædictis;* modò vide, quia, sicut triangulus habet tres angulos, sic DEUS habet bonum, justum & magnum Judicium, scilicet justum per Justitiam, magnum & bonum per Magnitudinem suæ Bonitatis, quod non haberet, si non esset generalis Resurrectio.

14. Dixit Intellectus: in Fide Christianorum sunt multi Schismatici, sicut Græci, Jacobini, Nestorini, Blanqui, Russi & hujusmodi sequestrati, & quilibet istorum credit se melùs esse in Veritate, quàm Latini, & ad hoc non potest per te dari remedium convertendi, sed per me, qui intelligo Ve- 17. ritatem; quia sinè me una Fides non posset agere super aliam per Rationem: unde sequitur, quòd vera Catholica Fides per me bene posset agere contra tales falsidicos Christianos existentes in errore, quia de me non habent usum propter defectum rationis.

Dixit Fides: Schismatici non sunt in errore propter tuam carentiam vel defectum, sed quia de me nesciunt agere, ût convenit.

Ait Intellectus: & quomodo scirent Infideles agere de te sinè me? quia tu in tuis dictis contradicis tibi ipsi, cùm scire pertineat ad me, & non ad te, ût dixisti.

15. Dixit Intellectus: sunt multi Christiani, qui dubitant de te, Fides, utrùm possis esse vera, quia vident, quòd plures tui cultores non ita honorificè te colant, ût deberent; unde propter hoc videtur pluribus hominibus, quòd tu sis figmentum, quod non est verum in re; & propter hoc sunt multi peccatores & increduli, qui non essent, si ego 18. possem pervenire ad meum statum, quem multùm desidero & affecto, videlicet, quòd essent multi homines intelligentes, demonstrantes, quòd tu sis necessaria; tunc hoc, quod hominibus videtur esse figmentum de te, non esset, sed certa res.

Ait Fides: quantò magìs derogatur mihi per illos, qui me deberent exaltare & honorare, tantò majus meritum habent apud DEUM illi, qui me colunt & honorant, sicut debent.

Ait Intellectus: tu scis, quòd in DEO Voluntas & Intellectus æqualiter sint honorabiles ab hominibus; & ideo, unde veniret, quòd Divina Voluntas sit multùm amabilis intensivè per homines, & Divinus Intellectus non sit multùm intelligibilis intensivè, & quòd ego attingam in inferioribus veritates intensivè & assertivè, & non in Divina Trinitate? ha prô dolor & tristitia! quia tu credis de me, quòd de illo Fine, ad quem principaliter sum creatus, non possim agere, & tu possis.

Dixit Fides: mi frater, non mireris, quia ego possum plus attingere diligendo, quàm tu intelligendo.

Ait Intellectus: non curo, an tu plus, sed doleo, quia tu dicis, quòd ego nihil; & quis error est iste, ait Intellectus, quòd de asino & de bove sciam multas veritates, & de DEO meo Creatore habeam nullam, ût tu dicis?

17. Dixit Intellectus: secundùm quòd tu dicis, in Via non acquirerem Meritum per modum intelligendi, sed per modum credendi; & sic, quantò magìs appropinquarem ad intelligendum Divinam Trinitatem, tantò magis amitterem Meritum, & multiplicarem ipsum per Credulitatem; & sic malè faciunt Doctores in Theologia in multiplicando habitum scientiæ, & in desiderando scire Divinam Trinitatem; & bene faciunt illi, qui nolunt ipsam intelligere. Ha luctus & mœror! qui erunt illi, qui sanabunt mea vulnera, & meam tristitiam convertent in gaudium?

Ait Fides: quare plangis & ploras? transeas, sicut transivisti diu in præterito tempore.

Ait Intellectus: quomodo possùm quiescere & transire? cùm meus Dominus DEUS à paucis hominibus cognoscatur & diligatur, & à multis ignoretur, & illi à pluribus derogetur.

18. Dixit Fides: mi frater, tu malè facis, quia vis exire extra tuos terminos; sed vade per tuos, & permitte me ire per meos, videlicet, quòd de DEO habeas certitudinem negando, & ego habeam certitudinem affirmando, credendo, quòd DEUS sit bonus, magnus, æternus, potens &c., & etiam Unus

Unus & Trinus, & tu intelligendo dicas, quòd DEUS non sit lapis, elementum & hujusmodi negativè.

Ait Intellectus: O enorme dedecus mihi dictum! & quid est hoc, quòd ego non attingam verum DEUM, nisi negando, & Fides affirmando? quoniam DEUM esse non possum intelligere, prout dicis, nisi ex eo, quòd non sit lapis vel elementum &c., & sic de sua Bonitate, Magnitudine &c., cùm hæc negatio non sit causa: sed ratio, quare est, sequitur ex hoc, quòd sit infinitus & æternus, & infinitè & æternè bonus, magnus & cætera supradicta, quia tale ens est necessarium, & est impossibile ipsum non esse, ût probabo.

19. Dixit Intellectus, suppositò, quòd Articuli Fidei possint probari, Ego & Memoria & Voluntas meæ sorores possumus magìs resistere peccatis, & acquirere Virtutes, quàm si non possent probari; & ratio hujus est, quia, quantò magìs DEUS est intelligibilis à me, tantò magìs est recolibilis & amabilis, & per consequens Anima habituata de virtutibus, & elongata à vitiis.

Ait Fides: DEUS posset tantum intelligi, recoli & amari in Via, quòd ego annihilarer, sicut in Gloria, in qua non habebo subjectum, in quo sim sustentata.

20. Dixit Intellectus Fidei: per Fidem sinè me est magìs apparens, quòd Fides Christianorum sit impossibilis, quàm Infidelium, quia credere, quòd DEUS sit Trinus & Unus, & ea, quæ pertinent ad Divinam Trinitatem, sunt magìs difficilia, quàm credere Unum DEUM tantùm, & non Trinum; & quia Gentes evitant difficultates, & gaudent facilitatibus, & quia, si est unus Christianus, sunt centum Infideles & Gentiles: inde sequitur, quòd esset malum, quòd Articuli essent improbabiles, sed est bonum, quòd sint probabiles per Rationes, *intelligendo tamen sano modo, scilicet mediante Divino Auxilio*, ut tu Fides, quæ es valde difficilis, habeas me coadjutorem & bellatorem contra pessimos errores hujus Mundi.

Ait Fides: licèt sim valde difficilis, sum magìs remunerabilis.

Dixit Intellectus: & quid ad DEUM de tuo Merito, & quòd propter tuum Meritum DEUS amittat tot Gentes, quæ ruunt in Infernum?

Dum Intellectus & Fides stabant in prædicta controversia, & unus iratè respiciebat alium, ait Intellectus: semper possemus esse in ista controversia, cùm tu dicas, quòd Articuli Fidei non possint probari, & ego, quòd possint probari; sed *veniamus ad experientiam*, & si ego possum probare Divinam Trinitatem, ipsâ probatâ tu non poteris illam negare, *cùm de experta re sit nullum dubium sapienti.*

PARS II.
De Probatione Divinæ Trinitatis.

1. Dixit Intellectus: ubicunque est infinita Potestas, est infinitus actus; in DEO est infinita Potestas: ergo in DEO est infinitus Actus; sed non posset in DEO esse infinitus Actus sinè infinita Productione, scilicet, quòd infinitus DEUS producat infinitum DEUM infiniendo per infinitam Bonitatem, Magnitudinem, Æternitatem, Potestatem, Sapientiam, Voluntatem, Virtutem, Veritatem & Gloriam, & hoc bonificando, magnificando, infiniendo, æternando &c. & etiam deificando; dicimus autem, quòd Producens sit Pater, & Productus sit Filius; & ratio hujus est, quia infinitus Producens non potest producere de nihilo nec de creato ente infinitum & æternum Productum, sed de se ipso tantùm, qui infinitus & æternus est: ergo ostenditur, quòd in Essentia DEI sit Pater & Filius, cùm conveniat, quòd Producens & Productus sint distincti, sicut agens & agibilis; nam, si non essent distincti personaliter, productus esset productivus, & Pater & producens esset producibilis, quod est impossibile, & non intelligibile: ergo habemus Patrem & Filium in Divinis, & per consequens Sanctum Spiritum, & hoc per viam Amoris; quia Pater diligit Filium, & Filius Patrem, & hoc infinitè, quia in DEO est infinitus Actus; & illa Dilectio est substantialis, quia in DEO non est accidentalis actus, nam accidens non potest esse infinitum per infinitam Bonitatem, Magnitudinem, Æternitatem &c.: ergo prædictus Amor est tertia Persona producta à Persona Patris & Filii; & omnes istæ tres Personæ sunt Unus infinitus DEUS habens infinitum Actum, ût suprà probatum est.

Ait Fides: posito, quòd in DEO sit infinitus Actus, propter hoc non sequitur, quòd tu probes Distinctionem in Divinis; quia DEUS intelligit, & se ipsum infinitum

&

& infinitè intelligendo habet infinitum Actum, & Intelligens, Intellectus & Intelligere sunt idem per Essentiam, & sinè multiplicatione Personarum, & hoc est intelligibile; sed prædicta Distinctio, quam tu dicis, est credibilis quoad me.

Ait Intellectus: concedo, quòd in DEO Pater & Filius & Sanctus Spiritus sint idem per Essentiam, & ratio hujus est, quia Filius est de tota Essentia Patris, & Sanctus Spiritus est de tota Essentia amborum; sed infinitus Actus dicit infinire *duobus modis*, videlicet *existendo* & *agendo: existendo*, quòd Producens sit existens infiniens de se ipso causans (producens) infinitum Actum, intelligens se ipsum, ut sit intellectus infinitè; & per talem modum DEUS est existens intelligens, intellectus & intelligere; secundus modus (*agendo*) est distinctivè & productivè infinitus, ut infinitus Actus non sit ligatus, finitus & terminatus, sed verè absolutè infiniens personaliter & productivè, aliàs in Intrinseca Operatione non esset Infinitus de Infinito, nec Infinire ab utroque, nec infinitus Bonus de infinita Bonitate, nec infinitus Magnus de infinita Magnitudine, nec infinitus Æternus de infinita Æternitate & sic de aliis Attributis: sicut infinita Potestas, quæ non posset aliquid producere distinguendo de infinita Essentia, & sic non haberet Actum naturaliter infinitum, quia esset ligata, & tale ligamen sciret Divina Sapientia, quod esset malum & otiosum contra bonum, & otiositas contra agentiam Bonitatis, & odium contra Voluntatem, cujus Ratio & natura est habere Libertatem infinitam in volendo, scilicet, quòd ipsa naturaliter in se habeat infinitè & distinctè Amatum de Amante, & Amare de Amante & Amato, ut in ipsa habeant solatium, & DEUS habeat DEUM, & Amans Amatum, & ambo habeant Amare, & insimul habeant infinitam Concordantiam, distantes cum ipsa à Contrarietate: & sic de Divina Virtute, in qua esset vitium sinè distincta Actione: & sic de Divina Veritate, quæ in Divina Essentia ponit in vero, quòd Verificans sit unus, Verificatus alius, & alius etiam amare Verificatum, & hoc per infinitum Actum & per Essentiam Veritatis, ut Divinus Intellectus assertivè & verè & propriè possit numerare cum propriis numeris unum esse Verificantem Generantem, & alium Verificatum Generatum de sua Veritate, & alium Verificatum Productum per Amare, ut verè & assertivè possit numerare plura, quæ non posset sinè Distinctione Actûs in Divinis, sinè qua Distinctione & multiplicatione Veritas non posset causare, quòd verè sit infinitivus, quia est infinibilis, & è converso; & sic Divinus Intellectus esset confusus in Veritate, & non clarus, & natura Veritatis esset variabilis & destructa & extra modum intelligendi, verificandi & numerandi, quod est impossibile & incertum: iterum, ait Intellectus, sinè Distinctione infinitus & personalis Actus esset in Gloria DEI confusus, quod est impossibile, quia Gloriosus non haberet Gloriosum, atque Gloriari careret, quòd DEUS haberet DEUM, nec DEUS esset de DEO, nec DEUS esset in DEO, & DEUS non esset cum DEO, nec DEUS haberet se ad DEUM ratione Finis: & hoc sciret Divinus Intellectus cum pœna contra Gloriam, & Voluntas odiret hoc cum tristitia, & sic deficeret in DEO perfecta & infinita Gloria & Veritas ratione supradictorum defectuum seu carentiarum; & quia omnia ista sunt impossibilia, relinquitur ergo, quòd infinitus Divinus Actus sic sit æqualiter per Distinctionem Personarum, sicut per Existentiam ratione Unitatis Essentiæ Infinientis, Infinibilis & Infinire quorumlibet permanentium in suo proprio numero æternaliter.

2. Dixit Intellectus: Fides, adhuc volo tibi probare Divinam Trinitatem Syllogizando & declarando sic: ubicunque est naturalis omnimoda Æqualitas existendi & agendi, est naturalis & omnimodè æqualis quies; sed in DEO est naturalis omnimoda Æqualitas existendi & agendi: ergo in DEO est naturalis & omnimodè æqualis Quies. Minor declaratur sic: DEUS quiescit per existere, quia est DEUS, ergo quiescit per agere, quia agendo producit DEUM, & sic est in DEO æqualis Quies existendo & agendo; aliàs, nisi DEUS produceret DEUM, in DEO non esset naturaliter & omnimodè æqualis quies existendi & agendi, quod est impossibile: ergo sequitur in DEO Beatissima Trinitas, quæ est personalis & omnimodè æqualis Quies existendo & agendo: quiescit ergo DEUS Pater in existendo Pater, & in agendo DEUM Filium, & DEUS Filius quiescit in existendo Filius, & non Pater, & Sanctus Spiritus quiescit in existendo Sanctus Spiritus in amare Patris & Filii, qui quiescunt in spirando Sanctum Spiritum per Amorem, & Sanctus Spiritus

ritus etiam quiescit in non existendo Producens, sicut Pater, qui quiescit in non existendo Productus.

Ait Fides ad Intellectum: hoc, quod tu dicis, non pertinet ad te dicere, sed pertinet ad me credere; & quia te intromittis in officium, quod non est tibi datum, posses cadere in errorem, considerando, quòd, si Pater est DEUS, & Filius est DEUS, & sic de Sancto Spiritu, & unus non est alius, videretur tibi, quòd essent tres Dii. Et si dicis, quòd omnes tres Personæ sint unus DEUS, videretur tibi, quòd DEUS esset compositus ex istis. Et si dicis, quòd DEUS sit Pater, posses considerare, quòd Pater sit ante Filium, & quòd Filius non sit æternus. Et si dicis, quòd Filius sit genitus, posses considerare, quòd in Essentia DEI sit corruptio sive materia; etiam posses considerare, quòd Essentia Patris esset divisibilis, & sic de multis aliis inconvenientibus, in quæ posses cadere per errorem: unde propter hoc consulo tibi, mi frater, quòd dimittas prædictas considerationes, & permittas me credere in Divinam Trinitatem, quia per meum credere potes evitare errores & te elongare ab erroribus.

Dixit Intellectus: nec propter hoc, Fides, potes me deducere in timorem, quia habeo Spem in adjutorio Divini Intellectûs, quia pro ipso laboro, & ab ipso habeo hoc verum bonum, quod habeo; & ad tuum timorem sic respondeo: quia dicis, quòd possem considerare tres DEOS, malè dicis, quia intelligo, quòd DEUS, qui est de tota Essentia DEI, non possit esse alius DEUS, cùm Essentia sit indivisibilis & indivisa, & DEUS non potest esse sinè indivisibili Essentia. Et quia dicis, quòd videretur mihi, quòd DEUS esset compositus, non est verum, quia compositio non potest fieri, nisi de pluribus finitis essentiis; etiam Simplex productus de Simplicitate non potest esse de genere compositionis. Et quia dicis, quòd possem considerare, quòd Pater esset ante Filium, non est verum, quia intelligendo, quòd æternus Productus sit de Essentia æterni Producentis, non possum intelligere, quòd ipse sit de genere temporis vel posterioritatis. Et quia dicis, quòd possem considerare, quòd in Essentia DEI sit corruptio sive materia, quia Filius est genitus, malè dicis, quia Filius formaliter & simpliciter est genitus de Forma Patris, & corruptio non potest fieri sinè transmutatione materiæ de una forma in aliam. Et quia dicis, quòd possem considerare, quòd Essentia Patris esset divisibilis, non est verum, quia considero intelligendo, quòd sit impossibile, quòd Essentia infinita per Immensitatem sit divisibilis, sicut Essentia infinita per Æternitatem non est temporificabilis. Et sic de aliis possem te reprehendere, sicut de istis. Et tu malè facis, quia es contra me, & contra meam ultimam Beatitudinem & meum ultimum Finem; &, putàsne, quòd timeam laborem & periculum ad honorandum DEUM, & serviendum Divino Intellectui meo Domino, qui me creavit ad se intelligendum? Ha Fides mea soror! ait Intellectus, quare es contra illam columnam, in qua es sustentata? & si contingeret, quòd tu caderes in dubitationem vel in errorem, quæ creatura esset illa, quæ sinè me posset te adjuvare?

3. Dixit Intellectus: illa naturalis Bonitas, quæ est infinita & æterna, est naturalis Ratio infinito & æterno Bono, quòd producat infinitum & æternum Bonum; sed Divina Bonitas est hujusmodi: ergo est Ratio DEO, quòd producat naturaliter infinitum & æternum Bonum. Vocamus autem Producentem Patrem, & Productum Filium & Sanctum Spiritum ab utroque Spiratum; & sic sequitur de necessitate Beatissima Trinitas.

Dixit Fides: tua ratio non valet, quia DEUS producit bonum infinitum & æternum intelligere, & est producens intelligens, & productus intelligibilis sinè aliqua distinctione & multiplicatione Personarum.

Ait Intellectus: dictum est, quòd Bonitas sit naturalis Ratio infinita & æterna &c., quod non esset, nisi Distinctio Personarum esset in Productione; ratio hujus est, quia infinitus Actus dicit plus in Productione existendi & distinguendi, quàm existendi tantùm, quia majus est existere bonum & agere seu producere bonum distinguendo cum multiplicatione Personarum, quàm sinè distinctione & multiplicatione; & sic mea ratio stat, & tua non potest stare.

Iterum, si esset, sicut tu dicis, Natura Divinæ Bonitatis, Magnitudinis &c. non esset permanens ab æterno nec in æternum, sed variabilis & mutabilis, quia Naturans transmutaret se in Naturatum, & è converso, & sic de Naturare: & Æternitas non posset sufficere ad permanentiam propriorum numerorum eorum, quod esset malum con-

tra bonum, parvum contra magnum, mutabile & mobile contra immutabile & immobile, possibile contra impossibile, innaturale contra naturale &c.; & omnia ista sequerentur, si Naturans esset mutabilis in Naturatum, & è converso, quia bonificans &c. non esset naturaliter agens, nec bonificatus &c. naturaliter patiens, nec bonificare &c. naturaliter actus; & sic Divina Natura non haberet radicem & fundamentum, in quo posset se sustentare hoc, quod est; & quia omnia ista sunt impossibilia, ergo ostenditur, quòd Naturans sit permanens in suo proprio numero, & hoc personaliter distinguendo, & sic de Naturato & Naturare, licèt sint idem per Essentiam Divinæ Naturæ, quæ est infinita & æterna.

4. Dixit Intellectus: omne ens magìs distat à non ente in existendo *esse* & producendo *esse*, quàm in existendo *esse* & non producendo *esse*; sed DEUS distat magìs à non ente, quàm aliud ens: ergo est *Esse*, & producit *Esse*, scilicet Personale; ergo est Trinitas.

Ait Fides: secundùm tuam positionem distaret DEUS plùs à *non esse*, si mille infinitas personas deduceret in *esse*.

Dixit Intellectus: tua ratio non valet, quia Divina Unitas, quæ est infinita, requirit solam Unam Paternalem infinitam Proprietatem, & sic de Una Filiali infinita Proprietate, etiam de passiva infinita Spiratione; & si essent plures paternitates &c., non essent de genere infinitæ Unitatis, & Una Paternitas non sufficeret in tota infinita Essentia, quod est impossibile; & sic de Filiatione & Spiratione.

5. Dixit Intellectus: omne ens magìs distat à Contrarietate cum Concordantia, quàm sinè Concordantia, & sic de Æqualitate, cum qua magìs distat ab inæqualitate, quàm sinè Æqualitate; & quia DEUS magis distat ab inæqualitate, quàm aliud ens: ergo relinquitur, quòd in DEO sit Concordantia & Æqualitas, & per consequens Pluralitas Personarum, cùm Concordantia & Æqualitas non possint esse sinè pluralitate.

Dixit Fides: secundùm te distaret DEUS magìs à Contrarietate, si in se ipso haberet mille concordantes Personas, quàm tres tantùm.

Ait Intellectus: tua ratio non valet, ût significatum est in præcedente paragrapho.

6. Iterum dixit Intellectus: omne illud, per quod ens est magìs definibile, est necessarium; *sed omne ens est magìs definibile per suum coëssentialem & naturalem actum, quàm sinè ipso*; & DEUS est Ens: ergo DEUS est definibilis per suum coëssentialem & naturalem Actum, dicendo sic: DEUS est Ens Deificans; unde sequitur, quòd in Deitate sit Deificans, Deificatus & Deificare.

Dixit Fides: per hoc, quod tu dicis, sequeretur, quòd in DEO esset materia, ex qua produceretur DEUS.

Ait Intellectus: non valet, quia DEUS est infinita Forma, & sic distat infinitè à materia; & sua Potestas, quæ est infinita, correspondet, quòd Infinitus possit de Infinito per infinitam Formam sinè materia.

7. Dixit Intellectus: omnis Natura, quæ est in naturali subjecto, est ei Ratio, quòd producat naturatum, sinè qua Ratione Natura non esset in suo genere; & quia in DEO est Natura, ergo habet se DEUS per suam Naturam ad naturandum Naturatum; ergo in DEO est Naturans, Naturatus & Naturare.

Dixit Fides: secundùm hoc, quod tu dicis, sequeretur, quòd Sanctus Spiritus, qui est DEUS, & productus à Patre, esset naturatus Filius.

Ait Intellectus: non valet, quia Sanctus Spiritus est Natura per Essentiam Amoris, & est spiratus à Patre & Filio per Amorem.

8. Ait Intellectus: nullum infinitum Ens est ligatum & impeditum; DEUS est infinitum Ens: ergo DEUS non est ligatus nec impeditus; quod esset, si non posset producere Infinitum de Infinito, & Æternum de Æterno: ergo producit Infinitum de Infinito.

Dixit Fides: non valet, nam, licèt DEUS possit producere Infinitum de Infinito, possem credere, quòd non velit producere Infinitum de Infinito, cùm sua Voluntas sit libera, & non habeat supra se causam.

Ait Intellectus: non valet, quia in DEO sua Voluntas & Potestas (& sic de aliis Attributis) convertuntur; & ideo, quidquid DEUS potest in se, sua Voluntas vult, & ipsémet causat se (est sibi Ratio) ad volendum, ut habeat ita magnum Actum volendi, sicut Divina Potestas possendi.

9. Ait Intellectus: omni infinito Enti magìs convenit infinire, quàm finire; sed DEO convenit finire seu determinare creaturas: ergo multò magìs illi convenit infinire in se Divinas Personas.

Dixit Fides: secundùm hoc, quod tu dicis,

cis, si DEO convenit infinire, quia est infinitus, ergo convenit illi, quòd infiniat infinitas creaturas.

Ait Intellectus: non valet, nam, licèt DEO conveniat infinire infinitas creaturas quoad se, creaturæ tamen non sunt capaces infinitatis, sic videlicet, quòd possint recipere infinitum esse; cùm Infinitas non sit de genere creaturarum.

10. Dixit Intellectus: nullum ens potest esse sinè modo existendi & agendi; DEUS est Ens: ergo habet modum existendi & agendi; ergo est Trinitas.

Ait Fides: non valet, quia Sanctus Spiritus est Ens, & non habet modum producendi personas.

Dixit Intellectus: non valet, nam, licèt Sanctus Spiritus non producat DEUM, est *per modum* producendi DEUM, quia est productus.

11. Ait Intellectus: omne ens habens aliquid infinitè & æternè, differt à re, quam habet; sed DEUS est Ens habens aliquid infinitè & æternè: ergo DEUS differt ab hoc, quod habet infinitè & æternè; ergo in DEO est Pluralitas, sinè qua non potest habere in se hoc, quod habet, cùm habere sit dictio significans habentem & habitum.

Dixit Fides: non valet, quia DEUS habet intelligere, & non est differens ab ipso.

Ait Intellectus: non valet quoad Personas; etiam, si tu dicis, quòd valeat quoad Essentiam, malè dicis, quia DEUS & suum intelligere non differunt per Essentiam.

12. Dixit Intellectus: omne naturale ens habet naturale formale & finale *quare*, per quod est hoc, quod est, & per quod se habet ad hoc, quare est finaliter; sed DEUS est naturale Ens: ergo habet naturale formale & finale quare, & per consequens Trinitatem.

Ait Fides: per hoc, quod tu dicis, videretur, quòd DEUS haberet compositum *quare*, sicut homo, qui est propter hoc, quia suum *quare* est compositum de Anima & de corpore, & sua quies est in fine, in quo ipse non est, videlicet in multiplicare suam speciem.

Ait Intellectus: non valet, quia exemplum non est æquale, quia exemplificans & exemplificatum non sunt ejusdem generis.

13. Ait Intellectus: nulla Magnitudo est infinita, nisi ambiat infinitum existere & infinitum producere; Divina Magnitudo est infinita: ergo ambit infinitum existere & infinitum producere.

Dixit Fides: Divina Magnitudo ambit infinitum intelligere vel amare.

Ait Intellectus: verum est, & per consequens habet infinitum magnificare, quod est sic de genere Magnitudinis, sicut infinitum amare de genere infiniti Amoris.

14. Dixit Intellectus: DEUS est Ens non indigens extra se aliquo; sed, si in DEO non est Trinitas, ipse est indigens aliquo extra se, ut possit agere bonum ratione suæ Bonitatis, ut non sit otiosus: & quia talis indigentia est impossibilis, ergo in DEO est Trinitas.

Ait Fides: non valet, quia DEUS agit de sua Bonitate intra se, bonificando suum intelligere & amare.

Dixit Intellectus: verum dicis, & per consequens agit in intelligendo & diligendo suum bonificare, infinire & æternare &c., quod esset impossibile sinè Productione in Divinis.

15. Ait Intellectus: omne Principium naturaliter infinitum & æternum producit principiatum naturaliter infinitum & æternum; sed DEUS est Principium naturaliter infinitum & æternum; ergo producit Principiatum naturaliter infinitum & æternum. Major sic est evidens, quia de natura Principii est principiare, & maximè de Principio naturaliter infinito & æterno. Minorem declaro sic: quia, si DEUS non esset naturaliter infinitum & æternum Principium, esset tantùm Principium effectivè finitum & in tempore, quod est contra suam infinitam Naturam Principii suæ magnæ Bonitatis, Infinitatis &c.. Vocamus autem Principiantem unam Personam, & Principiatum aliam; & ratio hujus est, quia de natura Principii est, quòd principians non sit suum principiatum, nec è converso.

Dixit Fides: non valet, quia in Essentia DEI DEUS est intelligens, & est intellectus sinè aliqua Distinctione intelligentis & intellecti.

Ait Intellectus: concedo tibi quoad Essentiam, non quoad Naturam Principii, quæ Natura non posset esse hoc, quod est, si Principians esset suum Principiatum, & è converso.

16. Dixit Intellectus: legitur in Evangelio Sancti Joannis: *In Principio erat Verbum, & Verbum erat apud DEUM* &c.; & ideo, quia dicit: *in Principio*, dicit, quòd Principiatum sit in Principiante Principiatum, & Principians sit in Principiato Principians; & quia dicit, *apud DEUM*, dicit,

quòd Principiatum sit in Principiante in æternum & ab æterno, quia in Æternitate non datur tempus.

Ait Fides: non valet, quia DEUS in æternum & ab æterno intelligit se ipsum sinè Distinctione Personarum.

Dixit Intellectus: tua objectio jam suprà est soluta, quia intelligere importat & Essentiam & Personas, sed de ratione Principii non importat, nisi Personas.

17. Ait Intellectus: omne illud, per quod Veritas sacræ Paginæ est magìs exposita & declarata, est necessarium; sed per Trinitatem Personarum est magìs exposita & declarata, ût dicitur in Genesi: *faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram:* ergo in DEO est Trinitas Personarum. Major sic probatur: quia Divina Veritas cum majori significatione se ostendit, non cum minori. Minorem sic declaro: quia dicit, *faciamus*, & dicit, *nostram*, & homo est trinus & unus: trinus, quia habet Animam & corpus & conjunctionem eorum, & est unus per essentiam.

Dixit Fides: non valet, quia est modus loquendi Communis Personæ, quòd loquatur in plurali.

Ait Intellectus: tua objectio jam est soluta per majorem propositionem istius argumenti.

18. Dixit Intellectus: potentia cognoscitur per actum, & actus per objectum; sed in Divino Intellectu est Pater intelligens, & Filius intellectus, & intelligere est Actus; & tu Fides credis hoc; & ideo arguo sic: omne illud, per quod in DEO Potentia, Actus & Objectum sunt magìs ostensiva & clara, est necessarium; sed per Divinam Trinitatem sunt magìs ostensiva & clara: ergo est Divina Trinitas. Major per se ipsam patet. Minorem declaro sic: DEUS Pater objectando se per modum intelligendi intelligit, quòd possit tantum de se, quantus ipse est, & sic producit Filium intellectum, ut habeat tantum Actum, quantus ipse est, & quòd ambo habeant ita magnum actum, sicut est Existentia ipsorum, spirando Sanctum Spiritum.

Ait Fides: non valet, quia in DEO Potentia, Objectum & Actus sunt idem per Essentiam sinè Distinctione.

Dixit Intellectus: concedo tibi sinè Distinctione Essentiæ, sed non Personarum, sinè qua Major hujus argumenti non esset necessaria, & esset necessaria, quod est contradictio, quæ non potest stare.

19. Ait Intellectus: nulla Æternitas est infinita in Bonitate, Magnitudine, Potestate sinè proprio & cöessentiali necessario & naturali æternante & æternato & æternare; sed Æternitas DEI est infinita in Bonitate, Magnitudine, Potestate: ergo in Divina Æternitate primariè sunt proprii coëssentiales necessarii & naturales Æternans, Æternatus & Æternare, quos vocamus Trinitatem.

Dixit fides: non valet, quia Æternans, Æternatus & Æternare sunt idem per Essentiam sinè Distinctione; sed tu respectu modi intelligendi ponis in DEO Distinctionem inter Æternantem, Æternatum & Æternare, per quam positionem in DEO non multiplicas nec addis aliquid.

Ait Intellectus: concedo tibi, quòd sint idem per Essentiam; sed æternare intelligimus dupliciter, scilicet essentialiter & personaliter: essentialiter, sicut tu dicis; personaliter verò, ut per Majorem istius syllogismi significatum est, quia sinè Productione & Distinctione Major esset falsa.

20. Dixit Intellectus: nulla Potestas est infinita Ratio alicui Bonitati, nisi sit ei Ratio, quòd ipsa Bonitas possit existere infinita per existentiam & per agentiam; sed Divina Potestas est infinita Ratio suæ Bonitati, quòd possit esse infinita per Existentiam & per Agentiam: ergo in Divina Essentia est infinita Agentia, & illam vocamus Trinitatem.

Ait Fides: non valet, quia illa infinita Agentia est per intelligere & amare tantùm, quæ sunt bona per Bonitatem &c. sinè Distinctione in Divinis.

Dixit Intellectus: mea ratio valet, & tua non, quia Divina Bonitas sic est infinita per Potestatem quoad existere & agere, sicut Divinus Intellectus & Divina Voluntas; & sic Bonitas ita habet proprium bonificare quoad se, sicut Intellectus intelligere, & Voluntas amare quoad se; aliàs Finis Bonitatis esset quoad bonum intelligere & amare, & non quoad suum bonificare, quod est impossibile.

21. Ait Intellectus: nulla Voluntas est infinita in diligendo, nisi diligat in sua essentia infinitos actus suæ bonitatis, infinitatis, æternitatis, potestatis &c.; sed Divina Voluntas est infinita in diligendo: ergo diligit in sua Essentia infinitos Actus suæ Bonitatis, Magnitudinis &c.; & illos infinitos Actus vocamus Trinitatem.

Dixit Fides: non valet, quia Divina Voluntas diligit infinitè, quòd suum amare sit infinitè bonum, magnum &c. per actum Bonitatis, Magnitudinis &c.

Mirabile est, ait Intellectus, quia tu Fides ita frequenter varias medium, & éstne ista materia de sophismatibus? absit, & nescis tu, quòd Divina Voluntas sit ita infinita in diligendo Actus aliarum Dignitatum, sicut suum? quia, si non diligeret illos, jam esset finita in diligendo, quia diligeret Bonitatem propter amare, & non Bonitatem propter bonificare, & sic de aliis, quod est impossibile. Et de cætero, si habes veras & necessarias rationes, dicas, quia Veritas non quærit angulos, nec ego vado per ambages, sicut tu.

Intellectus voluit incipere aliam rationem, sed Fides fuit mota ad iram, dicens: vade tuas vias, semper vis me tenere in Disputatione de Trinitate, non facias, sed transeamus ad Incarnationem.

PARS III.
De Incarnatione.

1. DIxit Intellectus: probatum est, quòd DEUS sit Trinus & Unus, & quia est Unus & Trinus, ad probandum suam Incarnationem arguo sic: omne illud, quod est magìs simile DEO in Unitate & Trinitate, est necessarium; sed Christus est magìs similis DEO in Unitate & Trinitate: ergo Christus est necessarius. Majorem declaro sic: quia omne illud, quod est magis simile Divinæ Unitati & Trinitati, est magìs scibile à Divina Sapientia, & amabile à Divina Voluntate, & etiam bonificabile à Divina Bonitate, & magnificabile à Divina Magnitudine &c.: quare tale simile est necessarium; aliàs Divina Sapientia, Voluntas, Bonitas, Magnitudo & cætera Atributa essent contra hoc, quod est magìs simile Divinæ Unitati & Trinitati, quod est impossibile. Probatio minoris: quia in Christo sunt tres Naturæ, scilicet Divina & Humana, quæ est duplex, videlicet corporalis & spiritualis; & istæ tres constituunt unum Christum DEUM & Hominem.

Ait Fides: non valet, quia hoc, quod Divina Voluntas potuisset nolle, non est necessarium; sed Divina Voluntas potuisset nolle Incarnationem: ergo Incarnatio non est necessaria, sed est contingens, quia Divina Voluntas voluit ipsam esse, & talis contingentia pertinet ad me per Credulitatem, & non ad te per Demonstrationem.

Ait Intellectus: mea ratio stat, & tua non, quia scibilitas, magnificabilitas & bonificabilitas &c. & majoritas similitudinis Divinæ Unitatis & Trinitatis causant Incarnationem, & Divina Voluntas causat se ipsam ad volendum, quòd sit hoc, quod est magis simile Divinæ Unitati & Trinitati, & etiam ad hoc, per quod ipsa & aliæ Dignitates possunt habere majores & nobiliores actus in creaturis, quæ sunt effectus earum.

2. Ait Intellectus: omnes Divinæ Dignitates veniunt ad creaturas cum infinitis Actibus, quia Actus earum tantùm est infinire; sed quia creaturæ sunt finitæ, non sunt capaces ad recipiendum infinitas Rationes: unde sequitur, quòd DEUS agat in aliquo creato in tantum, quòd non possit magis agere cum suis Dignitatibus, ut suæ Dignitates quiescant extrà in illo majori agere, & ut quies, quæ est extrà, respondeat quieti, quæ est intrà, quæ est per Divinam Trinitatem; sed hoc est per Incarnationem, quia DEUS non potest magìs exaltare creaturam in bonitate & magnitudine &c., quàm facere ipsam DEUM, & conjungere Divinam Naturam cum humana, Divinam Bonitatem cum humana, Divinam Magnitudinem cum humana &c.: ergo ostenditur, quòd Incarnatio sit necessaria.

Dixit Fides: tua ratio non valet, nam, si esset, sicut tu dicis, DEUS assumeret tot humanitates, quot sunt homines, ut cum suis Dignitatibus tantum ageret in creaturis, quantum posset agere; sed hoc non facit: quare tua ratio non concludit quoad te, sed quoad me.

Ait Intellectus: mea ratio concludit, nam, si DEUS assumeret plures humanitates, non esset Unus Christus, sed plures, & uni derogaretur ab omnibus aliis, quia Unus Christus non sufficeret, ut esset Finis totius Universi & Filius DEI, & essent plures personæ, quod est impossibile & contra ordinationem & proportionem totius Universi; & etiam essent plures populi, & quilibet sub suo DEO, suo Creatore & Redemptore, quod est impossibile.

3. Dixit Intellectus: omne illud, quod potest esse magìs generale, est necessarium; & ratio hujus est, quia cognitio fit à generaliori ad particulare; sed Incarnatio est hujusmodi: ergo Incarnatio est necessaria. Minorem declaro sic, quia in hoc, quòd DEUS est Homo, & Homo est DEUS, fit magìs com-

commune, quod possit esse, quia hoc commune est per generalem Bonitatem DEI & Humanitatem conjunctas, & sic de cæteris existentibus in summo gradu generalitatis.

Ait Fides: non valet, quia secundùm hoc, quod tu dicis, Persona Patris, & sic de Persona Sancti Spiritûs, essent incarnatæ, ut Christus esset magìs generalis.

Dixit Intellectus: non valet, quia sequerentur multa inconvenientia, si Pater & Sanctus Spiritus essent incarnati; quia eadem persona esset hoc modo multæ personæ, & Pater esset Filius, & Pater & Sanctus Spiritus essent Filius: ergo sufficit, quòd Unus Homo sit & Una Persona per Incarnationem; sicut in Cœlo (& multò magìs) in quo sufficit unus Sol, & in inferioribus unus ignis, una caliditas &c.

4. Ait Intellectus: quia inter Creatorem & creaturam non datur medium, necessariò sequitur, quòd hoc, per quod Creator potest esse magìs intimè in creatura, & creatura in ipso, sit necessarium; sed hoc est per Incarnationem: igitur Incarnatio est necessaria. Majorem declaro sic, quia, si hoc, per quod Creator potest esse magìs intimè in creatura, & è converso, non esset necessarium, daretur aliquod medium, quod repugnaret illi majori intimitati bonæ, magnæ &c., quod est impossibile; ergo hoc, per quod Creator potest esse magis intimè in creatura & creatura in ipso, est necessarium. Minorem declaro sic: si DEUS est incarnatus, ita intimè est in sua creatura, & è converso, quòd sit ipsa Creatura, quæ est Homo, & Homo sit DEUS; & sic dupliciter est in intimitate in altiori gradu, quo possit esse: primò quidem est effectivè, sicut agens, qui est in suo effectu, & hoc simpliciter; secundariò naturaliter, quia per illam Humanitatẽ, quam assumpsit, naturaliter participat cum suo effectu cum toto Universo; & ratio hujus est, quia homo naturaliter participat cum omnibus creatis entibus.

Dixit Fides: tua ratio non concludit, nam, si concluderet, sequeretur, quòd DEUS esset omnes creaturæ, & omnes creaturæ essent ipse; quod est contra ordinem totius Universi, etiam derogaretur DEO & privaretur suo honore.

Ait Intellectus: tua Objectio jam est suprà soluta; etiam DEUS non posset esse in creatura, nec creatura in ipso, nisi cum majori exaltatione unius creaturæ existentis Finis omnium creatorum entium, propter quam majorem exaltationem sit proportionata & disposita ad Deificationem & Incarnationem.

5. Dixit Intellectus: omne illud instrumentum, cum quo DEUS potest magìs de se ipso in creatura, & de creatura in se ipso, est necessarium; sed tale instrumentum est per Incarnationem: ergo Incarnatio est necessaria. Majorem declaro sic: nisi esset necessarium illud instrumentum, cum quo DEUS posset magìs de se ipso in creatura, & de creatura in se ipso, privatio hujus instrumenti esset causa, quòd Divina Potestas, quæ est infinita, posset esse ligata, quia non posset hoc bonum, magnum &c. perficere de DEO in creatura, & de creatura in DEO; & quia Divina Potestas non potest ligari: ergo omne illud instrumentum, cum quo DEUS potest magìs de se ipso in creatura, & de creatura in se ipso, est necessarium. Minorem declaro sic: quia DEUS non potest plus de se ipso in creatura, & è converso, quàm facere se Creaturam, & Creaturam facere DEUM.

Ait Fides: non valet, quia secundùm te Divina Voluntas esset causata & necessitata ad volendum Incarnationem, & non posset ipsam nolle; unde sequeretur, quòd amitteret suam Libertatem, & esset subdita, & Christianus Populus non haberet ei grates de Incarnatione; & quia omnia ista sunt impossibilia, tua ratio non concludit.

Dixit Intellectus: ad similitudinem hujus objectionis est soluta alia superiùs; & quia dicis, quòd Divina Voluntas esset ligata, quia necessitata, dico, quòd ipsa necessitet se ipsam cum sua Bonitate, Magnitudine &c., diligendo Incarnationem, ut Divina Potestas non sit ligata, & Divina Bonitas, Magnitudo &c. sint magìs diffusivæ in effectum, & ab effectu magìs recolibiles, intelligibiles, amabiles & laudabiles.

6. Ait Intellectus: omne illud, per quod Divina Sapientia & Divina Voluntas magìs se possunt coæquare in esse causæ creati subjecti, est necessarium; sed hoc est per Incarnationem: ergo Incarnatio est necessaria. Majorem declaro sic: in principio, quando DEUS voluit creare Mundum, Divina Voluntas voluit ipsum creare propter majorem Finem, & Divina Sapientia, quæ est immensa in sciendo, intellexit illum majorem Finem, & sic ipse major Finis fuit volitus & intellectus æqualiter, ut Sapientia & Voluntas æqualiter participarent in eodem Fine; & hoc fuit necessarium ratione majoris Concordantiæ earum, similiter Bonitatis, Magnitudinis &c. Minorem declaro sic: nam, quia DEUS est incarnatus, est creatio Mundi exaltata ad majorem Finem, qui possit esse, videlicet, quòd Mundus sit creatus, ut DEUS faceret se Hominem, & Homo esset DEUS; major Finis à DEO non est intelligibilis nec possibilis, nec à nobis recolibilis, intelligibilis & amabilis.

Dixit Fides: tua ratio non procedit; nam, si hoc esset necessarium, per quod Divinus Intellectus & Divina Voluntas magìs coæquarent se in creatis, quidquid DEUS intelligeret in creaturis, diligeret Divina Voluntas; DEUS autem intelligit in creaturis peccata, sed Divina Voluntas non diligit peccata, sed odit ea.

Ait Intellectus: hoc, quod tu dicis, non sequitur, quia Divina Voluntas diligit, quòd Divina Sapientia intelligat omnia bona & mala, ut suum intelligere non sit terminatum; & sic coæquatur Actus Voluntatis cum Actu Intellectûs & cum Actu Bonitatis, Magnitudinis &c.

7. Dixit Intellectus: omne illud, per quod Divinum Judicium magìs potest remunerare Justos in Paradiso, est necessarium; sed hoc est per Incarnationem: ergo est necessarium, quòd DEUS sit Incarnatus. Majorem declaro sic: DEUS est justus cum majori Magnitudine Bonitatis, Æternitatis, Potestatis &c., non cum minori, cùm sua Justitia sit infinita, & sic de sua Magnitudine, Bonitate &c.: unde sequitur, quòd majus Judicium inter DEUM & hominem sit necessarium, quia DEUS necessitat ipsum cum suis Dignitatibus. Minorem declaro sic: quia DEUS est incarnatus, cum suo Corpore glorificabit Corpora Sanctorum in Patria per visum, auditum & tactum, & sic illud Corpus erit Divinum Instrumentum remunerationis sensualium Sanctorum, sinè quo instrumento DEUS non posset remunerare Corpora Sanctorum per sensum, quæ sustinuerunt in hoc sæculo famem, sitim & multas miserias propter DEUM; & ratio hujus est, quia DEUS est invisibilis, inaudibilis & intangibilis.

Ait Fides: tua ratio non valet, nam, si valeret, Misericordia DEI non prævaleret in hac vita, ut Judicium DEI esset in majori gradu puniendi omnes peccatores, & non parceret eis aliquid.

Dixit Intellectus: mea ratio adhuc stat; & non propter hoc, quod tu dicis, sequitur privatio Misericordiæ DEI, ut Justitia & Misericordia sint idem in DEO, & DEUS, qui est liber, agit ad placitum de sua Justitia & sua Misericordia puniendo & parcendo.

8. Ait Intellectus: omne illud, per quod DEUS est magìs definibilis, ût Causa, est necessarium; sed hoc est per Incarnationem: ergo necessarium est, quòd DEUS sit incarnatus. Major est evidens sic: quia DEUS est Causa cum majori Magnitudine Bonitatis, Magnitudinis &c., non cum minori, ut Prima Causa non sit defectiva, quia Minoritas semper implicat imperfectionem. Minorem probo sic: nam propter hoc, quia DEUS est incarnatus, est totum Universum exaltatum, cùm illa Beatissima Humana Natura, quam DEUS assumpsit, sit realis, naturalis & coëssentialis Pars totius Universi; & sic, quantò magìs Universum est exaltatum & creatum in majori nobilitate, bonitate, magnitudine &c., in tantò altiori gradu est DEUS Causa.

Dixit Fides: tua ratio non procedit, quia habet instantiam in hoc, quòd DEUS ab æterno non creaverit Mundum, quia est novus, & creavisset ipsum ab æterno, si esset verum hoc, quod tu dicis, ut DEUS esset Causa ab æterno, & Mundus causatus.

Dixit Intellectus: quòd sua ratio staret sinè eo, quòd possit calumniari, ut Divina Potestas, quæ est infinita, possit perficere, quòd DEUS sit Causa in summo gradu sinè derogatione suæ Æternitatis & ordinationis totius Universi, quæ derogatio esset, si essent plures Æternitates, & Alia Vita esset impossibilis. Et de tali materia loquemur in *quarta & quinta Parte hujus Libri*, Domino concedente.

9. Dixit Intellectus: omne illud, per quod homo magìs potest intelligere DEUM, & magìs credere in ipsum, est à DEO ordinabile; sed hoc est per Incarnationem: ergo est necessarium, quòd DEUS sit incarnatus. Majorem declaro sic: quia DEUS est intelligibilis cum magìs bona & magna &c. intelligibilitate, non cum minori, & est ordinabile ab eo, quòd faciat se intelligere cum majori magnitudine intelligibilitatis; & per consequens cum majori credibilitate; & major credibilitas es tu Fides, quia es magìs difficilis, quàm alia, ût per te patet. Minorem sic ostendo; major intelligibilitas, quam homo possit habere, vel major Fides est intelligere vel credere, quòd DEUS sit Unus & Trinus, & ût Homo passus &c.

Ait

Ait Fides: tua positio ligat me, quia, si dico contra te, dico contra me, sed dico contra intelligibilitatem, quam dicis; quia DEUS non ordinat ipsam in Via in majori gradu, sed in minori, quia intelligis DEUM per speciem, sed si sinè ænigmate in Via ipsum intelligeres, diceres verum; sed hoc non facis, & sic tua ratio non procedit.

Dixit Intellectus: non est intelligendum, quòd dicam, quòd sit possibile intelligere DEUM in hoc Mundo sinè ænigmate, sed dico de illa intelligibilitate, quæ est magìs possibilis in Via; & sic patet per hoc, quod tu dicis, quòd tuæ rationes sint debiles, & quòd vadas per ambages.

10. Ait Intellectus: omne illud, per quod homo est magìs dispositus ad habendum magnam Spem in DEO, etiam ad habendum alias Virtutes, & ad vitandum vitia, est à DEO disponibile & ordinabile, & à sua Voluntate amabile; sed hoc est per Incarnationem: ergo concluditur, quòd Incarnatio sit necessaria. Major patet ex eo, quia DEUS est Virtus, & diligit Virtutes, & odit vitia hominum. Minor declaratur sic: quia DEUS est incarnatus, & propter Redemptionem hominum passus, est Spes exaltata, & desperatio elongata ab homine, & sic de Justitia & Injuria, de Prudentia & Imprudentia &c.

Fides dubitavit reprehendere Intellectum, ut non diceret contra Spem suam germanam, & etiam contra alias Virtutes; dum Fides sic stabat, Intellectus voluit incipere aliam Rationem: ait Fides, & quid est hoc? totâ die velles me tenere in tuis prolixis verbis; transeamus ad Creationem Mundi, quia satìs patet, quis magìs dicat verum inter me & te de Incarnatione.

PARS IV.
De Creatione Mundi.

1. Dixit Intellectus: omne illud, per quod DEUS potest esse sinè Mundo, est necessarium; sed inceptio Mundi vel novitas est hujusmodi: ergo inceptio Mundi vel novitas est necessaria. Major est evidens, nam, si DEUS non posset esse sinè Mundo, Mundus videretur causa DEI, quod non est verum, sed potiùs è converso. Minorem declaro sic: quia, si Mundus non potuisset esse novus, DEUS non potuisset esse sinè ipso, sed hoc est falsum & impossibile; ergo Mundus fuit novus & inceptus.

Ait Fides: concedo Majorem; sed ad Minorem dico per interemptionem; & tu probas, quòd, si Mundus non potuisset esse novus, DEUS non potuisset esse sinè Mundo, dico, quòd est falsum, nam, si voluisset, potuisset, cùm habeat infinitam Potestatem, sed noluit, ut non caderet in DEUM novitas vel permutatio, quia incepisset facere, quod non fecerat, deducendo Mundum à non esse in esse.

Tunc dixit Intellectus: Fides, tu contradicis tibi in tuis dictis, dicendo, quòd potuisset, si voluisset; sed dicis, quòd noluerit, ut non caderet in ipsum mutatio, & sic mutatio ligaret suam infinitam Potestatem, & sic potuit & non potuit, quod est impossibile & contradictio.

2. Dixit Intellectus: omne illud, per quod DEUS magìs potest agere in suo effectu, est necessarium; sed DEUS potest magìs agere in suo effectu, si deducat ipsum à non esse in esse: quare est necessarium, quòd Mundus sit novus. Major est evidens. Minor probatur sic: quia omne patiens plus patitur per duplicem passionem, quàm si pateretur per alteram illarum tantùm; sed si Mundus est novus, patitur per duplicem passionem, videlicet, quia est deductus à non esse in esse, & quia in ipso aliquæ suarum partium generantur ex aliis suis partibus successivè.

Dixit Fides: tu dicis contra te ipsum, nam, si Mundus est æternus, DEUS agit magìs in ipso, quàm, si sit novus, quia æterna actio est major, quàm nova; etiam, si Mundus est novus, fuit ab æterno de ipso otiosus, quia non deducebat ipsum de potentia in actum.

Dixit Intellectus: intensiva operatio est major, quàm extensiva, ratione majoris bonitatis, magnitudinis &c.; sed, si Mundus est æternus, operatio DEI in ipso est extensa per motum Cœli & generationis & corruptionis, & non sequitur finis nec utilitas, quia non posset esse Alia Vita hominum, nam tota materia Mundi non sufficeret corporibus hominum generatis ab æterno & in æternum; etiam quilibet homo post suam mortem non duraret; sed, si Mundus est novus, homo potest durare in æternum, & hoc materiâ sufficiente corporibus hominum post Resurrectionem, quam probabimus; & sic tua ratio non valet. Et quando dicis, quòd DEUS fuerit otiosus &c., non dicis verum; nam Mundus, antequam fuisset, non erat in DEO in potentia, quia nulla forma potest

potest existere in potentia sinè materiali subjecto, quod subjectum non est in DEO.

3. Dixit Intellectus: omne illud, per quod Essentia Divinæ Æternitatis magìs distat ab essentia temporis, est necessarium; sed Creatio in tempore est hujusmodi: ergo Creatio in tempore est necessaria. Major sic ostenditur: nam, sicut Essentia Divinæ Bonitatis cum sua Infinitate distat ab essentia bonitatis Mundi, quæ est finita, & Essentia Divinæ Magnitudinis cum sua Infinitate distat ab essentia magnitudinis Mundi, quæ est finita, & sic de aliis, sic Essentia Æternitatis DEI, quæ est infinita, distat ab essentia Mundi, quæ est finita. Minorem sic probo: Essentia Æternitatis DEI est immutabilis & immobilis & indivisibilis; sed essentia temporis est mutabilis, mobilis & divisibilis: ergo Creatio in tempore est necessaria.

Ait Fides: non valet, quia DEUS habet infinitam Potestatem, cum qua potest distare à tempore, licèt tempus sit ab æterno, & tali Potestati tempus non potest resistere.

Dixit Intellectus: non valet, nam, sicut bonitas Mundi resistit, quòd non possit esse infinita, etiam magnitudo, quòd non possit esse infinita, sic duratio Mundi resistit, quòd non possit esse æterna.

4. Dixit Intellectus: omne illud, per quod est impossibile, quòd propter Creationem Mundi sequatur aliquod inconveniens in DEO, est ostensibile; sed hoc est per *factum esse:* ergo Creatio Mundi est necessaria. Major per se patet. Minor probatur sic: quia, si non esset per *factum esse*, sequeretur nobis nulla experientia nec certitudo.

Ait Fides: non valet; quia, si Mundus non esset ab æterno, DEUS esset Principium sinè principiabili, & sua Bonitas non esset ei Ratio, quòd ageret bonum in effectu ab æterno, & sic de Magnitudine &c., quod est impossibile: unde sequitur, quòd non sit necessarium, quòd Mundus sit principiatus de novo.

Dixit Intellectus: quòd sit *duplex Principium*, scilicet *naturale* & *contingens*: *naturale*, sicut DEUS Pater Principians DEUM Filium, & tale Principium est ab æterno; *contingens*, sicut Mundus, qui est principiatus per contingentiam; nam, si DEUS voluisset, non principiavisset ipsum; & sic de Bonitate & Magnitudine, quæ sunt duplices, scilicet naturalis & per contingentiam: naturalis, sicut Divina Bonitas, ex qua DEUS Pater producit Bonum Filium ab æterno, quia est ei Ratio, ut naturaliter agat bonum, & de tali Bonitate DEUS non posset esse otiosus; & quia bonitas, quæ est per contingentiam, non est DEO naturalis, non est propter hoc DEUS otiosus, si non agit ab æterno de ipsa; & sic tua ratio non valet.

5. Dixit Intellectus: omne illud, per quod DEUS magìs præcedit Mundum, est necessarium; sed hoc est per Creationem: ergo Creatio Mundi est necessaria. Majorem probo sic: quia DEUS necessariò præcedit Mundum per suam infinitam Bonitatem, cùm bonitas mundi per quantitatem sit finita, & sic de Magnitudine, Æternitate &c. Minor declaratur sic: quia, si Mundus esset ab æterno, DEUS non præcederet æternitatem Mundi cum sua Æternitate, sicut cum sua Bonitate, Magnitudine, ut suprà dictum est; & sic non præcederet ipsum simpliciter, sed secundùm quid, quod est impossibile: ergo Mundus est novus.

Dixit Fides: non valet, quia Divina Æternitas præcedit durationem Mundi quoad Nobilitatem & Bonitatem, sicut causa præcedit suum effectum.

Ait Intellectus: etiam in Duratione Divina Æternitas præcedit durationem Mundi, ut præcessio sit circularis, & secundùm quid sit consumata; & sic tua ratio non procedit.

6. Dixit Intellectus: omne illud, per quod DEUS magìs distat, ut non sit causa peccandi, est necessarium; sed hoc est per Creationem: ergo Creatio Mundi est necessaria. Major patet sic: quia DEUS est infinitè bonus, magnus, potens, virtuosus &c., & peccatum est malum & vitiosum, defectuosum & indignum, quòd habeat esse per se & in subjecto. Minorem ostendo sic: quia, si Mundus est æternus, homo non esset creatus ex nihilo, & sic non haberet naturam peccandi, cùm peccatum nihil sit; sed constat, quòd peccet: ergo est per libertatem sibi à DEO attributam; & sic DEUS esset causa peccati.

Ait Fides: non valet, quia DEUS dat libertatem homini, ut possit facere bonum vel peccatum liberè; & quia homo liberè peccat, DEUS non est causa peccandi.

Dixit Intellectus: quòd adhuc ratio stet in hoc, quòd DEUS daret instrumentum peccandi, scilicet liberam voluntatem, si Mundus esset ab æterno; sed, si Mundus est

novus, non; quia DEUS dat libertatem homini, ut agat bonum, & non, ut agat malum; sed, quia homo est de nihilo, propter illud nihil habet libertatem ad faciendum peccatum, quod est nihil.

7. Ait Intellectus: omne illud, per quod DEUS potest magìs annihilare Mundum, est necessarium; sed hoc est per Creationem: ergo Creatio Mundi est necessaria. Majorem demonstro sic: DEUS habet infinitam Potestatem singulariter, & per consequens singularem Æternitatem, ut sua Potestas & Æternitas in Infinitate habeant Singularitatem; sed, si Mundus esset ab æterno, Æternitas DEI non haberet Singularitatem, quia esset æternitas Mundi; nec Divina Potestas posset annihilare Mundum: nam, sicut Mundus non haberet naturam principiandi, sic nec naturam annihilandi. Minor patet sic: nam, si Mundus est novus, habet naturam principiandi passivè, sicut naturam annihilandi.

Dixit Fides: non valet, quia in DEO Potestas & Voluntas sunt idem numero; unde sequitur, quòd, si Divina Voluntas vellet, quòd Mundus annihilaretur, Divina Potestas, cùm sit idem cum Voluntate, posset ipsum annihilare, quia effectus non posset repugnare suæ Causæ.

Ait Intellectus: tua ratio non procedit, 10. quia non attenditur de repugnatione quoad Divinam Potestatem, sed de repugnatione quoad æternitatem Mundi, quia haberet, cum quo repugnaret in hoc, quòd non haberet naturale principium nec finem.

8. Dixit Intellectus: si Mundus esset æternus, per suam potestatem posset esse æternus; sed per suam potestatem non potest esse æternus, ût probabo: quare Mundus non est æternus. Major est evidens. Minor probatur sic: nam potestas Mundi per se ipsam est finita, quia habet finitam quantitatem & finitum subjectum, & sic Mundus non potest esse æternus; nam, si posset esse æternus, posset esse infinitus à finita potestate, quod est impossibile: ergo Mundus per suam potestatem non potest esse æternus; igitur est novus.

Ait Fides: non valet, quia Divina Potestas est infinita, & cum sua Infinitate & finita potestate Mundi potest causare Mundum ab æterno.

Dixit Intellectus: falsum est, quia tu implicas, quòd DEUS posset de finito & infinito componere Mundum, quod est impossibile.

9. Ait Intellectus: si Mundus esset æternus, DEUS causâsset ipsum æternum in Divina Æternitate & cum Divina Æternitate; sed DEUS non potest hoc facere, ût probabo: ergo Mundus non est æternus. Probatio minoris, quia, si DEUS potuisset causare æternitatem Mundi cum Divina Æternitate & in Divina Æternitate, potuisset causare bonitatem, magnitudinem Mundi, & sic de aliis, infinitè cum sua & in sua infinita Bonitate, Magnitudine, Potestate &c.; sed hoc est falsum & impossibile, quia partes Mundi non sunt capaces ad hoc: quare Mundus non potest esse æternus.

Dixit Fides: non valet, quia in DEO Potestas & Voluntas sunt idem numero; & quia DEUS cum sua Voluntate potuisset velle, quòd Mundus esset ab æterno, cum sua Potestate potuisset Mundum fecisse ab æterno.

Ait Intellectus: tua ratio non procedit, quia Divina Voluntas non posset velle, quòd Mundus esset ab æterno, cùm Divina Sapientia sciat, quòd non possit esse ab æterno sic cum Divina Æternitate, sicut sua bonitas &c. non potuit esse infinita cùm infinita Bonitate &c. DEI, cùm Sapientia DEI sciat, quòd partes Mundi non sint capaces, quòd sint infinitæ.

Dixit Intellectus: probatum est, quòd DEUS sit incarnatus; & quòd Mundus non possit esse æternus, probo per Divinam Incarnationem, & arguo sic: omne illud, per quod Mundus est magìs proportionatus & dispositus, quòd DEUS sit incarnatus, est necessariũ; sed ista necessitas non esset, si Mundus esset æternus, ût probabo: quare Mundus non est æternus. Majorem declaro sic: si Mundus fuit æternus, nunquam fuit Primus Homo, nec erit ultimus, quia semper fuit & erit generatio & corruptio hominum; quod est impossibile, ût probatum est *in Capitulo de Incarnatione*; etiam non esset Generalis Resurrectio hominum, quam oportet esset, ût probabimus; nec Christus esset Reparator & Glorificator, etiam nec natus in Medio temporis Mundi, quod Medium est illi magìs proportionatum, quàm extremitates, ratione suæ Nobilitatis & Virtutis Medii: & sic Divina Sapientia, Bonitas &c. essent defectivæ & fallibiles, quia non ordinavissent nec disposuissent Mundum ad Divinam Incarnationem; & quia omnia ista sunt impossibilia, concluditur, quòd Mundus non sit æternus. Minor sic probatur: quia,

quia, si Mundus esset æternus, Incarnatio DEI non fuisset necessaria ad reparandum Mundum, quia non fuisset peccatum in Primis Parentibus; & sic hujusmodi dispositio Mundi ad Incarnationem non esset necessaria: ergo Mundus non est æternus.

Fides voluit redarguere Intellectum, & quia erat fastidiosa ratione nimiæ prolixitatis disputationis, dixit ista verba: miror de te, Intellectus, quia conaris probare hoc, quod est impossibile; nam, quia Divina Voluntas non habet aliquid supra se, quod possit ipsam causare & necessitare ad volendum, quòd Mundus sit novus, non potes demonstrare, quòd Mundus sit novus; & sic de hoc, quod est impossibile, vis implicare possibile; unde propter hoc de ista materia non curo ampliùs tecum disputare.

Ait Intellectus: quia dicis, quòd Divina Voluntas non habeat causam supra se, verum dicis quoad aliam essentiam distinctam à sua, sed quoad suas sorores, videlicet Divinas Dignitates, dicis falsum; nam, sicut bonus & justus & verus homo cum sua bonitate, justitia & veritate causat suam voluntatem ad volendum bonum & justum & verum judicium, sic & multò magìs DEUS cum suis Dignitatibus causat suam Voluntatem ad volendum, quòd Mundus sit novus. Quare multò magìs miror, quàm tu, quia dicis, quòd volo implicare, quòd hoc, quod est impossibile, sit possibile, & quid est hoc de te? loquórne ergo cum animali bruto, quando tecum loquor, quod non habet memoriam? imò ésne omnino obstinata? & *non recolis necessarias Probationes, quas tibi feceram?* quibus tu non potes resistere.

PARS V.
De Resurrectione Hominum.

INtellectus voluit procedere ad probandum Resurrectionem Hominum, & dixit Fidei: Fides soror, vis, quòd in ista Disputatione procedamus *per syllogismos Raymundi*, ita, quòd applicemus ipsos ad istam Disputationem de Resurrectione, quæ erit inter me & te? Ait Fides: placet mihi, quia probabo tibi, quòd illi syllogismi non sint necessarii. Et ego, dixit Intellectus, probabo, quòd ipsi sint necessarii. Sed, antequam procedamus, videamus, quænam sit necessitas probationis. Ait Fides: placet.

Dixit Intellectus: necessitas probationis est *duplex*, ût in prædictis syllogismis significatum est: *prima* est *per Ligamen & Naturam*, quæ est inter subjectum & prædicatum, sicut, si diceretur: si homo est, animal est; *secunda* est *duobus modis*, videlicet *per Causam & Effectum*, & *per Causam se ipsam causantem*: per Causam & Effectum, sicut: si Sol est, dies est, & si dies est, Sol est; per Causam se ipsam causantem, sicut bonus homo, qui causat se ipsum ad agendum bonum cum sua bonitate, & magnus ad agendum magnum cum sua magnitudine &c.; per istos *tres modos* oportet nos disputare. Placet mihi, ait Fides.

1. Incipit Intellectus primum syllogismum, dicendo sic: Divina Bonitas cum sua Magnitudine est Divinæ Voluntati Ratio, quòd diligat bonum & magnum Judicium DEI; sed, si Divina Voluntas diligit bonum & magnum Judicium DEI, Judicium est necessarium: ergo erit bonum & magnum Judicium omnium, quæ homines fecerunt in hac vita cum Anima & cum corpore, sive bonum sive malum sit; & sic erit Resurrectio hominum.

Ait Fides: non valet, quia inter Divinam Voluntatem & dictum Judicium hominum non est Ligamen nec Natura, cùm sint plures essentiæ, & hoc, quod est inferiùs, non potest causare hoc, quod est superiùs.

Dixit Intellectus: mea ratio valet, quia Divina Voluntas causat se ipsam cum Magnitudine suæ Bonitatis, quæ est ei Ratio, ut diligat bonum & magnum Judicium hominum, quod est bonum & magnum, ût per se patet.

2. Ait Intellectus: omne Judicium est magìs magnum in homine, quàm in aliqua parte hominis; sed Judicium DEI erit maximum: ergo erit in toto homine, & non solùm in parte hominis.

Dixit Fides: non valet, quia Effectus non causat Causam; sed, si Judicium esset necessarium, ut esset magnum, ût tu dicis, Judicium esset causa Judicantis, quod est impossibile.

Ait Intellectus: mea ratio valet, quia causat se ipsam cum sua Magnitudine, ut cum ipsa habeat magnum actum judicandi, & non, sicut tu dicis.

3. Dixit Intellectus: omne Judicium, quod est magnum per infinitam Magnitudinem, est durabile per infinitam Durationem; sed Judicium DEI est magnum per infinitam

Magnitudinem: ergo est durabile per infinitam Durationem; & sic erit Generalis Resurrectio.

Ait Fides: non valet, quia Judicium hominum non debet esse infinitum, nec per consequens sempiternum; nam usus, quem habuerunt homines in agendo bonum & malum, non fuit cum infinita Magnitudine, sed cum finita & in tempore.

Dixit Intellectus: verum dicis quoad usum, sed bonus usus fuit ad serviendum infinitæ Magnitudini, & malus usus contra ipsam; & ideo DEUS ratione suæ infinitæ Magnitudinis causat se ad judicandum homines in perpetuum, cùm sua Justitia non sit otiosa.

4. Ait Intellectus: illud subjectum, in quo DEUS potest plus judicare, est necessarium; sed in toto homine potest DEUS plus judicare, quàm in parte ejus: ergo homo resuscitabitur, ut sit subjectum illius magni Judicii.

Dixit Fides: propter hoc Resurrectio non est necessaria, quia homo peccator peccat cum corpore extensivè, & cum Anima intensivè, & sic potest dici de justo homine, qui agit bonum cum corpore extensivè, & cum Anima intensivè; unde, cùm DEO conveniat Judicium intensivè & non extensivè ratione suæ Simplicitatis, significatum est, quòd Resurrectio Hominum non sit necessaria.

Ait Intellectus: omnis causa magìs ambit suum effectum, si causat ipsum intensivè & extensivè, quàm intensivè tantùm; & sic tua ratio non procedit.

5. Dixit Intellectus: omnis homo est à Scientia DEI scibilis justus vel injustus; sed omnis homo scibilis à Scientia DEI justus vel injustus est judicabilis: ergo homo judicabitur; & sic fiet Resurrectio.

Ait Fides: quòd sit verum, quòd homo sit scibilis à Scientia DEI; sed est justus vel injustus per Animam, & non per corpus; quare est judicabilis in Anima, & non in corpore.

Dixit Intellectus: homo est totum, & Anima & corpus sunt ejus partes, & homo causat se ipsum ad agendum cum sua Anima & cum suo corpore, & non cum Anima sinè corpore; quare est totus judicabilis.

6. Ait Intellectus: omne illud, cum quo DEUS potest facere majus Judicium respectu Justitiæ, est necessarium; sed DEUS potest facere majus Judicium cum homine, quàm sinè homine: ergo Divina Voluntas diligit Resurrectionem hominum.

Dixit Fides: DEUS habet infinitam Potestatem; & infinitum non indiget finito: quare non indiget homine ad faciendum magnum Judicium; & sic tua ratio non valet.

Ait Intellectus: nulla causa potest esse causa sinè effectu; & licèt DEUS habeat infinitam Potestatem, non potest se facere causam judicandi sinè judicato, quia causa & effectus relativè se habent; & sic tua ratio est nulla.

7. Dixit Intellectus: omnis virtus & omne vitium, quantò majus subjectum habent, tantò magìs possunt judicari; sed virtutes & vitia habent majus subjectum per hominem, quàm sinè homine: ergo homo est à DEO judicabilis in æterno Judicio, ut Divina Justitia æternè possit judicare.

Ait Fides: non valet, quia homo & Judicium non sic se habent, sicut homo & animal, & Judicium convenit illi per contingentiam; & quia Divina Voluntas habet Libertatem ad faciendum Judicium quoad partem, sicut quoad totum, Resurrectio non est necessaria.

Dixit Intellectus: in DEO Voluntas, Magnitudo & Justitia sunt idem numero; & ideo Voluntas causat se liberè ad magnum Judicium cum Magnitudine, non ad parvum cum parvitate; cùm parvitas non sit de Ratione Divinæ Voluntatis & Justitiæ; & sic tua ratio non procedit.

8. Ait Intellectus: omne illud, quod in Via facit bonum vel malum, est judicabile; sed homo in Via facit verè bonum vel malum: ergo homo per veram Justitiam DEI verè est judicabilis.

Dixit Fides: tu dicis verum, & ideo DEUS judicat Animam ad aliud sæculum, & corpus ad istud; & sic non sequitur, quòd Resurrectio sit necessaria.

Ait Intellectus: Fides, ego & tu non sumus in tali disputatione, quòd vadamus per fallacias vel deviationes, quia Veritas non quærit angulos, sicut aliàs tibi dixi; sed tu facis Fallaciam Divisionis, quia mortuo homine corpus non est capax ad recipiendum Judicium per meritum vel sinè merito, quia est insensibile.

9. Dixit Intellectus: omne illud, per quod homo ratione boni est magìs dispositus ad Gloriam, & ratione mali ad pœnam, est necessarium; sed per Resurrectionem est homo

mo magìs dispositus ad gloriam vel pœnam: ergo Resurrectio erit de necessitate.

Ait Fides: est falsum, quia supposito, quòd homo resurgeret, beatus esset impeditus per corpus à visione DEI, & corpus injusti non esset permanens in igne Inferni.

Dixit Intellectus: non valet, quia corpus justi remunerabitur in Visione Humanitatis Christi, per quam remunerationem corporis corpus non poterit impedire animam; nec in Inferno corpus injusti poterit desinere, ut Justitia DEI habeat perpetuum subjectum, in quo possit habere magnum Judicium.

10. Ait Intellectus: homo est ille, qui peccat differenter per Animam & corpus, & etiam homo est ille, qui facit bonum per Animam & corpus: unde, cùm Justitia DEI ambiat omnia ratione suæ Magnitudinis: ergo ambit hominem ad remunerandum propter bona, & ad puniendum propter mala.

Dixit Fides: verum est, quòd homo peccet cum anima & cum corpore, sed cum anima activè, & cum corpore passivè; & quia cum anima movet corpus ad peccatum, ideo corpus non est capax ad recipiendum Judicium.

Ait Intellectus: homo causat se ad peccatum cum delectatione vel appetitu corporis, & ad bonum cum afflictionibus corporis; & quia corpus est occasio ejus, est remunerandum vel puniendum, ut Justitia DEI non sit otiosa.

11. Dixit Intellectus: omnis homo, quando agit bonum vel malum, agit per concordantiam animæ & corporis; sed Justitia DEI ambit omnia, quæ habent concordantiam ad agendum bonum vel malum: ergo ambit, quòd homo sit judicandus per prædictam concordantiam.

Ait Fides: non valet, quia corpus habet concordantiam cum anima, ut vivat per animam, & per ipsam habeat usum suæ naturæ & appetitûs, quam naturam habet datam à DEO; & ideo corpus non est judicandum.

12. Dixit Intellectus: tua ratio non valet, quia corpus est pars hominis, & homo ratione delectationis corporis appetit vivere, & agit inhonestè & injustè.

Dixit Intellectus: ille, qui contradicit virtuti vel vitio, est judicandus; sed homo contradicit virtuti vel vitio: ergo homo est judicandus.

Dixit Fides: homo est judicandus per animam, non per corpus, quia cum anima habet libertatem resistendi virtutibus vel vitiis, non cum corpore; & ideo mortuo homine totum Judicium restringitur simpliciter ad animam, & nihil ad corpus; & sic tua ratio non procedit.

Ait Intellectus: agens, quando agit, movet cum forma materiam, & cum ipsa movet se ad finem; & ideo materia est causa actûs: à simili, quando homo facit bonum vel malum, movet se ipsum cum Anima, movendo cum Anima corpus, & transit ad finem boni vel mali, & sic corpus est judicandum, veruntamen non tantum, quantum anima.

13. Dixit Intellectus: in essentia hominis ille, qui priùs incipit facere bonum vel malum, est homo, & successivè Anima & corpus; sed primum principians bonum vel malum est scitum à DEO: ergo ipsum est judicabile à DEO.

Ait Fides: substantia priùs movet sua principia, quàm se ipsam, quia cum motu suorum principiorum movet se ipsam: à simili homo cum principiis bene vel malè agendi, scilicet cum memoria, intellectu & voluntate movet se ipsum & suum corpus, & sic Judicium remanet in primis principiis, non in secundariis; unde sequitur, quòd corpus non sit judicandum.

Dixit Intellectus: in principio deducuntur vitia vel virtutes in potentiam per Animam, & secundariò in actum per hominem, qui illas formas sive bonas sive malas deducit de potentia in actum cum Anima & corpore; & sic tua ratio non valet.

14. Ait Intellectus: Anima hominis & corpus sunt partes, ut ex ipsis sit homo; unde, cùm homo sit finis, quare suæ partes sunt, ipse agit bonum vel malum; ergo homo est judicandus à DEO propter bonum vel malum.

Dixit Fides: homo est, ut cum Anima recolat, intelligat & diligat DEUM, non, ut cum corpore sentiat eum, quia DEUS est insensibilis; & ideo Anima est judicabilis, non corpus.

Ait Intellectus: in quantum dicis, quòd homo sit, ut cum Anima recolat, intelligat & diligat DEUM, verum dicis; etiam debes dicere, quòd homo sit, ut cum corpore disponat justum recolere, intelligere & amare in serviendo DEO, agendo de corporalibus rebus; & sic corpus est judicandum.

15. Dixit Intellectus: omne judicium potest esse majus in toto, quàm in parte; sed homo

est totum, Anima autem & corpus sunt partes: ergo homo resuscitabitur, ut judicetur.

Ait Fides: non convenit, quòd homo resuscitetur, nam in homine Anima est per primam intentionem, & corpus per secundam; & quia DEUS est primum Principium, intendit vel habet inhærentiam ad primas intentiones, & non ad secundas.

Dixit Intellectus: non valet, quia DEUS est Causa omnium spiritualium & corporalium entium, ut ab omnibus sit recolitus & honoratus; & ideo ambit totum hominem ad Judicium

16. Ait Intellectus: omne illud, per quod Divina Justitia, Sapientia & Veritas magis se coæquant in agendo de creatis, est necessarium; sed Divina Sapientia scit verè, quòd homo agat bonum vel malum in Via: ergo Divina Justitia verè judicat justum vel injustum hominem.

Dixit Fides: non valet, quia Justitia DEI non potest judicare æqualiter corpus & animam, cùm anima sit in superiori gradu, corpus verò in infimo; sed judicat animam quoad aliam Vitam, & corpus quoad istam.

Ha Fides! dixit Intellectus: & quomodo vadis claudicando, in tua disputatione variando media? & nescis tu, quòd Justitia quandoque sit quoad pondus, quandoque sit quoad proportionem? ego non dico, quòd corpus sit tantum judicabile, quantum anima; sed dico, quòd homo verè sit judi-
20. cabilis per animam & per corpus; & sic tua ratio non valet.

17. Dixit Intellectus: omne illud, per quod Justitia DEI magis distat à minoritate veritatis Judicii, est necessarium; sed si homo, qui verè agit bonum vel malum in Via, judicatur, Justitia DEI magis distabit à minoritate Judicii DEI, quàm si non judicaretur: ergo homo resuscitabitur judicandus.

Ait Fides: non valet, quia effectus non addit aliquid in sua causa; & ideo, licèt homo non resuscitetur, propter hoc Justitia DEI non minùs distat à minoritate.

Dixit Intellectus: verum dicis quoad Divinam Essentiam, sed non quoad usum, quem DEUS habet in creaturis, ùt patet in prædicto syllogismo; quia Justitia DEI magis ambit judicando animam & corpus, quàm animam tantùm: ergo judicabit animam & corpus.

18. Ait Intellectus: omne illud, per quod Judicium DEI est magis recolibile; intelligibile & amabile, est necessarium; sed, si homo resuscitatur, & in æterno Judicio judicatur, Judicium DEI erit magis recolibile, intelligibile & amabile: ergo homo resuscitabitur & judicabitur.

Dixit Fides: non valet, quia recolibilitas, intelligibilitas & amabilitas dicunt effectum & inferioritatem, & Divina Voluntas dicit Causam & Superioritatem, & effectus non causat causam.

Ait Intellectus: verum dicis, sed causa causat ea, quæ sunt ad suum honorem, non ea, quæ sunt ad suum dedecus.

19. Dixit Intellectus: omne illud, per quod Judicium DEI erit magis definibile, est necessarium; sed, si homo resuscitatur & judicatur, Judicium DEI erit magis definibile: ergo homo resuscitabitur, & in æterno Judicio judicabitur.

Ait Fides: non valet, quia omne illud, per quod Misericordia DEI est magis recolibilis, intelligibilis & amabilis, est necessarium, quod non esset verum, si hoc, quod tu dicis, esset verum.

Dixit Intellectus: ha Fides! & quomodo frequentet varias medium? bene videtur, quòd non habeas bonum jus, & quòd non intelligas, quòd ego intendam dicere ea, quæ sunt respectu Divini Juris, ut DEUS non sit injuriosus contra se ipsum & ea, quæ sunt judicabilia, non, quòd sit contra suam Misericordiam.

20. Ait Intellectus: quicunque agit bonum vel malum cum illis partibus, ex quibus est, est judicandus cum illis partibus, ex quibus est; sed homo agit bonum vel malum cum illis partibus, ex quibus est: ergo homo cum suis partibus, ex quibus est, est judicandus, & per consequens resuscitandus.

Dixit Fides: verum esset hoc, quod tu dicis, si partes essent culpabiles; sed corpus hominis non est culpabile, quia est necessitatum & ligatum ad agendum hoc, quod agit.

Ait Intellectus: non valet, quia homo inculpat se ipsum in agendo malum cum suis partibus, ex quibus est, & inculpando se ipsum inculpat suas partes, cum quibus malè agit.

21. Dixit Intellectus: omne illud, quod est creatum propter infinitum & æternum, & agit contra infinitum & æternum, est judicabile ad æternam pœnam; sed malus homo, qui est creatus, ut serviat DEO, qui est infinitus & æternus, agit contra infinitum & æternum: ergo talis homo est resuscitandus, & judicandus ad æternam pœnam.

Ait

Ait Fides: non valet, nam, sicut finitum
25. non potest infinitum, sic non potest contra infinitum; sed malus homo est finitus, & DEUS infinitus: ergo non potest contra DEUM; & sic non est judicandus ad infinitam pœnam, nec resuscitandus.

Dixit Intellectus: veritas est, quòd finitum non possit agere contra infinitum resistendo ei, sed potest contra ipsum agendo contra finem, quare est creatum.

22. Ait Intellectus: omnis quantitas peccati est mensurabilis à Justitia DEI; sed homo facit peccatum, quantum ad Animam & corpus: ergo totus homo est judicandus & resuscitandus.

Dixit Fides: omnis mensura in finito subjecto est finita; homo est finitum subjec-
26. tum: ergo sua mensura peccandi est finita: unde sequitur, quòd non sit judicandus ad perpetuam pœnam.

Ait Intellectus: non valet, quia homo cum sua finita mensura est contra infinitam Justitiam DEI, ùt suprà dictum est.

23. Dixit Intellectus: omnis, qui propriè peccat, magis peccat, quàm ille, qui appropriatè peccat; sed homo propriè peccat, quando facit peccatum, suæ partes verò appropriatè, quia per ipsum hominem, qui movet eas ad peccandum: ergo homo propriè est judicandus & resuscitandus.

Ait Fides: homo propriè peccat cum anima, appropriatè cum corpore, & sic sufficit Justitiæ DEI, quòd puniat corpus in
27. hac Vita, & animam in alia.

Dixit Intellectus: licèt homo peccet cum corpore appropriatè, tamen cum corpore causat se culpabilem, & per consequens punibilem & judicabilem; & sic tua ratio est nulla.

24. Ait Intellectus: quicunque peccat in tempore contra Æternitatem, quæ est causa temporis, est judicandus in æterno Judicio; sed homo peccat in tempore contra Æternitatem: ergo homo est judicandus in æterno Judicio, & per consequens resuscitandus.

Dixit Fides: nullum ens existens in tempore transit ad existendum in Æternitate, quia tempus est finitum, Æternitas autem infinita; & sic peccator peccans in tempore
28. non est punibilis in Æternitate.

Ait Intellectus: quidquid est contra effectum, est contra causam ipsius; peccatum est contra tempus: ergo est contra Æternitatem, quæ est causa temporis; & sic tua ratio non valet.

25. Dixit Intellectus: illa substantia, in qua DEUS potest plus de bono per remunerationem vel misericordiam, est locus necessarius; sed talis locus est substantia hominis: ergo homo est resuscitandus.

Ait Fides: substantia hominis & Potestas DEI non sunt connexæ nec ejusdem generis, & ideo non est necessarium, quòd corpus sit resuscitandum, ut DEUS habeat majorem actum miserendi vel remunerandi.

Ha Fides! Dixit Intellectus: quare non habes conscientiam de hoc, quod dicis? bene scis, quòd DEUS & homo non sint in linea, sicut homo & animal, sed sicut Causa & effectus; & sic tua ratio non procedit.

26. Ait Intellectus: per illum modum, per quem homo agit bonum vel malum, est homo judicandus; sed homo habet modum agendi bonum vel malum per animam & corpus, & sinè ipsis non: ergo homo est judicandus per eundem modum, & sic resuscitandus.

Dixit Fides: homo habet liberum modum agendi bonum vel malum cum anima, sed cum corpore non; & sic anima est judicanda, non autem homo.

Ait Intellectus: non valet, quia homo cum anima causat se ad habendum bonum vel malum habitum; & quia homo non potest esse sinè corpore, est anima judicanda cum corpore.

27. Dixit Intellectus: omnes partes, quæ peccant, sunt judicandæ cum hoc, cum quo peccant; sed anima & corpus hominis peccant cum homine, qui movet ipsas ad peccandum: ergo sunt judicandæ simul cum homine; & sic homo est judicandus, & per consequens resuscitandus.

Ait Fides: non valet, quia homo quandoque peccat cum anima sinè mediante corpore, & sic anima est judicanda sinè corpore; & ideo ad suum Judicium non indiget Resurrectione hominis.

Dixit Intellectus: verum dicis, quòd homo quandoque peccet cum anima sinè corpore, tamen homo est ille, qui peccat; & ideo homo est judicandus, & per consequens resuscitandus.

28. Ait Intellectus: totus homo est magis remunerabilis, quàm sua pars: ergo homo resuscitabitur.

Dixit Fides: non valet, quia homo dicit quoddam ens confusum ex anima & corpore, & peccatum intensivè incipit in anima,

ma, & sic corpus non est resuscitabile, nec per consequens judicabile.

Ait Intellectus: homo est disponens suum corpus, ut sit subjectum peccati; & sic corpus est culpabile.

29. Dixit Intellectus: illud ens, quod magis servit vel disservit DEO cum suis partibus, est judicabile; sed tale ens est homo: ergo homo est resuscitabilis.

Ait Fides: DEUS est, cui tantùm debet serviri & qui debet honorari cum recolere, intelligere & amare, non cum sentire, cùm sit insensibilis; & sic DEUS non curat de actione corporis, nec de ejus resurrectione. Illud tamen dico gratiâ disputationis, sicut dixi in multis superiùs, cùm firmiter credam omnes Articulos Sanctæ Catholicæ Fidei.

Dixit Intellectus: imò DEUS curat de 33. honore corporis & resurrectione ejus, quia corpus hominis participat in natura cum corporeitate cœlorum, elementorum, brutorum animalium, plantarum & metallorum, & omnia ista serviunt DEO mediante corpore justi hominis, cum quo corpore justus homo disponit, ut omnia prædicta serviant DEO, serviente homine cum omnibus istis DEO per bonum & magnum &c. recolere, intelligere & amare; & quando malus homo cum suo corpore agit contra DEUM, deviat à DEO cum omnibus prædictis finem, ad quem sunt creata; & sic clamant justitiam per naturalem instinctum & appetitum, & requirunt Judicium contra 34. peccatorem. Ergopotes videre, Fides, quomodo peccatum multiplicetur per culpam & pœna procreetur; quare tua ratio non valet.

30. Ait Intellectus: ille, qui magis extensivè potest recipere Judicium à DEO, est homo; ergo homo est resuscitandus, ut à DEO judicetur.

Dixit Fides: suprà dictum est, quòd DEUS non curet de extenso peccato, sed de intenso; & sic tua ratio non procedit.

Ait Intellectus: imò procedit, nam, licèt homo peccet extensè cum corpore, & intensè cum Anima, Justitia DEI, quæ ambit omnia, agit in peccatore extensè & intensè.

31. Dixit Intellectus: omne illud, per quod 35. Justitia DEI magis distat ab otiositate, est necessarium: ergo est necessarium, quòd homo judicetur in perpetuum.

Ait Fides: non valet, nam, si valeret, Mundus esset ab æterno, ut Justitia DEI non esset otiosa ab æterno.

Dixit Intellectus: probatum est, quòd Mundus non possit esse æternus, & ideo tua ratio non valet; imò dico tibi, quòd, si Mundus esset æternus, Justitia DEI esset otiosa ab æterno, & hoc, quia non esset alia Vita, ût *in Parte de Trinitate* dictum est.

32. Ait Intellectus: cùm homo sit magis verè justus vel injustus, quàm sua pars: ergo homo verè erit judicandus, & per consequens resuscitandus.

Dixit fides: sicut natura dicitur à forma, & non à materia, quia forma est magis intensa, quàm materia, sic Justitia hominis magis se habet ad animam, quàm ad corpus; & ideo tua ratio non valet.

Ait Intellectus: imò valet, sed tua non, quia extensum ponit aliquid, & Justitia DEI ambit & attingit omnia.

Dixit Intellectus: cùm Divina Bonitas sit Ratio bono Divino Judicio, & Magnitudo DEI magno Judicio, & sic de aliis, ergo homo est judicandus, ut Judicium DEI sit bonum & magnum.

Ait Fides: nullum ens potest ignoranter peccare; corpus hominis ignorat peccatum: ergo non potest peccare; unde sequitur, quòd bonum & magnum Judicium ipsum non possit attingere.

Ait Intellectus: licèt corpus hominis ignoret peccatum, homo, qui intelligit peccatum, agit cum corpore peccatum; & sic mediante homine corpus est culpabile & judicabile.

Ait Intellectus: cùm Divina Æternitas sit Ratio æterno Judicio, & Divina Veritas vero Judicio &c., ergo homo est resuscitandus, ut Judicium sit verum & æternum.

Dixit Fides: Judicium non potest esse bonum, nisi sit verum; corpus verò non peccat, quia assertivè non facit peccatum, sed per contingentiam; & sic non est culpabile nec resuscitandum.

Est mirabile, ait Intellectus: & quis dicit tibi, quòd corpus peccet verè & assertivè? cùm non habeat intellectum, sed peccat verè mediante homine, qui habet intellectum, & assertivè & verè peccat cum corpore; unde sequitur, quòd tua ratio non valeat.

Dixit Intellectus: cùm homo faciat malum vel bonum cum omnibus suis sensibus, imaginatione, voluntate & sic de cæteris, ergo homo cum omnibus his est judicandus.

Ait Fides: non valet, quia peccatum non transit ad sensum, sed anima attingit suam similitudinem in imaginatione, & ducit ipsam

ipsam in se ipsam, & sic agit de peccato imaginando, recolendo, intelligendo & amando ipsum, sed non corpus sentiendo, quia non attingit peccatum sentiendo ipsum.

Ha Fides! dixit Intellectus: & quomodo vadis mendicando pauperes rationes? & nescis tu, quòd Imaginatio sit de natura corporis, cum qua peccatum corporis transit in animam, & de anima refluit ad corpus?

36. Ait Intellectus: anima peccat cum corpore, & corpus cum anima, & sic de omnibus partibus animæ & corporis: ergo homo cum omnibus partibus est judicandus, & sic resuscitandus.

Dixit Fides: corpus non peccat cum anima, cùm corpus non habeat actionem super animam, sed passionem; & sic tua ratio non valet.

Ait Intellectus: corpus peccat cum anima mediante homine, quia homo movet animam, ut possit peccare cum corpore; & quamvis tu sis intricata in tuis rationibus, tamen scias, quòd Justitia DEI non sit intricata in suis Judiciis.

37. Dixit Intellectus: cùm Justitia DEI sit magis magna in Judicio per suam Bonitatem, Magnitudinem &c., si judicat hominem in alia Vita, quàm, si judicat illum in hac Vita tantùm, ergo homo resuscitabitur, ut judicetur in alia Vita.

Ait Fides: non valet, quia DEUS non curat habere magnum Judicium in homine, sed parvum, cùm homo non sit capax ad recipiendum magnum Judicium, sed parvum ratione suæ essentiæ & operationum.

Dixit Intellectus: est falsum, quia homo peccator deviat omnia creata corporalia entia à fine, ad quem sunt creata, ût jam suprà dictum est.

38. Ait Intellectus: sicut Divina Sapientia scit, quòd homo verè sit ille, qui facit bonum vel malum, sic Divina Voluntas vult, quòd homo remuneretur de bono, & puniatur de malo.

Dixit Fides: non valet, quia Sapientia DEI scit multa, scilicet peccata, quæ Voluntas DEI non diligit.

Ait Intellectus: imò mea ratio valet, sed tua non, cum qua varias medium; quia Divina Voluntas diligit totum Divinum Judicium; & hoc est de intentione prædicti exempli.

39. Dixit Intellectus: sicut Divina Misericordia habet inclinationem ad parcendum animæ hominis, sic ad parcendum corpori hominis, ut per suam Magnitudinem ambiat omnes modos parcendi; & sic homo resuscitabitur.

Ait Fides: non valet, quia corpus hominis non exspectat remunerationem, quia non habet culpam.

Dixit Intellectus: malè dicis, nam, secundùm quòd ordinatum est de syllogismis in principio istius Partis, sic se habent homo & corpus per lineam, sicut homo & animal; & sic homo cum suo corpore peccat, & sinè suo corpore homo non potest judicari, cùm sinè corpore non possit esse homo.

40. Ait Intellectus: sicut Justitia DEI habet inclinationem ad remunerandum animam justi hominis, sic ad remunerandum corpus ejus; & sic homo est resuscitandus.

Dixit Fides: respondeo tibi, sicut suprà dixi; & scias, quòd de tuis prolixis verbis sim fessa & fastidiosa.

Ait Intellectus: si tu es fessa, ego non; & in hoc patet, quòd Veritas vivificet & delectet me, sed non te; & adhuc audias duo exempla, quæ remanent.

Ait Fides: nolo audire, nec de ista materia técum ampliùs disputare.

Et tunc Fides dimisit rectum iter, & intravit quoddam magnum nemus, & Intellectus retrò ipsam, volens se pacificare cum ipsa, sed Fides nolebat, neque ei dare responsum; & tamdiu iverunt, quousque venerunt ad quandam ecclesiam cujusdam Eremitæ, in qua Eremita faciebat pœnitentiam de commissis.

Eremita recepit ipsos, & cognovit, quòd Fides esset conturbata cum tristitia cordis; tunc ait illi dicens: quid haberet?

Ait Fides: mea tristitia est propter Intellectum meum fratrem, quem diligo, sed ipse est mihi multùm ingratus, quia dicit, quòd Articuli Fidei possint probari, quod est contra dicta Sapientum.

Dixit Intellectus: Domine, si Fides mea soror est conturbata propter me, multò magis deberet esse conturbata, quia Terra Sancta, ubi Christus fuit natus & passus, possidetur ab Infidelibus, & in hoc Sacrosancta Romana Ecclesia amittit sua jura, amittendo terras, quæ possidebantur à Fidelibus Christianis, & etiam, quia à malis Christianis Ecclesia negligitur.

„Adhuc, quare Fides mea soror non pro-
„curat? quòd fiant Monasteria Sanctorum
„Hominum, qui addiscant barbaras Lin-
„guas & aliorum Infidelium, ut vadant ad

„prædicandum Catholicam Fidem inter ip-
„sos, sicut præceptum est in Evangelio: *Ite,*
„*prædicate Evangelium omnibus Creatu-*
„*ris.* Ha Fides mea soror! non tantùm tu
„debes flere, sed ego, qui video tot schis-
„mata & errores, & tot Infideles, propter
„quos Ecclesia est in magno periculo, ne ab
„eis opprimatur.

Adhuc, dixit Intellectus: doleo, quia dicis, quòd Articuli Fidei non possint probari, & ego tibi probavi. Non est verum, ait Fides. Imò est verum, dixit Intellectus, & ecce meas rationes. Et ecce meas, ait Fides, quæ sunt multò veriores, quàm tuæ.

Eremita timens, ne inde eveniret scandalum, ait illis: pro DEO habeatis pacem in vobis, quia DEUS ordinavit, quòd per Fidem illi, qui non possunt intelligere, attingant Veritatem, & per Intellectum sint scientiæ, & destruantur errores & ignorantiæ; & ideo per vestram inimicitiam Mundus posset cadere in errorem; sed agat quilibet de vobis de suo officio toto posse ad servitium DEI bono modo. Et Librum, in quo sunt vestræ Rationes, super quas habuistis disputationem, tradatis mihi; nam ipsum volo præsentare Domino Papæ & Cardinalibus, & etiam Doctoribus & Lectoribus Theologiæ, & cum ipso ire per generalia Studia exhibendo eum, videlicet ad Montem pessulanum, Tholosam, Parisios, Neapolim, & ad alia universa Studia, ut determinent, quis vestrûm obtineat Veritatem. Volo etiam rogare Reges, ut tractent, quòd Religiosi & alii literati in sacra Scriptura debeant laborare ad providendum hoc, *& supradicta Studia diversorum Idiomatum Infidelium Terrarum procurare, ut per ipsa Studia Infideles possint pervenire ad sanctam Viam.*

Placuit Fidei & etiam Intellectui Monitio & Consilium Eremitæ, & unanimiter tradiderunt illi Librum. Eremita verò gavisus acceptavit Librum cum Benedictione DEI.

Intellectus verò dixit, quòd, si in aliquo erraverit, non scienter fecerit, & submittat Correctioni Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ hoc, quod dixit.

Et etiam Fides dicit idem, & Fides etiam confitetur, quòd dixerit aliqua contra hoc, quod credit; sed tamen gratiâ disputationis dixit illa.

Finivit Raymundus cum Gratia & Benedictione DEI istum Librum apud Montem pessulanum in mense Octobri, Anno MCCCIII. Incarnationis nostri Domini JESU Christi.

)(I)(

BEATI RAYMUNDI LULLI DOCTORIS ILLUMINATI LIBER DE ARTICULIS FIDEI SACROSANCTÆ ET SALUTIFERÆ LEGIS CHRISTIANÆ SIVE LIBER APOSTROPHE.

Hunc Tractatum B. Auctor primitùs scripsit in Lingua Lemovicensi, ex qua de litera ad literam noviter est translatus.

DEUS in Virtute tui magni Adjutorii & Benedictionis incipimus hunc Tractatum, in quo probamus *per necessarias Rationes Articulos Catholicæ Fidei.*

DE PROLOGO.

1. ANtequam probemus Articulos, volumus probare, quòd DEUS sit, quem consideramus esse Supremam Bonitatem & Supremum Bonum, Supremam Magnitudinem & Supremum Magnum, & sic de Æternitate & Æterno, de Potestate & Potente, de Sapientia & Sapiente, de Voluntate & Amoroso, de Virtute & Virtuoso, de Veritate & Veroso, de Gloria & Glorioso; & sic de suis aliis Dignitatibus & Rationibus; & intelligimus DEUM per istas, & illum esse ipsas; & cum illis intendimus probare, ipsum esse, & probare Articulos; cùm dictæ Dignitates & Rationes significent, DEUM esse completum de illis, & esse illas, cùm ipse sit illæ in summitate Nobilitatis & Perfectionis super omnes alias Dignitates & Rationes.

2. Ad Probandum, DEUM esse, adferemus *quinque Rationes*, cùm per multas alias Rationes hoc possemus probare, de quibus quinque Rationibus hæc est prima.

RATIO I.

Quòd Supremum Bonum sit.

SI Supremum Bonum est, supremum malum non est; & si supremum malum est, Supremum Bonum non est, cùm duæ supremæ contrarietates non possint esse, quia una destrueret aliam; & si hoc non facerent, non essent supremæ: & hoc idem sequitur de duabus supremis Bonitatibus differentibus per essentiam & naturam, quia non essent supre-

ſupremæ, niſi una eſſet ſupra aliam in nobilitate, poteſtate & virtute; & quia bonitas & *eſſe* habent concordantiam, & malitia & *non eſſe*, ſequitur, quòd ſit Supremum Bonum, & quòd non ſit ſupremum malum; nam, quia Supremum Bonum eſt, ſupremum malum non poteſt eſſe; & ſi ſupremum Bonum non eſt, ſua privatio eſt ſupremum malum, & malum & eſſe, & bonum & privatio concordant, nec eſſe habet concordantiam cum bono; quod eſt impoſſibile: igitur Supremum Bonum eſt, quod Supremum Bonum appellamus DEUM; quem DEUM probavimus eſſe in hoc, quia probavimus, quòd Supremum Bonum ſit.

RATIO II.

Quòd ſit infinitum Eſſe *in Magnitudine.*

SI DEUS eſt, eſt infinita Magnitudo; & ſi DEUS non eſt, omnis magnitudo eſt finita, & ſequitur, quòd, quantò nobilior & major eſt omnis res, tantò remotior ſit ab Infinitate, & propinquior finitati, cùm finitas ſit nobilior & melior, quia eſt, quàm Infinitas, quæ non eſt, & quòd pars ſit nobilior & major, quàm ſuum totum, ita quòd pars non eſt pars, ſed eſt totum, & totum non eſt totum, ſed eſt pars; quod eſt contradictio, quæ contradictio non poteſt eſſe: igitur eſt infinita Magnitudo, & ſequitur, quòd omnis res, quantò plus habet de nobilitate & de eſſe, ſit tantò magis remota à finitate, & magis propinqua Infinitati, & quòd pars ſit pars, & totum ſit totum: igitur eſt infinita Magnitudo, quæ eſt major & nobilior, quàm finita; & dicimus, quòd hæc infinita Magnitudo ſit DEUS, quem DEUM probavimus eſſe in hoc, quia probavimus infinitam Magnitudinem.

RATIO III.

Quòd ſit Æternitas.

QUòd ſit Æternitas, volumus probare hoc modo: nullum ens, hoc eſt, nulla res, poteſt principiare ſe ipſam, nam ſi poſſet principiare ſe ipſam, eſſet, antequam eſſet ſua poteſtas, in hoc, quòd poſſet principiare ſe ipſam; quod eſt impoſſibile, quòd aliquid poſſit principiare ſe ipſum, & eſt contradictio: & quia ſunt res principiatæ, ſicut homo, equus, grus, piſcis, arbor, & alia his ſimilia, convenit, quòd ſit una res, quæ non habeat principium, & quæ ſit æterna, & quæ principiaverit omnes illas res, quæ ſunt principiatæ, & quòd illa non principiaverit ſe ipſam, & illa eſt Æternitas, ſinè qua aliqua res vel aliquæ eſſent, quæ principiâsſent ſe ipſas; & illa Æternitas eſt DEUS, qui eſt æternus, & principiavit omnes creaturas. Et ſi aliquis dicit, quòd mundus ſit æternus, & non ſit principiatus, probabimus inferiùs, quòd mundus non ſit æternus, nec poſſit eſſe æternus.

RATIO IV.

Quòd ſit infinita Poteſtas.

INfinita Poteſtas eſt, quia probavimus, quòd ſit Æternitas & Suprema Bonitas & infinita Magnitudo, quæ non poſſent eſſe in Infinitate ſinè infinita Poteſtate; & ſi eſſent, poſſent eſſe ſinè poteſtate, & non poſſent eſſe ſinè poteſtate; & hoc eſt contradictio; quæ non poteſt ſtare, ſcilicet, quòd ſit infinita Poteſtas, & quòd non ſit; & etiam, quia ſi infinita Poteſtas non eſt, Æternitas nihil eſt, & hoc, quod eſt principiatum, eſt principiatum per ſe ipſum vel per aliud, quod principiavit ſe ipſum; quod eſt impoſſibile, ſicut jam probavimus: igitur eſt infinita Poteſtas, cum qua poteſt eſſe infinita Bonitas, Magnitudo & Æternitas; quam infinitam Poteſtatem dicimus eſſe DEUM.

RATIO V.

Quòd ſit infinita Virtus.

INfinita Virtus eſt, cùm virtus & *eſſe* habeant concordantiam, & vitium & *non eſſe;* & ideo, quantò major & nobilior virtus eſt, tantò majorem concordantiam habet cum *eſſe*, & quantò majus & pejus eſt vitium, quod eſt contrarium virtuti, tantò majorem concordantiam habet cum *non eſſe* & privatione; & ſi infinita Virtus non eſt, inde ſequitur contrarium, ſcilicet, quòd major & nobilior virtus habeat minorem concordantiam cum *eſſe*, quàm minor & minùs nobilis, & majus & pejus vitium habeat minorem concordantiam & convenientiam cum privatione & *non eſſe*, quàm minus; & hoc in tantum, quòd virtus & *non eſſe* habent convenientiam & proportionem, & vitium & eſſe; quod eſt impoſſibile: igitur eſt ſuprema infinita Virtus, quam appellamus DEUM.

Probatis his quinque Dignitatibus & Formis eſt probatum, quòd DEUS ſit, cùm DEUS ſit illæ & illæ ſint in illo, ita quòd nulli alteri *eſſe* conveniant, niſi ipſi; & ipſum *eſſe* completum de illis, & ille idem debet eſſe ſupremaSapientia, Voluntas, Gloria, Veritas & Complementum omnium bonorum ſinè ullo defectu, habens in ſe omnem perfectionem, quin indigeat ullâ re, quæ non ſit de ſua Eſſentia & Natura.

ARTICULUS I.

Quòd ſit Unus DEUS tantùm.

CÙm probaverimus de neceſſitate, quòd ſit unum Ens Supremum in Bonitate & in aliis infinitis Formis, & dicamus, quòd illud ſit DEUS, volumus de neceſſitate probare, quòd ille ſit Unus tantùm, & non multi Dii.

1. Illud Ens eſt Supremum Bonum, quod eſt ſupra omne aliud bonum; nam ſi eſſent multa ſuprema bona, quodlibet eſſet ſuperius altero in bonitate, nobilitate & virtute, & non eſſet ſuperius, quia non poſſet eſſe ſupremum, poſtquam aliud bonum eſſet ſupra ipſum per nobilitatem & virtutem; & ſic ſi eſſent multa ſuprema bona, quælibet eſſent ſuprema & non ſuprema; & hoc eſt impoſſibile & contradictio: & quia nos probavimus, quòd Supremum Bonum ſit, illud Supremum Bonum, quod nos probavimus, eſt Unus DEUS Supremus omnibus aliis bonis: & per hoc ita de neceſſitate ſequitur, quòd ſit Unus DEUS, & non multi, ſicut eſt unum Supremum Bonum, & non multa, una Suprema Unitas, & non multæ.

2. Et ſi eſſent multi Dii, eſſent multæ infinitates, cùm ad DEUM pertineat Infinitas, ut ſit infinitus; & ſic infinitas cujuslibet eſſet extra infinitatem alterius, cùm Infinitas menſuret & comprehendat omnia, & non menſuretur nec comprehendatur per aliud, quod non eſt de ſua eſſentia & natura; & hoc eſt impoſſibile, quòd una infinitas ſit ultra & extra aliam; nam ſi eſſet, quælibet infinitas eſſet infinita & finita, menſurans & menſurata, comprehendens & comprehenſa; & hoc eſt contradictio: igitur eſt Una Infinitas, & non multæ, quæ comprehendit & menſurat & terminat omnia, & illa eſt Unus DEUS, qui eſt ita infinitus per Infinitatem, ſicut bonus per Bonitatem, & eſt ita Unus in ſingulari per Infinitatem, ſicut eſt Unus per ſuam Unitatem, & ſimplex per ſuam Simplicitatem.

3. Convenit, quòd in DEO ſua Bonitas, Magnitudo, Æternitas, Poteſtas, Sapientia, Voluntas, Virtus, Veritas & Gloria ſint unum & idem in numero; quia ſi non eſſent unum & idem in numero, in DEUM caderet accidens, ſcilicet, quòd bonitas eſſet magna per magnitudinem, & æterna per æternitatem, & non per ſe ipſam, & è converſo; & quia in DEUM non cadit, nec in eo eſt accidens, de neceſſitate convenit, quòd una ſuarum Rationum & Formarum ſit alia; & quia una eſt alia, nulla ſuſtinet, quòd ſit aliqua Dignitas, quæ non ſit de ſua Eſſentia & Natura infinita & æterna & in Summitate; nam Bonitas Unius DEI non eſſet magna, ſi bonitas alterius DEI eſſet tam magna, ſicut illa: igitur non poſſunt eſſe multi Dii, ſed Unus DEUS, quia hoc non ſuſtinet Bonitas illius DEI, qui eſt infinitus & ſupremus in Magnitudine, Virtute, Poteſtate &c.

4. Si ſunt multi Dii, ſunt multi omnipotentes, ita quòd quilibet habeat omnipotentiam; & inde ſequitur, quòd quilibet ſit ſuâmet poteſtas & poteſtas alterius; & ſi hoc eſt, quilibet poteſt in totum & non poteſt in totum; & hoc eſt contradictio, quæ non poteſt ſtare: igitur non poteſt eſſe, niſi una perfecta & infinita Poteſtas; & ſicut non poteſt eſſe, niſi una perfecta & infinita Poteſtas, ita non poteſt eſſe, niſi Unus DEUS, qui ſit illa perfecta & infinita Poteſtas.

5. Si ſunt multi Dii, ſunt multa *eſſe* completa differentia per eſſentiam & naturam, & ſic unus DEUS eſt perfectio alterius in tantum, quòd eſt completus & perfectus per illum, & non completus nec perfectus per illum, ſed completus & perfectus per ſe ipſum, & complens & dans perfectionem alteri, quin recipiat perfectionem & complementum ab illo; nam alio modo non poſſet eſſe completus: igitur eſt contradictio, ſi ſunt multi Dii, & ſi quilibet per ſe ipſum eſt completus, & eſt complementum & perfectio alterius; & quia contradictio non poteſt ſtare, eſt Unus DEUS tantùm, qui eſt completus per ſe ipſum, & eſt complementum omnium creaturarum.

Antequam poſſimus probare, quòd in DEO ſit Trinitas, convenit, quòd in DEO probemus Pluralitatem Divinarum Perſonarum.

Quòd in DEO ſit Pluralitas Perſonarum.

1. BOnitas DEI eſt infinita, & bonitas creata eſt finita; & ideo Bonitas DEI eſt major Ratio ad producendum magnum bonum, quàm finita bonitas; & quia creata &

finita bonitas est ratio creatæ & finitæ bonitati, quòd faciat bonum, quantò magis igitur Bonitas DEI est Ratio ipsímet DEO, qui est bonus, quòd producat magnum bonum; nam sicut melius convenit creato bono, quia est finitum, quòd producat parvum bonum, quàm magnum, ita melius convenit DEO, quòd producat magnum bonum, quàm parvum; & ideo eques faciliùs potest donare unum equum, quàm unum castellũ, & Rex secundùm suam naturam & proprietatem potiùs debet dare unum castellum, quàm unum equum: igitur Bonitas DEI secundùm suam Naturam & Proprietatem est Ratio DEO, quòd producat bonum magnum infinitè, sicut ipsa est infinita, ut ipsa ita sit Ratio infinita ad producendum infinitum Bonum, sicut illa est infinita in se ipsa: igitur DEUS producit Bonum magnum infinitum, sed non potest illud producere de alio, nisi de se ipso, cùm nullus sit infinitus, nisi ipse tantùm: igitur in DEO est Pluralitas Personarum, scilicet, quòd Producens & Agens sit una Persona, & Productus & Agibilis sit alia Persona, ita quòd ambæ Personæ sint distinctæ, & una non alia; nam si non essent distinctæ, ibi non posset esse Productio nec agens nec agibile, nec Bonitas esset Ratio ad producendum magnum infinitum Bonum.

2. Convenit, quòd illud Ens, quod est per Actum æternum & infinitum, habeat Opus æternum & infinitum; nam nisi illud haberet, non esset purus Actus æternus & infinitus, in quantum suum opus haberet principium in tempore; & sicut haberet principium in tempore extra Æternitatem, ita haberet principium in quantitate extra Infinitatem, & suum operari non esset purus actus, & suum existere esset infinitum in Æternitate & in Magnitudine, & suum operari non, propter quod suum existere & suum operari non possent esse unum & idem in numero in Infinitate nec in Æternitate: igitur convenit, cùm DEUS sit purus Actus infinitus & æternus, quòd habeat Opus æternum & infinitum in se ipso & de se ipso, ut Operans & Operatus remaneant unus purus Actus per Essentiam & Naturam in Æternitate & in Infinitate, & quòd sint distincti, & non unus alter per modum operantis & operati; sinè qua distinctione non posset esse purus Actus operandi in infinita Magnitudine & Æternitate: igitur necessariò est in DEO pluralitas, quæ est de infinito & æterno Operante, & infinito & æterno Operato & Operabili.

3. In DEO sua Existentia & Agentia sunt unum & idem, scilicet suum existere & suum operari; DEUS est in sua Essentia per suam Essentiam & per suam Naturam, sicut homo, qui per rationalem animam & per corpus est homo; & non est homo per suam agentiam, sicut Martinus, qui non est homo per scribere, quia sunt multi homines, qui non sciunt scribere; sed de DEO non est ita, sicut de Martino, postquam sua naturalis Agentia & Existentia sunt unum & idem in numero cum sua Essentia: igitur convenit, quòd DEUS tam perfectè sit DEUS per suum proprium & naturale operari, sicut per suum existere; per quod de necessitate sequitur, quòd, sicut DEUS est DEUS, quia est, ita sit DEUS, quia producit DEUM, & propter hoc DEUS producit DEUM: igitur in DEO est Pluralitas, scilicet, quòd una est Persona, quæ est per hoc, quia est in existere, & alia est Persona, quæ est per hoc, quia est producta per modum operandi.

4. Est impossibile, quòd unum & idem ens, hoc est, una & eadem res sit infinitè remota & non infinitè remota à nihilo, quia ex hoc sequeretur contradictio, quæ non potest esse; & quia DEUS est infinitè remotus à nihilo, convenit, quòd in illo sit Pluralitas Personarum, ratione cujus infinitè possit esse remotus à nihilo; non posset infinitè esse remotus à nihilo, si non posset producere aliquid de sua Essentia & Natura, Bonitate, Magnitudine, Æternitate & aliis suis Dignitatibus, quæ essent terminatæ in nihilo, & participarent cum nihilo; sicut sua Bonitas, quæ esset propinqua nihilo, nisi de illa & in illa & per illam posset fieri aliquid, & hoc idem est de sua Magnitudine &c.; sed quia DEUS de sua Bonitate est producens Bonum infinitè, & de sua Magnitudine Magnum infinitè, & de sua Æternitate Æternum infinitè, & sic de aliis, est infinitè remotus à nihilo, postquam æternaliter & infinitè producit aliquid de aliquo, quod est contrarium nihilo.

5. Illud Ens est multò nobilius & perfectius, quod est nobile, & nobilitat, & est perfectum, & perficit, & est bonum, & facit bonum, & est magnum, & facit magnum, & est æternum, & facit æternum, & est potens, & facit potentem, & est sapiens, & facit sapientem, & sic de aliis dignitatibus, quàm illud, quod est nobile, & non nobilitat, & est

est perfectum, & non perficit, & est bonum, & non facit bonum, & sic de aliis; & quia convenit, quòd DEO tribuatur omnis Nobilitas, omnis Perfectio & omnis Bonitas, de necessitate convenit, quòd in illo sit Pluralitas, ut in illo sit Nobilitas & nobilitare, Perfectio & perficere, Bonitas & bonificare, Æternitas & æternare, & sic de aliis, quæ non possent esse in illo sinè Pluralitate Personarum, ita quòd unus sit Nobilitans, & alius Nobilitatus, unus Perficiens, & alius Perfectus, unus Bonificans, & alius Bonificatus, unus Magnificans, & alius Magnificatus, unus Æternans, & alius Æternatus, & quòd Nobilitans, Perficiens, Bonificans, Magnificans, Æternans &c. sint una Persona, & quòd Nobilitatus, Perfectus, Bonificatus, Magnificatus, Æternatus &c. sit alia Persona.

Probavimus, quòd in DEO necessariò sit Pluralitas Personarum, nunc volumus probare, quòd illa Pluralitas sit de Persona Paternali, & de Persona Filiali, existente in DEO unâ Personâ, quæ sit Pater, & aliâ, quæ sit Filius, quam probationem facimus hoc modo.

ARTICULUS II. & III.

Quòd in DEO sit Pater & Filius, qui Pater est secundus Articulus, & Filius tertius.

PRobavimus in DEO Producentem & Productum, & convenit, quòd ille Productus sit de Essentia & Natura Producentis, & de Bonitate & Magnitudine, Æternitate &c. illius, ut possit esse æqualis illi in Infinitate & Æternitate, Essentia & Natura & Bonitate &c.: igitur convenit, quòd Producens de se ipso producat Productum, ut Producere sit Æternum & Infinitum; & hoc non posset esse sinè Generatione, scilicet, quòd de se ipso generet Generatum, & quòd illi det totam suámmet Essentiam & Naturam, & omnes suas Dignitates & Rationes, & quòd ille remaneat ipsémet & tota sua Essentia & Natura & omnes suæ Rationes: igitur generat illum de se ipso, & non de alio; quare melius debet esse Pater, quàm vir, qui de se ipso & de alio, scilicet de fœmina, generat filium; veruntamen est Pater & dicitur Pater, quia est prior, quàm ille, quem generavit, in quantum generavit illum de se ipso: igitur est DEUS Pater & DEUS Filius, cùm Pater & Filius relativè se habeant; & Pater est, quia de se ipso producit Filium; & DEUS Filius est, qui non est Pater, quia est generatus & productus de DEO Patre, & Pater dicitur Producens, & Filius Productus, quia sunt in majori propinquitate æqualitatis, concordantiæ & prioritatis, quàm producens, qui de se ipso non producit productum; sicut ferrarius, qui producit clavum de ferro, & non de se ipso, & producit illum cum martello, qui non est de sua essentia, & producit illum in figura, quæ non est de sua figura; & ideo non debet dici, quòd ferrarius sit pater clavi, sed causa illius: igitur in DEO sunt duæ Proprietates, scilicet Paternitas & Filiatio, & quælibet est personalis Proprietas, quia Persona est Ens completum, existens per se ipsum; sicut Angelus & homo, qui sunt completi per modum rationis & speciei.

Quòd in Essentia DEI sit tertia Persona.

AD inquirendum tertiam Personam in DEO damus *quinque Rationes*, quarum hæc est prima:

1. Ita naturale & proprium est Patri amare Filium, sicut generare illum, ut amare sit tam nobile & tam magnum, sicut generare, cùm in DEO unus actus non sit major, quàm alius; & quia de generare sequitur Pater & Filius, & convenit, quòd Filius tantum amet Patrem, quantum est esse suæ generabilitatis, convenit, quòd de amare Patris & Filii sequatur Spiratus & Spirabilis, qui Spirans sunt Pater & Filius, qui spirant Sanctum Spiritum uno amante alium, & Sanctus Spiritus est Spirabilis in amare, quia convenit, quòd sit tertius procedens ab amante & amabili, scilicet ab amativitate & amabilitate Patris, & ab amativitate & amabilitate Filii; hoc non posset esse sinè tertia Persona procedente in amare de duabus Personis.

2. Est impossibile, quòd in DEO sit ullum accidens, cùm omne id, quod est in DEO, simpliciter sit Substantia; & in DEO est Pater per Generationem, & Filius similiter in tantum, quòd tota Paternitas est per generare Filium, & tota Filiatio est per esse generatum Filium: igitur Amor Patris & Filii est alius modus, quia Pater non est Pater per amare Filium, sed per generare illum, nec Filius est Filius per amare Patrem, quia jam est Filius per Generationem: igitur convenit,

quòd Amor, quem Pater & Filius erga se habent, sit fontalis processio tertiæ Personæ, ut ille Amor sit substantialis, & non accidentalis; nam si tertia Persona non esset, Amor, quem Pater & Filius erga se habent, esset accidens, & non esset DEUS, cùm nullum accidens possit esse DEUS: igitur est probatum, quòd in DEO sit tertia Persona.

3. Omnes Rationes & Dignitates DEI ita concurrunt ad entificandum tertiam Personam, sicut secundam, ut Amare, quod Pater & Filius erga se habent, sit tam bonum, tam magnum, tam æternum, tam potens, sicut generare; nam si hoc non esset, Dignitates essent otiosæ Rationes in amando, & non in generando; quæ otiositas est impossibilis in DEO, cùm in illo sint Actus Dignitatum æternarum & infinitarum completarum sinè ullo defectu: igitur tertia Persona est tam perfecta per Actus Rationum, quos habent in amando, sicut secunda Persona per Actus, quos Rationes habent in generando.

4. Pater & Filius sunt distincti per Personales Proprietates, quia Pater est unus per Paternitatem, & Filius est alius per Filiationem; igitur Unitas unius est ita, quòd non est Unitas alterius, & ideo quilibet habet suam propriam Unitatem; & quia in DEO non est majoritas nec minoritas, quælibet propriarum & personalium Unitatum est tam magna & tam nobilis, sicut Unitas, quam habent Communem, quòd ambæ personales Unitates sint una communis Unitas per Essentiam & Naturam & Deitatem, Bonitatem, Magnitudinem, Æternitatem &c., hoc est, quòd Pater & Filius sint una eadem Essentia, Natura, Deitas, unus DEUS, una Bonitas, Magnitudo, Æternitas &c.: & quia convenit, quòd Opus, quod habent intrinsecum & simpliciter, sit tam magnum & tam nobile in communi Unitate agentiæ, sicut existentiæ singularis Personalitatis, Pater & Filius habent Naturam & Proprietatem unius Spirativitatis, spirando unam Spirabilitatem, quæ est singularis Persona spirata de communi Activitate & Spirativitate; & ista est tertia Persona ita spirata de communi Spirativitate in singulari personalitate, sicut Filius est generatus de una propria Paternitate in una propria Filiatione; hoc non posset esse sinè tertia Persona, quam necessariò convenit esse, ut in DEO sit tam nobilis & tam magna communis Activitas, sicut propria Agibilitas.

5. In DEO est Operatio à quo, & ad quem, scilicet de Patre in Filium; & est ideo, ut sit Pater, & ut sit Filius; & convenit, quòd hi duo termini à quo, & ad quem, sint tam magni amante Patre Filium, & Filio Patrem, sicut generante Patre Filium de se ipso, ut sit Pater, & ut sit Filius: igitur convenit, quòd sit tertia Persona per amare, scilicet, quòd sit de amare, quod Pater & Filius erga se habent per amare, & quòd sit amare, ut sit spirare, quod sit activa Spirativitas, & passiva Spirabilitas, quæ est tertia Persona, quam inquisivimus & invenimus per necessitatem.

ARTICULUS IV.

Quòd Persona producta à Patre & Filio sit Sanctus Spiritus.

1. IN DEO Pater amat Filium, & Filius amat Patrem, & sic conjunguntur in amando per tam magnum amorem, quòd illud amare convertitur per spirare; sicut duo homines uno amante alium concipiunt unum amare, quod illos ligat in amore, & procedit de amore, & est de amore, & per amorem, & in amore; & hoc idem est de spiritu vitali, per quem homo vivit: & idem simili modo est de percussione ferri & lapidis, ex quo procedit scintillare & scintilla ignis; nam sicut scintilla procedit per obviationem percussionis, ita & multò meliùs procedit Sanctus Spiritus ex obviatione Amoris, quem Pater & Filius habent erga se invicem uno amante alium; igitur passivum Amare amborum est Sanctus Spiritus; nam sicut in generare meliùs convenit paternare & filiare, ita in amare, quod est duorum, uno amante alium, meliùs convenit Spirare, quàm ulla alia Proprietas & ullus alius Actus.

2. Quare Divinus Spiritus dicatur Sanctus, apparet in hoc, quia Pater & Filius sunt innocentes uno amante alium, & Sanctitas est de innocentia, & quia Pater est innocens erga Filium, in quantum illum amat tantum, quantum potest, & tantum, quantum se ipsum, & vult, quòd illud amare sit tam nobile & tam bonum & tam magnum, sicut ipse est; & hoc idem de Filio amante Patrem; igitur quilibet sunt innocentes in Spirando Sanctum Spiritum, quæ Innocentia est Sanctitas Sancti Spiritûs spirati, & in Patre & Filio est Sanctitas activa & spirativa; & ideo Sanctitas est de Sanctitate, & Spirabilitas

bilitas de Spirativitate, per quam tertia Persona appellatur Sanctus Spiritus, & est Sanctus Spiritus.

Probavimus in DEO tres personales Proprietates, scilicet Paternitatem, Filiationem & passivam Spirationem; modò volumus probare, quòd in DEO sint tres personales Proprietates, & non plures nec pauciores.

Quòd in DEO sint tres Personæ, & non plures, nec pauciores.

1. CONvenit, quòd Divinæ Personæ sint in illo numero, in quo Divinæ Rationes meliùs & magis propriè possunt significare illum numerum; sicut in Divina Bonitate, in qua naturaliter & essentialiter non conveniunt, nisi tres numerati, nec convenit, quòd de illis tribus deficiat aliquis; scilicet Bonificans, Bonificabilis & Bonificare; & hoc idem de Magnitudine, in qua conveniunt Magnificans, Magnificabilis & Magnificare; & in Sapientia Intelligens, Intelligibilis & Intelligere, & in Voluntate Amans, Amabilis & Amare, & sic de aliis Divinis Rationibus: quare, sicut in Divina Bonitate & aliis esset superfluitas, si in illa esset quartus numerus, vel esset defectus, si in illa essent pauciores, quàm tres, ita in DEO esset superfluitas, si in illo essent plures, quàm tres Personæ, vel si pauciores, esset in illo defectus; & illa quarta Persona, si esset in DEO, non significaretur per Rationes, nec esset de illorum Essentia & Natura; & hoc idem sequeretur, si in illo essent duæ, & non tres: igitur numerus Divinarum Personarum necessariò est ternarius.

2. Convenit, quòd ille numerus, qui est nobilior & generalior in mundo, sit in Divinis Personis, cùm mundus, in quantum est magis generalis & magis nobilis, fortiùs & veraciùs significet suam Causam, quæ est DEUS, quàm in quantum est minùs nobilis & minùs generalis: nobilior & generalior numerus mundi est trium & unius; sicut substantia, quæ est una, & est de forma & de materia & de illarum conjunctione & unione; & homo, qui est unus, & est de anima & de corpore & de illorum conjunctione; & hoc idem de argumento, quod est de duabus præmissis & de una conclusione, & illud est opus & de opere, quod est unum, & est de potentia, objecto & actu, & sic de aliis rebus his similibus: & quia iste est generalior numerus & magis necessarius, est imago numeri Divinæ Trinitatis, sicut effectus est imago suæ causæ.

3. Ille numerus, in quo partes sunt magis æquales & magis ordinatæ, est numerus ternarius, sicut tria, in quibus secundum comprehendit numerum primi, & tertium comprehendit numerum primi & secundi, & hoc æqualiter; & hoc non est in numero quaternario nec quinario, quia secundus est propinquior primo & tertio, quàm quarto & quinto, nec secundus numerus esset æqualis primo, nisi de illo esset tertius numerus, cùm secundus comprehendat numerum primi; & quia convenit, quòd in Divinis Personis sit magis æqualis & magis nobilis & magis ordinatus numerus, qui possit esse, convenit, quòd sit de tribus, & non de pluribus nec de paucioribus: igitur in DEO sunt tres Personæ tantùm.

4. Convenit, quòd ille numerus sit in Divinis Personis, qui potest esse in majori nobilitate bonitatis, magnitudinis, æternitatis &c. in tantum, quòd sit totus perfectus sinè ullo defectu; & ideo in DEO non potest esse, nisi una Paternitas, una Filiatio, una passiva Spiratio; nam si in illo essent duo Patres vel plures, duo Filii vel plures, duo Sancti Spiritus vel plures, in DEO non sufficerent una Paternitas, una Filiatio, una Spiratio, & quælibet Proprietatum esset defectiva, & non perfecta; finita, & non infinita in Magnitudine Singularitatis, Unitatis, Proprietatis, Bonitatis &c.; qui defectus est impossibilis, sicut est impossibile, quòd in Divinis Personis sit superfluitas, quæ in illis esset, si in illis esset alia Paternitas, alia Filiatio & alia passiva Spiratio, postquam in illis sufficit una Paternitas, una Filiatio & una passiva Spiratio: igitur Divinæ Personæ sunt in Trinitate; & si transirent in quaternitatem, hoc est, quòd de illis esset quartus numerus, ipsæ non essent ille DEUS; sicut in homine, in quo anima non est homo, nec similiter corpus: & quia convenit, quòd quælibet Divina Persona sit DEUS, convenit, quòd DEUS remaneat in numero ternario Personarum, & quòd ipse sit illæ Personæ, & illæ sint ipse unus DEUS; & in hoc numero habet DEUS excellentiam super omnem creatum numerum.

5. Nullum principium in aliqua essentia, substantia & natura potest esse perfectum sinè tribus, scilicet, quòd sit unum principium

pium principians & non principiatum, & aliud, quod ſit principiatum & principians, & aliud, quod ſit principiatum & non principians; & ſic principium eſt perfectum ſinè ullo defectu; & ſi in illo eſſent quatuor vel pauciora, quàm tria, eſſet in defectu, quia quartum eſſet ibi in ſuperfluitate; & ſi de illo privaretur tertium & ſecundum, principium eſſet in vacuitate: igitur ſunt tres Divinæ Perſonæ in Divino Principio, & Principium, quod eſt Principians & non Principiatum, eſt Pater, qui in Infinitate & Æternitate principiat Filium & Sanctum Spiritum de ſe ipſo; & Principium, quod eſt Principiatum & eſt Principans, eſt Filius, qui eſt Principiatus à Patre, & principiat Sanctum Spiritum de ſe ipſo; & Principium, quod eſt Principiatum, & non eſt Principians, eſt Sanctus Spiritus, in cujus numero quieſcunt numerus Patris & Filii & aliarum Divinarum Rationum; & ideo dicitur, quòd Sanctus Spiritus ſit complementum numeri, & quies illius; & in Divinis Perſonis non datur numerus ultra numerum Sancti Spiritûs, poſtquam in illo completur & finitur numerus Perſonarum.

Probavimus, quòd neceſſariò in DEO ſit Trinitas, & quòd illa ſit Paternitas, Filiatio & Spiratio, & omnes iſtæ tres Proprietates ſunt unus DEUS, & non multi, quia Generatio & Spiratio ſit in Unitate Eſſentiæ & Naturæ, & de Eſſentia Naturæ & Unitatis; & hoc idem de Æternitate & Infinitate, Bonitate, Magnitudine &c. ſecundùm proceſſum ſignificatum in *Arte Inventiva* & in *Tabula Generali*.

ARTICULUS V.
De Creatione.

1. IN DEO Bonitas, Magnitudo, Æternitas, Poteſtas & aliæ Dignitates ſunt unum & idem in numero; & ideo Divina Poteſtas poteſt in omni ſua Bonitate, Magnitudine & Æternitate; ſed quia non eſt unum & idem numero cum alia eſſentia differente ab illa, non poteſt in illa extranea eſſentia coæquare ſe ipſam, ſuam Bonitatem & ſuam Magnitudinem, & per conſequens ſuam Æternitatem; & ideo mundus non eſt æternus, nec poteſt eſſe æternus; nam ſi eſſet æternus, vel poſſet eſſe æternus, Divina Poteſtas poſſet tam fortiter communicare in producendo infinitam bonitatem & infinitam magnitudinem & infinitam poteſtatem, ſicut infinitam durationem in alia eſſentia & natura; & poſſet facere alium DEUM æqualem ſibi ipſi in rationibus; quod eſt impoſſibile: igitur ſequitur, quòd, ſicut ipſe non poteſt coæquare aliquam ſuarum Rationum in extranea eſſentia & natura, ita non poſſit coæquare extraneam æternitatem in duratione ſuæ propriæ Æternitati: igitur eſt probatum, quòd mundus non ſit æternus, nec poſſit eſſe æternus; ergo convenit, quòd ſit creatus, non per ſe ipſum, ſed per alium, quia nullum ens poteſt creare ſe ipſum: igitur eſt creatus per DEUM, qui eſt ante mundum per Æternitatem: igitur eſt probatum, quòd DEUS ſit Creator.

2. Probavimus, quòd DEUS ſit omnipotens; non eſſet omnipotens, ſi non poſſet eſſe ante mundum in duratione; igitur ſimpliciter eſt ante mundum in duratione: & ideo mundus non poteſt eſſe æternus, nec poteſt eſſe de æternitate, quia æternitas eſſet diviſibilis, & mundus eſſet de Eſſentia DEI, quæ eſt Æternitas; quod eſt impoſſibile: nec mundus poteſt eſſe æternus, ſi eſt de non æterno, quia convenit, quòd non æternum habeat principium in tempore, quod non poteſt eſſe in æternitate: & etiam mundus non poteſt eſſe æternus, ſi eſt de nihilo; nam id, quod eſt productum de nihilo, eſt, & non erat, antequam eſſet, & eſt creatum: igitur mundus eſt creatus, & non æternus: ergo eſt probatum, quòd DEUS ſit Creator mundi, cùm nullum ens poſſit eſſe ante principium in tempore principiatum, niſi DEUS tantùm.

3. Si mundus eſt æternus, ſequuntur multa inconvenientia, inter quæ eſt hoc, ſcilicet, quòd generatio & *non eſſe* conveniant, & corruptio & *eſſe*; & ſi mundus eſt æternus, generatio & corruptio ſunt æternæ, & corruptio eſt nobilior, quàm generatio, quia generatio eſt æterna per ſpeciem, & non per aliquod proprium individuum productum per illam, nam poſtquam eſt corruptum, non eſt, ſicut Martinus generatus per generationem, & quando eſt corruptus & mortuus, eſt æternaliter à parte poſt in privatione; & corruptio eſt æterna per ſpeciem & per proprios numeros, qui de illa deſcendunt, & æternaliter ſtant in privatione à parte poſt: igitur in corruptione eſt plus nobilitatis & entitatis, ſi mundus eſt æternus, quàm in generatione, & corruptio eſt finis & complementum generationis, ſicut prima intentio eſt finis & quies ſecundæ; & corruptio & *eſſe* habent majorem concordantiam, quàm generatio & *eſſe*; & omne, quod eſt, eſt in generatione, ut non ſit, & ut ſit in privatione; & iſta inconvenientia ſunt impoſſibilia: per quam impoſſibilitatem neceſſariò ſignificatur, quòd mundus non ſit æternus; igitur eſt creatus: & ſi eſt creatus, eſt Creator, qui eſt noſter Dominus DEUS, benedictus ſit ipſe.

4. Sicut Bonitas non poteſt eſſe major ratio boni in alia ſpecie, quàm in ſe ipſa, ita Poteſtas non poteſt eſſe major ratio poſſiti in alia ſpecie, quàm in ſuâmet ſpecie: & ſi mundus eſſet æternus, ſequeretur contrarium hujus, quia Divina Poteſtas poſſet plus in ratione Æternitatis, quàm in ſuâmet ratione; nam poteſt infinire durationem mundi ſinè principio & ſinè fine, & non poteſt infinire poteſtatem mundi, quòd ſit infinitus in poſſe omnia; & ideo poteſtas mundi eſt terminata & finita, in quantum non poteſt facere omnia: igitur eſt terminatus & finitus in duratione à parte ante, & per conſequens eſt creatus; & ſi eſt creatus, eſt Creator, cùm nullus effectus poſſit eſſe ſinè ſua cauſa.

5. Probavimus, quòd DEUS ſit, & quòd ſit unus DEUS, & non multi, & fecimus probationem cum Summitatibus Rationum & Perfectionum pertinentium ad illum tantùm; & ideo convenit, quòd DEUS, ſicut ipſe eſt nobilius Ens, quàm aliud, per ſuas tranſcendentes Rationes, quæ tranſcendunt omnes alias rationes, ita *circulariter* tranſcendat mundum in omnibus ſuis rationibus; nam ſicut Bonitas DEI tranſcendit bonitatem mundi, & Magnitudo DEI magnitudinem mundi, ita de neceſſitate convenit, quòd Æternitas DEI ſimpliciter tranſcendat durationem mundi; nam ſi ipſum non tranſcenderet, circulus tranſcenſionis eſſet fractus, & DEUS in parte eſſet ſuperior mundo, & in parte non; quod eſt impoſſibile: igitur eſt impoſſibile, quòd mundus ſit æternus; & ſi non eſt æternus, eſt creatus de nihilo, cùm non poſſit eſſe creatus de æterno: ergo DEUS eſt Creator mundi, qui menſurat & comprehendit omnes menſuras mundi.

ARTICULUS VI.
De Recreatione.

ANtequam poſſimus probare, quòd DEUS ſit Recreator, convenit probare *quatuor*: *primum* eſt, quòd primi Parentes peccaverint, & appellamus primos Parentes illos, qui appellantur Adam & Eva, de quibus omnes ſumus derivati: *ſecundum* eſt, quòd Peccatum illorum ſit generale & originale corporaliter omnibus hominibus: *tertium* eſt, quòd Peccatum primorum Parentum ſit generale ſpiritualiter omnibus hominibus: *quartum* eſt, quòd ſit Recreatio.

Quòd primi Parentes peccaverint.

1. PRobavimus, quòd DEUS ſit Creator, & DEUS creaverit mundum cum ſuis Rationibus, ſcilicet, quòd ſua Bonitas fuerit Ratio, quòd crearet mundum bonum; & ſua Magnitudo fuerit Ratio, quòd crearet mundum magnum; & ſua Æternitas fuerit Ratio, quòd mundus duraret in bonitate & in magnitudine; & hoc idem de Poteſtate &c.; & homo eſt una de majoribus partibus mundi ſecundùm nobilitatem & bonitatem, & DEUS creavit humanam naturam bonam & magnam, & ratione durationis creavit illam durabilem in magnitudine & in bonitate & virtute, ne pervertatur in malitiam, in vitium nec in parvitatem, & humana natura eſt mutata & alterata, quia non durat in illis primis terminis, in quantum homines ſunt mali, & plures ſunt mali, quàm boni, & plura ſunt vitia, quàm morales virtutes, & hoc generaliter; hæc mutatio humanæ naturæ non poteſt eſſe facta à DEO, cùm DEUS ſit juſtus & bonus, & amet ſuum effectum; nec poteſt eſſe facta ab aliquo particulari homine, qui non fuit homo generalis omnibus, quia nullus ſpecialis poteſt producere generalem carnem; nec ullus, ſive ſit Angelus ſive aliquis alius, poteſt cogere hominem ad faciendum malum, cùm homo habeat liberam voluntatem, quia DEUS liberè eſt amabilis, & non coacte: igitur convenit, quòd mutatio humanæ naturæ de bono in malum, & de ordinatione in inordinationem, venerit de primis Parentibus: ergo eſt probatum, quòd primi Parentes peccaverint.

2. Si primi Parentes non peccâſſent, theologicæ & cardinales Virtutes eſſent naturales omnibus hominibus, & non haberentur per acquiſitionem; nam ſicut omnes homines derivati à primis aſſumpſerunt de impreſſionibus & ſimilitudinibus naturalibus, ſcilicet tale caput, tales oculos, tale os, & ſic de aliis membris, ita ab illis aſſumpſiſſent virtutes:

tutes: igitur primi Parentes peccaverunt, propter quod peccatum homines derivati ab illis possunt relinquere virtutes, & assumere vitia, quæ vitia non possent incipere in nobis, si morales virtutes nobis essent naturales, quia vitia, hoc est, peccata, non haberent subjectum, in quo possent incipere nec existere; nec unus specialis homo vel multi derivati à primis Parentibus possent esse causa ad privandum naturales virtutes, & ad constituendum vitia.

3. Homo est compositus de anima & de corpore, & anima in homine est nobilior pars, quàm corpus, & ideo homo naturaliter se debet magìs inclinare ad perfectiones animæ, quàm ad perfectiones corporis; & generaliter fit contrarium hujus, quia plures homines se inclinant ad perfectiones corporis, quàm ad perfectiones animæ; & hæc inordinatio non posset esse posita in majori generalitate nec destruere ordinem, si primi parentes non peccâssent, qui primi parentes hoc posuerunt in generalitate, quia peccârunt: igitur est probatum, quòd primi Parentes peccârint.

4. Habemus per experientiam, quòd homines, qui faciunt bonum, faciant illud cum labore & cum magna afflictione, & homines, qui peccant, faciant peccata faciliter & sinè magno labore; & quia facere bonum convenit cum *esse*, & facere malum cum *non esse*, homines secundùm naturam & rationem deberent faciliùs & sinè labore facere bonum, & difficiliùs & cum labore facere malum: igitur primi Parentes peccârunt, sinè quo peccato non posset esse posita difficultas in faciendo bonum, & facilitas in faciendo malum.

5. Naturaliter priùs deberet fieri bonum in principio juventutis, quàm in statu senectutis, cùm homines in juventute crescant, & habeant nobiliorem virtutem & naturam, quàm quando sunt in senectute & inclinati ad corruptionem, & de hoc est contrarium; & sic homines in sua juventute faciunt multum mali, & priùs incipiunt facere malum, quàm bonum, & quando sunt senes, non sunt ita ferventes in faciendo malum, sicut erant, dum erant juvenes, & plures homines faciunt bonum, quando sunt senes, quàm quando erant juvenes; talis & tam fortis generalis inordinatio non posset esse posita in hominibus, si primi Parentes non peccâssent: igitur est probatum, quòd primi Parentes peccaverunt.

Quòd Peccatum primorum Parentum corporaliter sit generale omnibus Hominibus.

1. NUlla corporalis natura est tam nobilis, sicut homo, nec creata ad tam nobilem finem, cùm ipse sit creatus ad recolendum, intelligendum & amandum DEUM, & non ullum animal irrationale; igitur sequitur secundùm nobilitatem & perfectionem & finem rationalis animæ, quòd sit magìs remota ab imperfectione & defectu, quàm ullum irrationalium animalium, & quòd veniat & incipiat cum majori perfectione; & de hoc est contrarium, quia nullum animal irrationale nascitur & nutritur cum tanta imperfectione, sicut homo; nam, quamprimùm animalia bruta sunt nata, habent naturalem instinctum & motum ad vivendum; sicut pullus, qui, quamprimùm exivit ex testa ovi, se movet ad comedendum semen, & infans moreretur, nisi illi administraretur ad vivendum, & hoc longo tempore; & in hoc significatur, quòd peccatum primorum Parentum sit generale corporaliter omnibus hominibus, cùm per peccatum sequatur defectus, & humana natura, quæ naturaliter est nobilior, incipiat & veniat cum majori defectu.

2. In justis hominibus non convenit pœna secundùm moralitates, quia non sunt in actuali peccato; & si sinè actuali peccato haberent pœnam, DEUS non esset justus in puniendo illos: unde cùm justi & injusti homines æqualiter habuerint pœnam in sua nativitate & in conservando suam vitam, & ipsorum matres similiter habuerint pœnam in ipsorum nativitate, per hoc significatur & monstratur, quòd peccatum primorum Parentum corporaliter sit generale omnibus hominibus; nam si hoc non esset, homines justi non nascerentur cum passionibus, nec haberent passionem in mundo per famem, per sitim & per alia his similia.

3. DEUS creavit hominem ad vivendum, & non ad moriendum, & vita & mors sunt contrariæ, & ideo mors hominis non debet esse sinè culpa: & si dicitur, quòd animalia bruta moriantur absque eo, quòd habeant culpam, respondemus & dicimus, quòd illa sint creata ad serviendum homini secundùm conditiones, quas de illis indiget, quod servitium non posset habere, si essent immortalia; & quia omnes homines moriuntur, convenit, quòd moriantur propter generalem culpam, quæ est de primis Parentibus, & sustentatur in corporibus hominum, ratione cujus culpæ sunt mortales.

4. Illa vita, quæ est meliùs ordinata ad vivendum, est nobilior, quàm alia; & quantò nobilior est, tantò minorem indigentiam habet rerum, quæ non sunt de sua specie, ratione perfectionis, quam habet in se ipsa; & quia vita hominis est perfectior & nobilior, quàm vita irrationalium animalium, secundùm rationem non deberet habere majorem necessitatem rerum, quæ non sunt de sua specie, quàm irrationalia; & quia homo indiget igne, molendino, ollâ, furno, lanâ, acu, camerâ, navi & medico & multis aliis similibus istis, & irrationalia non, significatur per majorem indigentiam, quam diximus, quòd peccatum primorum Parentum corporaliter sit generale omnibus hominibus.

5. Actus humanæ naturæ est ad libertatem in faciendo virtutem vel vitium, & humana natura per virtuosum actum non potest deviari à fine, ad quem est creata, cùm ille finis sit bonus & virtuosus; & quia homines habent libertatem faciendi malum, & deviandi naturam ab illo fine, ad quem est creata, convenit, quòd illa libertas, quam habent faciendi malum, generaliter venerit de primis Parentibus, ratione cujus libertatis se inclinant ad utendum illâ contra naturam; sicut sodomitæ & homicidæ, & sic de aliis vitiis motis in corpore contra libertatem, quam homines habent in faciendo bonum, & in acquirendo virtutes, quam libertatem DEUS dedit hominibus.

Quòd Peccatum primorum Parentum spiritualiter sit generale omnibus Hominibus.

SI rationalis Anima esset à generante, & non à Creante, esset in originali peccato, sicut corpus; sed quia est creata, & non generata, per alium modum volumus probare, quòd ipsa sit in originali peccato, non simpliciter per se ipsam, quia ipsa non est derivata à primis Parentibus, sed quia participat cum corpore, quod est infectum ratione originalis peccati, ût jam probavimus.

1. Anima rationalis & corpus hominis sunt, ut constituant & faciant hominem, & sequantur conditiones hominis, & homo sequatur conditiones suarum partium; & quia corpus est infectum & corruptum per originale peccatum, & homo sequitur conditiones corporis, sequitur conditiones originalis peccati; & quia anima sequitur conditiones hominis, sequendo conditiones illius sequitur conditiones corporis; & sic originale peccatum cadit supra animam indirectè (seu obliquè), & non directè, ratione corporis: igitur est probatum, quòd originale peccatum attingat rationales animas, supposito tamen, quòd non sint recreatæ per Baptismum.

2. Probavimus, quòd originale peccatum attingat & comprehendat corpora hominum, in quantum per illud sunt in culpa & in corruptione; & ideo corpus non est dignum, quòd sumat usum & servitium & vitam à plantis nec ab animalibus brutis, quæ sunt creaturæ DEI, in quæ nullus habet jus, qui est contra DEUM; & quia rationalis anima est forma corporis, & movet corpus ad sumendum vitam de plantis & de animalibus brutis & de aliis rebus illi necessariis, injustè movet corpus & contra jus, & ratione hujus cadit in originale peccatum homo & suæ partes.

3. Anima rationalis, in quantum simpliciter per se, venit munda & nitida ad corpus sinè ullo peccato, & corpus venit ad animam cum originali peccato, quod probavimus, & sic fit conjunctio de peccato & de puritate; & quia unus & idem homo non potest habere duos contrarios actus, unum virtuosum, & alium vitiosum, convenit, quòd fiat mixtio, & quòd sequatur tertium de illa mixtione, quod tertium retinet naturas partium & mixtionis, scilicet homo, qui, quantum ad animam simpliciter, non habet culpam per originale peccatum, & simpliciter habet culpam per peccatum corporis; & quia in uno tempore non potest esse virtuosus & vitiosus, sicut esse temperatus & esse ebrius, esse castus & esse luxuriosus, convenit, quòd necessariò sit inclinatus ab uno habituum; non potest esse inclinatus ab anima sinè habitu corporis; nam si hoc esset, vellet virtutes, & non vellet vitia, & corpus nullum vitium faceret cum voluntate animæ, nec anima moveret corpus, nec esset forma illius: igitur convenit, quòd anima assumat habitum à corpore, quantum ad originale peccatum, movendo illud ad indigna opera, ita quòd homo sit infectus per originale peccatum, & in privatione virtuosorum habituum, non tamen supposito Baptismo & operibus moralium virtutum.

4. Omnis pars priùs inclinat suum totum

ad ſuam propriam naturam & appetitum, quàm ad extraneam naturam & ad extraneum appetitum; & quia anima priùs & frequentiùs & magis intensè ſe inclinat ad opera corporis, quàm ad ſua, ideo ſua natura eſt mutata & perverſa ipsâ exiſtente conjunctâ cum corpore, & illa mutatio eſt ratione peccati originalis, ſinè quo peccato non eſſet, unde acciperet mutationem & perverſionem de bono in malum: igitur eſt probatum, quòd originale peccatum ſit in anima.

5. Omnis natura ſimpliciter ſecundùm ſuas partes ſequitur id, ad quod eſt creata, niſi per accidens illi veniat aliquod impedimentum, quod illam deviet ab illo fine; & anima eſt creata ad recolendum & intelligendum, & illa obliviſcitur & ignorat, & magis obliviſcitur & ignorat, quàm recolat & intelligat: igitur non ſequitur ſuam naturam nec finem, ad quem ſimpliciter eſt creata; ergo ſua natura in parte eſt mutata; ipſa non poteſt habere illam mutationem ſinè culpa, quam habeat per ſe ſimpliciter vel per aliud, quod in ipſa imprimat illam culpam, ſicut ſigillum imprimit ſuas literas & figuras in cera absque eo, quòd in illa relinquat aliquid de ſua eſſentia: igitur eſt probatum, quòd originale peccatum ſit in anima, quod accipit de corpore, & per quod ignorat & obliviſcitur & odit DEUM & virtutem, & facit multa mala.

De Recreatione.

1. DEUS creavit humanam naturam ad beatitudinem, & creavit illam cum ſua Bonitate, in quantum illam creavit bonam; & creavit illam cum ſua Magnitudine, in quantum illam creavit magnam; & cum ſua Æternitate, in quantum illam creavit durabilem; & cum ſua Sapientia, in quantum illam creavit, ut ab homine intelligatur; & cum ſua Voluntate, ut ab homine ametur: & ſi non eſt Recreatio, quæ mundat homines ab originali peccato, omnes homines vadunt ad pœnam, & non ad gloriam, quia non ſunt digni, quòd vadant ad gloriam, quia ſunt in peccato, & ſunt deviati à fine, ad quem DEUS creavit homines, ſcilicet, quòd ab hominibus æviternaliter recolatur, intelligatur & ametur, cùm ipſe ſit dignus iſtis; & Sapientia DEI deficit in illo fine, ad quem intendit creare hominem, & Voluntas deficit in hoc, quòd non ſequatur finis, propter quem voluit creare hominem; & Æternitas deficit contra æviternam & debitam recolitionem, intellectionem & amationem; & Magnitudo deficit in Bonitate, quia non eſt magna illa beatitudo & illud bonum, quod homines habent in hac præſenti vita, in qua ſunt plura mala, quàm bona, & majores labores, quàm placita; & quia eſt impoſſibile, quòd Divinæ Rationes deficiant fini, hoc eſt, complemento, ad quod DEUS creavit hominem, eſt probatum, quòd Recreatio ſit, ratione cujus Beati in alia vita æviternaliter recolent, intelligent & amabunt DEUM, & habebunt beatitudinem in illo, & ſequetur finis, ad quem DEUS creavit illos.

2. Si non eſt Recreatio, non eſt Salvatio juſtorum hominum, quia omnes homines juſti & injuſti moriuntur in originali peccato, & Juſtitia DEI non habet ſubjectum, in quo poſſit judicare nec præmiare juſtos homines, nec voluntas poteſt illos amare, nec ſua Bonitas poteſt illos bonificare nec dare beatitudinem, nec Virtus DEI reddit illis præmium reſpectu virtutum, quas habuerunt; & ſic Divinæ Rationes deficiunt in defectu confuſi ſubjecti; qui defectus eſt impoſſibilis, quia Juſtitia DEI non poteſt perdere ſuum jus in creaturas; & hoc idem eſt de Divina Bonitate, Voluntate & Virtute: igitur convenit, quòd ſit ſubjectum, ſcilicet homo juſtus per Recreationem, & diſpoſitus ad ſalvationem.

3. Sunt duo modi peccati, ſcilicet originale peccatum, & actuale peccatum; originale peccatum eſt illud, quod jam probavimus; actuale peccatum eſt illud, quod homines faciunt quilibet per ſe ipſum, ſicut avaritia, gula, luxuria & alia mortalia peccata, quæ ſunt magis intenſa & majora, quàm originale peccatum, quia anima ſinè medio conſentit in actuale peccatum, & non conſentit in originale peccatum, niſi per medium, ſcilicet per corpus; & ideo anima eſt magis contraria contra DEUM & virtutem per actuale peccatum, quàm per originale: & ſi non eſt Recreatio, Juſtitia DEI non punit ullum hominem ad damnationem propter actuale peccatum, quia omnes jam ſunt judicati ad damnationem propter originale peccatum; & inde ſequitur inconveniens contra Juſtitiam DEI, quia ipſa punit hominem ad damnationem, & privat illum beatitudine propter minus peccatum, & non propter majus peccatum; quod eſt impoſſibile: igitur eſt Recreatio, ratione cujus Juſtitia DEI poteſt punire ad damnationem homines, qui moriuntur in actuali peccato.

4. Si non eſt Recreatio, nullus homo per morales virtutes poteſt venire ad ſalvationem, nam omnes homines vadunt ad damnationem propter originale peccatum; & ſi nullus homo poteſt venire ad ſalvationem per virtutes, nullus poteſt venire ad damnationem per vitia, hoc eſt, per actualia peccata; & hoc eſt valde magnum inconveniens, quòd moralis virtus & actuale peccatum, quæ ſunt in majori contrarietate, quàm ſit ulla alia contrarietas, poſſint exiſtere in uno & eodem ſubjecto poſt mortem; nam poſtquam rationes acquirendi virtutes non conſequuntur finem, rationes acquirendi vitia non conſequuntur privationem finis virtutum; & ſic habitus & privationes ſtant in majoribus contrarietatibus absque eo, quòd inde ſequatur aliquid; quod eſt impoſſibile, ne ſequantur ſupradicta inconvenientia: & adhuc ſequeretur, quòd DEUS faceret, quòd mundus æviternaliter duraret movendo ſuas Rationes ad finem hominis, & non attingeret illum finem, quia nullus homo attingeret ſuum finem ſinè ſalvatione, nec attingeret ſalvationem ſinè Recreatione; & hoc eſt valde magnum inconveniens, quòd DEUS æviternaliter faceret durare generationem hominum abque eo, quòd de illa generatione ſequeretur perfectio & finis: igitur eſt Recreatio.

5. Eſt impoſſibile, quòd creatura poſſit plus deſtruere, quàm DEUS ædificare & reparare, cùm DEUS habeat majorem Poteſtatem in producendo bonum, & in conſervando finem illius, quàm creatura in faciendo malum, & in deſtruendo finem boni; & ſi non eſt Recreatio, eſt contrarium hujus, quia primi Parentes deſtruxerunt omne bonum, quod DEUS ædificat & conſtruit in humana ſpecie, quia omnes homines vadunt ad perditionem, in qua habent pœnam & privationem boni; & quia Poteſtas DEI eſt major in bono, quàm poteſtas hominis in malo, & in Pietate, Miſericordia & Venia, quàm poteſtas hominis in crudelitate & in deſperatione, ideo poteſt reparare id, quod homo potuit deſtruere; & ideo vult, quòd ſit Recreatio.

Et ſi fit objectio, quòd Poteſtas DEI non faciat omne bonum, quod poteſt facere, quia permittit homines facere multum mali. Ad hoc reſpondemus & dicimus, quòd Poteſtas DEI infinitè ſit abſoluta, veruntamen eſt ordinata in hoc, quòd non poteſt facere peccatum nec contra Divinas Rationes, cum quibus eſt unum & idem in numero; & quia eſt Magnitudo ſuæ Bonitatis, Sapientiæ, Amoris, Miſericordiæ & Pietatis, quòd ipſe reparet id, quod homo deſtruxit, ſi hoc non repararet, faceret injuriam Juſtitiæ & ſuis aliis Rationibus, & implicaret contradictionem in hoc, quòd Voluntas vellet reparare bonum, quia illud bonum eſt amabile, & non vellet illud reparare, poſtquam non poſſet illud amare.

ARTICULUS VII.
De Glorificatione.

1. DEUS creavit humanam naturam ad perpetuam beatitudinem, ût jam probavimus, & creavit illam ad ipſam, in quantum probavimus Recreationem; & ſicut creavit humanam naturam, & recreavit illam cum Magnitudine Bonitatis, Sapientiæ, Voluntatis & Virtutis, ita creavit illam cum Magnitudine Gloriæ, cùm DEUS ſit glorioſus, ſicut eſt bonus, ſapiens, virtuoſus & amoroſus: igitur convenit, quòd DEUS ſit Glorificator, ut homo habeat gloriam, & magnam & durabilem gloriam, quia Gloria DEI eſt magna & æterna; & ſi DEUS non eſſet Glorificator, faceret injuriam Magnitudini Gloriæ in hominibus, & hanc eandem injuriam faceret aliis Rationibus & Recreationi; quæ injuria eſt impoſſibilis & contra perfectiones ſuarum Rationum, quas habent in hominibus, ponentes in illis ſuas *ſimilitudines*, quas appellamus *perfectiones*.

2. Manifeſtè videmus in hoc mundo homines juſtos & homines peccatores; & homines juſti habent multos labores corporaliter & ſpiritualiter per jejunia & per aſperam vitam & per ploratus & per languores & pœnitentias de peccatis, quæ fecerunt, & per multas alias adverſitates; & de multis hominibus peccatoribus eſt contrarium, quia in hoc mundo habent multas proſperitates corporaliter & ſpiritualiter; & ſi non eſt alia gloria, niſi gloria hujus mundi, Gloria & Juſtitia DEI non habent in hoc mundo concordantiam, & ſunt contrariæ; quæ contrarietas eſt impoſſibilis: igitur DEUS eſt Glorificator in alia vita, & Gloria DEI ſuſtinet, quòd juſti homines propter ſuum amorem

in hoc mundo habeant labores, ut Justitia DEI in alia vita illis possit dare majorem gloriam.

3. DEUS creavit hominem ad magnam & ad durabilem gloriam, ut recolatur, intelligatur & ametur ab homine cum magna & durabili recolitione, intellectione & amatione; igitur est alia Gloria in alia vita major & durabilior, quàm gloria hujus mundi, quæ devenit in privationem, quando homo moritur: & si non est gloria in alia vita, DEUS est injuriosus fini, propter quem creavit hominem, & fini corporalium creaturarum, quem attingunt, si est alia gloria, in æviterna beatitudine hominis, quia homo in natura participat cum illis; & DEUS etiam est injuriosus suæ Bonitati & magnæ Recolibilitati, Intelligibilitati & Amabilitati, in quantum in homine non creavit bonam magnam & æviternam recolitivitatem, intellectivitatem & amativitatem; & quia DEUS non potest esse injuriosus sibi ipsi nec alteri, sequitur, quòd sit Glorificator, dando æviternam gloriam hominibus, à quibus in hac vita multùm recolitur, intelligitur & amatur.

4. DEUS creavit animam & corpus, ut sit homo, & quia finis est major in toto, quàm singulariter in aliqua suarum partium, convenit, quòd sit alia vita, in qua sint homines; nam si non essent in alia vita, non remaneret finis hominis nec finis corporis, postquam est corruptum post mortem hominis; nec remaneret finis animæ, postquam perderet finem totius; & sic perderetur finis totius & partium in homine; quæ perditio est impossibilis secundùm conditiones & circumstantias hominis & Divinarum Rationum: igitur est alia vita, in qua sancti homines habebunt gloriam in DEO & per DEUM & de DEO.

5. Nullus homo attingit in hoc mundo DEUM recolendo, intelligendo & amando, nisi per speciem, quam homo capit in suo recolere, intelligere & amare, quæ species realiter non est DEUS, sed est similitudo illius; & si homines non habent aliam gloriam, nisi in hoc mundo, realis Gloria DEI non est finis nec complementum hominis, sed tantùm illius similitudo, & sequitur, quòd DEUS non sit recolibilis, intelligibilis & amabilis ab homine cum magnitudine bonitatis & veritatis; quod est impossibile: igitur est alia gloria, quam DEUS dat hominibus de facie ad faciem & sinè medio suî ipsius & illorum, quia recoluerunt, intellexerunt & amarunt suam similitudinem in hoc mundo; & sic sequitur, quòd propter meritum, quod habetur per similitudinem, attingatur finis & complementum in similitudine, quæ est DEUS in alia vita manifestatus: igitur est probatum, quòd DEUS sit Glorificator.

ARTICULUS VIII.
De Incarnatione.

PRobavimus *septem Articulos*, qui pertinent ad Deitatem, modò volumus probare *septem Articulos*, qui pertinent ad Humanitatem JESU Christi; & sicut probavimus Articulos Deitatis cum Divinis Rationibus, ita cum illis volumus probare Articulos, qui pertinent ad Humanitatem, qui sunt: quòd DEUS sit incarnatus & conceptus per Sanctum Spiritum, & iste est *octavus* Articulus: & *nonus* est, quòd Christus sit natus de Muliere Virgine: *decimus*, quòd sit mortuus: *undecimus*, quòd descenderit ad inferos: *duodecimus*, quòd resurrexerit: *decimus tertius*, quòd ascenderit ad Cœlos: *decimus quartus*, quòd veniet judicare bonos & malos in fine mundi.

In principio volumus probare, quòd DEUS debuerit incarnari, & sic de aliis, excepto ultimo Articulo; & postea probabimus, quòd jam fuerit incarnatus, natus, & sic de aliis. In probando, quòd DEUS debuerit incarnari, volumus adferre *quinque necessarias Rationes*, quarum prima est.

1. Quando DEUS creavit mundum, creavit illum cum suis propriis & essentialibus Rationibus, scilicet ratione Divinæ Bonitatis creavit mundum bonum; & ratione Divinæ Infinitatis & Magnitudinis creavit mundum magnum; & ratione Æternitatis creavit illum durabilem; & ratione suæ Potestatis creavit illum potentem; & ratione suæ Sapientiæ creavit intellectivitates & intelligibilitates & naturales instinctus; & ratione suæ Voluntatis creavit in mundo amativitates & amabilitates & naturales appetitus, & sic de aliis rationibus & formis, quia quælibet Ratio ibi posuit suam similitudinem, prout illam ibi potest ponere, & prout mundus illam potest recipere; & quia in productione mundi Magnitudo DEI posuit suam similitudinem concordando cum aliis Rationibus, convénit, quòd crearet illum magnum & magis magnum, quem potuit, quia

quia magnitudo habet majorem concordantiam cum majoritate, quàm cum minoritate, quæ habet concordantiam cum parvitate, quæ est dissimilitudo magnitudinis; & meliùs convenit magnitudini, quòd habeat concordantiam cum majori bonitate, quàm cum minori, & sic de aliis; & quia Bonitas DEI in mundo creavit suam similitudinem, creavit mundum bonum, & non malum, & Æternitas creavit mundum, ut duraret, non ut deveniret in privationem, & sic de aliis; & quælibet harum Rationum habet majorem concordantiam in rationibus mundi cum magnitudine ratione majoritatis, quàm ratione minoritatis: & per hoc de necessitate significatur, quòd quælibet Divina Ratio in mundo requirat suam similitudinem, quæ sit tam magna, quòd non possit esse major; nam si posset esse major, & Dignitates non requirerent illam majoritatem, requirerent minorem similitudinem, & non majorem; & quantò majores similitudines nobiliores creaturæ haberent cum Divinis Rationibus, tantò minorem quietem haberent Divinæ Rationes in illis in creando & sustentando, & tantò majorem in minoribus & minùs nobilibus similitudinibus; sicut lapis, qui est bonus, quem Divina Bonitas magis amaret, quàm naturalem bonitatem hominis vel Angeli; quod est impossibile & contra Divinam Bonitatem & alias Rationes: per quam impossibilitatem est probatum, quòd DEUS secundùm ordinem causæ & effectûs debeat esse incarnatus; nam illa humana Natura, quam assumpsit, est tam bona, quòd non potest esse magis bona; tam magna in nobilitate & virtute, quòd non potest esse magis magna; tam durabilis in esse unum Suppositum de duabus Naturis Divinâ & humanâ, quòd non potest esse major duratio de DEO & Creatura in una Persona, in qua non potest esse major creata potestas, quia nulla alia creata potestas potest transire ultra Potestatem conjunctam cum Deitate; & hoc idem de Sapientia & de aliis humanis rationibus Christi Hominis in illo Homine DEO deificatis & sustentatis; & ideo Divinæ Rationes respondent humanis, in quantum sunt majorificatæ in tam altum gradum Deitatis, quòd non possunt esse majores: & sic majores Rationes increatæ & majores creatæ habent concordantiam in Unitate Personæ, quam concordantiam non possent habere, si DEUS non esset Incarnatus.

Sicut probavimus Incarnationem cum Divinis Rationibus secundùm quietem *Existentiæ*, ita volumus illam probare secundùm quietem *Agentiæ*, scilicet, quòd Divinæ Rationes habeant majores actus, quos possunt habere in creatura; sicut bonificare, magnificare, durare, possificare, intelligere & amare, & sic de aliis, & è converso, scilicet, quòd conveniat, quòd actus Divinarum Rationum sint in tam alto & tam nobili gradu objectabilitatis, quòd ille gradus non possit esse major nec nobilior; & iste gradus est, si DEUS est incarnatus; nam ille Homo deificatus potest plùs recolere, intelligere & amare Actus Divinarum Rationum, & magis bonificare, magnificare, possificare, virtuificare, verificare & glorificare suum recolere, intelligere & amare per Incarnationem, quàm sinè illa: & quia convenit, quòd dentur majores actus secundùm Divinam & humanam Naturam & ordinem causæ & effectûs per modum agendi, convenit, quòd secundùm talem ordinem sit Incarnatio, sinè qua non posset esse majoritas supradicti ordinis.

2. Quando DEUS creavit hominem, creavit illum ad majorem finem, ad quem illum potuit creare; & major finis, ad quem illum potuit creare, est, quòd Homo sit DEUS, & quòd DEUS sit Homo; & ideo secundùm hunc ordinem convenit, quòd Incarnatio sit; nam secundùm Incarnationem DEUS habet finem hominis & creaturarum, quæ sunt creatæ propter hominem, in se ipso, & Homo & creaturæ habent illum in DEO principaliter, & non in se ipsis; & si non esset Incarnatio, sequeretur contrarium hujus, scilicet, quòd DEUS haberet finem creaturarum in illis ipsis, & illæ in se ipsis; & hoc esset, quia deficeret Persona de Divina & humana Natura, quæ non esset subjecta supradicto altiori & nobiliori fini, & Divinæ Rationes deficerent sibi invicem ad producendum majorem finem, quem DEUS potest habere in creaturis, & creaturæ in DEO; qui defectus est impossibilis, cùm Divinæ Rationes habeant libertatem utendi creaturis.

3. Si DEUS est incarnatus, participat cum omni creatura, sicut sua Bonitas, quæ participat cum omni creata bonitate per speciem bonitatis, scilicet, quòd Angelus naturaliter sit bonus, & homo, & animalia bruta, & plantæ, & metalla, & elementa, & cœlestia corpora, & sic de aliis creatis speciebus; & ita

DEUS

DEUS tantum amat creaturam, quòd velit eſſe creatura: & in hac participatione DEI & Creaturæ DEUS exaltavit creaturam in majorem finem bonitatis ipſius voluntatis & propinquitatis Cauſæ & effectûs; & ſi non eſt Incarnatio, major finis creaturæ eſt in privatione, & minor in *eſſe;* quod eſt impoſſibile ſecundùm majorem concordantiam, quam Divinæ Rationes habent in majori participatione cauſæ & effectûs, quàm in minori.

4. Probavimus, quòd Recreatio debeat eſſe; & ſi Incarnatio non eſſet, Recreatio non poſſet eſſe, quia non eſſet, cum quo eſſet; nam ſi non eſſet facta ſatisfactio pro originali peccato (quod eſt tam generale, quòd non poteſt eſſe generalius) cum illo ente, quod eſt magis generale creaturæ, ſcilicet DEO & Homine, peccatum non poſſet deleri ab ullo ente minùs generali, quàm peccatum; ſicut totum, quod non poteſt eſſe minùs generale, quàm ſua pars: igitur Incarnatio eſt, ut poſſit eſſe Recreatio.

5. Adhuc ſignificatur, quòd de neceſſitate conveniat, quòd Incarnatio ſit, non quòd ſit neceſſaria DEO, ſicut homini, qui non eſt ſcriba, non eſt neceſſarius calamus ad ſcribendum; veruntamen quia eſt neceſſarium, quòd DEUS producat mundum in nobiliori ordine, eſt neceſſarium id, per quod illum poteſt producere magis nobilem; & ſi hoc non faceret, faceret injuriam ſuæ Sapientiæ (& aliis ſuis Dignitatibus) quæ ſcit, quòd nobilior finis mundi ſit, quòd una ſuarum partium magis magna & magis nobilis ſit conjuncta Divinæ Naturæ per Incarnationem; & ſicut Sapientia ſcit altiorem & nobiliorem ordinem & objectum, ita convenit, quòd Voluntas velit illum ordinem & illam altitudinem gradûs; nam niſi hoc vellet, Sapientia attingeret plus in altitudine gradûs per ſcire, quàm Voluntas per velle; quod eſt impoſſibile: igitur Voluntas ita vult gradum creaturæ in altitudine in majoritate bonitatis, ſicut illum ſcit per Sapientiam; & poſtquam Incarnatio eſt amata, convenit, quòd ſit; nam niſi hoc eſſet, Voluntas eſſet defectiva in amando, qui defectus eſſet malus & vitioſus: igitur eſt Incarnatio.

Et ſi aliquis dicit & arguit, quòd Sapientia DEI multa ſciat, quæ ſua Poteſtas poſſet facere, quæ Voluntas non vult facere; ſicut Sapientia DEI, quæ ſcit, quòd DEUS poſſet facere majorem naſum Martino, quàm ſuum caput. Reſpondemus & dicimus, quòd conveniat, quòd DEUS ſecundùm proportionem & concordantiam Unius Divinæ Filiationis & unitæ ex una humana Natura conjuncta cum Divina ſit unum Suppoſitum, in quo Incarnatio eſt ſuſtentata, & quòd non ſint multi homines, in quibus DEUS ſit incarnatus, quia non poſſet eſſe unum Suppoſitum ex Divina & humana Natura, & deficeret ſingularitas unitatis in magnitudine bonitatis, & DEUS non poſſet facere unum finem, qui eſſet finis omnium creaturarum; & ſic deficeret magnitudo finîs in bonitate &c., qui defectus ſimpliciter eſſet ex parte producentis & creantis, & non ex parte producibilîs & creabilîs; qui defectus eſt impoſſibilis & contra Unitatem Patris increati & Filii increati, & Pater eſſet pater multorum filiorum, & unus Filius creatus non ita ſufficeret uni Patri, ſicut ſufficit unus Filius & non multi in Divina Natura: & ſic poteſt homo ſatisfacere aliis objectionibus, ſicut nos ſatisfecimus huic, reducendo ſolutiones ad ordinem Divinarum Rationum.

Quæ Divina Perſona debeat eſſe Incarnata? & quòd ſit concepta à Sancto Spiritu.

1. PRobavimus, quòd DEUS debuerit Incarnari, modò volumus probare, quæ Divina Perſona debuerit aſſumere Carnem. Illa Perſona, quæ eſt magis conveniens & magis apta ad aſſumendum Carnem & humanam Naturam, eſt Perſona Filii DEI; & hoc eſt ideo, quia humana Natura eſt filia DEI per creationem, & Filius DEI & Filius noſtræ Dominæ habent concordantiam in una Filiatione, Filio DEI & noſtræ Dominæ & Filio DEI & Filio Hominis exiſtente uno Suppoſito; hæc convenientia non poſſet eſſe tam magna, ſi Perſona Patris vel Sancti Spiritûs eſſet incarnata, quia non concordarent tam bene cum Filiatione noſtræ Dominæ & cum Nativitate, ſicut concordat Filius DEI, qui eſt Filius DEI Patris & naſcitur de illo, & Pater vel Sanctus Spiritus eſſet Filius ſimilis Filio DEI in Filiatione; & ne hoc inconveniens & multa alia inde ſequantur, fuit incarnata Perſona Filii, & non Perſona Patris nec Sancti Spiritûs.

2. Convenit, quòd id, per quod in Incarnatione meliùs ſignificatur diſtinctio Divinarum Perſonarum, ſit in Incarnatione; & ideo non convénit, quòd Pater vel Sanctus Spiritus eſſent incarnati; nam ſi aliquis illorum

rum fuiſſet incarnatus, fuiſſet factus Filius, & remaneret confuſus in Filiatione contra Diſtinctionem cum Filio DEI, quæ confuſio eſt impoſſibilis, cùm illa Incarnatio ſit ordinata, & Imago Supremæ Diſtinctionis & Ordinationis.

3. JESUS Chriſtus fuit conceptus per Sanctum Spiritum, ut principium Conceptionis inciperet in Supremo Amore, & non in terreno, in quo inciperet, ſi eſſet conceptus à viro in fœmina, & eſſet principiatus in originali peccato, in quo non poteſt eſſe principiata Suprema Nobilitas & Dignitas & ſupremus Homo; & etiam noſtra Domina non amaret Virginitatem, & multa alia inconvenientia ſequerentur ex hoc: igitur fuit conceptus per Sanctum Spiritum, qui eſt Supremus Amor.

4. Convénit, quòd in Incarnatione ſint proprii actus Divinarum Perſonarum, ſcilicet, quòd Pater miſerit Filium ad incarnandum, & illa miſſio eſt generare hominem tali modo, quòd fuerit factus Homo; & hoc convénit ita eſſe, ut Opus, quod Pater voluit habere in Incarnatione, eſſet ſimile Operi intrinſeco, in quo Pater generat Filium, & per Generationem facit illum eſſe DEUM. Opus, quod convénit eſſe in Incarnatione per Sanctum Spiritum, fuit per modum Conceptionis, ſcilicet, quòd noſtra Domina in ſua voluntate conceperit Incarnationem per Gratiam Sancti Spiritûs; & hoc convénit ita eſſe, ut per conceptionem voluntatis noſtræ Dominæ ſequeretur Conceptio humanæ Naturæ in Perſona Filii, ut fieret Homo; & ſicut Sanctus Spiritus eſt Perſona procedens per Conceptionem Patris & Filii, uno amante alium, ſic Filius ſit factus Homo per Conceptionem voluntatis noſtræ Dominæ, quæ hoc voluit, & per Opus Sancti Spiritûs: & in hoc paſſu ſignificatur, quòd non convenerit, quòd in Incarnatione fuerit naturale opus, ſcilicet, quòd fuerit facta à Viro in fœmina, quia Filius DEI haberet duos patres & turpem modum conceptionis, & actus trium Perſonarum non poſſent eſſe in Incarnatione: igitur eſt probatum, quòd Filius fuerit conceptus à Sancto Spiritu, & miſſus à Patre, & ipſe fuerit incarnatus & natus ex Muliere, & non per virum.

5. Si JESUS eſſet Filius viri & fœminæ, eſſet homo ſuſtentatus in ſe ipſo, & per ſe ipſum eſſet Perſona, & ipſe & Perſona Filii DEI non poſſent eſſe una Perſona in numero, ſed quia eſt conceptus à Sancto Spiritu, & productus ex Muliere in Divina Perſona, Humanitas ſuſtentatur in Divina Perſona; & ideo poteſt eſſe unio ambarum Naturarum in uno & eodem numero Perſonæ, quæ eſt JESUS: & etiam convenit, quòd fuerit conceptus à Sancto Spiritu ratione unionis productæ de duobus, & non de pluribus, hoc eſt, de Divina & humana Natura, ſicut Sanctus Spiritus eſt productus de duobus, & non de pluribus, ſcilicet de Patre & Filio.

ARTICULUS IX.

Quòd JESUS Chriſtus debuerit naſci de Muliere, illâ permanente Virgine.

PRobavimus, quòd Filius DEI debuerit incarnari, modò volumus probare, quòd ſit natus de Muliere, & quòd illa Mulier fuerit Virgo; quòd debuerit naſci, probabimus hoc modo.

1. DEUS nihil agit fruſtra, quia convenit, quòd de omni eo, quod agit, ſequatur finis; & ſi eſſet incarnatus, & non natus, de illa Incarnatione non ſequeretur finis; igitur convénit, quòd ſit natus, poſtquam eſt incarnatus, cùm Nativitas ſit conſequentia Incarnationis.

2. Probavimus Recreationem, & convénit, quòd Recreatio ſit facta ab Homine DEO; igitur convénit, quòd DEUS naſceretur, & naſceretur Homo, & quòd DEUS eſſet ille Homo; & convénit, quòd ille Homo naſceretur, ut eſſet verus Homo, & haberet conditiones hominis, ut tractaret Recreationem, quam non potuiſſet tractare, ſi non eſſet natus; & ſic Recreatio deberet eſſe, & non eſſet, cum quo eſſet; quod eſt impoſſibile: nam poſtquam DEUS ordinavit, quòd ſit Recreatio, convénit, quòd illi daret, cum quo poſſet eſſe: igitur JESUS Chriſtus debuit naſci.

3. Quòd debeat eſſe natus de Muliere, probamus hoc modo: non convenit, quòd parere ſit viri, ſed quòd vir naſcatur à muliere, ſicut non convenit ſecundùm naturalem curſum, quòd leo ſit natus de leone, ſed de leæna; & ſi JESUS Chriſtus eſſet natus de viro, & non de Muliere, non poſſet eſſe verus Homo, quia ſua nativitas non ſequeretur conditiones humanæ naturæ; & etiam haberet duos patres, Patrem DEUM & patrem hominem, vel homo pater eſſet mater; &

omnia ista sunt impossibilia & inconvenientia: igitur JESUS est natus ex Muliere.

4. Volumus probare, quòd JESUS sit natus ex Muliere Virgine, & hoc probamus sic: probavimus, quòd JESUS fuerit conceptus à Sancto Spiritu, qui procedit sinè corruptione Patris & Filii, & Filius nascitur à Patre sinè corruptione, & Mater concepit illum sinè societate viri, & ideo corruptio non habuit locum in Nativitate Christi; nam sicut fuit conceptus sinè corruptione, ita debuit nasci sinè corruptione, ut antecedens & consequens essent in concordantia, scilicet Conceptio & Nativitas, quæ concordantia non esset inter illas, si esset conceptus sinè corruptione, & natus cum corruptione: igitur est natus ex Muliere Virgine.

5. Nulla mulier esset digna parere tam nobilem & tam altum filium, sicut Filium DEUM Hominem, si haberet corruptam intentionem, scilicet, si vellet parere filium habendo societatem viri, & ideo non posset esse digna parere Filium DEUM & Hominem, pariendo illum cum corruptione, & non cum Virginitate; & etiam convénit, quòd suus Filius appelletur JESUS contra corruptionem humani generis, quæ fuit per originale peccatum, & quòd ipse salvaret humanum genus: igitur est probatum, quòd JESUS sit natus ex Muliere Virgine.

ARTICULUS X.

Quòd JESUS Christus debuerit mori.

1. DIvina Natura tantum, quantum potuit, bonificavit, exaltavit, nobilitavit & honoravit humanam Naturam, quam assumpsit, quia non potuit illam magìs exaltare, postquam se cum illa voluit unire & conjungere in Unitate Personæ, & quòd humana Natura in illa Persona sit DEUS Homo: igitur secundùm rationem convénit, quòd humana Natura JESU faceret omne id, quod posset, ad honorandum Divinam Naturam in illis, in quibus illam magìs potuit honorare & illi magìs servire; non potuit illam magìs honorare & illi servire, quàm quòd propter illam esset Homo pauper, virtuosus, habens afflictiones & labores & mortem ex amore illius & ad restaurandum generalem populum, qui erat perditus: igitur convénit, quòd JESUS moreretur ad honorandum Divinam Naturam & serviendum illi; & si non voluisset mori ad honorandum illam & ad serviendum illi, nec fuisset mortuus, non esset justum nec dignum, quòd esset unitus & conjunctus cum Divina Natura, quæ illum tantum honoravit: igitur est probatum, quòd JESUS sit mortuus.

2. Probavimus originale peccatum, & illud peccatum fuit cum delectatione in primis Parentibus, quia cum labore non habuerunt appetitum peccandi; & quia peccatum fuit cum delectatione, convénit, quòd Recreatio esset cum passione; & quia peccatum fuit magìs generale, quod potuit esse, convénit, quòd Passio JESU, quem conveniebat recreare humanum genus, esset magìs generalis, quæ potuit esse; magìs generalis passio, quæ potuit esse in hac vita, est sustinere mortem, & maximè in sano & magìs sensibili corpore, quàm sit aliud corpus: igitur convénit, quòd JESUS sit mortuus, ut cum contrario fieret satisfactio pro originali peccato.

3. Primi Parentes dederunt se totos peccato corporaliter & spiritualiter; & ideo convénit, quòd JESUS, quem conveniebat recreare humanum genus & delere peccatum, se totum daret DEO spiritualiter & corporaliter; non potuisset se totum dare DEO spiritualiter & corporaliter, nisi voluisset mori ad honorandum DEUM & ad delendum peccatum: igitur voluit mori, & est mortuus, postquam voluit mori, cùm in sua voluntate non fuerit aliqua coactio nec defectus.

4. Sicut JESUS Christus fuit nobilior Homo, qui potuit esse, ita convénit, quòd transcenderet omnes alios homines meritis & virtutibus; non posset illos transcendere, si aliqui homines morerentur ad honorandum nostrum Dominum & serviendum ipsi, & ille non, & sic ille esset magìs nobilis & magìs virtuosus & minùs virtuosus; & hoc est contradictio: igitur JESUS Christus est mortuus; & convenit, quòd sua Passio fuerit major, quàm omnes aliæ passiones, ut esset excellens in merito, & convénit, quòd per suam Passionem & Mortem sequeretur plus boni & utilitatis, quàm per omnes alias passiones & mortes; quod bonum & utilitas fuit in recreando humanum genus, quod erat perditum.

5. Secundùm quòd JESUS Christus fuit altus & excellens & nobilis per Naturam, convénit, quòd sic esset pauper, ut natura & opera

opera sibi correspondèrent; altiora & nobiliora opera, quæ possint esse in hoc mundo, sunt animare homines, quòd ament DEUM & illi serviant; major doctrina & majus exemplum, quod potest dari hominibus, est illos docere & illos inamorare in moriendo ex amore illius, & quòd ille, qui dat doctrinam, sit nobilior homo, quàm alius, & quòd ipsémet faciat hoc, quod prædicat, & quòd sustineat labores & mortem ad honorandum DEUM; & quia JESUS Christus, si non laborâsset & mortuus esset ad honorandum DEUM, non haberet opus, quod responderet nobilitati suæ Naturæ, igitur convénit, quòd laboraverit & mortuus sit ad honorandum DEUM, & serviendum illi: igitur est probatum, quòd JESUS Christus sit mortuus.

ARTICULUS XI.

Quòd JESUS Christus descenderit ad Inferos.

1. ILle, qui est verus & perfectus Reparator, debet verè & perfectè facere Reparationem; & quia JESUS Christus est verus Reparator & Recreator, debuit liberare animas illorum, qui erant in inferis propter originale peccatum, qui habebant spem in illius Adventum, & quòd suámet Anima ad illos descenderet, postquam ipsémet fecerat Recreationem; sicut si quidam homo liberaret alium ex carcere, & si ipsémet intraret in carcerem, & extraheret illum ex carcere, illum magìs perfectè liberaret, quàm si ipsum liberaret per alium.

2. Noster Dominus JESUS Christus fuit præsens in Recreatione, quantum ad Animam & Corpus, ipso moriente ad Recreandum humanum genus; igitur convénit, quòd fuerit præsens in liberatione; non potuisset in illa esse præsens, in quantum Homo, si sua Anima non descendisset ad inferos, & ex inferno extraxisset Patriarchas, Prophetas & Sanctos: & etiam secundùm naturalem rationem est magìs proprium, quòd ille, cui est facta offensio, faciat liberationem, postquam fuit facta satisfactio: igitur est probatum, quòd Anima JESU Christi descenderit ad inferos.

3. Est impossibile, quòd JESUS Christus DEUS & Homo faciat injuriam, cùm ipse sit totus justus; fecisset injuriam homini, nisi in continenti & sinè aliqua successione & medio fecisset liberationem Sanctorum, qui erant in inferno, quamprimùm fecit Recreationem; quam liberationem non fecisset, si illos cum alio extraxisset; nam si ad illos misisset nuncium, qui illos ex illo extraxisset, jam esset medium inter JESUM Christum & illos, quod medium esset nuncius transmissus, & inde sequeretur successio unius in alterum in liberatione, & non esset in Recreatione; igitur convenit, quòd, sicut non fuerunt medium & successio in Recreatione, ita non fuerint in liberatione: igitur JESUS Christus descendit ad inferos, ut in uno instanti fieret Recreatio & liberatio.

4. Omnis perfecta & plena satisfactio peccati debet fieri per contrarium, sicut si homo peccavit per nimium comedere & per delicatos cibos, debet jejunare & comedere asperos cibos; & quia Sancti propter originale peccatum descenderunt ad inferos, & ipsímet fuerunt illi, qui descenderunt, & fuerunt in inferno, convenit, quòd cum adjutorio eriperentur à morte, & assumerentur ad cœlos, & quòd ipsémet, qui cum adjutorio delevit & vicit mortem, & illam convertit in vitam, descenderit ad inferos, & ex illo extraxerit Sanctos; & ille fuit JESUS Christus, qui cum sua morte convertit in vitam mortem illorum, qui erant in inferno propter originale peccatum, qui exspectabant Adventum illius.

5. Convenit, quòd in omni eo, in quo sit major & nobilior liberatio & satisfactio, sit major manifestatio & major veritas satisfactionis & liberationis; igitur convénit, quòd JESUS Christus descenderit ad inferos, & ipsémet repræsentaverit satisfactionem & liberationem, quia nisi ipsémet repræsentâsset illam, potuissent esse in dubitatione, & manifestatio non esset in majori gradu, in quo potuit esse.

Et si dicitur, quòd ipse meliùs manifestâsset liberationem, si ad illos descendisset, quantum ad Corpus: respondemus & dicimus, quòd ex hoc sequeretur inconveniens, scilicet, quòd non manifestâsset suam mortem illis, qui ipsum occiderunt, si, quamprimùm fuit mortuus, suum Corpus fuisset absens à visu illorum, & descendisset ad inferos.

ARTICULUS XII.

Quòd JESUS Christus resurrexerit.

PRobavimus, quòd JESUS Christus debuerit mori, modò volumus probare suam Resurrectionem.

1. Quando duæ res sunt unitæ ad unum finem, sicut anima & corpus, quæ sunt unita, ut sit unus homo, quando illæ res dividuntur, ut aliquid vel aliqua possint complere & deducere ad finem, facto illo complemento debent redire in suam unionem & statum; & quia Anima & Corpus JESU Christi se debuerunt separare ratione mortis Christi, qui fuit mortuus, in quantum Homo, convénit, quòd factâ satisfactione pro originali peccato redierint ad uniendum Hominem; & per hoc est probata Resurrectio JESU Christi.

Et si aliquis diceret, quòd, quamprimùm fuit mortuus & fuit facta reparatio humani generis, debuerit resurgere: respondemus & dicimus adhoc, quòd, si in continenti resurrexisset, non visum fuisset illis, qui ipsum occiderunt, quòd fuisset mortuus, ût suprà diximus.

2. Quando aliquis procurat & facit bonum pro sua potestate, in faciendo bonum non debet injuriari nec inhonorari; JESUS Christus procuravit & fecit bonum in hoc, quòd tractavit Redemptionem humani generis, & illa tractatio fuit facta cum sua morte; & ideo non convénit, quòd ipse inde injuriaretur, sed quòd inde honoraretur & gratificaretur; & si non resurrexisset, sua Anima & suum Corpus essent injuriata, in quantum essent separata, quia illorum perfectio est in conjunctione & unione amborum, in quantum homo est de ambobus: igitur JESUS Christus resurrexit.

3. DEUS, cùm sit justus, non permittit, quòd creatura ordinata ad vitam sit subjugata morti sinè culpa, JESUS Christus, quantum ad Corpus & Animam, est Creatura, & est sinè culpa, postquam est conjunctus cum Divina Natura, & recreavit humanum genus; & ideo non convénit, quòd post suam mortem esset subjugatus morti, postquam non habebat culpam; esset subjugatus morti, si non resurrexisset, quia ipse non est mortuus, quòd haberet culpam, sed propter culpam aliorum, qui non resurgent usque ad diem judicii, quia habent culpam propter originale peccatum, quantum ad corpus, ût jam probavimus.

4. JESUS Christus est de duabus Naturis, scilicet de Divina & humana; & quia est impossibile, quòd istæ duæ Naturæ sint contrariæ, convénit, quòd JESUS Christus resurrexerit, cùm Anima naturaliter desideret corpus; & si non resurrexisset, DEUS esset contra voluntatem animæ, in quantum illi non daret id, quod desideraret, & quod desideraret cum justitia: igitur Deitas voluit id, quod voluntas desideravit; & postquam Deitas hoc voluit, complevit: igitur JESUS Christus resurrexit.

5. Divina Natura assumpsit humanam, in quantum Filius DEI fuit factus Homo, & illa assumptio fuit completè per unionem Animæ & Corporis, non per separationem amborum; sed quia Anima & Corpus debebant separari ad delendum originale peccatum, permisit & consensit Divina Natura, quòd Corpus & Anima separarentur, sed factâ Recreatione Divina Natura voluit illam completam unionem; nam si ipsam non voluisset, fuisset contra illam, & non amaret magnam unionem Animæ & Corporis in se ipsa; quod est impossibile: igitur est probatum, quòd JESUS Christus resurrexerit.

ARTICULUS XIII.

Quòd JESUS Christus ascenderit ad Cœlos.

PRobavimus, quòd JESUS Christus resurrexerit, modò volumus probare, quòd ascenderit ad Cœlos.

1. JESUS Christus fuit nobilior Homo, quàm alia persona, quia fuit conjunctus cum Divina Natura; & nobilior locus, qui sit, est cœlum; igitur convénit secundùm proportionem loci & collocati, quòd JESUS Christus ascenderit ad Cœlos, ut sibi invicem correspondeant ambæ nobilitates collocantis & collocati, quæ correspondo non esset, nec locus haberet nobilitatem per collocatum, sed per se ipsum; quod est impossibile & contra naturalem cursum: igitur est probatum, quòd JESUS Christus ascenderit ad Cœlos.

2. JESUS Christus reparavit humanum genus spiritualiter & corporaliter, ût probavimus, scilicet per Recreationem, quam convénit esse; igitur reduxit corporales creaturas

turas ad finem, propter quem erant creatæ; & hoc idem de spiritualibus: igitur convénit, quòd suum Corpus existeret in altiori & nobiliori loco; quia si non, esset sicut oleum, quod existeret sub aqua contra suam naturam, & esset contrarietas inter Corpus JESU Christi & alia inferiora corpora, sicut esset contrarietas inter oleum & aquam, quia oleum haberet appetitum ascendendi sursum, & aqua descendendi deorsum; & quia Corpus JESU Christi est innocens & sanctum, non convénit, quòd sit in loco illi contrario: igitur est probatum, quòd JESUS Christus ascenderit ad Cœlos.

3. Omni creatæ & ordinatæ naturæ ad beatitudinem debet dari locus, in quo possit haberi illa beatitudo; nisi illud pervertat aliquod accidens contrarium per culpam; & JESUS Christus, in quantum est Homo, est creatura ordinata ad beatitudinem, & ipse non habet culpam, imò delevit & consumpsit generalem culpam: igitur convénit, quòd sit in illo loco, in quo recipitur & datur beatitudo, & ille locus est Cœlum empyreum, & non hic mundus, in quo sumus, & in quo habemus plures adversitates, quàm prosperitates & felicitates: igitur JESUS Christus ascendit ad Cœlos.

4. Iste locus, in quo sumus, est subjectus corruptioni & peccato, & ideo simpliciter non potest esse subjectus puritati & sanctitati; & quia Corpus JESU Christi simpliciter est sanctum & purum sinè culpa & peccato, & postquam est victoria contra peccatum, illi convenit locus, qui simpliciter sit sanctus & purus, & qui non sit subjectus corruptioni nec peccato, igitur illi convenit Cœlum empyreum, & non hic locus, in quo sumus: igitur ascendit ad cœlos, ut Divina Natura illi corpori det illum locum, qui illi convenit, & ne illud faciat existere in illo loco, qui illi non convenit.

5. Inter gloriam & pœnam est contrarietas, & inter sanctitatem & peccatum; & ideo debet esse remotio inter locum, in quo sunt Sancti, & locum, in quo sunt peccatores; animæ peccatorum sunt in inferno, qui est in centro terræ, & in illo loco habent pœnam, animæ Sanctorum sunt in Cœlo empyreo, & in illo loco habent gloriam; & quia probavimus, quòd JESUS Christus resurrexerit, ratione remotionis, quæ est inter superiorem & inferiorem locum, convénit, quòd JESUS Christus ascenderit ad Cœlos.

Quòd sex Articuli, quos probavimus, qui pertinent ad Humanitatem, jam sint præteriti, & non sint futuri.

PRobavimus, quòd DEUS debuerit assumere Carnem, & quòd debuerit esse Conceptus de Sancto Spiritu, & Natus, & Mortuus, & descenderit ad Inferos, & quòd resurrexerit, & ascenderit ad Cœlos, modò volumus probare, quòd isti sex Articuli de JESU Christo jam fuerint, & non sint futuri; & in hac probatione volumus dare necessarias Rationes, ut, si aliqui dicerent, quòd JESUS Christus nondum fuerit, sed sit futurus, homo possit probare, quòd ipse jam fuerit; & convenit, quòd homo supponat principia; nam quis posset probare, quòd Moyses dederit Legem Judæis, & quòd ipsi fuissent illi contrarii; & Saracenis, quòd Mahometus sit Propheta; & Romanis, quòd Romulus ædificaverit Romam, & quòd Imperator Justinianus constituerit Leges, si quilibet neget illorum Scripta? nullus poterit hoc facere: igitur convenit, quòd homo cum necessariis Rationibus insistat primis principiis, & sumat positiones illorum, & faciat veras conclusiones; quæ principia sunt Divinæ Dignitates & Proprietates.

1. Probavimus, quòd DEUS debuerit assumere Carnem, & concipi & nasci, & sic de aliis Articulis, & hæc operatio est major & nobilior veritas, quæ possit esse de DEO in creatura; & ideo convenit, quòd sit revelata, monstrata & principiata per nobiliorem & veraciorem Hominem, qui possit esse, hoc est, per illum eundem DEUM Hominem; & esset contrarium hujus, si JESUS Christus, quem Christiani credunt, esset venturus, & non venisset; & ille JESUS Christus, qui jam fuit in tempore præterito, esset falsior & pejor homo, quàm ullus alius, & monstrâsset majorem & nobiliorem veritatem; quod est impossibile & contra magnam Bonitatem Divinæ Veritatis, Virtutis, Sapientiæ & Voluntatis.

2. In Operibus DEI non est ulla confusio, imò sunt tota clara & manifesta, quia sua Sapientia hoc declarat, & sua Veritas hoc manifestat; & si JESUS Christus non venisset, & esset venturus, subjectum veræ Fidei Christianæ esset tam confusum, quòd ipsa non posset haberi nec poni in habitu; nam omnes Christiani, qui fuerunt ab illo tempore, quo JESUS Christus fuit, usque ad illud

tempus, in quo ſumus, fuerunt in errore & in falſitate; & omnes illi, qui ſunt, ſunt in errore & in falſitate JESU Chriſti, in quantum credunt, quòd ipſe fuerit, & non ſit venturus; & hoc idem erit de Chriſtianis, qui erunt ab hoc tempore, in quo ſumus, usque ad tempus veri JESU Chriſti venturi; & ſic quando JESUS Chriſtus veniet, Chriſtiani in illo tempore non credent in illum, quia credent, quòd jam venerit, & Veritas non habebit, in quo recipiatur, & opus Veritatis erit confuſum, non ex parte recipientis, ſed ex parte agentis, ſcilicet DEI, qui Fidei non dediſſet ordinatum & clarum ſubjectum; & de una & eadem Veritate ſequeretur major falſitas & error, qui poſſit eſſe, quia Chriſtiani, qui fuerunt, ſunt & erunt, credunt illam eandem Veritatem Articulorum, quam ille verus JESUS Chriſtus prædicabit; & quia hoc eſt inconveniens & contra Divinas Dignitates, eſt probatum, quòd JESUS Chriſtus jam fuerit, & non ſit venturus, & quòd ipſe jam ſit incarnatus, natus, mortuus, deſcenderit ad inferos, reſurrexerit, aſcenderit ad cœlos.

3. Omnis veritas ratione principii meliùs convenit cum illo, qui illam primò invenit & manifeſtat, quàm cum illo, qui illam non invenit, ſed qui illam enarrat, ſicut jam eſt enarrata ab alio; & ſi JESUS Chriſtus non vénit, ſed eſt venturus, ſua Veritas meliùs convenit cum illo Chriſto, qui non eſt verus, qui Veritatem invénit & enarravit & monſtravit, & in Chriſtianis habituavit, quàm cum illo vero JESU Chriſto, qui eſt venturus; & hoc eſt inconveniens & impoſſibile ſecundùm Divinas Dignitates: igitur eſt probatum, quòd JESUS Chriſtus venerit.

4. Eſt impoſſibile invenire nobiliorem Veritatem, quæ poſſit eſſe, ſinè adjutorio DEI; nam ſicut Veritas eſt in Summitate Bonitatis, Magnitudinis & Virtutis, ita primò convenit incipere cum adjutorio ſupremæ Veritatis Divinæ, bonæ & magnæ & virtuoſæ; hoc non eſſet ita, ſi Chriſtus non veniſſet; nam ille Chriſtus, qui eſt præteritus, non eſſet verax, in quantum ſe fingeret verum Chriſtum, & non eſſet, & invénit Supremam Veritatem Articulorum, & monſtravit illam; & quia ipſe non eſſet verax, non potuit habere adjutorium à Suprema Veritate DEI in inveniendo Supremam Veritatem Articulorum, cùm ipſe eſſet mendax & exiſtens in peccato, & contra Virtutem, Magnitudinem & Bonitatem DEI: igitur eſt probatum, quòd JESUS Chriſtus jam fuerit.

5. Si JESUS Chriſtus non vénit, & eſt venturus, DEUS non habet populum, quia omnes homines, qui ſunt Chriſtiani, Judæi & Saraceni, Idololatræ & alii, ſunt in errore & in falſitate; Chriſtiani non ſunt in veritate, quia non credunt in verum JESUM Chriſtum, nam credunt in illum, qui vénit, & non in illum, qui venturus eſt; & nec Saraceni nec Judæi nec Idololatræ credunt in JESUM Chriſtum, qui vénit, nec venturum; & ſic mundus non eſt in veritate, nec DEUS habet populum, à quo ametur, & illi obediatur, nec ipſe amat aliquem; & etiam quando JESUS Chriſtus veniet, non inveniet ordinatam fœminam, in qua poſſit aſſumere carnem, quia non eſſet de veraci populo; & hoc eſt inconveniens, quòd DEUS non habeat populum, & quòd debeat aſſumere Carnem, & quòd non poſſit illam aſſumere, & quòd non amet homines, quos creavit, & quòd non ametur: igitur eſt probatum, quòd JESUS Chriſtus jam venerit.

Probavimus, quòd JESUS Chriſtus jam venerit, per quod ſequitur, poſtquam vénit, quòd jam ſit incarnatus, natus, mortuus, deſcenderit ad inferos, & aſcenderit ad cœlos, cùm jam probaverimus, quòd iſti ſex Articuli neceſſariò debeant eſſe.

ARTICULUS XIV.

Quòd noſter Dominus JESUS Chriſtus judicabit bonos & malos in Die Judicii.

AD probandum, quòd JESUS Chriſtus debeat judicare vivos & mortuos, bonos & malos in ultimo Die Judicii, *primò* convenit probare, quòd generatio & corruptio mundi habebit finem & terminum; *ſecundò* convenit probare, quòd omnes homines boni & mali reſuſcitabuntur; & *tertia* probatio erit, quòd JESUS Chriſtus judicabit bonos & malos; bonos ad ſalvationem, & malos ad damnationem.

Quòd Generatio Hominum habebit finem.

PRobavimus, quòd homo ſit creatus ad Beatitudinem, & probavimus Recreationem, & ex hac probatione probamus, quòd generatio habebit finem, quam probationem facimus hoc modo.

Eſt

1. Eſt impoſſibile, quòd finita materia ſufficiat infinitis corporibus in numero, & ſi generatio hominum non habet finem, corpora hominum erunt infinita in numero; quod eſt impoſſibile ratione materiæ, quæ ibi non poſſet ſufficere. Et ſi generatio eſſet circularis, homo non poſſet eſſe creatus ad perpetuam Beatitudinem, quia nullus homo poſſet ſemper durare, poſtquam de corpore unius hominis deberet generari corpus alterius hominis, & perderetur finis Recreationis & Beatitudinis; quod eſt impoſſibile ſecundùm ſupradictum ordinem: igitur ſequitur, quòd generatio habeat finem & terminum, & quòd non ſit impoſterum.

2. Si generatio hominum eſt infinita in duratione, Sapientia DEI non poteſt ſcire numerum hominum, quia infinitus numerus non poteſt comprehendi nec numerari; & quia Poteſtas DEI humanæ naturæ dediſſet poteſtatem infinitè generandi & multiplicandi homines, Poteſtas DEI eſſet major, quàm ſua Sapientia; & ratione majoritatis eſſent differentes per eſſentiam; quod eſt impoſſibile: igitur generatio humanæ naturæ habet finem.

3. Quando DEUS creavit hominem vel creavit ipſum propter aliquem ordinatum finem, vel non? non potuit illum creare propter inordinatum finem, quia ſuæ Rationes ad hoc non conſenſerunt, ſinè quibus ipſe nullas res poteſt producere; igitur creavit hominem ad ordinatum finem; & ſi generatio hominis non haberet finem, inde non ſequeretur ordo, nam ordo non poteſt attingi in creaturis, niſi antè & poſt ſucceſſivè: igitur generatio hominis habet finem, in quo habet quietem: etiam convenit, quòd generatio habeat finem, ne ſit fortuitò & caſu, quæ eſſet fortuitò & caſu, ſi non haberet finem, quia non haberet naturale agens, & nullum ens productum fortuitò & caſu poteſt eſſe infinitum in duratione, quia non haberet ſubjectum, in quo finis haberet ſuſtentationem.

4. Si generatio hominum infinitè durat, de neceſſitate ſequitur, quòd infiniti boni homines habeant ſalvationem, & finiti mali homines habeant damnationem, vel quòd infiniti mali homines habeant damnationem, & finiti boni homines ſalvationem; & nullus iſtorum terminorum poteſt eſſe, ſi generatio hominum eſt infinita, quia illi, qui ſunt infiniti, indigebunt materiâ illorum finitorum; propter quod de neceſſitate convenit, quòd duratio generationis habeat terminum: & hoc idem ſequitur, ſi finiti boni homines & finiti mali homines eſſent æquales in numero, quia non haberent ſubjectum, quod poſſet ſuſtentare æqualitatem numeri & illum perpetuò multiplicare.

5. Si generatio hominum perpetuò durat, ſuum tempus & ſuus motus erunt infinita; & ſi tempus & motus ſunt infinita in duratione, non ſunt de finitis partibus, quia eſt impoſſibile, quòd infinitum totum poſſit eſſe de finitis partibus; & ſi ſuæ partes ſunt infinitæ, quælibet pars eſt tam magna, ſicut ſuum totum, & eſt pars, & non pars, & totum, & non totum, & attingitur finis numeri hominum, & non attingitur, quia non poteſt attingi, poſtquam ſtat in multiplicatione; & hoc eſt impoſſibile & contradictio: igitur eſt probatum, quòd generatio hominum habeat terminationem.

Quòd omnes Homines reſurgent cum ſuis propriis Corporibus.

1. HOmo ſecundùm ſuam conſtitutionem eſt ordinatus ad Beatitudinem, & homo eſt ex anima & corpore, & homo eſt recreatus, quantum ad animam & quantum ad corpus, & non poteſt eſſe ſinè anima & corpore; & ideo convenit, quòd boni homines veniant ad illum finem, propter quem ſunt recreati, hoc eſt, ad Beatitudinem; & ſi non reſurgerent, ſua antecedentia eſſent neceſſaria, & conſequentia eſſent contingentia; quod eſt impoſſibile: igitur juſti homines reſurgent, & ſimiliter mali homines, ut Juſtitia DEI poſſit habere ſubjectum in dando Beatitudinem juſtis, & pœnam illis, qui illam offenderunt.

2. Homo eſt ille, qui facit bonum vel facit malum, quia ipſe movet actus ſuarum potentiarum ad objecta, quæ deſiderat vel odit, vel recolit vel intelligit vel ſentit; & ideo homo eſt ſubjectum, cui ſimpliciter convenit meritum boni, vel meritum mali; & ſi homo non reſurgeret, meritum daretur ſuæ parti, quæ eſt mota per ſuum totum, & non illi, qui moviſſet partes; & non remuneraretur homo, qui feciſſet bonum vel malum, ſed alius, qui non eſſet homo, ſcilicet anima & corpus; nam anima non eſt homo, nec corpus eſt homo; & hoc eſt impoſſibile, quòd ſit beatus ille, qui non principaliter fecit bonum, & non ille, qui illud fecit, & quòd puniatur ille, qui principaliter non

fecit

fecit malum: igitur convenit, quòd homo resurgat, & ille idem homo in numero, qui fecit bonum & malum.

3. Probavimus, quòd noster Dominus JESUS Christus resurrexerit; & si non est Resurrectio hominum, ipse existens homo de corpore & de anima haberet majorem proportionem in participatione cum animabus separatis à corporibus, quàm cum hominibus existentibus quolibet de corpore & de anima; quod est impossibile: & etiam Corpus JESU Christi non esset visibile nec audibile, & non remuneraret corpora hominum in videndo, audiendo & loquendo, qui propter amorem illius in hoc mundo habuerunt multas adversitates, & periret finis omnium creaturarum corporalium; quod est impossibile & contra justitiam DEI & suarum aliarum Rationum.

4. Per experientiam videmus, quòd in hac vita sint multi justi homines, qui propter nostrum Dominum DEUM laborant, & habent multas adversitates, & paucas prosperitates; & videmus multos malos homines, qui offendunt DEUM, & non sunt illi obedientes, & habent paucas adversitates, & multas prosperitates; & ideo in hac præsenti vita non est perfecta remuneratio boni & mali; igitur convenit, quòd sit Resurrectio, & quòd in alia vita perfecta remuneratio sit subjectum Justitiæ DEI & suis aliis Rationibus.

5. Anima naturaliter amat corpus, ut cum illo & de illo sit homo; & quia ipsa magis est creata, ut sit homo, quàm ut ipsa sit, cùm finis creationis magis principaliter consistat in toto, quàm singulariter in aliqua suarum partium, igitur convenit, quòd sit Resurrectio, ut animæ restauretur sua natura, quam diximus, in amando corpus, & quam naturam assumpsit in creatione per Creatorem; & si non est Resurrectio, anima perdit illam naturam amoris, & non potest habere perfectam gloriam, nam postquam habet in se vacuitatem & defectum, non habet, in quo recipiat perfectionem & complementum, & perfectum subjectum deficit perfectæ judicationi Justitiæ DEI, & perfectæ amationi Voluntatis DEI, & perfectæ bonificationi suæ Bonitatis, & perfectæ magnificationi suæ Magnitudinis; & hoc est impossibile: igitur est Resurrectio.

Quòd noster Dominus JESUS Christus debeat judicare omnes Homines.

AD probandum hunc Articulum convenit probare *duo; unum* est, quòd sit generale Judicium; *alterum*, quòd JESUS Christus DEUS Homo faciat Judicium; & primò *de primo.*

1. DEUS est justus, & sua Justitia est illi ita ratio judicandi, sicut sua Sapientia intelligendi, & sua Voluntas amandi; & ideo DEUS scit homines, qui sunt boni, & qui sunt mali, & scit numerum illorum; & quia bonis hominibus convenit locus beatitudinis, & malis convenit locus infelicitatis, convenit, quòd sit differentia inter locum bonorum, & locum malorum; & quia generatio hominum habebit finem, ût probavimus, convenit, quòd sit generale & ultimum Judicium, & quòd boni habeant bonum pro bono, quod fecerunt, & mali habeant malum pro malo, quod fecerunt.

2. Requiritur, quòd homines judicentur secundùm opera, quæ hìc habent, & secundùm finem, ad quem sunt creati, cùm liberè faciant bonum vel malum; & illi, qui sequuntur finem, sunt dispositi, ut judicentur ad beatitudinem; & illi, qui non sequuntur finem, sunt dispositi, ut puniantur; igitur est subjectum Justitiæ, & est de multis hominibus & differenter, ût diximus: igitur subjectum secundùm suam dispositionem requirit superius agens, scilicet generalem Justitiam DEI; & quia subjectum est generale, & Justitia DEI est generalis, requirunt generalem actum, hoc est, generale Judicium, sinè quo Justitia DEI deficeret subjecto; quod est impossibile: igitur est generale Judicium.

3. *Secundum* est, quòd generalis Judex sit Homo & DEUS: convenit, quòd sit DEUS ratione Sapientiæ, quæ comprehendat omnia opera hominum, & ratione Potestatis, ut bonis possit dare beatitudinem, & malis pœnam, & cuilibet secundùm quòd convenit: convenit, quòd sit Homo ratione participationis Divinæ & Humanæ Naturæ; nam in hoc, quòd Divina Natura participat cum Humana JESU Christi, ambabus Naturis existentibus unâ Personâ, Divina Natura participat cum omnibus hominibus in Humana Natura; & ideo convenit, quantum ad subjectum, quòd DEUS Homo sit Judex, ut per Scientiam & per Naturam attingat

tingat Judicium, & ut propter fragilitatem humanæ naturæ Divina Natura moveatur ad magnam misericordiam & pietatem.

4. Omne judicium debet esse clarum & manifestum, & quantò majus & generalius est, tantò majorem declarationem & manifestationem debet habere; homo est de anima & de corpore, & si facit bonum, facit illud cum anima & cum corpore, & si facit malum, similiter: igitur convenit, quòd illud, quod judicatur, quantum ad animam, intelligat judicium, & quantum ad corpus, videat & audiat illud, scilicet, quòd videat Judicem, & quòd audiat judicium, quod dabit; & quia DEUS non potest videri nec audiri, voluit esse Homo, ut in Homine videretur & audiretur suum Judicium: igitur convenit, quòd JESUS Christus, qui est DEUS & Homo, sit Judex.

5. Quia JESUS Christus est magìs nobilis & magìs potens & magìs humilis & magìs pius & magìs misericors Homo, & quia sua Deitas est summa in Justitia, ideo convenit, quòd JESUS Christus sit Judex, ut sua Humana Natura excitet & inclinet Divinam Naturam ad habendum pietatem & misericordiam de suo populo, quia tam gravis res est peccare, & maximè contra infinitam Naturam, quòd Humana Natura JESU Christi est medium, quòd Divina Natura moveatur ad misericordiam & pietatem propter amorem illius & propter participationem, quam habet cum illa: igitur generalis Judex erit JESUS Christus, ût probavimus.

De Fine hujus Libri.

1. FEcimus hunc Tractatum eâ intentione, ut noster Dominus JESUS Christus ametur & cognoscatur per totum mundum, & ut Infideles, qui sunt in errore, qui non habent cognitionem Christianæ Fidei, veniant ad Catholicam Fidem, ad quam venient, si scient & intelligent Rationes hujus Tractatûs; & est facilius cum veritate vincere errores, quàm, quòd unus homo cum armis vincat alium, nam quilibet potest se defendere contra alium, sed error non potest se defendere contra veritatem; & ideo esset pulchra ordinatio, quòd major vis impenderetur ad conquirendum Infideles, & amplificandum Christianam Fidem per Rationem, quàm per vim amorem: quare „ego Raymundus indignus feci hunc Li-„brum, & *feci illum poni in Latino, ve-„runtamen non literâ ad literam, sed sen-„su ad sensum*, ut quilibet inde remaneat „in sua virtute & in sua Rhetorica„; & ille, qui est in Latino, est præsentatus Domino Papæ & Dominis Cardinalibus, supplicando, quòd illum transmittant ad Infideles per homines intelligentes, & qui sciant linguagia illorum; & quia Rationes hujus Libri sunt necessariæ, nullus Infidelis poterit se defendere ab illis, sed vulnerabitur in sua conscientia, si intelligat Rationes, & per illam vulnerationem poterit venire ad conversionem.

2. Si in hoc Tractatu aliquis vult facere objectiones, & reprehendit nos, quòd illis non solverimus illas, quod faceremus, si possemus: ad hoc dicimus, quòd, si nos fecissemus objectiones, & solvissemus illas, Liber fuisset nimìs magnus, & non esset tam conveniens ad præsentandum Domino Papæ & Cardinalibus; & nos promittimus respondere ad omnes illas objectiones, & quilibet, qui bene intelligit hunc Librum, sciet respondere & illas solvere.

3. Et si dicitur, quòd sit vilipensio Fidei intelligere Articulos per necessarias Rationes, quia per hoc perditur meritum Fidei: ad hoc respondemus & dicimus, quòd homines credant, ut intelligant, non quòd intelligant, ut credant; & ideo intelligere est nobilius, quàm credere, cùm credere sit per secundam intentionem, & intelligere per primam: & ideo legitur in Sacra Pagina: *Nisi credideritis, non intelligetis:* igitur meritum intelligendi est nobilius, quàm credendi, postquam intelligere est nobilior actus, quàm credere; veruntamen, quamvìs homo illos intelligat, per hoc non perditur meritum ipsius credere, postquam per credulitatem homo vénit ad meritum ipsius intelligere; & etiam ille, qui intelligit, supponit, quòd, si contingeret, quòd non intelligeret Articulos, & de illis dubitaret, illos crederet, & sic rediret ad credulitatem; & ideo sunt duo actus credere & intelligere, & unus adjuvat alium. Et adhuc respondemus & dicimus, quòd homo principaliter sit creatus ad cognoscendum DEUM, & magìs ad cognoscendum illum, quàm ad habendum meritum per credulitatem: quare, si homo magìs amaret credere, quàm intelligere, magis amaret habere meritum & gloriam, quàm DEUM; & sic peccaret & esset contra principalem finem, ad quem est creatus:

tus: & etiam dicimus, quòd, sicut bonitas est ratio Martino bono, quòd agat bonum, ita Fides sit ratio Martino, qui non potest intelligere, quòd crederet: & sicut si Martinus faceret unum bonum, adhuc sua bonitas esset generalis ratio, quòd faceret aliud bonum, vel illud posset facere secundùm rationes bonitatis, sic, si Martinus intelligit, Fides illi est ratio & habitus superior, quòd possit credere quandam aliam veritatem, quam non intelligit; & ideo Fides est habitus, qui natat & stat superiùs, sicut oleum super aquam, quantum ad generalitatem, propter quam illa non perditur per actum ipsius intelligere, nec est illi ulla ignominia, imò est sua perfectio, quòd homo per illam possit venire ad intelligendum veritatem de DEO & de suis Operationibus: quare illi, qui dicunt, quòd Fides diminuatur per intelligere, non habent cognitionem de natura Fidei nec suæ virtutis; & per hoc, quod dicunt, supponunt, quòd illi, qui magis intelligunt DEUM, habeant minus meritum, & peccent, & magìs peccent, quàm illi, qui illum non tantum intelligunt; quod est impossibile & contra Rationes DEI.

Descriptio Loci hujus compositi Operis.

HIc Tractatus fuit factus in Civitate Romæ Anno nostri Domini DEI MCCXCVI., & completus in Vigilia Sancti Joannis Baptistæ; & iste Tractatus sit commendatus DEO, & positus in custodia nostræ Dominæ & Angelorum; & sicut est factus ad honorem DEI, ita ipse multiplicet hunc Tractatum in animis hominum, & ille, qui est illuminans, illuminet cum illo animos hominum in tantum, quòd, sicut est unus DEUS, ita sit unus populus in una vera Catholica Fide, & hoc duret usque ad finem sæculi, & post finem veniamus ad gloriam DEI. Amen.

Amen.

BEATI

BEATI RAYMUNDI LULLI DOCTORIS ILLUMINATI LIBER APOSTROPHE,

SIVE

DE

ARTICULIS FIDEI SACROSANCTÆ ET SALUTIFERÆ LEGIS CHRISTIANÆ.

Hunc Tractatum quoad substantiam eundem cum priori ipsémet B. Auctor jam olim Romæ fecit poni in Latino, non de litera ad literam, sed sensu ad sensum; & ideo hìc ponitur duplicatus.

INTRODUCTIO IN PROBATIONEM ARTICULORUM FIDEI.

1. ALiqui Christiani, qui nominantur magni in Scientia, dicunt, quòd Sancta Catholica Fides sit magìs improbabilis, quàm probabilis, quod est pudendum & plorandum: unde sequitur magna infamia apud Infideles, qui propter hoc credunt, quòd nostra Fides sit nulla; & fortè aliqui Christiani malè suspicantur contra dictam Fidem. Ulteriùs, aliqui dicunt & affirmant, quòd Fides sit vera, sed secundùm modum intelligendi videatur non esse vera: ideo cum auxilio Sancti Spiritûs conabimur, quantum poterimus, probare, quòd dicta Fides sit vera & probabilis. Dicunt etiam, *quòd Fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum;* & ideo dicunt, quòd non sit bonum, probare Fidem, ut meritum non amittatur.

2. Illi autem, qui affirmant & docent ista (quanquam se reputent magnos, & quod est pejus, ab aliis reputentur) ostendunt se manifestissimè ignorantes; quia aut intendunt dicere, quòd ipsa Fides sit magìs improbabilis, quàm probabilis in se, & etiam quantum ad DEUM; videlicet, quòd sit magìs improbabile, quòd ipsa sit à DEO, quàm quòd non sit à DEO: & in hoc casu nullus debet adhærere tali Fidei, quæ est magìs improbabilis, quàm probabilis in se & quantum

tum ad hoc, quòd sit à DEO; nec in non adhærendo potest condemnari à justo Judice, imò adhærendo est stultus, quia facit contra rationem adhærendo improbabilitati, & deserendo probabilitatem.

Aut intendunt dicere, quòd ipsa Fides sit magìs improbabilis, quàm probabilis in se, sed sit probabile, quòd sit à DEO; & in hoc casu, si est probabile, quòd sit à DEO, sequitur, quòd ipsa sit probabilis; & si est verum, quòd sit à DEO, est vera & necessaria, cùm DEUS sit summa Veritas & summa Sapientia, quæ non fallit, nec fallitur, & ipse dicit, quòd illa sit; ergo est verissimum: si enim est credendum cuilibet experto in sua scientia, ergo multò magìs expertissimo & sapientissimo in omnibus.

Nec possunt dicere tertium, scilicet quòd ipsa sit probabilis in se, sed sit magìs improbabile, quàm probabile, quòd sit à DEO; cùm enim Catholica Fides jubeat amare DEUM super omnia, & ponat Divinas Perfectiones in superlativo gradu perfectionis, & extirpet vitia inferendo virtutes in altiori gradu perfectionis, qui possit dari, & per consequens sit bona & optima, & omne bonum sit à DEO tanquam à Supremo Bono, necessariò sequitur, quòd ipsa sit à DEO, ergo est necessaria. Si autem detur quartum membrum, scilicet, quòd in utroque modo sit magìs probabilis, tunc eorum error est magis apertus.

3. Et cùm noster Zelus & nostra totalis intentio sit omnino circa defensionem Fidei, idcirco nos Magister Raymundus Lullus legamus hanc schedulam Sapientibus & discretis Religiosis & Sæcularibus, ut videant, ac diligentissimè perscrutentur prædicta, & etiam an infrà scripta sequentia de necessitate contineant veritatem, videlicet, quòd aliqui Magistri in Theologia asserunt & testantur, quòd quæcunque proposita objectio contra Sacrosanctam Catholicam Fidem possit solvi per necessarias Rationes, scilicet *intelligendo consequentias ipsarum rationum:* ergo manifestè sequitur, quòd Sancta Catholica Fides juxta eorum testimonium possit probari per necessarias Rationes, & hoc per modum intelligendi, non tantùm per modum credendi. Si quis autem dixerit, quòd ista consequentia, quam facimus, non attingat veritatem, cogitur dicere, quòd prædicta ratio Magistrorum sit inanis, & quòd principium sit prius per suum consequens, & posterius per suum antecedens, & quòd in syllogismo minor propositio sit antecedens, & major sit consequens; quod est impossibile & contra naturam intellectûs.

Raymundus etiam rogat Religiosos & sæculares Sapientes, ut videant, an Rationes, quas ipse facit contra Saracenos, ad probandum Catholicam Fidem, habeant veritatem; quia si fortè aliquis solveret rationes, quæ opponuntur per Saracenos contra Catholicam Fidem, cùm tamen ipsi non possint solvere rationes, quæ fiunt pro eadem, fortificati valde literati & sapientes Saraceni fierent Christiani.

4. Si quis autem dixerit, quòd objectiones, quæ possunt fieri contra Fidem, possint solvi per necessarias Rationes, & Probationes, quæ possunt fieri pro Fide, possint frangi per necessarias Rationes, dicimus, quòd implicat contradictionem, quæ non potest stare; quia duæ conclusiones contrariæ circa idem non possunt stare; & de hoc subjungimus hoc exemplum: *ubicunque est generatio, ibi est etiam corruptio; sed in DEO est Generatio, ergo in DEO est corruptio;* qui autem intendit improbare per necessarias Rationes, quòd in DEO non sit corruptio, ille non tantùm debet tenere, quòd Generatio sit in DEO, sed debet etiam necessariò scire, quòd Generatio sit in DEO; hoc idem potest dici de istis maximis: *ubicunque est principium, ibi est tempus: ubicunque est productio, ibi est successio: omne agens agit cum motu: de nihilo nihil fit: nullum infinitum potest esse finitum: qui non intelligit particularia, non potest intelligere se ipsum: nulla Virgo potest parere: nullum agens agit sinè instrumento: nullum novum est perpetuabile: ubicunque est prioritas, ibi est posterioritas: nullum ens, quod est purus actus, est multiplicabile: nullum ens potest perficere perfectum: nullum intelligibile est intellectum: ubi sunt plura, ibi est compositio: nullus mortuus homo potest resurgere idem in numero, idem actu: nullum corpus potest esse in pluribus locis in eodem tempore: nullum agens potest esse sinè subjecto: nulla operatio potest esse infinita: in nulla æternitate est æternabile:* multas alias maximas possumus invenire, sed istas ponimus, quia, qui ipsas potest solvere per necessarias Rationes, debet scire primitiva principia, cum quibus solvat prædictas maximas, ût suprà est significatum, sed qui affirmant prædicta, ostendunt, quòd ignorent, quòd DEUS sit, & quid DEUS sit.

5. Quòd autem DEUS sit, est necessarium & demonstrabile per magìs necessariam demonstrationem, quàm sit aliqua mathematica demonstratio: nam quamvis dicant, quòd potissima demonstratio non sit, nisi illa, in qua propria passio probatur de proprio subjecto, tamen est certum, quòd etiam in tali demonstratione præmissæ sint magìs necessariæ, veræ & notæ, quàm conclusio, aliàs ex eis non probaretur, notificaretur vel necessitaretur conclusio. Ergo ratio, quæ per necessarias & substantiales propositiones concludet unam substantialem conclusionem, in qua aliquid substantiale prædicetur de subjecto, ût substantia de homine (quæ conclusio habeat ita necessariò aliquem modum dicendi per se, sicut una præmissarum demonstrationis concludentis passionem de proprio subjecto) erit magìs necessaria, quàm illa, quæ concludet passionem de subjecto, ût ista: *omne illud, quod stat per se & substat accidentibus, est substantia, homo stat per se & substat accidentibus, ergo homo est substantia:* ista ratio vel syllogismus est magìs necessarius, quàm ille, in quo concluditur, omnis homo est risibilis; & ista: *omnis trilatera figura est figura, triangulus est trilatera figura, ergo triangulus est figura:* ista est magìs necessaria ratio, quàm illa, in qua concluditur, quòd triangulus habeat tres angulos; cujus ratio est, quia substantialia, quæ constituunt subjectum, sunt magìs de necessitate subjecti, quàm accidentia, sicut primus & quartus modus dicendi per se sunt magìs necessarii & evidentes, quàm secundus & tertius.

Ulteriùs est mirandum, cùm dicant, quòd Demonstratio *propter quid*, sit, quando concluditur passio de subjecto; quare illi, qui hoc dicunt, non consideraverunt, quòd actio sit nobilior, quàm passio? cùm cuilibet subjecto conveniat propria actio, sicut propria passio, & propria actio habeat ita necessarias & evidentes causas, sicut propria passio, & multò magìs, si quis bene consideret? & quare non dixerunt potissimam demonstrationem, quando propria actio probatur de proprio subjecto? sicut quando propria passio probatur de proprio subjecto? hoc dictum est contra illos, qui tantum arctant & malè sumunt vocabulum demonstrationis.

Ergo redimus ad id, de quo priùs fuit sermo, & dicimus, quòd illi, qui docent prædicta, ostendunt, quòd ignorent, quòd sit DEUS, & quid sit DEUS; nam quando est manifestatum & probatum, quòd sit DEUS, & quid sit, hoc est, quæ sint ejus Perfectiones & Dignitates, sequitur, quòd Articuli Christianæ Fidei non solùm sint magìs probabiles, quàm improbabiles, sed etiam quòd sint veri & necessarii, quod probamus in pluribus nostris Libris.

APOSTROPHE

Ad Summum Pontificem.

Suscipiat sublimis Apex, reverenda Corona
Ecclesiæ, quod Sancta Fides Romana ministrat,
Undique per latium, mundi per climata cuncta
Gentibus & populis, Tu, qui Bonifacius esse
Diceris Octavus, qui Petri Sede refulges,
Ut Pæan Cœli Solio, super omnia, cujus
Lumen ades, digneris Opus breve sumere missum,
Articulos Fidei producens ordine pleno,
Illos atque probans Rationum motibus omnes,
Illis concludens præmissis inde duabus:
Si quid in his positum non esset, ût esse liceret,
Illud corripiat Vestræ solertia limæ:
Omnia non omnes possunt ubicunque videre:
Ac Majestati Vestræ Raymundus in illis
Evigilans studuit, supplex & talia Vobis
Scripsit, ut in robur Fidei pertranseat istud.

DEUS in tua Virtute sperantes & de tua Gratia confidentes incipimus probare Articulos Catholicæ Fidei per necessarias Rationes.

DE PROLOGO.

AD probationem Articulorum Fidei accedentes, antequam probemus, quòd unus DEUS sit, intendimus probare, quòd DEUS sit; ad probandum autem, quòd DEUS sit, convenit præcognoscere, quid sit, quod dicitur per hoc Nomen DEUS: & dicimus, quòd tam scientes, quàm minùs scientes quasi pro regula & ût naturaliter notum teneant, quòd hoc Nomen DEUS significet Ens, quod est summè & infinitè bonum & Bonitas, magnum & Magnitudo, æternum & Æternitas, potens & Potestas, sapiens & Sapientia, volens & Voluntas, virtuosum & Virtus, verum & Veritas, gloriosum & Gloria, habens in se omnem Perfectionem infinitam & in summo sinè aliqua imperfectione: in hoc enim omnes intelligentes conveniunt, tanquam in uno principio communi & per se noto, quòd DEO attribuant, quidquid altius, nobilius & perfectius potest cogitari. Si tamen nobis negaretur, quòd hoc Nomen DEUS significet hoc, quod diximus, nobis sufficit probare, quòd sit tale Ens, quale descripsimus, & non volumus contendere de nomine: & quòd sit tale Ens, volumus probare per *quinque Rationes*, omittendo multas alias causâ brevitatis hujus Operis; & primò probamus, quòd sit Ens supremum in Bonitate & summè bonum.

Quòd Ens summè Bonum sit.

1. SI Summum Bonum est, summum malum non est; & si summum malum est, Summum Bonum non est; quia duo & maximè, quæ sunt contraria, non possunt esse summa simpliciter: nam quia ponuntur esse duo summa, sequitur, quòd neutrum duorum sit summum simpliciter: si autem ponatur, quòd Summum Bonum non sit, sequitur, quòd sua privatio sit summè mala; nam sicut positio Summi Boni est summè bona, sic privatio Summi Boni est summè mala; his præmissis ostensivè syllogizamus sic:

Omne illud, cujus præsentia est summè bona, & sua absentia est summè mala, est necessarium, cùm bonum & *esse* conveniant, & malum & *non esse*; aliàs *non esse* & privatio essent actualiora, meliora & perfectiora, quàm *esse* & actus; quod est contradictio, & per consequens Summum Bonum & summum *esse* erit summum malum & summum *non esse*; aliàs quodcunque bonum non summum esset melius, quàm Summum Bonum, vel saltem æquale: sed præsentia Summi Boni est Summum Bonum, cùm ponat Summum Bonum, & privet summum malum, & sua absentia est summè mala, cùm dicat privationem Summi Boni, & affirmet summum malum, ût probatum est: ergò necessarium est, quòd Summum Bonum sit: imò si ratio subtiliter consideretur, sequitur, quòd sit necessarium, quòd solum Summum Bonum sit; cùm solum Summum Bonum & summum *esse* conveniant, & solum Summum Bonum sit simpliciter & unicè necessarium; aliàs non esset summum, nec aliquod *esse* est summum, nisi sit necessarium; tale autem Summum Bonum dicimus DEUM: ergo necessarium est, quòd DEUS sit.

Quòd Ens infinitè magnum sit.

2. OMnis res, quantò magis accedit ad *esse* & participat plus entitatis, tantò major & melior est; sed si nullum ens est infinitè magnum, & omne ens est finitè magnum, ens finitè magnum est nobilius, quia est, quàm ens infinitè magnum, quod non est; & sic sequitur, quòd, quantò magis res erit finita, tantò magis accedet ad *esse*, & major & melior erit: cùm igitur pars sit magis finita, quàm suum totum, erit major & melior, quàm suum totum; ergo pars non erit pars, sed totum; nec totum erit totum, sed pars; & hoc est falsum & impossibile, quia contradictio: igitur id, ex quo sequitur, est falsum & impossibile; sequitur autem ex hoc, quòd ponatur, quòd Ens infinitè magnum non sit: ergo est impossibile, quòd Ens infinitè magnum non sit; ergo est necessarium, quòd Ens infinitè magnum sit: ostensivè syllogizamus sic:

Omne

Omne ens, quantò majus est, de necessitate tantò plus entitatis participat; sed Ens infinitè magnum de necessitate est majus, quàm ens finitè magnum: ergo de necessitate participat plus entitatis: igitur cùm ens finitè magnum sit, necessarium est, quòd Ens infinitè magnum sit; & tale Ens dicimus DEUM, qui est Infinitas: ergo est necessarium, quòd DEUS sit.

Quòd Ens æternum sit.

3. OMne ens est æternum, vel non est æternum; sed ens, quod non est æternum, est principiatum; ens verò principiatum non potuit principiare se ipsum, quia fuisset, antequam esset: igitur, cùm experiamur, quòd multa entia sint principiata, convenit, quòd sit Ens æternum, à quo sint principiata; aliàs si non esset Ens æternum, etiam non esset principiatum, & sic esset nihil; sed est impossibile, quòd sit nihil, ergo etiam id, ex quo sequitur; sequitur autem ex hoc, quòd ponatur, quòd Ens æternum non sit; quod Ens æternum non esse est impossibile: ergo est necessarium, quòd Ens æternum sit: ostensivè syllogizamus sic:

Omnis existentia entis principiati præsupponit de necessitate, quòd Ens æternum sit, ût probatum est; sed ens principiatum est: ergo de necessitate Ens æternum est; & dicimus, quòd tale Ens sit DEUS; ergo necessarium est, quòd DEUS sit. Si verò dicatur, quòd illud Ens æternum possit esse mundus vel aliquid aliud à DEO, hoc est falsum; nam sicut Divina Bonitas non patitur, quòd sit aliquod bonum aliud à se sibi æquale in Bonitate, quia Summa est, similiter nec Divina Æternitas, quia est Summa in Duratione; quia Summitas ex sua natura non compatitur pluralitatem; nam ratione Summitatis dicit Singularitatem, & contradicit pluralitati: & istam objectionem etiam solvemus infrà, ubi probabimus, quòd nihil possit esse æternum, nisi solus DEUS.

Quòd Ens infinitum in Potestate sit.

4. SI non est Ens infinitum & summum in Potestate, omne ens est finitum in potestate; & si sic, nihil est æternum; quia quod est æternum, est infinitum in duratione; quod autem est infinitum in duratione, habuit & habet & habebit potestatem ad durandum in infinitum: & talis Potestas potuit in infinita præterita; nam in quantum potestas fuit infinita, potuit in infinita: igitur est Ens infinitum in Potestate; vel convenit dicere, quòd non sit Ens æternum; sed si non est Ens æternum, non est ens non æternum, ût suprà probatum est, quia nulla res potest principiare se ipsam, & sic est nihil; sed est falsum & impossibile, quòd sit nihil, ergo & id, ex quo sequitur: sequitur autem ex hoc, quòd ponatur, quòd Ens infinitum in Potestate non sit: ergo est impossibile, quòd Ens infinitum in Potestate non sit; ergo est necessarium, quòd Ens infinitum in Potestate sit; & dicimus, quòd tale Ens sit DEUS, ergo est necessarium, quòd DEUS sit.

Quòd Ens summum in Virtute sit.

5. OMne ens, quantò plus Virtutis habet, tantò magis appropinquat ad Infinitatem & Summitatem Virtutis; sed quantò magis appropinquat ad Infinitatem & Summitatem Virtutis, tantò magis appropinquat ad nihil, si non datur Ens infinitum & summum in Virtute; quia appropinquat ad id, quod nihil est; quantò magis autem appropinquat ad nihil, tantò minus est: ergo à primo ad ultimum, quantò plus virtutis habet ens, tantò minus virtutis habet; quia, quod modicum est, habet etiam modicum virtutis; & hoc est falsum & impossibile, quia contradictio; ergo etiam id, ex quo sequitur: sequitur autem ex hoc, quòd ponatur, quòd Ens summum in Virtute, non sit; ergo est impossibile, quòd Ens summum in Virtute non sit; igitur est necessarium, quòd ipsum sit; & tale Ens dicimus DEUM; ergo est necessarium, quòd DEUS sit.

Ex præmissis colligitur, quòd Ens, quod est summum in Bonitate, infinitum in Magnitudine, æternum in Duratione, immensum in Potestate & Virtute, sit summè sapiens & summa Veritas, aliàs non esset summè Bonum: caret etiam principio & fine, aliàs non esset essentialiter Æternum: est summè simplex, quia si in illo esset compositio, esset naturaliter divisibile, & per consequens mutabile, & posset non esse, & sic non esset æternum nec simpliciter primum: est etiam infinitum in Virtute, & perfectum in omni perfectione, & principium omnium, aliàs non esset summè potens & omnipotens: est finis omnium, aliàs, si non ordinâsset omnia ad se, non esset summè sapiens nec summè bonum: est etiam purus Actus, scilicet pura forma, quia si in illo esset aliquid

quid potentialitatis, scilicet materiæ, esset in eo compositio & diversitas naturæ: etiam patet, quòd omnes istæ Rationes scilicet Bonitas, Magnitudo, Æternitas, Potestas, Sapientia, Voluntas, Virtus, Veritas, Gloria & similia sint in illo realiter; aliàs non esset verum & perfectum bonum magnum &c., & quòd istæ Rationes in illo sint unum & idem, una Essentia & Natura; si enim differrent, scilicet realiter, tale Ens non esset totum bonum, totum magnum, & sic de aliis Rationibus: etiam sua Potentia est sua Essentia, aliàs in eo esset differentia; est etiam ab ipso omne esse & omne posse, aliàs summa Essentia non esset summa Potentia: & si ab ipso est omne esse & omne posse, quidquid habet & quidquid potest, habet & potest à se ipso: igitur probavimus de necessitate, quòd sit tale Ens, quale describimus, & per consequens de necessitate, quòd DEUS sit.

ARTICULUS I.
Quòd sit unus DEUS tantùm.

POstquam probavimus, quòd de necessitate sit tale Ens, quale describimus, quod dicimus DEUM, probamus, quòd non sit, nisi Unus DEUS.

1. Illud Ens est summè bonum, quod est supra omne bonum; sed suprà probavimus, quòd de necessitate sit Ens summè bonum: ergo ipsum est supra omne bonum; non autem esset supra omne bonũ, si essent duo vel plura summa Bona, cùm summum non sit majus summo: ergo est tantùm Unum Summum Bonum, ergo est tantùm Unus DEUS.

2. Si sunt plures Dii, sunt plura Entia infinita, cùm probatum sit, quòd DEUS sit Ens infinitum; sed est impossibile, quòd sint plura Entia infinita; quia si essent plura Entia infinita, unum esset extra aliud; & cùm infinitum dicatur, quod nullâ mensurâ potest mensurari, mensura unius non comprehenderetur à mensura alterius; & sic una mensura supergrederetur aliam, & ita neutrum esset infinitum; cùm extra infinitum nihil sit: ergo est impossibile, quòd sint plures Dii; & sic est Unus DEUS tantùm.

3. In DEO sua Bonitas, sua Magnitudo, sua Æternitas, sua Potestas, & sic de aliis, sunt idem, & inter ista est summa Concordantia, summa Unitas, summa Identitas, ût probatum est; sed Divina Bonitas ratione suæ Nobilitatis & Summitatis non patitur, quòd sit aliquod bonum aliud à se æquale sibi in bonitate, ergo nec Divina Æternitas patietur, quòd sit aliquod ens aliud à se sibi æquale in æternitate sive duratione, quia est summa in Duratione; sed si sunt plures Dii, sunt plura Entia æterna; ergo est impossibile, quòd sint plures Dii.

4. Si sunt plures Dii, sunt plures Omnipotentes; sed est impossibile, quòd sint plures Omnipotentes, ergo est impossibile, quòd sint plures Dii: ergo est necessarium, quòd tantùm Unus DEUS sit: patet autem, quòd sit impossibile, quòd sint plures Omnipotentes, nam aut potentia unius est potentia alterius, & sic non sunt essentialiter plures Omnipotentes, sed Unus; aut potentia unius non est potentia alterius, sed sunt potentiæ diversæ; & sic nullus est omnipotens, unde quod potest unus, non potest alius; & similiter, quia neuter illorum potest non dominari sinè alio, cùm cuilibet competat dominari; quidquid sit, ideo neuter illorum erit dominus nec omnipotens.

5. Est impossibile, quòd sint plura Entia omni perfectione perfecta; sed si sunt plures Dii, sunt plura Entia omni perfectione perfecta, cùm ita sit, quòd intelligamus DEUM omni perfectione perfectum; ergo est impossibile, quòd sint plures Dii, ergo est necessarium, quòd sit Unus DEUS tantùm: quòd autem sit impossibile, quòd sint plura Entia omni perfectione perfecta, patet, quia si in quolibet esset omnis perfectio, quidquid perfectionis esset in uno, esset etiam in alio: ergo in omnibus esset una & eadem perfectio: ergo non sunt plura in perfectione, nec plura perfecta, sed Unum. Si autem dicitur, quòd perfectio, quæ est in uno, non sit in alio, tunc in nullo erit omnis perfectio, imò cuilibet deficiet omnis perfectio, quia in quolibet ponitur omnis perfectio.

ARTICULUS II. & III.
Quòd in DEO sit Pluralitas Personarum, & primò, quòd sint duæ Personæ.

NOn minoris actualitatis, potestatis & nobilitatis est infinita Bonitas, quàm finita; sed finita bonitas est ratio finito bono, quòd producat naturaliter & de se finitum bonum, ergo infinita Bonitas erit ratio infinito Bono, quòd producat naturaliter & ex se infinitum Bonum: igitur cùm in DEO sit infinita Bonitas, producet infinitum Bonum; nihil autem aliud à DEO potest esse infinitum, sed solus DEUS, ût probatum est; unde cùm DEUS sit infinitum Bonum, producet infinitum Bonum, & per consequens idem & æquale sibi in Bonitate, Essentia & Natura; cùm superiùs sit probatum, quòd non possint esse duo vel plura differentia per Essentiam: unde cùm omnis actio sit suppositorum, scilicet suppositi ût producentis, & suppositi ût producti, convenit, quòd inter producentem & productum sit Distinctio suppositorum, cùm idem non possit producere se ipsum; ergo sequitur, quòd in Divinis erit Suppositum Producens & Suppositum Productum, & utrumque dicimus Personam, cùm persona „dicatur individua substantia rationalis naturæ, vel suppositum rationalis naturæ„; & veriùs & magìs propriè dicetur Persona in Divinis, quàm in creatis; quia „in Divinis *Persona est incommutabilis existentia Divinæ Naturæ* „: ergo sequitur Pluralitas Personarum.

2. Item omne id, quod est purus Actus æternus & infinitus, agit æternaliter & infinitè Æternum & infinitum, aliàs non esset purus Actus æternus & infinitus; sed DEUS est purus Actus æternus & infinitus, ergo agit æternaliter & infinitè Æternum & Infinitum; sed omne tale est DEUS, ergo DEUS producit DEUM: sicut enim magìs proprium & naturalius est creaturæ, cùm sit finita, magìs operari parva, quàm magna, quia magìs participant cum creatura, quia magìs accedunt ad finitatem, sicut miles, qui faciliùs dat unum equum, quàm unum castrum, & Rex unum castrum, quàm civitatem, sic & multò magìs est magìs proprium & naturale DEO, cùm sit infinitus, operari ea, quæ sunt magna simpliciter, quàm ea, quæ sunt parva; aliàs non operaretur secundùm modum & virtutem suæ naturæ: nihil autem est simpliciter magnum, nisi solus DEUS; ergo DEUS producit DEUM, ergo sequitur Pluralitas Personarum.

3. In DEO suum existere & suum agere sunt idem, cùm sit purus Actus; sed DEUS est DEUS in existendo, ergo erit DEUS in agendo, ergo DEUS producet DEUM; aliàs DEUS esset DEUS in existendo, & non esset DEUS in agendo; igitur sequitur Pluralitas Personarum.

4. Est impossibile, quòd una & eadem simplex essentia distet à nihilo in infinitum, & non distet à nihilo in infinitum, quia implicatur contradictio; sed Divina Essentia est eadem cum sua Potentia, quia est simplex, & cùm Essentia sit infinita, distat à nihilo in infinitum; sed si de se & naturaliter nihil potest producere, sua Potentia non distat à nihilo in infinitum, imò habet sécum annexum nihil, si de se nihil potest producere: ergo Divina Essentia distat à nihilo in infinitum, & Divina Potentia, quæ est idem cum Divina Essentia, non distat à nihilo; sed hoc est impossibile: igitur Divina Potentia potest aliquid de se & ex se producere, non finitum, quia non est divisibilis, cùm sit simplex: ergo producet de se & ex se Infinitum: ergo sequitur Pluralitas Personarum.

5. Illud Ens est nobilius, quod est Bonum & facit Bonum, est Infinitum & facit Infinitum, est Æternum & facit Æternum, est Perfectum & facit Perfectum &c., quàm illud, quod non facit; aliàs potentia & privatio essent nobiliora, quàm sit actus; sed DEUS non solùm est Ens nobilius, quàm omne ens, sed etiam simpliciter nobilissimum: unde cùm ipse sit summè Bonus, Infinitus & Perfectus, ût suprà probatum est, producet Bonum Infinitum, Æternum & Perfectum; quia producendo bonum finitum non coæquaret suum actum, quantum ad terminum *ad quem*, scilicet ad rem productam; cùm esset finitus sibi ipsi, qui est infinitus; nec in tali actu communicaret suam Essentiam: nihil autem potest esse Bonum Infinitum, Æternum & Perfectum, nisi solus DEUS, ergo DEUS producet DEUM æqualem sibi in omnibus: igitur probavimus, quòd in Divinis sint duæ Personæ, una Producens, & alia Producta; Personam Producentem appellamus Patrem, & Personam Productam appellamus Filium.

Quare Persona producens dicatur Pater, & producta Filius?

OMne illud, quod producitur de essentia alicujus secundùm operationem naturæ & secundùm principalem modum & ordinem procedendi, & est in eadem essentia & natura cum producente, dicitur & est filius producentis, & producens dicitur pater, cùm sint relativa; sicut videmus & dicimus, quòd homo generatus ab alio homine dicitur ejus filius, à quo est immediatè generatus, quia est de essentia generantis, & educitur ab eo in esse per naturalem gene-

rationem, & participat cum illo secundùm speciem eandem essentiam & naturam, & procedit ab eo secundùm principalem modum & ordinem procedendi, quia ab eo procedit per generationem & immediatè: & si homo generatus à patre haberet Animam, per quam est homo, veriori & perfectiori modo esset filius ejus: & si esset à patre secundùm totam substantiam & sinè adjutorio matris, adhuc veriori & perfectiori modo esset ejus filius: & si haberet eandem essentiam cum eo & ab eo, adhuc veriori & perfectiori modo esset filius ejus, & per consequens pater esset veriori & perfectiori modo pater: unde cùm DEUS ratione suæ summæ Nobilitatis, Actualitatis & Fœcunditatis producat de se toto æqualem sibi per omnia & naturaliter (nam probatum est, quòd DEUS sit DEUS in agendo, sicut in existendo) sic etiam ista Productio est secundùm principalem modum & ordinem procedendi: quia sicut dualitas est prior, quàm trinitas, sic Processio unius de uno per modum Generationis est prior ordine naturæ, quàm Processio, quæ non est per modum generationis, nec unius de uno, sed unius de duobus: igitur verissimè in Divinis in Productione, quâ unus producitur ab uno, Productus dicitur Filius, & Producens Pater; & tantò veriori modo, quàm in rebus creatis, quantò veriori modo omnia prædicta inveniuntur in Divina Generatione.

ARTICULUS IV.

Quòd in Divinis sit Tertia Persona.

POstquam probavimus, quòd in DEO sit Persona Patris & Filii, restat probare Tertiam Personam, scilicet Sanctum Spiritum.

1. Probatum est superiùs, quòd Pater producat Filium per modum Naturæ, qui est idem cum Patre in Substantia, & æqualis per omnia: unde sicut naturale est Patri generare Filium, ita est illi naturale amare Filium, cùm ipse Filius sit infinitè bonus; & sicut naturale est Filio generari à Patre, ita naturale est illi amare Patrem; inde arguimus sic: Omnis Amor verus, actualis & perfectus de necessitate requirit Amantem, Amatum & Amare; sed in DEO est Amor verus, actualis & perfectus, & ibi est Amans Pater, qui est Persona, & Amatus Filius, qui est Persona, ût probatum est: ergo etiam Amor procedens à Patre in Filium, & è converso, erit Persona; aliàs Divinus Amor non esset tantæ Actualitatis, Bonitatis, Magnitudinis &c., quantæ est Amans & Amatus.

2. Est impossibile, quòd in Divinis sit aliquod accidens, cùm Divina Essentia, ût probatum est, sit simplicissima & nobilissima; sed si Amor Patris & Filii non esset Persona, ille Amor esset accidentalis: ergo necessarium est, quòd ille Amor sit Persona.

3. Tantæ Actualitatis & Fœcunditatis est Amare in DEO, quantæ Generare; sed per Generare exit Persona de Persona, sicut Filius de Patre: ergo de Amore Patris & Filii exit Persona.

4. Major Unitas, quæ potest esse, salvâ Distinctione Personarum, debet esse inter Patrem & Filium (cùm inter illos sit summa Concordantia) sed Unitas Essentiæ & Operationis est major, quàm Unitas Essentiæ tantùm: ergo Pater & Filius unientur non solùm in Essentia, sed in Operatione naturali infinita & essentiali, quæ sit eis æqualis per omnia; hoc autem non esset, nisi illud Productum esset Persona, in cujus Productione Pater & Filius æqualiter concordarent, quantum ad omnes Rationes & Dignitates.

5. Omnis operatio, sicut est suppositi vel suppositorum, ût termini *à quo*, ita convenit, quòd sit suppositi, ût termini *ad quem:* unde cùm omnes Dignitates, quæ sunt in Patre & Filio, sint activæ, sicut Pater est Persona, & Filius est Persona, sic eorum Operatio vel Productio intrinseca erit Persona: igitur apparet, quòd, si in Divinis ponatur prædicta Pluralitas Personarum, quam probavimus, omnes Divinæ Dignitates habeant suos Actus intrinsecos & perfectos secundùm omnes Rationes: sicut Bonitas Bonificativum, Bonificabile & Bonificare; Magnitudo Magnificativum, Magnificabile & Magnificare; & sic de omnibus aliis Dignitatibus: si autem non ponatur in Divinis prædicta Pluralitas Personarum, nulla Divina Dignitas habebit Actum naturalem & intrinsecum, imò omnes erunt ab æterno otiosæ intrinsecè, & carentes naturali perfectione & fœcunditate; nec DEUS habebit, cui impendat summum & infinitum Amorem, nec à quo summè & infinitè diligatur: poterit etiam operari aliquid de nihilo, sicut creaturas; de se autem nihil poterit operari; & sic DEUS non erit Ens nobilissimum, actualissimum & perfectissimum, quia non erit activus de se & naturaliter, nec habebit perfectas Rationes; quod est impossibile.

Quare Persona procedens à Patre & Filio dicatur Sanctus Spiritus.

1. PRobavimus superiùs, quòd ex Amore Patris ad Filium, & è converso, procedat Tertia Persona, quam appellamus Sanctum Spiritum; nam sicut, quando duo homines mutuò & intimè se diligunt, fit communicatio spirituum eorum, & quidam intimus & æstuans impulsus amoris eorum, propter quod & illi dicuntur habere unum spiritum, qui idem amant & idem affectant, cùm amicitiæ sit idem velle: sic, quia Pater amando Filium intimâ & summâ dilectione, cùm sit summè bonus, & Filius amando Patrem intimâ & summâ dilectione ad invicem in isto Amore communicant, Persona procedens per modum mutui & intimi Amoris dicitur Spiritus; quia sicut „Spiritus vitalis est nexus & unio corporis & animæ„, sic, imò nobiliori modo Sanctus Spiritus est nexus Patris & Filii; & non dicitur Filius, quia est alius modus in Divinis, quo unus procedit ab uno per modum Generationis, & alius, quo unus procedit ab illis duobus per modum Amoris

2. Dicitur etiam & appellatur Sanctus, quia est Opus Sanctificationis, & procedens ex Sanctificatione; quia Pater diligendo Filium summo & intimo & æterno Amore est innocens Filio, & Filius diligendo Patrem summo & intimo & æterno Amore est innocens Patri; & quia ex isto mutuo & intimo Amore, quo Pater est innocens Filio, & è converso, procedit, dicitur Sanctus: quia sicut est ex Natura spirativa amborum, sic est ex Natura sanctificativa amborum. Dicitur etiam Sanctus, quia innocens, quia adeò perficit & complet numerum Divinarum Personarum, quòd non possint esse plures, quàm tres, nec pauciores; sicut ex sequentibus intendimus declarare & probare.

Quòd in Divinis sint tantùm tres Personæ.

IN præcedentibus probatum est, quòd in Divinis sint tres Personæ, quarum unam appellamus Patrem, aliam Filium, qui à Patre procedit, aliam Sanctum Spiritum, qui à Patre & Filio procedit: Prima Persona est, quæ à nulla procedit, sed ab ipsa sola procedit alia, scilicet Filius, quæ Prima est Pater; Secunda Persona est, quæ procedit ab alia, & ab ipsa procedit alia, quæ Secunda est Filius; Tertia Persona est, quæ procedit à duabus, & ab ipsa nulla procedit, quæ Tertia est Sanctus Spiritus: unde *primò* probabimus generaliter, quòd non possint esse nisi Tres Personæ: *secundò* probabimus in speciali, attendendo Nomina & Proprietates Personarum.

1. *Primò*, omnes Divinæ Dignitates & Rationes sunt in DEO perfectissimæ & completissimæ, cùm sint idem, quod DEUS; sed ipsæ non possunt significari, distingui & determinari, nisi sub Numero & in Numero Ternario, ergo nec Personæ; aliàs inter Divinas Dignitates & Personas esset realis diversitas: & si sic, Divinæ Dignitates non essent DEO Ratio producendi Suppositа seu Personas; quod est impossibile: quòd autem Rationes & Dignitates sint in Numero Ternario tantùm, patet; nam omne, quod est bonum, vel est bonificans, vel bonificatum, vel bonificare; & omne, quod est magnum, vel est magnificans, vel magnificatum, vel magnificare; & sic de aliis: igitur cùm non possit inveniri completa Ratio Dignitatum in minori numero, quàm in Ternario, nec inveniri in majori, dictæ Personæ erunt in Numero Ternario.

2. Ille numerus, qui est nobilior & magis necessarius, quàm omnes alii, debet poni in Deitate, postquam probatum est, quòd ibi sit Pluralitas; sed Numerus Ternarius est nobilior & magis necessarius, quàm alii; cùm nullus actus possit esse sinè numero ternario, & hoc patet, quia in omni actu convenit dari terminum *à quo*, & *ad quem*, & actum medium nexum utriusque termini: ergo in Deitate erit Numerus Ternarius.

3. Ille numerus, cujus partes magis conformiter & regulatè & ordinatè se habent, est ponendus in Divinis; cùm ibi sit summus Ordo, non temporis, sed Processionis vel Originis; sed Numerus Ternarius, ût ponitur in Divinis, habet partes conformes regulatas & ordinatas; nam quæcunque Divina Persona consideretur, duæ aliæ eam æqualiter respiciunt, & æqualiter respiciuntur ab ea: imò quod est mirabile & singulare in Divinis, consideratâ quâvis unâ Personâ tanquam pro una parte Numeri Ternarii, & aliis duabus eam æqualiter respicientibus, fit triangulus: ût si consideras Personam Patris, Persona Filii & Sancti Spiritûs

eam æqualiter respiciunt, & æqualiter respiciuntur ab ea; si consideras Personam Filii, æqualiter & immediatè respiciunt eam Pater & Sanctus Spiritus, & respiciuntur ab ea; si consideras Personam Sancti Spiritûs, æqualiter respiciunt eam Pater & Filius, & respiciuntur ab ea; & ita „semper fit triangu-„lus: & quia hoc fit consideratâ quâlibet „Personâ, fit ibi circulus; & ita Numerus „ternarius triangulatur, & triangulus circu-„latur, & circulus triangulatur„: in nullo autem alio numero potest inveniri ista harmonia & ista pulchritudo, nisi in Numero Ternario, & non in quocunque numero ternario; quia non in numero ternario directè producto, licèt enim in numero ternario directè producto primum æqualiter se habeat ad secundum, sicut secundum ad primum, & secundum ad tertium, & è converso, non tamen primum æqualiter se habet ad tertium & secundum, nec tertium ad primum & secundum; sed hoc invenitur in ternario ordinato eo modo, quo numerus ternarius ponitur in Divinis: igitur patet, quòd in Divinis sint tres Personæ tantùm, & quòd sic sint ordinatæ & distinctæ, sicut diximus.

4. *Secundò* probamus, quòd in Divinis non sint, nisi Tres Personæ, attendendo Nomina Divinarum Personarum & Proprietates earum. Omnia illa, quæ sunt in Divinis, sunt perfectissima & in summo esse; sed si essent in Divinis plures Patres vel plures Filii, vel plures Sancti Spiritus, aut est necessarium, quòd sint plures Patres vel plures Filii vel plures Sancti Spiritus, aut non? si non est necessariùm, quòd sint plures, non sunt; nam omne id, quod est in Divinis, est necessarium, & non contingens: si est necessarium, quòd sint plures, in nullo reperitur perfecta, completa & coæqualis Ratio Paternitatis, Filiationis & Spirationis, & per consequens nullus est perfectus Pater, nullus perfectus Filius, nullus perfectus Sanctus Spiritus, postquam non sufficit unus Pater, unus Filius, nec unus Sanctus Spiritus; ergo nullus est perfectè bonus, nullus perfectè producit, nullus perfectè producitur, nullus perfectè dat, nec recipit; sed hoc est impossibile: igitur non est quarta vel ulterior Persona, quæ sit Pater, vel Filius, vel Sanctus Spiritus.

Si autem dicitur, quòd sit quarta Persona, vel ultra, quæ non sit Pater, nec Filius, nec Sanctus Spiritus, talis Persona non erit producta à Patre & Filio & Sancto Spiritu, in quantum Pater & Filius & Sanctus Spiritus, postquam Persona producta non erit Pater, nec Filius, nec Sanctus Spiritus; cùm tamen omnis actio sit suppositorum. Si autem dicitur, quòd non producatur à tribus Personis, sed ab una vel duabus, sequitur idem inconveniens, quod priùs; & ultra hoc, quòd Persona producta magìs immediatè & cum majori amore & germanitate adhærebit illi vel illis, à qua producetur, quàm à qua non producetur.

5. Omnis ratio principii activè & passivè sumpta, si perfectè & secundùm suam totalem rationem sumatur, de necessitate requirit tres terminos, scilicet principium principians & non principiatum, ut nihil ipsum præcedat, aliàs esset processus in infinitum à parte antè; & principium principiatum & non principians, aliàs esset processus in infinitum à parte post; & principium principiatum principians, quod est medium inter ea, & sapit naturam utriusque; nec potest pluribus, quàm istis tribus modis dici vel esse principium, nec sinè istis tribus modis potest tota & perfecta ratio principii reperiri; sed in DEO est totalis & perfectissima Ratio Principii, igitur in Divinis erit Principium Principians & non Principiatum, & istud Principium dicimus Patrem; & Principium non Principians & Principiatum, & istud dicimus Sanctum Spiritum; & Principium Principiatum & Principians, & istud dicimus Filium, qui est Principiatus à Patre, & principiat cum Patre Sanctum Spiritum: ergo sunt tantùm tres Personæ, & non plures; & sic probavimus primum, secundum, tertium & quartum Articulum.

ARTICULUS V.
De Creatione.

QUintus Articulus est, quòd DEUS sit Creator mundi, & hoc probamus sic:

1. Divina Bonitas, Divina Magnitudo, Æternitas, Potestas & cæteræ Divinæ Dignitates sunt in DEO unum & idem; sed Divina Potestas non potest aliquid, quod non sit de sua Natura, sibi coæquare in Magnitudine, Bonitate nec in Potestate, ergo nec in Æternitate; igitur cùm nec mundus nec aliquid aliud à DEO sit de Essentia DEI, non solùm sequitur, quòd non sit æternus, imò quòd non possit esse æternus; & hoc idem sequitur de quacunque re alia à DEO.

2. Probatum est, quòd DEUS sit Omnipotens, & quòd non sit, nisi unus Omnipotens; & sic omnia, quæ sunt, sunt producta ab ipso, aliàs non esset Omnipotens; inde arguimus sic: Si DEUS produxit mundum, aut produxit eum de ente æterno, aut de ente non æterno, aut de nihilo; non de ente æterno, nam cùm nihil essentialiter sit æternum, nisi solus DEUS, ût probatum est, mundus esset de Substantia DEI, imò esset DEUS, cùm Substantia DEI (eò quòd, est simplicissima) non possit communicari, nisi tota: nec de ente non æterno potuit eum producere ab æterno, quia est contradictio: nec de nihilo potuit eum producere ab æterno, quia, quod accepit esse ex nihilo, aliquando fuit verum dicere, quòd non fuerit, aliàs non potuisset creari ex nihilo; nomen enim & ratio creationis, quâ creatio dicitur factio de nihilo, manifestè declarat, quòd omne creatum cœperit esse, postquam de nihilo factum est; quod autem cœpit esse, non est æternum: ergo nullum creatum potest esse æternum; nam æternum non potest esse, nisi de æterno.

3. Omne illud, quod plùs participat & accedit ad naturam æternitatis, plùs participat de natura entitatis, & nobilius est, quàm id, quod minùs participat; sed si mundus est æternus, corruptio est æterna secundùm speciem & secundùm numerum; cùm omne, quod generatur, corrumpatur; & res corrupta nunquam redeat eadem numero, imò semper stet in privatione & corruptione, & ideo est æterna secundùm numerum & speciem; quod non sic est de generatione; nam res genita aliquando corrumpitur, & nunquam redit eadem numero, ût dictum est, & sic generatio non est æterna secundùm numerum, sed tantùm secundùm speciem; cùm nullum suppositum, postquam corruptum est, redeat idem numero, ergo corruptio est nobilior, quàm generatio; sed hoc est impossibile: ergo mundus non est æternus: corruptio etiam non erit prior, quàm generatio, nec è converso (quia æternum non est prius duratione vel tempore, quàm æternum) cùm tamen generatio de necessitate præsupponat corruptionem prioritate temporis, eò quòd fit successivè & paulatim, & generatio præsupponat id, de quo fit, & corruptio id, à quo fit, & sic neutrum est æternum; quod est contradictio.

4. Nulla potestas plùs potest sub aliena ratione, quàm sub propria ratione, quia plùs posset in alia, quàm in se ipsa; sicut nec bonitas potest dici magìs bona sub ratione potestatis, quàm sub ratione bonitatis; sed Divina Potestas non potest alicui, quod non sit de sua Essentia, dare potestatem, quæ sit infinita sub ratione potestatis & in quantum potestas; quia si posset, illud (cui daret talem potestatem, quæ esset infinita, in quantum potestas) posset in infinita & in infinitum; & sic esset DEUS: ergo nec Divina Potestas potest alicui communicare infinitam durationem.

5. Omne illud, per quod Divina Essentia in omnibus transcendit omnia alia à se, est necessarium; aliàs Divina Essentia non esset nobilissima, actualissima, singularissima & unicè unica; sed si aliquid aliud à DEO esset vel posset esse æternum, Divina Essentia non transcenderet illud in Æternitate: ergo nihil aliud à DEO est æternum, nec potest esse æternum; DEUS enim non esset omnipotens, nisi omnia, quæ sunt, principiâsset; nec esset simpliciter primus, nisi omnia alia à se præcederet & principiâsset: & ideo per hoc demonstratur, quòd omne id, quod est aliud à DEO, sit ab eo creatum, & per consequens non sit æternum; cùm omne creatum sit deductum de non esse ad esse.

ARTICULUS VI.
De Recreatione.

SExtus Articulus est Recreatio; & ad probandum Recreationem convenit probare *quatuor*. *Primum*, quòd Primi Parentes peccaverint. *Secundum*, quòd Peccatum eorum omnibus hominibus sit generale corporaliter. *Tertium*, quòd sit generale spiritualiter, hoc est, quantum ad Animam. *Quartum*, quòd sit necessaria Recreatio: & primò.

Quòd Primi Parentes peccaverint.

1. DEUS, qui creavit mundum, ût probatum est, creavit seu fecit hominem, qui est pars mundi, quem, cùm sit rationalis naturæ, fecit talem, ut discerneret inter bonum & malum, & diligeret bonum, & odiret malum; aliàs frustra fecisset eum rationalis naturæ, & ut majus bonum magìs diligeret, & Summum Bonum summè & liberè

diligeret; tantæ enim nobilitatis est Summum Bonum, quòd liberè velit & debeat diligi: igitur secundùm hoc homo à DEO factus est bonus, & ad bonum ordinatus, factus est etiam justus; quia etiam justitia est bonum diligere, & summa Justitia Summum Bonum summè diligere: & cùm sit factus ad diligendum Summum Bonum, liberè meretur, & convenit, quòd assequatur id, aliàs fruſtra factus esset ad illud; & si illud assequitur, assequitur & meretur Beatitudinem; aliàs Summum Bonum non esset Summum Bonum, si non esset Beatitudo illis, qui assequuntur ipsum: homo etiam secundùm suî institutionem est factus ad vivendum, non ad moriendum; cùm mors non sit beatitudo, sed miseria; ut, si servaret ordinem à DEO sibi inditum, mereretur Beatitudinem, scilicet vitam æternam & gloriam; si autem non servaret, sed mutaret illum ordinem, puniretur morte, infelicitate & ignominiâ: his præmissis arguimus sic:

Omnis natura à DEO in rectitudine instituta, & ad Summum Bonum & ad Beatitudinem ordinata, si secundùm ordinem à DEO sibi inditum operetur, bene & bona & magna opera operatur, & non parva; si autem operatur mala & parva opera semper, vel magis, quàm bona & magna, non sequitur ordinem sibi à DEO inditum, sed mutat illum, & per consequens peccat, quia non manet in obedientia DEI, & non tendit ad finem, ad quem erat facta; & si talis mutatio invenitur in quolibet individuo illius naturæ, convenit, quòd ista mutatio inceperit in illo vel ab illis, à quibus omnia illius naturæ individua processerunt; aliàs non inveniretur in omnibus: sed humana natura est à DEO in rectitudine instituta, & ad Summum Bonum & Beatitudinem ordinata, ût probatum est: unde, cùm non operetur bona & magna opera ût plurimùm, quia videmus, quòd in omnibus hominibus sit multum de malo, & parum de bono, nec in aliquo homine est tantum de bono, quantum deberet esse, sequitur ergo, quòd conditio hominum sit in contrarium mutata; non à DEO, quia ista mutatio est mala & contraria ordinationi DEI; nec ab alio, qui posset mutare hominem contra suam voluntatem; quia sic non haberet culpam, & per consequens nec pœnam: ergo ista mutatio est in homine ex eo, quia habuit naturam operandi bonum cum libertate, & servandi rectitudinem, quam non servavit; quia si sinè libertate habuisset talem naturam, non haberet meritum, nec posset flecti ad contrarium; sicut ignis, qui non cum libertate, sed cum necessitate suæ naturæ calefacit, non meretur, nec potest flecti ad frigefaciendum: & cùm ista mutatio inveniatur in omnibus hominibus, convenit, quòd inceperit in Primis Parentibus, à quibus omnes homines processerunt: ergo sequitur, quòd Primi Parentes peccaverint.

2. Si Primi Parentes non peccâssent, tam ipsi, quàm omnes derivati ab eis essent virtuosi virtutibus politicis naturaliter, & habitus virtutum politicarum essent eis naturales, quia humana natura à suî institutione est ordinata ad virtutes, ût suprà declaratum est, & sic generaret virtuosos homines; videmus autem contrarium, quòd omnes homines, qui volunt esse virtuosi prædictis virtutibus, habeant eas per acquisitionem, & non per naturam: igitur, cùm ista contrarietas & mutatio reperiatur in omnibus hominibus, convenit, quòd inceperit esse in primis Parentibus; aliàs non esset generalis omnibus hominibus: ergo Primi Parentes peccaverunt.

3. Omne compositum constans ex duobus principiis, quorum unum est actualius & nobilius, quàm alterum, magis inclinatur & debet inclinari ad perfectiones nobilioris & actualioris, quàm minùs nobilis & minùs actualis; sed homo componitur ex Anima & corpore, & Anima est nobilior, quàm corpus, ergo homo magis inclinabitur ad perfectiones Animæ, quàm corporis; sed videmus contrarium in omnibus hominibus: ergo ista contrarietas & deordinatio incepit in primis Parentibus, à quibus omnes alii processerunt; aliàs non esset generalis: ergo Primi Parentes peccaverunt.

4. Omnes homines cum difficultate & labore operantur virtuosè, & cum facilitate & levitate vitia; hoc autem non potest esse in hominibus à natura instituta, quia malè & ad malum esset instituta, cujus contrarium suprà probatum est: igitur cùm hoc sit in multis hominibus, erit in eis à natura corrupta; & cùm sit in omnibus hominibus, convenit, quòd ista corruptio inceperit in Primis Parentibus; aliàs non esset generalis: ergo Primi Parentes peccaverunt.

5. Omnis natura susçipiens augmentum & decrementum vehementiùs operatur suas operationes naturales in statu augmenti, quàm in statu decrementi, & magis resistit suo

suo contrario: igitur secundùm hoc humana natura, quæ est creata ad diligendum bonum, & odiendum malum, deberet esse magis prona & inclinata ad bonum & virtutes, & fortis contra malum & vitia in statu augmenti & juventutis, quàm in statu decrementi & senectutis; sed contrarium videmus in omnibus hominibus, quia sunt magis proni ad vitia in statu juventutis, quàm senectutis: & cùm hoc non sit in hominibus ab institutione naturæ, quia est instituta in rectitudine, convenit, quòd sit in eis à natura corrupta & perversa: & cùm hoc sit in omnibus hominibus, convenit, quòd ista corruptio & perversio inceperit in primis Parentibus, aliàs non esset generalis: ergo primi Parentes peccaverunt.

Quòd Peccatum Primorum Parentum sit generale omnibus Hominibus corporaliter.

1. HUmana natura naturaliter & à creatione habet plus perfectionis & nobilitatis, cùm sit creata ad diligendum Summum Bonum, quàm natura brutalis & irrationalis; inde arguimus sic: Omnis natura, quantò nobilior est creata, tantò magis naturaliter debet esse remota ab omni imperfectione & necessitate; sed natura humana est nobilior, quàm omnis natura irrationalis, ergo magis debet esse remota ab imperfectione & necessitate, quàm natura irrationalis: videmus autem contrarium, nam quando puer est natus, si illi non administraretur ad vivendum, moreretur; & indiget pluribus ad vitam, quàm animalia irrationalia, quorum multa moventur de loco ad locum immediatè, quando sunt nata; & breviter, homo est subjectus pluribus periculis & necessitatibus & imperfectionibus à sua nativitate, quàm aliquod aliud animal: igitur cùm in nobiliori subjecto inveniatur ista imperfectio, & hoc non possit esse in humana natura à suî institutione, & hoc sit in omni homine, convenit, quòd hæc sint ratione peccati originalis & infectionis, quæ à Primis Parentibus decisa est extensa in omnes homines.

2. Nulla pœna imponitur à justo judice sinè culpa; sed omnes homines, tam injusti, quàm justi justitiâ morali, subjiciuntur à suî nativitate multis pœnis, tribulationibus, doloribus & ærumnis, ergo ratione alicujus culpæ, quæ est in utrisque; sed in justis justitiâ morali non est peccatum, nec culpa peccati actualis, ergo convenit, quòd tam in injustis, quàm in justis sit aliquod peccatum commune, ratione cujus omnes puniantur; aliàs DEUS esset injustus: nullum autem peccatum potest esse peccatum commune omnibus hominibus justis justitiâ morali, & injustis, nisi peccatum originale; ergo ipsum est generale corporaliter.

3. DEUS fecit hominem ad vivendum, non ad moriendum; sed omnes homines naturaliter moriuntur, igitur convenit, quòd mors advenerit per peccatum; non enim potest venisse per vitam, cùm sit contraria morti; nec per se ipsam, quia nihil educit se ipsum in esse; nec ab aliquo bono, cùm mors sit mala & privatio: ergo venit per peccatum & malum ita generale, sicut mortalitas est generalis; sed mors est generalis omnibus corporaliter, ergo etiam peccatum est generale omnibus corporaliter.

4. Omnis natura, quæ magis & meliùs est ordinata ad vitam, indiget paucioribus ad vitam in vivendo, quàm illa, quæ minùs & non ita bene est ordinata ad vitam; sed natura humana magis & meliùs est ordinata ad vitam, quàm aliqua alia corporalis natura animata, ût probatum est, ergo paucioribus indiget in vivendo, quàm aliquod aliud animal; sed nos videmus contrarium, quia aves à nativitate habent plumas pro tunica, & sua cibaria sunt semina; & mutones (arietes) & similia animalia habent lanam pro tunica, & herbam pro cibo, & stramen pro lecto, homo autem indiget tunicâ, camerâ, ollâ, bove, aratro, furno, medico & multis aliis, quæ longum esset narrare: ergo, cùm necessitas multorum importet defectum, & defectus non proveniat, nisi ex culpa & peccato, & ista necessitas insit & sit communis omnibus hominibus, convenit, quòd peccatum & culpa istius necessitatis sit generalis omnibus hominibus corporaliter.

5. Omnis actus creaturæ rationalis, quia est cum libertate, est virtuosus vel vitiosus; sed per actum virtuosum humana natura non potuit deviare à fine sibi à DEO indito; quia tunc virtus esset causa deviationis & mali; quod est impossibile: igitur cùm constet, quòd tota humana natura sit deviata à fine sibi à DEO indito, convenit, quòd talis deviatio sit facta per actum vitiosum ita generalem, sicut ipsa deviatio; sed deviatio hominum est generalis corporaliter, cùm omnia corpora hominum corrumpantur & moriantur, ergo etiam vitium & peccatum

catum erit generale omnibus hominibus corporaliter: istud peccatum autem dicimus originale, quia descendit in singulos ab illis, à quibus omnes homines habent originem, & quia cum origine uniuscujusque personæ trahitur; & quia, sicut omnes homines à Primis Parentibus sibi traxerunt originem, sic omnia peccata à peccato Primorum Parentum sunt originata; nam humana natura, quæ tota erat in Primis Parentibus, per peccatum Primorum Parentum fuit tota infecta & corrupta & effecta peccatrix; & ideo non potuit propagare nisi peccatores infectos & corruptos; ratione cujus infectionis & corruptionis humana natura est inclinata ad alia peccata.

Quòd Peccatum Primorum Parentum sit generale omnibus Hominibus, quantum ad Animam.

SI Anima, per quam homo habet formam humanam, & est homo, esset à generante, manifestum esset ex præmissis, quòd peccatum Primorum Parentum esset generale omnibus hominibus quoad Animam; sed quia non est à generante, sed à Creante, inducimus ad hoc speciales rationes.

1. Quandocunque aliqua principia ordinantur ad constitutionem substantialem alicujus esse specifici, & non sunt propter aliud facta, nisi ut constituant illud esse specificum, necessarium est, quòd illa principia sequantur motum, modum, actum, conditionem & ordinem illius esse specifici, quod constituunt; aliàs non inclinarentur ad illud constituendum substantialiter, nec ipsa principia essent naturaliter & substantialiter unita: sed anima & corpus sunt ordinata ad substantialem constitutionem specifici esse hominis, nec sunt propter aliquid aliud, nisi ut sit homo; ergo anima & corpus de necessitate sequuntur motum, modum, actum, ordinem & conditionem specifici esse hominis: sed species & humana natura, quæ tota erat in Primis Parentibus, & extra illos nihil, fuit tota infecta peccato, quantum ad corpus & quantum ad animam, & anima plùs, quàm corpus; peccatum enim incepit in anima, quia in voluntate, quia Primi Parentes noluerunt servare rectitudinem & justitiam, in qua erant creati, cùm tamen potuissent illam servare, si voluissent: igitur omnes homines, cùm sint propagati à Primis Parentibus, erunt infecti peccato, non solùm quantum ad corpus, sed etiam quantum ad animam, quia anima non est propter aliud, nisi ut sit homo: igitur cùm tota humana species sit corrupta & infecta peccato, & inimica DEI, immediatè, cùm anima adveniens corpori constituit hominem, quàm citò est verum dicere, quòd sit homo, tam citò, in quantum est homo, est inimicus DEI, & sic est peccator, quantum ad corpus & quantum ad animam: unde, qui vult intelligere, quomodo peccatum sit in anima, consideret, quomodo tota humana species sit infecta & corrupta peccato, & quòd anima non sit, nisi ut sit homo; & consideret, quòd DEUS non debeat mutare ordinem & justitiam in toto ratione partis, cùm totum non sit propter partem, sed pars propter totum: & sicut in Primis Parentibus tota humana species fuit exaltata super omnes species corporales per gratiam, in tantum, quòd, si servâssent rectitudinem, acquisivissent pro se & sua posteritate beatitudinem, propagâssent enim filios justos, quales ipsi erant, qui habuissent per naturam, quod Primi Parentes habuerunt per gratiam: sic ratione peccati & culpæ Primorum Parentum tota humana species, quantum ad Primos Parentes & eorum posteritatem, est subjecta infectioni & pœnæ, & posteritas Primorum Parentum habet per naturam, quod Primi Parentes habuerunt per culpam; aliàs DEUS plus dedisset homini sinè aliquo merito per gratiam, quàm puniret propter culpam; & sic sua Justitia esset defectiva; quod est impossibile: ergo convenit, quòd Justitia DEI tantum puniat in homine propter culpam, quantum dedit per gratiam; hæc enim est pœna criminis læsæ Majestatis; hoc etiam habet conditio servitutis, quòd omnes, qui nascuntur de servis, sint servi à nativitate.

2. Omnis rationalis anima, quæ movet suum corpus ad utendum his, quorum usu corpus non est dignum, peccat, & per consequens est subjecta peccato; sed anima immediatè, cùm est infusa corpori, movet corpus (aliàs non esset forma corporis, nec per consequens pars substantialis hominis, nec homo esset homo per rationalem animam) ad necessitates corporis, ût ad augmentum, vel ad sumendum victum, ût cibum vel potum, & ad utendum rebus, de quibus vivit, quæ sunt creaturæ DEI, quorum usu corpus alicujus hominis non est dignum, cùm sit corruptum & infectum, quia Primi Parentes,

tes, à quibus omnes homines habuerunt sua corpora, fuerunt contra DEUM suum Creatorem: ergo anima propter hoc habet culpam generalem; & sic sequitur, quòd peccatum in omnibus hominibus sit generale, quantum ad animam.

3. Impossibile est, quòd unus homo habeat simul duos contrarios habitus; sed si anima hominis non inficitur à corpore, nec inclinatur ad operationes corporis, homo, qui substantialiter constat ex corpore & anima, habet habitum operandi bonum & virtutes ratione animæ, quæ munda & immaculata à DEO corpori est infusa, & habet habitum operandi malum & vitia ratione corporis, quod est infectum: igitur homo in eodem tempore & semper habebit inclinationem ad bonum & malum, aliàs non operaretur in virtute & natura principiorum ipsum constituentium; & ita homo simul poterit esse temperatus & ebrius; imò, quod plus est, si anima non inclinatur ad aliquem actum corporalem, nullus actus hominis erit vitiosus, quia nullus actus factus sinè voluntate est vitiosus; videmus autem in hominibus multos actus vitiosos, igitur convenit, quòd anima inclinetur ad illos: etiam cùm omnes actus sint suppositi, convenit dare, quòd ad omnes actus suppositi inclinentur principia ipsum substantialiter constituentia; & ita ad omnem actum hominis inclinabitur anima. Si autem dicatur, quòd anima justi hominis non inclinetur ad aliquem actum corporis, eò quòd omnis actus corporis, quia corpus est infectum, est malus, sequitur, quòd anima non sit forma corporis, & quòd nullus actus corporalis hominis justi sit actus hominis, sed tantùm corporis; propter quæ omnia, cùm sint impossibilia, convenit concedere, quòd anima inclinetur ad actus corporis, & per consequens inficiatur à corpore: ex quibus sequitur, quòd peccatum originale sit generale, quantum ad animam.

4. Omnis pars naturaliter priùs inclinat suum totum ad suas operationes, quàm ad alienas operationes; sed anima est pars naturalis hominis, ergo priùs inclinabit hominem ad operationes animæ, quàm ad operationes corporis: videmus autem contrarium in omnibus hominibus, quia omnes homines aut sunt magìs corporales, quàm spirituales, aut saltem omnes homines priùs incipiunt à corporalibus actibus, quàm à spiritualibus: igitur talis contrarietas & perversio animæ non potest esse sinè aliqua infectione ad hoc inclinante animam contra suam naturam; talem autem infectionem dicimus peccatum, quia per illam inclinatur ad peccatum: ergo peccatum est generale quoad animam.

5. Omnis natura naturaliter sequitur cursum & ordinem, ad quem est creata, nisi superveniat impediens; sed anima est creata ad intelligendum, & non ad ignorandum, ad recolendum, & non ad obliviscendum, ad diligendum bonum, & non ad odiendum, ad gloriam, & non ad pœnam, ût suprà probavimus; nulla autem anima conjuncta corpori tantum intelligit, quantum ignorat, tantum recolit & memoratur, quantum obliviscitur; tantum diligit bonum, quantum debet diligere; habet tantum gloriæ & quietis, quantum pœnæ & laboris: ergo ista deordinatio & diminutio, quæ est in anima cujuslibet hominis, est per aliquod superveniens impediens animam & devians illam à suo fine; à quo fine anima non posset deviari, nisi esset infecta: si enim non inficeretur à corpore, non impediretur à corpore in suis naturalibus operationibus exercendis: ergo probatum est, quòd peccatum Primorum Parentum omnibus hominibus sit generale, quantum ad Animam.

Quòd sit Recreatio.

1. EST impossibile, quòd aliquod ens creatum deviet & frustret DEUM à sua intentione & fine per ipsum indito rei creatæ, cùm ipse sit summè potens & summè sapiens; sed DEUS principaliter creavit hominem ad diligendum, recolendum & intelligendum DEUM (cùm iste finis sit nobilior & magìs naturalis, qui possit & debeat dari rationali creaturæ, quia ipsa est de memoria, intellectu & voluntate) & per consequens ad beatitudinem; sed humana natura per peccatum est deviata à dicto fine, & per consequens à beatitudine, & tendit in nihilum, igitur si non esset Recreatio, DEUS non assequeretur in humana natura finem, ad quem ipsam creavit; & sic Sapientia esset defectiva in creando humanam naturam ad finem, quem prævidit, quòd ipsa non sit assecutura; & hoc est impossibile: ergo convenit, quòd sit Recreatio, per quam humana natura, quæ ratione peccati tendit in nihilum, reducatur ad debitum finem.

2. Suprà probatum est, quòd humana natura tota sit infecta peccato corporaliter &

spiritualiter, & sic per consequens sit privata beatitudine & gloriâ, & tendat ad æternam pœnam, quia offendit DEUM, qui est æternus; igitur si non esset Recreatio, per quam fieret generalis satisfactio, sicut peccatum & offensa fuit generalis, omnes homines tam justi justitiâ morali, quàm injusti, damnarentur æternaliter; quod est impossibile: quia Justitia DEI non discerneret inter justum & injustum, quia haberet subjectum confusum, & non distinctum; nec Misericordia DEI haberet subjectum, in quo posset habere suum actum, nec posset salvare aliquem hominem, sinè Recreatione, per quam fiat satisfactio de peccato: ergo convenit, quòd sit Recreatio.

3. Si non esset Recreatio, DEUS non posset peccatores judicare ad æternam pœnam pro actuali peccato, quod est majus in illo, qui peccat actuali peccato, quàm sit peccatum originale; quia, qui semel judicatus est ad æternam pœnam, non potest iteratò judicari ad æternam pœnam; sed omnes homines tam justi justitiâ morali, quàm injusti, sunt judicati ad æternam pœnam ratione peccati originalis, ergo peccatores, qui sunt in actuali peccato, non poterunt judicari ad æternam pœnam nec ad privationem beatitudinis, cùm jam sint judicati; & sic Justitia DEI est defectiva in non judicando actuale peccatum, quod est majus, & in judicando peccatum originale, quod est minus; sed hoc est impossibile: ergo convenit, quòd sit Recreatio.

Ulteriùs Virtus & vitium sunt contraria immediatè, sed nullus homo, quantumcunque justus per virtutes, posset pervenire ad beatitudinem, si non esset Recreatio, per quam fieret satisfactio pro peccato originali, ergo nec per vitium seu per actuale peccatum aliquis, quantumcunque peccator, habebit æternam pœnam; nam sicut virtus non potest esse causa gloriæ, sic nec vitium causa pœnæ; & hoc est impossibile: ergo convenit, quòd sit Recreatio.

4. Est impossibile & irrationabile, quòd DEUS aliquid conservet & faciat durare in esse sinè aliquo fine & utilitate; sed DEUS gubernat mundum & conservat & conservabit in esse à tempore peccati Primorum Parentum usque nunc, ergo hoc facit propter aliquem finem & utilitatem: sed si non esset Recreatio, per quam fieret satisfactio de peccato, per quod humana natura privatur suo fine, multiplicatio & generatio seu esse hominum & eorum, quæ sunt propter hominem, ad nihil esset utilis, nec perveniret ad aliquem finem, ergo non debuit nec debet facere durare multiplicationem hominum.

Si autem dicitur, quòd faciat durare multiplicationem hominum, ut justitia puniat homines pro peccato originali: igitur faciet semper durare generationem, ut semper puniat; & si facit semper durare, sua Justitia & sua punitio nunquam venient ad complementum, & non faceret durare multiplicationem hominum propter aliquem finem, postquam non habebit finem; quod est contradictio: ergo convenit, quòd sit Recreatio.

5. Est impossibile, quòd aliqua creatura possit plus destruere, quàm DEUS possit reparare vel construere; quia creatura plus posset, quàm DEUS, & sic DEUS non esset omnipotens; sed homo per peccatum deviavit à fine sibi indito & naturali; ergo DEUS potest illum reducere ad pristinum finem; talem autem reductionem dicimus Recreationem: ergo DEUS potest recreare hominem; & si potest recreare, recreabit: nam sicut in creatione hominis, quia voluit creare hominem, potuit, & sic Divina Potestas fuit concomitans Voluntatem, sic in Recreatione, sicut Divina Potestas potest recreare, Divina Voluntas debet concomitare Potestatem, ut, quod Potestas potest, Voluntas velit; cùm inter Divinam Potestatem & Divinam Voluntatem non sit differentia.

Et si objicitur, quòd DEUS multa possit facere, quæ non vult facere, dicendum, quòd omnia, quæcunque DEUS potest facere, quæ, si non faceret, sequeretur inconveniens, illa velit facere, eò quòd debet; cùm suum Posse & suum Velle coincidant: quia ergo, si non esset Recreatio, sequeretur, quòd DEUS in humana natura non assequeretur finem, ad quem illam creavit, & quòd DEUS non haberet Pietatem nec Misericordiam erga humanam naturam & erga pœnitentem de peccato, quod est inconveniens: convenit, quòd hoc faciat, ne sequatur aliquod inconveniens ex supradictis & plura alia: ergo convenit, quòd sit Recreatio.

ARTI-

ARTICULUS VII.
Quòd DEUS sit Glorificator.

1. PRobavimus, quòd humana natura à suî creatione & institutione à DEO sit ordinata ad æternam beatitudinem & gloriam, sed per peccatum Primorum Parentum sit deviata à suo fine, & per consequens privata æternâ gloriâ & beatitudine, & sic subjecta æternæ miseriæ; inde arguitur sic: Omnis natura ordinata ad beatitudinem & æternam gloriam, & deviata ab ipsa beatitudine, si reparatur & reducitur ad pristinum statum & finem sibi inditum, est restituenda ad eandem æternam gloriam & beatitudinem; sed per Recreationem, quam probavimus, quòd DEUS debeat facere, restituetur & reparabitur humana natura ad pristinum finem & ad terminum sibi à DEO inditum, aliàs Recreatio non esset Recreatio: ergo sicut DEUS humanam naturam instituit & ordinavit ad æternam beatitudinem & gloriam, sic humanam naturam per peccatum lapsam restitutam & recreatam restaurabit ad æternam beatitudinem & gloriam; aliàs non sufficienter recreâsset: ergo DEUS erit Glorificator hominum recreatorum justorum.

2. Manifestâ experientiâ probamus, quòd homines, quantò justiores sunt, in hoc mundo plus laboris habeant corporaliter & spiritualiter; corporaliter, quia plùs dant se jejuniis, lacrymis & orationibus; spiritualiter, quia plùs dolent de offensa DEI propter peccata, quæ multiplicantur in hoc mundo: igitur si DEUS illis non daret aliam gloriam, quàm istam, quæ est in hoc mundo, Justitia DEI esset defectiva in hoc, quòd hominibus minùs justis & peccatoribus daret multò plus gloriæ, quàm magis justis.

Si autem dicitur, quòd DEUS non det gloriam, quæ est in hoc mundo, sequitur, quòd, si non esset alia gloria, quàm gloria hujus mundi, DEUS nullam gloriam dabit justis, ergo ejus Justitia est defectiva; sed hoc est impossibile: ergo est alia gloria, quam DEUS dabit justis.

3. DEUS creavit hominem ad diligendum, recolendum & intelligendum DEUM; sed si non est alia gloria vel vita, quàm gloria & vita hujus mundi, homo finito tempore diligit, intelligit & recolit DEUM, & infinito tempore stat in privatione diligendi, recolendi & intelligendi DEUM; & hoc est contra Justitiam DEI, quòd ipse permittat, quòd suus amor stet infinito tempore in privatione, cùm DEUS, eò quia est summè bonus, continuè & semper ab hominibus sit diligendus: ergo convenit, quòd detur alia gloria & vita, in qua DEUS æternaliter diligatur ab hominibus.

4. Humana natura, quæ constat ex anima & corpore, est creata ad aliquem perfectum finem & terminum; sed in hac vita non potest venire ad perfectum finem; cùm in hac vita non maneat conjunctio corporis & animæ, sed fiat separatio: ergo convenit, quòd detur alia vita, in qua iteratâ unione corporis & animæ humana natura perveniat ad suum finem & terminum; aliàs DEUS non creâsset illam ad aliquem finem; sed hoc est impossibile: ergo convenit, quòd detur alia vita; quam vitam dicimus gloriam.

5. Humana natura est creata ad amandum summum Bonum, & per consequens ad beatitudinem, ût suprà probavimus; sed in hac vita humana natura non potest habere perfectam beatitudinem, ût manifestè videmus, ergo convenit, quòd DEUS humanæ naturæ det aliam gloriam & vitam, in qua assequatur beatitudinem; aliàs DEUS frustra ordinâsset humanam naturam ad beatitudinem, si non pertingeret ad beatitudinem, nec DEUS esset summum & perfectum Bonum, si non esset Gloria & Beatitudo assequentibus ipsum: ergo DEUS erit Glorificator & dator gloriæ ipsi humanæ naturæ.

ARTICULUS VIII.
De Incarnatione DEI.

PRobavimus *septem Articulos*, qui tantùm pertinent ad Deitatem, modò intendimus probare alios *septem Articulos*, qui pertinent ad Humanitatem; & quia primi sex Articuli, qui pertinent ad Humanitatem, scilicet Articulus Incarnationis, Nativitatis, Mortis, Descensionis, Resurrectionis & Ascensionis affirmant, quòd ista sint facta, nos *primò* probamus, quòd ista debuerint fieri; *secundò*, quòd sint facta, sicut Sancta Romana Ecclesia confitetur: *& sicut in Articulis, qui pertinent ad Deitatem, processimus per Rationes sumptas ex Divinis Dignitatibus, quas probavimus,*

quòd sint in DEO in principio hujus Tractatûs, sic etiam in istis intendimus procedere: & *primò* probabimus, quòd DEUS debuerit incarnari: *secundò*, quæ Persona de Divinis debuerit incarnari, & quòd debuerit concipi de Sancto Spiritu, quæ omnia pertinent ad octavum Articulum.

Quòd DEUS debuerit incarnari.

1. QUando DEUS creavit mundum, illius Dignitates posuerunt suas *similitudines* in mundo; sicut Divina Bonitas in creando mundum posuit suam similitudinem in eo, quòd fecit illum bonum; & Magnitudo in eo, quòd fecit illum magnum; & Æternitas in eo, quòd fecit mundum durabilem, & sic est de aliis; inde arguimus sic:

Omne illud, per quod Divinæ Dignitates meliùs & perfectiùs ostendunt suas similitudines & perfectiones & quietantur in mundo, est necessarium, quòd DEUS faciat, cùm iste sit nobilior finis, propter quem mundus vel aliqua creatura possit creari; „DEUS enim ad hoc creavit mundum, „ut in illo ostenderet se ipsum & suam in„trinsecam Operationem„; sed si humana Natura est assumpta à DEO in Unitate Suppositi vel Personæ, quæ Persona sit verus DEUS & verus Homo, omnes Divinæ Dignitates perfectè habent suas similitudines in hoc Opere; nam Divina Bonitas non potest melius opus facere de creatura, nec Magnitudo majus, nec Æternitas magìs durabile, & sic de aliis Divinis Dignitatibus: si autem humana Natura non est assumpta à Divino Supposito, nulla Divina Dignitas habet perfectionem nec quietem in productione mundi; quia Divina Potestas semper potest in mundo facere majus & melius opus, quàm quodcunque opus factum aliud ab isto opere: ergo convenit, quòd sit Incarnatio, ut Divinæ Dignitates perfectè ostendant suas similitudines in creatura, & quietentur in illa, cùm in nullo alio opere extrinseco possint quietari, nisi in isto; in isto autem quietantur omnes Divinæ Dignitates & operatio totalis mundi tanquam in summo & nobilissimo Opere.

2. Necessarium est, quòd DEUS faciat omne id, per quod humana natura, quæ est creata ad diligendum DEUM, magìs potest ferri & moveri & debet moveri ad diligendum DEUM; aliàs, si DEUS in humana natura non faceret id, per quod DEUS magis posset diligi ab humana natura, DEUS nollet, quòd intimè & totaliter ab ea diligeretur, quod est impossibile, cùm ipse sit summum Bonum, & per consequens summè diligibilis; vel DEUS vellet, quòd summè & totaliter ab humana natura diligeretur, ipso non faciente in ea omne id, per quod illum plùs debet diligere; & sic ab illa requireret, quod non debet exigere, & vellet, quòd relatio amoris veriùs fundaretur in illa, quàm in se ipso; quod est impossibile: sed id, per quod humana natura magìs potest ferri & debet moveri ad diligendum DEUM, est, si humana natura est assumpta à DEO & ipsi unita in unitate Personæ, ita quòd una & eadem Persona sit DEUS & Homo: ergo convenit, quòd sit Incarnatio.

3. Omne id, per quod omnes creaturæ habent nobiliorem & perfectionem finem in DEO, est necessarium, cùm ipse sit nobilior & perfectior finis, qui possit esse; & cùm ipse sit principium omnis creaturæ, & omnia ad se ordinaverit, ût suprà probatum est, convenit, quòd sit finis & terminus & quies omnis creaturæ: sed si DEUS assumpsit humanam Naturam, omnis creatura habet suum finem in DEO, & participat cum DEO, in quantum humana Natura, cum quâ solâ participat omnis creatura, est unita DEO: si autem humana Natura non est assumpta à DEO, nulla creatura participat cum DEO in Unitate Suppositi: igitur convenit, quòd sit Incarnatio, per quam omnis creatura assequatur suum finem in DEO, & non solùm quemcunque finem, sed finem immediatum, nobilissimum & intimum.

4. Probavimus, quòd Recreatio debeat esse, per quam humana natura per peccatum Primorum Parentum deviata à suo fine restituatur ad finem & pristinum statum; inde arguimus sic.

In omni reparatione, reconciliatione & recreatione creaturæ subjectæ peccato & offensæ debitè & justè facienda requiritur, quòd satisfactio de offensa fiat illi, contra quem est facta, & quòd ille, qui satisfacit, possit & debeat satisfacere; sed homo peccavit, ergo homo debet satisfacere pro peccato Primorum Parentum: sed nec solus homo nec aliqua pura creatura potest satisfacere, quia peccatum Primorum Parentum est generale, ût probatum est, & infinitum, quia est contra DEUM, qui est Infinitus, omnis

omnis autem particularis creatura est finita: ergo talis satisfactio solùm potest fieri per DEUM, qui est supra omnem creaturam, non autem debet fieri nisi per hominem, quia homo peccavit: ergo convenit, quòd ille, qui satisfacit, si est sufficiens & justus ac debitus Satisfactor & Reparator, sit DEUS & Homo, ut, in quantum DEUS, possit satisfacere, & in quantum Homo, debuerit satisfacere: ergo sequitur Incarnatio.

5. Divina Sapientia, cùm sit perfectissima, scit & comprehendit illum majorem amorem, quem DEUS potest habere ad humanam naturam; igitur convenit, quòd Divina Voluntas diligat actum illius majoris amoris, quem Sapientia scit, ut inter Divinam Voluntatem & Sapientiam sit concordantia; sed major gradus amoris, quem Divina Sapientia scit, quòd possit habere ad humanam naturam, est, quòd sibi uniat humanam Naturam in Unitate Suppositi: ergo Divina Voluntas diligit illum gradum; & si diligit, faciet, ergo erit Incarnatio.

Et si objicitur, quòd Divina Sapientia sciat, quòd potuerit assumere naturam Angelicam vel aliam naturam, ergo illius Voluntas debuit velle; respondemus, quòd assumendo naturam Angelicam vel aliam non participaret cum omni creatura; & si DEUS fecisset Recreationem vel Liberationem humanæ naturæ per Angelum, vel per aliam creaturam, humana natura non sufficienter esset restituta vel restaurata, quia non esset in illa nobilitate, in qua erat ante peccatum; quia ante peccatum humana natura non erat subjecta & obligata, nisi soli DEO; si autem per aliam creaturam esset reparata, humana natura esset obligata & subjecta illi creaturæ. Et ad istam objectionem & alias sumus parati latiùs respondere suo loco, nunc verò dimittimus brevitatis gratiâ.

De Incarnatione Filii DEI & sua Conceptione per Sanctum Spiritum.

PRobavimus, quòd DEUS debuerit incarnari & assumere humanam Naturam, modò intendimus probare, quæ Persona de Divinis debuerit incarnari: & *primò*, quòd Persona Filii DEI debuerit incarnari: *secundò* probabimus, quòd ejus Conceptio debuerit fieri per Sanctum Spiritum.

1. Est necessarium, quòd illa Persona incarnetur, quæ secundùm Proprietatem Personalem meliùs est appropriata & convenientiùs ordinata ad participandum cum humana Natura, quam probavimus debere assumi à DEO in Unitate Suppositi & Personæ, & per consequens incarnari; ordo enim non potest tolli ab Operibus, quæ DEUS fecit; sed Persona Filii DEI est meliùs appropriata & congruentiùs ordinata secundùm Proprietatem Personalem ad participandum cum humana Natura (& è converso) in Opere Incarnationis, quàm Persona Patris vel Sancti Spiritûs: ergo est necessarium, quòd Persona Filii DEI incarnetur: quòd autem Persona Filii DEI secundùm proprietatem Personalem sit magìs appropriata ad participandum cum humana Natura, patet, quia humana Natura est filia DEI per Creationem: ergo humana Natura, cùm sit filia DEI, magis participat cum Persona Filii DEI, quàm cum Persona Patris vel Sancti Spiritûs, quarum neutra est filia DEI: etiam cùm Persona, quæ debet incarnari & assumere humanam Naturam, debeat nasci, ût probabitur in sequentibus, & Nativitas meliùs ac magìs propriè conveniat Filio, quàm Patri vel Sancto Spiritui, similiter Incarnatio meliùs & magis propriè convenit Filio, quàm Patri & Sancto Spiritui.

2. Omne id, per quod Divinæ Personæ sunt magìs distinctæ in suis Proprietatibus, est necessarium; cùm in Divinis sit singularior distinctio Proprietatum, & in perfectiori esse distinctionis, quod possit esse vel intelligi; sed si Persona Patris vel Sancti Spiritûs fuisset incarnata, fuisset Filia humanæ Naturæ Virginis MARIÆ, à qua generaretur Pater, ergo esset Filius, vel Sanctus Spiritus esset Filius; igitur in Patre non esset singularis Proprietas Paternitatis, quia esset Pater & Filius; nec in Sancto Spiritu esset singularis Proprietas Spirationis, quia esset Sanctus Spiritus & Filius; nec in Filio Filiatio esset singularis Proprietas, quia in Patre vel Sancto Spiritu inveniretur ratio Filiationis: ergo convenit, quòd Filius sit incarnatus, ut Divinæ Proprietates in Divinis Personis ratione Humanitatis assumptæ non sint confusæ, sed maneant singulariter distinctæ, & ut in Filio sit omnis ratio Filiationis.

3. *Secundò* probamus, quòd ejus Conceptio debuerit fieri per Sanctum Spiritum, & hoc sic: est impossibile, quòd supernaturale Opus fiat per naturalem generationem, vel per naturale agens creatum; quia nulla operatio nec ullum agens transcendit limites

suæ naturæ; sed Incarnatio, quam probavimus, per quam DEUS est Homo, & Homo est DEUS in Unitate Suppositi & Personæ, est supernaturale Opus: ergo non potuit fieri per naturalem generationem vel per naturale agens creatum; ergo non potuit fieri per virum; igitur debuit fieri per DEUM, & specialiter per Sanctum Spiritum, quod probamus sic.

In omni Divino Opere extrinseco operatur tota Trinitas, aut secundùm unam communem Rationem, aut secundùm Proprietates Personales; sed in tali Incarnatione Pater mittit Filium, ut generetur, ut, sicut illum generat in Divina Natura, ita suo modo illum generet in humana Natura, ut in Patre sit totalis Ratio Paternitatis, quam Generationem appellamus *Missionem*; Filius autem est, qui generatur: igitur cùm in tali Incarnatione non sint, nisi *tria*, scilicet *Missio*, *Generatio passiva*, & *Conceptio*, cùm Patri attribuatur Missio, Generatio passiva Filio, Sancto Spiritui debet attribui Conceptio; igitur Conceptio Filii DEI non debuit fieri per virum; quia actus, qui fuisset medius inter Virum & Matrem concipientem DEUM, non fuisset purus & mundus, & sic ineptus & indecens ad uniendum Divinam & Humanam Naturam; etiam in tali Conceptione vir se haberet per modum agentis, cùm sit finitus, & Divina Natura, quæ est infinita, per modum patientis; quod est inconveniens; Filius DEI etiam haberet duos Patres, unum DEUM, & alium hominem; & sic assumpta Humanitas esset causa confusionis ratione Paternitatis in DEO Patre, qui Pater non esset singularis suo Filio; quod est inconveniens.

4. Convenit, quòd omnis Operatio, quæ est supernaturalis, & fit ex summo amore, fiat per illum, qui est Summus Amor; sed supradicta Conceptio est supernaturale Opus, & procedit ex summo amore, quem DEUS ostendit & habet ad humanam naturam: ergo fiet per Sanctum Spiritum, qui est Summus & Intimus Amor Patris ad Filium, & è converso, qui imprimat suam similitudinem in Matre concipiente, ut priùs concipiat Filium mente, quàm corpore; aliàs non esset digna ad concipiendum; talis Conceptio enim non debuit fieri per virum, quia talis Conceptio non fuisset pura, sed corrupta, quia fœmina concipiens non fuisset Virgo, sed corrupta per virum: & sic Persona Filii DEI non assumpsisset Carnem virgineam, sed corruptam; & sic non esset sufficiens Recreator & Reparator, quia non restituisset humanam naturam ad illam nobilitatem, in qua erat ante peccatum; quia humana natura in Primis Parentibus ante peccatum erat integra & incorrupta virgo; nec Filius DEI fuisset perfectus Satisfactor nec Destructor peccati, nisi fuisset Destructor & Purgator corruptionis & infectionis secutæ ex peccato; si autem assumpsisset Carnem ex corrupta muliere, perpetuâsset corruptam naturam, & exaltâsset corruptam naturam super virgineam puram & integram naturam, &, quantum ad carnem, non fuisset ita nobilis homo, sicut Primi Parentes: unde cùm ista omnia sint impossibilia, convenit dicere, quòd non sit conceptus per virum, sed per Sanctum Spiritum, & quòd assumpserit Carnem de Virgine, & quòd in Conceptione illius Mater permanserit Virgo.

5. Convenit, quòd omnis supernaturalis nexus fiat per illum, cui est proprium, quòd sit nexus; sed nexus & unio humanæ Naturæ sustentatæ in Divina Persona Filii est supernaturalis Nexus & Unio: ergo fiet per Sanctum Spiritum, qui est Nexus Patris & Filii, ut Sanctus Spiritus, qui est *Unio passivè sumpta* Patris & Filii, sit unitivus Divinæ & Humanæ Naturæ, ut completa Ratio Unionis in Sancto Spiritu sit singularis Proprietas, & in illo singulariter reperta; non enim debuit concipi per virum, quia fuisset in conceptione viri Patris & fœminæ Matris ita homo, sicut alius homo, & non posset esse Incarnatio, (quam probavimus, quòd necessariò conveniat, quòd illa sit) quia esset homo humanificatus & sustentatus in Humanitate, & non in Deitate: & sic, in quantum homo, esset persona, & non posset assumi à Divina Natura in Unitate Suppositi seu Personæ, quia duæ personæ non possunt esse una persona: igitur quia Incarnatio est necessaria, convenit concedere, quòd talis Conceptio non fuerit facta per virum, sed per Sanctum Spiritum, ita quòd humana Natura sit assumpta à Divina in unitate Personæ, & quòd humana Natura sustentetur in Divino Supposito, in quo habet tantò verius & perfectus *esse*, quàm si esset sustentata in se ipsa, scilicet in humano vel proprio supposito, quantò magis Subsistentia Divini *Esse* in omnibus antecedit omnem creatam subsistentiam.

ARTI-

ARTICULUS IX.

Quòd debuerit nasci de Virgine.

PRobavimus, quòd Persona Filii DEI debuerit incarnari, & quòd illius Incarnatio sive Conceptio debuerit fieri de Sancto Spiritu sive per Sanctum Spiritum; nunc intendimus probare, quòd debuerit nasci ex Virgine; & *primò* probabimus, quòd debuerit nasci; *secundò*, quòd ex Fœmina; *tertiò*, quòd ex Fœmina Virgine.

1. Igitur *primò* probamus, quòd debuerit nasci: nulla causa infallibiliter & propter finem operans operatur frustra; sed DEUS est Causa infallibiliter & propter finem operans, & ordinavit, quòd Persona Filii assumat Humanam Naturam, & quòd talis Conceptio fiat per Sanctum Spiritum, ût suprà probatum est: ergo convenit, quòd ad istam Conceptionem sequatur Nativitas; aliàs talis Conceptio esset frustra.

2. Si Persona Filii DEI, quam probavimus, quòd debuerit assumere Humanam Naturam, non nasceretur Homo, non deberet facere Opera Recreationis, propter quam Recreationem debuit assumere Humanam Naturam & esse verus Homo: ergo debuit nasci & esse verus Homo, ut natus faceret Opera Recreationis.

3. *Secundò* probamus, quòd debuerit nasci ex Fœmina. Omnis vera nativitas hominis est ex fœmina; fœminæ enim est concipere, & conceptum fovere & nutrire, & nutritum parturire, hoc autem non est de natura viri; sed Persona Filii DEI debuit concipi verus Homo & nasci verus Homo: ergo debuit nasci ex Fœmina; non enim debuit nasci ex viro, ne sua Nativitas esset contra nativitates aliorum hominum; nam si nasceretur ex viro, ille vir, ex quo nasceretur, esset ejus mater: si enim diceretur, quòd esset ejus pater, in DEO Patre non esset singularis Ratio Paternitatis, quia non esset singularis Pater suo Filio; quia Filius DEI haberet duos Patres, unum DEUM, & alium hominem.

4. *Tertiò* probamus, quòd debuerit nasci ex Fœmina Virgine. Omnis Proles supernaturalis & nobilissima, supernaturaliter & nobilissimè concepta requirit Ortum supernaturalem & nobilissimum & Matrem supernaturaliter parientem & nobilissimam; aliàs quantò magis proles accederet ad perfectum esse, tantò magis accederet ad ignobilitatem; sed iste, quem probavimus, quòd debuerit concipi de Sancto Spiritu, est Proles nobilissima & supernaturalis, quia DEUS & Homo, & supernaturaliter & nobilissimè concepta, quia per Sanctum Spiritum: ergo ejus Ortus & Nativitas debuit esse nobilissima; nulla autem nativitas est nobilissima, nisi sit sinè corruptione, nec supernaturalis, nisi sit ex Virgine, nec Mater parit supernaturaliter, nec est nobilissima, nisi pariat & sit sinè corruptione: ergo talis Conceptus, ût diximus, debuit nasci de Virgine & sinè corruptione, ut puritati & singularitati Filii responderet puritas & singularitas Matris in altiori gradu puritatis, qui potuit inveniri in Fœmina; aliàs relatio inter nobilissimum Filium & Matrem ejus claudicaret; cùm tamen conveniat, quòd illa sit verior relatio, quàm omnis alia relatio, quæ possit reperiri in creaturis.

5. Est impossibile, quòd ex puritate sequatur vel causetur corruptio vel impuritas, cùm unum contrarium non sit causa effectiva alterius; sed Conceptio Filii DEI fuit purissima, quia per Sanctum Spiritum facta: ergo, cùm Fœmina concipiens DEUM & Hominem debuerit esse Virgo, ût probatum est, ex tali Conceptu non debuit sequi aliqua ignobilitas seu corruptio in Nativitate; aliàs Nativitas non corresponderet Conceptioni, nec talis Conceptio esset ordinata ad talem Nativitatem, quia nulla nobilitas debet ordinari ad ignobilitatem; Humanitas etiam Filii DEI non esset in plena obedientia & potestate Deitatis, nec sustentata in Divino Supposito, si Divina Natura non operaretur ex ea in virtute Divinæ Naturæ, cujus est operari sinè corruptione: ergo sequitur, quòd sit natus & ex Fœmina Virgine; & dicimus, quòd talis sic conceptus & natus debeat appellari JESUS secundùm rem & effectum, ut per ipsum humanum genus, quod perierat, restauretur ad salutem, sicut probavimus.

ARTICULUS X.

Quòd Dominus JESUS Christus debuerit mori.

1. PRobavimus Incarnationem Filii, & per consequens Humanam Naturam exaltatam à DEO, quantò plùs potuit exaltari; inde arguimus sic: omnis creatura, quantò plùs exaltatur à DEO, tantò humilior & subjectior

jectior debet esse DEO, & promptior ad obediendum illi; sed Humana Natura assumpta à DEO est tantum exaltata à DEO in Domino JESU, quantum potuit exaltari: ergo Humana Natura in Domino JESU debet se totaliter dare & humiliare ac exponere ad serviendum DEO & ad omnia, quæ pro DEO potest sustinere in summo gradu humilitatis, laboris, afflictionis & obedientiæ; sed summus gradus humilitatis, laboris, afflictionis & obedientiæ est Mors: ergo Humana Natura in Domino JESU debuit sustinere Mortem & quoscunque labores pro DEO, ut summæ Exaltationi factæ Humanitati à Deitate in Domino JESU responderet summa Humilitas & Obedientia exhibita Deitati ab Humanitate in ipso Domino JESU.

2. Contrariorum contrariæ sunt causæ; sed peccatum Primorum Parentum fuit cum delectatione: ergo Dominus JESUS, qui solus potest & debet satisfacere pro dicto peccato, quia est DEUS & Homo, debet satisfacere pro dicto peccato cum Passione, quæ sit in altissimo & summo gradu Passionis, ut transcendat delectationem peccati, ut deleat peccatum ratione satisfactionis; nulla autem Passio est in tam summo gradu Passionis, sicut Mors: ergo Dominus JESUS debuit mori, ut per suam Mortem satisfaceret pro peccato originali.

3. Primi Parentes per peccatum originale fuerunt inobedientes, & deviaverunt se à DEO totaliter, quia & quantum ad voluntatem & quantum ad corpus; ergo Dominus JESUS, qui debuit facere satisfactionem, debuit se dare totaliter & quantum ad voluntatem & quantum ad corpus; non autem potuit se totaliter dare DEO, nisi vellet mori pro DEO & moreretur: ergo Dominus JESUS, in quantum Homo, debuit mori pro DEO, & voluit mori.

4. Est impossibile, quòd Recreator naturæ & Reparator sufficiens ad satisfaciendum, imò sufficientissimus & nobilissimus transcendatur & superexcellatur in obedientia vel in aliquo Opere Recreationis, Reparationis & Satisfactionis ab aliquo, qui non est recreator & reparator; sed si Dominus JESUS, quem probavimus, quòd sit Recreator & Reparator sufficientissimus & nobilissimus, quia est DEUS & Homo, non fuisset mortuus, quantum ad passionem mortis & meritum posset superari ab aliquo, qui posset mori pro DEO: ergo oportuit eum mori pro DEO, in quantum Homo, ut nullus homo illum possit transcendere in obedientia, passione & merito.

5. Omne id, per quod Dominus JESUS, quem probavimus, quòd sit Recreator, magis potest elevare & animare homines ad honorandum DEUM, & per consequens ad obediendum DEO, est necessarium, quia humana natura DEO debet obedientiam & reverentiam totaliter & in summo; istud etiam est nobilius opus, quod aliqua creatura DEO possit impendere; sed Dominus JESUS non potest per aliquid tantum elevare & animare homines ad honorandum DEUM & sustinendum pro DEO multas tribulationes (& etiam si oportet, mortem) & per consequens ad obediendum totaliter DEO, sicut si ipse Dominus JESUS verus DEUS & verus Homo mortuus est propter hominem: ergo oportuit, eum mori, ut cum suo exemplo omnes homines animaret ad totalem dilectionem DEI, & completam obedientiam & reverentiam.

ARTICULUS XI.

Quòd DEUS descenderit ad Inferos.

QUia probavimus, quòd peccatum originale sit generale omnibus hominibus corporaliter & spiritualiter, & per consequens, quòd omnes homines priventur beatitudine & visione seu fruitione Summi Boni, quæ fruitio est Summa Beatitudo, aliàs DEUS non esset Summum Bonum; per consequens, postquam omnes homines ratione peccati originalis recedunt à Summo Bono, moriuntur corporaliter, & animæ eorum post mortem corporis ratione ejusdem peccati descendunt ad infimum, eò quòd ratione peccati & offensæ DEI debent poni subtùs omnem creaturam, cùm ratione inobedientiæ sint viliores, quàm omnis alia creatura; sicut, si non fuisset peccatum originale, ascenderent ad summum: unde arguimus sic.

1. Omnis justus & perfectus Reparator debet facere omnia opera Reparatoris & Recreatoris; sed Dominus JESUS fuit justus Recreator & Reparator humanæ naturæ, ût probatum est: ergo factâ Reparatione & Recreatione per satisfactionem pro peccato originali debuit descendere ad Inferos, ut educeret de infimis & inferis eos, qui ratione peccati originalis apud Inferos tenebantur, ut, sicut voluit mori pro reparandis & recreandis, sic voluerit descendere ad liberandum recreandos, qui in infimis & inferis tenebantur.

2. Nihil naturalius, quàm id eo modo dissolvi, quo & ligatum est; sed Primi Parentes per peccatum originale & per actum proprium dejecerunt se & suam totam posteritatem ad inferos: ergo Dominus JESUS, qui satisfecit pro dicto peccato, debuit eos extrahere ab Inferis, & reducere ad Superos, ut, sicut prævaricator fuit captivans & ligans, Satisfactor sit dissolvens & liberans; aliàs prævaricator fuisset immediatior causa captivationis, quàm Satisfactor liberationis; & licèt Divina Natura sit ubique, debuit facere, quòd humana Natura, quantum ad rationalem Animam, descenderit ad Animas eorum, quæ ratione peccati originalis detinebantur apud Inferos, ut, sicut tota Humana Natura Domini JESU fuit præsens in Passione, per quam recreavit humanum genus, in suî totalitate quantum ad Animam & Corpus, sic illius Anima fuerit præsens in liberatione recreatarum Animarum ab inferis, ut totũ correspondeat toti, & pars parti.

3. Est impossibile, quòd DEUS, cùm sit justus, possit operari injustè; sed in eodem instanti indivisibili, in quo fuit facta satisfactio pro peccato, debuit ab inferis fieri liberatio eorum, qui detinebantur in inferis ratione peccati originalis, aliàs injustè detinerentur: ergo oportuit, quòd Dominus JESUS, quantum ad Animam, quæ erat conjuncta Deitati, descenderet ad Inferos; nam si misisset aliquam aliam creaturam ad inferos, esset successio inter satisfactionem & liberationem detentorum ratione ordinationis missionis alterius: etiam si DEUS liberâsset eos sinè descensu humanæ Naturæ, esset etiam ibi successio, quia in eodem instanti, in quo esset facta satisfactio, detentis non esset nota liberatio; quia non possent in eodem dicto instanti comprehendere, quòd per Humanam Naturam fuerit facta satisfactio, postquam Humana Natura non esset præsens, quantum ad Animam.

4. Omnis plena & perfecta satisfactio peccati debet fieri per actus contrarios peccato vel offensæ, ex qua sequitur damnatio; sed propter peccatum Primorum Parentum, qui erant creati ad vitam, mors ascendit ad vitam, & devicit eam, quia viventes sibi subjugavit, & Animas eorum dejecit ad locum mortis & ad inferos: ergo Recreator & Reparator post factam satisfactionem pro dicto peccato debuit accedere & descendere usque ad mortem & inferos, ut devictâ & calcatâ morte eos, quos mors propter peccatum originale dejecerat ad inferos, reduceret ad vitam & ad Superos; aliàs mors fuisset magìs contraria vitæ, quàm vita morti; quod est impossibile: ergo Anima Domini JESU, quæ semper fuit conjuncta Deitati, debuit descendere ad inferos.

5. Omnis plena, perfecta & totalis satisfactio de necessitate requirit id, per quod fit plenior & perfectior manifestatio dictæ satisfactionis; sed si Anima Christi conjuncta Deitati descendit ad Inferos, ubi detinebantur mortui propter peccatum originale, fuit facta manifestatio Satisfactionis dicti peccati tam liberandis, qui erant liberandi ab inferis, quàm non liberandis: etiam manifestatur Victoria & Dominium ipsius Liberatoris & Reparatoris, & major Pietas, Dominium & Humilitas erga liberandos: ergo DEUS debuit descendere ad inferos ad liberandum illos, qui habuerunt Fidem in ejus Adventum.

ARTICULUS XII.

Quòd Dominus JESUS Christus debuerit resurgere à mortuis.

PRobavimus, quòd noster Dominus JESUS Christus debuerit mori, in quantum Homo, & quòd per ejus mortem mundus sit recreatus: inde arguimus sic.

1. Quandocunque aliqua duo naturaliter & substantialiter uniuntur, si propter aliquod faciendum vel habendum separentur, isto facto vel habito, propter quod separabantur, debent iteratò substantialiter uniri, aliàs non separarentur propter illud tantùm; sed Anima & Corpus Domini JESU fuerunt substantialiter unita, aliàs non fuisset verus Homo, & illius mors, in qua fuit separatio animæ & corporis, fuit, ut per suam mortem fieret satisfactio pro peccato originali, & reparatio humani generis: ergo factâ Satisfactione & Reparatione Anima illius debuit uniri Corpori, aliàs non fuisset mortuus propter Satisfactionem peccati & Reparationem humani generis, sed propter aliquid aliud, quod non esset jam factum; sed hoc est impossibile & falsum, ût patet ex præmissis:

ergo convenit, quòd illius Anima iteratò sit unita corpori: ergo sequitur, quòd resurrexerit.

Et si dicitur contra nos, quòd secundùm istam rationem videatur probari, quòd immediatè post mortem debuerit resurgere; dicendum, quòd non sit verum; quia si citò vel quasi statim post mortem resurrexisset, posset dubitari de ejus morte, & credi, quòd non fuisset verè mortuus, sed fortè in extasi positus, ideo mors ejus debuit declarari per congruum intervallum Mortis & Resurrectionis.

2. Pro bono opere non debet alicui irrogari injuria, sed potiùs honor & reverentia; sed Opus Satisfactionis & Recreationis, quod Dominus JESUS operatus est per suam Mortem, fuit Opus non solùm bonum, sed optimum: ergo ex illo non debet Domino JESU irrogari injuria, sed potiùs honor & reverentia; sed si factâ Recreatione non resurrexit, ejus Corpus remaneret injuriatum, quia non est unitum Animæ, per quam vivebat, & ad quam habet naturalem inclinationem: remaneret etiam inhonoratum, quia mortuum; cùm vivum corpus sit nobilius, quàm mortuum corpus: ergo convenit dicere, quòd resurrexerit.

3. DEUS, cùm sit justus, non permittit, ut creaturæ ordinatæ ad vitam dominetur mors sinè culpa; sed Dominus JESUS, qui est verus DEUS & verus Homo, debuit & voluit mori, ût suprà probavimus, non pro sua culpa, quia nullam culpam habuit (si enim habuisset culpam, non potuisset satisfecisse pro peccato originali, nec fuisset idoneus Recreator & Reparator) sed voluit mori pro Satisfactione peccati & culpæ originalis Primorum Parentum & reparatione humani generis: ergo factâ satisfactione & reparatione Domino JESU non debuit dominari mors, nec pro sua culpa, quam nunquam habuit, nec pro aliena, quam jam delevit; ergo resurrexit.

4. Est impossibile, quòd inter Naturam Divinam & Humanam in Domino JESU sit contrarietas, cùm inter utramque Naturam in Domino JESU sit summa concordantia & unio, & per consequens summus & intimus amor; sed Anima Domini JESU naturaliter appetit suum Corpus, & maximè, postquam est facta Recreatio & Reparatio: ergo Divina Natura volet Animæ restituere suum Corpus; aliàs esset inter utramque Naturam Divinam & Humanam in Domino JESU, quantum ad voluntatem, contrarietas; & si debet velle & potest facere, cùm sit omnipotens, faciet: ergo Dominus JESUS resurrexit à mortuis.

5. Quantò intimiùs aliquid unitur aliquibus, tantò, si inter illa fit separatio, fortiùs appetit unionem illorum; sed Divina Natura seu DEUS in Domino JESU intimiùs sibi univit Humanam Naturam, quàm ejus Anima fuerit unita suo Corpori, eò quòd Humana Natura erat sustentata in Divino Suppositò, in quo erat & ipsa natura divisa; igitur cùm ejus Anima appetat uniri suo Corpori factâ Recreatione, à quo fuit separata propter Recreationem faciendam; Natura Divina seu DEUS factâ Recreatione fortiùs appetit unionem Corporis & Animæ Domini JESU; ergo sequitur, quòd Dominus JESUS resurrexerit.

ARTICULUS XIII.

Quòd Dominus JESUS ascenderit ad Cœlos.

1. PRobavimus, quòd Dominus JESUS resurrexerit à mortuis, nunc intendimus probare, quòd ascenderit ad Cœlos. Nobilissimæ corporali Naturæ debetur nobilissimus locus, ut inter locatum & locum sit proportio; sed Humana Natura Christi est nobilior, quàm omnis alia corporalis creatura, & inter omnes homines Dominus JESUS est nobilior Homo, qui fuerit, vel possit esse: ergo illi debetur nobilissimus locus; sed quantò altior est locus, tantò nobilior est: ergo debuit ascendere ad cœlos, ût ad locum nobiliorem & debitum sibi ac proportionatum.

2. Illa Creatura, per quam omnia creata sunt reparata & ad debitum finem restituta, est super omnia creata collocanda, & omnia creata debent illi esse submissa, & exhibere reverentiam; sed per Dominum JESUM omnia creata sunt reparata & ad debitum finem restituta (natura enim corporalis ad debitum finem restituta est per illum, eò quòd humana natura, propter quam omnia corporalia sunt creata, est per illum restituta & reparata; etiam natura spiritualis, eò quòd participat cum humana natura, quantum ad animam, quæ est spiritualis substantia, & quia est ordinata ad Dominum JESUM, eò quòd ipse est nobilior, quàm omnis creatura) ergo debuit collocari & ascendere super omnem

omnem creaturam, & in illius Ascensu omnis creatura eidem debuit exhibere famulatum & reverentiam, aliàs staret contra suam naturam & omnium creatorum: sicut enim, si oleum esset in centro aquæ, staret ibi contra suam naturam, cujus est ascendere supra aquam, staret etiam contra naturam aquæ, eò quòd occuparet locum aquæ, & nisi impediretur, ascenderet supra aquam naturaliter, quinimo & aqua eidem cederet naturaliter, & se ût gradum vel scalam in ejus ascensu exhiberet, sic & multò fortiùs Dominus JESUS debuit ascendere ad cœlos; aliàs si staret citra, staret violenter & contra suam naturam & omnium creatorum; quam violentiam non potest nec potuit aliquid creatum inferre, ût patet ex præmissis, nec DEUS, qui semper operatur cum justitia.

3. Omni naturæ ad beatitudinem ordinatæ debetur locus, qui est meliùs dispositus ad beatitudinem; sed Dominus JESUS, in quantum Homo, est ordinatus ad beatitudinem in summo: ergo illi debetur locus ad beatitudinem summè dispositus; talis autem est locus cœlestis, ergo debuit ascendere ad Cœlos.

4. Omni naturæ sanctæ & incorruptibili debetur locus purus non terrenus nec deditus corruptioni, sed elongatus à corruptione; sed Dominus JESUS est Naturæ Sanctissimæ, purissimæ & incorruptibilis: ergo illi debetur locus non terrenus nec deditus corruptioni, sed purissimus & à corruptione elongatissimus; sed locus cœlestis est talis: ergo illi debetur locus cœlestis; ergo debuit ascendere ad Cœlos.

5. Omne id, per quod gloria & pœna (cùm sint contrariæ) & Beati & damnati magis distant ab invicem, est necessarium; sed damnatis debetur infimus locus, scilicet centrum: ergo Beatis & Sanctis debetur summus locus; talis autem est locus cœlestis: igitur cùm Dominus JESUS sit beatior & sanctior, quàm omnes alii Beati, debet esse in altiori loco, quàm cæteri Beati & Sancti: ergo debuit ascendere ad Cœlos.

Quòd sex Articuli, qui pertinent ad Humanitatem, quos probavimus debere fieri, jam sint facti.

PRobavimus, quòd DEUS debuerit assumere Humanam Naturam, & per consequens, quòd fuerit verus Homo, & quòd debuerit nasci, mori, descendere ad inferos, resurgere à mortuis, ascendere ad cœlos; & quia Catholica Fides credit & asserit, quòd ista jam sint facta, nos intendimus probare, quòd omnia ista jam sint facta, sicut Sacrosancta Romana Ecclesia confitetur.

Et licèt videatur, quòd, ad probandum, quòd ista jam sint facta, non possint haberi Rationes, cùm sit quæstio facti, ad quod probandum non possunt induci, nisi testes vel instrumenta, in aliqua Secta vel Scientia: quis enim probabit, quòd Moyses acceperit Legem Judæorum à DEO, & quòd Moyses eam tradiderit Judæis, nisi credatur scriptis Judæorum? quis probabit, quòd Mahometus instituerit Sectam Saracenorum, nisi credatur Libris & Scriptis eorum? quis probabit, quòd Imperator Justinianus legalem Scientiam (ût hodie traditur) instituerit, nisi credatur Libris legalibus? quis probabit, quòd Romulus condiderit Romam, nisi credatur Libris & Gestis Romanorum? & sic discurrendo per omnes Scientias & facta præterita invenietur, quòd non possint probari, quòd ab illis, qui dicuntur factores vel inventores, sint facta vel inventa, si non creditur testibus, si extant, vel attestationibus testium, si illi non extant, vel aliis Scripturis.

Et si de attestationibus testium & per scripturas sumitur fides & probatio, nulla Secta est ita vallata & roborata attestationibus testium, scripturis & instrumentis, sicut Christiana Fides, quam Sacrosancta Romana Ecclesia confitetur; quæ enim Secta habet tot testes, quot Fides Christiana, pro qua confitenda & testificanda millia millium hominum sunt martyrizata? imò, quod singulare & mirabile est, nulla Secta moriendo est fundata nec multiplicata, nec lætatur de morientibus, nisi sola Christiana Fides: quæ secta habet tot scripturas tam altas, tam multiplices omnes ad unam veritatem Christianæ Fidei concurrentes, sicut Fides Christiana? imò si scripturæ aliarum Sectarum librentur & comparentur ad Scripturas Christianæ Fidei, non videntur scripturæ, sed potiùs quædam ruditates & deliramenta: quinimo Christiana Fides tam evidentibus Signis & Miraculis est probata, & per nostrum Dominum JESUM Christum & eum sequentes tam evidenter tradita & etiam declarata, quòd dicta Signa & Miracula non potuerint fieri, nisi à DEO, nec per ipsum Dominum JESUM Christum potuissent talia fieri, qualia

fecit, nec tam evidenter tradi & declarari, quæ nobis tradidit, niſi ipſe eſſet verus DEUS & verus Homo, & per conſequens vera omnia, quæ nos docuit facere, & faciendo firmavit.

Et licèt, poſtquam Chriſtiani habent ſubſtantiam veritatis, deberet eis credi de antecedentibus, utpote de Actore & tempore, ſicut creditur Judæis de Moyſe, Saracenis de Mahometo, Romanis de Romulo, Legiſtis de Juſtiniano, quia ipſi habent ſubſtantiam factorum per eos, nos tamen ad abundantiam noſtri Tractatûs & Laudem Chriſtianæ Fidei, ad probandum, quòd ille, quem Chriſtiana Fides confitetur, ſit verus JESUS Chriſtus, & per conſequens ſint vera, quæ fecit & docuit, intendimus inducere ſpeciales Rationes; & poſtquam erit probatum, quòd ille, quem Chriſtiana Fides confitetur, ſit verus JESUS, erit probatum, quòd ſit Incarnatus, Natus, Mortuus, & ſic de aliis Articulis.

1. Probavimus majorem veritatem, quæ ſit vel poſſit eſſe, quantum ad Articulos Chriſtianæ Fidei, quos veros eſſe probavimus; inde arguimus ſic. Eſt impoſſibile, quòd optima & altiſſima Veritas inveniatur & doceatur à pejori & infimiori homine, & ab illo, qui fuerit falſior homo & major inimicus DEI, qui fuerit vel poſſit eſſe; quia ſequeretur, quòd pejor & falſior homo de mundo ſuperâſſet omnes bonos homines in inventione & doctrina; & ſic unus & idem homo fuiſſet pejor homo & melior totius mundi: ſed ſi ille JESUS Chriſtus, in quem Chriſtiani credunt, vel quicunque alius, qui ſe dixit Chriſtum, & docuit hanc Veritatem Articulorum, quos probavimus, non fuit verus JESUS Chriſtus, ipſe fuit pejor homo, qui fuerit, vel poſſit eſſe, & major inimicus DEI, quia docuit, ſe eſſe DEUM, & fecit ſe DEUM, cùm non eſſet, & fœdavit & corrupit majorem Veritatem, quæ poſſet eſſe: ergo non potuit invenire & docere iſtam ſummam Veritatem. Unde, cùm iſta ſumma Veritas, quam probavimus, pervenerit ad Chriſtianos, convenit, quòd ille, à quo iſta ſumma Veritas pervénit ad Chriſtianos, fuerit verax, & per conſequens vera docuerit.

2. DEUS, cùm ſit ſummè Sapiens & ſummè Bonus, ſic debet diſponere ſuas Operationes, quòd in eis non ſit confuſio & falſitas; ſed ſi Dominus JESUS nondum vénit, Chriſtiani, qui fuerunt & ſunt, ſunt in errore, quantum ad hoc, quòd nondum vénit, quem dicunt veniſſe. Unde, cùm probaverimus, quòd debeat venire, ſi nondum vénit, quando veniet, non credent in eum Chriſtiani, quia jam credunt, quòd venerit; nec Judæi, nec Saraceni, nec aliqui alii à Chriſtianis credent in eum, quia nulli credunt, quòd debeat eſſe talis, qualem probavimus, quòd debeat eſſe: ergo quando veniet, ejus adventus erit ignotus & inutilis, quia illi non credetur ab aliquo; & illi, qui non credent in eum, habebunt ſufficientem excuſationem de incredulitate eorum, quia ille, qui veniet, ſi eſt verus Chriſtus, docebit eandem Veritatem, quam Chriſtiani tenent, quam nos veram eſſe probavimus, & poterunt rationabiliter dicere, quòd non credant in eum, quia ita poſſent in illo decipi, ſicut Chriſtiani, qui credunt eandem Veritatem, fuerunt decepti in eo, qui ſe dixit Chriſtum, cùm non eſſet Chriſtus; & maximè, quia ille, qui veniet, cùm debeat eſſe, ût probavimus, verus DEUS & verus Homo, non poſſit tranſcendere in doctrina illum, in quem Chriſtiani credunt, qui non fuerit verus DEUS nec verus Homo.

3. Omnis veritas magìs dependet ab illo, qui eam primò invénit & docuit, quàm ab illo, qui eam non invénit; ſed Veritas Articulorum Chriſtianæ Fidei, quos probavimus eſſe veros, eſt inventa & incepta, quantum ad manifeſtationem & doctrinam ejusdem veritatis, ab illo, à quo Chriſtiani habuerunt eam: ergo magìs dependet ab eo, quàm ab aliquo alio, qui poſt illum eam docuit vel docebit, & non invénit; ſed ſi ille, à quo Chriſtiani habuerunt iſtam Veritatem, non fuit verus Chriſtus, ſed adhuc eſt venturus, prædicta Veritas veriùs dependet ab illo, qui non fuit Chriſtus, quia primò invénit & docuit eam, quàm ab illo, qui erit verus Chriſtus; ſed hoc eſt impoſſibile: ergo convenit dicere, quòd ille, qui manifeſtavit dictam Veritatem Chriſtianis, fuerit verus Chriſtus, & talis, qualem ſe eſſe docuit, ne nobiliſſima Veritas incipiat à falſitate.

4. Eſt impoſſibile, quòd altiſſima & infinita Veritas inveniatur in ſublimi gradu ejus ab aliqua creatura per ſe naturaliter ſinè lumine ſupernaturali & adjutorio DEI; ſed Veritas Articulorum, quos probavimus, eſt altiſſima & infinita Veritas, quantum ad Articulos, qui pertinent ad Deitatem, & eſt major Veritas, quæ poſſit eſſe in aliqua re creata, quantum ad Articulos, qui pertinent ad Humanitatem; & in tantum eſt iſta Veritas altiſſima, infinita & magna, quòd etiam hodie, poſtquam dicta Veritas eſt manifeſtata Chriſtianis, aſſeritur à multis Chriſtianis, quòd homo non poſſit venire ad iſtam Veritatem per Rationem, ſed ſolùm per Fidem: ergo nulla creatura per ſe & ſinè adjutorio DEI potuit ipſam invenire.

Et ſi dicitur, quòd à DEO ſit manifeſtata, ſequitur ex præmiſſis, quòd DEUS, cùm ſit juſtus & ſapiens, non debuerit illam manifeſtare homini falſo & perſiſtenti in falſitate ante dictam manifeſtationem & poſt, nec debuerit eam manifeſtare cum falſitate temporis & perſonæ, ne ſummam Veritatem principiaret in falſo ſubjecto; quia DEUS faciendo hoc faceret altiſſimæ Veritati majorem injuriam, quæ poſſet fieri altiſſimæ Veritati: imò DEUS, cùm ſit ſummè bonus, non debet ſuſtinere, quòd ſumma & nobiliſſima Veritas habeat falſum principium; ſed ſi ille, quem Chriſtiani credunt veniſſe, nondum vénit, omnes Chriſtiani ſunt in falſitate, & omnes alii à Chriſtianis ſunt etiam in falſitate, quia non credunt, quòd debeat eſſe talis, qualem probavimus eum debere eſſe: ergo convenit, cùm Veritas dictorum Articulorum pervenerit ad Chriſtianos, quòd ad eos pervenerit à DEO, & in vero Homine fuerit ſuſtentata & principiata; & per conſequens talis veritas eſt vera, non ſolùm quantum ad ejus ſubſtantiam, ſed etiam quantum ad perſonam & ad tempus & alia accidentia.

5. Si Dominus JESUS Chriſtus, in quem Chriſtiani credunt, & cujus Doctrinam amplectuntur, nondum vénit, Chriſtiani, Judæi, Saraceni & quæcunque alia Secta eſt in errore & falſitate; Chriſtiani enim, licèt credant Articulos Chriſtianæ Fidei, quos probavimus eſſe veros, &, quantum ad hoc, ſint in veritate, tamen ſi ille, quem credunt veniſſe, nondum vénit, ſunt, quantum ad hoc, in errore & falſitate: Judæi etiam, Saraceni & quæcunque aliæ Sectæ ſint, ſunt in falſitate, quia nulla alia Secta à Chriſtianis credit, quòd debeat eſſe talis, qualem probavimus debere eſſe: ergo ſequitur, quòd omnes homines, qui ſunt & fuerunt, ſint in errore, nec aliquis homo habet notitiam de DEO, nec aliquis homo eſt amicus DEI, neque DEUS habet populum, nec DEUS diligit Veritatem, quia illi non eſt cura de manifeſtatione Veritatis, nec DEUS compatitur hominibus, cùm permittat, quòd omnes perſiſtant in falſitate & errore; quæ omnia ſunt ſatis & evidenter irrationabilia.

Sequitur etiam ulteriùs, ſi dicta ratio diligenter conſideretur, quòd nec amodò poterit venire, quia nulla Secta credit, quòd ille, qui venturus eſt, ſit talis, qualem probavimus eum debere eſſe; & ſic in nulla Secta invenietur aliqua fœmina, quæ ſit idonea ad concipiendum illum, poſtquam non credet in eum, nec aliquis populus erit diſpoſitus ad recipiendum illum, poſtquam non habet fidem in eo: & ſic non erit Incarnatio nec Recreatio, quam ſuprà probavimus eſſe neceſſariam: ergo convenit, quòd Dominus JESUS, in quem Chriſtiani credunt, ſit verus JESUS, & per conſequens ſua Doctrina ſit vera & ſaluberrima: ex quo ulteriùs ſequitur, quòd ſex Articuli, qui pertinent ad Humanitatem Chriſti, non ſolùm debeant eſſe veri, ſed etiam ſint verificati & facti, ſicut Sacroſancta Romana Eccleſia confitetur.

ARTICULUS XIV.

Quòd Dominus JESUS Chriſtus debeat judicare Vivos & Mortuos.

AD probandum, quòd Dominus JESUS debeat judicare omnes homines, tam vivos, quàm mortuos, *primò* volumus probare, quòd Generatio hominum habebit finem: *ſecundò*, quòd omnes homines reſurgent cum ſuis corporibus: *tertiò*, quòd Dominus JESUS eos debeat judicare: & *primò*.

Quòd Generatio hominum habebit finem.

1. PRobavimus ſuperiùs, quòd totus homo, videlicet cum corpore & anima à ſuî inſtitutione ſit ordinatus ad beatitudinem, ſed per peccatum ſit deviatus à beatitudine; per Paſſionem autem & Mortem Domini JESU eſt totus, ſcilicet cum corpore & anima, recreatus & reſtauratus ad beatitudinem; aliàs non eſſet ſufficienter recreatus; inde arguimus ſic:

Eſt impoſſibile, quòd materia finita ſufficiat ad corpora infinita; ſed ſi generatio hominum nunquam haberet finem, corpora hominum eſſent infinita, ergo aut non

sufficiet omnis materia creata, de qua fiant corpora hominum, cùm sint infinita, aut oportet ponere circulationem in corporibus hominum; sed circulatio non potest poni in corporibus hominum, cùm totus homo, scilicet cum anima & corpore, sit ordinatus ad beatitudinem, si justus est, vel totus cum anima & corpore ordinatus ad pœnam, si injustus est: ergo convenit, quòd Generatio hominum habeat finem.

2. Si generatio hominum nunquam habet finem, Sapientia DEI non novit numerum hominum generandorum, cùm generatio hominum & multiplicatio duret in infinitum, & per consequens numerus sit innumerabilis, postquam est infinitus; & sic Divina Potestas dedit humanæ naturæ potestatem multiplicandi homines in infinitum, quos Sapientia non novit, & esset differentia inter Divinam Potestatem & Sapientiam; & hoc est impossibile: ergo convenit, quòd generatio hominum habeat finem.

3. DEUS, qui creavit mundum, ût suprà probatum est, ordinavit Generationem & multiplicationem hominum; aut ergo ordinavit eam ad aliquid vel propter aliquid, aut non ad aliquid; si non ad aliquid, frustra ordinavit, imò sequitur, quòd non ordinaverit; quod est impossibile; si autem illam ordinavit ad aliquid, ipsa Generatio assequetur illud, aliàs non esset ordinata ad illud; & si illud assequitur, quiescet & terminabitur in illo: quia omne, quod naturaliter movetur ad aliquid, illo habito naturaliter quiescit in illo: igitur sequitur, quòd aut generatio hominum habebit finem, aut quòd non sit facta propter aliquid, neque ordinata ad aliquid; sed hoc est multipliciter impossibile: ergo convenit, quòd Generatio hominum habeat finem: etiam sequitur, quòd, si Generatio non est propter aliquid, nec ordinata ad aliquid, Generatio non sit ab agente à proposito, nec à natura, sed à casu vel à fortuna; & sic non est naturalis: nihil autem, quod est à casu vel à fortuna, potest esse perpetuum, nec ex parte ante nec ex parte post: ergo convenit, quòd Generatio hominum habeat finem.

4. Si Generatio hominum non habet finem, cùm quidam homines sint boni, quidam mali, aut homines boni erunt infiniti & homines mali infiniti, aut boni erunt infiniti & mali finiti, aut mali infiniti & boni finiti; non enim est quartum membrum divisionis, scilicet, quòd boni & mali sint finiti, quia nullum infinitum potest constare ex finitis: si autem boni sunt infiniti, non erit materia pro corporibus malorum, quia corpora bonorum, quæ sunt infinita, indigent totâ materiâ, & non sufficit eis: ergo nullus malus damnabitur, postquam non poterit reassumere suum corpus. Si etiam mali sunt infiniti, non erit materia pro corporibus justorum, cùm tota materia sit necessaria pro corporibus malorum, nec sufficiet, cùm sint infiniti: ergo convenit dicere, quòd aut boni salventur, & mali non damnentur, aut quòd mali damnentur, & boni non salventur. Si autem boni & mali sunt infiniti, nec omnes boni nec omnes mali possunt pervenire ad beatitudinem vel pœnam; tum quia Generatio hominum, quæ ponitur durare in infinitum, indigebit materiâ pro corporibus generandorum, tum quia materia, cùm sit finita, non sufficiet ad corpora infinita; & ita plures erunt non beati, quia infiniti, quàm beati, quia finiti, & plures non damnati, quia infiniti, quàm damnati, quia finiti; aut nullus beatificabitur, nec aliquis damnabitur. Sequitur etiam, quòd, si boni sunt infiniti, & mali infiniti, cùm nihil sit majus, quàm infinitum, mali infiniti & boni infiniti non erunt in numero plures, quàm boni tantùm, cùm sint infiniti, vel quàm mali tantùm, cùm sint infiniti; sed omnia supradicta sunt manifestè impossibilia: ergo convenit, quòd generatio hominum habeat finem.

5. Si Generatio hominum non habet finem, motus est infinitus, quia non habet finem, & tempus similiter; sed si tempus est infinitum, non habet partem finitam; cùm infinitum non constet ex finitis: ergo hominum, qui generantur & corrumpuntur, quorum esse, duratio & existere est finitum, eorum existentia, quæ est in tempore, non mensurabitur tempore; aut si mensuratur tempore, mensurabitur tempore infinito, cùm sit finita; quorum utrumque est impossibile: ergo convenit, quòd Generatio hominum habeat finem.

Quòd omnes Homines resurgent cum suis corporibus.

1. HOmo, ût sæpe dictum est, à suâ institutione est ordinatus ad beatitudinem, & per consequens ad vitam; sed per peccatum est deviatus à dicta beatitudine, inde arguimus sic:

Humana natura est recreata, & ad suum finem

finem restituta per Mortem Domini JESU, ût suprà probavimus; sed si homo non peccâsset, tota humana natura, scilicet cum corpore & anima erat assumendâ ad beatitudinem: ergo, cùm sufficienter sit recreata, tota, scilicet cum corpore & anima est assumenda ad beatitudinem, quantum ad justos; vel tota, scilicet cum corpore & anima, est deducenda ad æternam miseriam, quantum ad injustos: ergo convenit, quòd sit Resurrectio hominum.

2. Omnis operatio meritoria vel demeritoria procedens ab homine principaliùs & veriùs attribuitur composito & supposito, quàm partibus ejus; ût operari bonum vel malum veriùs attribuitur homini, quàm animæ vel corpori; cùm actus principaliter sint suppositorum; unde, cùm homo sit ille, qui operatur bonum vel malum, & anima non sit homo, nec etiam corpus sit homo, convenit, quòd sit Resurrectio hominum, ut, qui totus, scilicet cum corpore & anima bene egit, totus, scilicet cum corpore & anima remuneretur, & qui totus malè egit, pro malo totus, scilicet cum corpore & anima puniatur: ergo erit Resurrectio hominum.

3. Si homines non resurgerent cum suis corporibus, Dominus JESUS non participaret (quem probavimus resurrexisse) in beatitudine & vita æterna cum hominibus, sed cum animabus eorum, & Corpus Domini JESU non videretur corporaliter, nec suum verbum audiretur, nec ipse daret gloriam alicui naturæ corporali, & suum Corpus staret solum in gloria; quæ omnia sunt irrationabilia & impossibilia: ergo convenit, quòd sit Resurrectio hominum.

4. Est impossibile, quòd DEUS, cùm sit justus, aliquid dimittat impunitum vel irremuneratum; sed per certam experientiam videmus, quòd multi homines boni in hoc mundo sustineant multas injurias, adversitates, tribulationes & labores corporales, & faciant multa bona & meritoria opera corporalia, & quasi, quamdiu sunt in hoc mundo, sint in continua afflictione corporis, & multi homines mali sint, qui habent multas malas & inordinatas delectationes corporales & quasi continuas, & faciant multa gravia peccata, de quibus non portant pœnam in hoc mundo: ergo convenit, quòd sit Resurrectio hominum, ut DEUS bonis retribuat in corporibus eorum pro bono, quod fecerunt in illis corporibus, & malis det pœnam pro malis, quæ fecerunt in illis corporibus; aliàs DEUS non justè procederet.

5. Si homines non resurgerent cum suis corporibus, nulla anima haberet perfectam beatitudinem nec completam gloriam; nam cùm anima naturaliter inclinetur ad suum corpus, quia anima ideo est creata, ut cum corpore constituat hominem, si non rehaberet suum corpus, privaretur suo naturali desiderio, & ita non haberet perfectam gloriam, quia non assequeretur suum naturale desiderium; sed hoc est impossibile: ergo convenit, quòd sit Resurrectio hominum. Sequitur etiam, si homines non resurgunt cum suis corporibus, quòd aut anima, quæ est pars, sit nobilior, quàm suum totum, quia anima erit beata, homo autem non; aut quòd nec anima nec homo perveniat ad beatitudinem; cujus contrarium multipliciter superiùs est probatum.

Quòd Dominus JESUS Christus debeat judicare omnes homines.

AD probandum, quòd Dominus JESUS debeat judicare omnes homines, probabimus *primò*, quòd debeat esse Generale Judicium omnium hominum, & quòd DEUS debeat esse Judex illius Judicii: *Secundò*, quòd Dominus JESUS Christus, qui est verus DEUS & verus Homo, debeat esse Judex illius Judicii.

1. *Primo.* Manifestum est, quòd conditio omnium hominum sit divisa in duas partes, quia quidam eorum sunt boni, quidam mali; inde arguimus sic:

Nullus justus Judex debet bonos & malos admittere ad eundem locum, nec ad eos uniformiter se habere, sed debet inter eos discernere, & secundùm quòd diversimodè operati sunt, retribuere, & per consequens inter eos judicare, & pro bono debet retribuere bonis, secundùm quòd plus vel minus boni fecerunt; malis autem supplicium & pœnam, secundùm quòd plus vel minus mali fecerunt, cùm Justitia sit: *jus suum unicuique tribuere;* sed DEUS est justus Judex, imò nullus alius est justus Judex, nisi ipse: quòd enim ipse sit justus, satis patet ex superioribus; quòd autem ipse solus debeat esse Judex, patet, eò quòd ipse solus est Dominus omnium, quia omnia fecit, & ad ipsum pertinet primò & immediatè omnis operatio creaturæ sive bona sive mala: ipse etiam solus est, qui potest retribuere & punire, cùm ipse solus sit omnipotens; ipse

etiam

etiam solus est, qui novit merita & demerita omnium hominum, quantum ad facta & etiam cogitata, non solùm quantum ad numerum, sed etiam quantum sunt intensa & remissa; cùm enim sit solus & summè Sapiens, solus etiam omnia scit, & sic præterita, ût præsentia contemplatur: ergo DEUS debet inter bonos & malos discernere, & diversimodè retribuere & punire, & per consequens inter eos judicare: ergo convenit, quòd sit Generale Judicium omnium hominum.

2. Omnia particularia & inferiora judicia debent examinari per Generalem & Superiorem Judicem, & examinata ratificando vel infirmando judicari & regulari; aliàs esset error in judiciis, quia in illis homines possunt falli, & non esset ordo in judiciis; Justitia DEI etiam esset defectiva, nisi se extenderet ad omnia judicia regulanda: sed omnes actus hominum tam exteriores, quàm interiores sunt quædam judicia, quia fiunt cum libertate: ergo omnia debent per Superiorem Judicem examinari & ratificari vel infirmari; sed solus DEUS est Superior ad omnes homines: ergo ipse debet esse Judex omnium actuum hominum, qui solus novit omnia, & solus potest omnibus declarare omnia facta in uno instanti: istud Judicium etiam debet esse Unum & Generale, in quo omnes homines debent adesse, & post Resurrectionem hominum, aliàs non esset omnibus manifestum.

3. *Secundò* probamus, quòd Dominus JESUS debeat esse Judex illius Judicii. Nullus judex est tam idoneus, sicut ille, qui participat cum utraque partium, inter quas debet esse Judicium, & qui novit merita utriusque partis non solùm secundùm scientiam, sed etiam secundùm experientiam; sed natura humana debet judicari pro iis, quæ fecit secundùm Voluntatem DEI & contra Voluntatem DEI: ergo nullus est tam conveniens Judex, sicut ille, qui participat cum DEO & homine; talis autem est Dominus JESUS, qui est verus DEUS & verus Homo, ût suprà probavimus: ergo ipse debet esse Generalis Judex omnium hominum.

4. Omne Judicium ritè ordinatum requirit, quòd omnibus sit notum & manifestum, qui judicandi sunt; sed omnes homines constant ex corpore & ex anima: ergo judicium hominum debet esse notum non solùm spiritualiter, sed etiam corporaliter; sed si solus DEUS judicaret, sua Persona non videretur corporali oculo, nec sua sententia audiretur nec perciperetur aliquo corporali sensu: ergo convenit, quòd ille, qui judicat, sit talis, quòd possit perfectè & completè manifestare suum Judicium, scilicet corporaliter & spiritualiter; talis autem est solus Dominus JESUS, cùm sit verus DEUS & verus Homo: ergo ipse debet esse Judex.

5. Nullus est tam idoneus Judex, sicut ille, in quo reperiuntur & concordant Justitia, Mansuetudo & Misericordia; sed in Domino JESU est summa Justitia, cùm sit verus DEUS, & Mansuetudo & Misericordia, cùm sit verus Homo, per quam naturam inclinatur ad miserendum hominibus, qui cum illo participant & insimul concordant: ergo ipse debet judicare, ut in Judicio adsit Deitas, quæ excitet illum ad Justitiam, & Humanitas, quæ inclinet illum ad Misericordiam.

De Fine hujus Tractatûs.

1. HUnc Tractatum fecimus eâ intentione, ut fideles & devoti Christiani attendant, quòd, cùm nulla Secta alia à Christiana Fide possit probari esse vera, nec defendi à sequentibus vel defendentibus eam, nec possit rationabiliter impugnare Christianam Fidem, quia omnes sunt innixæ falso & frivolo fundamento, Christiana autem Fides non solùm possit defendi contra omnes impugnantes illam, sed etiam probari, & quamcunque aliam Sectam infringere per necessarias Rationes, sicut patet ex suprascriptis Rationibus, ob zelum Fidei animati ardenti desiderio meditentur, quòd, cùm nihil possit resistere Veritati, quia est fortior super omnia, per viam & fortitudinem Rationum cum Adjutorio & Virtute DEI poterunt reducere Infideles ad viam Veritatis, sic, quòd Nomen Domini JESU omni laude dignissimum, quòd in plerisque partibus Mundi & à quàm plurimis ignoratur, manifestabitur & habebitur in reverentia & honore: & hæc via ad convertendum Infideles est facilior, quàm omnes aliæ; durum enim & periculosum videtur Infidelibus dimittere suam Credulitatem pro aliena Credulitate vel Fide; sed falsum & impossibile pro vero & necessario non deferere, quis eorum poterit sustinere?

2. Et si dicatur, quòd in hoc Tractatu nobis possint fieri aliquæ objectiones, ad quas non respondimus, dicimus, quòd in hoc Tractatu hoc tantum habuerimus in intentione,

tione, ut ostenderemus, quòd Christiana Fides possit probari per necessarias Rationes: & licèt, si totus Tractatus memoriter teneatur, credamus, quòd solutiones multarum objectionum appareant diligenter intelligentibus eum, nos aliquas dimisimus brevitatis gratiâ; „offerimus nos tamen sinè „præsumptione in Virtute Christianæ Fidei „respondere ad omnes Objectiones Infide„lium, & eis contra eorum Sectas & pro „Christiana Fide tales positiones facere & „probare, quòd ad eas nullatenus poterunt „respondere.

3. Et si dicitur, quòd velle inniti Rationibus, deroget Fidei vel merito Fidelium, dicimus, quòd Fideles, qui non quærunt intelligere, ut credant, sed credentes, quòd, si non crediderint, non intelligent, Fidem simpliciter & constantissimè amplectentes possint in virtute ejusdem Fidei elevari ad tantam sublimitatem intelligentiæ, quòd ipsa Fides, quæ erat vita, pabulum & fomentum voluntatis firmiter illam credentium, subministrabit eisdem „sua funda„menta, quibus innititur, scilicet necessa„rias Rationes, quæ sint confortativum, „exaltativum, illustrativum ac speculum & „objectum intellectûs„; ipsa autem Fides adinstar supernatantis olei in sublime consurgens ad tantò altiorem gradum in eisdem credentibus elevatur, quantò altiorem scalam sibi intellectus erexit multiplicatis necessariis Rationibus, quia ipsa *Fides intellectum in se ipsa fundans, & eum investigando continuè concomitans & confortans excandescit supra vires & potentiam intellectûs, quia fatigari nesciens semper nititur intensiùs & altiùs ad credendum; propter quod Fides altiùs erigitur, & meritum credentium ampliatur.*

4. Verùm si dicitur nobis, quòd aliquæ vel multæ de suprascriptis Rationibus alibi sint insertæ, dicimus, quòd nos eas invenerimus secundùm modum & Artem cujusdam *Tabulæ Generalis*, quam fecimus; tamen si alibi & ab aliis sunt repertæ, in quantò pluribus Libris & à pluribus sunt dictæ, tantò ampliùs exultamus; nos enim non intendimus ad aliud, nisi ad ostendendum, quòd Christiana Fides vel Fideles per illam per Rationes possint convincere quamcunque Sectam, & convertere Infideles, & Nomen DEI per cuncta climata mundi celebre & solenne omnibus declarare.

Exhortatio.

5. PRopter quod flexis genibus cum humilitate & reverentiâ, quantâ possumus, Sanctissimo Patri Summo Pontifici Domino Bonifacio Christi Vicario & Dominis Cardinalibus supplicamus, ut ipsi dictam viam amplectantur, cùm inter omnes vias ad convertendum Infideles & Recuperationem Terræ Sanctæ ista sit levior, facilior, velocior & amicabilior & magis consona Charitati, & tantò fortior, quàm omnes aliæ viæ, quantò fortiora sunt arma spiritualia, quàm corporalia; hæc enim armatos suos non onerant nec molestant, non hebetantur ictibus, non franguntur, non rubiginantur algoribus, nec dissolvuntur caloribus, sed quantò plùs in virtute eorum agitur, tantò subtiliùs acuuntur & multipliciùs multiplicantur, & armatos suos agiliores, fortiores, armatiores & audaciores faciunt plùs in medio & in fine, quàm in principio; præter multa alia, quæ omittimus enarrare, ne videamur sæcularibus Potestatibus in aliquo derogare; licèt ipsi possint & debeant rationabiliter cogitare, quòd arma Clericorum sint nobiliora & fortiora, quàm arma eorum.

Factus fuit iste Tractatus Romæ anno Domini MCCIVC., & completus ibidem in Vigilia Beati Joannis Baptistæ Præcursoris Domini JESU Christi, cui placeat Dominum deprecari, ut, sicut ipse fuit Præco Lucis & Luminis, & ipsum, qui est vera Lux, digito demonstravit, & suo tempore fuit Gratia inchoata, sic placeat Domino JESU Christo novam Lucem mundo infundere, ad cujus Lumen ambulantes Infideles conversi nobiscum securè occurrant eidem Domino JESU Christo, cui sit Honor & Gloria per omnia sæcula sæculorum, Amen.

Corrigenda.

PAg. 4. col. 1. lin. 1. creatæ & finitæ Bonitati *legatur* creato & finito bono.
Pag. 4. col. 1. num. 2. lin. 1. & 2. per actum æternum & infinitum *legatur* actus æternus & infinitus.
Pag. 9. col. 2. n. 2. lin. 5. primis *addatur* Parentibus.
Pag. 25. col. 1. num. 1. lin. pen. amorem *legatur* armorum.
Pag. 31. col. 2. num. 5. lin. 16. virtute, *deleatur* comma.
Pag. 56. col. 2. num. 1. lin. 20. quòd *legatur* quod.

)(I)(

BEATI RAYMUNDI LULLI DOCTORIS ILLUMINATI SUPPLICATIO

SACRÆ THEOLOGIÆ

Professoribus ac Baccalaureis Studii Parisiensis.

DEUS cum tua altissima Gratia, Sapientia & Virtute incipit *Supplicatio Raymundi Venerabilibus & Subtilibus Sacratissimæ Theologiæ Professoribus ac Baccalaureis Studii Parisiensis.*

DE

PROLOGO.

QUoniam est maxima derogatio Catholicæ Fidei, quod apud Infideles communiter est divulgatum, videlicet, quòd Fides Christianorum per Rationes cogentes humanum Intellectum sit magis improbabilis, quàm probabilis, & propter hoc asserunt, quòd Christiana Fides per nullam insolubilem Rationem possit confirmari, sed potiùs improbari; qui etiam dicunt, quòd nos Fideles Christiani hoc idem dicamus: ideo RAYMUNDUS advertens, quòd hoc sit extirpandum, supplicat, quantò humiliùs & ardentiùs potest, Facultati Sacræ Theologiæ Venerabilium Magistrorum, quatenus Vobis ReverendisMagistris acDominis placeat in scriptis ponere illas Rationes, quæ videbuntur magis confirmare Catholicam Fidem Christianorum, ut prædictus error per earundem efficaciam possit extirpari apud Infideles. Item supplico dicto modo, quatenus Vobis Dominis & Magistris placeat confirmare & ratificare pro posse istas Rationes, quas ego facio in hoc Libro, ut securiùs possim aggredi Disputationem eorum; nam, cùm ego sciam Arabicum & etiam disputare cum ipsis, propono redire ad ipsos, ut cum eis disputando per Lumen Divini Ignis possim retrahere dictos Infideles ab errore, & reducere ad Fidem Christi & ad Viam Veritatis.

De Divisione hujus Libri.

1. ISte Liber dividitur in *duas Distinctiones:* in *prima* Distinctione intendimus probare & investigare, quantum poterimus, Divinam Trinitatem; in *secunda* Distinctione probabimus Divinam Incarnationem.

In prima Distinctione intendimus facere *viginti Syllogismos*, quorum Majores probabimus, & Minores erunt satis notæ; & hoc idem intendimus facere in secunda Distinctione.

2. Antequam descendamus ad propositum,

tum, facimus quandam manifeſtam Suppoſitionem, quæ eſt: quòd *omne agens agat propter finem;* ex quo neceſſariò ſequitur, quòd *omne ens magis agens agat propter majorem finem; DEUS autem inter omnia entia eſt magis Agens: ergo agit propter majorem Finem.* Et quia iſte Syllogismus eſt *primitivus, verus & neceſſarius,* intendimus vos dirigere ad probandum Divinam Trinitatem & Incarnationem cum ipſo.

3. Multæ Objectiones autem poſſunt fieri ad improbandum Divinam Trinitatem & Incarnationem, ſed ex prædicto Syllogismo & ex iis, quæ ſequuntur, poſſunt ſolvi; etiam, quia Venerandi Magiſtri in Theologia promittunt ſolvere, quidquid contra Sanctam Catholicam Fidem poſſunt objicere Infideles; ſi Ego *in aliquo errem in Catholica Fide impropriè loquendo, vel aliter quoquo modo, non ſcienter, ſed potiùs ignoranter errarem.*

4. In iſto Libro non intendo demonſtrare prædicta ex cauſis, cùm DEUS non habeat cauſam, cùm ſit Cauſa omnium aliorum, ſed intendo probare per Divina Attributa exiſtentia æqualiter in ipſo ût in ſuperlativo gradu. Item intendo taliter probare, quòd Habitus Fidei maneat integer & illæſus, qui datus eſt à primo Creante, ſicut *in aliis Libris* de hoc aliàs latiùs tractavimus.

DISTINCTIO I.
De Trinitate.

ISta Diſtinctio Continet *viginti Syllogismos,* cuilibet Syllogismo autem aſſignabimus unam propriam Propoſitionem, quæ ſunt hæ: ſcilicet

Divina Unitas eſt uniſſima.
Divina Operatio eſt operaliſſima.
Divina Bonitas eſt optima.
Divina Magnitudo eſt maxima.
Divina Æternitas eſt æternaliſſima.
Divina Poteſtas eſt potentiſſima.
Divinus Intellectus eſt intellectiſſimus.
Divina Voluntas eſt voliſſima.
Divina Virtus eſt virtuoſiſſima.
Divina Veritas eſt veriſſima.
Divina Gloria eſt glorioſiſſima.
Divina Infinitas eſt infinitiſſima.
Divina Simplicitas eſt ſimpliciſſima.
Divina Singularitas eſt ſingulariſſima.
Divina Neceſſitas eſt neceſſiſſima.
Divina Perfectio eſt perfectiſſima.
Divina Natura eſt naturaliſſima.
Divinum Principiũ eſt principialiſſimũ.
Divina Ordinatio eſt ordinatiſſima.
Divinus Finis eſt finaliſſimus.

Omnes prædictæ Propoſitiones ſunt per ſe notæ, & nullum ens poteſt ipſas impedire: non DEUS, quia impediret ſe, & ageret contra ſe ipſum; nec aliud ens, cùm Divina Poteſtas poſſit ſuper omnia. Cum iſtis Propoſitionibus autem intendimus Syllogizare; & primò de primo Syllogismo.

1. Omne Ens uniſſimum agit uniſſimè; ſed DEUS eſt Ens uniſſimum: ergo agit uniſſimè, & producit de ſe intrinſecum Uniſſimatum coæquatum in Unitate, procedente ab utroque Uniſſimare concordare; iſta tria Suppoſita, quæ inquirimus, ſunt in Divina Unitate relata & diſtincta, & remanent una Eſſentia Unitatis indiviſa concordando denudata ab omni difformitate.

Si verò dicas: non eſt ibi multiplicatio Perſonarum, cùm ſit una indiviſa Eſſentia, dico, quòd ſit verum de Eſſentia abſolutè ſumpta, ſed non relativè; cùm illa Relatio dicat aliquid reale & per ſe.

2. Nullum Ens operaliſſimum agit operaliſſimè, niſi producat in ſe intrinſecum operaliſſimatum diſtinctionaliſſimatum coæquatum, procedente ab utroque operaliſſimare concordare; ſed DEUS eſt Ens operaliſſimum: ergo agit operaliſſimè; ſed non poteſt agere operaliſſimè, niſi producat in ſe ipſo intrinſecum Operaliſſimatum diſtinctum & coæquatum, & procedat ab utroque Operaliſſimare concordare, ita, quòd iſta ſint remota ab omni otioſitate: ergo DEUS producit in ſe intrinſecum operaliſſimatum diſtinctionaliſſimum coæquatũ, procedente Operaliſſimare concordare ab utroque.

Si autem objicias, quòd Sanctus Spiritus ſit otioſus, quia non producit aliam Divinam Perſonam, dico, quòd hoc non ſit otioſitas, quia non convenit ei producere, ſecundùm quòd eſt concordatus & quietatus; aliàs eſſet proceſſus in infinitum; quod eſt impoſſibile.

3. Omne Ens optimum agit optimè; ſed DEUS eſt Ens optimum: ergo agit optimè; hoc autem eſt producendo Optimatum diſtinctum propter ſe & propter productum, & propter Optimare & concordare procedens ab utroque remotum ab omni malitia.

Si autem objicias, quòd Optimans ſit in altiori gradu, quàm Optimatus, reſpondeo, quòd

quòd non, ſequitur verò, quòd productum ſit de tota Bonitate producentis optimi.

4. Nullum Ens maximum agit maximè, niſi producat maximatum diſtinctum in ſua maximitate coæquatum, & procedat ab utroque maximare concordare remotum ab omni parvitate; ſed DEUS eſt Ens maximum agens maximè: ergo producit maximatum diſtinctum in ſua maximitate coæquatum, & procedit ab utroque maximare concordare remotum ab omni parvitate.

Si autem objiciatur, quòd Finis DEI vel Patris ſit parvus, quia non producit alium Filium, dico, quòd non ſequatur, quia derogaret ſuæ ſingulari Filiationi & ſingulari Paternitati ſui Patris; quod eſt impoſſibile.

5. Omne Ens æternaliſſimum agit æternaliſſimè; ſed DEUS eſt Ens æternaliſſimum: ergo agit æternaliſſimè; ad tale agere autem neceſſariò ſequitur diſtinguere inter productum & æternare concordare procedens ab utroque, ut relatio Perſonarum ſit in ſuperlativo gradu remota ab omni novitate.

Si objiciatur, quòd Pater ſit ante Filium, & Filius ante Sanctum Spiritum; non valet, quia Pater & Filius & Sanctus Spiritus ſunt in Æternitate, *ante* verò non eſt in Æternitate, ſed in tempore: ergo Pater non eſt ante Filium, nec Filius ante Sanctum Spiritum.

6. Nullum Ens potentiſſimum agit potentiſſimè, niſi producat diſtinctiſſimè potentiſſimatum in ſuperlativa relatione relatum, & ab utroque procedat potentiſſimare concordare, iſtis tribus remanentibus una Subſtantia potentiſſima denudata ab omni accidente & materia & impotentia; ſed DEUS eſt Ens potentiſſimum agens potentiſſimè: ergo producit Potentiſſimatum in ſuperlativa relatione relatũ, & ab utroque procedit Potentiſſimare concordare, ipſis tribus remanentibus una Subſtantia potentiſſima denudata ab omni accidente & materia & impotentia.

Si fortè diceret aliquis, quòd ſit impoſſibile; dico, quòd non ſit impoſſibile, poſito, quòd Poteſtas potentiſſima prædicetur de Unitate uniſſima & de Operatione operaliſſima, de Bonitate optima &c.

7. Omnis Intellectus intellectiſſimus agit intellectiſſimè de ſe & à ſe intellectiſſimatum in ſuperlativo gradu relatum; ſed DEUS eſt Intellectus intellectiſſimus: ergo producit Intellectiſſimatum diſtinctum de ſe & à ſe in ſuperlativo gradu relationis relatum, & ab utroque procedit Intellectiſſimare concordare, omnibus eſſentibus unus Intellectus remotus ab omni ignorantia, ita, quòd Intellectiſſimatus non cauſet nec reflectat Intellectiſſimantem, ſed potius è converſo; aliàs enim deſtrueretur relatio & intelligere.

Si verò dicatur, quòd Sanctus Spiritus, qui reflectitur ſupra ſuum intelligere, & non producit Perſonam, confundat Relationem: dicendum, quòd non ſequatur, cùm illud Intelligere ſit idem perſonaliter cum illo, qui eſt productus à Patre & Filio; & ſic non convenit ei producere Perſonam.

8. Nullum Ens voliſſimum agit voliſſimè, niſi producat voliſſimatum de ſe & in ſe & per ſe diſtinctum in ſuperlativo gradu relatum, ita, quòd ab utroque procedat amare concordare remotum ab omni odio; ſed DEUS eſt hujusmodi: ergo DEUS producit voliſſimatum de ſe & in ſe & per ſe diſtinctum in ſuperlativo gradu relatum, ita, quòd ab utroque procedat amare concordare remotum ab omni odio.

Et ſi dicatur, quòd Sanctus Spiritus non ſit voliſſimatus, quia Pater & Filius nolunt, quòd producat Perſonam: reſpondeo & dico, quòd non ſequatur, quia, quòd ipſe ſit voliſſimatus, non eſt, quòd ipſe poſſit producere, ſed quòd ſit contentus illo, quod habet à Patre & Filio; ſicut Filius, qui eſt contentus, quod ſit Filius, & non alter, quia Pater & Sanctus Spiritus hoc volunt &c.

9. Omne Ens virtuoſiſſimum agit virtuoſiſſimè diſtinguendo & producendo virtuoſiſſimatum in ſuperlativo gradu virtutis relatum, ita, quòd ab utroque procedat virtuoſiſſimare concordare; ſed DEUS eſt Ens virtuoſiſſimum: ergo agit virtuoſiſſimè producendo de ſe & per ſe Virtuoſiſſimatum diſtinctum à Virtuoſiſſimante, & Virtuoſiſſimare concordare procedente ab utroque; aliter non eſſent diſtincta, & illud agere eſſet vitioſum, & contra prædictam relationem, quod eſt impoſſibile.

Et ſi dicis, quòd vitioſè producat, quia coæquat & diſtinguit à ſe productum, cùm Ens virtuoſiſſimum ſit purus Actus; dico, non ſequitur, imò vitium eſt, qui poteſt agere virtuoſiſſimè & uti ſuâ virtute & non vult, & illud agere virtuoſiſſimum eſt purus actus, & converſus cum exiſtentia Virtutis.

10. Nullum Ens veriſſimum agit veriſſimè, niſi producat veriſſimatum diſtinctum in ſummo gradu Veritatis relatum, ab utroque procedente veriſſimare concordare; ſed DEUS eſt Ens veriſſimum: ergo agit veriſſimè producendo Veriſſimatum diſtinctum in ſum-

ſummo gradu Veritatis relatum, & ab utroque procedit Veriſſimare concordare.

Si autem dicatur, quòd Verificans reflectatur ſupra ſe, in quantum producit Verificatum, & nullum ens verificet ſe naturaliter, dico, quòd non verificet ſe, quòd producat ſe, ſed verificet ſe, quia producit aliam Perſonam veriſſimam de ſe ipſa, quæ eſt pura Veritas remota ab omni falſitate.

11. Omne Ens glorioſiſſimum agit glorioſiſſimè diſtinctiſſimè relatiſſimè producendo glorioſiſſimatum diſtinctiſſimum relatiſſimum, ab utroque procedente glorioſiſſimare concordare; ſed DEUS eſt Ens glorioſiſſimum diſtinctiſſimum: ergo agit producendo Glorioſiſſimatum diſtinctum in ſuperlativo gradu Gloriæ relatum, Glorioſiſſimare concordare procedente ab utroque.

Si verò dicatur, quòd Glorioſiſſimans non ſit perfectè glorioſus, quia totam Gloriam communicat Glorificato, ſcilicet Patri Filio; dico, quòd non ſequatur, cùm Gloria ſit indiviſa, & producatur de tota Gloria; imò eſſet illi pœna, ſi non poſſet illam communicare alteri ſibi coæquali, cùm ipſe ſit purus Actus Gloriæ exiſtendo & agendo.

12. Nullum Ens infinitum poteſt agere infinitatum ſibi coæquatum intrinſecum ſinè diſtinguere & infinire & concordare ab utroque procedente; ſed DEUS eſt Ens infinitum: ergo poteſt agere Infinitatum ſibi coæquatum intrinſecum cum diſtinguere & Infinire & concordare ab utroque procedente; quia, ſi deficeret ei infinire diſtinguere, eſſet terminatum, quia non haberet Operationem purè infinitam.

Si verò dicatur, quòd ſecundùm quid ſit infinitus, quia cauſat Mundum æternum, non autem ſit infinitus in vigore, dico, quòd, ſi non habet infinitum Intrinſecum, non poſſet habere Infinitatum extrinſecum, quia nihil eſt majus extra ſe, quàm intra ſe.

13. Omne Ens ſimpliciſſimum agit ſimpliciſſimè diſtinguendo & ſimpliciſſimando ſimpliciſſimatum, ab utroque procedente ſimpliciſſimare concordare; ſed DEUS eſt Simpliciſſimus: ergo agit ſimpliciſſimè & diſtinctiſſimè, ſimpliciſſimare ab utroque procedente.

Si fortè dicit aliquis, quòd, ſi plures ſunt in Eſſentia DEI, Eſſentia ſit compoſita, reſpondeo, quòd DEUS Pater, qui eſt ipſa Simplicitas, producat de toto ſe ipſo ſimplificatum Filium & Sanctum Spiritum.

14. Nullum Ens ſingulariſſimum agit ſingulariſſimè ſinè diſtinguere & ſingulariſſimare concordare procedente à ſingulariſſimante & ſingulariſſimato diſtincto intrinſeco; ſed DEUS eſt Ens ſingulariſſimum: ergo agit ſingulariſſimè cum diſtinguere & ſingulariſſimare concordare procedente à Singulariſſimante & Singulariſſimato diſtincto intrinſeco.

Et ſi objiciatur, quòd Pater non producat Sanctum Spiritum ſimpliciter, quia cum Filio, dico, quòd non ſequitur, quia Filius eſt ſuus ſingularis Genitus.

15. Omne Ens neceſſiſſimum agit neceſſiſſimè neceſſitatum diſtinctum intrinſecum, ita, quòd ab utroque procedat neceſſitare concordare; ſed DEUS eſt Ens neceſſiſſimum: ergo agit neceſſiſſimè Neceſſitatum intrinſecum, Neceſſitare concordare procedente ab utroque.

Si verò dicatur, quòd Filius ſit Ens neceſſarium, quia neceſſariò eſt à Patre, & ſic de Sancto Spiritu; dico, quòd non ſequitur, cùm illa tria non ſint, niſi una Eſſentia eſſentialiſſima, quæ eſt Neceſſitas indiviſa denudata ab omni contingentia.

16. Nullum Ens perfectiſſimum agit perfectiſſimè, niſi producat perfectiſſimatum diſtinctum intrinſecum perfectè relatum, & quòd ab utroque procedat perfectiſſimare concordare; ſed DEUS eſt Ens perfectiſſimum, ergo agit perfectiſſimè producendo Perfectiſſimatum diſtinctum intrinſecum perfectè relatum, & ab utroque proceditPerfectiſſimare concordare.

Si dicatur, quòd non ſit perfectiſſimus, quia perficit ſe in producendo perfectiſſimatum; dico, quòd non ſequitur, & quòd de tota Perfectione producat ipſum, & ſinè ipſo eſſet otioſus, & non remotus ab imperfectione.

17. Omne Ens naturaliſſimum agit naturaliſſimè naturaliſſimatum diſtinctum & intrinſecum, naturaliſſimare concordare procedente ab utroque; ſed DEUS eſt Ens naturaliſſimum: ergo agit naturaliſſimè Naturaliſſimatum intrinſecum diſtinctum, Naturaliſſimare concordare procedente ab utroque.

Si verò dicatur, quòd DEUS non habeat Naturam nec ſit Natura, niſi Natura naturans; dico, quòd DEUS ſit Natura naturans, & habeat Naturam intrinſecè producentem Naturatum intrinſecum productum, aliter non eſſet Ens naturaliſſimum, nec naturaliſſimè poſſent de ipſo ſuæ Rationes

nes realiter prædicari, ſcilicet naturalis Unitas uniſſima, naturalis Operatio operaliſſima, Naturalis Bonitas optima &c., quod eſt impoſſibile & contra ſuperlativum gradum, in quo illæ Rationes naturaliter exiſtunt.

18. Nullum Ens principialiſſimum agit principialiſſimè, niſi producat principialiſſimatum diſtinctum in ſumma relatione relatum, principiare concordare procedente ab utroque; ſed DEUS eſt Ens principialiſſimum: ergo agit principialiſſimè producendo Principialiſſimatum diſtinctum in ſumma relatione relatum, Principiare concordare procedente ab utroque.

Et ſi dicatur: quòd non ſit de Ratione DEI, quòd ſit principialiſſimatum; cùm nullum principiatum poſſit coæquari ſuo principianti: dico, quòd non ſequatur, niſi in inferioribus, non autem in ſuperioribus, quia Principians eſt æternus, & de ſua Æternitate producit Principiatum æternatum.

19. Omne Ens ordinatiſſimum agit ordinatiſſimè diſtinguendo & referendo, exiſtente ordinatione in ſuperlativo gradu; ſed DEUS eſt Ens ordinatiſſimum: ergo agit ordinatiſſimè productum Ordinatiſſimum diſtinctum & relatum, Ordinatiſſimare concordare procedente ab utroque.

Et ſi dicatur, quòd Sanctus Spiritus non ſit tantum ordinatus, quantum Filius, quia eſt Genitus & Spirator, & Sanctus Spiritus tantùm Spiratus, dico, quòd non ſequatur, quia tantum eſt habere ſpirare à Patre & Filio, quantum generare & ſpirare in Filio.

20. Nullum Ens, quod eſt Ultimus Finis, agit finaliſſimè, niſi producat finaliſſimatum diſtinctum à ſe in ſuprema relatione relatum & coæquatum, finaliſimare concordare procedente ab utroque; ſed DEUS eſt ultimus Finis: ergo agit finaliſimè producendo Finaliſſimatum diſtinctum à ſe in ſuprema relatione relatum & coæquatum, Finaliſimare concordare procedente ab utroque.

Et ſi opponat aliquis, quòd nullum Ens perfectiſimum tantum ſe habeat ad alterum, quantum ad ſe ipſum, ſicut ponis, quòd Pater tantum ſe habeat ad Filium, quantum ad ſe ipſum; dico, quòd non ſequatur in Superioribus, ſed in inferioribus tantùm; nam hic Filius eſt genitus de toto Patre, in aliis entibus verò non; etiam quia Pater, Filius & Sanctus Spiritus eſſentialiter ſunt unus Ultimus Finis in Divinis.

Venati ſumus Beatiſimam Divinam Trinitatem; quòd autem ſolùm ſit ibi Trinitas, ſcilicet Pater, Filius & Sanctus Spiritus, poteſt patere ex dictis ſubtiliter perſcrutanti; de hoc autem in *aliis Libris* explicitè tractavimus, & etiam ampliore ſermone.

DISTINCTIO II.
De Incarnatione.

ISta Diſtinctio eſt de Incarnatione Filii DEI, quam intendimus inveſtigare per has vigintiPropoſitiones, quarum prima eſt:

DEUS eſt Cauſa uniſima.
DEUS eſt Cauſa operaliſima.
DEUS eſt Cauſa maxima.
DEUS eſt Cauſa durabiliſima.
DEUS eſt Cauſa potentiſima.
DEUS eſt Cauſa intellectiſima.
DEUS eſt Cauſa amantiſima.
DEUS eſt Cauſa virtuoſiſima.
DEUS eſt Cauſa veriſima.
DEUS eſt Cauſa glorioſiſima.
DEUS eſt Cauſa ſanctiſima.
DEUS eſt Cauſa ſumma.
DEUS eſt Cauſa perfectiſima.
DEUS eſt Cauſa concordaliſima.
DEUS eſt Cauſa digniſima.
DEUS eſt Cauſa ſingulariſima.
DEUS eſt Cauſa principialiſima.
DEUS eſt Cauſa ordinatiſima.
DEUS eſt Cauſa nobiliſima.
DEUS eſt Cauſa finaliſima.

Et primò de prima.

1. Uniſimum eſt, quòd uniſimum ſit Cauſa uniſima; ſed DEUS eſt Ens uniſimũ: ergo eſt Cauſa uniſima; nullum Ens autem poteſt impedire, quòd ipſe non ſit Cauſa uniſima, DEUS non, quia impediret ſuam uniſimam cauſalitatem, creatura etiam non, quia eſt inferioris ordinis, à quo non patitur ſuperius. Sed DEUS non poteſt eſſe Cauſa uniſima, niſi habeat Cauſatum uniſſimatum, cùm relativè ſe habeant, & in tantum ſit uniſimatum, quòd natura uniſimati ſit connexa cum natura uniſimantis; tale uniſimatum autem eſt JESUS Chriſtus noſter Dominus, quem inquirimus.

Si verò dicatur, quòd, ſi ſit incarnatus Filius, ſit incarnatus Pater, cùm ſint eadem indiviſa Eſſentia, dico, quòd non ſequatur, quia non convenit ſingulariPaternitatiDEI, quòd ſit Filius hominis, Filio verò non repugnat, quia eſt Filius.

2. Juſtum eſt, quòd omne Ens operaliſi-

mum ſit Cauſa operaliſsima; ſed DEUS eſt Ens operaliſsimum: ergo eſt Cauſa operaliſsima; ſed talis Juſtitia non poteſt impediri à DEO, quia injuriaret ſe, nec ab alio, quia eſt in hoc impotens, cùm omne aliud ſit finitum; ſed DEUS non poteſt eſſe Cauſa operaliſsima ſinè Cauſato operaliſsimato, cùm relativè ſe habeant, quod Cauſatum eſt Chriſtus, quem inquirimus, Homo in Filio DEI ſuſtentatus & operaliſsimatus, & Filius DEI in ipſo Homine Homo factus.

Sed dices, quòd Filius DEI fuiſſet magìs operaliſsimatus, ſi fuiſſet angelicatus, dico, quòd non ſequatur, quia homo participat cum tota natura Univerſi, Angelus autem non, ſed ſolùm cum ſpirituali natura; quia eſt Spiritus non conjunctus.

3. Optimum eſt, quòd omne Ens optimum ſit Cauſa optima; ſed DEUS eſt Ens optimum: ergo eſt Cauſa optima; optimum eſt, quòd ſit Cauſa optima, & hoc non poteſt impediri, à DEO non, quia eſſet contra ſuam optimitatem, nec ab alio, quia eſſet peſsimum ſupra optimum, quod eſt impoſsibile; & quia Cauſa non poteſt eſſe ſinè effectu: igitur eſt Effectus optimatus, quem vocamus Chriſtum DEUM Hominem.

Sed dices, quòd plùs eſſet optimatus, ſi Sanctus Spiritus etiam eſſet incarnatus, dico, quòd non, quia non convenit ei, quòd ſit Filius; & ſic ſequeretur, quòd Filius DEI eſſet magìs Filius hominis, quàm Sanctus Spiritus.

4. Maximum eſt, quòd Ens maximum ſit Cauſa maxima; ſed DEUS eſt Ens maximum: ergo eſt Cauſa maxima; DEUS autem non poteſt eſſe Cauſa maxima, niſi habeat effectum maximatum, quod non poteſt impediri: à DEO non, quia impediret ſuam maximitatem, quod non eſt poſsibile, nec ab alio, quia nihil aliud eſt tantæ poteſtatis; & talem Effectum maximum vocamus JESUM Chriſtum verum DEUM & Hominem.

Si verò dicas, quòd plùs eſſet maximatus, ſi plures humanitates aſſumpſiſſet, dico, quòd non ſequatur, quia non eſſet extrinſecè unum maximum cauſatum, & perderetur extrinſeca maximitas.

5. Durabiliſsimum eſt, quòd omne Ens durabiliſsimum ſit Cauſa durabiliſsima; ſed DEUS eſt Ens durabiliſsimum: ergo eſt Cauſa durabiliſsima; ſed quia Cauſa non poteſt eſſe ſinè Effectu, ergo eſt Effectus durabiliſſimatus, quod non poteſt impediri, DEUS non poteſt, quia eſſet contra ſe ipſum, nec creatura, quia non eſt tanti vigoris.

Sed dices: eſſet plùs durabiliſsimatus, ſi aſſumpſiſſet hominem, quamprimùm homo fuit creatus; dico, quòd fuerit magìs idoneum in ætate Mundi, cùm illa ſit penultima.

6. Potentiſsimum eſt, quòd omne Ens potentiſsimum ſit Cauſa potentiſsima; ſed DEUS eſt Ens potentiſsimum: ergo eſt Cauſa potentiſsima, quod non poteſt impediri, non à DEO, quia impediret ſuam Poteſtatem, quod eſt impoſsibile, nec etiam ab alio, ût ſæpe dictum eſt; ſed Cauſa potentiſsima habet Effectum potentiſsimatum, cùm Cauſa & Effectus relativè ſe habeant; & talis Effectus potentiſsimatus eſt Chriſtus DEUS Homo, quem inveſtigamus.

Si verò dicatur, quòd ſit impoſsibile, quòd DEUS infinitus ſe faciat hominem, qui eſt finitus, dico, quòd bene ſequeretur, ſi Divina Eſſentia eſſet facta humana eſſentia, hoc autem non eſt, ergo tua ratio non valet.

7. Intellectiſsimum eſt, quòd omnis Intellectus intellectiſsimus ſit Cauſa intellectiſsima; ſed DEUS eſt Intellectus intellectiſsimus: ergo eſt Cauſa intellectiſsima, quod non poteſt impediri, ût multoties probavimus; ſed non poteſt eſſe Cauſa intellectiſsima ſinè Effectu intellectiſsimato annexo cum ſua Cauſa, quem Effectum appellamus Chriſtum, quem inquirimus.

Si fortè opponeret aliquis, quòd ipſe non ſit Effectus intellectiſsimatus, quia, cùm erat in Mundo, didicit literas, dico, quòd non diſcebat ſic, ut priùs ignoraret, ſed utebatur ſcripturis, ut manifeſtaret hominibus, quòd eſſet verus homo.

8. Amantiſsimum eſt, quòd omne Ens amantiſsimum ſit Cauſa amantiſsima remota ab omni impedimento; ſed DEUS eſt Ens amantiſsimum: ergo eſt Cauſa amantiſsima remota ab omni impedimento, nec poteſt impediri, quia, ſi DEUS hoc faceret, impediret ſe ipſum; nec creatura, quia inferius non agit in ſuum ſuperius; & quia Cauſa non eſt ſinè Effectu ſibi proportionato, ideo habebit Effectum amantiſsimatum cum ipſa aſſumptum, quem vocamus Chriſtum verum DEUM & Hominem.

Si verò dicatur, quòd non fuerit amantiſsimatus, quia Pater permiſit ipſum mori in Cruce, dico, quòd hoc fuerit, ut redimeret humanum genus, & maximè, ut Filius pro Patre faceret, quantum erat poſsibile, ad honorandum ipſum.

9. Virtuoſiſsimum eſt, quòd Ens virtuoſiſsimum ſit Cauſa virtuoſiſsima; ſed DEUS eſt Ens virtuoſiſsimum: ergo eſt Cauſa virtuoſiſsima; DEUS non poteſt hoc impedire, quia faceret contra ſuam Virtutem, ergo creatura multò magìs non poteſt; ſed Cauſa virtuoſiſsima non eſt ſinè Effectu virtuoſiſsimato: ergo eſt talis Effectus, quem vocamus Chriſtum.

Si fortè aliquis dicet, quòd Chriſtus non fuerit virtuoſiſsimatus, poſtquam erat Filius DEI, quia hoc non omnibus, qui illud volebant ſcire, manifeſtè revelabat, dico, quòd falſum accipiatur in probatione, quia revelabat ſe manifeſtiſſimè omnibus vel dicto vel faciendo manifeſta miracula, ſicut reſuſcitare mortuos, & alia his ſimilia

10. Veriſsimum eſt, quòd omne Ens veriſsimum ſit Cauſa veriſsima; ſed DEUS eſt Ens veriſsimum: ergo eſt Cauſa veriſsima; &, ſi DEUS eſt talis Cauſa, habet Cauſatum veriſsimatum; cùm Cauſa non ſit ſinè effectu, & hoc non poteſt impediri; non à DEO, ût ſæpe probatum eſt, nec etiam à creatura; & talem effectum appellamus Chriſtum, quem inquirimus.

Et ſi dicas, quòd Cauſa veriſsima magìs potuerit veriſsimare ipſum, quàm verificavit, cùm ſit infinita, dico, quòd non potuerit, in quantum cum ſua Cauſa fuit veriſsimè aſſumptus.

11. Glorioſiſsimum eſt, quòd omne Ens glorioſiſsimum ſit Cauſa glorioſiſsima; ſed DEUS eſt Ens glorioſiſsimum: ergo eſt Cauſa glorioſiſsima; &, ſi DEUS eſt Cauſa glorioſiſsima, habet Effectum glorioſiſsimatum, quem vocamus Chriſtum DEUM & Hominem benedictum; & nec DEUS nec aliquis alius poteſt hoc impedire, DEUS non, quia perturbaret ſuam gloriam, ergo multò minùs poteſt aliqua creatura.

Si quis verò dicat, quòd non fuerit glorioſiſsimatus, quia in Mundo paſſus eſt opprobria, mortem Crucis, & verbera, famem, ſitim & alia; jam apparet ex prædictis, quid ſit dicendum.

12. Sanctiſsimum eſt, quòd omne Ens ſanctiſsimum ſit Cauſa ſanctiſsima; ſed DEUS eſt Ens ſanctiſsimum: ergo eſt Cauſa ſanctiſsima; ſed Cauſa ſanctiſsima habet Effectum ſanctiſsimatum: igitur DEUS, qui eſt Cauſa ſanctiſsima, habet Effectum ſanctiſsimatum, qui eſt Chriſtus; & hoc non poteſt impediri ab aliquo agente: ab infinito non, quia ageret contra ſuam Sanctitatem; & ſi infinitum non poteſt, multò minùs finitum, ergo nihil poteſt hoc impedire.

Et ſi dicatur, quòd magìs fuiſſet ſanctiſsimatus, ſi omnes tres Perſonæ fuiſſent incarnatæ, abſolutè dico, quòd non ſequatur, quia quælibet Perſona eſt tota Eſſentia DEI indiviſa, ſicut tres Perſonæ ſimul.

13. Summum eſt, quòd Ens ſummum ſit Cauſa ſumma; ſed DEUS eſt Ens ſummum: ergo eſt Cauſa ſumma, nec DEUS nec alter poteſt hoc impedire, cujus rationem multoties dedimus; ſed Cauſa ſumma habet Effectum ſummum, quem appellamus Chriſtum.

Et ſi dicatur, quòd non potuerit ipſum facere ſummum, cùm quidditas hominis ſit finita reſpectu ſummæ Divinitatis; dico, quòd non ſequatur, quia fuit factus ſumma Creatura, quia aſſumptus eſt ad intrinſecam Summitatem, cujus fuit Summum Signum ſignificatum in Summo Significato.

14. Perfectiſſimum eſt, quòd Ens perfectiſsimum ſit Cauſa perfectiſsima; ſed DEUS eſt Ens perfectiſsimum: ergo eſt Cauſa perfectiſsima; & hoc nullus poteſt impedire, quia eſſet contra Perfectionem DEI, quod eſt impoſsibile: & ſi DEUS eſt Cauſa perfectiſsima, habet Effectum perfectiſsimatum, quem vocamus Chriſtum.

Et ſi quis dicat, quòd non fuerit perfectiſsimatus, quia Filius DEI fuit difformatus in deſcendendo ad Incarnationem; dico, quòd non fuerit difformatus, quia eſt æternus & immutabilis, & ille Homo fuit perfectiſsimatus, quia fuit exaltatus ſuper omnes creaturas.

15. Concordaliſsimum eſt, quòd omne Ens concordaliſsimum ſit Cauſa concordaliſsima; ſed DEUS eſt Ens concordaliſsimum: ergo eſt Cauſa concordaliſsima; ſed non poteſt eſſe Cauſa concordaliſsima ſinè Effectu concordaliſsimato, quem vocamus Chriſtum, & hoc non poteſt impediri, quia eſſet contra Concordantiam DEI.

Sed dices, quòd non fuerit concordaliſsimatus, quia dixit: *DEUS meus, DEUS meus, quare me dereliquiſti;* dico, quòd hoc dixerit ad ſignificandum, quòd eſſet verus Homo, qui timebat mortem naturaliter, & dixerat Patri: *non ſicut ego volo, ſed ſicut tu vis.*

16. Singulariſsimum eſt, quòd omne Ens ſingu-

ſingulariſsimum ſit Cauſa ſingulariſsima; ſed DEUS eſt Ens ſingulariſsimum: ergo eſt Cauſa ſingulariſsima, & hoc non poteſt impediri propter cauſam jam dictam; ſed Cauſa ſingulariſsima non eſt ſinè Effectu ſingulariſsimato, quem vocamus Chriſtum.

Si dicatur, quòd non fuerit ſingulariſsimatus, quia fuit Homo compoſitus ex ſpirituali & corporali natura, & ſic Angelus eſſet magìs ſingularis, quia eſt unius naturæ; dico, quòd non valet, quia Anima & corpus fuerunt ſingulariſsimataæ, & per conſequens tota creata natura.

17. Principialiſsimum eſt, quòd omne Ens principialiſſimum ſit Cauſa principialiſsima; ſed DEUS eſt Ens principialiſsimum: ergo eſt Cauſa principialiſsima, & hoc non poteſt impediri, quia eſſet contra Principialiſsimitatem DEI, quod eſt impoſsibile, ſed Cauſa principialiſsima non eſt ſinè Effectu principialiſsimato, quem vocamus Chriſtum.

Sed dices, quòd non ſit principialiſsimatus, quia, quidquid eſt creatum, non fuit creatum propter ipſum; dico, quòd aſſumas falſum, quia plus dilexit illam Humanitatem ratione conjunctionis, quàm totum reſiduum, & hoc eſt dignum & juſtum.

18. Ordinatiſsimum eſt, quòd omne Ens ordinatiſsimum ſit Cauſa ordinatiſsima; ſed DEUS eſt Ens ordinatiſsimum: ergo eſt Cauſa ordinatiſsima, & nihil poteſt hoc impedire, quia ageret contra Ordinationem DEI, quod eſt impoſsibile; ſed talis Cauſa non eſt ſinè Effectu ordinatiſsimato, quem vocamus Chriſtum.

Sed dices, quòd non ſit ordinatiſsimatus, quia, ſi ſic, totus Mundus eſſet ordinatus, quod eſt falſum, imò eſt in perverſo ſtatu; dico, quòd ex parte Chriſti optimè ſit ordinatus, quia ordinavit Eccleſiam optimâ Lege & Regulâ volentibus acceptare; ſed, ſi eſt inordinatio, eſt ex parte eorum, qui debent ordinari, & etiam alios ordinare, ex parte autem JESU Chriſti eſt nullus defectus, cùm ejus Vita facto & dicto virtuoſiſimè fuerit conſummata, velut Exemplar omnis boni.

19. Nobiliſsimum eſt, quòd omne Ens nobiliſsimum ſit Cauſa nobiliſsima; ſed DEUS eſt Ens nobiliſsimum: ergo eſt Cauſa nobiliſsima; ſed Cauſa nobiliſsima habet Cauſatum nobiliſsimatum, cùm cauſa & effectus relativè ſe habeant, & DEUS non poteſt hoc impedire, quia eſſet contra ſuam Nobilitatem; & ſi DEUS non poteſt, nec alter, & multò minùs; talem Effectum autem vocamus Chriſtum.

Sed dices, quòd non fuerit Effectus nobiliſsimatus, cùm fuerit mortalis; dico, quòd fuerit major Nobilitas mori ad Honorem DEI pro ſuo populo, quàm, ſi fuiſſet immortalis, ſicut dives fit nobilior accipiendo paupertatem, & dimittendo divitias egentibus propter Chriſtum.

20. Finaliſsimum eſt, quòd Ens finaliſsimum ſit Cauſa finaliſsima; ſed DEUS eſt Ens finaliſsimum: ergo eſt Cauſa finaliſsima, & talis Cauſa non poteſt eſſe ſinè Effectu finaliſsimato, qui non poteſt impediri: non à DEO, quia ageret contra ſuum Finem, quod eſt impoſsibile, nec eſt aliud ens, quod poſsit agere contra Finem DEI; & talem Effectum finaliſsimatum vocamus Chriſtum benedictum.

Et ſi dicas, quòd non ſit finaliſsimatus, quia eſt minor, quàm Pater, ût legitur in Sacra Scriptura; dico, quòd ſit verum, in quantum Homo reſpectu Deitatis; ſed ſic eſt finaliſsimatus, quia excedit omnes creaturas, cùm iſta prædicatio ſit vera: Chriſtus eſt DEUS, Chriſtus eſt Homo, DEUS Homo eſt Chriſtus, Chriſtus eſt DEUS Homo; & non poteſt eſſe altior Prædicatio inter Creatorem & creaturam.

Probavimus Divinam Trinitatem & Incarnationem adjuvante Sancto Spiritu, & ſolvimus quasdam difficiles Objectiones, & ſicut has ſolvimus, ſic etiam per illum modum poſſunt aliæ ſolvi; quia autem eſt oſtenſum, quòd illud, quod eſt veriſimum, operaliſsimum, optimum &c. non poſsit impediri, manifeſtè videtur, quòd Rationes contra Sanctam Catholicam Fidem neceſsariò non concludant.

Ad Laudem & Honorem DEI finivit RAYMUNDUS hunc Librum Pariſiis Anno MCCCX. Incarnationis noſtri Domini JESU Chriſti, in cujus Cuſtodia ſit recommendatus, & Beatæ MARIÆ Virginis ejus Matris.

BEATI RAYMUNDI LULLI DOCTORIS ILLUMINATI LIBER DE CONVENIENTIA Fidei & Intellectûs in Objecto.

DEUS cum tua Sapientia & Charitate, Gratia & Benedictione incipit Liber, qui eſt *de Convenientia, quam habet Fides & Intellectus in Objecto.*

De Diviſione hujus Libri.

ISte Liber dividitur in *tres Partes. Prima* Pars eſt de quibusdam dicendis contra illos, qui dicunt, quòd Fides non debeat probari. *Secunda* Pars eſt de Probatione aliquorum Articulorum Fidei. *Tertia* Pars eſt de Narrationibus Damni, quod ſequitur ex eo, quia eſt infamia ab Infidelibus ad Fideles, qui dicunt, quòd Sancta Catholica Fides non poſſit probari. Et primò de prima Parte ſic dicemus.

PARS I.

1. ALiqui dicunt, quòd non ſit bonum, quòd Fides poſſit probari, quia, ſi poſſet probari, amitteretur meritum, & Fides eſſet nulla; & ad hoc confirmandum adducunt iſtam Authoritatem: *Fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum.* Unde ad hoc reſpondemus ſic: Omne præceptum, quod fecit Chriſtus, eſt bonum; & ideo, quando præcepit beato Thomæ dicens: *mitte manum tuam in Latus meum*, fecit bonum Præceptum, ut Thomas haberet experientiam: primò tamen dixit Thomas, *niſi videro in manibus ejus fixuram clavorum & mittam digitum meum in locum clavorum & mittam manum meam in Latus ejus, non credam:* & quod Thomas dixit, eſt verum ſignificatum, quia factâ experientiâ remanſit Fides in eo; quia ipſe dixit: *non credam*, & Chriſtus illi dixit: *noli eſſe incredulus ſed fidelis;* &: *quia vidiſti me Thoma, credidiſti.*

Præterea, nos multò magìs ſumus creati ad intelligendum, diligendum & recolendum DEUM, quàm propter noſtrum meritum; cùm contemplari DEUM ſit per priùs, & noſtrum meritum per poſteriùs.

2. Iterum beatus Petrus Apoſtolus in ſua Canonica dixit: *eſtote parati ad ſatisfactionem ſemper omni petenti vos rationem*

de ea, quæ in vobis est Fide & Spe; sed Beatus Petrus non dixit contra Divinam Ordinationem.

3. Iterum Beatus Augustinus fecit Librum ad probandum Divinam Trinitatem supposito merito Fidei, contra quam Fidem ipse non fuit, quia erat sanctus.

Iterum (beatus) Thomas de Aquino fecit unum Librum contra Gentiles, qui requirunt Rationes; quia nolunt dimittere credere pro credere, sed credere pro intelligere; ipse autem in faciendo Librum & Rationes contra Gentiles non intendebat destruere Fidem, quia fuit Vir sapiens & Catholicus.

4. Iterum Doctores Sacræ Scripturæ conantur, quantum possunt, deducere Rationes ad probandum Divinam Trinitatem & Incarnationem &c. habentes sanam mentem & intentionem ad exaltandum sanctam Fidem. Et ideo ego, qui sum verus Catholicus, non intendo probare Articulos contra Fidem, sed mediante Fide; cùm sinè ipsa non possem probare; nam Articuli sunt per superiùs, & meus Intellectus est per inferiùs, & Fides est habitus, cum quo Intellectus ascendit supra suas vires. Non autem dico, quòd probem Articulos Fidei per causas, quia DEUS non habet causas supra se, sed per talem modum, quòd Intellectus non potest rationabiliter negare illas Rationes, & possunt solvi omnes objectiones contra ipsas factæ, & Infideles non possunt destruere tales Rationes vel Positiones; talis est ista Probatio, sive dicatur Demonstratio, sive Persuasio, vel quocunque alio modo possit dici, hoc non curo; *quia propter nostrum affirmare vel negare nihil mutatur in re.*

PARS II.

ISta Pars est divisa in duodecim Syllogismos, cum quibus intendimus probare aliquos Articulos Fidei, ût patebit; & primò de primo sic dicemus.

1. *Nullus Intellectus in Via sinè habitu Fidei potest intelligere, quòd DEUS sit; sed quidquid intelligitur de DEO in Via, intelligitur per Intellectum: ergo intelligere, quòd DEUS sit, est cum habitu Fidei.* Probatio majoris est, quia DEUS est superiùs, & Intellectus inferiùs, & sic Intellectus naturaliter non potest ascendere ad objectandum ipsum DEUM intelligendo, ratione cujus DEUS habituat ipsum de Fide, ut mediante Fide possit ascendere ad intelligendum DEUM supra se; sicut humana Voluntas, quæ per se non potest ascendere ad diligendum DEUM supra se, nisi per Charitatem, quæ est suus habitus, ut ascendat ad diligendum DEUM supra suas vires. Probatio Minoris; nam intelligibile est proprium objectum Intellectûs, & communis opinio est, quòd probatum sit, quòd DEUS sit. Et ideo patet, quòd Fides & Intellectus conveniant in objecto Intellectûs, sub habitu Fidei intelligendo, quòd DEUS sit.

2. Nulla inferior potentia potest ascendere ad sumum Objectum per se tantùm; sed humanus Intellectus est inferior potentia: ergo humanus Intellectus non potest ascendere ad summum Objectum per se tantùm. Majorem & Minorem non oportet probare, quia per se patent; & quia communis opinio est, quòd, quando Intellectus intelligit, quòd sit Unus DEUS tantùm, & non plures, Intellectus ascendat mediante Intelligere, Fide exhibente ipsi habitum, quòd sit Unus DEUS tantùm; & sic patet, quòd per intelligere non destruatur Fides; quia Fides est instrumentum, cum quo Intellectus ascendit supra suas vires.

3. Factâ hypothesi, quòd DEUS sit Ens magìs agens per suas Rationes, Intellectus potest intelligere, quòd DEUS sit Trinus, ût in Libro, qui dicitur *Supplicatio*, probatum est; talis hypothesis autem est actus Fidei, sinè quo Intellectus non potest probare, quòd DEUS sit Trinus; & ideo arguo sic.

Omne credere habituatum à Fide disponit Intellectum ad intelligere; sed credere Fidelîs est credere habituatum à Fide: ergo credere Fidelîs disponit Intellectum ad intelligere. Probatio Majoris: Isaias Propheta dixit: *Nisi credideritis, non intelligetis;* & sic formaliter sequitur, quòd, si credo, quòd DEUS sit Trinus, possim intelligere, quòd ipse sit Trinus; quia credere est antecedens ipsum intelligere, & intelligere est consequens factâ hypothesi, quòd DEUS sit Ens magìs agens per suas Rationes, sinè qua Trinitate DEUS non posset esse magìs agens per ipsas. Minor per se patet; & ideo est ostensum, quòd positâ Fide ponatur possibilitas ad intelligere, remanente Fide; sicut posito antecedente ponitur consequens.

4. Christus dixit in Evangelio: *Qui se humiliat, exaltabitur;* & ideo arguo sic:

Quicunque se humiliat, exaltabitur; sed Intellectus se humiliat, quando credit: ergo Intellectus, quando credit, exaltabitur. Major per se patet, quia quidquid dixit Christus, est verum. Minorem sic probo: de ratione Intellectûs est intelligere, non autem credere; & ideo, quando Intellectus per se non potest intelligere, quòd DEUS sit Trinus, humiliat se ad credere, quòd DEUS sit Trinus; & sic ascendit ad intelligere faciendo aliquam hypothesin, sicut credere, quòd DEUS habeat infinitam Potestatem; & sic concludit, quòd conveniat, quòd, ubicunque est infinitum Posse, sit infinitum Possificans, & infinitum Possificatum, & infinitum Possificare sinè quibus non potest esse; & sic intelligit illa tria infinita Correlativa, cum quibus considerat Divinam Trinitatem, Fide remanente, sicut habitus in Subjecto.

5. Factâ istâ hypothesi, quòd DEUS sit Ens magìs agens extensivè, arguo sic: Omne Ens magìs agens extensivè causat Summum Signum agentis magìs agentis intensivè; sed DEUS est Ens magis agens extensivè: ergo DEUS causat Summum Signum agentis magìs agentis intensivè. Major est vera per suppositionem. Minor per se patet; & sic Intellectus per suppositionem, quæ est actus Fidei, ascendit ad intelligere Incarnationem, Fide semper remanente; sinè qua Incarnatione DEUS non causaret Summum Signum; & hoc *in secunda Distinctione* suprà dicti Libri declaratum est.

6. Suppono, quòd DEUS sit Ens magìs agens per Creationem, & ideo arguo sic: omne Ens magìs agens per Creationem deducit creatum in *esse* à *non esse;* sed DEUS est Ens magìs agens per Creationem: ergo DEUS deduxit creatum in *esse* à *non esse*. Probatio Majoris: quoniam agens magìs agit, quando deducit in *esse*, quod non erat, quàm, si deduceret aliquid in *esse* de alio *esse*: Minor per se patet; & ideo remanente Syllogismo remanet positio, & per consequens Fides, quæ est antecedens, & intelligere stat consequens.

7. Suppono, quòd DEUS sit Ens magìs agens per Justitiam, & ideo arguo sic: Omne Ens magìs agens per Justitiam judicat totum hominem ad beatitudinem, vel ad sempiternam pœnam; sed DEUS est Ens magìs agens per Justitiam: ergo DEUS judicat totum hominem ad beatitudinem, vel ad sempiternam pœnam. Probatio Majoris: nam, si homo non resurgeret, DEUS judicaret partem, scilicet animam, & non totum; sed judicare totum hominem est judicare corpus & animam, ex quibus est constitutus; & sic per suppositionem Intellectus transit ad intelligere, quòd erit Generalis Resurrectio, remanente ipsâ suppositione, quæ est actus Fidei. Adhuc dico, quòd remaneat Fides, nam posito, quòd Intellectus non intelligeret Generalem Resurrectionem hominum, recurreret ad credendum sub habitu Fidei credendo ipsam, ût patet per istud exemplum: quando aqua est calida, sua frigiditas consistit in ipsa in potentia, & sic in absentia actionis ignîs in aquam frigiditas aquæ, quæ est in potentia, reducitur ad actum, existendo aqua frigida, sicut erat.

8. Nulla virtus corrumpitur, quando causat virtuosum; sed Fides est virtus: ergo Fides non corrumpitur, quando causat virtuosum. Major & Minor per se patent; & ideo, quando dicitur: DEUS non est corpus, non est compositus, non est finitus, non est novus, & hujusmodi, Intellectus cum habitu Fidei supponit, quòd DEUS sit Ens altius, quàm corpus vel quàm compositum, vel quàm finitum & novum, confitendo, quòd DEUS sit Spiritus simplex, infinitus & æternus; & tunc transit ad intelligendum DEUM, & deducit de ipso veras & reales affirmationes vel negationes, ex quibus facit scientiam, Fide permanente sinè corruptione credendi & intelligendi, concordante Intellectu & Fide in eodem Objecto.

9. *Nullum dilectum, nisi cognitum;* sed DEUS est dilectus: ergo DEUS est cognitus. Major est duplex, quia cognoscere existit per credere & per intelligere; ratione cujus credere est fundamentum, & intelligere est finis; sicut in domo, in qua fundamentum est inferiùs, & ratione finîs parietes & tectum sunt superiùs, quia fundamentum est, ut sequatur domus: unde, sicut domus non potest esse sinè fundamento, sic Intellectus, quando intelligit alta de DEO, non potest ascendere sinè habitu Fidei. Ergo ostenditur, per quem modum Intellectus & Fides conveniant in Objecto.

10. Nullum intelligibile potest esse sinè memorabili; DEUS est intelligibilis: ergo DEUS est memorabilis. Major & Minor per se sunt manifestæ; memorabile autem potest esse duobus modis, videlicet per credere & intelligere; sed Memoria est altior per memorabile cum intelligere, quàm per memorabile cum credere respectu finîs; & sic de Intellectu; veruntamen credere est superiùs, tanquam habitus, & intelligere inferiùs, tanquam habituatus; & ideo, sicut cappatus homo ascendendo in montem, quanto magìs

gìs aſcendit, tantò magìs aſcendit cappa, quæ eſt ſupra ipſum; à ſimili de Intellectu, quantò magìs aſcendit ad intelligendum DEUM & Articulos Fidei, tantò magìs aſcendit Fides, quæ eſt ſuus habitus.

II. Nullum diligibile poteſt eſſe ſinè memorabili; ſed DEUS eſt diligibilis: ergo DEUS eſt memorabilis. Major & Minor per ſe ſunt ſatìs evidentes; diligibile autem eſt duobus modis, ſcilicet per rationem Intellectûs, & per rationem Credulitatis; quando diligibile eſt mediante recolibili per intelligere, eſt per priùs, & quando diligibile eſt per recolere, eſt per poſteriùs; & ideo quantò magìs Intellectus aſcendit per priùs ad intelligendum DEUM, tantò magìs convenit cum Voluntate & Memoria in Objecto remanente Fide, quæ eſt ſuus habitus, ſicut in vaſe, in quo eſt aqua & oleum, quantò magìs additur aqua, tantò magìs aſcendit oleum; & ſic de habituato, quantò magìs aſcendit, tantò magìs aſcendit ſuus habitus: ergo patet, per quem modum Fides & Intellectus invicem conveniant in Objecto.

12. Omne meritum conſiſtit magìs per majorem actum, quàm per minorem; ſed intelligere eſt major actus, quàm credere: ergo majus meritum conſiſtit per intelligere, quàm per credere. Major & Minor per ſe ſunt probatæ; unde patet, quòd intelligere ratione finîs ſit quies & Dominus, & credere, quod eſt inſtrumentum, ſit ſervus; & ſic ſequitur, quòd, quando permanet Dominus, eſt ſervus permanens. Ergo patet, per quem modum homo intelligens alta de DEO acquirat majus meritum per intelligere, quàm per credere, quolibet merito exiſtente in ſuo Subjecto diverſimodè ſecundùm ſuum modum, & hoc in eodem tempore; veruntamen ſucceſſivè.

Diximus de duodecim Syllogismis, cum quibus eſt probatum, quòd Fides & Intellectus conveniant in eodem tempore in Subjecto ſive in Objecto quolibet permanente, veruntamen ſucceſſivè, ſicut in curſu, in quo movens & mobile ſunt permanentes ſucceſſivè.

PARS III.

ISta Pars eſt de quibusdam Narrationibus, cum quibus patebit, quòd ſit bonum, quòd Fides & Intellectus ad invicem conveniant in Objecto, conſtituendo illam Convenientiam per credere & intelligere, ſinè quibus non poteſt eſſe.

1. Narratur, quòd quidam Rex Tunicii, qui Miramamolinus vocabatur, peritus in Logica & in Naturalibus, diſputavit cum quodam Catholico Religioſo valde bene ſciente hiſtorias & etiam ita bene Arabicum, ſed non erat bene fundatus in Logicalibus & in Naturalibus, ſed in Moralibus bene & competenter, ratione cujus moralitatis probavit illi Regi, quòd Fides Mahometi eſſet erronea & falſa; & cognitâ Ratione Rex conceſſit, nam erat rationabilis homo, ût dictum eſt; tunc ait Rex: impoſterum non ſum Saracenus, ſed proba mihi, quòd tua Fides ſit vera, & ego faciam me Chriſtianum cum omnibus hominibus mei Regni, & qui noluerit eſſe Chriſtianus, decapitabitur. Tunc dixit Religioſus, Catholica Fides eſt tam alta, quòd non poſſit eſſe probabilis, ſed poſitivè & ſimpliciter declaravit ipſi Symbolum in Arabico, dicens: crede hoc, & ſalvaberis. Tunc ait Rex, hæc non eſt aliqua probabilitas, imò totum eſt poſitivum, & ſic nolo dimittere credere pro credere, ſed bene credere pro intelligere; & ſic tu malè feciſti, quia me evacuâſti Fide, quam habebam, modò non ſum Chriſtianus, nec etiam Saracenus, nec Judæus. Et tunc Rex fecit ipſum vituperari, & ejici illum Fratrem è ſuo Regno. Et ego vidi Fratrem cum ſuis Sociis, & fui locutus cum ipſis. Hoc narro propterea, quòd, ſi dictus Frater habuiſſet notitiam de modo probandi Articulos, ſicut dedimus exempla *in præcedenti Libro*, ille Rex fuiſſet factus Chriſtianus, & totum ſuum Regnum fuiſſet Chriſtianorum DEO adjuvante.

2. Item narratur, quòd quidam Saracenus Philoſophus cognoverit, quòd Lex Mahometi eſſet falſa & erronea, & invenit ſimul diſputantes Catholicum, Græcum, Jacobinum & Neſtorinum; tunc dixit illis Saracenus: ego volo fieri Chriſtianus. Et quilibet illorum dixit illi, quòd converteretur ſecundùm ſuum modum. Tunc dixit Saracenus: oſtendatis mihi primò, quæ Secta veſtrûm ſit altior & vera, & hoc ſecundùm verum & realem modum argumentationis. Et illi dixerunt, quòd non haberent reales rationes, ſed tantùm poſitivas. Ergo, dixit Saracenus, detis mihi veram Fidem. Et illi dixerunt: nos non poſſumus dare, ſed à ſolo DEO datur talis habitus. Tunc ait Saracenus: ſi vos mihi non datis, nec DEUS dat, cùm non ſentiam me habituatum de vera Fide: quid igitur erit de me? coactè

coactè damnabor. Unde hoc narro propterea, quòd bonum fuiſſet, ſi Catholicus habuiſſet tales Rationes contra Saracenum & Schismaticos, quòd Fides & Intellectus, ût ſuprà dictum eſt, convenirent in Objecto; quia, ſi ſic, ille Saracenus ſinè dubio eſſet factus Catholicus; & hoc idem de Schismaticis.

3. Manifeſtum eſt, quòd Magiſtri in Theologia ſint altiores per intelligere, quàm Catholici ruſtici per credere. Hoc autem dico, quia, ſi malum eſſet probare Fidem Chriſti, ipſi, qui magìs intelligunt DEUM, magìs peccarent, & magìs diminuerent habitum Fidei & derogarent ei, & quantò minùs ruſtici de DEO intelligunt, tantò altiores eſſent per Fidem: unde ſequeretur, quòd meritum, quod rationabiliter eſt ſuperiùs, irrationabiliter eſſet inferiùs, quod eſt impoſſibile, & valde inconveniens. Ergo patet, quòd ſit bonum probare Fidem tantum, quantum poteſt probari.

4. Sunt tres Imperatores Tartarorum, quorum Major dicitur magnus Canis; & alter in Perſia & nominatur Carbenda; tertius verò apud Septentrionem, qui Cotan appellatur: Carbenda cum tota ſua Gente factus eſt Saracenus, & Saraceni conantur pervertere majores Imperatores, & alium etiam, qui Chaspar eſt dictus; & iſti tres Imperatores multò plus poſſident de terra, quàm omnes Chriſtiani, & etiam omnes Saraceni; & ſic, ſi omnes tres fierent Saraceni, quid eſſet de nobis minimis Chriſtianis? & non ſunt adhuc octoginta anni, quòd Tartari exierunt à montibus.

5. Ait Chriſtus Sancto Petro: *Petre amas me? paſce oves meas*, & ſic de multis aliis præceptis: & ideo excuſo me, quòd non poſſim plus facere; & credo, quòd in die judicii ſignabo eos cum digito dicens: ecce illos, quibus dixi, quomodo poſſent ordinare, quòd totus Mundus eſſet in bono ſtatu mediante gratiâ Chriſti; nam Chriſtus dixit. *Quærite & invenietis, pulſate & aperietur vobis, petite & accipietis, date & dabitur vobis*; qui habet aures audiendi audiat.

Ad Honorem & Laudem noſtri Domini JESU Chriſti finivit RAYMUNDUS iſtum Librum in Monte Peſſulano Menſe Martio Anno MCCCIV. Incarnationis noſtri Domini JESU Chriſti, in cujus cuſtodia commendavit iſtum Librum, & beatæ MARIÆ Virginis Matris ejus. *Si autem erravi in aliquo contra Fidem, hoc non feci ſcienter, ſed confiteor hoc ignoranter dixiſſe; idcirco ſubmitto ipſum correctioni Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ.*

)(I)(

BEATI RAYMUNDI LULLI DOCTORIS ILLUMINATI LIBER DE DEMONSTRATIONE PER ÆQUIPARANTIAM.

DEUS cum tua Benedictione *incipit Demonstratio per Æquiparantiam.*

DE PROLOGO.

1. QUoniam, quidquid fuit demonstratum ab antiquis, fuit demonstratum aut *propter quid*, aut *per quia*, & subjectum hujus Libri sit investigare Distinctionem in Divinis Personis per Demonstrationem, quæ Demonstratio non potest fieri *propter quid*, quia DEUS non habet aliquid supra se, & Demonstratio *per quia* non est potissima, idcirco intendimus probare Distinctionem in Divinis *per Æquiparantiam* & Æquivalentiam Actuum Divinarum Rationum.

2. Cùm igitur Demonstratio, in quantum hujusmodi, procedat ex *primis, veris, immediatis* & *necessariis Principiis*, ideo per talia Principia volumus formare & invenire hujusmodi Demonstrationem, quam nominamus *Æquiparantiam;* & sicut exemplificabimus in Divinis, ita in aliis Scientiis suo modo poterit demonstrari.

3. Adhoc igitur, ut possint exstirpari æquivocationes vel dubia, appellamus ista Principia simpliciter & absolutè *prima*, non ideo, quòd alia ab eis descendant, sed quia ipsa non descendunt ab aliis; & in hoc apparet, quòd talis primitivitas magìs retineat naturam primitivitatis, quàm primitivitas causæ ad effectum, quia prima est *absoluta*, alia verò *respectiva;* verbi gratiâ, sicut Intellectus in DEO est primitivus per suum intelligere, & Voluntas per suum velle ad omnes alias Dignitates, quia aliæ Dignitates habent intelligi per Intellectum, & diligi per Voluntatem, non autem sicut effectus per causas, cùm aliæ Dignitates eis sint æquivalentes in Essentia & Natura, & illis etiam primitivæ per suos actus proprios suo modo; sicut Divina Bonitas, quæ per suum bonificare est primitiva ad bonum intelligere & amare; & sicut Divina Magnitudo, quæ per suum magnificare est primitiva ad magnum intelligere & amare; & etiam Æternitas, quæ per suum æternare est primitiva ad æternum intelligere & amare; & sic de aliis circulariter secundùm suos actus: dicimus autem istam primitivitatem *circularem*, quia intra Essentiam DEI est permanens, & non extra.

4. Quòd autem ista Principia, ex quibus ista Demonstratio procedit, sint *vera*, ostendimus tali modo: quia sicut, quidquid verè intelligitur, verè habet intelligi per Intellectum; & quidquid verè diligitur, verè habet diligi per Voluntatem; à simili, quid-

quid verè bonificatur, verè habet bonificari per Bonitatem; & quidquid verè magnificatur, verè habet magnificari per Magnitudinem; & quidquid verè æternificatur, verè habet æternificari per Æternitatem, & ita de aliis Dignitatibus suo modo.

5. Dicimus autem ista Principia *immediata*, quia non est medium inter potentiam vel Dignitates & suum proprium actum, sicut inter Intellectum & intelligere, inter Voluntatem & velle, Bonitatem & bonificare, Magnitudinem & magnificare, Æternitatem & æternificare &c.

6. Sunt etiam *necessaria*, quia de necessitate ad Divinum Intellectum sequitur intelligere, cùm in DEO non sit potentia sinè actu, & ad Voluntatem velle, & ad Bonitatem bonificare, & ad Magnitudinem magnificare, & ad Æternitatem æternificare, & sic de aliis.

7. Nos autem tenebimus in Prologo istum ordinem in probando; *primò* intendimus probare *ignotos Actus* per *notos Actus* in Divinis, sicut bonificare &c. per intelligere & amare. *Secundò* probabimus per istos Actus *Concordantiam*, & per Concordantiam *Differentiam*, & per Concordantiam & Differentiam *Æqualitatem* in Divinis Personis; & postea descendemus ad principale propositum.

8. Volumus etiam declarare, cùm faciamus hanc investigationem *per Principia nostræ Artis Generalis*, quòd sint tria principia consecutiva, scilicet *Concordantia*, *Differentia* & *Æqualitas*, quibus mediantibus demonstrabimus per Æquiparantiam supradictam Distinctionem.

9. Quòd autem Bonitas, Magnitudo &c. habeant Actus, sic probamus: quando aliquæ Rationes ita se habent, quòd quædam habeant proprios Actus, & aliæ non, realiter inter se ipsas differunt; sed si Divinus Intellectus & Divina Voluntas habent proprios *Actus*, Divina Bonitas autem, Magnitudo, Æternitas &c. non, realiter inter se ipsas differrent; sed constat, quòd realiter in DEO non differant: ergo Divina Bonitas &c. habent proprios *Actus*.

10. Probatum est, quòd Divina Bonitas habeat Actum, scilicet bonificare, & sic de aliis; sed quòd ex *Actu* sequatur *Concordantia*, sic probatur: quia, ubicunque est Actus, est agens & agibile; sed agens & agibile conveniunt in agere; ergo ubicunque est Actus, est Concordantia, sinè qua ille Actus non posset esse.

11. Quòd autem *Differentia* sequatur ex Concordantia, sic monstratur: ubicunque est Concordantia, sunt plura; sed ubicunque sunt plura, est Differentia; ergo ubicunque est Concordantia, est Differentia.

12. Quòd verò ex Concordantia & Differentia in DEO sequatur *Æqualitas*, sic probamus: in omni subjecto, in quo est Concordantia & Differentia infinitè & æternè, est Æqualitas earundem in Infinitate & Æternitate; sed in DEO est Concordantia & Differentia, ût probatum est, & sunt infinitæ & æternæ, veræ & necessariæ, quia non possunt se aliter habere: ergo sequitur Æqualitas ex prædictis. Et sic declaratus est noster Prologus per supradicta Principia & probationes, quibus mediantibus veniemus ad propositum & intentum.

13. Sed quia materia est valde difficilis & sublimis, *si in aliquo impropriè locuti sumus, aut erravimus, intelligatur illud esse non intentionaliter, sed ignoranter; & ideo submitto hunc Librum Correctioni Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ tanquam verus & Catholicus Christianus.*

14. Iterum dicimus, quòd, si aliquis diceret, quòd ad probationem Trinitatis Fides destrueretur, sicut scriptum est, quòd *Fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum:* ad hoc respondemus: „quòd noster Dominus DEUS JESUS „Christus certificaverit Beatum Thomam, „quando voluit, quòd per experientiam „probaret Veritatem Fidei, dum suam ma„num posuit in Vulnere Lateris ejus, & ta„men JESUS Christus hoc non sustinuisset, „si Beatus Thomas propter hoc amisisset su„um meritum: etiam quia experimentum „non fit de spiritualibus, sed solùm de cor„poralibus. Similiter nos non sumus maxi„mè creati ad nostrum meritum, sed ad co„gnoscendum, diligendum & honorandum „nostrum Dominum DEUM. Ulteriùs di„cimus, quòd, si Rationes nobis deficerent, „semper haberemus recursum ad Fidem, & „sic Fides remanet in habitu. Etiam Isaias „dixit: *nisi credideritis, non intelligetis;* „quasi dicat, si credimus, hoc, quod credi„mus, possumus intelligere mediante Fide. „Etiam intellectus acquirit majus meritum, „quando objectat DEUM intelligendo, „quàm credendo; & ratio hujus est, quia „intelligendo est magis intensivus, quàm „credendo, cùm de sua ratione sit intellige„re, non autem credere„. Iterum, Infideles non

non stant ad *Authoritates* Fidelium, & tamen stant ad *Rationes;* & sic de multis aliis rationibus, quæ possent dici, per quas monstratur, quòd iste Tractatus non sit contra Fidem, sed sit ad Exaltationem & Honorem Christianæ Fidei; quoniam Infideles dicunt: *nolumus dimittere Fidem pro Fide, aut credere pro credere, sed bene dimittemus credere pro intelligere.*

De Divisione hujus Libri.

Iste Liber dividitur in *tres Distinctiones. Prima* est ad probandum, quòd in Divinis sit Distinctio. *Secunda* est ad probandum, quòd sint Tres Divinæ Personæ, & non plures nec pauciores. *Tertia* est ad probandum, quòd hæ Personæ sint Pater & Filius & Sanctus Spiritus; & primò de prima sic.

DISTINCTIO I.
Quòd in Divinis sit Distinctio.

1 Ubicunque est Concordantia, ibi est pluralitas; sed in Bonitate DEI est Concordantia: ergo in Bonitate DEI est pluralitas. Major est evidens, *quia probata est superiùs in Prologo;* minor declaratur sic: quia ubicunque est Actus, ibi est Concordantia agentis & agibilis in ipso Actu; sed in Divina Bonitate est Actus, scilicet Bonificare, ût demonstratum est: ergo in Divina Bonitate est Concordantia agentis & agibilis. Igitur est probatum, quòd sit Distinctio in Divina Bonitate inter bonificantem, bonificabilem & bonificare.

2. Iterum: ubicunque est Concordantia, ibi est pluralitas; sed in Divina Magnitudine est Concordantia: ergo in Divina Magnitudine est pluralitas. Major & minor sunt evidentes, sicut dictum est de Divina Bonitate: ergo est probatum, quòd sit Distinctio in Divina Magnitudine inter magnificantem, magnificabilem & magnificare. Igitur in Divinis est Distinctio.

3. Iterum: ubicunque est Concordantia, ibi est pluralitas; sed in Divina Æternitate est Concordantia: ergo in Divina Æternitate est pluralitas; & syllogismus est evidens, sicut suprà. Et sicut probatum est per Concordantiam cum istis tribus Divinis Dignitatibus, sic potest demonstrari cum aliis suo modo, scilicet cum Divina Potestate, Intellectu, Voluntate, Virtute, Veritate & Gloria. Igitur concluditur, quòd sit Distinctio in Divinis.

4. Iterum: ubicunque est Æqualitas, est Differentia inter æqualificata; sed in Divina Bonitate est Æqualitas inter bonificativum & bonificabilem: ergo in Divina Bonitate est Differentia inter bonificativum & bonificabilem. Major per se patet; minor declaratur sic: quia si inter bonificativum & bonificabilem non esset Æqualitas, Actus non procederet æqualiter ab ambobus; sed constat, quòd æqualiter procedat: ergo est Æqualitas inter bonificativum & bonificabilem. Igitur est probatum, quòd sit Distinctio in Divina Bonitate inter bonificativum, bonificabilem & bonificare.

5. Iterum: ubicunque est Æqualitas, est Differentia inter æqualificata; sed in Divina Magnitudine est Æqualitas inter magnificativum & magnificabilem: ergo in Divina Magnitudine est Differentia inter magnificativum & magnificabilem. Major & minor sunt evidentes, sicut dictum est de Divina Bonitate. Ergo probatum est, quòd in Divina Magnitudine sit Distinctio inter magnificativum, magnificabilem & magnificare. Igitur in Divinis est Distinctio.

6. Iterum: ubicunque est Æqualitas, est Differentia inter æqualificata; sed in Divina Æternitate est Æqualitas inter Æternificativum & Æternificabilem: ergo in Divina Æternitate est Differentia inter Æternificativum & Æternificabilem; & syllogismus est evidens, sicut suprà. Et sicut probatum est per Æqualitatem cum dictis Dignitatibus, sic potest demonstrari cum aliis, scilicet cum Divina Potestate, Intellectu, Voluntate, Virtute, Veritate & Gloria.

Diximus de prima Distinctione, in qua probavimus Distinctionem in Divinis per Concordantiam & per Æqualitatem, per quam Distinctionem manifestè apparent in DEO plures res reales de necessitate; quoniam quod est impossibile, quòd non sit, est necessarium, quòd sit; & quia impossibile est, quòd non sit Distinctio in Divinis, ût probatum est, necessarium est, quòd ipsa sit.

DISTINCTIO II.

Quòd sint Tres Divinæ Personæ, & non plures, nec pauciores.

IN ista Distinctione intendimus probare, quòd in DEO sint Tres Personæ, & non plures, nec pauciores; & hoc probamus per *Majoritatem Actionis, Distinctionis, Concordantiæ & Æqualitatis* discurrendo per Divinas Rationes; & hoc sic.

1. Illa Essentia, in qua sufficit unica Actio & unica Passio & unicus Actus, magìs est in *Majoritate Actionis*, quàm illa, in qua sunt plures actiones & plures passiones & plures actus; sed in Divina Bonitate sufficit unicus bonificativus, & unicus bonificabilis, & unicum bonificare: ergo Divina Bonitas magis est in Majoritate Actionis per illa tria, quàm si essent plura vel pauciora. Major declaratur sic: quia quando duæ actiones numero differentes sunt in eadem essentia, una limitat & impedit agere alterius; & sic de duabus passionibus & actibus numero differentibus. Minor sic monstratur: in Divina Bonitate sufficit unicus bonificativus, unicus bonificabilis & unicum bonificare, quia sunt infiniti, quod non possent esse, si essent plures bonificativi, plures bonificabiles & plura bonificare; ergo Divina Bonitas magìs est in Majoritate Actionis per unicum bonificativum & unicum bonificabilem & unicum bonificare, quàm si essent plures vel pauciores. Igitur concluditur, quòd in DEO sint Tres Personæ, & non plures nec pauciores. Et sicut dedimus exemplum de Actione & Passione & Actu in Divina Bonitate, ita potest concludi in Divina Magnitudine, Æternitate &c.

2. Illa Essentia, in qua sufficit unicus distinctivus à se, qui est generativus & productivus de se, & unicus distinguibilis generabilis & producibilis, & unicum distinguere per spirare & amare, magìs est in *Majoritate Distinctionis*, quàm illa, in qua sunt plures distinctivi & distinguibiles & plura distinguere; sed in Divina Magnitudine sufficit unicus magnificativus, qui est distinctivus à se & generativus productivus de se, & unicus magnificabilis, qui est distinguibilis à distinctivo & generabilis producibilis, & unicum magnificare, quod est distinguere per spirare & amare: ergo Divina Magnitudo magìs est in *Majoritate Distinctionis* per illa tria, quàm si essent plura vel pauciora. Major & minor declarantur ût suprà; „tamen ad excusandum nos intendimus dicere, quòd Pater sit unicus distinctivus generativus respectu Filii, & Filius unicus distinguibilis generabilis respectu „Patris, sed Pater & Filius simul sint unicus „distinctivus spirativus respectu Sancti Spiritûs, & Sanctus Spiritus est unicum distinguere per spirare & amare respectu Patris „& Filii, qui sunt unicus distinctivus spirativus. Ulteriùs dicimus, quòd, sicut dedimus exemplum de Distinctione in Divina „Magnitudine, sic possit dari in Divina Bonitate & Æternitate; & hoc idem de excusatione, quam dedimus in prædicto syllogismo.

3. Illa Essentia, in qua sufficit unicus concordativus, & unicus concordabilis, & unicum concordare per amare, magìs est in *Majoritate Concordantiæ*, quàm illa, in qua sunt plures concordativi, plures concordabiles, & plura concordare per amare; sed in Divina Æternitate sufficit unicus æternificativus, qui est concordativus, & unicus æternificabilis concordabilis, & unicum æternificare & concordare per amare: ergo Divina Æternitas magìs est in *Majoritate Concordantiæ* per illa tria, quàm per plura vel pauciora. Et syllogismus est evidens, sicut suprà; & sicut dedimus exemplum de Concordantia in Divina Æternitate, ita potest dari in Divina Bonitate, Magnitudine &c.

4. Illa Essentia, in qua sufficit unicus æqualificativus & unicus æqualificabilis & unicum æqualificare, magìs est in *Majoritate Æqualitatis*, quàm illa, in qua sunt plures æqualificativi, æqualificabiles & plura æqualificare; sed in Divina Potestate sufficit unicus Possificativus, qui est æqualificativus, & unicus Possificabilis æqualificabilis, & unicum possificare æqualificare per amare: ergo Divina Potestas magis est in *Majoritate Æqualitatis* per illa tria, quàm per plura vel pauciora. Et syllogismus est evidens sicut suprà; & sicut dedimus exemplum de Æqualitate in Divina Potestate, ita potest dari in Divina Bonitate, Magnitudine, Æternitate &c.

5. Etiam in numero ternario magìs æqualiter possunt stare plura Supposita, quàm in alio numero, sicut in binario, quaternario vel quinario; sicut secunda unitas, quæ æqualiter consistit inter primam & tertiam, & medium inter principium & finem, & intelligere inter intelligentem & intellectum, & amare inter amantem & amatum, & concordare inter concordantem & concordatum, & sic de aliis suo modo; sed talis *Majoritas Æqualitatis* non posset stare in numero binario, quaternario vel quinario, & sic de aliis, sicut in ternario: ergo probatum est, quòd Divinæ Personæ sint Tres, & non plures nec pauciores.

Diximus de secunda Distinctione, in qua probavimus per Demonstrationem Æquiparantiæ syllogizando per primitiva, vera & necessaria Principia, quòd Divinæ Personæ sint Tres, & non plures nec pauciores; quæ primitiva, vera & necessaria Principia sunt Actio, Distinctio, Concordantia, Æqualitas, ût dictum est.

DISTINCTIO III.

Quòd Divinæ Personæ sint Pater, Filius & Sanctus Spiritus.

IN hac Distinctione intendimus probare, quòd Tres Divinæ Personæ sint Pater, Filius & Sanctus Spiritus, per *easdem Rationes*, per quas probavimus, quòd sint Tres, & non plures nec pauciores; & primò sic.

1. Omne illud est in Divina Bonitate, per quod bonificans est in *majori Actione*, & bonificatus in majori passione respectu bonificantis; sed hoc est per Paternitatem & Filiationem: ergo in Divina Bonitate est Paternitas & Filiatio, & per consequens Pater & Filius. Major est per se evidens; minor sic declaratur: quia agens, qui est Pater, producit de tota sua Essentia & Natura agibilem vel actum Filium, quod non faceret, nisi esset Pater.

Iterum: omne illud est in Divina Bonitate, per quod bonificare est *major actus* bonificantis & bonificati; sed hoc est per amare: ergo in Divina Bonitate est amare, quod vocamus Sanctum Spiritum. Major de se patet; minor sic demonstratur; quia bonificare non posset esset infinitum & æternum sinè amare: ergo concluditur, quòd Tres Divinæ Personæ sint Pater & Filius & Sanctus Spiritus. Et sicut probavimus Patrem & Filium & Sanctum Spiritum in Divina Bonitate per *Majoritatem Actionis* & Passionis & ipsius Actûs, sic potest probari in Divina Magnitudine, Æternitate, & sic de aliis suo modo.

2. Omne illud est de necessitate in Divina Magnitudine, per quod Divina Magnitudo est magìs remota à Contrarietate; sed hoc est per *Concordantiam* magnificantis, magnificati & magnificare: ergo de necessitate sequitur Concordantia in Divina Magnitudine. Major & minor de se ipsis sunt evidentes; & quòd in ipsa Magnitudine sit Pater & Filius & Sanctus Spiritus per Concordantiam, sic probamus.

Omne illud est in Divina Magnitudine, per quod magnificans & magnificatus magìs possunt concordare; sed hoc est per Paternitatem & Filiationem: ergo in Divina Magnitudine est Paternitas & Filiatio, & per consequens Pater & Filius. Major per se est evidens, minor sic declaratur: quia magnificans, qui est Pater, de tota sua Essentia & Natura producit magnificatum Filium, quod non faceret, nisi magnificans esset Pater, & magnificatus Filius.

Iterum: omne illud est in Divina Magnitudine, per quod magnificare est *major Actus* magnificantis & magnificabilis; sed hoc est per amare: ergo in Divina Magnitudine est amare, quod vocamus Sanctum Spiritum. Major per se patet, minor sic declaratur; quia magnificare sinè amare non posset esse infinitum & æternum. Et sicut probavimus Patrem & Filium & Sanctum Spiritum in Divina Magnitudine per Concordantiam, sic potest probari in Divina Bonitate & Æternitate, & sic de aliis suo modo.

3. Omne illud est in Æternitate, per quod æternificans & æternificatus magìs possunt concordare; & quia, ubicunque est Concordantia, est *Differentia*, in Æternitate est Differentia inter æternificantem & æternificatum &c.; ideo, quòd in Æternitate sit Pater & Filius & Sanctus Spiritus, arguimus sic: ubicunque est major Concordantia, est *major Differentia;* sed in Æternitate est major Concordantia inter Æternificantem & Æternificatum: ergo in Æternitate est major Differentia inter æternificantem & æternificatum. Major est evidens, quia major Concordantia non potest esse sinè majori Differentia; minor superiùs est probata; & ideo sequitur, quòd in Æternitate sit Paternitas & Filiatio, & per consequens Pater & Filius, quia sinè Patre & Filio non posset esse major Concordantia & Differentia.

Iterum: omne illud est in Æternitate, per quod Æternificare est *major Actus* æternifican-

nificantis & æternificati; sed hoc est per amare: ergo in Æternitate est amare, quod vocamus Sanctum Spiritum. Major per se patet, minor sic declaratur: quia æternificare sinè amare non posset esse infinitum in Bonitate, Magnitudine &c. Et sicut dedimus exemplum ad probandum Patrem & Filium & Sanctum Spiritum in Æternitate per *Differentiam*, sic potest dari in Divina Bonitate, Magnitudine & aliis suo modo.

4. Omne illud est in Divina Potestate, per quod Divina Potestas magìs distat ab inæqualitate; sed hoc est per *Æqualitatem* possificantis, possificati & possificare: ergo de necessitate convenit, quòd sit Æqualitas in Divina Potestate; & ideo, quòd in Divina Potestate sit Pater & Filius & Sanctus Spiritus, arguimus sic: convenit, quòd, ubicunque est *major Æqualitas* inter possificantem & possificatum, sit Paternitas & Filiatio; sed in Divina Potestate est major Æqualitas inter possificantem & possificatum: ergo in Divina Potestate est Paternitas & Filiatio. Major sic patet, quia Pater in producendo Filium de toto se ipso coæquat illum sibi ipsi per Essentiam, Unitatem, Naturam & Bonitatem, Magnitudinem &c., quæ major Æqualitas non potest esse sinè Patre & Filio; minor sic declaratur: quia possificans & possificatus sinè *Majoritate Æqualitatis* non possent producere majus possificare.

Iterum: omne illud est in Divina Potestate, per quod possificans & possificatus magìs possunt coæquari; sed hoc est per amare: ergo in Divina Potestate est amare, quod vocamus Sanctum Spiritum. Major per se patet, minor sic declaratur: quia coæquare sinè amare non posset esse infinitum in Potestate. Et sicut dedimus exemplum de Æqualitate in Divina Potestate de Divinis Personis, sic potest dari in Divina Bonitate, Magnitudine, Æternitate, Intellectu, Voluntate, Virtute, Veritate & Gloria suo modo.

Ad Gloriam, Laudem, Cognitionem & Honorem Divinæ Trinitatis finivit Raymundus istum Librum in Monte Pessulano mense Martii M CCC IV. Incarnationis nostri Domini JESU Christi, in cujus Custodia sit recommendatus iste Liber; & etiam in custodia gloriosæ Virginis Beatæ MARIÆ.

Hic Tractatus est restitutus juxta Hispanica Exemplaria noviter accepta, & ideo differt in fine, loco & anno ab eodem Tractatu citato in Catalogo Tomi I.

BEATI RAYMUNDI LULLI DOCTORIS ILLUMINATI LIBER FACILIS SCIENTIÆ.

DEUS, cum tua altissima & profunda Veritate incipit *Liber Facilis Scientiæ.*

DE PROLOGO.

MAnifestum est, quòd unum oppositorum cognoscitur per alterum; & ideo intendimus facere istum Librum vel Artem de Suppositionibus contradictoriis, ut cognoscatur, quæ Propositio sit vera, & quæ sit falsa: & hoc intendimus exemplificare ad declarandam sanctam Catholicam Fidem contra aliquos Philosophantes dicentes, quòd Catholica Fides secundùm modum intelligendi sit impossibilis.

Subjectum verò hujus Libri est miscere Principia, ut videatur, quid sequatur in conclusione.

De Divisione hujus Libri.

1. ISte Liber dividitur in *decem Partes*, quæ sunt hæ: *Divina Bonitas, Magnitudo, Æternitas, Potestas, Intellectus, Voluntas, Virtus, Veritas, Gloria & Perfectio:* & istæ Dignitates vel Rationes prædicantur de DEO, & una prædicatur de alia; & hoc sic: DEUS est Bonitas, Magnitudo, Æternitas &c., Divina Bonitas est Magnitudo, Æternitas &c. & è converso, mutando subjectum in prædicatum; & per talem veram & necessariam prædicationem potest DEUS definiri, & quælibet ejus Ratio; & hoc sic:

2. Si quæratur, quid est DEUS? respondeatur, quòd DEUS est Bonitas, Magnitudo &c.: & si quæratur, quid est Divina Bonitas? respondeatur, quòd Divina Bonitas est DEUS, & est Magnitudo, Æternitas, & sic de aliis. Sed de nullo alio ente possunt esse tales definitiones, cùm istæ sint supremæ, & permanentes in superlativo gradu: ergo ostenditur, per quem modum DEUS potest definiri & suæ Rationes, & per consequens faciliter cognosci; *& applicatis ad propositum prædictis definitionibus cum suppositionibus contradictoriis faciliter potest cognosci, quæ suppositio est vera, & quæ est falsa, quia convenit, quòd illa suppositio sit vera, primitiva & necessaria, quæ stat pro prædictis definitionibus, & sua contraria suppositio sit falsa & impossibilis:* ergo ostenditur, per quem modum faciliter possit fieri Scientia de his, quæ prædicantur de DEO & de suis Rationibus.

De Bonitate.

1. SUppono, quòd sit bonum, magnum & verum, (& sic potest dici de aliis Rationibus, sed solùm de his tribus exemplificamus causâ brevitatis) quòd nulla impossibilitas possit impedire majorem possibilitatem Bonitatis; & si sua contraria suppositio sit bona, magna & vera, necessariò sequitur, quòd impossibilitas plus dicat, quàm possibilitas, quod est falsum & impossibile; cùm possibilitas dicat habitum positivum, & impossibilitas privativum: ergo concluditur, quòd Divina Incarnatio & Creatio & Resurrectio hominum & æterna Beatitudo sint possibilia apud DEUM, cùm sint supremæ possibilitates, & hoc bene, magnè & verè, bene per Divinam Bonitatem, magnè per Divinam Magnitudinem, verè per Divinam Veritatem, cùm sint Primæ Causæ.

2. Suppono, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd Divina Bonitas sit forma magìs activa, quàm materia prima passiva; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera,

vera, materia prima plùs potest recipere Bonitatem quoad se, quàm Divina Bonitas infundere quoad se & propter se ; quod est falsum & impossibile ; aliter definitio Bonitatis & aliarum Rationum essent læsæ; quod est impossibile: ergo ostenditur, quòd Divina Bonitas possit bene, magnè & verè agere super materiam primam ad placitum, & hoc miraculosè.

3. Suppono, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd Divina Bonitas habeat correlativa, ut sit diffusiva intrinsecè, & possit habere Naturam ; & in se ipsa naturaliter quiescere ; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera, necessariò sequitur, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd Divina Bonitas sit vacua & sinè Natura, nisi habeat correlativa, sic quoad suam Naturam, sicut Divinus Intellectus quoad suam : ergo ostenditur, quòd in Divina Bonitate sunt tria correlativa, & per consequens Trinitas.

4. Suppono, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd Divina Bonitas habeat tantam Potestatem quoad se ipsam, quantam habet Divina Æternitas quoad se ipsam ; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera, necessariò sequitur, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd Divina Potestas sit divisa, infinita quidem quoad Æternitatem in duratione, finita autem quoad bonificationem, quod est falsum & impossibile ; quia prædictæ definitiones essent læsæ: ergo est demonstratum, quòd Divina Bonitas sit ita infinita in vigore quoad bonificationem, sicut quoad durationem.

5. Suppono, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd Divina Bonitas sit in tantum potens per Intrinsecam Operationem, quantum per suam Existentiam ; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera, necessariò sequitur, quòd Divina Bonitas sit minùs potens, & quòd hoc sit bonum, magnum & verum ; quod est falsum & impossibile: ex quo sequitur, quòd Divina Trinitas sit.

De Magnitudine.

1. SUppono, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd Divina Potestas sit tantum immensa per Magnitudinem, quantum Infinita Duratio per Æternitatem ; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera, necessariò sequitur, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd ipsa sit finita ; quod est falsum & impossibile: ergo ostenditur, quòd ipsa sit immensa.

2. Suppono, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd Divina Magnitudo sit absoluta existendo & agendo ; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera, bonum, magnum & verum est, quòd sit finita, & impedita per aliquod impossibile, quod est falsum & impossibile : ergo ostenditur, quòd Divina Magnitudo sit infinita existendo & agendo, & per consequens Trinitas.

3. Suppono, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd nulla magnitudo sit maxima sinè maximare ; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera, necessariò sequitur, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd magnitudo sit magìs magna sinè maximare & sinè proprio objecto, quàm cum maximare & proprio objecto; quod est falsum & impossibile: ergo concluditur, quòd in Divina Magnitudine sit maximare & proprium objectum, & per consequens Divina Trinitas.

4. Suppono, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd Divina Magnitudo conversa cum Divina Bonitate, Æternitate, Potestate, Intellectu, Voluntate, Virtute, Veritate, Gloria & Perfectione nullo modo sit impedita, sed simpliciter absoluta & infinita ; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera, bonum, magnum & verum est, quòd non sit conversa cum prædictis, ut non sit absoluta & infinita ; quod est falsum & impossibile : ergo ostenditur, quòd Divina Magnitudo sit infinita omnibus modis, & per consequens Trinitas ; & quòd Divina Potestas, cum qua est conversa, sit infinita & absoluta.

5. Suppono, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd Divina Magnitudo habeat infinitam Naturam propter se, & propter Divinam Bonitatem, Æternitatem &c. ; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera, bonum, magnum & verum est, quòd non sit sufficiens Magnitudini Divinæ Bonitatis, Æternitatis &c., nec cum ipsis conversa ; quod est falsum & impossibile : ergo ostenditur, quòd Divina Magnitudo habeat infinitam actionem, contra quam nullum impossibile nec possibile potest agere.

De Æternitate.

1. SUppono, quòd sit bonum, magnum & verum illud, per quod Divina Unitas & Æternitas habeant majorem convenientiam invicem, ut sint unum Ens singulare, absolutum ; & si contraria suppositio sit bona, magna

magna & vera, necessariò sequitur, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd sint diversæ essentiæ una separata ab alia; quod est falsum & impossibile : ergo concluditur, quòd, sicut est una singularis absoluta Unitas, sic sit una singularis absoluta Æternitas ; ex quo sequitur, quòd mundus non sit æternus ; quia si sic, essent plures æternitates.

2. Suppono, quòd sit bonum, magnum & verum hoc, per quod Divina Æternitas est magìs absoluta ; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera, sequitur, quòd hoc sit bonum, magnum & verum, per quod est minùs absoluta ; quod est falsum & impossibile: ergo est demonstratum hoc, per quod est magìs absoluta ; ex quo sequitur, quòd habeat correlativa absoluta, sinè quibus non posset esse absoluta: ergo concluditur Divina Trinitas.

3. Suppono, quòd sit bonum, magnum & verum hoc, per quod Divina Potestas sit tantum propter Divinam Magnitudinem, quantum propter Divinam Æternitatem ; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera, bonum, magnum & verum est, quòd Divina Potestas, Magnitudo & Æternitas non participent æqualiter propter finem ; quod est falsum & impossibile: ergo concluditur, quòd Divina Potestas sit ita infinita quoad magnificationem, sicut quoad durationem ; & quòd Magnitudo sit ita infinita suo modo, sicut Æternitas suo modo.

4. Suppono, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd mundus non sit æternus ; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera, necessariò sequitur, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd non sit Incarnatio, Resurrectio, nec æterna Beatitudo ; quod est falsum & impossibile.

5. Suppono, quòd sit bonum, magnum & verum hoc, per quod duratio mundi magìs dependet ab Æternitate DEI ; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera, necessariò sequitur, quòd sit bonum, magnum & verum hoc, per quod Divina Æternitas sit minùs gubernans Universum ; quod est falsum & impossibile: ergo ostenditur, quòd mundus sit novus.

De Potestate.

1. SUppono, quòd sit bonum, magnum & verum hoc, per quod DEUS possit existere & agere per se, propter se, in se ipso, de se ipso, & cum se ipso ; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera, necessariò sequitur, quòd sit aliquod ens superius impediens DEUM, quod sit ejus causa ; quod est impossibile, cùm omne possibile & impossibile sint effectus Divinæ Potestatis ; ergo concluditur, quòd Divina Potestas sit absoluta, & quòd DEUS possit existere & agere sinè Angelo, Cœlo & hujusmodi.

2. Suppono, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd Divina Potestas comprehendat totum Universum subjectivè & objectivè ; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera, necessariò sequitur, quòd sit aliquod ens in Universo impediens Divinam Potestatem, ut non sit Causa Universi ; quod est falsum & impossibile : ergo probatum est, quòd DEUS sit Causa efficiens.

3. Suppono, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd nullum impossibile possit impedire Divinam Potestatem, quin habeat bonum, magnum & verum possibile ; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera, necessariò sequitur, quòd sit bonum, magnum & verum impedire bonum, magnum & verum possibile Divinæ Potestatis ; quod est falsum & impossibile: ergo ostenditur, quòd Incarnatio, Creatio, sempiterna Beatitudo &c. sunt possibilia apud DEUM.

4. Suppono, quòd non sit bonum, magnum nec verum, quòd Divina Potestas aliquo modo sit finita ; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera, bonum, magnum & verum est, quòd sit maximè finita ; quod est falsum & impossibile : ergo est demonstratum, quòd sit infinita, & quòd DEUS possit creare & resuscitare & hujusmodi.

5. Suppono, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd Divina Potestas possit annihilare omnes alias potestates, quarum est finis ; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera, necessariò sequitur, quòd sit bonum, magnum & verum hoc, per quod ea, quorum est finis, necessitant ipsam, quòd sit finis eorum ; quod est falsum & impossibile : ergo ostenditur ; quòd Divina Potestas possit annihilare omnes alias potestates.

De Intellectu.

1. SUppono, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd intellectus possibilis non sit de genere actionis ; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera, necessariò sequitur, quòd intellectus agens sit de genere passionis ; quod est falsum & impossibile : ergo ostenditur, quòd intellectus possibilis non possit esse unus in numero in omnibus hominibus, quia esset intellectus agens.

2. Suppono, quòd ſit bonum, magnum & verum, quòd humanus intellectus intelligat magìs bene, magnè & verè objectando DEUM & ſuas Rationes, quàm objectando ſenſibilia & imaginabilia; & ſi contraria ſuppoſitio ſit bona, magna & vera, neceſſariò ſequitur, quòd magìs intelligat per cauſas inferiores, quàm per ſuperiores; quod eſt falſum & impoſſibile: ergo oſtenditur, quòd Scientia facta per ſuperiores cauſas ſit una ſcientia per ſe ſeparata à ſcientia, quæ eſt facta per inferiores cauſas.

3. Suppono, quòd ſit bonum, magnum & verum, quòd intellectus faciat magìs verè ſcientiam ſuperiorem cum habitu Fidei, quàm faciat ſcientiam inferiorem ſinè habitu Fidei; & ſi contraria ſuppoſitio ſit bona, magna & vera, neceſſariò ſequitur contradictio, quæ non poteſt ſtare: ergo oſtenditur, quòd intellectus intelligendo cum habitu Fidei poſſit intelligere & credere, tamen aliter & aliter.

4. Suppono, quòd ſit bonum, magnum & verum, quòd intelligere DEI ſit realis Relatio inter Intelligentem & Intelligibilem, & per conſequens Diſtinctio; & ſi contraria ſuppoſitio ſit bona, magna & vera, neceſſariò ſequitur, quòd ipſum intelligere ſit indeterminatum & confuſum, quæ indeterminatio ſit bona, magna & vera; (cùm, quidquid ſit in intelligere DEI ſit bonum, magnum & verum) quod eſt falſum & impoſſibile: ergo eſt Divina Trinitas.

5. Suppono, quòd ſit bonum, magnum & verum, quòd ſit æterna Beatitudo, ut quilibet intellectus Beati habeat objectum æviternum; & ſi contraria ſuppoſitio ſit bona, magna & vera, neceſſariò ſequitur, quòd non ſit beatitudo, niſi in hac vita; quod eſt falſum & impoſſibile, & contra Divinam Bonitatem, Magnitudinem &c.

De Voluntate.

1. Suppono, quòd ſit bonum, magnum & verum, quòd Divina Voluntas diligat in Divina Bonitate proprium Objectum, ſcilicet Bonificantem, Bonificatum & Bonificare; & in Divina Magnitudine Magnificantem, Magnificatum & Magnificare, & ſic de aliis; & ſi contraria ſuppoſitio ſit bona, magna & vera, neceſſariò ſequitur, quòd ipſa Voluntas non ſit bona, magna nec vera; quod eſt falſum & impoſſibile: ergo oſtenditur, quòd Divina Voluntas diligat in omnibus Dignitatibus DEI Objecta & Actus proprios.

2. Suppono, quòd ſit bonum, magnum & verum, quòd Divina Voluntas diligat, quòd Divina Magnitudo ſit infinita; & ſi contraria ſuppoſitio ſit bona, magna & vera, neceſſariò ſequitur, quòd habeat in ſe finitatem ſuorum Correlativorum, quæ ſinè infinita Magnitudine non poſſent eſſe infinita: ergo oſtenditur, quòd Divina Magnitudo ſit infinita.

3. Suppono, quòd ſit bonum, magnum & verum, quòd Divina Voluntas tantum diligat Divinam Poteſtatem, quantum diligit Divinam Æternitatem; & ſi contraria ſuppoſitio ſit bona, magna & vera, ſequitur, quòd Poteſtas non poſſit ei ſufficere quoad infinitam Amationem, cùm Poteſtas non poſſet habere per ſe infinitam poſſificationem; quod eſt falſum & impoſſibile: ergo oſtenditur, quòd Divina Voluntas diligat, quòd Poteſtas ſit infinita quoad poſſificationem, ſicut quoad æternificationem.

4. Suppono, quòd ſit bonum, magnum & verum, quòd Divina Voluntas diligat, quòd ſit infinita in tantum quoad bonificationem, quantum quoad volitionem; & ſi contraria ſuppoſitio ſit bona, magna & vera, neceſſariò ſequitur, quòd diligat, quòd non ſit perfectè bona; quod eſt falſum & impoſſibile: ergo oſtenditur, quòd Divina Bonitas tantum objectet Divinam Voluntatem ſuo modo, ſicut è converſo.

5. Suppono, quòd hoc ſit bonum, magnum & verum, per quod Divina Voluntas diligit Divinum Intellectum objectantem Divinam Bonitatem tantum, quantum objectat Divinam Voluntatem; & ſi contraria ſuppoſitio ſit bona, magna & vera, bonum, magnum & verum eſt, quòd Divina Voluntas non diligat perfectè Divinum Intellectum, nec Divinam Bonitatem; quod eſt falſum & impoſſibile: ergo oſtenditur, quòd Divina Bonitas habeat in ſe ſic correlativa propter ſe, ſcilicet Bonificativum, Bonificabilem & Bonificare, ſicut Divinus Intellectus & Divina Voluntas habent Correlativa pro ſe ipſis.

De Virtute.

1. Suppono, quòd ſit bonum, magnum & verum, quòd humanus intellectus per ſuam virtutem & habituatus de habitu Fidei ſic ſe habeat ad attrahendum Divinas Similitudines de DEO, ſicut ſe habet ad attrahendum ſenſibiles ſimilitudines de corpore per ſenſum, & imaginabiles per imaginationem;

nem; & ſi contraria ſuppoſitio ſit bona, magna & vera, neceſſariò ſequitur, quòd ſit magìs virtuoſus objectivè per ſenſum & per imaginationẽ, quàm per Divinas Rationes; quod eſt falſum & impoſſibile: ergo oſtenditur, quòd intellectus habeat virtutem ad faciendũ ſcientiam de Similitudinibus DEI.

2. Suppono, quòd ſit bonum, magnum & verum, quòd DEUS ſic & multò magìs virtuosè ſe vertat ad humanum intellectum cum omnibus ſuis Dignitatibus, ſicut intellectus ad ipſum cum omnibus ſuis potentiis; & ſi contraria ſuppoſitio ſit bona, magna & vera, DEUS ſe habet erga intellectum vitiosè, & intellectus erga DEUM virtuosè; quod eſt falſum & impoſſibile: ergo oſtenditur, quòd DEUS ſit cognoſcibilis, & quòd intelligat omnia particularia.

3. Suppono, quòd ſit bonum, magnum & verum, quòd DEUS habeat proprium ſubjectum & objectum; & ſi contraria ſuppoſitio ſit bona, magna & vera, virtuoſum eſt, quòd DEUS habeat carentiam exiſtendi & agendi, & vitioſum eſt, quòd habeat exiſtentiam & agentiam quoad ſuas Rationes; quod eſt falſum & impoſſibile: ergo oſtenditur, quòd ſit Productio in Divinis.

4. Suppono, quòd ſit bonum, magnum & verum, quòd nulla virtus inferior poſſit impedire ſuperiorem, ſed è converſo; & ſi contraria ſuppoſitio ſit bona, magna & vera, neceſſariò ſequitur, quòd ſit bonum, magnum & verum, quòd virtutes inferiores dominentur ſupra ſuperiores; quod eſt falſum & impoſſibile: ergo oſtenditur, quòd Divina Virtus ſic ſit cauſa prima effectivè, ſicut finaliter.

5. Suppono, quòd ſit bonum, magnum & verum, quòd Divina Poteſtas ſit tantum virtuoſa proprer ſe & propter Divinam Bonitatem & Magnitudinem, quantum propter Æternitatem, Intellectum & Voluntatem; & ſi contraria ſuppoſitio ſit bona, magna & vera, neceſſariò ſequitur, quòd ſit vitium bonum, magnum & verum, quidquid eſt in Divina Bonitate, Magnitudine, Æternitate, Poteſtate, Intellectu & Voluntate; quod eſt falſum & impoſſibile: ergo oſtenditur, quòd Divina Poteſtas habeat infinitam Virtutem conſiderando omnibus modis.

De Veritate.

1. Suppono, quòd ſit bonum, magnum & verum, quòd DEUS formaliter ſic ſe vertat ad omne *eſſe* verificando, ſicut intelligendo; & ſi contraria ſuppoſitio ſit bona, magna & vera, neceſſariò ſequitur, quòd Divinus Intellectus attingat objectum intelligendo extra actum veritatis; quod eſt falſum & impoſſibile: ergo oſtenditur, quòd omnia tam particularia, quàm univerſalia à Divino Intellectu verè ſint objectabilia.

2. Suppono, quòd ſit bonum, magnum & verum, quòd nullum ens ſit ſinè actu veritatis; & ſi contraria ſuppoſitio ſit bona, magna & vera, neceſſariò ſequitur, quòd Divina Veritas aliquo modo ſit otioſa; quod eſt falſum & impoſſibile: ergo oſtenditur, quòd Divina Veritas ſic ſit univerſaliter cauſa effectiva, ſicut finalis.

3. Suppono, quòd ſit bonum, magnum & verum, quòd Divina Veritas ſub impoſſibili non poſſit habere paſſionem; & ſi contraria ſuppoſitio ſit bona, magna & vera, neceſſariò ſequitur, quòd ſit bonum, magnum & verum, quòd impoſſibilitas ſit ſua cauſa; quod eſt falſum & impoſſibile: ergo oſtenditur, quòd Divina Veritas ſit abſoluta intrà & extrà.

4. Suppono, quòd ſit bonum, magnum & verum, quòd Divina Veritas ſit infinita; & ſi contraria ſuppoſitio ſit bona, magna & vera, neceſſariò ſequitur, quòd ſit bonum, magnum & verum hoc, per quod Divina Veritas eſt magìs finita; quod eſt falſum & impoſſibile: ergo oſtenditur, quòd Divina Veritas ſit infinita, & quòd omne ens verum extrinſecum ſit ab ipſa verificatum ſubjectivè & objectivè.

5. Suppono, quòd ſit bonum, magnum & verum hoc, per quod Divinæ Rationes poſſunt habere magìs verè actus proprios; & ſi contraria ſuppoſitio ſit bona, magna & vera, neceſſariò ſequitur, quòd Divinæ Rationes careant propriis actibus, & quòd ipſa carentia ſit bona, magna & vera; quod eſt falſum & impoſſibile: ergo oſtenditur, quòd Divinæ Rationes non tantùm habeant proprios actus quoad nos, ſed etiam quoad ſe ipſas.

De Gloria.

1. Suppono, quòd ſit bonum, magnum & verum hoc, per quod DEUS magis ſe habet erga ſuos amicos glorificando gratioſè, juſtè & miſericorditer; & ſi contraria ſuppoſitio ſit bona, magna & vera, neceſſariò ſequitur, quòd ſe habeat erga ipſos malè, falsè & injuſtè, & erga ſuos inimicos bene, magnè & verè; quod eſt falſum & impoſſibile: ad conſequentiam autem iſtius impoſſibilita-

bilitatis sequitur, quòd mundus sit novus, & quòd gloria Beatorum sit æviterna.

2. Suppono, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd Angeli sint magis propter se ipsos, quàm propter cœlum; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera, necessariò sequitur, quòd Angelus sit magis gloriosus propter motum cœli, quàm propter objectare DEUM & seipsum, intelligendo, recolendo & amando; quod est falsum & impossibile: ergo ostensum est, quòd Angelus non sit propter motum Cœli.

3. Suppono, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd Angelus sit factus à DEO; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera, necessariò sequitur, quòd sit bonum, magnum & verum hoc, per quod Angelus est minùs dispositus ad recipiendum majorem gloriam à DEO, & per quod magis est separatus ab ipso; quod est falsum & impossibile, quia factio disponit, quòd totus Angelus sit gloriosus quoad suam essentiam & agentiam, non autem quoad suam æternitatem, posito, quòd sit æternus.

4. Suppono, quòd sit bonum, magnum & verum hoc, per quod homo magis potest intelligere, recolere & diligere Divinam Gloriam & suámmet gloriam; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera, necessariò sequitur, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd Angelus habeat majorem gloriam non objectando DEUM & non objectando seipsum, quàm objectando; quod est falsum & impossibile: ad consequentiam istius sequitur Divina Trinitas, Incarnatio, Resurrectio, Creatio & hujusmodi.

5. Suppono, quòd non sit bonum, magnum nec verum, quòd sit unus intellectus in numero in omnibus hominibus; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera, necessariò sequitur, quòd sit bonum, magnum & verum hoc, per quod DEUS sit minùs glorians, minùs amans, & quòd sua Gloria sit minùs intellecta & dilecta; quod est falsum & impossibile: ergo ostenditur, quòd intellectus sit particularis & conjunctus cum corpore hominis.

De Perfectione.

1. Suppono, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd mundus non sit æternus; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera, bonum, magnum & verum est, quòd DEUS non possit perficere mundum, qui est imperfectus, cùm perficere imperfectum non possit esse sinè additione perfectionis, quæ additio non est de genere æternitatis; & cùm hoc sit falsum & impossibile, probatum est, quòd mundus sit novus.

2. Suppono, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd omne illud, quod dependet à possibili & impossibili, sit imperfectum; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera, necessariò sequitur, quòd omne contingens sit perfectum; quod est falsum & impossibile, quia DEUS est Ens perfectum: ergo est probatum, quòd omne ens absolutè loquendo sit à contingentia præter DEUM.

3. Suppono, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd DEUS sit Causa perfectissima; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera, necessariò sequitur, quòd nullus effectus sit perfectus, cùm causa & effectus relativè se habeant; & sequitur, quòd, si mundus non est factus, DEUS non sit Causa perfectissima; quod est falsum & impossibile: ergo est probatum, quòd DEUS sit Causa perfectissima ratione finis & effectûs.

4. Suppono, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd Divina Philosophia sit primitiva, vera & necessaria ad intelligendum Philosophiam naturalem; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera, necessariò sequitur, quòd intellectus sit altior & perfectior in faciendo scientiam per ea, quæ sunt inferiora, quàm per ea, quæ sunt superiora; quod est falsum & impossibile: ergo est ostensum, quòd intellectus sit verior & perfectior extra sensum & imaginationem, quàm cum sensu & imaginatione in faciendo scientiam.

5. Suppono, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd intellectus hominis habeat intrinseca correlativa; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera, necessariò sequitur, quòd habeat majorem naturam & perfectionem intelligendi extrinsecè, quàm intrinsecè; quod est falsum & impossibile: ergo est ostensum, quòd intellectus habeat tria correlativa, scilicet intelligentem, intelligibile & intelligere.

Perfectus est Liber, & data est Doctrina, per quem modum faciliter possit generari scientia, & hoc sub conditionibus Divinarum Rationum, ût in Prologo dictum est, tenendo modum secundùm ea, quæ dicta sunt, ad faciendum scientiam de his, quæ non sunt dicta.

Ad laudem & honorem DEI finivit Raymundus istum librum Parisiis Mense Junii Anno MCCCXI. Incarnationis Domini nostri JESU Christi.

FINIS.

BEATI

BEATI RAYMUNDI LULLI DOCTORIS ILLUMINATI QUÆSTIONES SUPRA LIBRUM FACILIS SCIENTIÆ.

DEUS cum tua Benedictione & Virtute incipiunt Quæstiones supra *Librum Facilis Scientiæ.*

DE PROLOGO.

QUoniam Liber Facilis Scientiæ est Ramusculus *Artis Generalis*, ideo facimus Quæstiones de novem Subjectis, in quæ cadit, quicquid est, quæ sunt hæc: DEUS, Angelus, Cœlum, Homo, Imaginatio, Sensus, Vegetativa, Elementativa & Instrumentativa; & de istis intendimus facere Quæstiones, & applicabimus ipsas ad *Librum Facilis Scientiæ* tali modo, quòd per Doctrinam, quam dabimus, homo poterit solvere alias peregrinas Quæstiones factas per novem Subjecta.

De Divisione hujus Libri.

ISte Ramusculus Dividitur in *novem Partes*, videlicet in Quæstiones factas de DEO, de Angelo, de Cœlo, de Homine, de Imaginativa, de Sensitiva, de Vegetativa, Elementativa & Instrumentativa; & primò de prima Parte.

De Quæstionibus DEI.

1. UTrùm DEUS sit? *Solutio:* suppono, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd DEUS sit; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera; bonum, magnum & verum est, quòd ipse non sit; quod est falsum & impossibile; & *in Capite de Bonitate* dicit prima Ratio, quòd nullum impossibile possit impedire majus possibile Bonitatis: quod impossibile impediret, si DEUS non esset; quod est impossibile: ergo probatum est, quòd DEUS sit.

2. Utrùm DEUS possit agere miraculosè? *Solutio:* Suppono, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd DEUS possit agere miraculosè; & si contraria suppositio sit bona, magna & vera; bonum, magnum & verum est, quòd sua Potestas sit restricta, finita & impedita; quod est falsum & impossibile: & vade *ad secundum §. de Bonitate*, & ibi invenies solutionem implicatam.

3. Posito, quòd verè & necessariò possint solvi omnes Objectiones, quæ possunt fieri contra sanctam Catholicam Fidem, & quòd verè & necessariò possint solvi omnes Objectiones, quæ factæ sunt contra Infideles; Quæritur, utrùm implicaretur contradictio? *Solutio.* Respondendum est, quòd sic, ût patet *in tertio §. Capitis de Bonitate;* quia si utraque solutio sit bona, magna & vera, necessariò sequeretur, quòd id, quod est bonum, esset malum; & quòd id, quod est magnum, esset parvum; & quod est verum, esset falsum; quod est contradictio: & sic potest dici, quòd esset bonum, magnum & verum, quòd Divina Bonitas haberet & non haberet correlativa; quod est contradictio.

4. Utrùm DEUS sit infiniti vigoris? *Solutio.* Respondendum est, quòd sic, ût patet *in quarto §. Capitis de Bonitate*, quia si non, contrariæ suppositiones non implicarent contradictionem; quod est impossibile.

5. Utrùm Divina Bonitas possit esse tantum diffusa in se ipsa, quantum est sua Essentia? *Solutio.* Respondendũ est, quòd sic, & vade

ad

ad quintum §. in Capite de Bonitate; aliter implicaretur contradictio.

Diximus de Quæstionibus DEI applicatis *Capiti de Bonitate*; hoc etiam potest fieri de Quæstionibus applicatis *Capiti de Magnitudine, Æternitate* &c.

De Quæstionibus Angelorum.

INtendimus facere Quæstiones Angelorum quoad ea, quæ ponuntur *in Capite de Bonitate*, ut videatur, quòd ea, quæ diximus in illo Capite, sint communia ad solvendum Quæstiones factas de DEO, de Angelo, & sic de aliis subjectis, de quolibet suo modo; & sicut datur exemplum per *Caput de Bonitate*, ita potest dici de *Capite Magnitudinis, Æternitatis* &c.: unde, cùm hoc ita sit, est ostensum, quòd ista Ars habeat magnum ambitum ad solvendum multas Quæstiones.

1. Utrùm sint Angeli? *Solutio.* Dico, quòd sic; & vade ad primam Rationem *in Capite de Bonitate*, ubi dicitur, quòd nulla impossibilitas possit impedire majorem possibilitatem Bonitatis, quæ impossibilitas impediret majorem possibilitatem Bonitatis, si non essent Angeli; quod est contradictio: ergo est probatum, quòd sint Angeli.
2. Utrùm DEUS potuerit producere vel creare Angelos miraculosè? *Solutio.* Respondendum est, quòd sic, & vade ad *secundum §. in Capite de Bonitate*, in quo solutio est implicata.
3. Utrùm Divina Bonitas sit perfectum objectum Angelorum? *Solutio.* Respondendum est, quòd sic; & vade ad *tertium §. in Capite de Bonitate*, in quo invenies solutionem implicatam.
4. Utrùm Divina Æternitas habeat majorem Potestatem in gubernando Angelum, quàm Divina Bonitas in bonificando? *Solutio.* Respondendum est, quòd non, & vade ad *quartum §. in Capite de Bonitate*, in quo invenies solutionem implicatam.
5. Utrùm Angelus sit tantum potens quoad suum agere, quantum quoad suum existere? *Solutio.* Respondendum est, quòd non; quia, si sic, esset minùs similis DEO, & esset impossibile, quòd DEUS esset finis ejus, & Factor ejus; quæ impossibilitas se haberet in plus, quàm major possibilitas Bonitatis; quod est impossibile.

De Quæstionibus Cœli.

INtendimus applicare Quæstiones Cœli ad *Caput de Magnitudine*, in quo sunt implicatæ solutiones Quæstionum Cœli & hoc sic:

1. Utrùm Divina Potestas possit extendere Cœlum in infinitum? *Solutio.* Suppono, quòd sit bonum, magnum & verum, quòd hoc possit quoad Se, non quoad Cœlum; veruntamen etiam quoad Cœlum, si esset æternum; quia si esset immensum & remotum à quantitate, sic esset æternum & remotum à novitate; quod est impossibile, cùm sit corpus & habituatum de motu; & vade ad primam Rationem *in Capite de Magnitudine*.
2. Utrùm Cœlum posset impedire Magnitudinem Divinæ Potestatis? *Solutio.* Respondeo, quòd sic, si secunda suppositio est vera, quæ veritas est impossibilis; & hoc ideo, quia sequeretur contradictio, & vade ad *secundum Paragraphum in Capite de Magnitudine*.
3. Utrùm Cœlum sit magnum sinè proprio motu? *Solutio.* Respondendum est, quòd non quoad agentiam; & vade ad *tertium §. Capitis de Magnitudine*.

Utrùm innata principia Cœli convertan-
4. tur ad invicem? *Solutio.* Respondeo, quòd sic, si cœlum sit æternum, & si contradictio sit possibilis; & vade ad *quartum §. ejusdem Capitis*.
5. Posito, quòd Cœlum sit æternum, quæritur, utrùm habeat infinitam naturam? *Solutio.* Respondeo, quòd sic, & non, quod est contradictio, hoc est, quia limitaret infinitam Naturam DEI, & è converso; & vade ad *quintum §. Capitis de Magnitudine*.

De Quæstionibus Hominis.

1. INtendimus applicare Quæstiones factas de Homine ad *Caput de Æternitate*, & illas solvere per ea, quæ sequuntur in eodem capite.

Utrùm forma & materia hominis magis participent cum Divina Unitate & Æternitate, posito, quòd sint factæ à DEO? *Solutio.* Respondendum est, quòd sic, quia non sunt æternæ, nec gubernant se ipsas; & vade ad primam Rationem in *Capite de Æternitate*, in qua solutio est implicata.

Utrùm

2. Utrùm intellectus Platonis sit particulatus? *Solutio.* Respondendum est, quòd sic, ratio hujus est, quia DEUS est magis objectatus, scilicet intellectus per plures intellectus, quàm per unum intellectum in omnibus hominibus, & vade ad *secundum §. Æternitatis*, in quo solutio est significata.
3. Utrùm DEUS habeat tantam Potestatem in homine quoad suam Bonitatem, quantam quoad suam Æternitatem? *Solutio.* Respondendum est, quòd sic; quia si non, esset magis causa finalis quoad Æternitatem, quàm quoad Bonitatem, & implicaretur contradictio, ût patet in *tertio §. in Capite de Æternitate*.
4. Utrùm sit possibile, quòd sit Resurrectio hominum? *Solutio.* Respondendum est, quòd sic; aliter sequeretur contradictio, quæ contradictio est significata in *quarto §. in Capite de Æternitate*.
5. Utrùm sit bonum, magnum &c. id, per quod homo magis dependet à DEO? *Solutio.* Dico, quòd sic, & hoc cuilibet intuenti est manifestum in *quinto §. in Capite de Æternitate*.

De Quæstionibus Imaginationis.

QUæstiones & solutiones Imaginationis applicabimus ad *Caput de Potestate*, quia per ea, quæ manifestantur in illo Capite, sunt quæstiones solubiles.

1. Utrùm DEUS faciat motum Imaginationis? *Solutio.* Respondendum est, quòd sic; quia si non, implicaretur contradictio, & esset bonum, magnum & verum, quòd faceret & quòd non faceret, ût patet in prima Ratione *in Capite de Potestate*.
2. Utrùm DEUS cum sua Potestate comprehendat totam essentiam Imaginationis & accidentia ejus? *Solutio.* Respondendum est, quòd sic; & hoc ideo, quia bonum, magnum & verum est; & vade ad *secundum §. in Capite de Potestate*.
3. Utrùm impossibile, quodcunque sit, possit impedire possibilitatem Divinæ Potestatis? *Solutio.* Respondendum est, quòd non; ratio hujus est, quia esset malum & falsum; & vade ad *tertium §. in Capite de Potestate*, secundùm quod implicaretur contradictio.
5. Positio, quòd homo mortuus resurgat de morte ad vitam, utrùm DEUS posset resuscitare illam eandem Imaginationem, quam habebat in hac vita? *Solutio.* Respondendum est, quòd sic: ratio hujus est, quia bonum, magnum & verum est; & vade ad *quartum §. in Capite de Potestate*.
5. Utrùm DEUS posset annihilare naturalem potentiam, quam habet Imaginatio? respondendum est, quòd sic, ût patet *in quinto §. in Capite de Potestate*.

De Quæstionibus Sensitivæ.

QUæstiones Potentiæ Sensitivæ applicabimus *ad Caput de Intellectu*, & hoc ideo, quia in ipso apparebunt solutiones.

1. Utrùm sit Sensus agens? *Solutio:* respondendum est, quòd sic; ratio hujus est, quia bonum, magnum & verum est, quòd sit agens; & vade ad primam Rationem *in Capite de Intellectu*.
2. Utrùm humanus intellectus possit facere veriores & altiores scientias cum particularibus sensibus, quàm cum Divinis Rationibus? *Solutio.* Respondendum est, quòd non; ratio hujus est, quia esset magnum malum & falsum; & vade ad *secundum §. in Capite de Intellectu*.
3. Utrùm intellectus possit facere scientiam extra sensum? *Solutio.* Respondendum est, quòd sic; aliter intellectus non posset facere veram scientiam de DEO, nec de separatis, cùm non sit objectum sensûs; & vade ad *tertium §. in Capite de Intellectu*.
4. Utrùm sensus particulatus habeat correlativa sibi connaturalia? *Solutio.* Respondendum est, quòd sic; aliter non attingeret objectum in sua essentia; & vade ad *quartum §. in Capite de Intellectu*.
5. Utrùm mortuo animali annihiletur ejus sensus? *Solutio.* Respondendum est, quòd non; ratio hujus est, quia bonum, magnum & verum est, quòd potentia sensitiva sit una pars generalis universi, sicut est bonum, magnum & verum, quòd sit prima forma & prima materia; & vade ad *quintum §. in Capite de Intellectu*.

De Quæstionibus Vegetativæ.

QUæstiones Potentiæ Vegetativæ applicabimus ad *Caput de Voluntate*, & hoc ideo, quia in ipso apparent earum solutiones.

1. Utrùm Vegetativum ſit proprium objectum, ſcilicet optatum? *Solutio.* Reſpondendum eſt, quòd ſic, quia bonum, magnum & verum eſt; & vade ad primam Rationem *in Capite de Voluntate.*
2. Utrùm Vegetativa ſit potentia abſoluta? *Solutio.* Reſpondendum eſt, quòd ſic; quia bonum, magnum & verum eſt, cùm ſit cauſa omnium vegetabilium; & vade ad *ſecundum §. in Capite de Voluntate.*
3. Utrùm Vegetativa tantum appetat ſuam poteſtatem, quantum appetit ſuam durationem? *Solutio.* Reſpondendum eſt, quòd ſic, quia bonum, magnum & verum eſt, ût apparet *in tertio §. de Voluntate.*
4. Utrùm Vegetativa habeat ita magnum inſtinctum quoad ſe ipſam in bonificando plantam, quàm in magnificando ipſam? *Solutio.* Reſpondendum eſt, quòd ſic, quia bonum, magnum & verum eſt, ût apparet *in quarto §. in Capite de Voluntate.*
5. Utrùm Vegetativa æqualiter appetat actus ſecundarios ſuorum principiorum innatorum? *Solutio.* Reſpondendum eſt, quòd ſic, quia talis appetitus eſt bonus, magnus & verus, ût apparet *in quinto §. in Capite de Voluntate.*

De Quæſtionibus Elementativæ.

QUæſtiones Elementativæ applicabimus ad *Caput de Virtute*, quia in ipſo ſunt manifeſtæ ſolutiones earum, & contrariæ ſolutiones implicarent contradictionem.

1. Utrùm intellectus ita verè cum habitu Fidei cognoſcat DEUM, ſicut cum ſenſu cognoſcit elementum vel elementatum? *Solutio.* Reſpondendum eſt, quòd ſic, quia bonum, magnum & verum eſt, & ſuum oppoſitum eſſet malum & falſum; & vade ad primam Rationem *in Capite de Virtute.*
2. Utrùm DEUS magìs deſcendat ad illuminandum intellectum de ſe ipſo, quàm intellectus ad ſenſum ad faciendum ſcientiam de elementis vel elementatis? *Solutio.* Reſpondendum eſt, quòd ſic; ratio hujus eſt, quia bonum, magnum & verum eſt; & vade ad *ſecundum §. in Capite de Virtute.*
3. Utrùm potentia elementativa habeat proprium ſubjectum & objectum, videlicet ſubjectum elementando, & objectum optatum elementatum? *Solutio.* Reſpondendum eſt, quòd ſic; ratio hujus eſt, quia bonum, magnum & verum eſt; & vade ad *tertium §. in Capite de Virtute.*
4. Utrùm virtus potentiæ elementativæ poſſit impedire virtutem potentiæ vegetativæ? *Solutio.* Reſpondendum eſt, quòd ſic materialiter & per accidens, non autem formaliter; quia forma inferior non poteſt impedire formam ſuperiorem, & hoc bonum, magnum & verum eſt; & vade ad *quartum §. in Capite de Virtute.*
5. Utrùm potentia elementativa ſit tantum potens quoad ſuam bonitatem, quantum quoad ſuam poteſtatem? *Solutio.* Reſpondendum eſt, quòd non; ratio hujus eſt, quia unum ſuorum principiorum innatorum non poteſt prædicari de alio: quia ſi ſic, eſſent nimìs ſimilia Divinis Rationibus, quarum una prædicatur de alia; & hoc bonum, magnum & verum eſt; & vade ad *quintum §. in Capite de Virtute.*

De Quæſtionibus Virtutum moralium.

IStæ Quæſtiones ſunt de numero novem ſubjectorum, ſcilicet de Inſtrumentativa, & applicabimus ipſas ad *Caput de Veritate;* & hoc ſic:

1. Utrùm DEUS tantum utatur ſuâ Veritate ad verificandum morales Virtutes, quantum utitur ſuo Intellectu ad intelligendum ipſas? *Solutio.* Reſpondendum eſt, quòd ſic; quia in DEO Bonitas, Veritas & Intellectus convertuntur; & vade ad *primam Rationem in Capite de Veritate.*
2. Utrùm Juſtitia, Prudentia &c. ſint ſinè actu veritatis? *Solutio.* Reſpondendum eſt, quòd non; quia ſequeretur contradictio, ſcilicet, quòd eſſent veræ & non veræ; & vade ad *ſecundum §. in Capite de Veritate.*
3. Utrùm Virtus ſit magis poſſibilis, quàm peccatum? *Solutio.* Reſpondendum eſt, quòd ſic; quia Virtus dicit verum poſitivum, & peccatum privativum; & vade ad *tertium §. in Capite de Veritate.*
4. Utrùm veritas Virtutum ſit proprius actus Divinæ Veritatis? *Solutio.* Reſpondendum eſt, quòd ſic; quia Divina Veritas agit immediatè in cauſando veritates Virtutum, & homo per conſequens utitur ipſis; & vade ad *quartum §. in Capite de Veritate.*
5. Utrùm Fides ſit habitus nocivus intellectui, qui intelligit DEUM, & Charitas voluntati, quæ diligit DEUM? *Solutio.* Reſpondendum eſt, quòd non; quia ſi ſic, Fides & Charitas eſſent bonæ & non bonæ, magnæ & non magnæ, quod eſt contradictio; & vade ad *quintum §. in Capite de Veritate.*

De Quæſtionibus Vitiorum.

QUæſtiones vitiorum intendimus applicare ad *Caput de Gloria;* & hoc ſic:

1. Utrùm Peccator aliquo modo ſit in gratia DEI? *Solutio.* Reſpondendum eſt, quòd non; ratio hujus eſt, quia DEUS non bene, magnè & verè poſſet ei parcere peccata; & vade ad *primam Rationem in Capite de Gloria.*
2. Utrùm Angelus poſſit eſſe malus per peccatum? *Solutio.* Reſpondendum eſt, quòd ſic; quia per hoc, quòd eſt de nihilo, poteſt ſe difformare contra finem, quare eſt, poſito tamen, quòd non ſit confirmatus, nec ſuſtentatus in gratia DEI; & vade ad *ſecundum §. in Capite de Gloria.*
3. Utrùm ſit bonum, magnum & verum, quòd peccatum ſit factum à DEO? *Solutio.* Reſpondendum eſt, quòd non, quia ſi ſic, bonum, magnum & verum eſſet, quòd Virtutes non eſſent factæ à DEO, quod eſt falſum & impoſſibile; & vade ad *tertium §. in Capite de Gloria.*
4. Utrùm homo in ſciendo & amando Divinam Trinitatem cum Virtutibus ſit in peccato? *Solutio.* Reſpondendum eſt, quòd non; quia ſi ſic, ſequeretur contradictio; & vade ad *quartum §. in Capite de Gloria.*
5. Utrùm DEUS poſſet creare aliquid contra ſuam Intelligibilitatem & Amabilitatem? *Solutio.* Reſpondendum eſt, quòd non; quia ſi ſic, ſequeretur contradictio, quòd eſſet bonus & non bonus, magnus & non magnus &c.; quod eſt falſum & impoſſibile: & vade ad *quintum §. in Capite de Gloria.*

Dictum eſt de Quæſtionibus novem Subjectorum deductis per novem Principia *Libri Facilis Scientiæ;* & ſicut ſolvimus prædictas Quæſtiones cum ipſis Principiis, ſic poſſunt ſolvi aliæ peregrinæ quæſtiones: Quæſtiones autem *de Capite Perfectionis* intendimus facere, ut demus doctrinam, per quem modum aliæ Quæſtiones poſſint ſolvi.

De Quæſtionibus Perfectionis.

1. UTrùm ſit bonum, magnum & verum, quòd DEUS poſſit magìs perficere intellectum cum *intelligere*, quàm cum *credere? Solutio.* Eſt reſpondendum, quòd ſic; ratio hujus eſt, quia *intelligere* eſt ſimilitudo Divini Intellectûs, qui intelligit, *credere* autem eſt ſuum diſſimile; & hoc ideo, quia DEUS non credit; & vade ad *primam Rationem in Capite de Perfectione.*
2. Utrùm mundus ſit de neceſſitate, vel à contingentia? *Solutio.* Reſpondendum eſt, quòd à contingentia; ratio hujus eſt, quia dependet à poſſibili & impoſſibili; & vade ad *ſecundum §. in Capite de Perfectione.*
3. Utrùm ſit perfectiſſimus Effectus, ſcilicet humana Natura Chriſti conjuncta cum Divina Natura? *Solutio.* Reſpondendum eſt, quòd ſic; aliter ſinè perfectiſſimo effectu non poſſet eſſe perfectiſſima Cauſa, cùm relativè ſe habeant; & vade ad *tertium §. in Capite de Perfectione.*
4. Utrùm Theologia ſit ſcientia magìs perfecta, quàm Philoſophia? *Solutio.* Reſpondendum eſt, quòd ſic; ratio hujus eſt, quia DEUS eſt ſubjectum Theologiæ cum ſuis perfectiſſimis Rationibus, intelligibile autem eſt ſubjectum Philoſophiæ cum perfectiſſimis principiis, tamen ſubalternatis; & vade ad *quartum §. in Capite de Perfectione.*
5. Utrùm humanus intellectus (& ſic de humana voluntate & memoria) poſſet perficere animam ſinè correlativis innatis? etiam ſic quærendum eſt de quatuor potentiis corporis? *Solutio.* Reſpondendum eſt, quòd non; quia anima & corpus eſſent nimis diſparata à Similitudinibus DEI; & vade ad *quintum paragraphum in Capite de Perfectione.*

Ad laudem & honorem DEI finivit Raymundus Paraſiis prædictas Quæſtiones implicatas in Libro Facilis Scientiæ.

BEATI RAYMUNDI LULLI DOCTORIS ILLUMINATI LIBER DE NOVO MODO Demonſtrandi SIVE ARS PRÆDICATIVA MAGNITUDINIS.

DEUS cum tua Virtute & Veritate incipit iſte Liber, qui eſt *Novus Modus Demonſtrandi.*

DE PROLOGO.

QUia dicitur, quòd Fides non poſſit probari, ſit Fallacia *ſecundùm quid* & *ſimpliciter:* quoniam eſt verum, quòd ſecundùm ſenſum & imaginationem Fides non poſſit probari; ratio hujus eſt, quia Articuli Fidei non ſunt ſenſibiles nec imaginabiles; veruntamen poteſt probari *ſecundùm Modum intelligendi cum Divinis Rationibus* permanentibus & agentibus in ſuperlativo gradu; quæ ſunt *Divina Unitas, Bonitas, Magnitudo, Æternitas, Poteſtas, Intellectus, Voluntas, Virtus, Veritas & Gloria.* Et de hoc eſt exemplificatum in *multis Libris,* quos fecimus, & apparebit in iſto; nam id, quod intelligitur, magìs diligitur, quàm illud, quod creditur. Idcirco intendimus dare *Novum Modum demonſtrandi* ad probandum Fidem; ipſa Fides autem eſt permanens Habitus coadjuvativus Intellectûs, ſicut Charitas, quæ eſt Habitus Voluntatis.

Novus Modus autem demonſtrandi eſt verior, fortior & clarior, quàm Modus demonſtrandi ſecundùm dialecticum Syllogiſmum; ratio hujus eſt, quia non patitur Sophiſmata, fallacias & inſtantias, & hoc, quia reducit concludendo contradictionem ſive impoſſibile; & hoc patebit in proceſſu hujus Libri.

De Divisione hujus Libri.

ISte Liber dividitur *in quinque Distinctiones.*

Prima Distinctio est de Contradictoriis Suppositionibus.

Secunda Distinctio est divisa in *sex Partes*, quæ sunt hæ: probare, quòd DEUS sit; probare, quòd sit Unus, & non plures; probare Trinitatem; probare Creationem; probare Resurrectionem; probare Glorificationem.

Tertia Distinctio est de Incarnatione, & ad probandum ipsam deducemus *decem Rationes.*

Quarta Distinctio est de Angelo, de Cœlo, de Homine, de Imaginativa, de Sensitiva, de Vegetativa, de Elementativa, de Instrumentativa, & de istis octo Partibus est constitutus Universus Orbis.

Quinta Distinctio est de Quæstionibus, quas intendimus facere de DEO, de Incarnatione, de Angelo, de Homine & de Cœlo &c.

DISTINCTIO I.
DE
Contradictoriis Suppositionibus.

1. ISta Distinctio est de *Contradictoriis Suppositionibus* sive de Impossibili; & suum Subjectum est *Magnitudo*, super quam fundatur iste Liber sive *Ars Prædicativa Magnitudinis.*

2. Ens autem *bonum, magnum, verum, intelligibile* & *amabile* sunt uniformiter *quinque termini* hujus Artis; oppositum verò horum terminorum est *magnum malũ, magnum falsum, ignorabile & odibile.*

3. *Suppositio*, quando est vera, est de genere Bonitatis, & quando est bona, est de genere Veritatis; ratio hujus est, quia bonum & verum conveniunt cum *esse.* Et quando Suppositio est falsa, est de genere malitiæ; & quando est mala, est de genere falsitatis; ratio hujus est, quia malitia & falsitas conveniunt cum *non esse.*

4. Et ideo intendimus syllogizare faciendo Contradictorias Suppositiones, & Propositiones bonas & veras declaratas reducere ad *Affirmationem*, & oppositas ad *Negationem*, & hoc cum magna intelligibilitate & amabilitate, bonitate & veritate uniformiter. Talis Modus autem demonstrandi est Novus, & extra modum & figuram antiquorum Syllogismorum.

DISTINCTIO II.
DE
DEO, Uno, Trino, Creatore, Recreatore, Glorificatore.

IN secunda Distinctione probamus primò, quòd DEUS sit, faciendo Syllogismum, qui habet Novum Modum & Figuram, constitutum de quinque terminis, qui sunt Bonitas, Magnitudo, Veritas, Intellectus & Voluntas, in quibus habet suum fundamentum, scilicet bonum, magnum, verum, amabile & intelligibile; & sic de aliis Syllogismis hujus Libri, quia omnes habent eundem Modum & Figuram.

PARS I.
Quòd DEUS sit.

SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum, quòd DEUS sit, & quòd hoc

hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, magnum bonum, magnum verum est, quòd DEUS non sit, & hoc intelligere & amare est magnum bonum, magnum verum esse; & quia hoc est falsum & impossibile: de necessitate sequitur, quòd DEUS sit; aliter sequeretur Contradictio, videlicet, quòd DEUS esset & non esset; quæ Contradictio est impossibilis: ergo est demonstratum, quòd DEUS sit.

PARS II.
Quòd sit Unus DEUS, & non plures.

SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd sit Unus DEUS & non plures, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; & si contraria Suppositio est vera, sequitur de necessitate, quòd sit magnum bonum, magnum verum, quòd sint plures Dii, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse, quod est falsum & impossibile; quia, si essent plures Dii, per infinitam essentiam quilibet terminaret & causaret alium, quod est impossibile: ergo est ostensum, quòd sit Unus DEUS & non plures.

PARS III.
De Divina Trinitate.

IStam Partem intendimus dividere in *decem Rationes* DEI, cum quibus venabimur Divinam Trinitatem syllogizando, tenendo supradictum Modum; & primò de Divina Unitate.

De Divina Unitate.

1. SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Divina Unitas habeat intrinsecè Naturam uniendi, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum, quòd DEUS non habeat intrinsecè Naturam uniendi, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse, quod est falsum & impossibile; & hoc ideo, quia implicat in Divina Unitate vacuitatem, otiositatem & hujusmodi, quod est falsum & impossibile. Natura autem Divinæ Unitatis consistit per Intrinsecum Uniens, Unibile & Unire, quæ vocamus Divinam Trinitatem.

De Divina Bonitate.

2. SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Divina Bonitas habeat intrinsecam Naturam bonificandi, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Divina Bonitas non habeat intrinsecam Naturam bonificandi, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse, quod est falsum & impossibile: ergo est demonstratum, quòd DEUS intrinsecè habeat Naturam bonificandi per sua correlativa, quæ illi sunt coëssentialia, substantialia & naturalia, scilicet Bonificantem, Bonificatum, Bonificare. Et ista tria vocamus tres Divinas Personas, quas inquirimus.

De Divina Magnitudine.

3. SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS per suam magnitudinem habeat intrinsecam Naturam magnificandi, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, necessariò sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS per suam Magnitudinem non habeat Naturam magnificandi, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse, quod est falsum & impossibile; sed DEUS sinè proprio Magnificativo, Magnificabili, Magnificare non potest habere Naturam magnificandi: ergo concluditur, quòd in Divina Magnitudine sint tria correlativa, sive tria Suppositа, quæ vocamus Divinam Trinitatem.

De Divina Æternitate.

4. SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Divina Æternitas habeat intrinsecam Naturam æternandi, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, necessariò sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Divina Æternitas non habeat Naturam æternandi, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, ma-

gnum verum esse, quod est falsum & impossibile: ergo est demonstratum, quòd in Divina Æternitate sint tria correlativa, scilicet Æternans, Æternatum, Æternare, sinè quibus Divina Æternitas non posset habere Naturam æternandi; illa correlativa autem vocamus Divinas Personas.

De Divina Potestate.

5. SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS habeat intrinsecam Naturam possificandi, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, necessariò sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum, quòd DEUS non habeat intrinsecam Naturam possificandi, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse, quod est falsum & impossibile: ergo ostenditur, quòd DEUS habeat intrinsecam Naturam possificandi, quam Naturam non potest habere sinè proprio Possificante, & proprio Possificato, & proprio Possificare; & illa correlativa vocamus Divinam Trinitatem, quam inquirimus.

De Divino Intellectu.

6. SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Divinus Intellectus habeat intrinsecam Naturam intelligendi, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; & si contraria Suppositio est vera, necessariò sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum, quòd Divinus Intellectus non habeat intrinsecam Naturam intelligendi, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse, quod est falsum & impossibile: ergo concluditur, quòd in Divino Intellectu sint tria connaturalia Correlativa, scilicet Intelligens, Intellectum sive Intelligibile, & Intelligere; sinè istis autem non haberet intrinsecam Naturam intelligendi, quæ vocamus Divina Suppositа.

De Divina Voluntate.

7. SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS per suam Voluntatem habeat intrinsecam Naturam volendi, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS per suam Voluntatem non habeat intrinsecam Naturam volendi, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse, quod est falsum & impossibile: ergo est demonstratum, quòd DEUS per suam Voluntatem naturaliter habeat tria correlativa, scilicet Volens, Volitum & Velle, sinè quibus non posset habere intrinsecam Naturam volendi; & ista tria vocamus Divinas Personas.

De Divina Virtute.

8. SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Divina Virtus habeat intrinsecam Naturam virtuificandi, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, necessariò sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum, quòd Divina Virtus non habeat intrinsecam Naturam virtuificandi, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse, quod est falsum & impossibile: ergo concluditur, quòd in Divina Virtute sint tria correlativa, sinè quibus Divina Virtus non posset habere intrinsecam Naturam virtuificandi, quæ tria connaturalia correlativa, videlicet Virtuificans, Virtuificatum sive Virtuificabile, & Virtuificare sunt Divina Trinitas, quam inquirimus.

De Divina Veritate.

9. SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS habeat intrinsecam Naturam verificandi, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, necessariò sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum, quòd DEUS non habeat intrinsecam Naturam verificandi, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse, quod est falsum & impossibile: ergo ostenditur, quòd DEUS per suam Veritatem habeat tria connaturalia correlativa, scilicet naturalem Verificantem, Verificatum, Verificare, quæ vocamus Divinam Trinitatem.

De Divina Gloria.

10. SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Divina Gloria habeat intrinsecam Naturam gloriandi, & quòd

quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, necessariò sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS non habeat intrinsecam Naturam gloriandi, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse, quod est falsum & impossibile: ergo concluditur, quòd Divina Gloria habeat in se tria correlativa, sinè quibus non posset habere Naturam gloriandi intrinsecè, scilicet, Glorians, Gloriatum, Gloriari, quæ tria vocamus Divinam Trinitatem.

Venati sumus Divinam Trinitatem, & cum sua Gratia & Adjutorio invénimus ipsam, tenendo modum artificiatum; si autem aliquis velit improbare id, quod probavimus, ex hoc necessariò oportet, quòd teneat, quòd primæ Positiones sint falsæ, & secundariæ sint veræ, & sic implicabit, quòd sit contradictio, quod est falsum & impossibile; cùm illud sit possibile, hoc autem facere sit impossibile, & contra intelligibile & amabile.

PARS IV.
De Creatione.

PRobationem Creationis Mundi intendimus facere cum Divina Potestate, Intellectu & Voluntate, quæ sunt idem per Essentiam, Substantiam & Naturam; ex quo sequitur, quòd, si DEUS potest creare Mundum cum sua Potestate, Divinus Intellectus intelligat, & Voluntas diligat Mundum creare, posito, quòd sit magnum bonum, magnum verum creare Mundum de nihilo; & ideo arguo sic:

Suppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS possit creare Mundum de nihilo, & quòd sit à DEO intelligibile & amabile, & etiam à nobis, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; & si contraria Suppositio est vera, necessariò sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS non possit creare Mundum de nihilo, & quòd hoc sit à DEO intelligibile & amabile, & etiam à nobis, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; & quia hoc est falsum & impossibile: ergo est demonstratum, quòd Mundus sit creatus & deductus de non esse in esse.

PARS V.
De Resurrectione.

SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS possit resuscitare eundem hominem in numero sive omnes homines, & quòd hoc sit à DEO intelligibile & amabile, & etiam à nobis, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; & si contraria Suppositio est vera, necessariò sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS non possit resuscitare homines in eodem numero, & quòd hoc à DEO sit intelligibile & amabile, & etiam à nobis, & quòd sit magnum bonum, magnum verum esse; & quia hoc est falsum & impossibile: ergo est demonstratum, quòd erit generalis Resurrectio hominum, ut videatur magnum posse, & magnum intelligere & amare DEI, & etiam magnum bonum, magnum verum esse Judicium DEI, cùm homo sit Judicandus totus, faciens bonum aut malum.

PARS VI.
De Glorificatione.

SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS possit dare æternam Gloriam justis & bonis hominibus, & quòd hoc sit à DEO intelligibile & amabile, & etiam à nobis, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, necessariò sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS non possit dare sempiternam Gloriam bonis & justis hominibus; & quòd hoc sit à DEO intelligibile & amabile, & à nobis, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; & quia hoc est falsum & impossibile: ergo est demonstratum, quòd DEUS dabit sempiternam Gloriam Beatis.

Demonstravimus prædictos Articulos Fidei, tenendo Novum Modum demonstrandi; & sicut fecimus Demonstrationes per prædictos Syllogismos, sic possunt fieri plures Demonstrationes per Divinam Bonitatem, Magnitudinem, Æternitatem, Virtutem, Veritatem & Gloriam; quia sic convertuntur per Divinam Essentiam, Substantiam & Naturam, sicut Divina Potestas, Intellectus & Voluntas convertuntur.

DISTINCTIO III.
De Incarnatione.

ISta Distinctio est divisa in *decem Partes*, hoc est, in *decem Syllogismos* deductos per Divinam Unitatem, Bonitatem, Magnitudinem, Æternitatem, Potestatem, Intellectum, Voluntatem, Virtutem, Veritatem & Gloriam, considerando Causam causalissimam, & Effectum effectissimatum quoad Unitatem unissimam, quoad Bonitatem optimam, quoad Magnitudinem maximam &c. Et primò probabimus Divinam Incarnationem per Unitatem unissimam.

De Unitate Unissima.

1. SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS per suam Unitatem sit Causa unissima habens Effectum unissimatum, scilicet unum Christum DEUM Hominem, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; & si contraria Suppositio est vera, necessariò sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum, quòd DEUS per suam Unitatem non sit Causa unissima, & quòd perdat effectum unissimatum relatum ad Causam unissimam, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse, quod est falsum & impossibile: ergo est demonstratum, quòd DEUS sit incarnatus.

De Bonitate Optima.

2. SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Divina Bonitas sit Causa optima habens Effectum optimatum, scilicet Christum DEUM Hominem, cùm Causa & Effectus relativè se habeant, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, necessariò sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Divina Bonitas non sit Causa optima, & quòd perdatur Effectus optimatus, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; & quia hoc est falsum & impossibile: ergo est ostensum, quòd DEUS sit incarnatus.

De Magnitudine Maxima.

3. SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS per suam Magnitudinem sit Causa maxima habens Effectum maximatum, sinè quo non posset esse Causa maxima, cùm Causa & Effectus relativè se habeant, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, necessariò sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum, quòd DEUS per suam Magnitudinem non sit Causa maxima, & quòd perdatur Effectus maximatus, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; & quia hoc est falsum & impossibile: ergo est probatum, quod DEUS sit incarnatus.

De Æternitate Æternalissima.

4. SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Divina Æternitas sit Causa æternalissima habens Effectum æternalissimatum, hoc est, quòd sit Homo factus de humana Natura in Divina æterna Persona & cum ipsa conjunctus, radicatus & sustentatus, scilicet Christus DEUS Homo, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, necessariò sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Divina Æternitas non sit Causa æternalissima, & quòd perdatur Effectus æternalissimatus, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; & quia hoc est falsum & impossibile: ergo est demonstratum, quòd DEUS sit incarnatus.

De Potestate Potentissima.

5. SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS per suam Potestatem sit Causa potentissima habens Effectum potentissimatum, scilicet Christum DEUM Hominem, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; & si contraria Suppositio est vera, necessariò sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum, quòd DEUS per suam Potestatem non sit Causa potentissima, & quòd perdatur Effectus potentissimatus, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; & quia hoc est falsum & impossibile, necessariò sequitur, quòd DEUS sit incarnatus; non autem dico supremam necessitatem, sicut est Necessitas Divinæ Trinitatis, quia illa est naturalis; sed dico subalternatam necessitatem, & quia est de bene esse.

De Intellectu Intellectissimo.

6. SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Divinus Intellectus sit Causa intellectissima habens Effectum intellectissimatum, scilicet Christum DEUM Hominem, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, necessariò sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Divinus Intellectus non sit Causa causalissima, & quòd perdatur Effectus intellectissimatus, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse, quod est falsum & impossibile: ergo est probatum, quòd DEUS sit incarnatus.

De Voluntate volissima.

7. SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS sit Causa amantissima habens Effectum amantissimatum, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum, quòd DEUS non sit Causa amantissima, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse, & quòd perdatur Effectus volissimatus, scilicet Christus DEUS homo; & quia hoc est falsum & impossibile: ergo est demonstratum, quòd DEUS sit incarnatus.

De Virtute virtuosissima.

8. SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Divina Virtus sit Causa virtuosissima, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum, quòd Divina Virtus non sit Causa virtuosissima, & quòd perdatur Effectus virtuosissimatus, scilicet Christus DEUS Homo, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; & quia hoc est impossibile: ergo est ostensum, quòd DEUS sit incarnatus.

De Veritate Verissima.

9. SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS sit Causa verissima habens Effectum verissimatum, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum, quòd DEUS non sit Causa verissima, & quòd perdatur Effectus verissimatus, scilicet Christus DEUS Homo, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; & quia hoc est falsum & impossibile: ergo est demonstratum, quòd DEUS assumpserit humanam Naturam.

De Gloria Glorioſissima.

10. SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Divina Gloria sit Causa glorioſissima, & quòd illi respondeat Effectus glorioſissimatus, scilicet Christus DEUS Homo; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum, quòd Gloria glorioſissima non sit Causa glorioſissima, & quòd perdatur Effectus glorioſissimatus, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; & quia hoc est falsum & impossibile: ergo est ostensum, quòd DEUS sit incarnatus.

Demonstravimus Divinam Incarnationem per Novum Modum demonstrandi; & si aliquis vult improbare id, quod diximus, necessariò sequitur, quòd suæ improbationes sint de genere secundarum Suppositionum, & per consequens, quòd sint falsæ, quia de necessitate sequitur, quòd secundæ Suppositiones sint falsæ. Talis Modus demonstrandi est compendioſus, facilis & valde remotus à falsis opinionibus.

DISTINC-

DISTINCTIO IV.
DE
Octo Partibus Universi.

ISta Distinctio dividitur in *octo Partes*, quæ sunt Angelus, Cœlum, Homo, Imaginatio, Sensus, Vegetatio, Elementatio, Instrumentatio; de istis intendimus facere Syllogismos tenendo Novum Modum demonstrandi, ut demus facilem veram & compendiosam Doctrinam ad cognoscendum ea, quæ possunt prædicari de prædictis; & primò de Angelo.

PARS I.
De Angelo.

SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Angeli sint, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd non sit magnum bonum, magnum verum, quòd Angeli sint, & quòd sit magnum bonum, magnum verum intelligere & amare, quòd ipsi non sint, & quòd perdatur nobilior effectus, excepto Christo; & quia hoc est falsum & impossibile, est demonstratum, quòd Angeli sint.

PARS II.
De Cœlo.

SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS moveat Cœlum ad per se movendum, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd perdatur major participatio, quæ est inter DEUM & Cœlum, & inter Cœlum & inter ejus inferiores effectus, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; & quia hoc est falsum & impossibile: ergo est demonstratum, quòd DEUS moveat Cœlum ad per se movendum.

PARS III.
De Homine.

SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd humanus Intellectus possit facere veriorem, clariorem & nobiliorem scientiam cum Dignitatibus DEI, quàm cum Sensu & Imaginatione; & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse hoc, per quod Divinæ Rationes minùs sunt Causæ humani Intellectûs, & quòd perdatur verior, clarior & nobilior scientia, & quòd intelligere & amare hanc perditionem sit magnum bonum, magnum verum esse; & quia hoc est falsum & impossibile: ergo est demonstratum, quòd humanus Intellectus posit facere veriorem, clariorem & nobiliorem scientiam cum Dignitatibus DEI, quàm cum Sensu & Imaginatione.

PARS IV.
De Imaginatione.

SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Imaginativa Potentia sit radicata in Sensitiva Potentia, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum hoc, per quod Imaginatio minùs potest extrahere species sive phantasias à Sensu, & quòd perdatur hoc, per quod intellectus magis potest participare cum Sensitiva per Imaginativam in faciendo scientiam, & quòd hanc perditionem intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; quod est falsum & impossibile.

PARS V.
De Sensitiva.

SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Sensus sit agens, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd perdatur hoc, per quod Sensus haberet majorem naturam sentiendi, bonificandi & magnificandi, & quòd hoc intelligere & amare esset magnum bonum, magnum verum esse, quod est falsum & impossibile: ergo concluditur, quòd detur Sensus agens.

PARS VI.
De Vegetativa.

SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Vegetativa Potentia sit radicata in Elementativa Potentia, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse hoc, per quod minùs esset de genere substantiæ & de genere quantitatis, qualitatis & aliorum prædicamentorum, & quòd perditio istorum esset magnum bonum, magnum verum esse, & quòd hoc intelligere & amare esset magnum bonum, magnum verum esse; quod est falsum & impossibile: ergo est demonstratum, quòd Vegetativa sit radicata in Elementativa.

PARS VII
De Elementativa.

SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Elementativa sit per essentiam, substantiam & naturam in elementatis, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse hoc, per quod Elementa & elementata minùs participant per essentiam, substantiam & naturam, & quòd perdatur major participatio, & quòd intelligere & amare hanc perditionem sit magnum bonum, magnum verum esse; & quia hoc est falsum & impossibile: ergo est demonstratum, quòd elementa per essentiam, substantiam & naturam sint in elementatis.

PARS VIII.
De Instrumentativa.

INstrumentativa Potentia est Ars, cum qua homo agit artificialiter vel moraliter, sicut Artes liberales & mechanicæ, & etiam Virtutes & Vitia; & quia volumus evitare prolixitatem, intendimus dare exemplum super Virtutes & Vitia duobus modis; & sicut exemplificabimus de istis, potest intelligi de aliis.

De Virtutibus.

SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse hoc, per quod DEUS sit Causa efficiens & finalis omnium Virtutum, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse hoc, per quod homo magis distat à Divina Gratia, & quòd perdatur hoc, per quod DEUS est magis gratiosus, & quòd intelligere & amare hanc perditionem sit magnum bonum, magnum verum esse, quod est falsum & impossibile: ergo concluditur, quòd DEUS sit Causa efficiens & finalis omnium Virtutum, scilicet Justitiæ, Prudentiæ &c.

De Vitiis vel Peccatis.

SUppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse hoc, per quod DEUS magis distat à Vitiis & peccatis, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum hoc, per quod DEUS sit magis circa Vitia & peccata, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse, quod est falsum & impossibile: ergo est demonstratum, quòd DEUS habeat infinitam distantiam à Vitiis & peccatis.

Demonstratum est, per quem modum homo potest arguere & solvere de octo Prædictis generibus, ex quibus Universum est constitutum; & talis doctrina est valde utilis, facilis & compendiosa & remota à falsis opinionibus.

DISTINCTIO V.
DE
Quæstionibus.

ISta Distinctio dividitur in Quæstiones, quas intendimus facere de DEO, de Incarnatione, de Angelo & Cœlo & Homine &c., & intendimus ipsas solvere syllogizando secundùm prædictum Modum; & secundùm quòd solvemus Quæstiones hujus Libri, poterunt solvi aliæ peregrinæ Quæstiones.

PARS I.
Quæstiones de DEO.

1. *Quæstio.* Quare DEUS est in Tribus Personis, & non in pluribus nec in paucioribus?

Respondeo & dico syllogizando. Suppono, quòd hoc sit majus bonum, majus verum esse, per quod numerus Divinarum Personarum habet majorem convenientiam cum correlativis ostensis in *secunda Distinctione*, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum, quòd perdatur hoc, per quod Divinæ Personæ haberent majorem convenientiam cum correlativis secundæ Distinctionis, & quòd hoc intelligere & amare esset magnum bonum, magnum verum esse, quod est falsum & impossibile: ergo est demonstratum, quòd Numerus Personarum consistat in Tribus Personis, & non in pluribus, nec in paucioribus.

2. *Quæstio.* Quare in Divina Trinitate una Persona vocatur Pater, alia Filius, alia Sanctus Spiritus?

Respondeo syllogizando. Suppono, quòd sit magìs magnum bonum, magìs magnum verum esse hoc, per quod Nomina Divinarum Personarum habent majorem convenientiam cum correlativis Divinarum Personarum, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum, quòd perdatur major convenientia, quæ potest esse inter Nomina Divinarum Personarum & correlativorum Divinarum Rationum, & quòd hanc perditionem intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; & quia hoc est falsum & impossibile: ergo est ostensum, quòd Nomina Divinarum Personarum sint relata à correlativis Divinarum Dignitatum.

3. *Quæstio.* Utrùm magìs conveniat affirmare de DEO hoc, quod ipse est, quàm negare hoc, quod ipse non est?

Respondeo & dico, quòd sic, & quòd hoc sit verum, arguo sic. Suppono, quòd sit magìs magnum bonum, magìs magnum verum esse facere de DEO scientiam per hoc, quod ipse est, quàm per hoc, quod ipse non est, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magìs magnum bonum, magìs magnum verum dicere, quòd DEUS sit hoc, quod est, per hoc, quia non est lapis vel asinus &c., quàm per hoc, quia est Unitas unissima, Bonitas optima &c., & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; & quia hoc est falsum & impossibile: ergo est demonstratum, quòd magìs conveniat affirmare de DEO hoc, quod ipse est, quàm negare hoc, quod ipse non est.

4. *Quæstio.* Utrùm DEUS possit definiri?

Respondeo & dico, quòd sic, & hoc probo syllogizando. Suppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse hoc, per quod DEUS est à nobis cognoscibilis, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd ista prædicatio sit falsa: DEUS est Unitas unissima, DEUS est Bonitas optima &c., & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; & quia hoc est falsum & impossibile: ergo est demonstratum, quòd DEUS possit definiri secundùm prædictum Modum, non autem per causas, quas habeat suprà se.

Quæstio.

5. *Quæstio.* Utrùm DEUS sit infinitus, & sic de suis Rationibus?

Respondeo & dico, quòd sic. Suppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS sit infinitus, & sic de suis Rationibus, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS non sit infinitus, & sic de suis Rationibus, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; & quia hoc est falsum & impossibile: ergo est demonstratum, quòd DEUS sit infinitus, & sic de suis Rationibus.

6. *Quæstio.* Utrùm in Divina Essentia sit una Bonitas, & non plures, una Magnitudo, & non plures?

Respondeo & dico, quòd sic. Suppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd in Divina Essentia Uniens, Optimans, Maximans &c. sint Una Persona, scilicet DEUS Pater, & quòd Unissimatus, Optimatus, Maximatus &c. sint alia Persona, scilicet DEUS Filius, & quòd Unissimare, Optimare, maximare &c. sint alia Persona, scilicet Sanctus Spiritus, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd in Divina Essentia essent plures unitates, bonitates, magnitudines &c., & quòd una limitaret aliam, & quòd perderetur Infinitas unius Unitatis, unius Bonitatis Optimitatis, unius Magnitudinis Maximitatis &c., & quòd hoc intelligere & amare esset magnum bonum, magnum verum esse; & quia hoc est impossibile: ergo est demonstratum, quòd in Divina Essentia non sit, nisi una Unitas, una Bonitas, una Magnitudo &c.

7. *Quæstio.* Utrùm Divina Potestas habeat tantum per se ipsam infinitam possificationem, quantum habet per Æternitatem æternam existentiam?

Respondeo & dico, quòd sic. Suppono, quòd sit magìs magnum bonum, magìs magnum verum esse hoc, per quod Divina Æternitas & Divina Potestas una possit prædicari de alia, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; & si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd perdatur hoc, per quod de Divina Æternitate & Potestate potest fieri major prædicatio, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum; magnum verum esse; & quia hoc est falsum & impossibile: ergo est demonstratum, quòd Divina Potestas habeat tantum per se ipsam infinitam Possificationem, quantum per Æternitatem æternam existentiam.

8. *Quæstio.* Utrùm DEUS habeat naturam subjectivè & objective?

Respondeo, quòd sic. Suppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Divina Trinitas sit, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum, quòd perdatur, quòd in Divina Unitate sint correlativa, & sic de Divina Bonitate &c., ût dictum est in *secunda Distinctione*, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; & quia hoc est falsum & impossibile: ergo est demonstratum, quòd DEUS habeat Naturam subjectivè & objectivè, subjectivè, quia DEUS Pater, qui est Divina Natura, de sua Natura producit DEUM Filium naturaliter à Patre objectatum, & Pater & Filius de eadem Natura, quam habent, producunt Sanctum Spiritum objectatum ab utroque.

9. *Quæstio.* Utrùm DEUS possit tantum de se ipso, quantus ipse est?

Respondeo & dico, quòd sic. Suppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS possit tantum de se ipso, quantus ipse est, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse, &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS non possit tantum de se ipso, quantus ipse est, & quòd perdatur infinitum posse sive producere, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; & quia hoc est falsum & impossibile: ergo est probatum, quòd DEUS possit tantum de se ipso, quantus ipse est, scilicet DEUS Pater, qui potest de se ipso producere DEUM Filium, & ipsi simul de se ipsis possunt producere DEUM Sanctum Spiritum, & omnes tres possunt esse Unus DEUS.

10. *Quæstio.* Utrùm DEUS plus possit perficere de perfecto, quàm de imperfecto?

Respondeo & dico, quòd sic, & hoc pro-

bo sic. Suppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS plus possit perficere de perfecto, quàm de imperfecto, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS de ente, quod simpliciter non est perfectum, possit plus perficere, quàm de ente, quod simpliciter est perfectum, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; & quia hoc est impossibile: ergo est demonstratum, quòd DEUS plus possit perficere de ente perfecto, quàm de ente imperfecto.

Fecimus decem Quæstiones de DEO, & sicut fecimus istas, possunt fieri plures, & per eundem Modum possunt solvi, & si aliquis vult improbare id, quod diximus, convenit, quòd teneat terminos oppositos contra primas Suppositiones, & quòd conveniant cum secundariis.

De Creatione Mundi.

Quæstio. Quare DEUS non priùs creavit Mundum, quàm ipsum creavit?

Respondeo & dico sic. Suppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS creaverit Mundum in illo *tunc*, in quo primum tempus fuit creatum, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS creaverit Mundum extra creatum tempus, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; quod est falsum & impossibile: ergo est ostensum, quòd DEUS creaverit Mundum in illo *tunc*, cui nullum tempus erat præjacens.

De Resurrectione.

Quæstio. Utrùm major impossibilitas possit impedire majorem possibilitatem Unitatis, Bonitatis &c. Resurrectionis hominum?

Respondeo & dico, quòd non, & quòd hoc sit verum, arguo sic. Suppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse hoc, per quod nulla impossibilitas potest impedire majorem possibilitatem unitatis, bonitatis, magnitudinis &c. Resurrectionis hominis, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Divinus Intellectus & Divina Voluntas sint magis Causa efficiens & finalis Beatitudinis Beatorum, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Divinus Intellectus & Divina Voluntas inæqualiter sint Causæ efficientes & finales Beatitudinis Beatorum, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; quod est falsum & impossibile: ergo est demonstratum, quòd Beati æqualiter habeant Gloriam per intelligere & amare.

PARS II.

Quæstiones de Incarnatione.

1. *Quæstio.* Utrùm DEUS sit incarnatus de necessitate?

Respondeo & dico, quòd non secundùm Supremam Necessitatem, sed secundùm subalternatam necessitatem; & vade ad Caput *de Potestate in tertia Distinctione.*

2. *Quæstio.* Quare DEUS non assumpsit Angelicam Naturam?

Respondeo sic syllogizando. Suppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS assumpserit illam Naturam, cum qua DEUS posset magis participare

pare naturaliter cum toto Universo, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS assumpserit illam naturam, cum qua minus participat cum Universo, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; quod est falsum & impossibile: ergo est data ratio, quare DEUS assumpserit Humanam Naturam, & non Angelicam, quia per Humanam Naturam, in quantum factus est Homo, participat cum tota spirituali & corporali Natura in genere; &, si assumpsisset Angelicam Naturam, non participaret, nisi cum spirituali natura tantùm.

3. *Quæstio.* Quare DEUS non assumpsit plures humanitates?

Respondeo sic. Suppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd sufficiat una Humana Natura exaltata, radicata & conjuncta in uno infinito Supposito ad exaltationem & ordinationem totius Universi, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd unum Divinum Suppositum non habeat sufficientiam ad exaltationem & ordinationem totius Universi cum una Humana Natura sibi conjuncta, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; quod est falsum & impossibile: ergo est data responsio, quare DEUS non assumpserit, nisi unam Humanam Naturam.

4. *Quæstio.* Quare DEUS non priùs assumpserit Carnem, quàm assumpsit?

Respondeo & dico sic. Suppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS assumpserit Carnem in illo tempore, in quo potuit, intellexit & voluit, & hoc bene magnè &c; & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse; quòd perdatur illud prædictum tempus, & quòd intelligere & amare hanc perditionem sit magnum bonum, magnum verum esse; & quia hoc est falsum & impossibile: ergo est demonstratum, quare DEUS assumpserit Carnem in illo tempore, in quo potuit, intellexit & voluit.

5. *Quæstio.* Utrùm DEUS jam sit incarnatus?

Respondeo & dico sic. Suppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS jam sit incarnatus, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS non sit incarnatus, & quòd non assumpserit Carnem, & non habebit Populum, quia Christiani non credent in eum, quia credent, quòd jam fuerit incarnatus, nec Judæi nec Saraceni credent hoc, & quòd intelligere & amare perditionem Populi sit magnum bonum, magnum verum esse; & quia hoc est falsum & impossibile: ergo est demonstratum, quòd Christus jam sit incarnatus.

6. *Quæstio.* Quare Christus fuit pauper, passus & mortuus, cùm sit DEUS Homo?

Respondeo & dico sic. Suppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd, sicut Divina Natura se humiliavit in assumendo Humanam Naturam, ut exaltaret ipsam, sic conveniat, quòd Humana Natura sit humiliata ad paupertatem & mortem ad honorandum Divinam Naturam, & quòd redimeret Humanum Genus, quod Divina Natura amiserat, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Humana Natura & Divina Natura non haberent ad invicem convenientiam, & quòd intelligere & amare hanc inconvenientiam esset magnum bonum, magnum verum esse; quod est falsum & impossibile: ergo ostenditur ratio, quare Christus DEUS & Homo fuerit pauper, passus & mortuus, & etiam, quare Divina Natura fuerit humiliata ad paupertatem, passionem & mortem in Humana Natura.

7. *Quæstio.* Per quem modum Christus habet tres Naturas differentes per essentiam, scilicet Divinam Naturam, Naturam rationalis Animæ & corpoream Naturam?

Respondeo & dico sic. Suppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Divina Persona assumpserit in se ipsa Naturam Animæ & Naturam Corporis, & quòd in se ipsa det eis esse uniendi in suâmet Unitate & Natura, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum

bonum, magnum verum esse perdere prædictum modum uniendi, & quòd intelligere & amare hanc perditionem sit magnum bonum, magnum verum esse; quod est falsum & impossibile: ergo ostenditur, per quem modum Christus sit una Persona per tres differentes Essentias.

8. *Quæstio.* Utrùm Christus ût Homo in uno tempore per Sacramentum Altaris possit esse in pluribus locis?

Respondeo & dico sic. Suppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS, qui ubique est Homo, possit facere per Sacramentum Altaris, quòd Christus in eodem tempore possit esse in pluribus locis, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse perdere majorem participationem, quam DEUS potest habere in pluribus hominibus per præsentiam JESU Christi, & quòd intelligere & amare hanc perditionem sit magnum bonum, magnum verum esse; & quia hoc est falsum & impossibile: ergo est demonstratum, quòd Christus ût Homo per Sacramentum Altaris possit esse in pluribus locis in eodem tempore; & hoc jam declaravimus in *aliis Libris*, quos fecimus, assignando causam, quòd DEUS sit ubique Homo per hoc, quia est ubique infinitus, & Filius DEI totus fuit incarnatus.

9. *Quæstio.* Utrùm Christus DEUS viluerit & deterioraverit se in assumendo Humanam Naturam?

Respondeo & dico, quòd non, & hoc ostendo sic. Suppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS assumpserit Humanam Naturam cum actibus Divinarum Dignitatum, scilicet cum Divina Unitate, Bonitate, Magnitudine &c.; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum, quòd non assumpserit Humanam Naturam cum actibus Divinarum Dignitatum, & quòd viluerit & deterioraverit se, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; quod est falsũ & impossibile: ergo est ostensum, quòd DEUS non viluerit nec deterioraverit se in assumendo Humanam Naturam.

10. *Quæstio.* Utrùm Mundus sinè Incarnatione fuisset creatus propter majorem Finem?

Respondeo & dico, quòd non, & hoc ostendo sic. Suppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Mundus non sit creatus propter majorem Finem sinè Incarnatione, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum, quòd Mundus non sit creatus propter majorem Finem, sed propter minorem, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; quod est falsum & impossibile, cùm Mundus non possit pati, quòd sit creatus propter majorem Finem sinè Incarnatione: ergo est ostensum, quòd Mundus sit creatus propter majorem Finem ideo, quia DEUS est incarnatus.

Diximus de decem Quæstionibus Incarnationis DEI; &, si aliquis vult improbare nostra dicta, suæ improbationes erunt de genere secundarum Suppositionum, quæ non possunt stare, quia non sunt de genere intelligibilitatis & amabilitatis, nostræ autem sunt de genere intelligibilitatis & amabilitatis.

PARS III.

Quæstiones de octo Partibus Universi.

1. *Quæstio.* Utrùm Angelus sit realiter vel intentionaliter in loco?

Respondeo & dico, quòd Angelus non sit realiter in loco ideo, quia non occupat locum, sed intentionaliter est in loco, quia intelligit, quòd sit in uno loco, & non in alio loco, & quòd hoc sit verum, arguo sic. Suppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Angelus realiter non sit in loco, quia non occupat locum, sed est intentionaliter in loco, quia intelligit, quòd sit in uno loco, & non in alio loco, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd occupet locum, & quòd sit corpus, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse, & quia hoc est falsum & impossibile: ergo est ostensum, quòd Angelus non sit realiter in loco, occupando locum, sed sit in loco, quia intelligit, quòd sit in uno loco, & non in alio.

2. *Quæstio.* Utrùm Cœlũ habeat materiam?

Respon-

Respondeo & dico, quòd sic, & quòd hoc sit verum, arguo sic. Suppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd omne mobile subjectum sit corpus compositum ex forma & materia, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd motus Cœli non sit in mobili subjecto, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; & quia hoc est falsum & impossibile: ergo est demonstratum, quòd Cœlum habeat materiam.

3. *Quæstio.* Utrùm sit unus Intellectus in omnibus hominibus, vel plures?

Respondeo & dico, quòd sint plures, & non unus, & hoc ostendo sic. Suppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd sint plures intellectus in omnibus hominibus, & non unus tantùm, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd DEUS non sit justus, nec bonus, magnus &c. in omnibus hominibus, & quòd perdatur alia Beata Vita, & quòd hanc perditionem intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; & quia hoc est falsum & impossibile: ergo est demonstratum, quòd sint plures intellectus in omnibus hominibus, & non unus tantùm.

4. *Quæstio.* Utrùm humanus Intellectus faciat scientiam de Angelo per Imaginationem?

Respondeo & dico, quòd non, & hoc ostendo sic. Suppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd humanus Intellectus non faciat scientiam de Angelo per Imaginationem, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Intellectus faciat scientiam de Angelo per Imaginationem, & quòd Angelus sit imaginabile corpus, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; & quia hoc est falsum & impossibile: ergo est ostensum, quòd Intellectus non faciat scientiam de Angelo per Imaginationem.

5. *Quæstio.* Utrùm humana Voluntas diligat DEUM per Sensum?

Respondeo & dico, quòd non, & hoc demonstro sic. Suppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd humana Voluntas non diligat DEUM per sensum, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd DEUS sit sensibile corpus, non Spiritus, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; & quia hoc est falsum & impossibile: ergo est demonstratum, quòd humana Voluntas non diligat DEUM per Sensum.

6. *Quæstio.* Utrùm Vegetativa Potentia sit magis mobilis in homine, quàm in bruto.

Respondeo & dico, quòd sic. Suppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Vegetativa Potentia sit magis mobilis in homine, quàm in bruto, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd anima hominis non sit magis forma corporis, quàm Vegetativa corporis bruti, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; quod est falsum & impossibile: ergo concluditur, quòd Vegetativa sit magis mobilis in homine, quàm in bruto.

7. *Quæstio.* Utrùm ignis habeat majorem vigorem per caliditatem, quàm per luciditatem?

Respondeo & dico, quòd sic. Suppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd ignis habeat majorem vigorem per caliditatem, quàm per luciditatem, cùm caliditas sit ejus propria passio, luciditas autem non, quia Sol est lucidus, etiam Saturnus, Jupiter &c., & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum, quòd ignis sit æqualiter vigorosus per qualitatem propriam & appropriatam; quod est falsum & impossibile: ergo est demonstratum, quòd ignis sit magis vigorosus per suam caliditatem, quàm per suam luciditatem.

8. *Quæstio.* Utrùm Fides sit ita perfectus Habitus Intellectûs hominis, sicut Charitas Voluntatis hominis?

Dico, quòd sic. Suppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Fides sit ita perfectus Habitus Intellectûs hominis, sicut Charitas Voluntatis hominis,

minis, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Fides sit habitus defectivus & impotens humano Intellectui, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse, quod est falsum & impossibile, etiam, quia Intellectus & Voluntas sunt æquales potentiæ, ût probatum est in *secunda Distinctione* in Capite *de Glorificatione* Beatorum.

9. *Quæstio.* Utrùm Avaritia sit majus peccatum, quàm Luxuria?

Dico, quòd sic. Suppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Avaritia sit majus peccatum, quàm Luxuria; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd sit magnum bonum, magnum verum, quòd Luxuria sit majus peccatum contra DEUM, qui non est castus, quàm Avaritia, quæ est contra DEUM, qui est largus, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse, quod est falsum & impossibile: ergo est ostensum, quòd Avaritia sit majus peccatum, quàm Luxuria.

10. *Quæstio.* Utrùm Alchymia sit Scientia?

Dico, quòd non, & hoc probo sic. Suppono, quòd sit magnum bonum, magnum verum esse, quòd Alchymia non sit scientia, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse; &, si contraria Suppositio est vera, de necessitate sequitur, quòd Alchymista habeat *ita magnum vigorem bonum & verum artificialiter, sicut agens naturale naturaliter*, & quòd hoc intelligere & amare sit magnum bonum, magnum verum esse, quod est falsum & impossibile: ergo concluditur, quòd Alchymia non sit Scientia, sed sit figmentum.

Fecimus Quæstiones de octo Partibus Universi, & solvimus ipsas *artificialiter*, dico autem artificialiter, quia syllogizando solvimus illas, & ita verè, quòd oppositum non est intelligibile nec amabile.

Si in aliquo erravi in isto Libro contra Sanctam Catholicam Fidem, submitto istum Librum Correctioni Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quia sum verus Catholicus.

Præterea supplico Excellentissimo & Illustrissimo Domino Friderico Magnifico, Discreto, Liberali pariter & Fideli DEI Gratiâ Regi Siciliæ, & etiam Discreto Domino & Provido & Maturo, virtutibus insignito Domino Arnaldo de Rexa DEI Gratia Archi-Episcopo Montis Regalis, quòd sua Authoritate promoveant istum Librum, & illum publicent in tantum, quòd Judæi coacti intelligant istum Librum, & respondeant ad Rationes supradictorum Argumentorum.

Ad Laudem & Honorem DEI finivit RAYMUNDUS istum Librum Mense Septembri in Civitate Majoricensi, Anno MCCCXII. Incarnationis nostri Domini JESU Christi.

Corrigenda in Tomo IV.

In Lib. exponente Element. Figuram.

Pag. 2. col. 2. num. 3. lin. 4. illud suppositum *lege* in illo supposito

In Quæstionibus per Art. Demonstr. Solubil.

Pag. 3. col. 2. num. 8. lin. 8. parvitatem *lege* Magnitudinem
pag. 8. col. 2. num. 4. lin. 6. per aliquid *lege* ab aliquo
pag. 9. col. 2. num. 3. lin. 8. volens *lege* nolens
pag. 10. col. 2. num. 1. lin. 8. Voluntas *lege* Magnitudo
lin. 18. sint *lege* non sint
pag. 11. col. 2. lin. 5. odiret *lege* vellet
num. 9. lin. 6. Magnitudine *lege* Parvitate
pag. 12. col. 1. num. 2. lin. 6. infinitâ *lege* infinita
num. 3. lin. 3. Potestate *lege* Potestas
pag. 14. col. 2. num. 1. lin. 17. & 18. quantum ipse est *lege* quantus est ipse
pag. 26. col. 1. num. 1. lin. 36. Filii, *adde* & similiter Filio
pag. 27. col. 1. num. 5. lin. 6. Medii *lege* Principii
pag. 27. col. 2. num. 6. lin. pen. qui *lege* quæ
pag. 29. col. 1. num. 3. lin. 10. Spirativum *lege* Spiratum
pag. 31. col. 1. num. 2. lin. 3. vitivus *lege* visus
pag. 35. col. 2. num. 4. lin. 10. substantiæ *adde* ratione formæ
pag. 40. col. 2. num. 5. lin. 16. quantam *lege* quanta
Agentia *lege* Existentia
pag. 41. col. 2. num. 9. lin. 4. distinguente *lege* distinguentibus
pag. 42. col. 2. num. 6. lin. 8. Essentâ *lege* Essentiâ
pag. 48. col. 2. num. 1. lin. 7. Trinitas *adde* in Unitate
pag. 68. col. 1. num. 4. lin. 11. effectum *lege* effectu
pag. 71. col. 1. num. 1. lin. 8. recolere *adde* intelligere
col. 2. num. 3. lin. 10. se *deleatur*
pag. 76. col. 2. num. 2. lin. 4. distinguet *adde* se
pag. 79. col. 1. num. 4. lin. 3. producit *adde* creaturas
lin. 4. de se, *adde* sed extra se,
pag. 81. col. 2. num. 2. lin. 3. ût Magnitudo *lege* in Magnitudine
ût Duratio *lege* in Durationc
pag. 91. col. 1. num. 3. lin. 11. fuerat *lege* ferveat
pag. 100. col. 1. num. 4. lin. 9. corpore *lege* re
pag. 103. col. 2. num. 4. lin. 3. quas habet ab Intellectiva *lege* quas habet, Intellectivæ,
pag. 130. col. 1. lin. 6. & *lege* nec
pag. 130. col. 2. num. 1. lin. 16. elementorum *lege* elementatorum
pag. 131. col. 2. num. 2. lin. 4. ipsa *lege* in ipsa
pag. 137. col. 2. lin. 1. illa *lege* in illa
pag. 138. col. 1. lin. ult. sit *lege* sint
pag. 143. col. 2. num. 4. lin. 9. 10. Allium igitur *lege* Ignis igitur
pag. 145. col. 2. num. 1. lin. 23. bonificabilis *adde* est forma
pag 146. col. 1. num. 3. lin. 4. levitas *lege* levis
pag. 153. col. 2. lin. 10. ponderosior *lege* ponderosius
pag. 167. lin. 36. & 37. imaginabilis *lege* imaginalis
pag. 168. col. 1. lin. 9. & 10. imaginabilis *lege* imaginalis
pag. 170. col. 1. lin. 2. particularia *lege* particulares
pag. 173. col. 1. num. 1. lin. 13. excenderet *lege* excederet
pag. 198. col. 1. num. 3. lin. 5. aliqua *lege* ulla

In Disputat. Eremitæ & Raymundi super Librum Sententiarum.

Pag. 12. col. 2. num. 1. lin. 5. de quo *lege* de qua
pag. 16. col. 2. lin. 1. quia *lege* qui
pag. 47. col. 1. num. 3. lin. 16. ipsius *adde* Motûs
pag. 54. col. 2. lin. 9. different *lege* differrent
pag. 72. col. 1. num. 4. lin. 2. vegetativæ *lege* vegetativa
pag. 88. col. 2. num. 3. lin. 11. possunt *lege* non possunt
pag. 94. col. 1. num. 1. lin. 3. requirit *adde* unam
pag. 102. col. 1. num. 2. lin. 13. alia est *lege* & est
pag. 115. col. 2. lin. 6. esset *adde* una
pag. 116. col. 1. num. 5. lin. 5. delectationem *lege* actionem
pag. 117. col. 2. num. 3. lin. 6. mutavit *lege* mutabit

Reliqua corrigenda vide in calce hujus Tractatûs.

In Lib. super Psalmum: Quicunque.

Pag. 3. col. 2. num. 6. lin. 2. majorem *lege* magis
pag. 7. col. 2. num. 9. lin. 3. intelligendo *adde* & amando
pag. 10. col. 1. num. 3. lin. 9. producendum *lege* procedendum
pag. 11. col. 2. num. 1. lin. 4. intellectus *lege* intellectum
pag. 15. col. 1. num. 3. lin. 30. Spiritualis *lege* Spirabilis
pag. 16. col. 1. num. 5. lin. 10. qui *lege* quæ
pag. 19. col. 1. num. 1. lin. 3. propterea *lege* præterea
pag. 20. col. 2. num. 2. lin. 9. vegetabilis *lege* vegetalis. item sensibilis *lege* sensualis
pag. 21. col. 2. num. 1. lin. 12. sensibile *adde* & sentitum
pag. 24. col. 1. num. 2. lin. 4. ex conjunctum *lege* conjunctum ex
pag. 25. col. 1. num. 1. lin. 9. calefactivum *lege* calefactum
pag 27. col. 1. num. 6. lin. 6. in *lege* te

In Disput. Fidelis & Infidelis.

pag. 2. col. 2. num. 2. lin. 33. suis *lege* ejus
pag. 2. col. 2. lin. 4. similitudibus *lege* similitudinibus
pag. 3. col. 1. num. 3. lin. 10. quæ *lege* quia
pag. 4. col. 2. num. 8. lin. 8. facere *lege* scire
pag. 10. col. 2. lin. 13. Æternitatis *lege* Entitatis
pag. 15. col. 1. lin. 11. in *deleatur*
pag. 30. col. 1. lin. 51. destruerentur *lege* destruerentur
pag. 39. col. 2. num. 8. lin. 32. Virtute *lege* Virtutis
pag. 45. col. 2. lin. 35. substantiam *adde*:
pag. 49. col. 1. num. 1. lin. 27. non posse *lege* posse non
pag. 50. col. 2. lin. 11. producimus *lege* procedimus
pag. 52. num. 8. lin. 2. creavit *lege* creaverit.

In Disputat. Raymundi & Hamar.

pag. 11. col. 2. num. 6. lin. 8. 9. Misericordiam *lege* Justitiam
pag. 18. col. 2. lin. 18. quia *lege* quæ
pag. 28. col. 1. lit. a. lin. 16. remunerandum *lege* remanendum
pag. 29. col. 1. lit. c. lin. penult. omnia *lege* omni

In Disput. Fidei & Intellectûs.

Pag. 18. col. 2. num. 10. lin. 16. esset *lege* esse.

In Lib. de Articulis.

pag. 5. col. 5. num. 1. lin. 9. Spiratus *lege* Spirans
pag. 6. col. 1. num. 4. lin. 10. quòd *lege* ita, quòd
pag. 13. col. 1. num. 4. lin antepen. absque *lege* absque
pag. 29. col. 2. lin. antepen. suppex *lege* supplex
pag. 33. col. 2. num. 5. lin. 14. productam; *lege* productam, lin. 15. finitus sibi *lege* finitus, sibi
pag. 42. col. 1. num. 3. lin 15. & in *lege* & non in
pag. 46. col. 2. num. 5. lin. 29. perfectus *lege* perfectius
pag. 49. lin 4. recreandos *lege* recreatos

Reliqua vide in fine ipsiusmet Tractatûs.

In Supplicatione.

Pag. 2. col. 1. lin. 9. vos *lege* nos
pag. 3. col. 1. num. 5. lin. 4. inter *adde* Producens &
pag. 6. col. 2. lin. 7. in *adde* sexta

In Demonstrat. per Æquiparantiam.

Pag. 2. col. 1. num. 9. lin. 3. sed *lege* ergo
col. 2. num. 14 lin. 28. intensivus *lege* intensus
pag. 5. col. 1. num. 1. lin. 18. esset *lege* esse

In Lib. Facilis Scientiæ.

Pag. 2. col. 1. num. 3. lin. 8. nisi *lege* nec
Pag. 6. col. 1. num. 4. lin. 7. Angelus *lege* homo
pag. 8. col. 1. num. 5. lin. 4. minus *lege* nimis
pag. 9. col. 1. num. 5. lin. 1. 5. Positio *lege* 4. Positio
col. 2. num. 3. lin. 5. separatis *adde* substantiis
pag. 10. col. 1. num. 1. lin. 1. Vegetativum *lege* in Vegetativa optatum *lege* vegetatum

In Novo Modo Demonstrandi.

pag. 14. col. 1. num. 8. lin. 15. hominibus *lege* locis.

530